PRÆLUDIA GENERALIA

AD MATERIAM STATUTORUM.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum est illud jus, quod unaquaque Civitas sibi constituit.*
2 *Statuti appellatione venit etiam consuetudo.*
3 *Statutum, & consuetudo a pari procedunt.*
Licet contrarium teneat Fenzonus, *n. 4.*
5 *Statutum ubi est, illud est attendendum.*
Non autem jus commune, n. 6.
7 *Statutum dicitur jus commune Civitatis.*
Et ideo illud est omnino servandum, num. 8.
Cum illius decisio reddat inanem omnem disputationem, n. 9.
10 *Statutum habens pro se, dicitur habere intentionem fundatam.*
11 *Statutum est interpretandum, ut corrigat jus commune minus quam fieri potest.*
Itaut si potest corrigere in uno, vel in pluribus interpretandum sit, quod in uno tantum corrigat, n. 12.
13 *Statutum recipit interpretationem passivam a jure communi.*
Itaut quando est conforme juri communi recipiat omnes ejus ampliationes, & limitationes, n. 14.
15 *Statutum recipit interpretationem ab alio statuto.*
16 *Statuti una pars declarat aliam.*
17 *Statutum recipit interpretationem magis ab alio Statuto, quam a jure communi.*
Cum in habentibus symbolum facilior sit transitus, n. 18.
19 *Statutum recipit interpretationem a statuto Civitatis dominantis.*
Et a statutis aliarum Civitatum, n. 20.
21 *Statutum recipit interpretationem a consuetudine, & observantia.*
Ratio affertur, n. 22.
23 *Observantia interpretativa non est necesse, quod sit prescripta.*
24 *Statutum non recipit interpretationem a jure communi, si illi est contrarium.*
25 *Statutum excludens interpretationem, non excludit bonam, & rationabilem.*
Etiamsi statutum mandet, illud intelligi prout jacet, num. 26.
27 *Statutum est interpretandum, ut non mereatur a Sapientibus reprehendi.*
Et ne iniquitatem in se contineat, n. 28.
Et quod illud non sit mancum, n. 29.
30 *Statutum loquens cum aliqua qualitate, non habet locum nisi concurrente qualitate.*
Ratio affertur, n. 31.
Cum qualitates statuti sint de forma, n. 33.
34 *Statuta alia sunt ordinatoria, & alia decisoria.*
Ordinatoria sunt, quæ dant certam formam procedendi, num. 35.
Decisoria vero, quæ litis decisionem respiciunt, n. 36.
37 *Statuta ordinaria servanda sunt in foro, ubi lis agitur, etiam inter forenses.*
Ratio affertur. num. 38.
Ac etiamsi litigantes essent Clerici litigantes in foro laici, num. 39.
Licet secus sit in decisoriis, n. 40.
Nisi clericus agens fundet se in statuto, n. 41.
43 *Laici litigantes in foro Ecclesiastico ligantur ordinatoriis judicii.*
43 *Statutum decisorium non ligat forenses litigantes in foro statuti.*
44 *Statutum in dubio præsumitur usu receptum.*
Quæ præsumptio transfert onus probandi contrarium in adversarium, n. 45.
Quicquid contrarium senserint aliqui Doctores, n. 46.
Conciol. ad Stat. Eugubii.
Et eo magis si statutum sit descriptum in volumine statutorum, n. 47.
Et conservetur in Archivio publico, n. 49.
Nisi tamen Statutum sit confirmatum cum Clausula, Quatenus in usu, *n. 48.*
Præsumitur tamen esse in usu, si sit conforme juri communi, num. 50.
51 *Statutum quod non sit in usu non sufficit probare, quod casus non evenerit.*
Sed est probandum, quod casus evenerit, & fuerit servatum contrarium, n. 52.
Ratio affertur, n. 53.
Intellige de consuetudine populi habentis auctoritatem legis condendæ, n. 54.
55 *Testes volentes probare statuti non usum, quomodo debeant deponere.*
56 *Statutum usu non receptum non est servandum.*
Cum illud non dicatur statutum, n. 57.
58 *Statutum habet tacitam conditionem, si usu recipiatur.*
59 *Jurans servare statutum non tenetur servare illud, quod non est in usu.*
60 *Statutum usu non receptum non ligat Cives, nec forenses.*
61 *Populi subjecti Sedi Apostolicæ non possunt condere statuta sine confirmatione Papæ.*
Maxime si statutum sit juri communi contrarium, n. 62.
Itaut non sufficiat confirmatio præsumpta ex cursu temporis, n. 63.
Quæ procedunt etiam in aliis Civitatibus recognoscentibus superiorem, n. 64.
Possunt tamen illa condere circa administrationem suorum bonorum, n. 65.
Ratio affertur, num. 67.
Dummodo in eis non apponant pœnam, n. 68.
65 *Statuta condere est jurisdictionis.*
69 *Confirmatio statuti in forma communi quando dicatur facta, numer. 70.*
Et quando dicatur facta in forma specifica, nu. 71.
72 *Confirmatio statuti in dubio censetur facta in forma communi.*
73 *Confirmatio statuti præsumitur ex observantia longi temporis.*
Quæ vix potest verificari in Statu Ecclesiastico, n. 74.
Dicta tamen confirmatio censetur solum facta in forma communi, n. 75.
Nisi tamen illa deduceretur ab immemorabili, n. 66.
77 *Confirmatio in forma communi non sufficit, quando statutum est contra jus.*
Quicquid sit quoad statutum exclusivum fœminarum, n. 78.
Et quo ad statuta rationabilia, n. 79.
80 *Statutum exorbitans requirit confirmationem in forma specifica.*
Licet secus sit, si illud sit favorabile, n. 81.
82 *Statutum contra jus commune non censetur confirmatum per generalem confirmationem.*
Dummodo in confirmatione non sit clausula suadens contrarium, n. 83.
Ut stante clausula, dummodo non sint contra libertatem Ecclesiasticam, n. 84.
85 *Statutum nullum, vel injustum non censetur confirmatum per generalem confirmationem.*
Neque statutum contrarium Sacris Canonibus, & libertati Ecclesiasticæ, n. 86.
Neque statutum odiosum odio irrationabili, n. 87.
88 *Confirmatio in forma communi continet clausulam, dummodo leges confirmatæ sint honestæ, & juri communi non contraria.*
89 *Confirmatio in forma specifica validat statutum contra jus.*
Cum illa habeat vim novæ legis, n. 90.

Maxime si Papa mandet statutum inviolabiliter observari, n. 93.
91 *Statutum confirmatum a Papa in forma specifica dicitur Papale.*
Secus si sit confirmatum in forma communi, num. 92.
94 *Forma statuti est praecise servanda.*
Alias actus est nullus, nu. 95.
96 *Forma statuti censetur substantialis,*
97 *Forma omissio vitiat actum, etiam si om- sit in modico,*
Cum forma sit de genere indivisibilium, num. 98.
Etiam si omittatur in favorabilibus, num. 99.
Itaut ab omissione formae non excuset aetas, vel alia causa, num. 100.
101 *Forma non potest impleri per aequipollens,*
Nisi illa respiciat aliquem effectum, n. 102.
103 *Formae a statuto inductae an partes possint renunciare remissive.*
104 *Forma censetur inducta, quando lex mandat, actum certo modo fieri.*
Maxime si mandet aliter fieri, quam de jure communi, num. 105.
106 *Forma censetur inducta stante decreto irritanti,*
Et quando statutum loquitur conditionaliter, n. 107.
Et per ablativos absolutos, n. 108.
Et quando statutum dicit, actum aliter fieri non posse, num. 109.
110 *Forma non censetur inducta quando statutum imponit poenam.*
Licet contrarium teneant aliqui, n. 111.
112 *Statutum recipit interpretationem a communi usu loquendi,*
Ratio affertur, num. 113.
Etiam stante statuto, quod illa intelligantur ad litteram, num. 114.
Cum d. statutum non tollat legitimam interpretationem, num. 115.
Et etiam si statutum sit correctorium, n. 116.
Et communis usus loquendi praefertur etiam propriae significationi vocabuli, num. 117.
Nisi statutum mandet illud intelligi secundum propriam significationem, num. 118.
Quae procedunt in communi usu loquendi loci statuti, numer. 119.
Probato, quod d. communis usus loquendi adesset tempore conditi statuti, n. 120.
Si tamen statuta latine prolata habeant vulgare distinctum, num. 121.
122 *Communis usus loquendi an debeat esse peritorum vel vulgarium remissive.*
123 *Statuta sunt stricti juris, & ideo stricte sunt intelligenda.*
Et quod tantum disponant, quantum loquuntur. n. 124.
Maxime si statuta fiat contra jus commune, n. 125.
Cum illa interpretatur, quod laedant jus commune minus quam fieri potest, n. 126.
Et idem est in statutis odiosis, quae stricte interpretantur, num. 127.
Nisi tamen in statuto odioso esset expressa ratio, n. 128.
Et idem est in statuto exorbitanti, num. 129.
130 *Statutum juri communi contrarium non extenditur neque ex majoritate rationis.*
Et eo magis, si statutum sit correctorium, & poenale, num. 131.
Nisi tamen in statuto correctorio esset ratio scripta, n. 132.
Ac etiam si non sit scripta, sed unica afferri possit, n. 133.
Ratio affertur, num. 134.
Contrarium tamen tenet plures Doctores, num. 135.
136 *Statutum correctorium non extenditur, etiam si corrigat jus commune tantum in parte.*
Licet contrarium teneant aliqui, num. 137.
Et etiam quando nos reducit ad terminos juris antiqui, numer. 138.
139 *Statuta civitatis servanda sunt etiam in castris eis subjectis.*
Nisi tamen castra habeant particularia statuta, n. 141.
Ita ut statuta castri praeferantur statutis civitatis dominantis, num. 142.
Nisi tamen statuta castri loquantur generaliter, & statuta civitatis specialiter, num. 140.
143 *Statuta civitatis an ligent in castris separatis remissive.*
144 *Casus a statuto omissus remanet in dispositione juris communis,*
Non dicitur casus omissus, quando ille sub verbis comprehenditur, num. 145.
Et quando statuentes requisiti idem respondissent, n. 146.
147 *Statutum non porrigit vires extra territorium.*
Cum statuta condere sit actus jurisdictionis, n. 148.
Populus extra suam jurisdictionem dicitur persona privata, n. 149.
Et ideo non potest statuere extra proprium jurisdictionem, n. 150.
Etiam si statutum esset favorabile, n. 151.
Et sive statutum loquatur in rem, sive in personam, n. 152.
153 *Statutum ratione rei subjectae semper ligat forenses, quomodocumque loquatur.*
Ratio affertur, num. 154.
155 *Statutum dicitur conceptum in rem, quando disponit super re.*
Licet faciat mentionem de personis, n. 156.
Maxime quando principaliter disponit super re, n. 157.
158 *Forenses quando uti possint beneficio statuti remissive.*
159 *Statutum prohibens simpliciter actum fieri, ligat etiam contrahentes extra territorium.*
Secus si statutum inhabilitet contrahentes secundum quid, num. 160.
Quicquid aliqui contrarium teneant, n. 161.
Ratio affertur, n. 162.
Nisi actus factus fuisset extra territorium in fraudem, n. 163.
Sive contrahatur de bonis sitis in territorio statuentium, sive de aliis, n. 164
Quicquid sit, si actus factus fuerit extra territorium non physice, sed moraliter, n. 165.
166 *Statuta laicalia non ligant Clericos, neque personas Ecclesiasticas,*
Itaut si faciat mentionem de Clericis, sit nullum, n. 167.
Etiamsi esset confirmatum in forma specifica, n. 168.
Quae habent locum etiam in Clericis ordinum minorum, n. 169.
Et etiam in Clericis primae tonsurae, n. 170.
Dummodo concurrant requisita Sacr. Conc. Trid. n. 172.
Et etiam in Clericis conjugatis, n. 173.
Si cum unica; & virgine contraxerint, & incedant in habitu, & tonsura, n. 174.
In criminalibus tamen causis tantum, n. 175.
Licet contrarium teneant aliqui, n. 176.
171 *Clericorum appellatione veniunt Clerici ordinum minorum, & primae tonsurae.*
177 *Clerici conjugati non gaudent nisi beneficio fori, & canonis.*
178 *Clerici possunt uti statuto laicorum ad eorum favorem.*
Dummodo illo utantur cum omnibus eorum qualitatibus, n. 179.
180 *Statuta laicorum ligant Clericos in ordinatoriis, non autem in decisoriis.*
181 *Statuta laicorum non ligant Clericos, nec eorum bona.*
Nec ligant bona quae sunt penes laicos de dominio directo Ecclesiae, num. 182.
Licet contrarium teneant aliqui, n. 183.
Nisi statuta essent confirmata a Papa, n. 184.
185 *Forenses non gaudent beneficio statuti Civitatis, a qua sunt forenses.*
Ratio affertur, num. 186.
Nisi contrarium in loco statuti observaretur, n. 187.
Vel nisi esset incola, & ibi onera subiret, n. 188.
189 *Forensis contrahens in loco statuti tenetur servare illius solemnitates.*
Utrum vero forensis contrahens sine illis ob ignorantiam restituatur, num. 190.
191 *Statutum est interpretandum, quod non sit superfluum.*
Itaut, ne reddatur elusorium, fiat extensio, n. 192.
Licet contrarium teneat Altogr. ibi, n. 193.
194 *Statutum non dicitur superfluum continens idem quod jus commune.*
195 *Statutum potius est judicandum superfluum, quam quod contineat injustitiam.*
196 *Statuta, quomodo cognoscatur, an sint odiosa, vel favorabilia.*
197 *Statuti principalis intentio cognoscitur ex proemio.*
198 *Statutum in dubio est judicandum favorabile.*
199 *Rubrica statuti habentis orationem perfectam sufficit ad decisionem causarum.*
Quando vero dicatur habere orationem perfectam, n. 200.
201 *Statuta etiam contra jus dicuntur confirmata ex clausula in confirmatione apposita, Dummodo Sacris Canon. & Sacr. Conc. Decretis, & Constit. Apost. non repugnent.*
Et stante clausula inviolabiliter observari mandamus, n. 202.

PRÆLUDIA.

AD Præludiorum igitur generalium materiam statutorum concernentem accessurus invocatione Divini auxilii prius præmissa unà cum Boetio.

O qui perpetua mundum ratione gubernas,
Da, Pater, augustam juris pertingere mentem.
Da legum lustrare decus, da luce reperta
Difficiles vero sensu dissolvere nodas.

1 Firmo igitur primo conclusionem, quod Statutum est illud jus, quod unaquæque Civitas sibi constituit, quod etiam jus municipale dicitur, §. jus autem civile, & ubi gloss. & Doct. Inst. de jure natur. gent. & civil. l. omnes populi, 9. & ibi Doct. ff. de justit. & jur. & not. Cardin. Tusch. pract. concl. liter. S. concl. 426. in princip. Carpan. ad Stat. Mediolan. in prælud. in princip. Fenzon. ad Statut. Urb. in princip. n. 1.

2 Statuti autem appellatione venit etiam consuetudo, ut tradunt Jas. in d. l. omnes populi, in prima lect. n. 6. ff. de justit. & jur. Cravett. cons. 251. n. 3. Alex. cons. 190. n. 11. lib. 2. Card. Tusch. d. conclus. 426. num. 4. & Barbos. de appellat. verb. signif. appell. 249. num. 1.

3 Cum statutum, & consuetudo a pari procedant, itaut valeat argumentum de uno ad aliud, Alex. d. cons. 190. n. 11. & 12. Curt. Jun. cons. n. 4. & cons. 71. n. 2. Decian. cons. 160. nu. 46. vol. 2. & alii plures quos refert, & sequitur Barbos. in loc. commun. argum. loco 105. nu. 3. & d. appellat. 249. per eos. Giurb. ad Consuet. Messan. in proœm. n. 22. & Rota decis. 310. n. 5. apud Card. Ottobon.

4 Licet contrarium sentire videatur Fenzon. ad stat. Urb. in princip. n. 2. volens, verbum statutum intelligi de jurescripto, non autem de jure non scripto, quod est consuetudo, at ibi per eum.

5 Ubi autem reperitur statutum, illud est attendendum, cum illud faciat recedere a juris communis dispositione Bartol. & alii in dict. leg. omnes populi, 9. ff. de justit. & jur. Roman. cons. 195. in princip. Cyriac. controv. 176. nu. 25. & controv. 504. nu. 40. & 41. Carpan. ad Stat. Mediolan. in prælud. Rota apud Duran. decis. 129. num. 2. & dixi ego alleg. forens. 5. numer. 75.

6 Itaut quando statutum, & jus commune repugnant, Judex non debeat servare jus commune; sed statutum, ut tradunt Baldus in auth. sed novo jure, num. 3. C. de servit. fugit. & in auth. hodie n. 2. C. de judic. Jas. cons. 180. col. fin. & cons. 238. col. 2. Card. Tusch. pract. conclus. litt. S. concl. 439. n. 6. & Rot. dec. 271. n. 6. p. 13. recent.

7 Nec mirum, cum Statutum dicatur jus commune Civitatis, ut notant Baldus in leg. constitutionis, num. 2. C. de bon. quæ lib. plene Zanch. in leg. hæredes mei, §. cum ita sub n. 1119. ff. ad Trebell. Cardin. Mantic. de conject. ultim. volunt. lib. 6. tit. 7. num. 2. Peregr. cons. 101. numer. 11. libr. 3. Aldovin. cons. 100. num. 55.

8 Et ideo illud est omnino servandum, Cyriac. controv. 702. n. 1. & seqq. Paitell. expedit. 98. n. 3. & seqq. Rota dec. 311. n. ∴ p. 11. rec. & dec. 154. n. ∴ p. 14. rec.

9 Itaut illius decisio reddat inanem omnem disputationem, Socin. Jun. cons. 37. sub n. 12. Cæph. cons. 138. n. 20. vol. 1. Aldovin. cons. 1. n. 27. & cons. 27. nu. 2. & cons. 83. nu. 5. Cyriac. controv. 702. n. 5. & 3.

10 Cum habens statuti dispositionem pro se dicatur habere intentionem fundatam, & rem certam, & manifestam, Schrad. cons. 14. n. 93. lib. 1. & ante eum gloss. l. omnis definitio, 203. ff. de reg. jur. Aldov. cons. 12. num. 1. & cons. 36. num. 1. & cons. 43. n. 6. & dixi Ego alleg. foren. 20. n. 51.

11 Est tamen interpretandum statutum, ut corrigat jus commune minus, quam fieri potest, ut not. Doctor. in leg. omnes populi, 9. ff. de just. & jur. & in leg. fin. §. in computatione, Cod. de jure de lib. Maschard. de gener. stat. interpr. concl. 12. n. 1. & seq. Cyriac. contr. 25. n. 13. & contr. 104. n. 40.

12 Itaut si statutum possit corrigere jus commune in uno, vel in pluribus interpretari debeat, ut in uno tantum corrigat, ut voluerunt Rulan. cons. 97. nu. 21. lib. 2. Paris. cons. 110. num. 6. libr. 3. Maschard. de gener. stat. interp. dict. concl. 12. n. 2. ubi alios dat concordantes & Rota dec. 778. p. 1. n. 3. & decis. 161. num. 13. part. 2. divers. & decis. 42. numer. 5. part. 12. recent.

13 Maxime cum statutum recipiat interpretationem passivam a jure communi, ut docent Hond. cons. 93. n. 74. lib. 2. Maschard. de gener. Stat. Interp. concl. 2. num. 1. & seqq. Capyc. Latr. dec. 56. num. 17. p. 1. Giur. ad Consuet. Messan. cap. 3. gloss. 9. nu. 4. Cyriac. contr. 703. nu. 6. Rub. in singul. Rotæ Rom. tom. 2. de Stat. interp. observat. 7. num. 1. dicens, hoc procedere, etiamsi statutum sit odiosum, ut ibi per eum, & Rota dec. 204. n. 11. & dec. 277. nu. 4. p. 13. rec. & apud Bichiam, decis. 359. num. 41. part. 2.

14 Itaut quando statutum disponit idem quod jus commune, recipiat omnes limitationes, ampliationes, & declarationes, quas recipit jus commune in d. materia, Gallian. de verb. signific. lib. 10. ca. 32. nu. 39. & 40. Maschard. de gener. Statut. Conciol. ad Statut. Eugubin.

Interp. conclus. 2. n. 71. qui alios adducit ita sentientes, Cyriac. dict. controv. 703. n. 7.

Et recipiat etiam interpretationem ab alio statuto, ut not. 15
Caball. cons. 128. n. 193. lib. 2. Honded. cons. 2. n. 94. lib. 1. Menoch. cons. 196. n. 4. lib. 2. Giurb. ad Consuet. Messan. c. 3. gloss. 1. n. 15. Maschard. de gener. stat. interp. concl. 2. n. 110. & Rota dec. 187. n. 31. par. 13. recent.

Cum una pars statuti declaret aliam, Cabal. d. cons. 128. 16
n. 294. lib. 2. Thob. Nani 94. n. 15. Alduv. cons. 32. n. 18. Maschard. de gener. stat. interpr. d. concl. 2. n. 112. Carpan. ad Stat. Mediolan. lib. 1. in prælud. n. 131. plene Giurb. ad Consuetud. Messan. c. 2. gloss. 1. n. 56. alios adducens ita sentientes, & Rota dec. 387. n. 31. par. 13. recent. & dec. 20. n. 2. part. 14. recent.

Et magis recipit interpretationem ab alio statuto, quam a 17
jure communi, ut tradunt Paris. cons. 97. n. 13. lib. 3. Cæphal. cons. 146. n. 17. lib. 1. Dec. cons. 110. n. 2. & alii plures, quos refert, & sequitur Maschard. de gener. stat. interp. d. concl. 2. nu. 115. & seqq. cum quibus pertransit Giurb. ad Consuet. Messan. c. 2. gloss. 1. num. 15.

Cum in habentibus simbolum facilior sit transitus, leg. sed 18
cum patrono, 6. ff. de bonor. possess. l. an inutilis, 8. ff. de acceptil. & not. Ancar. cons. 423. n. 4. & Masc. d. conclus. 2. n. 117.

Et recipit interpretationem etiam a statuto Civitatis domi- 19
nantis, ut post Castr. Soccin. Jun. & alios per eum adductos firmat Maschard. de gener. stat. interpr. concl. 2. num. 85. & 86. & novissime D. Deluca in Theatr. verit. & justit. tom. 6. in tit. de dot. discurs. 105. n. 12.

Nec non a statutis aliarum Civitatum, & locorum, ut pro- 20
bat idem D. de Luca in Theatr. veritat. & justit. tom. 2. in titul. de regal. discurs. 83. n. 4. vers. quoniam, &c. & tom. 4. in tit. de servit. discurs. 2. nu. 19. tom. 11. in titul. de success. discurs. 41. n. 192. ubi concordantes.

Amplia supradicta, ut statuta recipiant interpretationem 21
non solum a jure communi, & ab alio statuto, sed etiam illam recipiunt a consuetudine, & ab observantia, itaut secundum quod consuetudo, & observantia illa declaraverit, ita veniant intelligenda, & observanda, cum hæc dicatur potius assuetudo, quam consuetudo, ut Bertaz. cons. civil. 71. num. 22. & seqq. Alex. cons. 39. col. 1. lib. 3. Paris. cons. 56. n. 34. lib. 2. Brun. de statut. exclus. fam. art. 15. q. 7. n. 15. Maschard. de gener. statut. interpr. d. conclus. 2. n. 139. & seqq. Aloys. Mansi consult. 81. num. 89. & 88. & Rot. decis. 136. n. 15. coram Card. Ottobon.

Cum omnis dispositio sive legalis, sive statutaria, sive ho- 22
minis privati, sive Principis regulam recipiat a consuetudine, ut tradunt Dec. cons. 48. n. 2. late Gabr. commun. concl. 1. nu. 1. & seqq. Lodov. concl. 38. fere per tot. & Maschard. d. concl. 2. n. 147. ubi alios dat concordantes.

Quæquidem observantia interpretativa non est necesse, quod 23
sit præscripta; sed sufficit, quod aliquando ita fuerit observatum, ut docens Andreol. contr. 84. n. 22. Altograd. cons. 18. nu. 27. lib. 1. Rota dec. 419. nu. 6. part. 1. rec. & dec. 169. sub n. 21. p. 12. rec. ubi aliæ recensentur, & dicitur sufficere unicum actum, ut ibi per eam.

Statutum autem non recipit interpretationem a jure com- 24
muni, quando contra, aut saltem præter illud disponit, ut declarant Bald. in l. maximum vitium 4. num. 14. Cod. de liber. præt. Rolan. de lucr. dotis quæst. 30. num. 13. Castill. dec. 90. num. 14. & seqq. Maschard. de gener. stat. interp. dict. concl. 2. num. 226. & seqq. bene declarans Gratian. discept. for. c. 300. numer. 15. & 16. part. 2. & Rota apud Bichium decis. 460. num. 35. tom. 2.

Statutum vero excludens interpretationem non excludit in- 25
terpretationem bonam, & rationabilem, ut voluerunt Bartol. in d. l. omnes populi 9. n. 65. & ibi Calcialup. nu. 276. ff. de justit. & jur. Dec. cons. 64. in fin. Theodur. Rub. in fin. Rutæ Roman. tom. 2. circa stat. interpr. observ. 7. §. 2. & Rota apud Card. Seraph. dec. 496. n. 11.

Etiamsi statutum mandet illud esse intelligendum prout ja- 26
cet, quia adhuc non tollit legitimas interpretationes, ut adnotarunt Gabr. cons. 24. n. 5. lib. 1. & cons. 15. num. 1. lib. 2. Menoch. cons. 541. n. 31. lib. 6. Thesaur. dec. 169. n. 6. & 12. Theod. Rub. d. obser. 7. §. 3. Rota dec. 548. n. 9. p. 1. recent.

Quibus addo circa statutorum interpretationem, quod sta- 27
tutum ita venit interpretandum, ne a sapientibus mereatur reprehendi, ad text. in l. si salvius aristo. 6. ff. de l. præst. Rolan. cons. 72. n. 43. lib. 3. Cæph. cons. 765. nu. 35. lib. 5. Rota dec. 708. n. 5. p. 1. divers. & apud Merlin. dec. 564. n. 14.

Et ne iniquitatem in se contineat, D. meus de Luca in 28
Theatr. verit. & just. tom. 11. in tit. de success. disc. 85. num. 12. Rot. apud Merlin. d. dec. 564. n. 14. & dec. 581. nu. 16.

Et quod illud non sit defectuosum, & mancum, ut pari- 29
ter probat Rota apud Merlin. dec. 581. num. 28. & 29. ubi concordantes recensentur.

Advertendum tamen est, quod si statutum loquatur cum ali- 30
qua qualitate, illius dispositio non habet locum, nisi probata dicta qualitate a statuto requisita, ut tradunt Grass. de except. except. 2. n. 3. & seq. Cyriac. contr. 216. n. 17. & contr. 313. n. 4. &

controverſ. 356. num. 9. Andseol. controverſ. 193. num. 2. Surd. conſ. 45. nu. 14. & ſeqq. vol. 3. Paitel. 82. nu. 19. & Rota apud Merlin. dec. 866. n. 10. tom. 2. & in Bononien. cenſus 4. Maji 1643. cor. R. P. D. Ghiſlerio §. non obſtat ſtatutum, &c. & dixi ego allegat. for. 37. n. 29. & allegat. 70. n. 33.

31 Quando enim qualitas eſt cauſa alicujus effectus, non ſufficit adeſſe factum, niſi adſit illa qualitas, Bald. in l. matrem, 17. n. 2. & ibi Adden. C. de probat. Graſſ. d. except. 2. n. 6. qui alios dat concordantes, Paul. Rub. de validit. legal. c. 46. n. 40. & dixi ego in Reſol. crim. in verſ. qualitas, Reſolut. unic. n. 8. verſ. Quando enim, &c.

32 Et qualitates ſtatuti eſſe de forma, & ſubſtantia actus tradunt Tiraquel. de retrait. lignag. §. 30. gloſ. 2. n. 24. & ſeqq. Menoch. conſ. 541. nu. 3. vol. 6. Aldus. conſ. 33. nu. 4. & conſ. 40. n. 26. & conſ. 51. n. 26. & Laderch. conſ. 8. n. 17. & conſ. 186. num. 10.

33 Quæ adeo vera ſunt, ut ſi plures a ſtatuto requirantur qualitates, omnes ſint probandæ, ita ut una non probata, ſtatuti diſpoſitioni non ſit locus ad text. in l. 4. §. præterea, ff. de damn. infect. & in l. ſi hæredi plures 5. ff. de condit. inſt. & tradunt Surd. conſ. 499. nu. 1. in princ. libr. 4. Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 5. gloſ. 8. p. 9. n. 25. & poſt Bart. Alex. Becci. Nat. Grat. & Surd. per eum relatos tradit Fenzon. ad ſtat. Urb. in præfat. n. 12. & dixit Rota dec. 551. n. 1. p. 1. diverſ. & apud Merlin. d. dec. 866. n. 10. tom. 2. & dixi ego in Reſol. crim. in verbo Qualitas Reſol. unic. num. 6.

34 Præſciendendum eſt etiam, quod ſtatuta ſunt in duplici differentia, quædam enim dicuntur ordinatoria, & quædam deciſoria, ut declarant Cardin. Tuſc. pract. concluſ. littera S, concluſ 461. n. 7. & Fenzon. ad ſtat. Urb. in præfat. num. 2.

35 Statuta autem ordinatoria dicuntur, quæ dant certum modum procedendi in judicio, & non tangunt juſtitiam cauſæ, ut docent Corn. conſ. 187. n. 18. Card. Tuſch. pract. concluſ. littera S, concl. 456. in princ. & Fenzon. ad ſtat. Urb. in præfation. nu 3. & plura exempla de utriſque ponit Maſchard. de gener. ſtatut. interp. concluſ. 7. nu. 76. & ſeqq. & Scacc. de judic. lib. 2. c. 2. n. 456. & ſeqq.

36 Deciſoria vero dicuntur illa, quæ litis deciſionem reſpiciunt, ſicuti teſtium atteſtationes, inſtrumenta, confeſſiones, & alia ſimilia acta probatoria, ut declarant Cardin. Tuſc. pract. concl. littera S, concluſ. 458. num. 1. & ſeqq. Maſcard. de gener. ſtatut. interpr. concluſ. 7. num. 76. & ſeqq. Scacc. de judic. lib 2. c. 2. n. 455. & ſeq. Carol. de Graſſ. de effect. Cleric. effect. 2. n. 135. & ſeqq. & Fenzon, ad ſtat. Urb. in præfat. n. 4.

37 Statuta autem ordinatoria judicii ſervanda ſunt in foro, ubi lis agitur, etiam ſi litigantes ſint alterius fori, & forenſes, ut not. Bart. in l. 1. num. 15. C. de Summ. Trin. & fide Cath. Alex. conſ. 164. n. 3. lib. 6. Fenzon. ad ſtat. Urb. in præfat. n. 5. & c. 66. n. 35. Maſcard. de gener. ſtat. interp. concl. 6. n. 195. Aſin. in pract. in princip. cap. 8. n. 6 Barz. dec. 41. n. 85. Theſ. Jon. qu. forenſ. 7. num. 9. lib. 2. Carol. de Graſſ. dict. effect. 2. num. 113. & dixi ego allegat. forenſ. 72. n 6.

38 Cum in judicio quaſi contrahatur, l. 1. §. idem ſcribit, ff. de pecul. l. de ætate 32. §. qui interrogatur, ff. de inter. action. Fenzon. eod. præfat. n. 6. & ideo ratione d. quaſi contractus efficitur ſubditus ille, qui alias non erat ſubditus, leg. hæres abſens 19. §. proinde, ff. de judic. cap. fin. de foro compet. & tradunt Roman. Caſtr. Bellam. Blanc. & alii relati per Scacc. de judic. d. lib. 2. c. 2. n. 525. & ſeqq. & per Fenzon, in dict. præfat. n. 7.

39 Ac etiam ſi litigantes eſſent Clerici, qui ligantur ſtatuto laicorum litigantes coram Judice laico in iis, quæ reſpiciunt ordinatoria cauſæ, ut not. Dec. Felin. & alii in cap. Eccleſia S. Mariæ 10 de conſtit. Fenzon ad ſtat. Urb. in d. præfat. num. 8. Gail. pract. obſerv. libr. 2. obſerv. 32. num. 10. Graſ. de excep. in prælud. nu. 91. Aſin. in pract. in princ. c. 8 nu. 7. Epiſc. Leo in Theſ. for. Eccleſ p. 1. c. 11. n. 4. Carol. de Graſſ. de effect. Cleric. effect. 2. num. 132. Caren. reſol. 113. n. 4. & Sperell. dec. 135. num. 106. & ſeqq. par. 2.

40 Licet ſecus ſit in deciſoriis, quia iis Clerici non ligantur, ſed attenduntur leges ſui fori naturalis, ut tradunt Seraphin. de privil. juram. privil. 77. n. 25. Carol. de Graſſ. dict. effect. 2. n. 147. Gail. dict. obſerv. 32. num. 10. lib. 2. Graſſ. de excepr. in prælud. nu. 92. Epiſc. Leo in Theſ. fori Eccleſ. p. 1. c. 11. nu. 4. bene comprobans, & late firmat Sperell. deciſ. 100 num. 22. p. 1. ubi dicit, hanc eſſe veram, & communem, & in praxi ſervatam opinionem, reprobans Carol. de Graſſ. ubi ſupra quamplures Doctores referentem pro contraria opinione, & deciſ. 135 n. 80. par. 2.

41 Niſi tamen Clericus agens fundet ſe in ſtatuto, quia tunc ſecundum illud, ejuſque qualitates judicandum eſſet, ut not. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 13. n. 7. & Sperell. dec. 11. n. 17 & ſeqq & dict. dec. 100. nu. 23. & dict. dec. 135. n. 113. necnon Gargiar. Jun conſ. 4. n. 5. lib. 1.

42 Et idem eſt, quando laici litigant in foro Eccleſiaſtico, qui ligantur ordinatoriis judicii Eccleſiaſtici, cum in ordinatoriis ſemper ſervandum ſit ſtatutum, ſeu conſuetudo illius loci, ubi cauſa agitatur, licet ſecus ſit in deciſoriis Doct. in l. 1. Cod. de Summ. Trinit. & fide Cath. Dec. in capit. S. Mariæ, 10. num. 42. de conſtit. Vant. de nullit. in tit. de nullit. ex def. proceſ. num. 56. Scacc. de judic. libr. 2. cap. 2. nu. 652. ubi teſtatur de communi opinione, & cap. 5. n. 189. Gail. dict. obſerv. 32. n. 10. lib. 2. Fenzon. ad ſtat. Urb. in præfat. nu. 10. ubi alios dat concordantes, & Rota apud Greg. XV. dec. 352. num. 7. & ibi Adden. num. 11.

43 Et ſicut ſtatutum deciſorium non ligat Clericos, ita neque ligat forenſes litigantes in foro ſtatuti, ut dicit Maſchard. de gener. ſtat. interpr. concluſ. 6. nu. 196. & Fenzon. ad ſtat. Urb. cap. 66. in fin. & Rota dec. 673. nu. 1. par. 1. diverſ. addo Poſt. de ſubhaſtat. inſpect. 29. num. 56. & alios per me adductos allegat. forenſ. 72. nu. 7.

44 Statutum autem in dubio præſumitur uſu receptum, Hond. conſ. 4. nu. 91. lib. 1. Maſchard. de gener. ſtatut. interpr. concl. 6. n. 96. Morot. conſ. 34. n. 3. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 39. n. 3. par. 1. Rolan. conſ. 90. numer. 53. lib. 1. & conſ. 99. numer. 39. lib. 3. idem Grat. deciſ. March. 14. n. 9. Capyc. Latr. dec. 151. numer. 6. tom. 2. Theod. Rub. in ſingul. Rot. Roman. tom. 2. circa ſtat. interp. obſerv. 12. §. 1. Rota deciſ. 398. num. 3. p. 2. recent. & dec. 169. num. 7. par. 11. recent. & dec. 428. num. 19. parc. 13. recent.

45 Quæ præſumptio transfert onus probandi contrarium in eum, qui dicit ſtatutum non fuiſſe uſu receptum, Cæph. conſ. 315. n. 23. lib. 4. Honded. d. conſ. 4. n. 91. Morot. d. conſ. 34. num. 3. ubi dicit, ita omnes tenere uno ore, Gratian. d. deciſ. March. 14. n. 9. & 10. & Rot. dec. 517. n. 10. par. 5. rec. lib. 2. & dec. 293. n. 11. p. 4. rec. tom. 2.

46 Quicquid contrarium, imo ſtatutum non præſumi uſu receptum voluerit Cyriac. contr. 84. nu. 18. & contr. 205. nu. 142. & ſeqq. & contr. 512. nu. 40. qui dat duas declarationes, cum quo pertranſit Menoch de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 2. num. 2. & 3. & videtur ſentire noviſſime Aloyſ. Manſ. J. C. Lucan. conſult. 6. numer. 7.

47 Quæ concluſio, quod ſtatutum præſumitur in uſu, eo magis habet locum, quando illud reperitur deſcriptum in volumine ſtatutorum, ut late probat Theod. Rub. in ſingul. Rotæ Rom. tom. 2. circa ſtat. interpr. obſerv. 12. §. 4. ubi quamplures adducit Rotæ deciſiones, bene Rota dec. 398. num. 3. part. 2. recentior. & deciſ. 169. num. 7. par. 11. recent. & deciſ. 581. n. 5. part. 13. recent.

48 Quæ tamen non habent locum in illis ſtatutis, quæ fuerunt confirmata per Superiorem cum Clauſula: Quatenus ſint in uſu, quia tunc uti volens ſtatuto tenetur probare uſum, & obſervantiam illius, ut probant Dec. conſ. 409. num. 11. plene Gratian. dict. deciſ. March. 14. n. 8. & ſeqq. Theod. Rub. in ſing. Rot. Rom. tom. 3. in tract. de clauſ. clauſ. 612. in princip. ubi quamplures affert Rotæ deciſiones, & circa ſtat. interp. obſer. 13. §. 22. verſ. Quando autem, &c. & Barboſ. de clauſ. clauſ. 124. num. 1. necnon Rot. apud Comitol. dec. 136. in fin. & dec. 22. n. 27. par. 9. rec. tom. 1.

49 Niſi tamen ageretur de ſtatutis redactis in unicum volumen, & quod cuſtoditur in Archivio loci, nam tunc illius uſus præſumitur, & allegans non uſum tenetur illum probare, ut not. Dec. conſ. 534. nu. 9. & Rot. apud Card. Seraph. deciſ. 153. nu. 2. & in Peruſina de Oddis 28. Junii 1604. coram Cardin. Millino, & d. dec. 22. n. 29. & 30. par. 9. rec. tom. 1.

50 Vel ageretur de ſtatuto conformi diſpoſitioni iuris communis, cujus pariter uſus præſumitur, ut dicit Rota d. dec. 22. num. 28. par. 9. rec. De quo tamen non parum dubito, cum deciſio Duran. 36. in fin. hoc non dicat, & dec. 56. num. 4. par. 1. diverſ. per eum adductæ dicant contrarium, licet verius uſum in dubio præſumi dixerim ſupra, n. 44.

51 Ad probandum vero ſtatutum non eſſe in uſu non ſufficit probare non uſum, ex eo quod caſus ſtatuti non evenerit, puta per mille annos, Burſatt. conſ. 339. numer. 16. libr. 3. Honded. conſ. 110. num. 22. libr. 1. Morot. conſ. 34. num. 4. & conſ. 89. num. 14. plene Rota in Meſſan. Decanatus 27. Januar. 1642. coram R. P. D. Dunoz. §. ſed hinc ceſſat, &c. ubi plures dant concordantes, & apud Card. Caval. dec. 85. numero 1.

52 Sed requiritur probatio contrarii uſus, quod caſus ſtatuti evenerit, & quod petita fuerit illius obſervantia, & quod illa fuerit denegata, & vel tacite, vel expreſſe rejecta, ut probant Menoch. conſ. 201. n. 61. & ſeqq. lib. 3. Honded. d. conſ. 110. num. 22. lib. 1. Morot. d. conſ. 34. n. 4 & d. conſ. 89. nu. 14. & Rota apud Card. Seraph. dec. 2043. nu. 3. & 4. & dec. 565. n. 1. p. 2. rec. & apud Poſt. de manut. dec. 154. n. 43. & apud Merlin. dec. 830. in fin. & apud Bithium dec. 57. n. 12. tom. 1. & in d. Meſſanen. Decanatus 27. Januar. 1642. §. ſed hinc ceſſat, &c.

53 Lex enim, vel ſtatutum numquam per non uſum abrogatur, licet per mille annos non ſit factum, quod in lege diſpoſitus, ſi de contraria obſervantia non conſtat, cum potuerit evenire, quod caſus non acciderit, vel quod quis noluerit uti beneficio ſtatuti, & ideo neceſſe eſt ad abrogationem legis, vel ſtatuti oſtendere, caſus eveniſſe, & contrarium pluries fuiſſe ſervatum, & ſic per contrariam obſervantiam inductam fuiſſe conſuetudinem contrariam ſtatuto, ut declarant DD. in d. l. de quibus 32. & præcipue Jaſ. n. 33. qui teſtatur de communi opinione, ff. de legib. Natt. conſ. 56. n. 4. lib. 1. & conſ. 575. n. 33. & ſeqq. lib. 2. Burſatt. conſ. 222. n. 22. lib. 2. in fin. ubi pariter teſtatur de communi opinione, cum quibus illos referendo pertranſit Hond. d. conſ. 110. num. 22. lib. 5. nec non Morot. dict. conſ. 34. num. 4. & 5. & d. conſ. 89. n. 14. & Caspan. ad ſtat. Mediol. in prælud. num. 95.

54 Intelligendo tamen de illa conſuetudine, quæ provenit a populo habente ex ſe ipſo auctoritatem legis, & ſtatuti condendi, & abrogandi; ſecus tamen eſt, ſi ageretur de Univerſitate, quæ non poteſt ſtatuta condere ſine confirmatione Principis, quia in tali caſu illius conſuetudo ſola non operatur

abro-

abrogationem statuti, quia illius est condere, cujus est abrogare statutum, itaut eadem auctoritas requiratur in abrogando, quæ requiritur in statuendo, ut declarant Borg. de tutor. & Curator. nu. 45. & seq. Natt. cons. 574. n. 1. lib. 3. Gallia ad Consuet. Alex. in præf. 4. nu. 59. Alex. cons. 973. num. 8. lib. 6. Mascard. de gen. stat. interpr. dict. concl. 6. n. 92. & 93. ubi alios adducit ita sentientes, & Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. n. 78. & seq. & num. 106.

55 Et testes probare volentes statutum non esse in usu, non sufficit, quod deponant nescire, an illud sit in usu, vel illud non esse in usu, sed debent deponere, quod illud non potuisset esse in usu, quin ipsi scivissent, ut post Ang. Alex. Dec. & Paris. per eum adductos firmat Rot. apud Greg. XV. decis. 69. num. 3. Et debent deponere de actu contrario, & reddere rationem d. non usus etiam non interrogati, Alex. cons. 156. nu. 15. lib. 2. Rota apud Caputaq. decis. 25. lib. 1. in manuscr. quem refert, & sequitur eadem Rota apud Greg. XV. d. dec. 269. num. 5. & 6.

56 Declara tamen supradicta de usu, & observantia statuti, quod statutum usu non receptum non est servandum, ut not. Rolan. cons. 99. num. 5. & 39. lib. 2. Cæph. cons. 155. nu. 16. lib. 2. Ludov. concl. 54. in prin. Masc. de gener. stat. interp. concl. 6. num. 78. ubi alios adducit ita sentientes, Theod. Rub. in sing. Rota Rom. to. 2. circa stat. interp. observ. 12. §. 5. & Rota apud Caputaq. decis. 281. & dec. 282. part. 2. & apud Card. Cavaler. decis. 134. num. 4.

57 Cum statutum usu non receptum non dicatur statutum, ad text. in l. derogatur, 102. ff. de verb. signif. Masc. d. concl. 6. n. 82. Theod. Rub. ind. observ. 12. §. 5. & P. Sanch. in Præcep. Decal. lib. 3. cap. 14. num. 8.

58 Statutum enim habet in se tacitam conditionem, si moribus utentium recipiatur, ut post Ruin. Marcil. Decian. Guid. Pap. Cæphal. Imol. & Rip. per eum adductos firmat Masc. de gener. stat. interp. dict. conclus. 6. n. 85.

59 Itaut jurans servare statuta non teneatur servare ea, quæ moribus utentium non sunt recepta, vel per contrariam consuetudinem, vel usum sunt abrogata, Natt. cons. 19. num. 8. lib. 1. Mascard. de gener. stat. interp. dict. conf. 6. num. 81. Silvest. in summ. in verb. juramentum, 4. quæst. 23. Navar. in summ. cap. 25. num. 23. P. Azor. instit. moral. lib. 11. cap. 8. n. 9. & P. Sanch. in Præcept. Decal. d. lib. 3. cap. 14. num. 8. ubi alios dat concordantes.

60 Et statutum, quod non fuit usu receptum, si non ligat ipsos Cives, ut dixi supra, eo minus ligat forenses, Cæph. cons. 155. num. 16. lib. 2. Jas. cons. 182. num. 4. lib. 4. Menoch. de præsump. lib. 2. præsump. 2. num. 1. ubi testatur de communi opinione, & Masc. de gener. stat. interp. dict. conclus. 6. nu. 77. ubi alios dat concordantes.

61 Populi autem, & Civitates subjectæ Sedi Apostolicæ non possunt condere statuta sine confirmatione Papæ, ut tradunt Grass. de except. excep. 1. n. 34. Post. de subhast. inspect. 24. n. 34. Theod. Rub. in sing. Rota Rom. tom. 2. Circa stat. interp. obser. 13. §. 22. Fenzon. ad stat. Urb. in princ. n. 35. D. Deluca in Theatr. verit. & just. to. 6. in tit. dote discurs. 22. num. 8. & Rot. apud Card. Seraph. dec. 1004. n. 7. & apud Greg. XV. dec. 267. n. 7. & ibi Adden. nu. 24. qui alias referunt ejusdem Rotæ decisiones, & apud Buratt. decis. 6. in princ. & ibi Adden. littera A, & apud Merlin. dec. 553. in fin.

62 Maxime si statuta sint juri communi contraria, Gratian. discep. foren. cap. 245. num. 37. par. 2. Rota decis. 536. num. 1. & decis. 780. num. 1. par. 1. divers. & apud Greg. XV. decis. 267. num. 7. & ibi Adden. num. 14. & apud Merlin. dec. 698. num. 4. & 5. tom. 2.

63 Itaut non sufficiat confirmatio præsumpta ex observantia 30. annorum, de qua dicetur infra, num. cum deficiat scientia Papæ, sine qua cessat præsumptio confirmationis, & cum repugnet Decretum irritans, de quo in Const. Ægidian. lib. 2. c. 36. ut declarant Adden. ad Greg. XV. d. dec. 267. n. 14. & Rot. apud Buratt. d. dec. 6. n. 2. & 3. ubi dantur concordantes, cum aliis adductis infra n. & seq.

64 Quæ quidem habent locum non solum in Universitatibus Status Ecclesiastici, sed etiam in aliis Universitatibus, quæ recognoscunt Superiorem, quæ pariter non possunt condere statuta sine confirmatione Principis, quem in Superiorem recognoscunt, ut not. Bart. in l. omnes populi, 9. in prima quæst. prin. ff. de justit. & jur. Soc. Jun. cons. 30. n. 11. lib. 2. Grass. de except. dict. except. 2. nu. 34. ubi dat concordantes Mascard. de gener. stat. interp. d. conclus. 6. n. 93. vers. aliud secus, &c. & late comprobat Puteus in cons. unic. post cons. Odd. nu. 20. & seq. ubi quamplures adducit ita sentientes, & dicit ita servari in omnibus Civitatibus, & Terris subjectis Principibus, ut ibi per eum, cum quibus pertranseunt Beun. de stat. excl. fœmin. rec. 1. n. 43. Andreol. controv. 60. n. 16. & Loseu. de jure univers. par. 3. c. 25. num. 3. & 29.

65 Cum statuta condere sit jurisdictionis, ita ut sine illa condi non possint, Roman. cons. 218. n. 1. Socc. cons. 60. n. 3. vol. 1. qui testatur de communi opinione, quos refert, & sequitur Fenzon. ad stat. Urbis in prin. num. 30. necnon Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. num. 16.

66 Nisi tamen illa conderent circa ea, quæ pertinent ad administrationem rerum suarum, & circa ea, quæ concernunt negotia privata ipsarum Universitatum, quia tunc illa possunt condere absque aliqua confirmatione Superioris, ut tradunt DD. in l. cunctos populos, 1. C. de Sum. Trin. & Fide Cathol. Bald. in Cancel. ad Stat. Eugubii, l. 1. in prin. & ibi Socc. Sen. num. 22. & seq. ff. quod cujusq. univ. nom. Osasch. dec. Pedem. 17. in princ. & Loseu de jure univer. d. part. 3. c. 15. n. 3. late comprobans, & num. 29.

Cum rei suæ quilibet sit moderator, & arbiter, leg. in re- 67
mandat. 21. C. mandat. in puncto Osasch. d. decis. 17. nu. 1. late Barbos. axiom. 199. in princ. qui dat concordantes, & in terminis de Universitate Loseu. de jure univers. part. 3. cap. 4. num. 10.

Dummodo tamen in dd. statutis editis circa administratio- 68
nem rerum suarum Universitas non apponat pœnam, cum appositio pœnæ spectet ad jurisdictionem, nisi tamen Universitas esset solita id facere, ut docent Jas. in d. l. omnes populi, 9. num. 34. & 35. ff. de just. & jur. Innoc. in cap. cum accessissent 8. num. 2. de constit. Franch. March. dec. 801. num. 2. vol. 1. Rolan. cons. 99. num. 2. & 20. & seq. lib. 2. & Loseu de jure dict. par. 3. cap. 15. num. 16.

Confirmatio autem statuti fit per Superiorem duplici modo, vel in forma communi, vel in forma specifica. In forma com- 69
muni dicitur facta confirmatio, quando illa facta fuit generaliter sine causæ cognitione, nec apparet, statutum per Papam, vel per alium Superiorem fuisse visum, seu per alium de illius mandato, ut declarant Alex. cons. 123. num. 22. vol. 4. Card. Tusch. pract. conclus. litt. C. conclus. 707. num. 10. & Rot. dec. 780. num. 5. par. 1. divers. & in dicta confirmatione non adest clausula ex certa scientia, vel causæ cognitio, Rot. d. decis. 780. n. 5. par. 1. diver. & dec. 438. n. 44. & seq. par. 9. rec. to. 2. & dec. 179 n. 37. p. 9. rec. tom. 1.

In forma vero specifica dicitur facta confirmatio, quando il- 71
la facta fuit per Superiorem cum causæ cognitione, ex certa scientia, & statutis bene discussis, ut declarat Fenzon. ad stat. Urbis in princ. nu. 45. & seq. ubi dat concordantes quamplures, Gabr. cons. 183. num. 13. & seq. vol. 2. & Rot. decis. 192. n. 3. & seq. par. 1. rec. & decis. 179. n. 36. & seq. p. 9. rec. tom. 1. & dict. dec. 438. n. 44. & seq. par. 4. rec. tom. 2, & apud Merlin. dec. 740. nu. 5. & seq. ubi dicit, non sufficere clausulam ex certa scientia, ut ibi per eum.

In dubio tamen confirmatio statutorum censetur facta a Pa- 72
pa, vel Superiore in forma communi, non autem in forma specifica, cum certa scientia non præsumatur, nisi probetur ad tex. in cap. porrecta, 6. de confirm. util. vel inut. & tradunt. Doct. in d. cap. porrecta, & in cap. 2. de constit. in 6. nec non Carol. de Grass. de effect. cleric. effect. 2. num. 139. Anton. de Amat. resol. 100. num. 18. quos refert, & sequitur Rota d. dec. 179. n. 39. par. 9. rec. tom. 2.

Confirmatio autem statuti præsumitur ex observantia longi 73
temporis 30. annorum, ut not. Rub. in sing. Rot. Rom. to. 2. Circa inter. stat. obser. 1. §. 3. D. Deluca in Theatr. verit. & just. tom. 4. in tit. de servit. ad mat. retrac. discurs. 71. n. 11. & 12. & to. 6. in tr. de dote discurs. 143. n. 50. & 51. Adden. ad Greg. XV. d. dec. 267. n. 14. & Rota apud Burat. d. ded. 6. n. 1. vers. neque quæ dicatur, & dec. 438. n. 6. par. 14. rec.

Quæ via locum habere possunt in Statu Ecclesiastico, cum, 74
ut dixi etiam supra, repugnet Decretum irritans, de quo in Const. Ægidia. lib. 2. cap. 36. Doct. in cap. cum de beneficio, 5. de preb. in 6. Felin. in d. cap. cum accessissent, 8. sub nu. 30. de constit. Gabr. commu. concl. de clausul. concl. 3. num. 40. & 41. quos referendo sequitur Rota apud Burat. d. decis. 6. n. 3. ubi nu. 2. requiritur etiam ad d. effectum præsumptæ confirmationis ex lapsu temporis observantiam cum scientia Papæ ex Alex. Affic. & Menoc. per eum relatis ibi, licet contrarium quoad scientiam Papæ teneat Rube. in sing. Rota Rom. in d. obs. 1. §. 3. ubi plures adducit Rot. decisiones.

In omnem tamen casum d. confirmatio præsumpta ex lon- 75
ginquitate temporis præsumeretur tantum in forma communi, ut adnotavit D. Deluca in d. tit. de servit. ad matr. retrac. d. discur. 71. num. 12. & in dict. tract. de dote dict. discur. 143. n. 51. necnon Rota dict. decis. 780. num. 5. & 6. part. 1. divers. & dict. dec. 6. apud Burat. num. 4.

Nisi tamen confirmatio statuti deduceretur ab immemorabi- 76
li, quia tunc cum liceat allegare titulum meliorem de mundo, videtur idem posse allegari confirmatio Apostolica in forma specifica, ut post Valasc. consul. 99. n. 5. per eum adductum firmat D. Deluca in d. tract. de dote d. discurs. 143. num. 51.

Advertendum est autem, quod confirmatio in forma com- 77
muni non est sufficiens, quando statutum est contra jus commune, sed requiritur confirmatio in forma specifica, ut docet Grat. discept. forens. cap. 345. n. 38. & seq. par. 2. Adden. ad Greg. XV. decis. 267. nu. 14. adden. ad Burat. dict. decis. 6. nu. 4. & decis. 103. num. 12. par. 2. diver. & decis. 33. num. 10. par. 4. rec. & apud Merlin. dec. 698. num. 6. & dec. 740. num. 4.

Quicquid sit quoad statutum exclusivum fœminarum, quod 78
non sit valde honestum pro conservatione agnationis, ideo sufficere, illud esse confirmatum in forma communi, licet sit contra tex. in l. maximum vitium 4. C. de libe. præt. dixerunt Adden. ad Greg. XV. d. dec. 267. n. 14. in fin. & Rot. apud Mer- 79
lin. dec. 698. n. 7. & dec. 740. n. 3. & dec. 745. n. 22. & dec. 256. n. 9. p. 11. recen. & in statutis rationabilibus Rota apud Merlin. dec. 698. nu. 7. & dec. 740. num. 3. & decis. 745. num. 22. & dec. 518. num. 11. p. 13. rec. & apud Bic. dec. 634. num. 24. tom. 2. & dicam latius infra lib. 2. rub. 62.

Prout etiam statutum exorbitans à jure communi requirit 80
confirmationem in forma specifica, itaut non sufficiat confirmatio in forma communi, ut declarant D. Deluca in Theatr. verit. & just. tom. 4. de serv. ad mat. retrac. disc. 71. nu. 21. & Rota apud

Card. Celsum *dec.* 125. *n.* 9. *& dec.* 169. *nu.* 10. *p.* 31. *rec.* ubi concordantes.

81 Licet secus sit, si illud sit favorabile uti conditum favore agnationis, & ob publicam utilitatem, quia tunc suffirit confirmatio in forma communi, Rota apud Card. Celsum, & apud Durand. *dec.* 36. *n.* 42. *& dec.* 51. *n.* 10. *& seq. p.* 1. *rec.*

82 Per generalem enim confirmationem non censetur confirmatum statutum, quod est contra jus commune, *c. quia diversitatem* 5. & ibi Abb. *n.* 9. *de concess. prabe.* Caslad. *dec. un. de confirm. util. vel inut.* Rota *in Ferrarien. de Tassonis* 14. *Junii* 1621. coram R. P. D. Ubaldo Seniore, & *dec.* 310. *num.* 9. *par.* 4. *diver. & dec.* 84. *nu.* 8. *& seq. p.* 7. *rec.* bene comprobans, & dicens d. confirmationem in forma communi nihil, aut parum operari, ut ibi per eum.

83 Dummodo in confirmatione non adsit aliqua clausula, ex qua desumatur Papam, vel superiorem voluisse confirmare etiam statuta contra jus commune, ut stante clausula, *Quatenus sint licita, & honesta*, quia si sint talia censentur confirmata,

84 licet sit contra jus, Rota *d. decis.* 150. *in fin. p.* 4. *diver.* & stante clausula, *Dummodo non tendat contra immunitatem Ecclesiasticam*, Pigan. *ad stat. Ferrar. to.* 1. *rub.* 3. *n.* 2. *& in addit.* Rota *dec.* 51. *n.* 10. *p.* 1. *recent. & in Ravennaten. hareditatis* 14. *Aprilis* 1606. coram Card. Pamphilio, *& in Bonon. success.* 9. *Dec.* 1622. coram R. P. D. Ubaldo.

85 Neque per d. generalem confirmationem censetur confirmatum statutum invalidum, vel injustum, Jas. *cons.* 112. *col.* 3. *lib.* & post Bald. Cepol. Paris. Jas. & Roman. per eum adductos not. Mascar. *de gener. stat. interp. conc.* 2. *n.* 270. & in terminis confirmationis Statutorum Civitatis Eugubii, Rota *dec.* 478. *num.* 10. *p.* 9. *rec. tom.* 2.

86 Neque censetur confirmatum statutum, quod est contrarium Sacris Canonibus, & Ecclesiasticæ libertati, ut tradunt Bero. *cons.* 107. *n.* 10. *& seq. lib.* 1. & Rota *in Ravennaten. hareditatis* 5. *Junii* 1648. coram Card. Ottobon. *§. neque suffragatur*, *&c.* quæ inter ejus impressas est, *dec.* 149. *n.* 22.

87 Prout confirmatio in forma communi nihil operatur circa statutum, quod est odiosum odio irrationabili, Rota *dec.* 42. *num.* 27. *par.* 12. *rec.* quæ duplicata est apud Bichium *decis.* 634. *num.* 21. ubi dicit secus esse, si non sit odiosum odio irrationabili, ut ibi per eum.

88 Cum confirmatio in forma communi dum non includit in confirmante scientiam omnium confirmatorum censeatur proinde habere in ventre, & continere clausulam, *dummodo leges confirmata sint honesta, & juri communi non contraria* juxta Alex. *cons.* 59. *num.* 8. *& seq. lib.* 1. & not. Pic. *ad stat. Urb. glos.* 23. *num.* 11. *& seq.* D. Deluca *in Theat. verit. & just. to.* 6. *in tit. de dote dis.* 143. *num.* 50. & Rut. *d. dec.* 179. *p.* 9. *rec. tom.* 1. *fere per tot.*

89 Licet secus sit, si confirmatio facta fuerit in forma specifica, & ex certa scientia, quia illa reddit validum statutum, etiam si sit contra jus, ut docent Gabr. *cons.* 183. *n.* 16. *lib.* 2. & Rota *dec.* 339. *n.* 3. *in fin. p.* 2. *rec. & dec.* 157. *n.* 9. *p.* 6. *rec. & Bononien. census* 27. *Martii* 1643. *§. neque, &c.* coram R. P. D. Ghisilerio, & apud Bichium *dec.* 381. *n.* 23. *tom.* 1.

90 Cum confirmatio in forma specifica habeat vim novæ legis, Rota *dec.* 438. *n.* 54. *& seq. p.* 4. *rec. t.* 2. *& dec.* 293. *n.* 10. *p.* 11. *rec.* & cum statutum confirmatum a Papa in forma specifica, &

91 ex certa scientia dicatur Papale, Rota *dec.* 297. *num.* 7. apud Greg. XV. & *dec.* 115. *num.* 25. *par.* 6. *rec.* & apud Card. Ottob.

92 *dec.* 110. *n.* 17. *d. dec.* 125. *nu.* 10. *& d. dec.* 169. *n.* 12. secus tamen sit, si sint confirmata in forma communi, quia tunc non dicuntur Papalia, Bald. *in l. ex placito* 3. *sub num.* 12. *C. de rer. permut.* Aret. *cons.* 8. *sub n.* 6. Minad. *in Constit. Reg. in aliquibus num.* 98. & quos refert, & sequitur Ciriac. *in addit. primo lib. controv. in fin. n.* 127.

93 Et eo magis hoc habet locum, si Papa mandet dd. statuta, ut supra confirmata inviolabiliter observari, cum dd. verba habeant vim novæ legis, ut declarat Rota *dec.* 38. *n.* 54. *& seq. p.* 4. *rec. tom.* 2. *& d. dec.* 381. *n.* 24. apud Bichium *tom.* 1.

94 Forma autem statuti præcise est servanda, Bald. *in l. comparationes*, 19. *in* 3. *oppos. in fin. C. de fide instr.* Hond. *cons.* 27. *n.* 2. *lib.* 1. Barz. *dec.* 87. *n.* 2. Cens. *de cens. q.* 30. *n.* 7. Altogr. *cons.* 46. *nu.* 5. *&* 15. *lib.* 2. Rota *dec.* 442. *n.* 14. *p.* 4. *rec. tom.* 2. *& dec.* 400. *n.* 17. *p.* 13. *rec.* & apud Bich. *dec.* 223. *n.* 22. *tom.* 1.

95 Itaut illa non impleta actus sit nullus, Soc. Jun. *cons.* 37. *nu.* 5. *vol.* 2. Rolan. *cons.* 72. *nu.* 54. *&* 69. *lib.* 3. plene Carpan. *ad stat. Mediol. in praelud. nu.* 146. ubi quamplures dat concordantes. Paitell. *expedit.* 38. *n.* 26. Fenzon. *ad stat. Urb. c.* 68. *n.* 30. *& c.* 92. *n.* 21. Barbos. *axiom.* 100. *n.* 3. & Rota apud Zach. *de societ. dec.* 61. *n.* 3. *& dec.* 78. *n.* 4. *rec. tom.* 2. *& dec.* 300. *n.* 30. *p.* 10. *rec. & dec.* 107. *n.* 37. *p.* 12. *rec.*

96 Cum forma tradita a statuto, seu lege censeatur substantialis & de essentia actus, Alex. *cons.* 50. *n.* 5. *lib.* 5. Vant. *de nullit. in tit. Quot, & quib. mod. null. in gud. n.* 52. Carpan. *ad stat. Mediol. in praelud. n.* 153. Fenzon. *ad stat. Urb. cap.* 186. *nu.* 17. Cenc. *de cens. q.* 32. *sub n.* 3. Rota *dec.* 226. *n.* 2. *p.* 1. *diver. & dec.* 72. *n.* 20. *p.* 2. *divers.*

97 Et omissio formæ vitiat actum, etiamsi illa in minimo omittatur, Felin. *in c. cum dilecta* 22. *nu.* 6. *de rescr.* Everar. *in Centur. in loco defectu forma nu.* 3. *& seq.* quos refert, & sequitur Fenzon. *ad stat. Urb. c.* 171. *n.* 22. ubi dicit, ita servari in practica Carpan. *ad stat. Mediol. in praelud. n.* 153. Mascar. *de gener. stat. interp. concl.* 9. *n.* 61. late Barbos. *axiom.* 100. *n.* 14. *&* 15. ubi dat concordantes quamplures.

Cum forma sit de genere indivisibilium, ut tradunt Escob. 98
de ratioc. c. 31. *n.* 19. Monach. *dec. Lucen.* 18. *n.* 2. *&* 3. Surd. *cons.* 282. *n.* 29. *lib.* 2. Gratian. *discep. forens. c.* 853. *n.* 28. *p.* 5. Barb. *d. axiom.* 100. *n.* 14. ubi quamplures adducit ita sentientes, Cen. *de cens. q.* 49. *n.* 17. Ciriac. *contr.* 689. *n.* 84. & Rota *dec.* 30. *n.* 3. *p.* 1. *rec.* & apud Bich. *dec.* 258. *n.* 9.

Et etiam in favorabilibus, & piis causis, uti advertunt Gram. 99
dec. 79. *n.* 11. *&* 14. Rola. *cons.* 72. *nu.* 59. *lib.* 3. Masc. *de gen. stat. interp. d. concl.* 9. *num.* 64. ubi quamplures dat concordantes, Barb. *d. axiom.* 100. *num.* 6. & Adden. ad Rot. *dec.* 542. *num.* 69. *p.* 4. *rec. tom.* 3.

Itaut a nullitate ob omissionem formæ non excuset ætas, 100
rusticitas, sexus, militia, & quælibet similia causa, Cardin. Tusc. *prac. concl. litt. F. concl.* 415. *num.* 29. Rolan. *cons.* 30. *n.* 8. *lib.* 3. Barb. *d. axiom.* 100. *num.* 7. cum quibus pertranseunt Carpan. *ad stat. Mediol. in praelud. nu.* 158. & Adden. ad Rot. *dec.* 542. *num.* 66. *p.* 4. *rec. tom.* 3.

Quæ quidem forma est adeo præcise servanda, ut neque tut
valeat impleri per æquipollens, Ofasc. *dec. Pedem.* 163. *n.* 4. *& seq.* Masc. *de gen. stat. interp. d. concl.* 9. *n.* 62. bene comprobans Barb. *de axiom.* 100. *n.* 5. Paitel. *exped.* 47. *nu.* 22. Cenc. *de cens. q.* 9. *n.* 12. Adden. ad Rot. *dec.* 431. *n.* 33. *p.* 4. *rec. tom.* 2. Rot. *dec.* 572. *n.* 12. *p.* 4. *rec. tom.* 3. & apud Merlin. *dec.* 351. *nu.* 6.

Nisi tamen statutum formam inducens consideret aliquem ef- 102
fectum, quia tunc si effectus sequatur, omissio formæ non vitiat ut docent Cæph. *cons.* 35. *nu.* 46. *lib.* 1. Menoc. *cons.* 131. *n.* 15. *vol.* 2. Ofasc. *dec. Pedem.* 92. *n.* 25. bene Barbos. *d. axiom.* 100. *n.* 5. *in fin.* Cirar. *contr.* 689. *nu.* 34. Caren. *contr.* 70. *num.* 13. & Rot. *dec.* 149. *nu.* 13. *& seqq. p.* 6. *rec.* & apud Bich. *dec.* 458. *n.* 23. *&* 24. & apud Merlin. *dec.* 558. *n.* 14. *&* 24.

Formæ autem per statutum inductæ quando partes possint 103
renunciare, tradunt Hond. *cons.* 27. *num.* 2. *& seq. lib.* 1. Paitel. *exped.* 82. *nu.* 10. Fenzo *ad stat. Urb. cap.* 59. *num.* 6. Masc. *de gen. stat. interp. concl.* 9. *nu.* 15. *& seq.* plene Carp. *ad stat. Mediol. in prael. num.* 171. *& plur. seq.* & Rot. apud Bic. *dec.* 98. *fere per tot. tom.* 1. ipsos consulas.

Forma vero censetur inducta, quando statutum mandat a- 104
liquid certo modo fieri, etiam si non procedat ulterius actum annullando, Pait. *exped.* 16. *num.* 1. ubi restatur de communi opinione, Farin. *in fragm. crim. lit. L. num.* 870. ubi quamplures adducit ita sentientes, Card. Tusc. *pract. concl. lit. F. concl.* 414. *num.* 15. Masc. *de gener. stat. interp. concl.* 9. *in princ.* & Carp. *ad stat. Mediol. in prael. n.* 167. & 168. ubi dat concordantes D. Alo. Mansi. *cons.* 32. *num.* 13.

Maxime si statutum mandet, actum fieri aliter, quam a 105
jure communi sit dispositum, Surd. *dec.* 268. *num.* 9. *&* 10. Ciriac. *contr.* 62. *n.* 45. & post Aret. Feli. Ancar. & Dec. per eam adductus firmat Rot. apud Cenc. *de cens. dec.* 464. *n.* 17. & Mascar. *de gen. stat. interp. d. concl.* 9. *n.* 13.

Et certum est, quando in statuto adest Decretum irritans 106
vel alia verba illi æquipollentia, indicantia nullitatem actus, tunc induci formam, ut declarant Paitel. *d. exped.* 16. *num.* 2. Bocacc. ad Const. March. *gl.* 6. *num.* 159. Cenc. *de cens. q.* 32. *sub n.* 5. Carpa. *ad stat. Mediol. in praelud. n.* 168. ubi quamplures adducit ita sentientes, & Rot. apud Zach. *de societ. dec.* 61. *n.* 2. & apud Greg. XV. *dec.* 365. *n.* 6.

Et quando dispositio est conditionalis, & statutum loquitur 107
conditionaliter, ut advertunt Card. Tusc. *pract. concl. litt. F. concl.* 414. *n.* 10. 13. *& seq.* Menoch. *de arbit. Jud. lib.* 1. *q.* 30. *n.* 5. Boccac. *de Const. Marc. gl.* 6. *n.* 156. Barb. *d. axiom.* 100. *n.* 2. Carp. *ad stat. Mediol. in prael. n.* 169. & Masc. *de gen. stat. interp. concl.* 9. *n.* 2.

Et ideo formam censeri inductam per ablativos absolutos 108
tradunt Rolan. *cons.* 81. *n.* 15. *&* 82. *lib.* 1. & *cons.* 55. *n.* 29. *lib.* 3. P. Sanch. *de matr. lib.* 3. *disp.* 5. *n.* 2. & Joseph Sesse. *dec. Arag.* 311. *num.* 8. *& dec.* 131. *nu.* 22. quos referendo sequitur Barb. *d. axiom.* 100. *n.* 2. ubi alios refert modos, per quos inducitur forma, ut ibi per eum, cum quibus pertransit Masc. *de gen. stat. interp. d. concl.* 9. *n.* 6. ubi dicit, idem esse si statutum loquatur per dictionem Si, ut ibi per eum.

Et idem est, quando statutum disponit, quod actus aliter 109
fieri non possit, ut not. Dec. *cons.* 318. *n.* 11. & bene comprobat Masc. *de gen. stat. interpr. d. concl.* 9. *n.* 9.

Forma vero non censetur inducta per statutum, quando il- 110
lud contrafacienti imponit pœnam, cum tunc non videatur velle annullare actum, sed per illam specialiter impositam contrafacienti videtur sublata pœna generalis annullationis actus, Alex. *cons.* 37. *sub n.* 2. *lib.* 3. Corgen. *dec.* 10. *n.* 4. *lib.* 1. & late comprobat Masc. *de gen. stat. interp. d. concl.* 9. *n.* 38. *& seq.* ubi alias affert limitationes, cum quibus pertransit P. Castr. *de leg. pœn. tr.* 3. *disp.* 2. *p.* 3. *n.* 1. *& seq.*

Licet contrarium, imo ob contraventionem actum esse nul- 111
lum non obstante pœnæ appositione, tueatur Altograd. *cons.* 64. *n.* 56. *& seq. lib.* 2. late comprobans.

Verum quia dixi supra, *n.* 9. *& seq.* quod statutum recipit in- 112
terpretationem passivam a jure communi, amplia modo d. conclusionem, ut statutum recipiat interpretationem etiam a communi usu loquendi loci ubi illud fuit conditum, secundum quem sicut nomina, & significationes rerum, & verborum imposita sunt, & inventa, ita secundum eumdem pro tempore existentem mutantur, & renovantur juxta illud Horat in Poetica

Multa renascentur, quæ jam cecidere cadentque
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus
Quem penes arbitrium est, ac jus, & norma loquendi.

& in his terminis tradunt Jas. Rom. Alex. *& cæteri in Rubr. ff. de nov.*

nov. per. nunc. Socc. Jun. Crot. & alii in d. l. omnes populi, 9. ff. de just. & jur. qui testantur de communi opinione, quam late comprobant Masc. de gen. stat. interp. concl. 3. n. 1. & seq. Gall. ad Consuet. Alea. in verb. Solidos, q. 1. num. 10. & 11. Carp. ad stat. Mediol. in prælud. num. 302. & Fenzon. ad stat. Urb. cap. 197. n. 23. ubi testatur de communi opinione, & Sperell. dec. 23. num. 32. par. 1.

113 Cum statuentes in condendis statutis censeantur se accommodare usui, & consuetudini loquendi Civitatis, & loci statutorum, cap. erit autem lex. 4. dist. glos. in cap. nonnulli, 28. de rescrip. & in cap. cupientes, 16. de elect. in 6. Maschar. in d. concl. 3. num. 3.

114 Quæ habent locum etiam stante statuto, quod statuta intelligantur ad litteram, seu uti sonant, quia adhuc sequendus erit in statuti intelligentia communis usus loquendi, et not. Butt. Abb. Felin. & alios in proœm. Decretal. Alex. cons. 211. n. 2. l. 6. Tiraq. de retract. lignag. §. 2. glos. 1. n. 6. in fin. Masc. de gener. stat. interp. d. concl. 3. n. 24. ubi quamplures alios adducit ita sentientes, & concl. 4. n. 109. cum quibus pertranseunt etiam Everar. in cent. in loco ab opinione vulgi sub n. 5. & Carpan. ad stat. Mediol. tom. 2. cap. 174. n. 43.

115 Cum d. statutum disponens, quod debeat intelligi prout jacet, non propterea tollat legitimam interpretationem, Gabr. cons. 14. n. 5. lib. 1. & cons. 15. num. 1. lib. 2. Simon de Præt. cons. 163. n. 17. Thesaur. dec. 269. num. 6. & 12. Theod. Rub. in sing. Rot. Rom. tom. 2. circa stat. interp. observ. 7. §. 3. Rot. dec. 548. n. 9. par. 5. rec. & dixi etiam supra n. 25. & 26.

116 Et statutum recipit interpretationem a communi usu loquendi, etiam si simus in statuto correctorio exorbitanti, & pœnali, ut not. Butr. Abb. & Felin. in proœm. Decretal. Tiraq. de retract. §. 2. glos. 1. n. 9. Galli. de verb. sign. lib 8. c. 18. num. 5. ubi testatur de verissima, & receptissima opinione, & Maschar. de gen. stat. interp. d. concl. 3. n. 22. ubi quamplures adducit concordantes, nec non Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. n. 310.

117 Itaut communis usus loquendi in interpretatione statuti prævaleat etiam propriæ significationi vocabuli, ut voluerunt Tiraq. de retract. d. §. 2. glos. 1. n. 6. Curt. Sen. cons. 9. n. 10. plene Maschar. de gene. stat. interp. d. concl. 3. num. 23. late comprobans, & quamplures adducens ita sentientes, cum quibus pertransit etiam Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. nu. 304. qui plures dat concordantes, & Sperel. dec. 23. n. 32.

118 Quod tamen non habet locum, stante statuto, quod verba statutorum debeant intelligi secundum illorum propriam significationem, nam cum communis usus loquendi non dicatur propria, sed abusiva significatio vocabuli, ideo tunc est attendenda propria significatio vocabuli, non autem impropria, & abusiva, ut declarant Bart. in l. labeo, 7. n. 5. ff. de suppel. leg. Socc. Jun. in rub. ff. de nov. oper. nunc. n. 95. ubi testatur de communi opinione, Everar. in suo Cent. in loco ab opinio. Fulgi. nu. 8. Maschar. de gen. stat. interp. d. concl. 3. n. 35. ubi quamplures dat concordantes, & Carp. ad stat. Mediol. tom. 2. cap. 174. num. 41.

119 Intelligendo prædicta de communi usu loquendi loci statuti tantum, ut declarat Bart. in d. l. labeo, 7. nu. 6. & 7. ff. de suppel. leg. Rolan. de lucr. dot. quæst. 6. n. 12. Menoch. de arbitr. casu 488. n. 3. bene Masc. de gen. stat. interp. d. concl. 3. n. 34. ubi plures dat concordantes.

120 Itaut veniat probandus non solum communis usus loquendi loci statuti, sed etiam quod d. communis usus loquendi extiterit de tempore conditi statuti, ut voluerunt Menoch. de arbitr. d. casu 488. num. 2. Gall. de verb. signif. lib. 4. cap. 9. n. ∴ Maschar. de gen. stat. interp. d. concl. 3. nu. 35. ubi alios refert ita sentientes, & num. 36. ubi dicit esse probandum, quod d. communis usus loquendi extiterit per decem annos, ut ibi per eum, Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. n. 306. Sperell. dec. 23. n. 34. par. 1. & Rota apud Card. Celsum, dec. 248. num. 4.

121 Declarando tamen supradicta, ut habeant locum, quando verba statutorum in latino sermone prolata habent suum vulgare distinctum, prout habet latinum, secus autem si in latino sermone esset distinctus sermo, qui non est in vulgari, ut post Socc. Sen. Felin. & Card. Mantic. per eum relatos declarat Masc. de gen. stat. interp. d. concl. 3. n. 33. ubi affert hujus declarationis exempla.

122 Utrum vero d. communis usus loquendi debeat esse virorum peritorum, vel sufficiat vulgarium personarum tantum, late disputant Masc. de gen. stat. interp. concl. 3. nu. 44. & seq. Gallia ad Consuet. Alex. in verb. legara, q. 7. n. 94. & seq. Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. n. 303. & Sperel. d. dec. 23. num. 35. par. 1. ipsos consulas.

123 Non est tamen hic omittendum, quod statuta sunt stricti juris, & ideo illa proprie, & stricte sunt intelligenda, ita tradunt omnes fere Doctor. communiter in l. omnes populi 9. ff. de just. & jur. & ultra eos Maschar. de gen. stat. interp. concl. 4. n. 1. & seq. Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. n. 247. & seq. Barz. dec. 46. n. 57. & dec. 97. num. 11. plene Giurb. ad consuet. Messan. cap. 1. glos. 1. n. 7. Ciriac. controv. 356. n. 14. & Rota dec. 465. n. 16. par. 9. rec. tom. 2. & dec. 179. n. 35. d. par. 9. rec. tom. 1.

124 Et intelligenda sint ad litteram, ut tantum disponant quantum loquuntur, & non liceat eis addere, vel minuere, ut exornant Decian. cons. 71. n. 2. & 3. & seq. vol. 5. Cæph. cons. 277. num. 26. vol. 2. Rolan. cons. 55. num. 13. vol. 1. Ciriac. controv. 245.

Conciol. ad Stat. Eugubii.

num. 62. & contr. 637. num. 63. & D. Aloys. Mansi. consul. 18. num. 34. & 35.

125 Quæ eo magis habent locum, quando statuta essent contra jus commune, quia tunc sunt adeo stricte intelligenda, ut non possint extendi ultra casum in eis expressum, sed sint accipienda prout littera jacet, ut docent Osasch. dec. Pedem. 21. n. 14. ubi testantur de communi opinione, Maschard. de gener. stat. interp. d. concl. 4. n. 51. Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. n. 256. ubi plures dat concordantes Andreol. contr. 63. n. 8. D. Deluca in Theatr. verit. & just. tom. 6. in tit. de dote discur. 109. num. 4. & Rot. apud Merlin. dec. 390. n. 12. & dec. 554. n. 3. apud Bichium tom. 2. & dec. 319. n. 31. & dec. 333. nu. 11. par. 11. recent. & dixi ego alleg. for. 30. n. 53. & allegat. 48. num. 55.

126 Cum statuta ita sint interpretanda, ut lædant jus commune minus quam fieri potest, ut tradunt Jas. & alii Doct. commun. in l. omnes populi, 9. ff. de just. & jur. Alex. cons. 29. n. 7. l. 4. Masc. de gener. stat. inter. d. cons. 4. nu. 52. ubi alios adducit ita sentientes, Carp. ad stat. Mediol. in prælud. n. 253. Ciriac. contr. 25. n. 13. & dixi supra in princ. n. 7. & seq.

127 Et idem est in statutis odiosis, quæ pariter stricte veniunt interpretanda, & non sunt extendenda, uti advertunt D. Deluca in Theat. verit. & just. tom. 11. in tit. de success. discur. 8. n. 6. & tom. 6. in tit. de dot. discur. 109. nu. 3. & Rota dec. 46. n. 7. par. 14. rec. & dec. 43. n. 2. & seq. & dec. 175. n. 26. & seq. par. 7. rec.

128 Nisi tamen in statuto odioso esset expressa ratio, quæ sica sui omisso conveniat, tunc dicendum est, esse locum extensioni, seu potius comprehensioni, ita ut ratio prædicta præferenda sit verbis, ut late comprobant Masc. de gener. stat. interp. concl. 4. nu. 167. & seq. D. Deluca in dict. tit. de dote discur. 109. n. 4. & Rota apud Card. Celsum dec. 248. n. 14. & dicam infra n. ∴

129 Quæ habent locum etiam in statutis exorbitantibus, quæ pariter non extenduntur, sed quantum fieri possunt sunt restringenda, et firmat Rot. apud Card. Serap. dec. 1280. n. 15. & decis. 188. numer. 8. par. 7. recent. & decis. 214. in fin. par. 14. recent.

130 Itaut dd. statuta juri communi contraria extendi non possint non solum ex identitate, verum etiam neque majoritate rationis, ut scripserunt Masc. de gen. stat. interp. d. concl. 4. n. 53. ubi quamplures adducit ita sentientes etiam de communi opinione attestantes, Eugen. cons. 83. nu. 40. lib. 1. ubi dat concordantes quamplures Aldov. cons. 98. n. 17. Hond. cons. 1. n. 30. & cons. 8. n. 54. lib. 1. Giovagn. cons. 1. n. 17. & 18. & cons. 66. n. 21. lib. 1. Andreol. contr. 63. n. 8. & contr. 138. n. 6. & contr. 193. n. 4. in quibus quamplures adducit ita sentientes, & testantur de magis communi Doctorum opinione, Fenzon. ad stat. Urb. cap. 152. n. 9. & late comprobat Surd. cons. 410 nu. 9. lib. 3. Michal. de fratr. par. 3. cap. 11. n. 161. ubi de communi opinione testatur, & Rota decis. 524. num. 2. par. 1. rec. & alii plures relati per Aloy. Mansi. consult. 81. num. 8. & dixi ego alleg. foren. 71. num. 25. & 26.

131 Quæ eo magis habent locum si statutum non solum sit correctorium juris communis, sed etiam pœnale, quod nullam patitur extensionem neque ex identitate, neque ex majoritate rationis, Osasch. dec. Pedem. 147. num. 3. Farinac. in fragm. crim. littera E, n. 162. Masc. de gener. stat. interp. concl. 4. nu. 64. ubi dicit hoc procedere etiamsi ratio esset expressa in statuto, ut ibi per eum, Ciriac. contr. 345. nu. 23. alios adducens, & dicens, hoc habere locum etiam in statuto pœnali, exorbitanti simul, ut ibi per eum Andreol. contr. 193. n. 6. & 7. dicens nunquam fieri extensionem, & post Curt. Jun. Eugen. Alciat. Rim. Jun. Ceph. Becci. Nizzol. Pacia. & Ciriac. per eum adductos firmat Redenas. cons. 1. n. 19. & dixi ego alleg. foren. 49. num. 20.

132 Quæ tamen non habent locum quando in statuto correctorio adesset ratio ipsius aperte scripta, quia tunc licita esset extensio etiam in correctoriis ex identitate, vel majoritate rationis, quia quando ratio est expressa in statuto non dicitur extensio, sed comprehensio, cum ratio legis sit mens, & anima ipsius, ut voluerunt Bald. in auth. quas actiones nu. 4. C. de Sacros. Eccles. Masc. de gen. stat. interp. d. concl. 4. n. 59. & seq. Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. n. 375. Andreol. controv. 193. n. 11. D. Joan. Bapt. Deluca in Theat. verit. & just. tom. 6. in tit. de dote discur. 109. n. 4. & Rota apud Card. Celsum decis. 248. num. 14. & apud Bich. decis. 627. n. 10. & dixi ego allegat. foren. 45. n. 43.

133 Quam conclusionem quamplures Doctores extendunt, ut habeat locum, etiam quando ratio in statuto non est expressa, sed solum unica afferri potest, secus si plures afferri possunt, ut voluerunt Surd. decis. 174. nu. 7. Maschard. de gen. stat. interp. d. concl. 4. num. 62. & seq. ubi dicit, in dubio non præsumi, unam tantum rationem reddi posse, sed plures, ut ibi per eum Gratian. discep. forens. c. 15. n. 13. p. 1. & cap. 449. n. 1. & seq. p. 3. late Eugen. cons. 37. n. 52. vol. 2. & alii plures, quos refert, & sequi videtur novissime D. Aloy. Mansi. Lucen. consult. 81. n. 21. & sentit etiam D. Torre de pact. futur. success. lib. 1. cap. 16. n. 32. & 33. & Rota dec. 53. n. 12. par. 4. recent.

134 Cum ratio tacita idem videatur operari, quam expressa, ut not. Surd. dec. 174. num. 7. Grat. d. cap. 15. n. 13. Eugen. dict. cons. 37. num. 57. & seq. lib. 2. & Rota d. decis. 53. n. 12. par. 4. rec.

A 4 Licet

135 Licèt contrariam opinionem, imò in statuto correctorio non esse faciendam extensionem a ratione tacita, & non expressa in statuto neque ex identitate, neque ex majoritate rationis, quę mihi magis placet, tenuerint Rim. Jun. cons. 497. nu. 32. & seq. & nu. 63. & seq. latè Decia cons. 1. num. 175. & 176. lib. 2. Hond. cons. 8. n. 53. & seq. lib. 1. ubi de magis communi opinione testatur, & quamplures adducit ita sentientes, & cons. 12. n. 17. & 18. & n. 20. lib. 2. Caball. cons. 128. num. 151. lib. . Gabr. comm. concl. de stat. concl. 6. num. 4. 5. & seq. ubi hanc dicit pariter magis communem esse opinionem Ancar. quæst. famil. lib. 2. quæst. 66. num. 11. 12. & seq. ubi pariter dicit, hanc opinionem veriorem esse, & receptiorem, & alii plures, quos refert, & sequitur Altograd. cons. 64. n. 20. & seq. lib. 1. qui etiam dicit, hanc esse veriorem, & receptiorem opinionem, & declarat Rot. ubi supra in contrarium adductam, & allegat pro sua opinione aliam ejusdem Rotæ decis. 329. num. 13. & 14. & num. 27. & 28. part. 6. rec. & tenuit idem Aloy Mansi. consult. 32. num. 30. & eadem Rota decis. 370. n. 8. par. 13. rec.

136 Quibus addo, quod supradicta de statuto correctorio non extendendo habent locum, etiamsi statutum non corrigat in totum jus commune, sed tantum in parte, ita ut illud dicatur limitatorium, seu exorbitans, quia adhuc non venit admittenda extensio, ut ultra adducta supra num. 129. tradunt Hond. cons. 95. in fin. lib. 1. Grat. discept. forens. cap. 971. num. 14. par. 5. Fontanell. de pact. nup. caus. 4. glos. 24. nu. 60. & Andreol. controv. 193. num. 5. qui plures dat concordantes, & Rota decis. 497. num. 2. par. 1. recent. ubi tenet neque ex majoritate rationis.

137 Licèt contrarium tunc esse locum extensioni statuti scripse-
138 rint Maschard. de gener. stat. interp. d. concl. 4. n. 65. & etiam quando statutum correctorium nos reducit ad terminos juris antiqui, quia tunc diceretur materia favorabilis, ut ibi per eum n. 66. & dixi ego allegat. foren. 45. n. 41.

139 Neque venit omittendum, quod statuta condita a Civitate servanda sunt non solùm in ipsa Civitate, sed etiam in Castris d. Civitati subjectis, & quæ sunt de Comitato ejusdem Civitatis, ut tradunt Doct. communiter in l. omnes populi, 9. ff. de just. & jur. nec non etiam Card. Tusch. pract. concl. littera S. concl. 541. n. 12. & 18. Masch. de gener. stat. interp. concl. 12. n. 10.

140 Carpan ad stat. Mediol. in prælud. nu. 522. & seq. & Rota decis. 506. n. 3. par. 9. rec. ubi habetur, hoc procedere, etiam si statutum Castri loquatur generaliter, & statutum Civitatis dominantis loquatur specialiter, ut ibi per eam, & decis. 169. n. 2. & 3. par. 12. recent.

141 Nisi tamen Castra habeant propria statuta, quia tunc illa in eis servari debent, non autem statuta Civitatis dominantis, ut docent Cardin. Tusch. dict. concl. 541. n. 18. Maschard. de gener. statut. interp. concl. 2. n. 86. Carpan. ad statut. Mediol. in prælud. nu. 524. Ciriac. controv. 380. in fin. & Rota decis. 22. n. 6. & dict. dec. 109. nu. 3. & 4. par. 9. recent. & dec. 169. n. 2. 3. & seq. par. 12. rec. ubi aliæ recensentur.

142 Itaut statuta Castrorum, & Comitatus præferantur statutis Civitatis dominantis, ut probat Rota dict. decis. 169. num. 8. part. 12. recent. & expresse disponitur in Statuto nostro lib. 6. rubr. 48.

143 Utrum verò d. statutum Civitatis dominantis liget, & servandum sit in Castris a Civitate separatis, tradunt Card. Tusc. pract. concl. d. concl. 541. n. 27. & Carp. ad stat. Mediol. in prælud. n. 523. & seq. ipsos consulas.

144 Addo prædictis, quod casus a statuto omissus remanet in dispositione juris communis ad text. in l. commodissimè, 10. ff. de liber. & posth. & tradunt Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. n. 351. & n. 483. D. Deluca in Theatr. verit. & just. tom. 11. in tit. de success. discur. 1. n. 51. & discur. 2. n. 6. & Rota apud Card. Cels. decis. 387. n. 9. & dec. 46. n. 6. & decis. 476. n. 18. par. 14. recent.

145 Non tamen dicitur casus omissus, quando ille virtualiter sub verbis comprehenditur, Deci. cons. 15. n. 6. Menoch. de adipisc. possess. remed. 4. n. 125. & seq. Rota coram Burat. dec. 125. n. 4. & apud Card. Cels. dec. 248. n. 14. in fine.

146 Et casus omissus habetur pro expresso, quando statuentes requisiti idem statuissent, vel respondissent, Rolan. cons. 97. num. 19. lib. 2. Gallia ad Consuet. Alex. in verbo legare, q. 7. num. 144. Gall. de verb. signif. lib. 8. cap. 2. num. 19. quos referendo sequitur Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. num. 363. ubi dicit, hoc eo magis habere locum in favorabilibus, ut ibi per eum, num. 364.

147 Advertendum etiam est, quod statutum non porrigit vires suas extra ipsius territorium, nec comprehendit personas ei non suppositas ad tex. in l. fin. ff. de jurisd. omn. jud. & tradunt Card. Tusch. pract. concl. litt. S. concl. 544. n. 1. Maschard. de gener. stat. interp. concl. 6. nu. 3. & seq. Merlin. de legit. lib. 3. q. 18. num. 20. & Rota decis. 304. n. 2. par. 1. divers. & decis. 177. n. 12. par. 5. recent. & decis. 68. n. 8. par. 6. rec. & dec. 193. n. 15. par. 9. rec.

148 Statutum enim est actus jurisdictionis, qui exercetur circa administrationem rerum suarum c. fin. de const. in 6. l. fin. ff. & C. de jurisd. omn. Judic. & ibi not. Doct. communiter, Rot. d. dec. 177. n. 9. p. 5. rec. extra autem propriam jurisdictionem
149 Populus, & Princeps est uti privatus, Merlin. de legit. d. q. 18. n. 20. Rot. d. dec. 177. n. 10. & ideo nec mirum si non
150 potest disponere, & exercere jurisdictionem extra proprium territorium, ut probant Lap. Cast. Rolan. Bero. Peregr. Aldobr. Bruo. Mazzol. Bellon. Jun. & alii, quos refert; & sequitur Rota d. dec. 177. n. 11. par. 2. recent. & Merlin. de legit. d. qu. 18. n. 20.

Quod habet locum, etiamsi statutum esset favorabile, quia 151
adhuc non extenderetur extra territorium, quia obstaret defectus jurisdictionis, ut not. Rolan. cons. 80. sub num. 29. lib. 4. Bellon. Jun. cons. 74. num. 105. & Rota d. dec. 177. nu. 12. par. 5. recent.

Itaut sive statutum loquatur in rem, sive in personam, adhuc 152
ad bona extra territorium non extendatur, ut rejecta distinctione Bart. in l. cunctos populos, 1. n. 42. C. de Sum. Trin. & fide Cath. scripserunt Surd. cons. 343. num. 9. vol. 3. Menoch. cons. 1. n. 11. lib. 11. Carpan. ad stat. Mediol. cap. 417. nu. 21. Thesaur. Jun. qu. forens. 5. n. 4. lib. 2. Ripa obser. 252. n. 5. plene Giurb. ad Consuet. Messan. cap. 1. glos. 2. num. 119. vers. sed originalis, &c. ubi quamplures dat concordantes, Rota decis. 295. n. 9. & decis. 304. n. 3. par. 1. divers. & d. decis. 177. n. 2. & seq. par. 5. recent.

Licet statutum ratione rei subjectæ statuentibus quomodo- 153
cumque loquatur sive in rem, sive in personam, semper liget forenses, ut rejecta d. distinctione Bart. de qua supra tradunt Alex. cons. 19. num. 7. vol. 6. qui testatur de magis communi opinione, Rimin. Jun. cons. 72. nu. 22. lib. 1. Cæph. cons. 526. num. 2. lib. 4. & cons. 568. num. 12. eodem. lib. 4. latè Crav. cons. 201. num. 14. & 15. Bertaz. cons. civil. 24. n. 27. qui numer. 37. testatur hanc esse magis communem Doctorum opinionem, prout facit etiam Maschard. de gener. stat. interp. concl. 6. numer. 18. & seq. late comprobans, cum quibus pertransit Ciriac. controv. 176. nu. 14. & Rota apud Greg. XV. dec. 255. in fin.

Cum statuentibus sit permissum disponere de rebus sui ter- 154
ritorii etiam in præjudicium forensium, uti de rebus eorum jurisdictioni subjectis, ut declarat Maschar. in d. conclus. 6. n. 181. & seq. & Honded. cons. 20. num. 26. & seq. & cons. 13. n. 7. & seq. vol. 2. ubi dat concordantes quamplures, & Ciriac. controv. 177. num. 6.

Statutum autem dicitur conceptum in rem, quando dispo- 155
nit super re, ut declarant Dec. & Felin. in cap. Ecclesia S. Mariæ, 10. de constit. Brun. de stat. exclus. fœmi. art. 6. n. 5. Surd. cons. 276. n. 10. lib. 2. ubi plures adducit ita sentientes, Ciriac. contr. 176. n. 29. & controv. 177. n. 3.

Quamvis faciat mentionem de personis, dum non agit de 156
eis, & de effectu eas directe respiciente, sed de effectu respiciente bona, & res, quo casu dicitur conceptum in rem, ut declarat Mar. Anton. var. resol. lib. 2. resol. 59. casu 10. vers. Quia enim, &c. & Rauden. var. res. cap. 12. sub. nu. 15. quos referendo sequitur Ciriac. d. controv. 176. num. 29. & seq. & d. contr. 177. num. 4. & seq. ubi dicit, statutum dici in rem, licet loquatur in personam, quando providet princi- 157
paliter super re, quia tunc personalitati inest realitas, ut ibi per eum.

Forenses verò quando uti possent beneficio statuti præci- 158
pue exclusivi fœminarum, & an ad d. effectum requiratur subjectio tam personæ, quam bonorum; dixi infra lib. 2. ad rub. 61.

Statutum autem si simpliciter inhabilitet personam ad con- 159
trahendum prohibendo actum fieri adimendo quodammodo exercitium contrahendi ligat subditum, etiamsi contrahat extra territorium, itaut actus sit nullus, ut tradunt Bart. in l. cunctos populos, 1. num. 32. C. de Summ. Trin. & fide Cath. Vinc. de Franch. decis. 72. num. 1. & seq. Maresc. var. resol. lib. 2. cap. 139. num. 5. plene Altograd. cons. 36. nu 4. & seq. vol. 2. D. Deluca in Theatr. verit. & just. to. 6. in tit. de dote discur. 143. num. 42. Rota apud Buratt. dec. 27. n. 2. & apud Merlin. decis. 601. nu. 1. & 2. ubi testatur de veriori, & magis communi opinione, tom. 2. & decis. 66. num. 24. par. 9. recen. & dixi etiam ego allegat. foren. 38. n. 25.

Secus tamen est, si statutum inhabilitet contrahentem non 160
simpliciter, sed causative, & secundum quid, nempe si prohibeat actum fieri nisi sub certa forma, & solemnitate, quia tunc rejecta distinctione, an statutum loquatur in rem, sive in personam, contractus factus extra territorium est validus, ut tradunt Caball. consult. civil. 100. nu. 44. lib. 1. qui hanc opinionem dicit verissimam esse, Maschard. de gener. stat. interp. concl. 6. num. 109. & seq. ubi quamplures dat concordantes, Cancer. variar. reso. par. 1. cap. 10. nu. 20. Theod. Rub. in singul. Rotæ Roman. tom. 2. Circa stat. interp. ad stat. Urb. lib. 1. cap. 149. num. 1. & 5. Carpan. ad stat. Mediol. cap. 319. num. 2. & seqq. ubi testatur de veriori, & magis communi Doctorum opinione, quam late comprobat innumeris fere Doct. auctoritatibus Altograd. dicta cons. 36. num. 4. & seq. D. Deluc. in d. tit. de dote discur. 143. num. 42. & seq. & Rota d. decis. 27. apud Buratt. num. 3. & seqq. & dict. decis. 601. nu. 1. & 2. apud Merlin. tom. 2. & late probavi ego dict. alleg. foren. 38. num. 15. ubi obtinui per conformes, uti habetur in fine allegat. 39.

Quicquid contrarium voluerint Gabr. cons. 2. nu. 7. lib. 1. 161
Odd. cons. 51. num. 10. Morot. cons. 53. 12. & alii relati per Andreol. controv. 41. num. 3. & per Gratian. discep. for. cap. 886. num. 7. & seq. par. 5. contra quos adest verior, & communior opinio, de qua supra.

Et ratio est manifesta, quia quoad solemnitates servandas 162
validitatis contractus, attendenda sunt statuta loci ipsiusmet contractus, non autem loci originis, etiamsi statutum dirigat verba in personam, ut tradunt Doct. communiter in dict. l. cunctos

llos populos, 1. *C. de Sum. Trin. & fide Cath.* Crav. *conf.* 271. *num.* 4. plene Mafchard. *de gener. ftat. interp. d. concl.* 7. *in princ.* Pic. *ad ftat. Urb. lib.* 1. *cap.* 151. *glof.* 2. *num.* 36. quamplures adducens Doct. auctoritates de magis communi opinione teftantes, & Rotæ deciſiones, cum quibus pertranfit Altogr. *d. conf.* 36. *numer.* 4. *& feq.* & Marefcot. *var. refolut. lib.* 2. *cap.* 139. *num.* 3.

163 Nifi actus factus fuiffet affectate extra territorium in fraudem ftatuti, cujufque uterque contrahentium fit particeps, quia tunc actus non fuftineretur, ut not. Carpan. *ad ftat. Mediol. dict. cap.* 319. *n.* 4. *& cap.* 328. *num.* 44. Mafchard. *de gener. ftat. interp. dict. conclus.* 6. *num.* 134. Ciriac. *controv.* 10. *nu.* 83. Gargiar. Jun. *conf.* 22. *num.* 19. D. Deluca *in dict. tit. de dote difcur.* 143. *num.* 43. Rot. *dec.* 238. *n.* 10. *par.* 16. *rec.* & dixi ego *d. alleg.* 38. *n.* 17.

164 Quæ quidem habent locum, five quis contraxerit de bonis fub jurifdictione ftatuentium exiftentibus, five de aliis, ut declarant Carpan. *ad ftat. Mediol. d. c.* 328. *n.* 40. Marefc. *var. refol. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 139. *num.* 1. *&* 2. *& feq.* Pic. *ad ftat. Urb. d. glof.* 2. *n.* 49. *&* 53. & Altrogtad. *d. conf.* 36. *n.* 6. *lib.* 1. ubi alios dat concordantes.

165 Quidquid dicendum fit, quando contractus celebratus fuit extra territorium non phyfice, fed moraliter, ut puta in Ecclefia, Monafterio, vel in loco exempto, de quo agunt Surd. *dec.* 129. *n.* 16. & ibi Hodier. *n.* 14. D. Deluca *in d. difc.* 143. *n.* 44. & Rot. *dec.* 9. *n.* 11. *& dec.* 193. *n.* 14. *& feq. p.* 9. *to.* 1. *& dec.* 231. *n.* 5. *p.* 10. *rec.*

166 Non tamen hic venit omittendum, quod ftatuta laicalia non ligant Clericos, neque perfonas Ecclefiafticas ex defectu jurifdictionis, ut tradunt Mafch. *de gener. ftat. interp. concl.* 1. *n.* 1. 2. *& plures feq.* Carpan. *ad ftat. Mediol. in præludi. n.* 163. *& feq* late Sperell. *dec.* 12. *n.* 51. 52. *& feq. p.* 1. ubi quamplures adducit de communi, & magis communi opinione teftantes, D. Deluca *in Theat. verit. & juft. tom.* 6. *in tit. de dote difc.* 22. *n.* 2. & Rot. *dec.* 264. *n.* 5. *p.* 12. *& dec.* 231. *n.* 8. *p.* 10. *rec.* & apud Merlin. *decif.* 901. *n.* 1. *&* 2. & apud Card. Ottob. *dec.* 194. *n.* 4. *& feq.* & dixi ego *alleg. foren.* 30. *n.* 43.

167 Ita ut ftatutum laicale faciens mentionem de Clericis uti fapiens quid jurifdictionale fit etiam nullum ad tex. *in c. Ecclefia S. Mariæ* 10. *de conftit.* Surd. *conf.* 301. *num.* 13. *& feqq. vol.* 3. P. Sanch. *in præcep. Decal. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 9. *nu.* 4. *& feq.* Sperell. *dec.* 123. *n.* 29. *p.* 2. Rota *dec.* 180. *n.* 20. poft Zachiam *de oblig. cam.* & apud Card. Ottob. *dec.* 216. *nu.* 12. *& feq. & dec.* 231. *n.* 8. *p.* 10. *rec.*

168 Licet ftatutum laicale haberet confirmationem Apoftolicam, etiam in forma fpecifica, quia confirmatio non alterat naturam confirmati, neque illud extendit, fed retinet naturam ftatuti laicalis, nifi in ftatuto effet facta mentio de Clericis, vel nifi id perneceffe importent verba generalia, vel aliàs appareat de voluntate Papæ voluiffe illos comprehendere, ut not Bald. *in c. Ecclefia S. Mariæ*, 10. *nu.* 14. *&* 15. *de conftit.* & bene declarat D. Deluca *in d. tit. de dote, difc.* 22. *n.* 2. *&* 10. & Rota *dec.* 98. *n.* 28. *& feq. p.* 6. *rec.* & apud Zuffi. *de legit. proc. crim. dec.* 23. *n.* 6. ubi aliæ recenfentur, & apud Merlin. *d. dec.* 901. *n.* 1. *&* 2. *com.* 2.

169 Quæ habent locum etiam in Clericis minoribus ordinibus infignitis, qui cum non fint de foro fæculari, ideo nec mirum, fi ftatutis fæcularibus non ligantur, ut tradunt Felin. *in d. c. Ecclefia S. Mariæ*, 10. *nu.* 110. *& ibi etiam* Deci. *nu.* 19. *de conftit.* Alex. *conf.* 210. *num.* 1. *& lib.* 2. Mafch. *de gen. ftat. interp. concl.* 1. *n.* 104. qui dat concordantes.

170 Ac etiam in Clericis habentibus folum primam Tonfuram, qui veniunt pariter appellatione Clericorum, & gaudent privilegiis Ecclefiafticis, ut docent Mandof. Decif. Hoft. Abb. Covar. Barbar. Marfil. Gomez. & Farinac. quos refert, & fequitur Mafcar. *de gener. ftat. interp. d. conclus.* 1. *num.* 105. cum quibus pertranfit Carpan. *ad ftat. Mediol. in præludi. n.* 567. Rota *dec.* 533. *n.* 7. *p.* 14. *rec.*

171 Cum appellatione Clericorum, ut dixi, veniant tam Clerici primæ tonfuræ, quam alii in minoribus ordinibus conftituti, *cap. clericos*, 21. *dift. cap. cum contingat* 21. *& ibi* Hoft. *nu.* 6. *de ætat. & qualit.* & alii Doct. quos refert, & fequitur Barbof. *de appell. verb. fignific. appell.* 51. *in princ. & de jure Ecclef. univ. lib.* 1. *cap.* 39. *num.* 2. *& feq.* & Rota *dict. decif.* 533. *num.* 7.

172 Dummodo in eis verificentur requifita a Sac. Conc. Trid. feff. 23. cap. 6. quæ quando habeant locum, cum fint extra materiam noftram, videas Mafchar. *de gener. ftat. interp. concl.* 1. *num.* 106. *& feq.* bene difcurrentem, & Barbof. *de jur. Ecclef. univer. lib.* 1. *cap.* 40. *num.* 34. *& feq. & in tract. de poteft. Epifc. alleg.* 12. *num.* 2. *& feq.* in quibus locis quamplures dat concordantes.

173 Amplia fupradicta, ut habeant locum etiam in Clericis conjugatis, qui non dicuntur de foro laicali, & ideo laicorum ftatutis non fubjiciuntur, ut habetur in *c. un. de Cler. conjug. in* 6. & tradunt Clar. *in pract. §. fin. qu.* 36. *verf. an Clericus*, *&c.* ubi teftatur de communi opinione. Farinac. *de inquif. qu.* 8. *n.* 6. Mafchard. *de gener. ftat. interp. concl.* 2. *num.* 113. plene Barbof. *de jure Ecclef. univ. lib.* 1. *cap.* 39. *§.* 2. *num.* 37. *& feq. & in tract. de poteft. Epifc. alleg.* 1. *num.* 27. ubi alii allegantur quamplures.

174 Si tamen cum unica, & virgine matrimonium contraxerint, & tonfuram, & veftes deferant clericales juxta difpofita in *cap. uni. de cleric. conjug.* ut declarant Mafcard. *de gener. ftat. interp. dict. concl.* 1. *n.* 115. ubi dat concordantes, Farin. *de inquif. d. q.* 8. *n.* 6. qui requirit, quod alicujus Ecclefiæ fervitio ab Epifcopo fit deputatus, & idem tradit Barbof. *de jure Ecclef. univer. lib.* 1. *cap.* 39 *§.* 2. *n.* 37. & P. Sanch. *de matr. lib.* 7. *difp.* 46. *n.* 1. *& feq.* nec non P. Diana *in fum. ver. Clericus quo ad forum n.* 11. *&* 12. & Rota apud Card. Celfum, *dec.* 249. *n.* 3.

In criminalibus tamen caufis tantum five civiliter, five cri- 175
minaliter pro crimine agatur, non autem in jure civilibus, ut tradunt Mafcard. *in d. concl.* 1. *n.* 114. qui late comprobat Farinac. *d. q.* 8. *nu.* 7. P. Sanch. *dict. difput.* 46. *n.* 22. De Marin. *quotid. refol. cap.* 58. Barb. *de jure Ecclef. univerf. tract. d. §.* 2. *n.* 38. *& de poteft. Epifc. alleg.* 18. *n.* 25. & P. Laym. *in Theol. mor. lib.* 5. *tract.* 9. *cap.* 8. *n.* 5.

Licet contrarium teneant Squillan. Ric. & alii relati per 176
Barbof. ubi fupra, & per D. Deluca *in dict. tom.* 6. *in tract. de dote, d. difc.* 143. *nu.* 34. & P. Dian. *in d. verb. Clericus quo ad for. n.* 11. cum quibus pertranfit Rot. apud Card. Celfum *dec.* 249. *num.* 1.

Et excepto d. privilegio fori, & canonis Clerici conjugati 177
nullo alio gaudent privilegio quoad gabellas, collectas, immunitates, & fimilia, fed habentur uti laici, ut habetur difpofitum *in d. cap. unic. de Cler. conjug. in* 6. ut declarant Covar. *pract. qu. cap.* 31. *n.* 9. Parin. *de inquif. d. qu.* 8. *n.* 9. & Mafcard. *d. concl.* 1. *n.* 117. bene comprobans.

Declara tamen fupradicta, quod licet Clerici non ligentur 178
ftatutis laicorum, poffunt tamen eis uti ad eorum favorem ratione privilegiativa, ut tradunt Abb. *in cap. Ecclefia S. Mariæ*, 10. *n.* 37. & ibi Felin. *n.* 31. *de conftit.* Surd. *conf.* 301. *n.* 24. *lib.* 3. Graff. *de effect. cleric. cap.* 2. *n.* 43. Adden. ad Greg. XV. *dec.* 279. *n.* 24. Sperell. *dec.* 11. *nu.* 7. *& feq.* late comprobans, & quamplures adducens Doctorum auctoritates, Gargiar. Jun. *conf.* 4. *num.* 9. *lib.* 1. D. Deluca *in d. tom.* 6. *in tit. de dote difc.* 22. *n.* 16. & Rota *dec.* 251. *n.* 8. *p.* 8. *recen. & decif.* 231. *n.* 12. *& feq. p.* 10. *rec.* declarando, ut per Rot. *dec.* 52. *n.* 19. *& feq. p.* 12. *recen.*

Dummodo illis utantur cum omnibus illorum qualitatibus 179
etiamfi aliquæ fint contra Clericum, ut declarant Deci. *in d. c. Ecclefia S. Mariæ*, 10. *de conftit.* Natt. *conf.* 534. *n.* 3. *lib* 3. Ceph. *conf.* 226. *n.* 12. *lib.* 2. Hond *conf.* 78. *nu.* 11. *lib.* 2. plene Sperell. *d. dec.* 11. *n.* 17. qui alios dat concordantes, cum quibus pertranfit Garg. Jun. *conf.* 4. *n.* 5. *lib.* 1.

Ligant tamen Clericos litigantes coram Judice fæculari in 180
ordinatoriis, non autem in deciforiis, ut probant Seraph. *de privil. juram. priv.* 77. *n.* 27. Gail. *pract. obfer. lib.* 2. *obfer.* 32. *n.* 10. Graff. *de excep. in præludi. n.* 91. Afin. *in pract. in princ. c.* 8. *n.* 7. Leo *in Thef. fori Ecclef. c.* 11. *n.* 4 *p.* 1. & Garg. Jun. *conf.* 4. *in princ.* & dixi fup. etiam *n.* .:.

Addo prædictis, quod ftatuta laicorum non folum non ligant 181
perfonas Clericorum, fed neque ligant eorum bona ex defectu voluntatis, ac etiam poteftatis, fi de illis mentionem feciffent, ad text. *in cap. quæ Ecclefiarum*, 8. *& in cap. Ecclefia S. Mariæ*, 10. & ibi hoc not. Deci. & Felin. *de conftit.* & melius *in c. fin. de vita, & honeft. cleric.* & tradunt Socc. Sen. *conf.* 71. *numer.* 10. *lib.* 4. & Sperell. *dec.* 10. *n.* 30. *& feq. & dec.* 12. *n.* 55. *& dec.* 100. *n.* 29. *&* 30. *p.* 1. *& dec.* 135. *n.* 10. *p.* 2. in quibus late hoc comprobat, & apud Bich. *dec.* 521. *n.* 4. *t.* 2.

Neque ligant bona, quæ fuat penes laicos, dominio tamen 182
recto Ecclefiæ fubjecta, ut docent Abb. Dec. Bero. *& alii canoniftæ, in d. cap. quæ in Ecclefiarum* 7. *de conftit.* Campeg. *inter conf.* Brun. *conf.* 2. *n.* 3. ubi teftatur de veriori opinione late. Silvan. *conf.* 9. 23. Franc. Becc. *conf.* 3. *nu.* 60. *lib.* 1. Gratian. *difcep. forenf. cap.* 447. *n.* 20. *& feq. p.* 3. ubi dicit, effe difficile eo auctoritatem Rotæ Rom. ab hac opinione difcedere, Ciriac. *contr.* 12. *nu.* 67. Deluca *in Theatr. verit. & juft. to.* 4. *in tit. de emphyt. difc.* 45. *nu.* 8. & Rota apud Pacif. de Sal. *dec.* 238. *n.* 4. *& feq.* bene comprobans, & apud Ciriac. *contr.* 205. *n.* 19. *& dec.* 42. *n.* 11. *p.* 6. *rec. & dec.* 55. *num.* 32. *p.* 10. *rec. & dec.* 183. *n.* 9. *p.* 14. *rec.* & alii per me adducti *alleg. forenf.* 14. *n.* 25.

Quicquid contrarium, imo Statutum laicale comprehende- 183
re bona dominio directo Ecclefiæ fubjecta voluerint Ancaran. Pelin. Alexan. Menoch. Valafc. & Surd. relati per me *d. alleg. forenf.* 14. *n.* 24.

Nifi tamen ftatuta effent confirmata a Papa, quia tunc illu 184
dd. bona fub dominio directo Ecclefiæ exiftentia comprehenderent, Antaran. *conf.* 89. *in prin.* Rim. Jun. *conf.* 167. *n.* 25. Rot. *dec.* 741. *n.* 14. *p.* 4. *rec. to.* 3. *& dec.* 166. *nu.* 17 *p.* 11. *rec.*

Addo fupradictis pro ulteriori materiæ elucidatione, quod 185
forenfes non gaudent beneficio ftatuti Civitatis, in qua funt forenfes, ut docent Hond. *conf.* 5. *nu.* 16. *lib.* 1. *& conf.* 29. *nu.* 15. *lib.* 2. Adden. ad Greg. XV. *dec.* 279. *n.* 21. Mafc. *de gen. ftat. interp. concl.* 6. *n.* 74. Altograd. *conf.* 27. *n.* 24. *lib.* 2. Thomat. *dec. Marc.* 204. *n.* 28. *& feq.* & Rot. apud Merlin. *dec.* 353. *num.* 40. *&* 41. *& dec.* 471. *n.* 33. ubi aliæ recenfentur, & loquitur de ftatuto Eugubino.

Cum ftatuentium intentio fit providere civibus fuis, non 186
autem exteris, *l.* 1. *C. de Sum. Trin. l. imperialis*, 23. *C. de nup.* Thomat. *d. dec. March.* 204. *n.* 25. *& n.* 41. latè comprobans Rota apud Merlin. *d. dec.* 471. *n.* 33.

Nifi tamen contrarium in loco ftatuti fuiffet obfervatum, 187
nam tunc forenfes beneficio illorum gaudere voluerunt Bertaz. *conf. civil.* 24. *in fin.* Bald. *conf.* 473. *n.* 3. *vol.* 5. & Fulgof. *conf.* 34 *in* 2. *dub.* quos refert, & fequitur Mafcard. *de gener. ftat. interp. d. concl.* 6. *n.* 76.

Vel nifi forenfis effet incola, & ibi munera fubjecti, quia 188
gau-

gaudere debet beneficiu statuti loci, ut not. Auguis. *conf.* 8. *n.* 3. *lib.* 1. Masc. *de gener. stat. interp. d. concl.* 6. *num* 187. ubi plures dat concordantes, & faciunt notata per Card. Tusch. *pract. conclus. lit. F. concl.* 410. *n.* 21. *& seq.*

189 Bene verum est, quod contrahentes in loco statuti tenentur servare illius solemnitates, alias contractus est nullus, ut probant Moiut. *conf.* 99 *n.* 56. Theod. Rub. *in sing. Rot. Rom. tom.* 1. *circa stat. Urb. lib.* 1. *cap.* 34. *n.* 3. plene Fenzo. *ad stat. Urb. c.* 152. *nu.* 11. Ciriac. *contr.* 10. *n.* 80. Sperell. *dec.* 111. *nu.* 2. *p.* 1. & Rut. apud Cenc. *de cens. dec.* 195. *num.* 4. *&* 5. & apud Pic. *ad stat. Urb. dec.* 59. *n.* 5. & dixi etiam supra *n.* 162.

190 Si tamen ob non adhibitas solemnitates in loco statuti per forensem, & ob ignorantiam solemnitatum ipse grave damnum sentiat, veniat in integrum restituendus ea clausula generali. *Si qua mihi justa causa*, tractant Masc. *de gen. stat. interp. concl.* 7. *num.* 35. & Odd. *de rest. in integ. qu.* 7. *n.* 96. *& qu.* 14. *n.* 79. ipsos consules.

191 Statutum autem interpretari debet, quod non sit superfluum, sed aliquid debeat operari, ut not. Hond. *conf.* 4. *num.* 59. *vol.* 1. Gratian. *discept. forens. cap.* 913. *nu.* 17. *p.* 5. Aldov. *conf.* 83 *num* 22. Andreol. *contro.* 6. *n.* 10. Rota *dec.* 253. *n.* 81. *p.* 7. *rec.* & apud Bich. *dec.* 634. *n.* 10. & dixi egu *alleg. forens.* 36. *n.* 7. cum quibus pertransit Bellon. Jun. *conf.* 74 *n.* 13.

192 Itaut ne statutum reddatur elusorium, fiet extensio in materia correcturis glos. *in clem.* 1. *de sepult. glos. fin. in cap. quamquam* 2. *de usur. in* 6. Masc. *de gener. stat. interp. concl.* 4. *num.* 184. *& seq.* Fachin. *concl.* 51. *num.* 14. *vol.* 1. quos refert, & sequitur Ciriac. *contr.* 437. *n.* 31. & dixi pariter egu *d. alleg.* 36. *n.* 9. licet

193 contrarium teneat Altograd. *conf.* 58. *nu.* 98. *lib.* 1. ubi dat concordantes.

194 Non dicitur autem superfluum, dum idem disponit quod jus commune, cum dicatur addere novum vinculum, ut declarant Cæph. *conf.* 104. *n.* 23. *lib.* 2. qui plures dat concordantes, Soc. Jun. *conf.* 131. *n.* 38. *lib.* 1. Ciriac. *contro.* 531. *n.* 58. Aldov. *conf.* 83. *n.* 25. Altograd. *conf.* 58. *n.* 97. *vol* 1.

195 Debet tamen statutum potius superfluum judicari, quam quod iniquitatem, injustitiam, absurditatem, aut damnum indebitum alterius contineat, ut declarant Maschard. *de gener. stat. interp. concl.* 12. *in fin.*

196 Statuta autem alia sunt favorabilia, alia autem sunt odiosa, ad cognoscendum autem quando statutum sit favorabile, vel odiosum, licet plures afferantur considerationes per Doctores, ut videre est per Masc. *de gener. stat. interp. concl.* 4. *n.* 14. illa tamen regula magis placet, inspiciendum esse principalem intentionem statuentium, si enim causa illius erit favor alicujus principaliter, censebitur statutum favorabile, si vero alterius odium principaliter contineat, censebitur odiosum, ut declarant Roma. *conf.* 4 *n.* 7. *& conf.* 32. *n.* 4. *& conf.* 39. *n.* 2. *& conf.* 318. *num.* 2. Paris. *conf.* 83. *n.* 4 *lib.* 3. bene Masc. *de gener. stat. interp. concl.* 4. *sub n.* 146. Gaill. *de verb. signif. lib.* 8. *cap.* 1 *n.* 31. & alii, quos refert, & sequitur Fenzon. *ad stat. Urb. c.* 149. *n.* 4. *& c.* 151. *n.* 4. cum quibus pertransit Rota apud Merlin. *dec.* 353. *n.* 5. *&* 6.

Quæ quidem principalis intentio statuentium ex procemio 197 statuti cognoscitur, *l.* 1. *ff. de orig. jur. l.* 1. *ff. ad Maced. l. fin. cum ibi not. ff. de haered. instit.* & not. Tiraq. *de utroq. retrac. tit.* 1. *§.* 30. *glos.* 1. *n.* 5. Masc. *de gener. stat. interp. concl.* 4. *sub n.* 140. & Fenzon. *ad stat. Urb. cap.* 151. *n.* 5.

Si autem dubitaretur, an statutum sit favorabile, vel potius 198 odiosum, in dubio pronunciandum est, illud esse favorabile, non autem odiosum, ut tradunt Abb. *in cap. in litteris,* 5. *in fin. de restit. spol.* Ancar. *conf.* 37. *post medium, & conf.* 215. *n.* 8. *vers. in contrarium,* Deci. *conf.* 17. *in fin. lib.* 1. ubi testatur de veriori opinione, cum quibus eos referendo pertransit Masc. *de gen. stat. interp. concl.* 4. *n.* 147.

Addo pro coronide, quod rubrica statuti habens orationem 199 perfectam sufficit ad decisionem causarum, etiamsi nigrum strictius loquatur, ut tradunt Jas. *in l.* 1. *n.* 20. *ff. si cert. petat.* Masc. *de gener. stat. interp. concl.* 2. *nu.* 196. *&* 200. & Rot. apud Greg. XV. *dec.* 5. *n.* 2. & apud Card. Otthob. *dec.* 269 *in fin. & in Fanen. nullit. apoca* 13. *Martii* 1648. coram R. P. D. Royas.

Rubrica autem dicitur habere orationem perfectam, quan- 200 do certa mens ex illius verbis sine ulla suppletione percipitur, ut declarant Gabr. *conf.* 12. *n.* 6. *vol.* 1. & Masc. *de gener. stat. interp. d. concl.* 2. *n.* 208.

Non est tamen omittendum pro declaratione statuti nostri, quod licet confirmatio facta per S. M. Urbanum Octavum de dd. statutis dicatur facta in forma communi, ut ex illa est videre ex libris Reformationum Civitatis Eugubii de anno 1629. usque ad annum 1634. fol. 133. stantibus tamen clausulis in ea ap- 201 positis, ibi *Licita tamen, & honesta, & dummodo Sac. Cano. & Sac. Conc. Trid. Decretis, & Constitutionibus Apost. non repugnent*, dici possunt confirmata etiam statuta contra jus, ut docent Pigan. *ad stat. Ferrar. tom.* 1. *rub.* 3. *n.* 2. *in addit.* & Rota *dec.* 510. *in fin. p.* 4. *divers. & dec.* 51. *nu.* 10 *p.* 1. *rec. & in Ravennat. Haredit.* 14. *Aprilis* 1606. coram Card. Pamphil. *& in Bononien. Success.* 9. *Decembris* 1622. coram R. P. D. Ubaldo, & dixi supra *n.* 83. *& seq.*

Ac etiam stantibus verbis, de quibus tam in confirmatione 202 q. Ducis Urbini, quam in confirmatione Apostolica ibi; *Illa inviolabiliter observari*; quæ non designant simplicem confirmationem, sed novæ legis vim habent, ut dixit Rota *dec.* 438. *n.* 4. *& seq. rec. tom.* 2. *& dec.* 298. *n.* 19. *p.* 10. *rec.*

STA-

STATUTORUM
CIVITATIS EUGUBII
Liber Primus.

DE FESTIS DIEBUS COLENDIS. *Rubrica Prima.*

QUÆRITE primum Regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis, Inquit Dominus noster JESUS CHRISTUS. Ut igitur Civitas Eugubii, Dei Optimi Maximi gratia, ac Beatissimæ semper Virginis MARIÆ, & Sanctorum omnium intercessione adjuvetur, atque protegatur; In primis Statuit, & Decrevit, quod quilibet in d. Civitate, ejusque Districtu Dies omnes Festos colere, & sanctificare teneatur, ac in eis ab omni opere servili, & mercenario abstinere.

Sunt autem, qui sequuntur: Dies omnes Dominici. Dies Nativitatis Domini nostri JESU CHRISTI, cum tribus sequentibus: Circumcisionis: Epiphaniæ: Paschatis Resurrectionis: Ascensionis. Pentecostes: Veneris sancti: Solemnitatis Corporis Domini nostri JESU CHRISTI: Festivitates omnes Beatissimæ semper Virginis MARIÆ, videlicet Conceptionis, Nativitatis, Annuncistionis, Purificationis, Assumptionis: Festivitates omnium Apostolorum, & Evangelistarum: Dies Nativitatis sancti Joannis Baptistæ: Omnium Sanctorum: S. Crucis de mense Maji, S. Michaelis de mense Septembris: S. Ubaldi Civis, & Protectoris; necnon dies ejus Translationis: SS. Martyrum Mariani, & Jacobi pariter Civitatis nostræ Patronorum: S. Josephi: S. Laurentii, S. Annæ Matris B. MARIÆ Virginis: S. Antonii: S. Sebastiani: S. HIERONYMI: S. Augustini: S. Gregorii: S. Ambrosii: S. Martini: S. Nicolai: S. Silvestri: S. Francisci: S. Caroli: S. Mariæ Magdalenæ: S. Catharinæ: S. Luciæ. Quibus diebus Artifices omnes apothecas clausas teneant, & tam in Civitate, quam ejus Districtu cuncti a quocumque opere abstineant, sub pœna librarum xx. præterquam Aromatarii, qui pro imminenti necessitate illius diei, medicinalia conficere, & vendere valeant; atque etiam ii omnes, qui ad victum necessaria vendunt; vel si ex Area frumentum, legumina, & similia tempore Messium, sive etiam Mustum tempore vindemiarum in Civitatem deferant; vel si casus occurrat urgentis necessitatis, ut pro mortuis sepeliendis, ac similis; Quod Judicis arbitrio judicari volumus.

S U M M A R I U M.

1 *Deus ubi fundamentum non est, nullum bonum ædificium potest ædificari.*

2 *Civitas non potest dies festos tanquam sacros instituere, & n. 17.*

Neque potest præcipere, quod tali die subditi Missam audiant, num. 3. & 27.

Licet possit præcipere subditis, quod tali die ab opere servili se abstineant, num. 4. & 22.

Potest tamen obligari voto ad colendum aliquod festum, n. 14.

5 *Festivis in diebus quod non vendantur, nisi medicinalia adest Const. Mediolan.*

6 *Festivis in diebus potest quis incumbere operi servili, si res peritura esset.*

7 *Opera servilia in diebus festis prohibita, quæ dicantur remissive, & num. 32.*

8 *Ordines servandi per Artifices circa festivitates non ligant Judæos.*

9 *Deus est principium omnium gerendorum.*

10 *Invocatio Divini Numinis in omnibus negotiis est commendanda.*

11 *Principium sumptum a Deo tribuit bonum initium, melius medium, & optimum finem.*

12 *Instrumentum exordium non sumens ab invocatione Domini, stante consuetudine, nullum est.*

13 *Electiones Prælatorum nulla sunt, si fiant, prætermissa Missa de Spiritu sancto.*

15 *Regulares servare non tenentur festa instituta Civitatum voto, nisi indicta sint ab Episcopo cum consensu populi, n. 16.*

17 *Judices sæculares, ac Magistratus indicere non possunt suis subditis observationem festorum.*

Neque præcipere observationem festorum, num. 18.

19 *Episcopi an possint dies festivos indicere, & num. 21.*

20 *Festivi dies ut indicentur, an requiratur consilium, aut suffragium cleri.*

23 *Judices, & Potestates sæculares possunt castigare transgressores festorum.*

Et quid præexistente licentia Episcopi, num. 26.

24 *Prævent̄io datur inter Judicem Ecclesiasticum, & sæcularem ad puniendum festorum inobservantes.*

25 *Licentia laborandi diebus festivis, a quo est habenda, & an pro ea aliquid recipere liceat.*

28 *Judices sæculares an concedere possint licentiam laborandi diebus festivis, ac præscribere modum incedendi in processionibus.*

29 *Festivis diebus quæ liceat facere, remissive.*

Feriatis diebus, ac festivis quæ actitari possint remissive, n. 30.

31 *Feriatis diebus citatio an expediri possit.*

A N N O T A T I O.

1 QUoniam omnia recte gerimus, si principium ab Omnipotenti Deo, ejusque auxilio procedat, *auth. quom. oper. Episc. in princ. collat. 1.* & not. Gallia *ad consuet.* Alex. *in princ.* & Barb. *axiom.* 187. *n. 1.* Cum ubi Deus fundamentum non est, ibi nullius boni operis ædificium valeat exædificari, *c. cum Paulus, 1. q. 1.* & advertunt Pacif. de Salvian. *in præfat. in princ.* & Barbos. *d. axiom.* 187. *n. 3.* Ideo non minus prudentes, quam religiosi Cives Eugubini in principio hujus statuti primo esse quærendum Regnum Dei, & justitiam ejus, sunt protestati, prout etiam hortatur Em. Card. Bellar. *in tr. de æter. felic. Sanct. lib. 1. c. 6. post princ.* & quidem cum maxima ratione, quia ut dicit Boet. Regnum Cœlorum, & illius beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus, & late comprobat P. Cartag. *de admir. Ascension. Christi, lib. 15. hom. 12. vers. verum si me, &c.*

2 Notandum est autem hic, quod Civitas, vel Respublica non potest dies festos tanquam sacros instituere, cum cultus diei festi sit actus religionis, ut tradunt Em. Sa *in verb. Festum, in princ.* P. Suar. *de relig. lib. 2. c. 12. n. 2.* Clau. Reg. *lib. 7. c. 3. n. 17.* P. Fill. *tr. 27. c. 6. n. 93.* & alii, quos refert, & sequitur Bon. *in 3. præcep. Decal. disp. 5. pun. 1. n. 5.* Ita ut neque valeat præcipere, quod tali die Missam audiant, ut notat Eman. Sa, *in* 3
d. verb. Festum, in princ. P. Fill. & Bon. *in loc. proxime adduct.*
Licet possit ratione civilis honoris, vel alio titulo præcipe- 4
re subditis, quod tali die a servilibus operibus, & aliis negociis se abstineant, pœnamque contrafacientibus imponere, ut declarant Bonac. *d. punct. 1. n. 5.* & P. Filliuc. *ubi supra.*
Quod autem in diebus festivis non possint vendi nisi medi- 5
cinalia, & alia ad victum necessaria, prout habetur in hoc statuto, dicit servari in Civitate Mediolani ex particulari Constitutione, Carpan. *ad Stat. Mediol. cap. 110. num. 10. lib. 1.* & quoad Aromatarios concedit etiam P. Laym. *in Theol. mor. lib. 4. tract. 7. cap. 4. num. 2. vers. Quod attinet, &c.*
Si tamen res esset peritura, licet etiam in diebus festis incum- 6
bere operi servili ad tex. *in c. licet, 3. & ibi scriben. de fer.* & tradunt Choel. *ad Bull. bon. reg. c. 31. n. 146. in fin.* P. Laym. *in d. tr. 7. c. 4. n. 2. vers. quod attinet, &c.* ubi generaliter dicit, excusare a violatione festi causam necessitatis, & pietatis, cum quo concordant P. Em. Sa *in verb. Festum, n. 4. & 6.* & P. Dian. *in Summ. in verbo festum servare, n. 10. & n. 13.* bene declarans.
Quæ autem dicantur opera servilia, quæ prohibentur in 7
hoc statuto, & violant festum, tradunt P. Comitol. *Resp. mor. lib. 4. q. 58.* P. Eman. Sa *in d. verb. Festum, num. 5. & seq.* P. Laym. *in d. tr. 7. c. 4. n. 2. vers. quod attinet, &c.* & plene P. Dian. *in Summ. in verb. festum servare per tot.*
Ordines tamen servandi per artifices circa festivitates non li- 8
gant Judæos, secundum Tiraq. *de jure primog. q. 60. n. 33.* quem referendo sequitur Carpan. *ad Stat. Mediol. c. 110. n. 11. lib. 1.*

A D D I T I O.

SAne principium omnium gerendorum a Deo sumendum do- 9
cuerunt Pontifices, Imperatores, & Reges, Barbos. *ad c. cum terra; de elect. num. 5.* Modern. Pegas. *ad Ordinat. Regn. Portugal. tom. 1. ad proœm. glos. 25. n. 1. & seq.*
Et ita laudabilis dicitur Doctorum consuetudo lecturas in 10
scholis, consilia in scriptis, & sententias in foro ab invocatione Divini Numinis exordiendi, commendandusque valde omnium Christianorum usitatus mos, & consuetudo, in litteris familiaribus, & aliis quibuscumque conscribendis, qui eas ab eadem Divina invocatione, aut saltem a venerando Crucis signo ordiuntur, Fontanell. *de pact. claus. 2. num. 12.*
Sic principium sumendo a Deo habetur bonum initium, me- 11
lius medium, & optimus finis, maxime eo humiliter invocato, Scoppa *ad dec. Gratian. obser. 1. n. 1.* Pegas. *ubi sup. n. 8.*
Ex quo concludunt Doctores, stante consuetudine, & de- 12
creto irritanti, nullitatis vitio laborare instrumenta ita exordia non sumentia, Fontanell. *d. claus. n. per tot.* maxime *nu. 7.* Scoppa *d. obser. 1. n. 2. & seq.*
Unde fit, in electionibus Prælatorum, pro forma, & vali- 13
ditate electionis, præmittendam esse Missam de Spiritu sancto, ipsiusque gratiam invocandam, prout traditur a Barbos. *sup. cit. num. 7. ubi tradit intellectum* Abb. & latius dicetur infra *rub. 6. num. 11.*
Possunt tamen Civitates, & Respublicæ obligari voto ad co- 14
lendum aliquod festum, licet hæc obligatio uti personalis, ad posteros non transmittatur, nisi fiat de consensu Episcopi id statuentis, aut consuetudine legitima, & approbata, a superiore Præ-

15 latu

15 lato inducatur, Leandr. *tom.* 3. *tract.* 1. *disp.* 2. *qu.* 21. talia
autem festa votiva servare non tenentur Regulares, *ut citatis*
Bordon. Homob. Pelliz. & aliis tradit Pasqualig. ,ad Lauret.
de Pranch. *p.* 1. *nu.* 22. Passerin. *a Sextula de stat. hom. pag.*
887. *num.* 992. *to.* 3. nisi indicta ab Episcopo consensu populi,
16 quia tunc ad talia festa servanda censuris possunt compelli,
Prass. *de Reg. Patronat. cap.* 62. *num.* 60.
17 Principes sæculares, seu Magistratus non posse indicere suis
subditis observationem festorum, tradit latissime Pignatel. *consul. canon. lib.* 1. *consult.* 8. *per tot.* Capon. *discept.* 208. *tom* 3. *fere*
per to. maxime *n.* 27. 38. *& seq.* Pax. Jordan. Riccrul. Leander. &
alio citat intellectum tradentes, *l. omnes*, *C. de feriis*, concludentes non posse indicere festum, ut obligent fideles ad audiendam Missam; sed posse quo ad civilem cultum tantum,
nimirum ut laicis bis diebus a forensibus negotiis, litibus, &
a cæteris operibus profanis caveant, & ita posse Potestates
sæculares statuere diem festum in ordine ad cessationem ab
operibus servilibus, Capon. *d. discept.* 208. *n.* 24.
18 Non desunt tamen, qui asserunt potestatem sæcularem neutiquam posse præcipere observationem festorum, inter alios Pignatel. *consult. canon.* 8. *nu.* 2. citans Abb. Suar. Azur, Pagn.
qui tradit *constitut. Innocentii* X. licet contrarium teneat Guazzin. Jun. *ad defen. animar. def.* 1. *cap.* 13. *num.* 56.
19 Jure autem communi licebat Episcopis dies festos indicere,
& instituere, Pilaja. *dec. canon. lib.* 1. *dec.* 7. *n.* 94. saltem cum
consensu Cleri, & Populi, licet quoad populum abrogata
consuetudine dicat Diana *de legib. tom.* 6. *tract.* 1. *ref.* 18. §. 16.
contrarium tenente vi juris, Leau. *d. disp.* 2. *qu.* 9. vi autem
consuetudinis concordante *disp.* cn. cum Diana.
20 Cleri autem consilium, non autem suffragium requiri dicit
idem Diana *tom.* 3. *tract.* 3. *ref.* 89. præcipue attenta consuetudine recepta, dies festos sola Episcopi auctoritate, adhibitoque consilio Clericorum, non tamen suffragio posse institui,
ut tradit Leand. *ubi proxime qu.* 11. *in fine*.
21 Hodie tamen non procedit propter Bullam Urbani VIII.
qua est Episcopis prohibitum festa indicere Populo, Capon. *d. discept.* 208. *n.* 26. Ventrigl. *in prax. annot.* 16. *g.* 1. *num.* 3. *p.*
2. at vero ipsis pro sua Diœcesi permissum tradit Nicol. *in suis lucubratio. canon. lib.* 2. *tit.* 9. *n.* 106.
22 Potestates autem sæculares non possunt præcipere laicis,
quod die festo Missam audiant, Capon. *d. discep.* 8. *n.* 25. bene
tamen, quod se abstineant a servilibus negotiis, ut supra diximus,
tradit hoc loco noster Conciolus, etiam pœnam imponendo
contrafacientibus, Leand. *ubi proximo q.* 12. Barbos. *in Conciol. sess.* 25. *de Regular. & Monial. cap.* 12. *n.* 9.
23 Unde possunt potestates sæculares castigare transgressores dictorum festorum, Capon. citatis Diana, & Nicol. & *d. discep.* 208. *num.* 29. *& discept.* 213. tradit, quomodo se gerere debeat Episcopus circa executionem pœnarum contra inobservantes, Pignatel. *d. consult.* 8. *n.* 2.
Est tamen certum, quod in puniendis prædictis inobedienti- 24
bus datur præventio inter Judicem Ecclesiasticum, & sæcularem
juxta S. Pii V. Constitutionem, Capon. *ibid.* Nicol. *ibid. d. n.* 6.
Tondut. *de prævent. judicial. p.* 2. *c.* 29 *n.* 38. *& seq.* Pignat. *d.*
n. 2. nisi adsit licentia laborandi diebus festivis data ab Episcopo,
seu alio ad quem spectet juxta adducta per Barbos. *de Paroch.*
c. 16. *per tot.* Morot. *respon.* 7. *num.* 11. & alios passim citatos
per Pilaja. *d. dec.* 7. *n.* 96. & per Capon. *discep.* 211. *&* 212.
Ubi late tradit, a quibus sit habenda ista licentia, an pro 25
ea aliquid accipi liceat.
Et tunc præexistente dicta licentia, non possunt Judices lai- 26
ci contra sic laborantem procedere, Tondut. *ubi proxime nu.*
41. Nicol. *d. n.* 6. Barbos. *d. n.* 9. etiam si tales licentiæ di- 27
ctis Judicibus laicis non exhibeantur, cum ad id non teneantur, Capon. *d. discep.* 208. *n.* 28. Nicol. *d. n.* 6. ubi declarationem S. Congregationis extensam affert.
Nequeunt tamen Potestates sæculares prædictas licentias la- 28
borandi in diebus festivis concedere, sicut nec præscribere modum, & ordinem incedendi in processionibus, Pign. *d. consult.* 8. *num.* 4. *&* 5.
Et si tibi occurrerit scire, quæ diebus festis vendi, & facere 29
liceat, excusentque a violatione festorum, recurre ad Nicol.
lucub. canon. d. tit. 9. *a n.* 1. *& in flosculis verbo festum, per tot.*
Novar. *Sum. Bullar. in addit. comment.* 57. *n.* 9. Antonel. *de regim. Eccles. Episcopal. lib.* 1. *cap.* 2. *a n.* 44. *ad* 57. & latissime Leand.
d. tom 3. *tract.* 1. *disp.* 4. per plures quæstiones, Capon. *discep.*
209. *&* 213. *per tot.* quem vide.
Pariter si notionem habere desideras actorum, qui fieri possunt 30
in diebus feriatis, & festivis, ac scire plura de feriis, vide ad
saturitatem *per* 77. *n.* doctissimum sane, ac omni ævo laudandum
dominum meum Blasium Altimar. *in profundissimo suo tr. de nullitateb. se.* 1. *p.* 1. *rub.* 9. *q.* 4. ubi infinitos citat, nostrumque meritissimum, doctissimum, ac Nobilem Regentem Cortiada *dec.*
24. *a nu.* 53. *ad* 69. & citatu d. Nobili de Cortiada tradit Episcopus Didac. Ant. Frances *de comput. q.* 55. *n.* 1. *& seq.*
Citari autem an possit die feriato, vel eo die expedire citatio- 31
nem ad diem non feriatam cum omnibus ampliationibus, & limitationibus, citatisque cunctis Doctoribus modernioribus tradit idem Altim. *eod. tr. de nullit. p.* 2. *rub.* 12. *q.* 36. *a n.* 2. *ad* 85.
Quæ autem dicantur opera servilia, & quæ violant festum 32
præter DD. citatos a nostro Conciolo tradunt Capon. *d. discep.*
209. *n.* 2. *&* 5. *fere per tot.* Leand. *d. disp.* 4. *q.* 3.

DE RELIQUIIS, ET VENERATIONE SANCTORUM. *Rubrica Secunda.*

UT Sanctorum Corpora, quæ viva Membra fuerunt Christi, & aliæ Sacræ Reliquiæ ab omnibus debita veneratione colantur; Statuimus, & Ordinamus, Quod DD. Locumtenens, Confalonerius, Prætor, & Consules una cum aliis Officialibus salariatis de publico, in eorum festivitatibus teneantur, & debeant accedere ad proprias illorum Ecclesias, ibique Divinis adesse, & Sanctos ipsos pro salute Civitatis suppliciter invocare.

Et in primis in Ecclesia Cathedrali sunt infrascripta Corpora, & Reliquiæ. In Altari Majori requiescunt Ossa SS. Martyrum Mariani, & Jacobi, quibus, uti Patronis, dicta Ecclesia dicata est: Digitus S. Jo. Baptistæ, qui in die suæ festivitatis de mane processionaliter defertur ab Ecclesia Cathedrali ad ejus Ecclesiam: Digitus S. Leonardi Confessoris: Caput S. Cordulæ Virginis, & Martyris: Corpus S. Joannis Laudeosis Episcopi Engubii: Corpus Beati Villanii Eugubini: Corpus B. Fortis Hæremitæ, & aliæ plures Reliquiæ, quæ ibidem sigillatim ostenduntur tertia die Paschatis. In Ecclesia S. Dominici est Digitus S. Catharinæ Virginis, & Martyris: Pes unius Sanctorum Innocentium, & aliæ plures, quæ ostenduntur in die S. Catharinæ, & aliis Solemnibus. In Ecclesia sancti Francisci est Corpus Beatæ Francischiaæ: & ostenduntur multæ venerabiles Reliquiæ prima die Januarii; sicut etiam in Ecclesia S. Bernardini diversæ ostenduntur in die Nativitatis Domini. In Ecclesia S. Augostini sunt Corpora Beatorum Petri Generalis Ordinis Heremitarum, & Francisci Juris Utriusque Doctoris. In Ecclesia S. Spiritus sunt Corpora Beatæ Januariæ, & Beatæ Ceciliæ. Extra vero Civitatem sunt infrascripta Corpora, & Reliquiæ: Et in primis venerabile Corpus S. Ubaldi Protectoris nostri, quod integrum, & multis miraculis exornatum in propria Ecclesia requiescit: In Ecclesia S. Secundi in Altari Majori requiescunt Corpora S. Secundi Martyris, & SS. Secundini, & Agapiti Martyrum, & Pontificum. Adsunt etiam Ossa S. Æmiliani Martyris, & Antoniæ, ac Tertullianæ Virginum, ac Martyrum. Et deinde fuit translatum Corpus S. Erasmi ex propria Ecclesia cum aliis Reliquiis, quæ leguntur in pariete dictæ Ecclesiæ. Corpus S. Verecundi in Ecclesia ei dicata: Corpus S. Felicissimi in sua Ecclesia. Corpora BB. Archangeli Bononiensis, & Francisci Senensis in Ecclesia S. Ambrosii; Corpus SS. Martyrum, & Virginum Ruffinæ, & Secundæ in Ecclesia S. Luciæ: Corpus S. Albertini in Ecclesia S. Crucis Fontis Avellanæ, in qua aliæ plures existunt Reliquiæ. Sunt etiam alia SS. Corpora, & Reliquiæ in Castris Diœcesis, prout in quadam Tabella in Episcopatu existente omnia ordinatim descripta reperiuntur.

S U M M A R I U M.

1 *Sanctorum Reliquiæ sunt ab omnibus veneranda.*
Maxime post approbationem de illis factam per Papam, vel Episcopum, num. 3.
2 *Reliquiarum nomine quid veniat.*
4 *Laici sunt capaces custodiæ Reliquiarum.*
5 *Sanctorum corpora quomodo sint surrectura.*
Quomodo a S. C. Trid. nuncupentur, n. 6.
Sunt pariter veneranda, n. 7.
Et sunt quid pium, & sanctum, n. 8.
9 *Percutientes Corpora Sanctorum seu sacras Imagines, sunt hæretici, & ab Inquisitoribus puniendi.*
Et eas surripientes sacrilegium committunt, n. 10.
11 *Simonia committitur, si reliquiæ Sanctorum pretio alienantur.*
Nisi ab uno Conventu ad alium alienentur, n. 12.
13 *Regulares tenentur domo exire, ad Reliquias transeuntes ante Monasterium thurificandum.*
14 *Sanctorum Corpora, an sine licentia Principis possint alio transferri.*
15 *Legatum factum alicui sancto an debeatur Ecclesiæ ipsius dedicationis, an vere ei, in qua ipsius corpus, seu major pars custoditur.*
16 *Reliquiæ Sanctorum an concedi possint absque assensu Apostolico.*
Nequeunt tamen asportari ad infirmos, neque abradi, ut in potum infirmis dentur, n. 17.

A N N O T A T I O.

QUod Sanctorum Corpora, & Reliquiæ sint ab omnibus, uti 1
habetur in hoc statuto, reverenter venerandæ, habetur etiam dispositum *in S. Conc. Trid. sess.* 25. *de invoc. & vener. Sanct.* &
tradunt Card. Bellar. *lib.* 1. *de Sanct. a c.* 1. *usque ad* 4. P. Suar.
tom. 1. *in* 3. *p.* D. Th. *qu.* 25. *art.* 6. *dispu.* 55. P. Vasq. *de adorat. Imag. lib.* 3. *disp.* 3. *n.* 78. *cum plurib. seq.* P. Th. Sanch. *in Præcep. Decal. lib.* 2. *c.* 43. *n.* 1. ubi alios dat concordantes, & Bonac.
1. *præcep. disp.* 3. *q.* 1. *punct.* 4. *n.* 3.
Nomine autem Reliquiarum intelliguntur ipsa Sanctorum Cor- 2
pora, & quælibet Ossium, seu carnis particulæ, capilli, ungues, dentes, cineres, in quæ conversa sunt, & alia, quibus tempore vitæ usi sunt, ut vela, panni, & alia, quæ ad eorum corpora, vel ossa admoventur, vel quæ ipsa tetigere, ut declarant P. Azor. *instit. moral. lib.* 9. *cap.* 8. *qu.* 3. P. Sanch.
in Præcept. Decal. lib. 2. *cap.* 43. *nu.* 2. & P. Laym. *in Theol. mor. lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 5. *num.* 16.
Maxime post approbationem de illis factam per Summum Pon- 3
tificem,

tificem, seu per Episcopum, ut latius declarant Bonac. *d. punct.* 4 *n.* 4. P. Sanchez *in d. cap.* 43. *nu.* 10. & P. Laym. *in d. tract.* 7. *q.* 5. *nu.* 55.

A D D I T I O.

4 LAici sunt capaces custodiæ Reliquiarum Sanctorum, de qui-
bus fit mentio in hoc statuto; maxime stante consuetudi-
ne tradit Andreol. *controv.* 381. *in princ. & dicetur infra rub.* 8.
5 Quorum Sanctorum Corpora sunt sine difformitate surrectu-
ra, e contra, corpora damnatorum cum suis deformitatibus sur-
6 rectura sunt, Tiraq. *de leg. connub. l.* 2. *glos.* 1. *p.* 2. *n.* 52. vivaque
membra Christi, & Templum Spiritus sancti a sacra Trident.
Synod. illa nuncupantur, Maranta *respon. num.* 4. *tom.* 2.
7 Corpora ipsa, & Reliquiæ Sanctorum sunt venerandæ, ut tra-
dit latissime Barbos. *in Concil. sess.* 25. *de Purgatorio*, ubi ad satu-
ritatem materiam hanc videndam, & penes Delben. *de inquisit. p.*
2. *dub.* 234. *per plures sectiones*, & per Nicol. *lucubr. canon. lib.* 3.
tit. 45. ubi plures declarationes S. Congreg. circa hæc adfert,
& penes Novar. *in summa Bullar. comment.* 115. *p.* 2. Pignat. *con-*
8 *sult. canon.* 53. *nu.* 3. *tom.* 1. ipsæque sunt quid pium, & sanctum,
9 Delbene *d. dub.* 234. *sect.* 1. *nu.* 7. qua propter eas percutientes
sunt hæretici, & ab Inquisitoribus puniuntur, Diana *t.* 5. *tract.*
12. *res.* 9. ubi tradit, quibus pœnis sunt puniendi.
10 Pariter eas surripientes uti res sacras, sacrilegium commit-
11 tunt, Novar. *in summ. Bullar. d. comment.* 115. *nu.* 9. *p.* 1. & ita
alienari nequeunt pecuniis intervenientibus absque simonia,
Diana *tom.* 4. *tract.* 7. *res.* 66. Nicol. *ubi proxime num.* 4. Gibellin.
12 *de simonia, quæst.* 12. *consid.* 4. *num.* 2. bene tamen possunt alie-
nari ab uno Conventu ad alium sine transgressione jurium,
Capon. *discept.* 94. *num.* 45. *tom.* 2.
Reliquiæ ipsæ ita sunt venerandæ, quod transeunt Epi- 13
scopo, seu alio eas deferentibus ante Monasterium, vel Ec-
clesiam alicujus Ordinis Regularis, teneantur, saltem ea pia
veneratione Religioni consentanea, ipsi Regulares domo, seu
Ecclesia exire, ad eas cum turificatione venerandum, Pigna-
tel. *consult.* 53. *tota*.
Corpora autem Sanctorum alio transferri absque Principis 14
licentia non posse, tradit Caprblanch. *de Baronib. pragm.* 8. *part.*
1. *nu.* 74. ubi docet de quo Principe, an de Ecclesiastico, vel
sæculari sit intelligendum, & si plura alia de translatione San-
ctorum, & Reliquiarum cupis scire, lege *De Magistr. in silva*
Ecclesiast. lib. 2. *tit.* 11. *per tot. præcipue num.* 2.
Unde est, quod legatum relictum alicui Sancto debetar Ec- 15
clesiæ, in qua Corpus, seu major pars Reliquiarum custodi-
tur, non vero Ecclesiæ dedicationis ipsius, Modern. Mostas-
sus *de causis piis lib.* 4. *cap.* 1. *a nu.* 3. *ad* 8. ubi Afflict. Molfes.
Thoro. Rube. alios conciliat.
Et ita Reliquiæ Sanctorum, aut particulæ illarum, quæ in 16
Ecclesia sunt; etiam Magno Principi non possunt per Episco-
pum concedi, sine assensu Apostolico, ex quo sunt res Eccle-
siæ pretiosissimæ, & earum quæ servando servari possunt,
Ventrigl. *in prag. annot.* 5. *§.* 2. *nu.* 27. *tom.* 1.
Inde fit, quod dictæ Reliquiæ nequeunt asportari ad in- 17
firmos, neque Ossa Sanctorum sunt abradenda, ut abrasuræ
dentur in potum infirmis, Rescript. *a sacr. Congreg. Episcoporum*
tradit dictus de Magist. d. cap. 2. *num.* 6.

DE HONORE FACIENDO S. UBALDO PROTECTORI. *Rubrica III.*

UT Civitas Eugubii S. Ubaldi Protectoris, ac Civis suffragiis adjuvetur, Statuitur, & Ordinatur, quod quolibet anno in ejus Vigilia fiat post Vesperas ab Ecclesia Cathedrali solita Processio per Civitatem cum interventu singularum Religionum, cui in posterum addatur Quadrum Sancti Ubaldi deferendum per Confratres Sanctæ Mariæ Arborum cum Dupleriis, & Musica præcedente ante R. Capitulum, ad hoc, ut Cives omnes, & exteri ad illius opem implorandam excitentur. In die vero suæ festivitatis DD. Locumteneus, Confalonerius, Prætor, & Consules una cum aliis Officialibus, nec non cum Collegio Notariorum, Mercatorum Artis Lanæ, Aromatariorum, & aliarum Artium facibus accensis, & cum earum Dupleriis, Tubis præcedentibus ordinatim accedant ad ejus Ecclesiam, ibique omnes Protectorem ipsum suppliciter exorent, ut pro Salute, & Pace universi Populi, Civitatisque ubertate, ac tranquillitate intercedere dignetur in Cœlis. Si quis vero prædictorum contrafecerit, pœnam duarum lib. incurrat, ad honorem Sancti, Magistratus arbitrio applicandam: Utque scandalis provideatur, quæ ob frequentiam Populi oriri possent; Magistratus juxta solitum Contestabilem eligat de Primariis Civitatis, una cum Signifero, qui post Processionem a Domino Confalonerio Vexillum in Palatio accipiat, per Civitatem incedat, & cum xxv. Militibus, & solito stipendio, ac emolumentis vadat ad custodiam dictæ Ecclesiæ.

A N N O T A T I O.

SAnctus Ubaldus (de quo fit mentio in hoc statuto) natus Eugubii, nobilis quidem genere, sed nobilior effulsit integritate vitæ. Cum esset infantulus, Patre orbatus, traditus est Deo nutriendus sub disciplina Priorum Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini in Ecclesia Cathedrali Sanctorum Martyrum Mariani, & Jacobi suæ Patriæ, ubi factus docilis, pietate, & litteris egregie fuit institutus. Jamque adolescens, ut Uxorem duceret, a quodam Amicorum suorum validis ad animum inducendum rationibus tentatus, nunquam a proposito servandæ virginitatis, quam Deo semel consecravit, recessit. Cum adolescentiæ annos seniliter, & sanctissime transisset, Prior in eadem Ecclesia effectus est, suosque Canonicos ad ejusdem Ordinis observantiam, a qua eos declinasse dolebat, & regula, & exemplo redegit. Ab Honorio II. Summo Pontifice divinitus edocto Episcopus Eugubinæ Ecclesiæ electus, & consecratus, sicut in dignitate honoris, ita in omni bonitate crevit; erat enim supra modum humanæ conversationis mansuetus, humilis, simplex, prudens, benignus, affabilis, patiens, erga pauperes misericors, ac beneficus, & charitate, aliisque virtutibus præditus. Tandem cum Ecclesiam suam multis annis summa laude gubernasset, sanctis operibus, ac miraculis clarus anno 1160. migravit ad Dominum, qui eum fecit mirabilem in vita, & post mortem præcipue in effugandis spiritibus immundis. Ipsum vero Cœlestinus Papa Tertius in Sanctorum numerum retulit Anno 1191. Vita S. Ubaldi scripta a B. Tebaldo ejus primo Successore in Episcopatu est in Archivio secreto Eugubii, ut legitur in 3. vol. Litterarum D. Vincentii Armanni p. 408. & seq.

Adverte hic circa electionem Contestabilis, d. verbum importare dignitatem cum jurisdictione, ut videre est ea Heur. Bacc. Alema. *in descript. Regni Neapol. in septem Offic. Regn. fol. mihi* 34. Qui est eligendus ex Nobilioribus Civitatis, cum id importet d. verb. *Primarius*, idest qui primi sunt in Civitate, Primarius vir. Cicer. *in Cato idem Verri.* 5. ibi: *Hæc omnia deinceo Civitatem, & privatis Primariorum testimoniis, &c.*

DE PROCESSIONIBUS, LUMINARIIS, ET OBLATIONIBUS *Faciendis.* *Rubrica IV.*

IN primis, Festivitas Sanctissimi Corporis Domini nostri JESU CHRISTI, quolibet anno humiliter, ac reverenter more solito celebretur, in qua DD. Locumtenens, Confalonerius, Prætor, & Consules una cum cæteris civibus, incedant Luminibus accensis, quæ a Camera Ducali juxta solitum, subministrari debeant; & Baldachinum post Magistratum, & Judices, per Cives ipsos a Capellano, & Cancellario Communis eligendos, ordinatim, ac reverenter aperto capite deferatur. Cum vero ad Cathedralem Ecclesiam redierint, habita Benedictione recedant omnes laudantes Deum. Iidem etiam intersint Processioni faciendæ in die S. Marci, & Rogationibus, quæ triduo fiunt ante Ascensionem Domini, ac etiam Processionibus, quæ in vigilia S. Ubaldi, & in die translationis ad ejus Ecclesiam fieri solent. Fiat etiam Luminaria per Civitatem de sero, in vigilia Assumptionis Beatissimæ Virginis, & in vigilia S. Jo. Baptistæ, in quibus omnes Capitanei Artium Tubis præcedentibus incedant ad prædictas Ecclesias cum earum Dupleriis, Artium sumptibus conficiendis, prout hactenus observatum fuit, & hoc ultra luminariam faciendam S. Ubaldo, de qua diximus in præcedenti Capitulo. Magistratus etiam curare debet, ut juxta laudabile Institutum Majorum nostrorum, Torcee singulis Ecclesiis in earum festivitatibus impensa Cameræ Ducalis, prout hactenus, de mane Tubis præcedentibus, offerantur.

S U M M A R I U M.

1 *Baldachinum in festivitate Sanctissimi Corporis Christi est deferendum per digniores, & nobiliores.*
Est primo deferendum per Magistratus, & Dominos, n. 2.
3 *Barones deferre debent primam hastam Baldachini.*
4 *Processio Sanctissimi Sacramenti inchoanda est in Cathedrali Ecclesia.*
5 *Confratria sæculares an compelli possint associare processiones, & in quo loco se convenire.*
Non tamen compelli possunt per Judicem sæcularem, n. 6.
Intellige, ut num. 7.
8 *Civitas Barchinona Confratres ad Processiones invitat, n.* 8.
Civitas Gerunda pariter, nu. 9.
10 *Processiones quæ sint publicæ.*
11 *Regulares an compelli possint ad Processiones accedere.*
12 *Processiones a quibus constitui, ac dirigi possint.*

A N N O T A T I O.

MAxima cum ratione statutum fuit, quod in delatione 1
Sanctissimi Sacramenti facienda in festivitate Corporis
Christi Baldachinum deferri debeat primo loco per Illustrissimum Magistratum, & Dominos Judices, cum de jure illud per digniores, & nobiliores veniat deferendum, ut probant Vinc. de Franch. *dec.* 253. *per tot.* Thor. *in Comp. decis. Neapol. litt. H. in vers. Hasta Pallii in die festiv. Sanct. Corp. Christi*, & Rota *in Taurinen. delat. Baldach.* 4. *Julii* 1646. coram Eminentiss. Corrado, *§ nec demum, &c.* & P. Vidal. *post hæc scripta visus in Arca salut. Inquis.* 50. *num.* 219.

A D-

ADDITIO.

2 AD Festa quod Magistratus, & Domini deferant primo Baldachinum, & hastam Pallii, vide Carol. Anton. de Luca *ad d. dec. Franch.* 253. *num.* 1. ubi tradit Nobiles debere eligi ad eundum obviam Regi venienti, Ricc. *ad distammet decisionem ad Franch.* 253.

3 Et conforme est dispositioni juris, quod Barones deferant primam hastam Baldachini in processione, in qua portatur Sanctissimum Sacramentum, Novar. *de gravam. vassall. lib.* 3. *gravam.* 20. *nu.* 8. Olea *de cess. jur. tit.* 3. *qu.* 6. *nu.* 34. dummodo per se ipsos deferant, aliter per alios asportare faciendo vassallos gravarent; ea quo id efficere debent per se ipsos, non per secretarios, seu substitutos ratione personalitatis talis juris, Novar. d. *gravam.* 20. *per tot.* Olea *ubi sup. nu.* 35.

4 Nostrum statutum tradens processionem SS. Sacramenti inchoandam esse in Cathedrali Ecclesia, & quod ad eamdem referatur, est juri communi conforme, Barbos. *ad Concil. sess.* 13. *de sac. Euch. cap.* 5. *nu.* 5. ubi declarationes sac. Congreg. Rit. affert Franc. *de Eccles. Cathedr. cap.* 25. *num.* 354. & ita

5 in dicta Ecclesia Cathedrali pro dicta processione, & aliarum rogationum (maxime Confratres Confratriarum ea quoad illas associare compelli possunt) omnes in unum convenire debent, Ricci. *collect.* 1386. *in princ.* Francesc. *d. cap.* 25. *nu.* 345. Barbos. *in Concil. sess.* 25. *de Regular. & Monial. cap.* 13. *nu.* 28. Eminen. de Luca *in annot. ad S. C. Trid. disc.* 38. *sub num.* 3. Ventrigli. *in prax. annot.* 13. §. *unic. num.* 13. & hoc licet dictæ Confratriæ fundatæ sint in Ecclesiis Regularium, Pasqualig. ad Lauret. de Franch. *d. part.* 1. *nu.* 83. *& seq.*

Bene tamen est verum non ad id posse compelli per Judicem 6 sæcularem, qui non potest se intromittere in dictis negotiis, 7 Ventrigl. *ubi supra nu.* 28. licet crederem, quod Confratres, & Collegiales alicujus artis, seu exercitii, possunt poenis ad id compelli per sæcularem Judicem, non obstante dicto Ventrigl. cum ipsi subjiciantur dictis Judicibus sæcularibus, ex quo sunt instituta dicta Collegia, & Confratriæ primario pro tractandis ipsius artis, ac ministerii negotiis, Eminen. de Luca *de alienat. disc.* 8. *nu* 5. *&* 6.

Et hinc descendit observantia Magistratuum, & Civitatum, 8 maxime habentium privilegia statuendi circa Collegia, & Confraternitates, ut de Civitate Barchinonæ tradit Xam. *de priv.* 9 *ejusd.* §. 13. *per tot.* & de hac nostra Gerundensi extant varia Regia Privilegia, quapropter compellit nostra Civitas Confratres dictarum artium ad dictas processiones accedendum, & mulctat inobedientes, ut passim, & quotidie fieri videmus, quin Episcopus ad id se intromittat, nec eos ad dictas processiones invitet, sed sola nostra Gerundensis Civitas, seu Jurati illius.

Indeque fit, quod cum processiones hoc statuto contentæ, 10 videlicet festivitatis SS. Corporis Christi, S. Marci, & Rogationum sint publicæ, Pasqualig. ad Lauret. de Franch. *d. p.* 1. *nu.* 68. *&* 69. Regulares moniti compelli possunt censuris, ut ad eas accedant, Barb. *ad d. c.* 13. *sess.* 25. *per tot.* Frassus *de Reg. Patron. cap.* 59. *per tot.* Ventrigl. *d. annot.* 13. *§. unic. nu.* 8. Passerin. a Scazula *de stat. hominum, tom.* 3. *pag.* 888. *n.* 995. *& seq.*

Et qui scire cupiat, quæ processiones sint publicæ, a qui- 11 bus constitui, edici, ac dirigi valeant, & controversias circa eas componi, legat Frassum, Barbos. Passarin. Ventrigl. Francesc. Pasqualig. Nicol. & *alios in locis citatis*.

QUOD MAGISTRATUS, OFFICIALES, ET CONSILIARII *accedant ad Divina Diebus solemnibus*. *Rubrica V.*

D. Locumtenens, Confalonerius, Prætor, & Consules Civitatis Eugubii, nec non Consiliarii, & Salariati de Publico in Festivitatibus Majoribus, videlicet Domini Nostri Jesu Christi, & Beatissimæ Virginis, accedant ad Ecclesiam Cathedralem, ibique honorifice induti juxta Gradus, & Officii prærogativam ordinatim manentes, Divinis reverenter intersint: Sicut etiam qualibet prima die Jovis cujuslibet mensis, in qua ex voto Civitatis celebratur Missa Sacratissimi Corporis Christi, & Fraternitates duæ lumina in elevatione Assistentibus more solito subministrent. In festivitate vero Conceptionis Beatissimæ Virginis, quæ etiam votiva Civitatis existit, se conferant ad Ecclesiam S. Francisci, cum assistentia in celebratione Missæ Dupleriorum singularum Artium: In qua Magistratus curare etiam diligenter debet, quod Oratio quadraginta Horarum, ex voto a Majoribus nostris instituta, ea, qua decet, veneratione tempore definito fiat, & celebretur, & ad illam Cives omnes, ac præsertim descripti singulis horis successive incedant: Sicut etiam Orationibus quadraginta Horarum, quæ in Ecclesiis Civitatis annuatim celebrantur, omnino intersint: Et in festivitate S. Joannis Baptistæ, associando cum luminibus sacram Reliquiam Digiti dicti Sancti ad ejus Ecclesiam accedant, ac Divinis intersint, sub cujus etiam Patrocinio Civitas requiescit.

SUMMARIUM.

1 *Vota facta a Communitate non obligant successores ex vi voti,*
Licet secus sit, interveniente consensu Episcopi, nu. 2.
3 *Consensus præsumitur ex antiquitate temporis, & observantia.*
4 *Oratio quadraginta Horarum prohibetur inconsulto Episcopo.*
5 *Regulares non tenentur accedere pro oratione quadraginta horarum ad alias Ecclesias.*

ANNOTATIO.

1 VOta, de quibus in hoc statuto fit mentio, facta a Communitate non videntur obligare successores ex vi voti, cum votum sit actus personalis proveniens ab ipsismet personis veris talis Communitatis, nisi votum a singulis fiat, vel acceptetur, ut not. P. Sanch. *in Summ. lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 19. P. Vazq. 1. 2. *disput.* 167. *nu.* 34. *& disp.* 177. *nu.* 22. P. Filliuc. *tract.* 26. *cap.* 4. *quæst.* 1. *nu.* 98. & alii plures, quos refert, & sequitur Bonac. *in* 2. *præcep. Decal. disp.* 4. *qu.* 2. §. 2. *nu.* 20.

2 Licet secus sit, si interveniat consensus Episcopi, quia tunc obligari successores ad acceptandum votum, vel ab observandum quod Communitas vovit, non ratione voti, sed ratione præcepti Superioris voluerunt P. Sanch. P. Suarez, P. Vas. & P. Filliuc. *in locis relatis* per Bonac. *in d. disput.* 4. *qu.* 2. *§.* 2. *num.* 20. *in fin.*

ADDITIO.

ISTis conformantur tradita supra *rub.* 1. *num.* 17. taliter quod 3 ex antiquitate temporis juncta observantia consensus Episcopi præsumitur intervenisse, ut tradunt Carpan. *ad stat. Mediol. cap.* 328. *num.* 287. *lib.* 1. Antonel. *de temp. legal. lib.* 2. *cap.* 72. *num.* 1. *& seq.* bene Rota apud Gregor. XV. *dec.* 354. *in fin.* & ibi Adden. *litt.* C. & apud Card. Cavaller. *dec.* 263. *nu.* 5. & apud Merlin. *dec.* 689. *num.* 15. *part.* 2.

Oratio ista quadraginta Horarum in qua Sanctissimum Eu- 4 charistiæ Sacramentum publice devotioni fidelium exponitur, prohibetur Confraternitatibus inconsulto Episcopo, cum ad ipsum spectet inquirere, ad quem finem laici illo utantur, Francesc. *de Eccles. Cathed. cap.* 25. *num.* 360. Capon. *discept.* 279. *nu.* 32. ubi Lezan. Riccinl. & Barbos. citat.

Et ad istam Orationem quadraginta Horarum (licet toto 5 populo ea indicatur) non tenentur accedere Regulares ad Ecclesias extra propria Monasteria, sed solum in propriis Ecclesiis hujusmodi orationi vacare, Pasqualig. ad Lauret. de Franch. *part.* 1. *nu.* 81. *&* 82. Pilaja *dec. canon.* 12. *nu.* 41. *lib.* 1.

DE ELECTIONE DD. CONFALONERII, ET CONSULUM. *Rubrica VI.*

ANtiquis Institutionibus inhærentes, Statuimus, & Ordinamus, quod ultimus Magistratus Generali Consilio convocato in principio mensis Novembris, Auctoritatem ab eo accipiat eligendi octo probos, ac discretos Viros ex primo, & secundo Gradu dumtaxat, quos actualiter exercuerint, duos scilicet pro singulo Quarterio, qui Bussolum de more faciant, atque Cives in eo magis idoneos, qua decet integritate, ad quatriennium, ad bene regendam Civitatem eligant, atque describant. Qui octo Viri per Magistratum electi, stante de mane in Palatinum secreto vocati, alacriter tale munus suscipiant, ac in primis Missam Spiritus sancti in Capella Palatii audiant, in qua meminerint Deum Opt. Max. exorare, ut eorum Corda sancti Spiritus illustratione doceat rectam Civium electionem ad Magistratum facere, & delato eis per Cancellarium Juramento, præstitaque per eumdem plena informatione, de Mente Serenissimi Ducis, & Generalis Consilii, per D. Confalonerium claudantur in audientia cum dicto Cancellario, ubi invicem alloquentes, Rem omnem mature discutiant, & Civium electionem viva voce (& si opus fuerit) Scrutinio faciant, quæ non ex affectu ipsorum, sed juxta cujusque merita, Majorumque suorum vestigia fiat, & ordinatim manu prædicti Cancellarii coram ipsis in Libro describantur, ac interim Publica impensa alantur, quo peracto, Gratias prius agentes Deo omnipotenti de Palatio recedant, nec electionem ab eis factam ullo modo manifestare audeant; talisque electio reponatur in loco solito, donec per eumdem Magistratum fieri debeat extractio novi Magistratus pro alio Bimestri in principio anni in posterum inchoandi.

SUMMARIUM.

2 *Consiliarii eligendi sunt Cives idonei, graves, & virtute præditi.*
Et qui aliter faciunt tenentur restituere damnum Reipublicæ, num. 2. *&* 3.
Damnique restitutio facienda est Reipublicæ, non autem dignioribus rejectis, num. 6.
4 *Consiliariorum nomina scribenda sunt in albo.*
Sufficit tamen scribere nomina aliquorum, si subnectatur clausula, & plures, &c. num. 5.
7 *Eligentes indignos sunt puniendi.*
8 *Decurionum in electione est circumspecte procedendum.*
9 *Congregationes ad electionem fiendam mane debent fieri.*
10 *Electiones Decurionum nocte non possunt fieri.*

11 *Mis-*

11 *Missa de Spiritu sancto ante electionem est audienda.*
12 *Juramentum ante electionem est præstandum.*
Quid in electionibus Ecclesiasticis, n. 13.
14 *Argumentum de electionibus Ecclesiasticis ad seculares procedit.*
15 *Electiones quando dicantur fieri per compromissum.*
16 *Electio, quæ fit per antiquos, an habeat assistentiam juris.*
17 *Electores tenentur de culpis, & defectibus electorum.*
Via tamen ordinaria, num. 18.
Non autem si ipsis sola propositio commissa sit, n. 19.
20 *Electores, seipsos in Decuriones eligere possunt, si publice id faciunt.*
21 *Vota, si sunt paria, electio sorte dirimenda est.*
22 *Electio, licet sit facienda conformiter, & nemine discrepante, procedit etiam minore parte absque rationabili causa dissentiente, & n. 24.*
23 *Appellatio suspensiva interposita a minori parte, rationabiliter dissentiente in electionibus non admittitur.*
25 *Dissensus irrationabiliter præstitus habetur pro consensu.*
26 *Electio per sortes juri conformis est.*
27 *Gerundensi in Civitate Jurati per sortem extrahuntur.*
28 *Appellare non possunt electi ab eorum electione sorte facta, si imbursationi consenserint.*
Bene tamen si prædictæ repositioni non consenserunt, & insacculationem non acceptarunt, n. 29.
30 *Appellare non licet ab electionibus officiorum auctoritate publicorum, & utilitate privatorum.*
31 *Electionum in causis breviter, & summarie est procedendum.*
In Cathalonia quomodo procedatur, n. 32.
33 *Possessio in electionibus, opposita nullitate, an tradatur.*
Electus in possessionem missus est manutenendus, ibid.
34 *Tempus an currat electo absque sua causa impedito.*
35 *Electus absque sui culpa impeditus agere debet contra impedientem.*
36 *Electi si ipsi nullitatem electionis opponant, nequeunt exercitium officii declinare.*
37 *Electio Juratorum, Decurionum, & Consiliariorum ad Universitatem pertinet.*
38 *Barones nequeunt se intromittere in electionibus Juratorum, seu Decurionum Universitatum, nisi aliter a consuetudine sit introductum, n. 39.*
40 *Universitates nequeunt habere Consulatum absque licentia.*
41 *Officiales, & Superiores possunt interesse in electionibus Juratorum, & Decurionum.*
42 *Eligendi in Officiales Reipublicæ quas qualitates debeant habere, remissive.*
Universitatis ab officiis quis excusatur, & ex qua causa, ibid. remissive.
43 *Nobiles an cogi possint ad acceptanda officia regiminis Reipublicæ.*
44 *Officia regiminis Reipublicæ acceptare quilibet cogi potest, nisi excusationem habeat.*
45 *Civilitas originaria an sufficiat, ut cogi possint officia Reipublicæ acceptare.*

A N N O T A T I O.

1 QUod in electione Consiliariorum maxime elaborandum sit, uti habetur in hoc statuto, quod ad Rempublicam gubernandam Cives idonei, graves, & virtute præditi eligantur, cum omnia mala, quæ Communitati accidunt a mala Consiliariorum electione originem ducant, scriptum reliquit Jo. Paul. Montana, *de Pragm. de admin. Univ. nu.* 334. & post eum Petr. Ant. Ala. *Decur. Christ. qu. 2. circa medium.*

2 Itaut eligentes non idoneos peccent mortaliter, & teneantur Universitati ad restitutionem damnorum, quæ ei ex d. mala electione provenerunt, ut docent P. Sayr. *in Clav. Regi. lib.* 10. *tract.* 2. *cap.* 9. *n.* 5. P. Rebell. *de oblig. justit. p.* 1. *lib.* 3. *qu.* 4. *num.* 14. Guttier. *canon. q. lib.* 2. *cap.* 51. *n.* 42. *& seq.* cum quibus pertransit P. Ant. Ala. *de Decur. Christ. d. q.* 2. *in fin.* nisi ille excusetur ex aliqua causa, de qua idem Petr. Ant. Ala. *in d. tract. qu.* 17. *per tot.*

3 In Consiliariis igitur qui & Decuriones appellantur, ut dicit Loseu. *de jure univers. p.* 1. *cap.* 3. *n.* 12. eligi debent majores 14. annorum, viri nobiles, divites, litterati, bonis moribus præditi, alias qualitates habentes, quæ recensentur per Petr. Ant. Alam. *de Decur. Christ. q.* 4. 56. *& plurib. seq.*

4 Nomina vero Consiliariorum, & Decurionum describenda esse in albo ordine posito per Jur C. *in C.* 1. *C. de albo inscrib.* testatur *de univer. jur. p.* 1. *c.* 3. *n.* 14.

A D D I T I O.

5 SI vero adest multitudo numerosa Civium occurrentium ad electionem, sufficit, ut describantur nomina aliquorum principalium, & demum subnectatur clausula: *Et plures alii facientes majorem, & saniorem partem Universitatis*, Caput. *de regim. Repub. cap.* 3. *n.* 24. Moderuus Altimar. *de nullit. tom.* 1. *p.* 2. *rub.* 11. *q.* 34. *n.* 8.

6 Quam restitutionem damni supra traditam, & reintegrationem, faciendam esse Reipublicæ, non autem dignioribus inelectis, ea quo Reipublicæ ex electione indigni, & non idonei
7 damnum contigit, docet Oterus *de Official. Reipub. cap.* 5. *n.* 9. ulteriusque tales scienter eligentes indignos sunt puniendi, Fontan. *de pact. claus. glos.* 10. *n.* 44. Oter. *d. cap.* 5. *n.* 13.

Sane nihil mirum quod circumspecte in electione Consiliario- 8
rum, & Decurionum Universitatum procedi debeat, si felicitas ipsarum Universitatum in ipsis consistit, Cassiod. *lib.* 1. *var. form.* 13.

Unde provisum fuit, quod mane ad præfatam electionem fien- 9
dam Congregationes fierent. Caput. *de regim. Reipub. c.* 3. *n.* .. Oter. *de Official. Reipub. cap.* 2. *n.* 11. *&* 12. Pegas *ad ordinat. Regn. Portugal. tom.* 1. *glos.* 39. *n.* 1. *& seq. pag. mihi* 198. licet in 10
nocte diei assignati fieri etiam posse dicat, idem Oter. dicit *n.* 12. ubi citat Fontanell. & alios, ex quo tunc jejune melius vigent sensus.

Et ante Missa Spiritus sancti audienda est, ut continetur in 11
nostro statuto, tanquam de forma, & substantia, attenta consuetudine, sicuti in electione Ecclesiasticorum, Barbos. *in cap.* 3. *de causa possess. & proprietatis, n.* 5. *&* 6. Oter. *ubi proxime n.* 10. Passerin. a Sextula *de elect. canon. cap.* 15. *nu.* 3. *& seq.* videndi DD, citati per Pegas. *ad ordinat. Regn. Portugal. to.* 1. *glos.* 43. *per tot. pag. mihi* 204.

Debeturque præstare juramentum, ut pariter continetur in 12
nostro statuto, Oter. *ibid. num.* 21. Caput. *d. cap.* 3. *n.* 35. Diana *c.* 6. *tract.* 1. *res.* 535. *nu.* 2. Et licet, an de necessitate sit 13
præstandum in electionibus Ecclesiasticis, contendatur, Passerin. *d. tract. de elect. canon. cap.* 18. *num.* 58. *& seq.* tamen unum est, quod ab istis electionibus Ecclesiasticis ad electiones officiorum 14
sæcularium argumentum desumi potest, Tondut. *qu. civil. cap.* 62. *num.* 18.

Nostram statutariam electionem sic commissam octo viris, per 15
compromissum videtur fieri, ipsis omnem potestatem eligendi transfundendo, Oter. *ubi proxime d. cap.* 2. *n.* 24. ubi *a nu.* 22. varios modos eligendi explicat, inter quos unus damnatur a Doctoribus, iste sane, quo per Decuriones, seu Consiliarios antiquos metipsos eliguntur, tanquam Reipublicæ incommoda, ac detrimenta nutritiva, irrationabilis, & pessimi exempli, Eminen. Deluca *de præminen. disc.* 29. *num.* 15. Capiblanc. *de Baron. prag.* 10. *num.* 71. *&* 75. licet modum istum eligendi per An- 16
tiquos, juris assistentiam habere dicat Capon. *discep.* 353. *fere per tot.* præcipue *a num.* 6. ubi *num.* 11. intendit satisfacere dictis Vinc. de Franch. Stayban. Ponte. Barbar. & aliorum.

Unde est, quod nostri statutarii electores tenentur de culpis, 17
& defectibus Confaloneriorum, & Consolum, ex quo per ipsam nominationem, seu electionem tribuitur jus electis, licet non perfectum, Caputaq. *num. c.* 3. *num.* 27. *&* 28. Capiblanc. *de Baronib. lib.* 2. *cap.* 70. *numer.* 14. Oter. *ubi proxime cap.* 18. *num* 1. Capon. *d. discep.* 353 *num.* 12. *&* 13. & hoc via ordina- 18
ria, Oter. *ibid. num.* 12. non tamen tenetur ad pœnas incursas per nominatum, seu electum, nec ad id quod extra officium electus contraxerit, vel deliquerit, Oter. *ibid. nu.* 15. *&* 16

Non vero tenerentur, si ipsis sola præpositio personæ tri- 19
bueretur, cum ad nil teneatur, qui personam commendat, ut citatis Canc. Pelic. Gomez, & aliis tradit Capon. *d. discep.* 353. *num.* 12. Caput. *d. cap.* 3. *num.* 27. quam differentiam agnovit Emin. Deluca *de præminen. disc.* 31. *num* 6. *& seq.*

Et isti nostri electores statutarii seipsos in Confaloneros, seu 20
Consules eligi possunt, publice id faciendo, cum tunc non dicantur ambitiosi, ut in terminis nostrorum electorum per compromissum tradit Fontanell. *dec.* 188. *per tot. maxime nu.* 9. Diana *to.* 6. *tract.* 1. *res.* 138. & data paritate votorum in ele- 21
ctis, sorte dirimendum esse in propriis nostris terminis tradit cum citatis Fontanell. & aliis Oter. *d. tract. cap.* 4. *num* 20.

Itaque si in nostro statuto adesset, ut *conformiter, & nemine* 22
discrepante, electio fieret: nihilominus tamen, stante publica utilitate, dissensus unius absque causa, sed propria voluntate, nil noceret, quin electio justa statutum procederet, ad late tradita per Capon. *d. discep.* 353. *a nu.* 19. *&* 26. & tunc licet dissentiens appellet, contradictione non obstante, mandatur execu- 23
tioni quod a majori parte concordatum est, Luca *ad dec.* 419. Vinc. de Franch. *n.* 5. ubi nostrum Pontan. *de pact. claus.* 4. *glos.* 10 *p.* 5. *n.* 90. citat tradentem, sic dissentientem, seu contradicentem absque causa repelli debere, cum omnium damnorum, & expensarum condemnatione, quod pariter citato ipso Fontanell. tradit Balmaseda *de collect. qu.* 107. *num.* 11.

Quæ proxime tradita confirmantur a Barbos. *ad regul. jur.* 56. 24
num. 8. *in fin. & ad regul.* 29. *num.* 6. Grammat. *dec.* 100. *n.* 6. Ricci. *ad dec.* 2. Franch. *ampl.* 1. & hoc ex quo lex supplet, 25
& habet dissensum irrationabiliter præstitutum pro consensu, Eminen. Deluca *de dote disc.* 5. *num.* 18. *& de canon. & Cap. disc.* 1. *num.* 9. Vincen. de Franch. *dec.* 2. *in nu.* 27. Pr. Anton. *a Spiritu sancto consult. var. consult.* 106. *nu.* 3. *& fere per tot.*

Eligere sane usitatur per sortes, quæ electio pariter confor- 26
mis juri est in officiis Reipublicæ; neutiquam vero in electionibus Ecclesiasticis juri canonico, licet de per se, & absolute, expectato solo eventu a Deo, licita sit, Passerin. *d. tract. de elect. canon. cap.* 18. *num.* 6. *&* 7. late Oter. *d. tract. de elect. c.* 9. *per tot.* Diana *d. res.* 135. *num.* 1.

In nostra tamen Civitate Gerundensi ita per sortem Jurati 27
extrahuntur positis omnibus Civibus, & Militibus matriculatis in urna die Circumcisionis Domini: quatuor pro regimine ipsius pro currenti anno extrahuntur, ex qua extractione, & ele- 28
ctione, maxime interessentes in repositione in dicta urna, seu habilitatione, tamquam supponentes se judicio fortunæ, appellare nequeunt, Doctissimus Moderuus Altimar. *de nullit. tom.* 1. *par.* 1. *rubr.* 5. *quæst.* 32. *numer.* 1. Pellegrin. *in praxi par.* 3. *num.* 15. *limit.* 63.

Bene tamen censeo, quod possent appellare si præfatæ repositioni, 29
seu imbursationi non consentirent, seu eam imo insacculationem

non

non acceptassent; quia tunc intra decem dies eis licitum fo-
ret appellare, ex quo dicta officia, & munera sunt auctorita-
te, & utilitate publica, unus pro mille citatis Salgad Tondut.
Francesf. Barbos. & aliis tradit Altimar. *d. rubr. 5. q. 12. num. 14.*
30 *& q. 33. a n. 2. ad fin.* licet in aliis officis, auctoritate publicis,
& utilitate privatis, ut tutela, & cura non appelletur ab eo-
rum sententia, Altimar. *d. qu. 33. d. n. 2.* Pellegrio. *in prax. p. 3.*
sect. 1. num. 15. limit. 31. Matthæu. *de regim. Regn. Valent. cap. 11.*
§. 6. n. 17. & 23.
31 In hisque causis electionum, breviter, & de plano est pro-
cedendum, Solorzan. *de jur. Indiar. to. 2. lib. 3. cap. 13. num. 110.*
32 Vela *disser. 39. n. 43. & 44.* & in nostra Provincia Cathaloniæ per
statutariam dispositionem proceditur summarissime nec compa-
reant partes (ut Nos dicimus) absque libello, & denuncia-
tione processus, habentque causæ istæ instantiam arbitrariam,
Cancer. *var. 3. cap. 16. n. 139.*
33 Unde est, quod opposita nullitate electionis, possessio non
traditur, sed providetur, quod exerceant veteres, nisi electo
possessio esset tradita, quia tunc interim in ea esset electus ma-
nutenendus, Luca ad Franch. *d. dec. 419. n. 3.* Fontanell. *d. p. 1.*
n. 98. Matthæu. *de regim. Regn. Val. c. 4. §. 9. n. 16.* & pluribus
citatis doctissimus Altimar. *ad consf. 35. lib. 3.* Rovit. *n. 5.* ubi per
totam observationem materiam hanc digestam tradit, cui electo,
34 sic absque sua causa impedito, currit tempus, & ei est com-
putandum, neutiquam vero integrandum, propter diversifica-
tionem facti cursu temporis mutati, Luca *ibid. n. 6.* Fontanell.
ibid. num. 103. & 104. Matthæu. *ubi supr. nu. 21. & seqq.* sed
35 agere potest contra impedientem ad interesse, & damna, Fon-
tanell. *ibid. num. 105.* Luca *ibid. num. 6. in fin.* Oter. *d. tract.*
cap. 11. n. fin.
36 Verum tamen est, quod si nullitates electionis ab ipsismet
electis opponerentur ad effectum declinandi exercitium mune-
ris, tunc nequeunt, nullitatibus, aut appellationibus penden-
tibus exercitium officiorum declinare, imo sunt cogendi op-
portunis remediis ad dicta munera exercendum, Luca *ad*
d. dec. 419. n. 2. per tot. Iranæ *de protestatio consid. 27. n. 6. & 7.* &
pro mille Altimar. *ad consil.* Rovit. *35. lib. 3. n. 8.*
37 Electio nostra Confalonerium, Consulum, Juratorum, ac
Decurionum ad regimen Universitatis, pertinet ad dictas Civita-
tes, totum Populum, & Consilium generale, Emiuen. Deluca
de praminen. disc. 31. num. 5. disc. 38. num. 13. & disc. 39. num. 10.
38 Capiblanc. *de Baronib. lib. 2. cap. 69. num. 2.* non autem Baroni-
bus licet se intromittere super electione Juratorum, Consu-
lum, Syndicorum, & aliorum Officialium Universitatum, Canc.
var. 3. cap. 13. numer. 161. & seq. Novar. *de gravam. vasall. tom. 1.*
39 *gravam. 127. per tot.* Capiblanc. *de Baronib prag. 10. num. 73. lib. 1.*
nisi aliter consuetudine introductum reperiatur, quo in casu
si jus habent in electione officialium novi regiminis, in parla-
mentis intervenire, & se intromittere possunt, Capiblanc. *ubi*
prox. n. 74.
40 Universitas vero, quæ numquam habuit Consules, non po-
test in hac Provincia Cathalana consulatum creare, aut erige-
re, sed si est Locus Regius, debeat id a Rege, seu a Locum-
tenente Generali: si Baronis, ab ipso Barone, Canc. *d. cap. 13.*
n. 167. & sequent.

Superior autem, seu ejus Officiales bene possunt intervenire 41
in congregationibus, seu convocationibus, in quibus electiones
dictorum Consulum, & Officialium Reipublicæ fiunt, Capi-
blanc. *de Baronib. lib. 2. cap. 72. num. 8.* Canc. *var. 3 d. cap. 13. nu.*
164. ubi tradit, an Baro civilis, vel criminalis debeat inter-
venire, Modernus, ac Doctissimus Altimar. *de nullitatib. t. 1.*
p. 2. rub. 11. num. 10. & seq. ubi *a num. 6.* ponit limitationes
hujus conclusionis, suo doctissimo modo, ab omnibus videndus,
qui pro mille sufficit, & cuncta quæ circa hæc dici possent,
uberius adducit.
Ne tamen addendo integrum librum de his componam, qui 42
cupit scire, quam ætatem, quas qualitates debeant habere eli-
gendi in Confalonerios, Consules, Decuriones, Syndicos, &
alios Officiales Reipublicæ, qui ab his excusentur, qui ad ea
non admittantur, ratione debiti, litis, utilitatis, divitiarum,
paupertatis, ocii, aut alias, ac desiderat scire cuncta materiam
hanc concernentia, legat Amaya *in C. ad cunct. ll. tit. de Decu-*
rionib. Matthæu. *de regim. Valent. cap. 4. §. 3. sect. 1.* Narbon. *de*
ætat. ann. 56. quæst. nonc. Olea *de cessione jur. tit. 2. qu. 6. nu. 9.*
& seq. Capiblanc. *de Baronib. pragm. 10. a n. 111. lib. 1.* Oter. *de Of-*
ficialib. Reipub. per tot. præcipue *cap. 3. & 13.* Caput. *de regim. Rei-*
pub. d. cap. 3. per tot. Luca ad Franch. *obser. ad dec. 419. n. 7. ad fin.*
Modernum Hieronymum de Philipp. *dissert. fiscal. 30. num. 84. cum*
seq. Balmaseda *de collect. q. 114. tot. & q. 44. a num. 1. ad 6.* omni-
no videndus Choel. *in bul. bon. regim. fere per tot.* Fontanell. *de pact.*
tom. 1. clauf. 4. glos. 10. par. 1. per tot. maxime *a numer. 40.*
Tondut. *qu. civil. cap. 62. num. 1. & seq.* Xammar. *de privil.*
Civit. Barcin. §. 22. & ibi additionator Monras *fere per tot.* &
alios passim.
Concluditur, qui propter publicam utilitatem Nobiles, Mi- 43
lites, ac Cives de jure cogi possunt ad acceptanda officia gu-
bernii, seu regiminis Civitatis, pœnis pecuniariis, ac aliis viis,
juxta juris dispositionem, Petr. Gregor. Sintag. *cap. 18. num. 3.*
Barbos. *in collect. ad authen. Præsidentes gentium, Cod. de Episcopal. Au-*
dien. a nu. 2. Mastrill. *de Magistr. lib. 1. cap. 30. per tot.* & signan-
ter *a n. 25. & a n. 63. cum seq.* Choel. *in bul. bon. regim. cap. 24. §. 9.*
glos. 2. verbo Syndicis, *a num. 4. & 8.* Amaya *in Cod. tit. 38. de*
Decurionibus, a n. 16. ad fin. Fontanell. *de pact. clauf. 4. glos. 10.*
par. 1. a n. 125. & ita fuit declaratum in nostro semper egre-
gio Senatu, in causa, quæ ducebatur inter Syndicum hujus
fidelissimæ Civitatis Gerundæ, contra Nobilem Don Ludovi-
cum Desbach, & de Cartella in præsenti Civitate populatum,
per Joannem de Colomer, dicti Regii Consilii meritissimum
Senatorem, in actis Forcada.
Et quod quilibet cogi possit munera Reipublicæ acceptare, 44
nisi habeat aliquam justam excusationem, docet Fontanell. *d.*
247. num. 19. ubi *a num. 21.* recitat Privilegium hujus nostræ
Civitatis Gerundensis, quo est apposita pœna ducentarum libra-
rum eas non acceptantibus, videndus Balmaseda *d. collect. q. 95. n. 46.*
In tantum quod ad hoc ut possint cogi ad dicta munera, & 45
officia acceptandum, sufficit civilitas originaria, nisi consuetu-
do, statuta, seu privilegia aliter disponant, Carleval. *de judic.*
tit. 1. disp. 2. n. 64. ad quod consulas Contri. *discept. forens. 84.*
num. 16. & seq. tom. 1. ubi late, & Capiblanc. *de Baronib. lib. 2.*
c. 62. per tot.

DE INGRESSU, ET JURAMENTO DD. CONFALONERII, *& Consulum.* *Rubrica VII.*

EXtracti ad Magistratum prima die eorum Officii, ad tertium sonum campanæ magnæ Communis, honorifice induti Domo egrediantur, & ab aliis Civibus associati ad Ecclesiam S. Joannis Baptistæ Protectoris accedant, ibique Missam Spiritus sancti audiant, oblationes de more faciant, & donec a Sacerdote Sacratissimum Christi Corpus elevatur; in ejus honorem Tubis canatur: deinde Missa expleta, ac Benedictione a Sacerdote recepta, se in Palatium conferant. Tibicinibus præcedentibus, tubasque sonantibus, & Populo subsequente, ac in Sala inferiori sedeant, ubi præsentes esse debeant decedens Magistratus, & Potestas; ibique coram eis, ac Civibus ab idoneo Adolescente ad bene gerendam rempublicam Oratio habeatur. Quo peracto Cancellarius Communis brevi sermone juramentum novo Magistratui deferat, quod semper Serenissimo Urbini Duci fidelis erit, ejusque decreta, & Communis statuta observabit, & observare faciet, Hospitalia, Montem Pietatis, Viduas, Pupillos, & quoslibet miserabiles personas benigne proteget, omnique dolo, & fraude remota, ea, qua decet fide, ac integritate Publica curabit. Deinde Confalonerius Confalonem ponit in manibus novi Confalonerii, Claves, & Sigillum, sicut etiam cæteri Consules; restituat cum Memoriali omnium agendorum, quæ Communi expedire videbuntur; Quibus peractis, Magistratus decedens Civibus comitantibus ad propria redibit.

S U M M A R I U M.

1 Juramentum præstandum per Magistratum, quod erit fidelis Principi, est de forma.
Et est præstandum antequam incipiat administrare, nu. 4.
2 Magistratus ad curam pertinet Montis Pietatis, Hospitalium, & Pauperum curam habere.
3 Confalonerii nomine utebatur in Civitate Florentiæ, qui supremum Magistratum gerebat.
5 Officiales quando a perjurio excusentur.
6 Juramentum semper præsumitur præstitum, rebus in eodem statu manentibus.
7 Juramenti præstatio in continuatione officii non est reiteranda.
8 Hospitalium, ac Pauperum cura ad Magistratum pertinet.
9 Collecta sunt imponenda pro alimentis Hospitalium, ac Pauperum.
10 Hospitalium materiam qui tractant remissive.

A N N O T A T I O.

1 JUramentum præstandum per Decuriones, seu Magistratum, quod fidelis erit Principi, & quod illius Constitutiones servabit, de quo fit mentio in hoc statuto, est adeo de forma, ut illo prætermisso nullius sint momenti, quæ aguntur per Decuriones, & Magistratum, tradunt Afflict. *ad Const. Regn. lib. 1. Rubr. 67.* Putc. *de Syndic. in ver. Juramentum, c. 1.* Montana. *de Admin. Univ. Prag. 2. nu. 338.* Sola. *ad Const. Sabaud. tit. 1. gl. 2. n. 10.* & alii, quos refert, & sequitur Petr. An. Ala. *de Decur. Christ. q. 32. post princ.*

2 Quod ad Magistratus, & Decurionum curam spectet Montis Pietatis, Hospitalium, & Pauperum, & miserabilium personarum curam habere, late comprobat, Petr. Anton. Ala. *de Decur. Christ. q. 34. per tot.*

3 Hoc nomine *Confalonerius*, in Civitate Florentiæ olim utebantur, qui gerebant in Republica Supremum Magistratum, ut not. Adrian. Polit. *in suo Dictionario in ver. Confalonere*, hodie designat primam Dignitatem in Magistratu Civitatis, & Confalonerius Sanct. Rom. Ecclesiæ est dignitas suprema, quæ confertur per Papam Adrian. Polit. *ubi supra*.

A D D I T I O.

4 QUod juramentum sit præstandum ante administrationem tradit Mastrill. *de Magistrat. lib. 1. cap. 2. num. 48. & seq.* citans Fontan. *& alios, citatisq;* Canc. Fontan. Solorzan. Valenzuel. & alios Crespi. *observ. 15. n. 93.* ubi in fine tradit, personaliter esse

esse præstandum, non autem per Procuratorem, Caput. *de regim. Respub c.6. n.3.* Pegas. *ad ordinatio. Regn. Portugal. t.1. gl.35.*
5 *n.1. & seq. pag. mihi* 194. & quam vim habeat ita præstitum ab Officialibus, & quando excuset a mortali, & perjurio, tradit
6 Fragos. *de regim. Respub. Christian. p.1. pag.524. num.99.* semper tamen juramentum præsumitur præstitum, rebus in eodem statu permanentibus. Rocc. *de officiis pag.313. nu.20.*
7 In susceptione officii unicum sufficit præstare juramentum, non autem reiterandum est in singulis actibus, Eminen. de Luca *de Parochis disc.3. num.6.*
8 Causam Hospitalium, Pauperum, & miserabilium personarum ad Magistratum, Decurionesque spectare pro certo stabilitur, & in tantum procedit, ut ab ipsis ali debere, & ad id Decuriones bona Universitatis expendere posse, citatis Cœpola, Escabar. Avend. Lara. Bavadill. & aliis tradit Balmased. *de collect. q.57. n.5.* Choel. 9
in bul. bon. regim. c.39. nu.1. & seq. aut saltem si Hospitalibus alimenta deficiant pro alendis pauperibus, expositis, & aliis possunt Universitates collectas imponere, Balmas. *ib. n.10.* ubi Fragos. Phœb. & alios cumulat, *& c.26. n.7.* ubi Hermosil. *& alios cit.*
De Hospitalibus dicam aliqua infr. rub. & interim si de eis notionem habere cupias, lege Castil. *de alim. c.7.* & ibi Doctissimum 10
Melium Frass. *de Reg. Patron. c.85. t.2.* Doctissimum, ac modernum Joann. Torre *in suo fertili tract. de pact. futur. success. lib.3. c.1. a nu.137.* citantem cunctos modernos Doctores de materia Hospitalium tractantes quem videre tibi sufficiat, Balmaseda *de collect. q.26. n.6.* Fontanell. *d.510. tot. tom.1. & dec.331. & 332. t.2.*

DE OFFICIO, ET AUCTORITATE DD. CONFALONERII, *Rubrica VIII.*

AD officium DD. Confalonerii, & Consulum spectat vigilem, & præcipuam curam semper habere pro Civium quiete, Civitatisque ubertate, ac sanitate conservanda. Quamobrem in Palatio residere debeant, nec inde, sive a Civitate absque rationabili causa, & licentia Domini Confalonerii recedere valeant, nec pauciores quatuor de Palatio exire debeant cum Familia, Palliis, ac Vestibus honorificis; in Palatio vero simul comedent, Tubis in Arenga sonantibus, & pro eorum victu quolibet Bimestri habeant Florenos centum a Camera Ducali, & alios Florenos centum a Depositario Communis; & durante eorum officio, proprias Artes publice exercere non audeant; sed cum assistentia Cancellarii diligenter curent, ne Officiales Civitatis, aut Comitatus negligentiam, fraudem, aut dolum, sive illicitam exactionem committant, aut damnum, & injuriam alicui inferant; quod statuta, & decreta perpetuo custodiantur, & per omnes Judices serventur. Reformationes, sive resolutiones, quæ per Consilium in dies fieri solent, executioni demandari faciant: Venerabile Corpus S.Ubaldi debita veneratione exornatum, & expolitum conservari curent, clavesque apud se diligenter retineant; Juramentum a DD. Locumtenente, & Potestate, nec non a Notario Maleficiorum, aliisque Officialibus super eorum officii observatione in ingressu recipiant; In pœnis, quæ libras decem non excedunt, gratiandi facultatem habeant; Et ne monopolia per Artifices, sive eorum Universitates, vel aliquæ Constitutiones fiant, quæ generalibus statutis adversentur, prohibeant, & in vendentes ad victum necessaria animadvertant; Privilegium civitatis, & exemptionis novis incolis, ut infra dicetur, concedant: In refectione murorum, pontium, aquæductuum, ac omnium ædificiorum publicorum solicitam curam, & diligentiam adhibeant, eaque frequenter visitent, & ne vitientur, prohibeant; Nobile Ædificium, in quo resident, illæsum omnino conservent, sicut etiam Palatium, in quo jus redditur, Judicibus per eos locari solitum; Novam fabricam ad majorem Judicum commoditatem, & Civitatis ornatum perfici omnino curent; Vias quascumque tam in Civitate, quam in districtu manuteneri, & expurgari mandent; Et si super illis aliqua differentia oriatur, adhibitis Syndicis, prout hactenus observatum est, terminent, & decidant, Præconia inspiciant, & utilia omnia registrari faciant: Portarum Stationarios, & Custodes, Publicanos, & Executores indebite exigentes coerceant, & ad servandum Tabulas mercedum compellant. Annonam sæpe visitent, & recte administrari curent, ejusque Præfectos (cum opus fuerit) convocent, & admoneant: illorumque differentias, nec non Panefaculorum, Beccariorum, & aliorum Extraordinariorum, sicut etiam Damni Dati (si ab ejus Officialibus quomodocumque reclamari contigerit) summarie terminent, & decidant; Officiales Societatis Misericordiæ, quæ ex voto Civitatis instituta est; pium, ac laudabile Institutum pro subventione Pauperum, & infirmorum, integre, ac diligenter exercere faciant; Hospitalem etiam, & montem Pietatis singulis mensibus visitare teneantur, & illorum indigentiis, & defectibus providere; Sicut etiam singulis annis de mense Julii; adhibitis Medicis, & Chyrurgo Communis visitare debeant omnes Aromatarias, adhoc, ut in illis Pharmaca non deficiant, & sint bene conditionata, alias illa projicere, & prohibere valeant; Carceratos etiam quolibet mense, Pauperum Advocato, & Procuratore adhibitis, visitent, eorumque causas Judicibus pro expeditione accurate, ac diligenter commendent; cum publicis Administratoribus rationes poni faciant per Revisores Communis, eorumque computa solidari, registrari, & debita persolvi omnino curent; præcepta sub pœna duorum scutorum pro quolibet in concernentibus eorum officium contra inobedientes committere, & exigere valeant, ac etiam Judicis officium, & auxilium implorent. Si in negotiis terminandis concordes non fuerint, scrutinio terminent, & consilium DD. Deputatorum (si opus fuerit) adhibeant; Scandalis omnibus obviare, & ob id (si occasio requirat) Serenissimo Principi quam primum supplicare studeant. Si quis Officialis Communis infra annum moriatur, alterum eligere debeant, & ad Funeralia Domum egrediendo, non accedant, nisi in casu mortis Confalonerii, sive alicujus Consulis, aut Judicis: Monstram etiam quolibet Bimestre a Bargello, & ejus Familia, & Equo, fieri curent a Revisore Ducali, & ad effectum Syndicatus per Notarium Cameræ in scriptis redigi faciant: Omnia demum Civitati utilia juxta temporum, & negotiorum qualitatem providere diligenter curent.

S U M M A R I U M.

1 *Decuriones non debeat exercere officia vilia.*
2 *Magistratus debet habere curam Montis Pietatis, & locorum piorum.*
3 *Laici de consuetudine retinere possunt claves Reliquiarum, & earum custodiam habere.*
Possunt administrare bona Ecclesiastica spectantia ad fabricam Ecclesiæ, num.4.
5 *Claves Reliquiarum ubi una retinetur ab Ecclesia, & altera a regimine Universitatis, non est immutandum.*
6 *Laici administrare possunt eleemosynas, ac oblationes quæ fiunt Imaginibus, & Reliquiis Sanctorum.*
7 *Oblationes factæ Reliquiis SS. præsumuntur datæ ad beneficium, & ornatum earum.*
8 *Decuriones, Confalonerii, Jurati, & Consulis vocabula, synonyme usurpantur.*
Non tamen proprie, nu.9.
10 *Decuriones quare ita vocantur.*
11 *Decuriones, seu Magistratus regiminis Universitatum in Hispania, an aliquam habeant jurisdictionem.*
12 *Civitates in Cathalonia fere omnes habent privilegia statuendi, & ordinandi.*
13 *Civitas Gerunda dicta privilegia habet.*
14 *Universitates possunt facere statuta circa earum œconomicam administrationem.*
Etiam absque confirmatione, nu.15.
Ac etiam pœnam imponendo, nu.16.
Pœna autem an exequi possit, si statuta non sunt confirmata, n.17.
18 *Statuta facta ab Universitatibus quas personas comprehendant.*
19 *Decurionum potestas, præeminentia, & alia, que tractent remissive.*
20 *Civitatis Gerundæ Jurati, quam præeminentiam habeant.*
21 *Civitas Gerunda habet salvamguardiam Regiam.*
22 *Salvamguardiam Regiam habentes offendentes committunt crimen læsæ Majestatis.*
23 *Offendentes Confalonerios, Juratos, ac hos similes a quo puniantur.*

A N N O T A T I O.

COncordat cum hoc statuto in pluribus statutum Urbis, *lib.1. cap.85. fere per tot.*
Concil. ad Statut. Eugubii.

Quod Decuriones non debeant exercere officia vilia est 1
text. *in l. si quis procurationem,* 34. *& ibi gl. & l. universos,* 55. *& ibi pariter gl. &* Bart. *C. de Decurio. lib.10.* & tradunt Rolan. *consf.65. n.39. lib.1.* & Losæu. *de jur. univers. lib.1. c.3. n.16* ubi expresse dicit, Decuriones non debere exercitium Tabellionatus, neque officium Procuratoris exercere, ut ibi per eum.

Dixi supra in rubr. præcedenti ad curam DD.Consiliariorum, 2
& Magistratus spectare providere indemnitati Montis Pietatis, Hospitalium, Annonæ, & similium pro bona gubernatione Civitatis ex Petr. Ant. Ala. *de Decur. Christ. q.34.* quæ hic non repeto. Habetur etiam in hoc statuto, quod DD. Confalonerius, & Consules Civitatis Eugubii habent inter cætera auctoritatem gratiandi in pœnis non excedentibus summam decem librarum, quam auctoritatem habet etiam Magistratus Terræ Cantiani Patriæ meæ ex Concessione q. Federici Feltrii Ducis Urbini, & ita quotidie practicatur.

A D D I T I O.

LAicis competere de consuetudine retentionem clavium 3
Reliquiarum, & sacrarum Imaginum, & illarum custodiam uti habetur in hoc statuto, tradit Andreol. *contr.* 381. *n.1.* novissime comprobant D. Torre *de pact. futur. success. lib 3. c.1. n.318* Eminent. de Luca *in theatr. verit. & just. t.2. in tract. de præem. disc. fin. n.8.* qui adducit ad hoc plura exempla, & *in miscel. Eccle. tom.14. disc.35. n.10.* & illos esse capaces etiam 4
gubernandi, & administrandi bona Ecclesiastica spectantia ad fabricam Ecclesiæ tradit idem Torre *cap.1. num.137.*

Disceptari non debet, ubi Universitates habent jus retinen- 5
di claves Reliquiarum, quod una retineatur ab ipsa Ecclesia, & altera a regimine loci, & multoties ad sedandas dissensiones, & evitandas abstractiones quarumdam partium dictarum Reliquiarum, expediens visum fuit regimini Civitatum unam ex clavibus Reliquiarum commendare, ut tradit *de Magistris in sylva Eccl. lib.1. tit.11. c.2. n.20. & seq.* ubi exempla refert.

Laici pariter capaces sunt perceptionis ac administrationis 6
eleemosynarum, & oblationum, quæ fiunt ipsis Imaginibus, ac Reliquiis Sanctorum, maxime stante consuetudine, ac possessione, & pariter custodiæ supellectilium, & ornamentorum,

 Tor-

Torre *d. c.1. a num.*244. Emin. de Luca *d. disc.*35. *per tot.* præcipue *num.*12. *& seq.*

7 Talesque oblationes præsumuntur datæ ad beneficium, ac ornatum ipsarum Imaginum, & Reliquiarum, præcipue si de voluntate offerentium apparet, & ita non spectant ad Parochum Ecclesiæ, ubi Imagines, seu intra cujus Parochiam existunt, sed operi earumdem, maxime oblatæ Imagini famosæ, & miraculis coruscanti, Torre *ibid. nu.* 243. *& seq.* Emin. de Luc. *ibid. num.*7.

8 Si cuncta concernentia ad hoc statutum annotare vellem, integrum, ac non parvum tractatum compilare tenerer, sane cum solum aliqua singularia notatu digna intendam facere, solum pro materia hujus statuti dicam, quod hæc vocabula *Confalonerius*, *Consul*, *Consiliarius*, *Electus*, *&* *Juratus*, pro synonymis, ac idem significantibus habentur, ac in jure nostro, & a Doctoribus confunduntur, Fontanel. *de pact. claus.* 3. *gl.*1. *n.*9. Matthæu. *de regim.* Regn. Valent. *c.*4. §.3.*n.*19. Emin. de Luca *t.*3. *de praeminent. disc.*30. *nu.*5.

9 Bene tamen ipsis minime proprie adaptari, quod de Decurionis officio traditur juxta dicta per d. Matthæo. *d.* §. 3.
10 *n.* 16. *Caput. de reg. Reipub. c.*6. *n.*29. *& seq.* sed tantum vocantur Decuriones tamquam capita cujuslibet Universitatis, Caput. *in rubr. d. tr. qu.*3. *nu.*38. *& d. c.*6. *nu.*31.

11 Infertur inde hos Confalonerios, Consiliarios, Juratos, & sic dictos Decuriones (in tota nostra Hispania, in ea recognoscendo, prout recognosci debetur in Superiorem nostrum Invictissimum Regem CAROLUM SECUNDUM, & ita in hac Provincia Cathalana) nullam jurisdictionem habere, sed solum quamdam administrationem, potius œconomicam, quam politicam, cum aliqua modica jurisdictione, quæ remansit, seu toleratur, vel ob eamdem administrationem melius faciendam, vel tamquam umbra, seu imago illius antiquæ jurisdictionis, quæ originarie erat penes populum, transfusa deinde in Principem, Matthæu. §.3. *num.*35. Caput. *d. c.*6. *num.*28. *&* 29. & suo doctissimo more Eminen. de Luca *d. t.*3. *de praeminen. disc.*23. *num.*8. *& in summa tom.* 16. *p.*2. *de pramin. num.*40. *&* 55. Borrell. ad Belling. *in specul. Princip. rubr.*1. *litt. B. fol.* 5. Xammar. *de privil.* Civit. Barcin. *§.* 12. *nu.*18. Molina *de primogen. lib.*1. *cap.*25. *nu.*9.

12 Hoc prævise, paucæ sunt Civitates in hac nostra Provincia, quæ non habeant privilegia statuendi, & ordinandi, ac jurisdictionem quam habent exercendi, ut citatis Cell. Hugo, & Cancer. asserit noster semper laudandus Fontanell. *dec.*295. *nu.*4. 13.
13 sicuti quamplurima habet nostra fidelissima Civitas Gerundensis statuendi, & ordinandi, etiam Officialibus Regiis, & aliis in diversis negotiis eidem jurisdictionem tribuentia.

14 Ex qua administratione œconomica, seu modica jurisdictione, traditum fuit, posse facere Universitates statuta circa concernentia ipsius œconomicam administrationem, Xammar. *de priv.* Civit. Barcin. §.12. *n.*4. *&* 14. & citatis Canc. Fontan. Fragos. & aliis, Matthæu. *d.* §.3. *n.*30. Vela *dissert.*3. *n* 33. etiam absque con-
15 firmatione, Xamm. *ib. n.*15. *&* 16. quidquid contrarium sentiat Bovadill. ab eo citatus, & tradat Caput. *in Rub. de regim. Reipubl. nu.*17. & noviter Castald. *consult. foren.*132. *n* 4. Modera. Pegal. *ad ordinat.* Regn. Portugal. *t.*2. *tit.*3. *gl.*9. *ad* § 4. *nu.*25. etiam pœnam imponendo, licet pro executione adeundus sit ordina- 16
rius qui exequatur Xammar. *d.* §.12. *n.*21. *ubi* Canc. & alios citat Matthæu. *ib. d. n.*30. & circa hæc non te pœnitebit legere Ciriac. *controv.*506. *tot.* ubi invenies hæc omnia digesta, ac explanata.

Statuta autem ista ab Universitatibus, & Civitatibus facta, exequi nequeunt in terris Baronum absque confirmatione Regia, etiamsi a Baronibus confirmata sint, ut certius tradit Hermosd. *l.* 15. *gl.*2. *cit.*5. *p.*5. *nu.*15. *pag.*494. 17

Quę statuta comprehendunt Nobiles, ac Personas Militares, & isti ad observationem eorum tenentur, ac cogi possunt; maxime in Civitatibus, in quibus dicti Milites, & Personæ generosæ sunt de Corpore, & ordine consilii Civitatis, ut in hac nostra Gerundensi, Xammar. *de privil.* Civit. Barcin. *d.* §.12. *n.*38. *& seq.* 18

Qui autem plura scire cupiat circa auctoritatem, potestatem, præeminentiam, delicta Decurionum, Consiliariorum, Juratorum, recurrat ad Oter. *de Official. Reipub. c.*6. *p.*2. Matthæu. *d. c.*4. §.3. Xammar. *d.* §.12. *& fere per tot.* Amaya. *in d. tit. de Decurionibus lib.*10. *C. fere per singulas leges illius*, Fragos. *de regim. Reipub. Christian. lib.*7. *disp.*19. §.1. 2. *&* 3. *t.*1. Caput. *de regim. Reipub. per tot. maxime c.*6. Solorzan. *de jur. Indiar. t.*2. *lib.*4. *c* 2. *n.*26. *& seq.* Emmen. de Luca *t.*3. *de praeminen. disc.*23. 30. *& seq.* Cancer. *var.*3. *c.*13. *fere per tot.* Capiblanc. *prag.*10. *a n.*100. Marin. *resol.*114. Fermosio. *in c.*6. 92. *de constit.* Ruxas *de incompatibilit. p.* 6. *c.*4. *a nu.*46. Antunn. Portugal. *de donationibus Reg. lib.*1. *p.*2. *c.* 10. Sanfelici *in pract. sol.*15. Marin. *alleg.*149. & ad alios. 19

De præeminentia Juratorum nostræ Civitatis Gerundæ, potestate, & auctoritate eorum, si sigillatim de omnibus scribere intenderem, librum magnum componerem. solum dico hos, Civitatemque ipsam, decorari a Locumtenentibus, & Capitaneis Generalibus Majestatis nostri Regis CAROLI SECUNDI titulo *Multum Illustris*, & sic vulgariter *de V.S.* ipsisque Juratis, seu imo ipsi Civitati, a Regibus suis Catholicis, uti fidelissimæ innumera sunt concessa privilegia jurisdictionem eidem tribuentia in diversis casibus, ac etiam diversis Officialibus ejusdem, de quibus infra rubricis sequentibus forsan tibi aliqua adducam. 20

Habetque nostra Civitas Gerundensis salvam guardiam a suis Regibus Catholicis, suntque Jurati, & eorum Officiales ac cunctę res suæ sub protectione Regis; quapropter offendentes eos injuriantes ac damnificantes res ipsius Civitatis in contemptum ipsius tenentur crimine læsæ Majestatis, & proceditur contra eos 22
per viam Regaliæ, etiam contra Milites absque partis instantia, ad tradita per Xammar. *de priv.* Civitat. Barchin. §.18. *n.*30. *per* Mart. *de jurisd. p.*4. *cent.*2. *c.*134. *nu.*1. *& per* Pignatel. *consult. canon. lib.*1. *consult.*123. *nu.*19. Cortiada *dec.*35. *nu.*91. *& seq.* 21

Confalonerii, Consules, ac Jurati; si intuitu officii offendantur, a quo cognoscatur, tradit semper laudandus Blas. Altim. *de nullit. s. r. p.*1. *rubr.*9. *q.*23. *n.*19. *& n.*42. tradit, a quo si ipsi delinquant Xammar. *de priv.* Civit. Barchino. §.21. *n.*19. & ibi Monras *n.*30. 23

DE IMMUNITATE D. CONFALONERII, ET CONSULUM. *Rubrica IX.*

RAtioni convenit, existentes in Magistratu ab omnibus oneribus personalibus immunes esse; minusque civiliter etiam per octo dies præcedentes, & subsequentes ab aliquo conveniri posse nec alios proprio, sive procuratorio nomine convenire; Nisi tamen ii, quos nomine proprio convenire voluerint, essent suspecti de fuga, vel Forenses; quo casu procedere valeant per Procuratorem tantum, nisique ad satisdationem de Stando juri, & Judicatum solvendo, si talis satisdatio de jure præstanda sit. Quamobrem nec pro aliis postulare valeant, & in eorum propriis causis tantum, durante officio, terminus alicui Partium non currat, sed eorum causæ in eodem statu maneant, nec interim præscriptio illa currere censeatur; Pari ratione contra eos inquiri non possit; præterquam de gravi crimine, ex quo pœna corporis afflictiva veniret imponenda; Arma non tamen prohibita, & in locis prohibitis, tam ipsi, quam eorum Familia deferre valeant, aliisque privilegiis, & emolumentis hactenus frui solitis, in futurum potiantur.

S U M M A R I U M.

1 *Decuriones habent immunitatem ab oneribus ordinariis.*
*Non tamen a Realibus, licet eam habeant a personalibus, n.*17.
*Et eas consulto non solventes in conscientia tenentur, n.*18.

2 *Officiales, & Magistratus, durante officio non possunt convenire, nec conveniri, & num.*19.
*Quod procedit in Magistratibus, majoribus, & temporalibus, num.*3. *&* 21.
*Bene tamen perpetui, num.*20.
*Et etiam minores, num.*23.
*Majores Magistratus qui dicantur, nu.*4.
*Et qui minores dicantur, nu.*5.
*Et prædicta procedunt tam in citatione verbali, quam reali, n.*6.
*Nunc neque teneantur mittere Procuratorem, nu.*7.
*Et dictum privilegium procedit parte tantum opponente, n.*8.
*Et solum in loco ubi Magistratus geritur, secus in aliis, n.*9.
*Et utrum Officiales possint comparere per Procuratorem, n.*10.

11 *Magistratum gerens non potest inquiri, nisi pro delictis gravibus, secus pro levibus, & nu.*24.

12 *Officiales, & eorum familia possunt deferre arma.*
Quid in Cathalonia, nu 25.
Necnon etiam Curiales, & Familiares Principis, nu 13.
*Ac etiam possunt illa deferre famuli Episcoporum, n.*14.
*Et familiares S. Officii, & famuli Inquisitorum, nu.*15. *&* 26.
*Familiarium tamen appellatione qui veniant in dicto casu, num.*16.

22 *Officiales, & Magistratus ad beneplacitum creati pro perpetuis habentur.*

27 *Præscriptio an currat contra Officialem, durante officio.*
*Quid si perficiatur, durante anno officii, nu.*28.

29 *Præscriptio delicti nequit opponi a forjudicato, seu delinquente condemnato.*

30 *Præscriptio currit contra creditorem Officialis minoris temporalis, ac majoris perpetui.*

A N N O T A T I O.

DEcuriones quod habeant immunitatem ab oneribus extraordinariis, tradit Bart. *in l. Curiales* 24. *C. de decur. & eor. filiis lib.*10. nec non Loseu. *de jur. univer. p.*1. *c.*3. *n.*38. Quod existentes in Magistratu sint exempti ab oneribus personalibus, adest etiam statutum huic conforme in Oppido Fivizavi, de quo meminit Borgo. *dec.*5. *per tot.* 1

Existentes in Magistratu, & Officiales durante officio, quod non possint convenire, nec conveniri, uti disponitur in hoc statuto, est tex. *in l. pars literarum*, 48. *ff. de judic.* & tradunt Fenzon. *ad Statut. Urb. c.*15. *nu.*7. *&* 8. Scacc. *de judic. lib.*2. *c.*9. *num.* 977. *& seq.* ubi plures dat concordantes, Thomat. *dec. March.*13. *nu.*19. *&* Mastrill. *de Magist. lib* 6. *c.*5. *nu.* 9. 2

Quod tamen habet locum in Magistratibus, & Officialibus majoribus habentes dignitatem cum administratione, & in temporalibus, non autem in perpetuis; secus autem in Magistratibus, & Officialibus minoribus, qui bene possunt convenire, & conveniri etiam durante Magistratu, ut docent Amod. de Synd. *in verb. Olim Potestatem, &c. nu.*32. Scacc. *de judic. d. l.* 2. *c.*9. *nu.*1004. *&* Fenzon. *ad stat. Urb. d. c.*15. *n* 7. *&* 8. 3

Majores vero Magistratus dicuntur illi, qui habent imperium, 4
&

& qui jubere, & coercere, & carcerare possunt, quales sunt Consul, Præfectus, Prætor, Conservatores Urbis, Senatores Magni, Quæstor, & similes, ut docent Amod. *de Syndic. in d. ver. Olim Potestatem*, *nu.42. & Scacc. ubi sup. n.1005.* ubi alios dat concordantes, & Penzon. *ad stat. Urb. d.c.25. n.8. & 9.*

5 Minores vero Magistratus dicuntur, qui simplicem habent jurisdictionem, ut declarant Vant. *de nullit. in tit. de nullit. ex defectu jurisd. n.34. & seq. & Scacc. de judic. d. cap. 9. nu. 1006.* ubi exemplificat in defensoribus Civitatum, in Magistratibus Muoicipalibus, in Judicibus pedaneis; & simil. ut ibi per eum, & ante eos dixerunt Abb. & Felin. *in cap. non legebatur, 3. de major. & obed.*

6 Quam conclusionem habere locum tam in citatione verbali, quam reali firmat Scacc. *in d. c. 9. nu. 979.*

7 Ita ut neque Officialis sic citatus verbaliter teneatur mittere Procuratorem invitus, cum alias privilegium nihil operetur, ut not. Jas. *in l.2. in sec. not. ff. de in jus vocando*, Abb *in c. querelam, 2. sub nu.7. de procur.* & alii quos refert, & sequitur Scacc. *in d. c.9. n. 980.* bene comprobans.

8 Quod privilegium habere locum parte tamen opponente, alias secus post gl. Jas. Menoch. Grat. Giurb Surd. & Rot. per eum adductos tuetur Th. *dec. March. 23. n.23. & seq.*

9 Solum babet locum in loco, ubi Officialis Magistratum gerit, secus tamen est, si ille conveniatur in patria, vel in alio loco, ubi sortiretur forum, quia ibi posset conveniri, ut not. glos. *in l. si præsens, 18. C. de Episc. audien.* Jas. *in d. l.2. sub n. 3. ff. de in jus voc.* Felin. *in c. legebatur 3. n.4. de major. & obed.* & Scacc. *d.c.9. n.984.* ubi dicit ita servari in practica.

10 Utrum vero d. Officialis possit comparere per Procuratorem, dicit quod sic Thomat. *d. dec.13. n.29.*

11 Quod vero existentes in Magistratu non possint inquiri, nec contra eos procedi criminaliter, nisi pro delictis gravibus, non autem pro levibus delictis, ut habetur in hoc statuto, docet Scacc. *de judic. lib. 2. c. 9. nu. 993.* qui n. antecedent. quærit, quid dicendum sit pro delictis per Officialem commissis occasione officii, ipsum consulas, & videas etiam in meis *res. crim. in verb. Syndicatus, resol.4. per tot.*

12 Nota, quod Officiales, & eorum familia possunt deferre arma ubique pœnæ incursu, ut tradunt Fario. *de var. ac diver. crim. q.108. n.99.* Caball. *res. crim. casu 107. n.2. & seq. cent.2.* Massin. *de confisc. bonor. q.8. n.37.* Sperell. *d.128. n.63. p.2.* & dixi ego *latius in res. crim. in ver. Arma, res.19. n.1.*

13 Prout etiam possunt illa deferre Coriales, & familiares Principis, Ciriac. *contr.152. n.11.* Andreol. *contr. 426. n.2.* qui *contr. 426. num. 2. & contr. 325.* tenet illa deferre posse etiam Doctores late comprobans.

14 Et familia, & famuli Episcoporum, Farinac. *de var. ac diver. crim. q.108. n.100.* late Sperell. *dec.128. nu.51. & seq.* reprobans Carleval. contrarium sentientem, & Ursel, *in exam. apum concl.143. n.90.* qui dant concordantes.

15 Et eo magis illa deferre possunt Familiares S. Officii, & famuli Inquisitorum, Farinac. *in d. quæst. 108. nu. 101. & in tr. de hæres. qu. 382. n. 91.* late Sperell. *d. dec.128. nu. 82.* Caren. *de Offic. sancti Inquisit. par.1. tit. 14. fere per tot.* Massin. *de confisc. bon. dict. q.8. n.40.* & dixi ego *in d. Resol.19. nu.3.*

16 Familiæ tamen appellatione venit in d. casu non solum, qui stat in eadem domo ad panem, & vinum Officialis, sed etiam qui sic inservit manendo extra domum recipiendo ab officiali mercedem in singulos dies, mensem, vel annum, ex qua vivere possit, ut probat Caball. *res. crim. casu 290. per tot. cent. 3.* & non dissentit Barbos. *de appell. 96. in princ.* & dixi ego *d. res.19. in fin.*

A D D I T I O.

17 QUod Confalonerii, Decuriones, Consules, Jurati, & alii Administratores Reipublicæ non sint exempti a collectis, seu oneribus realibus, & mistis, bene tamen a personalibus, late tradit citatis Solorzan. & aliis Balmaseda *de collect. q. 44. per tot.* maxime *a n.8. ad fin.* Ricci *p.7. collect.2970.* ubi *in fin.* tradit, an sint immunes ab hospitatione Militum.

18 Sed non semper ita de facto procedit, prout de jure est supra statutum, cum non desint Decuriones, qui ab utendo, & corrompendo (etsi occulto faciant) collectas sane non solvunt, quod cum de jure facere non possint, in conscientia tenentur, Balmaseda *d. qu.44. n.15.* abusu, ac corruptela in multis Universitatibus usitate introductis, proh dolor!

19 Decuriones, seu Juratos Civitatum, anno consulatus, & eo durante, non posse conveniri, tradit Xammar. *de priv. Cerus.* Barcin. *§.21. n.28 & 29. ubi nostrum* Ramon. *cons. n.102.* Monras *additionator estat.* Emin. de Luca *de jud. disc.20. n. 19. & de credito in Summa n.60.* Solorzan. *de jur. Indiar. lib.4. c.4. n.66.* Vela *disert.39.* Monras in *allegationibus positis post d. tract.* Xammar. *per tot.* & eo citato Nobilis, ac Meritissimus Senator nost. Don Petr. de Amigant. *in addit. ad dictam Pract. Peguer. d. rubr. 6. n. fin.*

20 Et hoc procedit, ut traditur a nostro Conciolo, in Magistratibus, & Officialibus majoribus temporalibus, non autem perpetuis, cum si perpetui essent, optime possent convenire, & conveniri, Mastril. *de Magistr. lib 6. c.5. n.26.* & unus pro mille Dominus meus Blas. Altimar. *in suo fœcundissimo tract. de nullitat. t.1. p.2. rubr.11. q.31. n.117.* Solorzan. *ubi proxime n.67.*

21 Majores autem temporales, aut annuales, regulariter durante officio, ut supra est traditum, non possunt convenire, nec conveniri, Altimar. *d. q.31. n.115.* ubi alios citat, *& nu.116.* limitationes ad hanc regulam tradit, quem non te pœnitebit videre, & præfatas limitationes tradit Mastril. *de Magistr. lib.6. c.5.* ubi inter cæteras ponit unam *nu.3.* scilicet quando actio esset tempore petitura, quam juxtam contexturam nostri statuti credo non procedere; ex quo interim tempora non currere præcipiat, & præscriptionibus locum non præstet.

22 Hæc omnia procedunt in Officiali, ac Magistratu, ad beneplacitum constituto, cum habeatur pro perpetuo, & perpetuo ipse assimilatur; consequenter ergo talis, durante officio, convenire, & conveniri potest, Mastril. *d. c.5. nu.38.* Tondut. *de pravent. p.1. c.36. n.31. & seq.* ubi Fontanell. & alios citat.

23 Minores autem durante officio quod possunt convenire, & conveniri tradit semper laudandus Altim. *l. proxime cit. nu.114.*

24 Existentesque in Magistratu, seu exercitio officii regiminis Reipublicæ, regulariter non possunt inquiri durante officio, nisi pro delictis in officio commissis, aut in aliis gravibus, veluti in causis Regaliæ, & similibus, Xammar. *d. §.21. d. nu.29. & ibi* Monras *additionator, num.30.* Mastril. *d. c.5. a n. 56.* & ad saturitatem vide Doctores citatos per Matthæu. *de regim. Regn. Valent. c. 4. §. 3. nu. 51.* penes quem reperies cuncta, quæ volueris ad totalem intelligentiam cunctorum in hac materia evenientium.

25 Circa delationem armorum crederem, quod si in nostra Provincia tale statutum vigeret, posse Decuriones, & Officiales Regiminis arma prohibita deferre virtute illius; cum alias frustratorium fieret, ex quo in hac Provincia cunctis licet arma licita, honesta, & defensiva deferre, Meritissimus noster nobilis Regens Cortiada *dec. 71. num. 4.* bene tamen censeo, quod stante prohibitione delationis armorum parvæ mensuræ, & proditoriorum, non licet Decurionibus, ac aliis Officialibus regiminis Reipublicæ arma prohibita, inhonesta, & proditoria deferre.

26 Quod Officiales sanctæ Inquisitionis, Familiares, & famuli Inquisitorum possint arma deferre, & an proditoria, & parvæ mensuræ, & an in actibus exercitii jurisdictionis sancti Officii, & an circa ipsam delationem possint se intromittere Judices sæculares, & eos armis spoliari, vide latissime Doctores citatos a nostro Nobili Regente Cortiada *dec.30. n.92. ad 112.*

27 Præscriptio quod non currat, sicuti habetur in nostro statuto, durante officio, juri conforme videtur, cum ea quo ipsi Officiales regiminis convenire, nec conveniri possunt, non potest ipsis, nec aliis negligentiam imputari, & sicuti non valentibus agere præscriptio non currit, ad tradita per Bonden. *collect.10. n.78. & seq.* Carleval. *de judiciis tit 3. disp.4. n.18. in fin.* Eminen. de Luca *de jud. disc.21. nu.33. & de dote disc.29. de alienat. disc.3. n.13. de emptor. disc.32. sub n.10 de credito disc.131. nu.8.*

28 Tamen si inchoata præscriptio perficeretur in anno officii, seu regiminis, consulerem, ut judicium introduceretur ad interrumpendam præscriptionem, propter probabilitatem teneo, quod statuto non obstante, præscriptio consumeretur, quia cum hoc privilegium habeat locum parte tamen opponente, ut per nostrum CONCIOLUM est traditum supra *nu.8.* non impeditur judicium, nisi oppositione de privilegio facta, ad quod ita sentiendum præstat fomentum propositio tradita a Doctoribus tenentibus præscriptionem inchoatam cum defuncto perfici posse, hæreditate jacente, Rodoer. ad Marin. *c.164. n.4.* & ita statutum procedit in cursu temporis intermedii, non autem in pensione, & consummatione præscriptionis.

29 Unum noto, quod ex tradito principio sumitur, quod si forijudicatus, seu delinquens cōdemnatus, a quo aufugeret, fuerit captus, non potest opponere contra Curiam aliquam præscriptionem ad impediendam sententiæ executionem, seu prosecutionem inquisitionis, ac causam criminalem, etiamsi elapsi sint 30. anni, seu quodlibet tempus: quia Curia contra absentem tunc non valet agere, nec procedere, Blas. Altimar. *de nullitat. t. 1. p. 1. rubr. 4. q.9. a n.65. ad fin.* ubi decisiones Consilii Neapolitani affert.

30 Ex quibus certe liquet, quod respectu Magistratuum, seu Officialium minorum temporalium, ac majorum perpetuorum quoad dictam suspensionem præscriptionis statutum non procedit, cum ipsis, & eorum creditoribus imputari possit negligentia, attento quod possunt conveniri, & convenire, ut supra est traditum; ideoque currit præscriptio, quæ tota fundatur in negligentia creditoris, Moderous Castaldus *consult. foren. t.1. consult.8. n.15.* ubi alios citat.

DE OFFICIO CAPELLANI DD. CONFALONERII, ET CONSULUM. *Rubrica X.*

CApellanus qualibet die, cum fuerit requisitus, Missæ Sacrificium in Capella Palatii celebrare teneatur. Dum Generale Consilium faciendum sit, antequam claudatur, coram Consiliatis, cum Stola solitis orationibus, Spiritus sancti gratiam invocare, & eo expleto Gratiarum actiones similiter reddere debeat; Magistratui assistat, & quæ ad Divinum cultum memoranda, & facienda sunt circa Festivitates annuatim currentes; Ecclesiarum visitationes, Processiones, Orationes, & similia diligenter expleri faciat; Corpus S. Ubaldi mundum, & ea, qua decet, veneratione detineri curet; & cum ejus Arca aperienda sit, accurate assistat; omniaque expediat ad ipsum officium spectantia, ac interim expensas in Palatio habeat, cum solito salario scutorum duodecim.

Conciol. ad Statut. Eugubi.

A N N O T A T I O.

OFficium Capellani Illustrissimorum DD. Consulum in Civitate Eugubii est valde honorificum, cum illud non soleat conferri nisi solis Civibus, & cum ad illus officium spectent plura spiritualitatem concernentia, & præcipue circa S. Corpus Beati Ubaldi, ut habetur in hoc statuto, & tradit Andreol. *contr.*381. *nu.*11. cum in hoc plurimum valeat communis reputatio, ut dicit Rota apud Bich. *dec.*208. *nu.* 22.

DE OFFICIO, ET AUCTORITATE D. LOCUMTENENTIS. *Rubrica XI.*

D. Locumtenens cum primum advenerit, præstito juramento in forma in manibus Cancellarii Communis, omnem diligentiam adhibeat pro pacifico, & quieto Statu Civitatis, & ejus Territorii; Secundas causas tam Civiles, quam criminales, aut Mistas celeriter in appellatione cognoscat: In primis vero causis se non intromittat, nisi in Delegatis a Serenissimo Principe, vel in Causis eorum Locorum, quæ ejus jurisdictioni sunt immediate subjecta, vel etiam in causis delationis Armorum extra rixam, Venationum, & Piscationum in locis reservatis, Præfectorum Annonæ, & aliorum officiorum Civitatis. Et si qui electi, seu extracti ad Magistratum, vel aliud officium Communis, Munus illud subire, & exercere nollent, cognoscendo summarie cum participatione Imbussolatorum, & corrigendo errores, & gravamina, quæ manifeste apparerent contra prædictos: In administrationibus Locorum piorum a laicis faciendis provideat, quod per eos recte gubernentur, eorumque debitores ad solvendum summarie cogat; Et Administratores omnes in ingressu sui officii infra Bimestre ad rationes reddendas, & satisfaciendum compellat.

Sicut etiam cognoscere poterit causas civiles minimas, quæ summam florenorum viginti non excedunt, in quibus procedere debeat summarie, & sola veritate inspecta; & quatenus testes examinari contigerit, super intentione solum eos admittat, & quam citius ad expeditionem deveniat absque interventu Advocati. Procurator vero pro suo salario habeat Julios duos, usque ad quantitatem Scutorum quinque, & usque ad decem, Julios tres, & idem servari volumus, si a sententia D. Locumtenentis appelletur.

Lites autem, & differentias miserabilium personarum, oretenus, & sine scriptis in Camera audiat, & expediat, prout hodie Excellentissimus D. Joan. Petrus Rubeus J. C. Vadensis cum magna ejus laude, & charitare erga Pauperes facit, & observat. Pro suo vero salario habere debeat a Camera Ducali florenos viginti quolibet mense, emolumentis aliisque hactenus consuetis potiatur. Et finito officio stabit ad Syndicatum.

S U M M A R I U M,

1 *Administrator quilibet tenetur reddere rationem suæ administrationis, & num.*11.
*Etiamsi fundatores contrarium disponant, nu.*13.
*Et interim nequeunt ordinari, nu.*13.
Non tamen semel ratione reddita, nisi de errore constet, numer. 14.
*Et quilibet de populo potest id petere in judicio, nu.*2.
3 *Clausula sola facti veritate inspecta admittit probationes præsumptivas.*
Cum vigore dicta clausula Judex procedat uti Princeps, numer. 4.
*Et cum d. clausula auferat ordinem judiciarium, nu.*5.
*Licet contrarium teneat Gratian. relatus, nu.*6.
*Dicta tamen clausula aufert solemnia, non substantialia judicii, num.*7. *&* 34.
*Facitque silere exceptionem præscriptionis, nu.*35.
8 *Reconventio de majori summa admittitur coram Judice, qui non est competens, nisi usque ad certam summam.*
9 *Miserabiles personæ, quæ dicantur remissive, & nu.*44.
Earum curam suscipientes a Deo præmium accipiunt, numer. 45.
*Lites earum quomodo sunt tractandæ, nu.*46.
*Et quomodo in Cathalonia, nu.*47.
10 *Judices omnes tenentur stare ad syndicatum.*
15 *Administrator quilibet tenetur librum rationum conficere.*
*Non ita si nil ad manus suas pervenit, nu.*16.
17 *Administrator quilibet debet reliquatum solvere appellatione postposita.*
18 *Appellatio an admittatur a liquidatione calculatorum.*
19 *Appellare non possunt hæredes administratorum.*
20 *Appellare non licet a condemnatione de reddendis rationibus.*
Et hoc procedit in quibuscumque Administrationibus, numer. 21.
*Neque dicere de nullitate, nu.*22.
*Limita, ut nu.*23.
24 *Nullitas bene dici potest a condemnatione reliquatus.*
Et omnia prædicta procedunt, quando non negatur a convento se administrasse, nu 25.
26 *Appellare nequeunt Administratores rerum Fiscalium, Publicorum, aut Civitatum.*
27 *Civitas Gerunda executive procedit contra suos debitores.*
28 *Hypotheca datur in bonis Administratorum locorum piorum, Civitatum, ac aliorum legalium.*
*Et hypotheca a qua die incipiat, nu.*29.
*An detur in bonis hæredis gravati pro alienatis, n.*30.
31 *Administrator vertens pecunias publicas in rem suam quomodo puniatur.*
32 *Clausula summarie tradit facultatem procedendi executive.*
*Et per eam tolluntur solemnitates juris civilis, n.*33.
36 *Administratores locorum Piorum cui rationes reddere debent.*
*Jurisdictionibus Ecclesiasticæ, & sæculari diversis respectibus subsunt, nu.*37.
38 *Loca pia administrata per laicos Potestati sæculari an sint subjecta.*
39 *Episcopus ratione piæ causæ, ac executionis illius potest se in id intromittere.*
*Limitationes quas patitur hæc regula, n.*40.
41 *Clerici, quibus ex causis ad forum sæculare trahantur remissive.*
42 *Præventio datur inter Judicem Ecclesiasticum, & sæculare ad exposcendas rationes locorum piorum.*
43 *Jurisdictio Judicis habentis limitatam jurisdictionem, an sit prorogabilis.*

A N N O T A T I O.

HOC statutum mandans, quod D. Locumtenens compellat
omnes administratores ad reddendas rationes, est confor-
me dispositioni juris Communis, quæ vult, quod quilibet ad- 1
ministrator sive voluntarius, sive necessarius, sive a lege, Ju-
dice, vel parte fuerit constitutus, vel etiamsi sine mandato ad-
ministravit, illis quibus interest, rationem reddere teneatur suæ
administrationis, ut tradunt Damand. *de tutor. & curat. fol.*66.
*n.*17. Munoz. *de ratior. c.*3. *n.*31. Choel. *ad bul. bon. regim. c.*45.
*n.*44. & Rota apud Merlin. *dec.*107. *n.*3 *& in Bononien. pecunia-*
rea, seu affictus Gabellar. 8. *Martii* 1660. coram R. P. D. Verof-
pio *post princ.* & tenetur solvere reliquatum appellatione remo-
ta, Thoma. *dec. Marchr.*25. *n.*5. *& seq.* Choel. *d. c.*45. *nu.* 45.
Rota *in Romana, seu Nepos. Tutela* 4. *Julii* 1642. coram Card. 2
Cerro *post princ.* Ita ut quilibet de populo petere possit etiam
sine mandato, quod administratores rerum publicarum red-
dant rationem, ut tradunt Innoc. Host. & Felin. *in c. dilecti,*
13. *de major. & obed.* Munoz. *de ratioc. c.*7. *nu.*62. *& seq. &*
*Choel. ad bull. bon. regim. c.*26. *nu.*11.

In causis tamen summam florenorum 20. non excedentibus 3
Locumtenens vigore d. clausulæ *Sola facti veritate inspecta* po-
test admittere probationes concludentes præsumptive, & a
communiter accidentibus, & verisimiles, ut docent Andreol.
*contr.*79. *n.*33. Paitel. *exped.*11. *n.*9. Altograd. *cons.*23. *n.*13. *lib.*
1. *&* Barbos. *de claus. claus* 173. *nu.*1.

Cum vigore d. 5. Clausulæ Judex possit procedere uti Princeps, 4
ut not. Bertaz. *in l, Si quis major, n.*60. *C. de transa. &* Barbos.
*d. claus.*173. *n.*6. & cum d. clausula auferat ordinem judiciarium, 5
& reducat ad formam judicii de jure gentium, vel naturali, ut
post Menoch. Valas. Aloi Ricc. Bruna a Sole, & Rota Bonon.
per eum relatos firmat Barb. *d. claus.*173. *nu.*9. qui *n.* 19. dicit
per d. clausulam censeri etiam derogatum feriis rusticis, ut ibi
per eum complures effectus d. clausulæ referentem.

Licet contrarium teneat Gratian. *decis. Marcb.* 68. *num.* 8. 6
& seq.

Dicta tamen Clausula *Sola facti veritate inspecta*, & Clausula 7
Manu Regia, tollunt solemnia, non autem substantialia judicii,
Rota *dec.*500. *in fin. p.*3. *& dec.*445. *n.*6. *p.*1. *divers.*

Adverte tamen, quod licet D. Locumtenens habeat solam 8
jurisdictionem in prima instantia usque ad summam florenorum
20. si tamen reus reconveniat actorem de summa excedente
d. florenos 20. D. Locumtenens potest de d. reconventione co-
gnoscere, ut tradunt Dec. *in l. Si idem cum eodem*, 11. §. *qui*
*mutua, nu.*3. *ff. de jurisd. omn.* Jad. & Cæph. *cons.*406. *nu.*21.
*lib.*3. *necnon* Calvi. *de aquit. lib.*2. *c.*112. *nu.*1. *& seq.*

Quæ autem dicantur personæ miserabiles, quarum causas 9
potest D. Locumtenens oretenus cognoscere, sunt Pupilli, Vi-
duæ, Orfani, & alii relati per Novar. *de elect. & var. fori sect.*
2. *q.*2. 3. *&* 4. *& plur. seq. per Pract. Rodolph. p.*3. *c.*4. *fere per*
tot. & per Marsil. *Cola de modo artic. g.*1. *gl.*1. *fere per tot.*

Dum vero hoc statutum mandat, quod D. Locumtenens fini- 10
to officio maneat ad syndicatum, concordat cum jure commu-
ni, a quo disponitur, quod Magistratus omnes muneris gesti
rationem reddere teneantur, ad tex. *in l.*1. *C. ut omn. Jud.*
tam civil. quam milit. & tradunt Amod. *de syndic. in exor. n.*
3. Mastril. *de Magistr. p.*2. *lib.*6. *c.*1. *&* Fengon. *ad statut. Urb.*
*c.*13. *in princ.* & vide infra *Rubr.*19.

A D D I T I O.

QUod quilibet administrator teneatur reddere rationem 11
suæ administrationis saltem tamquam negotiorum gestor,
tradit Rota *rec. p.*19. *dec.*32. *n.*3. *&* 4. ubi Doctores, & decisio-
nes modernas invenies, quæ oti in re stabilita tibi sufficient.

Massin.

Massin. *de confisc. bonor.* q.44. n.1. ubi n.2. tradit, etiamsi administravit de facto, Oliva *de for. Eccles.* p.3. qu.34. *num.*1. *& seq. Palma Nepos alleg.*18. n.4. *& latissime* Pegas. *ad ordinatio. Regn. Portugal. t.1. tit.*1 §.43. n.1. 23. c.158. *& fere per tot.*

12 In tantum ipsi administratores rationem reddere debent, quod quousque eam reddiderint ordinari nequeunt, ac etiam Monasterium ingredi, Boler. *de decoct. fiscal. tit.* 1. *qu.* 9. *num.* 9.

13 Taliter quod etiamsi fundatores locorum piorum in fundationibus hoc expresse prohibuissent, adhuc conditione ista tanquam turpi, & contra substantiam actus posita rejecta, ad id tenerentur administratores, & eorum hæredes, Salgad. *de Reg. protect.* p.2. c.11. *num.*3. Massin. *ubi supra nu.*13. Oliva *de for. Eccles. d. qu.*15. *nu.*40.

14 Itaque ratio semel reddita, iterum reddi non debet, nisi de errore calculi constet, claris, & perspicuis probationibus, & de errore in specie, non autem in genere, maxime ratione perfecta, & legitime reddita, Bonden. *collect.*42. *nu.*55. *& seq.* Massin. *ubi supra nu.*123. Pegas. *resol. foren. c.* 756. *& seq. & ad ordinatio. Regn. Portugal. t.1. tit.*1. §.43. *cap.* 155. *nu.*16. *& cap.*160. *nu.*6. *&* 7.

15 Tamen tenetur quilibet administrator universalis librum rationum conficere legalem, distinctim, recepta, & data continentem, per annos, & menses, causas, & personas exprimendo, a quibus receptum sit, & quibus datum sit, & prædictos libros edere, & exhibere in redditione rationum, Bonden. *ubi supr. d. contr.*42. *nu.*66. *& seq.* Parexa *de instrum. edit. tit.*5. *resol.*3. *a nu.*20. Carleval. *de judic. tit.*3. *disp.*7. *n.*13. *&* 14. Ciriac. *contr.*544. *tot.* Pegas. *ubi sup. dict.* c.158. *nu.* 29. *&*
16 *resol. foren. c.*3. *n.*704. quod facere non debet, quando ad manus administratoris nil pervenit, Salgado *in labyr. cred. part.*2. *cap.*1. *nu.*43. *vers. Roboratur*, Parexa *ubi proxime nu.* 36. Pegas. *d. res.*3. *nu.*276. tenetur tamen administrator probare veritatem eorum, quæ in rationario continentur, si aliquod dubium, aut difficultas de illis excitetur; Pegas. *de ordinatio. Regn. Portugal. dict. tom.*1. §.43. c.156. *num.*1. *ubi seipsum* Garzia, Scobar. Zachia, Valenz. *& alios citat.*

17 Unde notat noster Conciolas *hic num.* 1. Administratorem quemlibet, maxime Piæ causæ, seu Piorum locorum teneri reliquatum solvere, appellatione postpositis, saltem ad effectum suspensivum, cum ipsi teneantur antes solvere, & postea appellare, Doctissimus Altimar. *in suo tract. de nullitat. to.*1. *par.* 1. *rubr.*4. *qu.* 17. *num.* 17. Massin. *ubi supra num.* 104. *& seq.*
18 Salgad. *dict. cap.*11. *num.*37. *& seq. ubi nu.* 43. tenet non admitti appellationem suspensivam a liquidatione calculatorum circa quid, quantumve sit reliquatum, quod tenet Capon. *discept.* 134. *num.*63.

19 Neque hæredibus dictorum Administratorum locorum piorum permittitur appellare suspensive a condemnatione, ac liquidatione reliquatus administrationis, ut bene citatis pluribus *dec. Rot. Rom.* tradit Ursel. *concl.*56 *nu.*89.

20 Multo magis prædicta de non appellando suspensive procedunt (ut notat noster Conciolus) a condemnatione de reddendis rationibus, Salgad. *d. c.*11. *n.*5. Altimar. *d. q.*17. *n.*1. *& seq.* Massin. *ubi sup. n.*104. *& seq.* Capon. *discep.*396. *n.*4. *&* 5. *& discep.*134. *n.*63. Pegas. *res. foren. c.*15. *n.*99 *& seq.*

21 Et hoc ultimo dictum procedit in quibuscumque administratoribus rerum prophanarum, ut comprehensis ratione, qua non permittitur administratoribus locorum piorum suspensive appellare, Salgad. *d. c.*11. *nu.*12. *& seq.* Altimar. *d. q.* 17. *nu.* 10. *& seq.* Capon. *discep.*134. *nu* 63. 1.3.

22 Credo tamen, quod ita pariter a dicta condemnatione de reddendis rationibus non liceat dicere de nullitate, licet prohibitus appellare, non sit prohibitus dicere de nullitate, ut
23 comprobat, & pro certo tradit Altimar. *d. q.*17. *num.*15. nisi nullitas evenerit ex defectu jurisdictionis, citationis, seu alio patenti, & insanabili, Altimar. *ubi proxime nu.*16.

24 Altero vero casu condemnationis, seu liquidationis reliquatus bene potest dici de nullitate, licet non possit administrator ab ea appellare; ex quo tamen eodem, absque eo quod adeat superiorem, potest nullitas discuti, & gravamen adesse potest deducibile a condemnatu: scilicet non exactionis solutionis, &c. quod adesse nequit in condemnatione redditionis rationum, Altimar. *ubi proxime n.*18. *cum seq.*

25 Tradita hucusque tam in Administratoribus piæ, quam prophanæ rei procedunt, quando non negatur a convento administratorem fuisse, quia si negetur ita fieri non potest, sed debetur hoc declarare, & a tali declaratione appellator ad utrumque effectum, Salgad. *d. c.*11. *num* 34. *& seq.* Ursell. *d. concl.*56. *n.*46. Capon. *d. discept.*134. *nu.*53.

26 Et non solum isti administratores locorum piorum appellare non possunt a præfatis condemnationibus reddendi rationes, solvendique reliquatum, sed etiam condemnari pro debito publico, Fisci, seu Universitatum, saltem superiorem non recognoscentium, Altimar. *d. rubr.*4. *q.*18. *nu.*1. *& seq.* Pellegrin.
27 *in prax. p.*3. *sect.*1. *lim.* 27. *in nu.* 15. Bene tamen nostra hæc Civitas (licet superiorem recognoscat nostrum Invictissimum Regem Catholicum Carolum II.) executive contra suos debitores procedit tanquam pro debitis Fiscalibus, ac Regalibus virtute diversorum Regiorum privilegiorum, appellatione suspensiva postposita.

28 Inde consecutive venit dicendum, in bonis istorum administratorum locorum piorum, Civitatum, Universitatum, & aliorum legalium, tacitam hypothecam dari, Rodoer. *conf.* 5. *Conciol. ad Statut. Eugubin.*

*n.*14. citans Andreol. *contr.* 353. Emin. de Luca *de debitor. & creditor. discurs.*36. *per tot.* maxime *nu.*17.

Quæ hypotheca tacita an detur in bonis aliorum administratorum, & a qua die incipiat, tradunt Doctores citati per Andreol. *collectan. de pignor. & hypothec. verb. Administrator*. Emin. de Luca *d. discurs.* 36. *per tot. & de feud. discurs.* 80. *num.*7. *&* 8. Massin. *de confisc. qu.* 44. *nu.* 2. *& seq.* & citatis Noguerol. Salgad. Merlin. Andreol. & aliis Castald. *consult.*67. *nu.*5. Balero. *de debitor. & decoct. tit.*5. *qu.*5. Palma Nepos *alleg.*32. *num.*69. *& seq.* 29

Et an in bonis hæredis gravati competat substitutis pro redintegratione fideicommissi, tam pro bonis, sive scienter, sive ignoranter alienantis, ista tacita legalis hypotheca, tamquam contra male administrantem, vide latissime apud Urceol. *consult.*69. *totu*, Emin. de Luca *de credito, & debito disc.* 36. & his omnibus prævisis, ac refutatis novissime Castald. *consult. foren.* 87. *n.* 1. ubi latissime sustinet, hypothecam tacitam dari substitutis in bonis hæredis gravati dolose alienantis, & ista tenet Rota *rec. dec.*176. n.8. *p.*19. 30

Isti publici administratores vertentes in rem suam pecuniam publicam; vel permittentes, ut ab alio auferatur, tenentur l. Julia peculatus, de quo delicto latissime Modern. Altimar. *observ.*60. *ad conf.* Rovit. *lib.*3. cujus sola allegatio sufficiat tibi ad istam materiam perscrutandum, ipsum consule. 31

Per clausulam *summarie*, in nostro statuto contentam, data fuit potestas Locumtenent. procedendi executive contra debitores reliquatus administrationum locorum piorum, Massin. *de confiscatio d. q.*44. *nu.*53. ubi decisiones Rotæ Romanæ citat, & per istam tolluntur solemnitates juris civilis, Rosa *de Executorib. Apostolicis p.*2. *c.*4. n.88. *& seq.* 32 33

Quod autem clausulæ *sola facti veritate inspecta*, ac *manu Regia*, tollant solemnia, non autem substantialia, docet Doctissimus Altimar. *de nullitatib. rubr.* 22. *qu* 3. *n.*4. *&* 5. Rosa *ubi proxime d. c.*4. *n.*94. *& seq.* & pariter silere faciunt exceptionem præscriptionis, quando ita sola facti veritate inspecta proceditur, Bonden. *collect.*48. *nu.*62. 34 35

Hoc statutum committens Locumtenenti, quod provideat circa administrationes locorum piorum, a laicisque administratas rationes exigat, & reliquatum solvere cogat, est juri communi conforme, loquendo prout loquitur de locis laicalibus, licet in ipsis opera pia exerceantur, de quibus potestati seculari ratio reddenda est, seu Ordinario, præventione inter ipsos habita Rot. Rom. apud Lodovis. *dec.*4. *nu.*3. Ciarlin. *contr.* 28. *nu.*19. *&* 20. Capon. *d. discept.*396. *n.*8. 9. 41. *&* 42. Pilaja *dec. canon. to.*1. *lib.*2. *dec.*5. *nu.*40. Et ita utriusque jurisdictionis Ecclesiasticæ, & laicalis concursus est compatibilis; diversis respectibus, laicalis scilicet quoad causas prophanas, & indifferentes: Ecclesiasticæ vero quoad videndum an ibi exerceantur opera pia, pecuniæque si ad id sint consumptæ, & adimpletæ voluntates fundatorum, Emin. de Luca *de jurisd. & foro comp. disc.*45. *nu.*8. *& fere per tot.* 36 37

Nam licet loca pia fundata absque auctoritate Ordinarii, administrata per laicos, sint mere laicalia, & secularia, & quoad temporalia potestati seculari subjecta, Fontan. *dec.*109. *nu.*1. *& seq.* Emin. de Luca *de for. competen. dict. disc.*45. *nu.*5. Torre *de pact. futur. success. lib.*3. *c.*1. *nu.*218. Capon. *dict. discept.*396. *nu.* 23. Oliva *de for. Eccles. p.*3. *qu.*34. *n.*19. Pilaja *d. nu.*40. tamen quoad respectum dictæ piæ causæ, ac executionis illius potest se intromittere Episcopus virtute Sacri Concilii *sess.*22. *c.* 9. *de reformat.* ad exposcendum rationes ab administratoribus, licet laicis, & a secularibus positis, ut præter vulgatos id tenent Torre *d. c.*1. *nu.*208. Capon. *d. discep.*396. *per tot. & discep.* 134. *n.*14.45. *& fere per tot.* Frassus *de Reg. Patronat. c.*61. *n.*74. *& seq.* Eminen. de Luca *de jurisd. & for. competen. discurs.*40. *n.*14. *& in annat. Sac. Concil. disc.*11. *fere per tot.* Scoppa. *ad dec.* Gratian. *obser.*188. *totu*, Meli. ad Castill. *de aliment. c.*7. *num.* 10. *&* 24. Oliva *de for. Eccles. p.*3. *q.*34. *n.*16. *& seq.* quem vide, ubi conciliat Sac. Conc. Trident. 38 39

Hæc mea ultima assertio limitationes aliquas patitur, quas si distinctim conscriberem, nimis molestus fierem, sufficiat demonstrare aliquos modernos Doctores, qui eas adducunt prout sunt dict. Eminen. de Luca *disc.*40. *num.* 3. *& seq.* Capon. *d. discept.*134. *a num.*60. Torre *d. cap.*2. *p.*3. *a num.* 208. vide Meli. *in addit. ad dict.* Castill. *de aliment. cap.*7. *a nu.* 10. Modern. Carol. Ant. da Luca ad Gratian. *cap.*400. *per tot. & magistralem decisionem Rot. Rom.*248. *part.*11. *recent.* Pilaja. *dict. decis.*5. *nu.*40. *& seq.* & alii passim. 40

Hoc in loco multa concernentia ad attractionem fori ratione administrationis, non multum digrediendo, possem tibi indicare, veluti an Clerici ratione administrationis a Potestate Seculari susceptæ possent trahi ad Judicium sæcularis Judicis, vel ratione sequestri, tutelæ, depositi, aut præservativæ jurisdictionis in sententia contentæ, attamen ne addendo, librum efficerem, consulte relinquo, patefaciendo solum Doctores, penes quos hæc latius poteris videre, si legas Capon. *d. discept.*134. *a num.* 60. Emin. de Luca *de jurisd. & for. competen. disc.* 58. 94. *&* 95. nost. meritissimum Nobilem Regentem Cortiada *dec.*10. *a n.*112. *ad* 115. & suo more doctissimo doctum sane visum Blas. Altimar. *ad dec. Reg.* Rovit. *obser.*44. *tota* ubi materiam explicatam invenies citatis modernioribus Auctoribus, vide Guazzin. Jun. *ad defens. Animar. d. f.*1. *c.*13. *per tot.* Oliva. *de for. Eccles. p.*3. *qu.*34. *nu.*8. *& seq.* 41

Hæc præventio supra tradita inter Judicem Ecclesiasticum, & sæcularem in exigendis rationibus ab Administratoribus loco- 42

rum piorum licet laicis, procedit pariter in administratione reddenda ab executoribus testamentorum, circa quam est locus præventioni uti misti fori, Carpius *de executoribus lib.* 1. *c.* 21. *n.* 3. *& fere per tot. & lib.* 4. *c.* 2. *n.* 6. Nobilis, ac Egregius Senator nost. Don Petrus Amigant *in addit. ad prax. civil.* Peguer. *Curia Vicarii Barchin. rub.* 21. *n. fin.* & ad totalem intelligentiam vide Guazzin. Jun. *de defens. omnium. defens.* 1. *cap.* 13. *num.* 61. Oliva *de for. Eccles. p.* 3. *qu.* 35. *per tot. præcipue nu* 2. ubi latissime invenies materiam hanc digestam, & tractatas quæstiones ad eam occurrentes, maxime ad quem Ordinarium, & Judicem sæcularem pertineat, & ad saturitatem Doctissimus Blas. Altimar. *p.* 2. *rubr.* 11. *q.* 33. *tot.* præcipue *n.* 1. *& seq.* ubi reperies materiam bene explanatam, & latissime penes Pegas. *ad ordenant. Regni Portugal. t.* 4. *lib.* 2. *tit.* 62. *per tot.* & conducunt citati per Purtugal. *de donat. Reg. part.* 2. *c.* 31. *a nu.* 63.

43 Circa hanc rubricam, & limitatam jurisdictionem Locumtenentis in quantitate 20. ff. non digressiones, sed adducere multa connexa possem; ceterum, ne aliena scripta transcribendo, tempus inane consumam, concludam pro coronide hujus rubricæ dicendo, quod si cupis scire an traditum a nostro CONCIOLO *hic n.* 8. transeat sine difficultate, & an ista jurisdictio limitata ad certam quantitatem sit prorogabilis, & sententia prolata ultra eam, sit in totum nulla, & alia concernentia, lege Doctissimum semper, & omni ævo laudandum Blas. Altimar *in tr. suo semper præ oculis habendo, de nullit. t.* 1. *p.* 1. *rubr.* 9. *q.* 6. ubi de sententia *q.* 7. *n.* 4. *& seq.* ubi de reconventione, *& q.* 9. *n n.* 1. *ad* 20. ubi de prorogatione istius jurisdictionis, quem vide, & non te pœnitebit, imo gaudebis tam doctum virum legisse.

Qui dicantur pauperes, & miserabiles personæ, sub cujus 44 prætextu causæ earum possint ad Curiam Principis avocari, tradit noster Ripoll. *in addit. ad prax.* Peguer. *rubr.* 4. *a n.* 57. ubi alios citat, ex quo Principes, & Magistratus tenujam, 45 & miserabilium personarum patrocinium suscipientes a Deo florentissimam Rempublicam accipiunt, & eorum est officium pauperum, & miserabilium personarum curam gerere, Solorzan. *de jur. Indian. t.* 2. *lib.* 1. *c.* 27. *n.* 17. *& seq.*

Lites miserabilium personarum quod sint tractandæ *celeriter*, 46 *summarie, & sine scriptis de plano*, & sine expensarum solutione, & antequam causas divitum, tradit Velasc. *de priv. pauper. p.* 1. *q.* 28. *n.* 41. *& q.* 55. *n.* 9. *&* 10. pluribus citatis.

Quod pariter a nostro jure municipali, & statutario fuit 47 provisum per Const. 4. *tit. de proces verbal, &c. & constit.* 6. *tit. de offici de Canceller*, in quibus Cancellario, & Regenti Cancellariam fuit injunctum, ut de causis pauperum, & miserabilium personarum verbaliter cognoscerent *summarie, & de plano, sine strepitu, & figura judicii.*

DE INGRESSU, ET JURAMENTO D. POTESTATIS. *Rubrica XII.*

PRætor electus ad regimen Civitatis sit, & esse debeat J. D. Et honorifice indutus super equo a Doctoribus, & Procuratoribus Curiæ associatus, ingrediatur Civitatem, Tubis præcedentibus, & antequam vadat ad Palatium suæ Residentiæ, visitare debeat Ecclesiam Beatissimæ semper Virginis Confraternitatis Alborum, & oblatione de more facta; via solita ad Palatium Communis incedat, & in sala inferiori, ostensis prius litteris patentibus, & per Cancellarium Communis perlectis, jurabit corporaliter tactis scripturis coram D. Confalonerio, & Consulibus in manu dicti Cancellarii recipientis pro Serenissimo Duce nostro, quod fidelis erit Celsitudini Suæ, & quod officium sibi commissum per se, suosque Officiales legaliter, & bona fide, cum omni diligentia, & integritate exercebit; Statuta, ac Decreta servabit omnia, & singula Jura Communis illæsa tuebitur; Commissiones, & exactiones illi a Magistratu propositas exequi faciet, Hospitalium, Viduarum, & Pupillorum, omniumque miserabilium personarum benignus Defensor, ac Protector erit: jus, & justitiam unicuique pro viribus administrabit, & in fine sui officii stabit ad Syndicatum, & parebit judicato.

S U M M A R I U M.

1 *Judex debet esse protector pupillorum, viduarum, & miserabilium personarum.*

2 *Judex debet jurare observantiam statutorum loci, ubi jus dicit, & nu* 4.

Non tenetur tamen illa observare, quando sunt illicita, inhonesta, & non sunt in usu, n. 3. *&* 6.

5 *Juramentum præstitum in ingressu officii extenditur ad tempus prorogatum.*

7 *Judices, & Magistratus in ingressu debent litteras suæ creationis ostendere, antequam admittantur.*

Originalia autem, non vero copia, nu. 8.

Neque testibus sufficit creationem probare, n. 9.

10 *Judices, & Officiales in ingressu officii quid debeant jurare.*

A N N O T A T I O.

1 QUod bonus Judex, uti habetur in hoc statuto, debeat esse protector viduarum, pupillorum, & miserabilium personarum habetur Eccles. *c* 4. *In judicando esto pupillis misericors, ut pater*, & tradit Navar. *de elect. & varia. fori. c.* 2. *in princ.* Cum Deus sit particularis protector viduarum, & pupillorum, uti habetur Exod. *cap.* 22. & not. *in dec.* 2. apud Navar. *ubi supr. in prin.* Bonus autem Judex debet assimilari supremo Judici, idest Deo, ut not. Gemin. *cons.* 53. *sub nu.* 9. & Card. Tusc. *pract. concl. litt. I. concl.* 82. *nu.* 1.

2 Et quod Judex debeat jurare observantiam statuti loci, uti habetur in hoc statuto, tradunt Castr. *cons.* 467. *n* 5. *in fin.* & Card. Tusch. *pract. concl. litt. I, concl.* 393. *num.* 1. licet non te-
3 neatur illa servare, quando illa sunt illicita, vel inhonesta, Roman. *cons* 518 *nu.* 4. *& seq.* Card. Tusch. *dict. concl.* 393. *nu.* 14. & quando illa non sunt in usu, ut dixi supra *in prælud. num....* & in aliis casibus, qui recensentur per Card. Tusc. *in d. concl.* 393. *fere per tot.*

A D D I T I O.

QUod Potestas, & Magistratus in introitu officii debeant 4 jurare statuta, ac consuetudines locorum, prout continetur in nostro statuto, & annotatur a nostro CONCIOLO, est certum, & triviale, Mastril. *de Magistratib. lib.* 1. *c.* 8. *nu.* 48. Ricci. *collect.* 5002. *per tot.* Pegas. *ad orden.* Regn. Portugal. *t.* 1. *gl* 35. *nu.* 1. *& seq. pag. mihi* 194.

Taleque juramentum præstitum in ingressu officii tempora- 5 lis extenditur ad tempus prorogatum, tradit Matthæu. *de regim. Regn. Valen. c.* 2. *§.* 1. *nu.* 44.

Et prout annotatur a nostro *Conciolo*, quod virtute juramen- 6 ti non teneantur Potestates, & Officiales servare statuta injusta, & illicita tradit Ciriac. *contr.* 321. *n.* 5. *Capuc. de Regim. Reipubl. c.* 13. *nu.* 324.

Statutum nostrum disponens, quod Magistratus, seu Pote- 7 states in ingressu debeant prius litteras patentes ostendere, conformatur cum jure communi, secundum quod antequam in exercitio suæ jurisdictionis admittantur suas litteras ostendere tenentur, & præsentare Universitatibus, aut aliis personis consuetis, Mastril. *de Magistratib. dict. lib.* 1. *cap.* 2. *nu.* 47. Solorzan. *de jur. Indiar. lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 38. *&* 39. *t.* 2. & pro mille Doctissimus Blas. Altimar. *in dict. tract. de nullitatib. rubr.* 9. *qu.* 3. *a nu* 7. *ad* 10. *& qu.* 2. *n.* 18. Parexa *de instrum. edit. tit.* 2. *Resol.* 4. *nu.* 10.

Litteræ, & documenta concessionis jurisdictionis, originalia 8 esse debent, non autem copiæ, seu transumpta, Altimar. *ubi proxime d. qu* 2. *nu.* 19.

Et ita concessiones dictæ jurisdictionis quoad principium 9 exercitii ejusdem, testibus nequeunt probari, ut conciliando, Avendan. *tradit. ipse sane vir doctissimus* Altimar. *ubi proxime d. qu.* 3. *nu.* 19. Solorzan. *d. lib.* 4. *c.* 4. *nu.* 41.

Potestates, & Officiales in introitu officii quid debeant ju- 10 rare, tradit doctissimus sæpe citatus Blas. Altimar. *de nullit. t.* 1. *p.* 2. *rubr.* 10. *qu.* 12. *a nu.* 16.

DE OFFICIO D. POTESTATIS. *Rubrica XIII.*

D. Potestas in primis instantiis cognoscat causas quascumque civiles, sive criminales, aut mistas, in quibus habeat omnimodam jurisdictionem, merum, & mistum imperium, & Gladii Potestatem; Quamobrem qualibet die juridica ad solitum Tribunal sedeat, cum assistentia quatuor Notariorum Actuariorum, & causas ipsas celeriter infra tempora a statutis præfixa expediat: Pupillis, & Minoribus Tutores, & Curatores dabit, in integrum, ut juris erit restituat, statuta atque decreta uti jacent absque sophistica interpretatione, & in eorum defectu jura civilia, & canonica observabit: Manus puras, & mundas habebit, & ab omnibus illicitis exactionibus totaliter abstinebit, ejusque Officiales abstinere faciat: de Civitate, & ejus districtu sine licentia Serenissimi non recedet; & si ipse, vel D. Locumtenens de Licentia recesserint, censeantur per modum provisionis alterutrum in Officio substitutos esse. Cum Civibus non comedet, aut bibet, nec munera ab aliquo recipiat: In adeundo se facilem præbeat, & in ulteriorem familiaritatem alios non admittat: Magistratum exeuntem de Palatio, itemque redeuntem usque ad scalas comitetur. Notarium habeat a Serenissimo Duce deputandum ad notandum, & describendum omnia maleficia, delicta, acta, & sententias, quæ fieri contigerint in Civitate, vel ejus districtu, in quibus possit procedere, condemnare, & punire, prout juri magis convenire videbitur secundum formam juris, statutorum, & decretorum, ut superius diximus: Sententias criminales ad solitum Tribunal proferat, illasque, ac cætera acta, durante ejus officio diligenter describi, atque custodiri faciat; Nequeat tamen devenire ad effectualem executionem pœnæ corporis afflictivæ alicui pro delicto infligendæ absque scientia, & ordine Serenissimi Ducis, & singulis mensibus notulam Carceratorum, & causarum criminalium in Audientiam transmittere curet, nec possit examen testium in causis criminalibus gravioribus alicui committere, sed per se ipsum examinare, & reos constituere, omnique diligentia eorum causas expedire: Pro suo vero salario habeat pro quolibet mense a Camera Ducali florenos sexdecim, aliisque emolumentis solitis potiatur.

SUM-

S U M M A R I U M.

1 *Judex debet per se testes in criminalibus examinare, & n. 7.*
Et multo magis debet per se reum constituere, n. 2.
3 *Judex debet fugere familiaritatem, præcipue cum reis.*
4 *Constitutiones Cathaloniæ, & statuta sunt ad litteram, & absque sophistica interpretatione intelligenda.*
5 *Cathalonia, in defectum juris Municipalis, jus canonicum ante civile insequitur.*
6 *Judices munera absque peccato an possint recipere.*
8 *Judex non potest dicta testium scribere, nec acta conficere.*
9 *Consilium Regium Cathalanum examen testium in criminalibus aliquando committet.*

A N N O T A T I O.

1 QUod Judex debeat per se in causis criminalibus testes examinare, uti disponitur in hoc statuto, ad effectum, quo videndi, quo vultu, qua audacia, & quo affectu deponant post Alber. *de malef. de testib. c. 7. n. 72.* & Scap. *de jure non scrip. libr. 3. c. 51. n. 15.* per eum relatos omnino suadet Ambros. *in procef. inform. lib. 1. cap. 2. n. 4.* nisi negotiorum multitudo aliter suadeat, ut ibi per eum Zuffi. *de legit. proc. qu. 61. nu. 1.* & præcipue requiritur præsentia Judicis in confrontatione Zuffi. *de legit. procef. qu. 132. nu. 7.*

2 Et multo magis debet Judea per se ipsum reum constituere ad notata per eumdem Ambros. *in dict. proc. inform. lib. 3. cap 6. n. 2. & seq.* & per Cartar. *in pract. inter. reo. lib. 2. cap. 1. num. 10. & seq.*

3 Et quod Judex familiaritatem præcipue cum reis non admittat, cum ea illa nascatur contemptus, uti habetur in hoc statuto, admonet etiam Cartar. *in pract. inter. reo. lib. 2. cap. 1. num. 20. & seq.*

A D D I T I O.

4 SIcuti in nostro statuto continetur, quod statuta uti jacent absque sophistica interpretatione intelligantur, ita in hac nostra Provincia Cathalana Constitutiones, statuta, & alia jura municipalia ad litteram, & hebraice sunt intelligenda, & servanda, Fontanell. *de pact. clauf. 7. gl. 3. p. 2. n. 61. & p. 7. nu. 21.* Ripoll. *var. r. 10. nu. 301. & seq. & in prax.* Peguer. *rubr. 10. nu. 8.* quibus conducit Bonden. *collect. legal. 28. nu. 88. & 79.*

Ista nostra præventio statutaria, quod in defectum juris statutarii recurratur ad jus civile, seu canonicum fuit pariter facta a nostris legum Latoribus in Cusiis anni 1599. cap. 40. disponendo, quod Judices, & ita Regii Consiliarii deberent sequi in primis jus nostrum municipale, & in illius defectum jus canonicum uti magis foro interno conforme, Fontanell. *de pact. clauf. 5. gl. 8. p. 11. nu. 3.* 5

Munera, an aliquo casu, licite, absque innodatione in peccato mortali, & obligatione restitutionis possint Potestas, & Judex recipere a sponte dantibus, tradit Doctissimus sane vir Guazzin. Jun. *ad defensam animar. defen. 5. capit. 38. per tot.* 6

Quod Potestates, & Judices nequeant committere examen testium in causis criminalibus, sed ipsimet debeant testes examinare, ut disponitur in nostro statuto, & annotat noster Conciolus propter multum quod interest, quod idem, qui sententiam est laturus, aspectum testium, modumque deponendi consideret, ut apertius veritatem percipiat, tradunt noster Peguer. *in prax. crim. r. 42. §. 2. nu. 1.* Faria ad Covarr. *lib. 2. c. 13. n. 104. & seq.* Matthæu. *de regim. Regn. Valen. c. 8. §. 2. n. 35. & seq.* Altimar. *de nullitatib. r. 1. p. 2. rubr. 13. q. 8. nu. 9.* ubi hoc vehementer Judicibus commendat. 7

Tamen licet ipsi testes in causis criminalibus per ipsummet Judicem sint examinandi, non potest ipse Judex dicta testium scribere, ac acta conficere, sed solus Actuarius, seu Notarius, alias nulliter reciperentur, Altimar. *d. p. 2. rubr. 13. q. 8. nu. 10.* ubi dat rationes, & tradit quod Notarii, seu Actuarii sunt pars quidditativa judicii, & Judices sine illis esse non possunt, imo Tabelliones debent habere. 8

Nostrum Consilium Regium cum Principem repræsentet, quando testes sunt recipiendi extra locum, in quo ipsum residet, mittit Algutzirium, seu Commissarium cum speciali commissione, seu litteris, ad testes recipiendos; ex quo Principi id in causis criminalibus licet, nisi adesset aliqua causa, propter quam Judex vellet testem videre examinare, quia tunc non attenta distantia loci, citatur, ut vadat personaliter ad deponendum, Peguer. *in d. prax. crim. d. §. 2. n. 1.* 9

DE OFFICIO NOTARII MALEFICIORUM. *Rubrica XIV.*

NOtarius Maleficiorum, præstito prius juramento, & fidejussore in forma in manibus Cancellarii, de quibuscumque delictis, & maleficiis diligenter inquirat, & relata custodiat. Caveat ne inter Accusatorem, & Accusatum collusio fiat; ideque Violentiis expulsivis, ac Turbativis, & Damnis datis, de quibus criminaliter agitur, omnia accurate apud acta referat, integramque maleficiorum omnium informationem, omni dolo, & fraude cessante, recipiat; Nec qualitates ullas delicta augentes, vel reum excusantes omittere, aut quidquam ultra veritatem apponere audeat: In discessu Judicum, omnes, & singulas Scripturas, Litteras Ducales, ad Causas Criminales spectantes, sibi consignari faciat, illasque in Cancellaria apponat, & custodiat; Libros omnes ab eo confectos publicare, & publicatos in Cancellaria dimittere teneatur, ut deinde per Successores reperiri possint; & procedi ad expeditionem causarum, ad penam quocumque casu quinquaginta librarum. Suumque Officium, mercede consueta contentus incorrupte omnino exerceat. Quo finito stabit ad Syndicatum.

S U M M A R I U M.

1 *Judex in examinandis testibus tenetur recipere integre, quod ipsi deponunt, & nu. 4.*
2 *Cancellarius criminalis a pauperibus nihil debet recipere pro copiis, & num. 5.*
3 *Pauper quis dicatur remissive.*
6 *Conversi, ac Neophiti nequeunt esse Notarii in criminalibus, & obtinere munera publica.*

A N N O T A T I O.

1 QUod Judex, & Cancellarius criminalis in examinandis testibus teneantur recipere integrè, quod ipsi testes deponunt sive pro, sive contra reum, nec possint testium depositiones dividere, cum ipsi teneantur investigare veritatem tam pro reo, quam pro fisco, tradunt Farinac. *de testib. q. 74. n. 16.* Guazz. *defen. 14. c. 2. nu. 1. & seq.* Ambr. *in proc. inform. lib. 1. c. 2. nu. 8. & seq.* qui valde exclamat contra aliter facientes, & ibi Adden. *nu. 8.* Zuffi. *de legit. proc. crim. lib. 3. q. 189. n. 1. & seq.* & late probavi ego *in resol. crimin. in verbo Judex, resolut. 15. nu. 1. & seq.* ubi dixi tales depositiones testium dividentes non esse immunes a crimine falsi.

2 In causis pauperum non posse Cancellariam aliquid recipere pro copiis processus, & similium, ultra Bullam Pii IV. & Pauli III. tradunt Cartar. Ambros. Guazz. & Scacc. quos retuli, & secutus sum ego *in resol. crim. in ver. Copia Process. res. 1. num. 5.* cum quibus pertransennt Adden. Ad Paitel. *exped. 93. num. 29.*

Quis autem dicatur pauper, vides Mascard. *de prob. concl. 1159. vol. 3. fere per tot.* & Paitell. *exped. 60. n. 25. & seq.* 3

A D D I T I O.

TRaditum in hoc statuto, & annotatum a nostro Conciolo, quod Judices, & Notarii teneantur in causis criminalibus integre continuare dicta testium dicentium, sive pro, sive contra reum, ut ita non tollatur defensio rei, est pariter stabilitum in hac nostra Provincia Cathalana *Constitutione 12. tit. de Notaris, y Escrivans. Et in cap. 56. Cursarum anni 1599.* quam citat noster Peguer. *in d. §. 2. nu. 8.* 4

Et quod a Pauperibus nil possit exigere Notarius, seu Actuarius causæ pro communicatione processus, ac copia illius, est pariter dispositum per *Cap. 56. dictar. Curiar. dicti anni 1599.* prout pariter dictam Constitutionem, & alias recenset *d.* Peguer. *ib. in §. 6. nu. 8. & seq.* 5

Prævidendo nostrum jus municipale quantum Reipublicæ interest, quod Notarius criminalium causarum sit vir magnæ opinionis, ac sanguinis claritate præditus, dispositum fuit per *Const. 14. tit. de Notaris, y Escrivans*, quod officium præfatum exercere non possent Conversi, seu Neophiti, ex quo ut reconciliati de recenti, adhuc ac si non essent reconciliari existimantur, nec reputantur integræ fidei adversus fideles, quapropter nequeunt munera publica prædicti Conversi obtinere, Ricciul. *de Neophitis 5. per tot. præcipue n. 4. & 5.* Caput. *de Regim. Reipub. c. 3. n. 78.* pariterque esse Judices in causis fidelium, Stayban. Ric. Baron. Thur. Altimar. *& alii quos citat.* Modern. Mansrell. ad Capyc. Latr. *observ. ad dec. 81. nu. 13.* 6

DE OFFICIO BARIGELLI, ET EXECUTIONIBUS PER EUM, *& alios Officiales faciendis.* *Rubrica XV.*

BAtigellus antequam ad suum officium admittatur, se præsentet coram D. Confalonerio, & Consulibus, cum Litteris patentibus suæ electionis, quibus lectis per Cancellarium Communis, in ejus manibus jurare teneatur, Officium suum fideliter, sine dolo, & fraude exercere; ac propterea ad effectum Syndicatus idoneum Fidejussorem præstare teneatur, & habere debeat ad minus septem Satellites, & alterum ad custodiam Carcerum, suis expensis, & Salario detinendos; quorum unus sit Executor omnium pignorum faciendorum in Civitate. Alter vero in Comitatu, qui finito eorum Officio teneantur stare ad Syndicatum. Alioquin teneatur Barigellus Querelantibus ad omnia damna per eos illata tempore sui Syndicatus bannitos omnes, & condemnatos perquirere teneatur, eosque personaliter capere, in carcerem ducere, & diligenter custodire. Et propterea debeat habere equum aptum ad percurrendum quocumque opus fuerit; & cum sua familia ire debeat de nocte ad

Conciol. ad Statut. Eugubii.

cercam per Civitatem tribus vicibus ad minus ia qualibet hebdomada, & repertos ia fragranti crimine capere debeat, & incarcetare, nec possit extra Civitatem pernoctare, nisi pro aliqun caso suum officium concernente, sub pœna vigintiquinque librat. quoties in aliquo prædictorum contrafecerit; Item debeat prædictus Barigellus, ejusque Executores, & Officiales, omni fraude remota, solicite facere executiones condemnationum quarumcumque, tam suo tempore factarum, quam Prædecessoris; etiam teneatur facere executiones pro privatis, & particularibus Personis, habita prius poliza manu publici Notarii de mandato Superioris, in qua contineatur Dies, Mensis, & Anaus, nomen Judicis, Persona, contra quam committitur, ad cujus instantiam, & pro quanta quantitate: Quod si executio facta sit in re mobili, vel se movente, teneatur Executor, vel Officialis res omnes describere in sun Bastardella, & eas in termino unius diei, si in Civitate, vel Burgis talis executio facta sit; depositasse penes Depositarium pignorum; Si vero in Comitatu, termino quinque dierum; Quibus pignoribus uti non possit in proprios usus, sub pœna XX. librar. pro quolibet, & qualibet vice; Quod si prædicti Execurores post licentiam, & mandatum infra octo dies in Civitate, & quindecim in Comitatu neglexerint executionem facere, reneantur in Syndicatu ad interesse Creditoris: Caveant etiam, ne recipiant ab aliqno debitore executiones, sive earum mercedes, nisi realiter, & cum effectu illas in totum, si fieri potest, vel in partem fecerint: Nec pro executione facieuda a Creditorihus aliquid prætendere, sive recipere ullo modo possint, ad supradictam pœnam qualibet vice incurrendam: & quolibet Bimestri monstram faciet de familia, & Equo coram Revisore Ducali; Pro suo vero Salario habere debeat quolibet Mense scuta vigintiduo cum dimidio, videlicet scuta decem a Communi, scuta vero duodecim cum dimidin a Cameta Ducali; aliisque emolumentis hactenus consuetis potiatur; juxta taxam, quæ sigillatim habetur in fine Quinti Libri. Et finito Officio stabit ad Syndicatum.

S U M M A R I U M.

1 *Barigellus tenetur ad omnia damna illata crediteribus per ejus executorem.*

2 *Debiter ad fugiendam executionem potest solvere in manibus executeris.*

Qui executor tenetur crediteri, & pro eo Barigellus, n.3.

4 *Executer non potest pro facunda executione civili ingredi domum clausam.*

Secus tamen est pro exequendo criminaliter contra delinquentem, num.5.

6 *Executori creditur, quod bona executa sint debitoris, & ab eo possessa.*

7 *Barigelli pro nominatione Satellitum ab eis recipere aliquid non possunt.*

8 *Satellites nequeunt capturam facere, absque eo quod mandatum Judicis ostendant.*

Limita in fragranti, ibid.

Si tale mandatum habere fingant, puniuntur, num.9.

Aliter si mandatum non ostendant, potest de facto eis resistere, num.10.

11 *Carcerates an liceat a manibus Satellitum se eximere, & quando.*

12 *Officiales, quando aliquid faciunt de mandato Principis, contra ipsos non potest procedi.*

13 *Satellites nequeunt delinquentes guidare.*

14 *Satellitibus quæ incumbant.*

15 *Satellitibus quæ fides tribuatur, & alia de eis remissive.*

16 *Eximentes carceratos a manibus satellitum quomodo puniantur.*

17 *Satellites vulnerando delinquentes carcerandos, qua pœna puniantur.*

18 *Satellites, ac Barigelli quam ætatem habere debeant.*

19 *Satellites negligentes in captura, seu dimittentes captos extraordinarie puniuntur.*

20 *Officiales nequeunt in Cathalonia componere captos antequam Judici eos præsentent.*

A N N O T A T I O.

1 QUod Barigellus teneatur ad omnia damna illata creditoribus per illius executores, facit tex. *in l.1. in princ. & §. familia, & ibi notant Doct. communiter, ff. de public.* & tradunt Farin. *consl.18. num.16. lib.1.* & Posthi. *de subhast. inspec.14. num.71.* ubi alius dat concordantes.

2 Debitor ad effugiendam executionem potest solvere debitum executori, & liberatur, *l.a Divo Pio 15. §. sed si emptor, ff. de re jud.* Salust. Tiber. *in pract. A. C. lib.1. c.41. in fin.* Rebuff. *de praec. licit. & subhast. ar.1. gl.2. n.15.* laté Posthi. *de subhast. inspec.14.n.69. & seq.*

3 Qui executor tenetur creditori, & pro eo Barigellus, Rebuff. *ubi supra proxime*, Posth. *dict. inspect.14. n.71. & 72.* dicens in Urbe adesse *Constitut.* Pauli V. *super reform. Tribun.*

4 Executor autem non potest pro facienda executione civili ingredi domum clausam, & frangere ostia, nisi mandatum contineat clausulam: *Aperiatur per vim*, Sola, *ad Constit.* Saband. *l.3. de forma proced. in pign. bon. mob. glos.1. nu.16.* Posthi. *de subhast. dict. inspect.14. nu 74. & seq.* & dixi ego *in Resol. crim. in verbo Captura, resol.1. n.5.*

5 Licet id possit facere in causa criminali pro carcerando delinquente, ut post Put. Foller. Farinac. Scacc. & Guazzin. per me relatos probavi, *ego in d. resol.1. nu.4.*

6 Executori creditur, quod bona executa sint debitoris, Posth. *de subhast. inspect.18. n.45.* Rota *dec.533. n.1. p.5. & dec.568. nu.1. d. par.5. rec.* ita ut dicens contrarium teneatur id probare, *ut in d. dec.* ubi hoc declaratur.

A D D I T I O.

7 BArigelli isti pro nominatione dictorum Satellitum ab ipsis nequeunt pretium ullum recipere, Solorzan. *de jur. Indiar. t.2. c.1. n.26.* ubi Mastril. *de magistratib. lib.1. c.28. n.63. & seq.* cit.

8 Et isti, seu eorum satellites facere non possunt capturam, seu executionem absque mandato Judicis in scriptis redacto, Oter. *de Officialibus Reipub. par.2. cap.2. n.9.* Amaya *in cod. ad leg. 5. de jure fisci n.2.* Ricciul. *de reprob. lib.12. cap.2. n.6. & seq.* Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p.1. lib.5. disp.13. §.12. n.335.* nisi in fragranti delicto capiant, Amaya *ubi proximè num.15.* Ricciul. *ubi supra nu.13.* Fragos. *ubi supra nu.336. & seq.* quod pariter dispositum est per nostras Constit. *Cathaloniæ 1. & seq. tit. de Capturas*, ubi sunt statutæ pœnæ contrafacientibus.

9 Quid si tale mandatum Judicis se habere fingant, cùm illud non habeant, seu se tales, cùm tales non sint, & ita ab impetitis, seu debitoribus aliquid extorserint, criminaliter, & acriter puniuntur, Amaya *ubi proximè n.18.* Matheu. *de re crim. controv.4. per tot.*

10 Debentque ista mandata, seu litteras ei, cui interest, demonstrare, aliter autem defacto eis resistere licet, Amaya *dict. l.5. nu.1.* ubi alios citat Ricciul, *ubi supra nu. 7. vers. Quodquidem mandatum, &c. & cap.3. nu.9.* & possunt casu, quo ipsi Barigelli, seu Satellites mandatum de capiendo non exhibeant, Carcerati a manibus eorum se eximere, Altimar. *in observ. ad consl.5. lib.3.* Rovit *n.8.* ubi *nostrum* Conciol. Novar. Spada, *& alios citat*, licèt *nu. seq.* veritatem præfati dicti requirat, quem vide, & Nobilem Regent. nost. Cortiada *dec.83. nu.19.*

11 Hoc saue casu, quando Barigelli, Alguatzirii, seu alii Officiales faciunt aliquid de mandato Principis, seu Proregis, propter ipsum factum non potest procedi contra ipsos, sed totum negotium debet tractari cum Principe, seu Prorege; cùm meri executores dicautur, nullamque habeant causæ cognitionem. Meritissimus noster Regens Cortiada *dec.9. n.93. & seq.* alios innumeros citans.

13 Et ita isti Satellites, seu Barigelli, cùm jurisdictionem non habeant, non possunt salvomconductum impetitis concedere, Doctissimus Altimar. *de nullitatib. to.1. p.2. rubr.12. q.33. n.83.*

14 Ministerium horum Barigallorum, & Satellitum versatur, prout in nostro statuto continetur, in capiendis delinquentibus, noctu calles perlustrare; nequeunt tamen captos apud se, nec in suis domibus retinere, Oter. *d. cap.2. nu.4. & seq.*

15 Et si ad saturitatem cupis scire, quanta fides sit danda his Barigellis, Satellitibus, Nunciis, & quando eis credatur, probationemque faciant, lege DD. citatos a Meritissimo nostro Nobili Regente Cortiada *dec. 21. num. 139.* & Doctissimum semper præ oculis habendum Blas. Altimar. *in obser. d. ad Consl.5.* Rovit. *lib.2. a nu.13.* Modern. *ad Doctum* Majorana *in oppoprax. crim. lib.2. cap.6. a num.100. ubi nostrum* Conciol. *& alios modernos citat.* Modern. Carol. Ant. de Luca *obser. ad dec. 479.* Vincent. de Franch. *per tot.* Fragos. *d. §.12. per tot.* apud quos, & ab his citatos reperies materiam digestam.

16 Et quomodo, quando, & quibus pœnis puniantur eximentes carceratos, sive pro debito civili, sive pro delictis, a manu Barigellorum, & Satellitum, reperies extense traditum a dicto Altimar. *in dict. obser. ad dict. consil.5. lib.3.* Rovit. *fere per tot. observationem*, quem rogo attente legas, & nostrum Meritissimum Nobilem Regentem Cortiada *dec.108. n.18. & seq.* Matheu. *de regim. Regn. Valent. c.8. §.8. a n.96.* ad quod videas Fragos. *d. §.12. nu.338.*

17 Pœnas, qua puniuntur Barigelli, seu Satellites vulnerando, seu occidendo, quem prehendere voluerint, tradunt Caball. *resol. crim. cas.132.* Giorba *consl.29. per tot.*

18 Quam ætatem habere debeant isti Barigelli, & Satellites, & Apparitores, tradit Narbona *de ætate ann. 25. qu.46.*

19 Nota pro coronide, quòd Barigelli, & Satellites negligentes in captura, executione, seu solutione facienda, ex malitia, præces, vel præmio, aut ipsius spe corrupti captum dimittentes, seu liberum, vel capiendum convenienter fugere facientes, seu permittentes, puniuntur pœna arbitraria juxta qualitatem casus *dict. Nobilis Reg.* Cortiada *d. dec.83. n.20.* ubi alios citat.

20 Per *Const. nostram fin. tit. de capturis*, extat dispositum, quòd nullus Algutzirius, Barigellus, seu alius Officialis audeat captos dimittere, seu permittere quod effugiant, nec eos componere, seu ab illis aliquid pro compositione exigere, sed eos antea deferre debent coram Judicibus, seu Assessoribus sub gravissimis pœnis, quod sane dolendum hodie ab Officialibus dict. Constitutionem non observari, quod vehementer cedit in damnum Reipublicæ, quietis, & ministrationis justitiæ.

DE OFFICIO CUSTODIS CARCERUM. *Rubrica XVI.*

CUstos carcerum, præstito prius per eum juramento in forma in manibus Cancellarii Communis, claves penes se diligenter retinere, & Personas ibidem pro quacumque causa detentas custodire debeat; Diem carcerationum, & nomina in libello aonotet; Carceres singulis diebus visitet, & Carceratorum indigentiis provideat, aut saltem Judici denunciet, &

bis

bis saltem in Mense Carceres mundare teneatur, & curare, quod Confraternitas Sancti Joannis Decollati singulis diebus festivis solemnibus Missam Carceratis in Altari solito celebrare faciat; & hæc omnia cum solito salario a Barigello ei dando: Et pro relaxatione, seu liberatione cujusvis carcerati, habeat bononenos duos a Cive, Incola, & Districtuali, a Forense vero duplum; Quod si ejus culpa, vel dolo aliquis carceratus aufugerit, Judicis arbitrio puniatur.

S U M M A R I U M.

1 *Custodes carcerum quando teneantur, si carcerati ex ipsorum negligentia aufugiant, & n. 3.*
2 *Barigellus quando teneatur, qui custodem proposuit, & an liberatur illum exhibendo, & n. 6.*
4 *Commentariensis, seu custos carcerum a quo deputetur in civitatibus Barchinonæ, & Gerundæ, & n. 5.*
7 *Commentariensis, quando ob fugam carcerati est condemnatus solvere, an possit obtinere cessionem contra debitorem, seu fidejussorem.*
8 *Commentariensis qua pœna puniatur, si rem cum muliere carcerata habuerit.*
9 *Carcerati, qui fractis carceribus aufugiunt, qua pœna puniantur.*
10 *Carcerati an habeantur pro confessis si aufugiunt, an possint appellare, & dicere de nullitate, num. 11.*
12 *Carcerati qui dicantur.*
13 *Alimenta carceratis, quomodo, & a quibus sint præstanda.*
14 *Carcerati an pro expensis possint in carcere detineri.*
15 *Carcerati non habent vocem activam, nec passivam in electionibus, Intellige si sint carcerati pro delicto infamiam irrogante, n. 16.*
17 *Carcerati an contrahere possint cum Commentariensibus, Officialibus, seu cum eis, ad quorum instantiam sunt capti, Intellige, ut num. 18.*
19 *Carceres a quibus sint reparandi.*
20 *Commentarienses quæ salaria a carceratis exigere possunt.*
21 *Carcerati ne fame pereant, cui incumbit.*
22 *Carceratorum custodia ad Barones pertinet.*

A N N O T A T I O.

1 CUstos carcerum quando teneatur, si carcerati ex ejus negligentia, seu dolo, vel illius substituti aufugiant, latè tradit Farinac. *c. de carcer. q. 31. per tot.* ipsum consulas, quia longum esset omnia hic recensere.

2 Et quando Barigellus teneatur, qui custodem proposuit, & an liberetur illum exhibendo, latè pariter tractant Farinac. *de delict. & pœn. q. 24. n. 53. & seqq.* & Scacc. *de judic. lib. 2. c. 21. n. 540. & seq.* ipsos consulas.

A D D I T I O.

SAne in hac rubrica ita me possem extendere circa hanc materiam custodis carcerum, & carceratorum, quod integrum librum conficerem; attamen ne fiam molestus aliena transcribendo, pro maiori annotabo aliquas quæstiones, & materias, quas, quando tibi occurrerit, poteris videre penes Doctores infra citatos.

3 Igitur si vis scire, custodes carcerum, sicque Commentarienses quando teneantur, si carcerati a carceribus aufugiant, in carcereque delictum committatur, & ad quid teneantur, lege Doctores *citatos a nostro meritissimo, ac Nobili Regente* Cortiada *in dec. 82. n. 21.* Gomez *var. 3. c. 9. nu. 11.* & Aylon *ad dict. c. 9. n. 13. in fin.* Ricc. *collect. 701. p. 3.* Matth. *de re crim. controv. 58. & 59.* Oter. *de Officialib. Reipub. part. 2. cap. 3. per tot.* Olea *de cess. jur. tit. 5. q. 7. nu. 24.* Pegas. *ad ordinat. Regn. Portugal. tom. 3. tit. 33. §. ult. c. 3. & seqq.*

4 Isti namque deputantur in nostra Civitate Barchinonæ per ipsam Civitatem, qui præstant Sacrementum, & Homagium, jurantque servare Constitutiones Cathaloniæ, audiuntque sententiam excommunicationis, uti dispositum est per *Const. 14. tit. de custodia de preso*, & per Virgarium ipsius Civitatis mittuntur in possessionem dicti officii; in reliquis autem Civitatibus Regiis, prout in hac nostra Gerundensi deputantur per
5 Officiales Regios, sicque per Ministros Regales, ut ita deputari deberi tradant Bovad. *in polit. cap. 15. nu. 123. libr. 3.* Oter. *de Official. Reipub. d. c. 3. n. 4.*

6 Quapropter ipsa Civitas Barchinonæ, & cæteri Ministri Regii eligentes, ac nominantes dictos custodes carcerum, ac Commentarienses in subsidium eorumdem tenentur de fuga carceratorum, fugæque ipsorum periculo cedunt, Oter. *d. c. 3. n. 5.*

7 Custodes carcerum, seu Commentarienses, quando ob fugam debitoris, dolo aut fraude sua eventam, sunt condemnati solvere creditori creditum; nequeunt cessionem obtinere contra ipsum debitorem, seu ejus fidejussores, bene vero si negligentia, aut culpa fuga acciderit, Olea *de cess. jur. tit. 5. q. 6. n. 23.*

8 Qua pœna custodes carcerum, seu Commentarienses teneantur, si rem habuerint cum muliere carcerata, licet meretrice, tradunt Bovadill. *in polit. lib. 5. cap. 3. n. 124.* Gomez *ad l. 80. Tauri n. 25.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. cap. 292.* & late Oter. *d. tract. d. c. 3. n. 10. & seq.* Pegas. *ad ordinatio Regn. Portugal. tom. 3. t. 33. ad §. 4. gloss. 7. n. 3. & seqq.*

Carcerati autem; qui fractis carceribus, aut aliter a carcere aufugiunt, qua pœna puniantur, si ad extensum cupis scire, lege Doctissimum sane Regentem nostrum Nobilem Cortiada *d. dec. 82. nu. 20.* Doctissimum, ac a me colendissimum Blas. Altimar. *in d. obser. 5. ad lib. 3. consil.* Rovit. *n. 31.* Mattheu. *de re crim. contr. 5. a n. 52. ad fin. & contr. 17. tota, & de regim. Regn. Valent. c. 8. §. 9. n. 74. & seq.* Faris ad Covarr. *var. lib. 1. c. 2. a n. 63.* ubi multa scitu digna in foro interno, & externo tradit circa hanc fugam carceratorum, quem deprecor legas. 9

Carcerati sic fractis carceribus fugientes habentur pro confessis, Faria, *ubi proxime n. 76.* Altimar. *de nullit. tom. 1. p. 1. rub. 4. q. 17. n. 2.* Cabal. *cas. 8. per tot.* Gomez *var. 3. c. 9. n. 11.* & ibi Aylon. *n. 12.* Diana *tom. 5. tr. 12. res. 15. n. 1.* concurrentibus traditis a dicto Altimar. *d. q. 56. a nu. 3. ad fin.* Modern. Manfrell. ad Capyc. Latr. *observ. 76. n. 4.* & ita ne- 11 queunt appellare, & dicere de nullitate, Altimar. *d. q. 16. per tot.* 10

Et carcerati dicuntur non solum in carceribus detenti, sed etiam qui sub fidejussione relinquuntur, Majorana *in oppprax. crim. lib. 2. c. 1. nu. 16.* ubi *nu. 17. & 18.* tradit statuto de carceratis loquendo satisfieri, si Nobili Domus, Palatium, aut Civitas loco carceris assignatur, & ita pariter mandatu Principis de carcerando Nobilem obtemperatur. 12

Alimenta carceratis, tam pro delictis, quam pro debitis pecuniariis, & civilibus, a quibus sint præstanda, & qualia, & si non præstentur, quid teneatur facere, docent Balmaseda *de collectis q. 76. tota,* Choel. *in bull. bon. regim. c. 39. n. 22. & seq.* Emin. de Luca *de crediter. discurs. 31. n. 18. & discurs 118. & 153. per tot.* & late Meli. *ad Castil. de aliment. c. 37. §. 3. a n. 4. ad fin.* Olea *de cess. jur. tit. 6. q. 4. nu. 23.* ubi inter plures citat nostrum Cancer. *var. 1. c. 16. a n. 9.* tradentem *const. fin. tit. de Pobres Plaadejants*, supra ista alimenta præstanda debitoribus per creditores disponentem. 13

Isti sane carcerati, licet pro pœna, & pecuniaria condemnatione in carcere detineri possint, non tamen pro expensis litis, seu causæ criminalis, Olea *de cess. jur. tit. 5. q. 5. n. 35. in fin.* 14

Pariter carcerati non habent vocem activam, nec passivam in electionibus Universitatum, Caput. *de regim. Reipub. c. 3. n. 76.* 16 quod credo intelligi pro delicto, quod infamiam irroget, quia in casa nec testis esse potest. Majorana *d. oppprax. crim. l. 2. c. 6. n. 77.* 15

Et an carcerati contrahere possint, & contractus facti cum custode carceris, Officialibus, seu cum eo, ad cujus instantiam sunt capti, sint validi, quando, & quomodo, tradunt *Doctores citati a Doctissimo* Urceol. *in tr. de transact. q. 33. tota,* Olea *de cess. jur. tit. 8. q. 1. n. 7. & seq. ubi pluros citat* Cyriac. *controv. 467. a n. 13.* Emin. de Luca *de alienat. ad contract. prohibit. lib. 7. disp. 41. per tot.* 17

Quod sane limitatur, quando contractus factus a carcerato tenderet in ipsius utilitatem; nam tunc recte sustinetur, ex quo metus tunc non præsumitur, Urceol. *d. tr. q. 11. n. 45.* 18

Curiosus si desiderat scire, a quibus sint reparandi carceres, qui ad earum reparationem, constructionem, & ædificationem teneantur, lege Doctum Balmaseda *de collect. q. 59. n. 23. & seq. nostrum Meritissimum Regentem* Cortiada *dec. 82. n. 23.* ubi plures citat. 19

Salaria autem, & alia, quæ a carceratis possunt exigere custodes carcerum, seu Commentarienses ratione custodiæ, aut alio quovis quæsito colore, & alia multa reperies dispositum per diversas *Constit. Cathaloniæ positas sub tit. de Custodia Presos*, ad quas recurre. 20

Unum pro coronide commendo custodibus carcerum, & Commentariensibus, aliisque Officialibus, & Judicibus, ut de alimonia carceratorum curent, ne fame pereant, sicque bene, & humaniter carcerati tractentur, ut ab Imperatoribus Honor. & Theodor. *in l. Judices, Cod. de Episcopal. Audien.* extat dispositum, & commendatum Emin. de Luc. *de crediter. disc. 153. n. 5.* Bovadill. *in Polit. lib. 3. c. 4. n. 87. & c. 15. n. 63. & n. 103.* Barbol. *ad d. l. Judices n. 2.* 21

Custodia carceratorum ad Baronem, ad quem spectant fructus jurisdictionis, non autem ad vassallos pertinet; possunt tamen ex causa vassalli ad id compelli, soluta eis justa mercede, Cancer. *variar. 3. c. 13. n. 233. & seqq.* 22

DE VISITATORIBUS CARCERUM. *Rubrica XVII.*

UT carcerati in eorum indigentiis subveniri possint, nec paupertate oppressi omnino destituantur: Volumus, quod duo Electi a Confraternitate S. Joannis Decollati, quolibet mense carceratos visitare possint ad effectum providendi de eorum necessariis, illoique Judices omnino admittere debeant cum præsentia ipsorum, sive Notarii Maleficiorum, ad hoc, ut nullo pacto eorum munus in alloquendo, seu alias excedere valeat.

S U M M A R I U M.

1 *Scammarola de visitatione carceratorum tractat. Pariterque Emin. de Luca, & Gomez n. 2.*
3 *Visitatio carceratorum in Cathalonia quomodo fit.*
4 *Visitatio carceratorum Gerundæ commendatur.*

A N N O T A T I O.

DE Visitatoribus carcerum integrum edidit tractatum *Episcopus Scammarola*, ipsum consulas. 1

AD-

ADDITIO.

2 DE hac rubrica nil est annotandum, nisi recurrere ad Scanarola citatum a nostro Concielo, in quo latissime invenies tractata cuncta, quæ volueris, & lege Eminent. Card. de Luca *relat. Cur. Rom. forens. disc.* 29. *per tot.* Gomez *var. lib.* 3. *c.* 9. *n.* 7. *in fin.*

3 Solum adducam, quod in nostra Provincia per *Const.* 3. *tit. de Audientia, y Consell Real* & per alia jura statutaria, est dispositum, quod dicta visitatio carceratorum fiat in quacumque septimana, & in defectu Proregis, & absentia Gubernatoria Cathaloniæ, a Civitate Barcinonæ vice Regia procedente, sit ipsa visitatio a Vicario Barcinonæ cum assistentia Consiliariorum dictæ Civitatis, Xammar. *de privil. Civit. Barcin.* §. 10. *n.* 41. & ibi Montaa *n.* 42.

Dolendum sane de carceratis nostræ Civitatis Gerundæ, & de incuria Officialium illius in cura, ac visitatione ipsorum, ne permittat Deus ab ipsis in judicio reddituro Omnipotenti ratio exigatur, & ne eorum animam ad condemnationem ipsa incuria conducat. 4

DE ELECTIONE, ET EXTRACTIONE SYNDICATORUM. *Rubrica XVIII.*

UT Judices, & Officiales omnes de gestis, & administratis per eos, rationem reddant, eligantur a Magistratu ad illos syndicandum duo cives; ex primo, vel secundo gradu, non minores xxx. annis, nec a Judice syndicando condemnati. Quibus addatur Consultor J. D. & Notarius arbitrio Magistratus, & omnes solita mercede a Camera Ducali præstanda, eorum officium suscipere teneantur.

SUMMARIUM.

1 *Syndicatores, vulgo dicti Judices Tabula in Cathalonia quomodo eligantur.*
Et ex quibus personis, num. 2.
Et quomodo in civit. Gerundæ, num. 3.

ADDITIO.

1 IN hac nostra Provincia Cathalana jam est per varia jura municipalia, ac statutaria præcipue *per Const.* 7. *tit. de offic. de Jutges de Taula*, provisum, qui ad officium prædictum syndicatoris, seu ut Nos dicimus *Jutges de Taula*, eligi debent, & a quibus, ita in his non immoror, sed si vis circa hæc aliqua scire, perquire nostros Doctores Cathalanos super has Constitutiones, & invenies cuncta, quæ volueris.

Et sicuti per nostras Constitutiones, ac jura municipalia est 2 dispositum circa electionem, & extractionem horum Syndicatorum, seu ut nos dicimus *Judicum Tabula*, eam fiendam esse de personis Civitatum Capitum Vicariarum, ita pariter in Regno, seu Civitate Neapoli eliguntur, & extrahuntur per dictam Civitatem ea personis Sedilium illius, ut late adducit Capur. *de regim. Respub. c.* 7. *§.* 9. *per tot.* ubi multa invenies.

In nostra autem Civitate Gerundensi per privilegia ipsi con- 3 cessa est dispositum, quod si per S. C. & R. M. intra duos menses post finitum triennium non fuerint creati Syndicatores ad syndicandum Officiales, possit ipsa Civitas eos creare, qui forte extrahuntur, nempe duo ex Civibus de manu majori, unus nempe Miles, alter Civis, & ex bussula Insacculatorum in officio Judicis, alter Jurisperitus, & coram ipsis agitantur causæ syndicatus Officialium, qui in dicto triennio in exercitio fuerunt, & ita practicatur.

DE OFFICIO SYNDICATORUM JUDICUM, ET ALIORUM *Officialium. Rubrica XIX.*

CIves ad syndicandum electi, præstito prius Juramento in manibus Cancellarii; gesta per Officiales diligenter examinent, Querelas audiant, Condemnandum condemnent, Absolvendum absolvant, de male, & negligenter gestis debitas pœnas imponant. Forma autem procedendi hæc erit: Cum primum successor advenerit, & non ante, Præconia tria fiant per Civitatem, quorum unum cadat in die Sabbati, in quibus moneantur omnes, ut per tres dies post sonum campanæ, suas Querelas proponant, & prima die Officialis se præsentet coram dictis Syndicatoribus; & respondendo Inquisitioni contra eum formatæ, præstare debeat idoneum Fidejussorem de stando juri, & judicatum solvendo; & demum diligenter annotatis omnibus petitionibus, & querelis, & mature cum eorum Consultore discussis, infra octo dies teneantur ipsorum sententiam, seu Consultoris votum in Auditorium Serenissimi transmittere, & si pro justificatione querelarum necessarium omnino videatur; ad alios quinque, sive octo dies a Syndicatoribus prorogari possit: Quo voto deinde recepto, causam statim pro Justitia terminare, & expedire teneantur.

SUMMARIUM.

1 *Magistratus quilibet debet stare ad syndicatum.*
2 *Petitiones contra Judicem non attenduntur, si data sint elapso termino syndicatus.*
Etiam si per illas dantem allegentur absentia, vel impedimentum, num. 3.
Contrarium tamen tenent plures Doctores, n. 4.
Debent in scriptis dari, & ab Advocato, seu a parte subscribi, num. 28.
5 *Judex solutus per Syndicatores non potest amplius molestari.*
Fallit, num. 6.
Quid, si perempta fuerit instantia, seu absolutus ex defectu probationum, n. 35.
7 *Judices hodie non syndicantur, nisi de dolo, & barattaria.*
Hoc non procedit in Cathalonia, n. 23.
8 *Judices quando dicantur committere barattariam.*
9 *Barattaria contra Judicem est plene probanda.*
10 *Probatio contra Judicem in syndicatu non admittitur per juramentum suppletorium.*
11 *Judex non potest syndicari durante officio, & n.* 19.
Limita in Cathalonia, n. 20.
12 *Feria non obstant in causa syndicatus.*
13 *Barattariam ad probandum non admittuntur testes a Judice carcerati, & alii.*
14 *Judici in dubio est favendum in syndicatu.*
16 *Syndicatus judicium a jure Divino provenit, & ita nequit a Principe remitti.*
17 *Syndicatores in Cathalonia habent jurisdictionem ordinariam, non delegatam.*
Ideo possunt cognoscere de nullitate sententia ab ipsis prolata, num. 18.
21 *Officialis, qui non præstat cautionem de parendo syndicatui, non debet recipi ab Universitate.*
22 *Officialis, qui non stetit in syndicatu, nequit ad aliud officium eligi.*
24 *Officiales syndicantur non solum de delictis commissionis, sed de delictis omissionis.*
25 *Honor est debitus Officialibus syndicandi.*
26 *Officiales an pro residuo sint syndicandi post finitum triennium, seu ante.*
27 *Syndicatus materiam qui tractant remissive.*
29 *Sententia, & procedimenta debent esse facta ab omnibus syndicatoribus, aliter sunt nulla.*
30 *Syndicatus causa qua termina habeant in Cathalonia.*
31 *Sententia prolata post finitum tempus præfixum Syndicatoribus ad sententiandum sunt valida.*
Præcipue in Cathalonia, num. 32.
Et licet declarent, pœnas non evitant, n. 33.
33 *Requisitiones requiruntur ut procedi possit in syndicatu contra Officiales, & n.* 43.
34 *Instantia ad probandum in causis syndicatus si effluxerit, probationibus non factis, veniunt querelantes condemnandi in expensis.*
36 *Causa syndicatus an possit evocari.*
37 *Appellare an liceat a sententiis syndicatorum.*
Intellige, ut num. 38.
An ab interlocutoria, num. 39.
Bene tamen potest dici de nullitate, num. 40.
41 *Sententia syndicatorum, non obstante appellatione exequuntur, præstita cautione, si minores sunt* 100. ff.
42 *Appellare an liceat a sententiis latis per visitatores Officialium domus Deputationis.*

ANNOTATIO.

DIxi supra *ad rub.* 11. *in fin.* Magistratum quemlibet muneris gesti rationem reddere debere mediante syndicatu ex Frezon. *ad stat. Urb. c.* 13. *in princ.* & ex Mastrill. *de Magistr. par.* 2. *lib.* 6. *c.* 1. quibus nunc addo Massin. *de confisc. bonor. q.* 11. *n.* 8. ubi dicit, per *Constit. March. lib.* 2. *c.* 40. id esse faciendum intra 20. dies, licet in hoc nostro statuto assignentur tantum tres dies ad porrigendum petitiones. 1

Itaque si post lapsum d. termini præsententur petitiones contra Judicem, illæ non sint admittendæ, neque super illis possit ferri sententia, ut tradunt Cancer. *var. resolut. part.* 3. *cap.* 12. *numer.* 42. Thomat. *decis. March. per tot.* Massin. *de confisc. bonor. d. qu.* 11. *num.* 11. & dixi ego in *Resol. crimin. in verb. Syndicatus, resol.* 5. *n.* 1. 2

Quod habet locum, etiam si volens porrigere querelam contra Judicem post lapsum terminum alleget absentiam, ignorantiam, vel aliud impedimentum, quia adhuc illum non esse admittendum voluerunt Cavalc. *de Brach. Reg. p.* 5. *nu.* 11. Thomat. *d. dec.* 25. *n.* 11. & Guazzin. *defens.* 1. *c.* 23. *sub n.* 10. 3

Licet contrarium, imo comparentem post elapsum terminum ad querelandum, & medio juramento allegantem absentiam, vel aliud impedimentum esse admittendum ad querelandum voluerint Cumin. *de syndic. cap.* 17. *num.* 20. Giurb. *cons.* 3. *n.* 9. late comprobans, & Massin *de confisc. bonor. d. qu.* 11. *n.* 12. dicens, hanc opinionem approbatam fuisse per 4

Sac.

Sac. Consultam de anno 1653. in quadam causa Civitatis Fulgin. ut ibi per eum, & dixi ego *in d. resol.* 5. *n.* 4.

5 Amplia dicta *supra nu.* 2. ut eo magis habeant locum quando Judex fuit absolutus per Syndicatores, quia amplius molestari non potest, ut post Pat. Rim. Jun. Turret. & Mastrill. per eum relatos firmat Giurb. *d. cons.* 15. *n.* 18.

6 Licet pro obligationibus contractis per Judicem uti privatum, & pro delictis non ratione officii commissis possit conveniri etiam finito officio in alio judicio, voluerunt Bald. Avil. & Cancer. qui illos refert *var. resol. d. c.* 12. *n.* 44. & dixi ego *d. resol.* 5. *n.* 7.

7 Judices autem hodie de consuetudine non syndicantur, nisi de dolo, & barattaria, non autem de sententiis, nec de lata culpa, ut tradunt Lod. *concl.* 38. *illat.* 102. ubi testatur de communi observantia Urbis, Status Ecclesiastici, & totius Italiæ. Giglia *ad st. at. Perus. in §. syndicatus, vers. cum quidam, & in anno, n.* 6. ubi dicit, ita mandasse Sac. Consultam, quem referendo sequitur Massjo. *in d. q.* 11. *n.* 5. & ita tenent Farin. Giurba, Scac. Ciuaz. & alii per me relati *in Resol. crim. in verbo Syndicatus, resol.* 3. *in princ.*

8 Judex autem dicitur committere barattariam, dum aliquid accipit, ut non faciat, vel facienda omittat, & ut latius declarant Paschal. Masc. Mastrill. Decian. Farinac. Anton. de Ball. & alii per me relati in *d. resol.* 3. *n.* 2.

9 Barattaria vero est plene probanda, ut Judex possit puniri criminaliter, quicquid sit, quando contra eum agitur civiliter, ut probant Decian. *tr. crim. lib.* 8. *c.* 38. *nu.* 1. *& seqq.* Farinac. plene *de var. ac diver. crim. q.* 111. *nu.* 264. ubi testatur de communi opinione, & Massin. *de conf. bon. d. q.* 121. *n.* 56. & dixi ego *in d. verb. syndicatus, resol.* 2. *n.* 1.

10 Itaut probatio contra Judicem in syndicatu non admittatur per juramentum suppletorium, Seraph. *de privil. juram. priv.* 33. *n.* 60. *& seqq.* late comprobans Manc. *de juram. p.* 2. *art.* 6. *n.* 35. Farinac. *in frag. crim. p.* 2. *litt. I. nu.* 1213. & Balth. Thom. *in suis tract. var. tom.* 2. *in tractat. de tut. & curat. tit.* 19. *n.* 2951. ubi dat concordantes quamplures.

11 Judex autem non potest syndicari durante officio, *l. nec Magistratibus* 32. *ff. de injur.* Farin. *in d. q.* 111. *n.* 185. Massin. *de confisc. bonor. d. q.* 11. *n.* 26. Choell. *ad Bull. bon. regim. cap.* 19. *n.* 39. & alii plures per me relati *in d. verb. Syndicatus resol.* 4. *n.* 1. ubi dixi, hoc non habere locum pro crimine barattariæ, & pro delictis commissis circa officium, ut ibi est videre.

12 Syndicatores in casu syndicatus possunt procedere feriis non obstantibus in fabricando processum, secus quoad sententiandum, Cancer. *var. resol. p.* 3. *c.* 12. *nu.* 28. Rovit. *de syndic. offic. pragm. n.* 8. & Massin. *in d. q.* 11. *n.* 20. *& seq.* & summarie, & sola veritate inspecta, Massin. *d. q.* 21. *n.* 23. ubi declarat, quid importent dd. clausulæ.

13 Ad probandam autem barattariam requiruntur testes idonei, & non admittuntur testes a Judice carcerati, vel qui dederant petitiones in syndicatu, ut latè probavi ego *dict. ver. Syndicatus resol.* 2. *fere per tot.*

14 Advertendum etiam est, quod in syndicatu in dubio est favendum Judicibus, cum illi non sint calumniandi, nec contra illos sit facienda scrupulosa inquisitio in reserentiam prioris Officii, ut probat Put. *de syndic. c.* 3. *n.* 1.

ADDITIO.

15 SAne in hac Rubrica integrum tibi possem tradere tractatum absque divagare ad extranea, sed solum discurrendo in materia præcisa, & non ignoranda, tamen non intendo cuncta ad extensum tractare, sed solum aliqua notabilia tradere ad majorem facilitatem alia cuncta discendi a Doctoribus infra citandis.

16 Idcirco dico, quod hoc judicium syndicatus a jure Divino provenit rationibus traditis *sub Rubr.* 11. tam a nostro Conciolo, quam a me, & præcipue ut quilibet reddat rationem villicationis suæ, & ita non possit a Principe remitti, tradit Caput. *de Regim. Reipub. d. c.* 7. *§.* 9. *n.* 1. *&* 61. ubi tradit, quomodo intelligatur, si a Principe remittatur syndicatio.

17 Syndicatores autem in nostra Provincia habent jurisdictionem ordinariam, non delegatam, & sic sunt Judices ordinarii constituti a nostris Constitutionibus Cathaloniæ, Cancer. *var.* 3. *c.* 12. *n.* 3. *& seqq.* Altimar. *de nullitat. tom.* 1. *p.* 2. *rubr.* 10. *q.* 1. *n.* 67. *& p.* 1. *rubr.* 3. *q.* 10. *n.* 21. *vers. Tamen in locis*; ex quo uti notur effectus traditi a dicto Cancer. *ibid. n.* 9. *& seqq.* Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p.* 1. *l.* 7. *disp.* 23. *§.* 1. *n.* 17. Fontanel. *dec.* 259. *n.* 4. *& seqq.*

18 Præter prædictos effectus traditos a nostro Cancer. nascitur alius; quod ex quo sunt ordinarii, possunt cognoscere de nullitate sententiæ per dictos syndicatores prolatæ, proposita coram ipsis principaliter, seu excipiendo, Altimar. *d. p.* 1. *d. rubr.* 3. *q.* 7. *n.* 61.

19 Durante officio nequeunt Officiales syndicari, nec conveniri, Jul. Clar. *in prax. crim. q.* 16. *n.* 6. nisi sint perpetui, ut dixi *rubr.* 10. & tradit Cancer. *var. d. c.* 12. *n.* 140. *& seqq.* hoc tamen non procedit
20 in Cathalonia, in qua Officiales Regii possunt durante eorum officio syndicari, ac puniri, per *Const. unicam, tit. Que los Oficial. pugan esser punits, &c.* quam adducit Cancer. *d. c.* 12. *n.* 100.

21 Quapropter Officialis, qui non præstat cautionem de parendo syndicatui, non potest recipi in Officialem per Universitatem, Altimar. *d. p.* 2. *rub.* 10. *q.* 12. *n.* 4. ubi Capiblanc. & Carab. *citat.* Et ita per *Const.* 3. *tit. de ofici de Jutges de Taula*, est dispositum, quod prædicti Officiales cum fidejussoribus assecurent tenere Tabulam, & stare syndicatui.

22 Et ita Officialis, qui non stetit syndicatui, nequit ad alium officium eligi, Altimar. *d. q.* 12. *nu.* 1. Fragos. *ubi supra dict. §.* 1. *n.* 11. *&* 13. Cancer. *d. c.* 12. *n.* 151.

23 In hac nostra Provincia Officiales syndicantur non solum de barattaria, & dolo, de quibus hodie de consuetudine solum syndicari tradit noster Conciol. sed etiam de quacumque injuria, fraude, debito, & aliis quibusvis delictis, culpis, gestis, ac debitis contractis per expressam *Const.* 7. *tit. de ofici de Jutges de Taula*, Canc. *d. c.* 12. *n.* 220. *& seqq.* Capur. *d. c.* 7. *§.* 9. *a n.* 32. *ad* 43. Fragos. *d. disp.* 23. *§.* 4. *per tot.*

24 Et non solum de delictis commissionis in officio, sed etiam de delictis omissionis, tamquam sæpe sæpius magis damnosis Reipublicæ, syndicari possunt Officiales, Carleval. *de judiciis tit.* 1. *disp.* 2. *a n.* 518. ubi plures citat.

25 Istis tamen Officialibus, etiam post finitum officium, & tempore quo syndicantur, est debitus honor, & reverentia; cum adhuc splendor dignitatis duret, ita & taliter quod eos offendentes graviter puniuntur, Olea *de cess. jur. tit.* 3. *q.* 3. *nu.* 27. & in syndicatu dum a syndicatoribus interrogantur, non stare, sed sedere debent, licet in inferiori loco, Olea *d. n.* 27. ubi alios citat.

26 Sane si Officiales minus anni officium exercuerint, & pro sequenti triennio fuerint creati, credo cum Fontanell. *dec.* 157. *& seqq.* debere syndicari pro dicto residuo, non tamen differre syndicatum in finem dicti triennii, ad quod vide nostrum Cancer. *d. c.* 12. *a n.* 150. *ad* 176.

27 Materia ista est ita extensa, quod esset numquam ad finem perducere, velle eam extense tractare, & ita si eam desideras discurrere, & minutatim prævidere præter Doctores, qui de ea integrum tractatum fecerunt, vide nostrum Cancer. *var.* 3. *d. c.* 12. Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p.* 1. *lib.* 7. *disp.* 23. *tota*, Caput. *de regim. Reipub. d. c.* 7 *§.* 9. Mastrill. *de Magistrat. lib.* 6. *c.* 1. *& seqq.* Ricc. *collect. p.* 1. *collect.* 247. Bovadill. Politic. *lib.* 5. *c.* 1. *a n.* 15. *& seqq.* Giurba *consil.* 53. *&* 72. Escalon. Gazophil. *lib.* 1. *c.* 21. ubi *n.* 2. plures citat.

28 Solum pro coronide tibi adducam aliqua manualia, & in praxim occurrentia, præcipue in hac nostra Provincia: & in primis quod in hoc judicio libellus in scriptis requiritur, Fragos. *d. disp.* 23. *§.* 2. *n.* 33. & ipse, & schedulæ debent esse subscriptæ ab aliquo Advocato, alitve de ipsis querelis, ac causis nulla potest haberi ratio, per *Const.* 25. *tit. de ofici de Jutges de taula*, & vide Caput. *d. §.* 9. *n.* 43. *& seqq.* ubi formam libellandi in hoc judicio tradit.

29 Sententiæ, & procedimenta debent esse lata, & facta ab omnibus syndicatoribus, seu Judicibus tabulæ; taliter quod uno absente, seu non judicante, omnia sunt nulla, Cancer. *var. d. c.* 12. *n.* 267. *& seqq.* Caput. *d. §.* 9. *n.* 69.

30 Termini causarum syndicatus in hac nostra Provincia omnibus sunt noti, uti constituti a nostris constitutionibus, præcipue *a d. Const.* 7. *d. tit. de ofici de Jutges de taula*, & ita in his non immoror: solum assero, sententias prolatas post fini-
31 tum mensem præfixum syndicatoribus ad sententiandum esse validas prout ita tenet Canc. *d. c.* 12. *n.* 78. *& seqq.* Antonell. *de temp. legal. lib.* 2. *c.* 51. *nu.* 16. & Doctores citati a Doctissimo Altimar. *d. tract. de nullitat p.* 1. *rub.* 9. *q.* 36 *n.* 106. licet contrarium teneant Fragos. *d. disp.* 23. *nu.* 18. & Doctissimus Altimar. *de nullit. p.* 1. *rubr.* 9. *q.* 35. *per tot.* maxime *n.* 5. 12. *& seqq.* ubi late hanc quæstionem tradit: tu cogita.

32 Bene censeo in hac nostra Provincia sequendam esse sententiam nostri Cancerii propter rationes ab ipso, & ab Antonell. traditas, ea maxime quia per varias Const. præcipue *Constit.* 12. *anni* 1599. ipsis syndicatoribus est stabilita pœna amissionis salarii, & solutionis tantondem, quod confirmat cuncta tradita per ipsum Canc. ad fulciendum suam opinionem.

33 Unde perempta instantia dictorum quatuor mensium non possunt syndicatores, seu Judices tabulæ sententiare, Altimar. *d. rub.* 9. *q.* 36. *n.* 163. *& seq.* imo licet pronunciarent, non evitarent pœnas ab ipsa *Const.* 12 *Curiarum anni* 1599. stabilitas; si tamen interpellationes necessariæ præcesserint, prout præcedere debent, juxta tradita a Cancer. *d. c.* 12. *n.* 246. *cum seqq.*

34 Instantia autem ad probandum, & ita in hac Provincia mensis datus, si effluxerit, querelantesque probationes omiserint ipsi sunt condemnandi in expensis, Altimar. *d. q.* 36. *n.* 104 & Officiales sunt absolvendi, Altimar. *ibid. d. n.* 103.

35 Hoc sane casu peremptæ instantiæ, & ita absolutoriæ ex defectu probationum, seu alia qualibet causa, an contra dictos Officiales aliquo modo possit procedi, invenies late per tractatum a dicto Altimar. *d. Rubr.* 9. *d. q.* 36. *a n.* 94. *ad* 127. *& in obser. ad const.* 37. Rovit. *lib.* 3. ad quem, & Doctores ab eo citatos recurre.

36 Causæ autem istæ, an ad instantiam Officialium, seu querelantium possint evocari ad Regiam Audientiam, tradit Cancer. *var. d. c.* 12. *n.* 87. *& seqq.* ubi *Const.* 31. *tit. de ofici de Jutges de taula* adducit.

37 A sententiis istorum syndicatorum, seu Judicum tabulæ minoribus 300. *ss.* in nostra Provincia non licet appellare per *Const.* 7. *d. tit. de ofici de Jutges de taula*, *& ibi* Mier. *n.* 127. a majoribus autem, aut minoribus continentibus infamiam, optime potest appellari, semel tantum per Officialem, aut querelantem ad Judicem appellationis, ibidem designatos *dict. Const.* 7. & ibi Mier. *n.* 137.

38 Si vero Officialis iterum per Judicem appellationis fuerit, condemnatus, & sic fuerit confirmata sententia lata per dictos Judices tabulæ, non potest amplius appellare, Cancer. *var. d. c.* 12. *n.* 181. *& seqq.* Altimar. *de nullit. t.* 1. *p.* 1 *rub.* 5. *q.* 27. *nu.* 9. si autem ipsa sententia Judicis appellationis fuerit

rit contraria sententiæ syndicatorum, optime ad Regiam Audientiam appellatur per *Const.* 31. *Per quant, d. tit. de offici de Jurgende tanla*, Cancer. *ubi proxime n.* 185. licet de jure communi aliter dicendum veniret, Mier. *ad d. cap.* 7. *de tabula collat.* 4. *n.* 145. Altimar. *ubi proxime d. q.* 26. *n.* 50.

39 Licet quod quando non potest appellari a sententia intelligatur de definitiva, & dicatur tunc posse appellari ab interlocutoriis, Mier. *d. collat.* 4. *d. c.* 7. *de tabula, nu.* 152. Azeved. cum Lancellot. *in l.* 27. *tit.* 8. *lib.* 3. *n.* 179. Salgad. *de Reg. protect. p.* 2. *c.* 6. *n.* 55. tamen contrarium est verum, & ita non licet in nostra Provincia in hac materia appellare ab interlocutoria, Mier. *ubi proxime n.* 153. Altimar. citato Scaccia *d. q.* 27. *n.* 13.

40 Bene tamen potest dici de nullitate sententiæ Judicis appellationis confirmatoriæ primæ; cum appellatione prohibita non veniat prohibitum dici de nullitate, Mier. *ubi proxime n.* 131. Cancer. *d. c.* 52. *nu.* 186. *& seqq. & c.* 58. *num* 52. Altimar. *d. q.* 27. *n.* 14. *&* 16.

Sententiæ autem istorum syndicatorum, seu Judicum tabulæ pendente appellatione, si minores sunt 100. ff. præstita cautione, mandantur executioni, Altimar. *d. q.* 27. *n.* 7. citan; nostrum Fontanell. *dec.* 529. *& seqq. t.* 2. 41

Si vis scire, si a sententiis latis per Visitatores Officialium 42 domus Deputationis, (ex quo per *c.* 3. *nu.* 21. *Curiar. anni* 1599 est prohibita appellatio, recursus, ac supplicatio ab eis) sit prohibitum dicere de nullitate, lege Cancer. & Fontanell. citatos a Doctissimo Altimar. *d. q.* 7. *n.* 8.

An autem Officialis possit syndicari de his, pro quibus non 43 fuit interpellatus, nec ei præsentatæ fuerint interpellationes, & ita non præcedentibus interpellationibus possit in judicio syndicatus contra eum agere, ut tradit noster Doctissimus Fontanel. *dec.* 360. *per tot. præcipue n.* 4.

DE OFFICIO CANCELLARII COMMUNIS. *Rubrica* XX.

CAncellarius Communis sit, & esse debeat Vir discretus, major xxx. annis, legalis, & sufficiens Notarius, & Civis Eugubinus, qui intersit omnibus Consiliis Generalibus, & Specialibus, in quibus legere debet Partita omnia per Magistratum proponenda, illaque statim, ac distincte una cum discussionibus, & Resolutionibus describere in Libro Reformationum infra tres dies, sub pena quinque librarum, pro qualibet Reformatione. Tenetur etiam facere omnes, & quascumque bullettas de omnibus expensis faciendis, tam ordinariis, quam extraordinariis, & omnibus Salariis persolvendis; quæ Bullettæ sigillari debeant solito Sigillo in Capsa retento, illasque registrare Cancellarius teneatur in Libro ad id deputato: assistat etiam Extractioni Magistratus singulorum Nomina publicando, & in ejus Ingressu Juramentum deferat juxta Formam suo loco traditam; talisque Extractio, Ingressus, & Juramentum adnotentur per eum in Libro Reformationum; sicut etiam Electio, & Juramentum aliorum Officialium, prout hactenus observatum fuit: utque magis omnibus innotescat, Deputatos, Consiliarios, & alios Officiales Communis descriptos ordinatim habeat in Tabella, in Audientia detinenda: describat etiam omnia Bannimenta, ac Decreta, quæ in dies fierent a Serenissimo Duce, vel ab ipso Communi: Litteras eleganti, puroque sermone scribat, illasque sive etiam receptas, cum opus fuerit, registret. Omnes scripturas a Magistratu requisitus pro negociis publicis gratis faciat & in publicam, & authenticam formam redigat: Teneatur quoque se rogare de Sententiis, seu Declarationibus, & Mandatis ferendis, & faciendis, a Magistratu, seu Consilio de Rebus publicis, & de omnibus instrumentis Venditionum, Locationum, Gabellarum, & similium, quæ in dies fieri contingit cum his, qui servire promittunt, tam in Civitate, quam ejus Districtu, illaque in publicum Librum Reformationum registrare: Patentes etiam, sive licentias super extractione Porcorum de mandato Domini Locumtenentis conficiat: Calculatores, seu Revisores Introituum Communis, exactam rationem ponere, cum Depositariis, Exactoribus, & Administratoribus Rerum Communis, diligenter curet, relatosque Debitores in partitam referat, manu Revisorum subscriptam, illosque statim in solita Tabella in audientia affigat: Omnes Libros, & Scripturas in Cancellaria ordinatim retineat, nec inde exportari permittat, aut copiam petenti faciet absque rationabili causa, & licentia Magistratus: Sicut etiam absque ejus licentia, extra Civitatem non pernoctabit: Pro Litteris, Parentibus, quæ ad Annum fieri solent Medicis, Chyrurgo, & Magistro Grammaticæ habeat Scutum unum paulorum decem a quolibet, & idem pro qualibet Reformatione; Fidem faciat requisitus Legalitatis Notariorum; & adhibito Sigillo habeat a Civibus bononenos quatuor, & a Forensibus bononenos octo; Pro suo salario habeat quolibet Anno a Camera Ducali scuta duodecim, a Communitate vero scuta trigintaquatuor, & teneatur providere de Charta, Atramento, Cera, & Candelis in Cancellaria detinendis, & exigere impositionem Salarii Barigelli, cæterisque emolumentis consuetis potiatur: Habeat etiam Victum in Palatio cum Magistratu, cui teneatur continue assistere, cumque associare ad Ecclesias, & alia loca publica, omniaque negocia ei commissa ad Communitatem spectantia diligenter pertractare, & propterea ab alienis causis, & negociis, quæ ejus officium impedirent, caveat, & abstineat, & finito ejus officio rationem reddat de gestis per eum, & de libris in publicam formam redactis, & scripturis omnibus, quas per inventarium successori restituere teneatur.

S U M M A R I U M.

1 *Verba* vir discretus, *significant virum judiciosum, & prudentem.*
2 *Civium appellatione veniunt, qui sunt de Civitate, non autem qui sunt de Castris.*
Veniunt tamen etiam, qui sunt de Comitatu, maxime in favorabilibus, n. 3.
4 *Civium appellatione an veniant cives ex privilegio remissive.*
5 *Secretarius civit. Gerunda ex quibus eligatur.*
6 *Protocolla Secretarii Reipublica cujus sint.*
7 *Secretarius Universitatis debet in cunctis negociis intervenire, & instrumenta conficere.*
8 *Sigillo cognoscuntur cujus sint littera, ac scriptura.*
9 *Secretarius Civitatis eligendus est ex notariis collegiatis ejusdem.*

A N N O T A T I O.

1 VErbum *vir discretus*, de quo in principio hujus statuti, designat virum judiciosum, & prudentem, cum idem sit discretio, quam judicium, ut declarant Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 8. *n.* 15. & Suarez *alleg.* 22. *n.* 2.

2 Civis autem Eugubini appellatione, de qua in hoc statuto, licet regulariter non veniant nisi illi, qui sunt de Civitate, non autem de Castris, seu Villis, ut not. Marsil. *de bann. in verbo Civitate, nu.* 549. & Choell. *ad Bull. bon. regim. c.* 10. *n.* 38. Venire tamen etiam illos, qui sunt de Comitato, & Districtu maxime in favorabilibus, quicquid sit in odiosis ad-

3 teat. *in leg. qui ex vico* 30. *ff. ad municip. de incol.* voluerunt Bart. *in l.* 1. *nu.* 5. *ff. ad munic. de incol.* Sylva *Nupt. lib.* 4. *n.* 87. Barbos. *de appell. verb. signific. appell.* 48. *n.* 1. & Choel. *ad bull. bon. regim. c.* 8. *nu.* 5. *& d. c.* 10. *nu.* 9. *&* 10. qui tamen *nu.* 13. dicit, natum in Villa dici Civem improprie ut ibi per eum.

4 Utrum vero Civium appellatione veniant Cives ex privilegio, tradunt Surd. *cons.* 313. *n.* 1. *& seq. & cons.* 437. *n.* 1. *& seq. lib.* 3. Rol. *cons.* 79. *n.* 3. *lib.* 3. Barb. *ind. appell.* 48. *n.* 5. Fenaon. *ad stat. Urb. c.* 41. *n.* 4. nec non Rodenase. *cons.* 9. *fere per tot.* ipsos consulas.

A D D I T I O.

IN hac sane Rubrica multa possem tradere circa officium, auctoritatem, qualitatem, & obligationes Notarii, & Secretarii Civitatum, vel Universitatum, præcipue hujus nostræ Civitatis, in qua ad officium secretariatus illius eligitur unus ex notariis publicis de collegio notariorum ejusdem Civitatis, & ita ne de notariatu librum componerem circa hanc rubricam, & statutariam dispositionem, pauca adducam.

Iste notarius in Secretarium electus, debet conficere instru- 6 menta omnium contractuum Universitatis, ac Civitatis, manualeque de eisdem, & de cunctis tractatis, resolutis ac factis per ipsam Civitatem tenetur conficere, ipsa relinquendo Civitati, & in archivio illius; cum proprietas dictorum protocollorum, & manualium sit Civitatis, non vero Notarii, seu Secretarii, ac hæredum illius; ipseque solus usufructuarios dicitur, prout in Romana Curia ita provisum erat per Emin. Deluca, dum Auditoris Sanctissimi Papæ nostri Innocentii XI. gerebat, prout ipse tradit *in annot. ad tit. de Judicis p.* 4. *supplemen. num.* 52.

Unde ut de actitatis in ipsa Civitate credatur, debet in cun- 7 ctis intervenire ipse Secretarius, ac Notarius instrumenta de cunctis decretis per ipsam factis conficiendo, Caput. *de regim. Reipub. cap.* 9. *numer.* 11. & debet omnia scribere, ac continuare, prout resolvuntur per ipsam Civitatem, & non aliter sin autem, in pœnam falsi incurreret, Caput. *ubi proxime numer.* 9.

Prædictus Secretarius nostræ Civitatis scribit cunctas litte- 8 ras, & epistolas ad quamcumque personam transmittendas, quin ipsas firment Jurati, sed ipse solus Secretarius, nomine dictorum Juratorum, & sigillo magno, aut parvo nostræ Civitatis sigillat, & ex ipso solo sigillo cognoscitur esse nostræ Civitatis Gerundensis litteras; prout ita de Civitate Neapoli tradit Capot. *d. c.* 9. *n.* 14. *&* 15.

Et justa est observantia nostræ Civitatis, eligendi in Secre- 9 tarium unum ex notariis collegiatis ipsius Civitatis, cum publica versetur utilitas, quod acta fiant per tabelliones de numero, & non per alios, ut faciliter inveniantur ab his, ad quos pertinet, nec ea quærere teneatur nostra Civitas per forenses tabelliones, neve eligendo forenses, seu alios non collegiatos, cedat in derogationem præeminentiæ Notariorum publicorum de collegio hujus Civitatis, habentium jam notam peritiam, ac legalitatem in cuncta hac Provincia, & ubique, ad quod ipsa Civitas summopere attendit, prout attendendum esse tradit Avendan. *de exequend. mand. cap.* 15. *num.* 1. *& seqq.*

DE CONSILIO GENERALI. *Rubrica XXI.*

Consilium Magnum Magistratus arbitrio convocetur toties, quoties pro servitio Serenissimi Ducis, vel pro aliquo negotio, & interesse Commonis aliquid esset providendum: Utque omnibus innotescat, Præcones duo per loca solita Civitatis, die præcedenti, illud convocent, & Consiliarii omnes ad sonum Campanæ more solito accedere teneantur, & in eo stare, donec expeditum fuerit, ad pœnam unius floreni, de facto exigendam a quolibet inobediente, & ipsi Communi applicandam, nisi tamen justa causa fuerit impeditus, quæ Magistratus arbitrio judicetur: Quo coadunato in Audientia Palatii, statim Janua claudatur, cum assistentia Famulorum foris, & invocata prius Gratia Spiritus sancti per Capellanum Palatii, & in ejus absentia per Cancellarium, describantur Nomina Consiliariorum præsentium, & absentes punctentur: Deinde D. Confalonerius clare, & distincte proponat ea, super quibus est consulendum, & statim quilibet consulere volens ordinatim in Arengam ascendat, in qua omni odio, timore, & amore semotis, breviter suam Sententiam dicat, & præpositæ tantum Quæstioni respondeat, & Uno consulente, cæteri silere debeant, ac consulentem non impedire; Quod si concorditer fuerit discursum, proponatur, & describatur per Cancellarium vulgari sermone Partitum clarum, & simplex, non captiosum, aut alternativum, illudque alta, & intelligibili voce per eum legatur, & deinde Singulorum Scrutinio terminetur: Si vero super re proposita diversimode, sive in contrarium fuerit discursum, tunc Volumus Partitum ad duo Capita clara, distincta reduci, & utrumque Caput unum post aliud finiatur: Deinde Pallоctæ omnes per Cancellarium numerentur alta, & intelligibili voce, palam, & aperte in Bacile Argenteo, & Partitum, quod in dicto Consilio obtentum fuerit per Majorem partem Consiliariorum in Concilio existentium vim, & effectum habeat, ac si per totum Consilium nemine discrepante obtentum fuisset; & executioni demandetur, ac si per omnes Cives ordinatum, & sancitum esset: Cæterum in Consilio adesse saltem debeant Consiliarii Num. XXXVI. computatis etiam Deputatis, alias dictum consilium fieri non possit, & factum non valeat; nec possit aliquis manere in dicto Consilio, cum aliquid fuerit propositum de facto proprio, vel alterius de sua Familia, & eorum interesse, & quicquid in ejus favorem fuerit obtentum, ipso jure non valet, & prædicta omnia Cancellarius describere teneatur, & distincte annotare in Libro Reformationum infra tres dies. Omnes Consiliarii teneantur accipere palloctas, easque mittere in Bussullam, nec alteri dare, ad pœnam quinquaginta librarum; Sicut etiam nullus audeat proferre verba injuriosa contra aliquem Consulentem sub pœna XX. librarum: vel etiam aliquem subornare, aut de ejus Voto, sive Pallocta requirere, ad pœnam centum librarum pro quolibet, & qualibet vice, sed omnino libera sit cuilibet consulendi facultas, & liber accessus; Nec propterea possint Consiliarii ad Consilium accedentes per Officiales retineri, occasione alicujus debiti Civilis, seu Cameralis, & qui contrafecerit, puniatur pœna XXV. librarum, & Consiliarii omnes possint impune recedere. Illud etiam Magistratus animadvertat, ut in rebus arduis, antequam Generale Consilium convocetur, vocari faciat Consilium Speciale XXII. Deputatorum, cum quibus diligenter discutiat, quæ Consilio Magno sunt proponenda.

S U M M A R I U M.

1 *Consilium generale est vocandum de licentia Superioris.*
Et est faciendum cum illius assistentia, n. 2. & 22.
Limitu in Civitate Gerunda, n. 23.
Et in loco solito, & assueto n. 24.

3 *Resolutiones, ut valeant, requiritur, quod major pars Consiliariorum consentiat.*
Procedit in resolutionibus necessariis, & utilibus, cum in voluntariis requiratur consensus omnium, n. 4.

5 *Consilium est vocandum mediante sono tubæ, campanæ, vel secundum consuetudinem Loci, & n. 20.*
Et cum licentia Superioris, n. 21.

6 *Propositiones in Consilio sunt faciendæ secundum consuetudinem Loci.*
Et ita in Civitate Gerundæ per Juratum in ordine primum, vulgo dictum Coronel fiunt, n. 28.

7 *Consiliariorum numerus est necessarius pro actus validitate.*
Ex juxta jus commune duæ partes ex tribus, n. 16.
In Civitate Gerundæ sufficit major pars, n. 17.
Imo sufficit in ea quivis numerus, in die extractionis juratorum, num. 18.

8 *Pater non potest votare ad favorem filii, nisi pro cooptando filio in Decurionem.*

9 *Statutum, quod ardua proponantur prius in consilio Deputatorum, est laudabile.*
Sicuti quod prius tractentur cum Antianis, n. 29.

10 *Consilium ut sit legitimum, debent in eo intervenire duæ partes ex tribus, & n. 16.*

11 *Consilium generale Gerundæ repræsentat ipsum civitatem.*

12 *Cives honorati Gerundæ creantur ab ipsa Civitate, & ipsi, & eorum filii gaudent omnibus prærogativis militaribus.*

13 *Consilium non convocatur per capita domorum.*

14 *Consilium generale civitatis potest omne id, quod potest cuncta civitas.*
Non tamen ea, quæ a jure Divino, vel humano prohibeatur, n. 15.

19 *Consilium particulare, seu adjunctiones nullum habent posse, sed solum ea, quæ ipsis a Consilio generali committuntur.*

25 *Consiliariorum nomina sunt continuanda per Secretarium.*

26 *Secretario asserenti majorem partem Consiliariorum adfuisse, creditur.*
Maxime in antiquis, n. 27.

30 *Vota, seu suffragia in congregationibus, ac consiliis sunt præstanda insimul, collegialiter, & in loco solito.*
Aliter non attenduntur, n. 31.
Et sunt præstanda, secrete, n. 32.

33 *Consiliarii sub mortali sunt astricti accedere ad consilium generale.*

34 *Consiliarii tenentur, si quid illicitum in consiliis tractatur.*
Pariter si utilia Reipublicæ labi permittant, n. 36.

37 *Consiliarii, quando tractantur res, ipsis, seu eorum cognatis, seu affinibus pertinentes, interesse nequeunt in consilio.*

38 *Consilia generalia quam potestatem habeant.*

39 *Reparatio domus consilii, ac civitatis quibus incumbit.*

40 *Secreta civitatis, & consilii detegentes graviter puniuntur.*

A N N O T A T I O.

1 Consilium generale de jure communi est vocandum non solum de licentia Superioris, ut tradit Choel. *ad Bull. bon. regim. c. 35. n. 108. & seq.* bene comprobans: sed etiam illud
2 est faciendum cum assistentia ipsiusmet Superioris, ut not. Losæu. *de jure univers. p. 1. c. 3. nu. 67.* & Choel. *ad bull. bon. regim. in d. c. 31. n. 111. & seqq.* ubi ponit limitationem, licet contrarium servetur in civitate Eugubii ex antiquissima consuetudine, seu privilegio convocandi consilium propria auctoritate, & sine assistentia Superioris.

3 Resolutiones vero ab Universitate in consiliis ut valeant, requiritur, quod major pars Consiliariorum consentiat, uti habetur in hoc statuto, & est text. *in l. quod major 19. ff. ad municip. & in c. 1.* & ibi Abb. *nu. 16. de his quæ fiunt a majore part. c.* & tradunt Losæu. *de jure univers. p. 1. c. 3. nu. 75. & seq.* & Choel. *ad bull. bon. regim. d. c. 31. n. 136.*

4 Quæ habent locum in resolutionibus necessariis, & utilibus, quia in voluntariis requiritur consensus omnium, ita ut si unus contradicat, resolutio non sit valida, ut voluerunt Vinc. de Franch. *dec. 2. n. 20. & seqq.* Costa *de fact. scient. & ignor. inspect. 30. n. 8. & 9.* Choel. *ad bull. bon. regim. d. c. 31. n. 137.* ubi dicit, ita obtinuisse, & Rota apud Card. Seraph. *dec. 708. n. 3*

5 Quod vero consilium convocandum sit mediante sono tubæ, seu campanæ, uti disponitur in hoc statuto, seu alio modo simili secundum consuetudinem, dicit Bart. *in l. 2. n. 2. C. de decur. lib.* 10. & late comprobat Choel. *ubi sup. c. 31. nu. 127. & seq.* & Losæu. *de jur. univer. p. 1. c. 3. n. 75.*

6 Circa propositiones vero partitorum a quo sint faciendæ in consilio, standum esse consuetudini locorum volunt Losæu. *de jure univers. p. 1. c. 3. n. 88.* & Choel. *in d. c. 31. n. 148.*

7 Consiliariorum numerum præfinitum a statuto necessarium esse, ut actus sit validus, habetur *in l. 2. & 3. ff. de decret. ab ord. facien.* & docent. Thes. *dec. Pedem. 257. n. 3. ver. quare cum, &c.* & Choel. *d. c. 35. n. 133.* Quid vero dicendum sit, si unus Consiliarius recedat ante completum consilium, vide Choel. *ibi n. 143. & seq.*

8 Quod Pater non possit dare votum filio in Consilio, quando agitur de illius commodo pecuniario, ut habetur in hoc statuto, not. Licent. Pisan. *lib. 2. c. 12.* & ibi Apostil. quem refert, & sequitur Petr. Ant. Ala. *de Decur. Christ. q. 15. circa medium*, licet possit illud dare, quando agitur de cooptando filio in ordinem Decurionum, teneant Avenda. Losæu. Franc. Marc. & Montan. relati per Alam. *d. q. 15.*

9 Hoc statutum mandans, quod ardua proponenda in Consilio prius examinentur in Consilio DD. Deputatorum, valde rationabile appellat Choel. *ad bull. bon. regim. d. c. 35. n. 166.* & ita servari in civitate Florentiæ dicit Castr. *in l. item veniunt 22. §. præter hæc, n. 4. ff. de petit. hered.* & Rolan. *cons. 90. in fin. vol. 1.* & dixi etiam in Rubr. seq.

10 Consilium autem ut legitime congregatum dicatur, necesse est, quod omnes Consiliarii vocentur, & quod saltem duæ partes ex tribus in eo interveniant, ut late comprobat Losæu. *de jur. univer. p. 1. c. 3. n. 75.*

A D D I T I O.

11 Civitas nostra Gerundensis repræsentatur per consilium ordinarium illius, abusive dictum *Generale*, quod formatur juxta Regia Privilegia ex sexaginta personis, per sortem electis immediate post extractionem cujusvis Jurati, videlicet ex Militaribus 6. ex Civibus de manu majori 18. ex Civibus de manu mediana 18. & ex Collegiis, & Confratriis Artificum, & Fabrorum 18.

12 Isti sane Cives de manu majori creantur per ipsam Civitatem unus scilicet quolibet anno, & ad istam creationem habet nostra Civitas Communicatam, Regiis Privilegiis, Regaliam creandi ipsos, & ipsi efficiunt veri Militea, ipsique & descendentes eorum gaudent omnibus privilegiis, prærogativis, libertatibus, & immunitatibus, quibus gaudent Militares personæ: & hoc absque ulla controversia, ac difficultate per pri-

privileglum eidem Civitati concessum a nostro Rege Philippo
IV. anno 1654. ut tradunt noster Nobilis, & Meritissimus
Regens Cordiada *d.* 10. *n.* 188. & dictus Nobilis Regens ci-
tatus: noviter Vilaplana *de Brach. Militar. c. 5. n.* 88. *& seqq.*
quidquid antiquo tempore circa hæc esset juxta adducta a
Fontanell. *de pact. claus.* 3. *gl.* 3. *n.* 96.

13 Consilium antem nostræ Civitatis non convocatur per Ca-
pita domorum, ut antiquitus in Civitate Barchinonæ, & in
cunctis Universitatibus fiebat, Xammar. *de privileg. Civit. Bar.*
§. 20. *n.* 11. *& seqq.* Capiblac. *de Baronib. prag. tu. c.* 83. *nu.* 3.
Cancer. *var.* 3. *c.* 13. *n.* 334 vidend. novissime Pegas. *ad ordi-
nation. Regn. Portugal. t.* 4. *tit.* 66. *gloss.* 3. §.1. *per tot. &* §.28.
c. 7. *n.* 29. Sed per Regia Privilegia ad dictum ordinarium,
14 compositum, ut supra est dictum, ex dictis seaaginta perso-
nis, est redactum, & ita nostrum Consilium plenissimam ha-
bet potestatem, potestque quod cuncta Civitas potest, Xam-
mar. *d. §.* 20. *nu.* 20. *& seqq.* Matthæu. *de regim. Regn. Valent.*
c. 4. §. 3. *n.* 21. Emin. de Luca *de alienat. disc.* 28. *n.* 12. ubi
se ipsum *de præminen. disc.* 30. *&* 31. citat, & ita nostrum Con-
silium Generale potest omnia expellere, præter ea, quæ a ju-
15 re Divino, vel humano prohibita sunt, Capiblanc. *d. c.* 83.
n. 10. Xammat. *d.* §. 20. *n.* 21

16 De jure autem communi, licet in convocatione Consilii
duæ partes ex tribus Consiliariorum requirantur, Cancer.
respons. 1. *post p.* 1. *var. n.* 141. Xammar. *d.* §. 20. *num.* 29.
Emin. du Luc. *d. disc.* 23. *n.* 13. Barbos. *vot.* 126. *nu.* 355.
& unus pro mille Doctissimus Altimar. *de nullit. rub.* 11. *q.* 34.
n. 6. *p.* 2. tamen nostra hæc Civitas repræsentatur per ma-
jorem partem dictarum seaaginta personarum, computatis Ju-
17 ratis, & a civitate, & populo habetur pro facto id, quod a
majori parte convocatorum concluditur, Xammar. *dict.* §. 20.
n. 51. & ibi Montas Caput. *de regim. Reipub. c.* 9. *n.* 11. *in fin.*

18 Bene est verum, quod nostra hæc Civitas die extractionis
Juratorum repræsentatur per quemcumque numerum persona-
rum, quæ in dicto Consilio reperiuntur, & credo vigore Re-
gii Privilegii, aliter autem id fieri non posset, licet in nego-
tiis, & actibus instantanee explicandis, & necessariis, qui mo-
ram, & dilationem non de facili admittunt, credo sufficere
qualemcumque numerum dictarum seaaginta personarum,
Emin. de Luca *d. disc.* 23. *n.* 14. Cancer. *in respons. n.* 143.

19 In hac nostra Civitate non datur consilium particulare, sed
diversæ adjunctiones compositæ de certis personis omnium sta-
mentorum, & ipsæ nullam habent potestatem, sed solam tra-
ctandi, & concludendi negotia ipsis per Consilium Generale
commissa, Cancer. *var. d. c.* 13. *n.* 334. Altimar. *de nullit. p.* 2.
rub. 11. *q.* 34. *n.* 32. in casibus tamen eventualibus, ac prom-
ptis aliquarum rerum, & negotiorum, in quibus materia non
præstat locum convocandi consilium generale, convocantur ma-
triculati omnium stamentorum, qui inveniuntur, quæ convo-
catio dicitur Prohomenada: & isti consulunt Juratis circa ma-
teriam, quam ipsi Jurati proponunt, & quod concluditur,
approbatur in consilio generali.

20 Consilium Generale in hac nostra civitate convocatur ad so-
num tubæ, ac campanæ majoris Ecclesiæ Cathedralis nostræ
Civitatis, prout ita fieri in civitate Barchinonæ, & aliis hujus
Provinciæ est assuetum, Caput. *d. tr. de regim. Reipub. c.* 3. *n.*6.
& seqq. & unus pro mille citatus Altimar. *d. tr. p.* 2. *rub.* 12.
q. 17. *nu.* 6. Pegas. *ad ordinat. Regn. Portugal. tom.* 1. *gl.* 50. *per
tot. pag. mihi* 213. & novissime *tom.* 5. *tit.* 66. *gl.* 3. *ad* §. 1. *n.* 3.
Urceol. *consult. for. c.* 76. *n.* 4. & præcedente ordinatione Do-
minorum Juratorum, præhabita tamen licentia a Bajulo dictę
nostræ civitatis tamquam Ordinario illius, secundum quod de
jure dicta licentia requiritur. Xammar. *d.* §. 20. *num.* 32. *&*
21 §. 13. *n.* 5. *&* 6. Cancer. *d. c.* 13. *nu.* 116. *&* 117. 162. *&* 163.
Altimar. *d. rubr.* 11. *qu.* 34. *nu.* 5. Capiblanc. *de Baronib. lib.* 2.
c. 72. *n.* 8. Luca *ad dec.* 446. Vincen. de Franch. *nu.* 1. *& per
tot.* novissime Manfrell. ad Capyc. Latro *observ. ad dec.* 185. *n.* 8.

22 In ipsis tamen consiliis, & congregationibus debent inter-
venire Superiores, seu eorum officiales, & esse præsentes in
consiliis, quando celebrantur, Xamm. *d.* §. 20. *nu.* 38. Caput.
d. c. 3. *n.* 18. Cancer. *d. c.* 13. *n.* 163. Altimar. *d. q.* 34. *n.* 10.
23 *& seqq.* Capiblanc. *ubi proximed. nu.* 8. tamen in hac nostra ci-
vitate ex privilegio, aut consuetudine in consiliis, aut congre-
gationibus non intervenit, nec præsens est aliquis Officialis
Regius, quod fieri potest, Caput. *d. n.* 18. Altimar. *d. n.* 10.

Debentque consilia, & congregationes fieri in loco domus 24
nostræ Civitatis solito, & assueto, aliter decreta in eisdem
facta, & acta cuncta essent nulla, nisi aliqua subesset causa
justa, Xammar. *d.* §. 20. *n.* 70. Altimar. *d. q.* 34. *n.* 4. Amaya
ad l. 46. *de Decurionib. lib.* 10. *num.* 51. Capiblanc. *ubi supra*
n. 11. novissime Manfrell. *ad d. dec.* Capic. Latr. 185. *nu.* 10. 25
& seqq. & in eis debent scribi per Secretarium nomina Consi-
liariorum, sicuti in hac nostra Civitate continuantur, Altim.
d. q. 34. *n.* 8. Xammar. *d.* §. 20. *n.* 58. Caput. *d. c.* 3. *n.* 24.
benetamen ipsis Notario, & Secretario attestantibus in instru- 26
mento majorem partem adfuisse, creditur, Montas *ad dict.*
Xammar. *d.* §. 20. *n.* 60. licet contrarium teneat Farinac. *a
dict.* Montas citatus, & pariter Altimar. *d. nu.* 8. nisi simus
in antiquis, quia tunc Notario sic asserenti creditur, & legi- 27
time congregata Universitas præsumitur, Altimar. *dict. n.* 8.
& n. 9. Xammar. *d.* §. 20. *n.* 35.

In nostra Civitate propositiones in consiliis, ac congregatio- 28
nibus per Juratum primum in ordine, qui *Coronel* appellatur
fiunt, & si ita factæ non apparerent, vel non appareret de
propositione, sic factæ præsumerentur; & decreta, & con-
clusiones valerent, Xammar. *d.* §. 20. *n.* 78.

Negotia omnia tractanda in consiliis, & congregationibus, 29
antequam proponantur in ipsis, consulantur cum Ancianis
cujusque stamenti, sed in junctis, prout ita continetur in no-
stro statuto, & sic fiunt præmature, & absque festinatione,
& celeritate ad consilium examinatum præstandum, Caput.
dict. cap. 3. *num.* 5.

Vota autem, & suffragia in istis consiliis, & congregatio- 30
nibus sunt præstanda communiter; & simul in loco assueto
collegialiter congregatis, & non separatim, alias nulliter agi-
tur, Altim. *d. q.* 34. *n.* 1. *&* 2. Xammar. *d.* §. 20. *n.* 70. Bar- 31
bos. *d. vot.* 126. *n.* 356. & ita vota data extra consilium, seu
collegium in nulla habentur consideratione quando collegiali-
ter proceditur, & non attenduntur, Emin. de Luc. *de benefic.
disc.* 30. *n.* 4. *& de jur. patronat. disc.* 61. *n.* 22. & alii passim.

Sane vota in consilio præstanda debent præstari secreto, 32
postposito omni amore, timore, prece, subordinatione, & odio,
Caput. *d. tr. de regim. Reipub. c.* 5. *n.* 1. debentque continua-
ri a Secretario, Capiblanc. *de Baronib. lib.* 2. *c.* 72. *n.* 15.

Concludam dicendo, quod Consiliarii in foro animæ, & 33
sub mortali peccato tenentur accedere ad consilium ad suum
votum præbendum, & nequeunt se abstinere, nisi juste impe-
diti, ut tradunt Doctores citati a Montas ad Xammar. *in d.*
§. 20. *n.* 49. *&* 65.

Advertant sane Jurati, Consules, seu Decuriones ne per- 34
mittant, quod in consiliis, ac congregationibus tractetur ali-
quid illicitum, & damnosum, quia ipsi tenerentur, & puni- 35
rentur, Xammar. *d.* §. 20. *n.* 80. & pariter sciant ne patian-
tur labi utilia Reipublicæ, ac tempora ad præscribendum res
Universitatis; quia contra ipsos pro indemnitate Universitatis 36
pro interesse procedi potest, Hieronym. Calà *de restitut. in in-
tegr. c.* 6. *n.* 47.

Pariter ipsi Consiliarii quando tractatur in consilio, seu con- 37
gregatione de aliquibus rebus ad ipsos pertinentibus, seu ad
alios suos consanguineos, & affines, seu parentes, curent ne
hi intersint, seu præsentes sint in dictis consiliis, ac congrega-
tionibus; ex quo ibi adesse tunc nequeunt, & ab illis de-
bent extrahi, Avendan. *de exequend. mand. p.* 2. *c.* 23. *n.* 1. *& seq.*

Tandem scias, quod consilia Civitatum habent potestatem 38
mutandi decreta, & ordinationes ab ipsis factas, licet juratas,
& assensu Principis roboratas, Capiblanc. *de Baronib. d. libr.* 2.
cap. 16. *n.* 14. *&* 15. Cancer. *var. dict. cap.* 13. *n.* 288. Xammar.
dict. tract. §. 13. *num.* 29.

Et si vis scire ad quem pertineat reparatio, & ædificatio 39
domus consilii, & Civitatis, recurre ad Solorzan. *lib.* 5. Polit.
cap. 1. Guttier. *lib.* 1. *pract. quæst.* 36. Antun. *lib.* 5. *de donationib.
par.* 3. *cap.* 50. Avendan. *de exequend. mand. p.* 5. *cap.* 20. *& ad
alios ab his citatos.*

Pro coronide scias, quod graviter delinquunt detegentes 40
secreta civitatis, & congregationum, & uti proditorii pu-
niuntur pœna supplicii, quapropter ab Ægyptiis, & Persis
linguæ abscissione, & morte mulctabantur, Pegas. *ad ordina-
tion. Regn. Portugal. tom.* 1. *gloss.* 51. *per tot. pag. mihi* 214.
ubi multa de hoc delicto tractat, & pariter Fragos. *de re-
gim. Reipubl. Christian. part.* 1. *lib.* 5. *disp.* 13. §. 2. *n.* 48. *& seq.*

DE CONSILIO SPECIALI DD. DEPUTATORUM; *Rubrica XXII.*

IN Consilium Speciale Deputatorum, eligantur XXII. Cives Primarii majores XXX. Annis optimæ opinionis, tres nempe ex quolibet Quarterio, qui omnium agendorum sint participes, ac propterea omnes, cum occasio consulendi se præbeat, vocentur ad dictum Consilium, nec pauciores octo ultra Magistratum, illud statuere valeant, alias omnia per eos gesta nullius sint roboris, ac momenti. Quæ in Generali Consilio proponenda sunt, mature discutiant; nec quicquam alienari possit per Magistratum, aut Syndicum Majorem absque eorum assensu: Sicut etiam Magistratus sine illorum assensu non possit expendere de publico pro aliqua indigentia Communis ultra summam florenorum quatuor, alias de proprio Communi teneatur.

S U M M A R I U M.

1 *Consiliarii in negotiis publicis tractandis caute, & mature procedere debent, non autem perfunctorie.*

2 *Consilium speciale datur in civitate Barchinona, non autem Gerunda.*

3 *Consilia bona, mora, ac deliberatione accidunt.*
Et cum meditatione præstita esse sunt exequenda, n. 4.

5 *Consilia specialia, ac Juncta nihil de Universitate expendere possunt.*

6 *Civitatis res, quando, & quibus solemnitatibus possint, ac debeant alienari remissive.*

7 *Decuriones an possint premittere in locationibus rerum Universitatis licitatoribus præmia, sive ut vulgo dicitur, aaaut.*

AN-

A N N O T A T I O.

1 QUod dict. statutum, quod prius aliquid proponi debeat in Consilio DD. Deputatorum, & sic minori, antequam terminetur, & resolvatur in Consilio majori sit valde rationabile, cum Consiliarii in negotiis publicis, maxime arduis tractandis caute, & mature procedere, non autem persuasorie debeant adnot. per Castr. *in leg. item veniunt*, 22. *ff. prater hac*, *n.* 4. *ff. de petit. hared.* ubi dicit ita servari in Civitate Florentiæ, Rolan. *cons.* 90. *num. pen.*, *& fin. lib.* 1. bene Losæu. *de jure univers. p.* 1. *c.* 3. *n.* 92. *&* 93.

A D D I T I O.

2 IN nostra hac Civitate, ut dixi, non datur consilium speciale, prout datur in Civitate Barchinonæ, videlicet triginta & sex personarum, Xammar. *de privil. d. civit.* §. 20. *n.* 19. ubi tradit potestatem dicti consilii, sed solum congregationes, quæ vulgo dicuntur *Junctas*, & in ipsis tractatur, & resolvitur, quod a consilio generali eis commissum est, in quibus (ut in nostro statuto) præter Juratos ad minus adesse debent octo personæ ex stamentis dictæ Civitatis.

3 In ipsis sane, etiam sæpe tractatur de negotiis proponendis in consilio generali, ut ita præmeditatis, optimum sumatur consilium, & conclusio, insequendo vestigia nostri statuti, cum bona consilia non nisi mora accidant, Tacit. *lib.* 1. Histor. §. 9. ibi: *Sed tamen nullus cunctationi locus in eo consilio, quod non potest laudari, nisi per actum*, *&* §. 10. *& consilia semper cum consideratione præstanda sunt*, Bovand. *lib.* 4. *polit. c.* 1. *n.* 4. *& c.* 2. *a n.* 30. *& lib.* 3. *c.* 7. *n.* 29. P. Torres *lib.* 8. Philos. Moral. *c.* 9. Gonzal *ad Regn. Cancel. gl.* 46. *a n.* 41. & ita cum deliberatione, & meditatione præstita cito sunt exequenda, Bovadil. *lib.* 2. *politic. c.* 6. *n.* 10. P. Marques *lib.* 1. *de guberna c.* 20. *& lib.* 2. *c.* 9. *fol.* 239. *& seqq.*

Pariter dictæ Congregationes, seu Junctæ nostræ civitatis (prout in statuto) non possunt expendere de publico quantitatem aliquam, nisi de commissione Consilii Generalis, licet dicatur, quod Adjunctio Tabulæ in modicis quantitatibus talem potestatem expendendi habeat, quod in quo fundetur, nescio. 5

Unde est certum, quod ipsæ Congregationes, & Junctæ nequeunt alienare res civitatis, sed solum Consilium Generale in casibus a jure permissis, & si desideras scire, quando ipsi Consilio Generali liceat transigere, contrahere, & alienare res ipsius civitatis, & quæ solemnitates requirantur, lege Xamm. *d. tr.* §. 21. *a n.* 45. *ad fin.* Caput, *d. tr. de regim. Reipub. c.* 7. §. 4. *per tot.* Hermosil. ad Gregor. Lopez. *l.* 15. *gl.* 2. *tit.* 5. *p.* 5. *per tot.* Vela *dissert.* 36. Escalon. Gazophil. *c.* 25. *a n.* 56. *lib.* 1. Antun. Portugal. *de donat. Reg. lib.* 1. *p.* 3. *c.* 3. Amaya *in l.* 2. *Cod. de pred.* Decurion. Castill. *de usufruct. c.* 54. Leon. *dec.* 188. Ricc. *collect.* 1708. *p.* 7. Urceol. *de transact. q.* 32. *per tot.* & pro mille Altim. *in obser.* 64. *ad lib.* 1. *cons.* Rovit. Emin. de Luc. *de alien. disc.* 23. 24. 56. *& fere per tot.* novissime Pegas *ad ordin. Regn. Portugal. t.* 5. *tit.* 66. *gl.* 13. *ad* §. 11. *a* 1. *& seqq. & gl.* 14. *ad* §. 12. *n.* 1. *&* 45. Valeron. *de transact. tit.* 4. *q.* 3. *per tot. maxime a n.* 20. 6

An autem Decuriones in locatione rerum Universitatis possint præmia, quæ nos *axaus*, appellamus, licitantibus concedere, pulchra est quæstio, eam late tractant Carleval, Caput. Lasarte Bavadill. & alii quos novissime citat Balmaseda *de collect. q.* 80. *n.* 6. & ita ipsos consule. 7

DE ELECTIONE CONSILIARIORUM, ET ALIORUM OFFICIALIUM, *& juramento ab eis præstando*, *Rubrica* XXIII.

NOvum Consilium eligatur a Magistratu, & Deputatis in principio mensis Decembris, & in electione Deputatorum talis ordo observandus est: Ut ex tribus cujuslibet Quarterii, duo singulis annis mutentur; unus scilicet qui sit antiquior in ordine, reliqui vero duo ponantur ad Partitum a Magistratu, & Deputatis, & qui per plures Pallottas fuerit confirmatus, in Officio remanere debeat, alter vero exclusus censeatur, & eorum loco totidem Cives ejusdem conditionis more solito nominandi, eorum scrutinio subrogentur. In electione vero Consiliariorum talis Ordo observandus est: ut nempe ex tredecim cujuslibet Quarterii tres antiquiores in ordine singulis annis mutentur, sed ex Quarterio Confalonerii tunc in Officio existentis, quatuor totidemque a Magistratu nominandi bonæ, & non infimæ conditionis, solito Scrutinio eorum loco substituantur, Quibus omnibus sic de novo electis, & a Serenissimo Duce approbatis, Juramentum in forma a Cancellario deferatur.

Cæteri vero Officiales Communis eligantur, sive extrahantur a Magistratu, eisque Juramentum deferatur, prout de singulis suo loco dicetur, & sunt sequentes.

Advocatus, & Procurator Communis.
Syndici duo, videlicet Major, & Minor.
Officiales Montis Pietatis septem, & eorum Nuncius.
Superstites Damni Dati octo.
Paceri Quatuor.
Præfecti Annonæ Quatuor.
Præfecti Olei Quatuor.
Magistri Viarum Quatuor.
Grasseri Quatuor.
Moderatores Impositionum Quatuor.
Appaltatores Carnium Quatuor.
Taxatores Duo.
Præsidens, & Notarii Duo Registri.
Actuarius ad Bancum D. Locumtenentis, & alter ab Ipso.
Actuarii ad Bancum D. Potestatis Quatuor.
Superstites platearum Duo.
Revisores Rationum Duo.
Superstites Scholæ Duo.
Superstites Aquæductuum Duo.
Syndicatores Officialium Duo, & eorum Consultor.
Superstites Depositariæ Duo.
Bullatores Duo.
Depositarius Introituum Communis.
Depositarius Pignorum.

S U M M A R I U M.

1 *Electio Officialium Reipublicæ ad ipsam Universitatem spectat.*
Et ad id habet absolutam potestatem absque alicujus interventu, num. 2.
3 *Suffragia in electionibus sunt danda secrete, alias esset electio nulla.*
4 *Electio est facienda præcedente citatione, ac vocatione eligentium.*
Aliter electio esset nulla, n 5.
Et est facienda in loco solito, n. 6.
Et juxta solitum, & consuetum, n. 7.
Et ad id consuetudo dicitur inducta per decennium, n. 8.
Et est facienda extractio sortis per puerum, ut fit in Civitate Gerunda, & aliis, n. 9.

A D D I T I O.

1 DEbite fuit statutum in hoc statuto Eugubino, quod Deputati, & Consiliarii eligerentur ab ipsa Civitate, ex quo ad Consilium Civitatis spectat electio Officialium ipsius, *l.* 2. *C. de Decurionib. libr.* 10. ubi Bart. & cum Aviles, & aliis id confirmat Doctissimus modernus Lusitanus Emmanuel Alvarez Pegas, *ad libr.* 1. *ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 5. *tit.* 67. *ad princ. gloss.* 2. *n.* 24. *pag.* 322. taliter quod habet Civitas absolutam electionem officiorum Consilii sine alicujus interventione, *ex l.* 1. *ff. de offic. quæst. leg. momentaneum*, *Cod. de Decurionib. lib.* 10. Pegas, *dict. n.* 24. *in fin.* 2

Itaque cum electio teneatur fieri, ut continetur in statuto, per scrutinium, sunt vota danda secrete, alias electio esset nulla, & invalida, ut cum Tondut. & aliis tenet *dict.* Pegas, *dict. tom.* 5. *dict. tit.* 67. *ad rubricam cap* 3. *num.* 10. *pag.* 309. & est facienda præfata electio præcedente solemni citatione, & convocatione Electorum, ut fit in nostra hac civitate Gerundensi, nempe Præconis sono tubæ, ac campanæ, Fermosin. & alii, quos citat Pegas, *dict. c.* 3. *pag.* 309. *n.* 18. Passerin. a Scazula, *de election. canon. c.* 51. *n.* 49. *& seq.* Emineo. de Luca, *de Jur. patronat. discurs.* 34. *sub n.* 12. *& discurs.* 61. *nu.* 21. aliter electio esset nulla, Amaya, *in l.* 2. *&* 6. *Cod. Decurionib. lib.* 10. *n.* 5. *& seqq.* Sperel. Cabed. Valenzuel. Fontan. & alii, quos citat Pegas, *dict. c.* 3. *n.* 32. *&* 35. Tondut. & Fermosin. quos citat *ibid. nu.* 11. estque facienda electio Officialium Universitatis in loco solito, Passerin. *a Sextula de electio. canon. c.* 12. *n.* 1. Eminen. de Luca, *de Regularib. discurs.* 53. *n.* 5. *&* 12. Antonel. *de loc. legal. lib.* 1. *c.* 17. *nu.* 1. *&* 7. Pegas, *ad dict. tit.* 67. *ad prin. gloss.* 2. *n.* 7. & juxta solitum, & consuetum, cum consuetudo in electionibus attendatur, & in eis ultimus status inspiciatur, Possb. & alii, quos citat *dict.* Pegas *ad dict. tit.* 67. *ad rubr. gloss.* 1. *num.* 5. *pag.* 304. Salgado, *de Reg. protect. p.* 3. *c.* 10. *n.* 6. Eminen. de Luca, *de Regularib. disc.* 3. *n.* 3. ad quod, ut consuetudo introducta dicatur, sufficit transitus decem annorum, Pegas *d. pag.* 304. *n.* 6. 3 4 5 6 7 8

In hac nostra Civitate Gerundensi non ita per scrutinium Consiliarii eliguntur, sed sorte extractos Juratos, ut alibi dixi, & ex bussulis Juratorum, hucusque expletus sit numerus Consilii Generalis, & fit per Puerum minorem septennio, manu extrahendo ab urnis pilas, seu globulos, in quibus sunt affixa, seu inclusa brevia, seu nomina Insaculatorum in regimine nostræ Civitatis, quod optime provisum fuit, quod Puero committeretur extractio sortis dictorum Consiliariorum, ex quo, licet intelligant, & sciant quid faciant, tamen eorum intellectus est extra dolum, & fraudem, quorum sunt incapaces, *leg. in sponsalib.* a. *ff. de sponsalib.* Pegas, *dict. tom.* 5. *ad gloss.* 67. *ad* §. 5. *gloss.* 7. *numero* 2. 9

DE OFFICIO ADVOCATI, ET PROCURATORIS COMMUNIS, *& Pauperum.* *Rubrica XXIV.*

AD Officium Advocati communis J. D. eligatur ad annum, qui sciat, & teneatur gratis defendere Causas dicti Communis, ejusque jura conservare, & recuperare, tam agendo, quam defendendo in quacumque Curia Ecclesiastica, vel Sæculari, & coram quocumque Judice, & in quacumque Instantia: Teneatur etiam suum Officium præstare in causis Carceratorum Societatis Misericordiæ, Viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium Personarum, & præstare Consilium Magistratui, quotiescumque fuerit requisitum. Procurator etiam, ut supra, ad annum eligatur, qui teneatur gratis prosequi causas dicti Communis, & aliorum prædictorum tam in agendo, quam defendendo in omnibus Instantiis, & coram quocumque Judice: Ministrosque Communis ad exigendum eorum Credita coadjuvet; & statim electus in omnibus causis censeatur habere Speciale, & Generale Mandatum, cum plena, & libera facultate, ac si publico documento tale Mandatum habuisset.

SUMMARIUM.

1 *Officia Advocati, & Procuratoris Communis dicuntur munera publica.*

2 *Advocatus, & Procurator Communis possunt aliquid recipere pro eorum labore.*

Maxime esculenta, & poculenta, n. 3.

Et honoraria eis sponte oblata post sententiam, n. 4.

5 *Advocati pro pauperibus debeat patrocinari gratis, & n. 9.*

6 *Advocati Communis, an habeant votum consultivum, an decisivum.*

7 *Advocatus pauperum in Cathalonia per Constitutiones est creatus.*

8 *Advocati pauperum nequeunt contra Pauperes advocare.*

10 *Filiis Advocati Communis decedentis injuriam infertur, eis non eligendo in Advocatos Communis.*

ANNOTATIO.

1 OFficia Advocati, & Procuratoris Communis dicuntur munera publica, quæ Civitas babet auctoritatem illa demandandi, *l. munus proprie* 214. *ff. de verb. signif.* Alberi. *in rubr. ff. de muner. & honor.* Petr. Ant. Ala. de Adroc. Christ. *p. 2. q. 2. in princ.*

2 Qui de jure communi possunt accipere, & retinere, non solum quæ eis sponte dantur, sed etiam legejustitiæ aliquid eis debetur, ut late comprobat Perr. Anr. Ala. de Advoc. Christ. *dict. par. 2. qu. 2.* ubi testatur de veriori, & æquiori opinione.

3 Maxime quoad esculenta, & poculenta, quæ non prohibentur neque Judicibus salariatis, ut post Bossi. & Alexand. Rsud. per eum relatos firmat Petr. Ant. Ala. *in dict. qu. 2. vers. Quod attinet, &c.*

4 Et quoad honoraria a sponte offerentibus post sententiam, ut post Gemin. Ancar. Deci. Bossi. Pelin. Caroc. & Arnon. per eum adductos bene comprobat Petr. Ant. Ala. *in d. q. 2. ver. Illud insuper.*

5 Licet Advocatus pro pauperibus personis teneatur advocare gratis, ut not. Fenzon. ad stat. Urb. *c. 91. lib. 3. n. 49.* de quo videat Petr. Anton. Alam. de Advoc. Christ. *qu. 9. per tot.* late differentem, & dicentem prædicta non habere locum, quoad pupillos, & viduas, si divites sint, ut ibi per eum.

ADDITIO.

ISti Advocati nostræ Civitatis, in cunctis negotiis illius habent votum consultivum, non decisivum, prout de Advocatis Civitatis Barchinonæ tradit Xammar. *de privil. Civit. Barchin. q. 14. numer. 14. & de officio Judic.* & Advocat. *par. 1. quæst. 5. numer.* 26. & si aliqua vis scire de Advocatis Civitatum, lege Caput. *de regim. Reipub. cap. 7.* §. 20. *per totum.* 6

In hac nostra Provincia per Constitutiones collocatas, *in tit. de ofici de Advocatos, y Procuradors de pobres*, extat formatum officium prædictum Advocati pauperum, & ita ad dictas Constit. recurre, ubi invenies obligationes, & cætera spectantia ad dictos pauperum Advocatos, ne omittas tamen videre Doctores de hoc officio tractantes, quos citat Pragos. *de regim. Reipub. Christian. part. 1. libr. 5. disputat.* 13. §. 20. *numer.* 339. 7

Solum dico, quod isti Advocati pauperum non possunt ullo modo contra pauperes advocare, Altimar. *de nullitatib. par. 2. rubr. 11. qu. 31. n.* 113. & pro Pauperibus gratis advocare debent, ut traditur a nostro Concilio Manl. *de Advocat. nu.* 7. Eminentiss. de Luca, *ad relat. Cur. discurs.* 46. *n.* 83. Covarruv. *pract. c. 6. n.* 4. Sanchez, *consil. moral. lib 6. c. 7. dub.* 1. & latissime Altimar. *dict. rubr. 11. q. 38. n.*160. *& fere per tot.* ad quem in materia ista Advocatorum recurre, quando tibi occurrerit casus aliquis, & non pœnitebit ipsum legere, ubi per extensum tractatum reperies, quando, quibus casibus, contra quos & quibus pœnis coguntur patrocinare, & de bis agunt præter a me citatos, *lib. 2. rub.* 26. Fragos. *dict. q. 10. per tot.* Hunii. *in sua Encyclopedia p. 2. tit. 39. per tot. præcipue c. 3. n. 2.* qui pariter *per tot. tit.* de Advocatis multa tradit, & latissime Guazzin. Jun. *ad defens. animar. libr. 1. per tot. maxime defens. 2. c. 3. per tot.* ubi in toto *dict. lib.* 1. per plures defen. & capita materiam Advocatorum tradit. 8 9

Pro coronide nota unum, quod si Advocati electi ad Reipublicæ patrocinium decedant, eorum filii superstites, ac Doctores potius eligi debent ab ipsa Republica, quam alii, aliter eis injuriam facerent, ut aliis citatis tradit Barbos. *in Cod. ad l. Jubemus 3. tit. de Advocat. divers. Jud. num.* 8. & latissime pluribus citatis Modern. Pegas, *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom. 1.* §. 48. *cap.* 174. *n.* 17. 10

DE OFFICIO SYNDICORUM COMMUNIS. *Rubrica XXV.*

SYndicus Major eligatur In Consilio ad biennium, vir discretus, & integræ opinionis, qui præstito prius Juramento in forma in manibus Cancellarii, diligenter debeat perscrutari omnia negotia Communis, & nullus contractus fieri possit de rebus, & negotiis dicti Communis absque ejus consensu, & interventu; & ideo debet se prius bene informare cum Advocato, & Procuratore Communis, & aliis, de qualitate contractus celebrandi, omniaque Magistratui referre, & cognito, quod cedat in publicam commoditatem, præcedenteque licentia Consilii, cum opus fuerit; contrahet coram Magistratu, cum quibuscumque Personis; & contractus sic celebratus, vim, ac robur habeat, ac si per Generale Consilium celebratus fuisset.

Eligatur etiam in Consilio alter Syndicus Minor nuncupatus, qui pariter præstito prius juramento, & data idonea cautione, res omnes, & massaritias, ad ejus custodiam spectantes, recipiat manu Cancellarii Communis, de quibus rationem reddet Magistratui, quoties fuerit requisitus. Prima die Jovis cujuslibet mensis providere debeat in Ecclesia Cathedrali de Luminibus exponendis in celebratione Missæ Sanctissimi Sacramenti; & quod lumina a Fraternitatibus juxta solitum subministrentur. Sicut etiam in Ecclesia S. Francisci conficere Apparatum pro solita Oratione Quadraginta Horarum, & habeat scutum unum: In ingressu novi Magistratus Vexillum Confalonerio porriget: Apothecas in Platea magna In Nundinis S. Ubaldi confici faciat, & ad hoc præstet auxilium Exactori a Communi deputato, & scutum unum pro sua mercede recipiat Magistratus Mandatis pareat: & quoties ejus opera utatur, habere debeat expensas in Palatio. Ea omnia, quæ reparatione indigent, perquirat, Magistratui referat, & reparationi insistat; Fabricæ Communis intendat, Vias, Pontes, Fontes, & similia manteneri curet; & si quando ad instantiam alicujus privatæ personæ vadat ad terminandum, seu videndum aliquam differentiam, habere debeat expensas, & bononenos XII. qualibet die, & unum bononenum pro quolibet termino ponendo; Quartam partem pœnarum de inventis, & relatis lucretur; & de omnibus per eum administratis rationem retineat in libro authentico per eum conficiendo; & finito ejus officio, de iis rationem reddet, & reassignabit ejus in officio Successori res omnes, & Massaritias ad ejus manus perventas, cum assistentia, & rogitu prædicti Cancellarii: Et pro suo salario habere debeat de publico quolibet anno florenos vigintiquatuor, aliisque emolumentis consuetis potiatur.

SUMMARIUM.

1 *Syndicus electus ab Universitate non potest dictum officium recusare.*

2 *Syndicus licet consilio tenetur fidejussorem præstare ad favorem Communitatis.*

3 *Syndicus Communitatis non dicitur Procurator singulorum.*

4 *Syndicus Universitatis agit pro ea, etiam in causis requirentibus mandatum speciale.*

Et potest etiam jurare de calumnia, n. 5.

Et potest respondere positionibus, n. 6.

7 *Universitas quando convenitur, non sufficit citare Syndicum.*

Imo sunt citanda ipsa Universitates collegialiter congregata, seu eorum Jurati, num. 11.

Limita in judiciis verbalibus Locumtenentis S. M. in præsenti Principatu Cathaloniæ, n. 10.

8 *Syndicus dum mittitur ad aliquem locum debet habere expensas, & salarium.*

9 *Narratio Auctoris.*

12 *Differentia adest inter citationem executam in personas Juratorum, ac in Universitates collegialiter congregatas, & quæ.*

13 Ci-

13 *Citatione exequuta in personis Juratorum, justificandum est eos esse tales.*
14 *Jurati noviter extracti non sunt citandi ad continuationem causæ, quando Syndicus legitime constitutus comparuit.*
15 *Citatio in personas Juratorum debet esse personalis.*
16 *Universitates jure minorum gaudent.*
17 *Universitatibus in judiciis dandus non est curator.*
18 *Syndici quomodo legitime constituantur, & quam potestatem habeant remissive.*
19 *Syndici in solidum veniunt constituti, licet id non exprimatur.*

A N N O T A T I O.

1 SYndicus electus ab Universitate, ut illam defendat, & qui
nomine ipsius possit conveniri a creditoribus non potest dictum officium recusare, Petr. Gregor. Tolos. *in sua Republ. lib. 4. cap. 5. num. 4. ver. Contrarium, &c.* Mastrill. *de Magister. libr. 1. cap. 30. nu. 88. & seqq.* Choel. *ad Bullam bon. Regim. cap. 24. num. 5.*
2 Qui tamen licet coactus sit, non ideo excusatur a præstatione fidejussionis ad favorem Universitatis, uti habetur in hoc statuto ad text. *in leg. fin. in fin. ff. ad municip.* & not. Choel. *in dict. c. 24. n. 5.* Itaut si cautionem non præstiterit, teneantur electores ad omnia damna, quæ ex mala administratione proveniunt Reipublicæ ad text. *in l. exactores 8. Cod. de suscept. lib. 10. & in l. 2. C. de administr. rer. public. lib. 11.* & ibi not. Barthol. Joan. de Plate. & alii, nec non Choel. *ad Bullam bon. regim. in c. 45. n. 2.*
3 Syndicus autem Universitatis non dicitur Procurator singulorum, neque pro illis uti singulis quicquam facere potest, ut not. Dec. *cons. 61. n. 3.* Alex. *cons. 44. n. 5. lib. 1.* Vant. *de nullitat. in tit. de nullit. ex defectu mand. nu. 54.* ubi alios
4 dat concordantes, pro Communitate autem agit etiam in causis requirentibus mandatum speciale, Patell. *exped. 53. ante fin.* & ibi Adden. *n. 4.* Gratian. *dec. March. 93. n. 11.* Possib.
5 *de manut. observ. 55. n. 124.* ubi alios adducit ita sentientes, & potest etiam jurare de calumnia Choel. *ad Bullam bon.*
6 *regim. dict. cap. 24. nu. 25.* & respondere positionibus Possib. *de manut. observ. 83. n. 30.*
7 Quando vero Universitas convenitur non sufficere citare Syndicum, sed esse citandam Universitatem in Consilio congregatam, probat Choel. *ad d. c. 24. n. 21. & seqq.* & Possib. *de manutentio. observ. 107. n. 11.* ubi plures dat concordantes, & affert limitationem.
8 Syndicus vero si mittatur ad aliquem locum, pro servitio Universitatis, ultra expensas debet habere etiam salarium, ut voluerunt Guid. Pap. *decis. 68 numer. 2.* Adden. ad Alex. *cons. 109. lib. 6.* & Choell. *ad Bull. bon. regim. d. c. 24. n. 23.*

A D D I T I O.

9 SI omnia concernentia ad officium Syndici Universitatum traditum in hac rubrica, vellem tradere, sane multa folia scriptis adimplerem, & absque dubio molestus fierem, sed insequendo institutum assumptum annotandi pro majori aliqua in singulis rubricis; ideo solum ad istam materiam Syndici annoto sequentia magis contingentia in praxi.
10 Et ita scias in judicio verbali Excellentissimi Locumtenentis suæ Majestatis posse primam citationem dirigi in Syndicum Civitatum, sive Collegiorum, licet regulariter Procuratori fieri nequeat ad tradita per Xammar. *d. tract. de privil. Civit. Barchin. §. 14. n. 25. & seqq.*
In aliis sane judiciis, & regulariter prima citatio non po- 11
test dirigi, nec exequi in personam Syndici Universitatum, sed sunt citandæ ipsæ collegialiter congregatæ, seu eorum Jurati, Consules, & Decuriones, & in ipsis est exequenda dicta prima citatio, Xammar. *d. §. 14. num. 27.* & ibi Montras Oter. *de Officialib. Respub. p. 2. c. 8. nu. 23.* Ripoll. ad Peguer. *in prax. rubr. 6. a n. 42. ad 52.* & suo more Doctissimus Altimar. *de nullitatib. p. 2. rub. 12. q. 9. n. 60. & seqq.* Marin. *resol. lib. 1. cap. 340. n. 3.*
Sane si vis scire in jure differentias, quæ adsunt inter 12
executionem citationis factam in personis Juratorum, & Syndicorum, ac factam Universitatibus collegialiter convocatis, lege dict. Doctissimum Altimar. *dict. quæst. 9. a n. 72. ad finem.*
Adverte tamen, quod si citatio executa fuerit in per- 13
sonis Juratorum, ac Syndicorum simul, teneberis in discursu causæ justificare ipsos citatos se esse tales, a qua justificatione liberaris, si dicta citatio in Universitatem collegialiter congregatam executa fuerit, Altimar. *dict. quæstion. 9. numer. 74.*
Pariter tene, quod si Syndicus legitime constitutus ab Uni- 14
versitate comparuerit in causa, non debes citare noviter Juratos extractos; si tamen comparuerit Procurator a dictis Juratis constitutus, dictam citationem novorum extractorum non omittas Altimar. *dict. quæst. 9. num. 75.* Ripoll. *ad dictam rubric. 6 num. 48.*
Et præ oculis habe, quod dicta citatio quando exequitur 15
in personis dictorum Consulum, seu Juratorum, debet esse personalis, & non sufficit domi factam esse, licet in privatis id sufficiat, Xammar. *dict. §. 14. num. 26.* Altimar. *dict. q. 9. num. 65. & seqq.*
Unde licet dictæ Civitates, & Universitates jure mino- 16
rum gaudeant, Fontanell. *decis. 109. nu. 25. & sequent.* Altim. *de nullitat. rubr. 1. par. 1. quæst. 6. a num. 14.* Modern. Cala, *de restitut. in integr. quæst. 1. num. 4.* Modern. Galles. *de restitut. in integr. cap. 7. a numer. 21. pag. 97.* non tamen est necesse ip- 17
sis providere de defensore legitimo pro causis contra eos introductis, sicuti provideri tenetur minoribus, Fontanell. *decis. 273. num. 16.*
Et si vis prævidere quomodo, & quando Syndici a Civi- 18
tatibus, & Universitatibus legitime constituantur, quid requiratur in eorum constitutione, quam potestatem habeant, quæ facere possint, an respondere personaliter, jurare de calumnia, juramentum deferre, confessiones facere, & alia, quæ volueris, recurre ad dict. Oter. *de Officialib. Reipubl. part. 2. cap. 8.* Manz. *dict. tract. de Syndicis,* Capnt. *dict. tract. de regimin. Reipubl. cap. 7. §. 21. & 22.* & ad Doctissimum Altimar. *de nullitat. par. 2. tom. 1. rubr. 11. quæst. 34.* ubi latissime hanc materiam tradit plenissime tractatam, quem deprecor legas.
Tandem unum adverte, quod si a Civitatibus, & Universi- 19
tatibus reperiantur plures Syndici constituti, censentur electi insolidum, licet ita in instrumento non exprimatur, Altimar. *dicta p. 2. rubr. 11. q. 24. n. 47.*

DE OFFICIO DEPOSITARII INTROITUUM COMMUNIS. *Rubrica XXVI.*

DEpositarius Communis eligatur a Consilio, Vir discretus, qui præstito prius Juramento in forma, & data idonea cautione, Libros diligenter ordinatos, cartulatos, & bullatos habeat, in quibus omnes introitus, atque exitus Communis distincte annotare debeat, & omnem pecuniarum quantitatem penes se fideliter retinere, & custodire, eamque debitoribus sine mora exigere, & si opus fuerit, cum auxilio Advocati, & Procuratoris Communis, ac successive solvere creditoribus, & aliis personis, prout sibi ordinatum fuerit per Bullettam, manu Cancellarii scriptam, & sigillatam, & a duobus ex Regulatoribus subscriptam, & aliter facta Solutio non valeat: Pecunias ad unum usum depositas, vel destinatas, in alium usum, vel causam non solvat, alioquin de suo solvisse censeatur. A Magistratu requisitus quolibet Bimestre teneatur reddere rationem dati, & accepti, cum interventu Revisorum Communis. Sicut etiam in fine Officii omnia computa bene solidare, Libros, & pecunias apud eum existentes Successori restituere debeat, & pro suo Salario habeat quolibet anno florenos xxxii.

S U M M A R I U M.

1 *Depositarius Communis non potest solvere illius debita sine ordine speciali.*
Neque unum nummum, n. 2.
3 *Officialis publicus tenetur conficere libros.*
Quidquid sit in simplici exactore, n. 4.
Præsumitur autem illos confecisse, nu. 5.
6 *Clavarius in Civitate Gerundæ exercet, quæ huic officio incumbunt.*
7 *Clavarius contra quos procedit.*
Non curat in Civitate Gerundæ de exactione debitorum, n. 8.

A N N O T A T I O.

1 QUod Depositarius Communis debita Universitatis solvere non possit, nisi de mandato Priorum, & Procerum, uti habetur in hoc statuto, alias teneatur de proprio, tradunt Bart. *in l. quoties 2. in 3. not. ff. municip.* Munoz. *de ratiocin. cap. 23. n. 21.* & late comprobat Choel. *ad Bul. bon. regim. c. 24. n. 13. 14.*
2 *& seq.* Ita ut ipse non possit solvere unum nummum de suo capite, ut not. Bald. *in Rubr. C. de non nu. pecun.* & Choel. *ubi sup. n. 16.* *Concil. ad Statut. Engubis.*
Quod vero officialis publicus tenetur conficere libros, uti habe- 3
tur in hoc statuto, tradit etiam Rota apud Greg. XV. *dec. 149. n. 4.* & ibi Adden. *n. 2. & dec. 274. n. 2.* & ibi pariter Adden. *n. 7. & dec. 250. n. 1. par. 1. recent.* Quicquid sit in simplici exactore, 4
uti habetur per Rot. *ubi supra*, & per Farinac. *cons. 96. n. 45. vol. 1.* & in tutore, ut per Andreol. *num. 106. in fin.* Præsumitur tamen illos fecisse, Guttier. *de tutel. lib. 3. c. 1. nu. 28.* 5
& 54. Andreol. *contr. 187. num. 10. in fin.*

A D D I T I O.

IN hac nostra Civitate Gerundæ officium istud, de quo loqui- 6
tur Rubrica, non invenitur, sed loco illius est officium *Clavarii majoris*, qui licet ad dictum finem esset formatum, tamen nomen solum præstat, solum autem cuncti introitus nostræ Civitatis deponuntur per debitores in tabula communium depositorum ad computum dicti Clavarii, neque ipse solvit, sed solum solvitur cum poliais manu Secretarii scriptis, & ad minus per tres ex quatuor Juratis subscriptis, quæ poliaæ asservantur in tabula prædicta ab officiali cui spectat.
Et ita Clavarius nostræ Civitatis juxta Regia Privilegia ha- 7
bet jurisdictionem in cunctis rebus ipsius Civitatis contra de-

bitores illius, fraudantes impositiones ipsius Civitatis, ementes victualia, & alias res a personis exemptis dictarum impositionum, quam jurisdictionem, si aliter comprehendere cupis, invenies tractatam a Xammar. *de privileg. Civit. Barchin.* §. 10. *a numer. 51. ad* 20. & a Doctoribus citatis per nostrum Nobilem, ac meritissimum Regentem Cortiada, *dec.* 31. *num.* 5. a Ripoll. *ad prax.* Peguer. *rub.* 27. *numer.* 103. & 104. & ab eodem Xammar. *rerum judic. dissert.* 530. *rota*.

Inde præfatus Clavarius non curat de introitis, & exitis 8
Communis Reipublicæ, ac Civitatis, sed præfata cura manet ad computum, & onus Juratorum nostræ Civitatis, & Syndici, sicque ipsis incumbit cura exigendi debita a debitoribus Civitatis, instandi solutiones, ac alia facere, quæ facere tenebatur ipse Clavarius, seu Depositarius introitus Communis & sic in istis procedunt cuncta tradita per Oter. *de Officialib. Reipubl. part.* 2. *cap.* 10. quem consulas, quando evenerit casus.

DE OFFICIO REVISORUM RATIONUM. *Rubrica XXVII.*

REvisores duo a Magistratu electi, quoties ab eo fuerint requisiti, rationes ponant cum Depositario Introituum Communis, cum Præfectis Annonæ, ac cæteris Administrantibus bona, pecunias, affictus, & res omnes dicti Communis: prout etiam de administratis per Officiales Societatis Misericordiæ, ut hactenus observatum est. Quibus visis, & calculatis, si quid animadversione dignum putaverint, Magistratui denuntiare debeant, & demum omnia reportare in Patriam in Libro Rationum, propria ipsorum manu subscriptam.

A D D I T I O.

DE officio contento in nostra Rubrica, & statuto quod in hac Civitate *Oydors de comptes*, nuncupatur, invenies aliqua tractata a Caput. *de Regim. Reipub. c. 7. §.* 10. *per tot.* ipsum consulas.

DE OFFICIO REVISORIS DUCALIS. *Rubrica XXVIII.*

AD Officium Revisoris eligatur Civis Primarius, ac discretus. Qui assidue assistat in Gabella pro occurrentiis aliorum Officialium, & Publicanorum, illorumque lites, & controversias diligenter cognoscat, & summario terminet, & decidat; finitoque tempore Conductionis, alios ad Datia, sive Gabellas exigendas subroget, servatis servandis: In Causis Damni Dati, quoties fuerit requisitus, pro terminatione alicujus controversiæ se intromittat, ne Cives, vel Comitatenses indebite graventur: Et quolibet bimestre adhibito etiam Notario Cameræ Monstram recipiat a Barigello de ejus Familia, & Equo, illumque juxta temporum necessitatem, ut bene, ac diligenter in Officio se gerat, admoneat.

DE OFFICIO PRIORIS, ET ALIORUM OFFICIALIUM HOSPITALIS *Majoris*. *Rubrica XXIX.*

AD Regimen Hospitalis eligatur Prior ad annum. Vir discretus, & integræ opinionis, Major quinquaginta annis, qui deinde confirmatus a Serenissimo Duce Nostro, & præstito Juramento in manibus Cancellarii Communis coram D. Locumtenente, & Magistratu; fideliter gubernare debeat dictum Hospitale, & diligenter curare, quod illius bona conserventur, & amplientur; quodque ex eorum fructibus, ac reditibus Infantes expositi pie recipiantur, alantur, bonisque moribus, litteris, & artibus usque ad ætatem convenientem instituantur: Puellas etiam expositas, cum illæ ad ætatem nubilem pervenerint, cum dote solita in matrimonio collocari curet: Peregrinos, & Infirmos recipiat, hospitetur, & curari faciat, & illorumque necessitatibus juxta vires Hospitalis provideat.

Utque facilius prædicta omnia exequantur, eligatur ad Trienninm XII. Cives de Primariis Civitatis, prudentes Viri, & majores saltem XXX. Annis. Tres scilicet ex quolibet Quarterio, quorum octo nuncupentur Gubernatores, & Quatuor Consiliarii, prout hactenus observatum est, eosque a Serenissimo Duce prius approbatos, dictus Prior convocare valeat, quoties expedierit pro negotiis dicti Hospitalis, & præstito in eorum Ingressu Juramento, super illis fideliter consulere debeant, ponendo Partitum ad Bussulam, & quod per Majorem partem fuerit obtentum, exequi faciat, dummodo octo saltem ex illis, computata persona Prioris, in Consilio intersint.

Eligantur etiam eodem modo cæteri Officiales, videlicet Camerlengus, Factor, & Notarius, sive Procurator, cum Salario, & oneribus solitis, juxta formam Capitulorum dicti Hospitalis. Omnes Judices, Privilegia quæcumque eidem concessa, tam a Summis Pontificibus, quam a Jure Communi, & Serenissimis Ducibus conservari studeant, ejusque Lites, & causas summarie, sine scriptis, sola facti Veritate inspecta, terminent, & decidant. Hoc addito, quod dictus Prior finito Officio ad Magistratus onus subeundum in secundo Gradu amplius non compellatur.

S U M M A R I U M.

1 *Hospitale administratum a laicis præsumitur laicale non Ecclesiasticum.*
Etiamsi in eo exerceantur opera pietatis, & celebretur Missa, num. 2.
Et sic illius cura spectat ad laicos declarando, ut ibi numero 3.
4 *Officialis delinquens circa curam Hospitalis puniri potest a Judice laico.*
5 *Administratorum Hospitalium officium, & obligationes remissive.*
6 *Hospitalia sub protectione Regia existentia nequeunt ab Episcopo visitari.*
7 *Privilegium Hospitali concessum retinetur, licet sit fortuito destructum, & alibi ædificatum.*

A N N O T A T I O.

1 HOspitale, de quo in hoc statuto, cum regatur, & administretur a laicis, censetur laicale, non autem Ecclesiasticum, ut not. Felin. *in c. de quarta* 4. *sub nu.* 11. *de præscript. Rom. cons.* 477. *nu.* 8. & Rota, *dec.* 725. *num.* 1. *p.* 1. *divers. & dec.* 268. *nu.* 2. *p.* 3. *rec.* & in Melevitana bonorum 10. Febr. 1651. coram R. P. D. Meltio, §. *non obstat*, &c. ubi aliæ recensentur.

2 Etiam quod in eo exerceantur opera pietatis, & habeat locum pro Missa celebranda, quia ad hunc effectum probandum esset, illud fuisse erectum auctoritate Ordinarii. Barbos. *de jur. Eccles. univers. lib.* 2. *c.* 11. *sub nu.* 38. & *nu.* 80. & *seqq.* Rota apud Bichinm, *dec.* 343. *nu.* 2. & *seqq.* & *in dict. Melevitana bonor.* coram Meltio, §. *neque præsumpta*, &c. ubi aliæ pariter recensentur.

3 Et ideo illius cura, & gubernium spectat ad laicos tantum, & quatenus ex consuetudine inveterata redditio rationum illius spectaret ad Universitatem, seu Judicem, in illa tamen an possit intervenire etiam Ordinarius juxta disposita in Sacr. Concil. Trident. *sess.* 22. *c.* 9. *de reformat.* vide Rotam, *dec.* 355. n. 1. & 10. & *dec.* 402. *n.* 1. *par.* 1. *recent.* & in Leopol. *admin. Hospital.* 14. *Martii* 1646. coram Card. Cerro, *in fin.*

Quod vero officialis delinquens circa administrationem Hos- 4
pitalis possit puniri a Judice laico, late comprobat Decian. *tract. crimin. libr.* 4. *cap.* 9. *numer.* 38. ubi dicit idem esse quo ad officiales Montis Pietatis, & Fraternitatum, ut ibi per eum.

A D D I T I O.

DE Hospitalibus multa dixi in rubricis, 7. *numer.* 10. & 5
rubr. 11. *a nu.* 36. *hujus lib.* 1. quibus adde Joseph. de Rosa *consult.* 10. *per tot.* ubi latissime de Hospitalibus, & cui subjiciantur, ac cujus fori sint, Pegas *ad lib.* 1. *ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 4. *tit.* 62. *gloss.* 50. *per tot.* Ideo me expedio dicendo, quod Hospitale Generale huius Civitatis Gerundæ sub invocatione Sanctæ Catharinæ Martyris est sub protectione nostræ Civitatis; eaque per biennia nominat duos Administratores dicti Hospitalis ex personis insaculatis, ac matriculatis in Regimine nostræ Civitatis, videlicet uno anno unum, & alio alium per omnia stamenta discurrendo, sicque semper remanet unus, qui cum noviter extracto sequenti anno cum duobus Capitularibus de Capitulo Sedis, & Ecclesiæ Cathedralis prædictum Hospitale regunt, & gubernant, & ita de officio prædictorum Administratorum, obligationibus, & cura eorum, vide Caput. d. *tractat. de regim. Reipub. d. c.* 7. §. 12. *per tot.* quem consulas.

Istud sane nostrum Hospitale Generale est sub immediata 6
nostri Regis Catholici protectione, & ita exemptum a visitatione Ordinarii etiam procedentis uti Subdelegati Apostolici in vim Sacri Concilii Tridentini, *sess.* 22. *c.* 8. & 9. *de reformatione*, Torre, *de pact. futur. success. lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 205. & *seqq.* Ventrigliol *in prax. tom.* 2. *annot.* 24. §. 1. *num.* 16.

Prass.

Frass. de Reg. Patronat. *tom.* 2. *cap.* 61. *nu.* 76. Antonel. *de regim. Eccles. Episcopal. lib.* 1. *c.* 3. *n.* 2. Modern. Mostazz. *de causis piis lib.* 4. *c.* 11. *n.* 44. Eminen. de Luca, *in annot.* ad Sacr. Concil. Trident. *discurs.* 5. *n.* 17. *& discurs.* 10. *nu.* 2. *& de jurisdict. disc.* 40. *nu.* 3. Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p.* 1. *lib.* 7. *disput.* 20. *n.* 18. Manfrell. ad Capyc. Latr. *obser.* 95. *num.* 12.

7 Et licet hæc Regia Protectio fuit concessa Hospitali tunc constracto extra, & prope mœnia hujus Civitatis, tamen ex quo ipsum fuit destroctum fortuito, & absquanulla causa, sed propter obsessionem Exercitus Regis Christianissimi, & ex hac causa constructum intus nostram Civitatem, retinet Hospitale nostrum ipsum Privilegium, & ipsam Regiam Protectionem ad tradita per Vela, *disser.* 33. *n.* 77. & per nostrum Cancer. *var.* 3. *c.* 13. *n.* 51. Gail. *lib.* 2. *obser.* 61. *nu.* 5. Cortiada; *dec.* 41. *n.* 13. Antonel. *de loc. legal. lib.* 1. *c.* 3. *n.* 83.

DE OFFICIO PRÆFECTORUM ANNONÆ. *Rubrica* XXX.

PRæfecti Anonnæ eligantur a Magistratu ad Annum de Mense Maji Quatuor Cives Primarii, & discreti; Qui deinde approbati per Litteras Patentes a Serenissimo Duce Nostro, & præstito Juramento in forma in manibus Cancellarii, suum officium incipiant exercere die XV. Mensis Augusti, ac totis viribus incumbere, ut munus eis injunctum, qoud profecto potissimum est in Civitate, Pauperum utilitati intendant: Et ideo in primis opportune provideant juxta Anni qualitatem, de Frumento bene condinonato, illudque in loco consueto, apte servari, & successive in publicum usum laborari, diligenter curent; Et in casum indigentiæ præcipere valeant, cum Auctoritate tamen D. Locumtenentis, & Magistratus, cuicumque Civi, sive Districtuali habenti frumentum ultra usum, & indigentiam suæ familiæ, illud exportandi in plateam ad vendendum sub certa pœna, & si opus fuerit, pretium imponere, & omnia alia facere, quæ ad Officium utilia, & necessaria sint, & propterea Judices illis omnem opem, & auxilium præstare teneantur.

Utque facilius prædicta omnia valeant expedire, antequam Officium aggrediantur, debeant elegisse idoneum Depositarium, cum solito Salario per eos dando; Qui in primis Libros necessarios conficiat bene cartularos, & bullatos, in quibus diligenter annotare debeat omnia Partita per eos facta, Debita, & Credita, & alia similia ad Officium spectantia; Et summopere caveant, ne publica Pecunia erogetur in usum proprium, sive alterius privatæ personæ, absque expressa licentia ipsorum manu subscripta, & ex rationabili causa concedenda; sub pœna scutorum XXV. & refectionis interesse pro qualibet vice. Omnia Credita diligenter exigant, & in fine Officii de omnibus per eos gestis, & administratis, adhibitis Revisoribus Communis integram rationem Magistratui reddant; Prout etiam alios Officiales, & Administratores cum solitis emolumentis per illos deputatos; de eorum gestis, & administratis rationem reddere Depositario compellant, Demum meminerint se Pauperum Defensores esse: Et ideo Ministros omnes non ex affectu ipsorum, sed bonæ conditionis, & famæ, constituant, dum assignatione congruæ, & moderatæ mercedis, propriam a Deo recepturi.

Addentes etiam, quod dicti Præfecti Annonæ expleto Officio per Quadriennium ad idem Officium eligi, & cogi non possint: Nec Depositarius, sive alii Ministri Salariati, ad idem, sive aliud Officium Annonæ eligi, & admitti possint, nisi prius integram Rationem suæ administrationis reddiderint, & solidaverint.

S U M M A R I U M.

1 *Præfecti Annonæ tenentur ad refectionem damni, si frumentum corrumpatur in horreis.*

Et ad refectionem damni secuti ex eorum mala administratione, num. 2.

Et si frumentum in eorum usum convertunt, puniuntur deportatione, & confiscatione bonorum, n. 3.

Non tamen tenentur pro frumento furto sublato sine eorum culpa, alias secus, num. 4.

5 *Universitas potest tempore penuriæ cogere cives ad vendendum frumentum.*

Et potest cogere dominos animalium ad illa mutuanda pro portando frumento, n. 6.

Et potest prohibere, quod Dardanarii non emant frumentum, nisi tali hora, num. 7.

Et si frumentum est corruptum potest cogere cives ad illud emendum, num. 8.

9 *Præfectis Annonæ potest constitui salarium pro eorum labore.*

10 *Depositarius Annonæ convertendo pecunias in alium usum, punitur.*

Et tenetur pecunias frumentarias restituere, etiamsi dicat illas ei fuisse furto ablatas, n. 11.

12 *Præfecti Annonæ debent servari indemnes, nisi segniter se gesserint.*

13 *Annonam fraudantes habent contra se quamplura specialia.*

14 *Frumenti promissor sine assertione boni liberatur tradendo pessimum.*

15 *Verbum Discretus, quid importet.*

16 *Annonæ materiam qui tractent remissive.*

17 *Annonæ cura incumbit Civitati, & Reipublicæ.*

18 *Officium dictum* Botiguer Major, *in Civitate Gerundæ quale sit, & ad quid teneatur.*

A N N O T A T I O.

1 PRæfecti Annonæ tenentur ad refectionem damni Annonæ secuti ex eorum negligentia, si frumentum corrumpatur in horreis, *l.* 2. *C. de condit. in publ. horre. lib.* 10. Ripa *de peste in tit. de remed. ad conserv. anno. numer.* 11. 12. *&* 13. Choel. *ad Bul. bon. regim. c.* 21. *n.* 10. *&* 24.

2 Prout etiam tenentur ad restitutionem damni ex mala eorum administratione Annonæ resultati, ut tradunt Hond. *cons.* 90. *n.* 6. *vol.* 2. Andreol. *contr.* 66. *n.* 27. & Choel. ad Bul. *bon. regim. c.* 21. *nu.* 24. Grat. *discept. forens. cap.* 626. *in fin. par.* 4. late Massin. *de confisc. bonor. qu.* 18. *num.* 95. *& pluribus sequent.*

3 Et si frumentum conditum in horreis pro servitio Annonæ d. Præfecti in proprium usum convertant, incurrunt pœnam deportationis, & confiscationis bonorum, *l. fin. C. de condit. in publ. horr. libr.* 10. Ripa, *ubi supra nu.* 15. & Choel. *ad Bul. bon. regim. d. c.* 21. *n.* 10.

4 Non tamen dd. Præfecti tenentur pro frumento furto subtracto sine eorum culpa, alias secus, ut late probat Honded. *d. cons.* 90. *n.* 10. *& seq. lib.* 2.

5 Universitas vero potest tempore caristiæ cogere suos Cives ad vendendum frumentum pro justo pretio, ut not. Surd. *cons.* 203. *n.* 38. *vel.* 2. Choel. *in Bul. bon. regim. d. cap.* 21. *Conciol. ad Statut. Eugubii.* *n.* 17. Gargiar. Jun. *cons.* 46. *n.* 8. *lib.* 1. qui alios dat concordantes, & Massin. *de confisc. bon. q.* 18. *n.* 22. *& n.* 128. *& n.* 159. ubi dicit, cogi posse vendere juxta taxam impositam a Magistratu.

Et potest cogere etiam dominos animalium, curruum, & similium ad mutuandum dd. animalia pro portando frumento ad Civitatem, seu locum ad tex. *in l.* 1. *&* 2. *Cod. de navi non excus. lib.* 10. *& in l. uni. C. de naut.* Tiber. *eod. lib.* 10. & not. Choel. *in d. c.* 21. *n.* 29. vide notata infra, *rubr.* 46. *n.* 1. 6

Ac etiam potest prohibere, quod dardanarii, regatterii, & similes non emant frumentum in foro, nisi tali hora transacta, ut interim Cives possint illud emere, ut docent Avendagn. *de exequend. mand. par.* 1. *c.* 19. *n.* 55. Choel. *in d. c.* 21. *numer.* 38. & faciunt notata per Massin. *de confisc. bonor. dict. qu.* 18. *num.* 92. *& seqq.* 7

Et quando frumentum est corruptum potest cogere Cives ad illud emendum pro modo facultatum, ut not. Choel. *ad Bul. bon. regim. d. c.* 21. *n.* 11. *& seqq.* Gargiar. Jun. *d. cons.* 46. *n.* 47. *lib.* 1. & Gratian. *disc. foren. c.* 626. *n.* 16. *p.* 4. 8

Annonæ Præfectis constitui posse salarium pro eorum labore ea publica pecunia voluerunt Avendag. *de exequend. mand. par.* 2. *c* 10. Choel. *ad Bul. bon. regim. d. c.* 21. *n.* 25. & Ripa, *de remed. contra pest. n.* 186. ubi requirit licentiam Principis. 9

Quod vero Depositarius Annonæ teneatur conficere libros, uti disponitur in hoc statuto, dixi supra *ad rubr.* .:. Qui si convertat pecunias Annonæ ad alium usum, potest graviter puniri not. Avendag. *de exequend. mand. p.* 2. *c.* 10. *n.* 33. Choel *ad Bul. bon. reg. d. c.* 21. *n.* 27. Escobar. *de ratioc. c.* 14. *n.* 31. & Rota apud Gregor. XV. *dec.* 106. *n.* 3. *& seqq.* 10

Et tenetur restituere pecunias frumentarias etiamsi alleget illas fuisse sibi furto subtractas si ipse est in aliqua culpa levi, vel levissima, ut late comprobat Andreol. *contr.* 36. *fere per tot.* 11

Præfecti Annonæ debent servari indemnes, si non segniter functi sint officio eorum, ut probat Gratian. *discept. forens. c.* 626. *n.* 18. *& seqq. par.* 4. ubi declarat quomodo intelligatur d. verbum *Segniter*. 12

Contra fraudantes Annonam plura specialia sunt introducta, de quibus vide Decian. *tract. crim. lib.* 7. *cap.* 22. *n.* 14. *& sequent.* 13

Quibus adde, quod promissor frumenti sine mentione bonitatis liberatur tradendo etiam pessimum, *l. fidejussorem* 52. & ibi Bart. *ff. mand.* Cyriac. *contr.* 153. *n.* 27. 14

A D D I T I O.

ADde, quod verbum *Discreti*, in principio hujus statuti positum, importat idem quod verbum Judiciosi, & Prudentes, cum idem sit discretio, quam judicium, ut declarant Barth. *in l.* 1. *circa medium, C. qui atate, &c. libr.* 10. Menoch. *de arbitrar. Judic. lib.* 1. *q.* 8. *n.* 25. & Suarez, *alleg.* 12. *n.* 2. *& dixi rubr.* 25. 15

In hoc statuto tibi possem tradere multa pertinentia ad materiam Annonæ, sed id omittam, ex quo legendo Auctores citatos a nostro Conciolo, in annotationibus ad hoc statutum, & præter eos, Emin. de Luca, *de Regalib. disc.* 44. 45. *& alios passim*, Fragos. *de regim. Reipub. Christ. p.* 1. *lib.* 7. *disp.* 19. *§.* 2. Caput. *de regim. Reipub. d. c.* 7. *§.* 14. Amayam, *in Cod. ad tit.* de Annon. & Tribut. Ursell. *consil.* 111. *tota per* 52. *n.* .:. 16

Capiblanc. de Baronib. *super prag.* 3. *c.* 9. *libr.* 2. Balmaseda *de collect. cap.* 1. *n.* 12. Rocc. *de officiis rubr.* 16. §. 7. *per tot.* & alios, habebis cuncta, quæ volueris.

17 Et ita solum dicam, quod in hac nostra Civitate cura Annonæ incumbit ipsi Civitati, prout de jure Xammar. *privil. Civit. Barch.* §. 12. *n.* 10. & ita nullus Officialis adest, cui 18 incumbat curare de Aonona, sed solum adest Officialis, qui vocatur *Botiguer major*, qui curat de horreo dictæ Civitatis, vulgariter nuncupato *Pallol*, & si de omni frumento resultanti ex molendinis nostræ Civitatis, & aliter empto a dicta Civitats pro abuodantia ipsius, & de conservatione ipsioa, ac tenetur reddere rationem de omni frumento eidem tradito, & liberato; est Officialis biennalis, extrabitus forte jurat, ac dat fidejussores, & do ipso procedunt tradita hic per nostrum Conciolum, & per Oter. *de Officialib. Respub. p.* 2. *c.* 12. *per tot.* & per Ursell. *conclus.* 111. *supra citat.* & per Doctores citatos a Doctissimo Balmaseda, *de collect. quæst.* 79. *num.* 16. quos consulas.

DE OFFICIALIBUS MONTIS PIETATIS. *Rubrica* XXXI.

UT Pauperum necessitatibus occurratur, Majorum nostrum vestigia sectando, eligantur more solito a Magistratu septem Officiales cum eorum Nuocio ad Custodium, & Administrationem Montis Pietatis, qui præstito prius Juramento in forma in manibus Cancellarii, eorum Officio Singnli diligenter intendant. Quorum quatuor eligantur ad Triennium, & dicantur Proveditores, qui sint, & esse debeant de Primariis Civibus de primo, & secundo Gradu dumtaxat, quilibet pro suo Quarterio, qui accurate providere debeant, quod talis Administratio in utilitatem Pauperum omnino vertat, & quod omnis pecuniarum quantitas detineatur a Gubernatore Montis, & successive erogetur in subventionem Pauperum. Debeant etiam Pignorum veoditioni assistere, differentias omnes super illis definire, & cæteru omnia Judicum, & Magistratus auxilio (cum opus fuerit) implorato adimpleri facere, juxta formam Capitulorum, quæ originalitet habentur io Libro Reformationum Anni 1534. pag. 34. quæ etiam in Tabella sigillatim descripta in Moute detineri faciant.

Eligantur etiam tres alii Officiales, qui ultra juramenti præstationem, idonee caveant cum Fidejussore in manu prædicti Cancellarii Quotum Primus dicator Gubernator Mootis, qui teneatur per annum ibidem assidue tempore debito residere, Pignora recipere, & super illis convenienter imprestare, illaque deinde ad alium annum caute custodire, & conservare. Quo tempore elapso nisi illa a Dominis, soluta mercede reluantur, vendi, & distrahi faciat, spatio alterius anni, cum assistentia DD. Proveditorum in Platea Magna, sono Tubæ, duobus diebus hebdomadæ, videlicet Mercurii, & Sabbati, & pro toto tempore habeat pro suo Salario Florenos centum octoginta. Secundus vero Officialis eligatur ad annum, & dicatur Superstes Montis, qui faciat Bulletas, & singulis pignoribus inserat, suoque Libro diligenter registret, ut facilius illa reperiantur, & habeat pro suo Salario Florenos triginta. Tertius vero Officialis eligatur ad Annum, & dicatot Revisor ratioonm, qui teneatur sequirere exactam rationem a prædicto Guberuatore quolibet Mense, & sæpius etiam si Proveditoribus videbitur, dictamque sationem, sive Saldum io Libro bene cartulato debeat accucate annotare: Proveditores etiam per Nuncium convocare faciat, & coram illis Pignorum Venditioni diligenter assistat, & habeat pro suo Salario Florenos sexaginta.

S U M M A R I U M.

1 *Montis Pietatis Justitia hodie non potest in dubium revocari.*
Illius tamen Justitia pendet ex illius legibus, nu. 2.
Montes Pietatis gaudent beneficio variationis fori.
4 *Montes Pietatis dicuntur loci Religiosi, & pii.*
Et ideo vigore Conc. Trid. eorum cura spectat ad Episcopum, num. 5.
Quomodo vero Episcopus in hoc se gerere debeat, remissive, numer. 6.
7 *Montis Pietatis pecunia ad alium usum converti non possunt sub pœna excommunicationis.*
8 *Montistæ, & Depositaris uti non possunt pecuniis Montis Pietatis.*
9 *Delinquentes circa Montem Pietatis non possunt puniri a Judice laico.*
10 *Pecunia depositata in Monte Pietatis si pereant, cuinam pereant.*
11 *Montium Pietatis materiam qui tractant remissive.*

A N N O T A T I O.

1 TEmerarium esset hodie io dubium revocare validitatem, & justitiam Montium Pietatis, stante Bulla Leonis Decimi, de qua Quaran. *in sum. Bul. in verbo Montis Pietatis*, tradunt Novar. *de elect. & var. fori susp.* 2. *q.* 57. *n.* 6. Choel. *ad Bul. bon. regim. c.* 22. *nu.* 7. *ver. & cum temerarium*, &c. & Leotar. *de usur. q.* 22. *n.* 33. Ita ut contrarium prædicantes incidant in pœnam excommunicationis, ut dicit Quaran. *ubi supra in princip.*

2 Illorum tamen justitiam pendere ex legibos, cum qoibus constituti sunt, vel exercentur, scribit Leotar. *de usur. d. q.* 22. *n.* 28. Quin si pecunia gratis pauperibus distribuitur, & nihil ultra id, quod datum est, recipitur, de illius justitia disputare nefas est, cum sit Christianæ pietatis egregium Institutum, ut probat Leotar. *d. q.* 22. *n.* 29. & idem est, quando pecunia ea lege distribuitur indigentibus, & qoid modicum præstatus ultra sortem ad solvenda stipendia eorum, qui Mootem regunt, & ad explicanda ea, quæ ad Montis conservationem sunt necessaria, quia pariter d. genus Montis quicquid olim de illius justitia disputatum sit, licitum esse receptissimum est, ut probant Scacc. *de commer. §.* 1. *q.* 1. *n.* 446. P. Lessi *de just. & jur. c.* 20. *disp.* 33. *& in Append. nu.* 6. Eminen. Delugo, *de just & jur. disp.* 25. *num.* 188. & alii plures, quos refert, & sequitur Leotar. *de usur. q.* 22. *n.* 33. secus si aliquid exigatur ultra conservationem Montis necessarium, cum illud sit illicitum, & restitutioni obnoxiom, ut probant Binsfel. Medi. Comit. P. Greg. Lopez, Bonac. Regin. Card. Delugo, & alii apud Leotar. *de usur. d. q.* 22. *n.* 34. qui *n.* 37. probat dd. Montes licitos esse si recipiant a mutuatariis interesse pro pecuniis acceptis ad censum pro constitutione Montis, ut ibi per eum, & concordat Choel. *ad Bull. bon. reg. c.* 22. *sub n.* 8.

3 Nota tamen, quod hujusmodi Montes gaudent beneficio electionis, & variationis fori, quo gaudent personæ miserabiles, ut late comprobat Novar. *de elect. & var. for. suspens.* 2. *q.* 57. *per tot.* & sequitur Choel. *ad Bull. bon. regim. cap.* 22. *in fin.*

4 Montes Pietatis dicuntur loci Religiosi, & pii ad pauperes sublevandum iostituti, Novar. *de elect. fori d. q.* 57. *n.* 3. Guttier. *cano. qu. libr.* 1. *c.* 35. *nu.* 23. Choell. *ad Bull. bon. regim. d. c.* 22. *n.* 13. Barbos. *de potest. Episc. allegat.* 76. *n.* 57. & Rota, *post contr.* Cyriac. 205. *nu.* 9. qoicquid dixerit Balthassar. Thomas. *in suis tract. var. tom.* 1. *de privil. pia caus.* 5 *c.* 32. Ideo ne culpa administratorum illorum pecunia minuatur, Sac. Concil. Trideo. *sess.* 22. *c.* 8. *&* 9. Episcopis uti Sedis Apostolicæ delegatis etiam si illorum cura ad laicos pertineat, jus visitandi concessit, ut omnia præcipue, quæ ad pauperes sublevandos instituta sunt, cognoscant, & exequantur, ut traduat Barbos. *de potest. Episc. d. alleg.* 73. *n.* 2. Choel. *d. c.* 22. *n.* 11. *& seqq.* & Guttier. *can. qu. d. c.* 35. *n.* 23. *& n.* 38. & in puncto hujus Montis Civitatis Eugubii D. Deluca, *in Theatr. verit. & just. tom.* 3. *in tit. de jurisd. disc.* 43. *n.* 1.

6 Utrum vero Episcopus in d. casu visitationis Montis in concernentibus illius administrationem possit id facere solus, vel una cum aliis, & quid possit facere, vide Barbos. *de potest. Episc. d. allegat.* 73. *n.* 11. *& seqq.* Choel. *ad Bull. bon. regim. dict. cap.* 22. *num.* 11. 12. *&* 15. & D. Deluca, *in d. tit. de jurisd. d. disc.* 43. *per tot.*

7 Pecuniæ ad usum Montis Pietatis destinatæ ad alium usum converti non possunt sub pœnis etiam excommunicationis, de quibus in Bull. Pauli V. *in Bull. nov. tom.* 3. *Constit.* 82. & de quibus habetur per Choel *ad Bul. bon. regim. d. c.* 22. *n.* 30. & per Barbos. *de potest. Episc. alleg.* 50. *n.* 169. qoam Bullam non comprehendere Officiales Montis disponentes non de pecuniis, sed de aliis rebus Montis dicit Flav. Cherub. ad D. Boll. Pauli V.

8 Et eo magis est prohibitum Montistis uti pecuniis d. Montis ad tex. *in l.* 1. *& tot. tit. C. de iis, quæ ex pub. coll. sunt*, & not. Choell. *in d. c.* 22. *n.* 37 & de Depositario Caball. *resol. crim. casu* 136. *n.* 15. *cent.* 2.

9 Itaut delinquentes circa administrationem Montis Pietatis puniri possint per Judicem laicum, ut prubat Decian *in tract. crim. lib.* 4. *c.* 9. *n.* 38. & in Magno Ducatu Etruriæ Officiales surripientes pecunias publicas, & Montis Pietatis damnari solere in pœnam furearum, dicit Caball. *res. crim. cent.* 1. *casu* 99. *fore per tot.*

10 Pecuniæ in Monte depositatæ si depositæ sint in sacculo obsignato, uti species, quo casu dominium illarum non transit in depositarium, si sine furto subtractæ, pereunt domino pecuniarum, cessante dolo, & lata culpa, si vero illæ depositatæ fuerunt ad numerum non clausæ, nec obsignatæ, ut tantundem restituatur, & tunc cum dominium illarum transeat in depositarium, itaut ipse teneatur tantumdem restituere, furto subtractæ pereunt depositario, Peguer. *dec.* 38. *num.* 7. Giurba, *dec.* 98. *sub n.* 7. Choel. *ad Bul. bon. regim. c.* 22. *nu.* 29. *& seqq.* Marin. Anton. *var. res. lib.* 2. *res.* 13. *per tot.*

A D D I T I O.

11 CUm in nostra Civitate non adsit Mons pietatis, idcirco non eliguntur Officiales ad ipsum administrandum, & ita si aliqua circa materiam hujus statuti necesse haboeris recurre ad Doctores citatos per nostrum Conciolum, & ad Modern. Mostazz. *de caus. piis lib.* 4. *c.* 13. *per tot.* Joseph. de Rusa, *consult.* 10. *per tot.* Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p.* 1. *lib.* 7. *disp.* 20. §. 1. *per tot.* Emin. de Luca, *de credito, disc.* 169. *& de jurisd. disc.* 43. *& de tutorib. disc.* 22. *& in Miscel. Eccles. disc.* 36. *nu.* 9. *& seqq & de usur. in summa n.* 39. Pignatel. *consult. canon.* 40. *n.* 4. *& ad citatos a* per Boler. *de decoct. debitor. fiscal. tit.* 2. *n.* 38. *in fin.* ipsos consule.

DE

DE AMBASCIATORIBUS MITTENDIS. *Rubrica XXXII.*

AMbasciatores eligantur in Consilio Generali, cum urgens aliqua necessitas immineat Communi, & non aliter; talisque Electus, dummodo non sit legitime impeditus, accepta prius plena informatione super negotiis ab eo pertractandis, & habitis Litteris Credentialibus, ire teneatur ad explicandum, & tractandum, ea, qua decet, observantia, & diligentia commissa negotia, & deinde illorum expeditionem statim Magistratui, & Consilio, si opus fuerit, clare, & distincte referat, & per Cancellarium Relatio describatur in libro Reformationum. Utque alacriter, & honorifice possit suum Officium explere, Depositarius Communis teneatur illi subministrare pecuniam pro victu, & expensis necessariis in itinere faciendis, prout ei per Bullettam a Magistratu fuerit ordinatum.

S U M M A R I U M.

1 *Ambasciatores eligendi sunt in Consilio generali.*
2 *Ambasciatoribus Universitas debet facere litteras testimoniales.*
3 *Legatorum missio ad Principem est prohibita de jure communi.*
Et ita non est facienda absque Superioris licentia, n. 16.
4 *Legatorum numerus non debet excedere duos.*
5 *Ambasciatos electus a Communitate tenetur d. onus acceptare.*
6 *Ambasciatori debentur non solum expensæ, sed etiam salarium.*
7 *Ambasciatoribus damnum contingens tenetur Universitas resarcire.*
Intellige, si legationem non affectaverint, n. 12.
8 *Ambasciator durante legatione non potest conveniri, & n. 17.*
9 *Ambasciatoribus donata an acquirantur eis, vel Universitati remissive, & n. 15.*
10 *Instructiones manu Notarii Communis scriptæ sunt dandæ Ambasciatoribus.*
11 *Ambasciatores ut mittantur, necessitas urgens debet adesse.*
13 *Ambasciatoribus competit jus revocandi domum.*
14 *Ambasciator delinquens a quo puniatur.*
18 *Ambasciatorum materiam qui tractant remissive.*
19 *Ambasciatores secure recipi debent, ac grato, & benevolo vultu audire.*
20 *Ambasciator sine licentia legationem deserens ad quid tenetur.*
21 *Ambasciatores ad majus lucrandum salarium per viam transversam euntes, pro eo tempore salarium consequi nequeunt.*
22 *Bene tamen si id justa ex causa faciunt, ibid.*

A N N O T A T I O.

1 QUod Ambasciatores mittendi ab Universitate sint eligendi in Consilio generali, ut est dispositum in hoc statuto, habetur *in l. quoties 6. C. de legat. lib.* 10. & not. Choel. *ad Bull. bon. regim. c.* 33. *nu.* 9. ubi dicit, illos debere iter arripere, nisi obtenta prius licentia a Principe, *& n.* 14.

2 Quæ Universitas debet illis facere litteras testimoniales, ex quibus appareat illos fuisse legitime electos, & missos ad publica negotia pertractanda, *d. lege quoties 6. C. de legat. lib.* 10. *l. prohibitum 5. C. de jur. fisc. eod. lib.* 10. & ibi Joc de Plat. Lucas de Penna, & alii Choell. *in d. c.* 33. *n.* 44. & habetur Constit. Egid. *lib.* 2. *c.* 38. & ibi Caball.

3 Legatorum missio ad Principem prohibita est de jure communi, probat Choell. *ad Bul. bon. regim. d. c.* 33. *n.* 7. & in Statu Ecclesiastico id est prohibitum per Bullas Sixti V. & Clementis VIII. sine licentia in scriptis obtinenda, ut tradit Choel. *d. c.* 33. *n.* 7. *in fin.*

4 Numerus vero legatorum non debet excedere duos vigore Const. March. *lib.* 2. *c.* 38. quamplures tamen qualitates nempe viginti requirit in persona legatorum Luc. de Penna, *in rub. C. de legat. lib.* 10. & tredecim qualitates personales enumerat Choel. *d. c.* 33. *n.* 16. *& seqq.* quas cum longum esset hic recensere, videas ibi per eum.

5 Ambasciator electus ab Universitate tenetur acceptare munus legationis pro patria, cum dicatur munus necessarium, Mastrill. *de magistr. lib.* 1. *c.* 30. *n.* 74. Choell. *ad Bull. bon. regim. d. c.* 33. *n.* 48. Losæu. *de jure univer. p.* 1. *c.* 3. *n.* 59.

6 Cui debentur non solum expensæ pro victu, uti habetur in hoc statuto, cum nemo cogatur propriis expensis militare, sed etiam salarium, ut voluit Choel. *ubi supra n.* 48. *& seqq. & nu.* 71. quod tamen salarium intelligerem de viatico, ut loquitur idem Choel. *ibi nu.* 73. & colligitur ex ratione per eum adducta.

7 Legatis autem damnum contingens in itinere, puta, quod fuerint derobati a latronibus, tenetur resarcire Universitas, quæ eos misit, saltem de honestate Bart. *in l. si servus communis*, 63. *§. quod vero, num.* 5. *ff. de furt.* Vinc. de Franch. *dec.* 146. *per tot.* & ibi Flav. Amen. *in princ.* late Choel. *ad Bull. bon. regim.* d. *c.* 33. *n.* 77. *& seqq.*

8 Quibus adde, quod Ambasciator durante legatione non potest conveniri, *cap. final. & ibi gloss.* & Innoc. *de foro compet.* Villad. *de legat. p.* 2. *q.* 5. *n.* 1. *&* 4. Choell. *d. c.* 33. *n.* 86.

9 Utrum vero donata legatis vigore legationis acquirantur legatis, seu potius Universitati, quæ eos misit, tradunt Cevall. *comm. contra comm. qu.* 35. *per tot.* Choel. *ad Bull. bon. regim. d. c.* 33. *in fin.* P. Sanch. *de matrim. libr.* 6. *disp.* 26. *nu.* 15. & Rota apud Merlin. *dec.* 885. *n.* 14. *& seqq. tom.* 2.

A D D I T I O.

10 IStis sane Ambasciatoribus, seu legatis in scriptis sunt dandæ instructiones negotiorum ad quæ peragenda mittuntur secumque adduci debent prædictas instructiones manu Notarii, & Secretarii Regiminis subscriptas, Amaya *in Cod. ad leg. 3. Cod. de munerib. & honor. lib.* 10. *nu.* 35. *Caput. de regimin. Reipub. c.* 7. *§.* 13. *n.* 3.

11 Legati isti & Ambasciatores, ut mittantur, urgens debet esse necessitas, & adesse debet universale beneficium, quod per litteras explicari nequeat, aliter excusari debent tot pecuniarum impensæ, quæ de pauperum sanguine extorquentur, & sæpe sæpius pro privatis petentium, & instantium commodis, & pro propriis negotiis, & litibus, qui non tamen pro Republica, quam pro suo proprio, & privato commodo legationem suscipiunt, quod sane est prævidendum, Amaya *ad d. l.* 3. *n.* 34. Xammar. *de priv. Civit. Barc.* §. 6. & ibi Monras, *num.* 33.

12 Legati, & Ambasciatores, si legationem non affectaverint, sed ut munus publicum, & necessarium acceperint, si capti fuerint ab hostibus, & pro certa summa se redemerint, dictam summam debet eis satisfacere Universitas, a qua mittuntur, Caput. *d. c.* 7. *§.* 23. *n* 7. videndus Carol. Ant. de Luca, *ad dec.* 146. Vincen. de Franch. *per tot.* vide Ursell. *concl.* 99. *n.* 29. Modern. Mansrell. ad Capic. Latr. *observ.* 186. *n.* 22. Choell. *d. c.* 33. *n.* 81. *& seqq.* & conducunt tradita hic a nostro Conciolo, n. 7.

13 Competit sane ipsis legatis, seu Ambasciatoribus jus, ac facultas revocandi domum, si in loco legationis conveniantur, Altimar. *de nullitatib. t.* 1. *p.* 1. *rubr.* 9. *q.* 28. *nu.* 6. Vela, *dissert.* 39. *per tot.* Ursell. *concl.* 99. *n.* 7.

14 Legatus, aut Ambasciator delinquens, a quo possit puniri, suo more distinguendo, & præscindendo adducunt Doctissimus Altimar. *d. qu.* 28. *nu.* 7. Diana *Moral. tom.* 9. *tract.* 2. *resol.* 23. *tota*, Antunez. Portugal. *de donationib. Regiis libr.* 1. *part.* 2. *c.* 35. videndi Doctores citati a dicto doctissimo Altimar. *de nullitatib. rub.* 12. *q.* 10. *n.* 100.

15 Donata autem legatis, seu Ambasciatoribus in dubio præsumuntur ipsorum contemplatione donata, & sua fiunt, Ursell. *d. concl.* 99. *nu.* 12. Solorzan. *de jur. Indiar. lib.* 2. *c.* 8. *a nu.* 73. *tom.* 2. & de hac quæstione, an quando sint dicta dona sua, seu mittentium, præter citatos a nostro Conciolo, n. 9. vide Gurtier. *lib.* 2. *pract. q.* 20. *n.* 5. Ursell. *d. concl.* 99. *a n.* 11. & Doctores citatos a dicto Solorzan. *loc. cit.*

16 Et quod non sunt mittendi sine Superioris licentia, & quid stante consuetudine, & denegata licentia, præter citatos a nostro Conciolo, recurre ad Cresp. *observat.* 119. *tota* Antun. Portugal. *dict. c.* 35. & ad Modern. Mansrell. ad Capyc. Latr. *observ.* 185. *n.* 4. *& seq.*

17 Utrum autem durante legatione possint conveniri, tam pro gestis ante legationem, quam durante ea, & contra eos prosequi causas antea ceptas, recurre ad Vela. *in d. dissert.* 39. *per tot.* ipsum consulas, & invenies materiam digestam, & ad Ripoll. *ad prax.* Peguer. *rubr.* 6. *n.* 62. *& seqq.* Pegas ad ordinatio. Regn. Portug. *t.* 2. *gl.* 83. *ad* §. 27. *n.* 5. ubi Marin. citat tractantem, an absens Reipub causa possit gratiam impetrare, ut absentia durante, in suis causis supersedeatur.

18 Et qui plura de legatis, & Ambasciatoribus scire cupit, nempe de eorum jure, & privilegiis, an extendantur ad famulos, & an de delictis eorum teneantur, in quas pœnas incurrant, eos, seu eorum famulos offendentes, recurrat ad Velam. *d. dissert.* 39. Antun. Portogal. *d. c.* 35. Giurb. *d. cons.* 69. Cresp. *d. obser.* 319. Ursell. *d. concl.* 119. Caput. *de regim. Reipub. dict. c.* 7. *§.* 23. Amayam, *in d. l.* 3. *C. de munerib. & honorib. a n.* 31. ad Giurb. de feudis, §. 2. *gloss.* 13. *nu.* 62. *vers. Sed illud*, Balmaseda *de collect. q.* 83. *n.* 2. *& seqq.* Rocc. *de officiis rubr.* 16. §. 8. *per tot.* Choel *in bull. bon. regim. cap.* 33. *per tot.* & ad alios Doctores supra, & a nostro Conciolo citatos.

19 Hoc unum nota, legatos ab hostibus missos, fido, & securo hospitio recipi debere, & grato, & benevolo vultu audiri, & expediri constans est omnium gentium consuetudo, ac velut Religio ex ipsis naturæ humanæ legibus aucta, quæ ubi violatur legitimam belli causam adversus violantes inducit Solorzan. *de jur. Indiar. tom* 1. *lib.* 2. *c.* 20. *n.* 25. *& seqq.*

20 Non ignores, quod legatus, seu Ambasciator sine licentia mittentium, legationem deserens, non solum privatur salario, sed & acceptum, & cuncta ei obventa propter legationem restituere debet Zachia *de salario q.* 53. *a n.* 70. ubi per totam *dict. quæstionem* multa de salariis Ambasciatorum invenies ad quem recurre: videndus Scoppa *ad decis.* Gratian. *observ.* 200. *per tot.*

21 Et scias, quod Ambasciatores, qui ad lucrandum majus salarium, & majori stant tempore per viam transversam, & non per rectam incedunt, salarium pro tempore illo consequi non possunt, Pacichel. *de distan. c.* 12. *n.* 4. *in fin.* bene tamen quando si viam non rectam peragant propter timorem, seu aliam justam causam, Fragos. *de reg. Reipub. Christ. p.* 1. *lib.* 4. *disp.* 9. *n.* 59.

DE ELECTIONE, ET OFFICIO MEDICORUM. *Rubrica XXXIII.*

UT Civium omnium infirmitatibus provideatur; eligantur in Consilio Generali Quatuor Cives ad perquirendum de idoneo Medico, qui plures idoneos repertos, cum omnibus eorum qualitatibus, quamprimum dicto Consilio fincere renunciene, ex quibus magis idoneus ab eo eligatur ad aonum, qui sit Exteras, Doctus, Expertus, & in aliqua saltem Civitate fuerit conductus: Et ad eum mittantur Litteræ patentes, quæ contineant Salatium, & Capitula per eum observanda, pro quibus teneatur solvere Cancellario Aureum uuum, & alterum Familiæ, & Magistratui Cocleam unam, sive Forcinam argenteam valoris alterius scuti, & tantumdem pro qualibet Refirmatione; Et cum advenerit; jurare debeat in manibus Cancellarii, bene, ac diligenter suum officium exercere velle, & Capitula observare; Ac propterea teneatur absque alia mercede visitare, & curare quemlibet Infirmum Civitatis, & Suburbiorum, Hospitalium, Monasteriorum, sive Conventuum Monialium, & Mendicantium, & quoscumque Comitativos in Civitate existentes, & si mortis periculum immineat, monere debeat omnes, ut peccata sua confiteantur, & Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum assumant, alias sibi inhibitum esse eos visitare. Nec possit recedere a Civitate, vel saltem extra illam pernoctare, sine licentia Magistratus, quæ absque rationabili causa non concedatur. Et si oltre tempus licentiæ steterit, retineri possit Salarium pro tota: Quod si fuerit ad curandum aliquem de Comitatu extra Civitatem, habeat mercedem sibi taxatam in Capitulis existentibus in Libro Reformationum, quod & ab aliis Medicis non salariatis de publico observandum erit. Teneatur etiam gratis videre urinam cujuslibet comitativi, & ordinare, quæ ad ejus curationem sont necessaria; nec refirmari, aut licentiari possit, nisi a Consilio Generali; idque fiat saltem per Bimestre ante finem soæ conductæ; & prædicta observanda sunt etiam in electione, & Officio secundi Medici, qui a Consilio eligi possit de Civitate, si tamen idoneus sit; alias Exterus, ut Civium saluti quantum fieri poterit provideatur.

S U M M A R I U M.

1 *Medici tenentur denunciare ægrotis, quod eorum peccata confiteantur.*
Quod procedit in morbis gravibus, alias secus, n. 2.
Imo nolentes confiteri debent Medici relinquere, n. 9.
3 *Medici salariati esse non debent ultra duos.*
4 *Medicus Hebræus non est eligendus.*
5 *Medico discedenti ante tempus completum non debetur salarium.*
Si tamen decedat durante conducta transmittit totum salarium ad hæredes, n. 6.
7 *Medicus non potest discedere a Civitate sine licentia.*
8 *Medicus non licentiatus in tempore censetur reconductus pro alio anno, & num. 9.*
Et pro eodem salario, num. 15.
10 *Medici cogi possunt ad suam artem exercendam.*
An tempore pestis, num. 11.
12 *Medici in bonis ægrotantium habent tacitam hypothecam.*
13 *Medicis in pertinentibus ad suam artem est standum.*
14 *Collecta ad solvendum Medicos conductos an sint ponenda per capita, an per as, & libram.*
16 *Medici an contrahere possint cum infirmis.*
17 *Medicorum materia a quibus tractatur remissive.*
18 *Medicorum electio pertinet ad Universitates, & Decuriones.*
19 *Medici in Cathalonia ante exercitium sunt prius examinandi, & quomodo.*

A N N O T A T I O.

1 QUod Medici teneantur denunciare ægrotis, quod eorum peccata confiteantur, itaut si ultra tres dies id non fecerint, non sint amplius visitandi juxta dispositionem hujus statuti habetur *in cap. cum infirmitas 13. de pænit. & remission. & in constit. 3. S. Pii V.*

2 Quam tamen non habere locum, nisi in morbo gravi, vel qui in principio prudenter judicatur periculosus, ut gravis efficiatur, ut contra Cherob. *in Comp. Bullæ t. 2. Const. S. Pii V. 3.* ut declarent Nugn. *in Addit. ad 3. p. t. 2. qu. 6. art. 3. diffic. 2.* & Pat. Diana *in sum. in verb. Confess. Necess. n. 22.* ubi alias affert ad d. Bullam declarationes.

3 Quod autem non debeant esse in unaquaque Civitate Medici salariati, oltra duos, uti habetur in hoc statuto, ne Civitates superfluis expensis onerentur, quicquid habetur, *in l. si duas 7. §. minores, ff. de excus. tutor.* dicit servari de ordine Sac. Congregat. Chuel. *ad Bull. bon. regim. cap. 31. numer. 273.*

4 Non tamen eligendus est Medicus Hebræus ad text. *in cap. nullus 28. q. 1.* stante Bulla Pauli IV. *Const. 3.* & Greg. XIII. *Const. 68.* & bene comprobat Choel. *dict. c. 31. n. 175.* & ante eum Marquar. *de jud. p. 2. c. 7. n. 10.* & Hebræum non esse vocandum ad medendum Christiano, nisi quando Medici Christiani non essent sufficientes pro tali morbo, vel Medicus hæbreus esset notabiliter doctior, secundum Marquar. & Choel. in loc. proxime adductis, qui prædicta extendit etiam ad Chyrurgum, ut ibi per eum.

5 Addo prædicta, quod Medicus si discedat ante finitum tempus suæ conductionis, & per eum steterit, quod tempus non impleverit, nihil ei solvendum esse de suo salario, voluerunt Ferret. *de milit. just. & pæn. decret. insigen. nu. 113.* & Choel. *ad Bull. bon. reg. d. c. 31. n. 191.*

6 Si tamen Medicus decedat durante illius conducta, transmittitur ad ejus hæredes integrum salarium, ad text. *in leg. diem functo, 4. ff. de offic. assess.* & tradunt Cæph. Vincent. Suares; & Sebast. Medic. quos refert, & sequitur Caroc. *de local. & cond. in tit. de remiss. & merced. qu. 8. nu. 203.* ubi testatur de communi opinione, & Surd. *cons. 42. n. 3. lib. 1.*

7 Medicus salariatus non potest recedere a Civitate ad effectum medendi vicinos absque licentia, uti habetur dispositum in hoc statuto, ut post Gabr. Berart. *de eroga. bono. pub. Civit. nu. 50.* per eum relatum tradit Choel. *ad Bull. bon. reg. d. c. 31. n. 185.*

8 Dum vero mandatur in hoc statuto Medicum non posse licentiari, nisi per duos menses ante finitam ejus conductam, quod si id non fiat, censeatur tacite reconductus pro alio anno ad text. *in l. item quæritur 14. §. qui impleto,* cum ibi not. per Doct. *C. locat.* tradunt Corn. *cons. 347. fere per tot. lib. 1.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 85. nu. 17.* & Mascard, *de probat. concl. 990. n. 12. vol. 2.*

A D D I T I O.

IN hac rubrica, & statuto, materia in ea contenta præstat 9 occasionem volumen conficiendi, sed ut dixi aliqua annonotando me expediam, dicendo namque cum nostro Conciolo, quod Medicus relinquere debet infirmum sua peccata confiteri nolentem, Zachia *de salario qu. 75. n. 67.* vidend. Capot. *de reg. Reipub. dict. cap. 6. §. 4. nu. 58.* ubi Vivi. & Mastril. citat. & Nicol. *in floscul. verb. Medicina n. 6* Fragos. *de reg. Reipub. Christian. p. 1. lib. 3. disp. 13. §. 9. nu. 221. & seqq.* Cenedo *collect. 107. n. 8.*

Medici autem cogi possunt ad suam artem exercendam, 10 Eminen. de Luca *de jurisd. disc. 31. n. 9.* Zachia *d. cap. 75. n. 40. & seqq.* Modern. Pacion. *de locato c. 20. n. 18.* & an tempore pestis aucto eis salario, Zachia ubi proxim. *d. q. 75.* 11 *a d. num. 40.* Eminen. de Luca *in annot. ad Sac. Conc. Trid. disc. 2. n. 10.* Bovadill. Politic. *lib. 5. c. 5. n. 26.*

Isti sane Medici in bonis ægrotantium per eos visitatorum 12 pro suis salariis habent hypothecam cum prælatione, Zachia *dict. tract. q. 99. n. 25.*

Medicis uti in arte peritis standum est, Eminen. de Luca 13 *de Regalib. disc. 6. n. 7.* Modern. Castald. *consult. 38. num. 5.* Capon. *contr. 43. n. 11.* Maiorana *in opportun. crim. c. 1. n. 19.* Dexart. *decis. Sardin. dec. 75. n. 1. & seqq.* Quesada, & Pilo *dissert. 24. n. 1* ad quod videas novissime Pegas *ad lib. 1. ordinatio. Regn. Portugal. tom. 5. tit. 65. §. 38. num. 6. & seqq.* ubi multa de his tradit, Berlich. *concl. jur. par. 1. concl. 59. n. 31. & seqq.* & ita Jurisperiti ad peritiam ipsorum se remittunt in is, quæ ad illius artem spectant, Zachia *d. tr. q. 19. n. 46.* Marotta *discept. foren. c. 10. num. 3.*

Adverte namque, quod si ad solvendum salarium istis Me- 14 dicis ab Universitatibus conductis, collecta imponatur, ipsam per capita, uti personalem solvi debere, licet de æquitate attentis cujusvis facultatibus solvendam esse dicat Balmaseda *de collect. qu. 12. num. 11.*

Ista sane reconductio tacita tradita a nostro Conciolo *hic* 15 *n. 8.* censetur facta pro eodem salario, & pro uno anno; cum in iis conductionibus Medicorum procedat, quod de locatione prædiorum rusticorum dicitur, ut docet Modern. Pacion. *de locat. qu. 64. num. 12.*

An autem Medici contrahere possint cum infirmis, & con- 16 tractus inter ipsos gesti sint validi, possintque hæredes institui, ac ipsis legare, tradunt Emin. de Luca *de testam. disc. 51.* Olea *de cess. jur. tit. 3. qu. 11. n. 36.* Gomez. *var. 2. c. 14. n. 31. vers. 8.* Modern. Ursepl. *de transact. q. 30. n. 1. & seq.* Nicol. *ubi sup. n. 8.* Mar. Anton. Sabel. *var. resol. 76. n. 18.* novissime Rota *Recen. p. 19. dec. 194. n. 15. & seqq.*

Et qui plura de Medicis, & eorum salariis, privilegiis, 17 obligationibus, & præcedentiis, & an ad id contribuere debeant Ecclesiastici, scire desiderat, legat dictum Zachia *dict. tract. q. 75. tota* Balmaseda *de collect. q. 42. nu. 8.* Amendol. *ad dec. 51.* Vincen. de Franc. Robert. *lib. 1. rer. judic. c. 5.* Roaas *de incompatib. p. 1. c. 9. n nu. 2.* Rota Recen. *p. 18. tom. 2. dec. 815.* Nicol. *in floscul. d. verb. Medicina,* Pileja *dec. canon. libr. 3. dec. 11. nu. 8. tom. 2. & alios,* quos adducam *infra lib. 5. rubr. 2. per tot.* Baron. *in tract. de corpore, & in addit. in indicib. verbo Medici,* Sabell. *ubi supra n. 19.* Amaya *ad l. unic. lib. 10. C. tit. de prabendo salario q. 21.* eumdem Pileja *dec. canon. lib. 1. dec. 11. n. 32.* & alios ab iis citatos.

Et ultimo scias, quod electio Medicorum pertinet ad Decu- 18 riones, ac Magistratus, quapropter provide fuit provisum a nostris Statuentibus Eugubinis, quod electio eorum fieret per Deputatos a Consilio generali, ut tradit novissime Pegas *ad lib. 1. Ordinatio. Regn. Portugal. tom. 4. tit. 58. §. 33. n. 1. pag. 563.*

Et Medici antequam incipiant suum officium exercere in 19 hac Provincia Cathaloniæ sunt examinandi, & quomodo, tradit

Const. 2.

Constitut. 2. *tit. de examen de Advocats*, *Metges*, *&c.* de cujus corruptela est sane dolendum, nam si ad litteram observaretur, non adesset abusus medendi in tam præjudicium utilitatis publicæ, quod pariter extat provisum in cæteris Regnis, & de Regno Portugalliæ tradit novissime Pegas *ad lib.* 1. *ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 4. *tit.* 58. §. 93. *num.* 5. *&* *tom.* 5. *tit.* 65. §. 38. *n.* 1. ubi de hac materia late agit, quem sane virum doctissimum lege.

DE LECTIONE, ET OFFICIO CHYRURGI. *Rubrica XXXIV.*

IDem modus servetur in Electione Chyrurgi, qui pariter præstito Juramento in forma in manibus Cancellarii, & solutis duobus aureis, & Coclea, sive Furcina argentea, ut supra dictum est, teneatur, publico stipendio contentus, absque alia mercede visitare, & curare omnes, & quoscumque infirmos ad ejus artem pertinentes, eo modo, & diligentia, ut supra de Medicis dictum est: Nec pernoctare possit extra Civitatem sine licentia Magistratus, & absque rationabili causa non concedenda; alias retineatur ei Salarium pro rata absentiæ, & teneatur infirmis ad interesse. Si vero iverit ad curandum aliquem in Districtu, habeat eamdem mercedem, quam habere debent alii Chyrurgi Civitatis, juxta formam Capitulorum originalites existentium in Libro Reformationum.

S U M M A R I U M.

1 *Chyrurgus, seu Medicus delinquens in officio propter imperitiam non potest puniri pœna corporali.*
2 *Chyrurgus an possit pacisci cum vulnerato de mercede.*
3 *Chyrurgi, an debeant denuntiare vulnera minima, & parvi momenti.*
4 *Doctorati in Chyrurgia an consequantur nobilitatem, & immunitatem.*
5 *Chyrurgi antequam suam artem exerceant, sunt in Cathalonia examinandi, & quomodo.*

A N N O T A T I O.

QUia, quæ dicta sunt supra de Medico, adaptari possunt ad conductionem Chyrurgi, ut videre est per Choel. *ad bul. bon. reg. d. c.* 31. *n.* 176. *& seq. & n.* 179. ideo illa hic inutiliter referenda esse non putavi.

1 Chyrusgum vero, seu Medicum delinquentem in officio propter imperitiam non posse puniri pœna corporali, tenuit Afflict. *dec.* 123. *n.* 3. *&* 4. quem referendo sequitur Choel. *in d. c.* 31. *n.* 190.

A D D I T I O.

AN possit pacisci Chyrurgus cum vulnerato infirmo super mercede curæ, citatu d. Afflict. & Ursil. tradit Emin. de Luca *de testament. d. disc.* 51. *n.* 4. 2

Si adest statutum disponens Chyrurgum debere nuntiare Officialibus vulnera, quæ curant, & medicant, non tenentur id facere, imo excusantur, quando vulnera sunt minima, & parvi momenti Ricci. *collect.* 1746. 3

Et an Doctorati in Chyrurgia consequantur notabilitatem, seu Militiam, vide doctissimum Carol. Anton. de Luca *ad dec.* Vincent. de Franch. *obser.* 564. *&* 659. *in fin.* 4

Nota etiam, quod Chyrurgi in hac Provincia Cathaloniæ juxta *Const.* 2. *tit. de exam. de Advocats*, *Metges*, *&c.* anteaquam suam artem exerceant, sunt examinandi per Prohomines, ac prudentes in Chyrurgia cujusque Civitatis, ac loci, quæ in hac nostra Civitate optime observatur, fitque examen præfatum in Domo nostræ Civitatis in præsentia Juratorum, & publice; summopere tamen dolendum ne ita fias inconcusse in villis, & cuncta Provincia, & non per Prothomedicum, aut saltem id fieret gratis, quod esset occasio, quod non adesset tanta multitudo, & tanta ignorantia in perniciem Reipublicæ. 5

DE ELECTIONE, ET OFFICIO MAGISTRI GRAMMATICÆ, *& Superstitam Scholæ.* *Rubrica XXXV.*

UT Pueri Liberalibus Artibus instrui valeant, eligantur juxta solitum quatuor Cives in Consilio, qui diligenter inquirant de idoneo, ac morigerato Magistro Grammaticæ, cui Literæ patentes mittantur ad Annum cum Salario consueto, pro quibus solvat Cancellario, & Familiæ aureos duos, & Cocleam, sive Forcinam argenteam, prout in aliis statutum est, & totidem pro qualibet Reformatione: qui præstito prius juramento in forma, assidue in Scholis moretur, Pueros, & Adolescentes omnes ad docendum gratis recipiat, & juxta illorum conditionem variis Lectionibus publice instruat: Nec non tempore Vacationum domi suæ illos quandoque edoceat; ad Sacra diebus Festivis conveniat, ac vitæ suæ integritate, morumque exemplo instituat, eosque moderate corrigere, & verberare debeat. In ingressu cujuslibet Magistratus, Orationem per unum Scholarem recitari faciat: nec possit discedere de Civitate, aut saltem extra illam pernoctare absque licentia Magistratus, non sine rationabili causa concedenda, alioquin de suo Salario pro rata absentiæ retineri possit.

Habeat etiam Repetitorem a Magistratu eligendum, Juvenem bene instructum, ac honestæ vitæ, nec minorem XX. Annis, qui pueris educandis, ac instruendis diligenter incumbat, & Festivitatibus solemnibus Magistratum ad Ecclesias associare ambo teneantur; Cui parere debeant in omnibus pertinentibus ad eorum Officium, ad pœnam X. lib. de eorum Salario qualibet vice retinendarum.

Utque prædicta omnia facilius expediri valeant, eligantur ad annum a Magistratu duos Cives, quorum unus sit Doctor, qui quolibet mense Scholas visitare debeant, ac diligenter de prædictis inquirere, & Magistratui, quæ reformanda fuerint, denuntiare.

S U M M A R I U M.

1 *Grammatica est fundamentum omnium disciplinarum.*
Et illam profitentes possunt dici Nobiles, n. 2.
3 *Schola, ac Universitas litteraria Gerundensis recitatur.*
4 *Scholarum, ac Universitatum litterariarum materiam qui tractant.*
5 *Grammatica Præceptoris electio quomodo fienda ab Universitate, seu Gubernio.*

A N N O T A T I O.

1 MAxima cum prudentia mandatur in hoc statuto, quod eligatur Magister Grammaticæ ad instruendum pueros, cum Grammatica secundum Isid. *lib.* 1. *Ethimol.* sit fundamentum artium liberalium, & omnium disciplinarum, ita ut scriptum reliquerit Quintil. quod illa est necessaria pueris, jucunda senibus, dulcis senectorum comes, & quæ vel sola omnia studiorum genere
2 plus habet operis, quam ostentationis, & ideo illam exercentem posse dici nobilem dixit Cæph. *cons.* 237. *n.* 19. *lib.* 2. nec non Tiraq. *de nobilitate c.* 34. *n.* 21. & de Grammaticæ excellentia, & necessitate bene Polid. Virgil. *de invent. rer. lib.* 1. *c.* 7. *per tot.*

A D D I T I O.

3 IN nostra hac Civitate adest Universitas litteraria, Auctoritatibus Pontificia, & Regali decorata, & ita est illius nostra hæc Civitas libera Gubernatrix, eligit Cancellarium, Rectorem, Vicerectorem, Vitellum, & alios Officiales pro regimine illius necessarios, suis expensis curat de fabrica illius, solvendo Cathedraticis Grammaticæ, Philosophiæ, Theologiæ, & aliarum scientiarum salaria, & stipendia, confertque Cathedras dictæ Universitatis Oppositoribus, qui majora suffragia habuerunt, tandemque statuit nostra Civitas Ordinationes pro Gubernio dictæ Universitatis opportunas, ac necessarias, & illis gubernatur, & regitur dicta nostra litteraria Universitas.

Quapropter nostra litteraria Schola, & Universitas est prædita, & ornata cunctis prærogativis, privilegiis, & auctoritatibus, 4 quibus sunt ornatæ aliæ cunctæ Universitates Complutensis, Leridæ, Tulosæ, & aliarum, & de nostra potest dici quæcumque dici possint de aliis litterariis, Scholis, & ita ad hæc notanda folia non pauca adimplerem, nisi prævidérim cuncta, quæ hic possent dici, latissime tractari a Doctoribus, & præcipue a Scobar. *in sua tract. de Pontificia, & Regia jurisdict. in Scholas*, Mendo *in tract. de jur. Academico.* Pareira *tract. de Repub. litterar.* Altimar. *observ. ad cons.* 47. Rovit. *lib.* 3. *Antun. Portugal. de donationibus Regiis lib.* 1. *p.* 2. *c.* 22. Eminen. de Luca *de Praemin. disc.* 39. Marin. & alii citati per Pelaja *decis. canon. lib.* 1. *dec.* 10. *n.* 50. & ab aliis adductis passim, ad quos recurre, & ad memorialia, & allegationes nuper exaratas in quæstionibus suscitatis in Universitate litteraria Barchinonensi super vota, seu suffragia danda in oppositionibus cathedrarum Philosophiæ, in quibus multa docte elaborata invenies.

Et de electiona Præceptoria Grammaticæ fienda in Gubernio, vide Caput. *d. tract. de regim. Reipub. c.* 4. *n.* 43. 5

DE OFFICIO PRÆSIDENTIS, ET NOTARIORUM REGISTRI. *Rubrica XXXVI.*

PRæses Registri extrahatur de Bussola ad Annum more solito unus Doctor, qui diligenter curare debeat, ut omnes ultimæ Voluntates, & alia Instrumenta registranda, bene, & sine aliqua fraude, vel defectu a Notariis ad id deputatis in libris bene cartularis, tam Civitatis, quam Comitatus respective registrentur; Et ideo quolibet die saltem juridico accedere debeat ad locum Registri, & dictas Scripturas videre, easque collationatas subscribere; & ne aliquis in earum extractione gravetur, providere; sed quod Taxa mercedum, illiusque Capitula, quæ originaliter habentur in Libro Reformat. anni 1567. pag. 12. in Tabella ibidem detinenda omnino serventur; & pro eorum observatione Magistratum, & Judices, cum opus fuerit, adire debeat.

Conciol. ad Statut. Eugubii.

Extrahantur etiam de Buſſola duo Notarii, qui præſtito prius juramento in forma in manibus Cancellarii, qualibet die manere debeant in loco Regiſtri; eorum Officio juxta formam Capitulorum diligenter incumbentes, ad hoc, ut omnes intereſſe habentes dictas Scripturas videre, & revolvere poſſint; Quibus ſic legitime regiſtratis fides præſtanda erit ac ſi originalia ipſa exhiberentur: Libros autem diligenter cuſtodiant, & Portam Regiſtri hora ſolita aperiant, & claudant, Claves penes ſe retinendo, & prædicta omnia adimplere debeant cum debita mercede juxta Taxam: Finitoque eorum Officio, Scripturas omnes, & Claves per Inventarium Succeſſoribus cum aſſiſtentia etiam Cancellarii Communis integre reſtituere teneantur.

DE OFFICIO CAPITANEORUM COLLEGII NOTARIORUM. *Rubrica XXXVII.*

Extrahantur etiam ad Annum juxta ſolitum de Menſe Aprilis Capitanei duo Notariorum, qui eorum Collegium, quoties oportuerit pro eorum indigentiis, convocare valeant, ad pœnam ſolidorum quadraginta, a quolibet inobediente exigendam. Item debeant procurare, & aſſiſtere exactioni Notariorum Actuariorum ad Bancum Juris, & Regiſtri, in quo etiam ſæpe convenire debent, & curare, ut Scripturæ omnes fideliter, ac diligenter regiſtrentur, & conſerventur: Et ſi aliqua differentia oriatur ſuper mercede, eam tollere, & terminare debeant: Novos Notarios in Matricula recipi, & deſcribi faciant, aliaque omnia, juxta eorum Conſtitutiones expediri faciant.

SUMMARIUM.

1 *Priores Collegii Notariorum Gerundæ quam juriſdictionem, & præeminentiam habent.*

2 *Notarii vocati ire tenentur, alias puniuntur.*

ADDITIO.

1 In hac Civitate Gerundæ extrahuntur duo Notarii de Collegio Notariorum publicorum ejuſdem, qui vocantur *Priores*, & iſti juxta Regia Privilegia taxant ſalaria inſtrumentorum, & aliqua alia faciunt eis commiſſa per dicta Regia Privilegia, ideo in his amplius non immoror: ſi tamen alia de Notariis ſcire cupias, lege Modern. Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom. 6. tit. 78. gloſſ.* 1. ubi latiſſime.

Nota tamen, quod Notarii vocati ire tenentur, alias puniuntur, Pegas *dict. tit. 78. gloſſ. 3. ad* §. 3. *num.* 2. conducunt tradita per Fragoſ. *de regim. Reip. Chriſtian. p. 1. lib. 5. diſp.* 13. §. 11. *a num.* 1. 2

DE OFFICIO PACERIORUM. *Rubrica XXXVIII.*

Pacerii electi ſingulis Annis a Magiſtratu, omni ſtudio, ac diligentia curare debeant; quod inter Cives omnis occaſio odii, & inimicitiæ tollatur, & orta inter illos inimicitia, ſtatim fiat Pax, Reconciliatio, & Remiſſio omnium injuriarum, adhibito etiam Notario, ubi opus fuerit.

SUMMARIUM.

1 *Pax eſt optima rerum.*

Et ideo debent illam procurare non ſolum Principes, & Papa, num. 2.

Sed etiam Decuriones Civitatis, num. 3.

4 *Paceriorum officium qui tractant remiſſive.*

5 *Pacerii poſſunt exercere ſuum officium diebus feriatis.*

ANNOTATIO.

1 Laudabile quidem eſt hoc ſtatutum de procuranda pace inter Cives, cum pax ſit optima rerum, ut not. Guil. Peral. Epiſc. Lugdun. *in ſumma vitio. & virtu. t. 1. in tit. de beatitud. p. 11. ver. quartum eſt, &c.*

2 Et ideo onus illam procurandi non ſolum ſpectat ad Principem, & Regem, & ad Papam, ut probant Guazzin. *de pace par. 5. qu. 6. in princ.* late comprobans, & Card. Tuſc. *pract. concl. littera P. concluſ.* 40. *n.* 14. cum quies populi proprium dicatur eſſe Regnantium, teſte Caſſiod. *lib. 5. var. c.* 39.

3 Sed etiam ad Decuriones, & Defenſores Civitatis, qui debent non ſolum eorum officium interponere, ut pax, & tranquillitas in populo conſervetur, ſed etiam medio ſuorum Civium, illos ad hunc effectum obligare, ut præcipitur in hoc ſtatuto, ut tradit Guazz. *de pace d. q. 6. ſub n.* 1. ubi dicit in ſua Civitate Tiberni eligi ſolere duos Cives primarios ad hunc effectum componendi pacem inter Cives, qui vulgo appellantur *Paciari*, ut ibi per eum.

ADDITIO.

Sufficiet tibi pro totali intelligentia officii *Paceriorum*, noſtri ſtatuti, tradita a noſtro Doctiſſimo Conciolo, ſin autem non acquieſceris, recurre ad Amayam *in l. unic. C. de Irenarchis lib.* 10. & ad Caput. *de regim. Reſpub. c. 7.* §. 13. ubi de origine, electione, & officio horum *Paceriorum* tractatur, ipſos conſulas, & citatos a Capzov. *in pract. crim. q. 103. n.* 19. & iſti cum tractent de pace, & concordia, poſſunt exercere juriſdictionem, & ſuum officium in diebus feriatis etiam in honorem Dei, Fagnao. & alii, quos citat Pilaja *dec. canon. tom. 2. dec. 2. n. 12. lib.* 4. vidend. noviſſime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom. 6. tit. 68. gl.* 2. *ad princ. n.* 2. ubi tradit, quod iſti procedunt verbaliter. 4 5

DE OFFICIO FACIENTIUM ÆSTIMUM. *Rubrica XXXIX.*

Ut omnes Cives, & Diſtrictuales ad Collectas pro Rata bonorum contribuere teneantur, cum de Novo Æſtimo agendum erit, eligantur in Conſilio more ſolito octo Cives optimæ opinionis, & judicii; Duo videlicet pro quolibet Quarterio, qui præſtito prius Juramento in manibus Cancellarii, debeant ſe diligenter informare de omnibus bonis ſtabilibus, quæ tam in Civitate, quam in toto ejus diſtrictu a Civibus, & Diſtrictualibus, ſive etiam a Forenſibus & exteris poſſidentur, & habito ſæpius inter ſe maturo Colloquio, & collatis Relationibus, & informationibus, cuicumque Civi, Diſtrictuali, ſive extero pro Rata bonorum ſuorum Collectam imponant inſpecta ſumma Scutorum Octingentorum currentium, & prædictam impoſitionem (donec exigi, & perſolvi contingat) æqua lance, proprio, & aliorum intereſſe poſthabito, ſingulis imponere curent; ex quo ab ea aliæ quoque contributiones, ſeu Impoſitiones (cum pro neceſſitate Communis ea imponere ſit neceſſe) pendeant, & regulentur: Animadvertentes etiam, quod illi, qui bona ſtabilia poſſident minoris Valoris ſcutorum centum, ad prædictas Collectas nullo modo graventur; Et quoties pro informatione Æſtimi faciendi per eos iter fiat, pro expenſis de Publico provideatur.

SUMMARIUM.

1 *Æſtimum eſt faciendum per homines electos ab Univerſitate.*

2 *Univerſitas pro faciendo æſtimo poteſt cogere Cives ad judicandum bona.*

3 *Forenſium bona de generali conſuetudine poſſunt collectari.*

Maxime ſi forenſis conſenſit æſtimo ſolvendo collectas, numer. 4.

Dummodo forenſis non cogatur ad ſolvendum plus quam faciant Cives, num. 6.

5 *Libro exactoris creditur contra forenſem ſuper ſolutione collectarum.*

7 *Bona Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum non ſunt apponenda in æſtimo.*

8 *Deſcriptus in æſtimo pretendens ſe gravatum, debet facere æſtimationem propriis expenſis.*

9 *Collectæ, & impoſitiones in Civitate Gerundæ quomodo exigantur.*

10 *Æſtimatorum materia a quibus tractetur remiſſive.*

11 *Bona Eccleſiaſticorum certo, ac invariabili onere ſuppoſita ad ipſos ita obligata tranſeunt, licet ad ſolvendum per Eccleſiaſticum Judicem ſint cogendi.*

12 *Prædia tributaria fixa in Cathalonia non reperiuntur quoad collectas.*

13 *Univerſitates nequeunt abſque privilegio collectas imponere, in quibus forenſes contribuere debeant.*

Pariter nec cenſualia vendere, n. 14.

Bene tamen ſpeciales pro ſuis neceſſitatibus, n. 15.

Et pariter inter ſemetipſos, n. 16.

Quas tamen ſolvere non tenentur non aſſentientes impoſitioni, num. 17.

18 *Collecta impoſita pro neceſſitatibus præſentibus, ſeu futuris executive exiguntur.*

19 *Milites, ac privilegio Militari gaudentes contribuere debent, ſi ſunt de Univerſitatis corpore.*

Quid, quando non ſunt de Univerſitatis corpore, numer. 20.

21 *Univerſitates abſque licentia vendere poſſunt cenſualia ad ſolvendas uſuras eorum, quæ cum licentia vendiderunt.*

22 *Singulares contribuere debet in collectis impoſitis pro ſolvendo ei aliquam quantitatem.*

Non tamen pro ſuſtinenda lite, quam habet Univerſitas cum eo, num. 23.

24 *Singulares noviter admiſſi quando teneantur ad ſolutionem æris alieni antea per Univerſitatem contracti.*

25 *Decuriones, ac jurati collectas imponere differentes carcerantur.*

26 *Eccleſiaſtici, ac exempti in caſibus permiſſis non poſſunt gravari ad onera, niſi ipſis vocatis, ac intervenientibus.*

AN-

ANNOTATIO.

1 Æstimum, seu Cathastrum faciendum est per homines ad id deputatos ab Universitate describendo bona, citando numinatim loca, quantitatem, & confinia, ut habetur *in l. forma 4. ff. de cens.* & tradunt Festas. *de collect. p. 1. cap. 1. nu.14.* Guid. Pap. *dec.87. nu.5.* Choell. *ad Bul. bon. regim. cap. 35. nu.23.* & Th. *de collect. §. retentu, nu.15.*

2 Pro quo conficiendo Universitas potest cogere cives, & subditos ad denunciandum eorum bona, ut intelligi possit, quantum sit æs, & patrimonium cujusque, *l. susceptores 16.* & ibi Bart. *C. de suscep. & archi. lib. 10. l. per Bithiniam. 2. C. de immun. nem. conced. lib.10.* Crav. *cons.195. nu.2.* Choel. *ad Bul. bon. regim. d. cap.35. num.23.*

3 Bona autem forensium de generali consuetudine Italiæ possunt collectari, & describi in æstimo, Bart. *in l. 1. num. 31. C. de mulie. & in quo loc. lib. 10.* Bello. Sen. *cons.12. nu. 14.* Thes. *dec.257. nu....* Choel. *in dict. cap.35. num.31.* ubi dicit, idem esse stante statuto, & in aliis casibus, Gratian. *discept. foren. cap.29. num.13. p.1.* & Rota apud Greg. XV. *dec. 279. num. 15. & seq. & dec. 3.* apud Cens. *de cens. num. 4. & seq.* & extat Breve Pauli V.

4 Maxime si forensis consensit æstimo solvendo collectas, ut not. Rub. Alex. *cons.9 num.10.* & comprobat Festa *de collect. in tit. an & quan. foren. nu.7. & seq.*

5 Libro autem exactoris creditur contra forensem circa solutionem collectarum, ut tradunt Corn. *cons. 333. numer. 34. lib. 1.* & Alex. *cons.146. num. 2. lib. 2.* quos refert, & sequitur Festa *de collect. part. 3. quæst. 6. num 45. & seq.* ubi contrariis respondet, & concordat Malcar. *de prob. concl. 216. num. 4. & seq. vel. 1.* concurrentibus requisitis, de quibus ibi per eum.

6 Dummodo tamen forenses non graventur ad solvendum collectas, ultra quam faciunt cives, ut not. Thum. *de collect. §. sane si negotium, num.20.* Boccac. *ad Const. March. glos. 6. num. 612.* & late probavi ego *alleg. forens. 28. per tot.* dicens, ita fuisse judicatum in Alma Urbe.

7 Bona tamen Ecclesiarum, & locorum piorum non possunt apponi in æstimo ex defectu jurisdictionis, ut late comprobant Sperell. *decis.121. nu.103. & seq. & nu.113.* & Barbos. *de potest. Episc. allegat.75. num.35.* qui dant concordantes, ita ut non valeat consuetudo in contrarium, Sperell. *d. dec.121. num.77. & seqq.*

8 Descriptus in æstimo si prætendat se gravatum, & petat novam mensuram, debet illam facere propriis expensis, Costa *de ratu quæst.35. num.1.* Gilia. *ad Stat. Perus. §. mensuratio in annot. nu.5.* quos refert, & sequitur Massin. *de confisc. bon. quæst.39. num.31.*

ADDITIO.

9 Cum autem in hac nostra Provincia, & in nostra hac Civitate non dentur Officiales, de quibus in statuto, ex quo in eis tributa, & vectigalia certa, ita in Cathastro descripta non exiguntur, sed pro solvendo æra alienum, & pro suis necessitatibus imponunt Universitates collectas aliquas, ac impositiones in aebus mercantilibus, ac victualibus quando necessitas occurrit, & his deficientibus talliant habitantes inspectis facultatibus cujusvis, aut imponunt redecimas, vigesimas, aut alias collectas in fructibus, qui colliguntur in locis, ac Parochiis, quas in aliquibus solvant forenses, & terras tenentes; in aliis autem non,

10 Unde de iis æstimatoribus, de quibus loquitur nostra rubrica, ac statutum nihil dicam, sed si solum notionem de eis habere cupis, de eorum electione, jurisdictione, seu facultate, officio, & an ab eorum taxatione detur appellatio, recursus, aut aliquod remedium, & an ipsis credatur, librique ipsorum probent, & an executive procedant, & alia non pœnitenda, recurre ad Doctissimum Blas. Altimar. *de nullitatib. tom. 1. part. 1. rubr. 5. quæst.18. num. fin.* Doctissimum Balmaseda *de collect. quæst.13.14. 15. & 104.* ubi latissime, qui tibi sufficient, Oter. *de Official. Reipub. part 2. cap.20. per tot.* Caput. *de regim. Reipub. cap.7. §.27. per tot.* maxime *a nu.41. ad 51.* Amaya *in lib.10. Cod. ad leg.1. de exactorib. tributor. per tot.* & ad Kloch. *de contributio. cap.17. nu. 17. 22. 38. 127. & fere per tot.* & Rovit. *ad pragmat. de appretia sat bonor. æstimatio. per tot.* & ibi Laganar. Mundi *de munerib. cap.7. num.76.* apud quos, & alios ab his citatus invenies cuncta, quæ volueris, ipsos consulas.

11 Sane Ecclesiastici propter bona ad ipsos perventa descripta in Carbastro, ac tributaria taxata, maxime pro aliquo certo, & invariabili onere, tenentur taxam, ac tributum solvere, nec talia bona eis pervenirent libera, sicuti nec aliis quibusvis exemptis, sed solutioni sunt obnoxia, Balmaseda *dict. tractat. de collect. quæst.19. nu.23. & seq.* Pilaja *decis. canon. decis. 31. nu.148. & seq. lib.1.* Rodoer. ad Marin. *obser.47. toto* præcipue *a n.8.* Pignatel. *consult. can. lib.2. consult. 54. per tot.* præcipue *a num.5. & 6.* ubi in terminis de nostro statuto Eugubino loquitur Oliva *de foro Eccles. par. 1. quæst. 38. a nu.15.* Christin. Fulgine. Dian. & alii, quos citat novissime Sabell. *in summ. diver. tractat. §. Clericus nu.45.* Marott. *de collect. & bonaten. cap.5. num. 3. & fere per tot.* Ciarlin. *controv.103. nu 21. & 25.* Fragus. *de regim. Reipub. Christian. part.1. lib.2. disput.4. num. 323. & seq. & part.2. lib.1. disput.3. §.18. nu.315. vers. limita, &c.* Rodoer. Cancer. Fontanell. & alii quos novissime citat noster Vilaplana *de Brach. Militar. cap.3. nu.241.* Meli. *obser. foren. obser.24. num. 2. & seqq.* Urritigoy. *in Pastoral. Regular. part.3. vot.9. per tot.* qui late tradunt, quando prædia ita oneri reali affecta dicantur; & ad id Ecclesiastici per Judicem Ecclesiasticum sint cogendi, licet antea foro sæculari fuissent submissa præfata bona; eo quia licet ita sint supposita, privilegium, ac forum exempti acquirentis sequuntur noster Vilaplana *dict. tractat. de Brach. Militar. c.4. nu. 63. & seqq.* Meli. *obser. foren. obser 12. nu.4.* & ad omnia ista vide *Magistralem decis.* Rot. Rom. coram Merlin. quam ad extensum adfert Rodoer *ubi supra* nempe ad Marin. *obser. ad cap. 47.* & pariter Ciarlin. *in dict. contro. forens.103.* Carpan. Bellet. Carol. de Graff. & alios, quos citat Sabell. *ubi supr. dict. nu. 45. vers. Quod bona laicalia, &c.* & conducunt, quæ novissime tradit Borgia *Investigatio. contr.* Fabt. *part.1. cap.8. a nu.8.* ac pariter Guazzin. Jun. *ad defens. animar. lib.2. def.1. cap.13. nu. 64.* & ad ista videas Modern. Minyan. *in bass. Pontifi. Jurisdict. tract.2. fundam.2. quæst.7. §.6. a num.123.* late omnia hæc tradentes, ipsos, & ab eis citatos consulas.

Dixi in hac nostra Provincia non practicari tributa, nec 12 reperiri prædia tributaria, sed tantum Universitates in defectum bonorum propriorum, ad occurrendum necessitatibus impositiones imponunt, ac talleas faciunt, quapropter aliqua tibi tradam de hac materia.

Universitates absque privilegio nequeunt collectas, & impo- 13 sitiones imponere, in quibus contribuant forenses ipsis Universitatibus applicandas, cum id sit de Regalibus, & ita Principis licentia requiritur, Cancer. *var.3. cap.17. num.206. & cap.4. nu. 122.* Balmaseda *de collect. quæst.5. nu.8.* Eminen. de Luca *de Regalib. discurs. 50. nu.5.* Fragos. *de regim. Reipub. Christian. part.3. lib.3. disp. 8. §.1. per tot.* præcipue *n.5. & 7.* Xammar. *de privil. Civit. Brach. §.10. a.63. & seqq.* Caput. *d. cap 7. §.27. nu.40.* Mundi *de munerib. c.2. nu.140. & seqq.* Fontanell. Olib. & alii quos novissime citat noster Vilaplana *de Brach. milit. cap.3. nu. 81.* novissime Pegas *ad lib.1. ordinatio. Regni Portugal. tom.5. tit. 66. §.40. num.9.* Doctissimus Antun. Portugal. *de donatio. Reg. p.3. cap.1. tom.2. a num.1.* Modern. Minyan. *in bass. Pontif. Jurisdict. tract.2. fundament.2. quæst.7. §.9. num.197.*

Pariter nequeunt annuas præstationes, seu census vendere 14 absque licentia Superiorum, seu Officialium eorum, & ita non possunt Universitates census super bonis ipsarum imponere sine dicta licentia, seu facultate, Balmaseda *d. q.5.* Cancer. *var. 3. c.17. nu.202.* Altimar. *ad lib.1. consil.* Rovit. *obser. ad cons.64. n.3. & 17.* Montas ad Xammar. *de privil. Civit. Brach. §.20. nu.24.* ubi de visu plurium conclusionem R. C. testatur.

Speciales autem ad occurrendum necessitatibus Reipublicæ, 15 & pro utilitate ipsius bene possunt Universitates inter ipsos collectas imponere absque præfata licentia, seu facultate, Balmaseda *d. q.5. n.21.* Xammar. *d. q.10. nu.66.* & ad istas solvendas major pars obligat minorem, Cancer. *var.3. c.13. nu. 112. & seqq. & c.3. nu.135.* Xammar. *d. §.10. nu.68.* tradunt Georg. Mund. *d. tract. de munerib. d. cap. 2. num.397.* Antun. Portugal. *d. c.1. nu.41. & seqq.* Pegas *ubi supra §.41. nu.3.*

Quando autem vicini, & singulares alicujus Universitatis 16 collectam, seu talleam inter se imponere volunt, tunc pariter possunt absque licentia, & facultate ulla; cum tunc proprie non dicatur collecta, sed quidam contractus, quia pactu, & conventione se obligant, Caput. *d. §.27. nu.39.* Balmaseda *d.* 17 *q 5. n.19.* Cancer. *d.c.13. nu.108.* Mundi. *d.c.2. nu.401.* & isto sane casu reluctantes, & contradicentes minime solvere tenentur, Balmaseda *ibid. n.20.* Mundi. *d. c.2. nu.389. & seqq.*

Interest sane non parum inter istos modos imponendi per 18 Universitates collectas, nam quando imponuntur pro necessitatibus præsentibus, seu futuris vi jurisdictionis, via executiva exiguntur, Cancer. *d. cap.13. nu.118. & var.2. cap.6. nu.198.* Mundi. *in dict. tractat. cap.7. nu.119. & seqq.* si vero imponuntur pro necessitatibus præteritis, ac voluntarie inter ipsos de Universitate (ut est dictum) tunc via ordinaria est procedendum, Cancer. locis citatis.

Milites ad istas collectas per Universitatem impositas, si 19 sunt de corpore illarum, tenentur contribuere, Cancer. *var. 3. c.4. nu.127.* Fontanell. *dec.308.* Xammar. *dict. §.12. nu.38. & seqq.* & ibi Montas, Vilaplana *de Brach. Militar. cap.3. nu.* 20 *236.* & quando non sunt de corpore Universitatis, ad quas collectas per Universitates impositas debeant contribuere, & coram quibus Judicibus ad id possint conveniri, tradunt Fontanell. *dict. decis.308. tota*, Vilaplana *d. cap.3. a dict. num.236.* Balmaseda *d. tract. de collect. quæst.19. tota.*

Non ignores tamen, quod pro solvendis pensionibus, ac cen- 21 sibus, seu usuris debitorum per Universitatem cum licentia impositorum, seu contractorum non indiget Universitas aliqua nova licentia ad collectas imponendum pro dicta solutione; ex quo dictæ Universitati fuit concessa licentia ad census vendendos, seu assumendos, concessa videtur ad collectas imponendum pro eorum usurarum solutione, tamquam naturali, & essentiali dictorum censuum, Balmaseda *d. q.5. num.9. & 10.*

Scias, quod si collecta fiat pro solvendo alicui vicino, & 22 singulari ipsiusmet Universitatis aliquod debitum, ipse etiam pro sua parte collectam solvere tenetur, & id minus sui crediti accipere, Cancer. *var.2. cap.6. nu.167. & seqq.* Balmaseda *dict. q.69. nu.7.* si tamen collecta fiat pro aliqua lite, quam 23 Universitas habet cum ipso vicino, seu singulari, ipse non debet collectari, nec dictam collectam, seu talleam solvere, Cancer. *dict. cap 6. num. 169* vide tamen dict. Balmaseda *in dict. tract. qu.32. a num 3.* videndus novissime Temmen. *de expens. cap 6. num.70. & seqq.* ubi late hanc quæstionem tractat. Rovit. *ad pragm.5. de Admi. univer. nu.26. pag.31.*

Pro coronide tibi commendo, ne omittas videre *decis.58.* Ro- 24

ta Recen. *part* 18. *tom.* 1. *& decis.* 282. *dict. tom* 1. quæ est repetita post Gallef. *de restitutio. in integr.* in ordine ibi 18. *& decis.* 84. *part.* 19. *recentior.* ad hanc materiam uti magistrales, in quibus reperies multa tibi jucunda, signanter quando novitea admissi ad Universitatem teneantur ad debita ab Antecessoribus contracta, & ad collectas pro eis solvendis impositas, quæ in doctrina correspondent auctoritati tanti Supremi Senatus, & pro ea vide Klokr. Marc. & alios, quos novissime citat Temmen. *de expen. cap.* 7. *num.* 35.

25 Advesto tamen, quod Decuriones, ac Jurati, si quando est occasio, ac necessitas collectas imponendi, id distulerint, carcerari possunt, Salgad. Pigant. Merlin. & alii, quos citat Meli. *observ. foren. observ.* 50. *num.* 2.

Ac etiam, quod in casibus, in quibus Ecclesiastici, Militares, & alii exempti tenentur contribuere ad collectas, non ad id possunt gravari, nisi prius sint vocati, & ipsis sit participatum, videantque collectas distribui, tradit Meli. *observ. forens. obser.* 61. *num.* 12. *& seqq.* & ad ista vide latissime Altimar. *in addit. ad consult.* Rovit. *de donativo post* 1. *tom. consil. per tot.* maxime *num.* 26. 26

DE OFFICIO, MODERATORUM IMPOSITIONUM. *Rubrica XL.*

UT Vendentes bona stabilia ulterius ad Collectas non graventur, Moderatores quatuor eligantur a Magistratu ad Annum more solito, qui habita fide a Notario, Venditorem gratis ab omnibus Impositionibus liberare debeant, easque in Emptorem transferre pro rata pretii, videlicet pro scutis centum, præsenti Æstimo durante, solidos quinque Emptori imponere, nisi inter partes de minori quantitate expresse actum sit; idque in Libro Impositionum a Camerario Ducali in Gabella detinendo diligenter annotari debeat. Idem observetur in venditione bonorum Comitatensium, & Exterorum: Quod & in libellis Villarum annotari solet.

S U M M A R I U M.

1 *Venditor solvens collectas pro emptore illas repetit ab eo.*
2 *Deputati ad reaptandum aestimum, quam auctoritatem habeant. Et quo officio fungantur, num.* 3.
4 *Refertur auctor ad rub. antecedentem.*

A N N O T A T I O.

1 VEnditor solvens collectas pro re vendita, eo quia ipse est descriptus in æstimo, potest illas repetere ab emptore, ut not. Decian. *cons.* 285. *num.* 6.

2 Homines deputati ad reaptandum Cathastrum, qui vulgo dicuntur ad gravandum, & sgravandum, & appellantur Cathasteni, habent auctoritatem cognoscendi de confinibus possessionum, & terrarum, at tradunt glos. & Doct. *in l.a. ff. de jurisd. omni. Jud.* Bart. *in l. ambitiosa* 4. *ff. de decre. ab ord. facien.* & Card. Tusch. *pract. concl. littera C. concl.* 129. *in princ.*

3 Et dicuntur fungi officio, & jure Censitorum, & peræquatorum, de quibus habetur *in tit. de censu, & consit. & peraequa. lib.* 11. & not. Card. Tusch. *d. concl.* 129. *nu.* 2. ubi dicit, quod gravati a dd. peræquatoribus debent intra annum recurrere ad Superiorem, ut ibi per eum.

A D D I T I O.

4 HUic rubricæ, seu statuto nil addam, licet circa eam multa dici possent istis moderatoribus pertinentia; cæterum cum connexa sit materia hujus statuti cum materia statuti antecedentis, & ita penes Doctores in annotatione illius adductos reperies cuncta, quæ hic dici possent; ideo libenter omitto.

DE OFFICIO GRASCERIORUM. *Rubrica XLI.*

GRascerii eligantur a Magistratu ad Annum quatuor Cives, unus pro quolibet Quarterio, qui diligenter providere debeant, ne Grascia, sive Victualia extrahantur a Territorio Civitatis sine illorum licentia in scriptis danda, quæ a duobus saltem sit subscripta; & præsertim ne Boves sub alio quæsito colore extrahantur a Territorio, præterquam tempore Nundinarum, de quibus infra dicetur.

S U M M A R I U M.

1 *Officium Grasceriorum quid importet.*
2 *Victualium appellatione qua veniant.*
3 *Privilegium extrahendi grasciam quomodo intelligatur.*
4 *Grasceriorum officium cui Officiali hodie incumbat, & ejus materiam qui tractent remissive.*

A N N O T A T I O.

1 DE officio Grasceriorum quid importet, tradit D. Jo: Bapt. Deluca Advocatus celeberrimus *in Theat. verit. & justit. tom.* 15. *in tit. de Relat. Rom. Cur. foren. disc.* 40. *num.* 7.

2 Victualium appellatione, quæ veniant, late tradit Barbos. *de appell. verb. signif. appell.* 270. *per tot.*

3 Privilegium extrahendi grasciam de loco ad locum intelligitur, ut habeat locum solum, si frumentum, vinum, oleum, & similia supersint Civitati, & hominibus illius loci, ea cujus territorio d. extractio facienda est, Bart. *in l. si quis* 5. *n.* 4. *Cod. de aquad. lib.* 10. Afflict. *dec.* 290. *n.* 9. quos refert, & sequitur Choel. *ad Bullam bon. regim. c.* 50. *nu.* 294. late comprobans.

A D D I T I O.

4 DE officio *Grascerii* contento in nostro statuto pauca dicam in hac rubrica, cum hodie in nostra Provincia, & Universitatibus, quod pertinebat ad dictos *Grascerios* sit injunctum *Ædili*, sive *Mustasapho* & ita in *rubr.* 53. ubi loquemur de hoc officio, aliqua de eo dicam, interim demora in legendo Caput, *de regim. Reipub. d. cap.* 7. *§.* 14. *per tot.* Oter. *de Officialib. Reipub. lib.* 2. *cap.* 7. Severin. *ad dec.* 329. Sanfelic. *per tot.* apud quos pro majori invenies, quæ volueris.

DE OFFICIO OLEI, ET EJUS VENDITORIBUS. *Rubrica XLII.*

ELigantur etiam de mense Novembris quatuor Cives ad Annum, videlicet unus pro quolibet Quarterio, qui receptis deinde Litteris patentibus, antequam suum Officium aggrediantur, præstent Juramentum in forma in manibus Cancellarii, & diligenter provideant, quod in Civitate Eugubii Oleum nullo unquam tempore deficiat, sed illud purum absque mistura alterius cujuscumque rei, boni coloris, & saporis per venditores ab illis deputandos, omnibus vendatur justo pondere, ac pretio per eos ponendo, & declarando. Item, animadvertant, quod dicti Venditores Oleum servent in vasis, sive urceis bene conditionatis, & in mensurando utantur justis mensuris notatis Bulla Communis, ad pœnam contrafacienti quocumque casu, librarum decem, qualibet vice incurrendam, & remotionis, si eis placuerit. Eligere etiam possint, & debeant idoneum Depositarium ad pretium exponendum, & solvendum cum solita, & moderata mercede, qui singulis mensibus dictis Præfectis rationem reddere teneatur, & omnia alia observari faciant, secundum eorum Capitula.

S U M M A R I U M.

1 *Olei pretium a quibus taxatur.*
2 *Prohibitio extrahendi oleum non extenditur ad Oleas.*
3 *Oleam incidentes quomodo puniantur.*
4 *Olei, & olea materiam qui tractant remissive.*

A D D I T I O.

1 PAriter parum remanet dicendum in hac rubrica, & statuto quoad Officiales in ea contentos, cum in nostra Provincia, in qua oleum cum sufficientia percipitur, de his officiis non curatur, sed solum nostra Civitas curae de taxando pretio olei, & quod vendatur mensura bullata, & pretio taxato, tribuitur curæ Ædilis, seu Mustasaphi, de quo loquemur infra.

2 Bene tamen dico, quod si in aliqua Provincia adest prohibitio extrahendi oleum, dicta prohibitio non comprehendit oleas, sive acerbas, sive maturas, tamquam specie distinctas ab oleo, & materis remota illius, Diana Moral. *tom.* 5. *tract.* 1. *resol.* 41. *n.* 5. *&* 6. Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p.* 1. *lib.* 7. *disp.* 19. *§.* 1. *num.* 42.

3 Olea arbor magnis ab antiquis prærogativis fuit decorata, ideoque eas incidens grave delictum committit, Pacichel. *de distan. c.* 10. *membr.* 1. *n.* 16. graviterque punitur, signanter in hac nostra Provincia, in qua oleæ arbores sunt per *Const.* 3. *§.* 6. *tit. de pac, y treua,* positæ sub pace, & tregua.

4 Unde qui multa de oleo, & olea scire voluerit, nempe de earum virtutibus, plantatione, distantia, & aliis, legat dictum Modern. Pacichel. *in dict. tract. de distant. dict. cap.* 10. *membr.* 1. Randel. *in tract. de olea, & oleo post tr. de Pascuis per tot.* quos consulat.

DE OFFICIO APPALTATORUM, ET BULLATORUM CARNIUM. *Rubrica XLIII.*

ELigantur etiam in Consilio juxta solitum quatuor Cives, qui præstito Juramento in forma præcedente, banno per loca solita, diligenter videant, quibus onus providendi, & vendendi carnes ad annum committendum sit, & coram Magistra-

gistratu iis imponant, qui commodius, & Civitati utilius illud exercere valeant, cum solitis, & opportunis Capitulis, & idonea cautione a singulis recepta manu Cancellarii Communis, & successive provideant, ne carnes ad usum necessarium Civitatis deficiant, & ne morbosæ, sed bonæ conditionis vendantur; & cum opus fuerit, Macellanos ad prædicta, & alia in eorum Capitulis contenta Magistratus auctoritate compellant.

Et propterea eligantur etiam a Magistratu Bullatores duo, qui præstito etiam prius juramento in forma, teneantur singulis diebus, quoties fuerint a Macellariis requisiti, providere, quod Castrati, & alia animalia similia legitima, & bonæ conditionis mactentur, & repertis legitimis carnibus, eas signo Communis bullare debeant cum filo, & cera viridi in earum crure, ut moris est, imponenda.

S U M M A R I U M.

1 *Victualium cura ad Civitates pertinet.*
2 *Carnium cura, ut sine fraude vendantur, ad quem Officialem spectet in Civitate Gerunda.*
3 *Ecclesiastici, an tempore penuriæ teneantur vendere victualia, quæ habent superflua.*

A D D I T I O.

1 IN hac nostra Civitate, & in aliis nostræ Provinciæ (sicut diximus) cura victualium pertinet ad ipsam Civitatem, ut præter citatos, tradunt Fontanel. *decis.* 510. *num.* 8. ubi *numer.* 9. decisionem Senatus tradit Modern. Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 2. *glos.* 82. *ad §.* 26 *num.* 3. & latissime *tom.* 5. *tit.* 66. *glos.* 34. *ad §.* 32. *num.* 1. *& seqq. & tom.* 6. *tit.* 68. *glos.* 6. *ad §.* 4. *num.* 6. *& seqq. & glos.* 7. *per tot.* Rovit. *ad prag.* 1. *de Baronib.* & ibi Laguar. *litt.* C. & ita ipsa taxat pretia omnium victualium, & Ædilis curat, ut justo pretio vendantur.

2 Bene tamen Syndicus nostræ Civitatis, uti obtinens officium vulgo dictum *Pesador*, assistit in excoriatorio arietum, & pendit eos antequam ad Macellum traducantur, & vendantur, & ita evitantur fraudes quæ aliter committerentur, si carnes vendendæ antea non viderentur, & pendesentur; unde de hoc officio nil remanet dicendum, cum cuncta quæ circa eum dici possent, sint dicenda in rubrica, in qua de Ædili, seu Mostasapho tractabitur, sed quod videndus Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal.* t. 6. *tit.* 68. *gl.* 6. *ad §.* 4. *n.* 2. ubi *glos.* 9. *ad §.* 7. agit, quod animalia morbosa non vendantur, quem vide, & alios a me citatos *rubr. seq. nu.* 3.

3 Et in tempore necessitatis coguntur Ecclesiastici a suo Ordinario ad instantiam curam habentium annonæ vendere victualia, etiam ad pretium taxatum a potestate sæculari, ut late tradunt Doctores citati a Pilaja *dec. canon.* 11. *n.* 256. *lib.* 1. & doctissimus Antunez. Portugal. *de donatio. Regn.* t. 2. p. 2. c. 10. n. 17.

DE OFFICIO TAXATORUM. *Rubrica XLIV.*

QUia decet omnia justo pretio venundari, eligantur quoque a Magistratu ad annum duo Cives bonæ experientiæ, & judicii, qui præstitu prius Juramento in forma, gratis, & accurate debeant taxare pretium carnibus omnibus vendendis a Macellariis, de quibus non fuit factum certum pretium in eorum Capitulis, ut Suinis, & Bovinis, quibus juxta currentem valorem, & qualitatem carnium pretium successive statuendum est. Debeant etiam imponere pretium Piscibus vendendis: item, carnibus salitis, quæ a Sallamentariis, sive Pixecarolis in dies venduntur; Quod si ultra taxatum pretium fraudulenter mentiendo vendiderint, prædicti omnes ultra amissionem rei, vel pretii, pœnam X. Librarum qualibet vice incurrant.

S U M M A R I U M.

1 *Victualia taxanda sunt, ut debito pretio vendantur in foro. Qui DD. hoc dictum tradunt, nu.* 2.
3 *Ecclesiastici tenentur vendere fruges ad pretium taxatum per Magistratus sæculares.*

A N N O T A T I O.

1 VIctualia quod taxari debeant, ut debito pretiu vendantur pro tuitione Terrarum, & Populorum, est tex. in *c. post Natale*, & ibi not. Alvaro. *de pace tenen. & ejus viol. in usib. feud.* & quod Prætor, & Magistratus curare debeant, quod victualia justo pretio vendantur, & omnibus justum pretium præficere ea aea. *in l.* 1. *§. cura carnis*, & ibi Bart. *ff. de Offic. præf. Urb. & in l.* 1. *ff. de muner. & honor.* & not. C. *in l.* 1. *C. de Episc. audiend.* & Fab. de Mont. *de emption. & vendition.* q. 3. *princ. qu.* 18. n. 39.

A D D I T I O.

2 AD ista, quod victualia justu pretio vendantur, & omnibus justum pretium præficiatur, recurre ad Oter. *de Offic. Reipub. lib.* 2. *c.* 7. *a n.* 1. & ad Fragos. *de regim. Reipub. Christian.* p. 1. *lib.* 7. *disp.* 19. *§.* 1. *& seqq.* & ad Caput. *d. §.* 14. & ad Xammar. *in d. tract.* §. 12. *a n.* 10. & ad citatos *rubrica præcedente num.* 1. ne eadem reperere tenear.

3 Ecclesiastici comprehenduntur in hujusmodi taxa, & ita tenentur frumenta, & alias fruges Ecclesiæ, & illorum vendere pretio taxato per Potestatem sæcularem, ad idque possunt compelli per Judices Ecclesiasticos, alterque vendendo peccant mortaliter, Surd. Castill. Barbos. Diana, & alii, quos citat novissime Carol. Ant. de Luca *ad discept.* Gratian. *animadver. ad discept.* 149. *nu.* 5. *& seqq.* Massin. Sperell. & alii citati a Modern. Pilaja *dec. canon. lib.* 1. *dec.* 15. *nu.* 156. vidondi Doctores, quos citat Oliva *de for. Eccles.* p. 1. *qu.* 35. *num.* 28. Fragos. *de regim. Reipub. Christian. part.* 1. *lib.* 2. *disp.* 4. *num.* 305. *vers. Hinc sequitur, &c. & num.* 346. Verricel. *quæst. Moral. tr.* 8. *qu.* 12. *nu.* 2. Meli. *obser. foren. obser.* 111. *num.* 4. Possidon. Dian. Delbene, Fermosin. & alii, quos citant novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portug. ad libr.* 1. *tom.* 5. *tit.* 66. §. 32 *nu* 8. *pag.* 269. Doctissimus Antun. Portugal. *de donatio Regn. tom.* 1. *part.* 2. *cap.* 10. *num.* 77.

DE OFFICIO SUPERSTITUM PLATEARUM. *Rubrica XLV.*

UT res omnes ad victum necessariæ in plateis expositæ justo pretio, & convenienti mensura vendantur, eligantur etiam a Magistratu ad Triennium duo Cives, unus pro platea S. Martini, Alter vero pro platea S. Antonii, & uterque pro platea magna in die Mercati, qui diligenter provideant, quod prædictæ res ad vendendum expositæ sint, & esse debeant bene conditionatæ, apteque, & munde per vendentes detineantur, & convenienti pretio, sive mensura juxta qualitatem temporis vendantur, & cum opus fuerit, Executorum quoque auxilio, & Judicum auctoritate utantur.

S U M M A R I U M.

1 *Jurisdictio data superstiti unius plateæ non extenditur ad aliam plateam.*
2 *Cura ut res in plateis, justo pretio, & convenienti mensura dantur, Ædili est tributa.*

A N N O T A T I O.

1 VIde notata supra in Rubr. præcedenti, quibus adde quod d. jurisdictio data per statutum superstiti Platearum pro una platea Civitatis, ut hic unus non cognoscit in platea alterius, neque de consensu partium, Bald. *in l. testamenta omnia* 18. *nu.* 3. *C. de testam.* Grat. *decis. March.* 78. *nu.* 22.

A D D I T I O.

2 CUra, ut res omnes in plateis, justo pretio, & convenienti mensura vendantur, tributa est in hac nostra Civitate *Ædili*, seu *Mostasapho*, idcirco quoties casus evenerit, recurre ad Doctores, quos citabo in *Rub.* 53. ubi de hoc officio agam, & aliqua tradam.

DE SUPERSTITE, SEU PROVISORE SALIS. *Rubrica XLVI.*

SUperstes Salis diligenter provideat, quod nullo umquam tempore Sal in Civitate deficiat, ad hoc, ut Civibus, & Districtualibus vendi, & distribui possit: Et ideo Syndicis Castrorum, & Villarum jubeat, ut successive juxta comparationem jam factam per illorum homines, & Jumenta congruis temporibus Sal conduci faciant, soluta tamen semper ab eo solita, & consueta mercede, illudque reponi faciat in Magazzeno Salariæ Grossæ, in quoad grossum currenti pretio, & justo pondere vendere debeat cuicumque volenti; Et pro Eleemosyna a Serenissimis Ducibus Nostris summa pietate constituta, distribuat Monialibus, & Conventibus solitis: Et animadvertat, quod tempore hiemali, in quo difficilius Sal conducitur, vel alio, si impedimentum aliquod intercedat, Exteris non vendat, sed Civibus, ac Districtualibus moderate distribuat: Provisionem Magistratui singulis mensibus solvat, & Tertiam partem Datii Salis Communitati assignatam Conductori persolvi faciat.

Utque facilius omnibus Sal emere liceat, provideat, ut in Salaria minuta ad minutum etiam vendatur, talisque venditor in dicto loco semper assistat, ad hoc, ut singuli Cives, & Comitatenses qualibet hora illud emere, justo pondere, & omni fraude remota possint, & valeant.

S U M-

S U M M A R I U M.

1 *Civitas potest cogere dominos animalium ad illa mutuanda pro servitio Annonæ.*
2 *Sal de jure communi vendi potest a quolibet privato.*
Hodie tamen dictum jus computatur inter Regalia, ita ut spectet ad Principem, num.3.
4 *Salinæ in Cathalonia cujus existant.*
5 *Salinarum materia a quibus tractatur remissive.*
6 *Salis taxa, seu pretium a quo debeat constitui.*

A N N O T A T I O.

1 QUod Civitas possit cogere dominos animalium, & curruum ad commodandum animalia, & currus pro vehenda annona, Sale, & similibus pro servitio Civitatis, dixi supra *ad Rubr.*30. *num.*6. & not. Choel. *ad Bull. bon. regim. cap.* 25. *num.*29. *& cap.*28. *nu.*38. ubi dicit id esse faciendum soluta mercede, & si animalia pereant, cujus sit damnum, vide ibi per eum.

2 Sal de jure communi vendi potest a quolibet privato cessante consuetudine, ut not. Cæpol. *in l. inter publica* 17. *§.*1.*ff. de verb. signific.* quem referendo sequitur Bertach. *in repert. in littera S. in verbo Sal.* Cum salinæ etiam de privati dominio esse possint, *l. forma* 4. *§. salinæ, ff. de censi. l. magis puto, §. §. sed & si salinas, ff. de reb. eor.* Rosentall. *de feud. cap.*5. *concl.* 89. *nu.*2. Altogr. *cons.*80. *vol.*5. *in appendic. ver. plane, &c.*

3 Licet hodie id computetur inter regalia, ita ut spectet ad Principem, ut dicit D. Deluca *in Theatr. verit. & just. t.*2. *in tit. de regal. concl.*103. *num.*14. *&* 15.

A D D I T I O.

IN hac nostra Provincia Salinæ a natura productæ non adsunt nisi in Ducatu, ac Villa Cardonæ, & illæ non sunt de Regalibus, sed dicti Ducatus, & hodie Excellentissimi Ducis Medinæ Celi Primi Ministri nostri Catholici, & Invictissimi Regis CAROLI II. & in littore maris possunt a quocumque artifice fieri, licetque omnibus in hac Provincia salem vendere, & ita causa abundantiæ in tota nostra Provincia Universitates de provisione Salis non curant, nec de Constitutione officiorum pro salis provisione in rebus publicis. 4

Unde in his non immoror, sed si quis de Sale, ejus dominio, de illius appaltu, an sit de Regalibus, & de aliis quæstionibus, notionem habere cupiat, recurrat ad Eminent. de Luca *in tract. de Regalib. indice hoc verbo*, & ad Doctissimum Balmaseda *in d. tract. de collect. qu.*23. *tota* ad Antun. Portugal. *de donationib. Regiis lib.*1. *p.*3. *c.*15. Escalon. Gozophil. *p.*2. *cap.*23. ad Solorzan. *in Politica India. lib.*6. *cap.*3. *ad Laurcam alleg.*77. Rovis. *ad prag. in rubr. de Sale vendendo per Universitates per tot.* Fragos. *de regim. Reip. Christian. p.*2. *lib.*3. *disp.* 5. *nu.*18. Meli. *obser. forens. obser.*151. *per tot.* & ad alios ab his citatos. 5

Taxa autem Salis, seu pretium illius a quibus debeat constitui, an a Principe, an vero a Decurionibus, tractat Balmaseda, quem citat Doctissimus, ac Modernus Lusitanus Emmanuel Alvarez Pegas *ad lib.*5. *ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 5. *tit.*66. §.32. *nu.*4. *pag.*269. quos vide. 6

DE OFFICIO SUPERSTITUM DAMNI DATI. *Rubrica XLVII.*

SUperstites Damni dati eligantur ad Annum a Magistratu octo Cives, quorum quatuor sint Notarii, qui quolibet mense successive teneantur die Sabbati, & diebus festivis hora solita assistere in Gabella Officialibus Damni dati, & providere, ne Cives, aut Comitativi aliquo modo in damnis, sive pœnis graventur; Sed Singulorum indemnitati, prout Justitiæ consonum fuerit, provideant Judicum, & Magistratus auctoritate, cum opus fuerit.

A N N O T A T I O.

1 IN Cathalonia per Universitates eliguntur Officiales vulgo dicti *Proceres*, & eorum officio incumbit cura damnorum datorum, ac ea appretiare, & æstimare, justa quorum æstimationem per Ordinarios locorum condemnantur damnificantes dicta damna emendare, ac solvere, de quorum officio, ac materia aliqua dicam infra *lib.*6. *in diversis rubr.*

DE OFFICIO SUPERSTITUM AQUÆDUCTUUM. *Rubrica XLVIII.*

ELigantur etiam a Consilio ad Triennium duo Cives, qui accurate providere debeant, quod Aquæductus Magnus, & alter, qui dicitur Aquæductus Fontis Sancti Petri instaurentur, & conserventur, & propterea deputare valeant una cum Magistratu, duos Muratores ex peritioribus, qui prædictos Aquæductus manutenere debeant, & providere, ut Aqua decurrat, & tempore æstivo in publicis Fontibus non deficiat, Claves penes se retinendo, & primus habeat pro expurgando Aquæductu Magno florenos xx. quolibet anno: Alter vero pro alio Aquæductu florenos sex, singulo quatrimestri pro rata persolvendos.

S U M M A R I U M.

1 *Aquæductuum cura a quo habenda.*
2 *Aquæductuum materia a quibus tractatur.*
3 *Aquæductus Regalis Civitatis Gerundæ describitur, & qui in eo jurisdictionem habeat, refertur.*

A N N O T A T I O.

1 COncordat cum hoc statuto super cura habenda circa aquæductus, *Statutum Mediolani lib.*2. *c.*280. cum aliis relatis per Carpan. *ibi annota. & c.*294. *& c.*309.

A D D I T I O.

2 ET ne transcribendo te molestem, sed aliqua annotando gratus fiam, præter Carpan. citatum a nostro Conciolo, tradit hanc materiam aquæductuum Modern. Pech. *in integro suo tractatu de aquæductu*, quapropter apud eum reperies cuncta, quæ volueris.

In hac nostra Civitate adest perennis aquæductus Regalis, proprius nostræ Civitatis ad irrigandum terras, & molendum Molendina dictæ Civitatis, qui discurrit a Parochia loci de Bascano per Parochias locorum de Salt, & de Santa Eugenia ad cujus conservationem, & ne ab ea aquæ absque concessione Civitatis deriventur, reperitur constitutus Officialis vocatus *Batlle del rech Monar*, habens jurisdictionem per Regia Privilegia contra aquam a dicto Recho Regali sine dicta licentia sumentes, proceditque contra eos, & alios cursum illius impedientes, detinentes, seu turbantes, habetque jurisdictionem in Molendinariis, & Molendinis, sicque sunt de illius foro, & ita cognoscit de cunctis factis, paratis, ac commissis intus dictos molendinos, ut omnibus est notum. 3

QUOD AQUA PUBLICORUM AQUÆDUCTUUM NON DERIVETUR. *Rubrica XLIX.*

AQua publica in posterum alicui non concedatur, sive vendatur absque licentia Consilii, & qui in Domo propria Conservas habet, Aqua moderate utatur, & adveniente publica necessitate, Magistratus, & Superstites impedimenta quæcumque removeant: Ideo a Cal. Junii usque ad Cal. Octobris nullus possit accipere, sive derivare Aquam absque illorum licentia, ad pœnam scutorum xxv. Cameræ Ducali, & refectioni Aquæductuum pro parte applicandam, juxta eorum Capitula, Quæ originaliter habentur in Libro Reformat. anni 1586. pag.234. Debeant tamen Superstites Aquam gratis concedere Civibus pro replendis Cisternis, & aliis Indigentiis, dummodo Publica Aquæ necessitas non intercedat, a Magistratu judicanda.

S U M M A R I U M.

1 *Aquæductus non possunt lædi, neque aqua alio deverti.*
*Sub pœna hodie arbitraria, num.*2.
3 *Aquarum publici custodes appellantur Hydrophylaces.*
4 *Aquarum derivatio ab* Altimar. *tractatur.*

A N N O T A T I O.

1 AQuas non posse diverti ex aquæductibus publicis, neque aquæductus posse aliquo modo lædi, statuerunt sub gravibus pœnis Theod. Valent. & Arcad. Imperatores *in l.*3. *C. de aquædu. lib.*11. & not. Menoch. *de arbitr. casu* 462. *nu.*1.

2 Quæ pœna hodie de jure communi est arbitraria, ut tradunt Jo. a Plate. *in d. l.*3. & Menoch. *d. casu* 462. *nu.*3.

3 Aquarum vero publici custodes vocantur *Hydrophylaces*, ut dicit Petr. Gregor. Tolos. *in sintag. jur. univer. lib.* 31. *cap.* 35. *num.* 2.

A D D I T I O.

IN hac sane Rubrica possem materiam aquæ tractare, maxime an liceret ab aquæductibus, fluminibus navigabilibus, & non navigabilibus aquam ducere ad terras irrigandum, & molendinum faciendum, & an flumina, & aquæ essent de Regalibus Principis, an vero Baronum in suis Baroniis, an & quando de dominio privatorum; cæterum ab his me expediam cum sola allegatione Doctissimi Blas. Altimar. *in obser. ad cons.*25. Rovit. *lib.*3. ubi & apud Doctores ab eo citatos invenies cuncta, quæ volueris, & materiam hujus statuti apud Doctores repetentes *super l. fin. C. de aquæduct. lib.*11. & alios citatos per Rovit. *in pragm. de aquis, & aquæduct.* præcipue *num.*6. *pag.*54. & de his aliqua dicam *lib.*5. *Rub.*15. ubi recurse. 4

DE

DE OFFICIO PRÆCONUM. *Rubrica L.*

PRæcones duo, præstito prius Juramento in forma in manibus Cancellarii, Edicta omnia eadem die, qua sibi a Judicibus sive a Magistratu traduntur, vel omnino sequenti in Plateis, quadriviis, & locis solitis præconizare, & publicare teneantur, & statim suæ Publicationis Relationem facere. Cum Magistratus comedit, ante, & post Tubis, ut moris est, personare debeant, Eumque ad loca solita associare, & illi juxta solitum inservire, & quilibet eorum habeat a Camera Ducali pro suo salario scutum unum quolibet mense, & dimidium a Communi, ultra expensas in Palatio illis subministrari solitas. Habeat etiam quilibet ipsorum pro quolibet banno ad petitionem alicujus privatæ personæ in locis prædictis, solidos xxiv. & a Forensibus duplum, & interesse teneantur Luminariis Montis Pietatis, Depositario pignorum, & Mercatoribus Artis Lanæ, a quibus consequi debeant Mercedem, juxta Taxam in eorum Capitulis: Et ne inter eos aliqua discordia oriatur, teneantur omnia lucra occasione Tubæ invicem communicare, & æqualiter inter ipsos dividere, Quibus etiam insignia Tubarum expensis Cameræ Ducalis quolibet Quatriennio, prout hactenus observatum est, de novo reficiantur.

S U M M A R I U M.

1 *Præconum officium vilissimum, & sordidum est, & de quibus intelligatur.*

2 *Curritores collis, ac auris qui sint.*

3 *Pretium est refundendum emptori rei furatæ venditæ per Curritorem publice.*

A D D I T I O.

1 DE Præconibus, de quibus loquitur nostrum statutum, non intelligitur de illis, quorum officium est vilissimum, & sordidum, qui, quando reus ducitur ad supplicium, ab illis comitatur, & clamore, & voce elevata, delicti speciem, ac damnationem manifestant, & hi, si non inveniatur, qui se offerat ministerio Carnificis, coguntur ipsum ministerium exercere, & suscipere, de quibus loquitur Oter. *de Officialib. Reipub. p.2. cap. fin. a num.23.*

Sed loquimur de aliis Præconibus magis honorificis, qui in nostra Civitate, & Provincia vocantur Curritores, & isti sunt in duplici differentia, seu diversimode vocantur, alii dicuntur Curritores collis, qui publice, & palam res vendunt, alii dicuntur Curritores auris, qui ad aurem vendunt, Fontanel. *dec.218. nu.1. & 219. nu.11.* 2

Unde scias, quod per privilegium localem extat provisum, dominum rei sic publice per hos Curritores venditæ, licet furatæ, non posse eam recuperare, nisi emptori refuso pretio, Fontan. *d. dec.218. d. n.1.* & quomodo id procedat, & in quibus casibus, & an comprebendat res forensium, & an in emptore scienté rem furtivam esse, tradit dict. Fontanell. *d. dec. 218. & 219. per tot.* & in terminis Ciriac. *controv.176. & 177.* & non omittas videre ipsum Ciriac. *controv.299. a n.1. ad 4.* Eminen. de Luca *de Regalib. disc. 129. num.3.* apud quos, & apud Doctores per nostrum Conciolum *libr. 5. Rubr. 23.* citatos reperies omnes pene casus disputatos, & digestos. 3

DE OFFICIO DEPOSITARII PIGNORUM. *Rubrica LI.*

DEpositarius Pignorum eligatur a Magistratu, Vir bonæ famæ, Qui Judicibus, & Magistratui obedire debeat, & præstito prius Juramento in forma in manibus Cancellarii, teneatur in primis præstare idoneam Cautionem de exercendo fideliter suum officium, & de reddenda ratione in fine sui officii, & de restituendo, si quid restituendum erit, juxta formam Capitulorum sequentium.

Che il Depositario debba ricever quanto prima i Pegni dagli Essecutori, & quelli conservare, e custodire a suo risico, e fortuna, eccetto però da caso fortuito, senza sua colpa, e quelli vendere, o restituire secondo la forma delli Capitoli.

Che nel principio del suo Uffizio debba fare un Libro, e quello cartulare, e autenticare col Bollo della Communità, nel quale debba scriver subito nell'istesso giorno della consignazione tutti i Pegni colla qualità, quantità, numero, peso, ovvero misura, secondo che si richiede respettivamente in ciascun pegno, il nome dell'Essecutore, il nome del Padrone, e ad instanza di chi sia stato fatto il pegno, sotto la pena di XXV. soldi per ciascuna volta, che contravviene.

Che sia obligato farne ricevuta, come di sopra nel libro dell'Essecutore, acciò siano conformi, sotto la detta pena di XXV. soldi.

Che i Pegni non si possino far da altri, che dai Essecutori a ciò deputati, i quali nel termine d'un giorno nella Città, e suoi Borghi, e nel Contado nel termine di cinque giorni siano obligati consegnarli con effetto al Depositario, col pigliarne la ricevuta da esso, come di sopra, sotto la medesima pena.

Che gli Essecutori debbano notar subito nel lor Libro i Pegni, e lor qualità, il Nome del pegnorato, e volendo il debitore, debbino farne poliza, avvertendo, che non si faccia nell'Arme de Soldati descritti nella Milizia, ne in Bovi, ed instrumenti aratorj, e simili; fuorchè in Sussidio.

Che il depositario non paghi la mercede agli Essecutori, se il Pegno non e bastante; e facendo più pegni per la medema causa, non gli dia più d'una Essecuzione; e nelle Cause Criminali, dove l'essecutore ha la rata delle pene, il Depositario non paghi essecuzione alcuna; ma se il Condannato avesse gratia libera, si paghi l'essecuzione secondo il solito.

Che per l'avvenire si debbano eleggere dal Magistrato due Uomini di buona esperienza i quali si chiamino Estimatori della Depositaria, e debbino assistere all'ora solita al Vender pegni, e procurare, che vendino per il prezzo conveniente, e non si commetta fraude alcuna in pregiudizio dei Debitori, ed uno almeno si debba sottoscrivere alla Vendita di detti Pegni.

Che il Trombetta deputato dal Magistrato ricevuta la polizza dall'Attuario, sia obligato fare i tre Bandi nel luogo publico, e nell'ora solita in tre giorni seguiti, purchè l'ultimo bando caschi nel giorno del Sabbato, o Mercordì non feriati, mettendo i pegni in luogo publico, avanti la Depositaria, e quelli vendere secondo il solito, e deliberare a chi più offerirà, e non ritrovandosi Compratore, si faccino stimar i pegni ad istanza del Creditore dalli detti Estimatori, il qual Creditore debba pigliarli per un quarto manco del giusto prezzo.

Che il Depositario debba notare in un Libro particolare i tre bandi, l'ultima offerta di ciascun pegno, ed il nome del compratore.

Che sia obligato di restituire nel termine di tre giorni al Debitore il sopravvanzo dei denari, dei pegni venduti, dettratone quello, che di ragione si deve detraere.

Che se alcuno Offerente impedisse la vendita con altri, possa, e debba esser astretto dal Giudice, fatti i tre bandi, a pagare di detto pegno il giusto prezzo cogl'interessi seguiti.

Che il Depositario non possa restituire i pegni al Padrone senza l'ordine del Creditore per polizza sottoscritta da lui, ovvero d'ordine del Giudice, citato prima il Creditore, altrimenre sia tenuto di suo proprio.

Che il Depositario debba conservare diligentemente tutti i pegni nella Depositaria, e non possa prestarli ad alcuna persona, nemmeno servirsene per se stesso, come anco l'Essecutore, sotto la pena di XX. lib. per ciascun pegno.

Che in caso, che il bestiame di qualunque sorte sia, patisse nella Depositaria, possa il Giudice data idonea cauzione dar licenza di ricondurlo fuori, e rappresentarlo ad istanza del Creditore nel termine convenuto per la subastazione, e liberazione di esso, e vendendosi l'istesso giorno, che è ricondotto, non si paghi per la rimessa di esso cosa alcuna al Depositario essendo stato pagato la prima volta.

Che il Debitore possa riscuotere il pegno venduto nel termine di dieci giorni, che li sarà intimato a venire a far veder il pagamento: e se il Debitore avesse avuto qualche legitimo impedimento, possa il Giudice provato l'impedimento prorogargli altrettanto tempo a riscoterlo.

Che se il pegno di qualunque sorte sia fosse venduto manco della metà del giusto prezzo, da stimarsi in questo caso dai detti Estimatori, la vendita sia nulla, e colla fede di essi, possa, e debba il Giudice, ad instanza del Debitore, commetter nuovi bandi, e non trovandosi il Compratore, debba il Creditore pigliarlo per un quarto manco del giusto prezzo, come si e detto di sopra.

Che il Depositario debba aver per ciascun pegno un bolognino, e per ciascuna Bestia minuta un bolognino il giorno, ancorchè non vi stesse la notte, o non vi compisse il dì, e per ciascuna bestia grossa, bolognini otto fra il dì, e la notte, ancorchè non vi stesse, e lui sia obligato custodirle, e governarle per il tempo, che vi staranno.

Che se il Depositario sarà salariato dalla Comunità, debba avere oltre il Salario, la metà della sopraddetta mercede de' Bestiami tanto grossi, come minuti, per la custodia, e governo di essi, e l'altra metà sia della Comunità, siccome anco il bolognino, che si paga per ciascun pegno debba esser tutto della Comunità.

Che il Depositario nel fine dell'Uffizio sia obligato restituire, e consegnare al Successore tutti i pegni pervenutili alle mani, e pigliarne ricevuta d'essi, e che tutti i Libri si debbino conservare in una Credenza nella Depositaria, nella quale debba tener le Chiavi il Magistrato, e Cancelliere della Comunità.

S U M.

S U M M A R I U M.

1 *Narratio Auctoris.*
2 *Pignora capta in causam judicati sunt deponenda penes Custodem pignorum.*
3 *Pignorum dominium, & possessio remanent penes debitorem.*
4 *Pignora capta in causam judicati nequeunt a debitore alienari.*
5 *Depositarius pignorum judicialium an teneatur de casu fortuito, & interitu absque suo culpa.*
Et quid, si salarium ei est taxatum, nu. 6.
7 *Pignora si non apparent, cujus culpa præsumantur esse deperdita.*
8 *Depositarius non potest pignoribus penes eum depositis uti.*
9 *Depositarii officium an possit quis cogi acceptare.*
10 *Judex in defectum Depositarii pignorum a se nominati an teneatur de amissione rerum pignoratarum.*
11 *Res quæ nisi in subsidium possunt pignorari, at in causam judicati capi.*
12 *Pignora debent describi cum omnibus qualitatibus, & circumstantiis.*
13 *Subhastationum materia remissive.*
14 *Æstimari debent res subhastandæ.*
Non tamen res mobiles, num. 15.
16 *Pignora in quo loco, & quibus solemnitatibus sint subhastanda.*
17 *Læsio adesse potest in publicis licitationibus.*
18 *Pignora subhastata ad reluendum dantur decem dies in Cathalonia, & quomodo procedat.*

A D D I T I O.

1 MAteria, quæ concernit ad hoc statutum, est tam ampla, quod velle eam pro majori tractare, esset nimis annotationem prolixam efficere, cum in hoc loco dici possent cuncta quæ ad officium Custodis pignorum judicialium, seu Depositarii, & ad subhastationem pertinent; sane stylo assumpto ab his breviter me expediam.

2 Dicam sane, quod pene in cunctis nostrum statutum conformatur cum jure communi, præcipue disponendo quod pignora capta in causam judicati, sive executionis per executores deponantur in manu Depositarii pignorum, ne remaneant penes debitores, ne forte illi ea absconderent, consumerent, aut alienarent, Posth. *de subhasta. inspect.* 14. *num.* 82. Ab Ecclesia *obser. foren. part.* 1. *obser.* 125. *num.* 1. *& fere per tot.*

3 Et ita licet apud ipsum debitorem remaneat proprietas, & possessio rerum pignoratarum, & sequestratarum necessarie, & cogente Judice, Salgad. *in labyr. credit. par.* 1. *cap.* 14. *a numer.* 71. *& cap.* 11. *num.* 20. *&* 21. *& part.* 3. *cap.* 11. *numer.* 17. 4 Amaya, *in dict. l.*46. *de Decurionib. lib.* 10. *Cod. num.* 50. tamen ipse nequit ea sic captas pro executione, & sequestratas alienare, Eminen. de Luca, *de Judiciis discurs.* 13. *nu.* 15. *in fine.* Ab Ecclesia *dict. obser.* 125. *numer.* 3. *& seqq.* Posth. *dict. inspect.* 14. *num.* 83. *& seqq.*

5 Unde est, quod ipse Depositarius pignorum non tenetur de casu fortuito, & amissione rei captæ eventa absque sua culpa, sed solum tenetur rem pignoratam, ac captam in executionem conservare, & custodire, ut continetur in nostro statuto, ad tradita per Salgad. *in laby. credi. part.* 3. *cap.* 11. *nu.* 15. Ab Ecclesia *observ.* 126. *nu* 11. Posth. *dict. inspect.* 11. *nu* 91. Hermosil. *glos.* 1. *&* 2. *leg* 4. *tit.* 3. *part.* 5. *nu.* 1. *& seqq.* Oter. *de Officialib. Reipub. cap.* 11. *part.* 2. *num.* 45. si tamen salarium 6 recipit (prout in nostro statuto) tenetur de levi culpa, Oter *de Officialib. Reipub. part.* 2. *cap.* 11. *num.* 32. Zecchia, *de salario quæst.* 63. *num.* 31. Salgado, *dict. cap.* 11. *num.* 39. Hermosil. *glos.* 9. *leg.* 3. *tit.* 3. *part.* 5. *num.* 7. qui *num.* 9. *&* 10. limitationes tradit.

7 Tamen eo ipso quod res sequestrata, & pignorata non apparet, præsumitur dolo, & culpa sua abesse, adeo ut onus probandi rem fortuito periisse in depositarium transfertur. Ab Ecclesia, *dict. obser.* 126. *num* 9. Hermosil. *dict. glos.* 1. *&* 2. *nu.* 2. *& seqq.* Oter. *d. cap.* 11. *num.* 59.

Inde fit, quod uti continetur in nostro statuto, est constitutum a jure, non posse sequestrarium, ac Depositarium pignora aliis commodare, nec eis uti, Oter. *d. cap* 11. *a nu.* 27. 8

Hoc sane officium Depositarii pignorum accipere quilibet a Judice cogi potest, Hermosil. *d. glos.* 3. *l.* 3. *tit.* 3. *p.* 5. *num.* 6. Ab Ecclesia *dict. obser.* 125. *num.* 8. verumtamen ipse Judex in 10 defectum Depositarii a se nominati tenetur de amissione rerum pignoratarum, Posth. *de subhast. d. inspect.* 14. *num.* 77. Ab Ecclesia *d. obser.* 127. *num.* 2. 9

Plane uti in nostro statuto continetur, est certum, nisi in 11 subsidium non posse capi in pignus, pro executione Boves, instrumenta aratoria, arma, & Mulam Medici, Posth. *d. tract. de subhastat. d. inspect.* 14. *nu.* 9. *& in addit. ad d. inspect.* 14. *n.* 4. *&* 6. Pegoer, *in prax. rub.* 29. *nu.* 17. *&* 18. & ibi Ripoll. *nu.* 77. *& seqq.* Antonel. *de temp. legal. lib.* 3. *c.* 13. *nu.* 33. Caput. *de regim. Reipub. c.* 7. *§.* 14. *nu.* 58. Gait. Barbat. Ciarlin. Nigr. & alii, quos citat Merli. *observ. foren. obser.* 62. *nu.* 1. *& seq.*

Sane non est dubitandum, quod pignora sic capta per executores, debent clare, & explicite describi, cum annotatione eorum quantitatis, & qualitatis diei, & executoris, aliter juratur contra eos in litem, Posth. *d. obser.* 14. *nu.* 80. 12

Non obliviscor, quod in hoc sane loco possent dici cuncta occurrentia de subhastatione pignorum captorum, attamen adducam solum aliqua, quæ, & Doctores infra citandi viam tibi demonstrabunt, ad quæ volueris reperiendum. 13

Et ita scias, quod in subhastationibus, quæ fiunt in nostra hac Curia Regia Gerundensi, & in aliis passim, a Judice eliguntur Æstimatores, ad res immobiles inventariatas subhastandas, & licitandas, ut sciat Judex eorum justum valorem, & hoc stylo inconcusse servato est stabilitum, taliter quod aliter nulliter procederetur, quidquid aliter de jure communi in controversia sit formatum, Eminen. de Luca, *de judiciis disc.* 40. *num.* 61. Ab Ecclesia, *dict. p.* 1. *observ.* 140. Doctissimus, atque Colendissimus Dominus meus Altimar. *obser. ad consil.* Rovit. 40. *lib.* 2. *num.* 1. Amaya, *ad l.* 3. *lib.* 10. *Cod. de fide, & Jur. hasta fiscal. nu* 9. Antonel. *de temp. legal. lib.* 13. *nu.* 15. 14

In bonis autem mobilibus non fit appretium, sed subhastantur, & illa adjudicantur creditori, vel liberantur emptori pro pretio quod reperitur in loco publico, Altimar. *dict. obser.* 40. *num.* 4. 15

De loco autem, in quo pignora capta debent subhastari, & per quod spatium, & tempus, & cui liberari, vel creditori adjudicari, & de solemnitatibus in subhastandis pignoribus, & rebus immobilibus tradunt Posth. *per tot. dict. tract. de subhastatione.* Ab Ecclesia *dict. part.* 1. *dict. observ.* 126. *cum mult. seqq.* Altimar. *dict. observ.* 40. *ad consil* Rovit. *libr.* 2. Fontanel. *decis.* 440. *&* 520. Amaya. *ad dict. tit. de fide, & jur. hast. fiscal. lib.* 10. *Cod.* Hermosil. *leg.* 52. *tit.* 5. *part.* 5. *glos.* 1. *& seqq.* & alii passim. 16

Nostrum statutum pro comperto dat posse in publicis subhastationibus adesse læsionem, ultra dimidiam justi pretii, cum venditiones in eis factæ interveniente prædicta læsione annullet, si vero ita expresse non annullaret, procederet dispositio *leg.* 3. *Cod. de rescinden. venden.* Amaya, *in dict. leg.* 2. *libr.* 10. *Cod. tit. de fide, & jure hast. fiscal. nu.* 57. Cancer. *var.* 1. *cap.* 13. *a n.* 26. Hermosil. *glos.* 4. *leg.* 56. *tit.* 5. *part.* 5. *num.* 13. Ab-eccles. *obser.* 135. Posthi. *de subhast. inspect.* 49. *a nu.* 68. Eminen. de Luca, *de emptio. discur.* 16. *nu.* 4. *& discurs.* 28. *nu.* 2. 17

In Cathalonia ad res subhastatas redimendum in mobilibus 18 dantur debitori, & domino illarum decem dies, inter quos si res fortuito perierit, cedit damno emptoris, ad tradita per Cancer. *var.* 2. *cap.* 1. *nu.* 187. Amaya, ubi proxime *nu.* 47. *& seqq.* & in immobilibus, effectuata venditione, & tradita re, aut non tradita, quid de jure, vide apud Antonel. *de temp. legal. lib.* 3. *cap.* 13. Posth. *d. tract. de subhast. inspect.* 17. *tota.* Ab-eccles. *d lib.* 1. *observ.* 149. *tota*, Catleval. *de judiciis tom.* 2. *tit.* 3. *disp.* 24. *tota*, Amat. *var. res. tom.* 2. *resol.* 95. *tota*, Hermosil. *glos.* 7. *leg.* 52. *tit.* 5. *part.* 5. *num.* 26. *& seq.* Eminen. de Luca, *de empt. & vendit. discurs.* 2. *&* 3.

DE OFFICIO ASSISTENTIS PENSÆ GRANI, ET FARINÆ. *Rubrica LII.*

AD Pensam grani eligatur a Consilio ad annum Vir bonæ famæ, Qui præstito prius Juramento in forma, assistere debeat tota die in loco Pensæ, & diligenter ponderare frumentum, & alia blada, quæ ad molendum asportantur, & illorum pondus, nomen domini, & Molendinarii statim describat in Libro cartulato, & cuicumque petenti teneatur de pondere facere Apodissam; deinde ponderet Farinam ad Callum pro molitura quatuor librarum pro quolibet Centenario; Quod si quid pluris reperierit deficere, debeat incontinenti reponere debitam quantitatem de Sacculo proprio Molendinarii, ad id propterea a quocumque ipsorum detinendo, alias de proprio reficere teneatur. Et hæc omnia facere debeat cum solito emolumento a Magistratu taxando.

S U M M A R I U M.

1 *Officium pensæ, vulgo dictum* Pesador, *datur in Civitate Gerundæ. Pariter in Civitate Barchinonæ, nu.* 2.

A D D I T I O.

1 UT dixi *in Rubr.* 43. in hac nostra Civitate adest officium, vulgo dictum *Pesador*, & is assistit in domo, & loco ad id destinatis, ponderat ligna, triticum, quod per Molendinarios ducitur ad molendum, & farinam, & alias res, quæ ponderari videtur utile, ne fraudes committantur.

In Civitate sane Barchinonæ adest pariter locus vulgo dictus, *Pes del Rey*, ubi ponduntur omnes venales, quæ vendontur intra dictam Civitatem, & excedunt pondus unius arrobæ, & est de jurisdictione Bajuli Generalis Cathaloniæ, Ripoll. *var. cap.* 1. *num.* 552. 2

DE OFFICIO BULLATORIS COMMUNIS. *Rubrica LIII.*

BUllator assumpto Officio requirere debeat Magistratum, quod banniri faciat in die Sabbati per loca solita Civitatis, quod quilibet Civis, & districtualis Eugubii debeat infra XV. dies immediate sequentes fecisse adjustare, & bullare omnes mensuras, & pondera ad pœnam unius floreni pro quolibet pondere, vel Mensura, etiam quod fuerit justa:

Ideo

Ideo teneatur in loco assistere, & ad petitionem cujuscumque personæ mensuras, & pondera cujuscumque generis, Barrilia, quibus tamen vendi solet, Stateras, Bilancias, Formas Fornacceariorum ad faciendum Cuppos, Lateres, & similia, solito signo adjustare, & bullare: sicut etiam semel in anno accedere debeat ad omnia Castra Territorii Civitatis ad prædictum effectum recepta consueta mercede juxta taxam a Magistratu fieri solitam: Homines tamen Castrorum teneantur ad conductam Instrumentorum dicti Bullatoris.

S U M M A R I U M.

1 *Ædilis curat de bullatione carnium, & mensurarum.*
2 *Ædilis Civitatis Gerundæ de quibus cognoscit.*
3 *Ædile Civitatis Gerundæ committit Civitas ipsi executionem ordinationum ab ea factarum.*
4 *Narratio Auctoris.*
5 *Ædilis officium, ac jurisdictionem qui tractant remissive.*

A D D I T I O.

1 IN nostra Provincia Cathaloniæ, præcipue in hac nostra Civitate, non reperitur officium Bullatoris, de quo in statuto; sed ad sortem extrahitur *Ædilis*, & ipse per Affinatorem, quem eligit, bullat quolibet anno mensuras, & pondera totius nostræ Civitatis, & Vicariæ. Itaque nullus potest quidquam vendere, nisi cum ponderibus, & mensuris ab eo bullatis, unde cum hæc ad officium *Ædilis*, sive ut vulgariter dicimus *Mustasaphi*, pertineant, hic statuam jurisdictionem dicti officii.

2 *Ædilis*, sive *Mustasaphus*, in nostra Provincia, ac in nostra Civitate habet juxta varia Regia Privilegia jurisdictionem, cognoscit de ponderibus, & mensuris, punitque vendentes falsis mensuris, & ponderibus, eas rumpit, curatque ut cuncta justo pretio vendantur, ne vendantur res corruptæ, ne artifices res falsificatas conficiant, & fabricent, curat de munditate viarum, & platearum, de cunctis rebus, ac servitutibus domorum internis, ac de aliis rebus, quæ nimia me protraherent, singulariter omnes recensendo.

3 Præter jurisdictionem, quam habet juxta dicta Regia Privilegia eidem *Ædili* per nostram Civitatem committitur executio diversarum ordinationum, quæ a Civitate ordinantur circa varias res tendentes ad ubertatem victualium, ac utilitatem, & politicam Reipublicæ, quas ordinationes ipsa Civitas mutat, ac variat juxta casus occurrentes, & causa existente, revocat dictam commissionem *Ædili*, & alteri sibi bene viso committit, aut penes ipsum Magistratum executionem earum retinet, quod an id facere possit Civitas (semota præfata consuetudine) tradit novissime Pegas, *ad ordinatio. Regn. Portug. tom.5. tit.67. ad §.14. glos.16. num.14. pag.364.*

4 Itaque in hac rubrica possem tradere varias annotationes circa jurisdictionem, & officium *Ædilis*, sive *Mustasaphi*, & adimplere scriptis plura folia, nisi de transcriptione timerem notari, & ita contentor tibi propalare Doctores, qui de hoc officio tractant, apud quos reperies materiam hanc, & jurisdictionem ad extensum tractatam, & digestam.

5 Quapropter de officio *Ædilis*, sive *Mustasaphi*, & jurisdictione illius, tractant *Nobilis, ac Meritissimus noster Regens Cortiada, dec.11. nu.57. ad* 69. ubi plures Doctores citat; & præter ab eo citatos tractant de hoc officio Oter. *de Officialib. Reipub. p.2. c.7.* Caput. *de regim. Reipub. c.7. §.14.* Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p.1. lib.7. disp.21. tota*, Amaya, *in C. ad l.2. tit. si servus, aut libertus, &c. nu.4.* Narbon. *de atat. anno. 47. q. unic.* Escalon. Gozophil. *lib.2. part.2. cap.10. §.9. nu.23.* Pegas, *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.3. tit.18. § 58. pag. mihi 455. & tom.5. tit. 65. glos.24. ad §.22. per tot. & glos.26. ad §.24. cap.1. per tot. & tom.6. tit.68. per multas glos.* ubi latissime, *& glos.25. ad §.22. num.5. & seq.* ubi tradit, an de servitutibus cognoscat, & de quibus, Severin. *in addit. ad dec.329.* Sanfelic. *per tot.* ubi multa tradit de hac materia, & ita ipsos consule.

DE OFFICIO MAGISTRORUM VIARUM. *Rubrica LIV.*

MAgistri Viarum eligantur a Consilio ad Triennium Quatuor Cives, quilibet pro suo Quarterio, Qui tam in Civitate, quam in ejus districtu providere debeant, quod Viæ publicæ manuteneantur convenientis Latitudinis, de qua suo loco dictum est, ne ab aliquo occupentur, aut devastentur, Immunditias, & alia quæcumque impedimenta in Viis apposita, removeri cuicumque Civi, sive Districtuali, committere valeant, & (si opus fuerit) Executorum etiam auxilio de mandato Judicum, utantur. Cum de jure Congrui agendum est, prompte, ac sincere procedant, & singulorum indemnitati provideant: Et prædicta omnia, quilibet in suo Quarterio, & extra Civitatem in Villis suo Quarterio adscriptis: Magistratus, & Judicum auxilio, cum opus sit, implorato gratis curare, & exequi debeant.

Utque facilius provideatur, possit, & debeat Magistratus eligere ultra prædictos pro instauratione Viarum, Pontium, & similium Territorii, alios idoneos, ac interesse habentes, & facta dicta instauratione dividi, & lapidibus terminari debeant pro earum manutentione per Villas distincte facienda.

S U M M A R I U M.

1 *Via publica sunt de Regalibus Principis, & nu.7.*
Quo vero ad usum sunt Populorum, nu.8.
Et quoad jurisdictionem sunt de territorio Baronum habentium merum imperium, nu.9.
2 *Reparatio fontium, & viarum recensetur inter opera pia.*
3 *Et ad illarum reparationem tenentur etiam habentes immunitatem.*
Utrum vero teneantur Ecclesia, & Mendicantes, n.4.
5 *Taxam indictam pro reparatione pontium, & viarum quilibet tenetur solvere.*
6 *Operarii extrahuntur in Civitate Gerundæ loco Magistrorum viarum.*
10 *Barones habentes merum Imperium possunt punire delinquentes in via publica.*
Non tamen in Cathalonia possunt procedere in vim usatici camini, & stratæ, *sed solus Princeps, nu.11.*
12 *Via publica ubi incipiant.*
13 *Via ex quo ingressa sunt Civitates, desinunt esse, & dicuntur plateæ, seu vici.*
Et tunc sunt Magistratus, seu Civitatis, nu.14.
Et ita pro delictis in eis commissis non potest procedi per viam Regalia, num 15.
16 *Via non possunt claudi absque licentia.*
17 *Via, seu plateæ nequeunt occupari tabulis, seu aliis rebus, qua usum privatorum impediant.*
18 *Viarum materiam qui tractent remissive.*
19 *Arma, seu insignia non possunt poni in aliquo opere facto ab operariis, seu officialibus, nisi illius, cujus pecunia construitur.*

A N N O T A T I O.

1 VIæ publicæ sunt de regalibus Principis, *§. via publica*, & ibi Afflict. *qua sint regal. in usi. feud.* Choell. *ad Bul. bon. regim. cap.28. num 88.* Rosental. *de feud. cap.5. concl. 20. num.1. & seq.*

2 Refectio, & reparatio pontium, fontium, & viarum inter opera pietatis recensentur; & Privilegio piæ causæ gaudent, ut not. Tiraq. *de privil. pia caus. in præfat. ver. item legatum factum, &c.* Bertach. *de Episc. in 4. part. lib. 4. quæst. ult.* Choel. *ad Bullam bon. regim. cap.28. nu.78.* & est ita favo-
3 rabilis, ut ad illorum reparationem teneantur etiam habentes privilegium immunitatis in publicis muneribus, *l.1.* & ibi Jo. de Plate. & Andr. de Barolo. *C. de collat. fund. patr. lib. 11.* & not. etiam Choel. ad Bul. *bon. regim. cap.28. num.78.* ubi dicit, teneri ad prædicta etiam possessores bonorum emphyteuticorum, ut ibi per eum, *& nu.51.*

4 Utrum vero ad reparationem viarum teneantur Ecclesia, & Religiosi Mendicantes, late disserit pro utraque parte Choel. *ad Bul. bon. regim. d. cap.28. nu.55. & plurib. seqq.* videas ibi per eum.

5 Addo prædictis, quod taxam indictam pro reparatione pontium, & viarum quilibet tenetur solvere, ut ultra adducta supra reperitur statutum, *in l. ad portus 6. & ibi scribentes, C. de oper. publ. in l. ad reparationem 7. C. de aquad. lib 11.* cum aliis adductis per Choel. *d. cap.28. num. 50. & seq.* Cum reparatio pontium, & viarum non connumeretur inter munera sordida, ut dicit Choel. *ubi supra nu.54.* bene comprobans.

A D D I T I O.

6 LOco Magistrorum viarum, de quibus in statuto, extrahuntur sorte duo ex insacculatis nostræ Civitatis, qui vulgo dicuntur *Obrers*, & isti operarii juxta Regia Privilegia nostræ Civitati concessa, cognoscunt de vicis, & plateis; curantque, quod stent bene positæ, & refectæ, compelluntque vicinos, quod quisque ante domos suas, vicos, & plateas reparent, & teneant condirectas, & de jurisdictione istorum tradit aliqua Xammar. *de privil. Civitat. Barch. §.10. nu.29. & seqq.* & ibi Monras, ad quæ vide Rovit. *ad Rubr. pragm. ne quid in loco publico per tot.* maxime *nu.10. & seq.*

7 In hac sane Rubrica veniret tractanda materia viarum, & aliqua non pœnitenda legi, possem adducere; attamen annotando aliqua manualia nostræ Provinciæ, me expediam, & ita dico, quod licet viæ publicæ, ut traditur a nostro Conciolo, sint de regalibus quoad protectionem, proprietatem, & custodiam, Eminen. de Luca, *de regalib. discur.135. nu.5. & discur. 136. nu.19.* Pacichel. *de dittan. cap.6. memb. 9. num. 5.* Ripoll. *repertus citatus de regal. cap.40. nu.1. & seq.* Paitel. Jun. *in annot. ad expedit.67. nu.13* Hodier. ad Surd. *decis.42. nu.3. seq.* Capon. *discept.171. nu.2. Modern. Antun. Portugal. de donationib. Reg. part.3. cap.3. nu.1. & 9.* & quoad usum sint populorum, 8 Pacichel. *dict. memb. 9. num. 5.* Eminen. de Luca, *d. discurs. 136. num.19.* Tondur. *de prævent. cap.11. num.26.* Paitel. *dict. annot.67. nu.28.* Antun. Portugal. *ubi supra dict. num.9. & 12.* 9 tamen quoad jurisdictionem sunt de jurisdictione Baronum, & de territorio ipsorum habentium merum imperium Eminen. de Luca, *d. nu.19.* Pacichel. *dict. num. 5.* Ripoll. *dict. cap. 40. nu.15. & seq.* Cancer. *var.2. cap.2. nu.96.*

Undefit, posse Barones habentes merum imperium, punire 10 delin-

delinquentes in via publica, & cognoscere de delictis in ea patratis, dummodo ordinarie, & juxta qualitatem delicti procedant, Cancer. *var. d. cap. 2. dict. num.* 96. Ripoll. *dict. cap.* 40. *num.* 17. Tondut. *de praevent. dict. cap.* 11. *num.* 26. Fontanel. *de pact. clauf.* 4. *glof.* 14. *num.* 22. Antun. Portugal. *dict. cap.* 3. *num.* 64. *ubi supra citat.* Cancer. Fontanel. *& alios citat.*

21 Tamen in Carbalonia non potest ipse Baro procedere in vim *usatici camini, & strata*, sed Dominus Rex, & ita Sacrum Concilium Regium, causas delictorum patratorum in viis publicis ad se evocando cognoscit, taliter quod ab ipso Principe, seu Regio Concilio, causa avocata, seu aliter manu posita, nequit Baro in his se intromittere, Fontenel. *dict. glof.* 14. *num.* 23. Tondut. *dict. num.* 26. Ripoll. *d. cap.* 40. *num.* 27. *& seqq.* Cancer. *ibid. num.* 97.

22 Viæ autem publicæ incipiunt, ortum, ac principium habent immediate post mœnia, & muros, sive ultimas domos Civitatis, Oppidi, seu Villæ. Nobilis, ac Meritissimus Regens noster Corriada, *dec.* 107. *nu.* 28. & ita moriuntur statim, quod in-
23 grediuntur plateas, vel vicos Civitatis, Oppidi, vel Villæ, & ex post non dicuntur viæ publicæ, nec de regalibus Principis, sed plateæ, seu vici, dict. Cortiada, *d. dec.* 107. *d. nu.* 28. Cancer. *d. cap.* 2. *nu.* 99. *& part.* 3. *var. cap.* 5. *a n.* 21. *&* 23. Tondut. *dict. nu.* 26. Eminen. de Luca, *de regalib. discur.* 135. *n.* 4. *& de credit. discurs.* 35. *nu.* 19. Antun. Portugal. *dict. cap.* 3. *nu.* 26. Rovit.
24 *ad Rubr. prag. ne quid in loco publico n.* 9. & tunc fiunt Magistratus, seu Civitatis, Cancer. *dict. n.* 99. *in fin.* Tondut. *dict. num.* 26. Ripoll. *var. cap.* 1. *nu.* 556. Portugal. *d. nu.* 26.

25 Qua propter per *cap.* 11. *Curiarum anni* 1599. fuit provisum, quod pro delictis commissis intra Civitatem, Villam, seu Oppidum, non posset procedi per regaliam, *juxta usat. camini, & strata*, Cancer. *var. dict. cap.* 5. *nu.* 23.

26 Et in nostra Civitate viæ non possunt claudi, etiamsi exitum non habeant, absque licentia Bajuli Generalis, & dictæ Civitatis, quæ, quando id instatur, nominat Commissarios ex insacculatis dictæmet Civitatis, qui prævident, an damnosum id sit, expediatque utilitati publicæ, & juxta eorum relationem deliberatur: an claudantur, quod juri conforme est, cum viæ publicæ absque Magistratus consensu claudi nequeant, Pacichel. *dict. memb.* 9. *num.* 5. Paitel. *dict. annot.* 67. *num.* 50. *& seqq.* Ripoll. *dict. cap.* 40. *num.* 78. *& seqq.* Capon. *dict. discept.* 71. *num.* 3. Portugal. *dict. cap.* 3. *num.* 46. Brilla, *ad consuet. Neapol. tit.* 20. *cap. unic. num.* 27. *& seq.*

Neque in ipsis viis possunt poni tabulæ sive, ut nos dici- 17
mus, Taulells, domibus affixæ, & aliæ res, quæ usum privatorum impediant, licet non noceant, absque licentia Magistratus, Brillo, *ad consuetud. Neapol. tit.* 22. *cap. unic. nu.* 39. *& seqq.* Paitel. *annot.* 67. *nu.* 46. Eminen. de Luca, *de servitut. discur.* 24. *nu.* 2. Doctissimus Altimar. *in obser. ad consil.* 58. Rovit. *lib.* 1. *nu.* 5. *& seq.* Portugal. *dict. cap.* 3. *nu.* 47. Rovit. *ad pragm.* 6. *ne quid in loco publica, per tot.* Et ita in nostra hac Civitate petitur ad id licentia a Magistratu, & ab eo conceditur si sibi concedenda videtur, aut illa denegatur.

Itaque non omnia possum tibi tradere de viis publicis, & pri- 18
vatis, quapropter materiam viarum reperies tractatam a dicto Paitel. *dict. expedit.* 67. & ibi annot. Pacichel. *d. cap.* 6. *membr.* 9. Capon. *discept.* 171., *a num.* 1. *ad* 8. Eminen. de Luca, *de regalib. discur.* 136. & alibi passim, Hermosil. *glof.* 2. *leg.* 15. *tit.* 5. *part.* 5. *num.* 16. & a Doctoribus citatis, a Doctissimo Altimar. *in obser. ad decis.* 31. Rovit. *n.* 21. Ripoll. *repert. citat. dict. cap.* 40. *per tot. & a Doctoribus citatis a nostro Nobili, ac Meritissimo Regente Cortiada, dict. decis.* 107. *nu.* 26. *ad* 36. Autonel. *de loco legal. lib.* 2. *cap.* 23. *a nu.* 5. *ad* 21. Antun. Portugal. *d. cap.* 3. *per tot.* Rovit. *ad dict. pragm. ne quid in loca publico per tot.* in quibus invenies cuncta, quæ volueris, eos consule.

Hoc non ignores, quod nostri Magistri viarum, seu opera- 19
rii deputati ad ampliandas, sive dirigendas vias Civitatis, non possunt propria insignia, sive arma in aliquo opere ab eis facto ponere in eorum memoriam, Ursell. *conclus.* 144. *num.* 1. *&* 2. videndus ad hanc materiam Franch. *decis.* 443. & ibi Adden. præcipue Carol. Anton. de Luca, apud quos reperies casus sane singulares circa hanc appositionem armorum a construentibus operas publicas pecuniis alienis.

DE JURE CONGRUI. *Rubrica LV.*

UT Ædificia in dies ad majorem Civium commoditatem, & Civitatis ornatum ampliati valeant, nec propter nimiam quorumdam cupiditatem interrumpantur: Si quis in posterum Domum, solumve habens ibi ædificare voluerit, & in ampliorem, & ornatiorem formam reddere velit, cogatur vicinus suam domum, solumve eidem domui, ac solo vicinam, domino vendere; si tamen D. Locumtenens, & Magistri viarum singuli pro suo Quarterio ejusmodi ædificio utilia, & necessaria putaverint, pretio aucto duodecimæ partis, ultra æstimationem de illis faciendam per duos Peritos communiter a Partibus eligendos; dataque ipsi domino dilatione quatuor Mensium post venditionem domus, ut interim aliam habitationem sibi parare possit, nec prius emptor pretium solvere teneatur. Quod tamen faciendum est, si Ædificium ipsum ad Civitatis ornatum statim sit construendum, & vicini domus, solumve a duobus saltem lateribus cohæreat, illiusque æstimationem quadruplo sit excessurum.

In Rusticis vero Prædiis ad tollendas lites, jurgia, & servitutes observandum erit, Ut qui aliquod petium Terræ habeat cujuscumque generis sit, cogi possit illud vendere pretio æstimando; ut supra, cum augmento duodecimæ partis pretii, dummodo Emptoris Prædium sit majoris pretii rei vendendæ, & illi cohæreat a tribus lateribus; nec cogi possit, ut partem tantummodo vendat. Et hæc procedant, cum quis intendit vicinum cogere ad vendendum.

Si quis vero rem aliquam Urbanam, vel Rusticam Vicini rebus, ut supra respective adhærentem vendere velit, teneatur coram duobus Testibus, vel aliter legitime requirere dictum ejus vicinum, si velit illum emere, & pro eodem pretio, si illud sine fraude constitutum sit, aliis præferatur; vel si alii Emptores non adsint, pro pretio ponendo per duos vicinos communiter eligendos, & aliter facta venditio non valeat; Quæ omnia sola facti veritate inspecta per prædictos in Civitate, extra vero per D. Potestatem summarie terminentur.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum de jure congrui est validissimum.*
Contrarium tenent plures Doctores, nu. 2.
Quod declaratur, num. 3

4 *Statutum de jure congrui non ligat Clericos, neque Ecclesiasticas personas, & num* 54.
Quidquid contrarium tenuerint aliqui, nu. 5.

6 *Statutum laicorum non ligat Clericos, neque personas Ecclesiasticas.*

7 *Statutum juris congrui exerceri non potest contra Clericum emptorem.*
Licet contrarium teneant aliqui Doctores, nu. 8.
Neque comprehendit bona emphyteutica, qua sunt de dominio Ecclesiæ, num. 9.
Cum statutum laicale dicta bona non comprehendat, nu. 10.

11 *Jus congrui competens ex statuto præfertur illi competenti ex Bulla S. Pii V.*

12 *Jus congrui habet locum etiam in venditione facta publica subhastatione.*
Licet contrarium teneant aliqui Doctores, nu. 13.
Et in venditione cum pacto de retrovendendo, nu. 14.
Etiam favore habentis rem emptam cum dicto pacto de contro, num. 49.
Et pariter contra ementem cum præservatione dominii penes venditorem, donec pretium solvatur, nu. 50.
Non tamen ubi venditio est nulla, nu. 45.
Bene tamen si ratificatur, a die scientiæ ratificationis, numer. 46.

15 *Testator si mandat fundum vendi non posse, nisi Titio, præfertur tamen habens jus congrui ex statuto.*

16 *Res dicitur esse contigua, etiamsi adsit parva terra intermedia.*

17 *Statutum de re contigua non habet locum, in illam acquirente post motam litem.*
Neque si aliqua coherentia etiam in modico deficiat, numer. 18.

19 *Jus congrui competit contra petium terra separatum, si sit de coherentiis prædii.*

20 *Jus congrui competens ex statuto non potest cedi.*
Fallit, si cedatur cum ipsa re, nu. 21.

22 *Præsens venditioni, & recipiens pretium censetur retractui renunciare.*
Contrarium verius, licet non protestet, nu. 55.

23 *Actio de evictione non datur re evicta vigore juris congrui.*

24 *Statutum retractus loquens per verbum venditionis non comprehendit alios contractus.*
Ita ut neque illud habeat locum in permutatione, nu. 25.
Quidquid sit, si statutum loquatur per verbum, alienare, *numer.* 26.

27 *Venditionis appellatione qui contractus veniant.*

28 *Intentans remedium contrarium non sibi præjudicat in prælatione.*
Et ita non se præjudicat in retractu, licet in actione vindicativa succubuerit, nu. 51.

29 *Vicinis pluribus debetur jus congrui pro rata, licet quod sit locus gratificationi velint aliqui, nu.* 30.

31 *Retractus non præscribitur minori spatio triginta annorum, & nu.* 48.

32 *Requisitio de qua in statuto facienda vicino est de forma, & non potest omitti etiam stante scientia vicini.*
Ita ut Judex interponens decretum super alienatione non sibi præjudicet, num. 33.

34 *Renunciatio extrajudicialis an excludat retractum.*

35 *Actio pro retractu datur contra quoscumque possessores.*
Et ita in rem scriptam, nu. 43.

36 *Jus congrui competit proprietario, non autem usufructuario.*
Et competit etiam emphyteutæ, nu. 37.

38 *Frater potest redimere totam rem venditam, alio fratre negligente.*

39 *De retractu coactivo quoad rem urbanam plura remissive.*

40 *Clausula* licita tamen, & honesta, &c. *extante veniunt confirmata statuta contra jus.*

41 *Clausula* inviolabiliter observari, *non designat simplicem confirmationem, sed habet vim novæ legis,*

42 *Jus*

42 *Jus congrui in Cathalonia non habet locum.*
44 *Juris congrui judicium restituendum est in loco rei sitæ.*
47 *Articulus defectus vicinitatis in jure congrui, uti præjudicialis, facit silere negotium principale.*
52 *Hypotheca contracta ante retractum per ipsum extinguuntur.*
53 *Retrahens rem vigore juris congrui non tenentur stare locationi factæ per emptorem.*
56 *Juris congrui materiam qui tractant remissive.*

ANNOTATIO.

1 STatutum hoc de jure congrui esse validissimum dixerunt Hond. *conf.3. nu.1. & conf 7. nu. 1. lib.1.* Fenzon. *ad stat. Urb. cap.110. num.6.* qui dant concordantes.

2 Contrarium tamen illud uti correctorium juris communis, videlicet, *l.dubium 14. C. de contrah. empt.* esse nullum, nisi illud fuerit confirmatum a Principe in forma specifica, tenuit Rota, *dec.170. num 6. part.1. & dec.103. nu.27. part.2. divers.* & apud Burat. *dec.6. num.5.* & ibi Adden. *littera B.* & apud Merlin. *dec.698. num.2. & seq. & dec.740. num.2. & seq. tom. 2.* ubi aliæ recensentur.

3 Licet contrarium, imo d. statutum licet juri communi contrarium dici tamen favorabile, & rationabile, cum non sit incompatibile esse jure communi contrarium, & esse favorabile quoad effectum confirmationis in forma communi, & ideo sufficere ad illius validitatem, confirmationem in forma communi etiam desumpta ex observantia longi temporis, scripsit D. Deluca, *in Theat. verit. & just. tom.4. in tit. de servit. ad mat. retrac. disc.71. nu.11. & 12.* prout videmus, quod statutum exclusivum fœminarum licet sit juri communi contrarium, tamen sit favorabile, & rationabile, & validum, si sit confirmatum in forma communi, ut dixi supra, *in prælud. num.*, & dicam infra *libr.2. rubr.52.*

4 Statutum tamen supradictum de jure congrui non ligat Clericos, neque personas Ecclesiasticas, maxime quando verba sunt præceptiva, & arctativa directa in personam venditoris, ut tradunt Soc. Jun. *conf.1. nu.9. & seq. vol.2.* Rim. Jun. *conf.449. nu.32. & seq. vol.4.* Maran. *disp.*. *num.15.* quos una cum aliis pluribus refert, & sequitur Hond. *conf. 3. num. 23. lib.1.* & late comprobat Sperel. *dec.11. nu.11. tom.3.* & Surd. *conf.1. fere per tot. lib.1.* & P. Diana, *in summa in verb. Statutum laicale fere per tot.*

5 Quidquid contrarium tenuerint Doctores relati per Surd. *d. conf.1. n.13.* & per Hond. *d. conf.3. nu. 8. & 9.* & videtur sentire D. Deluca, *in Theatr. verit. & justit. t.4. in tit. de servit. ad mate. retrac. d. disc. 71. num.4. & seq.* & Gratian. *licet dubius discept. foren. cap.460. nu.17. part.3.*

6 Cum statutum laicorum ex defectu potestatis non liget Clericos, nec Personas Ecclesiasticas, ut late comprobant Hond. *d.conf.3. nu.11. & seq.* Ciriac. *controv 144. nu.6.* Sperell. *dec. 10. per tot. & dec.12. per tot. & dec.100. num.26.* ubi testatur de magis communi opinione, *& dec.121. per tot. & dec. 135. num.79. & num. 127.* ubi dicit, hoc procedere sive statutum loquatur in rem, sive in personam, ut ibi per eum, Genuen. *in prax. Archiep. Neap. cap.75. per tot.* ubi dicit, hanc esse veritatem luce meridiana clariorem, cum quibus pertransit D. Deluca, *in Theatr. verit. & justit. tom. 4. tit. de emphyt. disc. 23. num 4. & disc 45. num.8.* Rota, *dec.84. num.7. part.7. rec. & dec.18.* apud Zuffi. *de legit. proc. crim. nu.11.* & apud Card. Ottob. *dec.149. nu.8. & 9.* & alibi passim.

7 Quæ quidem habent locum etiam in Clerico emptore, contra quem retractus vigore statuti exerceri non potest, ut tradunt Hond. *conf.3. nu.10. & seq. vol. 1.* Marta, *de jurisd. p.4. casu 39. num.8. & seq.* Squill. *de privil. Cleric. cap. 7. num.96.* Sperell. *dec. 11. num. 11.* D. Deluca, *in Theatr. verit. & justit. tom.4. tit. de servit. ad mat. retrac. disc.71. nu.5. ver. qui terminis, &c.* & Rota apud Cavaler. *dec.658. nu.1.*

8 Licet contrarium male judicio meo teneant Giurba, *decis. 25. num.10.* de Marin. *libr.1. resol.55. num 5. 7. & seq. & resol.44. fere per tot. lib.2.* & alii relati per D. Deluca, *d.discurs. 71. numer. 13.*

9 Prout etiam d. statutum neque comprehendit bona emphyteutica, quæ sunt sub directo dominio Ecclesiæ ex defectu jurisdictionis, ut not. Hond. *dict. conf. 3. numer. 10. & 23. libr. 1.* ubi quamplures dat concordantes, Fulgin. *de jure emphyteut. in tit. de melior. quæst.10. num.24.* ubi testatur de vera, & communi opinione.

10 Et statutum laicale non comprehendere bona emphyteutica, quæ sunt sub dominio directo Ecclesiæ, firmant D. Deluca, *in Theatr. verit. & justit. tom. 4. tit. de emphyt. discurs. 45. in fin. & disc. 39. num. 7.* & Rota apud Pacif. de Salvian. *decis. 238. num 4. & seq.* apud Ciriac. *post contr.205. nu. 19. & dec. 35. num. 26.* post Salgad. *in labyr. credit.* & comprobavi ego *alleg. forens.14. num.25.*

11 Jus vero congrui competens ex hoc statuto præfertur juri retractus provenienti ex Bulla S. Pii V. super censibus, ut tradunt Cenc. *de cens. quæst.65. num.9.* Gratian. late comprobans contra Bocacc. *discept. forens. cap.876. num. 1. & seq. part. 5.* ubi testatur de veriori, & magis communi Doctor. opinione Posthi. *de subhast. inspec.36. num. 41.* & Rota, *dec. 243. num.15. & seq. part.5. recent.*

12 Statutum hoc de retractu, quod habeat locum, etiam in venditione facta in publica subhastatione tenent Posthi. *de subhast. inspect.36. num.17. & seq. & in addit. ad d. inspect.36. nu.* *Cencel. ad Statut. Eugubin.*

10. Gratian. *discept. foren. cap.554. nu.17. & seq. part.4.* ubi testatur de veriori, & magis communi Doctor. opinione, & eamdem attestationem facit, *cap 784. n.9. & seq. part.4.* Cenc. *de cens. qu.66. nu 25. & seq.* quando adjudicatio fit tertio, ut ibi per eum, & Rota apud Greg. XV. *decis. 193. in princ.* & apud Cenc. *de cens. decis.429. num.3.* quæ loquitur in retractu competente vigore Bullæ S. Pii V. ut ibi per eam.

13 Contrariam tamen opinionem, imo hoc statutum de jure congrui non habere locum in venditione facta in publica subhastatione, tenuerunt Adden. ad Paitel. *exped.79. n. 21.* declarantes si adjudicatio fiat creditori; secus si tertio, & nisi statutum loquatur cum verbis prægnantibus, ut ibi per eum Capic. Latro, *consult 27. n.51.* cum quibus pertransit D. Deluca, *in Theatr. verit. & justit. t.4. in tit. de servit. ad mat. retract. disc.71. nu.13.* ubi hoc late comprobat, & testatur de veriori opinione, & quamplures dat concordantes, & vide infra n.

14 Hoc statutum quod habeat locum, etiam quando venditur aliquod prædium cum pacto de retrovendendo, voluerunt Afflict. *de jure protom. §. 3. num. 20.* & Renedel. *paries de jure protom. ad princ. Consilii. numer. 129.* Rota apud Cenc. *de cens. dec.443. num.1.*

15 Si vero testator in ejus testamento mandavit, quod talis fundus non vendatur, nisi Titio, qui tamen non est conjunctus, neque vicinus, si in casu venditionis faciendæ d. Titio compareat vicinus prætendens ipsi d. fundum esse vendendum vigore Statuti ipse venit præferendus Bald. *de jure protom. nu. 7. vers. Quid si Testator, &c.*

16 Res in proposito hujus statuti dicitur esse contigua, etiam si adsit parva terra intermedia Corn. *conf. 29. num. 21. lib.3.* Carpan. ad Stat. Mediolan. *cap.417. nu. 577.* quid si adsit intermedia via vicinalis, vel publica, seu flumen, vide Carpan. *ubi supra cap.433. num. 33. & seq.* & Deluca *tom. 4. de serv. ad mat. retract. disc.69. num.2.*

17 Statutum retractus loquens de re contigua non habet locum in acquirente bona contigua post motam litem, ut sentit Carpan. *in d.c.433. nu.53. litt.X.* licet jus superveniens reo suffragari ad excludendum actorem a jure congrui tueatur, Paris. *conf.82. in fin. lib.3.* Rota, *dec.243. nu.9. part. 5. recent.*

18 Neque habet locum d. statutum, si aliqua cohærentia in aliquo deficiat, cum d. statutum sit correctorium juris communis, Afflic. *de jure protom. §.6. nu.10.* Carpan. *ad d. Stat. Mediol. d. cap.433. num.53.*

19 Statutum supradictum juris congrui competit contra prædium terræ separatum ab alio prædio, si de ejusdem prædii pertinentiis exstat, ita post Alex. Scott. & Giurb. per eum relatos tuetur Andreol. *controv.132. n.7. & seq.* de quo vide Vermigl. *conf.486. per tot.* & Gratian. *discept. foren. c.745. n.67.p.4.*

20 Privilegium juris congrui alicui competens ex statuto non posse cedi, voluerunt Carpan. ad Stat. Mediol. *cap. 417. num. 364. & seq.* Giurb. *dec.51. nu.5. & seq.* Thom. *dec. March.46.* 21 *nu.30.* nisi cessio fiat consanguineo, vel vicino, ut ibi per eum *nu.32.* Potest tamen cedi cum ipsa re, Paris. *d. conf.82. nu.26. lib.3.* Giurb. *conf. 84. num. 5.* D. Deluca, *in d. t. 4. in tit. de servit. ad mat. retrac. disc.76. nu.5.* Rota, *dec.243. nu.9. part.5. recen.* & vide Olea. *de cessio. jur. tit.3. qu.2. per tot.*

22 Præsens venditioni, & recipiens pretium, quod censetur retractui renuntiare, voluerunt Crave. *conf.259. n.5.* Menoch. *de recup. possess. remed. 15. numer. 123.* & late comprobat Capic. Latro, *decis. 57. numer. 14. & seq. tom. 1.* ubi declarat, in quibus terminis procedat decisio, Rota apud Card. Cavill. 657. *num. 3.*

23 Actio de evictione non datur, quando res vincitur vigore juris congrui, Afflict. *de jure proto. §. 2. num. 37.* Tiraq. *de utroq. retrac. de retrac. lignag. §.1. glos.9. num.34. & seq.* Hond. *conf.3. num.40. & seq. lib.1.* Cenc. *de cens. qu.66. num.79.* & Mang. *de evict. qu.134. nu.1. & seq.* ubi quamplures ad dict. conclusionem subnectit ampliationes, & limitationes, & Hond. *d. conf.3. nu.74. & seq.* ipsum consulas.

24 Adverte tamen, quod cum statutum supradictum in materia retractus prælativi loquatur per verbum *Venditionis*, ibi vendere velit, non comprehendit alios contractus, quia licet appellatione venditionis veniant omnes contractus, per quos transfertur dominium, ut not. Carpan. ad Stat. Mediol. *cap.417. nu. 204.* & Barbos. *de appell. verb. signif. appell.267. in prin.* qui dant concordantes quamplures; id tamen non habet locum in statutis, in quibus verba sunt stricte intelligenda, ut in his terminis voluerunt Afflict. *de jure proto. in prin. legis, nu.29.* Fabian. de Monte, *de empt. & vend.2. p.1. in princ. nu. 7.* Tiraq. *de retract. lignag. §.1. glos.2. nu.2. & seq.* Carpan. ad Stat. Mediol. *d. cap.417. n.105. & nu.514.* Gratian. *discept. foranf. c 885. nu.16. p.5.* ubi dicit, hoc non habere locum, quando esset eadem ratio in aliis contractibus, & D. Deluca, *in d. tom.4. in tit. de servit. ad mate. retract. disc.74. nu.2. & 3.* Cum jus retrahendi tam prælativum, quam coactivum dicatur exorbitans, & odiosum, ut dicit D. Deluca *in d. tract. de servit. ad mat. retract. disc.81. num.10.*

25 Itant neque illud habeat locum in permutatione, ut declarant Carpan. *in d. cap.417. num.106. & seq.* Gratian. *d. cap. 885. num.15. & seq.* D. Deluca, *in d. tit. de servit. ad mate. retrac. disc.73. num.3. & disc.76. num 2.*

26 Quidquid, si statutum usus fuerit verbo alienare, sub quo venit omnis contractus, per quem transfertur dominium etiam in materia stricta, ut not. Carpan. *d. cap.417. nu 112.* & D. Deluca, *in d. disc.73. num.3*

D Omnes

27 Omnes tamen fere casus, qui veniunt appellatione venditionis, puta, si venditio sit nulla, sit conditionalis, in promissione de vendendo, & simil. recensent Carpan. *ad d. Stat. Mediol. d. cap.417. num.112. & seq.* & Benedel. *de jure proto. ad prin. Const. in §. sancimus, fere per tot.* quos quia nimis longum esset recensere, ideo ipsos consulas.

28 Intentans autem remedium coactivum, quod non sibi præjudicet in prælativo tenet D. Deluca, *in d. tit. de servit. ad mater. retrac. disc.75. num 11.*

29 Plures vicini si concurrant ad jus congrui, omnibus competit res empta pro æquali portione, si est dividua, Afflict. *de jure prot. ubi supra nu.42. & §.2.nu.23. & §.7. per tot.* D.Deluca, *in Theatr. verit. & justi. t. 4. in tit. de servit. ad mat.*
30 *retrac. disc.72. nu.3.* Quod tamen sit locus gratificationi, & quod præferatur ille, cui res est tradita, voluerunt Hond. *cons.7. nu.7. lib.1.* & ab eo adducti, vide tamen Fab. de Anna, *cons.47. nu.29. & seq. & fere per tot.* ubi late.

31 Illi, cui competit jus retractus, si non sit facta denuntiatio de futura venditione contra eum, d. jus non præscribitur minori tempore 30. annorum Mant. *de jure prot. nu. 33.* Morot. *cons.89. nu.1. & seqq.* Odd. *cons.11. n.62.* plene Giurb. *dec. 75. nu.4.* ubi dat concordantes, Grat. *discept. for. cap. 742. nu. 12. & seq. part.4.* Rota apud Card. Ottobon. *dec.268. nu.6.* Quod vero si res sit per emptorem alienata tertio, præscribatur d. jus per spatium decem, vel viginti annorum voluit Carpan. ad Stat. Mediol. *d. cap.417. nu.217.* vide D. Deluca, *in d. tit. de servit. ad mat. retract. disc.86. nu 15. & seq.*

32 Requisitio autem, quam requirit statutum fieri vicino, an velit rem emere requiritur pro forma, & illa non potest omitti, etiamsi vicinus habuerit scientiam de futura fundi venditione, ut tradunt Gratian. *discept. foren. cap.742. num. 1. & seq. part.4.* Cenc. *de cens. qu.64. nu.19.* qui hoc bene declarat, & contrariis respondet, Rota apud Cenc. *de cens. decis. 156. nu.6.* & apud Card. Celsum, *dec. 163. num.3. & seq.* & apud Card. Ottob. *dec. 248. nu.3. & seq.*

33 Ita ut Judex interponens decretum in contractu alienationis rei, ad quam ei competat retractus, non sibi præjudicet secundum Posthi. *de subhast. inspect. 36. nu.44.*

34 Utrum vero sufficiat renuntiatio extrajudicialis, differit D. Deluca, *dict. tom. 4. in tit. de servit. ad mat. retrac. disc. 75. num. 2. & seq. & discurs. 86. fere per tot. & discur. 81. numer. 14.*

35 Actio pro retractu dicitur in rem scripta, & ideo illa datur contra primum emptorem, contra secundum, & contra alios, etiamsi res transferit per mille manus, Afflict. *de jure prot. §.2. n. 35.* Mant. *de jure protom. n.43.* Tiraq. *de retract. lignag. §. 12. glos. 1. numer. 2. & sequent.* Carpan. ad Stat. Mediol. *dict. cap.417. num.389. lib.1.* Giurb. *dec 75. num.6.*

36 Jus congrui competit proprietario, non autem usufructuario post Neapod. Afflict. Rendel. & alios per eum relatos firmat Giurba *ad Const. Messan. cap.7. glos.26. nu.11.*

37 Et competit etiam emphyteutæ, cum ipse habeat utile dominium, ut quamplutibus auctoritatibus allatis probat Benedel. *de jur. proto. ad princ. Const. nu.113. & nu.270.* nisi dominus velit præferri, ut ibi per eum *d. nu.113.*

38 Quibus addo, quod frater potest redimere totam rem venditam per jus congrui, si alius frater negligat redimere partem suam, ut tradunt Michal. *de fratr. part.3. cap.36. nu. 51.* Sanfelic. *dec.122.* D. Deluca *in Theat. verit. & just. t.4. in tot. de servit. ad mat. retrac. disc.75. nu.4.* Rota apud Butatt. *decis. 937. nu.8.* & apud Card. Ottob. *dec.156. nu.9.*

39 De interpretatione retractus coactivi, quoad rem urbanam vide D. Deluca, *in d. t.4. de serv. ad mat. retrac. discur. 76. num.3. & dist.78. num.3. & seq. & discurs. 70. nu.1. & sequen. & discurs.80. num.16.*

A D D I T I O.

40 STatutum de jure congrui, eo magis dici debet validum, stantibus verbis appositis in confirmatione de eis facta per *Urbanum Octavum*, S.M. de qua infra in fine, *ibi licita tamen, honesta, & dummodo Sacr. Canon. & Sacr. Tridan. Decret. & Const. Apost. non repugnent*, per quæ dicuntur confirmata etiam statuta contra jus, ut tradunt Pigant. *ad statut. Ferrar. tom.1. rubric.3. nu.3. in addit.* & Rota *decis.510. in fin. p.4. divers. & decis.51. nu.10. p.1. rec.* & in aliis relatis supra in prælud. in fin.

41 Ac etiam stantibus verbis appositis, tam in confirmatione q. D.Ducis Urbini, quam in confirmatione Apostolica, *& ibi illa inviolabiliter observari*, quæ non designant simplicem confirmationem, sed novæ legis vim habent, Rota *dec.438. num.4. & seq. part.4. recent. t.2. & dec.298. nu.17. part.10. recent.* & dixi pariter supra in *d.* prælud. in fin.

42 Cum in hac nostra Provincia Cathalana hoc jus congrui non practicetur, nec sit in usu, ita nullus ratione vicinitatis potest prædium, sive urbanum, sive rusticum retrahere. Solsona, *in lucern laudim. colln. 12. qu.3. nu. 4.* Fontanel. *decis.277. nu.3.* ideo de ea pauca dicam.

43 Quod detur actio in rem scriptam pro retractu, ut traditur a nostro Conciolo, *hic n.35.* est certum, prout tradunt Doctores passim, ex quo cum ipso vicino retrahenti nil sit contractum, sed ei ex contractu alterius acquiratur ista actio, & ita nequeat nasci propria, & mera personalis, fit inde, ut hæc personalis in rem scripta nascatur, videndi Carol. Ant. de Luca, *ad dec. 389.* Vincent. de Franch. *per tot.* & Doctores ab eo citati.

Et hoc jus congrui debet peti, & judicium institui coram 44
Judice rei sitæ, ut citatis Franch. & aliis tenet Doctissimus Altimar. *de nullitatib. p.1. rubr.9. qu.26. n.560. videnď. d.* Luca *ad dec.389.* Vincent. de Franch. *ubi late*, & tradit Antonel. *de loco legal. lib 2. cap 1. quæst.19. nu.366. & seq.* ad quod vide Pilaja *dec. canon. lib. 1. dec. 11. num. 95.* ubi late de foro competenti hujus judicii.

Et istud jus congrui non habet locum, ubi alienatio est 45
nulla, Doctissimus Altimar. *de nullitatib. d.p.1. rubr.8. quæst. 14.*
num. 34. & solum tempus retrahendi competit a die scientiæ 46
ratificationis, seu confirmationis talis nullæ alienationis, Saminiat. *inter contro.* Jos. Altogiad. *cons.7. nu.12.*

Adsunt sane Doctores tradentes, quod opposita per empto- 47
rem defectu vicinitatis, uti præjudiciali, facit silere causam principalem intentatam juris congrui, & retractus, & hi sunt citati a Fontan. *dec.71. num.23.* quod sane non approbat dict. Fontanel. sed simul, & semel de causa principali, & in ipso articulo esse disputandum tradit *nu. 25. fere per tot. dec.* quem vide, & Ciroch. *discept.29. num.66.* ubi docte hæc distinguit, quando vicinitas principaliter deducitur, aut incidenter, ipsum consule, & Modern. Carol. Anton. de Luca, *ad discept.* Gratian. *ad cap. 394. per tot.* ubi late hanc materiam præjudicialitatis causarum tractat.

Hæc actio juris congrui, & pro retractu legalis præscribi- 48
tur spatio 30. annorum, Eminen. de Luca, *de servitutib. disc. 85. num.17.* & alii passim.

Et istud jus congrui exerceri potest per emptorem, seu ha- 49
bentem emptum prædium vicinum, cum pacto de retro, & contra eum Eminen. de Luca, *de feud. disc.91. nu.2.* quamvis contrarium teneant aliqui citati a Manfrell. ad Capic. Latro, *observ. ad decis.46. num. 24.* Ciroch. *discept.29. num.42. & seq.*
Manfrell. *obser. ad dec. 142.* Capic. Latr. *nu.31. & 36.* & et- 50
iam contra ementem cum præservatione dominii venditori, donec pretium fuerit solutum, Urceol. *consult.5. nu.58. in fin.*
& a quocumque taliter, quod si victus fuerit in actione rei 51
vendicatoria, potest recurrere ad hoc jus, & ipsum intentare, Bonden. *collect.44. nu.47.* ubi alios citat.

Scias, quod hypothecæ contractæ per ipsum emptorem, an- 52
tequam pro ipso jure congrui conveniatur per ipsum retractum virtute dictæ actionis, extinguuntur tamquam necessario vigore statuti, seu juris eventu, Merlin. *de pignorib. libr. 5. tit.1. qu.14. nu.5. & seq.* Eminen. de Luca, *de empt. & vend. disc.32. num.1. 16.* Acosta, *de priv. creditor. reg.1. ampl. 2. fere per tot.* & alii omnes.

Unde oritur quæstio tradita a Doctoribus, an per ipsum re- 53
tractum extinguatur jus conductoris, seu imo an retrahens teneatur stare locationi factæ per emptorem ante retractum, quam quæstionem vide apud Hermosil. *glos.7. & 8. leg.42. tit. 5. part.5. nu.13.* & apud Modern. Pacion. *de locat. & conduct. cap.61. num.58. 59. & 69.* ubi contra Scappocin. tenet affirmative, ex quo licet successor singularis, est necessarius ex parte locatoris.

Ad tradita hic a nostro Conciolo, *num.4. & seq.* si hoc sta- 54
tutum juris congrui liget Clericos, & Ecclesiasticas personas, active, & passive, maxime quando conceptum est in rem, seu loquitur de vendimre, præter multos Doctores, quos possem allegare, vide Jos. Altograd. *contr.300. tota, & Doctores citatos* per Modern. Manfrell. ad Capic. Latro, *obser. ad decis.46. nu. 25. & ad dec.66. num.17.* Pilaja *decis. canon. lib. 1. decis. 12. a nu.88.* Ciroch. *d. discept.20. an.49. & seqq.* Rodoer. ad Marin. *obser. ad cap.55. nu.1. & seq.*

Præsens autem vicinus in venditione, licet non protestet, 55
non sibi præjudicat in jure congrui sibi competenti, quia scit jus suum perdurare, Modern. Castald. *consult. forens. 54. num. 11.* ubi Bonden. Surd. & alios citat. ad ista vide Palm. Nepo. *allegatio.67. tota* Manfrell. ad Capic. Latr. *obser. ad dec.46. nu.16.* Ciroch. *discept.29. nu.53. & seq.*

Hoc in loco plura possem tradere de retractu virtute pacti de 56
retrovendendo, & de prælatione, seu fatica domino directo competentibus; attamen infra in suo loco aliqua dicemus, pro nunc ea omitto, & concludam demonstrando tibi aliquos Doctores, qui de hoc jure congrui, & Prothomiseos tractant, nempe præter Hermosil. Eminen. de Luca, & alios Doctissimus Altimar. *in obser. ad cons.* Rovit. *l.2. obser.21.* ubi latissime de hoc jure, an locum habeat in feudis, *& ad lib.3. obser. ad cons.14. n. 57. & seqq.* Pilaja. *tom.2. dec.10. per.8. a num.21.* Vincent. de Franch. *dec.390.* & ibi Adden. & præcipue Carol. Anton. de Luca, Brilla, *ad consuet. Neapol. tit.17. per tot.* Rovit. *dec.24.* & ibi Doctissimus Additionator Altimar. *& in obser. ad dec.96.* Rota Recent. *dec.286. p.18. t.1. & 758. t.2.* Antonel. *de loco legal. lib.2. c.1. qu.19. an.366. & seqq.* Palma Nepos, *allegat. 8.* Jos. Altograd. *contro. 100. per tot.* Quesada a Pilo, *dissert.3. per tot.* Palma Filius, *consul.20. per tot.* novissime Manfrell. ad Capic. Latro, *obser. ad decis. 46. per tot.* ubi late agit de hoc jure congrui, Ciarlin. *controv. forens. cap. 73. per tot.* Ciroch. *discept. 29. per tot.* Giurb. *obser.79.* & alii passim.

DE VIIS PUBLICIS, PONTIBUS, AC FONTIBUS REAPTANDIS. *Rubrica LVI.*

MAgistratus, & Viarum Magistri diligenter cureat, quod Viæ Civitatis conserventur, nec ab aliquo cum Scalis, vel Puteia, aut similibus occupentur, sed liberæ, & mundæ manuteneantur, prout infra Libro V. sub rubr. Quod Viæ Civitatis singulis mensibus mundentur, & seq. Fontes etiam, ac Pontes conservari decet, & propterea a Magistratu eligatur ad biennium unus Superstes cuicumque Fonti existenti in Civitate, qui diligenter curare debeat, ut nullo unquam tempore Aquæ deficiant, nec earum cursus a quovis Privato impediatur, juxta Provisiones in Decreto Serenissimi Ducis nostri contentas, & nos diximus supra Rubrica XLVIII. & sequent.

Communitates etiam, & Homines Oppidorum, Castrorum, & Villarum Districtua Eogubii teneantur Vias publicas in illorum Territoriis ita, & taliter aptare, & sternere, ut per illas euntes, & transeuntes non solum sine periculo, sed etiam commode, agere, & transire valeant. Pontes etiam, & Fontes in Viis existentes ab eisdem Universitatibus refici, & manuteneri debeant, & si cessaverint, mulctari, & gravari possint arbitrio Judicum, & Magistrorum Viarum. Quod si via irrumpatur, & devastetur culpa alicujus Vicini, per eumdem etiam refici, & manuteneri idem mandent, & provideant: Cætera ad Vias, Fontes, Pontes, & Cloacas spectantia habes Libro V. sub Rub. XXIV. & sequent.

S U M M A R I U M.

1 Auctor alio se remittit.
Pariterque Additionator, num.2.
3 Via publica in Civitate sunt reficienda a confrontantibus.
Etiamsi sint Clerici, & Ecclesiastica persona, nu.4.
Et etiamsi habeant immunitatem propter numerum 12. filiorum, num.5.
6 Via reparanda sunt a locatore, & ejus expensis.
7 Via extra Civitatem existentes sunt reparanda ab Universitatibus.
Nisi culpa alicujus sint destructa, nu.8.
9 Via vicinalis cujus expensis est reficienda.
10 Via publica destructa, licet transire per prædia vicina.
11 Appellare non licet a sententia via reparationem mandante.
12 Arbores plantata juxta vias cujus sint.

A N N O T A T I O.

1 Ad materiam hujus statuti fuerunt annotata aliqua supra rubr.48. videas igitur ibi.

A D D I T I O.

2 AD materiam nostri statuti pariter fuerunt annotata aliqua supra, *Rubrica* 54. recurre ad eam, & ita pro nunc aliqua annotabo supra refectionem, & reparationem viarum publicarum, & privatarum.

3 Via autem publica intra Civitates est reficienda, & aptanda a quolibet pro sua rata ante ejus domum, in tantum quantum ipsa domus, hortus, seu aliter confrontatur cum dicta via publica, Paitel. *expedit. civil.* 67. *in annot. num.* 53. Brilla *ad consuetud. Neapol. tit.* 22. *c. unic. nu.*42. *& seqq.* Vermigl. *consil.*424. *nu.* 1. *& seqq.* Pacichel. *de distantiis c.*6. *memb.* 9. *nu.*6. Fragos. *de regim. Respub. Christian. p.*2. *lib.*3. *disp.*5. *nu.* 13. *vers. Habentur etiam, &c.*

4 Et ad hanc reparationem, & aptationem viarum Clerici, & Ecclesiasticæ personæ tenentur, Amaya *in Cod. tit.* 25. *de immunitat. nemini, &c. in l.*2. Pacichel. *d. membr.*9. *d.n.*6. Pilaja *dec.*21.*t.*2. *n.*151. *& seq.* Eminen. de Luca, *de Regalib. discurs.* 59. *nu.*5. Oliva, *de foro Eccles. part.*1. *cap.*39. *nu.*27. novissime Cammarell. *de legatis, lib.* 7. *pag.* 550. *num.*43. Capon. *discept.* 102. *nu.*52. *& fere per tot.* Marin. ad Reverter. *dec.*36. *nu.* 1. *& alii a me citati, lib.*5. *rub.*27. *nu.*6. sicque nullus immunis ab hac refectione excusatur, Amaya, *ubi proxime nu.*5. nec in hia numerus duodecim filiorum immunitatem, & exemptionem præstat, Balsameda, *de collect. qu.* 48. *num.* 19. ubi plures Modernos citat, & Andreol. refutat Eminen. de Luca, *Miscel. Eccles. in supplem. disc.*49. *nu.*6. *&* 19. Capon. *discept.* 90. *num.*35. *& seq.* 5

Expensas autem fiendas in reparatione viarum, solvere non tenetur conductor, sed locator, nisi conductio fuerit facta ad longum tempus, quia tunc conductor eas solvere teneretur, sicut Emphyteuta, usufructuarius, & similes, Eminen. de Luca, *de Regalib. disc.*140. *num.*2. *& seq.* Modern. Pacion. de locato, & conducto, *cap.*34. §.1. *num.* 25. *& seqq.* Vermigl. *d. consil.*424. *per tot.* 6

Via autem, quæ extra Civitates, & Villas publicas, & de Regalibus existit, est reficienda expensis Universitatis, in cujus territorio existit, seu a confrontantibus cum ea, juxta observantiam, & consuetudinem Locorum, & Provinciarum, Amaya *ad d. l.*2. *lib.* 10. *C. tit.* 25. *de immunitate nemini, &c. nu.*5. *& seqq.* Paitel. *d. annot.*67. *num.* 19. *& seqq.* Brilla, *dict. tit.*22. *cap. unic.* Fragos. *d. nu* 13. *d. vers. Habentur etiam, &c. in fin.* nisi culpa alicujus destructa fuerit, quia tunc ipse si est solvenda, reficere tenetur, & ad interesse est obligatus, præstareque debet viam per agrum suum, si est ei vicinus, Pacichel. *d. memb.*9. *num.*5. *&* 6. 7 7

Via autem vicinalis, seu privata reficienda est expensis eorum de vicinatu, seu dominorum agrorum, qui participant de commoditate dictæ viæ pro rata, Balmaseda, *de collect. quæst.* 155. *num.*24. ubi Costa, & alios citat. 9

Via publica autem destructa, licere cuique transire per agrum vicini, imo cogitur vicinus viam per agrum suum concedere, etiam non actuso pretio, hodie saltem de consuetudine, Brilla *ad consuet. Neapol. tit.* 20. *c. unic. n.*30. Paitel. *dict. annot* 67. *nu.*21. *& seqq.* Hermosil. *glos.*1. *l.*3. *tit.*5. *p.*5. *nu* 20. Ursell. *concl. legal.*77. *nu.*7. nota inde, quod sententia prolata super refectione, & separatione viarum, maxime publicarum, mandatur exequutioni non obstante appellatione, Hermosil. *ubi supra num.*21. *in fin.* 10 11

Et pro coronide scias, quod arbores plantatæ supra vias publicas non spectant ad publicum, sed sunt illorum, qui prædium vicinum habent, Ursell. *conclus. legal. concl.*136. *nu.*21. 12

DE MURIS CIVITATIS, ET CASTRORUM INSTAURANDIS. *Rubrica LVII.*

DIligenter etiam per Magistratum curari debet, quod Muri Civitatis juxta Juris communis dispositionem instaurentur, & reficiantur, & si aliquod præjudicium per adjacentes factum sit, quam primum per eosdem emendetur, & (cum opus fuerit) convocato Consilio, secundum ordinem ipsius provideat: Quod etiam in muris Castrorum exequi ab illis Communitatibus omnino curabit.

S U M M A R I U M.

1 Muri Civitatis ab ipsa sunt reparandi, nisi ipsis domus particularium sint immixa.
Et ad reparationem contribuere debent Clerici, Ecclesiastica persona, & alii immunes, nu.2.
Pariterque Loca convicina, nu.3.
4 Castra Baronum in Cathalonia a quo reparentur.
5 Officiales deputantur ad muros reparandos.
6 Muri, ac castra an possint construi absque Principis licentia.
Bene tamen reparari, nisi ex mandato Principis, aut alia justa causa fuerint solo æquata, nu.7.

A D D I T I O.

1 MUros Civitatis, jure communi inspecto, certum est ad Universitates spectare, & ipsarum esse, maxime quando ab ipsis constructi sunt, quapropter ad Civitates, & Universitates spectat eorum reparatio, Capiblanc. *de Baronib. pragm.* 19. *num.* 59. Cancer. *var.* 3. *cap.*13. *nu.*54. Carol. Ant. de Luca ad Vincent. de Franch. *decis.* 78. *num.* 2. Caput. *de reg. Respub. cap.* 7. §. 25. *num.* 2. Novar. *de gravam. vassal. tom.* 2. *gravam.* 342. *per tot.* Pacichel. *de distant. cap.* 9. *num.* 4. qui Klok. *de contributio. & alios citat.* Videndi Pegas, *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 5. *tit.* 66. *glos.* 46. *ad §.* 43. *nu.* 2. *&* 3. *& tom.* 6. *tit.* 68. *glos.* 45. *ad §.* 42. *num.* 1. *& seq. & tit.* 74. *glos.* 13. *ad §.* 11. *num.* 3. Ganavet. *decis.* 39. *&* 40. hi autem, quibus domus particularium immixæ sunt ab ipsis particularibus sunt reficiendi, per text. *in l. turres, C. de operib. pub.* Trentacinq. citatus a Pegas, *dict. tom.* 5. *§.*43. *num.*2. *pag.* 287. & ad hoc tenentur quomodolibet immunes, etiam propter numerum duodecim filiorum, & etiam Ecclesiastici, Caput. *dict.* §.25. *dict. num.* 2. Pilaja *decis. canon. tom.* 2. *decis.* 11. *num.*151. Amaya, *obser. lib* 3. *cap.* 5. *num.* 48. Balmaseda, *de Collectis quæst.*48. *nu.* 19. Severin. *in addit. ad dec.* 391. Saufelic. *pag. mihi* 279. & quomodo hoc de Clericis procedat, vide Balmaseda, *de collect. quæst.*19. *num.*27. Pilaja. *loco citat.* Eminen. de Luca, *de Regalib. disc.*58. *num.*11. *& discurs.* 59. *num.*3. *& seqq.* Sperell. *decis.*41. *num.*43. Oliva. *de for. Eccles. part.*1. *cap.*39. *nu.*22. *& seqq.* *Canciol. ad Statut. Eugubii.* 2

Et ad istam separationem tenentur Villæ, & loca vicina, cum ad dicta Civitates muratas tempore invasionum se recipiant, imo ad id cogi possunt. Carol. Anton. de Luca, *ad d. decis.*78. Vinc. de Franch. *dict. num.* 2. Klok. *cap.* 9. *num.* 66. Novar. *d. gravam.* 342. *num.* 2. & ita servatur in hac nostra Civitate juxta varia Regia privilegia, & sententias, quibus omnes loci hujus vicariæ debent se recipere ad hanc Civitatem, & contribuere ad reparationem, & constructionem murorum illius, prout causa devastationis eorum eventæ anno 1678. propter inundationem rivorum Treria, & Undaris, ita fuit practicatum, & sententia Regia prolata per Nobilem Relatorem D. Christophorum de Potan declaratum; ad quam separationem contribuit Capitulum, & Clerus hujus Civitatis juxta varia arbitramenta antiquissima, prout dicto anno Capitulum hujus Almæ Sedis quantitatem ad id exsolvit. 3

4 Castra autem Baronum in Cathalonia nostra reparentur, nempe turris magistra, & cisterna per Dominum castri, ad opus sane foraneum, & aliud contribuunt ipse dominus castri, & homines illius, quod non est conforme juri communi, secundum quod totum cedit oneri dicti domini castri, ea quo principaliter ad id tendit suum commodum, Cancer. *var.* 3. *c.* 13. *nu.* 51. *& seqq.* Luca de Franch. *ubi proxime nu.*2.

5 Quapropter ab Universitatibus, & Civitatibus deputantur personæ, & eliguntur ad curandum de dictis reparationibus, Caput. *dict. q.* 25. *per tot.* ubi late de electione horum Deputatorum, & ita per nostram Civitatem fuit practicatum dicto anno 1678. in quo fuerunt electi Commissarii ad id a Capitulo Almæ Sedis a nostra Civitate, & ab hominibus Locorum Vicariæ hujus Civitatis.

An autem muri, & castra possint construi a Civitatibus, & 6
Baronibus absque licentia Principis, maxime in nostra Provincia Cathalana, tradunt Cancer. *var. c.*13. *nu.*16. *& seqq.* Klok. *repertus citatus d.c.*9. *a n.*1. Ripoll. *de Regal. visus citatus cap.*33.
*n.*39. *& seqq.* Bene tamen possunt a Magistratibus, seu Civita- 7
tibus reparari absque Principis licentia, nisi de mandato Principis fuerint solo æquati, quia tunc sine ejus licentia erigi non possunt, Pragos. *de regim. Respub. Christian. p.*1. *lib.* 5. *disp.* 13. §. 12. *n.*376. & ad ista vide novissime tradita a Pegas *ad ordinat. Regn. Portug. t.*6. *ad lib.*1. *tit.*74. §.11. *glos.*13. *n.* 5. *pag.*175.

DE OFFICIO CUSTODUM PORTARUM. *Rubrica LVIII.*

CUilibet Portæ Civitatis deputetur Unus, qui diligenter eam custodiat, ibi personaliter permanendo, & de nocte hora solita cum Clavibus claudat, quas penes se retinere debeat, seu alteri tradere, prout sibi fuerit impositum a D. Locumtenente, cujus commissionibus omnino parere debeat: Teneatur etiam summo mane illam aperire, & a deferentibus tantum ligna unum pretium ligni pro qualibet Salma recipere possit.

S U M M A R I U M.

1 *Porta Civitatis ab ipsa custodiri debent.*
2 *Claves portarum Civitatis custodire ad Civitatem spectat, secus in arcibus.*
*In Civitate Gerunda, licet sit Præsidium, claves unius portæ custodiuntur ab ipsa Civitate, seu sunt penes Juratos illius, n.*3.
4 *Nobiles Advocati, ac Literati sunt immunes a custodia portarum.*

A D D I T I O.

1 CUstodes portarum Civitatis ab ipsa Civitate eliguntur, & errantur, & Claves retinere spectat ad Universitates, Capiblanc. de Baronib. *tom.* 1. *pragm.* 19. *number.* 60. Novar. *de gravam. vassal. gravam.* 343. *num.* 1. Fontanel. *de pact. claus.* 4. *glos.* 10. *part.* 2. *num.* 18. Sabell. *in summ. divers. tract.* §. *Civitas, num. fin.* videndus novissime Pegas, *ad ordinatio. Regni Portugal. tom.* 7. *tit.* 87. *glos.* 34. *ad §.*32. *num.*5. ubi tradit, apud quem claves sint servandæ, & alia
2 plura de eis. In arcibus tamen, & Præsidiis penes Gubernatorem, seu Caput Militum solent retineri, Novar. *dict. gravam* 343. *num.*3. *& seq.*

3 Hæc sane nostra Civitas, licet præsidium existat, propter ejus fidelitatem meruit a Catholicis nostris Regibus Claves unius ex portis principalibus, nempe Plateæ Caulium, vulgo dicto *Portal de ceny*, penes Juratum Primum dictum *Conseller*, & in ejus absentia penes Secundum custodiri, in qua porta pro ipsius custodia existunt Milites ipsiusmet Civitatis, & non aliorum, qui pro custodia detenti reperiuntur.

Ab ista tamen custodia portarum sunt immunes Nobiles, 4
ac Literati, taliter quod præfatum privilegium, ac libertatem præscriptione etiam per mille annos non amittitur, nisi casu, quo hostes instant, aut instare possunt, quia tunc ad id, & ad excubias libere se præbere debent, ut exempli sui auctoritate, Nobilissimos quosque alioquin immunes invitent ad eandem curam pro Reipublicæ salute subeundam, & tunc ut liberrimæ voluntatis in consequentiam non est trahendum, nec ex eo jus formandum, cum quæ interdum necessitate impellente permittuntur, juris necessitati non subjiciuntur, & quæ hominis voluntate subjectum, necessitatis vinculum plane liberum est, & solutum, ut omnia hæc fere eisdem verbis adfert Georg. Mund. *de munerib. honorib. & oneribus cap.*1. *num.* 194. *ad* 215. ubi per tot. plura de excubiis affert, pariterque præter alios Berlich. *conclus. legal. part.*2. *concl.*64. *per tot.* & ad supra tradita conducunt, quæ refert, & tenet Doctissimus, ac omni ævo laudandus Solorzan. *in operib. posthum. in discurs. juridic. politic. jurium, ac honorum debitorum Magistratibus Jubilatis num.*406. *& seq. pag.*326.

DE OFFICIO PLAZZARIORUM. *Rubrica LIX.*

PLazzarii Quatuor, seu plures eligantur juxta solitum, qui præstito prius Juramento in forma in manibus Cancellarii, teneantur exequi omnes citationes, commissiones, & Mandata Judicum, & Magistratus, & etiam ad instantiam particularium Personarum sub pœna xx. solidorum pro qualibet vice, & credatur eorum Relationibus, quas infra tres dies computata die citationis, facere teneantur: Possint etiam de licentia Judicis gravamina facere; nec non Executiones parvæ summæ extra Civitatem: Et quilibet eorum successive singulis diebus etiam Festivis teneatur assistere in Platea, ut mandatis Superiorum præsto esse possit. Et habeant singuli pro sua mercede a Camera Ducali quolibet anno Florenos xviii. a privatis vero personis pro qualibet Citatione in Civitate, vel Burgis solidum unum, & solidos duos pro cedula, extra vero Civitatem citra spatium unius milliarii duplicetur; & per spatium unius milliarii habeant solidos quatuor; duorum milliariorum solidos octo, & sic deinceps pro quolibet milliario bononeni duo illis addantur: Pro immissione in possessionem si in Civitate, vel Burgis Julium unum habeant: Extra vero duplum: Si hæreditati jacenti aliquis detur Curator, bononeni xii. solvantur. Cæterum Mandata Judicum, & Magistratus, statim, & absque aliqua mercede exequi teneantur: & prædicta etiam a Plazzariis Castrorum observanda erunt.

S U M M A R I U M.

1 *Plazzario creditur quoad ea, quæ spectant ad ejus officium.*
Etiam quo ad ea suo officio connexa, nu 18.
*Licet secus sit quoad alia non spectantia ad ejus officium, num.*2. *&* 19.
*Ita ut ei non credatur quoad solemnitates requisitas in subhastatione, num.*3.
*Licet credatur quoad subhastationes, nu.*4.
5 *Plazzarius facta relatione non potest se corrigere ex intervallo.*
*Et quoad relationem creditur Notario, non autem Plazzario, num.*6.
7 *Plazzario creditur, aliquem accepisse in depositum res captas in exequutionem.*
8 *Nuncio præsentanti citationes in Cathalonia creditur, licet testes non adhibeat.*
9 *Notario autem absque testibus de præsentatione citationis non creditur.*
Ratio affertur, num. 10.
11 *Relatio citationis in actis non continuata non attenditur.*
12 *Citatio a productione in actis causa robur accipit.*
13 *Nuncio quando sine citatione partis ad ejus examen non credatur,*
14 *Nuncio dicenti aliquem citasse est standum, etiamsi citandus aliter jurare se offerat,*
Bene tamen admittitur ad probandum contrarium, n. 15.
*Non tamen ipsi creditur, quando citandus esset in dignitate constitutus, & se fuisse citatum negasset, nu.*17.
16 *Plazzarii, & Nuncii sunt personæ viles.*

A N N O T A T I O.

1 PLazzario, seu nuncio publico creditur in iis, quæ spectant ad suum officium, ut not. Menoch. *de arbitr. casu* 112. *num.*1. *& seq.* ubi dat ampliationes, & limitationes, Farinac. *de testib. quæst.*56. *nu.*381. ubi dat concordantes, & Rota *in Cracovien. jurispat.* 4. *Aprilis* 1642. coram R. P. D. Carillo, *post prin. & in Aquil. honor.* 4. *Martii* 1625. coram R. P. D. Remboldo, §. quod autem &c.

Licet secus sit quoad alia non spectantia ad ejus officium, 2
Menoch. *ubi supra*, & faciunt notata per Farin. *d. q.*46. *n.*375.
Prout neque eis creditur, quoad solemnitates necessarias in 3
subhastationibus, Surd. *cons.*49. *nu.* 19. *lib.*1. Posth. *de subhast. inspec.*29. *in fin.* Rota apud Gregor.XV. *dec.*185. *n.*10. licet ei 4
credatur quoad subhastationes, si ipse specialiter referat, cum id spectet ad ejus officium, Hond. *cons.*18. *n.*56. *lib.*1. Posthi. *de subhast. inspec.*29. *nu.*511. bene declarans.
Qui Plazzarius facta relatione non potest se corrigere ex 5
intervallo ob timorem subornationis, ut post Bart. Abba. & Alex. per eum relatos, firmat Card. Tusch. *pract. concl. litt. N. concl.*155. *nu.*20. sed attenditur relatio in actis, Bart. *cons.* 86. *lib.*1. *per tot.* Card. Tusch. *d. conclus.*155. *n.*21. Rota apud
Greg.XV. *dec.*231. *n.*2. Quod vero credatur Notario, non au- 6
tem Nuncio quoad relationem, tradunt Carpan. *ad Stat. Mediol. c.*205. *n.*34. Rota, *dec.*634. *nu.*2. *part.*1. *recentior.*
Dicto tamen Bajulo referenti aliquem in depositum acce- 7
pisse bona pignori oblata creditur, etiam depositario negante, Salust. *in pract. A.C. lib.*1. *c.*42. *n.*6. ubi dicit contra d. depositarium exequi posse sine alia citatione, ut ibi per eum.

A D D I T I O.

IN nostra Provincia Cathaloniæ quando nuncius publicus 8
præsentat citationes, testibus non indiget, sed solum quando relationem faciat notario causæ, seu aliæ publicæ personæ auctoritatem habenti, & de ea conficitur instrumentum, Fontanel. *dec.*567. *nu.*12. *&* 13.
Notario autem de præsentatione citationis absque testibus non 9
creditur in nostra Provincia, Fontanel. *d. dec.*567. *n.*14. *&* 15.

Do-

Doctissimus Altimar. *de nullitat. rub.12. q.8. n.40. & seqq.* ubi dictus Fontanel. Pegas, & alios citat Scoppa, *ad dec. Gratian.*
10 *obser.*62. *n.*28. Cum notario non credatur attestanti citationem fuisse transmissam, nisi aliter constet de relata executione citationis, ea ratione, quia notario attestanti de actu de praeterito, & non gesto coram ipso, in ipso praecito tempore actus, non creditur, cum ejus assertio hoc casu magis videatur testimonialis, quam habens fomentum officii tabellionatus, Modernus Palma Nepos, *allegatio. 3. nu.95. & seq.* ubi Doctores, & decisiones Rot. Rom. citat, vidend. Modern. Castald. *con-*
11 *sult. foren. n.*52. Nec relatio Plazarii, seu nuntii fidem faciat, si in actis non inveniatur registrata, Ubert. & Ridolphin. a dicto Palma *citati ibidem nu.*94. Sabell. *in summ. divers. tractat.*
12 *§. citatio, nu.*36. Cum a productione apud notarium, & causam robur accipiant eorum relationes, Ripoll. *ad prax.* Pe-
13 guer. *rubr.6. n.67.* & ita nec nuntio est standum, quando relationem facit de actu praeterito, nisi formiter eum citatione partis examinetur, Palma, *ubi proxime nu. 97.* ubi pariter decisiones Rotae Romanae, & Lucensis citat.
14 Plazzario autem, & nuntio publico dicenti se aliquem citasse maxima est adhibenda fides, licet citatus neget se fuisse citatum, & offerat jurare sibi non fuisse citationem praesentatam, pluribus citat. Ripoll. ad Peguer. *d. rubr 6. n.64. & seq.* Fon-
15 tanel. *d. dec.*567. *n.*20. ubi de praxi communi Benckendor. *in addit. ad Serafin. de privil. jurament. addit. ad privil.*18 *nu.*31. *& seq.* Pragos. *de regim. Reipub. Christian. part.1. lib.3. disput.*12. *§.* 2. *n.*18. *& seq.* tamen non est dubitandum, quod pars admittitur ad probandum contrarium, & sic ipsam negativam, ta- 4
liter quod si probaret, obtineret, Fontanel. *d. dec.*567. *nu. fin.* ubi Ripoll. citat Doctissimus Altimar. *d. n.*15. *qu.*8. *n.*103. ubi Mascard. Aziu. Bajard. Pacinn. & alios citat Fragos. *d. nu.*18. Ricciul. *de re prob. lib.*12. *cap.*6. *nu.*16.

Sane cum Plazzarii, & nuntii sint personae viles, & infa- 16
mes, & falsas relationes solent multi facere, & pro modo vini dolio dejerare, Fontanell. *d. decis.*567. *nu.*17. Doctissimus Altimar. *d. rubr.*12. *qu.*8. *n.*43. *& seq.* ubi Pegas, & alios citat, si personae negantes, & jurantes non fuisse citatos essent 17
in dignitate constituti, seu probatae vitae, ipsis, & non nuntio esset standum, maxime in criminalibus, ut multis citatis tradit ipse sane Doctissimus Altimar. *dict. quaest.* 8. *num.* 104. prae oculis semper habendus, & conducunt tradita per dictum Fragos. *dict. num.* 19.

Ipsis Plazzariis, seu nuntiis, ut traditur a nostro Conciolo, 18
creditur non solum in respicientibus ejus officium, sed etiam in connexis, & dependentibus ab eo, ideo creditur nuntio dicenti se fecisse diligentias reperiendi citatum, se de mandato Judicis citasse, dicenti ei responsum fuisse per citatum nolle venire, & in aliis similibus tanquam connexis, & dependentibus sui officii, prout tradunt latissime d. Doctissimus Altimar. *d. rubr.*12. *dict. q.8. n.87.* Scoppa, *ad dec. Gratian. observ.* 62. *nu.*29. Ricciul. *ubi supra, nu.* 6. *& seq.* maxime *c. nu.*17.

Pariter ipsis non creditur quoad alia non spectantia ad eo- 19
rum officium, ut traditur hic *n nu.*2. veluti dicenti se citando fuisse verberatum, vel alia injuria affectum, vel fuisse impeditum, ne sibi mandata exequeretur, ea quo haec non sunt connexa, nec dependentia sui officii, Giurb. *obser.* 81. *n.*12. Ricciul. *de reprobis lib.*12. *cap.*6. *n.*3. 14. *& seq.* Rodoer. ad Marin. *obser.*115. *nu.*20. Doctissimus Altimar. *d. qu.*8. *num.*100. *& seq.* apud quem invenies cuncta, quae tibi occurrerit, & non poenitebis eum prae manibus habere, ipsum consulas.

DE OFFICIO EXTRAORDINARII. *Rubrica LX.*

UT vendentium fraudibus occurratur, Volumus, quod Barigellus teneatur deputare unum Executorem aptiorem de sua familia, cum assensu, & approbatione DD. Consalonerii, & Consulum, qui omni diligentia adhibita provideat, quod Macellarii, Panesaculi, Triccoli, & similes, Carnes, Pisces, Panem, Oleum, & res omnes ad eorum Artem spectantes, vendant bene conditionatas, justo pretio, & pondere, & ob id Stateram deferat, & nulla mora interposita, illas coram Emptore ponderet, & si injusti ponderis, vel malae conditionis sint, statim Magistratui deferat, ut deinde ad poenam contra praedictos procedatur: Sicut etiamsi Macellarios, Hospites, Triccolos, & alios prohibitos emere ante Meridiem, contrafacere invenerit, res emptas ab eis auferre, & in Palatium Communis statim deferre debeat: Curet etiam quod viae Civitatis, cum a Magistratu banniri fiat, cum effectu mundentur, & ab iis immunditiae, & ingumbrimina quaecumque amoveantur, nec in Publicis Fontibus, seu Pattaonis lavetur, & omnibus aliis Statutis. ac extraordinariis Bannimentis ad ejus Officium spectantibus occurrat, & quocumque Casu quartam partem poenae lucretur.

QUOD OFFICIA COMMUNIS, ET CASTRORUM AB EXTERIS *non exerceantur.* *Rubrica LXI.*

OMnia Officia Communis Eugubii, & ea, quae ad Cameram Ducalem spectant, Eugubinis Civibus, prout hactenus observatum est, & non aliis committantur: Sicut etiam omnia Castrorum, & Oppidorum eisdem Civibus committenda erunt; Ad quae tamen minores viginti quinque annis eligi, & deputati non possunt.

S U M M A R I U M.

1 *Cives quando in Statutis nominantur, intelligitur de Civibus proprie sumptis.*
2 *Officia Reipublicae debentur Civibus, & non exteris.*
*An autem officia jurisdictionis, nu.*3.
4 *Civilitas attenditur in officiis regiminis Reipublicae.*

A N N O T A T I O.

1 HOc statutum loquens de Civibus Eugubinis habet locum, in Civibus proprie sumptis, non autem de Civibus secundum quid, & improprie secundum Brun. *in tr. Const. & decret. in verbo Cives, & statutum de civibus*, Bursatt. *cons.*245. *nu.* 23. *libr.*3. quos refert, & sequitur Mascard. *de gener. statut. interp. concl.*4. *n.*7. Concordat cum hoc statuto Statutum Urbin. *lib.*3. *c.*35. *per tot.*

A D D I T I O.

2 ET quod officia Reipublicae debeantur civibus, & habitantibus, qui incommoda onerum, & collectarum supportant, & non exteris, tradunt Mattheu. *de regim Regn. Valent. c.*4. *§.* 5. *a nu.* 22. ubi Solorzan. Caput. & alios citat Rovit. *ad pragm.*2. *de administr. univers. n.*3. & ibi Laganar. *litt.C. & alat*, quos citavi infra, *lib.*2. *rub.*54. *n.*23. Et quoad officia ju- 3
risdictionis, actuarii, & aliorum, quid procedat, Franch. *dec.* 98. & ibi Adden. praecipue Modern. Carol. Anton. de Luca, Ricc. *collect.* 1078. *&* 1358. *part* 4. *&* 2035. *part.*5.

Unde per varia Regia privilegia extat in Civitate Barchi- 4
nonae, & in hac nostra Gerundensi provisum, quod ad officia regiminis Reipublicae insaccolentur, & admictantur tantum qui habent habitationem cum domo, & familia immediate ante imbursationem, seu insaccolationem per annos respective contentos in dictis Regiis privilegiis, qui in hac nostra sunt quinque anni, & ita non inspicitur civilitas originaria, sed mera habitatio actualis, vidend. Xammar. *de privil. Civit. Barch.* §.22. *a nu.*35. *ad* 43. & ibi Monras, Mattheu. *de regim. Regni Valent. cap* 5. *§.*3. *per tot.* Altimar. ad consil. Rovit. *libr.* 1. *observat.* 48. *&* 83. *per tot.* ubi plura de civitate Sabell. *in summ. diversor. tract. §. Civis per totum.*

DE POENA RECUSANTIUM OFFICIA COMMUNIS. *Rubrica LXII.*

QUilibet Civis Electus, & Deputatus ad aliquod Officium, sive Administrationem Communis, munus sibi injunctum alacriter suscipiat, ac fideliter exerceat; Qui vero cessante legitimo impedimento, illud recusaverit, ultra privationem Officiorum, & Honorum Communis, Poenam quinquaginta scutorum incurrat, Fisco Serenissimi Ducis, & Communi pro parte applicandam: De causa autem legitima D. Locumtenens, adhibitis Advocato, & Procuratore Communis summarie, sola facti veritate inspecta, cognoscat, & judicet.

S U M M A R I U M.

1 *Cives electi ad aliquod officium per Universitatem tenentur illud acceptare.*
*Etiam quoad officium collectoris pecuniae publicae, nu.*2.
*Licet a dicto officio excusentur Milites, nu.*3.
4 *Auctoris remissio.*

A N N O T A T I O.

1 CIves electos ab Universitate ad aliquod officium publicum teneri ad illud acceptandum tradunt Avendag. *de exequen. mand. part.*1. *cap.*19. *nu.*24. & Choel. *ad Bull. bon. regim. cap.*29. *nu.*28. ubi dicit, illos posse extrahi de domo, & cogi de facto ad acceptandum officium, ut ibi per eum.
Conciol. ad Statut. Eugubii.

Non solum ad officium Magistratus, sed etiam, ut pecuniae pu- 2
blicae collectores fiant, ut not. Alberi. *in l. munerum* 18. *ff. de muner. & honor.* quem referendo sequitur Choel. *in d. c.*19. *n.*30. ubi dicit a d. munere non excusare aetatem, dignitatem, & similia, sub poenis contentis *in l. si ad Magistratum* 18. *& in l. ex omnibus*, 31. *C. de decur. lib.*10. nisi justa causa excuset, de qua ibi per eum.

Licet a d. munere excusentur milites, de quo, quando ha- 3
beat locum vide per Choel. *in dict. cap.* 19. *num.* 31. *& seq. & cap.*30. *num.*173. *& seq.* ubi late declarat.

A D D I T I O.

DE materia hujus rubricae, ac statuti dixi aliqua in *rubr.* 4
6. hujus libri primi, & sic ad eam, & Doctores ibi citatos recurra, ne de repetitione earumdem notarer.

DE IMMUNITATE OB NUMERUM XII. LIBERORUM.

Rubrica LXIII.

QUi duodecim Liberos ex legitimo Matrimonio procreatos habet, poterit Immunitatem propterea a Jure concessam a Serenissimo Principe postulare, Quæ tam ipsi, quam liberis superviventibus solum suffragari valeat; Volumus tamen quod interim ii Munera Magistratus, Præfectorum Annonæ, Hospitalis Majoris, & similium, quæ publicam utilitatem, ac Pietatem respiciunt, sicut alii Cives subire teneantur.

S U M M A R I U M.

1 *Doctores qui tractant materiam immunitatis ob 12. liberos referuntur, & num.25.*

2 *Numerus 12. filiorum sufficit pro consequenda immunitate.*

Qui autem filii numerentur habes, nu.3.

Et in quibus filiis cesset dictum privilegium immunitatis, n.4.

5 *Immunitas ob numerum 12. filiorum durat etiam mortuo Patre.*

Cum dicta immunitas sit beneficium, non autem privilegium, num.6.

Maxime filii in communione cum matre, aut noverca vivendo, num.18.

Licet contrarium tenuerint aliqui Doctores, nu.7.

8 *Immunitas ob numerum 12. filiorum habet locum etiam mortuo filio ante impetrationem, & nu.17.*

Non tamen ante porrectam petitionem Judicialem, nu.16.

Et ita non competit filiis ea non petita a patre vivente, numer. 17.

9 *Immunitas ob numerum 12. filiorum communicatur etiam uxori.*

Et fratri habitanti cum alio fratre, nu.10.

11 *Immunitas supradicta non censetur revocata per generalem revocationem.*

Et extenditur etiam ad bona illibrata, nu.12.

Non tamen ad onera antea imposita, nu.21.

Licet extendatur ad bona postea acquisita, nu.22.

Quod extendatur ad bona illibrata contrarium tenent aliqui Doctores, nu.13.

14 *Immunitas eadem continuatur etiam in uno tantum filio.*

15 *Immunitas supradicta est favorabilis, ut in dubio pro ea sit judicandum.*

19 *Immunitas hæc competit avo, patre vivente, si undecim filios habeat, & nepotem ex filio, & omnes alat.*

Pariter si habet unicum filium, & ex alio præmortuo 11. nepotes, & omnes alat, nu.20.

23 *Immunitas ob numerum filiorum pro quibus rebus competat.*

24 *Immunitas supradicta competit etiamsi per immunem sint soluta onera.*

A N N O T A T I O.

1 DE immunitate debita patri ob numerum duodecim filiorum, de qua in hoc statuto, habetur *in l. si quis decurio. 24. Cod. de decur. lib.10.* & tractant Thesa. *dec.267.* Pascal. *de patr. potest. part. 4. cap. 4.* Hodier. ad Surd. *decis.123.* Choel. *ad Bullam bon. regim. cap 50 num. 67. & seq.* & Calvi. *de aquis. lib.2. cap.128. per tot.* & sufficere numerum duodecim
2 filiorum tantum uti habetur in hoc statuto, tradunt Thesa. *d. decis.267. num. 4. & seqq.* ubi testatur de magis communi Doctorum opinione, & Choel. *in d. cap. 50. num.68.* & dixi ego *allegat. foren.58. num.2.*

3 In quo numero computantur filii tam masculi, quam fœminæ etiam nuptæ, & sive filii sint in potestate, quam emancipati, & etiamsi sint dati in adoptionem, & veniunt etiam nepotes ex filio masculo præmortuo pro uno tamen filio, & filii legitimati tam per subsequens matrimonium, quam per rescriptum Principis, & etiamsi filii sint mortui post adeptum per patrem immunitatem, & etiamsi pater, & filii essent divites, ut declarant Rolan. *cons.52. num.2 & seq. vol.2.* Thesa. *d. dec.267. num.3.* Pascal. *de Patr. potest. part 4. cap.4. num. 11.* Hodier. ad Surd. *decis.123. fere per tot.* Choel. *ad Bull. bon. regim. d. cap.50. nu. 69. 70. & seq.* & Calvi. *de aquis. lib.2. cap.128. fere per tot.*

4 Cessat tamen dictum privilegium in debitis privatis, in filiis legitimis tantum, vel naturalibus tantum, in filio in ventre existente, nisi sit proximus nativitati, & quoad onera extraordinaria, non autem quoad ordinaria maxime Cameralia, & in Statu Ecclesiastico, neque quoad solutionem pœnarum damnorum datorum, & pretii pascuorum, & in aliis casibus, quos recensent Rolan. Thesa. Pascal. & Hodier. in loc. supra proxime adductis, & late prosequuntur Choel. *in dict. cap. 50. num. 82. 83. & seqq.* & Calvi. *in dict. cap. 128. per tot.*

5 Immunitas autem hæc ob numerum duodecim filiorum durat etiam mortuo patre, ut habetur in hoc statuto, & tradunt Surd. *dict. decis. 123. fere per tot.* Menoch *cons. 468. volum. 5.* Choel. *in dict. cap. 50. num. 85. vers. Sed hæc limitatio, &c.* maxime filiis in communione permanentibus, ut ibi per eum *num.105.* qui ubi supra dicit, hanc conclusionem in Statu Ecclesiastico nullam habere dubitationem stante Bulla S. Pii V. *Const. 72.* ut ibi per eum, comprobat Calvi. *de aquis. d. cap.128. num. 78. & latius num. 198.* ubi hanc dicit esse receptissimam sententiam.

6 Cum dicta immunitas ob numerum duodecim filiorum sit beneficium, non autem privilegium, & sic late veniat interpretanda, ut not. Menoch. *d. cons.486. nu.2. & 3.* Choel. *dict. cap.50. nu.85. in fin.* & Calvi. *in d. cap.128. nu.2. & nu. 58.* & dixi ego *allegat. forens.58. num.12.*

Quidquid contrarium tenuerint Thesaur. *d. dec.257. nu.11.* 7
Festa *de collect. p.4. cap.3. num.74.* Hodier. ad Surd. *dict. dec. 123. num.1. & seq.*

Immunitas supradicta competit etiam mortuo uno ex fi- 8
liis ante impetratam immunitatem, ut probat Calvi. *de aquis. d. cap.128. nu.65. & seq.* qui dicit ita servari in Senatu Mediolani.

Immunitas ob numerum duodecim filiorum communicatur 9
etiam uxori, quoad bona propria, Pascal. *de patr. potest. par.4. cap.4. nu.24.* Choel. *ad Bull. bon. reg. d. cap.50. nu. 106. & seq.*
Et illam communicari etiam fratri habitanti cum alio fratre, 10
& possidenti bona cum eo in communi post Marsil. Menoch. Adden. ad Alban. & Bombi. per eum relatos comprobat Calvi. *de aquis. d. c.128. nu.101. & seq.* ubi contraria respondet, & non dissentit Pascal. *in d. cap.4. nu.23.* licet de hoc dubitet Thesaur. *in addit. ad d. dec.267. nu.11.*

Immunitas tamen prædicta uti clausa in corpore juris non 11
censetur revocata per Principem revocantem quascumque immunitates, ut voluerunt Calvi. *de aquis. d. cap.128. num. 117.* Alban. *cons.794. nu.5. & 6.* Gargiar. Jun. *cons.61. nu.3. lib.1.* & dixi Ego *allegat. Foren. 58. num. 15.* ubi addit, Principem non posse illam revocare.

Immunitas supradicta ob numerum 12. filiorum extendi et- 12
iam ad bona illibrata voluerunt Bart. Felin. Brun. Alciat. Natt. Jo: Mur. Alex. & alii relati per Ofasch. *dec.136. nu.2.* ubi testatur de communi opinione, imo de receptissima sententia.

Licet contrarium teneat Calvi. *de aquis. d. c.128. n.119. & 13
seq.* cum qua opinione pertransit Ofasch. *d. dec.136. nu.4.* quando immunitas fuit obtenta postquam bona fuerunt in æstimo descripta, secus si ante, ut ibi per eum.

Immunitatem, de qua supra, continuari etiam in unico tan- 14
tum filio aliis prædefunctis, cum Reipublicæ intersit Civitatem liberis hominibus repleri, tradunt Surd. *dec.123. nu.5. & seq.* Costa *de retrotract. menst. 8. ad cap. 2.* & alii plures, quos refert, & sequitur Gargiar. Jun. *cons.65. nu.1. vol.1.*

Immunitas prædicta ob numerum duodecim filiorum est ita 15
favorabilis, ut in dubio sit judicandum pro immunitate, ut not. Calvi. *de aquis. d. c.128. nu.220.* Ciriac. *contr. 141. nu. 59. & controv.232. nu.17.* & dixi ego *alleg. Foren.58. in fin.*

A D D I T I O.

HÆC immunitas propter numerum 12. filiorum non com- 16
petit patri ipso jure, natis filiis, sed ex instanti porrectæ petitionis judicialis, talis immunitatis, Marin. ad Revertet. *obser. ad dec.113. nu.6. & seq.* & ita a patre in vita non
petita, hac immunitate filii eo mortuo non gaudent, etiamsi 17
in communione cum matre, aut noverca stent, Balmaseda *de collect. quæst.48. num.20.* bene tamen ea petita etiam tempore, quo aliquis ex ipsis filiis jam esset mortuus Giurb. *de success. feud. §.2. glos.13. nu 94.*

Quod immunitas hæc duret mortuo patre, filiis in com- 18
munitate cum matre, seu noverca permanentibus, est certum, & traditur a Marin. *in dict. obser.113. num.4. & 5.* Balmaseda *dict. quæst 48. nu.8.* Carol. Anton. de Luca *obser. 259. ad decis.* Vincen. de Franc. *nu 2. in fin.* Severin. *in addit. ad decis.391.* Sanfelic. *lib.3. pag. mihi 279. Impres. Lugdun.* Donde. *consult.17. nu.23.* Hodiern. ad Surd. *dec.124. num.4.* ubi *a num.1.* contrarium tradit decisum, quando non supervivit mater, aut noverca vivens in communione cum filiis.

Et ad hanc immunitatem prosunt nepotes in locum filii 19
præmortui, ut tradit noster Conciolus, & tradunt citati per Marott. ubi proxime n.9. verum, & etiam prosunt patre vivente, si avus undecim filios habeat, & nepotem ex filio viventem, & omnes alat, Carol. Ant. de Luca ubi proxime *d. obser.259. nu.3.* Marotta *discept. foren. cap.21. a nu.1.*

Ita ut habens unicum filium, & ex alio præmortuo unde- 20
cim nepotes, & omnes sub potestate, seu imo omnibus alimenta communiter præstans, gaudet hac immunitate, cum militet ratio concessionis hujus exemptionis, & non attendatur patria potestas, sed solum a jure hæc immunitas præcipue in parentes directa est, Balmaseda *d. qu.48. nu.12.* Luca *d. obser. 259. num.4.* ubi Sanfelic. Prat. & alios citat Marotta *ubi supra a nu.16.* Hodiern. *ubi supra nu.10.*

Hæc autem immunitas non extenditur ad onera antea im- 21
posita, licet non soluta, nec distributa, cum privilegium supra venientes non prosit, Balmaseda *dict. cap.48. num.13.* Tondut. *quæst. civil. cap. 26. num. 8.* Capon. *discept. 80. num. 37. tom. 2.* licet extendatur ad bona postea quæsita, Severin. *in* 22
addit. ad dict. decis. Sanfelic. *391. pag. mihi 279.* Tondut. *qu. civil. cap.26. num.3.*

Et an hæc immunitas competat, non solum pro rebus ad usum 23
pro-

proprium destinatis, sed etiam pro rebut negotiationis; tractant Doctores citari a dicto Severin. *in d. addit. ad dict. dec.* Sanfelic. 391. *d. pag.* 279. Eminen. de Luca *in Miscel. Eccles. discurs.* 49. *num.* 19. *in fin.*

24 Unum nota, quod licet habens 12. filios etiam declarata immunitate solverit, non per hoc astringitur in posterum solvere, nec sibi præjudicat in futurum, nisi solutio fuerit per legitimum spatium continuata, Severin. *in d. addit. ad d. dec.* 391. Sanfel. *ad num* 7. *pag. mihi* 278. ubi Novar. & alios citat.

25 Si autem alia nempe de quibus oneribus duodecim filii immunitatem præstent, quando competat, & quando nempe tempore belli, pestis, aut aliter cesset, & qui computentur, recurre ad Doctores per nostrum Conciolum citatos, & ad Emmen. de Luca *in Miscel. Eccles. in supplem. d. disc.* 49. Vincen. de Franch. *d. dec.* 259. & ibi Adden. præcipue d. Carol. Ant. de Luca, Balmaseda *de collect. d. q.* 48. Marin. ad Reverter. *decis.* 113. Sanfelic. *d. dec.* 391. & ibi Severin. Donde. *consult.* 17. *per tot.* Tondut. *quæst. civil. dict. cap.* 26. *per tot.* Altimar. *ad consult.* Rovit. *de donativo post tom* 1. *consil. nu.* 11. Marotta *dict. discept.* 21. *per tot.* & ad alius, quos citat Amaya *in Cod. tit. de Decurionib. ad l.* 2. *&* 46. *num.* 68. & cuncta apud ipsos habebis.

DE ELECTIS AD PLURA OFFICIA. *Rubrica LXIV.*

NUllus ad aliquam administrationem bonorum Communis Deputatus eligi, aut deputari possit ad similem administrationem, prima durante, nullique Civi liceat plura officia, quæ propter personale exercitium incompatibilia reputantur, retinere.

SUMMARIUM.

1 *Onere duplici non debeat gravari.*
2 *Officia plura uni non sunt tribuenda.*

ANNOTATIO.

1 NEmo enim debet duplici onere gravari ad tex. *in l. navis onusta*, 4. *§. cum autem, ff. ad l.* Rodi. *de jactu. & in l. Titiuncum testamento*, 35. *§. qui in vita, ff. de legat.* 2. Barbos. *axiom.* 169. *n.* 1. Choel. *ad Bull. bon. regim. c.* 28. *n.* 42. & dixi ego *allegat. forens.* 14. *n.* 14. nec non Ruta *dec.* 672. *in fin. p.* 1. *recentiorum.*

ADDITIO.

IDeo fuit ita in hac rubrica statutum, ne ordo Reipublicæ confundatur, ita plurium officia confundendo, & difficile sit unum duorum vices sustinere, ad quod videndi Salgad. *de reten. Bullar. p.* 1. *c.* 8. *a nu.* 35. Fontanel *dec.* 247. *a nu.* 12. Cancer. *var.* 3. *cap.* 8. *n.* 96. Monras ad Xammar. *de privil. Civitat. Barchin.* §. 22. *a num.* 89. Roxas *de incompatibil. part.* 6. *cap.* 4. *per tot.* maxime *num.* 33. P. Marques *de Gubernator. lib.* 1. *cap.* 20. *fol. mihi* 118. quapropter in nostra Civitate tali casu ab ipsamet ad id dispensatur. 2

DE CLERICIS AD OFFICIA COMMUNIS NON ELIGENDIS. *Rubrica LXV.*

NE Clerici sæcularibus negotiis prægraventur, nullus ad officium aliquod Communis eligatur, aut illud exercere valeat: Quod si de facto aut per ignorantiam electus fuerit, talis electio non valeat.

SUMMARIUM.

1 *Clerici ad Officia sæcularia non sunt eligendi, & qua ratione.*

ADDITIO.

1 ET hoc fuit constitutum ne ab oratione, & Divini cultus servitiu distrahantur Clerici, officia sæcularia, & regimina exercendo, Roxas *de incompatibilit. par.* 6. *cap.* 4. *num* 36. Giarba *consf.* 21. *nu.* 8. Solorzan. *de jur. Indiar. tom.* 2. *lib.* 4. *c.* 4. *a num.* 42. *& cap.* 8. *num.* 16. Vela *dissert.* 43. *num.* 3. *&* 15. *& alii passim*, licet de consuetudine ad officia sæcularia admittantur, ut tradit Pilaja *dec. canon. tom.* 2. *dec.* 11. *num.* 85. *& seq.* quamvis hoc evitandum consulit propter incommoda, quæ sequuntur, si in ipso officiu delinquant, Solorzan. *d. t.* 2. *libr.* 3. *c.* 8. *in fin.* Guazzin. Jun. *ad defens. animar. lib.* 2. *defens.* 1. *cap.* 12. *nu.* 59. *& cap.* 13. *nu.* 59. ubi acerrime tenent ad Judicem Ecclesiasticum punitionem pertinere.

DE NUNDINIS. *Rubrica LXVI.*

IN Nundinis Sancti Ubaldi, Magistratus provideat, quod Syndicus Minor, more solito Apothecas conficiat, & Singulis Merciariis, & Artificibus extra loca, debita pensione constituta, assignet, quæ deinde ab eo, & ab altero deputato a Magistratu cum solita mercede, exigatur, & in constructionem novæ fabricæ, sive aliam publicam utilitatem, Consilio DD. Deputatorum adhibito, a Magistratu singulis annis expendatur: Nundinæ vero durare debeant per octo dies, videlicet, duos ante diem Festum S. Ubaldi, & sex post Festum: Quo tempore unicuique liceat libere, & absque solutione Gabellæ merces omnes, & Bestiamina cujuscumque generis, & alia ad prædictas Nundinas spectantia in Civitatem conducere, & ab ea etiam abducere, prout hactenus observatum est. Quilibet etiam dicto tempore Nundinarum in Civitate, vel ejus Districtu, Tabernam libere facere possit, & in ea quæcumque venundari ad victum necessaria, absque solutione Gabellæ, Armaque impune deferre: Tempus autem dictarum Nundinarum ob aliquam legitimam causam prorogari possit a Magistratu ad quatuor alios dies, & interim media Gabella prædictorum omnium Publicanis solvatur.

Nundinæ vero S. Angeli de mense Septembris incipiant in die Sanctæ Crucis, & durent spatio xvii. dierum. In quibus omnia, & quæcumque Bestiamina libera, & exempta a quacumque Gabella immitti, vendi, & extrahi possint. Nec interim utroque tempore Nundinarum fieri possit executio, seu arrestum, contra aliquem, seu alicujus bona, nisi de rebus occasione Nundinarum, prout hactenus observatum fuit.

SUMMARIUM.

1 *Nundinis durantibus nemo molestari, nec conveniri potest.*
Limita in Cathalonia ex causa censualium, ac violariorum, num 21.
Paritec limita pro delictis, seu contractibus commissis, aut contractibus in nundinis, nu. 22.
2 *Nundinæ in quo differant a mercatis.*
3 *Nundinæ cum immunitate fieri non possunt sine auctoritate Principis.*
Nec mercatus, num. 11.
Maxime in Cathalonia, & qua ratione, nu. 12.
Licet secus sit in mercatis in quibus immunitates non conceduntur, nu. 4. *&* 10.
5 *Nundinarum privilegio potest per debitorem renunciari expresse.*
Non tamen in præjudicium Universitatum, nu. 24.
6 *Nundinæ sunt de Regalibus.*
Hæc tamen Regalia est concessibilis, nu. 7.
8 *Dies destinata ad nundinas non potest mutari absque Principis licentia.*
Bene tamen locus, etiam in præjudicium vicinorum loci, in quo antea celebrabantur, nu. 9.
13 *Privilegia in Cathalonia nequeunt a Principe revocari.*
14 *Nundinæ, ac mercatus non possunt institui eadem die in præjudicium vicinorum.*
15 *Nundinarum tempore in aliquibus Provinciis tribuitur jurisdictio certis Officialibus.*
Non ita in Cathalonia, nu. 18.
16 *Appellatio ad quem est interponenda a sententiis Officialium nundinarum immediate a Rege concessorum.*
Quid, si nundinæ mediate fuerint concessæ, nu. 17.
Conciol. ad Statut. Eugubi.
18 *Consulum Maris jurisdictio a quibus tractatur.*
19 *Immunitates tempore nundinarum quæ sint concessæ.*
Et qua ratione, num. 20.
23 *Nundinarum tempore in causis proceditur summarissime.*
24 *Nundinæ, & mercatus an possint teneri diebus festivis, & feriatis.*
25 *Privilegium nundinarum, non utendo per decennium amittitur.*

ANNOTATIO.

QUod durantibus nundinis, & in diebus præcedentibus, & sequentibus illarum nemo molestari possit, nec in persona, nec in bonis, nec conveniri pro causa civili, uti habetur in hoc statuto post tex. *in Auth. ut non fiant pignora.* tradunt Mastril. *de Magistr. lib.* 3. *c.* 10. *nu.* 18. & Choel. *ad Bull. bon. regim. c.* 31. *nu.* 240. ubi dicit, neque in d. tempore fieri posse represalias, ut ibi per eum. 1

Nundinæ differunt a Mercatis, quia Mercatus dicitur locus, & dies destinatus vendendis rebus cum modico privilegiu, nundinæ vero dicuntur stati dies in locis certis mercandi causa libere concessi cum immunitate data a Principe vectigalium, & gabellarum, ut declarant Petr. Gregor. Tolos. *in Syntag. lib.* 25. *cap.* 3. *nu.* 5. & Choel. *in d. cap.* 31. *nu.* 234. 2

Nundinæ ulterius præsertim cum immunitate a pedagiis fieri non possunt sine auctoritate Principis, cum Universitates non possint concedere dd. immunitates, sed id spectet ad Principem, ut not. Thesaur. Natt. Restau. Menoch. Tholos. & Mastrill. quos refert, & sequitur Choel. *ad Bull. bon. regim. d. cap.* 31. *num.* 233. *& seq.* 3

Licet secus sit in mercatis, in quibus non esse necessarium privilegium Principis not. Resta *de Imper. qu.* 510. *privil.* 100. quem referendu sequitur Choel. *ubi supra.* 4

5 Renuntiari vero an possit per debitorem d. privilegio nundinarum differit Petr. Peech. de jure sisten. c.9. n.3. & seq. ubi tenet partem affirmativam, cum d. Privilegium sit introductum in favorem Univers. dummodo renuntiatio sit expressa, alias secus, ut ibi per eum.

ADDITIO.

6 NUndinæ sunt de Regalibus, ut traditur a nostro Conciolo, & ita a solo Rege, seu Principe Supremo concedi possunt, & non a Baronibus, Eminen. de Luca, de Regalibus disc.131. nu 4. & disc.132. nu.3. Scoppa ad Gratian. obser.21. nu.1. & 2. Capon. discept. forens.91. art.1. n.5. & seqq. Ripoll. de Regalius c.42 n.1. & seq. Doctissimus Blas. Altimar. de nullitatib. r.2. p.1. rub.3. qu.31. n.32. & seq. Capiblanc. de Baronib. prag.8. p.1. nu.187. & p.2. nu. 52. Novar. de gravam. vassal. tom.1. gravam.326 nu.1. & fere per tot. Giurba obser.32. nu.1. Castill. de tertiis cap.41. nu.96. Antonel. de loc. legal. lib. 2. cap.35. num.1. Barbos. in l. unic, Cod. de nundinis nu.8. Manfrell. ad Capic. Latr. obser. 191. num. 5 Antun. Portugal. de donatio. Reg. part.2. cap.23. nu.6. & 12. Rovit. ad Rub. pragm, de nundinis num 7.

7 Bene tamen est verum, quod hæc Regalia est de concessibilibus, & ideo potest acquiri in immemoriabili possessione, seu titulo, ac privilegio in ea fundatis Ripoll. ubi proxime nu. 14. & seq. Capon. d. discep.91. art.1. nu.8. Eminen. de Luca d.disc, 131. nu.4. Rovit. ad pragm.1. de nundin. nu.2.

8 Unde est quod dies destinata ad dictas nundinas non potest mutari absque Principis licentia, pariter nec tempus, Capon. d. discept.91. art.3. nu.21. & art.4. nu.6. Ripoll. d.c.42. nu.17, Capiblanc. ubi supra tom.2. c.16. nu.19. Portugal. ubi sup. n.12.
9 locus autem potest mutari ab Universitate absque licentia Principis, & non obstante contradictione vicinorum loci, in quo antea relebrabantur nundinæ, Ripoll. d cap. 42. n.33. & seqq. Capon. dict. discep 91. art.3. nu.16. & seq. præcipue nu.20. Capiblanc. de Baronib. tom.2. d.cap.16. nu.14. & seq. Cancer. var, cap 13. a nu.283. ad 250.

10 Mercatus autem, qui singulis hebdomadis, & in diebus definitis circa Victualia pro majori commoditate in aliquo determinato loco fieri solent, possunt institui, ac fieri a Baronibus, & Universitatibus absque Principis licentia, Eminen. de Luca dict. disc.132. num.5. in fin. Capon. dict. discept.91. art.4. num.5. Ripoll. d. cap 42. nu. 11. & seq Capiblanc. de Baronib. pragm. 8. part. 2. nu. 53. & alii, quos citant Antun. Portugal. dict. cap.23. num.8. Rovit. in rub. ad pragm. de nundin. num 7,
11 pag 492. Antonel dict. cap.35. nu.2. nisi aliqua immunitas concederetur, seu guidatics euntibus, ac redeuntibus, quia tunc licentia Principis requireretur, Scoppa dict. obser. 21.
12 num. 3. quapropter cum in hac Provincia fere omnes Universitates habeant saltem guidatica pro euntibus, & redeuntibus, est inde quod omnes habent Regia Privilegia.

13 Et ista Regia Privilegia in hac nostra Provincia nequeunt a nostro Catholico Rege (salva sua clementia) etiam quomodocumque concessa, revocari, ex quo uti contractus censentur, Ripoll. dict. cap.41. num. 42. ubi Fontanel. citat. Antun. Portugal. de donationib. Reg. part.2. cap 11. nu 54. & seq. quidquid aliter sit de jure, quod videre poteris penes dict. Ripoll. ibid. nu 38. & seq. Capon. dict. discept.91. art.3. nu.6. Manfrell, dict, obser.191. num.8.

14 Nundinæ autem, & mercatus nequeunt concedi in præjudicium locorum vicinorum, & ita in eisdem diebus, in quibus in locis vicinis sunt constitutæ, sicque in præjudicium tertii, imo reluctante Universitate, quæ habet antiquum privilegium, modernus concessum est revocandum, taliter quod bene esset, ut cæteræ Universitates convicinæ ad dictam impartitionem privilegii vocarentur, Capiblanc. dict, pragm, 8. part. 2. num. 54. Doctissimus Altimar. dict. rubr.3. qu. 31. num 25. Capon. dict. discept.91. art.1. num.19. Pacirhel. de distan. cap.6. membr.3. num. 8. & 9. Antonel. dict. cap. 33. nu, 3. Portogal. dict. cap.23. num.23.

15 Licet in aliis Regnis, & Provinciis in concessionibus nundinarum pro tempore, quo hæ durant tribuatur jurisdictio in ipsis, veluti Magistro nundinarum, Doctissimus Altimar. dict. qu.31. a nu.22. Caput. de regim. Reipub. c.7. §.2. nu 7. Novar. de gravam. vassal. tom.2. gravam.58. nu.1. & seq. Manfrell. d. obser.191. nu.15. & seq. & tunc si immediate ab ipso Principe 16
sint concessæ, appellatur ad Officiales Regios a declarationibus factis per dictos jurisdictionem exercentes in nundinis, non autem ad Officiales Baronum, etiam merum imperium habentium, Capiblanc. de Baronib. lib.2. cap 39. Altimar. d. qu.31. d. num.22. Novar. d.gravam.58. Carol. Anton. de Luca ad decis. Vincen. de Franch. observ.511. nu.3. Si autem per dictum Baronem fuerint concessæ cum assensu Principis ad Officiales Ba- 17
ronis, non autem ad Officiales Regios appellatur, pro mille d. Doctissimus Altim. ubi prox. num. 24. Capibl. Novar. Scyoloys, & alios citat.

Attamen in hac nostra Provincia non ita pro nundinis juris- 18
dictio aliqua tribuitur alicui Officiali speciali ad id deputato, sed in ipsis jurisdictionem exercent Officiales Regii, si sunt in locis Regiis, & Officiales Baronum, si sunt in locis Baronum, tam in prima, quam secunda instantia, prout in aliis negociis, licet in nostra Civitate, ac aliis adsit Consistorium Consulum Logiæ Maris, qui pro rebus mercantilibus jurisdictionem habent, non solum tempore nundinarum, sed etiam omni tempore, de quibus videndi Ripoll. de Magistrat. Logia Maris per tot. integr. tractat. Xammar. de privil. Civitat. Barcin. §.10. nu.20. Nobilis, ac Meritissimus Regens Noster Cortiada decis.10. a num.229. in fin. & decis.38. num.5. & alii, quos citavi infra lib.5. rub.1. num.10.

Pariter licet de jure communi per l. unic. Cod. de Nundin. 19
sint concessæ tot immunitates a Gabellis, & privilegia euntibus, ac recedentibus a nundinis, de quibus late Capon. dict. discept.91. art.1. & 2. Ripoll. d. cap.42. num.26. Eminen. de Luca dict. discurs.131. num. 5. & 9. Antonel. dict. cap.35. num.6. & seq. Barbos. in dict. l. unic. Cod, de nundinis Amaya in lib.15. libr.10. Cod. tit. de Decurionib. num.31. Manfrell. ubi sup. Antun. Portugal. d. cap. 23. a num.14. ea sane ratione,
quia in commerciis tota versatur utilitas Reipublicæ, cum 20
ita Civitates fiant ditiores, & abundantiores, tum hominibus, tum rebus, Amaya ubi proxime num. 30. Capon. dict. discept 91. art. 1. num. 7. Ripoll. d. cap.42. num. 2. & seq. ego infra lib.5. rub.1.

Tamen in hac nostra Provincia omnes hæ immunitates 21
euntibus ad nundinas non servantur, ea maxime, ut censeantur guidati, cum debitores ex causa censualium, & violariorum, qui se obligarunt in bonis, & personis non sint guidati, ut citatis Cancer. & Fontanell. adducunt Ripoll. dict. cap. 42. numer. 27. cum seq. Capon. d. discept. 91. art. 2. numer. 13.

Delinquentibus autem, aut contrahentibus in ipsismet nun- 22
dinis, dicta immunitas non servatur, sed possunt puniri, & conveniri eis durantibus, Capon. dict. discept. 91. art. 2. nu. 7. & seq. Portug. d. cap. 23. nu. 17. Passerin, a Sextula in c. Romana 1. §. contrahentes, de foro compet. num.87. ubi Capiblanc. Sryaloy. Novar. & alios citat, in quibus invenies casus, in
quibus dicta immunitas denegatur; quapropter in negociis, 23
& causis nundinarum proceditur summarissime, & absque processu judiciali, Barbos. in d. l. unic, C, de nundin. num. 5. Eminen. de Luca d. disc.132. num.5.

Huic sane immunitati, quod durantibus nundinis non pos- 24
sint conveniri, aut capi, nequeunt contrahentes in præjudicium Universitatum expresse renuntiare, & ita ad instantiam Universitatum debent relaxari, non obstante renuntiatione prædicta, ut citatis Fontanel. Mier. & aliis, tradit d. Capon. d. art.2. nu.5. Ripoll. d.cap.42. nu 29. & seq.

Unde si vis scire, an nundinæ, & mercatus possint teneri 25
in diebus feriatis, & festivis in honorem Dei, recurre ad Doctores citatos per Modernum Scoppa. in d. obser. 21. ad decis. Gratian. & per Manfrell. ad Capyc. Latr, d, observ. 191. per tot. maxime nu.13. & per d. Antun. Portugal. d.cap.23. nu.12. penes quos reperies latissime materiam tractatam, & digestam: ipsos consule,

Nota pro coronide, quod privilegium nundinarum amitti- 26
tur, si concessionarii per decennium eo usi non sint, l.1. ff. de nundin. glos. ad l. unic Cod. eod. Ripoll. Capyc. Borrel. Thesaur. & alii, quos citat Portugal. d, cap.23. nu.21.

DE BRAVIO PONENDO. Rubrica LXVII.

EXponatur in Nundinis S. Ubaldi Bravium loco solito panni boni, & convenientis, sive Sagula, valoris scutorum decem, impensa Cameræ Ducalis, & Ei, qui Balista Taxillo magis accesserit, id a D. Locumtenente, a Magistratu in casu dubio declarandum, loco Præmii statuatur, & assignetur.

SUMMARIUM.

1 Bravii materia a quibus tractetur.
2 Bravium currentes insimul ad locum destinatum pervenientes, an iterum currere debeant.

ADDITIO.

1 AD materiam nostri statuti non prætermittas videre Anton. Corset. Auctorem Siculum inter tractatus variorum, qui de hoc Bravio tractatum fecit, penes quem reperies quæstiones juri conformes, curiosas, ac delectabiles, ipsum consule.

Scias tamen, quod si plures equi, simul eodem momento ad 2
locum destinatum pervenerunt, Bravium non debetur, sed iterum est currendum, an vero omnes, sed solum qui simul pervenerunt, ardua est quæstio quem videre poteris penes Cevall. Caball. Niger. & alios, quos citat Mudero. Sabell. in summ. divers. tract. §. Bravium, n. 3. si tamen res esset divisibilis, credo æqualiter veniret dividenda, si indivisibilis, tunc iterum currere esset necesse, & hi tantum, qui simul pervenerunt, Sabell. ubi supra vers. Quod si præmium, &c.

DE NOVIS CIVIBUS RECIPIENDIS. *Rubrica LXVIII.*

NOn possit in posterum Exterus in Civem recipi, nisi prius domum in Civitate, vel saltem prædium habeat in Territorio Eugubii: Qio casu debeat a Magistratu poni ad Partitum in Consilio DD. Deputatorum, & si fuerit pro majori parte obteotum, concedatut ei immunitas ad decennium ab omnibus Collectis, & Functionibus, exceptis officiis Communis, quæ grstis, & hilariter subire, prout cæteri Cives, teneatur: Possit tamen aliqua persona Nobilis & de Civitate nostra benemèrita in Civem grati animi causa per eosdem libere recipi, & admitti, etsi domum, vel prædium, ut supra, non possideat.

Quod si aliquis Comitatensis habitaverit in Civitate per decenuium, Volumus eum teoeti ad onera sibi imponenda a DD. Confalonerio, & Consulibus: Si vero Comitatensis venit inhabitare Civitatem, & petat se recipi in Civem, tunc servatis servandis io Civem recipiatur, ac potiatur Privilegiis Civium, & Mandatis Superiorum parere tenestur.

Possit etiam Magistratus absque assensu Deputatorum concedere immunitatem similem novis Incolis venientibus ad habitandum in Districtu, præstita tamen csutiooe permanendi, & solutis utroque casu, solitis emolumentis Cancellario, & Familiæ Communis, Qui Cancellarius teneatut conficere, & eisdem assignare Litteras psteotes cum insertione prædictorum.

SUMMARIUM.

1 *Privilegia concessa novis Civibus habent locum durante habitatione.*
2 *Immunitas concessa Civibus venientibus ad habitandum est valida.*
In statu tamen Ecclesiastico requiritur confirmatio a Sacra Congregatione, num. 3.
Et competit eorum familiæ, n. 7.
Non tamen extenditur ad onera propter bellum, n. 8.
4 *Civis creatus cum obligatione tenendi domum apertam, quomodo dicatur obligatus.*
5 *Cives ut proprie dicantur, requiritur habitatio.*
6 *Civilitatis propria, & ad instar materia remissive.*

ANNOTATIO.

1 PRivilegis concessa novis Civibus quod habeant locum durante habitatione in Civitate tantum, & aon ultra, statuit *Sacr. Congregatio* teste Choel. *ad Bull. bon. regim. cap.* 50.
2 *n.* 109. Immunitatis cuncassio facta per universitatem veoienti de novo ad habitandum io Civitate quod sit valida, tenent Bart. *in l. vacatis* 19. *sub n.* 6. *C. de decur. lib.* 10. Osasch. *dec. pedem.* 95. *n.* 25. *&* 26. Roman. *cons.* 252. *nu.* 5. & alii plures, quos refert, & sequitur Choel. *in d. c.* 50, *n.* 114.
3 Quod tamen non sit valida in Statu Ecclesiastico sine confirmatione Sacr. Congregationis super bono regim. tenet Choel. *dict. cap.* 50. *num.* 55.
4 Novus Civis factus cum unere tenendi domum spertam in Civitate, an dicatur obligatus sub modo, vel subconditione, & hoc ut ipse incidat in pœnam, ao requiratur monitio, seu interpellatio, & late de materia disserit Cyriac. *controv.* 153. *n.* 53. 55. *& seqq.* videas ibi per eum.

ADDITIO.

CUm in hac nostra Provincia pene omnes Cives ad civilitatem his immuoitatibus alliciantur, pauca de iis dicam; 5
tamen ad hoc, ut Cives proprie dicantur, habitatiu per certum tempus determinata desideratur, *ut dixi supr, hoc lib. rubr.* 61. *nu.*4. & de his loquitur Foutanel. *dec.* 171. *nu.*1.
Itaque hoc statutum loquitur de civilitare propria, nun au- 6
tem de originaria, seu privilegista, vel ad instar, de quibus Xammar. *de privil. Civitat. Barcin.* & ibi Monras §. 17. *a n.* 42. Emin. de Luca *de jurisd. disc.* 46. *nu.* 9. *vers. Aut hujusmodi, &c. & de prabimen. disc.* 13. *n.* 26. *& seq. & disc.* 37. *fere per tot.* Giurb. *obser.* 78. *& observ.* 18. & in terminis nostræ civilitatis Matthæu. *de regim. Regn. Valen. c.* 5. §. 3. *per tot.* Rodoer. *cons.* 2. *num.* 47. *& seqq.* Doctiss. Altim. *ad cons.* Rovit. *lib.* 2. *obser.* 62. *& ad lib.* 1. *obser.* 48. apud quem, & DD. ab eo citatos reperies, quæ volueris, & apud Modern. Castald. *consult. foren.* 15. *&* 53. *per tot.* ipsos consulas.
Hæc immunitas ita concessa civibus noviter teceptis exten- 7
ditur ad totam eorum familiam, Doctiss. Altimar. *ad cons.* Rovit. *libr.* 2. *observ.* 60. *nu.* 3. *&* 5. licet sit verum, quod ea
non extenditur ad onera propter bellom imminens, a Prin- 8
cipe, seu Rege imposita, Altimar. *ibid. obser.* 93. n. 52. Reverter. *dec.* 530. & ibi Mariu.

DE CAPITANEIS CASTRORUM, & EORUM OFFICIO. *Rubrica LXIX.*

CApitanei Castrorum diligenter invigilent, ut Muri, Viæ, Pontes, Fontes, & similia in eorum jurisdictione existentia per Homines Locorum conservari, & instaurari debeant, & cum opus fuerit, denuncient Magistratui, ut prædictis omnibus mediante persona Syndici Communis, vel alterius ab eo deputandi providere possit: Causas, quæ in dies a Judicibus eis committi solent, diligenter cognoscant, & pro Justitia summarie terminent in causis civilibus: ultra x. florenos se non intromittant, sed Ordinario relinquant: Et io Damnis D. non credatur eis, nisi pro tribus lib. & cum Plazzario pro libris v. Cum testibus autem etiam in majori summa procedere possiat, nisi tamen propria Statuta Locorum aliter disponant.

Caveant etiam, ne excedant in eorum Jurisdictione, & abstineant ab illicitis exactonibus, & extorsionibus: Ideoque permittatar aditus, & recursus ad Dominum Locumtenentem, qui summarie, & de plano gravamina revocet, & singulorum idemnitati, ut juris erit, provideat: Pareant etiam Mandatis Judicum, & Magistratus, ad pœnam contrafacienti quocumque casu xxv. librarum qualibet vice incurrendam, & Cameræ Serenissimi applicandam ultra refectionem damnorum, ac interesse Parti faciendam: De quibus etiam duraote eorum Officio, cooveniri, & puniri possint: Quo finito stare debeant ad Syndicatum.

SUMMARIUM.

1 *Capitaneorum cum jurisdictione materia.*
2 *Capitanei cum jurisdictione nequeunt constitui a Baronibus cum limitatione.*

ADDITIO.

1 DE his Capitaneis cum jurisdictione, & de eorum Locumtenentibus loquuntur Doctores passim, & ita de hac rubrica me expediam cum sola remissione ad Doctissimum Altimar. *de nullitat. rubr.* 10. *qu.* 8. *n.* 51. Carol. Ant. de Luca *observ. ad dec.* 511. Vinceo. de Franch. *n.* 2. Severin. *in addit, ad dec.* 362. Sanfelic. *lib.* 3. *per tot.* ipsos consule.
Attameo non ignores, quod hi Capitanei Castrorum, de a 2
quibus in statuto, non possunt constitui a Baronibus cum restrictione aliqua, veluti quod non procedant ipso Barone inconsulto, vel non se intromittant in aliqua causa, oisi. Doctissimus Altimar. *d. rubr.* 10. *q.* 13. *n.* 5. *& seqq.* quod nota pro Officialibus Baronum in hac nostra Provincia.

CASTRA, ET VILLÆ CIVITATIS EUGUBII, ET CASTRORUM DISTANTIÆ. *Rubrica LXX.*

Terra Cantiani diſtat a Civitate Eugubii decem Miliaribus. m. 10.
Caſtrum Coſtacciarii. m. 7.
Caſtrum Schiggiæ. m. 6.
Caſtrum Serræ S. Abundii. m. 16.
Caſtrum Collis Palumbi. m. 8.
Caſtrum Branchæ. m. 7.
Caſtrum Montis Epiſcopi. m. 9.
Caſtrum S. Benedicti. m. 7.

Hæc habent proprios Officiales.

Caſtrum Torris Calceolariorum. m. 5.
Caſtrum Turris Ulmi. m. 6.
Caſtrum Paſcelupi. m. 9.
Caſtrum Serræ Brunamontis. m. 7.
Caſtrum Careſti. m. 9.
Caſtrum Glomeſi. m. 11.
Caſtrum Colognolæ. m. 4.
Caſtrum Valliſingenii. m. 7.
Caſtrum Galgatæ. m. 8.
Caſtrum Carpiani. m. 7.
Caſtrum Danæ. m. 8.
Caſtrum Camporegii. m. 7.
Caſtrum Serræpartutii. m. 10.
Caſtrum Sioli. m. 7.
Caſtrum Montis Brevis. m. 10.

Quæ ſequuntur ſunt de Gubernio D. Locumtenentis.

Caſtrum Vallis Fabricæ. m. 15.
Caſtrum Petrorii, & Scripti. m. 8.
Caſtrum Febini. m. 9.
Caſtrum Colcelli. m. 9.

Quæ ex privilegio ſunt ſubjecta privatis Perſonis.

Caſtrum Piſcinæ. m. 10.
Caſtrum Caſtiglioni. m. 7.
Caſtrum Inſulæ Fuſariæ. m. 12.
Caſtrum Baccareſchæ. m. 7.

Sunt etiam alia Caſtra, & Loca, quæ ex Scripturis Archivii apparent olim fuiſſe de Territorio, ac Juriſdictione Civitatis Eugubii, videlicet.

Terra Pergulæ: Caſtrum Montis Sicci: Caſtrum Frontoni: Caſtrum Petrælongæ: Et, alia Loca, quæ omittuntur.

Villæ autem ſunt ſequentes.

Villa Bagellatæ.
Villa Padulis.
Villa Abbatiæ.
Villa Dondanæ.
Villa Vignoli.
Villa Catignani.
Villa Barci.
Villa Braccioli.
Villa Magna.
Villa Anſciani.
Villa Fugnani.
Villa S. Andreæ.
Villa Corgnaleti.
Villa Colalti.
Villa Trebbii.
Villa Coldepecciæ.
Villa Perticani.
Villa Montisbolli.
Villa Colmartini.
Villa Caprile.
Villa Coldecanale.
Villa S. Andreæ Inſulæ.
Villa Pedis Roccæ.
Villa Scaſſajolæ.
Villa Rancanæ.
Villa Valbanoſæ.
Villa Campetelli.
Villa Chignani.
Villa Inſulæ Schiggiæ.
Villa Montis.
Villa Pezzæ.
Villa Inferni.
Villa Calvanæ.
Villa Carboneſchæ.
Villa Vaccariæ.
Villa Fanucchiæ.
Villa S. Martini de Serra.
Villa Ghiggiaai.
Villa S. Mariæ dalle Foſſe.
Villa S. Stephani de Arcella.
Villa Vallis Claſcei.
Villa Baroncelli.
Villa Collonatæ.
Villa S. Victorini.
Villa S. Juſtini.
Villa S. Cipriani.
Villa Careſtelli.
Villa Montis Salajoli.
Villa Montis Urbini.
Villa S. Eraſmi.
Villa S. Lazari.
Villa Monticelle.
Villa Montis Lugliani.
Villa Montanaldi.
Villa Agelli.
Villa S. Apollinaris.
Villa Narzallæ.
Villa S. Martini de Colle.
Villa Nerbeſcis.
Villa Veſce.
Villa Terzani.
Villa Fuſciani.
Villa Piſiani.
Villa S. Angeli Fontis Laureti.
Villa Goreggi.
Villa Plebis Agnani.
Villa Carbonanæ.
Villa S. Angeli de Aſſino.
Villa Nognæ.
Villa Colecchiæ.
Villa Plateæ.
Villa Collis Torturæ.
Villa Laureti.
Villa Montis Læti.
Villa Cellæ.
Villa Petazzani.
Villa S. Petri de Chieſce.
Villa Arſanæ.
Villa Buotani.
Villa Saxi.
Villa S. Laurentii.
Villa S. Mariæ Cortini.
Villa Palatii Podii.
Villa S. Mariæ Curani.
Villa Serra Maggi.
Villa Montiſpiccognolæ.
Villa S. Angeli poſt Serram.
Villa Valde Caſe.
Villa S. Joannis poſt Serram.
Villa Vallis Faggiæ.
Villa S. Angeli de Crepeggio.
Villa S. Chriſtophori de Soſſiano.
Villa Fontis Copertæ.
Villa Liſciani.
Villa Balbani.
Villa Moria.
Villa Claſernæ.
Villa Pontis Riccioli.
Villa Belfortis.
Villa Palcani.
Villa S. Apollinaris de Cantiano.
Villa S. Bartholi.
Villa Montis veteris.
Villa Sorchiæ.
Villa Campetri.
Villa Lecciæ.
Villa S. Angeli Valdelatro.
Villa Montetocis.
Villa S. Margheritæ poſt Conductum.
Villa Spognolæ.
Villa Calamorciæ.
Villa Submontis.
Villa Sancti Donati.
Villa Sancti Angeli de Coſta.

Finis Libri Primi.

STA-

STATUTORUM CIVITATIS EUGUBII

LIBER SECUNDUS.

DE CITATIONIBUS, ET RELATIONIBUS. *Rubrica Prima.*

QUIA Judicium sumit exordium a Citatinne; ideo Statuitur, & Ordinatur, quod quilibet Civis, vel Incola Civitatis Eugubu, ejusque Comitatus, & Districtus citari debeat personaliter, vel ad Domum suæ solitæ habitationis, & sufficiat unica Citatio ad hoc, ut contra eum legitime procedi possit. Quod si ordinarie agatur, Citatio pro prima vice fiat cum Cedula, quod citarus pro certa die compareat ad respondendum Petitinni, sive Libello, & Scripturis contra eum producendis: Et si Citatus distet a Civitate ultra duo milliaria, addatur, quod debeat eligere locum citationis in Civitate, vel Procuratorem constitnere, cum comminatione, quod alias citabitur ad Valvas Palatii: Et Judex, si dictus Citatus non elegerit locum citationis, ut supra, teneatur pronuntiare, quod citetur ad Valvas, & eidem notificetur cum cedula per Plazzarium, qui teneatur illam præsentare personaliter dicto citato, alioquin debeat affigere ad ostium citandi.

Si vero summarie, vel executive agatur, possit Debitor citari oretenus pro certa die, & Plazzarius teneatur exprimere nomen Creditoris: & coram quo Judice: Et si citatio fiat in Comitatu, nec Plazzarius invenerit aliquem in Domo citandi, debeat prædicta omnia exprimere alicui de familia, & ejus defectum uni ex vicinioribus, ad hoc ut dicta citatio aliquo modo innotescat: Et nihilominus Actore instante, Judex assignet terminum Citato ad eligendum locum citationis, sive ad constituendum Procuratorem, cum eadem comminatione, quod alias citabitur ad valvas, & talis Pronuntia intimetur cum cedula.

Quod si agatue contra forensem habitantem in Civitate vel Districtu, citetur ad locum solitæ habitationis, & si Domicilium certum non habeat, citetur per Plazzarium ad Valvas Palatii, cum cedula affigenda, & assignatione termini pro certa die ad comparendam, & respondendum: Si vero agatur contra forensem habitantem extra Civitatem, sive territorium conveniri, & citari possit ad valvas Palatu, modo qun supra. In aliis vero casibus a jure permissis, obtentis prius Litteris citatotiis a Judice ordinario, citetur in loco suæ solitæ habitationis, & deinde procedatur contra eum juxta formam juris & Statutorum. In citationibus autem Minorum observanda erunt, quæ dicemus intra sub Rubr. De Conventione minurum.

Citatio autem fieri possit qualibet die, etiam feriata in honnrem Dei (exceptis Paschalibus) dummodo fiat pro die juridica, & ante sonum Ave MARIA, pro die sequenti, alias si personaliter fiat, eadem die antequam Judex sedeat ad Jus reddendum: Et in prædictis credatur Relationi Plazzarii, quæ per eum fieri debeat in termino, alias citatin, sive Relatio non valeant: Et omnes prædictæ citationes censeantur factæ de Commissione, & licentia Judicis, etiamsi de ea aliter non constaret; Nisi in casibus, in quibus requiritur venia: Tunc enim licentia a Judice expresse petenda est.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum, quod prima citatio fiat cum cedula, est de forma, & sine illa actus corruit.*
2 *Citationis defectus probatur ex revolutione actorum.*
Si tamen processus sit integer, alias secus, ubi, n. 3.
4 *Citatio ad domum in causa gravi ante litem contestatam, non sufficit, sed requiritur personalis.*
Non tamen in Cathalonia, n. 34.
Et nisi statutum permitteret citationes fieri personaliter, vel ad domum, ibi, *n. 5.*
Licet contrarium teneant aliqui Doctores, ibi, *n.* 6.
7 *Citatio facta ad domum, ut valeat, quæ requirantur.*
Et est notificanda uni de domo, n. 36.
8 *Judicium incipi non potest cum Procuratore, quando causa est gravis.*
Maxime si causa sit commissaria, ibi, *n.* 9.
Supradicta procedunt, quando principalis est præsens, alias secus, ibi, *num.* 10.
Si vero non sumus in principio causæ, Procurator semper citari potest, ibi, *num.* 11.
12 *Citatio requiritur personalis in iis, quæ sunt valde præjudicialia, & num.* 35.
13 *Citatio facta ad apothecam non est valida, & n.* 40.
Nisi in dicta apotheca habeat adstam per [illegible], *n.* 41.
14 *Citatus ad hodie per totam, intelligitur pro hora audientia.*
15 *Citatio fieri non potest in die feriata pro die non feriata.*
Intellige, ut num. 43.
Contrarium tamen servatur de consuetudine, ibi, *n.* 16.
17 *Citatio nulliter facta sanatur per comparitionem partis.*
Etiamsi citatus compareat ad dandum de nullitate citationis, ibi, *num.* 18. *& n.* 52.
Imo sufficit sola constitutio Procuratoris, n. 19.
20 *Statutum, quod forensis citetur ad domum solitæ habitationis intelligitur de habitatione tempore citationis, & n.* 37.
Et domus habitationis dicitur, ubi adest uxor cum familia, ibi, *num.* 21. *& num.* 38.
22 *Citandus comparens habetur, ac si citatus fuisset.*
23 *Citari non possunt sine venia Parentes, Episcopus, Patronus, & alii relati, & num.* 53.
Nisi in libello persona citanda sit expressa, n. 54.
24 *Citatio prima uti continens defensionem naturalem nequit a Principe tolli.*
Bene tamen alia, num. 29.
25 *Citatio est fundamentum judicii.*
26 *Citationis materiam qui tractant remissive.*
27 *Citatio ad quos effectus desideratur.*
28 *Citatione prima facta, tollitur nullitas ex defectu citationis.*
30 *Statutum disponens, quod quis condemnetur, nulla citatione præmissa, non est validum.*
Et ita licet statutum dicat quod procedatur de plano, &c. non venit sublata citatio, num. 31.
32 *Citationis nullitas in supremis Tribunalibus non attenditur, nisi merita habeat annexa.*
33 *Citationis defectus exceptio nunquam venit rejecta.*
39 *Citatio contra carceratum sufficit ad domum fieri.*
42 *Citatio ad domum, in qua non habitat citandus, convalidatur per ejus comparitionem.*
44 *Altimar laudatur.*
45 *Citatio an possit fieri in Ecclesia.*
46 *Citatio in scriptis est necessaria in multis casibus, maxime quando citatur persona illustris.*
47 *Citatio non potest fieri de nocte.*
Intellige, nisi adsit necessitas, n. 48.
An autem contractus, & testamentũ, n. 49.
50 *Nox in materia citationis quomodo computetur.*
51 *Dies in dicta materia quomodo intelligatur.*
55 *Pœna incursa ob citationem executam non petita venia, parti, non fisco, est applicanda.*

A N N O T A T I O.

STatutum prædictum mandans quod in causis ordinariis prima 1
citatio fiat cum cedula videtur esse de forma, ita ut illa non
servata citatio sit nulla not. Fenzon. *ad stat. Urb. lib.* 5. *c.* 51. *n.* 14. *&*
15. & Rota *in Romana vineo* 21. *Aprilis* 1614. cor. Card. Pamphilio.
Citationis defectus probatur ex revolutione actorum, ea qua 2
tollitur omnis præsumptio in contrarium, ut not. Posth. *de
subhast. inspec.* 23. *n.* 89. Ursell. *in exam. opusc. concl.* 521. *n.* 20.
& seqq. Rota apud Gregor. XV. *dec.* 416. *num.* 5. *&* 6. &
apud Niger. *de subhast. dec.* 32. *n.* 6. & apud Posti. *ubi supra
dec.* 17. *num.* 2. Si tamen processus sit integer, uti in dubio 3
præsumitur, secus tamen si appareat non integer, & defectivus, Posti. *ubi supra n.* 91. & Rota apud eum *dec.* 29. *n.* 3.
& dec. 33. *in fin. & dec.* 81. *n.* 4.
In causa gravi non sufficit citatio ad domum, vel per edi- 4
ctum ante litem contestatam, sed requiritur citatio personalis,
ut post Roma. Soccin. Ursell. ad Afflict. Claud. ad Bertaz. &
Vanri. per eum relatos, firmat Grat. *discept. forens. cap.* 145.
n. 9. *p.* 1. Nisi tamen per statutum concedatur fieri posse ci- 5
tationes alternative personaliter, vel ad domum, uti habetur
in hoc statuto, quia tunc non esse requirendam personam voluerunt Maran. *in prax. p.* 6. *de citat. nu.* 126. Gratian. *dict.
c.* 145. *n.* 10. Scac. *de jud. lib.* 1. *c.* 45. *n.* 5. Penzon. *ad stat.
Urb. lib.* 1. *c.* 51. *n.* 2. & Rota *dec.* 159. *n.* 2. *p.* 1. *rec.* licet 6
contrarium, imo etiam stante dict. statuto loquente alternative de citatione facienda in personam, vel ad domum in causa gravi requiri citationem personalem ante litem contestatam
voluerunt Roma. & Imol. *in l.* 4. §. *Prætor ait, ff. de damn.
infect.* quorum opinionem veriorem dicit Gratian. *ubi supra*,
ubi affert limitationes.
Quæ autem requirantur, ut citatio facta ad domum valeat, 7
vide Tiraq. *de retrac. lignag.* §. 9. *glos.* 2. *fere per tot.* ubi dicit,
n. 25. quod si nuntius referat citasse ad domum, & non addat in qua habitar, citatio non valet, ut ibi per eum.
Judicium vero quod non possit incipi cum Procuratore, quan- 8
do causa est gravis, tradunt Tiraq. *de retrac. lignag. tit.* 5. §. 9.
glos. 3.

glos. 3. n. 8. Menoch. *de recup. possess. remed.* 8. n. 74. & alii
quos refert, & sequitur Gratian. *d. cap.* 145. *nu.* 1. *& seqq.*
ubi testatur de veriori opinione, *& dec. Marc.* 154. *nu.* 1. *&*
seq. Giurb. *dec.* 25. *nu.* 4. *& seqq.* & Cancer. *var. resol. p.* 3.
9 *cap.* 14. *num.* 123. ubi testatur de communi opinione. Maxi-
me quando causa est commissariæ, Vant. *de nullit. in tit. de*
nullit. ex defect. cit. n. 83. *& seqq.* quem refert, & sequitur
Rota *decis.* 495. *n.* 3. *par.* 3. *rec.* Quæ habent locum, quan-
10 do principalis est præsens, alias secus Vant. *ubi supra nu.* 84.
Gratian. *decis.* 154. *num.* 3. *& dict. caput.* 145. *num.* 2. quod
tamen non habet locum in Civitate, Adden. ad Greg. XV.
dec. 127. *num.* 12.

11 Si vero non simus in principio causæ, procurator indistin-
cte citari potest, ut tradunt Vant. *ubi supra n.* 85. & Fenzon.
ad stat. Urb. lib. 1. *cap.* 53. *in princ.* debet tamen constare de
mandato procuratoris, Vant. *de nullit. ex defect. mand. n.* 62.
Covar. *pract. quæst.* 25. *num.* 4. quos referendo sequitur Rota
12 apud Posth. *de manut. dec.* 492. *num.* 3. Et quod citatio debeat
esse personalis, non autem domi dimissa copia, quando agi-
tur de iis, quæ sunt valde præjudicialia, dixit Rota apud
Zacb. *de societ. decis.* 7. *numer.* 5. & apud Merlin. *de pignor.*
decis. 109. *num.* 14. *& seqq.* Citatio vero facta ad apothecam
13 non est valida, Carpan. *ad Stat. Mediol. lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 151.
Surd. *cons.* 88. *numer.* 5. *libr.* 1. Fenzon. *ad stat. Urb. libr.* 3.
cap. 51. *num.* 9. ubi hoc limitat, nisi citatus in ea habita-
ret, ut ibi per eum.

14 Citetur si quis ad hodie per totam, intelligitur pro hora
audientiæ, & non arguit, sententiam ferri non posse, nisi in
extrema hora dici, ut docent Posth. *de manut. obser.* 84. *n.* 43.
Rota *dec.* 199. *nu.* 11. *par.* 5. *recent. & in Senogallien. Salvia.*
3. *Junii* 1647. coram Eminentissimo Corrado *post princ.*

15 Citatio licet de jure communi fieri non possit die feriata ma-
xime in honorem Dei pro alia die non feriata secundum Ma-
ran. *in pract. par.* 6. *de citat. n.* 159. Tiraq. *de retract. lignag.*
ad finem tit. num. 79. & hanc esse communem opinionem te-
stentur Penzo *ad stat. Urb. lib.* 1. *cap.* 58. *num.* 20. Rota apud
16 Posth. *de manut. dec.* 334. *nu.* 17. Contrarium tamen servari
de consuetudine, ut disponitur in hoc statuto, testantur Tiraq.
ubi supra n. 81. & Penzon. *ad d. cap.* 58. *nu.* 20. & de stylo
Rotæ, Rota *d. dec.* 334. *n.* 16.

17 Citatio vero nulliter executa sanatur per comparitionem
partis Penzon. *ad stat. Urb. lib.* 1. *c.* 51. *n.* 28. Posth. *de ma-*
nut. observ. 107. *n.* 14. Rota apud Merlin. *de pign. dec.* 109.
nu. 16. ubi dantur concordantiæ, etiam si citatus compareat
ad dandum de nullitate citationis, Fenzo. *ad d. c.* 51. *n.* 29.
18 Lancell. *de atten. par.* 2. *cap.* 4. *in præfat. n.* 128. Adden. ad
Greg. XV. *dec.* 27. *n.* 10. Rota apud Card. Seraph. *dec.* 1441.
num. 4. Et sufficit sola comparitio Procuratoris, Adden. ad
19 Greg. *d. dec.* 27. *nu.* 11. ubi aliquas referunt Rotæ decisio-
nes, imo sufficere solam constitutionem Procuratoris, cum ex
illa præsumatur notitia citationis in constituente, dummodo
illa sit facta post citationem, ut declarant Adden. ad Gregor.
XV. *d. dec.* 27. *n.* 12. & Posth. *de manut. obser.* 107. *n.* 14.

20 Statutum autem supradictum mandans forensem citari ad
domum solitæ habitationis intelligitur de habitatione de tem-
pore citationis, ut not. Fenzon. *ad stat. Urb. d. c.* 51. *nu.* 4.
& Rota apud Caputaq. *dec.* 117. *n.* 2. *& dec.* 119. *n.* 6. *p.* 3.
& dec. 525. *nu.* 5. *p.* 2. *rec.* Cum non sufficiat, quod sit do-
mus illius, nisi illam inhabitaret, Gabr. *comm. concl. de ma-*
lefic. conclus. 10. *n.* 4. Penzo. *ubi supr. n.* 5. & domus habita-
tionis præsumitur illa, ubi adest uxor cum familia, licet ci-
tatus ab ea abesset Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *præsumpt.* 27.
21 *n.* 1. Gratian. *discept. forens. c.* 697. *nu.* 25. *p.* 4. Penzon. *ad*
stat. Urb. d. c. 51. *n.* 6.

22 Citandus vero comparens ex se, vel casualiter habetur, ac
si citatus fuisset, nec est præsens aliter citandus, Rota apud
Posth. *de manut. decis.* 427. *nu.* 5. *&* 6. idem Posth. *de manut.*
observ. 84. *num.* 27.

23 In judicio autem non possunt citari sine venia, de qua fit
mentio in hoc statuto, Parentes, Episcopus, Patronus, Com-
pater spiritualis, Noverca, Defensor Civitatis, & Presbyter
Parochialis, alias judicium est nullum, & incurritur pœna 50.
aureorum, ut habetur per Joan. Oinot. *in §. pœnales Inst. de*
actio. per Card. Tusch. *pract. concl. lit. V. concl.* 74. *per tot.* &
late per Balth. Tomas. *in suis tract. var. tom.* 2. *in tract. de*
tutor. & curat. tit. 9. *n.* 253. *& seqq.*

ADDITIO.

24 CUm citatio, saltem prima, sit de jure gentium, tanquam
continens defensionem naturalem, & ita nequit tolli a
Principe, statuto, consuetudine, aut stylo, Doctissimus Al-
timar. *de nullitat. rubr.* 11. *q.* 1. *fere per tot. præcipue num.* 9.
52. *& seqq.* Rippoll. *ad prax.* Peguer. *rub.* 6. *numer.* 15. Sa-
bell. *in summ. divers. tract. §. citatio, num.* 35. Fragos. *de re-*
gimin. Reipub. Christ. par. 1. *l.* 5. *disput.* 12. *n.* 7. Pac. Jordan.
tom. 3. *tit.* 1. *libr.* 24. *num.* 1. *& seqq.* Ciarlin. *controv.* 233.
nu. 24. *& seqq.* novissime noster Vilaplana *de Brach. Militar.*
c. 3. *num.* 349. & ista sit principium, & fundamentum judi-
cii, Salgad. *de Reg. protect. par.* 2. *c.* 13. *n.* 88. *vers. Est enim,*
25 *&c.* Scoppa *ad dec.* Gratian. *observ.* 4. *n.* 39. Ripoll. ad Pe-
guer. *dict. rub.* 6. *n.* 12. Altimar. *d. rubr.* 22. *q.* 10. *n.* 119.
& 120. ideo in primis de citatione in primo hoc statuto ve-
nit tractandum.

Sed tamen cum hæc materia sit tam ample ab infinitis Do- 26
ctoribus per integros tractatus tractata, nempe a Gratins.
Ubert. Bazen. & aliis, & per varia capitula a nostro Ripol.
Peguer. & aliis, ideo ne tempus consumam transcribendo
scripta, & dicta aliorum Doctorum, breviter aliqua annotan-
do me expediam.

Itaque citatio ad quinque effectus desideratur, nempe ad ef- 27
fectum scientiæ, comparitionis, contradictionis, præparandæ
defensionis, & causæ cognitionis; scientiæ, quia debet legiti-
me pervenire ad scientiam, & notitiam citati; comparitionis,
quia quilibet intelligitur citatus, ut legitime compareat per se,
vel per Procuratorem; contradictionis, ut citatus valeat actui
se opponere, & contradicere ratione sui interesse; defensionis,
ut possit citatus parare suas defensiones, quia ut citari quis de-
beat, satis est, quod in potentia possit ei competere aliqua de-
fensio: causæ cognitionis, ut possit Judex causa cognita, inter-
loqui, vel definire; Ideoque semper est necessaria citatio, ubi
causæ cognitio requiritur, hæc omnia infinitis citatis tradit
Doctissimus Altimar. *in d. rubr.* 12. *q.* 1. *a n.* 11. *ad* 21.

Quapropter, hac prima citatione facta, tollitur nullitas ex 28
defectu citationis, cum tunc non deficiat naturalis defensio,
ideoque si citatus non comparet, sit contumax, & ulterius
non est citandus, Altimar. ubi proxime *n.* 22. *& seqq.* at ve- 29
ro cæteræ citationes præter primam tanquam a jure positi-
vo inductæ, possunt a Principe, lege, statuto, aut consuetu-
dine tolli, dict. Altimar. *d. q.* 1. *n.* 24. 29. *& seqq.*

Unde statutum disponens quod quis possit condemnari, nul- 30
la citatione præcedente, non valeret, ut citatis Caroc. Ricc.
Tapia Roman. & aliis tradit dict. Doctissimus Altimar. *dict.*
q. 1. *n.* 74. quapropter per statutum disponens quod procedatur
de facto, non servato juris ordine, sine strepitu, & figura judicii, 31
summarie, simpliciter, & de plano, sola veritate inspecta, sine ul-
la solemnitate, non censetur sublata ipsa prima citatio defensio-
nem continens, Altimar. *d. q.* 1. *a n.* 78. *ad* 88.

Hæc sane nullitas causata ex defectu citationis in Supremis 32
Senatibus, in quibus *sola facti veritate inspecta* judicatur, non at-
tenditur, nisi justitiam, & merita causæ habeat annexa, ut de
nostra hac Provincia, & Regio Senatu citatis Ferrer. Oliba.
Cancer. & aliis tradit Doctissimus Altimar. *de nullitat. rub.* 5.
q. 50. *n.* 67. Cresp. de Valdaur. *observ.* 116. *n.* 151. *&* 153.
ubi Pontanel. Cancer. Leo. & alios citat: & ita Regius Se-
natus referente Nobili Josepho de Ferr. & Vinyals R. C. *die*
22. *Septembris* 1670. in causa Perriolis Serra Pharmacopolæ
contra Universitatem de Zarroca, licet hæc sit una ex exce- 33
ptionibus, quæ non venit rejecta ab statuto dictante, quod
contra sententiam non possit opponi aliqua exceptio, Altimar.
dict. tract. rubr. 12. *qu.* 1. *n.* 89.

Sane in hac Provincia Cathalana in civilibus citatur ad Do- 34
mum etiam in causis plenariis, summariis, & executivis,
prout de dicta nostra consuetudine testatur, citatis Ferret. &
Ripoll. dictus Altimar. *d. rubr.* 12. *q.* 12. *n.* 64. Mansrel. ad
Capyc. Latr. *observ.* 161. *nu.* 4. ni essent causæ præjudicii,
vel pœnæ: quia tunc requireretur personalis citatio, ut tra- 35
dit hic *noster Conciolus* veluti ad excommunicationem, vel si-
milia, Altimar. *dict. rubr.* 12. *qu.* 19. *nu.* 29. *&* 33. *&* 74.
Hunnius, ubi prox. num. fin.

Ista sane citatio ad domum debet notificari uni de domo, & 36
nuntius in relatione debet expresse referre, cui de domo fuit
notificata, aliter non procederet. Altimar. *d. qu.* 12. *nu.* 71.
Quesada & Pelo dissert. 12. *n.* 51. & est notificanda in domo 37
solitæ habitationis de tempore ipsius citationis: Itaque si in
æstate citatus in rure habitasset, inibi esset ei notificanda ci-
tatio, Altimar. *d. q.* 12. *n.* 84. *Hunni.* Encycloped. *tit.* 8. *de*
citatio. q. 5. *n.* 11. Ripoll. ad Peguer. *in prax. d. rubr.* 6. *n.* 54.
Scoppa ad Grat. *obser.* 62. *nu.* 9. *&* 11. Manfrell. ad Capyc.
Latr. *obser.* 161. *n.* 4. *& seq.* nisi citatus in Civitate, mulie- 38
rem, & familiam reliquerit, quia tunc sufficit, ut ipsius mulieri
seu alicui de familia sit facta, Scoppa ubi proxime *n.* 15. *&* 17.

Itaque si citandus est carceratus, sufficit citationem fieri, & 39
notificari in domo solitæ habitationis, & non ad locum carce-
ris fieri debet, Azin. *in prax. g.* 6. *c.* 5. *n.* 11. Tiraquel. *de re-*
tract. §. 9. *gloss.* 2. *n.* 37. *& ibi citatis Hunnius ubi proxime n.* 19.

Quapropter nequit ista citatio fieri in apotheca, seu hospi- 40
tio, pluribus citatis Altim. *d. q.* 12. *n.* 89. 94. *& seqq.* Scop-
pa *d. observ.* 62. *n.* 12. *& seqq.* nisi dicta apotheca sit juncta 41
ad domum habitationis, ita ut per apothecam accedatur ad
domum, seu citandus aliam habitationem non habuerit, quia
tunc legitime potest fieri citatio ad domum, seu apothecam,
Altimar. *d. q.* 12. *n.* 90. *&* 95. ubi Scoppa. *& alios citat.*

Bene tamen est verum, quod si citatus ad domum, in qua 42
non habitat, postea compareat, censetur illam domum appro-
bare pro domicilio, & convalidatur citatio, & judicium, Al-
timar. *ibid. num.* 86. *& seqq.*

Citatio sane nequit decerni, ac expediri die feriata in ho- 43
norem Dei, ad diem non feriatam exequenda, bene tamen die
feriata ad utilitatem hominum, Ripoll. ad Peguer. *d. rubr.* 6.
n. 73. *& seqq.* Altimar. *rubr.* 12. *q.* 36. *fere per tot.* præcipue
n. 16. *& seqq.* Cancer. *var.* 2. *c.* 3. *n.* 147. Sabell. *in summa*
diversor. tract. §. citatio, n. 37. Fermosin. *ad cap.* 2. *& fin. de*
feriis, *q.* 2. *n.* 8. Rodoer. ad Marin. *cap.* 118. *n.* 9. vidend.
Penzon. *ad statut. Urb. lib.* 2. *c.* 58. *n.* 20.

Itaque libenter confiteor, quod cuncta, quæ hic dicere pos- 44
sem, non esset, nisi loco annotationis, transcriptiones facere,
ideo ulterius progressum omitto, mente obcæcata in instanti

quu

quo pervenit ad manus meas doctissimus tractatus a sano viru in nostra Jurisprudentia mirando, ac Domion colendissimo meo Blas. Altimar. *de nullitat.* scriptus, in quo per 41. quæst. in rubr. 12. invenies cuncta, quæ hic excogitari possent, pervolvendo infinitos Auctores possent observari, ipsum consule, & me gratum habebis ex sola remissione ad tam sane Doctum virum.

45 Citatio an possit fieri in Ecclesia, sive verbalis, sive Realis, vide latissime Doctores citatos *a nostro Nobili, ac Meritissimo Regente Cortiada decis.* 72. *a num.* 22. *ad* 28. & apud Doctissimum Blas. Altimar. *dict. rubr.* 12. *quæst.* 10. *numer.* 117. *cum sequent.*

46 Citatio altera verbalis, altera in scriptis, de quibus latissime Fragos. *de regim. Reipub. Christian. par.* 1. *libr.* 1. *disp.* 12. *a n.* 15. Altimar. *d. rubr.* 12. *qu.* 10. *a n.* 139. ubi *per num. seqq.* adducit, quando de necessitate sit fienda in scriptis, inter quos casus *n.* 145. ponit, quod est necessaria, quando citatur aliqua persona illustris, vel clarissima, per *l. quoties, C. de dignitatib. lib.* 10. ubi Nuta. Scacc. Rebuff. Corset. Socin. & alios citat, videndus Sabell. *in Summ. divers. tractat.* 1. *citatio. num.* 5.

47 Pariter citatio nequit fieri de nocte, ad hoc, ut citatur de nocte arctetur comparere, taliter quod ita facta sit nulla, & non facit contumacem citatum, tradit dd. Doctissimus Altim. *d. rubr.* 12. *q.* 37. *n.* 19. *& seqq.* bene tamen potest fieri de

48 nocte pro die juridica, maxime si adsit necessitas, vel periculum sit in mora, Altimar. *ubi proxime num.* 34.

49 Contractus autem, & Testamenta possunt fieri de nocte dum non fiant in obscuro, sed quod testes possint partes contrahentes cognoscere; sicque tribus luminibus accensis Altimar. *ubi proxime num.* 30. *& seqq.*

50 Nox in nostra materia citationis incipit post signum ad Salutationem Angelicam, usque ad illud tempus, quo jam albescit, quia tunc proprie appellatur dies, post Tiraquel. Natta. & alios Lavor. *var. lucubratio. tom.* 1. *tit.* 4. *c.* 18. *n.* 11. & de nocte plura novissime Pegas. *ad ordinatio. Reg. Portugal. tom.* 5. *tit.* 65. *glos.* 35. *ad §.* 36. *nu.* 60. *& seqq.*

51 Dies autem in hac materia citationis, & quoad actus judiciales incipit de mane, & terminatur in fine diei ante noctis tenebras, qui dicitur dies artificialis, Altimar. *d. q.* 17. *n.* 23. *& sequent.* novissime Emanuel. Alvarez, Pegas *ad lib.* 1. *ordinatio. Reg. Portugal. tom.* 1. *ad proœm. gloss.* 31. *n.* 8. *pag.* 37. *&* 38. *a num.* 16.

Quod per comparitionem, etiam ad effectum allegandi exceptionem nullitatis, seu defectus citationis, sanetur citatio nulliter exequuta, præter Doctores citatos a nostro Concrolo *hic n.* 17. tradunt *alii Moderniores citati a Balmaseda de collect. q.* 112. *n.* 18. videndu. Pac. Jordan. *tom.* 3. *lib.* 14. *tit.* 1. *de citatio. n.* 77. *& seqq.* ubi *a d. n.* 180. tradit, quibus modis citatio sanetur, Sabell. *in summ. divers. tract. §. citatio. n.* 49 *Cala de restitutio. in integr. qu.* 2. *num.* 6. *&* 9. ubi Fontanell. Cancer, & alios citat, Noguerol. Tondut. & alii citati per Nobilem Senatorem nostrum Amigant *ad prax. Peguer. rubr.* 28. *n.* 26. ubi decisionem nostri R. S. adfert, Severin. *ad dec.* 374. Sanfelic. *libr.* 3. *pag. mihi* 190. *&* 191. novissime Carol. Ant. de Luca *ad discept.* Gratian. *animadver. ad c.* 145. *n.* 8. Eminentiss. de Luca *de judic. discur.* 9. *n.* 46. *& discurs.* 32. *n.* 24. *& de jurisdict. in supplem. discur.* 117. *n.* 6 *& de benef. disc.* 50. *nu.* 6. Merlin. *observ.* 113. *num.* 4. 52

Similiter quod personæ nominatæ in nostro statuto non possint vocari ad judicium, & citari absque venia tradit suo doctissimo more, citatis omnibus pene modernis Altimar. *de nullitatib. rubr. qu.* 7. *n.* 5. *& seqq.* Sabell. *in summ. divers. tract. §. citato n.* 64. Carol. Rota *pract. concl.* 17. *per tot. & alii citati per* Manfrell. ad Capyc. Latr. *observ. ad decis.* 152. *nu.* 26. *& seqq.* Giurb. *observ.* 5. *n.* 1. *& seqq.* 53

Et unum nota, quod narrato in libello, quod intendit citari aliquem ex personis; cui venia est petenda, & Judex providet citationem expediri, venit venia petita, & a Judice concessa, quapropter pœna evitatur, & judicium procedit, Altimar. *ubi proxime numer.* 28. Giurb. *ubi supr. numero* 6. 54

Ista pœna quinquaginta aureorum incursa per citationem non petita, & obtenta venia, debetur Patri, Patrono, & similibus, & non fisco, & ita potest para remittere eam; non autem Fiscus, Carol. Rota *pract. conclus. dict. conclus.* 17. *n.* 2. Giurb. *dict. observ.* 5. *num.* 4. Altimar. *dict. quæst.* 7. *num.* 30. ubi alia non ignoranda tractata de hac venia reperies, crede mihi, ipsum consule, & conducunt tradita per Quesada & Pilo *dissert.* 22. *num.* 20. 55

DE CITATIONE PROCURATORIS. *Rubrica II.*

IN Causa Civili, in qua Procurator habens legitimum Mandatum comparuerit, non sit ulterius necesse Dominum citare, sed ipsum Procuratorem in singulis Judiciorum actis, etiam ad audiendam Sententiam citasse sufficiat, & Domino tantum citato, Processus non vitietur: Sicut etiam Domino compatente, mandatum Procuratori factum, propterea revocatum non censetur.

SUMMARIUM.

1 *Mandatum tacitum, & præsumptum æquiparantur expresso.*
Et mandatum præsumptum est sufficiens, num. 2.
3 *Mandatum præsumptum ex quibus actibus inducatur.*
4 *Mandatum Procuratoris censetur revocatum per comparitionem principalis.*
5 *Principalis regulariter citari non potest, post constitutum Procuratorem.*
6 *Citatio prima non potest fieri in personam Procuratoris, sed principalis, si commode haberi potest.*
Nisi principalis sit extra Provinciam, absque quod in ea habeat domum, ac familiam, nu. 7.
8 *Terminus est dandus Procuratori absentis ad consulendum suum principalem.*
An vero Procuratori actoris, num. 9.
10 *Intima legitime fiunt Procuratori, qui comparuit.*
Non autem sunt fienda principali, num. 11.
12 *Principalis est noviter citandus mortuo Procuratore.*
Pariterque successor, mortuo principali, nec sufficit intimas Procuratori fieri, nu. 13.
Et quid de jure communi, num. 14.
15 *Procurator etiam per mille annos non præsumitur revocatus.*
Intellige ut num. 16.
17 *Citatio, ut fieri possit in personam Procuratoris, requiritur quod sit acceptatum mandatum.*

ANNOTATIO.

1 HOc statutum permittens in judicio citari Procuratorem habentem legitimum mandatum intelligitur de Procuratore habente mandatum, tam expressum, quam tacitum, cum mandatum tacitum, & præsumptum æquiparetur expresso, & ejusdem sit par virtus, ut tradunt Vant. *de nullit. in tit. qualiter senten. & proces. n.* 93. *& seqq.* Scacc. *de judic. lib.* 1. *c.* 101.
2 *n.* 34. *&* 35. & Fenzon. ad Stat. Urb. *lib.* 1. *c.* 52. *num.* 1. *& seqq.* Et cum mandatum præsumptum sufficiat, ut dixit Rota apud Gregor. XV. *dec.* 86. *num.* 3. *& dec.* 11. *nu.* 7. & apud Merlin. *dec.* 866. *n.* 4. ubi aliæ adducuntur.
3 Ex quibus vero actibus constare dicatur de mandato præsumpto, tradunt Andreol. *contr.* 183. *n.* 6. *Pract.* Ridolph. *par.* 1. *c.* 13. *n.* 358. & Rota apud Greg. XV. *dec.* 44. *nu.* 1. *& seqq. & dec.* 86. *n.* 2. *& dec.* 111. *n.* 2. *& seqq. & dec.* 176. *num.* 8. & apud Burat. *dec.* 593. *nu.* 8. *& seqq.* & apud Bich. *dec.* 135. *n.* 14. *& seqq. & dec.* 71. *n.* 12. *& seqq.* ubi habetur quod mandatum expressum non facit silere tacitum, ut ibi per eam.

Per comparitionem autem principalis de jure communi sine clausula Citra, &c. censetur revocatum mandatum Procuratoris regulariter, Grat. *discept. for. c.* 22. *n.* 12. *&* 13. *p.* 1. Rota *dec.* 294. *n.* 12. *p.* 1. *rec.* qui declarant, quando huic conclusioni sit locus, licet contrarium teneant Adden. ad Paitel. *exped.* 78. *n.* 76. Quod vero post constitutionem Procuratoris factam per principalem non possit citari ipse principalis, qui non tenetur comparere, nisi ipse citaretur, uti melius instructus in aliquo emergenti tradit Grat. *discept. for. c.* 145. *n.* 7. *&* 8. *part.* 1. 4 5

ADDITIO.

HOc in statuto non loquitur de prima citatione, quia ipsa non potest fieri in personam Procuratoris, sed domini, ubi commode haberi potest, infinitis citatis tradit Doctissimus Altimar. *d. tract. de nullitat. d. rub.* 12. *q.* 20. *n.* 1. novissime Carol. Ant. de Luca ad Grat. *animadver. ad c.* 145. *n.* 1. bene tamen etiam prima citatio fieri potest in personam Procuratoris, si dominus abesset a tota Provincia, & in ea non haberet domum, ac familiam, Altimar. *d. qu.* 20. *nu.* 10. *& seqq.* Carol. Anton. de Luca *ad d. c.* 145. *n.* 4. *& seqq.* Nobilis, ac Meritissimus Senator noster Don Petr. de Amigant. *in addit. ad Prax. civil.* Peguer. *d. rubr.* 6. *n.* 81. ubi decisionem Senatus refert. 6 7

Et tunc absente domino a Principatu, citato Procuratori datur, ac conceditur terminus ad denunciandum dicto domino causam motam, & ad eum consulendum, ut deliberaret, an cedere, vel contendere velit, Altimar. *d. rubr.* 12. *q.* 20. *n.* 25. *& seqq. & rubr.* 11. *q.* 32. *nu.* 93. *& seqq.* Carol. Ant. de Luca *ad discept.* Grat. *animadver. ad c.* 145. *n.* 9. concedunt tradita per Valeron. *de transact. tit.* 4. *q.* 5. *nu.* 47 & ita declaravit Regius noster Senatus, referente Nobili Josepho de Ferrer. & Vinyals R. C. *die* 8. *Octobris* 1672. in causa Nobilis Antonii de Rocaberti, contra Procuratorem generalem Marchionis de Aytona, Scriba Pellicer. Et an iste terminus concedatur Procuratori actoris tradit *d.* Altimar. *rubr.* 12. *d. q.* 20. *n.* 45. 8 9

Sed loquitur nostrum statutum de citationibus fiendis post primam, quæ in nostra Provincia dicuntur *intima*, quæ legitime fiunt Procuratori, qui comparuit in causa, & fuit factus dominus litis, Altimar. *d. q.* 20. *n.* 52. taliter quod non deficiunt Doctores dicentes ex tunc non sufficere intimas fieri domino, qui sunt citati per dictum Altimar. *d. q.* 20. *n.* 53. 10

Ex quo fit, quod mortuo prædicto Procuratore non sufficit citationes, ac intimas fieri ipsi domino, licet præsenti, sed noviter est ad causam citandus, Fontanel. *dec.* 566. & eo citato d. Meritissimus Senator Amigant. *add. prax.* Peguer. *rubr.* 29. *pag. mihi* 394. *vers. Quo ad tradita, &c.* imo mortuo principali in 12 13

nostra

nostra Provincia, non potest procedi intimas dirigendo ipsi Procuratori domino litis affecto, sed citandus est noviter ipsius successor, Ripoll. ad Peguer. *d. rubr.* 6. *n.* 30. Fontanel. *dict. dec.* 566. *num.* 2. licet aliter procedat de jure communi, ad
14 quod sunt videndi dd. Fontanel. *d. dec.* 566. *n.* 3. *&* *dec* 96. *n.* 19. *&* *seqq.* Cancer. *ab eo citatus, & alii citati a d.* Altim. *d. q.* 20. *n.* 57. Olea *de ces. jur. tit.* 6. *q.* 1. *n.* 14. *ubi late.*

15 In casibus autem, in quibus licet citati Procuratorem, nempe absentiæ principalis extra Principatum, hoc licet facere, etiamsi multum temporis spatium lapsum sit a die mandati, cum Procurator etiam per mille annos non præsumatur revocatus, ut citatis Grat. Ales. & aliis tradit dd. Altimar. *d. q.* 20. *n.* 81. nisi inimicitia inter Procuratorem, & dominum 16 intervenerit, vel alia causa revocationis supervenerit, Altim. citatis Grat. Antonell. Baron. & aliis ubi proxime *n.* 80.

Credo tamen, quod ad hoc, ut legitima dicatur citatio prædicta, facta in personam Procuratoris, requiritur, quod talis 17 acceptaverit mandatum, aliter non esse contentandum cum sola citatione ipsius Procuratoris, sed aliæ diligentiæ sunt adhibendæ ad tradita per Mangil. *de subhast. c.* 9. *n.* 5.

DE MODO PROCEDENDI IN CAUSIS CIVILIBUS. *Rubrica III.*

CUm agitur via Executiva ex publico Instrumento, Sententia, & Lando in judicatum transactis, Testamento, Donatione causa mortis, Codicillis, & ultimis voluntatibus, sive ex Apoca, vel chirographo legitime recognito puris, & liquidis, citato Reo, illoque contumace existente, Judex teneatur contra ipsum Reum executionem committere, & relaxare pro summa petita, ac expensis, realem, & personalem, prout jus suadebit feriis non obstantibus. Si vero post executionem infra mensem a die intimationis pignoris subhastati, dictus Reus contumax comparuerit, & petierit audiri, Judex, refectis expensis contumacialibus, audiri mandet, prout etiam ad petitionem Actoris dictas expensas contumaciales taxari faciat per Notarium Causæ, seu per alium a Judice deputandum; Et iterim sufficiat depositio unius grossi per dictum Reum facienda, & ad audiendum, ut supra admittatur. Tunc vero si Reus, prout, etiamsi contumax non fuerit, comparuerit, & copiam Instrumenti, sive aliorum ex prædictis, contra se productis petierit, Judex illam decernat cum termino quinque dierum ad excipiendum, & opponendum, & in eodem termino non possit alias exceptiones opponere, quam Nullitatis Instrumenti, seu aliorum productorum, ut supra, & Solutionis, quas quidem exceptiones teneatur, & debeat infra dictos quinque dies probare per omne genus probationis, alias si non probaverit, teneatur Judex contra dictum Reum executionem committere, seu in jam commissa ad ulteriora procedi mandare, a qua quidem executione non possit appellari, & quatenus ab ea appelletur, Judex Appellationem non admittat ad effectum suspensivum, sed quacumque Appellatione, & Inhibitione Judicis ad quem, non obstante, possit, & debeat in dicta executione ad ulteriora procedere, & nihilominus tam primus judex, quam secundus Appellationis super propositis exceptionibus nullitatis, & solutionis cognoscere possint, non retardata tamen dicta executione; Et si Reus in dicto Termino propositas exceptiones probaverit, Judex debeat super illis cognoscere, & justitiam facere. Quod si contigerit in Judicio devolutivo primam sententiam per secundam revocari, Ut debitoris indemnitati consulatur, Creditor teneatur idonee cavere de restituendo quicquid eidem fuerit ablatum, si per conformes dicta executio revocetur. Si vero Reus debitum fassus fuerit, & terminum ad solvendum petierit, Judex illum quinque dierum assignet, & ad Parti instantiam exequatur.

Quod si ordinarie agatur ex quacumque causa poterit Actor, Reo cum Cedula citato pro certa die suam petitionem, libellum seu articulatam petitionem, aut supplicationem in termino dictę citationis exhibere; quam Petitionem, dummodo factum in substantia contineat, admitti volumus: Et si Reus in termino comparuerit, sive post tres dies a die citationis, copiamque petitionis; sive libelli petierit, Judex illam decernat cum termino trium dierum ad respondendum, & opponendum; qua copia per Plazarium oblata, si Reus comparuerit, poterit contra Petitionem, quas sibi videbitur, exceptionis producere; Quarum si Actor copiam petierit, Judex illam decernat cum termino duorum dierum ad replicandum, nec Reus possit alias duplicationes facere. Declarantes, quod exceptiones generales semper pro expositis habeantur. Si vero Reus fassus fuerit debitum, & petierit terminum ad solvendum, Judex illi terminum decem dierum assignet.

Si autem petitio negata fuerit, & lis contestata, poterit Actor suam intentionem probare per omne genus probationis: Quod si ab eo probationes exhibeantur, Parte citata, poterit Reus in dicto termino facere exceptiones contra dictas positiones; Et Judex salvis exceptionis Partium illas admittere debeat, cum clausula Salvo jure impertinentium, & non admittendarum, & mandet per Reum illis responderi, juxta ea, quæ dicemus infra sub Rubr. de Positionibus, Cum termino duorum dierum dicto Reo cum Cedula intimando: Et habita responsione, si à Reo positiones negari contigerit, poterit Actor illas in Articulos convertere, seu alia Capitula exhibere, Testesque super illis examinandos nominare, & petere admitti, illisque Juramentum deferri, & super eis, & tota causa examinari: Si vero Reus Copiam Capitulorum, & nominum Testium petierit, Judex illam decernat, cum termino ad primam ad excipiendum, & opponendum, & si in termino comparuerit, poterit suas exceptiones facere tam contra Capitula, quam contra Testes; & nihilominus Judex admittere debeat, cum eadem clausula Salvo jure impertinentium, & non admittendarum, mandando Testibus inductis juramentum deferri, & examinari, assignando terminum Reo duorum dierum ad dandum Interrogatoria, quatenus dare voluerit, juxta ea quæ dicemus, sub Rubr. de Interrogatoriis dandis.

Et si Reus contra Testes exceptiones proposuerit, ex quibus de jure deberent a Testimonio ferendo in totum repelli, debeat Judex infra triduum a die propositarum exceptionum illas cognoscere, ac Testes, si de jure repellendi sunt, repellere, sin minus, salvis exceptis, admittere ad juramenta, & examen ut supra. Et Parte instante Capitula, & Interrogatoria resecare, prout etiam numerum Testium coarctare, juxta ea, quæ suo loco diximus, sub Rubr. De Testibus, & Interrogatoriis dandis.

Si autem contigerit, Reum petere terminum assignari Actori ad faciendum incumbentia, Judex terminum statuat utrique parti decem dierum pro prima Dilatione, quinque pro secunda, & trium currentium pro ultima ad probandum; Alioquin Reo non instante, termini prædicti ad instantiam Actoris, post completum ab eo Processum, ipsi Reo assignentur; Et nihilominus, si etiam in dicto termino Actor voluerit aliquid aliud probare, admittatur ante publicationem Processus.

Termini autem probatorii currant, quatenus dies feriati non absorbeant majorem partem illorum; Alias Judicis arbitrio Pars ad dies feriatos restituatur: Et si contigerit, Testes juratos aliqua ex causa in termino examinari non posse, Volumus post ultimam dilationem per triduum ad examen admitti, dummodo interim non fuerint dedicita. Testificata. Idemque observari volumus in Productione positionum, Capitulorum, Testium inductione, & illorum exceptione pro Reo contra actorem.

Completis vero Terminis Probatoriis, Judex Partibus instantibus, aut una ex eis, mandet Processum publicari, copiamque illius volentibus decerni cum termino quinque dierum ad concordandum, & opponendum, reservato Juramento, si & quatenus, & cui de jure: quod Juramentum reservatum esse censeatur, etiam quod Judex in Pronuncia nullam fecerit mentionem: Partes vero in dicto termino quinque dierum poterunt contra Testes, & eorum dicta exceptiones proponere, & in termino quatuor dierum utilium proposita probare, quo elapso absque Judicis Pronuncia, Terminus decem dierum ad allegandum in jure Partibus assignatus esse censeatur: Illoque decurso Judex Partibus Instantibus, aut una ex eis, mandet sibi Processum, & Jura consignari pro expeditione causæ intra mensem omnino ab eo terminandæ.

Et quia sæpe contigit Litteras examinatoriales peti a Partibus pro examinandis Testibus extra Territorium Eugubii Judex teneatur illas concedere, Assignando terminum petendi trium dierum utilium ad reportandum examen, & pro itinere unius diei pro XX. milliaribus, tam in eundo, quam in redeundo: Declarantes dictas Litteras non posse concedi (si tamen pars non consentiat) in Territorio Eugubii, nisi Vicatio Terræ Canthiani, præstito tamen semper Parti petenti Juramento, dictas Litteras non peti animo Calumniæ, & si petierit, debeat pars condemnari in pœnam quinquaginta Librarum, & interesse Partis, Sicut etiam Procurator, si id temerarie petierit in eandem pœnam mulctandus erit.

Verum quia in principio causæ opponitur de Mandato Procuratorum, Judex oppositione facta, mandet in primis personas hinc inde legitimari per productionem Mandatorum, & facta legitimatione, in causa ad ulteriora, modo quo supra procedi: Declarantes, quod constitu de mandato penes Actuarium causæ non sit necessaria illius productio, sed sufficiat illud originaliter in actis exhibere, & pars etiam similiter exceptiones opponere, & Judex super illis interloqui debeat. Si vero processum fuerit ad ulteriora per Procuratores, absque ulla exceptione mandati, & nihilominus in medio, aut in fine dictæ causæ de mandato opponatur: Volumus non obstante dicta exceptione, procedi ad ulteriora, salva exceptione nullitatis Actorum, ex defectu mandati, terminanda in fine causæ, una cum negotio principali. Sufficiat tamen ad convalidandum judicium, & acta exhibere Mandatum quandocumque factum ante sententiam cum ratificatione gestorum.

Si vero Reus in respondendo petitioni, seu libello, ut supra contumax fuerit, Judex mandet, Actore instante, ipsum immitti in possessionem bonorum Rei ex primo Decreto, & accepta Possessione, poterit illam retinere, atque interim lucretur fructus, & quatenus velit, possit ad ulteriora procedi usque ad sententiam modo superius declarato.

Si autem Reus voluerit audiri, & tenutam recuperare, quatenus venerit ante sententiam, seu post sententiam infra quatuor menses a die adjudicationis, & petat audiri, refectis expensis contumacialibus admittatur deponendo Ju-

lium

ſum unum, cum oblatione reficiendi illud plus, quod fuerit taxatum, & poterit facere ſuas exceptiones, & procedatur in cauſa uſque ad ſententiam modo ſuperius expreſſo; Poterit tamen Actor expenſas contumaciales taxari facere per Notarium a Judice deputandum, & facta Taxatione, ſi Reus illas infra triduum non refecerit, non audiatur ulterius, ſed procedatur in cauſa modo, quo ſupra.

Quod ſi ſummarie agatur, Actor, citato Reo, ſuam Verbalem petitionem per Notarium in actis deſcribi faciat, exprimendo rem, vel ſummam, & ex qua cauſa ei Debitor teneatur: Et ſi Reus comparuerit, & ejuſdem Petitionis copiam petierit, Judex illam petenti decernat, cum termino ad primam ad reſpondendum; Et ſi illam negaverit, Judex partibus aſſignet etiam ſi ab una ex eis petatur, terminum quinque dierum ad probandum, & utrique liceat ſuam intentionem probare per Teſtes ſummarie examinandos ſuper petitione tantum, Capitulis, & interrogatoriis excluſis, & per omne aliud genus probationis: Dummodo tamen petitio non excedat ſcuta decem, quo caſu Judicis arbitrio Capitula, & Interrogatoria admitti poſſint, aſſignando brevem terminum ad allegandum in Jure. Poſſit tamen Judex ex cauſa dictum terminum prorogare ad alios tres dies, & ſi Actoris intentio probata fuerit, Judex, publicato Proceſſu, Reum condemnet, ſin minus ipſum abſolvat: Poſſit tamen Actor offerre Reo Juramentum litis Deciſivum, & cogat Judex Reum ad Jurandum, vel referendum juxta ea, quæ diximus infra ſub Rub. de Juramento litis deciſivo.

Si vero Reus contumax fuerit in reſpondendo Petitioni, debeat Actor requiri facere per Bajulum, ut ſibi pignus tradatur pro quantitate petita, & expenſis, quod ſi pignus non habuerit, Actore inſtante, talem requiſitionem Actuario referre debeat, & Judex executionem concedat Actori pro petita ſumma, & expenſis, exequendam in bonis mobilibus, & ablato pignore per Executores, fiat præceptum per Plazzarium oretenus Reo, ut infra triduum reluat pignus; quo termino elapſo, & pignore non redempto, Reoque citato Subhaſtationes committantur per Judicem, quæ fieri debeant tribus diebus ſucceſſivis, & ultima cadat in die Mercurii, vel Sabbati, juxta Capitula poſita ſub Rubr. De Officio Depoſitarii Pignorum. Quod ſi talis executio in re mobili fieri non poſſit, fiat in ſtabilibus, ſi Creditor voluerit, & procedatur ad ſubhaſtationes, & ad adjudicationem, juxta ea, quæ dicemus infra ſub Rubr. De Contumace, & Tenutis dandis, Alias præcedente fide, & relatione executorum, bona non inveniſſe, fiat executio perſonaliter contra debitorem, ſi Actor id petierit, etiam debitore non citato.

Si vero Reus debitum fateatur, detur ei, ſi petierit, terminus decem dierum ab ſolvendum, juxta ea, quæ infra dicemus, ſub Rubr. de Confeſſis: Quo termino elapſo concedatur executio contra Debitorem, & producatur modo, quo ſupra. Et ſi Reus contumax velit audiri, poſſit infra decem dies a die notificationis ſolutionis pretii Pignoris venditi comparere, & refectis expenſis Actori, admittatur ad exceptiones contra Petitionem Actoris, & procedatur in cauſa modo ſuperius expreſſo.

Declarantes, quod ſi executio ſpatio ſex menſium non conſumetur, teneatur creditor debitore citato, illam renovare, & conſumari poſſit, & debeat, Niſi debitor infra quinque dies a die citationis probaverit ſolutionem.

Præparatoria vero in principio Cauſæ, ſeu quandocunque ante ſententiam exhiberi poſſint clata, & diſtincta, & eorum Copia tranſmittatur cum Cedula, & cum termino ad primam ad reſpondendum pure, & ſimpliciter: Quod ſi pars fuerit contumax, aut minus legitime reſponderit; Eo caſu Judex interloquatur: Quod niſi ad aliam Juridicam paruerit, habeantur pro confeſſatis, ſeu gravetur ad Partis inſtantiam, cum Intimatione cum Cedula. Si vero Pars, quæ reſpondere tenetur, ſit abſens ſervetur modus, & forma, quæ tradetur infra in reſponſione Abſentis ad Poſitiones ſub Rubr. VI.

Addimus etiam ad tollendas litium dilationes, quod in poſterum oblata per Partem Copia Libelli, ſeu alterius cujuſcumque Petitionis, quis non teneatur ulterius copiam Actorum, ſeu Scripturarum offerri facere, ſed Judicis pronuntia ſufficiat.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum, quod contra inſtrumenta non opponantur niſi exceptiones ſolutionis, & nullitatis, cenſetur prohibere omnes alias exceptiones.*
Licet aliqui contrarium teneant, n. 2.
Et ita eſt ſtatutum in Cathalonia, n. 73.
Et probantur iſtæ exceptiones partita tabulæ, nu. 74.
Non tollit tamen dictum ſtatutum exceptiones venientes ex eodem inſtrumento, n. 3. & 72.
Etiamſi dictæ exceptiones non ſint liquidæ, n. 4.
Bene tamen altiorem indaginem requirentes, nu. 70.
Et exceptiones turbidas, n. 71.
5 *Statutum, quod contra inſtrumentum non opponantur niſi exceptiones ſolutionis, & nullitatis, eſt ordinatorium.*
Et dictum ſtatutum eſt validum, ibid. *nu.* 6.
7 *Statutum concedens viam executivam inſtrumentis eſt ordinatorium.*
Secus ſi concedat viam executivam contra tertium, n. 8.
9 *Statutum, quod poſt certum tempus non liceat recuperare tenutam, non habet locum ſtante nullitate executionis, vel ſententiæ.*
10 *Executio quando ſit nulla remiſſive.*
11 *Creditor nulliter miſſus in poſſeſſionem poteſt rem retinere, donec ſolvatur debitum.*
12 *Sententia liquidans creditum eſt appellabilis, & nu. 59.*
Intellige, ſi liquidatio præcedat executionem, & ſuper eam pronunnietur, num. 57.
Non tamen ſi incontinenti poſt executionem offeratur liquidatio, num. 58.
Et quid in liquidatione ſententiæ tranſactæ in rem judicatam, num. 60.
Et quid in ſententia ex ſua natura exequibili, num. 61.
13 *Inſtrumenta, teſtamenta, & ſimilia habent viam executivam vigore ſtatuti.*
In Cathalonia guarentigia, & cum ſcriptura tertii, n. 49.
Etiam abſque citatione, ac notificatione debitori fiendis, n. 50.
Ac etiam pro iis, quæ in eis virtualiter continentur, n. 14. & 54.
Licet aliqui contrarium teneant, n. 15.
16 *Statutum dans executionem inſtrumentis intelligitur de liquidis, & num. 55.*
Procedit etiam in iis, quæ liquidari poſſunt incontinenti, n. 17.
Liquidari quando dicantur incontinenti, n. 18.
Dicuntur liquida, quando continent ſummam certam, n. 19.
Et quando ex eis conſtat quid, quale, & quantum creditori debeatur, n. 20.
21 *Executio inſtrumenti peti poteſt ante factam liquidationem.*
Cum liquidatio retrotrahatur, ibid. *n.* 22.
Licet aliqui contrarium teneant, ibid. *n.* 23.
Ita ut in dicto caſu non detur appellatio ſuſpenſiva, ibid. *num.* 24.
25 *Inſtrumenta facta in loco ubi ex ſtatuto mandantur executioni, ſi producantur, ubi non adeſt dict. ſtatutum, non habebunt executionem, & e contra.*
Quid vero dicendum ſit quoad probationem ſcripturæ privatæ, numer. 26.
27 *Via executiva competens ex inſtrumento præſcribitur triginta annis, & numer. 80.*
Etiam cum mala fide, n. 28.
Limita, ut ibi num. 29.
30 *Agens via ordinaria non poteſt agere poſtea via executiva.*
Fallit, ſi reus eſſet contumax, ibid. *n.* 31.
Bene tamen in Cathalonia, refectis expenſis, ſeu præſervatione exiſtente, num. 77.
Etiam poſt ſententiam, ſi ab ea fuerit appellatum, n. 78.
Ordinarie, vel executive quando agi dicatur, ibi *nu.* 32.
33 *Exceptiones requirentes altiorem indaginem non admittuntur in judicio executivo, & num. 70.*
34 *Condemnatus executive poteſt indebite ſolutum repetere.*
35 *Statutum, quod articuli admittantur ſalvo jure impertinentium, non habet locum, quando articuli ſunt notorie impertinentes.*
Secus ſi impertinentia ſit dubia, n. 36.
37 *Exceptio inimicitiæ, & ſimiles probatæ incontinenti repellunt teſtes ab examine.*
38 *Dilationes ſunt continuæ, & comprehendunt etiam dies feriatos.*
39 *Statutum admittens mandatum factum quandocumque cum ratificatione non procedit, ſtante proteſtatione nolle admittere ratificationem.*
De mandato poteſt doceri quandocumque, ſi de eo non fuit oppoſitum, num. 40.
41 *Nuntio referente non inveniſſe bona, devenitur ad capturam perſonæ.*
42 *Carceratus pro debito non renovata executione, ſi de debito conſtet, non eſt relaxandus.*
43 *Reus, qui vult recuperare tenutam, quando teneatur ſatiſdare de ſtando juri.*
44 *Interrogatus non fatetur contenta in interrogatoriis.*
45 *Interrogatoriis eſt reſpondendum medio juramento.*
46 *Statutum dans executionem inſtrumentis non habet locum contra non nominatos.*
Neque extenditur ad tempus prorogatum, ſeu non contentum in eis, num. 67.
47 *Via executiva materiam qui tractent remiſſive.*
48 *Inſtrumenta inſpecto jure communi non habent executionem paratam.*
51 *Clauſula guarentigia ſi non legantur in inſtrumentis, non cenſentur poſita.*
52 *Litteræ cambii in Cathalonia habent executionem paratam.*
Pariter litteræ commandæ, n. 53.
56 *Liquidatio poteſt præcedere executionem, & ſubſequi.*
62 *Via executiva non procedit contra tertium.*
Bene tamen ſitiutione præmiſſa, num. 63.
Nec contra hæredem, num. 64.
65 *Appellatio ſuſpenſiva non admittitur a decreto de exequendo Inſtrumentum guarentigium.*
66 *Executio non tribuitur inſtrumento probato per teſtes, licet clauſulam guarentigiæ contineat.*
68 *Via executiva licet non concedatur pro relocatione; tamen ſummarie proceditur.*

69 *Via*

73 *Via executiva an competat conductori contra locatorem ad cogendum ab eo exactum.*
75 *Reconventio, an compensatio, an procedant in judiciis executivis. Procedit tamen ad effectum prorogandæ jurisdictionem, n. 76.*
79 *Cessionarius, & simil. an possint agere executive contra debitorem cessum, non notificata eis cessione.*
81 *Via ordinaria praxis a quo tractetur.*
82 *Executio facta pro majori quantitate non sustinetur pro vere debita.*

ANNOTATIO.

1 QUod hoc statutum mandans, quod contra instrumentum non possit opponi, nisi exceptio solutionis, & nullitatis censetur prohibere omnes alias exceptiones etiam habentes majorem rationem expressis not. Galies. *de oblig. cam. qu.* 18. *n.* 3. Seraph. *de priv. jur. priv.* 74. *nu.* 94. Grass. *de except. in prælud.* n. 230. *vers. Sed in hoc articulo, &c.* ubi quamplures dat concordantes, quam opinionem communem dicit Cape. *concl.* 51. *n.* 19. Caspa. ad Stat. Mediol. *c.* 41. n. 168. *lib.* 1. ubi alios adducit
2 ita sententes, licet postea a dicta opinione videatur recedere, licet contrarium, quod imo exceptiones similes non censeantur rejectæ per dictum statutum voluerunt Asin. *in pract.* §. 31. *c.* 57. n. 2. Cyriac *contr.* 224. *n.* 1. *& seq.* cum quibus pertransit Fenzon. *ad Stat. Urb. lib.* 1. *c.* 82. *n.* 43 *& seqq.* qui *n.* 48. dicit, hanc secundam opinionem solidiores habere rationes, ut ibi per eum.
3 Neque dictum statutum censetur tollere exceptiones, quæ veniunt ex eodem instrumento, ut not. Surd. *de alimen. tit.* 8. *priv.* 53. n. 11. Scacc. *de jud. c.* 63. *sub nu.* 1. late Grass. *de except. except.* 13. n. 5. *& seqq.* quamplures adducens ita sen-
4 tientes, & Giurb. *dec.* 60 *n.* 10. etiam quod dicta exceptio non sit liquida, Surd. *cons.* 186. *n.* 22. *lib.* 2. quem refert, & sequitur Giurb. *d. dec.* 60. *n.* 11. Ita ut illa retardet executionem, licet non sit liquida, & requirat altiorem indaginem, Maresc. *var. resol. lib.* 2. *c.* 121. *n.* 36. Andreol. *contr.* 130. *n.* 24. *& controver.* 175. *n.* 3. ubi quamplures dat concordantes, Rota apud Zarh. *de oblig. camer. decis.* 8. *post prin.* Prior neque censetur tollere exceptiones, quæ restringunt executionem, ut illa hoc, vel illo modo fiat, ut post Jas. Ancar. & Soc. Sen. per eum adductos firmat Hond. *cons.* 18. *n.* 78. *vol.* 1.
5 Statutum supradictum prohibens opponi contra instrumentum, nisi exceptiones solutionis, & nullitatis, est ordinatorium, Rota *dec.* 452. n. 6. *p.* 1. *divers.* secus si tollat omnes exceptiones, quia tunc dicitur decisorium, ut not. Gravet. *cons.* 102.
6 *n.* 8. & Rolan. *cons.* 48. *nu.* 7. *lib.* 2. Et illud est validum, ut tradunt Asin. *in pract.* §. 31. *n.* 20. *n.* 1. Grass. *de except. in prælud.* n. 166. & Carpan. ad Stat. Mediol. *c.* 116. *n.* 195. qui alios dat
7 concordantes, statutum vero dans executionem instrumento est
8 ordinatorium, Balth. Thomas. *de commun. Eccles. tit.* 1. *nu.* 493. *in fin.* licet secus sit, si illud concedit executionem instrumento etiam contra tertium, ut quampluribus Rotæ decision. relatis comprobat Fenzon. *ad Stat. Urb. lib.* 1. *c.* 85. *in princ.*
9 Hoc statutum quod post mensem, vel quatuor menses respective actor, non auditur volens recuperare tenutam, non habet locum, quando executio, vel sententia fuit nulla, ut late comprobat Paitell. *exped.* 35. n. 14. *& seqq.* Quando ve-
10 ro executio sit nulla, longum esset recensere: videas per Post. *de subhast. inspec.* 18. *n.* 169. *& seqq. & inspec.* 50. *nu.* 2. *& seqq. & in tract. de manut. observ.* 12. n. 132. *& seqq. & per* Rotam apud Greg. XV. *dec.* 24. *n.* 1. *& dec.* 161. *nu.* 27. *part.* 6. *rec.* & apud Merlin. *de pignor. dec.* 115. *in princ. & dec.* 136 *n.* 5 *& 6.* & apud Card. Ortob. *dec.* 47. *n.* 1. *& seqq.*
11 Creditur autem, qui nulliter missus fuit in possessionem, quod possit retinere rem, donec ei solvatur creditum, voluerunt Surd. *dec.* 46. *nu.* 7. ubi quamplures dat concordantes, & ibi bene comprobat Hodiern. *n.* 1. *& seqq.* ubi quamplures dat limitationes, & Paitell. *exped.* 35. *n.* 31. *&* 32. ubi hoc declarat, si creditum sit liquidum, & purum, alias secus, ibi per eum.
12 Quod vero sententia liquidans creditum sit appellabilis, etiam si causa sit executiva, uti in hoc statuto tradunt Surd. *dec.* 27. *n.* 9 Zicch *de oblig.* Camer. *q.* 37. *n.* 43. Grat. *dec.* March. 212. *n.* 12. & Rota apud Greg. XV. *dec.* 232. n. 2. *&* ibi Adden. *n.* 5. qui notant quando sententia dicatur continere mistura, ut detur appellatio, ipsos consulas.
13 Instrumenta, testamenta, lauda, & alia mentionata in hoc statuto habere viam executivam vigore hujus statuti in terminis de eo loquendo voluit Rota *dec.* 101. *nu.* 20. *& seqq.* & apud Post. *de subhast. & dec.* 483. *p.* 9. *rec. tom.* 2. Quæ tamen non habent locum, quando concurrunt duo testamenta, quia tunc cessat via executiva, ut tradunt Bart. & Doct. *in l. fin. C. de edic.* D. Adrian. tollen. & Rota apud Cardin. Seraph. *dec.* 299. *n.* 1. *& d. dec.* 101. apud Post. *nu.* 4. Quæ instrumenta habent executionem paratam non solum pro iis, quæ in illis expresse leguntur, sed etiam pro iis, quæ virtualiter, & ex juris interpretatione continentur, ut docent Grat. *discept. for.*
14 *c.* 37. *n.* 34 *& seqq. & c.* 11. *n.* 27. *p.* 1. *& c.* 852. *n.* 24. *& seqq. p.* 1. licet dicat quæstionem esse controversam, Zach. *de oblig. camer. q.* 31. *n.* 29. *& seqq.* ubi quamplures adducit Rotæ decisiones, *& n.* 44. *& seqq.* ubi testatur de communi opinione Andreol. *contr* 143. *n.* 2. ubi plures dat concordantes, & testatur de receptiori opinione Altograd. *cons.* 55. *n.* 29. *lib.* 2. ubi testatur de veriori, & receptiori opinione, Adden. ad Rot. *dec.* 666 *nu.* 162. *p.* 4. *rec. com.* 3. ubi dicunt ab hac opinione non esse recedendum, Boss. *de dote c.* 9.
nu. 71. *&* Rota *dec.* 232. *nu.* 19. *& dec.* 219 *nu.* 19. apud 15
Zach. *de oblig. camer.* qui plures faciunt illationes, licet contrarium teneant quamplures Doctores relati per Zach. *dict. q.* 31. n. 38. *& seqq. & per* Andreol. d. *contr.* 143. *nu.* 1. *& per* Altograd. *d. cons.* 55. *n.* 22. & Rota apud Post. *de subhast. decis.* 234. *num.* 1.
Statutum supradictum dans executionem Instrumentis, Te- 16
stamentis, & similibus intelligitur de instrumentis liquidis, alias non possunt exequi, ut not. Zach. *de oblig. cam. qu.* 35. n. 9. Grass. *de excep. excep.* 36. *n.* 4. Andreol. *contr.* 107. *n.* 1. *& seqq.* & Rot. *in terminis hujus statuti dec.* 482. *in prin. p.* 9. *rec. tom.* 2. Si tamen liquidatio requirat altiorem indaginem, secus autem si illa possint liquidari in continenti, quia tunc 17
habentur, ac si essent liquida, ut declarant *gloss. communiter approbata in l. fin. C. de compens.* & Asin. *de execut.* §. v. *c.* 31. *n.* 1. Grass. *d. except.* 36. *n.* 5. & Andreol. *d. contr.* 107. n. 2. *& seqq.* Et in continenti dicitur Instrumentum liquidari, quan- 18
do liquidatio fieri potest in termino dato ad probandum, Grass. *in d. except.* 36. *n.* 6. licet per errorem dicatur ad solvendum Christ. Paz. *de tenut. c.* 23. *nu.* 37. Barbos. *de d. dictio.* 155. n. 13. qui tamen *supra nu.* 11. *&* 12. dicit, id remittendum esse arbitrio Judicis secundum subjectam materiam arbitran- 19
dum, ut ibi per eum. Instrumentum autem dicitur liquidum, quando est clarum, & certum, & continet summam certam, Galles. *de oblig. camer. quæst.* 31. *in princ.* Parlador. *rer. quotid. lib.* 2. *cap. fin. p.* 1. §. 62. *limit.* 4. *nu.* 27. quem refert, & sequitur Rota *in terminis hujus statuti dict. dec.* 482. *n.* 3. *p.* 9. *rec. tom.* 2. Et quando ex instrumento constat quid, quale, 20
& quantum creditori debeatur, ut post Bald. Jas. Rebuff. Coler. Covar. & Menoch. per eum adductos testatur Grass. *in d. except.* 36. *n.* 10. *& nu.* 14. ubi dicit, illud instrumentum esse liquidum quod quamvis exceptione opposita tergiversari non potest, ut ibi per eum.
Quibus addo, quod executio instrumenti vigore dicti statuti 21
peti potest etiam ante factam illius liquidationem, ut tradunt Paitell. *expedit.* 43. *nu.* 27. Munoz. *de ratiocin. c.* 33. *nu.* 20. *& seqq.* late Andreol. *d. contr.* 107. *n.* 2. *&* 3. ubi quamplures dat concordantes, & testatur de veriori, & magis communi opinione, & contrariis respondet, & Carleval. *de judic. tom.* 2. *tit.* 3. *disp.* 3. *n.* 44. 45. *& seqq.* qui alios pariter refert ita sentientes; Cum liquidatio retrotrahatur, & operetur, ac si a 22
principio ante petitam executionem fuisset facta, ut not. Costa *de retrotr. casu* 8. *c.* 9. *per tot.* & Rota *dec.* 123. *n.* 11. apud Merlin. *de pignor.* Quicquid contrarium tenuerint Barz. *de* 23
quæsm. 2. *q.* 1. *par. n.* ∴. & Cyriac. *controv.* 675. n. 4. & *seqq.* 24
Ita ut in dicto casu non detur appellatio suspensiva, ut late comprobant Munoz. *de ratioc. d. cap.* 33. *num.* 22. *& seqq.* Andreol. *dict. controv.* 107. *num.* 3. *& seqq.* ubi contrariis respondet, & Carleval. *de judic. dict. disp.* 3. *num.* 45. alios adducens ita sentientes.
Instrumentum si fiat in loco ubi ex statuto mandari potest 25
executioni, si producatur in alio loco, ubi non adest dictum statutum, non habebit executionem, & e contra si fiat in loco ubi non adest dictum statutum dans executionem, & producatur in loco ubi adest statutum dans executionem, illud mandabitur executioni, quia in his, quæ pertinent ad ordinem judicii, attenditur locus judicii, & non contractus, vel instrumenti, licet secus sit in his, quæ spectant ad substantiam contractus, ut docent Palat. Ruv. *in cap. per vestras de donat. inter vir. & uxor.* & Suar. *in l. post rem judicatam, fol.* 154. *vers. circa Judicem, &c. ff. de re judic.* quos uns cum aliis pluribus refert, & sequitur Anton. Gomez *ad l.* 64. *Taur. n.* 8.
Quid vero dicendum sit quoad probationem privatæ scri- 26
pturæ, si illa sit confecta in loco, ubi adest statutum quod illa probet, & producatur in alio loco ubi non adsit dictum statutum, vide Genua *de scriptur. privat. libr.* 1. *capit.* 1. *numero* 200. ubi tenet, esse attendendum locum, ubi illa fuit confecta.
Via tamen executiva competens ex instrumento non agitur 27
elapsis 30. annis, ut tradunt Ant. Gomez *ad l.* 63. Taur. *in prin.* Cyriac. *contr.* 2. *n.* 105. Adden. ad Capyc. Latr. *dec.* 58. *nu.* 8. & Rota in Eugob. *datis* 14. *Febr.* 1642. cor. R. P. D. Carillo, §. *secundo subjungebant, &c.* ubi plures dantur concordantes, *&* 28
in Romana censuum, 4. *Aprilis* 1639. cor. R. P. D. Verospio *post princ.* Etiam cum mala fide, Carleval. *de judic. lib.* 1. *tit.* 3. *disp.* 4. *n.* 2. *&* 3. late comprobant Adden. ad Capyc. Latr. *dict.* 29
dec. 58. *n.* 13. licet prædicta non habere locum, quando debitor promisit semper per eum promissa, & quandocumque attendere, & observare voluerint Cævall. *in specul. comm. q.* 174. *n.* 3. *q.* 207. *n.* 32. *&* 33. & Andreol. *controv.* 79. *n.* 10. contra quos tenent Soarez & Guttier. *in loc. per* Cævall. *relatis*.
Si tamen quis inceperit agere via ordinaria, non potest ex 30
eodem instrumento agere executive, quia per electionem unius altera tollitur, Genc. *de cons. q.* 95. *n.* 28. qui plures dat concordantes Giurb. *decis.* 55. *numer.* 18. Zachia *de obligat. camer. q.* 11. *num.* 9. ubi ponit aliquas fallentias Andreol. *contr.* 102. *num.* 24. & Rota *in dict.* Eugubina *datis*, 14. *Februar.* 1642. coram R. P. D. Carillo, §. *primo mandatum, &c. in fin.* Nisi reus conventus via ordinaria esset contumax, quia actor tunc 31
non prohibetur redire ad viam executivam, ut not. Genc. *in d. qu.* 95. *num.* 29. ubi alias dat limitationes, & Zachi. *dict. quæst.* 11. *num.* 10.
Ordinarie vero agi dicitur, quando petitur declarari, aliquem 32
teneri,

teneri; & obligatum esse, & illum condemnari; executive vero quando petitur, quod contra reum relaxetur mandatum de exequendo, ut not. Gratian. *discep. forens. cap.* 156. *nu.* 23. *&* Cancer. *variar. resol. lib.*3. *cap.*3. *n.*106. quos refert, & sequitur Andreol. *controv.*102. *nu.*23. *vers. in prædicta, &c.*

33 Exceptiones autem requirentes altiorem indagioem non admittuntur in judicio executivo, sed reservantur ad judicium ordinarium, Andreol. *controv.* 155. *numer.* 2. Rota *decis.* 482. *num.* 5. *part.* 9. *recent. & in Romana fideicommissi.* de Marianis 3. *Junii* 1647. coram R. P. D. Rojas, §. *quo vero, &c.* & in terminis hujus statuti de exceptione nullitatis obligationis requirente altiorem indaginem reservanda ad judicium ordina-
34 rium, Rota *dict. decis.* 482. *num.* 5. *part.* 9. *recent.* Condemnatus autem via executiva si coactus fuerit aliquid indebite solvere, potest illud repetere conditione sine causa, Boss. *de cons. art.* 74. *numer.* 107. Foller. *de cons. in verb. Tanquam, numer.* 38. cum quibus illos referendo pertransit Cenc. *de cens. quæst.* 95. *in fin.*

35 Statutum supradictum mandans capitula admitti cum clausula *salvo jure impertinentium*, non habet locum, quando illa sunt omnino impertinentia, quia tunc non sunt admittenda, & si admittantur, datur appellatio, ut probant Gram. *decis.* 45. *num.* 8. Paris. *cons.* 67. *num.* 41. *vol.* 4. *& cons.* 97.
36 *num.* 136. *lib.* 1. Mascar. *de probat. conclus.* 132. *num.* 1. *& num.* 3. *vol.* 1. Si tamen sit dubium, an sint impertinentia debent admitti cum dicta clausula, Hond. *cons.* 18. *num.*19. *& seq. lib.* 1. Surd. *cons.* 164. *num.* 5. *lib.* 2. Pacian. *de probat. lib.*1. *cap.* 38. *nu.* 15. Barbos. *de clausul. clausul.*143. *num.* 2. ubi notat Capitula impertinentia dici, quæ causæ nullo modo adminiculantur, ut ibi per eum.

37 Exceptio inimicitiæ capitalis, consanguinitatis, & similes oppositæ contra testes illos repellit ab examine si probetur incontinenti, uti habetur in hoc statuto, ut tradunt Adden. ad Vestr. *in pract.*6. *cap.*2. *num.*61. & Rota *decis.*334. *in fin. part.* 4. *recen. tom.*2. licet secus sit, si dictæ exceptiones requirant altiorem indaginem, ut declarant Adden. ad Vestr. *d. nu.*61.

38 Dilationes, quæ assignantur in causis, quod regulariter censeantur continuæ, & in eis includantur etiam dies feriati, nisi illi absorberent totam dilationem, vel majorem partem illius, ut disponitur in hoc statuto, & notant Vestr. *in prax. l.* 5. *cap.*4. *nu.*7. Mirao. *in pract. part.*6. *in* 3. *adita nu.* 18. & Gail. *pract. obser. lib.*1. *obs.*53. *num.*12.

39 Statutum supradictum admittens ad convalidandum judicium mandatum factum quandocumque ante sententiam cum ratificatione gestorum, non videtur habere locum quando opponens de mandato protestatus fuit, nullam velle admittere ratihabitionem, quia tunc ratificatio non videtur amplius admittenda, ut tradunt Bart. *in l. inter quos*, 39. §. *alieno*, *nu.* 4. *ff. de damn. infect.* Alex. & Jas. *in l. licet*, 24. *Cod. de pro-*
40 *cur.* & Cost. *in memorab. in verbo Procurator generalis, &c.* De mandato vero quando non fuit oppositum potest doceri etiam post sententiam Cravet. *cons.*108. *nu.* 1. Rota apud Pute. *decis.* 283. *num.*8. *lib.*2. *& decis.*305. *num.*4. *part.*1. *recent.*

41 Cum dispositione hujus statuti quod stante relatione executorum bona non invenisse, posse deveniri ad capturam personæ concordant Fenzon. *ad Stat. Urb. cap.*195. *num.*19. & Post. *de subhast. inspect.*14. *nu.*17. qui dant concordantes.

42 Carceratus pro debito non renovata executione ad formam hujus statuti, si de debito constet, quod non sit relaxandus, sed retinendus, voluit Ludov. *decis. Perus.* 40. *per tot.*

43 Quando vero reus contumax, qui vult refectis expensis audiri, & recuperare tenutam, teneatur etiam præstare fidejussionem de stando juri, vel de solvendo judicatum, vide Surd. *dec.*46. *num.*10. Neguf. *de pignor. part.*3. *memb.*3. *nu.*3. & quando executio fuit consummata contra personam, Scacc. *de judic. l.* 1. *cap.*96. *num.*21. *&* 31.

44 Circa vero præparatoria, seu interrogatoria, de quibus fit mentio in hoc statuto, advertendum est, quod interrogans non faceret contenta in interrogatoriis, Franc. *dec.*220. *nu.*9. *part.*
45 1. Michal. *de posit. cap.*3. *num.*16. ubi dat concordantes Pract. Ridolph. *part.*2. *cap.* 2. *num.* 36. nec non quod debens respondere præparatoriis debet id facere medio juramento, ut not. Papien. *forma posit. act. in verb. ponit. num.* 2. & Michal. *de posit. d. cap.*3. *num.*41. ubi plura videre poteris ad hanc materiam interrogatoriorum pertinentia, Pract. Ridolph. *part.* 2. *cap.*2. *fere per tot.* ubi late.

46 Adde, quod dictum statutum concedens viam executivam Instrumentis non habet locum contra tertium, sed tantum inter eos, inter quos fuit confectum instrumentum, ut post Bald. Castr. & Menoch. *per eum relatos firmat*, Rota apud Duran. *dec.*37. *nu.* 8. *& in Perusina spolii* 4. *Aprilis* 1636. coram R. P. D. Rojas §. *nullitas visa, &c.* Etiam stante obligatione Camerali Zach. *de oblig. Cameral. quæst.*14. *num.*1.

A D D I T I O.

47 Circa materiam hujus rubricæ viæ executivæ, & viæ ordinariæ judiciorum, possem integrum tractatum conficere, attamen digressionem evitabo, & transcriptionem, ex quo de his a celebribus Doctoribus plura aguntur, signanter a Zachia *de obligatio. camer. per tot. tractat.* & a Nostro Doctissimo Cancer. *var.* 2. *cap.*3. Mauson. *de causis executivis per tot. tractat.* & ita solum aliqua annotabo.

48 Cum de jure communi instrumenta executionem paratam non habeant, sed via ordinaria sit agendum, Cancer. *var.*2. *d. cap.*3. *nu.*1. Modern. Palma Nepos *allegatio.* 18. *num.* 1. Eminen. de Luca *de credito. discur.*116. *num.*6. Modern. Scoppa *ad decis.* Gratian. *obser.*4. *nu.* 53. Matthæu. *de regim. Regni Valent. cap.*11. *§.*1. *nu.*99. Muta Novat. Capic. Latro Giurb. Fenzon. Barbat. & alii, quos citat Severio. *in addit. ad dec.* 365. Sanfelic. *lib.* 3. *in princ. pag. mihi* 193. Brilla *ad consuetud. Neapol. tit.*16. *cap.*3. *nu.*45. Benekendor. ad Seraphin. *de privil. juram. addit. ad privil.*77. *nu.* 1. *& seq.* Pilaja *dec. canon. lib.* 2. *decis.* 10. *de censib. part.* 9. *nu.* 19. ita in hac nostra Provincia pariter instrumenta paratam non habent executionem, nisi Guarantigia, ut inferius dicetur.

Instrumenta autem guarantigia in nostra hac Provincia, 49
quæ scriptura tertii, instrumenta nominantur, ex privilegio dictæ scripturæ tertii, quod est *in* 2. *vol. Constitutionum sub tit. de actions, y obliga.* paratam habent executionem, & ita ab ea regulariter via executiva procedit, Cancer. *var.* 2. *dict. cap.* 3. *num.* 8. & eo, & aliis infinitis citatis Matthæu.
de regim. Regni Valent. cap. 11. *§.* 1. *num.* 86. absque citatio- 50
ne, ac notificatione ipsi debitori fiendis, nisi aliter inter partes sit conventum, Salgad. *de Reg. protect. part.* 4. *cap.* 8. *num.* 37. Fontanell. *de pact. clausul.* 8. *glos. unic. num.* 1. Cancer. *dict. cap.* 3. *num.* 7. quidquid dicat Carleval. *de judiciis tit.* 1. *disput.* 2. *num.* 913. *in fin.* ad ista videndi Doctissimus Altimar. *de nullitatib. rubr.* 12. *quæst.* 22. *num.* 52. *& seq.* & Merlin. *controv. centur.*2. *cap.*66. *num.*4.

Ista clausula guarantigia, seu ut Nos dicimus *scriptura ter-* 51
tii, si non legitur in instrumentis, non præsumitur conventa tacite inter partes, nec potest in ipsis instrumentis tanquam de consuetudine contionari, & ita non habent instrumenta, in quibus ea non legitur expresse, executionem paratam, Matthæu. *d. cap.*11. *§.*1. *num.*90. *& seq.*

Itaque in hac nostra Provincia solum litteræ cambii habent 52
executionem paratam, Xammar. *rer. judicat. def.* 43. *num.*20. Amat. *resol* 27. *per tot.* Tondut. *de prævent. c.*25. *num.*12. Ripoll. *de magistrat. Logiæ mar. cap.* 20. *nu.* 124. Urceol. *de transact. quæst.*40. *tota*, idem Ripoll. *ad prun.* Peguer. *rubr.*29. *nu.* 96. *& seq.* Modern. De Philip. *dissert. fiscal.* 3. *numer.* 81. Giurb. *obser.* 105. *nu.* 2. *&* 15. Eminen. de Luca *de credit. & debit. discurs.* 65. *num.* 4.

Pariter litteræ comandæ habent executionem paratam, 53
dummodo in eis non adsint terminus, fidejussor, dies, & juramentum, & appareat per publicum instrumentum, Fontanell. *decis.*252. *num.*16. *& seq.* Cancer. *var.*2. *dict. cap.*3. *num.* 140. *& var.*3. *cap.*8. *num.*34. *& seq.*

Parata hæc executio non solum est tribuenda dictis instru- 54
mentis guarantigiis, & scripturam tertii continentibus, pro quantitate, seu re in ipsis expressis, verum & etiam pro omnibus, quæ virtualiter in ipsis instrumentis insunt, ex quo nostrum jus municipale simpliciter publicis instrumentis ita confectis executionem dat, Fontanell. *decis.* 482. *num.* 24. novissime Carol. Ant. de Luca ad Gratian. *animadver. ad cap.* 37. *num.*10. Zachia, & alii quos citat Joseph. Altograd. *controv.* 48. *num.* 68. Rota coram Cerro *decis.* 197. *inter suas tom.* 1. *nu.*5. *&* 6. Matthæu. *de regim. Regn. Valent. dict. cap.*11. §.1. *num.* 81. Modern. Palma Nepos *dict. allegatio.* 18. *num.* 5. *&* 6. ubi Felin. Tob. Nonn. Barz. Franc. Gratian. Barbos. & alios citat Modern. Pacion. *de locat. & conduct. cap.* 48. *num.* 49. ad quod videndi Carleval. *de judiciis. tit.* 3. *disput.* 3. *a numer.* 36. & Mansi *consult.* 57. *numer.* 20. *& seq.* & faciunt tradita per Benekendor. ad Seraphin. *de privil. juramen. addit. ad privil.* 104. *num.* 1. *& seq.* & per Giurb. *observ.* 48. *num.* 20.

Hæc sane parata executio dictis Instrumentis conceditur 55
pro quantitatibus liquidis, & certis *dict.* Modern. Palma Nepos *allegat.*18. *nu.*29. *& seqq.* Carleval. *de Judiciis tit.*3. *disput.* 3. *num.*40. Altograd. Jun. *controv.*47. *num.*13. *& seqq.* Cancer. *var.*2. *dict. cap.*3. *nu.*9. *& var.*1. *cap.*17. *num.*34. Matthæu. *de Regim. Regn. Valen. dict. cap.*11. §. 1. *num.*109. Benekendor. ad Seraphin. *dict. privil. Juramen. addit. ad privil.*77 *nu.*24. *& seq.*
liquidatio autem potest præcedere executionem, & potest fie- 56
ri in ipsomet executivo Judicio, priusquam ad executionem facti procedatur *d.* Modern. Palma. *d. alleg.* 18. *nu.* 28. ubi citat Mansi. Carleval. *de Judic. tit.* 3. *disput.*3. *num.* 43. *& seqq.* Abeccles. *observ. Pedemont. lib.* 1. *observ.* 109. *num.* 1. *& seqq.* Conciol. *noster allegat.*1. *num.*11. *& seq.*

Inter istos duos modos petendi liquidationem rerum con- 57
tentarum in instrumento guarantigiato, & cum scriptura tertii datur magna differentia, nam si petatur ipsa liquidatio ante executionem, citato debitore, & petendo post ipsam liquidationem executionem, tunc cum videatur petere pronunciationem Judicis super liquidatione, ab ipsa appellatur quoad utrumque effectum suspensivum, & devolutivum, Carleval. *ubi supra num.* 44. & ita veniunt intelligendi Cancer. *var.* 1. *cap.* 17. *de appellatio. numer.* 36. & Doctores citati a Doctissimo Altimar. *de nullitatib. rubr.* 5. *quæst.* 7. *numer.* 4. *& quæst.* 4. *num.* 4.

Si autem executio primo est petita vigore Instrumenti 58
guarantigii, quamvis illiquidi, & in continenti offertur liquidatio ante effectivam executionem, cum tunc in causa executionis ipsa liquidatio sit incidens, & non sit necessarium super liquidatione pronunciare, aut interloqui Judicem, imo liceat pro quantitate liquida absque prævia alia interlocutione concedere executionem, ideo non licet appellare quo-

ad effectum suspensivum Conciol. noster hic nu.54. Carleval. ab
eo citat. d. disc.3. num.45. Prancil. Scarc. & Parlador. citati a
d. Altimar. d. qu.7. nu.3. Cancer. var.1. d. cap.17. nu.33.
59 Tamen si meum in his liceret præbere sensum, conformarem
cum dicto Doctissimo viro Altimar. d.qu. 4. nu.2. dicente
quod cum per dictam liquidationem possit inferri novum
gravamen non contentum in ipso instrumento, non denegaret
appellationem quoad utrumque effectum, tu cogita.
60 Dubio procul, prædicta ratione, censet ipse Altimar. quod
a sententia liquidationis contenta in sententia transacta in rem
judicatam posse appellari in dict. qu.4. d.num.2. non obstantibus
Salgad. Phcb. Pegas, Garz. Parlador. & aliis citatis ibid.
num. 1. ubi num. 3. tradit Doctores tenentes contrarium in
61 sententia de sui natura exequibili, non obstante appellatione,
nam in hac sicut sententia ipsa exequitur, ita liquidatio,
licet his noster Cancer. dict. cap.17. d. nu. 36. & Gratian. dec.
212. num.13. non assentiant.
62 Executio autem parata a nostro instrumento guarantigio
non procedit contra tertium in instrumento non nominatum,
prout tenet noster Conciol. hic n.46. & tradunt Doctores citati
ab Altimar. d.tract. de nullitatib. rubr.4. q.4. nu.6. & rubr.
12. q.22. nu.53. & seq. Fontanel. de pact. claus.4. glos.27. nu.33.
Mant. consult.34. nu.7. Cancer. var.2. d. c.3. nu.82. Abeccles.
obser. Pedemont. lib.1. obser.110. num.22. & seqq. Brilla ad consuet.
Neapol. tit.16. cap.3. num.2. bene tamen est verum, quod,
63 citatione præmissa, potest procedi contra dictum tertium, ut
citatis Fontanel. Amat. Lusitan. Peres de Lara Cancer. Gait.
Amat. & aliis tradit Altimar. d. rubr.12. qu.22. nu.64.
64 Similiter nec contra hæredem, nisi eo citato, & ordinarie
justificato, quod sit talis, Cancer. var.2. d.c.3. nu.85. Severin.
in addit. ad dec.365. Sanfelic. lib.3. pag. mihi 195. vers. verum
contra hared. &c. vidend. Modern. Manfrell. ad Capic. Latr.
obser. decis.115. num.1. & seq. Brill. d. tit.16. d. cap.3. num.75.
& seq. ubi tradit, quid si hæres hæreditario nomine se obligaverit
noster Conciol. de hared. simpl. & qualific. art. 1. num.
122. ubi tradit id procedere, si ab hæredibus opponatur,
alias secus Bonden. Colluct. Legal. 2. nu. 13. Pilaja dec. canon.
lib.2. dec.10. de censib. pets.9. num.22.
65 A decreto autem de exequendo Instrumentum guarantigium
non appellatur, saltem suspensive Cancer. var.1. d. cap.17. nu.
29. Salgad. de Reg. Protect. p.4. c.1. nu.11. idem Cancer. var.
2. d. c.3. nu.103. & seqq. Abeccles. obser.107. nu.10.
66 Instrumento autem deperdito, licet probato per testes, etiam
quod contineat clausulas guarantigias, & scripturam tertii,
non datur parata executio, imo via ordinaria est agendum,
Eminen. de Luca de feudis disc.29. nu.4. Cancer. var.2.
dict. cap.3. num.137.
67 Non solum ista Instrumenta non habent paratam executionem
contra non nominatos in ipsis instrumentis, sed nec privilegium
ipsum extenditur ad tempus non contentum in eis,
& ita licet pro locatione virtute Instrumenti has clausulas
guarantigias continentis possit executive procedi, non tamen
pro mercede cessa tempore locationis finito, licet eisdem pactis
pretio, & qualitatibus sit, & præsumatur tacite facta reconductio
Pelic. de societat. cap.42. nu.42. Scopp. ad dec. Gratian.
obser.119. nu.20. & seq. præcipue nu.26. Maogil. & alii,
quos citat novissime Sabell. in summ.diver. tract. §. Conductor.
nu.5. Pilaja ad Iranc. de protestatio. addit. ad consider. 54. nu 9.
ubi Cancer. Giorb. Milaza. & alios citat Antonel. de temp.
legal. lib.2. cap.35. nu.30. & seq. Giurb. observ.99. nu.18. Modern.
Pacion. de locat. & conduct. cap.39. nu.24. & c.64. n.82.
& seq. ubi suo doctissimo more adducit Doctores contrarium
tenentes, licet Juris rigore hanc opinionem veram judicet.
68 Unum nota, quod licet in ipsa reconductione (quidquid dicant
Intrigl. & Barz. citati a Rovit. prag. 1. de locat. & conduct.
nu.7.) non censeantur repetitæ clausulæ guarantigiæ, &
scripturæ tertii, & ita virtute illarum non possit procedi executive,
tamen potest procedi, sine mora, & ita summarie, &
de plano absque strepitu, & figura Judicii per l. Prases C. locat.
& conduct. Rota recen. p.10. dec.335. nu.3. & 4.
69 An autem ipsi conductori liceat vigore instrumenti locationis
guarantigiati, & paratam executionem habentis, compellere
locatorem ad restituendum ab eo executive exactum, est
sane controversum; ad id videas Gratian. discept. foren. cap.
376. num.26. & seq. ipsum, & Modern. Pacian. de locat. &
conduct. cap.48. nu.45. & seq. Eminen. de Luca, de dote disc.
58. num.3. consule.
70 In his sane Judiciis executivis vigore instrumentorum paratam
executionem habentium, non admittuntur exceptiones
altiorem indaginem requirentes, Fontanell. de pact. claus. 10.
glos. unic. num. 59. & seq. Donad. de renunciationib. cap. 32. nu.
290. & seq. Cuzman. de evict. quæst. 20. nu. 39. & seq. Amat.
res.81. n.14. & seq. Bonden. colluct. legal.27. n.5. & seq. Pegas
res. foren. c.5. n.27. Antun. Portug. de donatio. Reg. p. 2. to.1.
71 cap. 32. n. 64. & 65. nec executio retardatur per exceptiones
turbidas Eminen. de Luca de credit. disc.60. num.6. & de Pensionib.
72 disc 65. n.8. bene tamen si ipsæ proveniant ex eodemmet
instrumento, seu aliter sint notoriæ, Manfrell. ad Capic. Latr.
observ. ad dec. 152. n.24. Ciarlin. controv.233. nu.82. Pegas dict.
cap.5. num.28. Antun. Port. d. cap.32. num.66. & seq. Conciol.
noster allegatio. nu.7. Actolin. resol. foren. res. 71. num. 19. Rota
recen. p.19. dec.246. nu.12. Parexa de instrum. edit. tit.1. resol.
3. §.2. n.19. Cancer. var.2. d. c.3. n.33. & 114. Matthæu. de
regim. Regn. Val. c.13. §. 2. n.43. Eminen. de Luca de pensionib.
disc.30. nu.7. & de Judiciis disc.42. num 10. & de benefic. disc.
5. num.14. Modern. Palma, Nepos, alleg.16. num. 41. & seq.
& alleg.18. num.37. & seq. & allegat.15. num.18. ubi Zachi,
Marescot. Andreol. & Aliograd. citat, & pro mille, pluribus
citatis Doct. Altimar. de nullitatib. rubr. 5. quæst.9. num.12. &
rubr.6. quæst.3. nu.30. Salgad. de Reg. protect. p 3. c.3. num. 64.
Brilla ad consuetud. Neapol. tit.16. cap. 3. num. 47. Pilaja ad Iranc.
de protestatio. addit. ad concid.41. n.11. & seq. Conciol. noster
alleg.23. a n 9. Bonden. collect.27. nu.16. & colluct.2. num.
26. Franc. Mat. Prat. respon. crim.31. nu.109.
In Cathalonia autem adversus executionem paratam vigore 73
instrumenti guarantigiati, & scripturam tertii continentis,
non admittuntur exceptiones aliquæ, nisi solutionis, aut satisfactionis,
quæ probentur per publica instrumenta, Cancer. c.
3. nu.33. & 54. bene tamen ipsis admittitur probata per partitam 74
tabulæ, ex quo vim publici, & auctentici instrumenti
habet Xammar. rer. Judic. disc.49. nu.32. & seq. Modern. Manfrell.
ad Capic. Latr. obser.196. n.8. & seq. ubi Olea. & alios
citat Brilla d. tit.16. cap.3. num. 186. & seq. novissime Borgia
investigat. contra Fabr. p.5. c.1. nu. fin.
Et ita in his Judiciis executivis non datur reconventio, ni- 75
si quantitas, pro qua reconvenitur, sit liquida, & procedat
ab instrumento publico, paratam executionem habenti, Ripoll.
ad prax. Peguer. rubr.9. n.13. Cancer. var.2. c.13. nu.40.
& cap.3. n.158. Carleval. de Judiciis tit.2. disp. 7. nu. 9. & 10.
& citatis Fontanel. dec. 449. nu. 21. Mareica de reconventio. e-
nar.1. nu.83. & seq. Sicut solum admittitur compensatio ad effugiendam
viam executivam, quando apparet de vero credito,
liquido, æqualitate executivo, & privilegiato, ut ita declaravit
Regius Senatus noster, facto verbo referente Nobili Hieronymo
de Magarola, die 12. Julii, 1682. Scriba Fabra, in
executione facta in persona Hermenegildi Grazes Mercatoris
ad instantiam Francisci Pscau minoris Mercatoris Barchinonæ;
ad quam decisionem fulciendam examina Doctores, quos novissime
citat Manfrell. ad Capic. Latr. observ. ad dec.124. nu.
21. & alios, quos citant Sabell. in summ. divers. tract. verbo
Compensatio nu.16. ac etiam Pilaja. dec. canon. lib. 2. dec. 10. de
censibus pets. 9. num.4. Borgia invest. contra Fabr. tom.2. lib.12.
cap.p. nu.7. Fontanell. dec.561. nu.11. ubi Cancer. citat; bene 76
tamen ad effectum protogandi jurisdictionem Judicis exequentis,
& ut causa reconventionis ventiletur coram eodem Judice,
coram quo fuit petita executio, potest creditor reconveniri,
& effectus erit, ut executione finita processus reconventionis
sistetur postea coram Judice executionis Carleval. ubi
proxime nu.13. videos Maresc. de reconven. enar. 5. nu.156. ubi
contra Sanfelic. & Merlin. hanc opinionem sustinet Cancer.
var.1. c.13. Merlin. controv.24. nu.4. & seqq.
Ad id quod tradit hic noster Conciol. nu. 30. non præter- 77
mittam dicere, quod in Cathalonia pro certo stabilitum tenetur,
posse veniri de via ordinaria ad executivam, refectis expensis,
si id in compatitione in causa ordinaria sit reservatum,
aut protestatum, vel in instrumento executivo adsit ista facultas
variandi Cancer. var.2. d. cap.3. nu. 124. & seq. & var. 1.
cap.17. nu 43. & seq. Iraoç. de protest. consid.53. per tot. & ibi
Doctissimus Additionator Pilaja, ubi modernos omnes citat.
Abeccles. obser. Pedemont. lib.1. obser.110. num.12. videndi Doctissimus
Altimar. de nullitatib. rubr.13. qu.2. nu.158. & seq. &
Sabell. in summ. divers. tract. §. Creditor nu.51. in fin. ubi Urceol.
& alios citat. & ad ista vide Doctores citatos per Valeron.
de transact. tit.2. qu.7. num.43. Fermosin. & alios quos
citant Pegas resol. foren. cap.16. nu. 107. & seq. Conciol. noster
infra hoc lib.2. rub.59. num.12.
Et hoc, licet super nullitate, aut recisione talis instru- 78
menti sit præventum judicium ordinarium, & in ea sit prolata
sententia contra instrumentum guarantigium, dummodo
ab ea sit appellatum, ut citatis Fontanell. Cancer. Carlev.
Capic. Latr. Merlin. Canc. Amat. & alii tradunt Doctissimus
Olea de cess. jur. tit.6. quæst.4. num. 14. Eminen. de
Luca de judic. disc.15. num 21.
An autem hæres, cessionarius, legatarius, & alii possint 79
agere executive vigore instrumenti guarantigiati, non notificatis
cessione, testamento, & aliis titulis debitoris, tradunt
latissime Doctores citati u d. Olea. d. tit.6. d. quæst.4. per tot.
Cancer. var.1. c.17. a nu.49. videndus ad ista Carlev. de judiciis
tit.2. disp.4. num.21. latissime istam tractant Severin. in addit.
ad dec. 365. Sanfelic. lib. 3. per tot. Modern. Manfrell. ad
Capic. Latr. observ. ad dec.115. per tot. Brilla d.cap.3. num.82.
& seq. Conciol. noster ubi proxime, num 248. & seq. & allegat.
54. num 9. novissime Mostazz. de causis piis lib.1. cap.13. nu.2.
& seq. Rodoer. ad Marin. cap.43. a num.18.
Via tamen executiva, ut traditur a nostro Conciolo hic nu. 80
27. præscribitur spatio 30. annorum Rodoer. cons.8. num. 16.
ubi Capic. Latr. Andreol. & alios citat Eminen. de Luca de
credito. disc.217. nu. 4. & disc 131. nu. 5. Abeccles. obser. Pedemont.
107. num. 30. lib.1. Modern. Manfrell. obser. ad dec.58.
Capic. Latr. nu.x. & seq. ubi latissime Brilla dict. cap.3. nu 90.
& seq. noster Conciol. de hared. simpl. & qualific. art.1. nu.285.
& seq. Capon. controv. foren. controv.46. nu.1x. & seq. Cancer.
autem noster, contrarium tenet var.2. d. cap.3. nu.75. ea ratione
quia præscriptio non tollit actionem ipso Jure, sed ope exceptionis,
quæ ratio non mihi satisfacit, & ejus solutionem
adfert Eminen. de Luca proxime citatus.
Circa autem Judicia ordinaria nihil annotabo, ex quo hæc ma- 81
teria abunde tractatur a Doctoribus juxta praxim suarum Regio-
num,

num, & hujus Principatus Cathalanus a Peguer. & a Ripoll. & Meritissimo, ac Nobili D. Petro de Amigant. Regio Senatore illius addirionatoribus; ad eos recurre.

82 Nota pro coronide, quod executio facta pro majori quantitate quam vere debita in personam seu aliter, captura, seu
executio non sustinetur pro vere debita, imo condemnatur creditor ad damna, & expensas, ut ita fuit decisum in R. S. *die* 16. *Decembris* 1678. per Nobilem Narcissum de Anglasell. R. C. inter Victoriam Ginebreda, & Joannem Magrinya, & alios, Not. Ribes; quæ fundatur in doctrinis Doctorum, quos refert novissime Mansrell. ad Capic. Latr. *obser. ad dec.* 52. *num.* 2. *& seq* ubi *num* 6. ita decisum tradit Ciarlin. *controv.* 233. *nu.* 23. Meli. *obser. foren. obser.* 127. *nu* 33. & tradit novissime Castald. *consult. foren* 131. *nu.* 1. *& seq.* videndosque Eminen. de Luca *de dote disc.* 143. *nu.* 79. Arias de Mesa *var. resol. lib.* 1. *cap.* 7. *nu.* 9. *& seq.*

DE EXCEPTIONIBUS IMPEDIENTIBUS LITIS INGRESSUM,
& de lite a Reo criminaliter mota. *Rubrica IV.*

SI aute litis contestationem opponatur a Reo Exceptio Judicis Incompetentiæ, aut Suspicionis, Litis alibi pendentis, Rei judicatæ, Juramenti litis decisivi deferendi, Transactionis, Litis finitæ, Petiti Compromissi, Pendentis termini ad conficiendum Inventarium, Illegitimationis personæ, & similis, per quas Actio Agenti denegetur, super illis in primis discutiatur, & Judex parti opponenti præfigat terminum quatuor dierum utilium, infra quem si Exceptionem non probaverit, per Judicem ad ulteriora in causa procedatur: Et Exceptiones, quæ merita concernere possunt, censeantur ad merita reservatæ: Quod si in progressu Causæ Judicium Criminaliter a Reo moveatur adversus Actorem, nihilominus in Civili ad ulteriora procedatur, præstita ab Actore idonea cautione, de restituendo in casum succumbentiæ in judicio Criminali.

S U M M A R I U M.

1 *Exceptiones impedientes litis ingressum quæ sint.*
2 *Statutum mandans exceptiones reservari in fine litis procedit in exceptionibus in facto, & dubiis.*
3 *Appellatio non datur a reservatione exceptionum in fine litis.*
4 *Exceptionum reservatio in fine litis quid importet.*
5 *Supersedendum quando sit in causa civili ob judicium criminale, & e contra.*
6 *Exceptionum praxis a quibus tractetur remissive.*
7 *Exceptiones quo tempore sunt opponendæ.*
8 *Exceptiones dilatoriæ in triplici sunt differentia, & quæ respiciunt personas Judicum, & litigantium nequeunt ad definitivam reservari.*
Bene tamen quæ respiciunt ordinaria, nu. 9.
10 *Exceptiones peremptoriæ sunt post litem contestatam opponendæ, & reservari ad definitivam possunt.*
11 *Anomalæ autem an possint reservari ad definitivam.*
12 *Exceptiones emergentes respicientes processum ante omnia sunt declarandæ.*
13 *Exceptiones autem præjudiciales an sint ante omnia declarandæ, seu an ad definitivam reservari possint.*
14 *Judex an præcise in definitiva debeat facere mentionem de exceptionibus reservatis.*
15 *Acta facta non producto mandato, parte non opponente, sunt valida.*
16 *Mandatum potest produci in qualibet parte Judicii.*
Nisi de defectu mandati fuerit oppositum, nu. 17.
Et etiam post oppositionem, si incidenter de hoc cognoscitur, num. 18.
Et etiam post tres sententias, si producitur, cum opponitur, num. 19.
An id procedat in Cathalonia, num. 20.
21 *Causa civilis quando præjudicat criminali, & e contra.*
22 *Minor non restituitur in integrum adversus non oppositas exceptiones dilatorias, & quando modica est læsio.*
Bene tamen, si hinc notabile damnum ei evenit, nu. 23.

A N N O T A T I O.

1 QUænam sint exceptiones impedientes litis ingressum ultra
enumeratas in hoc statuto, quas illas pro talibus canonizat, ut advertit Fenzo. *ad Stat. Urb. lib.* 2. *cap.* 62. *in prin.* recenset Aret. *in §. æque nu.* 14. *& seq.* Insti. *de actio.* Maran. *in pract. part.* 6. *in tit. de excep. nu.* 22. Asin. *in pract. §.* 13. *cap.* 9. Blanc. *de compra. quæst.* 4 *num* 32. *& seq.* Bertach. *de Episc. lib.* 4. ubi quamplures recenset, & Pract. Ridolph. *part.* 1. *cap.* 8. *num.* 48. *& plur. seq.*

2 Dictum autem statutum mandans exceptiones concernentes merita causæ reservari in fine litis habet locum in exceptionibus consistentibus in facto, & dubiis, non autem in exceptionibus claris, & liquidis, Guazz. *defen.* 28. *cap.* 12. *num* 12. Rogginel. *de appell. §.* 6. *glos.* 7. *cap.* 1. *nu.* 39. Ciriac. *controv.* 543. *in prin.* Cancer. *var. resol. par.* 1 *c.* 18. *n.* 48. Et idem est de jure, quod exceptiones requirentes altiorem indaginem, & dubiæ reservantur in fine litis, ut not. Grat. *discep. foren. c.* 170.
3 *fere per tot.* & Hodier. ad Surd. *dec.* 36. *nu.* 4. A qua reservatione non dari appellationem not. Hodier. *d. dec.* 36. *n.* 4. Giurba *dec* 22. *nu.* 3. Rogginel. *de appell. cap* 3. *nu.* 303. Nisi tamen essent exceptiones, per quarum reservationem perverteretur ordo judicii, ut sunt exceptiones, Tu non es Judex, procurator, & similes, ut declarant Grat. *d. cap.* 170. *in prin.* Cancer. *var. resol. part.* 1. *cap.* 18. *num.* 8. & Hodier. ad Surd. *dict. decis.* 36. *nu.* 3. bene declarans, nec non Scacc. *de appell. quæst.* 17. *limit.* 47. *memb.* 1. *num* 97.

4 Quæ quidem reservatio exceptionum in fine litis importat, quod si in processu judicii apparebit, dd. exceptiones esse veras, & militare, quicquid antea factum fuerit non valebit, & habebitur pro non facto, ut declarant Bart. *in l. illo, a quo.* 13. *§. si de testamento, nu.* 5. *ff.* ad Trebell. Maran. *in pract. par.* 6. *memb.* 9. *nu.* 14. & Fenzon. *ad Stat. Urb. cap.* 62. *in fine.*

5 Quando vero supersedendum sit in causa civili ob motum judicium criminale, & e contra, late prosequitur Farinac. *de Concial. ad Statut. Eugubii. var. ac diver. quæst. qu.* 100. *nu* 59. *& seq.* illum consulas, cum nobis sufficiat illum hic indicasse.

A D D I T I O.

QUasi pro certo habebam nil addere ad materiam hujus nostri statuti, ac rubricæ, ex quo materia ista exceptionum dilatoriarum, & impedientium litis ingressum trivialis est inter Doctores, & passim a Regnicolis tractata juxta praxim cujusque Regni, & Provinciæ, maxime praxis hujus nostri Principatus traditur a Peguer. *in prax. rubr.* 9. & ibi Addent. *& a nostris* Cancer. *var.* 1. *cap* 18. *per tot.* & Ripoll. *var. cap.* 4. & ita breviter me expediam. 6

Dicam igitur, quod exceptiones dilatoriæ debent ante litis contestationem opponi; Peremptoriæ autem post dictam litis contestationem: Anomalæ tamen possunt opponi ante litis contestationem in vim dilatoriarum, & post dictam contestationem litis, in vim peremptoriarum, de quibus Carleval. *de judiciis tit.* 2. *disp* 5. *per tot.* præcipue *num* 4 5 *&* 6. Leon. *præpar. judicior. part.* 3. *præpar.* 13. *num.* 1. *& seq.* conducunt tradita per Valeron. *de transact. tit.* 5. *qu.* 1. *per tot.* Capic. Latr. Nigr. Cancer. & alii quos novissime citat Vilaplana de Brach. Militar. *cap.* 3. *num.* 61. 7

Ea dilatoriis autem quædam respiciunt personam Judicis, quædam personas litigantium, & quædam processum, & totam causam. Quæ respiciunt personam Judicis ante omnia sunt proponendæ, pariterque respicientes personas litigantium, & earum legitimationem, & hæ nequeunt per Judicem ad definitivam reservari, sed ante omnia debet Judex super eis interloqui, supersedendo in negotio principali. Matthæu. *de regim Reg Valen. c.* 10. §. 1. *n. n.* 185. Altimar. *de nullitatib. rubr.* 13. *q.* 17. *n. n.* 10. præcipue *n.* 6. Antun Portugal. *de donationib. Reg. par* 2. *cap* 31. *nu.* 32. ubi Salgad. Noguerol & alios citat Parexa *de instrumen. editio. tit.* 4. *resol. unic.* §. 2. *n.* 51. *& seq.* Carleval. *d. disput.* 5. *nu.* 6. *& seq.* Passerin. *a Sextula in c. exceptionis* 1. *de litis contestatio. in* 6. *n n.* 45. *&* 62. Fragos. *de regim. Respub. Christian par.* 1. *lib.* 5. *disp.* 21. §. 7. *a nu* 205. Ripoll. *var. cap.* 4. *nu.* 92. *& seq.* videndus Fermosin. *in tract. var. ad c.* 1 *de ord. cogn. qu.* 1. *n n.* 41. Benekendor. *in addit.* ad Seraphin. *de privil. Juram. privil* 7. *n.* 5. Bonden. *collect. legal.* 4 *num* 69. *& seq* quæ autem respiciunt ordinatorie Judicii, & modum substantiandi processum, non autem merita causæ, nunquam, aut raro reservantur ad definitivam, sed, vel tacite rejiciuntur per transitum ad ulteriora, si frivolæ sunt, vel si alicujus momenti interlocutorio declarantur, ut citatis Oliva. Xammar. Ramon. Cutel. & aliis, tradit Matthæu. *de regim. Regn. Valen. cap* 10. §. 1. *n.* 319. *& seq.* Passerin. a Sextula, *ubi proxime nu* 88. *& seq.* 8 9

Exceptiones autem mere peremptoriæ, ut dixi, opponendæ sunt post litem contestatam, & earum declaratio reservanda est ad definitivam, ut traditur in nostro statuto, Carleval. *d. tit.* 2. *d. disp.* 5. *nu.* 5. Altimar. *ubi supra n.* 11. Vilaplana *d. c.* 3. *nu* 66. Passerin. a Sextul. *in c. exceptionis,* 1. *de lit. contest. in* 6. *n.* 12. 10

Anomalæ autem participantes naturam tam dilatoriarum, quam peremptoriarum, si opponantur uti dilatoriæ ad impediendum ingressum, & progressum litis, & de eis constat in continenti, vel ita offertur earumdem probatio, tunc ante omnia sunt definiendæ, & non reservandæ ad definitivam, si autem opponantur post litis contestationem uti peremptoriæ ad elidendam actoris actionem, seu non constat de illis, quia requirunt altiorem indaginem, nec possint breviter liquidari, quia sint intricatæ in facto, tunc reservandæ sunt in tempus definitivæ, ut infinitis citatis tradunt Carleval *d. tit.* 2. *disp.* 5. *nu.* 13 Altimar. *ubi supra n.* 19. Valeron. *de transact. tit.* 5. *q.* 1. *nu.* 35. ubi Cancer Giurb. Valenzuel. Castill. Parexa. Guzman. Carleval. Noguerol. & alios citat Passerin. a Sextula *in d. c. exceptionis, num.* 100. *& seq.* 11

Emergentes autem, quæ respiciunt processum, non merita causæ, ut exceptio brevitatis dilationis, an testes sint recipiendi, nec ne, & similes, statim, & ante omnia sunt decidendæ, & super illis est interloquendum tacite, aut expresse, & ideo non possunt reservari in tempus definitivæ, Carleval. *d. disp.* 5. *nu.* 18. Altimar. *ubi supra nu.* 24. Fermosin. *ad d. cap.* 1. *de ord. cogn. quæst.* 1. *nu.* 42. 12

13 Præjudiciales autem an debeant ante omnia declarari, vel
possint ad definitivam reservari, tradit Carleval. *d. disp. 5. n. 23.*
& super hoc examina Molina *de primogen. lib. 4. cap. 9. a num.*
40. & 43. & ibi Adden. præcipue Maldonad. ubi citat Lar-
rea *dec. Granaten. 64. nu. 24. & 26.* & Cevall. Salgad. Pheb.
Cyriac. Tondut. Amat. & alios, Meli. *obser. foren. obser. 127.*
num. 6. & seq. Passerio. *ubi supra, num. 97.* citatos per Antun.
Portugal. *de donat. Reg. p. 2. cap. 31. nu. 35.*
14 An autem reservatis in tempus definitivæ exceptionibus,
debeat Judex in sententia de illis facere mentionem, aut an-
te sententiam super illis specifice interloqui, & an earum
omissio vitiet sententiam, est sane intricata difficultas, tu
eam examina apud *Doctores citatos per d.* Carleval. *d. tit. 2. disp.*
qu. 5. nu. 29. & seq. & eam tractant Urceol. *de transact. qu. 70.*
a num. 23. Passerin. *in dict. cap. Exceptionis, t. de litis contest.*
in 6. num. 159.
15 Cum autem locuti simus de exceptionibus dilatoriis re-
spicientibus legalitatem personarum, dico, quod mandatum
potest produci in quacumque parte judicii, parte non oppo-
nente, & acta facta a Procuratore sine mandato fuor valida,
Posth. *de manutenend. obser. 86. tota*, præcipue *num. 8.* & po-
test in quacumque parte judicii produci, post Canc. Rovit.
16 Scoppa, Golin. Barbos. & alios Doctissimus Altimar. *de nul-*
litatib. rubr. 13. q. 23. n. 36. Si autem de mandati defectu fuerit
oppositum, omnia acta actitata post ipsam oppositionem fuor
17 nulla, Posth. *dict. obser. 86. num. 4.* Passario, a Sexrul. *in cap.*
Is qui, 3. de Procuratorib. in 6. num. 15. ubi hæc declarat
Pareza *de instrum. edit. tit. 5. resol 10. num. 30. & seq.* ubi tra-
dit, an sit ipsa protestatio in quocumque actu judicii repe-
tenda, & per *tot. resol.* multa de hoc puncto dicit; nisi in-
18 cidenter de mandato cognosceretur, & in processu adesset
aliqua legitima enuntiativa de eo, quia tunc non obstante
prædicta oppositione, posset produci etiam post lapsum cu-
juscumque termini peremptorii, etiam post sententiam, Ur-
ceol. *de transact. qu. 13. nu 8. & seq.*
19 Imo, posse Procuratorem etiam post tres sententias
mandatum producere, cum opponitur, citatis Marta. Achil.
de Grass. Rot. Rom. & Gratian. tradit d. Doctissimus Alti-
mar. *d. rubr. 13. d. qu. 23. nu 37.*
29 Quid autem circa id procedat in hoc nostro Principa-
tu, si scire cupis, recurre ad nostrum Cancer. *var. 2,*
cap. 14. a numer. 59. ubi *numer. 66.* citat Const. *fin. tit. de*
Procuradors, disponentem Notarium seu Scribam causæ
non posse aliquid in actis redigere nomine alicujus, qui
procuratorio nomine comparet, nisi ejus mandatum pe-
nes se habeat, & quod nullas intimas alicui faciat,
ut Procuratori alicujus, nisi de suo mandatu in processu
constet, sub pœna privationis officii, & refectionis da-
mni parti, quod sane fuit optime dispositum, si servare-
tur, & corruptelæ Notariorum, & Scribarum severiter di-
ctis pœnis punirentur.
Quando autem causa civilis præjudicet criminali, & e con- 21
tra, & quæ sit tanquam præjudicialis primo definienda, &
quando possint cumulari, est sane materia diffusa, quæ sola, uno
solo tomo tractari indigeret, cæterum cum de ea præter Fa-
rinac. citatum a nostro Conciol. tractaverint tam extense, &
ampla noster Meritissimus, ac Nobilis Regens Cortiada *in dec.*
35. per tot. Modernus Carolus Ant. de Luca *animadversio. ad*
discept. Gratian. *ad cap. 394 per tot. t. 2.* novissime Barra *contro-*
vers. foren. 76. per tot. & vir ille sane Doctissimus, & omni
ævo laudandus, dominusque meus colendissimus ob tam im-
mensam, & solidam doctrinam a me amore prosecutus Blas.
Altimar. *in suo fertili tractatu de nullitatib. rub. 13. qu. 16. per*
tot. ubi habebis materiam digestam, & explanatam mirabili
modo; Deum, ac Virginem Mariam de Rosario deprecor
eum servent incolumem, ut possit perficere dictum Tracta-
tum Nullitatum actuum inter vivos, & ultimarum volunta-
tum per eum promissorum, in totalem admirationem naturæ,
doctrinam in homine totam recompilantis.
Scias tamen, quod licet minor non restituatur in integrum 22
adversus non oppositas dilatorias exceptiones, uti parvi præju-
dicii, ac modicæ læsionis, propter quam minor non restitui-
tur, Modern. Manfrell. ad Capic. Latr. *obser. ad decis. 149. nu.* 23
20. ubi seipsum, & alios citat; si tamen omissio præfata mi-
nori notabile damnum afferret, & sic læsio in magna quanti-
tate adesset, minor in integrum restitueretur ob non oppositas
intra tempus dictas exceptiones dilatorias, Ripoll. ad Peguer.
in prax. rubr. 9. nu 50. & seq. dict. Manfrell. *ad dict. decis. 149.*
Capic. Latr. *nu. 18. & seq.* Passerin. a Seatula *in cap. Ecclesia*
1, de restitutio. in integr. in 6. nu. 23. tom. 1.

DE INCOMPETENTIA, SIVE SUSPICIONE JUDICIS *temerarie deducta.* *Rubrica V.*

QUia sæpe contingit ad prorogandas lites, Judicis Incompetentiam, sive Suspicionem allegare, & partem in Recursu ad Serenissimum pro declaratione gravari, Volumus, quod si quis temerarie, aut calumniose Judicis Incompetentiam deduxerit, & Causa eidem Judici per Audientiam remittatur; puniri possit, & debeat in pœnam quinquaginta librarum, & interesse Partis: Sicut etiam Procurator temerarie allegans, eadem pœna contra utrumque in sententia exprimenda, puniendus erit. Si vero Judex per eosdem allegetur Suspectus, præter quam ex causis infrascriptis, eadem pœna plecti volumus: Causæ vero legitimæ Suspicionis sunt Consanguinitatis, & Affinitatis usque in quartum Gradum, Affinitatis Spiritualis, Inimicitiæ, etiam quod pax secuta esset, si Domesticus sit, vel Commensalis, si Patrocinium, quandoque alicui ex Partibus præstiterit, vel in simili causa judicaverit, si Votum suum propalaverit, aut sententiam protulisset contra aliquem ex Partibus notorie injustam, sive contra causam legis, aut communem Doctorum opinionem.

S U M M A R I U M.

1 *Causa sufficientes ad allegandum Judicem suspectum sunt plures.*
2 *Inimicitia ad repellendum Judicem non requiritur capitalis.*
3 *Consanguinitas non reddit Judicem suspectum, si sit utriusque partis.*
4 *Procurator non potest Judicem recusare sine mandato speciali.*
5 *Judex quando possit recusari, quia votum propalaverit.*
6 *Causa, qua dicatur similis ad recusandum Judicem, remittitur arbitrio Judicis.*
7 *Exceptio recusationis Judicis est opponenda ante litem contestatam,*
Nisi illa superveniat post litem contestatam, nu. 8.
9 *Recusatione proposita gesta per Judicem sunt nulla.*
Rota tamen tenet requiri appellationem, ibi. num. 10.
Si tamen sententia lata post recusationem sit justa, potest confirmari, num. 11.
12 *Recusationi censetur renunciatum per comparitionem coram eodem Judice.*
Nisi comparitio facta fuerit cum protestatione, ibi. num. 13.
14 *Incompetentia jurisdictionis non existentis, & improrogabilis opponi potest in qualibet parte judicii.*
Non tamen jurisdictionis prorogabilis, imo est ante litem contestatam opponenda, num. 15.
16 *Exceptio incompetentiæ Judicis est ante omnia opponenda, & terminanda.*
Aliter omnia gesta essent nulla, nu. 17.
Et appellari potest a decreto dictam exceptionem ad definitivam reservante, & quando secus, nu. 18.
Si tamen pars consentiret, deberet Judex expresse in definitiva de ea interloqui, aliter nulliter procederet, nu. 19.
Secus, si pars non instaret, cum consentire videretur, nu. 20.
21 *Exceptionem incompetentiæ post conclusum in causa opponens venit in expensis condemnandus, etiamsi sit Clericus.*
22 *Jurisdictionis prorogatio a quibus tractatur.*
23 *Exceptio incompetentiæ jurisdictionis procedit, cum a parte opponitur.*
Si tamen a Judice, seu ab alio, tunc discutitur in Tribunali competentiarum, de quo remissive, nu. 24.
25 *Recusationis exceptio non potest ad definitivam reservari.*
26 *Recusationis Judicum materiam, qui late tractent remissive.*
27 *Appellare licet a sententia Judicis declarantis se competentem,*
28 *Recusatio Judicis si proponitur, non declaratur per Arbitros, sed causa a superiori avocatur, seu non suspecto committitur.*
29 *Juramentum efficit, quod Judex Ecclesiasticus sit competens, quando principaliter de illius observantia agitur, alias secus.*

A N N O T A T I O.

CAusæ sufficientes ad allegandum Judicem suspectum de ju- 1
re communi sunt plures, & quadraginta ea eis refert
Marant. *in pract. part 6. de appell, nu. 28. & seq.* & alios plures
referunt relati per Pract. Ridolph, *par. 1. c. 7. n. 128.* statutum ve-
ro nostrum illas restringit ad decem tantum, unde cum habea-
mus casum statuti, ab eo non est recedendum juxta theoricam,
Bald. *in l. gallus, 29. §. si quis. in sec. not. ff. de lib. & posth.* & not. Ci-
piac. *contr. 176. n. 25.* & alii Doct. per me adducti *allegat. forens. 1. n. 71.*
Inimicitia vero ad repellendum Judicem non requiritur, 2
quod sit capitalis, sed sufficit etiam levis Maran. *in pract. d. par.*
6. in tit. de appell. nu 35. Grass. *de except. except. 24. nu. 31. & 32.*
Grat. *discept. foren. cap. 284. nu. 28. part. 2.* & quod Judex sit con-
sanguineus inimici mei, Maran. *in d. tit. de appell. nu. 36.*
Prout etiam consanguinitas non facit Judicem suspectum, si 3
est æque consanguineus utriusque partis, cum per parem affe-
ctionem omnis suspicio tollatur, Bart. *& alii in l. qui jurisdi-*
ctioni, 10. ff. de jurisd. omn. Jud. Jas. *in l. 2. nu. 17. ff. si quis*
in jus vocat. Maran. *in d. tit. de appell. num. 30.*
Ad recusandum autem Judicem requiritur in Procuratore 4
mandatum speciale, Gratia. *discept. forens. cap. 701. nu. 19. part.*
4. Barbos. *de claus. claus. 35. nu. 24.* Ponzo. *ad Stat. Urb. libr. 1.*
cap. 12. num. 34. ubi dicit, esse docendum de mandato speciali
parte opponente, ut ibi per eum, cum quibus pertranseunt Pract.
Ridolph. *part. 1. cap. 7. nu. 118.* & Rota apud Gregor. XV. *dec.*
368. nu. 1. & seq. & ibi Adden. *& dec. 35. nu. 5. part. 2. recen.*
& quod illa fiat cum juramento, Rota *decis. 2. num. 5. part. 2.*
divers. & dec. 29. nu. 26. part. 6. recen.
Et Judex potest allegari suspectus non solum ex eo, quod votum 5
suum propalaverit, ut habetur in hoc statuto, sed etiam quando
aliquod exhibuisset indicium, per quod illius animus detegere-
tur, Decian. *cons. 26. nu. 9. vol. 1.* Bertaz. *cons. civil. 67. nu. 22.*
& 23, quos referendo sequitur Giurba *dec. 53. nu. 3. in fin.*
Cau-

6 Causa autem, quę dicitur similis, de qua in hoc statuto, remitti-
tur Judicis arbitrio, Intrigl. dec.47. n.38. & seq. Giurb. dec.54.
nu.6. de qua plene Bettaz. cons. crim. 530. & ibi Claud. in addit.
7 Dicta autem exceptio recusationis Judicis opponi debet non
solum ante litem contestatam, sed debet esse prima, quæ op-
poni debet ante omnes dilatorias, quia si opponatur alia dila-
toria, censetur provocari Judex, ut super illa pronunciet, &
sic inducitur consensus in Judicem, ita ut non possit postea re-
cusari, ut declarant Maran. in d. part.6. de appell. num.26. &
8 Adden. ad Paitell. expedit. 21. num. 1. & seq. Pract. Ridolph.
part.1. cap.7. num. 117. Nisi tamen dicta exceptio supervenisset
post litem contestatam, quia tunc illa potest opponi in quali-
bet parte judicii, ut not. Maran. ubi supra nu. 74. Adden. ad
Paitell. d. exped.21. num.4. & seq. Rota decis.7. num.6. part. 7.
rec. quibus addo Lancell. de attent. part.2. cap.6. nu.60.
9 Gesta autem per Judicem post propositam recusationem sunt
ipso jure nulla, ut late comprobat Lancell. de attent. part. 2.
cap.6. num.4. & seq. qui testatur de veriori, & magis com-
muni opinione, Vant. de nullitat. ex defect. jurisd. nu.140. Posti.
de manut. obser.12. num.84. & Rota dec.135. nu.4. part.1. recen.
10 licet Rota teneat, requiri appellationem, alias gesta per Ju-
dicem sint valida, Fenzon. ad stat. Urb. lib.1. cap.12. num. 20.
Pract. Ridolph. d. cap.7. nu.124. Caren. resol.38. in prin. Rota
dec.3. num.2. part.3. recen. & dec. 7. num. 5. part. 7. recen. & in
11 Rom. datis 14. Januar. 1628. coram R.P.D. Duran. §. non ob-
stat, &c. dicens, talem esse stylum Rotæ. Si tamen sententia
lata post recusationem sit justa, potest confirmari, Lancel. d.
cap.6. nu.65. Gratian. discept. forens. c.701. num.1. part.4.
12 Recusationi vero censetur renunciatum per comparitionem
coram eodem Judice, Fenzo. ad stat. Urb. d. cap.12. num. 25.
Rota apud Greg.XV. decis.292. num.2. & dec. 368. num.2. &
13 dec.466. nu.9. & dec.284. in fin. part.2. rec. Nisi fuisset prote-
statum de non consentiendo in jurisdictionem, seu de non re-
cedendo a recusatione jam facta, ut declarant Fenzo. in dict.
cap.12. nu.27. & Pract. Ridolph. part. 1. cap.7. nu.120.

ADDITIO.

14 HAc in rubrica certum est non loqui de omnimo incompe-
tentia, & incapacitate jurisdictionis, sicque de jurisdi-
ctione non existenti, seu improrogabili, quia de ista certum
est, posse opponi post litem contestatam, & in qualibet parte
judicii, etiam post sententiam, Ripoll. in prax. rub.9. num.16.
& seq. & citatis Fereyra, Salgad. Larrea. Cancer. & aliis
Matthæu. de regim. Regn. Valen. cap.10. §.1. num. 186. & seq.
Carleval. de judiciis tit.1. disp.2. num.811. in fin. Mart. Medic.
dec. Senen. in addit. ad dec.54. nu. 2. ubi Pontanel. Ciriac. Ca-
bed. & alios citat Doctissimus Altimar. de nullitatib. rubr. 13.
qu.17. num.8. & rubr.9. qu.1. num. 1. & seqq. Meritissimus ac
Nobilis Regens noster Cortiada dec.9. nu.88.
15 Sed loquitur de jurisdictione ordinaria existenti, & proro-
gabili, & de ea, ex qua judicium non redditur retro nul-
lum, & per consensum prorogabili, quæ ante omnia, & li-
tis contestationem debet opponi, aliter pœnitentiæ locus non
est, neque nullitas judicii resultare potest, ut citatis Crespi.
Cancer. Scaccia. Barbos. & aliis tradit Matthæu. d. §. 2. nu.
187. & 188. Ripoll. d. rubr.9. prax. Peguer. num.11. & seqq.
& ibi meritissimus, ac nobilis Senator D.Petrus de Amigant.
Carleval. de judiciis tit.2. disp. 5. nu. 8. Bonden. collect. legal.4.
nu.71. & seqq. Mart. Medices. d. dec.54. nu.1. & in addit. nu.
1. Capon. controv. forens. controv.5. nu.28.
16 Et ista est opponenda non solum ante litis contestationem,
sed etiam ante omnes alias exceptiones respicientes ipsammet
personam Judicis, & recusationis, suspicionis, & aliarum,
ac pariter statim decidenda, & determinanda, Carleval. ubi.
disp.5. nu.8. Altimar. d. qu.17. nu.3. & 16. Leon. prapar. judi-
cior. part.3. prapar.12. nu.1. & seqq. Bonden. d. collect.4. nu.74.
17 & seq. taliter quod sententia lata in causa principali, pen-
dente, & non decisa discussione declinatoriæ est nulla, imo
& totus processus, Altimar. d. qu.17. nu.4. & 5.
18 Unde fit, quod a decreto reservante ad definitivam dictas ex-
ceptiones incompetentiæ, & recusationis, tanquam ante om-
nia examinationem, & cognitionem requirentes, ac alias
de sui natura, & ordine anteriorem cognitionem exigentes
ante causam principalem, appellari potest, ut citatis Rugi-
nel. Intrigl. Amat. Scacc. Salgad. & aliis tradit Altimar. d.
qu.17. nu.30. non tamen a reservatione exceptionum altiorem
indaginem requirentium, seu aliarum anomalarum, veluti
translationis, quia cum per præfatam reservationem grava-
men non inferatur, ideo ab ea nec appellare licet, Salgad.
Giurb. Gratian. Scacc. & alii, quos citat Valeron. de transact.
tit.5. qu 1. nu.36. novissime Carol. Ant. de Luca ad Grat. ani-
madver. ad c.170. nu.3. ubi a num 1. tradit plura quando ex-
ceptiones dubiæ, & intricatæ possint reservari ad merita cau-
sæ, ibique citat nostros Cancer. & Fontanell. observantiam
nostri Regii Senatus tradentes.
19 Tamen, si pars non appellat, sed tacite consentit, quod
ad definitivam de eis habeatur ratio, si ipse instat, dictas ex-
ceptiones decidi, & Judex expresse de eis non interloquitur,
talis sententia definitiva, lata non decisis dictis exceptionibus
reservatis, erit nulla, ut citatis Trivisan. Salgad. Giurba, &
20 aliis tenet Altimar. dict. quæst.17. num. 35. quamvis ipse num.
36. & seq. contrarium sentiat, secus si pars non instat, quia
tunc sententia erit valida, ex quo dum reus patitur Judicem
Concil. ad Statut. Eugubin.

ad sententiam procedere, & non instat decidi exceptionem
reservatam, videtur illi renunciare, ut citatis Cancer. Salgad.
Carleval. Amat. Gonzal. Monte. & aliis tradit Altimar. dict.
quæst. 17. num. 39.
Unum nota, quod casu supra posito, in quo licet in qua- 21
libet parte judicii, etiam post sententiam, opponere declina-
toriam fori, & defectum jurisdictionis, si post denunciatio-
nem processus, aut sententiam opponatur, venit ipse oppo-
nens condemnandus in expensis, licet in declinatoria vincat,
ut de Clerico latissime tradunt Doctissimus, ac Meritissimus
Regens noster Cortiada decis.27. a nu. 85. ad 91. & alii Do-
ctores; quos citat noviter Minyan. bass. Pontific. jurisd. tract.2.
fundam.2. quæst. fin. §.8. num.106.
Hoc in loco possem tractare materiam prorogationis juris- 22
dictionis, sane cum ipsa sit latissima, & integrum tractatum
exposcat, ideo me expediam remittendo te ad Doctores cita-
tos a Matthæu. de regim. Regni Valent. d. cap.10. §.1. nu.187.
Carleval. de judiciis tit.1. disp.2. ex nu.698. & ad dictum Do-
ctissimum Altimar. de nullitatib. rubr.9. ubi per totas qu. 9. 10.
11. 12. 13. & 14. materiam istam explanat; & ad alios,
quos citant novissime Manfrell. ad Capic. Latr. observ. ad dec.
180. nu.11. & seq. Matt. Medic. dec. Senen. exam. 32. per tot.
& in addit. ad d. exam.32. ubi late Berlich. concl. pr. part. 1.
concl.5. per tot. Minyan. bass. Pontific. jurisdict. tract. 2. fundam.
2. qu. fin. §.7. nu. 84. & seq. in quibus habebis materiam di-
gestam, & cum omni extensione tractatam.
Tradita hucusque procedunt, quando a parte opponitur de- 23
fectus jurisdictionis, cum tunc Judex cognoscat, an sua sit ju-
risdictio Matthæu. d. §.1. nu.195. Altimar. in d. tract. de nul-
litat. rubr.9. qu.21. nu.2. Passerin. a Sextula in cap. exceptionis
1. de litis contest. in 6. nu.57. Si vero ipsa pars compareat co-
ram alio suo Judice competenti, seu alius Judex sit qui op- 24
ponat, competentiam jurisdictionis suscitando, tunc quæstio
terminatur juxta formam expediendarum competentiarum in
unaquaque Provincia stabilitam. Quare de praxi competentia-
rum hujus Principatus Cathaloniæ est videndus Doctissimus,
ac Nobilis Regens noster Cortiada in suis decisionibus de Re-
gno Aragonum Didac. Francesc. Urtitigoyti in suo tract. de
competen. & de Regno Valentiæ Regens Matthæu. in tract. de
regim. Regni Valent. cap.7. §.1. per tot.
Recusatio autem, & suspicio Judicis pariter est ante om- 25
nia, & ante litis contestationem opponenda, & declaranda,
nequitque ad definitivam remitti, seu reservari, Carleval. d.
tit.2. disp.5. d. nu.8. Matthæu. de regim. Regni Valent. d. cap. 10.
§.1. nu.198. ubi Ripoll. Pontanell. Novar. & alios citat Alti-
mar. de nullitatib. rubr.13. qu.17. nu.3. & 15. Benekendor. in
addit. ad Seraphin. de privil. juramen. privil.7. nu.4. Passerin.
a Sextula in Tribunal. Regular. qu.3. art.7. nu.135.
De hac materia recusationis, ac suspicionis Judicum, utem- 26
pe de modo recusationes, & suspiciones proponendi, de cau-
sis quibus Judices possint recusari, intra quod tempus, de
modo procedendi in eis, & an a declarationibus super dictis su-
spicionibus liceat appellare, supplicare, recurrere, & de nul-
litate dicere, & an gesta per Judicem post interpositam re-
cusationem sint nulla, & de cunctis aliis ad saturitatem sunt
videndi noster Fontanel. t. 1. per 30. decisiones, De Bictis in
prax. Regular. q.6. præludial. per tot. Passerin. a Sextul. in locis ad quæ
se remittit in c. Si contra unum 4. de offic. Delegat. in 6. tom. 1. n.24.
& in Tribunal. Regular. quæst. 3. per plures articulos, ubi latissi-
me, Giurb. Permosin. & alii, quos citat Pegas resol. foren. c.
18. n.36. Ripoll. var. c.4. per tot. Sesse dec 41. per tot. Crespi.
obser. 9. per tot. & pro mille Meritissimus, ac Nobilis Regens
noster Cortiada dec.18. tota, Altimar. de nullitatib. rubr. 5. qu.
36. & rubr.9. qu.44. & in obser.9. 20. & 19. ad lib.1. & in ob-
ser.2. ad lib.3. consil. Rovit. Carol. Ant. de Luca ad dec. Vin-
cen. de Franch. obser.438. 692. & 719. & de linea legal. art.29.
per tot. Pax. Jordan. t.3. l.13. tit.4. per tot. Iranç. de protest. con-
sid. 25. & ibi Pilaja, Rovit. ad prag. de suspicio. Official. per tot.
Modern. Manfrell. ad Capic. Latr. obser. ad decis.81. 85. 87. &
264. per tot. Rodoer. cons.4. per tot. ubi tradis, an ratione in-
teresse, non proprii, sed dignitatis, seu officii possint Judices
recusari, quam sane quæstionem latissime tractant, Eminen. de
Luca de jurisd. disc.47. per tot. Giurb. obser.68. a n.8. ipsos consu-
le, & penes eos habebis cuncta, quæ exposceris, & volueris.
A declaratione autem, qua Judex se declarat competen- 27
tem, aut incompetentem, seu ab ulteriori processu, decli-
natoria opposita, recte appellatur, ut pluribus citatis tra-
dit noster Nobilis, ac Doctissimus Regens Cortiada dec. 25.
num.30. & seq.
Licet de jure canonico, recusatione Judicis ordinarii opposi- 28
ta, sit ea declaranda per arbitros, & sic in totum recusentur,
Capon. contr.64. per tot. maxime n.9. tamen de consuetudine id
non observatur, maxime in Curiis Ecclesiasticis, sed recurritur
ad superiorem, qui providet de alio Judice non suspecto, vel evo-
cat causam, & assumit se illam quod facere potest Abectlef. obser.
Pedemont. lib.2. obser.71. n.3.4.5.6. & 9. Pilaja dec. canon. libr. 2.
dec.10. posi.9. n.58. ubi plures citat. De Bictis in prax. Regular. qu.
6. præludial. n.31. latissime, ac novissime Passerin. a Sextul. in c.
Si contra 4. De offic. Delegat. in 6. per tot. maxime n.31.37. & seq.
nisi causa, ob quam recusatur Vicarius Episcopi, eumdem Epi-
scopum concerneret, quia tunc per arbitros esset procedendum,
Passerin. in d. c. Si contra unum, nu. 34. ad ista vide Guazin. Jun.
ad defens. animar. lib.2. defen.2. cap.9. §.1. nu.39. & seq.
Pro coronide scias, quod ratione juramenti in contractu, seu 29

scriptura appositi Judex Ecclesiasticus est Judex competens quando principaliter agitur de observantia juramenti, secus quando non principaliter de hoc agitur, sed de executione contractus jurati, quia tunc laicus conveniatur coram laico, Niger. quem citat Modern. Joan. Torre *de pact. futur. success. lib.2. c.32. num.247.* late hanc quæstionem *a n.244.* tractans, ubi alia tradit circa hæc scitu digna, ipsum consule, & alios quos citat Beackendor. *in addit.* ad Seraphin. *de privil. juram. ad privil.67. per tot.* maxime *nu.* 11. & ne prætermittas Doctissimum Oliva. *de foro Eccles. p.3 qu.36. per tot.* late hanc materiam tractantem, ac Doctissimum Passerin. a Sextula *in c. cum G. 3. de for. compet. in 6. per tot.* maxime *a nu.16.*

DE POSITIONIBUS, ET EARUM RESPONSIONIBUS. *Rubrica VI.*

Positiones in brevissima Capita disponantur, quæ rem, sive actum unum contineant, ad hoc, ut respondere volens per verbum credit, vel non credit, simpliciter, & explicite, & singulariter singulis medio ejus Juramento respondere valeat. Producens vero Positiones in primis debeat jurare, quod credit in eis contenta esse vera, & Judex illas admittat Salvo jure impertinentium, & non admittendarum, quas Notarius Parti nullatenus ante factam responsionem ostendat, nec earum Copiam tradat; alioquin in libris xxv. mulctetur: Quibus productis moneatur Reus personaliter, vel ad Domum cum Cedula, ut ad secundam illis respondeat medio ejus Juramento per verbum credit, vel non credit: Et si in dicto termino non comparuerit, nec responderit, tunc iterum citetur cum alia Cedula, cum comminatione. Quod si ad primam non comparuerit, & responderit, Positiones habeantur pro confessatis, vel negatis ad commodum Ponentis, & in utroque casu Judex super illis interloqui debeat. Quibus terminis elapsis Positiones habeantur pro confessatis, vel negatis, ut supra.

Si vero in primo, vel in secundo Termino comparuerit, recipiatur ad responsiones præstito prius Juramento de veritate, & credulitate, & salvis exceptionibus. Nec possit quis per Procuratorem Positionibus respondere, quando Pars sit in Civitate, vel Districtu, sed ore proprio, cum præsentia Judicis in Camera respondere teneatur, prævia monitione de Importantia juramenti, & veritate dicenda: nisi Pars, a qua responsum desideratur, post motam litem a Judicio abesse cœperit, nec illius reditus de proximo speraretur, de qua absentia Procurator suo Juramento fidem faciat: Quo casu mittantur Positiones ipsius expensis, cum assignatione Termini trium dierum utilium ad respondendum, & pro itinere dies unus pro xx. milliaribus, tam in eundo, quam in redeundo assignetur. Quod si agatur contra eam, qui sit absens ante motam litem, Positiones expensis Ponentis, ut supra transmittantur: Illaque responsio, non credit, ut ponitur, nullatenus admittatur, sed simpliciter quis respondeat, quæ credit, vel non credit, alias pro non respondente habeatur.

Quod si Positio haberet plura capita ad singula distincte, ut supra respondeat: Si vero obscura esset, vel captiosa, Judex illam declaret respondenti pro veritate habenda, vel eam rejiciat, prout sibi videbitur expedire. Et si Reus sit persona rudis, & simplex, Judex possit admittere in responsione præsentiam Procuratoris, vel Advocati: Sicut etiam novas Positiones super non deductis pro habenda responsione tantum ante sententiam admittere valeat. Hoc etiam addito, Quod si Positio contineat factum alienum, de quo quis esset informatus, etiam respondere teneatur.

Declarantes etiam, quod Pars, contra quam fuerit pronunciatum, Positiones haberi pro confessatis, vel negatis, ut supra, possit per legitimas probationes contrarium probare; Sicut etiam responsiones factæ Positionibus impertinentibus, & non admittendis, vel non facientibus ad causam, seu illis, quibus de jure non erat respondendum, ipso Jure respondenti non præjudicent.

Addentes insuper, quod in quacumque causa etiam Criminali, si Pars citata ad respondendum Positionibus venerit, illa die capi non possit, nec detineri pro debito civili, sed auctoritate præsentis Statuti sit secura, & libere possit ire, stare, & redire ad suam Domum, Et idem observari volumus in Teste, qui fuerit citatus, & iverit ad testificandum.

SUMMARIUM.

1 *Statutum circa responsiones ad positiones est decisorium.*
2 *Positiones dari non possunt post conclusum in causa.*
Contrarium tenent plures Doctores, ibi. num.3.
4 *Juramentum in productione positionum est de forma.*
5 *Procurator debet habere mandatum specialissimum ad ponendum.*
Contrarium tenent alii Doctores, ibid. nu.6.
Ac etiam ad respondendum positionibus, ibid. nu.7.
8 *Positiones non debent esse concepta interrogative.*
9 *Statutum, quod positiones habeantur pro confessis, est validum.*
10 *Positiones, ut transeant in confessum, debet moneri principales.*
Et debet moneri personaliter, ibi. num.11.
Sufficere monitionem ad domum aliquo præsente, tenet Michal. ibid. num.12.
13 *Appellatio non datur a pronuncia, positiones haberi pro confessatis.*
Contrarium procedit de jure canonico, ibid. num.14.
15 *Persona, quæ dicatur simplex in materia positionum, remittitur arbitrio Judicis.*
16 *Positionibus habens allorem non tenetur respondere.*
17 *Positionibus concernentibus factum alienum, quando quis teneatur respondere.*
18 *Responsio facta positionibus quando dicatur simplex.*
19 *Ponens fatetur contenta in positionibus.*
20 *Positiones notorie impertinentes non sunt admittendæ.*
Etiamsi Statutum mandet, illas admittere cum clausula, ibid. numer.21.
Et quid importat dicta clausula, salvo jure, &c. ibid. nu.22.
23 *Fundare se non potest pars super positione negata.*
24 *Positio partim vera, & partim falsa quoad quantitatem, potest in totum negari.*
Licet contrarium teneant plures Doctores, nu.25.
26 *Positionibus est iterum respondendum, si non fuit bene responsum.*
27 *Contumacia in respondendo positionibus potest purgari usque ad sententiam.*
28 *Confitens potest confessionem revocare incontinenti, etiam non docto de errore.*
29 *Mora quando potest purgari per eum, contra quem positiones pronunciatæ fuerunt pro confessis remissive.*
30 *Articuli, & positiones in Cathalonia pro uno accipiuntur.*
31 *Positiones in Cathalonia contumacis non habentur pro confessatis, sed cogitur respondere, bene tamen in Diœcesi Gerund.*
32 *Responsionum personalium, & positionum materiam qui tractant remissive.*
33 *Responsiones personales an sint præstandæ per cessionarium, an per cedentem.*
An per Universitatem, seu per Syndicum, aut Juratos, n.34.
35 *Positiones negans non potest eis juvari.*
36 *Responsiones personales a quo primo sint præstandæ.*

ANNOTATIO.

Supradictum statutum circa responsiones ad positiones est decisorium, cum respiciat probationem, ut post Calder. Brun. Felin. Rocc. Jo. Bapt. de S. Sever. Bald. Alex. & Coler. per eum relatos firmat Rota apud Buratt. *dec.882. nu.5.* 1

Positiones dari non possunt post conclusum in causa, itant ille, contra quem producuntur, non teneatur illis respondere, ut not. Mascbar. *de prob. conclus. 1176. n.3. & seq. & nu.34. & 44. vol.3.* & hanc esse communem regulam dicit Scacc. *de judic. lib.2. c.7. nu.5.* qui plures ad dictam conclusionem ponit limitationes, contrariam tamen opinionem tenent Carpan. *ad Stat. Mediol. cap.83. sub n.72.* Mising. *observ.34. in fin. lib.2.* Asin. *in pract. §.19. cap.11. nu.3.* Pereg. *decis.126. nu. 9.* bene comprobans, Michal. *de posit. cap.27. nu. 17. & seq.* ubi contrariis respondet, & dicit, ita vidisse servari, & illas admitti quoad habendam responsionem tantum, maxime ubi proceditur sola facti veritate inspecta, ut ibi per eum, cum quibus pertranseunt Penzon, *ad Stat. Urb. cap.68. n.9. lib.1.* Post. *de manut. observ.83. nu.6.* & Rota *Colleg. Urb.* apud Michal, *de posit. dec 83. per tot.* 2 3

Quod juramentum in exhibitione positionum sit de forma stante hoc statuto, ita ut illa non servata actus corruat, voluit Penzon. *in dict. cap.68. num. 18. & 19.* dicens ita in terminis statuti Rom. tenuisse Rotam, de qua ibi per eum, Pract. Ridolph. *part.1. cap.10. nu.29.* dicens respondentem sibi præjudicare, si habuit notitiam non fuisse servatam formam statuti, ut ibi per eum. 4

Sicuti etiam ad ponendum in procuratore requiritur mandatum specialissimum sic, & sic, ita ut alias quis non teneatur ad respondendum Gratian. *discep. Forens. c.772. nu. 24. part. 4.* Adden. ad Greg. XV. *decis.282. nu. 9. & seq.* Thom. *decis. March.70. nu.5.* Post. *de manut. observ.83. nu.11. & seq.* Pract. Ridolph. *part.1. cap.10. nu.70.* & Rot. *dec. 779. in princ. part. 2. recent.* licet contrarium teneat Michal. *de posit.* quando principalis est præsens in loco, itant possit instruere procuratorem de contentis in positionibus, *cap.24. num. 7. & seq.* & sentit Rota apud Buratt. *decis.556. nu.11.* 5 6

Licet quoad respondendum positionibus, ubi illarum datur copia requiri mandatum specialissimum ad respondendum sic, & sic, nulla adsit controversia, ut testantur Michal. *de posit. cap.65. num.14. & seq.* Post. *de manut. d. observ.83. nu.18.* & Pract. Ridolph. *dict. cap.19. num.70.* 7

Ut autem quis teneatur respondere positionibus, illæ debent esse dispositive, non autem interrogative conceptæ. Pract. Ridolph. *part.1. cap.10. num. 58.* Fenzon. *ad Stat. Urb. cap.68. num.27.* 8

Statutum hoc mandans, quod positiones habeantur pro confessatis, quod sit validum uti rationabile, & utile, voluerunt Gratian. *discept. Foren. c.639. nu.38. part.4.* & Fenzon. *ad Stat. Urbis c.68. n.81.* licet hoc non servari in Rota, & in Tribunali A. C. testetur Pract. Ridolph. *d. c.10. nu.101. & seq.* 9

Ad hoc vero ut positiones transeant in confessum, debet moneri ad respondendum principalis, non autem illius procura- 10

tor,

tor, ut tradunt Rota Genuen. *decif.* 161. *num.* 12. Amot. *dec.*
11 *March.* 74. *nu.* 2. *&* 3. & Michalo. *de posit. cap.* 61. *num.* 9. bene
declarant. Et debet moneri principalis personaliter de jure
communi, non autem ad domum, uti præcipitur hoc statuto,
Pract. Ridolph. *dict. part.* 1. *cap.* 10. *nu.* 91. *&* 98. licet casum
12 esse disputabilem dicat Scacc. *de judic. lib.* 2. *cap.* 7. *qu.* 11. *nu.*
476. & sufficere monitionem ad domum cum dimissione ce-
dulæ in præsentia famulæ, vel alterius testatur communiter
receptus Michal. *de posit. cap.* 61. *num.* 13.
13 A pronuncia vero positiones haberi pro confessatis, cum
sit interlocutoria, non datur appellatio, Bald. *conf.* 269. *num.*
1. *in fin. lib.* 1. Afin. *in pract.* §. 19. *cap.* 19. Macerat. *var. resol.*
lib. 2. *resol.* 4. *nu.* 13. Pract. Ridolph. *dict. part.* 3. *cap.* 10. *nu.* 109.
licet contrarium teneat Scacc. *de appell. qu.* 5. 91. *vers. Com-*
14 *probatur*, *&c.* Quod tamen non procedit de jure canonico,
quo datur appellatio a quolibet gravamine, Deci. *conf.* 34.
num. 2. *vers. Sed de jure canonico*, *&c.* Pract. Ridolph. *ubi su-*
pra, *num.* 112. Nec quando res est intrgra, ut not. Pract.
Ridolph. *dict. cap.* 10. *nu.* 113. *&* 114. ubi dicit, quod quando
statutum mandat positiones haberi pro confessatis, ut facit sta-
tutum nostrum, res non dicitur integra, ut ibi per eum.
15 Quo autem persona dicatur simplex, & rudis, ad hoc ut
possis respondere positionibus cum præsentia Procuratoris, re-
mittitur arbitrio Judicis secondum Barba. *conf.* 6. *col.* 9. *in fin.*
lib. 4. quem referendo sequitur Menoch. *de arbitr. casu* 193. *in*
fin. ubi admittit inter personas simplices minores, mulieres,
& rusticos, quod tamen quoad rusticos nostri temporis uti
admodum sagaces non admittunt Michal. *de posit. cap.* 66. *in*
fin. & Farinac. *de pœn. temp. quæst.* 98. *num.* 59. ubi de commu-
ni, & quod mulieres pariter dicantur sagaces tenent Pic. *ad*
Stat. Urb. glos. 3. *num.* 3. *lib.* 1.
16 Habens vero auctorem non tenetur respondere positionibus
neque quoad dominium, neque quoad possessionem viventis,
ut tradunt Michal. *de posit. cap.* 49. *per tot.* Adden. ad Scapuc.
de Salvian. *lib.* 1. *qu.* 8. *num.* 32. & Mangil. *de eviction. quæst.* 8.
num. 10. *&* *qu.* 9. *num.* 44.
17 Neque hic est omittendum, quod positionibus de facto alieno
quis tenetur respondere, uti habetur in hoc statuto, non solum
quando respondens habet de illo scientiam, sed etiam quando in
eo cadit scientia præsumpta facti alieni, vel de facili potest de
eo se informare, alias secus, ut declarat Michal. *de posit. cap.*
16. *nu.* 12. *& seq.* qui dat concordantes, & contrariis respondet.
18 Stante dict. statuto quod positionibus sit respondendum sim-
pliciter, responsio debet esse sine plica, & duplicatione, &
sine aliqua additione, conditione, vel restrictione affirmando,
vel negando, quod ponitur, Bart. & Doct. *in l.* 1. *ff. de vul-*
ga. & pupil. Afin. *in pract.* §. 19. *cap.* 18. *nu.* 2. Michal. *de posit.*
cap. 39. *nu.* 5. 6. *& seq.* Fenzon. *ad Stat. Urb. d. cap.* 68. *nu.* 56.
& seq. ubi quærit, An dicatur simpliciter respondere qui re-
spondit: *Non credit ut ponitur, vel ad effectum ad quem ponitur*,
quem videas, cum quibus pertransit Barbos. *de dictionib. di-*
ction. 368. *num.* 1. *& sequent.*
19 Advertendum etiam est, quod ponens fatetur contenta in
positionibus, ut tradunt Michal. *de posit. cap.* 2. *num.* 15. *cap.* 4.
num. 14. *cap.* 6. *nu.* 8. *& cap.* 25. *num.* 1. & Rota apud Gregor.
XV. *dec.* 143. *nu* 1. & ibi Adden. *nu.* 4. *& dec.* 285. *nu.* 4. addo
Fenzon. *ad Stat. Urb. cap.* 68. *num.* 17.
20 Positiones vero notorie impertinentes non sunt admittendæ,
etiamsi statutum mandet, omnes positiones esse admittendas,
cum statutum intelligatur de positionibus pertinentibus tan-
tum, ut not. Scacc. *de judic. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 93. *& seq.* late
Michal. *de posit. cap.* 10. *num.* 3. *& nu.* 15. *& seq.* & Rota *Col-*
leg. Urb. apud Michal. *decis.* 82. *num.* 4. Rota apud Cavalet.
21 *decis.* 562. *num.* 2. Etiamsi statutum mandet illas admitti debe-
re cum clausula: Salvo jure impertinentium, quia si illæ sint
omnino impertinentes, debent rejici. Adden. *ad Vestr. libr.* 5.
cap. 14. *num.* 26. Maschard. *de probat. concl.* 132. *num.* 2. *lib* 1. &
alii plures, quos refert, & sequitur Michal. d. *cap.* 19. *nu.* 19.
Cum positiones cum dicta clausula solum sint admittendæ,
quando aliqua potest cadere dubitatio, an illæ sint imperti-
nentes, nec ne, ut declarant Michal. *de posit. dict. cap.* 19.
num. 31. Barbos. *de claus.* qui loquitur quoad articulos *claus.*
143. *num.* 2. ubi plures dat concordantes Theod. Rub. *in sing.*
22 *Rota Roman. tom.* 2. *de claus. claus.* 703. *num.* 4. Et cum dicta
clausula operetur, quod positiones non admittendæ habean-
tur pro non admissis, & responsio eis data respondenti non
præjudicet, ut declarant Michal. *in dict. cap.* 19. *num.* 36. &
Theod. Rub. *in dict. claus.* 703. *in prin.* ubi dicit, ita fuisse
dictum in Rota *in Romana alimentor.* 28. *Februarii* 1592. coram
bon. mem. Orano.
23 In positione vero negata pars non potest se fundare, ut
not. Fenzon. *ad Stat. Urb. lib.* 1. *cap.* 68. *numer.* 133. Rota Ge-
nuen. apud Michal. *de posit. decis.* 50. *num.* 10. & Rota Ro-
man. *dec.* 101. *num.* 10. *part.* 2. *diver.* licet super illa possit se
fundare Judex ex officio, ut dicit Rota *d. decis.* 101. *num.* 11.
ubi alios refert ita sentientes.

Positio autem partim vera, & partim falsa quoad quantita- 24
tem potest in totum negari, ut tradunt Scacc. *de judic. lib.* 2.
cap. 7. *sub nu.* 699. *& seq.* late comprobans, & dicens hoc in
practica servari, Michal. *de posit. cap* 53. *nu.* 10. *& seq.* qui pa-
riter hanc opinionem dicit esse veriorem, illamque late com-
probat, & dicit illam procedere etiamsi additum sit, *e se non*
vede di tanto, *&c.* ut ibi per eum, Fenzon. *ad Stat. Urbis d. c.* 68.
num. 68. ubi hanc opinionem dicit veriorem, & communem,
cum quibus pertranseunt Surd. *dec.* 58. *n.* 3. & Gratian. *discept.*
Forens. cap. 109. *nu.* 20. *& seq. part.* 1. ubi intelligit de respon-
sione data, non autem de danda, ut ibi per eum.
Licet contrarium, imo illam non posse in totum negari te- 25
nuerint quamplures Doctores relati per Michal. *in dict. cap.*
53. *num.* 9. qui testantur de veriori, & magis communi opi-
nione, prout illam magis communem appellat etiam Fenzon.
dict. cap. 68. *num.* 67. & hanc contrariam opinionem veriorem,
magis communem, & pro anima tutiorem dicit Manci *de*
juram. part. 2. *art.* 2. *num.* 51. & vide Farinac. *in fragm. crim.*
littera C, in fin. ubi plures refert remissive, licet secus sit,
si positio sit partim vera, & partim falsa quoad qualitatem,
quam posse in totum negari probat Michal. *in dict. cap.* 53.
num. 1. *& seq.* ubi dat concordantes.
Positionibus vero si non fuit legitime responsum dict. respon- 26
sio habetur pro non facta, & respondens cogi potest ad iterum
respondendum, Gail. *pract. obser. lib.* 1. *obser.* 82. *nu.* 3. Michal *de*
posit. c. 51. *nu.* 9. Pract. Ridolph. *part.* 1. *cap.* 10. *nu.* 76. Et con- 27
tumaciam in non respondendo positionibus posse semper pur-
gari re integra ante conclusum in causa, & ante sententiam
voluerunt Scacc. *de judic. lib.* 2. *cap.* 7. *nu.* 73. Salust. *in prac. lib.*
2. *cap.* 13. *nu.* 14. & Pract Ridolph. *dict. cap.* 10. *nu* 107. Sed et-
iam confitentem posse suam confessionem in continenti revoca- 28
re etiam non docto de errore post Gabr. Argel. & Card. Tusc.
per eum relatos firmant Pract. Ridolph. *d. cap* 10. *nu.* 108. &
Scacc. *de judi. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 668.
Mora autem quando possit purgari per eum, contra quem 29
fuerunt positiones pronunciatæ pro confessatis, vidras per Mi-
chal. *de posit. cap.* 47. *per tot.* ubi plura habentur de hac mate-
ria, cum noluerim totam positionum materiam hic referre,
sed solum ea, quæ faciunt principaliter ad declarationem su-
pradicti statuti de positionibus disponentis.

ADDITIO.

DIfferentia inter articulos, & positiones antiquata est in 30
hac Provincia Cathaloniæ, & ideo articuli, positio-
nes, & capitula pro eodem habentur, ac accipiuntur, Ripoll.
ad Peguer. *rub.* 12. *num.* 11. Matthæu. *de regim. Regn. Valent.*
cap. 10. *§.* 2. *cap.* 15.
Itaque in hac nostra Provincia Cathaloniæ positiones pro 31
confessis non habentur, etiam quavis contomacia respondendi
personaliter existente, sed mulctando, & pignotando respon-
siones consequuntur, Ripoll. ad Peguer. *rubr.* 13. *nu.* 10. bene
tamen in hoc Episcopatu Gerundensi per consuetudinem illius
scriptam, quæ juri canonico in hac Patria servando conformis
est, *cap. Si post* 2. *de confessis in* 6. & ibi Passerin. a Sextula,
Barbos. *& alii repetentes.*
Materiam hanc positionum, & responsionum personalium 32
diffuse extat tractata a nostris Doctoribus practicis, præcipue a ci-
tatis per Meritissimum, ac Nobilem Regentem Cortiada *dec.* 18.
num. 90. *& seq.* & de ea tractant Ripoll. *in prax.* Peguer. &
ibi Nobilis Senator noster Amigant *in rubr.* 12. *&* 13. & idem
Ripoll. *var. cap.* 5. *ex num.* 47. Matthæu. *ubi proxim. dict. cap.*
10. §. 2. *ex num.* 15. Abeeclesia *obser. Pedemont. lib.* 2. *obser.*
57. *cum seq.* Andreol. *controv.* 268. Urceol. *consult.* 62. *num.* 2.
& 15. Modern. Castald. *consult.* 62. *lib.* 1. novissime Manfrell.
ad Capic. Latr. *obser. ad decis.* 88. *per tot.* Rovit. *ad prag* 8.
de ordine judicior. per tot. Passerin. *in d. cap. Statuimus*, 1. *&*
si post 2. *de confessis in* 6. *per tot.* penes quos, & citatos per
nostrum Conciol. habebis, quæ volueris.
An autem sint responsiones personales præstandæ per cessio- 33
narium, an vero per cedentem, tractatum reperies penes Do-
ctissimum Olea. *de cess. jur. tit.* 6. *in Miscellan. num.* 27. *& seq.*
ubi alios Doctores citat de hac materia tractantes, & pro ea
videndi citati a Manfrell. ad Capic. Latr. *obser. ad decis.* 86.
num. 7. *& ad d. dec.* 88. *per tot.*
Pariter an istæ responsiones sint præstandæ per Universita- 34
tem, seu imo per ejus Syndicum, seu Rectores, tractat Mat-
thæu. *in d. cap.* 10. *§.* 2. *num.* 80. *& seq.* ipsum, & Doctores ab
eo citatos consule, & Rovit. *ubi supra num.* 35.
Hic unum tamen nota, quod respondens positionibus, non 35
poterit eisdem juvari, suamque intentionem ex illis fundare,
si negaverit, Michalor. Giurba, Maschard. Scacr. Gait. Mancin.
Hodiern. & alii citati per Botiller. *dissert.* 2. *nu.* 5.
Responsiones personales, si tam ab actore, quam a reo fuerint 36
petitæ, ab eo prius sunt præstandæ, a quo prius fuerunt petitæ,
Manfrell. *ubi supra n.* 8. *videndus* Hodiern. ad Surd. *dec.* 27. *n.* 14.

DE NEGANTIBUS FILIATIONEM, ET RELIQUA NOTORIA.
Rubrica VII.

QUicumque positionibus respondendo negaverit Filiationem, Paternitatem, Maternitatem, Fraternitatem, Matrimonium, Dignitatem, Officium, Tabellionatum, notoriam mortem, vel vitam alicujus, & contrarium postea fuerit probatum, puniatur pro unaquaque Positione ex præmissis in lib. xxv. pro medietate Cam. Duc. & pro alia Parti applicandis: Et probatio sufficiat per famam, si duo Testes dicant ita dici per majorem Partem Civitatis, absque o,

Conciol. ad Statut. Eugubii.

qood aliter origo famæ exprimatur, qua pœna ultra interesse Partis, per Judicem in Sententiæ prolatione condemnari debeat, alioquin tam in Syndicatu a Judice, quam ab Adversario, qui negaverit quandocumque peti possit.

S U M M A R I U M.

1 *Dictio quicumque licet omnes comprehendat;*
Non tamen comprehendit minores, ibi. num. 2.
3 *Pœna contra negantes non habent locum, quando negatum fuit per errorem.*
Neque quando negatio fuit revocata, ibi. num. 4.
Neque quando negatæ fuerunt positiones impertinentes, ibidem num. 5.
6 *Statutum puniens negantes positiones notorias in damnis, & interesse non comprehendit amissionem causæ, nu. 6.*
7 *Notorium facti permanentis sat est ut allegetur.*
8 *Notoria materia a quibus tractetur remissive.*

A N N O T A T I O.

1 Dictio *quicumque* de qua in hoc statuto in principio licet omnes comprehendat etiam personas privilegiatas, ut not. Fenzon. *ad Stat. Urb. cap. 69. nu. 13. lib. 1.* & Carpan. *ad Stat. Mediol. c. 84. in princ. lib. 1.* & late comprobat Barbos. *de dictio. d. 317. nu. 1. 2. & sequent*, non tamen comprehendit mi-
2 nores, cum statutum puniens aliquid, quod non est punibile de jure communi, non comprehendat minores, not. Ancar. *qu. famil. lib. 2. quæst. 39. num. 9.* Carpan. *ad Stat. Mediol. lib. 1, cap. 84. numer. 1.* & Fenzon. *ad Stat. Urb. dict. cap. 69. numer. 14. & sequent.*
3 Et pœnam hujus statuti non habere locum, quando negatio fuit facta per errorem, & sine dolo, & lata culpa tradunt *gl. fin.* & ibi Bart. *in prin.* & Ang. *n. 2. in l. fin ff. de rei. vendi.* Gabr. *com. concl. de acquir. possess. concl. 5. nu. 26.* Carpan. *ad d. cap. 84. nu. 24. & 25.* & Fenzon. *ad Stat. Urb. d. c. 69. nu. 5.* bene comprobans.
4 Neque quando negatio fuit revocata per negantem ante litis contestationem, vel antequam sit convictus de mendacio, ut docent Carpan. *ad Stat. Mediol. dict. cap. 84. num. 4. seq.* Asin. *in pract. §. 19. cap. 10. nu. 1.* & Fenzon. *in d. cap. 69. num. 6.* ubi dicit, idem esse, quando ex negatione pars gravata non fuit, ut ibi per eum, & per Carpan. *ubi supra nu. 7.*
5 Adde prædictis quod neque locus est pœnis, de qua in hoc statuto contra negantes, quando positiones sunt impertinentes, & non legitime factæ, ut not. Jas. *in l. 1. nu. 9. C. de his qua pro non script.* Asin. *in pract. d. §. 19. cap. 12. nu. 1.* & Carpan. *ad Stat. Mediol. d. cap. 84. num. 12.*
6 Advertendum etiam est, quod d. statutum puniens negantes positiones notorias etiam in damnis, & interesse non comprehendit amissionem causæ, ut docet Grat. *discept. foren. c. 833. n. 3. & seq. p. 5.* late comprobans, & dicens non perdere causam ex dispositione juris, vel statuti, & adversarium contra eum non obtinere, nisi probata ejus intentione, ut post Alex. Ruin. & Surd. per eum adductos, probat idem Gratian. *d. c. 833. n. 16. & 17.*

A D D I T I O.

7 Licet notorium, maxime facti permanentis, probatione non egeat, & sat sit quod allegetur *c. 3. de testib. cogend.* Donadeus *de renunciationib. cap. 29. nu. 130. & seq.* Carleval. *de judic. tit. 3. disp. 8. sect. 4. nu. 91. in fin. & tit. 2. disp. 1. num. 46.* Ciroch. *discept. 53. num. 6.* tamen optime fuit stabilita pœna in nostro statuto contra notoriam negantes.
8 Si autem scire cupis, quid sit notorium, & quotuplex, & an in notoriis requiratur citatio, & alia plura de eo tradunt latissime Blas. Altimar. *de nullit. rubr. 12. qu. 2. a n. 49. ad 79.* Donadeus *de renunciationib. d. cap. 29. a num. 116.* Ciarlin. *contr. 135. nu. 11. lib. 2.* Scoppa. *obser. ad dec.* Gratian. *130. nu. 2. & sequent. & observ. 170. num. 25. & seq.* Solorzan. *de jur. Indiar. tom. 2. lib. 2. c. 27. a num. 88.* Abecclesia *obser. Pedemont. lib. 1, obser. 55. tota*, Modern. Castald. *consult. foren. lib. 1. consult. 29. nu. 16.* Fagnan. *in cap. Vestra, de vit. & honest. Clericor. per tot.* & latissime Modern. Manfrell. ad Capic. Latr. *observ. 167. per tot.* ipsos, & ab iis citatos consule.

DE TESTIBUS RECIPIENDIS, VEL RECUSANDIS,
Rubrica VIII.

Testes, Parte citata, inducti, Juramentum præstare debeant, tempore Examinis, vel ante, exceptis diebus Feriatis in honorem Dei: Notarius vero, qui illud recipere cessaverit in libris xxv. pro unoquoque Teste puniatur, & damnum Parti læsæ resarciat, & nihilominus dictum Testis non probet. Teneatur etiam Notarius in primis singulos Testes monere de pœnis perjurii, eorumque depositiones extense, & distincte ponere, ac describere, non relative ad capitula, & interrogatoria, seu dicta aliorum Testium, & debeat in continenti depositiones scribere non divertendo ad alios actus, & deinde Testibus petentibus statim legere teneatur, in qualibet autem causa juxta ejus qualitatem Testium numerus a Judice refrænari possit.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum loquens de feriis in honorem Dei, procedit etiam in inductis in honorem Sanctorum.*
2 *Citatio requiritur ad videndum jurare testes, alias ipsi non probant, & num. 14.*
Etiam ad testes repetendos, nu. 15.
Si tamen sunt examinati, cum interrogatoriis probant, n. 3.
Requiritur tamen commissio Sanatoria Judicis, ibid. nu. 4.
5 *Citatio ad videndum jurare testes in pluribus casibus non requiritur, & num. 19.*
In criminalibus in Cathalonia non requiritur, nu. 26.
Et in Tribunali S. Inquisitionis, nu. 27.
6 *Juramentum an sit præstandum ante, vel post examen, numer. 23.*
Est tamen præstandum per testes, aliter non probant, nu. 21.
Et est præstandum die juridico, nu. 22.
7 *Testis deponens contenta in articulis esse vera non probat.*
Neque probat si se referat ad depositionem alterius, nu. 8.
9 *Testium numerus quando Judex possit refrenare.*
In Cathalonia per Const. refrænatur, nu. 28.
Taliter quod ultra numerum recepti rejiciuntur, si tamen supra eumdem articulum deposuerint, nu. 29.
10 *Testium juramentum, & examen receptum a Notario sine commissione Judicis est nullum.*
De qua commissione debet constare in actis, nu. 11.
Itaut non credatur Notario de illa asserenti, nu. 12.
Nisi dicta commissio de stylo præsumatur, nu. 13.
16 *Testium repetitio quando locum habeat.*
17 *Citatio partis ad videndum jurare testes, & juramentum testium est necessarium in quolibet judicio quovis modo privilegiato.*
Etiam in causis contentiosum, nu. 18.
20 *Citatio testium desideratur, & qua ratione.*
24 *Testium examen retrotrahitur ad diem juramenti.*
25 *Juramentum quomodo per Clericos, Ecclesiasticos, Hebræos, & alios sit præstandum.*
30 *Testium repulsa non admittitur in causis summariis.*
An in causis contentiosum, nu. 31.
32 *Testium repulsæ materiam qui tractant remissive.*

A N N O T A T I O.

1 Hoc statutum loquens de feriis in honorem Dei habet locum etiam in feriis inductis in honorem Sanctorum, quia veneramur Dominum in Sanctis suis, Clemen. *si dominum de reliq. & vener. Sanct.* & tradunt Abb. *in cap. fin. nu. 2. eod. tit.* & Scacc. *de judic. lib. 2. cap. 5. nu. 9.*
2 Requiritur ideo citatio partis ad videndum jurare testes, ut asseri videtur in hoc statuto, alias testes examinati nullam faciunt probationem, Fenzon. *ad Stat. Urb. lib. 1. c. 71. num. 4. & seq.* Posti. *de manut. obser. 91. nu 26.* Rota apud Gregor. XV. *dec. 268. n. 2.* & ibi Adden. *& dec. 518. n. 1.* Probant autem, si sint exa-
3 minati cum interrogatoriis partis, cum datio interrogatoriorum suppleat omnem defectum, ut declarant Fenzon. *ad Stat. Urb. d. cap. 71. n. 8.* & Posti. *de manut. d. obser. 91. n. 56.* Rota apud Puteo. *dec. 303. nu. 2. lib. 3.* & apud Caputaq. *dec. 293. nu. 3. libr. 3. & dec. 686. nu. 1. part. 1. rec.* & in aliis pluribus adductis per Posti.
4 *ubi supra*, licet requiri ad dict. effectum Commissionem sanatoriam arbitrio Judicis, alias solam exhibitionem interrogatoriorum non sufficere, licet super illis testes fuissent interrogati, docent Fenzo. *in d. c. 71. nu. 9.* & Posti, *d. obser. 91. nu. 28.* licet dicat posse etiam contrarium defendi, ut ibi per eum *n. 30.* & eo magis si procedatur in causa sola facti veritate inspecta, quo casu dandam esse fidem testibus etiam non citata parte examinatis voluit Ciriac. *controv. 384. num. 61. & 62. & contr. 512. nu. 19.* & ante eum Peregr. *dec. 97. nu. 76.*
5 Quæ quidem citatio ad videndum jurare testes licet in quampluribus casibus possit omitti, quos referunt Roma. *singul. 369.* Felin. *in c. in nomine domini, a nu. 7. usque ad 17. de test.* & præcipue quando pars, quæ vult dare de nullitate ob missam dict. citationem usa fuisset dict. attestationibus, vel illorum publicationem petiisset, ut not. Fenzon. *in d. cap. 71. nu. 19.* & Rota *dec. 74. nu 6. part. 4. recent.* Ac etiam quando uti volens hac exceptione ipse quoque testes examinasset absque d. citatione, quia non posset dict. defectum objicere, ut advertunt Fenzon. *in dict. cap. 71. nu. 21.* & Rota apud Coccin. *decis. 131. nu. 3.* Et quando decretum admissionis ad probandum fuit parti intimatum, Adden. ad Gregor. XV. *dec. 268. nu. 10.* Rota *decis. 686. num. 4. part. 1. recent.*
6 Dum vero in hoc statuto mandatur, juramentum esse præstandum tempore examinis, vel ante tollitur illa difficultas, an juramentum possit præstari post examen, in quo verior videtur opinio sufficere, juramentum subsequi, si testis sit bonæ famæ, de qua testatur Fenzon. *ad Stat. Urb. d. cap. 71. nu. 15. & seq.* ubi dat concordantes.
7 Testis vero deponens contenta in articulis esse vera, circumscripta etiam hoc statuto, non probat, cum testium dicta per extensum scribi debeant uti in hoc statuto disponitur, ut docet Farinac. *de testib. qu. 80. nu. 100.* ubi recenset opiniones, sicuti etiam stante hoc statuto non probare testem se referentem ad depo- 8
posi-

positionem alterius testis examinati, & illam approbantis, ut
traduot Host. Jo: And. Huot. Boich. Burr. Zabarell. Abb. &
alii Canon. in cap. nihil obstat, 7. de verbor. signif. plene Vian.
opin. 962. ubi contrariam practicam late improbat, & alii plu-
res, quos refert Farinac. de testib. d. q. 80. n. 103. qui testan-
tur de magis communi opinione, licet non desint alii contra-
rium sentientes relati per Farinac. in dict. q. 80. n. 104. qui
testatur de æquiori opinione.
9 Quando vero numerus testium dicatur effrænatus, ita ut
Judex illum refrænare valeat, licet sit differentia inter jus
Canonicum, & jus Civile, id tamen esse remissum Judicis
prudentia arbitrio, qui secundum magnitudinem causæ, &
qualitatem personarum bene dijudicabit, ut tradunt Menoch.
de arbitr. casu 240. n. 4. & seqq. Farinac. de test. dict. qu. 80.
n. 115. & Fenzon. ad stat. Urb. lib. 1. cap. 73. n. 1. & seqq.
ubi in fine addit hoc statutum circa numerum testium esse
ordinatorium, non autem decisorium, ut ibi per eum.
10 Testium tamen juramentum, & examen receptum a Nota-
rio absque decreto, & commissione Judicis dicitur nullum, ut
not. Salust. in pract. lib. 3. c. 7. sub n. 38. Scacc. de judic. lib. a.
c. 8. n. 37. & seqq. plene Post. de manut. obser. 93. n. 1. Rot.
dec. 393. n. 1. p. 1. rec. & dec. 23. n. 4. apud Post. ubi supra.
11 De qua commissione data debet in actis constare, Monticell.
de test. in rubr. exam. test. offic. vers. Testium examinationem,
12 &c. quem referendo sequitur Post. d. observ. 93. nu. 6. Itanc
non credatur Notario, at post Luc. Pet. Card. Tusch. Mari.
Anton. Vant. Farinac. Fenzon. & Rut. per eum relatos tra-
13 dit Post. d. observ. 93. n. 10. ubi dicit secus esse de stylo Ro-
tæ, & Curiæ Romanæ; Nisi tamen commissio, & mandatum
præsumatur de stylo illius loci, qui saltem extrajudicialiter
probetur uti respiciens ordinatoria judicii Scacc. d. c. 8. n. 40.
Post. d. observ. 93. n. 4. Rota d. dec. 393. n. a. & seq. p. 1.
rec. & apud Buratt. dec. 690. nu. 14. & seqq. Et eo magis si
pars adversa dederit interrogatoria nihil opponens de d. nul-
litate, vel si ipsa examinaverit testes eodem modo, ut bene
declarat Post. d. obser. 93. n. 5. qui dat concordantes.

ADDITIO.

14 NOn solum requiritur citatio partis ad videndum jurare
testes, quando prima vice examinantur, taliter quod re-
cepti parte non citata, non probant, ut continetur in statu-
to, & tradit noster Conciolus hic n. 2. & tradunt infiniti Do-
ctores citati a Doctissimo Altimar. de nullitatib. p. 2. rub. 12.
q. 21. n. 65. & 81. & rub. 13. qu. 9. nu. 41. Matthæus de
regim. Regni Valen. c. 10. §. 2. num. 199. Scoppa ad Gratian.
obser. 231. nu. 8. & fere per tot. Eminen. de Luca de judiciis
disc. 32. nu. 17. Ab Eccles. obser. Pedemont. lib. 1. observ. 38.
nu. 21. & obser. 84. n. 10. novissime Pegas ad ordinatio. Regn.
Portugal. tom. 6. tit. 86. glos. a. ad prin. num. 14. Passerin. a
15 Sextula in Tribunal. Regular. q. 11. art. 2. nu. 23. Sed etiam
quando ob nullitatem examinis, aut alterius repetuntur Al-
timar. d. q. 21. nu. 177. ubi suo more plures citat. Passerin.
dict. art. 2. num. 25.
16 Repetitio autem testium locum habet, quando defectus,
& nullitas examinis provenit dolo, negligentia, aut culpa
examinantis, non autem quando defectus procedit culpa, &
facto producentis, citatis Fontanel. Farinac. & aliis Matth.
d. cap. 10. §. 2. num. 261. & 266.
17 Istud juramentum, & citatio partis ad videndum jurare te-
stes est necessaria in quolibet judicio quomodolibet privilegia-
to, etiamsi in eo posset procedi absque ulla solemnitate, sola
facti veritate inspecta, sine strepitu, & figura judicii, & ef-
femus coram Principe, ut pluribus citatis tenet Doctissimus
Altimar. de nullitatib. d. rubr. 12. qu. 21. nu. 82. & 117. &
rubr. 13. q. 9. nu. 42. & seqq. Scoppa d. observ. 231. num. 3.
Ventrigl. in prax. tom. 1. an. 31. §. 1. n. 6. Passerin. d. ar. 2.
n. 17. & q. 15. ar. 2. n. 28. & seqq. Unde est, quod in cau-
18 sis contentionum, & competentiarum jurisdictionis, licet ita
per Cancellarium procedatur, requiritur dicta citatio partis,
ut testes probent, Frances de competen. q. 21. nu. 17. & seqq.
19 Hæc sane regula limitatur in multis casibus, quos recensere
esset mere transcribere dicta aliorum Doctorum, præcipue
Nicol. in concord. gl. concord. 52. n. 254. ubi ponit 215. casus
per fallentias, Gabriel. de citatio. concl. 1. num. 302. & seqq.
qui ponit casus 130. Azin. in prax. §. 7. c. 5. qui ponit ca-
sus 145. & ita apud eos ipsas limitationes reperies, & apud
Doctissimum Altimar. in d. rubr. 12. c. 21. a n. 121. ad 188.
apud quem sau doctissimo more reperies cum copia Doctorum
materiam digestam: videndus Guazzin. defen. 24. c. 9.
20 Et ita pariter citatio ipsorummet testium desideratur ad
hoc, ut probationem faciant, cum si sponte examini subjicere-
tur, oriretur affectio, & sic causam inimicitiæ cum parte ad-
versa, & dictam spontaneitatem tollit citatio, pluribus citatis
dict. Doctissimus Altimar. d. q. 21. num. 63. Benekendor. ubi
proxime ad privil. 31. n. 45. Guazzin. Joan. Anton. Abeccles.
obser. Pedemont. Giurb. quos citat. Meli. obser. 136. nu. 6. Pas-
serin. in Tribunal. Regular. q. 15. art. 4. per tot.
21 Juramentum autem testium de veritate dicenda est ita ne-
cessarium, ut eo non præstito nulla fides testibus tribuatur;
etiamsi essent Clerici, Religiosi, Episcopi, aut Cardinales
Matth. d. c. 10. §. 2. n. 250. & pluribus citatis Altimar. d.
rub. 13. q. 9. n. 1. 14. & fere per tot. Bondeo. collect. 29. n. 56.
Benekendor ad Seraphin. de privil. juramen. addit. ad privil. 28.
n. 14. & seqq. & ad privil. 30. nu. 1. & seqq. ubi latissime, &
ad privil. 115. n. 5. Passerin. a Sextula in tribunal. Regular. q. 11. 22
art. 2. n. 13. Et est deferendum testibus die juridico, & non
feriato, Bondeo. d. collect. 29. num. 58. ubi alios citat Faria ad
Covar. lib. 2. c. 13. n. 10. Benekendor. ad d. privil. 30. nu. 24.
ubi nu. 25. limitationem affert, quando necessitas urget. De-
betque præcedere juramentum depositionem, ut timore jura-
menti testes dicant veritatem, Altimar. ubi proxime d. q. 9. n. 8. 23
& 12. ubi Careno, Zuffi & alios citat Eminen. de Luca de ju-
diciis d. discurs. 32. n. 15. Ripoll. in prax. Pegaer. rubr. 18. n. 25.
Solorzan. de jur. Indiar. tom 2. lib. 1. c. 27. n. 54. Vela dissert. 38.
n. 74. Faria ubi proxime dict. n. 10. novissime Pegas ad Ordinatio.
Regn. Portugal. tit. 86. tom. 6. gloss. 2. ad prin. num 3. & seqq.
Benekendor. ad dict. privil. 30. n. 3. seqq. ubi limitationes tra-
dit Passerin. dict. art. 2. num. 22. ubi tradit validam esse testis
depositionem, si incontinenti post examen juramentum ab eo
recipiatur.
Unde est, quod examen, & depositio testis retrotrahitur 24
ad diem juramenti, taliter quod præstito die juridico, & in-
tra dilationem, possunt testes examinari die festivo, & extra
dilationem, ut citatis Cancer. Fontanell. Gratian. Surd. &
aliis tradit Matth. dict. cap. 10. §. 2. n. 252. Abeccles. observ.
Pedemontan. lib. 1. obser. 79. num. 28. Roder. ad Mariu. c. 118.
n. 12. Post. de Manutenend. observ. 90. num. 3. dict. Benekendor.
addit. ad privil. 126. n. 3. & seqq. Fenzon. ad statut. Urb. lib. 1.
cap. 58. numer. 27.
Et si vis scire, quomodo sit dictum juramentum præstan- 25
dum per Clericos, & Ecclesiasticos, Hebræos, & alios, re-
corre ad Doctores citatos a Doctissimo Altimar. d. rubr. 13.
qu. 9. a nu. 27. ad 41. ipsum consule, ubi cum abundantia do-
ctrinæ, & Doctorum invenies materiam digestam.
In criminalibus autem in hac nostra Provincia Cathaloniæ, 26
sive procedatur per Inquisitionem, sive per occupationem, te-
stes non recipiuntur citata parte ad eos jurare videndum, sed
parte incitata per Judicem recipiuntur, nec repetuntur, sed
solum in termino defensivo apponit reus contra testes quascum-
que exceptiones, Peguer. in prax. crim. c. 12. §. 2. nu. 8. Fon-
tanell. dec. 129. num. 25. Quod & ita in Tribunali Sancti Of-
ficii practicari tradit Delbene de inquisition. tom. 2. dub. 198. 27
sect. 19. n. 1. & seqq.
Debent sane Judices resecare effrænatum numerum testium, 28
non solum ad causarum faciliorem exitum, sed etiam ne ma-
tum immurentur in recipiendis innumeris testium depositioni-
bus, & ad evitanda damna, quæ propter expensas causantur
partibus, ideo per nostram Constit. ult. de testimoniis, in causis c
civilibus fuit taxatus ad numerum decem super unoquoque ar-
ticulo, ut citatis Canc. & Fontanel. tradit Ripoll. d. rub. 18.
n. 32. & 33. ad quæ videndus Rovit. ad pragm. 1. de testium re-
frænatione, & repulsa, per tot.
Nota tamen, quod si non adest protestatio ultimi recepti 29
ultra numerum taxatum a statuto rejiciuntur, & de eis nul-
la habetur ratio per Judicem: citatis Fontanel. dec. 361. n. 19.
& seqq. & aliis tradit Altimar. in observat. 79. ad consil. Rovit.
lib. 3. nu. 1. & 3. quæ Constitutio procedit, quando super eo-
dem articulo plures quam decem ministrantur testes, non au-
tem quando super diversis, ita Senatus Regius noster referen-
te Magnifico Francisco Vidal & Roca R. S. die 24. Januarii
1667. Not. Bas, in causa Reverendi Josephi Camdporar, Re-
ctoris sanctæ Mariæ de Corbera, & Josephi Mura Domicelli Bar-
cinonæ, contra Syndicum Universitatis dicti Loci de Corbera.
Circa autem recusationem testium, & repulsam possem in- 30
tegrum tractatum conficere: attamen pro majori dicam, quod
illa recusatio, & repulsa non admittitur in causis summariis,
quæ spectant aliam sententiam post se, ut est: v. g. judicium
possessorii summarissimi, alimentorum in causa ordinatoria, fi-
liationis, &c. nam tunc non admittitur repulsa, cum præju-
dicium, quod forte fertur per tales probationes, possit repa-
rari in alio judicio magis pleno. Ripoll. in prax. Peguer. rub. 20.
n. 15. Doctissimus, ac Nobilis Regens noster Cortiada dec. 21.
n. 165. cum mult. seqq. & pluribus citatis Doctissimus Altimar.
de nullitatib. rubr. 13. qu. 13. n. 23. Abeccles. observ. Pedemont.
lib. 1. observ. 191. num. 6.
An in causis contentionum, & competentiarum jurisdictio- 31
nis admittatur repulsa testium, tradit d. Doctissimus sane, &
Nobilis Regens noster Cortiada dict. decis. 21. a numer. 163.
ad 179.
Quando autem, & in quibus casibus possint testes recusari, 32
& repulsari, & intra quod tempus, & alia plura, quæ hic
possent dici, tradunt Doctores citati a d. Meritissimo, & No-
bili Regente nostro Cortiada ubi proxime citato, & Ripoll.
ad prax. Pegaer. d. rubr. 20. per tot. & extense suo doctissimo
more Altimar. de nullitatib. d. rubr. 23. q. 13. per tot. signanter
a n. 23. ad 32. Abeccles. observ. Pedemont. lib. 1. observ. 81. ip-
sos consule.

DE

DE INTERROGATORIIS DANDIS. *Rubrica IX.*

SI citatus ad dandum Interrogatoria post habitam copiam Articulorum, vel alterius actus, super quo Testes examinari petitur, vel post elapsum terminum datum ad recipiendum copiam, Interrogatoria non dederit, vel post alium diem, cum comminatione a Judice assignandum, sibi imputetur, & Testes sine Interrogatoriis diligenter examinentur & interrogentur de Causa scientiæ cum circumstantiis loci, temporis, & contestium; nec sit opus alia Pronancia super Interrogatoriis dandis, sed quocumque tempore, examine nondum completo, producantur, testes nondum examinati super illis interrogentur: Nec admittatur ad Testium repetitionem, qui in dandis Interrogatoriis contumax fuerit, etiamsi illos suis sumptibus repeti petat, nisi ex aliqua rationabili causa aliter Judici videretur. Et si Notarius, datis a Parte Interrogatoriis, Testes super illis examinare omiserit, possit a tota causa removeri, & nihilominus Partis ad interesse teneatur. Interrogatoria vero si excessiva, aut impertinentia sint, Judicis arbitrio remittuntur.

S U M M A R I U M.

1 *Examen factum sine interrogatoriis valet, sed pars potest testes repeti facere.*
Est tamen nullum stante protestatione partis, & Judicis decreto, ibid. num. 2.
Licet sit validum, si interrogatoria non sint data, ibi n. 3.
Si vero interrogatoria sint data, quomodo testes repetantur, num. 4.
Et repetitio non datur stante longa contumacia, & didicitis testificatis, ibi, num. 5.
6 *Dilatio ad dandum interrogatoria non datur nisi petenti.*
Licet contrarium soleat observari ad abbreviandas lites, ibi, num. 7.
8 *Interrogatoria non ostenduntur parti adversæ.*
9 *Testis debet deponere super articulis, & super interrogatoriis.*
Ita ut si non respondeat super interrogatoriis non probet, ibi, num. 10.
11 *Testis non est interrogandus super iis, quæ illius turpitudinem continent.*
12 *Testis deponens super interrogatoriis habentibus vim articulorum non probat.*
13 *Interrogatoria impertinentia sunt per Judicem resecanda.*
14 *Testes si examinantur super articulis, & postea super interrogatoriis examen est validum.*
15 *Interrogatoriorum materiam qui tractent remissive.*

A N N O T A T I O.

1 EXamen testium factum sine interrogatoriis non est nullum,
sed pars quæ dedit interrogatoria potest illos repeti facere
super interrogatoriis etiam facta illorum publicatione, ut tra-
dunt Fenzon. *ad stat. Urb. lib.* 1. *c.* 74. *nu.* 12. Post. *de ma-
nutent. observ.* 91. *n.* 22. qui plures dat concordantes, & Ro-
ta apud Gregor. XV. *dec.* 331. *n.* 17. & ibi Adden. *nu.* 22.
& *dec.* 351. *n.* 46. & apud Merlin. *de pignor. dec.* 133. *n.* 17.
& Adden. ad Burat. *dec.* 100. *nu.* 26. *&* 27.
2 Licet contrarium, quod imo examen sit nullum accedente
protestatione partis, & Judicis decreto de examinandis testibus
super interrogatoriis, tenent Farinac. relatis opinionibus *de
test. q.* 73. *n.* 6. Fenzo. *in d. c.* 74. *n.* 13. Adden. ad Greg.
XV. *d. dec.* 331. *n.* 22. & Post. *d. obser.* 91. *nu.* 24. ubi po-
nitur, quomodo dict. nullitas sanetur, & Adden. ad Burat.
d. dec. 100. *n.* 26. Quod vero examen sit validum, si inter-
3 rogatoria non fuerint data, est certum, ut probat Farinac.
de testib. d. q. 73. *n.* 33. qui alios adducit ita sentientes, &
Rota apud Greg. XV. *dec.* 351. *n.* 47. & ibi Adden. *in fin.*
dicentes ita fuisse dictum, Vallisolet. *jurisdict.* 6. *Aprilis* 1614.
coram R. P. D. Verospio. Si vero interrogatoria fuerunt da-
4 ta, & sine eis factum fuit examen, testes repetuntur expen-
sis illius ad cujus instantiam testes fuerunt examinati sine il-
lis. Si vero non fuerunt data, repetitio testium fit expensis
illius, qui instat pro repetitione, ut not. Fenzon. *ad stat.
Urb. c.* 74. *nu.* 15. & Post. *de manut. d. obser.* 91. *nu.* 21. *&*
5 *seq.* ubi quamplures dat concordantes, addo Viv. *opin.* 896. *n.* 6.
& 7. Dum vero in hoc statuto mandatur, quod repetitio te-
stium non sit concedenda ad instantiam illius, qui non dedit
interrogatoria, nisi subsistente aliqua justa causa, videtur id
concordare cum dispositione juris communis, qua attenta re-
petitio testium non datur ob longam contumaciam, & didi-
citis testificatis ad favorem illius, qui non dedit interrogato-
ria, ut scribit Post. *d. obser.* 91. *n.* 21. *&* 22. & Rota apud
Duran. *dec.* 188. *n.* 7. *&* 8. Quæ autem dicatur justa causa,
remittitur arbitrio Judicis, ut sentit Rota apud Post. *de ma-
nutent. dec.* 191. *sub n.* 3.
6 Dilatio vero ad dandum interrogatoria non datur, nisi pe-
tenti, Adden. ad Vestr. *in pract. lib.* 6. *cap.* 2. *n.* 54. Adden.
ad Papien. *in forma juram. test. ad glos. citate in verbo Interro-
gatoria*, & sentit Farinac. *de test. qu.* 73. *num.* 24. & not. ex-
presse Posth. *de manut. d. observ.* 91. *num.* 4. Ad abbrevian- 7
dum tamen lites non aliter expectata partis petitione solet il-
li assignari terminus, & fieri citatio ad dandum interrogato-
ria, uti supponitur etiam in principio hujus statuti juxta pra-
cticam relatam per Post. *de manut. observ.* 84. *nu.* 82. *& ob-
servat.* 91. *n.* 5. in quibus terminis intelligo Fenzon. *ad stat.
Urb. c.* 74. *n.* 4. eum ab eo adductis dicentes sequiri citatio-
nem ad dandum interrogatoria.
Quæ quidem interrogatoria non debent ostendi parti adver- 8
sæ, nec de eis dari debet copia, ne pars, vel testes instruan-
tur ad committendam falsitatem, ut docent Fenzon. *ad stat.
Urb. d. c.* 74. *n.* 16. Post. *de manut. d. observ.* 91. *nu.* 25.
Testis vero examinatus debet deponere tam super articulis, 9
quam super interrogatoriis, Cæphal. *cons.* 249. *nu.* 53. *lib.* 3.
& cons. 328. *nu.* 46. *&* 54. *lib.* 4. Itaut si testis nollet re-
spondere super interrogatoriis, vel interrogatorium non eva- 10
cuet, illius dispositio non probaret, Cæphal. *dict. cons.* 428.
n. 46. *&* 54. Fenzon. *ad stat. Urb. d. c.* 74. *n.* 19. ubi dicit,
id non procedere; quando interrogatoria continerent testis in-
juriam, vel infamiam, seu crimen, ut ibi per eam, Altogr.
cons. 50. *nu.* 68. *&* 134. *lib.* 1. Rota apud Zacch. *de obligat.
Camer. dec.* 209. 15. eadem Rota apud Greg. XV. *dec.* 553.
n. 10. & ibi Adden. *& dec.* 700. *n.* 32. *p.* 2. Cum testis non
possit interrogari de iis, quæ crimen, & illius turpitudinem 11
continent, cum nemo teneatur detegere turpitudinem propriam
ut tradunt Farin. *de test. q.* 73. *n.* 53. ubi testatur de magis
communi opinione, Pract. Rodolph. *p.* 1. *c.* 11. *n.* 105. Zuff.
de legit. process. crim. q. 67. *nu.* 4. & dixi late *Ego in Resolut.
crim. in verb. Testium miscellanea, resol.* 8. *nu.* 1. *& seqq.* ubi
hanc conclusionem declaravi, licet contrarium de consuetudi-
ne servari dicat Fenzon. *ad stat. Urb. d. c.* 74. *n.* 20.
Sciendum est etiam, quod testes deponentes super interro- 12
gatoriis impertinentibus habentibus vim capitulorum non pro-
bant, quia alias esset facere examen super articulis absque in-
terrogatoriis, ut not. Scacc. *de judic. lib.* 2. *c.* 8. *nu.* 878. *&
seq.* Andreol. *contr.* 98. *n.* 11. *& seqq.* & Post. *de manut. dict.
obser.* 91. *n.* 7. ubi declarat, quomodo sit intelligendus The-
saur. *dec.* 261. *n.* 2. *& seqq.* qui contrarium sentire videtur.
Quod vero per Judicem sint resecanda interrogatoria imper- 13
tinentia, incongrua, captiosa, criminosa, & superflua, uti
habetur in hoc statuto, ut tradunt Salust. *in pract. lib.* 2. *c.* 32.
n. 6. Farinac. *de test. q.* 73. *nu.* 48. *& seqq.* Fenzon. *ad stat.
Urb. d. c.* 74. *n.* 17. & Post. *de manut. d. obser.* 91. *n.* 8. Et
quod dict. interrogatoria non sint admittenda maxime inten-
tionalia, & habentia vim articulorum, & admissa, quod sint
resecanda, late probavi *Ego resol. crimin. in verb. Interrogatoria,
resol.* 1. *n.* 3. 4. *&* 5.
Adde pro coronide, quod examen est validum, si testes pri- 14
mo examinentur super articulis, & postea super interrogato-
riis, etiam stante partis instantia, cum hoc in jure non sit ex-
pressum, ut advertit Post. *de manut. d. observ.* 91. *in fin.* &
Rota *decis.* 663. *n.* 12. *p.* 4. *recent.*

A D D I T I O.

DIcta super hoc statuto a nostro Conciolo in materia in- 15
terrogatoriorum tibi sufficiant, si autem alia tibi occur-
rerit percurrere, recurre ad Doctores citatos per Matth. *de
regim. Valent. c.* 10. §. 2. *n.* 242. *& seqq.* & ad Ursell. *concl.
legal.* 148. *a n.* 274. & ad citatos per Ripoll. *in prax.* Peguer.
rub. 14. *per tot.* & ad Eminen. de Luca *de judic. disc.* 31. *n.* 9.
& 10. *& ad* Abeccles. *obser. Pedemont. lib.* 1. *obser.* 84. *n.* 14.
& observ. 88. *per tot.* & ad nostrummet Conciol. & alios ci-
tatos per Doctissimum Pilaja *in addit. ad considerat.* Iranæ. *de
protestatio.* 67. *in fin.* Passerin. a Sextula *in c. Præsentium*, 2.
de testib. in 6. *a nu.* 120. apud quos invenies materiam istam
latissime tractatam.

DE JURAMENTO CALUMNIÆ. *Rubrica X.*

JUramentum calumniæ si petatur, præstari debet per principes Personas, si sint præsentes, alioqnin per legitimum Procuratorem, habentem ad id speciale Mandatum, & si Actor a Reo, illiusque Procurator prædictum Juramentum exigat, non ante Reus, vel illius Procurator ad excipiendum, vel defendendum admittatur, quam & ipsi Juramentum calumniæ præstent; & nihilominus Actor contra ipsum procedere possit. Quinimo & si altera pars etiam a Procuratore adversario tale Juramentum ex sua persona exigat, ipse quoque Procurator in Animam suam præstare teneatur. In Juramento autem hæc ab his nominatim asserantur, Quod quis calumniandi animo agit, vel defendit, sed quia lis pro parte sua sibi videtur justa, nec probationem, aut dilationem exiget, nisi quam pro veritate sibi necessarium putabit. Talisque jurandi forma per Actuarium principalibus Personis insinuanda est.

S U M M A R I U M.

1 *Juramentum calumniæ quid importet, & contineat.*
2 *Procurator specialis admittitur ad jurandum de calumnia.*
Imo admittitur etiam Procurator cum mandato ad lites, ibi, num. 3.
Et dicitur Procurator specialis, si habeat mandatum ad jurandum in illa causa, ibi n. 4.
5 *Procurator tenetur de calumnia jurare, etiam in animam propriam.*
Et tenetur jurare etiam Advocatus, ibi n. 6.
Quod tamen de consuetudine non servatur, n. 7.
*Et tenentur jurare de calumnia tutores, curatores, & alii, n.*8.
9 *Juramentum de calumnia est præstandum in quolibet judicio.*
In obligatione camerali non præstitum non reddit judicium nullum, num. 10.
11 *Juramentum calumniæ est præstandum, non obstante statuto in contrarium.*
In pluribus casibus non est necesse illud præstare, n. 12.
13 *Juramentum calumniæ, si non præstetur, quos effectus pariat.*
14 *Perjurus in juramento calumniæ non punitur criminaliter.*
Nisi de perjurio constet ex confessione, vel evidenter, ibi numer. 15.
16 *Juramentum calumniæ recusans præstare in quas pœnas incidat.*
Tamen super incursu in eis declaratio requiritur, n. 17.
A qua declaratoria licet appellare, n. 18.
Non tamen a præcepto de dicto juramento præstando, n. 19.
20 *Juramenta de calumnia, contumacia, & mora possunt purgari usque ad sententiam.*
21 *Juramentum de calumnia ob recusationem pœna an transeat in heredes contumacis.*
22 *Juramentum de calumnia non potest remitti a partibus expresse bene tamen tacite.*
Est de substantia processus, si a parte petatur, n. 23.
24 *Juramentum calumniæ per processum partis cum petentis ad ulteriora venit remissum.*
25 *Juramentum calumniæ in Cathalonia parum practicatur.*
Nisi quando agitur de captura debitoris suspecti de fuga, num. 28.
Si tamen a parte instaretur præstari, nulliter procederetur, eo non præstito, n. 26.
27 *Juramenti de calumnia materiam qui tractent remissive.*

A N N O T A T I O.

1 Juramentum calumniæ importat, quod actor credat, se juste petere, & non calumniose, quod respondebit veritatem
super omnibus, non utetur falsa probatione, non corrumpet
Judicem, nec Notarium, & dilationem calumniosam non petet, ut not. Maran. *in pract. par.* 6. *ad soc. judic. pur. actu.* 1.,
n. 10. Balth. Thomas. *in suis tract. var. tom.* 2. *in tract. tutor.
& curat. tit.* 19. *n.* 2919. *circa medium.*
2 Procurator specialis licet admittatur ad jurandum de calumnia pro domino, Balth. Thomas. *tract. var. tom.* 2. *de tutor.
& curat. tit.* 19. *n.* 2977. ubi dat concordantes, Rota apud
3 Greg. XV. *dec.* 282. *n.* 1. Imo de generali consuetudine admitti ad jurandum de calumnia etiam procuratorem generalem ad lites, voluerunt Maresc. *var. resol. lib.* 1. *c.* 47. *n.*8.
Thom. *dec. March.* 69. *n.* 12. Adden. ad Greg. XV. *d. dec.* 282.
n. 8. Posti. *de manut. observ.* 81. *n.* 21. Et dicitur procurator
specialis, si habeat mandatum ad jurandum in dicta causa,
4 licet non exprimat de calumnia, Thomat. *d. dec.* 69. *nu.* 13.
Posti. *d. obser.* 81. *sub n.* 21. Rota apud Greg. XV. *d. dec.* 282.
num. 4. Vigore tamen hujus statuti procurator etiam habens
mandatum speciale tantum ad jurandum admittitur, quando
principalis non est præsens, ponderando maxime verbum *Alioquin*, quod ponitur adversative ad præcedentia, ut not. Barbos. *de dict. dictio.* 17. *n.* 2. & observat Fenzon. *ad Stat. Urb.
cap.* 66. *num.* 6.
5 Procurator vero tenetur jurare de calumnia etiam in animam propriam, Balth. Thomas. *in d. tract. de tutor. & curat.
tit.* 19. *n.* 2977. Thomat. *dec. March.* 31. *nu.* 21. Fenzon. *ad
Stat. Urb. d. c.* 66. *n.* 7. Posti. *de manut. d. obser.* 81. *nu.* 13.
6 ubi plures dat concordantes, ac etiam tenetur jurare de calumnia Advocatus, Thom. *dec. March.* 31. *n.* 11. Mancin. *de
7 juram. p.* 2. *art.* 1. *num.* 2. Posti. *de manut. d. observ.* 81. *sub
n.* 13. Quod tamen de generali consuetudine non servari testantur Scacc. *de judic. lib.* 2. *c.* 1. *n.* 191. *& seqq.* Posti. *dict.
obser.* 81. *sub nu.* 13. & Balth. Thom. *in d. tract. de tutor. &
8 curat. tit.* 19. *n.* 3009. *limit.* 27. Et tenentur jurare de calumnia etiam Tutores, Curatores, legitimi administratores,
Prælati Ecclesiarum, & alii, qui recensentur a Manci. *de
juram. in d. art.* 1. *n.* 22. & a Posti. *d. obser.* 81. *n.* 14.
9 Juramentum autem de calumnia petitum a parte est præstandum in quolibet judicio etiam summario, & sine figura
judicii, & manu Regia, & illius omissio vitiat processum,
l. 2. & ibi Doct. *C. de juram. calum. c.* 2. *§. fin. & ibi Camansila ord. tit. in* 6. Marescot. *var. resol. lib.* 1. *c.* 47. *nu.* 4.
Grat. *discept. for. c.* 208. *nu.* 15. *p.* 1. late Posti. *de manut. d.
obser.* 81. *n.* 1. ubi quamplures adducit ita sentientes Thomat.
dec. March. 31. *nu.* 3. Balth. Thomas. *in d. tract. de tutor. &
curat. tit.* 10. *n.* 2930. *& seqq. & nu.* 3953. cum quibus pertransit Rota *dec.* 101. *nu.* 9. *p.* 3. *& dec.* 20. *num.* 2. *par.* 4.
rec. & etiam in causis levibus, Manci. *de juram. p.* 2. *art.* 1.
n. 87. Posti. *d. obser.* 81. *sub n.* 3. Prout etiam in obligatione
Camerali, Zachi. *de oblig. Camer. qu.* 37. *n.* 65. *&* 66. Posti.
d. obser. 81. *n.* 2. & Rota apud Posti. *ubi supra dec.* 231. *n.* 2.
& dec. 297. *n.* 11. *&* 12. quibus addo Thoma. *dict. dec.* 31.
n. 7. & Balth. Thomat. *d. tit.* 19. *n.* 2939. licet in obligatio- 10
ne camerali si sit omissum d. juramentum calumniæ, non reddere judicium nullum, si constet de bono jure actoris, voluerint Zachi. *de oblig. camer. d. qu.* 37. *n.* 99. & Rota apud
Merlin. *de pignor. dec.* 106. *n.* 1.
Et dictum juramentum calumniæ petitum est præstandum 11
non obstante statuto, vel consuetudine in contrarium, cum illud sit de jure divino ad veritatem inveniendam, & ad calumniam excludendam, Maresc. *var. resol. lib.* 1. *c.* 47. *nu.* 6.
Cyriac. *contr.* 13. *n.* 48. *& seqq.* Thomat. *d. dec.* 31. *n.* 4. &
Post. *d. observ.* 81. *n.* 3. ubi quamplures adducit ita sentientes, & Rota apud Card. Mantic. *dec.* 33. *n.* 7. Balth. Thomas. *d. tit.* 19. *nu.* 2961. Quod tamen non habet locum, si 12
constet in actis de bono jure jurare debentis Balth. Thomas.
d. tit. 19. *n.* 2955. si sit quæstio de re notoria, si sit quæstio
juris non exigens probationes, & in aliis casibus, quos refert
Post. *d. obser.* 81. *n.* 20. & Balth. Thom. *ubi supr.* ipsos consulas.
Juramentum calumniæ præstare recusans, si sit actor, ca- 13
dit ab actione, & si sit reus, habetur pro confesso, ut not.
Maran. *in pract. p.* 6. *memb.* 2. *num.* 20. *& actu* 1. *de juram.
n.* 6. Cabal. *ad Constit. March.* 19. *lib.* 5. *in verb. Positionibus,
n.* 13. Post. *d. obser.* 81. *n.* 20. & Balth. Thomas. *d. tit.* 19.
n. 2968. *& n.* 2975.
Si tamen in dicto juramento de calumnia perjurium com- 14
mittatur, jurans non punitur criminaliter in hoc sæculo, sed
solum in alio Graout. *theorem.* 3. *nu.* 21. Decian. *tract. crim.
lib.* 6. *c.* 11. *n.* 41. & alii plures, quos refert, & sequitur
Post. *d. observ.* 81. *n.* 33. nisi per illius confessionem, vel per
evidentem probationem constet, jurantem in mera calumnia 15
fuisse, ut not. Bajat. *ad Clar. in §. perjurium n.* 19. *vers. Item
ad quod, &c.* & Post. *d. obser.* 81. *in fine.*

A D D I T I O.

Licet recusans præstare juramentum calumniæ cadat in pœ- 16
nis adductis a nostro Conciulo *hic n.* 13. & a Pae. Jordan. *tom.* 3. *lib.* 14. *tit.* 7. *de calum. n.* 47. Altimar. *de nullitatib. rubr.* 13. *q.* 3. *n.* 27. Hunni. *Encycloped. jur. p.* 2. *tit.* 12.
c. 2. *n.* 11. *& seqq.* Matth. *de regim. Regn. Valent. c.* 10. §. 2.
nu. 11. *& seqq.* Pellegrin. *in prax. part.* 2. *sect.* 2. *sub sect.* 2.
n. 18. Abeccles. *observ. Pedemont. lib.* 1. *observ.* 60. *n.* 8. tamen requiritur declaratio super incursu talis pœnæ, Matth. 17
d. c. 10. §. 2. *n.* 12. Hunni. *d. c.* 20. *n.* 12. Fermosin. *tract.
var. in cap. fin. §. pœna, qu.* 1. *n.* 3. *pag.* 228. Carol. Rota
pract. conclus. conclus. 6. *per tot.* Passeriu. a Sextula *in cap. Si
de calumnia,* 1. *de juram. calumn. in* 6. *num.* 9. *& in §. Propter, num.* 24.
A qua declaratoria facta per Judicem contra recusantem ju- 18
rare de calumnia, admittitur appellatio, dummodo condemnatus suam contumaciam excuset, Salgad. *de Reg. protect. p.* 2.
c. 8. *n.* 96. Passerin. *in d. c. Si de calumnia, n.* 11. Non ta- 19
men a præcepto de jurando de calumnia, & a delatione dicti
juramenti, Salgado *ubi proxime n.* 95. *& d. p.* 2. *c.* 1. *n.* 170.
Passerio. *ibid. d. n.* 11.
Recusans sane jurare de calumnia, potest suam moram pur- 20
gare usque ad sententiam Judicis declaratoriam incursus dictæ
pœnæ Hunni. *d. p.* 2. *tit.* 12. *cap.* 2. *nu.* 3. Carol. Rota *dict.
concl.* 6. *n.* 6. Robeus *ubi proxime nu.* 555. Passerin. *ubi supra
n.* 12. Nec hæc pœna recusantis jurare de calumnia transit 21
ad hæredes, si contumax ante dictam sententiam declaratoriam decesserit, ut citatis Scacc. Gail. & aliis tradit d. Hunn.
d. c. 2. *n.* 31. bene tamen declaratione facta vivente defuncto, Hunni. *ibid. num. fin.*
Juramentum autem illud de calumnia consensu partium ex- 22
presso, remitti non potest, bene tamen tacito, quando a neutra parte fuit petitum, Hunni, *d. c.* 2. *n.* 3. & citatis pluribus Doctissimus Altimar. *d. rubr.* 13. *q.* 3. *n.* 6. Pax. Jordan.
d. tit. 7. *n.* 25. *& seq.* Carol. Rota *d. concl.* 6. *n.* 21. *& seq.* Beneckend.
ad Seraph. *de priv. jurament. addit. ad privil.* 115. *n.* 8. Rube.
pract. resol. de testam. c. 30. *nu.* 530. 539. 23. *& seqq.* Passen. 23
ubi proxime nu. 6. Et ita licet sit de substantia, taliter quod
processus nullus remanet ex defectu hujus juramenti, Matth.
d. §. 2. *n.* 6. Hunni. *d. c.* 2. *n.* 2. Robeus *d. c.* 30. *a n.* 523.
hoc sane intelligitur, si ab una ex partibus litigantibus fuerit petitum, & instatum illud præstari, aliter processus tenet, Pellegrin. *dict. subsect.* 2. *n.* 2. *& seqq.* Hunni. *d. cap.* 2.
n. 7. Doctissimus Altimar. *d. q.* 3. *n.* 5. *& seqq.* Abeccles. *d.
obser.* 60. *n.* 11. Rubeus *ubi supra n.* 557. *& seqq.* Passerin. a
Sextula *in cap. Si de calumnia,* 1. *de juramen. calum. in* 6. *n.* 6.
& in §. Propter, 1. *n.* 18. *& seqq.*
Si tamen postulans jurare de calumnia ad ulteriora causæ pro- 24
cesserit, non insistendo in dicta postulatione, & absque protestatione, censetur præstatio juramenti remissa, & processus, &
sententia nullitatem non patientur, Matth. *d. cap.* 10. §. 2.
num. 9. Passerin. *dict. num.* 18.
In hac nostra Provincia Cathaloniæ licet per *usat.* 1. *& Const.* 25
1. *tit. de juram. de calumnia*, sit provisum in omnibus causis
præstandum esse hoc juramentum, tamen raro de exigendo hoc
juramento curatur, cum nunc depravata sit hominum conditio,
& parum timeant animæ detrimenta, licet deberent, ut citatu
Fontanel. *dec.* 18. *n.* 6. tradit Matth. *d. c.* 10. §. 2. *nu.* 13.
& seqq.

& seqq. & Bald. & Marant. citati a dict. Abecclef. d. observ.
60. n. 15. dicunt hodie hoc juramentum non æstimari uno obu-
lo, & in Francia in Curiis sæcularibus non jurari de calum-
nia tradit Rebuff. citat. a dict. Abecclef. d. observ. 60. nu. 17.
& Motil. in prax. tit. de gradu citationis, n. 132. tradit, diu ab
usu hoc juramentum recessisse.
26 Tamen pro certo habeo, quod in hac nostra Provincia Ca-
thaloniæ, si ab aliqua parte litigantium instaretur præstari hoc
juramentum calumniæ, deberetur præstari, aliter processus,
sententia, & cætera actitata nulla forent, prout ita sentit
Matth. de regim. Regni Valent. d. §. 2. n. 7. Cum non extet ulla
dispositio statutaria, quæ excuset a præstatione dicti juramen-
ti, imo, ut proxime dictum est, extat contraria, & expres-
sa, disponens, quod in omnibus præstetur.
27 Quapropter si plura alia de hoc juramento scire cupias, sci-
licet in quibus causis sit præstandum, aut non, per quas per-
sonas, & a quibus, & alia, recurre ad dictum Matth. & Do-
ctores ab eo citatos d. t. 10. §. 2 n. 2. Abecclef. observ. Pede-
mont lib. 1. observ. 60. & 61. Pax. Jordan dict. libr. 14. tit. 7.
Hunni. d. p. 2. tit. 12. Olea de cess. jur. tit. 6. Miscell. n. 12. &
seqq. Pellegrin. in prax. Vicar. d. par. 2. sect. 2. subsect. 2. per tot.
Vela disert. 22. n. 17. & seqq. & pro mille dd. Doctissimus Al-
timar. de nullit. dict. rub. 13. qu. 3. per tot. Fermosin. in tractat.
variar. tractat. 5. per plures quæst. Carol. Rota pract. conclus. 6.
per tot. ipsos consule, & alios quos citat Seraphin. de privil. ju-
rament. privil. 13. & ibi Benekendor. Berlich. conclus. par. p. 1.
conclus. 31. per tot.
Nota tamen, quod etiam in nostra Provincia Cathaloniæ 28
quando proceditur contra debitorem de fuga suspectum, ad
hoc ut capiatur, & detineatur, donec cautionem, & satisda-
tionem dederit, est præstandum hoc juramentum, Ripoll.
in prax. Vicar. Barch. rubr. 7. n. 8.

DE JURAMENTO IN LITEM. *Rubrica XI.*

Si quis dolose damnum intulerit furto, Turbatione expulsiva, sive violentia inquietativa, Spolio, vel quolibet alio genere Turbationis, vel Damni; Nec Actor damnum illatum tempore invasionis, sive etiam interesse passum probare possit: Volumus, si talis quantitas contra violentum aliter probari non possit; Quod admittatur probatio per juramentum Actoris, eique stari debere quoad ipsam quantitatem damni, & interesse. Sicut etiam jurari possit contra Tutorem, Curatorem, Usufructuarium, Negotiorum Gestorem, Factorem, Publicanum, aut similes personas, quæ bona, & Jura alterius tenent & administrant, & tenentur restituere, vel rationem reddere, si Inventarium non fecerint, vel librum Rationum de datis, & acceptis hinc inde, & de introitu, & exitu prout de jure tenentur; Judex tamen semper Personarum, & negotii qualitate diligenter inspecta, hujusmodi damna, ac interesse taxare, ac moderare possit, & debeat.

SUMMARIUM.

1 *Juramentum in litem potest deferri per quemcumque.*
Etiam si sit dominus, vel quasi, n. 2.
Et potest jurare in litem etiam hæres damnum passi, n. 3.
4 *Judæus non potest jurare in litem contra Christianum.*
5 *Procurator non potest jurare in litem sine mandato speciali.*
6 *Juramento in litem ut sit locus debet constare de damno in genere.*
Et debet adesse difficultas probationis, num. 7.
8 *Juramentum in litem datur pro modica summa.*
9 *Probare potest contrarium contra juramentum in litem.*
10 *Juramentum in litem permissum per statutum habet locum etiam in damnis passis propter furtum.*
Et habet locum etiam super emergentibus, n. 11.
12 *Juramentum in litem quando datur contra tutores, curatores, & administratores remissive.*
13 *Appellare licet a delatione juramenti in litem.*
14 *Narratio Authoris.*
15 *Juramenti in litem materiam qui tractent remissive.*
16 *Juramentum in litem in Cathalonia procedit contra hæredem gravatum non conficientem inventarium.*

ANNOTATIO.

1 AD juramentum in litem quilibet regulariter admittitur,
l. si quando, 9. & ibi Jas. C. unde vi. & not. Lud. con-
clus. 22. in princ. Carpan. ad stat. Mediol. libr. 2. c. 371. nu. 54.
late Balth. Thomas. in suis tract. var. tom. 2. de tutor. & curat.
2 tit. 13. n. 1. & seqq. Sive sit dominus, vel quasi, ut in tuto-
re, curatore, ad text. in l. videamus, 4. §. curatores, ff. de in
litem juran. ut not. Ludov. d. concl. 22. nu. 2. & Carpan. in d.
c. 371. n. 55. & seqq. ubi dicit, idem esse in Syndico, ut ibi
3 per eum, & potest jurare in litem etiam hæres damnum pas-
si, Ludov. d. conclus. 22. ampl. 2. Carpan. ad stat. Mediol. c. 371.
n. 62. Balth. Thomas. in d. tom. 2. de tutor. & curat. d. tit. 13.
n. 41. ubi dicit, illud non deferri Judæo, hæretico, perjuro,
spurio, infami, & simil. neque ei, qui non est omni exce-
ptione major, ut ibi per eum, late pertractantem, si tamen
dict. hæres sit verisimiliter informatus, Balth. Thomas. dict.
tit. 13. n. 41. & n. 40. fol. 119.
4 Non potest tamen, ut dixi, jurare Judæus contra Christia-
num, Marquar. de Jud. p. 2. art. 8. n. . Ludov. d. concl. 22.
lim. 2. Carpan. in d. c. 371. nu. 61. Farinac. de furt. qu. 176.
n. 31. & Balth. Thomas. in d. tit. 13. n. 4. & seqq.
5 Secundo, non est locus dicto juramento, quando ille, qui
vult jurare, non est dominus, vel quasi, sed est procurator,
qui non admittitur ad jurandum sine speciali mandato, l. vul-
go, 7. ff. de in litem jurejur. & not. Ludov. d. concl. 22. in 2.
limit. Balth. Thomas. d. tit. 13. n. 1. fol. mihi 115.
6 Ut autem sit locus dispositioni hujus statuti de damno in
genere, debet constare vere non autem ficte, vel præsumpti-
ve, ut declarant Carpa. ad Stat. Mediol. dict. cap. 371. nu. 21.
Farinac. de furt. dict. qu. 116. num. 39. & seqq. & num. 45. &
Balth. Thomas. in dict. tit. 13. num. 16. fol. mihi 94. Et debet
7 adesse difficultas probationis circa quantitatem damni, & inte-
resse, alias secus, ut not. Farinac. in d. q. 170. nu. 37. & seqq.
ubi declarat, quando hoc habeat locum, & Balth. Thomas. in
dict. tit. 13. nu. 20. in 1. limitat. qui dant concordantes quam-
plures.
Dum vero statutum mandat quantitatem damni, & interesse
esse taxandam per Judicem, inspecta negotii, & personarum
8 qualitate, videtur concordare cum dispositione juris communis
ex qua creditur juramento alicujus de modica summa tantum,
ut docent Carpan. ad Stat. Mediol. c. 371. n. 38. & 96. Farin.
de furt. d. qu. 176. n. 43. qui alios adducunt ita sentientes, &
Balth. Thomas. in dict. tit. 13. sub numer. 114. vers. Taxationem
hanc, &c.
Et contra hoc juramentum in litem posse probari contra- 9
rium tradunt Carpan. ad dict. cap. 371. num. 45. ubi docet et-
iam modum probandi contrarium, Farinac. de furt. d. q. 176.
num. 48. & Balth. Thomas. in d. tit. 13. num. 50. in 2. limit.
qui dat concordantes quamplures Gratian. discept. forens. c. 48.
num. 25. par. 1.
Supradictum statutum volens, quod de damnis, & interesse 10
stetur juramento damnum passi habet locum etiam in damnis
passis propter furtum, ut not. Roman. & Alex. in l. 2. ff. de
damn. infect. Maschard. de prob. conclus. 471. num. 16. lib. 1. Fa-
rinac. de furt. d. qu. 176. num. 22. & quando statutum loquitur
universaliter Balth. Thomas. in d. tit. 13. num. 105. ubi aliquos
contrarium tenentes refert, & dict. statutum habere locum 11
non solum super quantitate, & qualitate rerum, & super ex-
pensis, & damnis, sed etiam super emergentibus, incidenti-
bus, & connexis post Bartol. Castr. Dec. Plot. Phanuc. & Se-
raphin. per eum adductos probat. Balth. Thomas. in d. tit. 13.
numer. 50.
Quando vero detur d. juramentum in litem contra tutores, 12
curatores si inventarium non fecerint, ut habetur in hoc statu-
to, latissime tractat Balth. Thomas. in suis tract. var. tom. 2. in
tract. de tutor. & curat. tit. 13. nu. 76. & plur. seqq. & rursus
quando detur contra administratores, usufructuarium, negotio-
rum gestorem, publicanum, cauponem, & similes, uti pariter
habetur in hoc statuto, late agit Balth. Thomas. in dict. titul.
13. num. 1. & seqq. fol. mihi 91. Et quando dicto juramento in
litem non sit locus, idem Thomas. d. tit. 13. n. 1. & seqq. fol.
mihi 115. ubi videas, cum nimis longum esset omnia hic recensere.

ADDITIO.

A Delatione hujus juramenti in litem datur appellatio, ra- 13
tionibus traditis a Doctissimo Altimar. de nullitatib. rubr.
5. q. 34. nu. 15. ubi Salgad. Caren. Barbos. Menoch. Lancell.
& alios citat.
Jam dixi (benevole Lector) quod non intendo ad unamquam-
que Rubricam annotare, & ibi tractatum facere, sed pro ma- 14
jori aliqua adducere, de quibus, & aliis traditis a nostro Con-
ciolo ut notionem habere possis, recurre ad Doctores citatos,
& penes eos reperies casus tibi occurrentes, & Doctrinas co-
rum facto tuo applicare poteris.
Quapropter cum amplissima sit hæc materia juramenti in li- 15
tem, uti continens tantas, & tam enixas difficultates, nempe
an possit a parte parti deferri, an sponte a parte aliqua offerri,
an necesse sit, ut judex eum deferat, an & quibus sit deferen-
dum, & contra quos, quibus requisitis præexistentibus, in qui-
bus quantitatibus, & judiciis: ideo remittam te ad Doctores
inferius citandos, apud quos eas digestas reperies, & aliis re-
lictis recurre ad Hermosil. ad leg. partit. Gregor. Lopez glos. 7.
8. & 9. l. 8. tit. 3. par. 5. per tot. Emin. de Lucà de tutorib.
& curator. disc. 8. & 9. Pacion. de locat. & conduct. c. 33. n. 23.
& seqq. Cyriac. contr. 560. & 89. Pellegr. in prax. p. 2. sect. 3.
subsect. 3. intersi. 13. per tot. Hunni. Encycloped. p. 2. tit. 32. de ju-
ramento in litem per tot. cap. Olea de cess. jur. tit. 6. Miscell. n. 1.
& seq. Fontanell. dec. 300. Scoppa ad dec. Grat. obser. 90. n. 13.
& seqq. Cancer. var. 1. c. 7. a n. 102. & var. 3. c. 2. n. 60.
& seqq. Calvin. de æquitat. lib. 2. c. 142. per tot. Pulm. Filium
consule. 90. Contri. discept. for. 30. n. 3. & seq. & ad citatos
Pegas. res. for. c. 3. n. 692. Quesad. & Piln contr. 24. a n. 19.
ad fin. Benekendor. in addit. ad Seraphin. de privil. juram. ad
privil. 31. a n. 21. ubi latissime.
Nota tamen, quod in nostra hac Provincia Cathaloniæ extat 16
expressa

expressa Constitutio, nempe 1. *tit. de inventari faheder per lo hereu*, disponens, quod fideicommissario liceat jurare in litem contra hæredem gravatum, non conficientem inventarium modo tradito in dicta Constitutione, quod juri conforme est, Quesada & Pilu *d. contr.* 24. *nu.* 30. licet in terminis fideicommissarii *ibid. a nu.* 36. *ad* 39. citatis, Grat. Censal. *in d. dec.* 300. *n.* 23. contrarium teneat, & decisum referat, unde miror de nostro Fontanel. dicente adesse ex utraque parte difficultates, & declaratum numquam vidisse, si præfatæ difficultates jam per ipsam Constitutionem sunt rejectæ, & ita nescio quomodo est difficultandum (extante præfata Constitutione) in Cathalonia, quod juramentum in litem fideicommissario contra hæredem gravatum inventarium non conficiente non deferatur.

DE JURAMENTO LITIS DECISIVO. *Rubrica XII.*

Actor, qui Causam Jurejurando decidi velit, si Reo Jusjurandum detulerit, Reus teneatur jurare, vel referre, alias pro confesso habeatur, & Judex pronunciet contra eum, absque alia probatione. Si vero Reus juraverit non debere dare, vel facere, absolvatur. Quod si Reus noluerit jurare, sed referre dictum Juramentum Actori, teneatur Actor jurare: Nisi ante delatum juramentum vellet ejus creditum per testes, vel instrumentum legitime probare, alias delato juramento Reus omnino absolvatur: Jurans autem teneatur præcise respondere juxta tenorem Partiti etiam in scriptis proponendi si placuerit, & non in genere, coram Judice, si Para petierit, alias coram Actuario. Cum vero juratum fuerit, Judex jurantem, sive actorem, sive Reum absolvat. Et prædicta locum habeant in iis, quæ gesta sunt inter ipsas Partes principales, vel etiam si cum Reo tantum res gesta sit, secus si inter eorum Prædecessores, vel Auctores, quo casu ignorantia facti alieni excusare videtur.

S U M M A R I U M.

1 *Juramentum decisivum est deferendum, etiam si adversarius vellet intentionem probare per testes.*
Licet contrarium teneant alii Doctores, ibid. n. 2.
3 *Appellatio non datur, quando causa est decisa per juramentum decisivum, & n. 22.*
Limita ut ibi, n. 4.
5 *Juramentum decisivum est deferendum, etiamsi illud referri non possit.*
6 *Hæres non tenetur jurare super facto defuncti.*
Limita si sit verisimiliter informatus, n. 7.
8 *Jurare quis non tenetur de facto proprio, quod est ultra decennium.*
Licet contrarium teneant aliqui, n. 9.
10 *Jurare non tenetur pars, quæ plene probavit, & n. 29.*
Et in aliis casibus, n. 28.
11 *Juramentum propositum quod ego mutuavi decem, & respondeas, quod restituisti, valet confessio.*
Contrarium tenent alii, n. 12.
13 *Juramentum decisivum non defertur super exceptionibus, quæ non admittuntur contra obligationem cameralem.*
Neque in causis matrimonialibus, n. 27.
14 *Jurare non tenetur, qui respondit positionibus.*
15 *Juramentum decisivum præstatur a Judæis secundum eorum ritus.*
16 *Perjurus in juramento decisivo non punitur criminaliter.*
Contrarium tenent plures Doctores, n. 17. & 30.
18 *Juramento decisivo ut sit locus, plura requiruntur.*
19 *Jurandum est secundum formam partiti propositi.*
20 *Mandatum specialissimum requiritur ad præstandum juramentum decisivum.*
21 *Juramentum decisivum in Cathalonia est deferendum, aut referendum arbitrio judicis.*
23 *Juramentum decisivum operatur effectus transactionis.*
Et producit exceptionem rei judicatæ, num. 24.
25 *Sententia prolata virtute juramenti decisivi non revocatur propter instrumenta noviter reperta.*
Neque admittit probationes in contrarium, ut num. 26.
31 *Juramenti decisivi materia in quibus tractatur remissive.*
32 *Juramentum decisivum referri non potest alteri, reo existente contumace.*
33 *Juramento decisivo liberantur fidejussores, & extinguuntur hypothecæ.*

A N N O T A T I O.

1 Juramentum litis decisivum est deferendum, vel referendum de jure communi, etiamsi is, cui illud defertur, vellet ejus intentionem probare per testes vel instrumenta, ut tradunt Olasc. *dec. Pedem.* 11. *n.* 2. qui testatur de communi opinione, Mascbard. *de prob. concl.* 957. *n.* 5. *lib.* 2. qui alios dat con-
2 cordantes, & Fenzon. *ad stat. Urb. lib.* 2. *cap.* 88. *n.* 16. *& seqq.* licet contrarium concordandu in hoc statuto, volentem probare per testes, vel instrumenta, non teneri ad jurandum voluerit Vivi. *comm. opin. lib.* 1. *opin.* 291. ubi testatur de communi opinione, quem refert, & sequitur Balth. Thomas. *in suis tract. var. tom.* 2. *in tract. de tutor. & curat. tit.* 19. *n.* 2858.
3 Causa vero quando est decisa per juramentum decisivum, non potest appellari, *l. generaliter*, 12. *§. juramento*, & ibi Bart. *C. de reb. cred.* Maran. *in pract. p.* 6. *de appell. nu.* 332. Scacc. *de appell. q.* 17. *limit.* 34. *n.* 1. *& seqq.* Caroc. *de juram. dec. q.* 47. *n.* 1. *& seqq.* Balth. Thomas. *in d. tit.* 19. *n.* 2820. & generaliter tam in deferente, quam in referente tuetur uti opinionem veriorem, Fachin. *contr. jur. lib.* 1. *c.* 28. *per tot.* licet contrarium in juramento relato teneat Caroc. *d. q.* 47. *in* 4. *limit.* & Balth. Thomas. *d. tit.* 19. *n.* 2824. Daretur tamen appel-
4 latio, quando is, cui defertur juramentum allegat rationabiles causas, ob quas non tenetur jurare, & Judex præcipit jurari, quia a d. rejectione causarum potest appellari, ut probat Scacc. *d. q.* 17. *limit.* 34. *n.* 5. Neque sententia lata super dicto juramento potest retractari per instrumenta noviter reperta, Balth. Thomas. *ibid. n.* 2. 838. *ampliat.* 62.
5 Quod quidem juramentum est deferendum, etiam si illud referri non possit, ut not. Cravet. *cons.* 203. *per tot.* Menoch. *de arbitr. casu* 189. *n.* 8. & contra Natt. scribit Masc. *de prob. concl.* 958. *n.* 16. *lib.* 2. ubi testatur de communi opinione, cum quibus pertransit Balth. Thomas. *in d. tit.* 19. *n.* 2838. *ampl.* 63.
Hæres tamen non cogitur jurare super facto defuncti, uti 6
disponitur in hoc statuto ob præsumptam ignorantiam, *l. Marcellus* 11. *§. qui rerum, ff. rer. amot.* & docent Ceass. *de success. lib.* 3. *art. transm. q.* 31. *n.* 8. Alex. *cons.* 71. *num.* 13. *lib.* 3. Mancin. *de juram. p.* 2. *art.* 5. *n.* 9. *& art.* 6. *n.* 57. ubi alios dat concordantes quamplures, plene Balth. Thomas. *in dict. tit.* 2859. licet aliter sit statuendum, si hæres est informatus, 7
quia tunc videtur cessare dispositio hujus statuti, qui recipit interpretationem a jure communi, ut tradunt Maceraten. Papien. Cravet. Natt. Rolan. Becci. & alii, quos referendo sequitur Balth. Thomas. *dict. titul.* 19. *num.* 2859. *& nu.* 2877. *& sequent.* Menoch. *de arbitr. casu* 190. *& sequent.* ubi dicit in hoc multum versari arbitrium Judicis, & ita esse interpretanda statuta, de hoc juramento loquentia, ut ibi per eum.
Imo neque tenetur quis jurare etiam de facto proprio, quod 8
est ultra decennium, cum de illo præsumatur oblivio ad tex. *in leg. peregre* 44. *ff. de acqu. possess.* & tradunt Carpan. ad stat. Mediol. *lib.* 1. *c.* 110. *nu.* 57. & Balth. Thomas. *in d. tract. de tutor. & curat. tit.* 19. *n.* 1879. ubi dat concordantes, *& num. seqq.* dicit, hoc non habere locum, quando quis agit de lucro captando, ut ibi per eum, licet contrarium teneat Gratian. *discept. foren. c.* 946. *num.* 36. *p.* 5. ubi *num. seqq.* dicit dict. contrariam opinionem eo magis procedere, quando factum ultra decennium est alteri obligatorium, ut ibi per eum.
Pars vero, quæ plene probavit intentionem suam, non co- 10
gitur præstare juramentum hoc litis decisivum, Surd. *dec.* 17. *n.* 3. Andreol. *contr.* 177. *per totum*, Balth. Thomas. *in d. to.* 2. *de tut. & curat. tit.* 19. *n.* 2849. *& seqq. & n.* 2918. *n.* 77. & Cyriac. *contr.* 37. *n.* 46. neque in dict. casu potest juramentum deferre, ne reus incidat in perjurium, ut post Olasch. & Gratian. per eum adductos not. Balth. Thomas. *dict. titul.* 19. *n.* 2855. licet teneatur jurare super eo, quod non est contrarium probationi actoris sec. Andreol. *d. contr.* 177.
Juramentum decisivum si sic est propositum, quod ego mu- 11
tuavi puta decem, & Tu respondeas, quod ego mutuavi, sed tu restituisti, valet confessio mutuationis, sed non valet quoad restitutionem, cum illa possit dividi, ut voluerunt Jas. *in l. manifesta* 38. *n.* 8. *ff. de jurejur.* Cæpol. *caut.* 60. *nu.* 2. Contrarium tamen d. confessionem uti in connexis non posse pro 12
parte acceptari, & pro parte respui, uti verius tenuerunt Surd. *dec.* 258. *num.* 4. *& seqq. & ibi Hodier. in prin.* limitans, quando qualitas haberet præsumptionem contra se Amat. *dec. March.* 82. *n.* 3. *& seqq.* & Michal. *de posit. c.* 39. *n.* 5. *& seqq.* & Balth. Thomas. *d. tit.* 19. *n.* 2918. *n.* 76.
Advertendum etiam est ad declaratoriam supradicti statu- 13
ti, quod juramentum litis decisivum non defertur super exceptionibus, quæ non admittuntur contra obligationem Cameralem, cum illæ neque per juramentum possint deduci, ut docent Zachi. *de oblig. Camer. q.* 20. *n.* 9. & Rota apud Crescen. *decis.* 4. *de jurejur.*
Qui autem respondit positionibus, non tenetur subire jura- 14
mentum decisivum super eodem negotio, ad effugiendum periculum incidendi in perjurium, ut late comprobat Cyriac. *contr.* 38. *per tot.*
Juramentum supradictum præstatur etiam Judæis secundum 15
eorum ritus præstandum, quod si Christiano deferat, jurabit ad Sancta Dei Evangelia, non autem secundum ritus Judæorum, ut declarant Menoch. *de arbitr. casu* 189. *nu.* 6. Carpa. ad stat. Mediol. *d. c.* 100. *nu.* 12. Caroc. *de juram. decis. q.* 11. *num.* 4. Balth. Thomas. *in d. tit.* 19. *n.* 2777.
In dicto tamen juramento si quis falsum juraverit, quod non 16
possit puniri de perjurio, sed solum Deum habeat ultorem tenuerunt Boer. *decis.* 205. *per tot.* ubi testatur de magis communi opinione Farinac. *de falsit. & simul. quæst.* 160. *nu.* 59. *& seqq.* & alii plures relati per Me in Resol. *crim. in verb. Perjurium, resolut. unic. num.* 2. Contrariam tamen opinionem 17
imo contra d. pejerantem in juramento judiciali rei veriorem, & in judiciis practicatam, late tuetur Caten. *resol.* 247. *n.* 8. *& seqq.* & quamplures alii, quos retuli, & secutus sum Ego *in dict. verbo perjurium, num.* 8. dicentes ita fuisse pluries judicatum.

Addo

18 Addo pro complemento, quod plura requiruntur, ut sit locus juramento decisivo, & primo quod res sit dubia, oce aliter veritas haberi possit, secundo, Judicis approbatio, tertio præsentis partis, quarto, ut principalis a principali deferatur, non autem a Procuratore sine speciali mandato, quinto, quod in termino probatorio delatum sit, non autem eo elapso, sexto, tactus scripturarum, septimo, quod certam noticiam rei habenti deferatur, & sic delatum sine conditione, & involucro verborum, & octavo quod illud deferens juret de calumnia, ut late comprobat Balth. Thomas. *in d. tom. 2. in tract. de tutor. & curat. tit.* 19. *n.* 2928. *limit.* 74. *qui n.* 28. 39. *& plurib seqq.* ponit quamplures casus, in quibus non est locus d. juramento, cum quo pertransit Cyriac. *contr.* 37. *n.* 42. 43. *& seqq.*

19 Quod vero jurandum sit secundum formam partis propositi, uti habetur in hoc statuto, tradunt etiam post text. in *l. juramentum, quod ex conventione* 17. *& in l. aut prætor*, 3. §. *jurari autem, ff. de jurejur.* Laor. *decis. Avenion.* 7. *numer.* 2. Franch. March. *dec.* 865. *n.* 2. *par.* 1. Carpan. ad stat. Mediol. *d. c.* 100. *n.* 70. *&* 88. & declarat Balth. Thomas. *in dict. tract. de tutor. & curat. d. tit.* 19. *nu.* 2851. Requiritur tamen ad præstandum
20 dictum juramentum specialissimum mandatum, Balth. Thomas. *d. tit.* 19. *num.* 2862.

A D D I T I O.

21 IN hac nostra Provincia Cathaloniæ extat expresse per *usaticum* 1. *tit. de provas*, provisum, quod hoc juramentum non sit probatio, sed relevatio ab onere probandi, & quod a Judice deferatur actori, sive reo, cui Judex videbitur magis credendum, & juramentum timuerit, ad quod juramentum delatum præstandum partes cogi possint, aut deferendum Xammar. *de officio Judicis, & Advocat, q.* 10. *n.* 102. *p.* 1. Hunni. *Encyclopæd. jur. p.* 2. *tit.* 14. *c.* 1. *n.* 7. & melius *cap.* 10. *n.* 18. Abecclef. *obser. Pedemont. lib.* 1. *obser.* 68. *n.* 1. *& seqq.* Vela *disser.* 22. *n.* 19. Hermosil. *gl.* 4. *l.* 10. *tit.* 1. *p.* 5. *n.* 373. Faria ad Covar. *lib.* 2. *c.* 13. *n.* 7. Modero. Caputina *in prax. tom.* 2. *p.* 2. *art.* 17. *nu.* 252. *& seqq.*

22 Et ita pro certo, & magis communiter teneo, quod a sententia lata virtute juramenti præstiti a reo, vel actore de mutuo eorum consensu, vel altero deferente non datur appellatio; cum a sententia lata virtute juramenti relati, quod is, cui fuit sponte delatum seu oblatum, retulit oblatori deferenti, & is juravit non possit adesse gravamen; ideo tunc non potest adversarius appellare, ut citatis Salgad. Roginel. Pegas. Borrel. & aliis tradit Altimar. *de nullitat. rubr.* 5. *q.* 34. *n.* 1. *& seqq.* Germosil. *gloss.* 4. *l.* 10. *tit.* 1. *p.* 5. *n.* 374. Hunni. *ubi supra d. tit.* 14. *c.* 10. *nu.* 14.

23 Istud juramentum litis decisivum æquiparatur transactioni, & sententiæ transactæ in rem judicatam, cum per eum a lite recedatur, & liti finis imponatur, imo multo expeditius, quam transactione, & sententia, Urceol. *de transact. quæst.* 4. *n.* 67. *& seqq. & q.* 69. *n.* 4. Hermosil. *ubi proxime nu.* 385. Abecclef. *d. obser.* 68. *nu.* 23. *&* 24. Hunni. *d. tit.* 14. *c.* 2. *n.* 1. *& c.* 10. *n.* 1. *& seqq. &* Xammar. *de offi. Jud. & advocat. c.* 10. *n.* 108. *p.* 1. Benekendor. ad Seraphin. *de privil. juramen. addit. ad privil.* 151. *nu.* 1. *& ad privil.* 152. *num.* 12. Berlich. *concl. jur. p.* 1. *concl.* 29. *a n.* 1. Quapropter parit exceptionem rei judicatæ, operaturque, quod via mera executi- 24
va procedatur, Urceol. *de transact. d. qu.* 69. *n.* 4. Hunni. *dict. c.* 10. *n.* 6. Hermosil. *d. glos.* 4. *l.* 10. *tit.* 1. *p.* 5. *n.* 382.

Unde contra istud juramentum non admittuntur probationes, 25
nec sententia virtute illius prolata revocatur propter instrumenta noviter reperta, Urceol. *de transact. q.* 93. *n.* 8. Hermosil. *ubi proxime, n.* 384. *& seqq.* Hunni. *d. c.* 10. *n.* 9. *&* 12. Abecclef. *d. observ.* 68. *n.* 11. *& seqq.* Faria ad Covar. *lib.* 2. *c.* 13. *n.* 19. vidend. novissime Capoci. *in prax. d. art.* 17. *nu.* 257. Toodot. *qu. civil. c.* 177. Benekendor. *ubi supra nu* 2. Berlich. *conclus. jur. p.* 1. *concl.* 35. *a nu.* 1. Cyriac. & Hodiern. quos novissime citat Doctissimus Emmanuel Alvarez Pegas *ad lib.* 1. *Ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 1. *gloss.* 43. *ad proœm. n.* 25. *p.* 52. Neque 26
admittit probationem læsionis, ut citatis Larrea. Hoping & Merend. tradit d. Urcel *de transact. q.* 94. *n.* 4. *& seqq.* quamvis contrarium teneat Albrici. *inter controv.* Andreol. *contr.* 288. *a n.* 54. *cum seqq.* & eo citato Urceol. *d. q.* 94. *nu.* 21.

Hoc sane juramentum deferri non potest in causis matrimo- 27
nialibus, ut citatis Valaron. Gratian. & Anio. tradit Urceol. *de transact. q.* 28. *n.* 40. bene tamen Honni. *d. tit.* 14. *c.* 4. *n.* 4. dicit id procedere, quando agitur de matrimonio dissolvendo, non vero quando pro eo confirmando, vel probando, quod conformat cum doctrina tradita ab Altimar. *de nullitat. rubr.* 5. *q.* 34. *n.* 10. tradente in causis matrimonialibus posse appellari a definitiva, etiam decisa per juramentum.

Pariterque a delatu legitime recusatur præstari, ac deferri 28
in multis casibus, quos refert dict. Hunni. *d. tit.* 14. *c.* 8. *per tot.* & d. Abecclef. *d. observ.* 68. Præcipue si intentio dicti re- 29
cusantis est jam legitime probata, Bonden. *collect. legal.* 4. *numer.* 21. Abecclef. *dict. observ.* 68. *numer.* 12. Quesada Pilo *controvers.* 24. *num.* 33.

Contra autem sic falsum jurantem, juxta opinionem magis 30
communem, potest ex officio procedi criminaliter, Abecclef. *d. obser.* 68. *n.* 25. *& seqq.* Bonden. *d. collect.* 4. *nu.* 12.

An autem, quæ personæ possint ipsum juramentum defer- 31
re, & referre, an in criminalibus, & apud quem Judicem præstandum, & quando recusare, & revocare, & alia multa de hoc juramento tradunt supra citati Doctores, & Emin. de Luca *de judiciis disc.* 25. *n.* 6. *& seqq.* Xammar. *d. tract. p.* 1. *q.* 18. *n.* 52. *& seqq.* Abecclef. *obser.* 62. *nu.* 71. *&* 105. præcipue *a n.* 2. *lib.* 1. Ursell. *conclus. legal.* 128. *a nu.* 399. Cyriac. *controv.* 37. *& seqq.* Pell grin. *in prax. vicar. par.* 2. *sect.* 3. *subsection.* 3. *membr.* 16. Berlich. *d. conclus.* 29. *per tot.* tradunt concordantes, & materiam istam tractantes.

Non tamen, quod hoc juramentum referri non potest a Ju- 32
dice actori, reo non comparente, seu eo contumace, Pegas. *resol. foren. c.* 2. *n.* 5. Quesada Pilo *contr.* 24. *num.* 20.

Pariter scias, quod non solum per hoc juramentum litis de- 33
cisorium liberatur debitor; verum, & etiam fidejussor, ac extinguuntur pignora, & hypothecæ sopposita pro obligatione supra quam est juratum, Valeron. *de transact. tit.* 2. *q.* 8. *nu.* 12. ubi Henrig. Salg. Barbos. & alios citat.

D E J U R A M E N T O S U P P L E T I V O. *Rubrica XIII.*

ACtor, sive Reus, qui semiplene suam intentionem probaverit, petere potest sibi deferri Juramentum in Supplementum Probationis in causis non excedentibus summam quinquaginta librarum, quam dispositionem etiam Judex, si Personarum qualitas id requirat, usque ad summam scutorum quinquaginta, & non ulterius, extendere possit, nisi fuerit plusquam semiplene probatum; tunc enim etiam in Majori summa, juxta Juris Communis dispositionem, attenta qualitate personarum Juramentum a Judice deferatur.

S U M M A R I U M.

1 *Juramentum suppletorium non defertur sine semiplena probatione.*
Et ideo non defertur ex testimonio unius testis non idonei, num. 2.
Itaut quod testis sit idoneus, debeat probari, num. 3.
Et duo testes non omni exceptione majores non faciunt semiplenam probationem, num. 4.
Neque illam faciunt duo testes singulares, nu. 5.
Quando singularitas est obstativa, alias secus, nu. 6.
Licet illud dari ex testimonio mulieris voluerint aliqui, numer. 7.
8 *Juramentum suppletorium non datur ei, qui non est omni exceptione major.*
9 *Juramentum suppletorium non defertur Judæo.*
Neque defertur bastardo, nisi sit valde dignus, n. 10.
Neque defertur perjuro, nu. 11.
Neque defertur rustico, num. 12.
13 *Juramentum suppletorium non defertur in causa civili gravi.*
Neque in causis arduis, & matrimonialibus, nu. 27.
Nisi esset plusquam semiplene probatum, num. 14.
15 *Juramentum suppletorium peti non potest post conclusum in causa.*
16 *Juramentum suppletorium datur in causa appellationis.*
17 *Juramentum suppletorium non datur hæredi super facto defuncti.*
Nisi hæres de eo sit informatus, n. 18.
19 *Juramentum suppletorium quando defertur, requiritur citatio partis.*
Et illud est præstandum in continenti, vel infra decem dies, num. 10.
21 *Juramentum suppletorium non defertur, nisi habenti verum scientiam rei.*
22 *Juramentum suppletorium defertur Syndico, Oeconomo, Tutori, & similibus.*
23 *Juramentum suppletorium non datur non potenti.*
Et ut illud detur, plura requiruntur, num. 24.
25 *Appellare licet a sententia deferente juramentum suppletorium, non tamen a delatione illius.*
26 *Juramentum suppletorium postquam præstitum est, non revocatur novis probationibus.*
28 *Juramentum suppletorium non defertur in Causis contentionum & competentiarum.*
29 *Juramenti suppletorii materia a quibus tractatur.*
30 *Juramentum suppletorium non defertur ad probationes valoris in judicio, l.* 2. *C. de rescind. vend.*

A N N O T A T I O.

JUramentum suppletorium cum deferri non possit sine semi- 1
plena probatione, uti habetur in hoc statuto, & tradunt Bart. Jas. Rom. *& alii Doctores communiter in leg. admonendi,* 31. *ff. de jurejur.* & alii relati per Balth. Thomas. *in tract. variat. tom.* 2. *in tract. de tutor. & curat. tit.* 19. *nu.* 2527. *& n.* 2684. Iden illud deferri non potest ex testimonio unius te- 2
stis, qui non sit integer, & omni exceptione major, Rolan. *cons.* 50. *n.* 21. *lib.* 2. Ceph. *cons.* 225. *n.* 52. *lib.* 2. & Balth. Thom. *d. tit.* 19. *n.* 2564. *& n.* 1631. ubi dat concordantes. Itaut quod dictus testis sit integer, & omni exceptione ma-
jor debet capitulari, & probari, ut voluerunt Cæphal. *dict.* 3
cons. 225. *nu.* 53. Paris. *cons.* 83. *nu.* 23. *libr.* 1. Scapuce. de Salvian. *libr.* 1. *quæst.* 30. *nu.* 6. ubi plures dat concordantes, & Balth.

& Balth. Thomas. *in d. tit.* 19. *n.* 1964. testatur de commu-
ni opinione, licet aliquos contrarium tenentes referat. Et duos
4 testes non omni exceptione majores non facere semiplenam pro-
bationem, ut sit locus juramentu suppletorio post Jo. de Amic.
Caccialup. Gabr. & Peguer. per eum relatos tradit uti verius
5 Cancer. *variar. resol. p.* 2. *c.* 8. *n.* 3. Neque quando testes sunt
singulares, cumplures testes singulares non probent semiplene,
Ludov. *dec. Perus.* 9. *per tot. p.* 1. Maschar. *de prob. conclus.* 955.
6 *n.* 20 *vol.* 2. & alii plures, quos refert, & sequitur Cancer. *d.
c.* 2. *n.* 32. Si tamen singularitas sit obstativa, secus si cumulati-
va, ut declarant Balth. Thom. *in d. tit.* 19. *nu.* 2646. ubi dat
7 concordantes, & Cancer. *d. c.* 8 *n.* 35. Licet illud dari ex testi-
monio mulieris voluerit Cyriac. *contr.* 623. *nu.* 3. ex Tiraq. *de
legib. connub. l.* 9. *sub n.* 74. ubi de veriori opinione testatur.
8 Juramentum autem in supplementum non defertur, nisi pars,
cui illud est deferendum, sit legalis & omni exceptione ma-
jor, Menoch. *de arbitr. casu* 190. *n.* 12. Seraph. *de privil. ju-
ram. privil.* 33. *post nu.* 114. dicens tamen id relinqui arbitrio
Judicis, Mascar. *de prob. concl.* 956. *num.* 66. *& seqq. lib.* 1.
Balth. Thomas. *d. tit.* 19. *n.* 2618. Et ideo illud non defer-
tur Judæo, Menoch. *de arbitr. dict. casu* 190. *num.* 15. Cæph.
9 *cons.* 125. *nu.* 14. *lib.* 1. Adden. ad Paitel. *exped.* 66. *nu.* 19.
Quando tamen litigat cum Christiano, secus si inter Judæos,
Adden. ad Paitel. *ubi supra*. Neque d. juramentum est defe-
rendum bastardo, nisi sit valde dignus, Franc. Becc. *cons.* 195.
10 *in fin. lib.* 2. Neque defertur perjuro cum de facili pejerare pos-
sit, ut post Cuma. Roman. & alios per eum relatos probat
11 Balth. Thom. *in d. tit.* 19. *n.* 2624. Neque pariter defertur
rustico, Menoch. *de arbitr. d. casu* 190. *nu.* 16. ubi dicit esse
12 considerandam qualitatem rustici, & personæ, cui juramen-
tum est deferendum, & Balth. Thom. *in d. tit.* 19. *n.* 2748.
nu. 147. ubi idem dicit de muliere, nisi plusquam semiplene
probasset, ut ibi per eum, & quamplures personas, quibus
dictum juramentum non est deferendum, recenset late idem
Balth. Thom. *in d. tit.* 19. *n.* 2631. *& pluribus seqq.*
13 Quod vero juramentum suppletorium dari non possit in cau-
sa civili gravi, ut habetur etiam dispositum in hoc statuto tra-
dunt Maran. *in pract. p.* 6. *de juram. n.* 7. Menoch. *de arbitr.
d. casu* 190. *n.* 17. Cancer. *var. resol. p.* 2. *c.* 8. *n.* 4. & Balth.
Thom. *in d. tract. de tutor. & curat. tit.* 19. *nu.* 2557. Si ta-
14 men plusquam semiplene probatum sit illud dari etiam in cau-
sis magnis, & persona jurare volens sit valde honesta, ut di-
ponitur in hoc statuto, tradunt etiam Surd. *cons.* 12. *nu.* 56.
vol. 1. Cancer. *var. resol. c.* 8. *n.* 4. Grat. *discept. for. c.* 144.
nu. 41. *lib.* 1. & alii plures, quos refert, & sequitur Balth.
Thom. *in d. tit.* 19. *nu.* 2530. *&* 2531. *&* 2558. in quibus
locis dat exempla, & dicit, Judicis arbitrio relinqui, quando
causa dicatur magna, vel parva, ut ibi per eum.
15 Et dict. juramentum peti non potest post conclusum in cau-
sa, licet ante petitum possit illud præstari, nisi Judex ex of-
ficio arbitratus sit illud præstandum, ut not. Maran. *in pract.
p.* 6. *distin.* 15. *n.* 4. Gratian. *decis. March* 36. *n.* 11. *&* 12.
Maschar. *de probat. concl.* 354 *n.* 54. *& concl.* 957. *num.* 55.
vol. 1. & alii plures, quos refert, & sequitur Balth. Thom.
d. tit. 19. *n.* 2533. *& n.* 2667. Cancer. *d. p.* 2. *c.* 8. *n.* 10.
cum quibus pertransit Asin. *in pract.* §. 3. *c.* 17. *nu.* 4. *&* 5.
32. *limit.* 19. *nec non* Paitel. *exped. civil.* 6 *n.* 3. licet hoc non
procedat ea rationabili causa uti in causis summariis, Grat.
d. dec. 36. *nu.* 12. Balth. Thom. *in d. tit.* 19. *nu.* 2679. ubi
alios adducit ita sentientes.
16 Datur tamen in causa appellationis, ut docent Capyc. *dec.*
35. *n.* 4. *&* 5. Masc. *de prob. concl.* 957 *n* 54 *vol.* 2. Balt. Thom.
in d. tit. 19. *n.* 2559. *ampl.* 44 cum quibus pertranseunt Grat.
d. dec. March. 36. *n.* 8. bene comprobans, & Cancer. *var. resol.
d. p.* 2. *c.* 8 *n.* 36. si fuit petitum, ut ibi per eum, sic *n.* 14.
17 Dictum autem juramentum suppletorium non est deferendum
hæredi super facto defuncti, cum ipse de eo præsumatur habe-
re ignorantiam. Menoch. *de arbitr. d. casu* 190. *nu.* 5. Thesa
q. foren. 5. *n.* 5. *lib.* 4. Balth Thom. *in d. tit.* 19. *nu.* 2536.
& clarius *n.* 2572. Grat. *discept. for. c.* 537. *n* 9. *p.* 3. Quod
18 tamen non habet locum, quando hæres est de eo verisimi-
liter informatus, ut quia cum defuncto habitavit, ut not.
Franc. Becc. *cons.* 47. *nu.* 19. *& seqq. libr.* 1. qui testatur de
communi opinione, Menoch. *de arbitr. d. casu* 190. *n.* 9. Hond.
cons. 80. *n.* 59. *vol.* 2. Mascard. *de probat. concl.* 956. *nu.* 64.
lib. 1. Balth. Thom. *d. tit.* 19 *n.* 2574. *& seqq.* ubi ampliat
præcipue in filio, Costa *de fact. scient. & ignorant. inspect.* 74.
num. 2. *par.* 1.
19 Quando vero defertur d. juramentum suppletorium, requi-
ritur citatio partis, alias non valet, ut not. Maran. *in pract.
p.* 6. *in actu*, *n.* 11. *& seq.* Gail. *pract. observ. lib.* 2. *obser.* 108.
n. 8. & Cyriac. *contr.* 520. *n.* 10. Itaut si judex declaret, es-
20 se locum juramento suppletivo, illud sit subeundum in conti-
nenti, vel saltem infra decem dies citata parte, ut declarat
Cyriac. *d. contr.* 520. *n.* 8. *& seqq.*

Aliud prædictis, quod d. juramentum suppletorium non de- 21
fertur, nisi ei, qui habet veram scientiam negotii per sensum
corporis, Costa *de jur. & fact. scient. cent.* 1. *dist.* 99. *n.* 15 *&
centur.* 2. *distinct.* 11 *numer. & remed. subsid.* 97. *n.* 4 Masc.
de probat. conclus. 956. *numer.* 61. *& seqq.* Cyriac. *controv.* 27.
numer. 12.
Sicut etiam non est omittendum, juramentum prædictum esse 22
deferendum non solum litiganti nomine proprio, sed etiam alie-
no puta syndico pro Universitate, Oeconomo, vel Rectori pro
Ecclesia, Tutori pro pupillo, Curatori pro adulto, Procuratori
speciale mandatum habenti, Curatori pro lite, ut tradunt Plot.
Phanuc. Jas. Hier. da Monte, & alii, quos refert, & sequitur
Balth. Thom. *in d. tit.* 19. *n.* 2553. *ampl.* 33. ubi dicit, hoc
procedere, si sint informati, alias secus, ut ibi per eum.
Non datur tamen d. juramentum regulariter non petenti, 23
Gail. *d. obser.* 108. *nu.* 3. *lib.* 1. Capyc. *d. dec.* 35. *nu.* 3. ubi
testatur de magis communi opinione, plene Balth. Thom. *in
dict. tit.* 19. *n.* 2553. ubi dicit, sufficere clausulam in libello
Petens sibi jus, & justitiam, &c. & aliquando posse deferri a
Judice ex officio etiam post conclusionem in causa, ut ibi
per eum, & dixi supra, num. .:.
Concludo juramento prædicto non esse locum, nisi primo 24
concurrente semiplena probatione per unum testem omni ex-
ceptione majorem; secundo quod jurans habeat scientiam ne-
gotii per sensum corporis; tertio, quod jurans sit persona ho-
nesta, & bonæ vitæ; quarto, quod causa non sit magna; quin-
to, quod probatio semiplena in aliquo non sit elisa; & sex-
to, quod juramentum fuerit petitum ante conclusionem in cau-
sa, quæ omnia late prosequitur Balth. Thom. *in d. tract. de
tutor. & curat. tit.* 19. *n.* 2693. ipsum consulas.

ADDITIO.

A Sententia lata virtute hujus Juramenti suppletorii, sive 25
necessarii datur appellatio, & ita ab interlocutoria Ju-
dicis tale juramentum in defectum probationum deferentis,
Escobar. a Corro *de puritat. & nobilit. p.* 2. *ar.* 4. *§.* 1. *n.* 68.
& seqq. Altimar. *de nullitat. de rubr.* 5 *q.* 24. *n.* 14 16. *&* 18.
ubi Salgad. & alios citat Berlich. *concl. jur. p.* 2. *concl.* 53. *n.*
n 70. non tamen a delatione talis juramenti in executionem
probationis, Salgad. & alii citati a d. Altimar. *d. n.* 16.
Juramentum hoc suppletivum postquam delatum, & præsti- 26
tum est, amplius non revocatur, nec rescinditur, etiam no-
vis testibus repertis, sed solum causa instrumentorum noviter
repertorum, Hunni. Encycloped. *jur. p.* 2. *tit.* 13. *c.* 15. *n.* 4. *&
seqq.* Hermosil. *gl.* 4. *l.* 20. *tit.* 1 *p.* 5. *n.* 414. *& seqq.* Berlich.
ubi supr. nu. 74. & quod contra juramentum suppletorium ad-
mittantur probationes in contrarium, tradit novissime Borgia,
investigatio, contra Fabr. *p.* 4. *lib.* 6. *c.* 20. *n.* 7.
Illud in causis arduis, & matrimonialibus non admittitur, 27
ut præter Concil. *hic n.* 13. tradunt pluribus citatis Scoppa *ad
dec.* Grat. *obser.* 36. *n.* 27. & in terminis causarum matrimo-
nialium Guazzio. Jun. *ad defens. animar. lib.* 2. *defens.* 4. *c.* 28.
n. 27. Hunni. *d. tit.* 13. *c.* 2. *n.* 7. ubi limitationes, & intel-
ligentiam hujus conclusionis tradit, videndi, quos citat Be-
nekendor. *in addit.* ad Seraph. *de privil. juram. ad privil.* 28.
num. fin. & ad privil. 33. *n.* 20. *& seqq.* maxime n. 101. Ber-
lich. *concl. jur. p.* 1. *concl.* 54. *n.* 14.
Neque coram Cancellaria competentiarum locum habet hoc 28
juramentum in supplementum probationum, noster Meritissi-
mus, ac Nobilis Regens Cortiada *dec.* 121. *nu.* 101. Francesc.
de compet. q. 70. *num.* 10.
Itaque super materiam hanc uti trivialem a nullo ex Doctori- 29
bus prætermissam, parum medetineam, quapropter quæ requi-
sita ad hoc, ut huic juramento sit locus, requirantur, per quas
personas, & quibus possit deferri, in quibus causis, & quos ef-
fectus pariat, omnia hæc, & alia habebis a Doctoribus citatis
a d. Scoppa *in d. obser.* 36. *ad dec.* Grat. *per tot.* Hermosil. *gl.* 4.
l. 10. *tit.* 1. *p.* 5. *a n.* 411. Cancer. *var.* 2. *c.* 8. *fere per tot.* Xam.
de offic. Jud. & Adv. p. 1. *q.* 9. *n.* 67. 156. *& seqq. & q.* 10. *n.*
nu. 96 Ripoll. ad Peguer. *in prax. rubr.* 14. *nu.* 141. Brilla ad
Consuetud. Neap *tit.* 26. *c.* 1. *n.* 19. *& seqq. vide* Emin. de Lu-
ca *de judiciis disc.* 25. *nu* 10. & citatos per Doctissimum Pegas
Resol. *for. c.* 2. *n.* 61. Carol. Rota *pract. concl. concl.* 24. *per tot.*
Altim. *de nullit. rub.* 13. *q.* 27. *n.* 2. *& seq.* ubi tradit, an Judex
ex officio eum deferre possit, latissime Benekendor. *in addit.* ad
Seraph. *de privil. juram. privil.* 31. *a n.* 52. & Seraph. *privil.* 33.
per tot. & ibi dd. Benekendor. cum totali extensione, & copia
Doct. Berlich. *contr. jur. p.* 1. *concl.* 53. *&* 54. *per tot.* ubi latissime.
Unum nota, quod istud juramentum suppletorium ad pro- 30
bandum pretium, & læsionem in remedio, *l.* 2. *C. de rescind.
vend.* non admittitur, quia valor rei melius ab alio, quam a
domino scire præsumitur, cum plerumque propter affectionem
pluris ea æstimet, quam valent, Faria ad Covar. *lib.* 2. *c.* 3.
n. 23. Benekendor. *ubi supra n.* 138.

DE SATISDATIONE DANDA PER FORENSES,
& de jure eis reddendo. *Rubrica XIV.*

Forensis, sive ejus Procurator contra Civem vel Districtualem ad agendum non admittatur, nisi primo idonee satisdederit de reficiendis expensis in casum succumbentiæ; vel si Satisdatorem Judicis arbitrio non invenerit, juratoriam Cautionem præstet, cum pœnali promissione, & obligatione bonorum suorum: Quod si reconveniatur omnino satisdare cogatur dummodo talis reconventio eodem Judicis arbitrio affectata non sit, & proposita ad excludendum Forensem a privilegio juratoriæ cautionis: Idemque jus reddatur Forensibus, quod Civibus Eugubinis in eorum causis reddi, & servari solet.

SUM-

S U M M A R I U M.

1 *Statutum, quod forenses caveant de reficiendis expensis est ordinatorium, & ita ligat Clericos, n. 18.*
Et loquens de reconventione habet locum in reconventione, num. 2.
3 *Forensis agens tenetur cavere de reficiendis expensis.*
Et si non potest cavere, admittitur ad cautionem juratoriam, n. 4. & 20.
5 *Verba, idonee satisdederit quid importent.*
6 *Impotentia inveniendi fidejussorem probatur juramento.*
7 *Forensis dicitur, qui est de alia civitate utente diversis legibus.*
Et qui in loco non est natus, nec habet familiam, n. 8.
9 *Cautio de reficiendis expensis per forensem non sufficit, quod offeratur, sed est effectualiter praestanda.*
10 *Cautio pro expensis requiritur pro forma.*
Et est praestanda, licet non petatur, n. 11.
Aliter omnia gesta sunt nulla, n. 12.
Intellige ut n. 13.
14 *Cautio pro expensis an sit praestanda in causis summariis.*
15 *Cautio pro expensis ubi non requiritur pro forma, est a parte petenda, & ante litem contestatam.*
16 *Cautio pro expensis hodie parum practicatur, tam jure communi inspecto, quam consuetudinario Gerunda.*
17 *Clerici pro rebus Ecclesiae cautionem pro expensis non debent praestare.*
19 *Fidejussores pro cautione de reficiendis expensis debent esse de jurisdictione Judicis, & loci judicii.*
21 *Cautio de reficiendis expensis an sit praestanda a forensibus possidentibus immobilia in territorio.*
22 *Statutum mandans idem jus reddi forensibus, ac civibus procedit in decisoriis.*
Et in Cathalonia pariter in ordinatoriis, n. 23.

A N N O T A T I O.

1 HOc statutum compellens forenses de fidejubendo de reficiendis expensis est ordinatorium, & ligat ideo etiam Ecclesiasticos agentes ut tradunt Carp. ad stat. Mediol. *lib. 1. c. 44. n. 7.* Cyriac. *controv. 144. in princ.* & Andreol. *contr. 432. n. 1. & seqq.* ubi quamplures dat concordantes, ubi dicit, illum peti posse in qualibet parte judicii, dum statutum denegat audientiam, ut videtur facere statutum nostrum, dum prohibet, forensem non admitti ad agendum, & hoc statu-
2 tum loquens de conventione habere locum etiam in reconventione, uti loquitur, late comprobat Andreol. *dict. contr. 432. num. 5. & seqq.*

3 Quod vero forensis non suppositus, & non possidens bona in loco judicii teneatur cavere, sive agat, sive conveniatur de reficiendis expensis, uti disponitur in hoc statuto, scribunt Card. Tusch. *pract. concl. litt. C. concl. 268. n. 3.* plene Carp. ad stat. Mediol. *lib. 1. c. 44. num. 1. & seqq.* & sentit Pir. Maur. *de fidejuss. p. 1. sect. 3. c. 25. n. 21.* & quod si non po-
4 test cavere, admittatur ad juratoriam cautionem uti pariter habetur in hoc statuto not. Alex. *cons. 57. n. 8. lib. 3.* Berte. *cons. 103. n. 13. & cons. 154. n. 8. p. 1. lib. 2.* quos refert, & sequitur Card. Tusch. *pract. concl. litt. C. concl. 175. n. 13.*

5 Verba illa in statuto apposita *idonee satisdederit*, importani, quod fidejussor habeat tantum in bonis quantum importare possunt expensae reficiendae per forense in casu succumbentiae, ut not. Borgn. *de tutor. & curat. n. 192.* & Carpan. ad stat. Mediol. *lib. 1. c. 44. n. 17.* licet *n. 20.* dicat id remitti arbitrio judicis: satisdare enim est proprie promittere cum fidejussore, *leg. sancimus 3. Cod. de verb. signif. leg. 61. ff. qui satisd. coga.* & not. Pir. Maur. *de fidejuss. par. 1. sect. 1. c. 8. in princ.* maxime stante illo verbo *Idonee*, ut in fortioribus terminis tradit Idem Pir. Maur. *in d. cap. 8. n. 11.* ubi dat concordantes, non dicitur tamen idonea mulier, Carpan. *d. cap. 44. num. 29.*

6 Impotentia vero non inveniendi fidejussorem probari potest juramento forensis, ut docent Carpa. *ad d. c. 44. nu. 56. & 57.* Cotta *in memorab. in verbo Juramentum*, Surd. *decis. 141. n. 7. & 11.* & Pir. Maur. *de fidejuss. par. 1. sect. 3. cap. 25. num. 4.* qui tamen *nu. 52.* subdit, esse etiam probandum fecisse diligentias de inveniendo fidejussorem, & illum non invenisse, & quamplures adducit ita sentientes.

7 Forensis autem dicitur, qui est de alio loco, & Civitate utente diversis legibus, & statutis, licet de eodem dominio, Corn. *cons. 106. col. 1. & 2. vol. 3.* Decian. *cons. 33. nu. 37. lib. 1.* Mascard. *de gener. stat. interp. concl. 6. n. 212.* Et qui in illo loco non est natus, & ibi non habet familiam, neque 8
domicilium proprium, Castr. *cons. 89. nu. 3. vol. 2.* Dec. *cons. 352. n. 4. & 5.* Bursat. *cons. 55. n. 2. vol. 1.* quos referendo sequitur Carpa. *ad stat. Mediol. lib. 2. c. 438. n. 1.*

Quae quidem cautio non sufficit, quod per forensem offe- 9
ratur, ut possit agere, sed necesse est, quod illa cum effectu praestetur, ut not. Alex. *cons. 21. nu. 6. lib. 1.* Dec. *cons. 275. n. 2. vers. retenta, &c.* & Carpan. *ad stat. Mediolan. d. cap. 44. num. 60.* bene comprobans.

A D D I T I O.

ISta cautio pro expensis praestanda per forensem, ex quo sta- 10
tutum loquitur per verba *non admittatur*, & per dictionem *nisi*, pro forma desideratur, Bonden. *collect. legal. 8. nu. 97. & seqq.* maxime *n. 103. & seqq.* & ita est praestanda, licet a 11
partibus non petatur, Bonden. *d. collect. legal. 8. d. num. 103.* 12
106. & seqq. Cyriac. *contr. 464. n. 1. & seqq.* aliter omnia gesta per Judicem, & partes essent ipso jure nulla, Cyriac. *dict. contr. 464. n. 4. & seqq.* quamvis si non sit petita, & statutum 13
non procedat irritando, contrarium censeo, prout ita censet Scoppa *ad decis. Gratian. observ. 202. n. 1. & seqq.* & Rovit. *ad pragm. 1. de praevent. moderand. n. 4.*

An autem ista cautio requisita in nostro statuto sit praestan- 14
da in causis summariis, & executivis, tractat extense pluribus citatis d. Bonden. *d. collect. 8. n. 118. ad fin.*

Tamen si praedicta cautio non esset praestanda ita pro for- 15
ma virtute alicujus statuti, sed solius juris dispositionis, esset a parte petenda, & opponenda ante litis contestationem dilatorie litis ingressum impediendo, Cyriac. *d. contr. 464. nu. 2.* Abeccles. *obser. 41. n. 5. lib. 1.* Pellegrin. *in prax. vicar. par. 2. sect. 1. subsect. 6. intersect. 3. n. 3. & seqq.*

Hodie inspecto jure communi haec cautio in desuetudinem 16
abiit, & pene in Curiis sublatur, Abeccles. *d. obser. 41. n. 7.* Marta *de jurisdict. p. 4. casu 160. nu. 1. & seqq.* Emin. de Luca *de judiciis disc. 13. num. 5.* Et non solum ista requisita de jure communi, in usu non est, sed neque requisita a *Consuetud. ult. tit. de judiciis, & firmis juribus*, nostrarum consuetudinum scriptarum hujus Dioecesis Gerund. practicatur.

Nota unum, quod in dicta *consuetudine unica*, est expresse 17
stabilitum, quod a dicta cautione praestanda excusentur Clerici pro rebus Ecclesiae, & suorum beneficiorum, ad quod sensum possunt accomodari doctrinae traditae a Barbos. *in eod. tit. de Episcop. & Cler. in authen. generaliter n. 2.* & Martha *d. cas. 160. n. 3. & seqq.* dicentibus etiam stante statuto ad dictam cautionem praestandam non teneri Clericos, & Ecclesiasticas personas, ad quod vide Rovit. *ad prag. 1. de expensis n. 1.* Sperel. & alios citatos per Sabell. *in summa divers. tract. §. Clericus, num. 25.*

Tamen non discedas a doctrina tradita hic a nostro Concio- 18
lo *n. 1.* ex quo est certum statutum laicorum ligare Clericos, & Ecclesiasticas personas quoad ordinatoria judiciorum, ut pluribus citatis tenet Doctissimus Pilaja *doc. canon. lib. 2. doc. 11. numer. 117.*

Isti sane fidejussores dandi pro dicta cautione requisita a no- 19
stro statuto, debent subesse jurisdictioni Magistratus, seu Judicis, sub cujus jurisdictione ligantur, & facile conveniantur, autem qui per potentiam, auctoritatem, seu privilegium fori, conveniri difficiles sunt, Hunni *Encycloped. jur. p. 2. tit. 8. cap. 8. num. 4. & 5.*

Quod satisdare debentes admittantur ad juratoriam cautio- 20
nem, si fidejussores non invenerint, tradunt Abeccles. *d. obser. 41. n. 13.* Barbos. *in authen. generaliter, C. de Episc. & Cler. num. 7.* Hunni. *d. c. 8. n. 11.* Pontaneli. *dec. 236. nu. 3. & seqq.* & in terminis statuti nostri tradit latissime Benekendor. ad Seraphin. *de privil. juram. ad privil. 18. per tot. maxime n. 3. & seqq.*

Et an possidentes immobilia in loco judicii debeant hanc cau- 21
tionem praestare, ad hanc conclusionem perpendendam consule d. Bonden. *d. collect. 8. a n. 111.* Hunni. *d. c. 8. n. 6. & seqq.* Abeccles. *d. obser. 41. n. 3.* Ciarlin. *contr. foren. lib. 1. c. 73. n. 1. & seqq.* ubi plura de materia nostri statuti, & latissime Berlich. *concl. jur. p. 1. concl. 20. n. 4. & fere per tot.*

Istud statutum mandans idem jus reddi forensibus, quod ci- 22
vibus, procedit etiam in decisoriis, & circa ea Cyriac. *contr. 292. a n. 46.* praecipue *n. 50. & seqq. & contr. 450. nu. 50.* &
in ordinatoriis per jura nostrae Patriae extat provisum, ut cau- 23
sae forensium summariae, & de plano tractent Ripoll. *ad prax. Peguer. rubr. 14. n. 114. & seqq.*

DE RECONVENTIONE. *Rubrica XV.*

REus, si ante litis contestationem, vel etiam statim post ipsam contestatam, tam in Ordinariis, quam in Summariis causis (ubi de jure reconventio fieri potest) Actorem reconvenerit, in utraque causa, si ejusdem sit naturae, pari passu procedatur, & Dilationes datae in una currant in alia, & utraque Causa una, eademque Sententia, prout justum fuerit, terminetur.

S U M M A R I U M.

1 *Judicium reconventionale est, in quo deducitur secunda conventio ex parte rei.*
2 *Reconventio fieri potest in qualibet parte judicii ad prorogandam jurisdictionem.*
Secus quoad effectum simultanei processus, n. 3.
Non tamen in Cathalonia, n. 17.
Nisi ea apposita pars non contradicat, n. 18.
4 *Conventio debet pari passu ambulare cum reconventione.*
Declarat, ut num. 5.
6 *Reconventio facit, quod quis sortiatur forum Judicis non sui.*

Non

Non habet tamen effectum prorogativum, quando fit coram Judice incompetente, num. 7.

Licet alii contrarium teneant, n. 8. & n. 21.

Nisi Judex sit incapax respectu qualitatis causa, n. 22.

9 *Reconventio fieri non potest in causa appellationis, & n. 17.*

Neque post sententiam, n. 10.

11 *Reconventio non retardat executionem obligationis cameralis.*

Intellige, ut num. 23.

Bene tamen admittitur ad effectum prorogandi jurisdictionem, num. 24.

12 *Sententia est ferenda super conventione, & reconventione.*

Contrarium quod sententia valeat, licet detur appellatio, num. 13. & 33.

14 *Conventionis causa si est inappellabilis, idem est in causa reconventionis.*

Et perempta instantia in causa conventionis perit in causa reconventionis, n. 15.

16 *Reconventio est permissa regulariter in omnibus causis.*

Et coram omnibus Judicibus, & sit coram Arbitris necessariis, num. 25.

Non tamen quando quid incidens, & particulare eis committitur, num. 26.

Et etiam coram Judicibus delegatis Universitatum causarum num. 28.

Non vero si ex motu proprio fuerint delegati, n. 29.

19 *Reconventio augit in Cathalonia salarium Judicis.*

Non tamen qualitatem causa ad faciendam eam revocabilem, num. 20.

30 *Reconventio ut legitime procedat, cui sit intimanda.*

31 *Reconventio non admittitur in judicio manutentionis.*

32 *Clericus conveniens laicum super possessorio, potest reconveniri super proprietate.*

34 *Reconventio non procedit contra agentem nomine alieno.*

A N N O T A T I O.

1 JUdicium reconventionale est illud, in quo deducitur secunda reconventio, quæ fit ex adverso per reum contra actorem, *l. cum Papinianus*, 14. *C. de senten. & inter. omni. Judi.* Maran. *in prax. in 6. distin. Jud. nu.* 1. Fenzon. *ad Stat. Urb. lib.* 2. *cap.* 67. *num.* 1.

2 Reconventio autem fieri potest in qualibet parte judicii usque ad sententiam de iure canonico, quoad effectum prorogandi jurisdictionem, Giurb. *dec.* 74. *nu.* 3. Fenzon. *ad Stat. Urb. d. c.* 67. *nu.* 35. Carleval. *de judic. lib.* 1. *tit.* 2. *disp.* 7. *num.* 4. & 5. ubi alios adducit concordantes, & testatur de communi opinione. Non autem ut in ea fiat simultaneus pro-
3 cessus, & eadem sententia terminetur, quia ad dictum effectum reconventio est facienda ante litem contestatam, vel saltem statim post, uti habetur in hoc statuto, ut declarant Giurba *d. dec.* 74. *n.* 3. *vers. Non autem, &c.* Fenzon. *ad Stat. Urb. d. c.* 67. *n.* 3. *& seqq.* & Carleval. *de judic. lib.* 1. *tit.* 2. *disp.* 7. *nu.* 4. qui alios adducunt ita sentientes, & ita intelligo D. Pilaja *Advocatum Romanum dec. Pontif. lib.* 1. *dec.* 11. *numer.* 79.

4 De natura vero reconventionis est, quod illa pari passu ambulet cum conventione, & sic fiat in eis simultaneus processus, Maran. *in prax. par.* 4. *dist.* 6. *num.* 7. Vinc. de Franch. *dec.* 193. *n.* 15. & Carleval. *de judic. d. disp.* 7. *n.* 3. ubi dat concordantes. Quod tamen non habet locum, quando conven-
5 tio celeritatem desiderat, quia tunc prius deciditur super illa, & e contra si reconventio celeritatem desiderat, prius deciditur super illa, & postea super conventione, ut declarant Maran. *in d. dist.* 6. *n.* 36. *usque ad* 41. Hond. *cons.* 21. *n.* 27. *& seqq. vol.* 1. Giurb. *dict. decis.* 74. *in princip.* Gargiar. Jun. *cons.* 26. *n.* 3. *lib.* 1. & Carleval. *de judic. d. disp.* 7. *num.* 9. ubi dat concordantes quamplures.

6 Per reconventionem autem quis sortitur forum Judicis non sui, quia coram Judice non suo potest quis reconveniri, auct. *& consequenter, & ibi Doct. communiter, C. de sentent. & interl. omn. Jud. c.* 1. *&* 2. *& ibi Canonistæ communiter de mut. petit.* Jo. de Amic. *cons.* 70. *nu.* 15. Hond. *cons.* 21. *in prin. lib.* 1.
7 Reconventio autem non habet effectum prorogativum jurisdictionis quando fit coram Judice incompetente respectu causæ post litem contestatam ex intervallo, & adversarius non consentit, ut not. Jo. Andr. Card. Butri. Abb. & alii *in d. c.* 1. *de mut. petit.* & bene declarat Hond. *d. cons.* 21. *n.* 12. *&* 13.
8 *lib.* 1. licet contrariam opinionem tueantur late comprobando Merlin. Pignat. *contr. foren. c.* 23. *fere per tot.* dicens *n.* 23. ita fuisse in Sacro Consilio judicatum, & Carleval. *de judic. dict. disp.* 7. *n.* 5. ubi dat concordantes.

9 Reconventionem autem fieri non posse in causa appellationis voluerunt Fenzon. *ad Stat. Urb. d. c.* 67. *n.* 20. Scacc. *de appell. q.* 11. *n.* 31. ubi affert limitationes, & dat concordantes, Hod. *d. cons.* 21. *nu.* 14. *vol.* 1. Pereg. *dec.* 142. *nu.* 58. & Carleval.
10 *de judic. lib.* 1. *tit.* 2. *d. disq.* 7. *nu.* 8. Neque post sententiam, Abb. *in c.* 1. *n.* 11. *de mutu. petit.* Dacian. *cons.* 99. *n.* 2. *vol.* 3. Merlin. Pignatel. *contr. foren. cent.* 2. *c.* 23. *n.* 25.

11 Reconventio vero non retardat executionem obligationis Cameralis, secundum Galles. *de oblig. camer. quæst.* 18. *nu.* 11. Zachi. *in dict. quæst.* 18. *numer.* 30. *ver. tanto, &c.* Fenzon. *ad Stat. Urb. d. cap.* 67. *num.* 21. *& seqq.* Carleval. *de jud. d. disp.* 7. *nu.* 9. & Rota apud Zach. *ubi supra dec.* 32. *num.* 12. Utrum vero d. conclusio habeat locum, etiam quando reconventio est

Canciol. ad Statut. Engubii.

executiva, declarat Carleval. *d. qu.* 7. *num.* 10. *& seqq.* ipsum consulas.

Sententia autem est ferenda per Judicem tam super conventione, quam super reconventione, si reconventio est petita fieri simultaneo processu, alias sit nulla, ut not. Bart. Mising. Matant. Vanti. Muscatell. Carpan. & alii relati per Giurb. *decis.* 3. *numer.* 3. *&* 4. Contrarium tamen, quod si Judex eodem judicio non decidat causam conventionis, & reconventionis sententia tamen sit valida, & solum competere appellationem tenet Giurb. *dict. decis.* 2. *num.* 10. ubi dicit, ita fuisse judicatum, & Fenzon. *in dict. cap.* 67. *num.* 16. & eo magis si de reconventione non liqueret, Andr. *contr.* 188. *num.* 11. & Judicem posse decidere super reconventione etiamsi a causa conventionis sit appellatum voluerunt Giurba *dec.* 3. *per tot.* ubi dat concordantes, & Fenzon. *ad dict. capit.* 67. *numer.* 36. 12 13

Conventionis causa si est inappellabilis, neque poterit appellari in causa reconventionis, *cap.* 2. *de mut. petit.* Scacc. *de appellat. q.* 17. *limit.* 7. *sub nu.* 23. Lancellot. *de attent. p.* 2. *c.* 12. *lim.* 8. *nu.* 33. Giurb. *dec.* 3. *nu.* 1. *& seqq.* Cum reconventio assumat naturam causæ principalis, Giurb. *d. dec.* 3. *nu.* 2. ubi dat concordantes, & perempta instantia in causa conventionis perit etiam in causa reconventionis, ut post Anan. Muscat. Card. Tusch. & Trentacinq. per eum relatos probat Giurb. *d. dec.* 3. *nu.* 5. cum quo pertransit Fenzon. *ad Stat. Urb. d. c.* 67. *n.* 33. ubi declarat non procedere quoad probationes faciendas, uti ibi per eum. 14 15

Nota tamen ad declarationem illorum verborum statuti, *Ubi de jure reconventio fieri potest*, quod reconventio est de jure communi permissa in omnibus causis, nisi ubi illa est expresse prohibita, ut not. Maran. *in pract. p.* 4. *dist.* 6. *n.* 35. Fenzon. *in d. c.* 67. *num.* 10. novissime bene declarat D. Pilaja Advoc. Roman. *dec. Pontif. lib.* 1. *dec.* 14. *n.* 74. *& seqq.* 16

A D D I T I O.

DE reconventione aliqua dixi *hoc libro rubr.* 3. *n.* 75. *&* 76. *& lib.* 1. *rub.* 11. *n.* 43. nunc in hac rubrica aliqua pro majori dicam, nempe quod in hac nostra Provincia Cathaloniæ, hoc quod tradit hic noster Conciolus *num.* 2. quod reconventio possit fieri in quacumque parte judicii, saltem quoad effectum prorogandi jurisdictionem non est practicabile parte opponente, ex quo per *cap.* 13. *Regis Ferdinandi Secundi in secunda Curia Barchinona*, est provisum eam fieri deberi intra octo dies post intimatum libellum immediate sequentes. 17

Bene tamen si pars elapsis dictis octo diebus opponat reconventionem, & adversa taceat, & non contradicat, est de dicta reconventione per Judicem habenda ratio, ut *pluribus citatis* tenet *noster* Ripoll. *ad prax.* Pegoer. *rubr.* 11. *n.* 26. *& seqq.* 18

In nostra hac Provincia Cathaloniæ stabilitum est, reconventionem augere salarium Judicis, Ripoll. ad Peguer. *rub.* 5. *n.* 7. *&* 8. Fontan. *dec.* 213. *n.* 4. Cancer. *var.* 2. *c.* 13. *n.* 1. Non tamen auger qualitatem, & naturam causæ, ut major dicatur ad effectum evocationis ad Regium Consilium, aut ut non possit ab uno solo Relatore decidi, Fontanell. *d. dec.* 214. *fere per tot* Cancer. *ubi proxime n.* 7. 19 20

Per reconventionem certum est, ut tradit noster Conciolus *hic n.* 2. *&* 8. prorogari jurisdictionem Judicis, non solum incompetentis, verum, & etiam incapacis respectu personæ, ut de Clericis est stabilitum *Meritissimus, ac Nobilis Regens Cortiada dec.* 30. *num.* 136. *& seqq. & citatis* Cancer. Fontanell. & aliis, Ripoll. Peguer. *d. rubr.* 11. *n.* 21. Pilaja *dec. canon. lib.* 1. *dec.* 11. *n.* 73. Oliva *de foro Eccles. p.* 3. *qu.* 32. *nu.* 9. & latius Vela *dissert.* 45. *num.* 91. *vers. Quamquam*, Caball. Diana, & alii, quos citat Modern. Sabell. *summ. divers. tractat. tom.* 1. *verbo Clericus num.* 57. non autem incapacis respectu qualitatis causæ, veluti spiritualis, aut similium, Oliva *d. c.* 32. *num.* 35. Hunni. *tit.* 6. *cap.* 2. *nu.* 8. Galvin. *de æquitat. lib.* 2. *c.* 112. *num* 4. *& seqq.* Fontanell. *de pact. clausf.* 4. *gloss.* 13. *p.* 2. *num.* 18. *& seqq.* 21 22

Dixi *in d. rubr.* 3. *hujus lib.* 2. *nu.* 75. in executivis admitti reconventionem, quando reconventio, seu quantitas pro qua convenitur, provenit ab instrumento similem executivam viam habenti, quod non certius censeo, quando executio non retardatur; & causa reconventionis executiva est, ut citatis Hodiern. Merlin. Gutel. Virgil. Baron. & aliis tenent Pilaja *dec. canon. lib.* 1. *dec.* 11. *nu.* 75. Merlin. *controv. foren. cap.* 24. *n.* 4. *& seqq.* & etiam causæ non habentis similem viam executivam admittitur reconventio, non ad effectum simultanei processus, sed ad effectum prorogandi jurisdictionem Judicis executionis ut *pluribus citatis* præcipue Fontanell. Tondut. Scyaloya. Zachia. & aliis tradit Palma Nepos *allegat.* 12. *n.* 24. ubi *num. seqq.* Carleval. Chartar. Bald. Anchar. Cancer. Merl. Senec. & aliis conciliat, & tradunt alii citati per Sanfelic. *lib.* 2. *dec.* 184. *n.* 2. *& fin.* licet ipse *n.* 10. *& seqq.* contrarium teneat. 23 24

Reconveniri nequeunt partes coram Arbitris voluntariis, & ab eis voluntarie electis, bene tamen coram Arbitris juris, & necessariis, Berlich. *conclus. pur. p.* 1. *concl.* 22. *n.* 43. *& seqq.* Scoppa *ad decis.* Gratian. *observ.* 82. *num.* 6. Hunni. *dict. tit.* 6. *cap.* 3. *num.* 15. *& seqq.* Altimar. *de nullitatib. rubr.* 3. *quæst.* 9. *numer.* 9. *&* 10. hoc namque quando ipsa de necessitate venit committenda cognitio supra negotium princi- 25 26

F pile,

pale, non autem quando quid incidens ipsi committitur, seu quid particulare, & determinatum articulum, veluti suspicionis, aut alii, quia tunc coram ipsis, etiam necessariis, non procedit reconventio, Oliva *de for. Eccles. par.* 3. *cap.* 32. *numer.* 15.

27 Doctrina tradita hic per nostro Consiolum *num.* 9. *&* 10. quod reconventio fieri nequit in causa appellationis, & quam tradunt *infiniti Doctores citati* ab Altimar. *de nullitatib. rub.* 9. *quæst.* 19. *numer.* 25. Hunni. *dict. tit.* 6. *cap.* 3. *numer.* 10. *& seqq.* Carol. Anton. de Luca ad Vincent. de Franch. *obser.* 376. *num.* 4 patitur aliquas fallentias, quas videre poteris penes *dict.* Altimar. *dict. quæst.* 19. *a num.* 30. & penes alios, quos citat novissime Borgia *investigatio. contra* Fabr. *libr.* 20. *cap.* 6. *numer.* 3. *& seqq.* itaque sane miror de Doctoribus citatis a Carol. Anton. de Luca ad Vincen. de Franch. *observat.* 379. *n.* 3. qui cogitarunt de ea posse opponi ad impediendam sententiæ executionem, quod nisi accommodetur ad dictas limitationes, nihil absurdius.

28 Pariter reconventio habet locum coram Judice delegato ad universitatem causarum, Altimar. *d. tract. rubr.* 10. *qu.* 14. *nu.* 57. & coram delegatis ad specialem aliquam causam ad instantiam actoris, aut actoris, & rei, ut certius contra Cancer. & alios tenent Altimar. *dict. q.* 14. *n.* 54. Hunni. *d. c.* 3. *n.* 4 *& seqq.* Berlich. *ubi proxime* n. 40. Non tamen co-
29 ram delegato ex motu proprio Principis, ex quo actorem hoc casu nullum velle tribuit, & eo invito jus dicitur, quapropter non potest reconveniri, necessarie ad Judicem veniendo, Altimar *d. q.* 14. *d. n.* 54. *in fin.* Hunni. *d. tit.* 6. *cap.* 3. *nu.* 4. Botiller. *disser.* 11. n. 19. Berlich. *concl. jur. p.* 2. *concl.* 22. *n.* 39.

An autem ad reconventionem legitime fiendam sufficiat 30 eam intimari Procuratori, qui comparuit, an vero sit intimanda principali, & alia multa circa cessionarium, an debeat defendere cedentem in reconventione, late invenies tractatum penes Oleam *de cess. jur. titul.* 7. *quæst.* 4. *per tot. Doctissimum* Altimar. *de nullitatib. rubr.* 12. *quæst.* 20. *a numer.* 66. ipsos consule.

Reconventio non admittitur in judiciis manutentionis, & 31 interdicti interim summarissimi Posth. *de manutend. observ.* 65. *num.* 1. Ricc. *collect.* 112. *& alii citati per* Carol. Anton. de Luca ad Vincen. de Franch. *observat.* 93. *numer.* 2. Borgia *d. cap.* 6. *num. fin.*

Unum tamen nota, quod Clericus conveniens laicum super 32 possessorio retinendæ, potest reconveniri super proprietate, & petitorio ejusdem rei, Fontanel. *de pact. claus.* 4. *gloss.* 13. *pa. n.* 16. & eo, & aliis citatis Carol. Ant. de Luca *d. obser.* 93. *n.* 1. Borgia *d. cap.* 6. *num.* 6.

Admoneo te, ne confidas in nullitate relata per nostrum Con- 33 ciolum *hic nu.* 22. quia licet procedatur simultaneo processu in conventione, & reconventione, & Judex relinquat super ambobus declarare, non est nulla sententia, sed tenet, & est valida; quapropter ab ea appella, aliter in judicatum transiret, ut pro certo stabilit pluribus citatis Doctissimus Altimar. *de nullitatib. rubr.* 13. *qu.* 24. *nu.* 49. *& seqq.* Giurb. & alii, quos novissime citat Borgia *investigat. contr.* Fabr. *lib.* 20. *c.* 5. *n.* 8. *in fin.*

Pro coronide scias, quod reconventio non datur contra agen- 34 tem diverso nomine, Salgad. *in labyr. creditor. p.* 2. *c.* 22. *n.* 99. & citatis Cancer. Scgaluys. Grass. & Barbos. Modern. Palma. Nepos *alleg.* 12. *n.* 38. Borgia *d. lib.* 20. *c.* 6. *nu.* 5.

DE DEBITIS CONFESSIS, *Rubrica XVI.*

SI quis nulla opposita exceptione debitum confessus fuerit, Judex si summarie, vel ordinarie agatur, Terminum statuat decem dierum ad solvendum, si autem executive quinque dierum, juxta ea, quæ supra diximus sub Rubr. de modo procedendi.

Si vero obligatio sit in faciendo, Statuatur terminus a Judice, secundum qualitatem facti, & Personarum, & fiat intimatio Debitori cum cedula, cum expressione causæ, qua debitor teneatur peteoti, & cum termino ei dato ad faciendum, & complendum, quo elapso Reus absque alia citatione personaliter, sive realiter ad voluntatem Creditoris, cogatur ad satisfaciendum, sive respective gravetur Judicis arbitrio, donec paruerit.

SUMMARIUM.

1 *Confitenti debitum assignantur decem dies ad solvendum.*
2 *Confessio debiti apud acta habet executionem paratam.*
Facta tamen ut traditur, num. 10.
Non tamen facta in litis contestationem, seu super positionibus, num. 11.
Et hoc ex qua differentia, num. 12.
Et ab ea non appellatur, n. 3. *&* 15.
Cum causa dicatur summaria, & fiat præceptum de solvendo, num. 4.
Potest tamen dicta confessio revocari ante acceptationem partis, num. 5.
6 *Confessio judicialis nocet, licet sit facta per verbum credo.*
7 *Debitor suscipiens terminum ad solvendum censetur renuntiare cuicumque exceptioni.*
8 *Beneficium statuti concessum confitenti habet locum, etiam si primo negaverit.*
9 *Negans non dicitur excipere.*
13 *Confessio judicialis, ut paratam executionem habeat, quæ requirantur.*
Et an, ut probet, requiratur, quod adsint testes, n. 14.

ANNOTATIO.

1 QUod debitori confitenti debitum in judicio assignari debeant de consuetudine decem dies ad solvendum, ut habetur in hoc statuto, tradunt *gloss. communiter recepta in leg. si debitori* 21. *ff. de judic.* Fenzon. *ad Stat. Urb. lib.* 1. *c.* 89. *n.* 14. & Antonell. *de tempor. legal. lib.* 3. *c.* 13. *nu.* 8. *& seqq.* dicens tempus unius mensis, seu 20. dierum concedi solere confitenti debitum per A. C. ut ibi per eum.

2 Confessio debiti facta apud acta habet executionem paratam, ut not. Novar. *de elect. & var. fori sect.* 3. *c.* 44. *n.* 35. & Rota *in Roman. pecuniaria* 19. *Januar.* 1646. cor. Card. Cocrado *post princ.* etiam si illa fiat in die feriato in camera Judicis, Novar. *ubi supra*, a qua confessione non appellatur, nec docea-
3 tur de errore ad effectum retardandi illius exceptionem sec. Muscat. *in pract. Reg. Cons. p.* 1. *gloss. patitur, nu.* 36. ubi tamen vult remitti arbitrio Judicis, & Novar. *d. sect.* 3. *q.* 44. *n.* 35. *ver. Et confessio, &c.* & quando quis confitetur debitum causa dicitur summaria, & fit præceptum confitenti, quod solvat,
4 uti habetur in hoc statuto, & alius ordo non servatur, ut docent Maran. *in pract. p.* 4. *dist.* 9. *n.* 169. Afflict. *dec.* 191. *n.* 9. & Novar. *in loc. supra proxime adducto*. Quod autem dicta confessio etiam facta in judicio possit revocari ante acceptationem
5 partis etiam non docto de errore, tradit Mareicot. *var. resolut. lib.* 2. *c.* 44. *n.* 7. *& seqq.* ubi quamplures dat concordantes.
6 Quæ confessio judicialis nocet, licet facta fuerit per verbum *Credo*, ut not. Abb. *in c. litteras*, 2. *nu.* 3. *de juram. calumn.* Surd. *dec.* 17. *n.* 11. Mascbar. *de prob. conclus.* 348. *n.* 23. *lib.* 1. Grass. *de except. except.* 14. *n.* 75.
7 Debitor autem suscipiens terminum ad solvendum censetur debitum agnovisse, & renuntiare cuicumque exceptioni etiam compensationis antea sibi competenti, *l. sed & si quis*, 4. §. *fin. ff. si quis cautio. leg. ad solutionem.* 5. *&* ibi Bald. & Salic. C. *de re judic.* Rota *dec.* 773. *n.* 5. *p.* 2. *recent.*

Dispositio hujus statuti habet locum, etiam si quis primo 8 negaverit, & postea confessus fuerit, Caroc. *de excus. p.* 2. *q.* 69. *n.* 26. ubi testatur de communi opinione Henric. *in Sum. magis comm. opin. lib.* 3. *concl.* 159. Asin. *in pract.* §. 19. *c.* 10. *nu.* 6. non obstante, quod statutum requirat confessionem fieri ante 9 oppositas per reum exceptiones, cum negans non dicatur excipere, Bald. *in l. peremptorias*, 2. *n.* 13. *C. senten. rescin. non posse.*

ADDITIO.

COnfessio ista judicialis, cui a nostro statuto tribuitur para- 10 ta executio, est ea, quæ fit ante solemnem libellum, & litis contestationem, & sic sponte, & ex abrupto per reum, & ista non expectat sententiam condemnatoriam, sed solum præceptum de solvendo, Abeccles. *obser. Pedemont. lib.* 1. *obser.* 45. *n.* 1. *& seqq.* Vela *disser.* 23. *n.* 54. Hunni. *Encyclopæd. jur. tit.* 16. *cap.* 3. *n.* 1. *& seqq.* Urceol. *consult.* 89. *nu.* 57. *& seqq.* Bonden. *collect. legal.* 4. *n.* 19. Matth. *de regim. Regn. Valent. c.* 10. §. 4. *a n.* 74. *& c.* 13. §. 1. *a n.* 55. Ripoll. *in prax.* Peguer. *rub.* 14. *n.* 108. *& seqq.* Emin. de Luca *de judiciis disc.* 13. nu. 2. novissime Manfrell. ad Capyc. Latr. *observ. ad dec.* 58. *num.* 18. *& seqq. & observ.* 103. *num.* 5. *& seqq.* Severin. *in addit. ad dec.* 365. Sanfelic. *lib.* 3. *pag. mihi* 197. *vers. Et hoc ampliatur, &c.* Rubeus *de testament. c.* 22. *nu.* 8. *& seqq.* Fragos. *de regim. Respub. Christian. p.* 1. *lib.* 5. *disp.* 12. §. 12. *nu.* 7. novissime Barra. *controv. foren.* 30. *n.* 2. *& seqq.* Merlin. *obser. for. obser.* 122. *n.* 1. *& seqq.* & de ista confessione procedit, quod tradit Canc. *var.* 2. *c.* 2. *n.* 238. quod valet facta sponte die feriato, tu cogita.

Non autem procedit in confessione facta in litis contestatio- 11 ne, seu super positionibus, quia ista non habet viam executivam, sed sententiam post se exposcit, & ea venit ferenda, Abeccles. *d. obser.* 45. *n.* 6. *& seqq.* Vela *d. disert.* 23. n. 55. Ciroch. *discept.* 77. *n.* 64. Fragos. *de regim. Resp. Christian. p.* 1. *lib.* 5. *disp.* 12. §. 12. n. 6. *&* 7.

Unde emanavit differentia istarum confessionum judicialium, 12 quod facta, primo modo oblato libello, nec contestata lite, sed ex abrupto, ac sponte, censetur sententia interlocutoria, & ipsa tollit controversiam extrajudicialem, non tamen definit causam, quæ non erat; facta autem post oblatum libellum, ac post litem contestatam in positionibus, aut aliis meritis processus, definit totam causam, & dicitur sententia definitiva, Abeccles. *d. obser.* 45. n. 12.

Ista sane confessio (de qua in nostro statuto) ad fruendum 13 privilegio paratæ executionis, requiritur quod sit facta in loco judicii, & coram judice, taliter quod etiam facta in loco judicii, & apud acta, absente Judice, vel præsente Judice extra locum judicii, executivam viam non meretur, Abeccles. *d. obs.* 45. *n.* 20. *& seqq.* Hunni. *d. tit.* 16. *c.* 2. *n.* 17. *& seqq.* Pau. Jordan. *de Judic. lib.* 14. *tit.* 15. *n.* 21. Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p.* 1. 14 *lib.* 5. *disp.* 12. §. 12. *n.* 10. *& seqq.* Et si ad hoc ut probet, licet

facta

facta coram Judice; requiratur, quod adsint testes, ut examina, & ad hoc vide Cancer. *var. 2. c. 2. nu. 239. & seqq.* & Brilla. *ad consuetud. Neapol. tit. 16. c. 3. nu. 122. & seqq.* maxime *num. 151. & seqq.* Paa. Jordan. *ubi supra per tot.*

Iste sic in judicio civili sponte confessus, non appellat, Do- 15
ctissimus Altimar. *de nullitatib. rubr. 4. q. 11. nu. 7. & seqq.* ubi in toto capite hanc materiam cum suis ampliationibus, & limitationibus tradit.

DE POENA PETENTIUM PLUS DEBITO, SIVE NEGANTIUM debitum jam solutum. *Rubrica XVII.*

SI quis solutionem, aut satisfactionem debiti in totum, vel in partem sibi factam negaverit, vel fraudulenter petierit plus debito, & deinde constet in aliqua parte Judicii de calumniosa petitione, sive negatione satisfactionis, puniatur ultra refectionem interesse Parti, in libr. xxv. pro parte Cameræ Ducalis, pro alia vero medietate Parti, a Judice in expeditione causæ applicandis.

S U M M A R I U M.

1 *Plus debito dicitur peti quatuor modis, re, causa, loco, & tempore.*
2 *Petens plus debito punitur diversimode de jure communi.*
3 *Pœna petentis plus debito non habet locum stante clausula salvo jure.*
Neque stante clausula omni meliori modo, n. 4.
5 *Pœna petentis plus debito ut sit locus, requiritur probatio fraudis, vel doli.*
Fraus autem non præsumitur, n. 6.
Neque intrat dicta pœna, quando petitio facta fuit per Procuratorem, num. 7.
Et quando petens successerat in jus alterius, n. 8.
Licet aliqui contrarium teneant, n. 9. & n. 16.
Neque intrat in cessionario plus petente, n. 17.
10 *Pœna plus petentis debito non est locus, si petens convincatur ex propria confessione.*
Neque dicta pœna habet locum, nisi debitum petatur in judicio, num. 11.
12 *Petens plus debito a quo tempore desistere possit.*
Et vigore dicti statuti intrat pœna per solam petitionem, num. 13.
14 *Pœna negantis debitum jam solutum, & illud petentis quando sit locus.*
15 *Pœna plus petentis debito in Cathalonia non practicantur, sed loco earum condemnatio in expensis.*

A N N O T A T I O.

1 PLus debito peti dicitur quatuor modis, nempe re, causa,
loco, & tempore, uti habetur in §. *plus autem, cum §. seqq. Instit. de action.* & not. Farinac. *in fragm. crim. litter. C. nu. 743.* & Marescot. *variar. resol. lib. 2. cap. 231. in princip.* Ursell. *in exam. apum concl. 45. n. 2. & seqq.*
2 Quod petens plus debito de jure communi puniatur pœna
stellionatus, & aliquando in amissione crediti, & in expensis tradunt Hond. *cons. 109. n. 35. lib. 1.* Ludov. *dec. Perus. 51. nu. 1. & seqq.* & quoad expensas Farinac. *in d. fragm. crim. litt. C. n. 744.* Cancer. *variar. resol. p. 2. cap. 6. n. 23.* Quæ tamen pœna non habet locum, quando in petitione fuit ap-
3 posita Clausula *Salvo jure, &c.* ut not. Hond. *dict. cons. 109. nu. 36.* Ludov. *dict. dec. 51. in fin.* & Ursell. *in d. concl. 45. n. 29.* & quando adest in petitione Clausula *Omni meliori mo-*
4 *do, &c.* quia tunc sustinetur petitio in eo, quod vere debetur, Ludov. *dec. Perus. 117. num. 3.* Fontanell. *de pact. nupt. claus. 4. glos. 21. p. 1. nu. 45. & seqq.* & Ursell. *d. concl. 45. nu. 29.* qui *n. 4.* dicit non excusare clausulam *In circa.* Hodiern. ad Surd. *dec. 65. n. 4.* ut autem intret d. pœna con-
5 tra petentem plus debito requiritur probatio fraudis, vel doli, ut habetur etiam in hoc statuto, ut not. Ludov. *in dict. dec. 51. n. 4. & 11.* Farin. *fragm. crimin. litt. C. nu. 742.* & Hodiern. ad Surd. *d. dec. 65. in princ.* Ursell. *d. conclus. 45.*
6 *n. 19.* Quæ tamen fraus non præsumitur in dubio, ut docent Socin. Jun. *cons. 178. n. 23. lib. 2.* Gabr. *cons. 8. n. 4. vol. 2.* late comprobat Masc. *de probat. concl. 814. nu. 2. vol. 2.* Cy-
7 riac. *contr. 581. n. 61. & seqq.* Prout non videtur esse locus dispositioni hujus statuti, quando petitio facta fuit per Procuratorem, qui non dicitur habere mandatum ad faciendum incidere dominum in pœnam, Ludov. *d. dec. 51. nu. 5.* Cyriac. *controv. 327. n. 10. & seqq. & n. 54.* qui dant concordantes,
& quando petens plus debito successit in jus alterius, quo 8
casu præsumitur ignorantia, ut voluerunt Coras. *in l. 1. §. Si stipulanti in fin. ff. de verb. oblig.* & Ludov. *d. dec. Perus. 51. n. 12.* licet in hoc contrarium teneat Cancer. *var. resol. p. 2.* 9
c. 6. nu. 23. dicens, ita in illo Senatu fuisse judicatum.
Pœna autem petentis plus debito non habet locum quando 10
petens convinceretur de plus petitione ex propria confessione, sed solum si convincatur per veras probationes adversarii, Crav. *cons. 325. n. 10.* Rolan. *cons. 71. n. 40. vol. 1.* ubi testatur de communi opinione, plene Cyriac. *contr. 327. nu. 14.*
Et dicta pœna non habet locum, nisi indebitum petatur in 11
judicio, & usque ad litis contestationem, non autem si petatur extrajudicialiter, Capyc. *decis. 49. num. 4.* & bene comprobat Cyriac. *dict. contr. 327. nu. 49. & 50.*
Usque vero ad quod tempus actor desistere possit a petitio- 12
ne plus debiti ad effectum evitandi pœnam, volentes aliqui id fieri posse usque ad litem contestatam tantum, ut tenet Jas. *in §. tripl. n. 24. instit. de action.* alii vero id fieri nullo modo posse, alii vero extendunt dictam facultatem usque ad sententiam, quam opinionem veriorem dicit Marescot. *var. resolut. lib. 2. c. 31. n. 11. & seqq.* & etiam relaxato mandato, dummodo ante factam executionem sentit Farinac. *in d. fragm. crim. litt. C. n. 734. & seqq.* Itaut secundum opinionem Jas. *in d. §.* 13
tripl. intret pœna, petentis plus debito a statuto nostro per solam petitionem, & non requiratur exactio, cum dictum statutum puniat actum non consummatum, hoc est solam petitionem, ut sentit Farin. *in d. Fragm. crim. litt. C. n. 736.*
De negante vero debitum jam solutum, & illud petente, 14
qua pœna teneatur late agit Farin. *in frag. crim. litt. C. n. 725. & seqq.* ipsos consulas, & Ursell. *dict. conclus. 45. numer. 19. in exam. apum.*

A D D I T I O.

POEnæ autem istæ contra plus petentes statutæ a jure 15
communi, raro practicantur in hac nostra Provincia Cathaloniæ, ut tradit Cancer. citatus a nostro Conciolo *var. 2. c. 6. n. 23.* sed loco ejusdem practicatur condemnatio expensarum, ut tradit Ripoll. *ad prax.* Peguer. & ibi Meritissimus, ac Nobilis Senator D. Petrus de Amigant *rubr. 30. nu. 48.* ubi Crespi, & Cancer. cit.
Licet succedens in jus alterius, maxime agens, incidat in 16
hac pœna plus petendo, ut citato Cancer. tradit noster Conciolus *hic n. 9.* & Ripoll. ad Peguer. *d. rubr. 30. n. 49. & 50.* videndus Cresp. *obser. 47. n. 16. & seqq.* Tamen in cessiona-
rio plus petente non ita procedit, imo ab ea excusatur cessio- 17
narius, nisi postquam in causa liquet de plus petitione in ea insisteret, ac perseveraret, Olea *de cess. jur. in Miscel. post tit. 6. n. 31.* ubi *n. 26.* citat Doctores de hac pœna tractantes, quem & Barbos. *in leg. 1. unic. Cod. de plus petitionibus,* Formosin. *in tract. var. ad cap. unic. de plus petitio. per tot.* vide, qui late hanc materiam plus petentium tractant, signanter Cresp. *d. observ. 47. per tot.* Rovit. *ad pragm. 9. de falsis per tot.* ubi intelligentias hujus materiæ tradit, & alii, quos citat Merli. *obser. foren. obser. 49. n. 18. & seqq. & obser. 109. a n. 5.*

DE PRODUCENTIBUS JURA IN ULTIMA DILATIONE, & de Instrumentis de novo repertis. *Rubrica XVIII.*

SI quis instrumenta, aut privatas scripturas, seu Documenta quæcumque in ultima Dilatione, quæ ad probandum, & probatum habendum datur, produxerit, ac Parti, contra quam producuntur defensio tollatur, Volumus, quod illi nova dilatio (si petierit,) detur, vel data Judicis arbitrio prorogetur. Sicut etiam si post publicationem Processus, & ante consignationem factam Judici, Instrumenta de novo reperiantur, volumus, ea produci posse, & brevem terminum Judicis arbitrio Parti ad excipiendum assignari.

S U M M A R I U M.

1 *Æqualitas est servanda in judicio inter actorem, & reum.*
2 *Instrumentum dolo exhibere differens condemnatur in expensis.*
3 *Clericus differens allegare Clericatum coram Judice laico condemnatur in expensis.*
4 *Probationes novæ si fiant per debitorem, id licere etiam debet creditori.*
5 *Instrumenta de novo reperta produci possunt etiam post conclusionem in causa, & n. 9.*
Illa esse de novo reperta probatur juramento, n. 6.
Probatis tamen diligentiis de inveniendo, n. 7.
8 *Probationes novæ fieri possunt post finitam dilationem contra deducta, & probata in ultima die dilationis.*
Conciol. ad Statut. Eugubii.
Et etiam post dicitis testificatis ad concomitandum instrumentum noviter productum, n. 10.
11 *Juramentum de nova notitia non potest per Procuratorem præstari.*
12 *Scientia transacta in rem judicatam an possit propter instrumenta noviter reperta revocari.*

A N N O T A T I O.

MAgna cum ratione per statutum supradictum mandatur, 1
quod si producantur in judicio instrumenta in ultima dilatione, ut pars, contra quam illa producuntur, valeat se defendere, illa nova dilatio assignetur, vel jam data prorogetur, cum in judicio servanda sit æqualitas inter reum, & actorem tradit, & bene comprobat Fenzon. *ad Stat. Urb. lib. 1. c. 77. n. 3. 4. & seqq.*

& seqq. & Card. Tusch. *pract. conclus. litter.* E. *conclus.* 306. *num.* 1. & *seqq.*

2 Hinc videmus, quod si quis dal n Instrumentum, quod litis decisivum est, ad defatigandum adversarium in judicio exhibere distulerit, etiam si in causa obtineat, est in expensis condemnandus, ut docent Asin. *in pract.* §. 32. *lim.* 18. *n.* 2. Costa *de scient. & ignor. sent.* 1. *dist.* 21. *nu.* 11. & Carpan. *ad Stat. Mediol. lib.* 1. *c.* 55. *n.* 63.

3 Et pariter Clericus, qui in causa civili, quam habet coram Judice laico, dolose differat usque ad sententiam allegare Clericatum, debet condemnari in expensis, ut probant Asin. *in pract.* §. 32. *ampliat.* 61. *num.* 1. Gratian. *discept. for. cap.* 190. *nu.* 18. *par.* 1. & Sperell, *dec.* 18. *num.* 14. *par.* 1. saltem a Judice Ecclesiastico, Sperell. *loc. cit.*

4 Et si ad impediendam executionem novæ fiant probationes per debitorem, poterit etiam creditor novis juribus, & probationibus uti ad elidendas dictas probationes, Add. ad Gregorium XV. *decis.* 381. *num.* 12. Adden. ad Burat. *decis.* 560. *numer.* 19. Rota apud Pacif. de Salust, *decis.* 168. *numer.* 10. & 18.

5 Instrumenta autem de novo reperta produci posse, uti habetur in hoc statuto post conclusionem in causa, tradunt Maschard. *de probat. conclus.* 915. & Cancer. *var. resol. p.* 1.
6 *cap.* 19. *numer.* 9. qui dant concordantes. Quod vero Instrumenta fuerint de novo reperta probatur juramento producentis, Surd, *cons.* 268. *n.* 40. *lib.* 2. Maschar. *dict. conclus.* 925. *num.* 7. Odd. *de restit. in integr. par.* 2. *qu.* 76. *art.* 5. *per tot.*
7 Cancer. *dict. cap.* 19. *num.* 10. Debet tamen probari, aliquam fuisse adhibitam diligentiam de illis inveniendis sec. Menoch. *de arbitrar. casu* 241. *post princip.* & Surd. *dict. cons.* 268. *numer.* 4. *lib.* 2.

ADDITIO.

PRopter istam rationem positam in nostro statuto *ne defensio* 8
tollatur, fit, quod si pars in ultima die termini probatorii articulos obtulerit, & testes ministraverit, non obstante quod sit dilatio finita, concedatur terminus parti alteri ad deducendum, & probandum contra deducta, & allegata in ultima die dilationis, Ripoll, ad Peguer. *rubr* 16. *n.* 60. & *seqq.* ubi Cancer. *var.* 1. *c.* 20. *n.* 85. *vers. In ista probationum materia*, &c. citat.

Quod autem Instrumenta noviter reperta possint produci in 9
causa post publicationem processus, denunciationem, & conclusionem in causa, solo Juramento partis de nova notitia, tradunt præter citatos a nostro Conciolo Abecclesf. *observ.* Pedemont. *lib.* 1. *observ.* 104. *n.* 5. Matth. *de regim. Valent.* c. 10. §. 4. *n.* 4. & *seqq.* Hanni. *Encycloped. qu. tit.* 21. *c.* 3. *n.* 12. & *seqq.* & alii citati a Ripoll. *in prax.* Peguer. *rubr.* 17. *num.* 43. & *seqq.* Tamen si producuntur post dicta testificata, possunt ad comitandum instrumentum novas probationes produci, Manfrell. ad Capyc. Latr. *observ.* 178. *n.* 21. & *seqq.*

Istud juramentum de nova notitia instrumentorum reperto- 10
rum non potest præstari a Procuratore, nisi habeat speciale mandatum, Abecclesf. *d. observ.* 104. *n.* 6.

An autem sententia transacta in rem judicatam, propter 11
instrumenta noviter reperta, possit rescindi, & retractari, tradunt Carleval. Fontanel. Cevall. Gratian. & alii citati a nostro Meritissimo ac Nobili Regente Cortiada *decis.* 12. *nu.* 83. & videndi sunt citati per Villaplana. de Brach. Militar. *c* 6. *n.* 34. & *alii citati lib.* 3. *rubr.* 5. *nu.* 16. novissime Pegas *ad ordinatio Regn. Portugal. tom.* 7. *tit.* 87. *gloss.* 23. *ad* §. 21. *nu.* 26. & *seqq.* Carol. Rora *pract. conclus.* 35. *per tot.*

DE CONTUMACE, ET TENUTIS DANDIS.

Rubrica XIX.

CUm quis legitime citatus contumax fuerit, lis habeatur pro contestata, & procedi possit in causa ad instantiam Creditoris usque ad Sententiam inclusive, dummodo talis contumax citetur ad singulos actus, & sententiam. Quod si Creditor maluerit sibi dari Tenutam de bonis Debitoris contumacis, Judex servatis servandis committat uni Plazzario, seu Executori Curiæ, quod assignet Creditori tenutam ex primo Decreto pro summa petita, quarto pluri, expensis, & interesse; idemque Bajulus, sive Executor debent coram duobus Testibus, Creditorem, præcedentibus actis possessoriis, immittere in possessionem, ac deinde ad instantiam Creditoris prædicta omnia in actis referre Actuario, exprimendo nomen Creditoris, a quo fuit capta possessio, actus possessorios, pro qua quantitate, in qua Villa, sub quibus confinibus, & quibus præsentibus; Quam quidem Possessionem Creditor retinere possit usque ad sententiam, & interim lucretur fructus bonorum in tenutam acceptorum. Contumax vero possit possessionem prædictam recuperare, si venerit ante sententiam, vel post, infra quatuor menses, a die Adjudicationis, si ordinarie, sive summarie agatur: Si vero Executive infra mensem, Actore citato, & refectis sibi omnibus expensis legitimis, admittatur ad audientiam, & faciendum suas defensiones juxta formam Statutorum. Si vero Creditor virtute executionis obtentæ contra debitorem, voluerit satisfieri in bonis debitoris, poterit possessionem dictorum bonorum accipere: mediante persona Plazzarii, sive executoris modo superius expresso, pro ejus credito, & quarto pluri, ac expensis, Et tunc Creditor faciat fieri præceptum per Bajulum oretenus Debitori, vel ad Domum suæ solitæ habitationis, quatenus infra triduum dictam Tenutam reluere debeat: quo termino elapso, & Debitore non reluente, citetur ad videndum committi subhastationes, quas Judex, Creditore instante, committat; & fiant per Præconem Communis loco solito tribus diebus interpolatis, & in ultima die, juridica tamen, plus offerenti distrahatur. Tuncque iterum debitore citato, Judex assumendo Personam Debitoris dictam tenutam publico instrumento adjudicet Emptori ex secundo Decreto, exponendo nomine Debitoris Instrumentum cum solitis clausulis, promissione Evictionis bonorum, & cum aliis obligationibus apponi solitis, obligando personam, & bona dicti Debitoris, & mandet pretium solvi Creditori pro satisfactione sui Crediti: Qui Creditor teneatur recepto pretio, Debitorem, ac Emptorem respective quietare, cum cessione Jurium in forma ad favorem dicti Emptoris; Qua cessione omissa, omnino pro opposita in Instrumento censeatur.

Si vero Emptor non inveniatur, possit Creditor, citato Debitore petere a Judice, quod bona in tenutam accepta sibi in solutum pro credito ipsius, quarto pluri, ac expensis adjudicet, & Judex teneatur illa, modo quo supra, adjudicare, adhibita æstimatione facienda per homines communiter eligendos. Possit tamen debitor, si voluerit, eadem bona infra quatuor menses a die adjudicationis, si ordinarie, ac summarie actum sit, & si executive infra mensem, ut diximus, recuperare restituto pretio emptori, cum omnibus expensis, & interesse; Alias dicto termino respective elapso, bona, ut supra subhastata una cum fructibus, sint propria ipsius Empturis, nec restituere teneatur, sed de eis libere disponere possit: nisi Debitor probaverit rem esse venditam minus quam dimidium justi pretii; Quo casu restituto pretio Emptori, possit dicta bona recuperare. Si vero res vendatur pro majori pretio, quam Creditori debeatur, quod superest statim debitori restituendum erit; & si is recipere recusaverit, deponatur cum intimatione, penes alium ad instantiam debitoris, & si minus venderetur, adimpleatur de bonis debitoris.

Si autem Nomen Debitoris captum fuerit in tenutam, vel assignatum fuerit Creditori in solutum, Judex elapsis tribus diebus a die intimationis solvi faciat Creditori pro quantitate debiti, & expensarum, præcipiendo, vel aliter etiam personaliter cogendo dictum Debitorem, in tenutam acceptum, ita & taliter, quod in effectu solvat, si debitum sit purum, alias debito purificato, Cessio autem simpliciter facta Creditori a suo Debitore eatenus liberet primum suum Debitorem, quatenus creditum exigere possit. Quod si executio fiat in bonis mobilibus, facto per Plazzarium præcepto oretenus, vel ad Domum Debitoris, de reluendo pignore infra triduum, & eo elapso, citato ad videndum committi subhastationem, Judex eas committat faciendas tribus diebus successivis, ita tamen, quod ultima cadat in die Mercurii, vel Sabbati, & adjudicetur plus offerenti, modo jam declarato; ut plene habetur supra, sub Rubrica de officio Depositarii Pignorum: Ad quæ bona vendita, & adjudicata reluenda, Debitor habeat terminum decem dierum a die citationis ad videndum fieri solutionem pretii pignoris venditi. Et quia executio in pecunia quandoque fieri contingit, Volumus, quod statim deponatur penes dictum Depositarium, & Judex illam, citato Debitore, Creditori assignet.

SUMMARIUM.

1 *Statutum concedens adjudicationem bonorum cum augmento est validum.*
2 *Facultas reluendi rem subhastatam infra quatuor menses non est cessibilis.*
3 *Adjudicatio facta creditori pro credito est nulla sine æstimatione.*
Nec per eam transfertur dominium creditori, nu. 51.
4 *Statutum, quod res subhastata detur oblatori, procedit, si offerat justum pretium.*
5 *Lucrum quartæ partis debetur creditori, pro rebus adjudicatis, etiam de jure communi,*
Licet illam non dari in damnum creditorum posteriorum voluerint alii, num. 6.
7 *Creditor immissus ex primo decreto facit fructus suos.*
Secus de jure communi, num. 46.
Et non dicitur dominus, nec possessor, n. 45.
8 *Debitor volens recuperare tenutam debet expensas effectualiter reficere.*
Itaut non sufficiat fidejussio, num. 9.
10 *Expensæ contumaciales quæ dicantur remissive.*
11 *Subhastatio est nulla non intervenientibus tribus licitatoribus.*
Procedit de stylo Curiæ, alias secus, n. 12.
13 *Subhastatio est nulla non interveniente pecunia, & n.* 61.
Et per eam non efficitur emptor dominus, nec facit fructus suos, uno nummo deficiente, n. 62.

Nec

Nec extinguuntur hypotheca, n. 63.
Nisi creditas confentiat, n. 14.
Declara ut num. 15.
16 *Creditor in subhastatione non tenetur promittere de evictione.*
Itaut si non promiserit, de illa non teneatur, n. 17.
Limita, ut num. 18.
Et quando subhastatio non fuit rite, & recte facta, n. 19.
Et quando evictio supervenit in limine contractus, n. 20.
Tenetur tamen creditor, si de illa promiserit, n. 21.
Et secuta evictione potest emptor agere ad pretii restitutionem num. 22.
Et reviviscunt hypotheca, & obligationes, n. 54.
Et etiam contra fidejussores, n. 56.
Maxime si ita fuerit protestatum, n. 55.
23 *Debitor admittitur ad recuperationem tenuta elapso tempore infra unum diem.*
24 *Remedium l. 2. Cod. de rescind. vend. habet locum etiam in subhastatione.*
Et etiam in bonis mobilibus, n. 25.
26 *Creditor admittitur ad licitandum non solum in subsidium.*
Sed etiam una cum aliis, num. 27.
28 *Subhastatio pro majori summa debiti est valida, sed illud plus est dandum debitori.*
Alias subhastatio, & decretum sunt nulla, n. 29.
Secus si sint facta ultra summam debitam, n. 30.
Et est nulla, si sit facta ex falsa causa, pro indebito, & simil. num. 31.
32 *Statutum, & stylus loci, ubi fit subhastatio, est in easervandus.*
Quibus non servatis subhastatio est nulla, n. 33.
34 *Statutum circa subhastationem est ordinatorium.*
35 *Offerens subhastationem pro alio potest bona creditori retrocedere.*
36 *Emptor rei subhastatae non lucratur fructus, nisi a die liberationis.*
Nec in subhastatione venit pars colonica, n. 37.
38 *Pecunia non subhastatur, sed illa adjudicatur creditori.*
39 *Debitor volens rescindere subhastationem uti nullam, tenetur offerre debitum.*
40 *Excussio mobilium debet pracedere subhastationem.*
Fallit stante obligatione camerali, n. 41.
42 *Tertius comparens post subhastationem ad illam impediendam debet agere revocatoria.*
43 *Contumacia, & pœna illius in Cathalonia non sunt in usu.*
44 *Contumaces de jure communi quibus pœnis puniuntur.*
47 *Pignus Pratorium resolvitur per comparitionem debitoris cum oblatione expensarum, & cautione.*
48 *Pignus Pratorium, seu judiciale quando constituatur.*
Non tamen constituitur, quando creditori uti tertio, & extraneo licitatori adjudicatur, n. 49.
Licet tunc jus offerendi adhuc competat posterioribus creditoribus, num. 50.
52 *Terminus datus debitori ad reluendum pignus currit post finitam causam appellationis.*
53 *Pignorum Pratoriorum, & judicialium differentia.*
57 *Cessio simpliciter facta liberat cedentem, si cessionario solvatur.*
Et licet si non solvatur, si diligentia non adhibita fuit, & debitor cessus effectus sit non solvendo, n. 58.
59 *Creditor immissus ex secundo decreto an teneatur stare locationi per debitorem facta.*
66 *Creditor secundus an possit intentare remedium, leg. 2. Cod. de rescind. vend. absque cessione.*
64 *Res in executionem sententia subhastata, ea revocata in gradu appellationis, an recuperetur, seu ejus pretium, conciliatio Auctoris*, num. 65.
Bene tamen cum fructibus, sententia nulla existente, n. 66.
67 *Læsio enormissima intervenire potest in subhastatione, qua nullitatem causat, & restitutionem fructuum.*

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum concedens adjudicationem bonorum debitoris cum augmento pluris, quod sit validum tradunt Cyriac. *controv.* 393. *nu.* 19. *&* 20. ubi quamplures dat concordantes, Scacc. *de commer.* §. 1. *quæst.* 7. *par.* 2. *ampliat.* 6. *n.* 8. plene Posth. *de subhast. inspect.* 51. *nu.* 1. *& sequent.* ubi subjungit, quod dictum statutum est ordinatorium, ut ibi per eum, *num.* 6.

2 Facultas reluendi rem subhastatam infra quatuor menses concessa per hoc statutum non est cessibilis, cum sit privilegium personale. Ruin. *cons.* 72. *numer.* 3. *libr.* 1. Roman. *cons.* 484. *num* 2. *& sequent.* quos referendo sequitur, & late comprobat Thom. *decis. March.* 49. *num.* 19. 20. *& pluribus sequentibus.*

3 Adjudicatio autem facta creditori pro ejus credito, quod sit nulla cessante æstimatione, quæ requiritur ab hoc statuto propter periculum fraudis circa pretium in damnum debitoris, tradunt Gratian. *discept. forens. c.* 7. *n.* 22. *p.* 1. *& cap.* 686. *n.* 3. *par.* 4. Fenzon. *ad stat. Urb. cap.* 194. *nu.* 54. Ursell. & late comprobat Post. *de inspect.* 47. *n.* 22. ubi quamplures refert ita sentientes.

4 Statutum supradictum, quod res subhastata concedatur oblatori, habet locum, si ipse offerat justum pretium, alias secus, Seraph. *de privil. juram. privil.* 45. *n.* 3. Cæl. Don. *inter cons. dev. cons.* 85. *n.* 38. *&* 39. *lib.* 1. quos referendo sequitur Posth. *de subhast. inspec.* 34. *n.* 149.

5 Quod dictum lucrum quartæ partis debeatur creditori, cui *Conciol. ad Statut. Eugubii.*

bona pro ejus credito adjudicantur etiam cessante hoc statuto, cum creditor gravatus in uno, hoc est accipiendo unum pro alio, sit in alio relevandus, Fenzon. *dict. cap.* 194. *numer.* 61. *&* 62. Ursell. *in dict. conclus.* 52. *nu.* 15. Post. *dict. inspect.* 51. *num.* 55. Rota apud Barar. *decis.* 95. *nu.* 16. licet illam non 6
dari creditori in præjudicium aliorum creditorum posteriorum concurrentium, quando hæreditas non est solvendo, teneant Adden. ad Thesa *decis.* 158. *litt. H.* dicentes, ita fuisse decisum in illo Senatu.

Quod vero creditor possidens ex primo decreto faciat fru- 7
ctos suos, uti disponitur in hoc statuto, tradunt Bald. Felin. & Dec. qui testatur de communi opinione *in cap. consult.* 10. *de offic. deleg.* Neguf. *de pignor. part.* 2. *membr.* 3. *numer.* 15. Menoch. *de retinend. possess.* 3. *num* 177. *&* 178. ubi quamplures adducit concordantes etiam de communi opinione testantes, & dicit, dictum statutum esse validum, & hoc bene comprobat, quia statutum voluit contumacem in pœnam contemptus privare commodis fructuum, cum quibus pertransit Merlin. *de pign. lib.* 2. *qu.* 23. *nu* 29. dicens, simile statutum adesse in Civitate *Placentia*, *& Bononia*.

Adverte tamen, quod debitor, qui vult admitti ad recu- 8
perandam tenutam refectis expensis contumacialibus non sufficit, quod illas offerat, sed debet illas effectualiter reficere in manibus collitigantis, ita ut neque sufficiat verum, & actuale depositum, ut not. Merth. *de clauf. part.* 1. *cap.* 144. *n.* 1. Barbos. *de clauf. clauf.* 132. *n.* 2. & Rot. apud Pur. *dec.* 150. *in fin.* alias 114. *in correct. lib.* 1. & apud Greg. XV. *dec.* 492.
n. 9. prout neque sufficit fidejussio de illis reficiendis facta il- 9
larum liquidatione. Neguf. *de pign. in* 4. *membr.* 5. *par.* *n.* 10. Rauden. *decis. Pisa.* 16. Barbos. *dict. clauf.* 132. *nu.* 3. Quæ au-
tem dicantur expensæ contumaciales, vide per Berthac. *in re-* 10
pert. in verb. expensa contumacia, & Card. Tusch. *pract. conclus. litt. E. conclus.* 36. *per tot.*

Subhastatio autem est nulla non intervenientibus saltem tri- 11
bus licitatoribus, Posth. *de subhast. inspect.* 33. *num.* 52. Rota *dec.* 113. *n.* 14. *p.* 7. *rec. & in Romana Spolii domus* 19. *Januarii*
1615. coram Card. Pamphilio. Quod tamen procedit de sty- 12
lo Curiæ, alias secus, ut declarat plene Post. *d. inspect.* 33. *num.* 58. *& seqq.* ubi ideo dicit, esse in hoc attendendum stylum loci, ubi fit subhastatio, ut ibi per eum.

Venditio vero, quæ fit sub hasta, si fiat non præsente pe- 13
cunia, sed habita fide de pretio, est nulla, Grat. *discept. for. c.* 7. *n.* 5. *p.* 2. Posth *de subhast. inspect.* 3. *per tot.* late comprobans, & declarans Rota apud Gregor. XV. *dec.* 23. *per tot. & dec.* 369 *n.* 4. & apud Cenc. *de cens. dec.* 536. *n.* 12. *& seqq.* & plures aliæ relatæ per Posth. *dict. inspect.* 37. *nu.* 1. etiam si ab oblatore essent accollata debita, Giurba *dec.* 53. *n.* 3. Mangil. *de subhast. q.* 53. *n.* 6. *& q.* 168. *n.* 1. Posth. *d. inspect.* 33. *n.* 32.
& seqq. Rota apud Post. *dec.* 64. *nu.* 11. Nisi tamen creditor 14
consentiat, ut illa fiat non præsenti pecunia, vel quod habeatur fides de pretio, quia tunc est valida, Grat. *discept. foren. d. c.* 7. *n.* 6. *p.* 1. *& c.* 321. *n.* 5. *par.* 2. Ursell. *in exam. apum conclus.* 52. *n* 60. Posth. *de subhast. d. inspect.* 37. *n.* 47. *& seq.* Verbum autem pecuniæ in subhastatione non intelligitur stri-
cte pro pecunia, quæ ad numerum datur, sed pro satisfactione, 15
ut declarant Grat. *discept. forens. c.* 326. *num.* 14. plene Posth. *inspect.* 37. *num.* 51. *& seqq.* & Rota apud Greg. XV. *dec.* 28. *numer.* 1.

Creditor in rei subhastatione, & pignoris venditione non 16
tenetur promittere de evictione, Fontanel. *decis.* 222. *nu.* 13. Post. *de subhast. inspect.* 63. *numer.* 1. Mangil. *de evict. qu.* 43. *num.* 3. *& seqq.* & dum non promisit, de illa non tenetur,
Mangil. *dict. quæst.* 44. *num.* 3. *& seqq.* Merescot. *var. resol.* 17
lib. 2. *c.* 134. *num.* 3. Thom. *decis. Marc.* 81. *num.* 12. ple-
ne Posth. *dict. inspect.* 63. *num.* 2. Rota *decis.* 281. *numer.* 3. 18
p. 2. *divers.* Tam in pignore judiciali, quam Prætorio, Mangil. *de evict. dict. quæst.* 44. *n.* 3. Posth. *dict. inspect.* 37. *n.* 5. licet creditor teneatur, quando non præstat illa quatuor, de quibus per *gloss. in l.* 1. *in verbo. Cum jure, & in verbo Jure creditoris, Cod. credit. evict. pign. non debe.* Mangil. *dict. qu.* 44.
num. 5. Magon. *decis. Floren.* 23. & quando subhastatio non 19
fuit rite, & recte facta, Thom. *decis. Marc.* 81. *numer.* 14. Fontanel. *decis.* 223. *num.* 18. & late declarat Posth. *de subhast.*
dict. inspect. 63. *num.* 3. *& seqq* & quando periculum evictionis 20
supervenit in limine contractus, quia tunc emptor potest pretium retinere, donec fuerit securus. Thom. *dict. dec.* 81. *n.* 7. *& seqq. & n.* 13. *& seqq.* Sperell. *dec.* 78. *nu.* 10. Fontanell. *d. decis.* 222. *n.* 17. Posth. *d. inspec.* 63. *num.* 34. *& seqq.* & Ro-
ta *dec.* 281. *num.* 35. *par.* 2. *divers.* Proot tenetur creditor de 21
evictione, si illam promiserit, Mangil. *de evict. dict. quæst.* 44. *num.* 4. *&* 8. Fontanell. *dict. decis.* 222. *nu.* 9. *& seqq.* Post. *dict. inspect.* 63. *num.* 39. & Rota *dec.* 504. *n.* 2. *par.* 3. *rec.* & postremo quia secuta evictione rei venditæ sub hasta potest
emptor agere contra creditorem, & cui fuit facta solutio ad 22
pretii restitutionem cum expensis, Thom. *d. decis.* 81. *nu.* 6. 11. *&* 19. Fontanell. *dict. dec.* 222. *num.* 16. *& d. dec.* 223. *nu.* 19. *& seqq.* Posth. *dict. inspect.* 63. *n.* 45. *& seqq.* ubi aliquas affert restrictiones, quas vide ibi per eum, & Rota *dec.* 190. *n.* 8. *par.* 3. *recent.*

Dum vero dictum statutum concedit debitori tempus quatuor 23
mensium ad reluendum in causis ordinariis, & unius mensis in causis executivis, & quod dicto tempore elapso debitor amplius non admittatur, quod si elapsus sit unus tantum dies, quod die sequenti debitor admittatur, secus si elapsi sint plures, vo-

luerunt Luc. Pratt. in pract. cap. libr. 8. c. 2. n. 54. & Scacc.
de judic. lib. 1. c. 96. num. 42.]
Et dum in dicto statuto mandatur, quod in subhastatione ha-
bet locum remedium, l. 2. C. de rescind. vend. concordat cum
34 jure communi, quo attento dict. remedium habet locum et-
iam in subhastatione interveniente læsione ultra dimidium, ut
post Gabriel. commun. conclus. de empt. & vendit. concl. 1. n. 65.
Ant. Gomez variar. resol. tom. 2. c. 2. n. 23. Vinc. de Franch.
dec. 54. n. 10. & seqq. ubi testatur de communi opinione, &
Post. de subhast. inspec. 49. n. 72. & seqq. ubi declarat contra-
riam opinionem habere locum in dubio non consito de læ-
sione, cum illa in subhastatione non præsumatur, secus si con-
35 stet expresse de læsione, ut ibi per eum, cum quibus per-
transit Rota apud Card. Cavaler. decis. 87. nu. 3. Quæ con-
clusio procedit etiam in bonis mobilibus, ut declarat Cagnol.
in l. 2. n. 160. Cod. de rescin. vendit. & læsione stante dictum
remedium habere locum in subhastatione, tenet etiam D. de
Luca in Theatr. verit. & just. to. 7. in tit. de empt. & vendit.
disc. 16. n. 4. & disc. 28. n. 2.
26 Creditor autem admittitur ad licitandum non solum in subs-
sidium alio oblatore non existente Mangil. de subhast. q. 154.
n. 3. & seqq. ubi testatur de communi opinione, & qu. 166.
n. 6. Ursell. in exam. apum, conclus. 52. n. 13. in apostil. la-
te Post. de subhast. inspec. 32. n. 18. & Rota apud eum dec. 19.
27 n. 10. & dec. 67. n. 8. Sed etiam una cum aliis. Ursell. in
dict. conclus. 52. num. 12. in apostil. Adden. ad Gregor. XV.
dec. 12. n. 3. Scacc. de judic. lib. 1. c. 97. n. 40. & bene de-
clarat Post. dict. inspec. 32. n. 21. & seqq. ubi dat concordan-
tes, licet si emptor non inveniatur, possit sibi rem adjudica-
ri facere, ut post Mart. & Novar. per eum adductos probat
Posthi. ibidem, num. 9.
28 Subhastatio tamen facta pro majori summa debiti non est
nulla, sed illud plus debet restitui, vel deponi, ut disponi-
tur in hoc statuto, Carpan. ad Stat. Mediol. libr. 1. capit. 166.
num. 31. & seqq. & cap. 248. n. 15. Mangil. de subhast. q. 58.
n. 7. Giurb. dec. 65. n. 8. Post. de subhast. inspect. 39. n. 18.
& seqq. Rota apud Zach. de societ. dec. 60. n. 12. & dec. 545.
29 num. 6. part. 2. recent. Alias subhastatio, & decretum desu-
per factum est ipso jure nullum, Giurb. decis. 53. numer. 4.
Mangil. de subhastat. quæst. 68. numer. 7. Post. dict. inspec. 39.
num. 20. & eo magis stante statuto Posth. ibid. num. 20. Ro-
ta apud eum decis. 69. num. 30. & seqq. Si vero mandatum,
30 seu subhastatio sit facta ultra summam debitam etiam in mo-
dico sunt nullæ, Posth. de subhast. inspect. 50. in princip. Rota
apud Gregor. XV. decis. 198. numer. 2. & 319 numer. 3. &
decis. 373. num. 2. & decis. 480. num. 5. & decis. 485. n. 4.
31 Sicuti etiam est nulla, si illa sit facta ex falsa causa, pro in-
debito, pro debito jam soluto, ut post Bartol. Bald. Augustin.
Bertaz. Sylva. Decian. Odd. Cur. Jun. Purpur. Peregr. Ro-
lan. Ruin. Paris. Becc. Caball. & alios plures per eum ad-
ductos late firmat Posth. de subhastat. dict. inspec. 50. num. 9.
& sequent.
32 In subhastationibus est servandus stylus, & statutum loci,
ubi bona subhastantur, Gratian. discept. forens. cap. 7. num. 2.
& seqq. parc. 1. Niger. de subhast. cap. 2. §. 4. n. 8. & seqq.
Posth. de subhast. inspec. 24. num. 30. & seqq. & ante nu. 12.
& seqq qui dant concordantes, etiam si fiat instante Clerico,
vel persona privilegiata, ut post Papp. Amat. Rodec. & So-
33 la per eum adductos firmat Niger. de subhast. dict. §. 4. n. 9.
Quo stylo, seu statuto non servato subhastationem esse nullam
cum omnibus inde secutis tradunt Carpan. ad Stat. Mediol.
lib. 1. cap. 148. n. 3. Gratian. discept. forens. d. cap. 7. n. 2. 3.
& seqq. & num. 13. & cap. 545. nu. 3. 7. & 20. Ursell. in
exam. apum, conclus. 53. num. 59. & alii plures, quos refert,
& sequitur Posth. de subhast. inspec. 24. num. 5. late compro-
bans, & Fenzon. ad Stat. Urb. cap. 194. num. 45. & seqq. &
cap. 195. num. 21.
34 Statutum autem supradictum disponens circa subhastationem,
& illius solemnitates est ordinatorium, non autem decisorium,
Gratian. discept. forens. d. c. 545. nu. 20. Post. de subhast. dict.
inspect. 24. n. 28. & Rota apud Dunan. dec. 445. nu. 19. &
Roc. post Posth. de subhast. decis. 94. n. 7.
35 Offerens vero subhastationi pro alio, si bona ei remaneant,
potest illa creditori retrocedere, etiamsi obtulerit nomine
proprio, Mangil. de subhast. qu. 47. nu. 20. Posth. de subhast.
inspec. 32. n. 46. & seqq. ubi declarat, Rota post eum dec. 26.
in fin. & dec. 67. in princ.
36 Quibus addo, quod emptor rei subhastatæ non consequitur
fructus, nisi a die deliberationis, Alin. in execut. §. 4. c. 30.
Mangil. de subhast. qu. 96. per tot. Peregrin. de jure fisc. lib 6.
tit. 4 nu. 34 & seqq. Post. de subhast. inspec. 52. nu. 31. Sed
inexacti, & maturati ante deliberationem spectant ad debito-
rem Post. d. inspec. 52. num. 31. Rota apud Burat. decis. 703.
n. 7 & decis. 735. n. 2. Prout neque venit in subhastatione
37 pars colonica, nisi debitor suis expensis fundum coleret, ut
tradunt Peregr. de jure fisc. dict. tit. 4. nu. 32. & Post. dict.
inspect. 52. num. 44. & seqq.
38 Quod vero, quando fit exerutio in pecunia, illa non sit
subhastanda, sed Judex debeat illam assignare creditori, uti
disponitur etiam in hoc statuto in fine, tradit etiam Grat.
discept. forens. cap. 811. num. 9. & seqq par. 5. ubi extendit,
idem fieri debere in aliis mobilibus, quorum pretium est cer-
tum, quia quotidie illa habeantur venalia in foro publico, ut
sunt frumentum, lardum, oleum, caseum, & similia, &
prosequitur Post. de subhast. inspect. 7. num. 26. & plurib. seqq.
bene comprobans.
Debitor autem qui vult rescindere subhastationem, vel ad- 39
judicationem uti nullam tenetur offerre debitum una cum
accessionibus, ut tradunt Gratian. discept. forens. cap. 16. n. 37.
& sequentib. part. 1. Posth. de subhastat. inspect. 17. num. 217.
& seqq. ubi dat concordantes & Hodiern. ad Surd. decis. 46.
numer. 1.
Debet tamen præcedere excussio mobilium, ut deveniri pos- 40
sit ad subhastationem immobilium, ut tradunt Grat. discept.
forens. c. 7. n. 25. p. 1. Fenzon. ad Stat. Urb. c. 193. n. 5. &
c. 194. nu. 64. & c. 195. nu. 1. 2. & seqq. Mangil. de evict.
q. 192. nu. 43. plene Post. de subhast. inspect. 24. nu. 2. & 3.
Rota coram Marc. Andr. dec. 8. n. 5.
Quod tamen non habet locum stante obligatione camerali, 41
& in aliis casibus, quos recenset Gratian. d. c. 7. nu. ... &
seqq. Post. dict. inspect. 14. n. 20. & seqq. ubi dicit, dicto or-
dine non servato subhastationem non esse nullam, sed dari
appellationem, & num. 42. & seqq.
Quibus addo pro coronide, quod tertius comparens post 42
subhastationem, non potest illam impedire, sed debet agere
ordinarie actione revocatoria, vel rei vendicatione, ut decla-
rant Salust. in pract. lib. 1. c. 44. n. 3. & 6. Mangil. de sub-
hast. c. 160. n. 15. Posth. de subhast. inspect. 18. num. 270. &
seqq. & Rota apud eum dec. 104. n. 10. faciendo plenas pro-
bationes, & per tres conformes, Post. ubi supra.

ADDITIO.

Contumacia, & pœnæ illius in hac nostra Provincia Ca- 43
thaloniæ non sunt in usu, sed reo non comparente pro-
ducitur per actorem libellum, & prosequitur lis, ac si reus
comparuisset Peguer. in prax. rubr. 7. per tot. & ibi Ripoll.
n. 3. & 4. ubi Fontanel. Cancer. & alios citat.
Itaque de jure communi variis pœnis puniuntur contuma- 44
ces, inter quas est tradita hic in nostro statuto, immittendo
actorem in possessionem aliquorum bonorum rei conventi jux-
ta quantitatem crediti petiti in actionibus personalibus, &
in realibus, rei petitæ, & deductæ in judicio, Abecclesf. obs.
Pedemont. lib. 1. obser. 136. n. 7. & seq. Hunni. Encyclopæd. jur.
p. 2. tit. 8. c. 7. a nu. 26. Antun. Portugal. de donation. Reg.
p. 3. cap. 38. n. 50. Oliva de for. Eccles. p. 3. qu. 26. per tot.
novissime Capuci. in prax. tom. 2. p. 1. art. 6. n. 115. & seq.
Pax. Jordan. lucubra. tom. 3. lib. 14. tit. 13. n. 188. & 210.
Permosin. in tract. var. in tit. de dolo, & contumacia, & de
sequestr. possess. ubi per plures quæstiones late Matth. Berlich.
conclus. jur. tom. 1. conclus. 17. a n. 23.
Et ita propter contumaciam rei conventi immissus in pos- 45
sessionem, seu salvianum intentando, avocando possessionem
rei hypothecatæ, non dicitur dominus, sed detentor, & di-
citur possidere pro illo, adversus quem immissionem obtinuit,
Rota Recen. decis. 381. nu. 1. part. 19. & decis. 700. num. 2.
p. 18. tom. 2. Antun. Portugal. de donationib. Reg. p. 3. c. 38.
n. 51. Oliva d. qu. 26. num. 46. unde est, quod inspecto ju- 46
re communi, fructus non facit suos, sed solum prætorium pi-
gnus constituitur, Hunni. dict. capit. 7. numer. 40. Zach. ad
Galles. de obligat. cameral. quæst. 37. numer. 88. Merlin. de pi-
gnorib. lib. 5. tit. 45. num. 40. Rota Recent. part. 19. dec. 381.
numer. 1. & sequent. Bonden. collect. legal. 14. numer. 174.
Pax. Jordan. ubi supr. numer. 199. 211. & sequent. Oliva dict.
quæst. 26. num. 49.
Hoc sane casu pignoris prætorii procedit, quod traditur a 47
nostro Conciolo hoc num. 8. & expresse continetur in statuto,
videlicet quod ipsum resolvitur per comparitionem rei, sive
debitoris, refectis expensis, & præstita cautione de juri stan-
do, & judicatum solvendo, ut tradunt Abecclesf. dict. observ.
136. nu. 9. Portugal. ubi supra nu. 52. Pax. Jordan. ubi supra
n. 205. Oliva d. qu. 26. num. 54.
Pariter pignus quoque prætorium, seu ut aliqui dicunt, 48
judiciale, judicatur, quando res, quæ est capta pro executio-
ne, consignatur a Judice creditori, vel alteri tertio per eum
supposito, & hoc casu quandocumque debitori offertur pecu-
nia debita cum usuris, & expensis, ipsi restituitur res cum
fructibus perceptis, tuncque pignus est restituendum debitori
offerenti debitum cum usuris, ut pluribus citatis tradit Salgad.
in labyr. cred. p. 1. c. 10. n. 14. & seqq. Abecclesf. observ. Pe-
demont. lib. 1. obser. 149. n. 3. & 6. ubi nu. 7. limitationem
tradit Hermosil. glos. 7. l. 52. tit. 5. p. 5. n. 13. Antun. Por-
tugal. ubi supra n. 54. Emin. de Luca ubi proxime n. 5. Arias
de Mesa var. resol. lib. 1. c. 6. n. 5. & c. 8. nu. 8.
Non tamen hoc procedit, quando res capta pro executione 49
creditori adjudicatur tanquam plus offerenti, & uti extraneo
ementi, quo casu non pignus, sed vera venditio contracta cen-
setur, & tunc creditor tutus est, nec res ab eo recupera-
tur, etiam quantitatem, expensas, & usuras offerendo, Sal-
gado ubi proxime num. 16. & seqq. Abecclesf. dict. observat. 149.
n. 8. & seqq. Arias de Mesa var. resol. lib. 1. cap. 7. nu. 2. Pax.
Jordan. ubi supr. num. 207. Merlin. contr. foren. cap. 68. num. 3.
& seqq. tom. 2. Posth. de subhast. in addit. ad inspect. 54. nu. 5.
Eminen. de Luca de empt. & vend. discur. 31. per tot. Bene ta-
men tradunt Doctores, posterioribus creditoribus compete- 50
re jus offerendi contra creditores ementes, etiamsi anterio-
res, & ut tertium licitantes, quod tu examina penes Vincen.
de Franch. decis. 69. & ibi Adden. signanter Carol. Ant. de
Luca,

Luca, ubi Merlin. Marin. & alios citat, *& obser.* 224. *&* 450. Pilaja. *decis. canon. lib.* 2. *decis.* 9. *a numer.* 92. Arias de Mesa *var. resol. cap.* 6. *&* 37. Carol. Rota *pract. conclus. conclus.* 23. *num.* 1. *& seqq.* Merlin. *controv. forens. cap.* 68. *nu.* 6. *tom.* 2. novissime Brilla *ad consuetud. Neapol. tit.* 24. *c.* 1. *n.* 115. *& seqq.* Posth. *ubi supra num.* 6. *& seqq.* Scoppa. *ad decis.* Grat. *observat.* 66. *per tot.* maxime *num.* 41. ubi latissime Meli. ad Castill. *de aliment. cap.* 49. *num.* 7. *& seqq.* & hæc invenies penes citatos a Doctissimo Altimar. *ad libr.* 3. *consil. Rovit. observ.* 12. *numer.* 3. *&* 4. hancque quæstionem tractat Olea, *in noviss. addit. ad tract. de cess. jur. ad tit.* 4. *quæst.* 3. *n.* 18. quos consule.

51 Si tamen creditor non uti tertius licitet, nihilque offerat, sed ob non inventum emptorem ei res capta pro judicato in solutum detur, tunc præcedere debet æstimatio, taliter quod datio in solutum ea non facta non valeret, nec dominium in creditorem transiret, Salgad. *in labyr. credit. part.* 1. *cap.* 22. *num. fin.* Hunni. *par.* 2. *tit.* 24. *n.* 27. Hermosil. *ubi supra n.* 15. 21. *& seqq.* Altimar. ad Rovit. *lib.* 2. *consil.* 40. *nu.* 2. Tondut. *quæst. civil. cap.* 28. *n.* 2. Mangil. *de subhastatio. qu.* 159. *num.* 1. *& seqq.* novissime Carol. Anton. de Luca *ad discept. Gratian. animadver. ad cap.* 7. *num.* 7. *& seqq.* ubi tradit, an debeat præcedere æstimatio subhastationem bonorum, Marotta *discept. foren. cap.* 32. *nu.* 29. Duran. citatus a nostro Meritissimo Senature D. Petr. de Amigant. *in addit. ad prax.* Ripoll. *post rubr.* 4. *form.* 21.

52 Unum nota, quod isti quatuor, & unum menses respective, præfixi debitori ad reluendum pignus venditum currunt post finitam causam appellationis interpositæ a Sententia adjudicationis dictæ rei captæ in executionem, si appellatio interposita fuerit, ut post Mangil. Possb. & alios tradit Abecclesia *d. obser.* 149. *nu.* 19. & ad ista vide novissime Borgia. *investigatio. contra* Fabr. *tom.* 1. *lib.* 6. *c.* 2. *per tot.* ubi *n.* 11. tradit, quod etiam post quadrimestre superseditur per duos menses in venditione pignorum, ac etiam per tempus ad arbitrium Judicis, quod in hac nostra Provincia non video practicari, sed instante vincente, bona capta in executionem subhastantur, & pervenitur ad eorum distractionem, nisi condemnatus quantitatem, & expensas interim offerat, ac realiter solvat, ad quod vide Arias de Mesa *libr.* 1. *variar. resolut. cap.* 7. *num.* 16.

53 Alia inter cæteras adest differentia inter pignora ista prætoria, & judicialia; illa autem, uti supra dictum est, nullum dominium, nec possessionem tribuunt creditori, sed solam retentionem, ut ex fructibus possit satisfieri; hæc autem quando in subhasta, seu aliter sunt data in solutum creditoribus, plenum dominium per ipsam effectivam, ac realem traditionem possessionis ipsis tribuitur, & ex fructibus satisfiunt, extinguunturque hypothecæ, ut pluribus citatis tradunt Salgad. *in labyrin. credit. p.* 1. *c.* 18. *a n.* 8. *& p.* 3. *c.* 2. *n.* 52. Marin. *lib.* 1. *res.* 119. *n.* 17. Rota post Torre *de pact. futur. success. dec.* 103. *n.* 13. Hermosil. *glos.* 7. *l.* 52. *tit.* 5. *p.* 5. *nu.* 14. *& seqq.* Pilaja *decis. canon. lib.* 2. *dec.* 9. *n.* 97. Bonden. *d. collect.* 14. *n.* 198. *& seq.* Scoppa ad Grat. *obser.* 13. *n.* 46. *& seqq.* Mangil. *dict. qu.* 159. *n.* 15. *& seqq.* Possb. *de subhast. inspec.* 54. *n.* 5. & ita fuit decisum in nostro Regio Senatu die 24. *Octobris* 1673. referente Magnifico Josepho Aleny in causa Plebani Ecclesiæ Balagarii, contra Priorem Confratriæ Beatæ Mariæ Veteris, & Sancti Pauli in claustris Sedis Ilerdæ, Scriba Pellicer.

54 Verum est tamen, quod pignoribus evictis a creditoribus, reviviscunt, seu imo continuantur hypothecæ, & obligationes, pro quibus fuerunt ea data in solutum, si in casu evictionis fuerunt ipsæ reservatæ, & protestatæ, illorumque reviviscentia in dicto casu evictionis, pluribus citatis moderne Rota *Recen. p.* 19. *dec.* 384. *nu.* 8. *&* 9. & post Torre *de pact. futur. success. dec.* 103. *n.* 12. Rodoer. ad Marin. *cap.* 42. *a n.* 9. Deaart. *dec. Sardin. dec.* 77. *per tot.* Pilaja *dec. canon. lib.* 2. *dec.* 10. *de consib. par.* 8. *num.* 176. *& seqq. & in addit. ad consider.* 42. Iranæ. *de protestatio. nu.* 1. *& seqq.* novissime Castald. *consult. forens.* 133. *num.* 13. & citatis Fontanel. & aliis Carol. Anton. de Luca ad Vincent. de Franc. *observ.* 50. *nu.* 1. *& fere per tot.* Eminen. de Luca *de credito, & debito discur.* 32. *a nu.* 2. *&* 9. *& de consib. discur.* 25. *nu.* 3. *& seqq.* Mesa *var. resol. lib.* 1. *c.* 41. *a num.* 1. Fontanell. *de pact. clauf.* 5. *glos.* 8. *part.* 14. *nu.* 91. Meli. *observ. foren. obser.* 14. *nu.* 18. Manfrell. ad Capyc. Latr. *obser. ad decis.* 147. *num. fin.* Hodiern. ad Surd. *decis.* 266. *numer.* 13. *& seqq.* Palma Filius *consult.* 22. *n.* 1. *& seqq.* & ita declaravit R. Senatus referente Magnifico Michaele de Calders R. C. die 10. Septembris 1670. Scriba Congost, in causa Augustini de Berardo, contra Raymundum Bernat, & Raymundum Turres Ilerdæ, quæ fuit confirmata in causa supplicationis, referente Nobili Joanne de Carbonell. R. C. die 17. Decembris dicti anni 1670. & ad id sunt videndi, quos novissime citat Borgia *investigatio. contra* Fabr. *par.* 4. *lib.* 18. *cap.* 19. *num.* 8.

55 Quid autem si talis reservatio, & protestatio non fuerint factæ? vide Doctores citatos per Olea. *de cess. jur. tit.* 5. *qu.* 13. *n.* 23. & per Pilaja. *d. n.* 176. *vers. Quod si hoc non, &c.* Scoppa *ad decis.* Gratian. *observ.* 13. *n.* 51. *& seqq.* Eminen. de Luca *d. discurs.* 32. *n.* 11. *& seqq.* Rota apud Torre *de pact. futur. success. dec.* 103. *n.* 12. Rodoer. ad Marin. *obser.* 42. *tota.* Fontanell. *de pact. clauf.* 5. *gloss.* 8. *p.* 14. *num* 85. *& seqq.* Merlin. *controv.* 27. *per tot. tom.* 1. Hodiern. ad Surd. *dec.* 266. *per tot.* conducuntque tradita per Valeron. *de transact. tit.* 5. *q.* 5. *nu.* 8. Manfrell. *ubi supr. dict. num. fin.* Carol. Anton. de Luca *ad dict. Conciol. ad Statut. Eugubii.* *dec.* 50. Vincen. de Franch. *n.* 2. Conciol. *noster allegato.* 52. *a num.* 22. Arias de Mesa *var. resol. cap.* 38. *&* 39. *per tot. & per alios passim.*

Qua protestatione, ut dicitur, facta non solum contra principalem, reviviscunt primæva jura, sed etiam contra fidejussores, & tertios possessores, ut citatis Surd. Franch. Felic. Grat. Mastrill. & aliis tradit Pilaja. *d. dec.* 10. *de consib. part.* 8. *n.* 180. *in fin. & in d. consideg.* 42 Iranæ *nu.* 6. ubi Salgad. Guzman. & alios citat. Hoc sane quoad proprietatem, & usuras cessas die dationis in solutum, non autem quoad postea decursas a dicto die secutæ extinctionis; quia census semel extinctus in eventu evicti pignoris, non reviviscit in futurum, sed agitur ex contractu novato, ut citatis Carleval. Marin. Roderich. Tondut. Capyc. Latr. Giurb. & aliis, novissime tenet Rota *Recen. d. p.* 19. *d. dec.* 381. *n.* 6. 56

Cessio autem simpliciter facta, quod solum liberet debitorem cedentem, si creditum cessum exigatur, prout continetur in nostro statuto, est juri conforme, & ut certu stabilitur a Doctoribus, præcipue a Doctissimo Altimar. *ad consil. Rovit. to.* 1. *observ.* 75. *num.* 26. ubi Cancet. Tondut. Salgad. Grat. Scacc. Latr. Leotar. Merlin. Hodiern. & alios citat, & his, & aliis citatis, Olea. *de cess. jur. tit.* 7. *q.* 3. *num.* 18. *& seqq.* & pene metipsis citatis Vilaplana noster de Brach. Militar. *cap.* 4. *a num.* 122. ubi *num.* 132. *&* 133. decisiones nostri Senatus per extensum refert Pegas *resol. foren. cap.* 3. *nu.* 367. *& seqq.* Severin. *in addit. ad decis.* 360. Sanfelic. *lib.* 3. *pag. mihi* 174. *vers. Præfata non procedunt, &c.* ubi Fontanel. & alios citat Cresp. *observ.* 116. *num.* 129. ubi pariter Cancet. Fontanell. Salgad. & alios citat, novissime Manfrell. ad Capyc. Latr. *observ. ad decis.* 147. *num.* 24. *& seqq.* Joseph. de Rosa *consult.* 7. *n.* 4. Modern. Caputius *in prax. tom.* 1. *part.* 1. *cap.* 3. *art.* 3. *numer.* 89. *& seqq.* 57

Tamen ut iste simplex cessionarius regressum habere possit contra cedentem, debet docere de diligentiis factis contra debitorem, seu rem cessam, aliter si propter dilationem in exigendo debitor cessus non solvendo effectus fuerit, id damno dicti cessionarii cedet, si non ratione dominii, saltem ratione mandati suscepti neglecti, seu male administrati, quæ negligentia cessionario præjudicat, late suo doctissimo more Emin. de Luca *de credit. & debit. discur.* 64. *a n.* 8. præcipue *n.* 11. *& de dote discurs.* 7. *num.* 10. Merli. *observ.* 3. *nu.* 8. 9. 11. *& seqq. & observ.* 150. *nu.* 14. Rosa, & alii quos novissime citat Borgia *investigatio. contra* Fabr. *tom.* 1. *libr.* 2. *capit.* 1. *numer.* 16. ubi quid si exigibilitas fuerit promissa, & citatis Fontanel. Cyriac. Censib. Andreol. Hodiern. Possb. Gusman. Tondut. Salgad. Merlin. & aliis, Olea. *de cess. jur. titul.* 7. *qu.* 3. *num.* 37. & his metipsis citatis Vilaplana *dict. tractat. de Brach. Militar. dict. c.* 4. *num.* 144. *& seqq.* Pegas *ubi supra num.* 383. *& seqq.* Urceol. *consult. forens. cap.* 2. *numer.* 23. *& in append.* 2. *ad dict. cap.* 2. *num.* 1. *& seqq.* Cresp. *dict. obser.* 116. *num.* 132. *&* 134. Ruta *decis.* 302. *num.* 8. *&* 13. *p.* 19. *recent.* non tamen si debitor cessus, seu illius bona sunt intricata, seu aliter ab eo sit formatus concursus, ita Regius Senatus, referente Nobili Narciso de Anglasell. R. C. die 15. Octobris 1670. in causa Antonii Soler & Descamps, contra Hieronymum Cercos, Scriba Franciscus Ribes, & referente Nobili Josepho de Ferrer & Vinyals die 20. Decembris 1676. Scriba Vila, in causa Raphaelis, & Stasiæ Sola, contra Ignatium de Oriola U. J. D. Fatcin. 58

Creditor autem, qui auctoritate Judicis, & ex causa judicati successit, & missus fuit in possessionem bonorum debitoris ex secundo decreto, tenetur stare locationi per debitorem sine fraude factæ, pluribus citatis tradunt Olea. *de cess. jur. tit.* 4. *qu.* 3. *nu.* 10. Modern. Pacion. *de locat. & conduct. cap.* 61. *numer.* 167. *&* 268. 59

An autem si in venditione facta per debitorem, seu creditorem, aut per Judicem subhastando, intervenerit læsio, possit secundus creditor absque cessione, debitore facto non solvendo, exercere utilem actionem, *leg.* 2. *Cod. de rescind. vend.* ardua est quæstio, tu eam examina penes Doctores citatos ab Olea. *de cess. jur. dict. tit.* 4. *quæst.* 3. *num* 1. *& seqq.* ac novissime *in addit. ad dict. tit.* 4. *quæst.* 3. *per tot.* & penes citatos per Doctissimum Carol. Anton. de Luca *obser. ad dec.* 224. Vincent. de Franch. ubi cum Mesa, & aliis contra Oleam tenet. 60

Venditio subhasta, ut traditur hic a nostro Conciolo n. 13. ut sit valida, debet fieri præsente pecunia, nec in ea haberi potest fides de pretio, late Altimar. *in suo doctissimo tractat. de nullitatib. part.* 2. *rub.* 13. *qu.* 29. *numer.* 96. ubi infinitos modernos citat, *& num. seqq.* limitationes tradit, *& in observ. ad consil.* 40. Rovit. *lib.* 2. *num.* 5. Rosa *consultatio.* 25. *num.* 13. Fontanel. Leo. & alii citati ab Hermosil. *glos.* 7. *leg.* 52. *tit.* 5. *part.* 5. *a num.* 1. Mudero. Aotun. Portugal. *de donationib. Reg. par.* 3. *cap.* 38. *num.* 59. ubi *num. seqq.* limitationes affert Prat. ad Muscarel. *glos. venduntur, ad n.* 19. *pag.* 499. Brilla *ad consuetudin. Neapol. tit.* 24. *cap.* 1. *num.* 102. *& seqq.* Tondut. *qu. civil. cap.* 32. *num.* 21. Berlich. *conclus. jur. part.* 1. *conclus.* 81. *numer.* 180. *& seqq.* novissime Borgia *investigatio. contr.* Fabr. *tom.* 1. *libr.* 5. *cap.* 16. *num.* 7. Taliter quod si unus nummus deficiat in deposito facto per emptorem de pretio rei in subhasta empta, non efficitur dominus emptor, nec fructus facit suos, etiamsi per errorem pretium diminutum depositum fuerit, Hermosil. *ubi proxime num.* 10. Leo. *decis. Valen.* 6. *num.* 3. Fontanel. *de pact. clauf.* 7. *gloss.* 3. *par.* 6. *num.* 18. *& dec.* 223. 61 62

n. 23. Altimar. *ad dec.* 7. Rovit. *n.* 2. *& ad consil.* 40. *lib.* 2. *n.* 5. ubi ad saturitatem Portugal. *ubi proxime* Posthi. *de subhast. inspect.* 54. *num.* 4.

63 Unde fit, quod pretio venditionis factæ subhasta realiter non soluto, non extinguuntur hypothecæ rei venditæ, ac subhastatæ, sed conservantur, ostoras pariendo, Salgad. *in laby. credit. p.* 2. *c.* 23. *nu.* 8. *in fin. & p.* 3. *c.* 10. *nu.* 20. *in fin.* Altimar. *ad lib.* 3. *consil.* Rovit. *observ.* 12. *num.* 18. Antun. Portugal, *de donatio. Reg. p.* 3. *c.* 38. *n.* 59. *& seqq.* Tondut, *dict. cap.* 32. *num.* 21.

64 Pro coronide scias, quod revocata sententia per reclamationem, vel appellationem interpositam a sententia in prima instantia lata, & executionem habente, non recuperatur res pro illius executione tertio sub hasta vendita, sed condictio ad pretium, & interesse contra creditorem, qui obtinuit in prima instantia, & pretium recepit, competit Franch. *dec.* 120. & ibi Adden. maxime Carol. Ant. de Luca *nu.* 5. ubi Cajet. Afflict. Faber. Fontanel. & alios citat Arias de Mesa *variar. resol. libr.* 1. *c.* 36. *nu.* 8. *& seqq.* Mansrell. ad Capyc. Latr. *obser.* 130. *nu.* 13. ubi Carleval. Guzman. Fab. Fontanell. & alios pariter citat, & alii quamplurimi, quos citat Matthæu. *de regim. Regn. Valent. c.* 13. §. 3. *n.* 85. & hæc mihi magis æqua videtur opinio, quamvis non desint Auctores magni nominis contrarium tenentes, veluti Giurb. Marescot. Salgad. Mastril. & alii citati a d. Luca *d. n.* 1. *vers. contrarium, &c.* & innumeri citati a Doctissimo Altimar. *de nullitatib. rubr.* 5. *qu.* 44. *num.* 3. *&* 5.

Attamen hos Doctores ita conciliarem, quod quando res 65 est addicta ipsimet creditori appellato, procedat opinio dictorum Doctorum citatorum a dicto Luca *dict. vers. Contrarium*, & a d. Altimar. *dict. num.* 3. *&* 5. prout in terminis tradit dictus Luca *dict. observ.* 120. *num.* 2. quando vero est facta venditio legitime tertio a Judice, tunc procedere opinionem Vincen. de Franch. & aliorum.

Si autem prima sententia, in cujus executionem fuit res sub 66 hasta vendita, fuerit declarata nulla, propter nullitatem intentatam per reum victum, tunc res vendita evocaretur etiam a tertio, una cum fructibus, cum venditio revocetur non ex nunc, sicut in appellatione, sed ex tunc, ut citatis Latr. Noguerol. Salgad. Giurb. Marut. Gratian. & plurib. aliis tradit Altimar. *d. quæst.* 44. *num.* 7. videndus Antun. Portugal, *ubi supra d. cap.* 38. *num.* 62.

Et non solum in his venditionibus intervenire potest læ- 67 sio ultra dimidiam; sed etiam enormissimam, & tunc propter dolum præsumptum annullatur ex tunc, & veniunt fructus a die venditionis restituendi, ut citatis Cancer. Fontanell. Prat. Castill. Matin. & aliis tradit dict. Doctissimus Altimar. *dict. quæst.* 44. *num.* 9. Mesa *var. resol. lib.* 1. *c.* 36. *per tot.* Capon. *discept.* 76. *numer.* 34. *& seqq. tom.* 2. & ita fuit decisum in R. S. facto verbo per Raphaelem Nabona Regium Consiliarium, die 20. Decembris 1680. inter Priorem, & Conventum del Bonsucces Civitatis Barcinonæ, & Hyacinthum Andreu Medicinæ Doctorem, Not. dictæ causæ Ribes.

DE INSTANTIIS, ET FATALIBUS, *Rubrica* XX.

UT finis litibus imponatur, Statuimus, quod causæ omnes Civiles Ordinariæ in prima Instantia coram quibuscunque Judicibus intra sex Menses, Summariæ vero, & Executivæ intra tres Menses a die primi termini dati ad probandum (Feriis Messium, & Vindemiarum dumtaxat interim non computandis) omnino terminentur; Quo tempore elapso absque aliqua Judicis pronuncia, Instantia pereat, & Actor condemnetur in expensis; Sicut etiam Reus, si ejus culpa instantia perierit, quod Judex in sua prononcia declarare teneatur, & peremptus non possit audiri, nisi refectis omnibus expensis more solito taxandis: Et si Actor interim voluerit in causa ad ulteriora procedi, facto deposito unius Julii cum oblatione reficiendi illud plus, quod fuerit taxatum, Judex mandet in causa ad ulteriora procedi. Et si per Judicem steterit, pœnam quinquaginta librarum incurrat, & nihilominus post lapsum instantiæ teneatur ad petitionem rei causam expedire. Volumus etiam, quod instantia perempta, omnia acta fidem faciant in quocumque Judicio. In secunda vero instantia causæ omnes infra tres menses a die appellationis interpositæ, Feriis non obstantibus, terminentur: Quibus Fatalibus elapsis appellatio deserta remaneat, & sententia, quæ transitum fecerit in judicatum, executioni demandetur, cum condemnatione Partis in expensis. Quod si Judicis defectu causa sit deserta, agi possit contra eum etiam durante officio ad omnia damna, expensas, & interesse. Sicut etiam agi possit contra Arbitros, & Arbitratores, si eorum culpa Causæ non expediantur. Procurator vero causæ teneatur allegare Peremptionem instantiæ, sub pœna privationis sui salarii, & restitutionis, si quid acceperit, nec possit per eum quomodocumque talis peremptio remitti.

SUMMARIUM.

1 *Instantia est tempus, quo judicium discutitur.*
2 *Instantia de jure canonico non perit, sed durat semper,*
De jure autem civili durat triennio, n. 3.
4 *Statutum reducens instantiam ad breviorem terminum est ordinatorium.*
5 *Instantia in causis criminalibus est biennalis.*
6 *Instantia perit per lapsum termini statuti a lege, vel a statuto.*
7 *Sententia lata perempta instantia est nulla.*
Fallit, si statutum imponat pœnam Judici, n. 8.
Et quando instantia est præfixa Judici, n. 9.
Secus est, si est præfixa causæ, vel actioni, n. 10.
11 *Instantia perempta acta ordinatoria pereunt.*
Secus autem decisoria, num. 12.
13 *Instantia non currit, dum inter partes tractatur concordia.*
14 *Instantia inchoata cum antecessore transit in successorem.*
Etiam singularem in actione reali, n. 33.
Intellige de instantia proprie sumpta, n. 34.
Non transit tamen in heredem Clericum, num. 15.
Contrarium tenent Doctores, n. 32.
16 *Instantia an detur in executivis est controversum.*
Incipit tamen currere a die præsentatarum oppositionum, n. 17.
18 *Instantia non currit impedito.*
Neque currunt fatalia in causa appellationis, n. 19.
Fallit, si pars potuit removere impedimentum, n. 20.
Currit tamen etiam stante absentia, vel infirmitate Advocati, num. 21.
Utrum vero requiratur protestatio remissive, n. 22.
23 *Appellanti ab emergenti si succumbat currunt fatalia.*
24 *Instantiam non esse peremptam in dubio est pronunciandum.*
25 *Instantiæ lapsus non potest opponi post sententiam.*
Neque quando pars concorditer fuit causam prosecuta, num. 26.
27 *Instantia perit etiam in causa dotis.*
28 *Feriæ in honorem Dei computantur in tempore instantiæ.*
29 *Statutum laicale non potest tollere ferias in honorem Dei.*
30 *Instantia causarum in Cathalonia quæ sint.*
31 *Instantia materiam qui tractent remissive.*
35 *Fidejussor de judicio sisti datus pro prima instantia, an sit obligatus pro secunda.*
Non tenetur perempta instantia, n. 36.
37 *Tempora probatoria decursa coram Ordinario conjunguntur cum decursis in Reg. C. quando causa evocatur.*

ANNOTATIO.

INstantia est tempus, quo judicium discutitur, videlicet a 1 litis contestatione usque ad sententiam, *cap. Venerabilis,* 20. *de judic.* Calvi, *in lexic. litt. I. in verbo instantia,* Fenzon. *ad stat. Urb. lib.* 2. *c.* 81. *n.* 2. Pilaja *dec. Pontif.* 1. *n.* 11. *lib.* 4. fatalia autem, & instantia sunt diversa, cum fatalia habeant locum in causa appellationis, & instantia in primo judicio, ut declarant Fenzon. ubi supra & Scacc. *de appell. cap.* 3. *q.* 15. *art.* 11. *per tot.*

Instantia autem de jure canonico non perit, sed durat sem- 2 per, ut tradunt Corn. *consf.* 210. *num.* 6. *lib.* 4. ubi dicit de jure canonico non habere locum, *l. properandum,* 13. *Cod. de judic.* Afin. *in pract. c.* 3. *n.* 22. Fenzon. *ad stat. Urb. d. c.* 81. *nu.* 20. & Barz. *dec.* 30. *n.* 7. nec non Scacc. *de judic. lib.* 2. *c.* 2. *n.* 687. qui testatur de communi opinione, Antonell. *de temp. legal. lib.* 2. *c.* 51. *n.* 7. Pilaja *dict. dec.* 1. *num.* 11. licet contrarium imo non reperiri in jure cautum, instantiam de jure canonico non perire, & communem opinionem non esse veram, tenuerit Roman. *consf.* 220. *num.* 51. *& seqq.* De jure tamen civili instantia durat triennio a die litis contesta- 3 tæ, *dict. l. properandum,* 13. *& ibi not. Doct. communiter, Cod. de judic.* Card. Tusch. *pract. conclus. litt. I. concl.* 203. *num.* 1. Pract. Ridolph. *par.* 2. *cap.* 2. *n.* 87. *&* 88. Antonell. *d. c.* 51. *num.* 1. Pilaja. *d. dec.* 1. *n.* 11.

Statutum vero supradictum terminans instantiam ad brevius 4 terminum est ordinatorium, & omnes ligat, Hond. *consf.* 24. *n.* 6. *&* 26. *lib.* 1. Cartar. *dec.* 79. *n.* 1. Giurb. *dec.* 116. *n.* 3. & ideo ligat etiam Clericos litigantes in foro sæculari, ut not. Cartar. *d. dec.* 79. *nu.* 2. qui plures dat concordantes, & Balt. Thom. *de immun. Eccles. tom.* 4. *tit.* 1. *nu.* 905.

Advertendum tamen est ad verba statuti, ibi *causæ omnes civiles,* per quæ statuentes noluerunt comprehendere causas criminales, relinquendo illas in dispositione juris communis ad text. *in l. commodissime* 10. *ff. de liber. & posth.* cujus vigore in- 5 stantia in causis criminalibus est biennalis, *l. fin. C. ut intra. cert. temp. crim. qu. d. leg. properandum* 13. *Cod. de judic.* & not. Fenzon. *ad stat. Urb. d. c.* 81. *n.* 7. Antonel. *de temp. legal. dict. c.* 51. *n.* 1. & Pilaja. *d. dec.* 1. *n.* 13. *lib.* 4.

Instantia autem perit per lapsum termini statuti a lege a sta- 6 tutu, vel a Principis constitutione, ut not. Maran. *in practic. p.* 1. *vers. & omnia fiant durante instantia n.* 17. Adden. ad Paitel. *expedit.* 16. *nu.* 2. *& seqq.* & de peremptione instantiæ vigore statuti, uti in statuto nostro not. Fenzon. *ad stat. Urb. d. c.* 81. *n.* 19. & Carpan. *ad stat. Mediol. lib.* 1. *c.* 21. *num.* 4.

Sententia vero est nulla, si est lata perempta instantia Maran. 7 *ubi supra n.* 58. Cravet. *consf.* 270. *nu.* 7. Monach. *dec. Floren.* 8. *num.* 2.

num 5. *&* 12. Adden. ad Paitel, *expedit.* 16. *num.* 17. *& seq.*
Giurb. *dec* 83. *num.*1. Scacc. *de appel. quæst.*15. *num.*35.
8 Si tamen statutum imponat pœnam Judici causam non expedienti, ut sit in hoc statuto, sententia lata perempta instantia valet, licet Judex incidat in pœnam, ut tenent Maran. *ubi supra num.* 58. & Vant. *de nullit. ex defect. jurisd.*
9 *num.* 115. *& seq.* late comprobans. Sicuti etiam sententia est valida etiam lata perempta instantia, quando instantia est præfixa Judici, ut est in statuto nostro, ibi, *causam expedire*, ut advertunt Scacc. *de judi. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 709. *& seq. & de appellat. quæst.*15. *num.*353. ubi testatur de communi opinione, Maran. *in dicto loco*, *& omnes sunt duran. inst. num.*58. & Fenzon. *ad Stat. Urb. d. cap.* 81. *num* 24. *& seq.* se-
10 cus autem si instantia sit apposita parti, causæ, vel actioni, ut declarant Doct. *supra adducti*, & præcipue Scacc. *qui nu.* 357. dicit in dubio præsumi, instantiam esse appositam causæ, & actioni, ut ibi per eum.
11 Mandatur tamen satis provide in hoc statuto, ut lites citius expediantur, quod perempta instantia omnia acta remaneant valida, quod secus est de jure communi, quo acta ordinaria pereunt, ut sunt libellus, litis contestatio, terminus probatorius, fidejussio de judicatum solvendo, & similes, ut declarant, Maran. *ubi supra num.*55. Lancell. *de attent. par.* 2. *cap.* 12. *limit.*52. *num.*11. Fenzon. *d. cap.*81. *nu.*28. *& seq.* Pract. Ridolph. *part.*3. *cap.*2. *nu.*145. licet non pereant acta tenden-
12 tia ad litis decisionem, ut instrumenta, confessiones, testium depositiones, & similia Maran. *ubi supra num.* 55. *&* 62. Peregr. *in rubr. de judic. numer.* 59. Paitel. *expedit.* 16. *numer.* 15. Pract. Ridolph. *d. cap.* 2. *num.* 145. *& seq.* ubi de depositionibus testium non publicatis.
13 Quæ quidem instantia non currit neque in causa appellationis dum inter partes tractatur concordia, ut tradunt Odd. *de restit. in integr. par.* 1. *qu.*12. *num.*84. & Adden. ad Paitel. *exped.*43. *num.* 50. qui dant concordantes, nisi tamen partes non possent dict. instantiam prorogare, ut dicit Oddus *ubi supra*.
14 Instantia tamen inchoata cum antecessore transit etiam in successorem, Scacc. *de Appellat. cap.*2. *quæst.*15. *nu.*260. Giurb. *dec.*107. *num.*2. Noal. *de transmis. casu* 57. *nu.* 12. Rota apud Burat. *dec.*278. *num.*6. *&* 7. *& in Eugub. renovat. emphyt.* 17. *Julii* 1641. coram R. P. D. Bichio *in fin.* licet illam non tran-
15 sire in hæredem Clericum post Asin. Carol. de Graff. Gail. Scacc. Martha, Robust. & alios plures per eum relatos, qui de magis communi opinione testantur, firmat Sperell. *decis.* 7. *num.*3. *ver. contrarium, &c.* quam opinionem dicit servari in statu Ecclesiastico, & illam tenuisse Rotam apud Card. Seraph. *dec.*957. *num.*9. licet non desint contrarium tenentes, de quibus apud Sperell. *ibi. num.*3.
16 Instantiam in executivis currere a die termini dati ad probandum decernitur in hoc statuto, cum de jure maxime controversum sit, an in executivis detur instantia, ut videre est apud Scacc. *de appellat. cap.* 15. *num.* 248. *& seq.* ubi contra-
17 rias affert Doctorum opiniones, & per B???. *decis.* 30. *num.*3. *& seq.* & quatenus detur in executivis incipit currere a die præsentatarum oppositionum, quia tunc dicitur lis contestari, ut declarant Giurba *decis.* 10. *numer.* 5. Adden. ad Paitel. *exped.* 16. *num.* 30. & Andreol. *controver.* 79. *numer.* 34. Mastril. *decis.*185. *in fin.*
18 Impedito tamen agere non currit instantia Natt. *cons.* 172. *num.*17. *vol.*1. Asin. *in pract. cap.*10. §. 2. *num.* 29. Rot. apud Gregor. XV. *decis.*272. *num.*5. *& decis.* 327. *in fin.* plene Ma-
19 stril. *decis.* 285. *num.* 1. *& seq.* Neque currunt fatalia in causa appellationis, Lancell. *de attent. part.*2. *cap.*12. *num.*48. *&* 80.
20 Scacc. *de appell. quæst.*15. *num.* 61. *& seq.* Adden. ad Gregor. XV. *dict. decis.* 272. *num.* 8. Quæ tamen non habent locum, si agens potuerit removere impedimentum, Ludov. *decis. Perus.* 36. *num.* 8. Cravet. *cons.* 270. *num.* 3. Mastril. *dict. decis.* 285. *num.* 3. *& seq.* ubi disserit, an requiratur protestatio, ut ibi per eum. Et an illa currat, dum reus subterfugiis causam in longum protrahere curat, videas per Asin. *in pract.* §. 2. *cap.* 7. *num.* 1. *& seq.* per Maran. *in pract. par.* 5. *de instan. numer.* 30. & per Adden. ad Paitell. *exped.* 16.
21 *num.* 20. *& seq.* Currit tamen instantia non obstante impedimento infirmitatis, vel absentiæ Advocati, ut probat Ludov. *dec. Perus.*36. *nu.*8. ubi testatur de communi opinione, utrum
22 vero ob dictum impedimentum detur restitutio in integrum, & an requiratur protestatio, tradunt Ludov. *decis.* 36. & Odd. *de restit. in integr. part.*1. *quæst.*13. *art.*8. *nu.* 32. & Lan-
23 cell. *d. atten. part.*2. *cap.*12. *ampliat.*1. *num.*56. *& seq.* & appellanti ab aliquo emergenti, si in eo succubuit, currunt fatalia, & instantiæ, Cæph. *cons.* 266. *num.*8. *vol.*2. Scacc. *de appell. lib.*3. *cap.*2. *quæst.*15. *num.*83. *& num.*316. *& seq.*
24 In dubio tamen pronunciandum est, instantiam non esse peremptam, & appellationem non esse desertam, Scac. *de appell. lib.*3. *qu.*17. *limit.*1. *num.* 18. Adden. ad Paitell. *expedit.* 98. *in*
25 *princ.* qui dant concordantes. De cujus lapsu non potest dari post sententiam, Ludov. *decis. Lucen.* 24. *num.* 22. *& decis.* 43. *in fin.* Andreol. *controv.* 79. *num.*35. nec quando pars concordi- 26
ter fuit causam prosecuta, cum censeatur a peremptione instantiæ recessum, Giurb. *dec.*316. *nu.*21. Andreol. *dict. controv.* 79. *nu.* 35. qui dant concordantes, & Rota *in Eugubina dotis* 6. *Junii* 1642. coram R. P. D. Carrillo, §. *sicuti non, &c.* quæ est *dec.*482. *par.*9. *recen. num.*2. cum partes possint prorogare instantiam usque ad terminum juris communis, ut tra- 27
dit Rota *ubi supra*. Quæ quidem instantia perit etiam in causa dotis, ut docent Asin. *in pract. in princ. cap.* 3. *num.* 69. *& seq.* & Scac. *de appell. cap.* 2. *quæst.* 15. *num.* 247. ubi testatur de magis communi opinione, licet contrarium teneant Adden. ad Paitell. *exped.* 16. *in fin.*

Addo prædictis, quod dum statutum reducit instantiam causarum appellationis ad tres menses, feriis non obstantibus, intelligi debet de feriis etiam in honorem Dei, & Sanctorum introductis, cum etiam illæ computentur in dictis tribus men- 28
sibus, *l.*2. §. *illud etiam*, *& ibi glos. C. de tempor. appell. l.* 5. 2. *& ibi glos.* Bald. Castr. & Angel. *C. de fer.* Bald. *cons.* 26. 29
in fin. part. 1. *glos. in cap. fin. de fer.* Quia licet statutum laicale non possit tollere ferias introductas in honorem Dei, & Sanctorum, ut not. Gratian. *decis. March.* 44. *nu.* 14. Rota *in Eugubina dotis* 9. *Maii* 1642. coram R. P. D. Rojas, §. *non obstat, &c.* tamen illas computare in termino instantiæ non est illas tollere, ad tex. *in l. sive part.*3. *in fin.* & ibi Castr. *C. de de-fat.* & sentit Asin. *in prax.* §.17. *cap.*10. *nu.*3. *& seq.*

ADDITIO.

Materia hujus rubricæ, licet profusa, & extensa sit, ta- 30
men cum ea in cæteris Provinciis reguletur per jura statutaria, & Municipalia, digressione, & explanatione non indiget, & eam pro hac nostra Provincia Cathaloniæ habebis diffuse digestam penes Peguer, *in sua prax.* & ibi Adden. quapropter breviter me expediam.

Ideo ne transcribendo folia adimpleam, & solum dicta a 31
Doctoribus referam, libentius cum his paucis pertranseo, contentus solum de visu Doctissimi Altimar. *in suo tract. de nullitatib. rub.* 9. *quæst.* 35. 36. *&* 37. ubi extense tradit materiam hanc instantiæ, & fatalium, & penes eum reperies cuncta, quæ supra hanc materiam tibi occurrerint: non prætermittas pariter videre Doctissimum Antun. Portugal, *de donatio. Reg. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 20. *per tot.* Hunni. *Encycloped. in part.*2. *tit.*4. *per tot.* Adden. præcipue Carol. Anton. de Luca ad Vincen. de Franch. *observ.*250. 653. *& in aliis*, Oliva. *de for. Eccles. part.*3. *cap.*27. *per tot.* novissime Pilaja. *tom.* 2. *decis. canon. lib.*4. *decis.* 5. *a num.* 11. penes quos, & apud ab eis citatos reperies cuncta, quæ volueris.

Quod instantia cœpta coram judice laico transeat in hære- 32
dem Clericum, & ipse coram dicto Judice laico debeat causam cœptam continuare, non obstante Sperel. citato hic a nostro Conciolo *nu.*15. est affirmative tenendum, Meritissimus ac Regens noster Cortiada *dec.*36. *nu.*56. *& seqq.* Antun. Portugal. *d. cap.*20. *nu.*35. Pilaja *dec. canon. tom.*1. *lib.*1. *dec.*11. *nu.* 65. Oliva *ubi supra dict. cap.*27. *n.*45. Guazzin. Jun. *ad defens. animar. lib.*2. *defen.*1. *cap.*13. *num.*53.

Cœpta autem contra defunctum in actione reali transit in 33
singularem successorem, in actione autem personali nequaquam, Hunni. *dict. tit.*4. *cap.*3. *nu.*7. Oliva *dict. cap.*27. *nu.*50. novissime Borgia *in investigatio. contra* Fabr. *lib.*20. *cap.*9. *num.*5. Doctissimus Antun. *de donationib. Reg. tom.*1. *part.*2. *cap.*20. *nu.* 98. *&* 110. & in casu quo transit instantia in singularem suc- 34
cessorem, requiritur, quod sit proprie sumpta, & sic quod lis sit contestata cum defuncto, pluribus citatis Doctissimus ac Nobilis Regens noster Cortiada *dict. decis.* 36. *nu.* 70. ad quod videndi DD. citati a Modern. Manfrell. ad Capic. Latr. *obser. ad decis.*33. *num.*22. *& seq.*

Quidquid sit, an fidejussor de judicatum solvendo datus in 35
prima instantia, seu coram uno Judice teneatur in secunda, seu coram alio Judice, de qua quæstione late Cancer. *variar.* 2. *cap.*5. *nu.*120. *& seq.* & Doctores citati a Ripoll. ad Peguer. *rubr.*29. *nu.*85. *& seq.* & a Meritissimo, ac Nobili nostro Regente Cortiada *decis.*16. *nu.*15. & latissime suo doctissimo more Altimar. *dict. tractat. de nullitatib. tom.* 1. *part.* 1. *rubr.*4. *qu.*25. *per tot.* tamen certum est, quod dati pro judi- 36
cio sisti, & judicatum solvendo in civilibus, non tenentur perempta instantia, taliter quod nec ipsa fidejussio reviviscit per insufflationem spiritus, ut citatis Reg. Valenz. Capic. Latr. Marin. Guazz. Prat. Petra, & aliis tradit Doctissimus Altimar. *d. tractat. de nullitatib. Rubr.*9. *qu.*36. *nu.*10. *&* 11.

Nota tamen, quod tempora probatoria, decursa in Curiis 37
Ordinariorum, conjunguntur cum temporibus decursis in R.A. in causis scilicet, quæ postquam fuerunt introductæ coram Ordinario, fuerunt evocatæ ad Regiam Audientiam, ut ita fuit decisum in R.S. die 26. Martii 1677. facto verbo inter Sebastianum Ricta, & conjuges Casadeval & Gou sub examine Joannis de Colomer R. C. in actis Oriol, & Mercer.

DE REFECTIONE EXPENSARUM. *Rubrica XXI.*

IN omnibus causis civilibus, & criminalibus victus victori, sive actor, sive reus sit, in expensis legitimis a Judice in sententia condemnetur, nisi ex aliqua justa causa litigandi victus ipse absolvi mereatur: Et in refectione veniat salarium Advocati, & Procuratoris, si vere ii causæ interfuerint. Item, expensæ actorum, Carceris, & omnes aliæ legitime factæ, & condemnatione facta debeat summarie ad earum taxationem procedi per Notarium a Judice eligendum faciendam, & ipsi Judici referendam, prævio semper juramento Taxatoris super legalitate dictæ taxationis, & pro-

procedi possit pro earum executione facienda realiter, & personaliter, prout Judici magis visum foerit expedire: Nisi petita fuerit revisio dictæ Taxationis infra triduum a die notitiæ; Quo casu victus teneatur etiam procurare expeditionem Revisionis infra aliud triduum, alioquin ad solvendum, ut supra, compellatur.

S U M M A R I U M.

1 *Victus victori est condemnandus in expensis.*
2 *Justa causa an excusent ab expensis stante statuto, quod victus in eis condemnetur.*
3 *Justa causa litigandi qua sit, remittitur arbitrio Judicis.*
Illa tamen præsumitur in habente auctoritatem alicujus Doctoris, num.4.
Et in habente consilia plurium Advocatorum, num. 5.
Et quando varia sunt opiniones Doctorum, num.6.
Et in eo, qui semiplene probavit, num.7.
Et in probante per plures testes, qui fuerunt reprobati, nu.8.
Et quando actor petiit plus debito, num.9.
Et in litigante ad parandam actionem de evictione, nu.10.
11 *Victus non præsumitur habuisse justam causam litigandi.*
12 *Justa causa litigandi non excusat ab expensis conventionalibus, & num. 22.*
13 *Judex absolvens ab expensis non censetur absolvere ab expensis conventionalibus.*
14 *Expensa Advocati, & Procuratoris sunt reficienda.*
Etiamsi illi gratis fuerint patrocinati, num.15.
16 *Judex non tenetur condemnare reum in expensis, nisi id fuerit petitum.*
Bene tamen potest, licet ad id non cogatur, num.36.
Neque potest reservare condemnationem expensarum in sententia definitiva, num.17.
18 *Victor potest appellare ab absolutione ab expensis, & num. 24.*
Non tamen in Cathalonia, nisi in casu tradito, num.25.
Et in casu quo fuerunt expensa stipulata, num.26.
Nec in hoc casu, si pars expresse fuerit absoluta ab eis, & victus non appellaverit, num.27.
19 *Judex potest committere cuilibet Notario taxam expensarum.*
20 *Victus condemnatur in expensis, etiamsi juraverit de calumnia.*
21 *Judex appellationis condemnans in expensis an censeatur condemnare in expensis factis etiam coram Judice a quo remissive, & numer. 37.*
Et quid in expensis conventionalibus, num.38.
23 *Appellare licet a condemnatione expensarum.*
28 *Appellare licet in causa manutentionis propter condemnationem expensarum.*
An autem suspensive, num.29.
30 *Expensarum condemnatio an procedat in causis contentionum, & competentiarum.*
Et tali casu a quo sit facienda executio, num.31.
Unde non data earum expressa condemnatione videtur ea remissa, numer. 32.
33 *Expensa non conservantur cum summa contenta in sententia ad augendam eam.*
34 *Fidejussor expensas solvens an possit eas repetere a creditore.*
35 *Fiscus an possit condemnari in expensis, seu litigantes cum eo.*

A N N O T A T I O.

STatutum hoc concordat cum dispositione juris communis, quo victus victori condemnatur in expensis, ut tradont Asin. *in pract.* §.32. *cap.* 8. *nu.* 1. *& seq.* Carpan. *ad stat. Mediol. cap.*55. *num.*19. *& seq.* Pract. Ridolph. *part.*1. *cap.* 13. *nu.* 601.
1 Ruta apud Burat. *decis.*921. *num.* 1. & apud Duran. *decis.*313. *num.*9. Per cujus statuti dispositionem mandantis victum victori tam in causa civili, quam criminali esse condemnandum in
2 expensis, nisi victus habuerit justam causam litigandi, aufertur illa celebris controversia, an stante dicto statuto justa causa excuset ab expensis, de qua habetur per Gabr. *comm. conclus. de expen. conclus.*1. *num.*1. per Fenzon. *ad stat. Urb. libr.*1. *cap.*196. *nu.*13. *& seq.* per Ludov. *decis. Perus.* 52. *num.* 1. per Gratian. *discep. foren. cap.*33. *num.* 2. *part.* 1. & per Carpan. *ad stat. Mediol. cap.*55. *nu.*80. *&* 122. *lib.* 1. & per Asin. *in pract.* §.32. *limit.* 1. *& limit.*3.
3 Quæ autem dicatur justa causa litigandi, cum in jure non sit expressum, regulariter remittitur arbitrio Judicis, ut not. Menoch. *de arbitr. casu* 177. *num.* 2. Carpan. *in dict. cap.* 55.
4 *num.* 122. *& seq.* & Asin. *in dict.* §. 32. *limit.* 5. *num.* 2. Justa autem causa præsumitur in eo, qui habet pro se auctoritatem alicujus Doctoris suam opinionem tenentis, ut late comprobat Asin. *in pract. dict.* §. 32. *limit.* 2. & sequitur Menoch.
5 *de arbitr. dict. casu* 177. *num.* 3. Et in eo, qui habet consilia plurium Advocatorum, dummodo non sint Advocati causæ, ut not. Bart. *in leg. in bonorum, ff. de bonor. possess.* Paris. *cons.*
6 7. *nu.* 43. *lib.*3. & alii plures, quos refert, & sequitur Asin. *in dict.* §.32. *limit.* 3. Menoch. *dict. casu* 177. *nu.* 5. Et quando variæ sunt opiniones Doctorum, & de communi opinione non constat, Asin. *in dict.* §.32. *limit.*4. Menoch. *in dict. casu* 177.
7 *num.*6. Et in eo qui semiplene probavit, ut not. Alex. & Jas. *in dict. leg. properandum*, 11. §. *si autem alterutra*, *C. de judic.*
8 Asin. *in dict.* §. 32. *limit.*5. ubi dat concordantes Menoch. *dict. casu* 177. *nu.*8. Et in eo, qui per plures testes probavit, qui postea fuerunt reprobati, nisi adesset suspicio contra producentem, ut not. Jas. *in dict.* §. *si autem alterutra*, *num.* 8. *C. de judic.* Asin. *in dict.* §.32. *limit.*6. & Menoch. *in dict. casu* 177.
9 *nu.*10. Et quando Actor petiit plus debito, ut docent Carpan. *ad statut. Mediolan. dict. cap.* 55. *num.* 23. Menoch. *dict. casu* 177. *num.*15. ubi testatur de communi opinione, plene Fenzon. *ad stat. Urb. cap.* 196. *num.* 51. qui alios adducit ita sentientes, & dict. conclusionem declarat Gratian. *discept. forens. cap.*33. *num.*8. *part.*1. Et in eo, qui litigat, ut sibi actionem to (10) de evictione pateat, Asin. *ubi supra limit.* 17. Mangil. *de evict. quæst.*189. *num.*17. & in aliis casibus, de quibus habetur per Doctores ubi supra, quos esset nimis longum hic recensere. Victus vero non præsumitur habuisse justam causam litigandi, 11 Fenzon. *d. cap.* 196. *num.* 56.

Justa tamen causa non excusat ab expensis conventionalibus, 12 Carpan. *ad stat. Mediol. d. cap.* 55. *nu.*77. Gratian. *discept. forens. cap.*33. *in princip. part.*1. Fenzon. *ad stat. Urb. d. cap.*196. *nu.* 15. *&* 45. Pract. Ridolph. *part.*1. *cap.*13. *nu.*603. Itaut si Judex ab- 13 solvat ab expensis non censeatur absolvisse ab expensis conventionalibus, March. de Salvian. *part.* 3. *cap.* 16. *num.*2. Gratian. *discept. forens. cap.*33. *num.*9. *& seq. part.*1. ubi declarat.

Expensæ vero Advocati, & Procuratoris, qui in causa inter- 14 venerunt, sunt per victum reficiendæ, uti habetur etiam in hoc statuto, ut not. Bart. *in l. si Procurator*, 18. *num.*2. *ff. rem rat. habe.* Asin. *in pract. in dict.* §. 32. *ampliat.* 66. *num.* 1. *& seq.* & Gratian. *discept. forens. cap.*56. *nu.*40. *part.*1. Etiamsi Advocatus, vel Procurator gratis patrocinium præstiterint, cum principa- 15 lis sit obligatus ad antidora, ut bene comprobat Ludov. *decis. Perus.* 111. *num.* 1. *vers. Secunda fuit opinio*, *&c.* & non dissentit Carpan. ad stat. Mediol. *cap.* 56. *num.*20.

Judex autem non tenetur victum in expensis condemnare, 16 nisi id fuerit petitum per partem, ut tradunt Alex. & Jas. *in d. l. properandum*, 12. §. *si autem alterutra*, *C. de judic.* qui testatur de communi opinione, Covar. *pract. quæst. cap.* 27. *nu.* 5. & Fenzon. ad stat. Urb. *d. cap.*196. *nu.*77. *& seq.* ubi dicit, sufficere implicitam petitionem, ut ibi per eum. Neque potest 17 expensarum condemnationem reservare in sententia definitiva, licet possit reservare taxationem, Carpan. *in d. cap.*55. *num.* 83. *& seq.* Fenzon. ad stat. Urb. *d. cap.*196. *nu* 64. *& seq.*

Victor vero potest appellare ab absolutione facta per Judicem 18 ab expensis, ut not. Covar. *pract. quæst. cap.*27. *sub nu.*2. Carpan. ad stat. Mediol. *d. cap.* 55. *nu.* 112. ubi alios adducit ita sentientes, & Fenzon. *in d. cap.*196. *n.*75. & quando hoc sit verum, declarat Scacc. *de appell. quæst* 17. *limit.*21. *nu.*15. *& seq.*

Licet autem de jure possit Judex committere cuilibet No- 19 tario taxationem expensarum, uti habetur etiam in hoc statuto, & tradit Fenzon. *in d. cap.* 196. *nu.* 111. Melius tamen faceret, si dictam taxationem committeret Notario causæ uti melius informato de qualitate, & actis dict. causæ, & prout servari vidisse in practica dicit Fenzon. *ad d. cap.*196. *nu.* 112. *& seq.* ubi dicit requiri juramentum victoris in dicta taxatione facienda per Notarium, ut ibi per eum, cum quo concordat Carpan. ad stat. Mediol. *d. cap* 56. *nu.* 12. nec non Pract. Ridolph. *part.*2. *cap.* 13. *num.*617 *& seq.*

Et reus condemnatur in expensis etiamsi præstiterit jura- 20 mentum de calumnia, Carpan. *in d. cap.* 55. *num.* 43. Fenzon. *ad d. cap.*196. *nu.* 57. *& seq.* qui plures dant concordantes.

Utrum vero Judex appellationis condemnando in expensis 21 censeatur etiam condemnare in expensis factis in prima instantia, tradunt Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *præsumpt.* 88. *num.* 1. *& seq.* Scacc. *de appellat. cap.* 2. *quæst.* 17. *limit.* 21. *num.* 49. Guazzin. *defens.*36. *cap* 26. *per tot.* Thom. *dec.* 48. *num.* 19. & Rot. *dec.*525. apud Post. *de manut. fere per tot.*

A D D I T I O.

NOster autem Egregius Senatus, nisi in paucissimis casi- 22 bus, non condemnat in expensis partem succumbentem in prima instantia, Fontanell. *dec.*95. *nu.*2. *&* 9. & inter alios casus, condemnat in expensis, si fuerint in pactum deductæ, promissæ, & stipulatæ, sive bonam, sive malam fidem habeat condemnatus, Fontanell. *d. decis.* 95. *nu.* 10. Hunni. *Encyclopæd. jur. part.*2. *tit.*22. *cap.*4. *nu.*43. & citatis Pellegrin. Tusch. Borrell. Pesag. Berlinch. & aliis Doctissimus Altimar. *d. tract. de nullitatib. rubr.*13. *quæst.*14. *num.*24. Crespi. *obser.*48. *num.*1. & pluribus citatis noster Meritissimus ac Nobilis Regens Cortiada, *decis.* 22. *num.* 102. ubi limitationem affert, Matthæu. *de regim. Regn. Valen. cap.*12. §.2. *num.*220. vidend. novissime Pegas, *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom* 7. *in*.90. *glos.*2. *ad princ. num.*2. ubi plura de expensis, Temmeo. *de expensis cap.* 9. *sect.* 3. *nu.*68. *& seq.* Benekendor. *in addit.* ad Seraphin. *de privil. juramen. ad privil.*13. *num.*5. Fragos. *de regim. Reipub. Christian. part.*1. *lib.* 5. *disp.*13. §. 8. *num.* 186. Carol. Anton. de Luca, *ad discept.* Gratian. *animadver. ad cap* 33. *num.*3. *& seq.* Meli. *obser. forens.*31. *num.*37.

A condemnatione expensarum recte appellatur Salgad. de 23 Reg. *protec. part.*2. *cap.* 1. *nu.* 186. Ruginel. *de appell.* §. 2. *cap.* 3. *nu.*386. Severin. *in addit. ad dec.*346. Sanfelic. *pag. mihi* 111. *vers. Ab omissa*, *&c.* Berlich. *conclus. jur. part.*1. *concl.*78. *nu.*94. Pariterque ab omisso condemnatione earum, etiam victor, si 24 victus a sententia non appellavit, Fontanell. *de pact. claus.* 4. *glos.* 18. *part.*4. *n.*122. Azin. *in prax.* §. 32. *cap.* 20. Scoppa ad Gratian. *obser.*83. *nu* 4. Salgad. *de Reg. protect. part.* 3. *cap.* 16. *num.* 37. *& seq. & de supplicatio. ad SS. part.*2. *cap.* 31. *num.* 45. Fragos.

gol. *de regim. Reipub. Christian. part.1. lib.8. disput.24. num.162. vers. Dico quarto, &c.*

25 In nostra hac Provincia Cathaloniæ per decretum nostri Regii Senatus non appellatur, quando Judex neutram partem in expensis condemnat, ab hoc capite tantum, propter rationes traditas a nostro Meritissimo ac Nobili Senatore D. Petro de Amigant. *ad prax.* Peguer. *rubr.* 27. *num.* 226. ubi Fontanell. Cancer. & Xammar. citat, qui omnes limitationes, & intelligentiam hujus decreti tradunt; bene tamen admittitur pro parte victoria ad effectum, ne Judex causæ supplicationis eligatur ab adversario, qui fuis condemnatus, si postea contingit eum supplicare ex Asin. *in pract. §.12. cap.20. per tot. & docet* noster Fontanell. *de pact. clauf.4. glos.18. part.4. nu.*122. & ita fuit declaratum in Regio Senatu referente Magnifico Joanne de Colomer R. C. die 31. Martii 1683. in favorem Gulielmi Font. Medicinæ Doctoris, & Eulaliæ Font. & Casassas conjugum, contra tutorem, & curatorem pupilli Antonii Ferrer. & Magdalenæ Ferrer. & Prat. viduæ dicti Antonii Ferrer. U. J. D. Actuario Vila Not.

26 Quod decretum non procedit in casu, quo expensæ sunt stipulatæ, ut supra est dictum; quia hoc casu etiamsi Judex ad eas partem non condemnasset, posset ab hoc articulo solum appellari, imo post sententiam, etiam in rem judicatam transactam jure actionis peti possunt, ut pluribus citatis tradit Doctissimus, ac Nobilis Regens noster D. Michael de Cortiada, *decis.*22. *nu.*80. Scoppa, *dict. obser.*83. *nu* 13. Si tamen ex-
27 presse pars ab eis fuisset absoluta, & a tali articulo per victorem non fuisset appellatum, credo, quod etiamsi stipulatæ, non poterant peti, propter transitum in judicatum sententiæ, & acquiescentiam partis.

28 Condemnatio sane expensarum multoties efficit, ut appelletur a sententia, a qua aliter (saltem ad utrumque effectum) non appellaretur, veluti in possessorio summarissimo, ac manutentione, ut pluribus citatis tradit d. Doctissimus Altimar. *de nullitatib. rubr.5. quæst.2. num.59. & seq. & rubr.1. quæst.4. nu.6.* ea sane ratione, quia per misturam una res ab alia naturalitatem recipit, & ratione misturæ utrumque fit appellabile, pluribus citatis Botiller. *de renunciatio. ab intestat. cap. 2. theorem.68. num.6. & seq.* Quod ego practicarem executionem
29 suspendendo pro expensis, non autem pro manutentione possessionis, ad tradita per Vivian. Cirorh. *discept.23. numer. 56.* & Abteclef. *observ. Pedemont. lib. 1, obser. 166. numer. 17.* licet perpenderem doctrinas Capic. Latr. *consult. 88. numer. 8.* & Carol. Ant. de Luca, ad Franch. *observ. 88. num. 3.* contrarium tenentium.

30 Arbitri autem contentionum, & sic Cancellarius, certum est posse partes condemnare in expensis, ut citatis Salgad. Fontanell. Cortiada, Matthæu. & aliis, tradit Francef. *de*
31 *competentiis qu.65. nu. 7.* & per quem in casu condemnationis sit fienda executio tradunt Fontanell. Cortiada, Salgad. citati a dict. Francef. *dict. cap.65. num.14.*

Unde non data expressa condemnatione censentur partes 32 condemnatæ ad suas quæque solvendum expensas, & nequit una pars ab altera partem suam recuperare; cum tunc omissa expensarum condemnatione, absoluta pars ab eis judicetur, Cortiada, *d. decis.22. num.79. & 98.* in quibus locis magnam catervam Doctorum citat.

Expensæ autem non coacervantur cum quantitate condemna- 33 ti, ad efficiendam causam majorem, impediendamque executionem sententiarum continentium condemnationem quantitatis, in qua conceditur exemtio ab statuto, aut alias, etiam appellatione interposita, prout in nostra hac Provincia in causis minoribus 100. ll. præstita cautione, Ripoll. ad Peguer. *rubr.29. nu.59.* Altimar. *de nullitatib. rubr.5. qu.5. nu.9.* Abeclef. *obser. Pedemont. lib. 1. obser. 166. nu. 16.* ubi casum curiosum tradit, an solum quantitate limitata ad executionem tribuatur, an vero pariter pro expensis, & pro denegationa executionis, pro expensis concludis, tu examina.

Fidejussor, qui expensas, in quibus fuit condemnatus, cre- 34 ditori exsolvit, an possit eas actione cessa a creditore, vel mandati, recuperare a principali debitore, correo, vel fidejussoribus, tractant noster Cancer. *var.2. cap. 5. n.516. & seq.* Olea, *de ces. jur. tit.5. qu.5. nu 41. & seq.* ad quod ne omittas videre Modern. Tommen. *de expen. cap.11. nu.12. & seq.* has quæstiones in terminis doctissime tractantem.

Fiscus autem an in expensis condemnetur, & e contra liti- 35 gantes cum eo, & in quibus, tradit noster Fontanel. *dec.424. per tot.* & eo, & aliis citatis Pegas, *resol.16. an.23.* ubi per totam resolutionem plura scitu digna de expensis tradis, & pluribus citatis Doctissimus ac Nobilis Regens noster Cortiada, *dec.20. a nu.20.* ubi latissime, *num. 21. & seq.* de Advocato, & Procuratore fiscalibus, & eo, & aliis citatis Nobilis Senator noster Amigant. *ad prax.* Peguer. *rubr.30. num 77.*

Judex autem ex officio etiam a nemine requisitus potest 36 partem condemnare in expensis, licet ad id non cogatur, Doctissimus Altimar. *dict. tract. de nullitatib. rubr.13. quæst.27. nu.* 42. ubi *num.*43. intelligentiam tradit Severin. *in addit. ad dec.* 346. Sanfelicius, *pag. mihi* 109. *vers. an Judex, &c.* ubi latissime de expensis litium.

Licet qui obtinuit in prima instantia, revocata sententia 37 ex eisdem actis, possit in expensis condemnari, ut citatis Ripoll. Fachin. Veral. Gratian. & aliis, tradunt Matthæu. *de regim. Regn. Valent. cap. 53. §. 4. num. 15.* Severin. *ubi supra pag 150. vers. Condemnatus, &c.* Rovit. *ad prag. 8. de expensis num.12. & seqq.* tamen id procedit, quando expensæ debentur jure actionis; quia promissæ, aut stipulatæ sunt, non 38 autem quando solo officio Judicis petuntur, Matthæu. *ibid. num. 17. & seqq.*

DE ACTUARIIS, ET EORUM OFFICIO. *Rubrica XXII.*

EXtrahantur de bussola ad sex menses, more solito coram Magistratu, & Capitaneia Notariorum, quatuor Notarii ad Bancum D. Potestatis, & duo sint, & esse debeant ad Bancum D. Locumtenentis, quorum unus sit ad ejus electionem, alter vero extrahatur, ut supra, de alia Bussola ad annum, & omnes loco solito, & tempore debito in Tribunali assistant, & ab illo nullo modo recedant, Patrocinium alicui non præbeant in causis vertentibus coram Judice, cui respective inserviunt, sed eorum officio, & emolumentis contenti silentium servent, scribendis actis diligenter incumbant, jura, quæ in dies producuntur, fideliter custodiant, illaque inter ipsos ad invicem communicare non possint, minusque parti credere, aut accommodare, nisi dimissa copia, vel originalibus dimissis, alioquin parti ad totale interesse teneantur: Judicem irrequisiti non alloquantur, nisi forte, pro Parte altera abiente, quo casu absentiam supplere valeant, Judicem de iis, quæ in actis sunt, informando, qui secus fecerit, poena decem libr. pro qualibet vice mulctetur: Quod si quis, ut supra extractus, in principio sedere noluerit, aut non potuerit, alter extrahatur, & ejus loco subrogetur.

Addentes etiam, quod actor eligere possit Actuarium, coram quo durante ejus officio causa agatur: nisi tamen reus illum suspectum habeat ex aliqua rationabili causa, & si pars petierit, jurejurando affirmanda: Quo casu Judex alterum nominari, & subrogari mandet.

S U M M A R I U M.

1 *Acta dicuntur, quæ gesta sunt coram Judice post litem contestatam.*
2 *Actuarii dicuntur, qui actu judicii conscribunt.*
3 *Actuarii tenentur conservare scripturas in actis exhibitas.*
Si tamen non possunt illas exhibere, liberantur solvendo interesse, num 4.
Debet constare de eorum dolo, ut teneantur ad interesse, n.5.
6 *Actuarius potest recusari uti suspectus, & num 9.*
In quo levior causa est sufficiens, nu.7.
Et pendente recusatione omnia per eum gesta sunt nulla, n.10.
8 *Acta, ut valeant, scribenda sunt per Actuarium.*
11 *Adjunctus non datur Notario Actuario recusato, sed omnino removetur.*
12 *Judices delegati ad universitatem causarum possunt Actuarios eligere.*
Et eos mutare, ac revocare, num.13.
14 *Actuariis in Cathalonia quæ incumbant.*
15 *Substituti per Actuarios an possint acta conficere.*
16 *Actuariis præter salarium debentur alimenta, quando extra locum mittuntur.*

A N N O T A T I O.

COncordat cum hoc statuto Statutum Romanum, *lib. 1. cap. 24.* quod Actuarii patrocinium non præstent, quoad silentium servandum, & alia in hoc statuto disposita, de quibus habetur per Fenzon. ad stat. Urb. *dict. cap.24.*

Acta vero dicuntur quæcumque gesta sunt coram Judice 1 post litem contestatam, Card. Tusch. *pract. conclus. litt. A. conclus.86. nu.2. & seq.* Fenzon. ad stat. Urb. *cap.184. nu. 14.* & dicuntur scripturæ de his quæ in judicio facta sunt, vel dicta, *glos. in acta 45. in princ. ff. de re judic.* Guid. Pap. *dec.316. nu.* 2. Fenzon. ad stat. Urb. *lib.1. cap.150. nu.42.* & Actuarii di- 2 cuntur, qui acta in judicio conscribunt, ut declarant Fenzon. *ubi supra nu.41.* & Calvi. *in lexic. littera A, in verbo Actuarius.*

Qui quidem actuarii tenentur conservare, & custodire scri- 3 pturas, quæ per ejus acta productæ sunt, uti habetur in hoc statuto, ad textum *in cap. quoniam contra, 11. de probat.* & not. Doctores, *in l. argentarius, 10. §. cum autem, ff. de eden.* & Rota apud Buratt. *decis.808. num.2.* Qui tamen si non po- 4 test illa exhibere offerendo interesse liberatur, *l. si quis ex argentariis, 6. §. ex hoc edicto, & ibi glos. in verbo Actio, ff. de eden.* eujus *glos.* opinionem esse magis communiter approbatam testatur Alex. *ibi in princip.* & bene comprobat Rota apud Buratt. *dict. decis. 808. numer. 1. & seq.* Ad hoc autem ut A- 5 ctuarius teneatur ad dict. interesse debere constare de ejus dolo, vel saltem de culpa, dolo proxima, tradit Rota, *dict. decis.808. numer.4.*

Quod vero Notarius actuarius possit recusari uti suspectus, ut 6 disponitur in hoc statuto, uti recusatur Judex, tradunt Fenzon. ad stat. Urb. *cap.29. num. 1. lib.1.* Pract. Ridolph. *part.1. cap.7. nu.129.* & Rota apud Caputaq. *dec.390. part.2. per tot. & decis.* 604.

7 604. *num.* 1. *part.* 1. *dicerf.* In Notario autèm levior causa sufficit ad recusandum illum suspectum, Fenzon. *d. cap.* 29. *nu.* 2. Gratian. *discept. forens. cap.* 100. *nu.* 52. *& seq. part.* 1. Et ideo non mirum, si statutum nostrum admittit ad probandam suspicionem contra Notarium simplex juramentum.

8 Ut autem acta valeant, scribi debent per Notarium actuarium, itaut ille Notarius, qui incepit scribere acta unius processus, etiam debeat scribere reliqua, alias acta non probant, nisi ipse esset impeditus, Maran. *in pract. part.* 6. *de actio. edi-tio. nu.* 21. Romao. *cons.* 281. *nu.* 6. & ibi Adden.

ADDITIO.

9 Actuarius ita recusatur, etiam sine causa, seu quacumque narrata, solo Juramento partis, ut traditur hic a nostro Conciolo, an 6. *& seq.* & tradunt Farinac. *in Fragmen. crim. part.* 2. *num.* 719. Gonzal *ad Reg.* 8 Cancellar. *in annot. contra nullitates, & attentat. nu.* 98 *& seq.* Andreol. *controv.* 430. *nu.* 24. *& seq.* Vivian. *in prax. Jur. Patronat. p.* 2. *lib.* 11. *cap.* 4. *nu.* 69. & innumeris citatis, Meritissimus ac Nobilis Regens noster Cortiada, *decis.* 20. *num.* 5. *& seq.* Doctissimus Altimar. *de* 10 *nullitatib. rubr.* 9. *quæst.* 44. *num* 5. Eminen. de Luca, *de Judiciis disc.* 5. *nu.* 7. debet tamen se abstinere pendente recusatione, alias acta ab eo post recusationem scripta nullam fidem faciunt, Cortiada, *ibid. num.* 6.

11 Et Actuario recusato non datur adjunctus, sed omnino removetur, maxime in hac nostra Provincia Cathaloniæ, ut pluribus citatis tradit d. Regens noster Cortiada *d. decis.* 20. *nu.* 14. *&* 15. Fenzon. ad stat. Urb. *cap.* 29. *nu.* 5. *& seq.*

12 Judices autem delegati a Principe ad Universitatem causarum, possunt in causis sibi commissis, & delegatis eligere Notarios, & Actuarios; delegati autem ab aliis, quam a Principe, vel non ad Universitatem causarum, non possunt alios assumere, quam Deputatos in Curiis Ordinariis Altimar. *de nullitatib. rubr.* 10. *qu* 17 *nu.* 1. *&* 5. & ita possunt ad libitum No- 13
tarium, & Actuarium removere, & mutare, Altimat. *d. n.* 5. Pegas, *Resol. Foren* 18. *n.* 43. quod secus est in ordinario.

14 Per Jura nostra Municipalia variæ sunt Actuariis adjunctæ obligationes, quas prævidere poteris per varias Constitutiones Cathaloniæ, & ita in eis referendis non immoror.

15 Substituti autem, seu Juvenes Actuariorum non possunt recipere Acta Judicialia, nisi pro ipso Actuario, & ad referendum tantum, non autem simpliciter, nec ad referendum rogitus recipere, ut ita distinguendo, citatisque. De Potentib. Singular. *civil.* 83. *nu.* 2. & Rota Rom. in una Romana Societatum 14. Novembris 1614. quæ est post Zacchiam, *de Societ. officii dec.* 16. tradunt Madero. Castald. *consult. Foren.* 127. *num.* 7. Fenzon. ad stat. Urb. *cap.* 36. *nu.* 15.

16 Nota unum, quod ipsis Actuariis, præter salarium, debentur alimenta præstanda ab eo, ad cujus instantiam mittuntur, si remittantur ad examinandum testes extra locum, Zacchia, *de salar. qu.* 17. *nu.* 26. Barbos. *in cap. Ecclesia* 2. *de Judiciis in* 6. *nu.* 13. Pegas, *resol. foren. cap.* 16. *nu.* 118.

DE COPIIS EXTRAHENDIS, ET ACTIS GRATIS *ostendendis*. *Rubrica XXIII.*

Actuarii petitas copias ad primam, solita mercede, date teneantur, nisi nimis longæ sint, aut ipsi legitime fuerint impediti; quo casu infra duos, vel tres dies ad summum Parti date teneantur: Debeantque durante dicto eorum Officio, quoties fuerint requisiti, Judici, & Partibus Acta, & Jura ostendere nulla recepta mercede. Cum vero copia Processus datur, sive alicujus prolixæ scripturæ in Judicio productæ, scribatur littera legibili, ita ut in qualibet facie sint versus viginti ad minus, & quilibet versus contineat litteras triginta duas. Et habeant pro qualibet pagina bononenos duos: Quod si fuerint plures colitigantes, & interesse habentes habitantes seorsum, Actorum, & copiarum merces Actuario solummodo duplicetur, exceptis tamen copiis collationatis, quæ dimittuntur penes Actuarium, quarum merces duplicanda non erit. Si vero litigans pauper sit, & miserabilis persona, ab Actuario gratis copias dari Volumus, & prædicta omnia a Notario etiam Maleficiorum observanda erunt.

SUMMARIUM.

1 *Actuarii tenentur ostendere Acta partibus gratis.*
Et tenentur dare copias illorum pauperibus gratis, nu. 2.
3 *Pauper quis dicatur, remittitur arbitrio Judicis.*
4 *Actorum Copia danda sunt petentibus cum termino ad se defendendum.*
Non tamen in Cathalonia, sed ea communicantur solutis 4. *ß. pro communicatione, num.* 6.
Secus in causis Criminalibus ante publicationem processus, numer. 9.
Bene tamen post publicationem processus, nu 10.
Licet non cum nominibus sociorum delicti, nu. 12.
Nisi in eis consisteret defensio, num 13.
Pauperibus tamen gratis sunt communicanda, nu. 11.
5 *Actuarii debent in Cathalonia tradere Copiam partibus antequam restituant translata.*
6 *Terminus communicationis processus non currit post communicationem solutam usqueque actualiter communicetur.*
Secus est in terminis probatoriis, num 7.
8 *Communicatio Notularum, & librorum apprehensorum fit expensis petentis.*
14 *Copia expensis petentis est danda, nisi sit pauper.*
15 *Communicatio in causis contentionum non conceditur.*

ANNOTATIO.

1 Quod Notarii actuarii teneantur ostendere Acta, & scripturas exhibitas partibus gratis, ac etiam Judici, fuit etiam dispositum in Statuto Urbis, *lib.* 1. *cap.* 25. & ibi hoc
2 not. Fenzon, *in princ.* Et quod Actuarii teneantur tradere pauperibus copias processus, & scripturarum gratis, & Advocatis, ac Procuratoribus pauperum teneantur gratis ostendere originales scripturas, uti etiam disponitur in hoc statuto, tradunt Scacc. *de judic. lib.* 1. *cap.* 100. *n.* 8. Fenzon. *ad stat. Urb. lib.* 1. *cap* 26. *nu.* 8. *&* 9. & Adden. ad Paitell. *exped.* 93. *n.* 28. & dixi supra quoad Notarios criminales, *lib.* 1. *rubr.* 14. &
3 etiam in meis *resolut. crim. in verbo Copia processus, resol.* 1. *per tot.* Quis vero dicatur pauper, cum id in jure non sit determinatum, relinquitur arbitrio Judicis, ut docent Menoch. *de arbitr. casu* 65. *nu.* 7. Scacc. *de judic. d. cap* 100. *num.* 8. *in fin.* & novissime Aloys. Mansi *consult.* 7. *num.* 20.

4 Quod vero copiæ actorum, & aliorum in judicio productorum dandæ sint regulariter seu petenti cum termino competenti, cum id respicere dicatur defensionem, tradunt Scacc. *de judic. d. cap* 100. *numer.* 4. & Carpan. ad stat. Mediol. *cap.* 12. *numer.* 154 abi dicit, hoc non procedere in copiis scripturarum ad informationem Judicis, ut ibi per eum, & soluta Actuario competenti mercede, Scacc. *ubi supra numer.* 8.

ADDITIO.

5 In hac nostra Provincia Cathaloniæ per *Constit* 17. *tit. de Notaris, y Escrivans*, extat provisum, quod Actuarius non possit tradere, ac restituere parti translatum, quin prius schedulæ, ac supplicationes per ipsam partem oblatæ transcribantur, ac continentur in originali processu, seu translato partis alterius.

6 Pariter in hac Provincia nostra non traduntur copiæ Instrumentorum productorum partibus, sed solum dicta instrumenta partibus petentibus communicantur, seu imo processus cum insertione talium Instrumentorum solutis solum 4 ß. pro ipsa communicatione, & his solutis quousque effectuetur ipsa communicatio, non currit tempus concessum ad eam obtinendam, Ripoll. ad Peguer. *rubr.* 21. *num* 7 bene tamen tempo- 7
ra probatoria, licet per partem petitum sit interim non currere, ut de observantia nostri Regii Senatus testatur Nobilis Senator noster Petrus de Amigant. *in addit. ad dictam rubr.* 22. *num.* 8. *in fin.*

8 Si tamen aliqua pars voluerit communicationem librorum, vel notularum apprehensarum, ad detegendum falsitatem in posse scribæ causæ existentium, ei conceditur coram scriba, & pars, quæ dictam communicationem instat, omnes expensas solvit, prout ita decisum tradit a nostro Regio Senatu, dict. Nob. de Amigant, *in addit. ad d. pr.-x.* Peguer. *rubr.* 17. *num.* 10. *in fin.*

9 In causis autem criminalibus ante publicationem processus reo, nec etiam accusatori, conceditur communicatio, aut copia Ripoll. *d. rub.* 22. *nu* 6. *Meritiss. ac Nobilis Regens noster Cortiada, dec.* 21. *nu.* 144. *& seqq.* Publicato autem processu ipsis 10
reis conceditur communicatio, aut copia; nedum Inditiorum, & omnium actorum, quæ ad reum pertinent, verum & etiam testium receptorum in processu informativo, quamvis fiscus, & pars nolint eis juvare, ut pluribus citatis tenet *dict. Nobilis Regens noster Cortiada, d. dec* 21. *nu.* 148. *& seq.* & si pars no- 11
luerit copiam, sed tantum communicationem processus, & ipse est pauper, tunc gratis ab scriba causæ est dicta communicatio effectuanda, Cortiada *dict. decis.* 21. *num* 159.

12 Si autem in ipso processu adsint complices delicti, & socii criminis ipsius rei, tunc de observantia, & stylo ipsi reo non datur copia nominum sociorum, ne detur ipsis occasio fugiendi, in magnum Reipublicæ damnum, cui interest ne delicta maneant impunita, Cortiada *d. dec.* 21. *nu.* 154. ubi Fontanel. 13
& alios citat, nisi ipsis reis ita in minimo tolleretur defensio, quia tunc etiam esset ipsis danda copia nominum socio- 14
rum, Cortiada *ibid. n.* 155. tamen quotiescumque est danda ipsis copia, expensis petentis est danda, nisi sit reus pauper, quia tunc gratis detur, Cortiada *d. dec.* 21. *nu.* 157. *& seq.*

15 In causis autem Contentionum, cum in eis sufficiat informatio extrajudicialis, & ea non publicetur, non conceditur ipsa copia, seu communicatio processus, ut pluribus citatis tenet contra Farinac. & Delbene, noster Nobilis semperque laudandus Regens Cortiada *d. decis.* 21. *num* 141. *& seq.*

D E

DE MERCEDE JUDICUM, ET ACTUARIORUM. *Rubrica XXIV.*

UT Taxæ Mercedum, quæ tam Judicibus, quam eorum Actuariis pro singulis Actis statutæ sunt; omnibus plene innotescant: In primis Judices, ultra salaria eis a Camera persolvenda, de quibus suo loco diximus, habeant, & habere debeant,

Pro Accessu ad quamcumque differentiam extra Civitatem, Julios decem, Equum, & expensas, etiam quod in causa plures interesse haberent.

Pro accessu ad differentiam in Civitate, Burgis, & Suburbiis, Julios quinque.

Pro Relationibus faciendis tam in Civili, quam in Criminali causa, computato examine Testium, bononenos duodecim, & si plurium interesse contineant, duplum.

Pro quolibet Decreto interponendo extra Palatium, bononenos duodecim.

Pro Decreto interponendo in Palatio bononenos quatuor.

Pro subscriptione Suspectus de fuga, bononenos duos.

Pro subscriptione Arresti, seu Refirmationis in Carceribus, bononenos duos.

Pro subscriptione Litterarum Remissorialium, seu Examinatorialium, bononenos duos.

Pro responsione ad Positiones coram illo facienda, bononenos quatuor a Ponente, & si folium excedant, duplum.

Pro examine Testis, si Judex intersit, bononenos duos.

Pro subscriptione Sequestri, bononenos duos.

Pro subscriptione Bullettini remissionis temporis in Damnis Datis, bonon. duos.

Pro subscriptione Præcepti cum clausula Justitiæ, bononenum unum.

Pro subscriptione facienda in Litteris, bononenos duos: Et si fuerit facta in favorem plurium, duplicetur.

ACTUARII vero pro singulis actis, & copiis habeant pro eorum mercede, ut infra.

Pro qualibet Petitione, bononenum unum.

Pro qualibet Responsione bononenum unum: Et si Responsio, sive petitio fuerit prolixa, duplum.

Pro responsione ad Positiones coram Actuario de mandato, bononenos duos a Ponente solvendos, & si folium excedant, duplum.

Pro quolibet Sequestro, bononenos duos.

Pro Litteris faciendis bononenos duos: Et si litteræ prolixæ essent, vel plures interesse haberent, duplum.

Pro Litteris Citatoriis, & inhibitoriis, bononenos duos.

Pro Bullettino remissionis temporis in Damnis datis, bon. duos.

Pro exhibita unius Scripturæ, bon. unum. Et si plures Scripturæ simul exhibeantur, duplum.

Pro examine Testis, sive Repetitione, bononenos duos. Et si sine præsentia Judicis duplum: Et si esset longa scriptura, duplum: Et si labor requirat, merces a Capitaneis Notariorum taxetur.

Pro qualibet Refirmatione in Carceribus, bonon. duos.

Pro Scriptura Testium in Relationibus faciendis bonon. quatuor.

Pro quolibet Arresto, seu Suspectu de fuga, bonon. duos.

Pro Juramento Decisivo, bonon. quatuor.

Pro Rogitu cujuslibet Sententiæ, bon. quatuor.

Pro Interlocutoria habente vim Definitivæ, bonon. duos.

Pro publicatione cujuslibet Scripturæ ultra copias Actorum, bon. sex.

Pro quolibet Bullettino Executionis, bonon. duos.

Pro relatione Executoris, quod non possit pignus habere, bon. duos.

Pro qualibet Intimatione cum Cedula, bonon. duos.

Pro Litteris Examinatorialibus, seu Remissorialibus, bon. duos.

Pro qualibet Appellatione, bonon. octo.

Et si fiat ad Aulam Serenissimi, bon. duodecim.

Pro Accessu ad aliquam differentiam extra Civitatem, Julios quinque.

Equum, & expensas, etiam quod in causa plures interesse haberent.

Pro accessu ad differentiam in Civitate, vel Burgis, bonon. XX.

Pro omnibus actis, & citationibus præcedentibus Inventarium, & pro confectione Inventarii, Julios quinque.

Pro copiis, pro qualibet pagina, bonon. duos: Et si fuerint plures collitigantes seorsim habitantes, duplum tantummodo, tam in Civilibus, quam in Criminalibus, & Mixtis solvatur.

CANCELLARIUS autem Criminalis habeat.

Pro Actis, Copiis, & Testium Examine, seu repetitione, idem, quod in Actuariis diximus.

Pro quacumque Fidejussione, bonon. quatuor.

Pro Confectione Inventarii in Civitate, vel Burgis, Julios quinque.

Pro Confectione Inventarii extra Civitatem, Julios decem.

Pro accessu ad differentiam extra Civitatem in Turbativis, & similibus, cum criminaliter agitur, Julios quinque, Equum, & expensas; & sic in Civitate, vel Burgis, bonon. XX. nec duplicentur, si plures in Causa interesse haberent.

Prædicti vero omnes summopere caveant, ne quid pluris ultra supra taxatam mercedem, nec a Forense, sive etiam a Partibus sponte dantibus exigant, sive recipiant, sub pœna Suspensionis Officii, ipso jure incurrenda, & restitutionis dupli statim Parti faciendæ.

S U M M A R I U M.

1 *Judicibus non licet mercedes exigere ad eorum arbitrium.*
2 *Mercedum causæ sunt summariæ, & num.9.*
Et aliqui dicunt in earum taxatione non requiri citationem partis, num. 10.
3 *Appellatio non admittitur in causis mercedum saltem suspensive, & num.7.*
Nisi appareat nullitas notoria, num.8.
4 *Salaria Judicum in Cathalonia quomodo taxentur.*
Post sententiam nequeunt peti, num.5.
Et pro eis executive proceditur, num.6.
11 *Actuarius pro scripturis a se factis potest penes se retinere Instrumenta, & scripturas.*

A N N O T A T I O.

1 PRudenter quidem in hoc statuto præscriptæ fuerunt per statuentes mercedes Judicum, & Notariorum, cum non debeat eis licere, illas pro eorum libitu exigere, sed contenti esse debeant mercedibus eis statutis a Superioribus, juxta illud Lucæ, *cap. 3. Contenti estote stipendiis vestris*, & not. etiam Caroc. *de locat. & conduc. part.1. in tit. de merced. Judi. num. 2.*

2 Mercedum autem causæ sunt summariæ, Cuml. in Rit. Mag. Cur. *cap.38. nu.400.* Carpan. ad stat. Mediolan. *libr. 1. cap.48. nu.14.* Maran. *in pract. part.4. in tit. Ut judicium Mercatorum num. 197.*
3 In causis autem mercedum non admittitur regulariter appellatio saltem quoad effectum suspensum, ut docent Rugginell. *de appell. § 2. cap.3. num.280.* Scacc. *de appell. quæst.17. limit.8. num. 8.* Rota, *decis. 764. num.3. part. 1. divers.* & in causa mercedis procedi posse etiam die feriato dicit Scacc. *ubi supra.*

A D D I T I O.

IN hac nostra Provincia Cathaloniæ salaria Judicum solvuntur secundum quantitatem petitam per *const.10.tit.* de Salar. de Senten. & Fontanell. Ripoll. & cum aliis tradunt Nobilis Regens noster Cortiada, *decis. 38. num. 78.* Matthæu. *de Regim. Reg. Valen. cap.13. §.4. nu.54.* prout ita in quantitate, quam lex patriæ, vel consuetudo determinant secundum valorem rei petitæ, & non secundum valorem ejus, quod est in sententia, vel quod in effectu debetur, salaria taxanda sunt ex Bart. *in l. cum quadam §.fin.* ubi Jas. *nu.5. de jurisd. omn.* Judi. Abb. Surd. Bovadil. Sacbia. Barbos. Covarra. Decian. Gratian. Menoch. & alii, quos citat Passerin. a Seatol. *in cap. statutum §. si quid de rescript. in 6. num. 337. & 351.* 4
Ista tamen post latam a Judice sententiam non possunt peti, nisi de eis albaranum, seu scriptura Judici per partem sit firmata, *const.1. tit.* de præscriptionibus, & ea citata Nobilis Senator Amigant. *in addit. ad prax.* Peguer. *rubr.3. nu. 86.* quam pariter explicat, & tradit Cancer. *var.1. cap.15. num.13.* 5

Pro salariis autem exigendis, & pro eorum deposito per *Constitutio. 12. tit. de Salar. de Senten.* executive proceditur, ea citata tradit dict. Nobilis Senator Amigant. *de rubr.30. numer.85.* & latissime Doctissimus Carleval. de Judiciis, *tit. 1. disput. 6. per tot.* & diffusissime Boler. *de decoct. debitor. Fiscal. tit.5. quæst.2. num.37.* 6

Unde fit, quod in causis istis mercedum, seu salariorum, 7
ut

ut traditur hic a nostro Conciolo, *num* 3. non admittatur appellatio ad effectum suspensivum, at latissime pluribus citatis tradit Doctissimus Altimar. *d. tract. de nullitatib. rub.* 1. *quæst.* 4.
8 *num* 7. *& rubr* 9. *qu.* 15. *a nu.* 12. Per nullitatem autem notoriam, & apparentem ex actis, incidenter, & excipiendo oppositam suspenditur executio, Altimar. *d. rub.* 1. *quæst.* 4. *nu.* 59. *& d. quæst.* 15. *num.* 29.
9 Itaque in his causis ita proceditur summarie, quod in eis non requiritur scriptura, imo proceditur absque ea, ut citatis Maodox. Gargiar. Zachia. & rearibus expressis tradis d. Altimar. *d. tract. de nullitatibus, rub.* 12. *quæst.* 25. *num.* 152.

Passerin. *ubi supra num.* 355. Taliter quod non deficiunt Do- 10
ctores tradentes, quod in taxatione horum salariorum Advocati, & Procuratoris, non requiritur citatio, nempe Intrigl. Burg. Cumia. Milan. Abruz. Marinog. citati a dicto Altimar. *dict. qu.* 25. *dict. num.* 152.

Actuarius autem seu scriba potest pro suo salario retinere 11
id, quod scripsis, donec illud solvatur citatis Hartman. Gail. Negusan. & aliis tradis Huni. Encycloped. Jun. *part.* 3. *tit.* 13. *cap* 3. *num.* 8. & novissime Temmen. *de expensis cap.* 13. *nu.* 24. Doctissimus Emmanuel Alvarez, Pegas, *resol. forens. cap.* 26. *num.* 36. ubi plores citat.

DE SPORTULIS. *Rubrica XXV.*

Sportulæ per Judices Ordinarios nullatenus recipiantur, etiam in Causis, in quibus per Rescriptum Serenissimi Ducis, eorum Jurisdictio excitaretur: Exceptis causis ab initio mere commissariis, inter personas, quæ in prima, & in secunda Instantia eorum Jurisdictioni subjectæ non essent: sicut etiam, quando Judices electi a Partibus, vel deputati ab Audientia Serenissimi Ducis non essent Officiales publici, sive Salariati, Quibus Casibus in Causis Civilibus juxta summam in Petitione contentam; a Scutis centum infra, scutum unum; a ducentum Scutis infra, scuta duo, & sic deinceps pro rata usque ad scuta mille, scuta decem; Nec amplius pro quacomque summa accipere valeant. Cæterum in Executivis, & Summariis de jure Communi, dimidium supradictæ Taxæ tantummodo recipere possint. Sicut etiam in his Causis, quæ certam summam non contineant, vel æstimationem non recipiant, scuta quinque pro Sportulis non excedant.

Pro interlocutoriis vero, quæ haberent vim Definitivæ, habeant Julios quinque pro scutis centum, & sic successive, dummodo scuta duo non excedant: Declarantes, quod in Executivis non debeantur, si semel eidem Judici in Articulo principali fuerint persolutæ. Et prædicta Taxa omnino servetur, etiam quod Causa haberet plura capita, & plures adessent Actores, sive rei: Si vero essent plures Judices, prædicta Taxa duplicetur.

Declarantes etiam, quod Judices eas consequi non possint per simplex tantum Sequestrum, vel per simplex Juramentum Suspicionis fugæ contra Forensem, sed acquiescere debeant duplicatæ Mercedi, de qua supra in Taxa, nisi prætensum Creditum excederet scuta quinquaginta, quo casu bononenum unum pro quolibet scuto consequi valeant, & utroque casu parte instante expedire teneantur.

In criminalibus vero causis, in quibus de pecuniaria pœna agitur, eadem taxa observanda est; sed in capitalibus de jure communi, aut per statuta, scuta decem, & pro aliis pœnis corporis afflictivis scuta quinque: & quicquid etiam modicum ultra præfinitam taxam promissum, vel receptum fuerit, in corruptelam Judicis imputetur, & ad restitutionem parti in syndicatu teneatur.

S U M M A R I U M.

1 *Sportula unde dicantur.*
2 *Sportula non debentur Judicibus ordinariis.*
Fallit stante consuetudine in contrarium, nu. 3.
Et non debentur, etiamsi Judici ordinario sit datus adjunctus, num. 4.
Et ita consultori suscepto ex officio, ac motu proprio ab ipso Judice sunt solvenda, nu. 25.
Secus si partibus instantibus, ibid.
Nec debentur, si ei fuerit commissa causa per Principem, numer. 5.
6 *Sportula cessante statuto debentur secundum consuetudinem.*
7 *Pœna quæ sit contra Judicem accipientem sportulas indebite.*
8 *Sportula debentur Judici etiamsi partes se concordaverint, & numer.* 24.
9 *Sportula neque debentur Judici Ecclesiastico, & nu.* 21.
Nisi adsit consuetudo in contrarium, nu. 10.
Contrarium verius, num. 22.
Nisi in omni casu taxata per Curias Generales in Cathalonia, num. 23.
51 *Sportula non debentur in causis pauperum.*
Neque in Cathalonia in causis criminalibus, nu. 18.
Neque in causis contentiosis, nu. 19.
Neque in confessis in judicio, nu. 20.
12 *Sportula debentur Arbitris electis vigore statuti.*
13 *Sportula non debentur in causis summariis.*
14 *Sportula non debentur, ubi non datur libellus, nec fertur sententia.*
15 *Sportula debentur ab utraque parte.*
16 *Sportulas non tenetur solvere Civis ex privilegio.*
17 *Sportula quomodo taxentur, quando summa non est certa remissive.*
26 *Sportula, seu salaria computantur juxta eam, quæ principaliter deducitur in judicio.*
27 *Sportulas licet quis sit exemptus solvere, tamen eas repetit.*

A N N O T A T I O.

1 Sportolæ dictæ sunt, quia antiquitus dum judicium instruebatur, & lis contestabatur, actor, & reus deponebant in æde sacra sportulam, in qua erat pecunia, quam qui vicisset, lucrabatur, quæ pecunia Sacramentorum dicebatur, & quia postmodum cæptum est ex hujusmodi more Judicibus honoraria persolvi, sportulæ Judicum nomen traxerunt, ut declarant Fenzon. ad statut. Urb. *lib.* 1. *c.* 44. *nu.* 5. Alciat. *lib.* 3. *disp. cap.* 17. & Calvi. *in lexic. litt.* S. *in verbo sportula.*

2 Notandum tamen est, quod etiam de jure communi Judices ordinarii non possunt accipere sportulas, cum ipsi habeant salarium de publico, ut not. Fenzon. ad stat. Urb. *cap.* 44. *nu.* 7. Caroc. *de locat. & conduct. p.* 1. *in tit. de sportul. Judic. nu.* 49. & Adden. ad Paitel. *expedit.* 68. *num.* 3. qui dant concor-
3 dantes, licet per consuetudinem induci posse, quod sportulæ Judicibus solvantur, voluerint Fenzon. *d. cap* 44. *n.* 10. Caroc. *in d. tit. de sport. Jud. num.* 41. *vers. Contrarium, &c.* ubi testatur de magis communi opinione, & Adden. ad Paitel. *expedit.* 93. *n.* 24. quicquid contrarium tenuerint Doctores relati per
4 Fenzon. & per Caroc. *in loc. proxime adductis.* Et judicibus ordinariis non debentur sportulæ, etiamsi ei fuerit alius delegatus, ut post Bart. Alex. Castr. & Bertaz. per eos relatos firmant Adden. ad Paitel. *d. exped.* 93. *num.* 40. & etiamsi eis 5
committatur causa, quia adhuc non desunt esse ordinarii, Ancar. *cons.* 201. *nu.* 2. *& seq.* Adden. ad Paitell. *d. exped.* 93. *num.* 41. *& seq.* & vide Caroc. *de locat. & conduct. part.* 1. *in tit. de sportul. num.* 45. *& seq.*

Quo vero ad quantitatem sportularum nos habemus decretum 5
Ducis Urbini super abbreviatione litium, de quo mentionem faciunt Adden. ad Paitel. *exped.* 68. *num.* 2. & dispositionem præsentis statuti, ita ut ulterius non sit quærendum juxta theor. *in l. gallus* 25. §. *si quis in secundo not. ff. de liber. & post. & not.* in puncto de hoc decreto, Paitell. *d. exped.* 68. *nu.* 10. Deficiente autem decreto, vel statuto taxante sportulas illæ 6
debentur secundum consuetudinem, Rolan. *cons.* 87. *nu.* 3. *vol.* 2. Gratian. *discept. foren. cap.* 55. *nu.* 38. *vol.* 1. Adden. ad Paitel. *d. exped* 93. *num.* 14.

Pœna autem imposita Judici indebite sportulas recipienti 7
vigore hujus statuti est pœna corruptelæ, & barattariæ, quæ gravis est, uti habetur *in l.* 3. *& in lex* Julia. 7. §. *hodie, ff. ad l.* Jul. *repet.* & not. Fenzon. *in d. c.* 44. *num.* 11. *& seq.* & Farinac. *de var. ac divers. crimin. qu.* 111. *num.* 2. *& seq.* licet de jure communi dictam pœnam esse arbitrariam dixerint Menoch. *de arbitr. casu* 432. *num.* 7. & Fenzon. *in dict. cap.* 44. *num.* 11. *& seq.*

Sportulæ vero debentur Judici, seu Consultori, qui jam 8
subiit laborem in studendo, licet partes interim transegerint, seu se concordaverint, Borgn. *dec.* 41. *nu.* 48. *p.* 1. Gratian. *discept. foren. c.* 561. *n.* 34. *& seq. p* 3. Paitel. *exped.* 93. *num.* 2. & ibi Adden. *nu.* 3. *& seqq.* Si tamen concordia sit secuta post conclusionem in causa, ut declarant Adden. ad Paitel. ibi, *nu.* 7. & Ciriac. *contr* 67. *nu.* 18. *&* 52.

Quæ quidem sportulæ neque debentur Judici Ecclesiastico, 9
nedum Judici laico, *c. Cum ab omni* 10. & ibi Jo. Andr. Card. & Abb. *de vit. & honest. Cler.* Gratian. *d. c.* 561. *nu.* 3. Adden. ad Paitel. *d. exped.* 93. *nu.* 22. nisi adsit consuetudo in contra- 10
rium, Costa, *de ratio. rata qu.* 86. *nu* 1. Adden. ad Paitell. *d. exped.* 93. *nu.* 23. & Grat. *d. cap.* 561. *nu* 8. *& seq.*

Et Judices eo magis non debent accipere sportulas in cau- 11
sis pauperum, Rol. *cons.* 87. *num.* 23. *lib.* 2. Gratian. *discept. foren. c.* 55. *n.* 46. *p.* 1. Adden. ad Paitel. *d. expedit.* 93. *num.* 16. Caroc. *de locat. & conduct. p.* 1. *in tit. de sport. Jud. n.* 49. *n.* 50. ubi dicit, neque illas accipi posse a sponte dantibus, neque ita a miserabilibus personis, ut ibi per eum, illæ tamen debentur arbitris electis vigore statuti, at not. Grat. *d. cap.* 55. *nu.* 43. & ante eum Bald. *cons.* 38. *p.* 5. & Adden. ad Paitel. *ubi supra n.* 38. Quidquid sit quoad arbitros electos extra judicium, & arbitratores, ut per Adden. *ubi supra n.* 37. Prout neque il- 13
læ debentur de jure in causis summariis, nisi adsit consuetudo in contrarium, ut not. Rolan. *d. cons.* 87. *num.* 21. *& seq.* Gratian. *d. c.* 55. *nu.* 41. Adden. ad Paitel. *exped.* 93. *nu.* 48. *& seq.* qui alios dant concordantes, & Caroc. *de locat. & cond. in d. tit. de sport. Judic. nu.* 42. *& seq.*

Dum vero in hoc statuto mandatur non esse recipiendas sportulas per simplex sequestrum, vel relaxationem mandati ob suspicionem fugæ facit, quia sportulæ non debentur, ubi 14
non est opus libello, nec fertur sententia, ut in dictis casibus, ut advertunt Ciriac. *contrmasv.* 67. *num.* 40. & Adden. ad Paitel. *d. exped.* 93. *num.* 52.

Spot-

15 Sportulæ vero debentur ab utraque parte, si ambæ instant
pro expeditione causæ, alias debentur ab illa tantum parte,
quæ instat, Costa *de ratio. rata*, *qu.* 86. *n.*6. Adden. ad Paitel.
ibi, *n.* 53. qui dicunt illas esse restituendas victori a victo ap-
pellatione non obstante, ut ibi per eos.
16 Cives autem ex privilegio non teneri ad solutionem spor-
tularum, voluit Bertaz. *consil. crimin.* 109. *nu.*13. *lib.*1.
17 Quomodo vero sint taxandæ sportulæ pro re petita in ju-
dicio, puta pro possessione, vel si agatur ad divisionem rei,
declarant Adden. ad Paitel. *d. exped.*93. *nu.*46. *& seq.*

A D D I T I O.

18 IN causis criminalibus in hac nostra Provincia nullum exi-
gitur salarium, Nobilis Senator Amigant. *ad prax.* Pe-
guet. *rubr.*30. *n.*129. Mier. & Xammar. citati a Matthæu. *de*
19 *regim. Regn. Valen.* *c.*13. *§.*4. *nu.*40. Prout nec in declarationi-
bus, quæ fiunt in causis contentionum, seu contra Delegatos
Apostolicos citatos ad Banchum Regium, Nobilis ac Meritis-
simus Regens noster Cottiada, in locis citatis a dicto Nobili
Senatore Amigant. *d. rubr.*30. *nu.*130. *&* 131.
20 Sportulæ autem, ac salaria non possunt exigi a partibus
confessis in judicio, ex quo, ut dixi, *in hoc lib.* 2. *rubr.* 26.
partes Judicia tunc non sunt in condemnando, sed tantum in
adjungendo præceptum de solvendo, & in terminis variis ci-
tatis id tenet Ciriac. *controv.*67. *nu.*37.
21 Sportulæ autem, & salaria inspecto jure communi non de-
bentur Judicibus Ecclesiasticis, tam ordinariis, quam delega-
tis, ut traditur hic *num.*2. *&* 9. a nostro Conciolo, & tra-
dunt Ventrigl. *in prax. annot.*36. *§. unic. num.* 1. *& seq.* Za-
chi. de Salar. *quæst.* 72. *num.*33. Guazzin. Jun. *ad defens. ani-*
*mar. lib.*2. *defen.* 5. *cap.*38. *num.*7. Garzia, *de benefic. part.* 9.
*cap.*2. *num.*381. Matthæu. *d. cap.*13. *§.*4. *num.* 21. *& seq.* Fra-
gos. *de regim. Reipub. Christian. part.*1. *lib.*4. *disput.* 9. *§.* 4. *nu.*
48. *& §.*5. *num.* 80. novissime Temmen. *de expens. cap.* 3. *sect.*
1. *num.*1. *& seq.* Passerin. a Sestula, *in cap. Statutum*, *§. si*
quid, *de rescript. in* 6. *quæst.* 5. *art.* 2. *per tot.* maxime *a num.*
338. *&* 359. Fenzon. ad Stat. Urb. *cap.*44. *a num.*7. & licet
22 adsint aliqui Doctores, nempe Roman. Gratian. Costa. Regi-
nald. Sanchez, citati a dicto Guazzin. *dict. cap.*38. *num.*8. no-
vissime d. Temmen. *d. cap.*3. *sect.* 2. *nu.* 7. *& seq.* Fragos. *ubi*
supra num. 81. tenentes, quod si adsit consuetudo exigendi
sportulas, ipsa est servanda; tamen nescio in quo dicta horum
Doctorum possint salvari, ex quo Innocen. III. *in cap. Cum ab*
omni, *de vit. & honest. Clericor.* ipsam consuetudinem rejecit,
& omni casu deberent esse moderatæ, ut dicti Doctores cita-
ti a dict. Guazzin. tenent.

Unde est, non esse securos in foro conscientiæ Judices Ec- 23
clesiasticos hujus nostræ Provinciæ forsan salaria immoderata
exigentes ad taxam sibi benevisam, non curando de taxa fa-
cta in Curiis Generalibus, in quibus Ecclesiastici intervene-
runt, quarum constitutiones debent, & tenentur ipsi servare
per expressam dispositionem *Constit.* 2. *anni* 1599. & ita con-
stanter affirmo, quod si aliquem titulum habeant, qui eis in
foro interno consulat, est præfata Constitutio, seu forsan con-
suetudo legitime præscripta, aliter hi non sunt in præfato fo-
ro securi; imo ex his, & ex decreto S. Congregationis Car-
dinalium edito pro hac Diœcesi Gerunden. quod ad litteram
tradunt Garzia, *de benefi. part.*8. *cap.*1. *in nov. addit.* & novissi-
me Passerin. a Sestula, *in cap. Statutum*, *§. si quid de rescript.*
in 6. *quæst.*5. *art.* 1. *nu.*340. (ubi per tot. multa de hac ma-
teria adducit) est sane certum in Judicio Dei de his ratio-
nem reddituros fore, si ultra taxam legitimam, ac præscri-
ptam salaria receperint, quæ comprobantur ex traditis per
Guazzin. Jun. *de defens. Animar. d. lib.*2. *defen.*5. *c.*38. *n.*34. *in fin.*
Salarium autem debetur Judici, etiamsi sententia non fera- 24
tur, quando per ipsum non stetit, quin sententia lata sit, ex
quo partes concordarunt, aut ex alia ratione, Ripoll. ad Pe-
guet. *rubr.*30. Urteol. *de transact. qu.* 30. *nu.* 24. & tradit hic
noster Conciol. *nu.*8. Matthæu. *de regim. Regn. Valen. cap.* 13.
*§.*4. *nu.*46. Fenzon. ad stat. Urb. *cap.*46. *nu.*4. *lib.*1.
Consultori autem Judici dato ex motu proprio ipsius, ab 25
ipso, non a partibus sunt solvendæ sportulæ, seu salarium; si
tamen una tantum pars illud petierit, ab ipsa sola est consul-
tor solvendus, si ab ambabus, ipsæ æqualiter debent Consul-
toris salarium solvere, Ripoll. *ad prax.* Peguer. *dict. rubr.* 30.
*num.*54. & ibi Nobilis Senator noster Amigant. citans Fonta-
nell. *decis.*486. *nu.*3. Niger. *de laudem. qu.*43. *num.*46. Ciroch.
*discept.*2. *num.*106.
Sportulæ autem, seu salarium, ut traditur hic a nostro 26
Conciolo, *num.* 17. non sunt exigendæ pro tota re, quæ
deducitur in Judicio, sed tantum pro eo sunt taxandæ,
quod principaliter creditur, seu petitur, puta si agatur de
possessione rei, æstimatur commodum possessionis, non autem
valor rei, Ciriac. *controv.* 67. *num.* 24. *& seq.* & eo citato
Guazzin. Jun. *d. defen.* 5. *cap.*38. *lib.*2. *num.*11.
Nota unum tamen, quod id quod dicit hic Conciol. *n.*16. 27
in tantum procedit, quod privilegiatus non solvendi sportu-
las, & sic exemptus a solutione earum in taxa expensarum
potest eas repetere a parte victa, ne privilegium sibi nocivum
sit, Sesse, Ludovis. Ricc. Bimi. & alii citati a d. Guazzin. *d.*
*cap.*38. *nu.* 13. apud quem per totum dictum capitulum repe-
ries multa de sportulis, & de muneribus, & spontaneis lar-
gitionibus, quæ judicibus dantur, seu offeruntur.

DE ADVOCATIS, ET PROCURATORIBUS, *& eorum salariis*, *Rubrica XXVI.*

ADvocati teneantur requisiti suum patrocinium fideliter, ac diligenter præstare Civibus, Districtualibus, & Forensibus, & si absque legitima causa recusaverint, Judicis officio compellantur: Quod si per aliquem exponatur se non habere Advocatum, sive Procuratorem, Judex (si sine fraude id exponi cognoscat) Partem non audiat, donec conquerenti de Advocato, sive Procuratore provideat. Nullus autem audeat Advocatis, sive Procuratoribus verbo, vel re injuriam, vel offensam facere occasione patrocinii, alioquin pœna ordinaria a statutis imposita duplicetur, & major etiam, attenta qualitate injuriæ a Judice infligi possit. Et quia omnis labor optat præmium, quilibet Advocatus habeat, & habere debeat pro suo salario juxta taxam infra positam.

Et in primis in causis ordinariis, quæ libras quinquaginta non excedunt, habeat bononenos duos pro qualibet libra: a quinquaginta libris, usque ad centum bononen. unum pro qualibet libra: a centum libris supra habeat solidum unum pro qualibet libra, remanentibus firmis dictis salariis respective, pro contenta quantitate, dummodo integrum salarium Advocati in qualibet magna causa non excedat summam scutorum xx.

In causis vero executivis, sive summariis habeat Advocatus medietatem salarii supra taxati in Ordinariis: sed in interlocutoriis, sive in articulis, aut incidentibus, quæ in causis principalibus discutienda essent, nihil recipere possint, sed salario prædicto contenti remanere debeant: sicut etiamsi contingat appellari super interlocutoria, sive aliquo incidenti, vel emergenti aliud salarium non debetur, quam quod in principali negocio constitutum est, nisi tamen appellatio super prædictis ageretur extra Civitatem, & Advocati labor in scribendo augeretur, quo casu etiam merces pro modo laboris Judicis arbitrio augenda erit.

In causis autem servitutum, si principaliter in judicio deducantur, Advocatus habeat pro suo salario libras xii. Si vero per viam exceptionis libras xi. Idemque salarium libr. xii. Advocatus consequatur in causis, in quibus non est expressa certa quantitas, quod si in progressu causæ id appareat, juxta apparentem quantitatem salarium præstandum erit.

In criminalibus vero causis, in quibus agitur de ultimo supplicio, habeat Advocatus pro suo salario Florenos vigintiquatuor: si vero agatur de pœna relegationis ad triremes, mutilationis membri, vel simili corporis afflictiva, florenos xii.

Si de exilio, aut funis ictibus, & similibus pœnis agatur, habeat flor. sex.

Si de publicatione omnium bonorum, vel partis agatur, Advocatus habet idem salarium, quod supra in civilibus causis executivis, sive summariis constitutum est.

Quod si agatur simul de pœna pecuniaria, & corporis afflictiva, Advocatus unicum salarium eligere poterit, quod sibi magis videtur expedire.

Declarantes salarium Advocato, ut supra deberi, si intervenerit a principio causæ usque ad finem: si vero in causa non fuerit processum usque ad sententiam inclusive, quia videlicet porrecto libello, pars confessa fuerit debitum, & intentionem actoris, vel cum eo se concordaverit, tunc Advocatus habeat tertiam partem salarii debiti: si vero fuerit processum usque ad probationes, & testium examina inclusive, habeat medietatem salarii. Et postquam fuerit conclusum in causa, habeat duas tertias partes salarii: Post vero factas allegationes, quamvis contingat partes ad concordiam devenire, & a lite aliquo modo discedere, habeat Advocatus integrum salarium, ac si sententia a Judice lata esset.

Et quia in causa appellationis minor labor adhiberi solet, ideo in omnibus causis salarium respective pro tertia parte diminutum esse intelligatur.

Si vero contigerit, eamdem causam tribus instantiis terminari, videlicet instantia principali, appellationis, & executionis; pro tali executiva debeatur Advocato quarta pars salarii, si pars enixe contradixerit, & Advocati industria, & labore opus fuerit: Si vero pars fuerit contumax, sexta pars salarii Advocato, si causæ adfuerit, debeatur.

Quod si plures advocati in una eademque causa patrocinium præstiterint, singuli integrum salarium consequi valeant. Sed in refectione expensarum, eo casu partem ad unum tantum salarium teneri volumus.

PRO-

PROCURATOR autem tertiam partem minus, quam Advocatus pro suo salario in singulis causis respectivè juxta præcedentes declarationes consequi, & recipere debeat.

Salaria vero taxari debeant per unum Notarium discretum communiter a partibus eligendum, vel a Judice comprobandum, juxta valorem rei in judicio petitæ, sive de quo apparuerit per acta, ut supra diximus, & in judicio divisorio habeatur ratio ejus partis, quam actor sibi adjudicari petierit, talisque taxatio fiat de consilio, & assensu Judicis causæ, & præstito per Notarium juramento, quod fideliter, ac legitime prædictam taxationem fecerit.

Taxatione autem approbata a Judice, si pars infra triduum a die notificationis comparuerit, & revideri petierit, tunc Judex iterum dictam taxationem alteri Notario non suspecto committat infra triduum revidendam, a qua taxatione sic revisa, & confirmata nullus reclamare possit, sed post aliud triduum, omni exceptione remota, nulloque juris ordine servato realiter, & personaliter Judicis arbitrio executioni demandetur.

Declarantes etiam, quod si in una eademque causa civili, vel criminali duo actores, sive rei existant, Advocatus, & Procurator unicum salarium consequi debeant: si vero plures actores, sive rei sint, & causa habeat diversa capita, tunc & eo casu salarium solummodo duplicetur.

Utque fraudibus omnino occurratur, addimus etiam, quod Advocato nihil omnino solvatur, nisi de ejus conductione appareat in actis in primis comparitionibus, & appareat aliqua scriptura manu prædicti Advocati, & tunc post litem contestatam tertia pars salarii illi præstanda erit: alia autem tertia pars post productas allegationes: residuum vero post latam sententiam: nisi causa alias a partibus concordaretur: omniaque pacta, sive obligationes, inita, sive initæ contra, vel præter dispositionem prædictam ipso jure non valeant, & contrafacientes pœna xxv. librarum pro qualibet vice, & amissionis, sive restitutionis salarii mulctentur.

Quilibet autem Advocatus, sive Procurator, & Notarius proprio eorum officio fungi debeat, non alieno, prout quandoque temerarie ab aliquibus fieri solet: quod si eorum cavillationibus, vel frivolis propositionibus expeditio causæ retardabitur; non solum sint salario, & mercede illius causæ indigni, sed privati ipso jure, & ad refectionem damnorum interesse, & litigantibus teneantur.

S U M M A R I U M.

1 *Advocati dicuntur qui clientum causis, juribus, & legibus assistunt.*

2 *Advocati officium est necessarium, & laudabile, & n.27.*
Cum ejus officium ad publicam utilitatem pertineat, nu.3.
Non tamen ita necessarium quod aliquo modo non dicatur voluntarium, num.28.

4 *Procuratores sunt qui facta causarum Advocatis, & Judicibus exponunt.*

5 *Advocatis debetur salarium.*
Etiam non conventum, nu.6. & 34.
Non tamen in propria causa, licet pars fuerit in expensis condemnata, nisi ratione damni, nu.35.
Itant Advocato, & Procuratori detur retentio scripturarum, num. 7.
Contrarium, num.32.
Et illud debetur etiamsi partes transegerint, nu.8.
Et etiamsi lites bonum exitum non habuerint, nu.50.
Et illud debetur Advocato etiam in causa propria, saltem ratione interesse, nu.9. & 35.

10 *Salarium potest augeri per Judicem ratione laboris.*
Secus reformari licet sit conventum, nu.39.

11 *Advocato, & Procuratori debetur salarium, etiamsi reportaverint sententiam contrariam.*

12 *Advocatus non potest petere salarium a pauperibus, & nu. 30.*
Taliter quod receptum debeat restituere, & non patrocinando peccant, num.31.
Licet secus sit quoad personas miserabiles, si sint divites, numer. 13.

14 *Salarium Advocati, Procuratoris, Ludimagistri, & similium habet hypothecam tacitam cum privilegio prælationis, & numer. 47.*
Intellige super re ab eis patrocinata, seu conservata, numer. 48.
In aliis autem, ubi dos, & fiscus, nu.49.

15 *Advocati salarium non augetur ob exceptiones oppositas a reo.*

16 *Advocato fungenti etiam officio Procuratoris debetur duplex salarium.*

17 *Auctoris narratio.*

18 *Advocati variis privilegiis decorantur.*

19 *Advocatis competit beneficium ne egeant.*

20 *Advocati non possunt pro debitis civilibus carcerari.*
Neque torturæ subjici, num.21.

22 *Advocati in actibus litterariis præcedunt Militibus.*

23 *Advocati sunt immunes a quibuscumque oneribus personalibus, ac sordidis.*
Limita in casibus necessitatis, nu.24.

25 *Advocati habent prælationem assumendi domos locari solitas.*
Sicuti facultatem expellendi fabrum prope eos commorantem, neque a domo conducta possunt expelli, nu. 26.

29 *Advocati amittunt id quod in testamento eis relinquitur si contra testamentum patrocinium præstant.*

33 *Advocati possunt attrahere ad forum in quo patrocinarunt clientes pro salario.*

36 *Advocatis pro salariis consequendis quæ actio competat, & numer. 38.*

37 *Differentia inter salaria Advocatorum, & aliorum.*

40 *Actio competens Advocatis pro salario in Cathalonia quanto tempore præscribitur.*

41 *Advocatis in Cathalonia præter salaria debentur palmaria, si partes fuerint in expensis condemnatæ.*
Actio tamen ad palmaria consequenda competit eis adversus clientem, non vero partem condemnatam, nu.42.

43 *Advocati pro consequendis salariis procedunt executive.*
Maxime in civitate Gerunda, nu.44.

45 *Actio competens Advocatis pro salariis est transitoria in hæredes, & contra hæredes.*

46 *Appellare non licet a condemnatione solvendi salaria Advocatis maxime pauperibus.*

51 *Advocati, & Procuratores graduati pro suis salariis in causa concursus non debent cavere.*

52 *Advocatis, & Procuratoribus an liceat pacisci cum clientibus de quota litis.*

53 *Advocatis, & Procuratoribus extra Urbem euntes, præter salaria debentur victus, & vectura animalium.*

A N N O T A T I O.

ADvocati dicuntur hisce temporibus, qui clientum causis 1
agendis, vel tuendis assistunt legibus, ac juribus, ut
dicunt Fenzon. ad stat. Urb. *lib.2. c.92.* necnon Calvi. *in le-*
xic. litt. A. in verbo Advocati. Quod quidem officium non mi- 2
nus necessarium, quam laudabile esse dicitur, ut not. Ca-
roc. *de locat. & conduct. part.1. de fruct. & litis expen. nu. 2.*
& D. Jacob. Beni. nobilis Eugub. hujus statuti olim Compi-
lator, *in suo tract. de privil. Doct. part.1. priv.38. num.2.* Cum
illud fuerit inventum, ut iis succurratur, qui jus suum tue-
ri, & causam dicere ignorant, *l. 2. ff. de postul. l. Advoca-*
ti, 14. C. de advoc. diver. Jud. & not. Jac. Beni. *ubi supra*
part. 3. priv. 71. num. 3. & Petr. Gregor. Tholos. *in syntag. jur.*
univer. lib. 49. cap.6. num. 35. Et officium Advocati ad publi-
cam utilitatem pertinet, ita ut eis competant privilegia pu- 3
blicæ utilitatis, & privilegia Doctorum publice profitentium,
ut not. Fenzon. ad stat. Urb. *dict. cap. 92. num. 14.* & Jac.
Beni. *in d. tract. de privil. Doct. part.3. privil. 96. num.5. vers.*
Contrarium tamen, ubi quamplures dat concordantes, & Hond.
cons.81. num.50. & seq. lib.1.

Verba vero *Procurator*, de quo in statuto nostro intelligitur 4
de Procuratore ad judicia, non autem de procuratore ad ne-
gocia, cum de his loquatur statutum, itaut ubi verba sunt
clara non admittatur quæstio voluntatis, ad tex. *in l. ille,*
aut ille, 25. ff. de legat.3. l. licet Imperator, 77. ff. de leg. 1.
& not. Carpan. ad stat. Mediol. *cap. 429. num. 8.* Fenzon. ad
stat. Urb. *d. cap.92. nu.19.* Procuratores autem sunt, qui am-
bigua facta causarum tum verbo, tum scripto Advocatis, &
Judicibus explicant, ex quibus jus oritur, *l. si ex plagis, 53.*
in clivo capitolino, ff. ad leg. rodi. de jact. & not. Fenzon. ad
stat. Urb. *lib.3. cap.92. num.29.*

Quod vero Advocato debeatur salarium, quod potius hono- 5
rarium dicitur, est extra difficultatem, ut not. Caroc. *de lo-*
cat. & conduct. in d. tit. de fruct. & lit. expen. num. 3. & seq.
Adden. ad Paitel. *exped.93. num. 4.* late Petr. Ant. Ala. *de ad-*
voc. Christ. cap.10. per tot. licet illud non sit conventum, Ca- 6
roc. *ubi supra num.8.* late comprobans Fenzon. ad stat. Urb. *d.*
cap.9. nu.58. Rot. *dec.124. nu.1. & dec.126. nu.2. part.4. di-*
vers. Licet secus sit quoad Procuratores ad lites, quibus sa-
larium non conventum non debetur, nisi adsit consuetudo,
quod debeatur, Granat. *theor.12. nu 9.* Fenzon. ad Stat. Urb.
d. cap.92. nu.58. & 59. Rota, *dec.238. nu.1. & 2. p.1. recen-*
tiorum. Itant Advocato, & Procuratori detur retentio scriptu- 7
rarum, Menoch. *de recuper. remed.11. nu. 14.* quem referendo
sequitur Carpan. ad stat. Mediol. *lib.1. cap. 432. nu.32.* Petr.
Ant. Ala. *de advoc. Christia. q.22. per tot.* Et debetur salarium 8
Advocato, & Procuratori, etiamsi cliens transegerit cum ad-
versario, ut tradunt Caroc. *in d. tit. de fruct. & lit. expen. nu.*
24. Gratian. *discept. Forens. cap.561. nu.34. p.3.* Fenzon. *in d.*
c.92. nu.82. Ala. *de advoc. Christ. qu.20.* Et salarium debetur 9
Advocato, etiamsi in causa propria sit patrocinatus, ac si Ad-
vocatarium pro altero egisset, saltem ratione damni, & interes-
se, quod passus esset, Caroc. *in d. tit. de fruct. & lit. expen. n.26.*
& seq. Fenzon. *in d. c.92. nu. 29.* Ala. *de Advoc. Christ. qu.79.*

Licet autem plura dicantur per Doctores quoad quantitatem
salarii Advocatorum, & Procuratorum, ut videre est per Fen-
zon. ad statut. Urb. *d. c.92. n. 32. 33. & seq.* illa tamen cessant
apud nos, cum habeamus statutum clarum, quod determinat
quantitatem salarii pro Advocatis, & Procuratoribus, cui om-
nino est standum, ut advertit Fenzon. *in d. cap. 92. num. 55.*
& Ala, *de advoc. Christ. qu.20. vers. Quamquam, &c.* licet 10
Judex possit dictum salarium augere ratione laboris, ut disponi-
tur

tur etiam in hoc statuto, dicat Gratian. discept. forens. c. 56.
num. 4. par. 1.
11 Salarium vero debetur Advocatis, & Procuratoribus, licet
reportaverint sententiam contrariam, ita Afflict. ad const. Regn.
rubr. 82. de salar. Advoc. n. 4. lib. 3. quem referendo sequi-
12 tur Carpan. ad Stat. Mediol. lib. 1. c. 432. n. 55. Non tamen
illud consequi possunt a pauperibus, etiam sponte dantibus,
cum eis teneantur patrocinari gratis, Caroc. de locat. &
conduc. in d. tit. de fruct. & lit. expen. n. 52. late comprobans
Adden. ad Paitell. exped. 93. n. 32. Fenzon. in dict. cap. 92.
13 n. 63. Non autem pro personis miserabilibus si sint divites,
Caroc. in d. tit. de fruct. & lite. expen. nu. 52. quando vero
advocatus teneatur in conscientia patrocinari gratis pro paupe-
re, tradit late P. Ant. Ala. de advoc. christ. q. 9. per tot.
14 Adde prædictis, quod Advocati, Procuratores, ludi magi-
stri, & similes habent pro eorum salariis hypothecam tacitam
cum privilegio prælationis, ut probat Barbos. in l. 1. par. 7.
num. 25. ff. solut. matr. ubi testatur de communi opinione,
Gratian. discept. for. cap. 257. fere per tot. par. 2. & Gait. de
cred. c. 4. q. 15. n. 1566. & seqq. ubi alios dat concordantes,
& in salario debito pro defensione hæreditatis, Posth. de subh.
inspec. 45. n. 45. & seqq.
15 Prout non est omittendum, quod salarium Procuratoris,
vel Advocati non augetur ob exceptiones, quæ opponuntur
per reum contra petitionem actoris, ut bene probat Pontan.
dec. 214. nu. 17. & 18. part. 1. dicens, ita servari apud eos
in practica.
16 Sicuti etiam quod Advocatus, qui fungitur etiam munere
Procuratoris potest duplex salarium recipere, Ala. de advoc.
christ. p. 1. qu. 22.

Pro declaratione vero verborum in statuto contentorum,
ibi: Pro contenta quantitate, vide Deci. cons. 97. n. 10. lib. 2.
& Pait. exp. 68. n. 9. & seqq. & ibi Adden. ad eum.

ADDITIO.

17 Diffusa est materia hujus rubricæ Advocatorum, & Pro-
curatorum, ad quam pro majori tractandam necesse fo-
ret librum de ea sola conficere, & sic ab ea me expediam
cum aliquibus annotatiunculis, in quibus Doctores aliquos
recitabo, penes quos invenies, quæ tibi oportueris.
18 Advocati autem variis a jure communi sunt decorati pri-
vilegiis, quæ recensentur a Doctoribus citatis per Doctissi-
mum Joannem Torre, in suo fœcundissimo tractatu de pact.
futur. success. lib. 1. c. 9. a n. 32. & leguntur penes Macer.
Schomberg. in toto tract. de advocat. Armat. Mansi de Advo-
catis, Castag. de benef. deduct. ne egeat, qu. 9. per tot. & pe-
nes alios, quos citant Manfrell. ad Capyc. Latr. observ. 169.
nu. 3. & seqq. Fragos. de regim. Reipub. Christ. part. 1. lib. 5.
disp. 13. §. 10. per tot.
19 Itaque quidquid dicat Cancer. noster var. 1. c. 9. nu. 117.
ipsis competit beneficium ne egeant. Torre, d. tract. d. c. 9.
20 num. 36. & isti pro debitis civilibus nequeunt capi. Torre,
21 d. c. 9. n. 37. Neque torturæ subjici possunt, pluribus cita-
22 tis Torre, d. q. 9. n. 40. Et in actibus litterariis præcedunt
Milites, sicut e contra Milites in actibus militiæ ipsos pro-
cedunt, Castagna, in d. tract. d. q. 9. n. 29.
23 Advocati pariter sunt immunes a quibuscumque collectis
personalibus, & a quibuscumque officiis sordidis, Balmaseda,
24 de collect. q. 42. n. 9 Fragos. d. §. 10. n. 241. Non tamen
in casu urgentis necessitatis, ex quo in dicto casu ad excubias
tempore pestis, aut belli tenentur, Balmaseda, d. tract. q 43.
num. 15. & 10. Mundi. & alii, quos citavi lib. 1. rubr. 58.
nu. 4 videndi quos citat Merl. obser. foren. obser. 125. nu. 2.
ubi n. 21. & seqq. hoc declarat.
25 Advocati habent facultatem, & prælationem assumendi do-
mos solitas locari, & pro eodem pretio, ut pluribus citatis
tradit d. Balmaseda, in d. tractat. de collect. qu 86. numer. 9.
26 Merl. observ. for 138. n. 13. Sicuti expellendi Fabrum mal-
leantem a domo vicina, Caroc. Gutrier. Narbon. Salgad. &
alii citati a d. Balmaseda, d. qu. 86. n. 10. novissime Pegas,
ad lib. 1. ordinatio. Regn. Portugal. tom. 3. tit. 22. gloss. 6. n. 6.
& sequent. neque a domo conducta etiam propter domini ne-
cessitatem superventam, possunt expelli, Merl. observ. for. 137.
n. 22. & observ. 138 n. 11.
27 Scio nonnulla de Advocatis dixisse libr. 1. rubr. 24. ubi ad
Doctores me remisi, & ideo penes ibi citatos multa de eis
reperies, tamen non ignores, quod licet Advocati officium sit
necessarium, ut tradit hic noster Concinlus, n. 2. & tradunt
Marotta, discept. foren. c. 21. n. 35. Modern. Pacion. de locat.
& conduct. c. 20. n. 20. Gill. Hooded. Grat. Tapat. Borell.
citati a Hunni. Encycluped. jur. p. 2. tit. 39. cap. 2. num. 1.
Guazz n. ad defens. animar. lib. 1. defen. 2. cap. 3. nu. 16. &
pro mille Doctissimus sane vir Altimar. in d. tract. de nullit.
rubr. 11. q. 31. num. 158. Non propterea est ita necessarium
28 quin aliquo modo voluntarium dicatur, maxime in casibus,
in quibus a patrocinio præstando excusantur, veluti contra se
ipsos, seu vel pro suo inimico, vel contra amicum, liberos,
patronum, donantem, propinquos, consanguineos, & propriam
patriam, & contra Ecclesiam si est illius beneficiatus, quia
his casibus voluntarium est patrocinium præstare, Altimar. d.
qu. 31. num. 162. & seqq. & ita conciliandus venit Cancer.
var. 2. c. 14 num. 34.
29 Unde fit, quod Advocati amittant id, quod in testamento
Concil. ad Statut. Engubii.

ipsis relinquitur, quando contra testamentum patrocinium præ-
stant, ideoque patrocinium præstando sibi præjudicant Mangil.
de evictio. q. 186. n. 29. & 30. Burat. dec. 917. nu. 4. & 5.
& alii plures citati a Botiller. dissert. 2. n. 18. per tot. maxi-
me vers. Et licet refragari, &c. Cancer. d. c. 14. n. 34.
Nequeunt petere salarium a pauperibus, ut tradit hic Con- 30
ciol. n. 12. & tradunt citati a dicto Doctissimo Altimar dict.
rubr. 11. qu 31. num. 160. Guazzin. ad defens. animar. lib. 1.
defen. 2. c. 3. n. 1. Barbos. in cap non licet Judici, 71. cons. 11.
q. 3. n. 8. Modern. Pacion. de locat. & conduct. c. 20. n. 24.
novissime Pegas, ubi proxime num. 1. Rovit. ad prag. 1. de po-
stulando in rub. num. 9. Fragos. de regim. Reipub. Christian. p. 1.
lib. 5. disp. 13. §. 10. num. 237. & seqq. taliter quod si illud
reciperent, vel nollent patrocinare, peccarent, & acceptum
deberent restituere, Altimar. ubi proxime, d. n. 160. Guaz-
zin. ubi supra num. 4. ubi tradunt limitationes, quas non te
pœnitebit legere.
Advocati autem non possunt pro salario instrumenta, & 32
scripturas partis retinere, licet bene possint pro sumptibus per
eos solutis, novissime Pegas, ad ordinatio. Regn. Portugal. to. 7.
tit. 91. gloss. 1. n. 9. Temmen. de expensis c. 13. n. 25. Grat.
& alii, quos citat Sabell. in summ. diver. tract. §. Advocatus
n. 6. Hunni. d. p. 2. tit. 39. cap. 3. n. 25. Hermosil. gloss. 3.
& 4. l. 9. tit. 2. p. 5. pag. mihi 206. n. 88. & 89.
Possunt tamen pro recuperatione suorum salariorum attra- 33
here clientulum ad forum, in quo ipsum defenderunt, & cau-
sa fuit agitata, Carleval. de judiciis tit. 1. disput. 2. nu. 175.
Capon. discept. 109. nu. 58. ubi plura de his salariis, Ferrer.
observ. par. 3. c. 6. Cancer. var. 2. c. 15. n. 68. & seqq. Grat.
discept. c. 56. n. 7. Salgad. de Reg. protect. p. 3. c. 2. n. 93. &
seqq. Antonel. de temp. legal. libr. 1. c. 32. nu. 27. Zachia, de
salar. q. 91. n. n. 10. Marin. resol. lib. 2. c. 52. ubi limitat in
Clerico, qui litigavit coram Judice laico, ut contra Leo. tra-
dit Altimar. ad Rovit. observ. 44. n. 17.
Et salaria debentur Advocatis, & Procuratoribus solitis 34
operas suas locare, etiam non convenea, Mart. Medic. decis.
Senen. exam. 22. num. 17. Carleval. dict. tit. 1. disp. 2. n. 182.
Bonden. collect. legal. 50. numer. 5. Capon. dict. discept. 109.
num. 17. Pilaja. in addit. ad consid. 34. Iranci de protest. n. 4.
Guazzin. Jun. ad defens. animar. lib. 1. defens. 4. cap. 1. n. 4.
& 5. Non tamen si in propriis causis patrocinarunt, licet ad-
versarii in expensis fuerint condemnati, nisi pro ratione dam-
ni, & lucri cessantis, Guazzin. dict. defen. 4. cap. 1. nu. 18.
& seqq. Barbos. in dict. cap. non licet Judici causa 11. quæst. 3.
num. 11. & seqq. Hunni. dict. tit. 39. cap. 3. num. 9. & 10.
Cancer. var. 2. c. 14. n. 120. Fragos. de regim. Reipub. Chri-
stian. p. 1. libr. 5. disp. 13. §. 8. nu. 198. vers. De jure autem
communi, &c. Fenzon. Borrel. Gratian. Ventrigl. & alii, quos
citat Merl. obser. for. obser. 138. n. 21.
Pro his salariis consequendis proprie non competit actio loca- 36
ti, propter excellentiam harum operarum, cum magis bene-
ficii loco habeantur, ideoque honorarium appellantur, tan-
quam pretio nummario non æstimandæ; quapropter Advoca-
ti distinguuntur ab his, qui locant operas suas pro mercede,
prout eos ita distinguit S. C. in l. qui operas, 41. ff. locati,
& tradit Capon. d. discept. 109. nu 16. quidquid per forum
Regni Valen. inter mercenarios computentur, & comprehen-
dantur, ut tradit Matth. de regim. Regn. Valen. cap. 11. §. 3.
nu. 46. & seqq. maxime num. 49. ex qua lege pariter oritur
alia differentia inter mercedem operariorum, & honoraria Ad- 37
vocatorum, ut illa solvi debeat post operas præstitas; hæc au-
tem anticipate, dum dicit operarium impeditum operarii mer-
cedem accipere debere, Advocatum honoraria reddere non de-
bere, & ita cum Advocatis locationem esse non putavit an-
tiquitas, ut omnia hæc recenset Modern. Pacion. de locat. &
conduct. c. 15. nu. 67. & seqq. ubi nu. 71. & 72. aliam diffe-
rentiam recitat.
Sed proprie pro dicto salario, seu honorario consequendo, 38
competit certi condictio, si quid certum promissum, vel ex
stipulatu, si adficis stipulatio, aut conditio ex lege, si adfuit
tantum pactum nudum, vel officium Judicis, Modern. Pacion.
d. c. 15. n. 73. & seqq. Bene tamen, licet ab initio de eis 39
sit conventum inter partes, & ex contractu inito certum de-
beatur, potest nihilominus Judex ea reformare, non obstante
conventione facta, ex quo id est peculiare in hoc genere de-
biti, & novum non est in jure, ut penes Judicem sit potestas
moderandi obligationem contractos, & eam ad æquitatem re-
ducere, Cævall. Sermeut. Gutties. Flor. Gratian. Parlador.
& alii citati a Carleval. de judic. d. tit. 1. disput. 2. n. 182.
Pilaja lib. 1. d. dec. 51. n. 190.
Actio autem quælibet, quæ competat pro dicto salario, & 40
honorario Advocatorum præscribitur triennio, seu imo anna-
tæ omnes præter tres præscribuntur per expressam Constit.
nostræ Provinciæ, sin. tit. de præscriptionibus, ubi extat dispo-
situm, ut solum de eis possint peti tres annatæ, & de intel-
ligentia cujus Constit. tractant Cancer. var. 2. c. 15. nu. 10.
& seqq. & var. 2. c. 14. nu. 118. Fontanel. Carleval. Paitel.
Pabr. & Flor. de Mena citati a Pilaja in addit. ad Ianæ. de
protestatio. consid. 34. num. 6. Caroc. Giurb. Andreul. Cyriac.
Bellon. & alii citati ab Olea de cess. jur. tit. 6. q. 11. n. 16.
vidend. Cresp. observ. 44. per tot. com. 2. signanter n. 6.
Pariter in hac nostra Provincia Cathaloniæ præter salaria, & 41
honoraria solita, & assueta, debentur Advocatis, & Procura-
toribus palmaria, quando pars, quæ succubuit, est condemnata

in expensis, quod est dimidiam salarii Judicis pro Advoca-
to, & dimidium palmarii Advocati pro Procuratore, Canc.
Fontanel. Peguer. Ripoll. & alii citati a Marthæu, *de regim.*
Regn. Valent. c.13. §.4. n.62. & seq. Crespi. *obser.48. nu.21.* pro
42 consecutione autem hujus palmarii nulla competit actio dictis
Advocatis, & Procuratoribus contra succumbentem in expen-
sis, sed contra suum clientem, nisi cessis ab eo sibi actionibus,
Gratian. Fontanell. Sessc. Monter. a Cueva citati ab Olea *de*
cess. jur. tit.4. Miscellan. nu.37. Capon. *de pact. & stipulat. qu.*
15. nu.23. ubi Fontanell. Gratian. & Zachia. citat Sabell. *in*
summ. divers. tractat. verb. Advocatus, nu.23. abi pariter meti-
plos Fontanell. Olea. & alios citat Modern. Carol. Anton. de
Luca ad Gratian. *cap.49. nu.8. & seq.*
43 Unde actio competens Advocatis, & Procuratoribus pro ex-
actione suorum salariorum est privilegiata, & executiva sicut
pro dote, Capon. *d. discept.109. n.38. & de pact. & stipulationib.*
44 *qu.15. nu.23.* Et in nostro Episcopatu Gerunden. per consue-
tudinem scriptam *rubr.53. de jure Fisci, &c. cap.2.* est tributa
prompta executio pro dictis salariis in bonis litigantium, non
45 admissa juris firma appellatione remota, & ita practicatur; &
dicta actio, uti proveniens a debito reali, competit hæredi-
bus eorum, & ita ad dictos hæredes transmittitur, Guazzin.
Jun. *in d. tract. ad defens. animar. lib.1. defens.2. c.4. n.23.* Hun-
ni. *d. tit.39. c.3. n.22.* novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Por-*
46 *tug. tom.7. tit.91. glos.1. n.7. & seq.* & a condemnatione illud
solvendi, maxime Advocato, seu Procuratori pauperibus, non
appellatur suspensive, ut tradidi hoc *lib.2. rubr.24. num.7.* &
tradit Salgad. *de Reg. protectio. p.3. c.2. nu.80.*
47 Et sit inde ut pariter docet noster Conciol. *hic nu.14.* quod
salaria hæc debita Advocatis, & Procuratoribus habeant hy-
pothecam tacitam cum prælatione, maxime in re, super quam
patrocinium præstitum fuit, Barbos. *in d. cap. non licet Judices,*
71. causa 11. qu. 3. nu 6. Modern. Pacion. *de locat. & conduct.*
c. 41. n. 18. ubi Zachia. Fenzon. Gratian. Rodriq. Gait. Pa-
cific. Amat. & alios citat, & citatis Bald. Molin. Intrigl.
Salgad. Peregr. Ludovis. Cravet. & aliis, Rodoer. *consil. 41.*
nu. 10. & 11. Baron. *de citatio. annot. ad qu. 23. n. 48. & ad*
qu. 29. num. 59. Felician. *de censib. lib. 3. c. 5. num. 12. & in*
resol. ad c. 5. num. 12. & pro mille Bollerus *de decoct. debitor.*
Fiscal. tit. 5. qu. 2. n. 39. & 41. ubi Fontanell. Salgad. Rocc.
Crespi. Fermosin. Merlin. Gutel. & alios citat Eminen. de
Luca *de cred. & debit. in supplem. discur. 158. n. 2.* ubi *num. 3.*
tradit an Advocato pro salario causæ criminalis præferatur
Advocatus causæ civilis, quod uti curiosum nota, novissime
Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom. 7. tit. 91. gloss. 1. n. 9.*
& fere per tot. ubi de his plura.
48 Et istis Advocatis, & Procuratoribus competit ipsa tacita
hypotheca pro suis honorariis, & salariis cum prælatione res-
pectu quarumcumque hypothecarum anteriorum expressarum,
super re suo labore, & patrocinio acquisita, seu conservata,
Boler. *dict. quæst. 2. numer. 45.* ubi Gratian. Gait. Acosta,
Gurb. Cutell. Fontanell. Amat. & alios citat, & citatis
49 Decian. & Sanfelic. Modern. Pacion. *dict. tract. cap. 42. nu-*
mer. 21. Capon. *in tractat. de pact. & stipul. qu. 15. nu. 22.*
Mart. Medic. *decis. Senen. 19. num. 13. & sequent. & in ad-*
dit. ad dict. decis. num. 5. in aliis autem rebus ipsis compe-
petit, quemadmodum doti, & Fisco, quæ dos, & Fiscus
vires suas non extendunt contra tales creditores expressam,
& anteriorem habentes, & ita Advocati, & Procuratores
ipsis non præferuntur, Boler. *dict. qu. 2. nu. 44.* Capon. *ubi*
supra num. 22.
Itaque prælatio Advocatis, & Procuratoribus non frauda- 50
tur, ea quo lites per ipsos patrocinatæ bonum exitum non
habuerint: satis enim est, quod non expediret relinquere jura
hæreditaria indefensa, Zachia. Gratian. Rot. Rom. citati a
dicto Modern. Pacion. *d. cap 4. num. 30.* Capon. *ubi supra d.*
quæst. 15. num. 22.
Advocati autem, & Procuratores pro istis honorariis, & 51
salariis graduati in causa concursus creditorum non tenentur
præstare cautionem de restituendo si apparuerint anteriores
creditores, Prat. *obser. 65. nu. 26.* & eo citatu Eminen. de
Luca *d. disc. 158. n. 9.* Gratian. *discept. 257. n. 31. & 60,* &
Rot. Rom. citatis dict. Modern. Pacion. *d. c.41. n. 22.* Gait.
de credit. c. 4. q. 11. n. 1568. Paschal. *de vir. patr. potest. par.4.*
c. 6. n. 67. & ibi Prat. *in addit. ad dict. n. 67.* Giurba *dec.108.*
n num. 26. citati a d. Boler. *d. qu. 2. num. 40. & 41.* Ricc.
collect. part. 9. collect. 4160. limit. 6. ubi rationem tradit, quia
cautio ista non exigitur ab eo, qui vere constat, quod alius
sit præferendus in exactione, & *decis. 691. part. 3. recent. &*
dec. 1919. Seraphin. citat.
An autem Advocatis, & Procuratoribus liceat cum clien- 52
tibus contrahere, ac de quota litis pacisci, arduæ sunt quæ-
stiones, ad quas dirimendas vide Doctissimum Antunez Por-
tugal. *in suo doctissimo tract. de donationib. Reg. tom. 2. part. 3.*
c. 37. nu. 13. ubi Cancer. Fontanell. Xammar. Olea. Barbos.
& alios Modernos citat Scoppa ad Gratian. *observat. 216.*
Guazzin. Jun. *ad defens. animar. lib. 1. defens. 2. c. 5. per tot.*
Urceol. *de transact. qu. 30. per tot.* Carol. Anton. de Luca ad
Vincen. de Franch. *obser. 265. per tot.* Pilaja. *dec. canon. lib 1.*
dec. 11. n. 190. vers. Notabis, Eminen. de Luca *de relat. Cur.*
Rom. for. disc. 46. n. 47. vers. Quamvis item, &c. & nu.115.
Capon. *d. tract. de pact. & stipulat. qu. 15. per tot.* Mart. Me-
dices. *decis. Senen. exam. 22. & in addit. ad d. exam. 22. per*
tot. Tondut. *resol. civil. c. 58. n. 9. & seqq.* Aylon. ad Gomez.
lib. 2. c. 1. n. 6. Rovit. *prag. 1. de pullulando per tot.* Benckend.
ad Seraphin. *de privil. jurament. addit. ad privil. 170. n. 1. &*
seqq. Fragos. *d. p. 10. n. 257.*
Unum pro coronide nota, quod forsan ab scrupulis te rele- 53
vabit, quod Advocati, seu Procuratores, si per clientes ro-
gati fuerint, ut causam defendant, seu negotium tractent in
aliena Urbe, præter salarium assuetum debent habere dietas
pro expensis victus, & vecturæ animalium, propter damnum
in propriis subsellis ipsis emergens causa ipsorum absentiæ,
etiam pro illis diebus, quibus est in itinere, tam in eundo,
quam in redeundo, etiamsi discederit hora vespertina, ut de
consuetudine testatur Jo: Petr. Ala. *de Advocat. p. 1. fol.100.*
citatus a Guazzin. Jun. *ad defens. animar. lib. 1. defen. 4. c.8.*
num. final.

DE COMPROMISSIS INTER CONJUNCTOS, ET ALIAS PERSONAS a *faciendis*, *Rubrica XXVII.*

IN causis, in quibus via executiva non proceditur inter conjunctos usque ad tertium gradum inclusive de Jure Canonico computandum, ad instantiam alterius partis compromissum (si ante litem contestatam, sive ante terminum datum ad probandum petatur) omnino fieri mandetur.

Item, inter Mercatores, & Artifices super eorum mercantiis, & artificiis, connexis, & dependentibus ab eisdem, vel eorum occasione.

Item, inter miserabiles personas, ut Viduas, Pupillos, Orphanos, & similes, etiamsi ex una tantum parte tales existant.

Itam, inter Socios Partiarios quorumcumque bonorum, super divisione facienda, & dominos, & laboratores super eorum differentiis, & prætensionibus: Arbitrique hinc inde eligantur, qui sint periti illius negocii, vel artis, & Judex loco cessantis unum ex officio eligere teneatur; Talesque electi cogi possint ad acceptandum compromissum, & laudum ferendum spatio sex mensium a die facti compromissi, ad pœnam xxv. librarum pro quolibet ipsorum, Cameræ Ducali applicandarum. Coram quibus Arbitris utraque pars infra mensem a die assignationis termini ad partis instantiam decurrendum (quem ad probandum, & probarum habendum per omne genus probationis præsenti statuto præfixum esse volumus) suam intentionem justificet, & infra xv. dies immediate sequentes, si quid reprobandum duxerint, reprobent: Possint tamen dicti Judices compromissarii, si eis videbitur, mittere ad consilium Sapientis, sumptibus partium, eorumque jurisdictio durare censeatur usque ad sententiam, si tamen prolata fuerit intra tempus instantiæ, quæ etiam rejectis expensis, ut alias diximus, sanari possit.

Causa vero per Arbitros definita, si aliqua pars sentiat se læsam, habeat recursum ad D. Potestatem infra v. dies a die notificationis laudi, & compromissum iterum fieri petat; quo casu Judex, citata parte, iterum causam compromitti faciat, & eodem modo, & forma in primo compromisso expressa, quod duret, & durare debeat per quatuor menses, a die compromissi, in quibus cogat dictos Arbitros declarare, & laudare ad pœnam suprapositam. Quod si contigerit secundum laudum esse contrarium primo, & in aliqua parte discordare, ita quod non fuerit conformes, possit, & valeat pars, contra quam latum fuerit, petere infra tres die a die notitiæ, iterum revideri per alios Arbitros, & Potestas cogat partes infra tres dies ad iterum compromittendum eodem modo, forma, & facultate in aliis compromissis expressa; Quod compromissum duret solum spatio duorum mensium, infra quem terminum compellantur Arbitri omnibus juris remediis opportunis, etiam cum personali defensione, si opus fuerit, definire, & laudare super dicta revisione, Quod vero fuerit conformiter declaratum, & definitum, sive etiam laudum, quod transierit in rem judicatam, exequi debeat per D. Potestatem, omni penitus exceptione, & reclamatione rejecta, ita quod nullus ulterius audiatur,

Possint etiam partes in compromiso nominare tertium, in casu discordiæ Arbitrorum, alias per ipsos Arbitros discordantes statim coram Prætore eligatur, & ad eligendum, sive nominandum per eum compellantur: Et Tertius etiam nominatus compellatur ad hoc, ut causa præfinito tempore expediri, & terminari valeat. Quod si discordia Arbitrorum detegeretur prope finem termini, Tertio electo, tempus unius mensis prorogetur.

Declaramus etiam, quod prædicti Arbitri laudare valeant de jure tantum, nisi aliter a partibus conventum sit: Procedere tamen possint de Jure, de facto, & de æquitate, habeant auctoritatem citandi, deferendi juramentum, examinandi, & monendi; Et propterea quilibet Judex teneatur cogere dictos testes, & partes ad comparendum, &

depo-

deponendum; & alia faciendum, quæ pro Justitia necessaria sint: Et testibus prædictis, parte citata, examinatis, & juribus hinc inde productis fides adhibeatur, ac si coram Ordinario examinati, & jura producta fuissent.

Et prædicta locum habeant etiam in compromisso voluntario: Possint tamen partes instantiam, & terminos obbreviare, si eis videbitur: Sicut etiam Judices, si controversiæ, vel personarum qualitas id requirat, terminos respective in compromissis abbreviare posse æquissimum est.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum de compromissis est ordinatorium.*
Et est favorabile, itaut in dubio pro ea sit pronuntiandum, num.2. & 49.
Et peti potest etiam super articulo an sit compromittendum, numer. 3.
4 *Statutum, quod in causis executivis non fiat compromissum, est conforme jure communi.*
5 *Conjunctorum appellatione veniunt etiam affines.*
6 *Miserabiles personæ plures referuntur.*
Quæ dicantur tales etiamsi sint divites, nu.7.
8 *Statutum de compromissis non habet locum in causis juratis.*
Fallit petita absolutione a juramento, nu.9.
10 *Statutum de compromissis ligat etiam minores.*
Qui tunc possunt compromittere sine solemnitate, nu.11.
Declara, ut num.12.
13 *Instantia statuti de compromissis currit a die acceptationis illius.*
Limita, ut num 59.
Ea non potest prorogari ab arbitris, nisi eis tributa sit ad id facultas, num.60.
Et tunc solum per simile tempus, nu.61.
Et durante termino instantia, nu.62.
Nisi ambæ partes comparuerint, id petendo, nu.63.
Et semel tantum possunt instantiam prorogare, nu.64.
14 *Compromisso non est locus, quando pars habet instrumentum liquidum.*
Secus si illud aliqua exceptione potest reddi dubium, nu.15.
Et quando illud petit habens instrumentum prò se, nu.16.
17 *Statutum de compromissis non habet locum in causa dotis.*
Contrarium tenent alii, nu.18.
Neque super re concordia sopita, nu.77.
Neque super contentione de tutela, seu cura, nu.78.
Neque in criminalibus, ac aliis casibus, nu.79.
19 *Compromissum necessarium si sit expiratum denuo est faciendum.*
20 *Compromissum necessarium dicitur quod fit vigore statuti.*
21 *Clerici non ligantur statuto de compromissis.*
Licet contrarium teneant alii, nu.22.
23 *Causa individua incompromissibilis quoad unum est talis quoad alterum.*
24 *Laudum pendente reductione exequitur stante obligatione cameræli.*
Et etiam pendente appellatione, nu 81.
25 *Compromisso non est locus quando non competit actio proposita.*
Neque stante pendentia litus, nu.26.
Intellige, ut num.76.
Neque stante exceptione impedientis litis ingressum, n.27.
28 *Tertius quomodo eligendus Arbitris discordantibus, & n.65.*
29 *Auctor laudatus gaudet beneficio statuti, de compromissis, licet contrarium tennerint alii, num.30.*
31 *Cessionarius an gaudeat beneficio statuti de compromissis.*
32 *Statutum de compromissis habet locum si illud ab una parte petatur, & num.50.*
Cum Judex non possit cogere partes ad compromittendum, num.33. & 48.
34 *Statutum de compromissis inter affines non habet locum dissoluta affinitate.*
Etiamsi superstint filii, nu.35.
36 *Compromissum si sit factum in laicum, & Clericum, reductio est petenda coram Judice Ecclesiastico.*
37 *Attentati sunt actus facti pendente compromisso.*
38 *Sententia lata ab uno ex Arbitris alio absente est nulla, & numer. 66.*
Secus inspecto Jure Canonico, si malitiose intervenire noluerint, num.67.
Pariter erit nulla si fuerint discordes in declarando, numer. 68.
39 *Sententia in qua mandatur fieri compromissum habet vim definitivæ.*
40 *Mandatum speciale requiritur ad compromittendum.*
Sufficit tamen generale cum libera, nu.41.
Contrarium tenent aliqui, nu.42.
43 *Pœna apposita in compromisso potest exigi.*
Fallit de consuetudine, nu.44.
45 *Compromissum peti non potest in causa appellationis.*
46 *Compromisso pendente an partes possint redire ad Judicem ordinarium remissive.*
47 *Arbitrorum procedimenta in Cathalonia ad instar judicum sunt redacta.*
51 *Compromissum precedere debet laudum.*
52 *Arbitrorum potestas a laudo procedit.*
53 *Arbitri tenorem compromissi excedendo nulliter agunt.*
Eorum tamen potestas ad connexa, & inseparabilia extenditur, num. 54.
Et de ea apparere debet aliter quam per eorum assertionem, num 55.
Sufficit tamen quod de ea tacite appareat, nu.56.
Conciol. ad Statut. Eugubii.
57 *Scriptura requiritur ad probandum compromissum.*
58 *Compromissum ut sit validum constare debet de ejus acceptatione.*
69 *Arbitro uno mortuo quoad omnes expirat jurisdictio.*
70 *Arbitri ut legitime procedant, an debeant omnes controversias compromissas insimul declarare.*
Quid si ad id eis data sit facultas, nu 71.
72 *Arbitrator amplissimam habet potestatem, & ita potest supra unum declarare aliis omissis.*
73 *Arbitri, & Arbitratores possunt eligere locum judicii, & qualem.*
Quid quando sunt duo diversorum locorum, num.74.
Locus autem debet esse tutus, ac apeus, aliter excusare possent partes comparere, nu.75.
80 *Arbitrorum, & Arbitratorum materia, variique casus remissive.*
82 *Statuti de compromissis materiam qui tractent.*

ANNOTATIO.

DE hoc statuto, quod compromissum inter consanguineos, mercatores, & socios habeat vim sententiæ judicialis, & quod in parte conformi exequatur, meminit Rota *decis.* 320. *num.4. part.14. recent.*

Istud statutum de compromissis esse ordinatorium, voluerunt 1
Scac. *de judic. lib.2. c.2. nu 526.* Thomat. *dec. March. 6. num. 24. & seq.* ubi dicit, secus esse si statutum daret laudo executionem paratam, Carpan *ad stat. Mediol. cap.125. num. 64.* Fenzon. *ad stat. Urb cap.100, nu.1.* Scac. *de judic. lib.2. cap.2. nu.526.* Carena *resol.58. nu. 1. & seq.* maxime cum illud non tollat appellationem, seu reclamationem, Caren. *ubi supra, & resol 66. n 3.* & est favorabile Deci. *in l. qui se patris, 3. nu.25.* 2
C. unde lib. Soc. Sen. *cons 4. in fin. vol.1.* Paitel. *exped.43. n.14.* & ibi Adden. Scac. *de judic. lib. 2. c.2. nu.80.* Unde in dubio pro eo est pronuntiandum, Caroc. *dec.98. in fin.* Paitell. *d. expedit.43. nu. 14.* & ibi Adden. *num. 3.* Grat. *discept. foren. capit. 536. num 8. part. 3.* Honded. *cons.9. num.18. volum 2.* Et peti potest compromissum fieri etiam super articulo, an compro- 3
missum fieri debeat, Gabriel. *cons 34. nu. 1. lib.2.* Carpan. *ad stat. Mediolan. cap.125. nu. 145.* Et dictum statutum, quod in 4
causis executivis non possit peti compromissum, est conforme juri communi, Honded. *cons.9. nu.2. & seq. lib.1.* ubi *num.16.* hoc declarat quomodo sit intelligendum, Fenzon. *ad stat. Urb. cap.100. nu.7. & seq.* & Adden. ad Paitel. *dict. expedit.43. nu. 23.* Scacc. *de judic. lib.2. cap.2. nu 86.*

Conjunctorum autem appellatione, de quibus in hoc statu- 5
to, quod veniant etiam affines not. Blanc. *de compro. qu.1. nu. 17.* Fusar. *de substit. qu.369. num. 3.* Barbos. *de appellat. verb. signif. appel.56. num.2.* ubi dicit venire etiam naturales, Rota *dec.106. num.14. part.5. rec.*

Miserabiles vero personæ ultra viduas, pupillos, & orfa- 6
nos enumeratos in hoc statuto, dicuntur senes decrepiti, diuturno morbo fatigati, puellæ virgines, publici pœnitentes, Infantes expositi, cœci mutilati membris, leprosi, carcerati, prodigi, Universitas, peregrinus, fatuus, Ecclesia, & alii plures, quos refert Barbos. *de appellat. verb. signif. appellat.152. nu.3.* Novar. *de elect. fori. sect.2. qu.1. 2. 3. & plur. sequent. per tot. sect.* Menoch. *de arbitr. casu 66. in addit. &* Pract. Ridolph. *part.3. cap.4. num. 36. & sequent. & num. 47. & sequent.* Quod procedit, etiamsi dictæ personæ miserabiles sint divites, 7
Barbos. *dict. appellat.152. num.6. &* Ridolph. *d. cap. 4. num.71.* ubi alios dant concordantes, & dicunt id remitti Judicis arbitrio, ut ibi per eos.

Quod vero dictum statutum non habeat locum in causis ju- 8
ratis, voluerunt Seraph. *de privil. juram. privil.22. num.47.* dicens habere locum etiam in hærede jurantis, Gabr. *commun. concl. de jurejur. conclus. 5. num.11.* Gratian. *discept. forens. cap. 853. nu. 76. part. 5.* & late comprobant Adden. ad Paitell. *d. expedit.43. numer. 11. & sequent.* ubi quamplures dant concor- 9
dantes, Scac. *de judic. lib.2. cap.2. nu.100. & seq.* licet id non habere locum petita absolutione a juramento, voluerint Cagnol. & Barbati. quos refert, & sequitur Hond. *cons.9. num. 30. libr. 1.*

Et supradictum statutum de compromissis comprehendit et- 10
iam minores, ut tradunt Ludo. *decis. Perus. 2. num. 1. & seq.* Adden. ad Paitell. *dict. expedit. 43. num. 76.* Ciriac. *contr. 380. num.38.* Andreol. *contro.133. in fin.* ubi plures dat concordantes, Fenzon. *ad stat. Urb. lib.1. cap.100. nu.52.* Scac. *de judic. lib.2. cap.2. nu.517.* & Rota *dec.36. nu. 32. part.5. recent.* Qui tunc possunt compromissum facere sine solemnitatibus statuti, 11
cum agatur de obligatione necessaria, ut not. Fenzon. *in d. cap. 100. num.54. & sequent.* late comprobans, & dicens, requiri 12
tamen solemnitates requisitas de jure communi, nempe auctoritatem Tutoris, & decretum Judicis, & legitimam causam, Andreol. *d. controv.133. num. 9. & num. 16.* Scac. *de judic. lib.2. cap.2. num.531. & seq.*

Tempus autem instantiæ a statuto determinatum non currit, 13
nisi a die acceptationis compromissi, cum ante acceptationem ar-

biter electus non intelligatur, nec sit arbiter, & compromissum
non dicatur factum de jure, nisi sit acceptatum, ut not. Maran.
in pract. part.4. destinct.14. num.7. Gratian. *discept. foren.62. numer.12. part.5.* Addeo, ad Paitell. *dict. expedit.43. num. 53.* &
14 dictum statutum non procedit, quando pars habet scripturam, seu Instrumentum purum, clarum, & liquidum, Honded. *consf.9. nu.3. & sequent. lib.1.* Paitell. *expedit.43. num.16.*
& ibi Adden. *nu.4. & sequent.* Scac. *de judic. lib.2. cap.2. numer.86. & seq.* Rota *decis.452. num.4. part.1. rec.* ubi de communi, vel brevi liquidandum, Fenzon. *in d. cap.100. nu.9.* se-
15 cus autem si non sit clarum, sed aliqua exceptione reddatur dubium, Gratian. *discept. foren. cap.536. nu.6. & 7. part.3.* Paitell. *exped. c.94. sub num.18.* quos refert, & sequitur Andreol.
16 *controv.102. in fin.* Nisi tamen habens Instrumentum clarum peteret compromissum, cum possit illius favori renunciare, secus si nolit, Alex. *consf. ultim. in fin. volum.6.* Caroc. *decis.98. nu.3.* Paitell. *expedit.94. nu.18.* lato Andreol. *d. controv.133. num. 11.* ubi quamplures dat concordantes.
17 Statutum prædictum non habere locum in causa dotis, voluerunt Augusc. *consf. 96. per tot,* & Addeo. ad Paitell, *dict.*
18 *exped.43. num. 21. & seq.* licet contrarium uti verius tueatur Blanc. *de compromiss. qu.4. nu.20.* & sentit Giurba *decis. ultim.*
19 *nu.22.* Si tamen dictum compromissum sit expiratum, cum illud sit necessarium, iterum est faciendum compromissum, ut not. Afflict. *decis. 46. in fin.* Blanc. *de compro. p.7. in tit. ex se finitur compromissum, nu.6.* Adden. ad Paitell. *dict. expedit. 43. nu.36.* Borel. *de comprom. glos.3. §.2. nu.10. & seq.* Buttigl. *de success. theor.106. num.23.* secus si sit voluntarium, Adden. *ubi supra;* Scac. *de judic. lib.2. cap.2. nu.637.* Fenzon, *ad Stat. Urb.*
20 *dict. cap.100. nu.65.* Dicitur autem compromissum necessarium quando illud fit vigore statuti, Gratian. *discept. forens. cap.227. num.12. part.2.* Andreol. *dict. controv.133. num. 10. & controv. 193. num.15.* Barz. *dec 63. num.20.* & Rota *decis.646. nu.11. & 12. part.4. recen.* volentes id habere locum, etiamsi partes voluntarie illud fecerint, dum poterant adstringi, licet illud dici possit voluntarium etiam stante statuto dixerit Rota apud Merlin. *decis.205. num.11. & 12.*
21 Clerici tamen non ligantur hoc statuto passive, licet eo gaudeant active, ut tradunt P. Dian. *resol. moral. part.3. resol.43.* Sperel. *decis.10. num.27.* quamplores adducens ita sentientes, ubi reddit rationem, quia dictum statutum est arctativum, licet sit ordinatorium, ut ibi per eum, *& dec.11. nu.27. part.1.*
22 Caren, *resol 58. nu.1. & seq.* ubi testatur de veriori, & magis communi opinione, *& resol.66. nu. 1. & seq.* licet contrarium, imo dictum statutum esse ordinatorium, & ideo ligare Clericos voluerint Thomat. *decis. March. 6. numer. 22. & se-*
23 *quent.* & Scac. *de judic, lib.1. cap.2. num.204.* Si tamen causa non sit compromissibilis quoad unum puta Clericum, & sit individua, est cognoscenda quoad omnes per Judicem ordinarium, Alex. *consf.65. num.11, lib.7.* Carena *d. resol.58. num. 2. vers. & quamvis, &c.*
24 Pendente autem reductione laudum est exequendum stante obligatione cametali, ut docent Rugginel. *de appellat. §.2. cap. 3. nu.538. verba laudum,* Manci. *de jurament. part.4. effect.244. in fin.* Zicch. *de oblig. camer. qu.29. num.11. & sequent.* Caren. *resol.15. num.4.* Quid autem dicendum sit, si sit renunciatum reductioni, vel factum pactum non audiendi, vide Carena *ubi supr. num.1. & seq.*
25 Compromisso vero non est locus in aliis casibus, & præcipue quando Actori non competit actio proposita, Alex. *consf. 62. num 5. & seq. lib.7.* Blanc. *de compromiss. quaest.4. num.91.*
26 quos refert, & sequitus Thob. Noni. *consf. 9. num. 2.* Neque stante litis pendentia, Blanc. *de compromiss. in 4. quaest. princ. numer.123.* Lancel. *de atten. cap. 4. limit. 14. numer. 4.* Honded. *consf.95. numer.36. lib.2.* Scac. *de judic. lib. 2. cap. 2. numer. 34.* Item quando pars habet exceptionem impedientem litis ingressum, quia illa impedit compromissum fieri, Capic. *decis.*
27 *66. numer. 2.* Blanc. *de compromiss. quaest.4. sub numer. 32.* quos refert, & sequitur Scac. *de judic. dict. capit. 2. numer. 79. & numer. 192.* Fenzon. *ad Stat. Urb. cap. 100. numer. 11.* Si potest probari incontinenti, alias secus, Scac. *dict. cap. 2. numer. 193.* & aliæ plures relatæ per Scac. *de judic. dict. libr. 2. capit. 2. numer. 62. & sequen.* & per Doctores relatos per eum *numer. 198.*
28 Tertius vero, de quo in hoc statuto quomodo sit eligendus, an standum sit ejus sententiæ, vel teneatur laudare non cum aliis, vide Paitel. *expedit. 55. per tot,* & ibi Adden. & Barz. *decis.22. num.33.*
29 Stante autem dicto statuto de faciendo compromissum, venditor veniens ad defensionem emptoris super lite mota, ut quia teneatur de evictione potest cogere adversarium ad compromittendum, ut voluerunt Bar. Alex. Ang. Castr. Pulgos. Aret. & alii, quos refert, & sequitur Blanc. *de compromiss. part. 3.*
30 *num.49.* ubi testatur de veriori, æquiori, & magis communi opinione, quam sequitur, & tuetur uti communem Fachin. *controv. jur. lib.2. cap.41. per tot.* licet contrarium teneant Silva. *consf. 49. num. 70.* & alii relati per Pachio. *ubi supra*, &
31 Mangil. male allegans Blanch. *de evict. qu.6. nu.4.* & an privilegio dicti statuti gaudeat cessionarius, vide Alph. ab Olea *de cession. jur. tit.6. quaest.11. num.47.*
32 Supradictum vero statutum de compromissis habet locum, si illud ab una parte petatur, Graff. *de except. except.32. num. 110.* Penzon. *ad Stat. Urb. d. cap.100. nu. 27.* Mangil. *de evict.*
33 *quaest. 53. num. 17.* Cum Judex ex se ipso non valeat cogere partes ad compromittendum secundum veriorem opinionem, quam firmant Paitell. *except. num.13.* & Scac. *de judic. lib. 2. cap.2. num.30,* qui tamen aliquas afferunt limitationes, quas 34
vide ibi per eos, si tamen in hoc statuto comprehenderentur affines, appellatione conjunctorum, statutum non haberet locum affinitate dissoluta, Ludo. *decis. Perus. 2. num. 17.* Fenzon. *in dict. cap. 100. numer. 23.* late comprobans, & dicens, illud esse faciendum inter virum, & uxorem, ut ibi per eum, plene Scac. *de judic. lib.2. cap.2. numer.208. & seq.* ubi hoc ampliat, etiamsi superssit filii, ut ibi per eum *num. 215.*
& compromissum fieri non posse in Judicem ordinarium tan- 35
quam arbitrum, sed tanquam arbitratorem, & amicabilem compositorem, tradens Vant. *de nullit. ex defect. jurisdict. numer.174. vers. sed numquid, &c.* Scac. *requisitive de judic. d. lib.2. cap 2. num.571.*

Si tamen compromissum sit factum in laicum, & Cleri- 36
cum, appellatio vadit ad Judicem Ecclesiasticum tanquam digniorem, ut docent Maran. *in pract. part.6. de appell. num.392. & seq.* Thes. *decis.14. nu.2. in fin.* & post Bald. Salic. Marti. Uran. & Bruno. a Sole per eum relator Barbos. *de offic. Episc. allegat.108. num.9. in fin.* licet contrarium teneat Grat. *discept. foren. cap.100. num.51. part.1.*

Actus vero facti pendente compromisso sunt attentati, & 37
sic revocandi, ita Lancell. *de attent. part.2. cap.15. per tot.* ubi ampliat hoc esse verum, non solum si factum fuerit compromissum, sed etiam, si solum petitum fuerit, ut ibi per eum.

Addo prædictis, quod sententia lata ab uno ex arbitris, 38
alio absente, est nulla, Vant. *de nullit. ex defect. jurisdict. nu. 182.* Ant. Gomez *ad leg.38. Taur. nu.4.* ubi dicit, secus esse de jure canonico uno arbitro absente, & requisito, Paitell. *expedit.55. nu.13. & 14.* Ciriac. *controv.471. num. 34.* Rota *in Fanen. pradii 9. Maii 1642. §. nec relevat, &c.* coram R. P. D. Carillo, licet Ciriac. *ibi*, videatur facere differentiam inter compromissum voluntarium, & necessarium, ut ibi per 39
eum, *num. 38.* Et sententiam, in qua mandatur esse faciendum compromissum, habere vim definitivæ not. Magon. *decis. Lucen.73. nu.15.* Paitell. *exped.94. in fine,* Scac. *de appel. qu.7. limit.47. memb.1. num.197.*

Ad comparendum autem requiritur mandatum speciale, 40
itaut generale non sufficiat, Maran. *in pract. part. 6. actu. 2. numer. 8.* Blanc. *de compromiss. quaest. 3. numer. 56.* Boer. *decis. 283. numer.16. & 17.* Fenzon. *ad Stat. Urb. d. cap. 100. numer. 30. & sequent.* ubi sentit, hoc habere locum etiam in compromisso necessario, & præcipue quoad electionem arbi- 41
trorum, & licet sufficere mandatum generale cum libera voluerint Fenzon. *ibi numer. 39.* & Eugen. *consf.1. numer.47. lib.* 42
1. qui dant concordantes, contrarium tamen tenent Camil. Borell. *in summa decis. tit.66. num.175.* & Cardo. *in pract. Judi. in verbo Procurator. num.26.* quos referendo sequi videtur Barbos. *de clauf. clauf.35. num.27.*

Pœnam autem appositam in compromisso exigi posse in casu, 43
quo quia arbitris parere noluit, testantur Gratian. *discept. foren. cap.721. num. 15. & seq. part.4.* & Caren. *resol.92. per tot.* qui dant concordantes, illam tamen non exigi de consuetudine, 44
testatur doctus Massin. *de confiscat. bonor. qu.22. num.77.*

Nota ulterius, quod compromissum peti non potest in cau- 45
sa appellationis, Ruginell. *de appell. §.10. glos.3. num 27.* Maran. *in pract. part.6. de compro. nu.31.*

Quando vero liceat uni ex partibus pendente compromisso 46
redire ad Judicem ordinarium, sive simus in compromisso voluntario, sive necessario, tradunt Lancell. *de atten. part.2. cap. 15. nu 6. & nu.164.* Costa *de re integr. distin.21.* & Adden. ad Paitell. *expedit.43. num.62.* ipsos consulas.

ADDITIO.

MAteria hæc Arbitrorum, & Arbitratorum, uti trivia- 47
lis, & a paucis oblita tractari, explicatione non indiget; cæterum licet in hac nostra Provincia Cathaloniæ per varias Constitutiones collocatas, sub titulo *de Arbitres, y Arbitradors*, sint multa circa hæc disposita, nempe ipsa ad instar judicia reducendo, arbitramentisque executionem tribuendo, & alia; tamen ea extense ibidem legere poteris, & tractata reperies penes nostros Doctores Cathalanos, præcipue penes nostrum Doctissimum Cancer. *var.1. cap.20. per tot,* & alios citatos per nostrum Ripoll. *in prax.* Peguer. *rubr. 27. num. 134.* & ibi per Nobilem Senatorem nostrum Amigant. *& rubr.29. a nu.42.* ad quos recurre, ne dicta per eos transcribere tenear.

Itaque solum aliqua specialia tibi tradam annotata cum au- 48
ctoritate aliquorum Doctorum, ad quos manuductus reperies, quæ volueris, & ita dicam, quod in hac nostra Provincia Cathaloniæ nulla adest Constitutio statutaria obligans ad compromittendum, solumque in ea cogitur compromittere in casibus a jure communi permissis; ex quo regulariter nemo potest cogi ad compromittendum, cum compromissa fiant conventione, ac consensu, adeo ut nec Judex aliquem ad compromittendum cogere potest, & si coegerit, compromissum nullum est, ut citatis Jason. Gail. Roman. Scacc. Blanch. & aliis tradit Hunni. Encycloped. *jur. part. 2. tit. 40. cap. 3. num.1.* ubi *numer. sequent.* aliquas limitationes tradunt Usceol. *de transact. quaest. 46. numer. 1.* Crespi. *obser.24. num.205.* Capon. *controver. foren. 40. numer. 18.* Rovit. Scialoy. Magon. Blanc. Muschatel. & alii, quos novissime citat Altimar. *de nulli-*

nullitat. rubr. 13. quaest. 27. numer. 25. Ciroch. discept. 2. nu-
mer. 97. & discept. 36. numer. 35. Berlich. concl. jur. part. 1.
concl. 7. numer. 35.
49 Nostrum autem statutum, ut annotat hic noster Conciolus
nu. 2. tanquam in odium litium sancitum, est favorabile, Gra-
tian. Honded. Jason. Natt. Blanc. Scacc. citati a dict. Hunni.
50 d. cap. 3. num. 8. Ciroch. d. discept. 2. numer. 81. Bene tamen ut
pariter annotat hic noster Conciolus nu. 32. tali statuto Judex
non aliter cogit ad compromittendum, quam ad partis in-
stantiam, Marc. de jurisdic. part. 4. cent. 1. cas. 40. n. 1. Hippol.
de Marsil. singul. 467. num. 11. Scac. de judic. lib. 1. cap. 2. nu.
30. Altimar. dict. rubr. 13. quaest. 27. num. 13. ibi, Caroc. Bo-
rel. & Graff. citat.
51 Compromissum debet praecedere, non laudum, Bonden. col-
lect. legal. 16. n. 32. cum laudum, & Arbitrorum potestas ab ip-
52 so dependeant, & ipsum Arbitris, & Arbitratoribus det pote-
statem, Bonden, d. collect. 16. num. 30. & sequent. Altimar. de
nullitat. rubr. 12. quaest. 5. num. 1. & sequent. Hunni. dict. tit. 40.
cap. 6. nu. 4. Rot. post Torre de pact. futur. success. dec. 18. num.
12. Scoppa ad Gratian. observ. 6. numer. 12. & sequent. Valen-
53 zuel. Velazq. cons. 11. nu. 3. Ideoque si excedunt formam com-
promissi in laudando, & declarando, nulliter agunt, Altimar.
dict. qu. 5. nu. 2. & rubr. 9. quaest. 16. nu. 43. Hunni. dict. cap. 6.
nu. 5. Fontanell. dec. 449. nu. 10. Cancer. var. 3. cap. 17. nu. 34.
Altimar. ibid. rubr. 13. qu. 24. nu. 42. Baron. de effect. minor. atat.
effect. 19. nu. 41. Valenzuel. Velazq. dict. cons. 11. nu. 19. & seq.
54 Nisi ad connexa, dependentia, & inseparabilia se extendant,
quod facere possunt, Scoppa ad Gratian. dict. obser. 6. nu. 1. 10.
55 & seq. Hunni. dict. cap. 6. nu. fin. & de eo aliter constare opor-
tet, quam per eorum assertionem, Bonden. dict. collect. 16. n. 24.
56 licet sufficiat de eo tacite apparere, Bonden. ibid. nu. 25. & seq.
57 quamvis ad eum probandum scripturam requiri tradat Baron.
de effect. minor. atat. dict. effect. 19. num. 54. & seq.
58 Pariter constare debet de ipsius acceptatione; cum aliter non
acceptatum nullum habeat effectum, Bonden. dict. collect. le-
gal. 16. num 33. Altimar. de nullitatib. rubr. 9. quaest. 38. num. 9.
59 & ita optime tradit hic Conciolus numer. 13. quod a die
acceptationis currit instantia, & tempus compromissi, nisi in
eo sit dictum infra tantum tempus, ab hodie, vel a tali die;
nam tunc non requiritur acceptatio, imo currit instantia a die
assignato, Altimar. d. rubr. 9. quaest. 38. num. 10. Carol. Ant. de
Luca ad Vincen. de Franch. observ. 354. nu. 1. & 3. Baron. ubi
supra num. 47. Manfrel. ad Capic. Latr. obser. ad dec. 46. nu. 26.
& final. videndus Rovit. ad pragmat. 1. de Arbitris, num. 52.
& seq. Capon. ubi proxime num. 23.
60 Tempus istud compromissi, seu instantiae nequit ab Arbi-
tris prorogari, nisi eis ad id sit data facultas a partibus com-
promittentibus, Altimar. de nullitatib. rubr. 9. d. qu. 38. nu. 1. &
61 2. Capon. controver. foren. 40. numer. 15. Et tali casu non pos-
sunt prorogare, nisi per simile tempus contentum in compro-
misso, Altimar. ibid. num. 2. & 6. Rovit. ad dict. pragm. 1. nu.
62 49. Et hoc durante dicto termino compromissi; cum eo fini-
to jurisdictio finiat, & ita est facienda prorogatio eo tempo-
re, quo sunt Arbitri, Altimar. dict. qu. 38. nu. 1. & rubr. 13.
qu. 2. num. 21. Scoppa ad Gratian. observ. ad dec. 2. num. 7. &
seq. Rota dec. 224. num. 10. part. 17. recent. Rodoer. ad Marin.
obser. ad cap. 45. numer. 8. Capon. dict. num. 15. Carol. Anton.
de Luca ad Vincen. de Franch. observ. 354. num. 4. vers. Pro-
63 rogatio, &c. Ubi dicit, quod si partes post tempus comparue-
rint, videtur facta tacita prorogatio; attamen requiritur com-
paritio utriusque partis, ad quod citat Coccin. & Ciroch.
64 Hunni. dict. tit. 40. cap. final. nu. final. & hoc semel tantum;
nisi eisdem tributa fuisset facultas prorogandi toties, quoties,
quia tunc possent bis, & non ultra prorogare, Altimar. ad
consil. Rovit. lib. 2. observ. 35. num. 9. & seq. Baron. ubi supra
num. 44. & 87. Rota dict. decis. 224. num. 10. Rovit. ubi supra
num. 49. Capon. ord. num. 15.
65 Tertii autem electio facienda de incerto in caso discor-
diae, non potest committi Arbitris, in quos extat compromis-
sum, per expressas dispositiones, cap. Innotuit. de arbitr. l.
Item si unus, §. si in duos, ff. de recep. arbitr. & citatis Gra-
tian. Cancer. & aliis tradit Altimar. de nullitatib. rubr. 9.
quaest. 51. a numer. 29. Scoppa ad Gratian. observ. 236. num.
1. & sequent. ubi limitationes dictorum textuum tradunt
Hunni. ibid. cap. 7. numer. 12. Ciroch. discept. 2. numer. 103.
ubi intelligentiam, & limitationem adfert Capon. dict. con-
trov. 40. numer. 30.
66 Et isti Arbitri, licet inspecto iure civili insimul congrega-
ti debeant arbitrare, taliter quod non sufficiat esse vocatos;
imo coguntur intervenire, & sic necessaria sit coactio, Scia-
loy. Ciriac. Ciarlin. Borell. Petra, & alii citati a dict. Altim.
rubr. 9. quaest. 50. numer. 6. & 34. Hunni. dict. tit. 40. cap. 7. nu-
67 mer. 8. & sequent. Capon. dict. controv. 40. numer. 28. tamen de
iure canonico (quod ante civile in hac Patria nostra Catha-
lana servatur) si malitiose intervenire distulerint, possunt prae-
sentes arbitrare, insequendo praxim, cap. final. de arbitr. in
6. & tradunt dict. Altimat. d. quaest. 50. num. 33. & 38. Ro-
ta post Torre de pact. futur. success. dec. 172. num. 23. & nu. 24.
Conciolus noster hic numer. 38. Capon. dict. controv. 40. dict.
68 numer. 28. Si tamen fuerint in declarando discordes, neutra
eorum declaratio habebit vigorem, ut dicit textus ad litte-
ram in cap. final. de senten. & re judic. Carocc. de except. 22.
quaest. 28. num. 55. bene tamen uno ex Arbitris mortuo, quo- 69
ad omnes expirat compromissum, Altimar. de nullitatib. d.
rubr. 9. quaest. 50. numer. 7. Baron. de effect. minor. atat. effect.
19. num. 35. & seq.
Arbitri autem an debeant omnes controversias simul com- 70
promissas arbitrare, taliter quod ita non declarando nulliter
procedant, est ardua quaestio, quam pro validitate, si capita
sint diversa, tenent Cancer. Gratian. Giurb. Marin. & alii ci-
tati a Doctissimo Altimar. d. tract. de nullit. rubr. 13. quaest. 28.
nu. 37. & Carol. Ant. de Luca ad Vincen. de Franch. observ.
354. num. 4. & observ. 173. num. 2. & cum ipsis se conformat
nu. 3. in fin. Capon. d. controv. 40. nu. 24. & seq. pro nullitate
autem stant fortiter Franch. Mohed. Barz. Fontanel. Lanar. Ma-
roc. & Rot. Rom. citati a dict. Carol. Anton. de Luca d. obser.
173. nu. 1. & ab ipso Altimar. d. qu. 24. nu. 36. & cum ipsis
se conformat num. 38. ubi alios citat, & cum his Scoppa ad
Gratian. observ. 6. nu. 20. & seq. Pilaja ad Iranc. de protesta. ad-
dit. 32. nu. 21. Capon. d. controv. 40. nu. 11. & aliis ab eo citati
ead. controv. 40. nu. 23. Nisi ipsis data esset facultas sic conjun- 71
ctim, aut divisim arbitrandi, Scoppa d. obser. 6. n. 29. Altimar.
d. qu. 24. nu. 39. tu tamen juxta praefatas doctrinas materiam
discurre; ego tamen in negativa insisterem, non attentis divi-
duitate, aut individuitate materiae compromissae, sed obliga-
tione, & fine, non aliter compromittendi, nisi omnibus dif-
ferentiis unico contextu decisis, ac declaratis.
Arbitrator autem, licet ipsi expresse talis facultas non sit 72
tributa; cum largissimam habeat potestatem, potest super uno
dumtaxat capitulo pronunciare, aliis omissis, Scoppa d. observ.
6. num. 30. & 31. Altimar. d. qu. 24. num. 40.
Arbitri autem, & Arbitratores, cum non habeant certam 73
sedem deputatam, possunt sibi eligere locum, ubi velint ad
declarandum, etiam in suo cubiculo, dummodo locus sit hone-
stus, & litigantibus congruus, & existat in ea Civitate, in
qua fuit compromissum, Altimar. d. tract. de nullitatib. rubr. 9.
qu. 32. nu. 19. Tamen quando sunt duo diversorum locorum, 74
tunc pro faciendo laudo debent se congregare in loco ubi mo-
ratur dignior, Altimar. ibid. nu. 20. Rovit. ad pragm. 1. de Ar-
bitris, num. 23. Et locus ille, ubi jus reddi debet, non suspe- 75
ctus, tutus, & aptus debet esse, ut ibi partes, & eorum Ad-
vocati adesse possint, alias debent partes excusari, & si excu-
satio non admittatur, debent appellare, nec sufficit salvus con-
ductus, cum fragilis sit, Altimar. d. qu. 32. nu. 21. & 22.
Compromissum autem si sit factum lite pendente, posteaque 76
laudum non sit secutum, perinde habetur ac si factum non fuis-
set, & sic potest in lite procedi, ac si compromissum factum non
fuisset, licet de praeservatione ista non sit protestatum, Cancer.
var. 1. d. c. 21. n. 66. & ad partes disputat, & tenet, pluribus ci-
tatis, Pilaja ad Iranc. de protestatio. addit. ad consid. 32. n. 27. & seq.
Compromissum autem fieri nequit, super re, transactione, 77
& concordia jam sopita, Urceol. de transact. qu. 45. nu. 1. et-
iam stante nostro statuto, ut ibid. nu. 2. Neque super conten- 78
tione plurium de tutela, & cura, Urceol. d. tractat. quaest. 2.
nu. 18. & qu. 55. nu. 75. Valeron. de transact. tit. 3. qu. 1. nu. 10.
Et an in causis criminalibus, Altimar. de nullitatib. rubr. 9. 79
qu. 8. nu. 68. & in aliis casibus, quos recensere esset nimis fa-
stidiosum, & eos legere poteris penes d. Urceol. Hunni. dict.
tit. 40. cap. 4. per tot. & d. Altimar.
Infinitae aliae occurrunt difficultates in hac materia, quod es- 80
set nimis me extendere eas recensendo, & ita solum te ducam
ad Doctissimum, ac semper prae manibus habendum Altimar. in
suo doctissimo tractatu de nullitatib. in quo in rubr. 3. qu. 2. nu. 34. &
qu. 9. nu. 2. invenies, an Arbitri possint revocare suam interlo-
cutoriam, & in dict. rubr. 3. quaest. 9. nu. 1. invenies, an co-
gnoscat de nullitate laudi per ipsos lati, & an verba dubia
possint declarare, restituereque adversus suum laudum, &
in qu. 19. n. 41. & 42. quando, & coram quo sit petenda re-
ductio adversus illud, in d. rubr. 9. qu. 16. an teneatur citare
partes, & in d. rubr. 9. qu. 21. n. 4. & seqq. an possit cognosce-
re, an sua sit jurisdictio, & in ead. rubr. 9. qu. 25. an sint ca-
paces causarum feudalium, & in qu. 34. n. 2. An emanato lau-
do expiret eorum jurisdictio, in q. 42. n. 37. & seqq. Qui possint
esse Arbitri, q. 44. n. 2. An possint suspecti allegari, & in rubr.
10. q. 7. n. 80. & seqq. Si possint Religiosi, Monachi, ac Cleri-
ci esse Arbitri, seu Arbitratores, & ead. rubr. q. 10. Mulieres,
an possint esse Arbitratrices, rubr. 22. qu. 5. Arbitratores, an
possint omittere citationem, & rubr. 3. q. 19. An laudum sit im-
pugnandum, coram quo Judice sit fiendum, & rubr. 4. q. 19. n.
7. si exequitur laudum, non obstantibus nullitatibus oppositis;
si eis est renunciatum; tandem ne sim molestus penes ipsum
sane Virum omni aevo laudandum, & penes Modern. Manfrell.
ad Capic. Latr. in obser. ad dec. 33. habebis cuncta, quae volue-
ris; ipsos prae manibus habe, & me benedices.
Appellatio autem, an admittatur suspensive a sententiis la- 81
tis super reductione arbitramentorum, & alia plura circa exe-
cutionem eorum, reperies penes Salgad. de Reg. protect. p. 3. c.
13. per tot. ubi latissime tractat materiam; ipsum consule, &
Crespi. de Valdaur. obser. 69. a n. 19. & alios, quos citat Ciroch.
discep. 2. n. 87. & seq. pariterque Capon. d. controv 40. per tot.
Alia plura in terminis nostri statuti, & in confirmationem 82
adductorum per nostrum Conciolum, tradunt Bonden. dict.
collect. 16. & latius Baro. de effect. minor. atat. effect. 19. per
tot. ad ipsos recurre.

DE FERIIS. *Rubrica XXVIII.*

Diebus in honorem Dei Omnipotentis, & Sanctorum ejus dicatis nullatenus in Curia Jus redditur: Sunt autem, qui feriatum sequuntur. Dies omnes Dominici, Dies Festivitatum Beatissimæ semper Virginis, & Sanctorum Apostolorum, Dies Circumcisionis Domini, Epiphaniæ, Sancti Antonii, & S. Sebastiani, S. Blasii, S. Gregorii, S. Joseph, Sancti Georgii, S. Marci, Sanctorum Mariani, & Jacobi, Inventionis Sanctæ Crucis, Sancti UBALDI, & ejus Translationis, S. Bernardini, & Sanct. Barnabæ, Nativitatis S. Joannis Baptistæ, Sanctæ Mariæ Magdalenæ, Sanctæ Annæ, S. Petri ad Vincula, S. Dominici, S. Laurentii, S. Augustini, Decollationis S. Joannis Baptistæ, Dedicationis S. Michaelis Archangeli, S. Hieronymi, S. Francisci, S. Lucæ, Omnium Sanctorum, Commemorationis Defunctorum, Sancti Caroli, Sancti Martini, S. Catharinæ, Sancti Nicolai, Sancti Ambrosii, Sanctæ Luciæ, a Vigilia Nativitatis Domini, usque ad Circumcisionem, Dies Cinerum, Omnes sextæ Feriæ, seu dies Veneris totius Anni, a Dominica Palmarum usque ad Octavam Paschatis Resurrectionis Domini, Tres dies Pentecostes, Dies Ascensionis Domini, Dies Festivitatis Sacratissimi Corporis D. nostri JESU Christi.

Propter hominum quoque utilitatem, sive publicam lætitiam sequentes Dies sunt Feriati, videlicet dies, in quo fit Consilium Generale, dies omnes Nundinarum de mense Maii, & de mense Septembris, quas descripsimus supra sub rubrica de Nundinis, præterquam de his, quæ aguntur occasione Nundinarum: Item, sex ultimi dies Carnisprivii. Item, dies feriarum, quæ propter messes, & æstivos calores inductæ sunt, incipiendo a Kal. Julii usque ad festum Assumptionis Beatæ Mariæ; & dies vindemiarum, quæ durent per xx. dies a die Banni præscripti a Magistratu; Ab his tamen messium, vel vindemiarum feriis excipiantur causæ, sive differentiæ, quæ occasione messium, vel vindemiarum inter dominum, & colonum oriantur. Item causæ executivæ cujuscumque generis, & instrumentorum, in quibus causæ cognitio requiratur, sive apocharum, in quibus apochis dictis feriis esset renuntiatum, causæ omnes appellationum divisionis, mercedum, & restitutionis in integrum, nec non causæ criminales, & aliæ a statutis exceptæ, in quibus non obstantibus dictis feriis, jus petentibus reddatur.

SUMMARIUM.

1 *Feria unde dicantur, & de illarum divisione remissive, & numer.* 39.
2 *Statutum de feriis est ordinatorium.*
3 *Feriarum tempore nullus actus fieri potest in judicio.*
*Itaut si in dicto tempore feratur sententia, sit nulla, nu.*4.
5 *Feriis inductis in honorem Dei partes non possunt renuntiare.*
*Neque repentinis, num.*41.
*Etiam cum juramento, nu.*40.
*Secus inductis in utilitatem hominum, nu.*6. *&* 42.
Etiam Procurator, saltem tacite, absque speciali mandato, numer. 43.
7 *Doctor intelligitur secundum legem, quam allegat.*
8 *Feriis censetur renuntiatum, si Judex assignet diem feriatum partibus præsentibus.*
9 *Procurator generalis potest feriis renuntiare.*
10 *Statutum non potest tollere ferias in honorem Dei, & Sanctorum.*
*Nisi essent feria ab ipso statuto inducta, nu.*11.
Et in dubio non censetur tollere ferias inductas in honorem Dei, num. 12.
13 *Feriarum tempore potest dari tutor, vel Curator.*
*Decreta autem interponi non possunt, nu.*14.
*Possunt tamen celebrari instrumenta, nu.*15.
*Licet aliqui contrarium teneant, nu.*16.
17 *Feria non obstant in causa dotis.*
*Licet contrarium teneant alii, nu.*18.
19 *Feriarum tempore non potest fieri executio.*
*Quidquid sit tempore feriarum in utilitatem hominum, n.*20.
*Et quando illa fit de mandato Rota, num.*21.
*Et pro re contenta in sententia, nu.*22.
*Possessio vero capi potest in dicto tempore, nu.*23.
24 *Feriarum tempore non possunt examinari testes.*
*Nisi jurassent in die juridico, nu.*25.
*Vel si examinentur consensu partium, nu.*26.
27 *Appellatio potest interponi tempore feriato.*
28 *Feriati dies in dilatione includuntur.*
29 *Suspectus de fuga capi potest tempore feriato.*
30 *Feria non obstant in causis summariis.*
*Fallit in feriis inductis in honorem Dei, nu.*31.
*Neque in causis Ecclesiasticis, & in aliis, nu.*32.
33 *Feriarum in materia, cujuscumque loci est servanda consuetudo.*
34 *Consuetudo uti fortior facit solere statutum.*
*Maxime juncta cum observantia, qua ex longinquitate temporis præsumitur, num.*35.
36 *Feriarum materiam qui tractant, & nu.*46.
37 *Feriarum supervenientia suspenditur jurisdictio Judicis, & ejus exercitium.*
*Taliter quod nulliter agitur, nu.*38.
44 *Feriis messium qui gaudent.*
45 *Feria messium, & aliarum quomodo in Barcinona, & Gerunda Civitatibus computentur.*
Et illa deducuntur de dilatione, ibid.

ANNOTATIO.

1 DE origine feriarum, & unde dicantur feriæ, & de illarum divisione late agunt Scacc. *de judi. lib.* 1. *cap.* 5. *nu.*1. *seq.* & Fenzon. *ad stat. Urb. lib* 1. *cap.*58. *nu.*1. *& seq.*
2 Supradictum statutum de feriis est ordinatorium, & ideo circa illud est attendendus locus judicii, Scac. *de judi. libr.* 2. *cap.*5. *nu.* 189. qui testatur de communi, Fenzon. *ad stat. Urb. lib.*1. *cap.*58. *num.*42.
3 Tempore autem feriarum nullus actus fieri potest in judicio, alias actus est nullus ex defectu jurisdictionis, quæ tempore feriarum in judice conquiescit, *l.*1. *ff. de feri. cap. fin.* & ibi Canon. *eod. tit.* Vant. *de nullit. ex defect. jurisd n.*129. Gratian. *discept. foren. cap.*516. *nu.*16. *p.*3. Fenzon. *ad stat. Urb d. cap.*58. *num.* 28. *& seq.* ubi hoc limitat, quando actio esset peritura, ut
4 ibi per eum, Scac. *de judic. lib.*2. *& c.*5. *nu.*17. *& seq.* Itaut
si tempore feriarum lata sit sententia, illa sit nulla, Bertach. *de Episc. lib.* 1. *p.* 2. ubi excipit quinque casus, Gratian. *discept. forens. c.* 898. *n.* 13. *p.*5. Andreol. *controv.* 243. *n.*16. bene Rota *in Engub. dotis* 9. *Maji* 1642. §. *sed quod* coram R. P. D. Rojas, ubi de hebdomada sancta, licet per statutum in aliquo casu feriæ sint sublatæ, cum statutum laicale non possit tollere
feriis inductas in honorem Dei, ut infra dicetur, & comprobat 5
Rota *in decis. supra proxime adducta*, & sententia lata tempore feriarum est nulla, etiam parte non opponente, cum feriis inductis in honorem Dei, & Sanctorum partes non possint renuntiare, *cap. fin.* & ibi Canonistæ *de feri.* Maran. *in pract. part.* 4. 6
dist. 6. *n.* 85. Gratian. *discept. foren. d. c.* 798. *nu.* 13. Andreol. *d. contr.* 243. *n.* 27. qui dant concordantes, quidquid sit quoad ferias inductas in utilitatem hominum, quibus partes possunt renuntiare, Thesaurar. *dec.* 39. *num.* 1. Gail. *observat.* 53. *n.*16. *lib.* 1. ubi dicit in causa procedendo, feriis tacite renuntiatum videri, late Andreol. *dict. controvers.* 243. *num.* 17. Fenzon. *ad stat. Urb. dict. cap.* 58. *nu.* 36. ubi dicit dictam renuntiationem fieri non posse in præjudicium Judicis, ut ibi per eum, & in his terminis intelligo Rotam apud Posth. *de manut. decis.* 415. *in fin.* ubi habetur, quod sententia est nulla tempore feriarum parte opponente, alias secus, cum illa intelligenda sit de feriis inductis in utilitatem hominum, in quibus terminis loquitur, *l.* 1. § *si prætor, ff. de feri.* Cum Doctor intelligendus sit secun-
dum legem, quam allegat, Rolan. *cons.* 95. *n.* 9. *lib.* 3. Caron. 7
resol. 48. *n.* 9. Censetur autem per partes feriis renuntiatum, quando Judex pro ferenda sententia assignat diem feriatum par-
tibus præsentibus, ut post Adden. ad Stlic. & Butr. per eum 8
relatos firmat Andreol. *d. contr.* 233. *nu.* 16. feriis autem præ-
dictis potest renuntiare Procurator sine speciali mandato, Gal- 9
lera. *de renuntiation. cap.* 118. *n.* 9. Solr *ad Constit. Sabaud. in tit. de feri. glos.* 3. quos referendo sequitur Andreol. *d. controv.* 243. *sub num.* 29.
Statutum antem non posse tollere ferias inductas in honorem 10
Dei, & Sanctorum ultra adducta supra, tradunt Gratian. *dec. March.* 144. *n.* 5. *& seqq* Carpan. *ad Stat. Mediol. lib.* 1. *c.* 110.
n. 4. Menoch. *de arbitr. lib.* 3. *c.* 30. *n.* 11. & Rota *in d. En-* 11
gubina dotis, §. nec obstat, &c. Nisi tamen tolleret ferias a se inductas, Soccin. *cons.* 116. *n.* 12. *lib* 4. & statutum generaliter
tollens ferias, non censetur tollere ferias inductas in honorem 12
Dei, & Sanctorum, Alex. *consil.* 53. *n.* 10. *lib.* 5. Gratian. *d. dec. March.* 144. *num.* 14.
Ratio autem tutoris, & curatoris fieri potest tempore fe- 13
riarum in honorem Dei, & Sanctorum, post text. *in leg.* 2. *ff. de fer.* tradunt Aret. *in leg. si expressim*, 19. *col.* 3. *de appell. &*
relat. Jas. *in l.* 1. *n.* 6. *ff. de fer.* licet in dictis diebus non posse 14
interponi per Judicem decreta, not. Simoncell. *de decret. lib.* 1. *tit.* 1. *inspect.* 3. *n.* 84. Scacc. *de judic. lib.* 2. *c.* 5. *n.* 105. & Fenzon. *ad stat. Urb. lib.* 1. *c.* 58. *n.* 11. ubi testatur de communi, & veriori opinione illam limitando, ut non habeat locum in casu ne-
cessitatis, & favore piæ causæ. Sicuti in dictis diebus feriatis 15
in honorem Dei, & Sanctorum posse celebrari Instrumenta etiam apposito juramento, tenuerunt Corn. *de absolut. a juramento p* 4. *casu* 18. *nu.*13. Card. Mantic. *de tacit. lib.* 3. *tit.* 15. *nu.*13. Fenzon. *ad stat. Urb. d. c.*58. *nu.* 13. *& sequent.* ubi testatur de veriori, & magis communi opinione Marescot. *var. resol. lib.*2. *c.*20. *n.*11. *& seqq.* & hanc pariter opinionem communem esse, etiamsi Instrumentum fiat in die Dominico testatur Balth. Thomas. *in fine tractat. variar. tom.*2. *de tutor. & curat. tit.*19 *n.*1081. cum quibus pertransit Rota *dec.*777. *nu-*
*mer.*3. *& sequent. p* 4 *divers.* Licet contrarium tenuerint Car- 16
pan. *ad stat. Mediol. c* 324. *n.*160. *& seqq. lib.*1. Gait. *de credit. cap.*2. *qu.*5. *nu.*2117. & alii relati per Balth. Thomas. *in d. tit.* 19 *num.*1080. quam tutiorem pro anima dixit Fenzon. *in d. cap.*58. *num.*18. *& seq.*
Quod vero feriæ non obstent in causis dotis voluerunt Jas. 17
in l. 1. *§.*1. *n.*8. *ff. de fer.* Campeg. *de dote in* 1. *part. in princ. qu.* 88. *n.*1. ubi declarat, si mulier sit pauper, Alex. *in l.* 1. *n.*11. *ff. solut. matrim.* Bald. Novell. *de dote in* 5. *p. princ. nu.*3. *&* 4. qui testatur de communi opinione, Andreol. *contr.* 243. *numer.* 37.

&

& semper sequendum esse, quod favet doti in dubio dicit P.
18 Boss. *de dote c.9. g.12.* Licet contrarium sueatur Fachin. *contro. jur. lib 11. c.36. per tot.* nisi mulier esset pauper, & esset
alimentanda ex dicta dote, ut ibi per eum, cum quo pertransit Scac. *de judic. lib.2. cap.5. num.59.*
19 Addo prædictis, quod executio sententiæ fieri non potest tempore feriarum in honorem Dei, & Sanctorum, ut
tradunt Asin. *in pract. §. 31. vers. concludendum est, &c.* Fosthi. *de subhast. inspect.29. num 101. & sequent.* Thesaur. *dec. 95.*
num. 8. & sequent. ubi quid in hebdomada sancta, Rota *in Bonon. prædii 16. Junii 2644.* coram Rever. P. D. Peutingerio *post princ.*
20 Licet illa fieri possit in die feriata in utilitatem hominum introducta, Abba. *in cap. final. nu.20.* & ibi Adden. *de jud.*
21 Fosthi. *d. inspect 29. num.102.* ubi dat concordantes, & quando illa fit de mandato Rotæ, Rota apud Buratt. *dec.688. num.*
12. & in d. Bononien. prædii post princ. & pro re contenta in sen-
22 tentia, Butr. *in c.fin. in princ. & num.24. de judic.* Guidopa-
pa, *dec.215. num 5.* quos referendo sequitur Rota *in d. Bono-*
23 *nien. prædii post princ.* Possessionem tamen capi posse in die feriata maxime ex capite successionis, vel simili, dixerunt Fenzon. *ad d. c.58. n.41.* & Rota *dec.104. n.3. p.18. recent.*
24 Testes vero tempore feriarum examinari, & jurare non possunt, Specul. *de fer. §. sequitur num.6.* Farinac. *de test. qu.*
25 *80. numer.55.* Fenzon. *ad stat. Urb. d. cap. 58. numer.27.* Nisi testes jurassent in die juridico, quia tunc examinari possunt,
Farinac. *d. quæst. 80. numer. 56.* Fenzon. *d. cap. 58. numer. 27.*
26 Scac. *de judic. lib. 2. cap. 5. num.73.* Et examinentur de consensu utriusque partis, Farinac. *ubi supra nu.57* ubi concor-
27 dantes. Potest tamen appellatio interponi tempore feriato, licet illa prosequi non possit, Fenzon. *in d. cap.58. nu.8.* Scac.
de appell. quæst.12. num.51.
28 Dies feriati in dilationibus includuntur, cum tempus probandi sit continuum, nisi tamen feriæ absorberent totam, vel majorem partem dilationis, ut tradunt Gail. *pract. obser. libr.*
1. obser.53. num.12. Adden. ad Pract. Vestr. *lib.5. cap 4. num.*
7. Fenzon. *in d. cap. 58. num.5. & seqq.* Maran. *in pract. p. 6.*
in 3. act 1. num 18.
29 Suspectus vero de fuga capi potest tempore feriato etiam in honorem Dei, Asin. *in pract. §.31. c.2. ampliat. 13. num 1. & seqq.* Fenzon. *ad stat. Urb. d. c.58. num.32.* Graff. *de except. in prælud. num. 137.* qui alios adducunt ita sentientes, Scac. *de judic. lib.2. cap.5. nu 28. & seq.*
30 Addo ulterius, quod feriæ non obstant in causis summariis, *clem. sæpe, 2. de verb. signif* Maran. *in pract. p.4. dist.16. nu.*
85. idem Scacc. *de judic. lib. 2. c.5. nu. 571.* Si sint feriæ in-
31 troductæ in utilitatem hominum, secus si in honorem Dei, & Sanctorum, Scacc. *in d. cap 5. num.23.* ubi dat concordantes, neque dictæ feriæ habeant locum in causis Ecclesiasticis, Scacc. *d. cap.5. num.86.* & in quampluribus aliis causis, quæ
32 recensentur per Bertach. *de Episc. lib.1. in princ. nu.14. & seq.* & per Scacc. *de jud. d. lib.2. cap.5. fere per tot.* ipsos consulas, cum non omnia hic deceat referre.

A D D I T I O.

33 ET in dicta Civitate Eugubii dictæ feriæ ex antiqua consuetudine incipiunt die 15. dicti mensis Julii, & durant per totum mensem Augusti. In materia autem feriarum est servanda consuetudo cujusque loci ad tex. *in l. omnes dies, 7. & ibi glos. C. de feriis, & in l. Præsidens, ff. de feriis,* & scribunt Scac. *de judiciis lib 2. cap.5. num 183.* & Ubert. *de extat.*
34 *cap.10. nu.55.* Statuto non obstante, cum consuetudo uti fortior faciat illud silere, ut tradunt Menoch. *de arbitr. lib.2. qu. 71. num.4. & 9* Mascar. *de gener. stat. interpr. concl.6. nu.89.*
35 & Rota apud Bich. *dec 477. nu. 10.* Maxime cum ea longinquitate temporis juncta observantia præsumitur intervenisse confirmatio superioris, ut not. Eminentiss. de Luca *tom.4. in tract. de servit. ad materiam retract. disc. 71. num. 11. & seqq.* Rota apud Gregor. XV. *decis.52. num.2.*
36 Hæc materia huius statuti a nemine ignota, & a nostris practicis passim tractata, extensione non indigebat, quapropter pauca de ea tradam, & interim pro eo, quod tibi occurrerit, recurre ad nostrum Peguer. *in prax.* & ad Adden. & penes eos habebis, quæ volueris.
Dicam igitur, quod cum ratione temporis, puta ob super- 37
venientiam feriarum suspendatur Judicum jurisdictio, & exercitium illius impediatur, Vant. Scic. Antonel. Marin. Magon. citat. a doctissimo non prætermittendo Altimar. *de nullitatib. rub.9. qu.40. num. 2.* novissime Pegas *ad lib. 1. ordinatio. Regn.*
Portugal. tit.1. glos.38. num 1. Et ita suspensa jurisdictione a 38
jure, vel ab homine, Judices, si quæ agant, nulliter ipso jure agunt, Strigal. Cavalcan. Magon. Barrel. Merol. Trivisan. Scialoy. citati a d. Altimar. *ibid. nu.1.* Ideo ad aliqua prænotanda moveor.
Itaque feriæ aliæ sunt in honorem Dei, aliæ in utilitatem, 39
vel necessitatem hominum, aliæ repentinæ, quæ a Principibus ordinantur, & solus Princeps, & non alius inferior Magistratus potest tales ferias indicere, Arias. *Encyclopæd. jur. p. 2. tit.3. num 3. & sequent.* Altimar. *d. qu. 40. num.2. & seqq.*
Pilaja *dec. causa. tom 2. lib.4 dec.2 num. 15.* Barbos. *in Cod. tom.1. tit. de feriis ad l.2. nu.7. & ad l.4. nu.1. & ad l.5. nu. 1.* Fenzon. *ad stat. Urb. lib.1. cap.58. a nu.3.*
Inductis autem in honorem Dei, nequeunt partes renuntia- 40
re, etiam juramento, ut tradit hic Conciol. *num.6.* & tenent Barbos. *ad l. omnes dies, 7. C. de feriis, num. 10.* Hunni. *d. tit.*
3. num.10. Pilaja *d. dec. 2. num. 14.* & pro mille Doctissimus, ac Nobilis Regens noster Cortiada *dec.24. numer.58.* Altimar.
d. quæst.40. numer.32. & sequent. Fenzon. *ad statut. Urb. d. c. 58. num. 34.* Repentinis pariter renuntiare partes nequeunt, 41
Hunni. *d. tit. 3. numer. 11.* Altimar. *ubi supr. numer. 33.*
Fenzon. *d. cap.58. num.35.* Inductis autem in utilitatem ho- 42
minum expresse, & tacite potest renuntiari per partes, Pilaja *d. num.12.* Hunni. *ubi supr. numer.13.* Altimar. *d. qu.40. numer. 34.* Barbos. *ad l.2. Cod. de feriis numer. 9. & 10. & ad cap. Conquestus ult. de feriis nu.35.* Abeccles. *obser. Pedemont. libr. 1. obser.77. num. 44. & sequent.* Rodoer. ad Marin. *observ. 118. num.24. & sequent.* Fenzon. *d. cap 58. num.36.* Etiam per pro- 43
curatorem, & absque speciali mandato, saltem in renuntiatione tacita sola, Gallerat. Andreol. Frat. citati a d. Altimar. *d. qu.40. nu.34.* Abeccles. *d. observ.77. nu.50.*
His feriis messium gaudent etiam ii, qui vindemiis, & mes- 44
sibus non sunt occupati, Altimar. *d. qu.40. nu. 6.* Rodoer. ad Marin. *d. obser.118. nu.23.* Hunni. *d. tit.3. nu.14.* Abeccles. *d. obser.77. nu.43.* Barbos. *ad l.2. C. de feriis nu.7.*
In hac nostra Civitate Gerundæ de consuetudine dantur so- 45
lum feriæ messium, non autem vindemiarum, aut saltem istas practicari non vidi, nisi solas messium, quæ incipiunt a die prima Junii, ad diem 22. Julii; in Regio autem Consilio dantur solum æstivales, a die 15. Julii, ad diem 20. Augusti, & ita practicatur, quæ deducuntur de dilatione termini probatorii, etsi majorem partem dilationis non absorbeant, ut ita fuit decisum in Regio Senatu, facto verbo per Nobilem Michaelem de Cortiada nunc merito Regentem Regiam Cancellariam die 9. Decembris 1671. inter Syndicum Villæ de Uldecona, & Syndicum Villæ de Alcanar, Not. Ferrer.
Quæ forsan autem hic possent dici, esset recensere metdi- 46
cta a Conciolo nostro, & transcribere dicta aliorum Doctorum, & ita ad citatos, & infra citandos recurre, si casus occurrerit, nempe ad citatos per Meritissimum, ac Nobilem Regentem nostrum Cortiada *dec. 24. a num. 53. ad 69.* Abeccles. *d. observ.77.* Rodoer. ad Marin. *d. observ.118.* Hunni. *d. tit.3. & ad commentantes tit. ff. Cod. & Decretal. de feriis,* Pilaja ad Iranç. *de protesta. consid.23.* & pro saturitate ad Fermosin. *in tract. var. tit. de feriis per tot. & ad alios,* quos citant dict. Emmanuel Alvarez Pegas *ad lib. 1. Ordinatio. Regn. Portugal. d. glos.38. num.3.* Fenzon. *ad stat. Urb. lib.1. cap.58. per tot.* Doctissimus Cala *in suo perenni, ac pleno tractatu, de feriis,* Frances *de competen. qu.55.* & Doctissimus Altimar. *d. quæst.40. & rubr 13. quæst.36. & 37.* ubi ad saturitatem invenies digestum, quando, & in quibus casibus possit procedi, etiam in negociis contentiosæ jurisdictionis diebus feriatis, & cuncta alia, quæ volueris.

QUALITER CREDITA EX INSTRUMENTIS CHIROGRAPHIS, *& Partitis cessare debeant.* *Rubrica XXIX.*

UT facilius appareat de solutione Debitorum, nec aliqua super illis controversia oriatur, Statuimus, quod in posterum solutiones omnes, quæ in dies fiunt vigore Instrumenti, annotentur in forma manu Notarii Rogati, in Margine dicti Instrumenti, & eo legitime impedito, manu Notarii ab eo Substituti: Sicut etiam in Instrumentis Defunctorum observandum erit, ut per Notarium Substitutum de licentia Magistratus talis solutio annotetur. Quod si Notarius sit absens a Civitate, nec eodem die ejus reditus speraretur; possit Alter rogari de solutione, & solvens terminum xv. dierum, habita fide a dicto Notario, eam præsentare debeat primo Notario, ad hoc, ut in Margine instrumenti dictam solutionem describat, recepta mercede pro medietate. Si vero propter antiquitatem, sive incuriam ignoretur Notarius, possit alter de licentia D. Locumtenentis de solutione rogari.

Cæterum si debitum ex Chirographo solvatur, laceretur statim Chirographum, nisi ultra aliquid faciendum contineret: Quo casu fiat receptum in eodem Chirographo, & remaneat penes Creditorem, donec facienda impleantur, ac deinde, ut supra laceretur. Et si debitum appareat in Partitis, facta solutione, pariter e contra solutio juxta solitum annotetur, & debitum cassetur.

S U M M A R I U M.

1 *Creditor recipiens solutionem tenetur facere quietationem de summa recepta.*
Non tamen tenetur facere quietationem generalem, nu.2.
Conciol. ad Statut. Eugubii.

3 *Creditor recipiens partem debiti censetur illam recipere ad bonum computum.*
Nisi faciat apocham pro residuo, nu.4. & 13.
Vel fateatur se recepisse usque ad complementum debiti, n.14.
Admittitur tamen creditor ad probandum contrarium, n.15.

Bene tamen potest petere residuum, licet debitor asserat solvere pro residuo, num.16.

Non tamen si creditor recipiat pro resto, nu.5.

6 *Quietatio generaliter facta comprehendit omnia*, & nu.19.

Non tamen debita nondum quæsita, nu.20.

7 *Quietationes probant, si testes dicant habere notam manum scribentis*.

8 *Cassatio, seu cancellatio instrumenti qua fit*.

Et ea impedit executionem instrumenti, ibid.

Dummodo cassatio appareat facta a legitima persona, n.9.

10 *Debitum præcessisse resultat ex instrumento cancellato*.

An autem probatio solutionis, num.11.

12 *Cassationis instrumenti expensas quis solvere teneatur*.

17 *Creditor diversas personas repræsentans recipiendo pro residuo solum se præjudicat in credito proprio*.

18 *Fidejussor pro residuo solvens, ipsam quantitatem repetere potest, non totum debitum*.

ANNOTATIO.

1 CReditor, qui recipit solutionem a suo debitore, tenetur ei facere quietationem, & receptum de summa recepta, *l. sicut*, 26. & ibi Bald. *C. de liber. agn.* & not. Gratian. *discep. foren. cap.*260. *nu.* 9. *p.*2. qui plures dat concordantes, Ciriac. *controv.*67. *num.*2. & Adden. ad Capic. Latr. *decis.*21. *num.*1.
2 *part.*1. Non tenetur autem facere debitori quietationem generalem sibi solventi aliquam pecuniarum quantitatem ex aliqua causa particulari, sed solum quietationem particularem pro illa summa, quam solvit, ut docent Bald. *in l.* 3. §. *contrario-cum, ff. ...cob. credit.* Gratian. *d. cap.*260. *num.*9. Ciriac. *controv.* 267. *num.*3. ubi plures dat concordantes, & *n.*6. Cum quietatio generalis dicatur captiosa, Ciriac. *d. controv.*267. *num.*6.
3 Gargiar. Jun. *cons.*28. *num.*19. *lib.*1. Et creditor recipiens partem debiti, licet faciat apocham debitori, præsumitur, illam partem recepisse ad bonum computum, & non censetur aliam partem remisisse, ut tradunt Bero. *cons.*192. *nu.*1. *lib.*2. Asin. *de execut. §.*4. *cap.*52. *num.*2. Roma. *singul.*699. & alii, quos
4 refert, & sequitur Graff. *de except. except.* 25. *num.* 14. Nisi tamen ei fecerit apocham pro residuo, vel ad complementum totius summæ, quia tunc præsumitur totum debitum ei fuisse solutum, ut late comprobant Graff. *d. except.* 25. *n.*16. ubi plures dat concordantes, Gratian. *discept. foren. c.*486. *num.*34. *part.*3. & Rota apud Merlin. *de pignor. decis.* 52. *num.* 11. &
5 *decis.*94. *num.*20. & *decis.*141. *num.* 13. apud eumdem Merlin, *ubi supra*. Et idem est, si dictum fuisset *pro saldo*. Rota apud Burat. *decis.* 344. *num.* 18. & *in Ravennaten. dotis* 21. *Aprilis* 1644. coram Card. Cortado, §. *eoque magis*, &c. Quietatio
6 tamen generaliter facta omnia comprehendit etiam incogitata, *l. si de certa* 31. & ibi Barr. *C. de transact.* Paris. *cons.* 150. *num.*12. *lib.*3. Corn. *cons.*29. *per tot. lib.*1. Surd. *dec.*117. *num.* 11. & late comprobat Rota apud Merlin. *de pignor. dec.* 100. *num.*10. & *seq.* & *dec.*80. *nu.*8. & *seq.*
7 Dictæ tamen quietationes, & receptæ probant, licet non sint solemniter recognitæ, si adsint testes deponentes habere notam manum scribentis, cum illæ fieri soleant private, & sine testibus, Rota apud Burat. *dec.*582. *n.* 5. & apud Card. Seraph. *dec.*1163. *n.*3. & *dec.*570. *n.*2. *p.* 2. *divers.* & *in Bononien. dotis* 16. *Martii* 1629. *in fin.* coram R. P. D. Merlino.

ADDITIO.

8 ET ex ista cassatione resultat evidens exceptio liquida, ex inspectione instrumenti cassati, quæ viam executivam impedit, ex quo ubi instrumentum cassatum, & cancellatum apparet (hoc est lineæ per transversum ducta in modum Crucis, *glos. in l. Si quis libertatem, verbo inducere, ff. de petit. heret.* quam sequitur Bart. *in l.*1. *§.*1. & *in l. cancellaverat, nu.* 3. *ff. de iis, quæ in testam. delen.* Giurb. *obser.*69. *nu.*1. Carol. Rota *pract. concius. concl.*3 *n.*11.) deficit notoriam illud, quod erat causa executionis, & instrumenti auctoritas cessat, Olea *de cess. jur. tit.*5. *qu.*10. *nu.*19. Cancer. *var.*2. *c.*3. *n.* 34. Dummodo tamen ipsa cassatio, seu cancellatio appareat facta a le-
9 gitima persona, aliter executionem, ut prius non impediret, Giurb. *d. observ.*69. *d. n.*1. & *dec.*79. *n.* 21. ubi suo more plures citat Cenci. Amat. & alii citati a Pilaja *decis. canon. t.* 2. *dec.*10. *de consib. part* 8. *n.*126. Unde ex instrumento cassato, & 10
cancellato pariter resultat probatio, debitum præcessisse, Pareaa *de instrum. editio. tit.* 5. *res.* 2. *nu.* 22. Carol. Rota *d. conclus.*3. *num.*12. & *sequent.* An autem resultet probatio solutionis, seu satisfactionis ex ipsa cancellatione, sive instrumen- 11
tum reperiatur penes debitorem, sive penes creditorem, latissime tradit cum omnibus ampliationibus, limitationibus, & intelligentiis Doctissimus Modern. Altimar. *ad lib.*3. *consil.* Rovit. *observ.* 7. *a num.*51. quem pro hac materia consulas, & d. Carol. Rota *pract. concl. d. concl.*3. *per tot.*

Expensas autem istius cassationis, seu cancellationis instru- 12
menti solvere tenetur ipse debitor; cum ipsi intersit, quod de solutione appareat ad tradita a Balmaseda *de collect. qu.* 100. *nu.*2. ubi alios citat, & *in nu. sequent.* tractat, expensis cujus sint roganda instrumenta venditionum per Notarios.

Creditor autem faciens apocham de residuo, vel petens resi- 13
duum, ut tradit hic noster Conciol. *num.*4. certum est, quod nihil ultra petere potest, & satisfactus præsumitur pluribus citatis, Olea *de cess. jur. tit.*6. *miscel. n.*33. & eo, & aliis citatis Balmaseda *de collect. qu.*102. *nu.*8. Eminen. de Luca *de debit.* & *credit. disc.*105. *numer.* 7. Valenzuel. Velazq. *consil.* 21. *num.*23. & *seq.* Bonden. *collect. legal.* 17. *numer.* 8. Fontanell. & alii, quos novissime citat Borgia *in vestigatio. contr.* Fabrum *t.*1. *lib.*2. *cap.*7. *nu.*8. Actolin. *resol.*69. *nu.* 2. Doctissimus Lusitanorum gloria, meusque dominus colendissimus Emmanuel Alvarez Pegas *ad lib.*1. *Ordinatio. Regn. Portugal. to.*1. *tit.*2. §. 43. *glos.*160. *n.*4. Quod non solum procedit, quando ita libe- 14
ratio, seu receptio concepta est, verum etiamsi creditor certam quantitatem, usque ad complementum debiti recepisse fateatur, Balmaseda *d. qu.*102. *n.*9. ubi Olea, Cancer. Amat. & alios citat Bonden. *ubi supr. d. nu.*8. Pegas *d. nu.*4. Bene ta- 15
men admitteretur creditor ad probandum contrarium, & errorem suæ confessionis, Olea *d. miscel. num.*38.

Hæc sane procedunt, quando creditor petiit, seu recepit 16
pro residuo, seu ad complementum; non autem quando debitor dicit se solvere pro residuo, seu complemento; quia tunc talis creditor potest reliquum petere, & se non præjudicat, nisi animo transigendi partem recepisset, Olea *d. miscel. nu.*34. Balmaseda *dict. quæst.*102. *numer.*10. Eminen. de Luca *dict. discurs.*105. *num.*8. & *seq.*

Creditor autem, qui diversas personas repræsentat, & pro 17
istis est creditor, cum dicta petitione, seu receptione pro residuo, seu complemento solum se præjudicat in credito proprio, seu pro eo, quod dicta solutio fuit facta, Olea *d. miscel. nu.*35. Balmaseda *d. qu.*102. *num.*12.

Unum nota, quod si aliquis tanquam venditor, seu fidejus- 18
sor, seu aliter, non vero tanquam principalis debitor, aliquam quantitatem ita pro residuo solverit, non ex eo convincitur totum debitum ab eo solutum esse, nec a principali debitore id petere potest, sed solum id, quod pro residuo, seu complemento solvisse constiterit: cum in dubio præsumatur, alias partes solutas fuisse a debitore, ad quem principaliter onus solvendi spectabat, Olea. *d. tit.*6. *miscel. nu.*37. Balmaseda *d. qu.*102. *nu.*11. Gratian. *discept.* 570. *nu.* 33. & 34. Fontanell. *de pact. clausf.*34. *glos. unic. p.*3. *a num.*34. Amat. *var. resol.*97. *a num.*5. Nisi creditor pro tota quantitate cessionem fecisset, quia tunc totam quantitatem, pro qua cessam haberet actionem, petere posset, ut ita fuit declaratum in Regio Senatu referente Magnifico Josepho Aleny Regio Senatore, *die* 1. *Octobris* 1677. in causa Nobilis Dalmatii de Ivorra, contra Nobiles Josephum Meca, & de Cassador, & Elisabetham Meca, & de Cardona conjuges, Scriba Antonio Fabra, & ad ista, quæ dicam infra *hoc libr. rubr.*59. *num.*19.

Licet ut tradit hic *nu.*6. noster Conciol. quietatio genera- 19
lis omnia comprehendat, etiam incogitata, ut pariter tradunt Doctores citati a Vela *dissert.*8. *num.*3. non tamen comprehen- 20
dit debita nondum quæsita, nec liberatio quovismodo generaliter facta ad debita nondum quæsita se extendit, Vela *d. dissert.*8. *num.*6. & eo citato Olea *de cess. jur. tit.*3. *qu.* 10. *n.*23. & *fin.* videndi Doctores, quos citat Pegas. *d. glos.*160. *num.*3. qui late hæc tractant.

DE PRÆSCRIPTIONIBUS. *Rubrica* XXX.

CReditor, qui ex causa Mutui, vel alterius Contractus fuerit negligens in petendo debitum per Annos XV. nisi de judiciali, sive extrajudiciali Interpellatione legitime docuerit, præsumatur Juris præsumptione facta solutio, nisi contrarium per Creditorem legitime probetur, vel nisi contraria Præsumptio prævalens adduceretur: Et durante præsumptione prædicta, Instrumenta quæcumque nullam omnino faciant fidem, & exequi non valeant, exceptis Minoribus XXV. annis, Locis Piis, Communitatibus, Domibus petendis, & reperendis, & si quæ alia consimilem causam habeant. Quod si Creditor etiam in vim Chirographi, seu Patriæ Libri Rationum legitime confecti alicujus Artificis per Decennium steterit; nec interim judicialiter sive extrajudicialiter debitorem interpellasse, ut supra, legitime docuerit, Similiter solutio facta præsumatur, nec post dicti Temporis lapsum, & moram quidquam amplius a Debitore, sive ejus Hæredibus petere possit: Si vero quis Creditor sit ratione famulatus, Nutritii, aut operis præstiti post biennium non audiatur; dummodo Dominus juraverit satisfecisse; Et ad jurandum Dominus non admittatur, si Creditor de judiciali, vel extrajudiciali interpellatione doceret. Hæc de Præscriptionibus Crediti dicta sint.

Si quis vero habuerit, vel possederit rem aliquam per se, vel suos Auctores, sive Auctorem Auctoris per spatium XV. Annorum continue, pacifice, bona fide, & justo titulo, & super ea fuerit sibi mota lis, talis movens non audiatur, Nisi ageretur, ut diximus, de interesse Minoris XXV. Annis, Loci Pii, Miserabilium Personarum, vel de Dote, ut supra, alias dicto tempore probato, Agentes Præscriptione repelli posse, & deberi, Mandamus.

SUM.

SUMMARIUM.

1 *Statutum de præscriptionibus est decisorium.*
2 *Statutum de præscriptionibus non comprehendit Clericos passive.*
Active vero Clerici eo gaudent, n. 3.
4 *Statutum de præscriptionibus est de jure validum.*
Et procedit etiam in credito jurato, n. 5.
Ac etiam cum mala fide, n. 6. & 36.
Licet contrarium teneant alii, n. 7.
Quod tamen declaratur, n. 8.
9 *Statutum de præscriptionibus procedit contra forensem, quando petitio fit in loco statuti.*
Contrarium si contractus sit factus in loco statuti, & solutio alibi fuit destinata, n. 10.
11 *Statutum de præscriptionibus non habet locum in actione reali.*
Et non comprehendit actionem competentem pro legitima, n. 12.
Neque habet locum in actionibus mistis, n. 13.
Neque in donatario, num. 14.
Neque comprehendit actionem realem pro legato, nu. 15.
Neque illum, qui rem vendicat, n. 16.
Neque quando competit actio in rem scriptum, n. 17.
Licet comprehendat creditorem ex actione personali cum hypothecaria accessoria, n. 18.
19 *Statutum de præscriptionibus comprehendit etiam creditorem ex quasi contractu.*
Ratio affertur, num. 20.
21 *Statutum de præscript. si requirat bonam fidem, illa non præsumitur.*
22 *Statuto de præscript. non est locus, stantibus conjecturis in contrarium.*
Et ut sit locus dicto statuto debet dari de solutione, n. 23.
Aliter condemnandi debitores venirent, n. 38.
Et illa solutio præsumpta est a parte allegranda, n. 39.
24 *Statutum de præscript. non habet locum in fructibus dotis.*
Comprehendit tamen fidejussorem habentem cessionem, n. 25.
Non tamen habet locum in fructibus census, n. 26.
27 *Sententia exequi non potest post 15. annos stante statuto de præscript.*
28 *Solutionis præsumptio si cesset ob malam fidem reviviscit illa superveniente.*
29 *Solutionis præsumptio oriens ex statuto debet allegari per debitorem.*
30 *Restitutio ex capite ignorantiæ datur contra præscriptionem statutariam.*
Licet contrarium teneant aliqui num. 31.
Ignorantia autem debet esse ex omni parte probabilis.
33 *Salarium famulorum quando dicatur præscriptum ex statuto.*
Maxime in Cathalonia, n. 37.
Et statutum de præscriptione salarii famulorum non procedit in mercede Artificum, & Notariorum, nu. 34.
Contrarium in Cathalonia, d. n. 37.
Neque in mercede calculata, n. 35.
36 *Præscriptiones 10. & 20. annorum in Cathalonia sunt redactæ ad 30. annos, & procedunt etiam cum mala fide.*
40 *Præscriptiones illæ statutariæ personas privilegiatas comprehendunt.*
Eas tamen a beneficio restitutionis non excludunt, nu. 41.
Nisi regressum habere possint contra tutores, seu alios, n. 42.
Non tamen restituuntur adversus conventionales captas cum defuncto, num. 43.
44 *Debitum negans his statutariis præscriptionibus non juvatur.*
45 *Præscriptiones statutariæ quavis petitione extrajudiciali interrumpuntur.*
Contrarium tenent aliqui, num. 46.
Et an debiti agnitione, num. 47.
48 *Census, ut censualia, cum in eis adsit hypotheca 40. annis præscribuntur.*
Non solum pensiones decursæ, sed & decurrendæ, nu. 49.
Maxime denegata solutione debitoris, & acquiescentia creditoris secutis, num. 50.
51 *Præscriptiones tot requiruntur in annuis præstationibus, quot anni.*
52 *Creditor recipiens censum ad minorem quantitatem sibi præjudicat, & contra eum præscribitur.*
Intellige solutione uniformiter facta, & per tempus legitimum ad præscribendum, alias secus, n. 53.
54 *Præscriptio non procedit contra dominum directum pro censibus.*
Nisi eis interversa sit possessio, n. 55.
Et quando dicatur possessio interversa, n. 56.
57 *Præscriptio non procedit in bonis majoratus, seu fideicommissi.*
Cum tot requirantur præscriptiones, quot personæ vocatæ existunt, num. 58.
Intellige, quando non producitur titulus, & liquido constat de fideicommisso, & identitate bonorum, secus aliter, numer. 60.
Nisi præscriptio capta esset cum fideicommittente, seu majoratum instituente, num. 61.
Et supradicta intellige, quoad bona fideicommissaria fixa, & stabilia, num. 62.
Secus quoad debita pura, ac census præteritos in damnum gravati, num. 63.
Non tamen contra gravatum in creditis in bonis ab eo possessis competentibus, n. 64.
59 *Præscriptio non procedit contra creditorem non habentem tempus præfinitum ad agendum.*
65 *Præscriptio non procedit in jurepatronatus gentilitio, seu misto.*
Neque adversus bona dotalia inæstimata data constante matrimonio, num. 66.
Nisi inchoata esset præscriptio ante conjugium, n. 67.
Aut data fuissent æstimata in æstimatione, quæ facit emptionem, aut esset dos constituta in pecunia, num. 68.
Secus in subsidium, num. 69.
Facta tamen excussione per mulierem, n. 70.
71 *Præscriptio non currat contra minorem, mulierem, & alios remissive.*
72 *Præscriptio autem non currit filiis, mulieri, & aliis adversus credita, quæ habent in bonis patris, mariti, &c.*
73 *Præscriptio respectu tertii possessoris rei hypothecatæ currit a die cessatæ solutionis per principalem debitorem, aut aliam facta.*
74 *Præscriptio centenaria excludit consuetudinem Episcopatus Gerundæ impedientem præscriptionem ordinariam*
75 *Præscriptio centenaria procedit absque deductione temporis belli, aut pestis.*
76 *Feriæ non deducuntur in præscriptionibus triginta annorum.*

ANNOTATIO.

STatutum supradictum de præscriptionibus est decisorium, 1
ut not. Fenzon. ad stat. Urb. *lib.* 1. *c.* 158. *n.* 76. & Rota coram Card. Lancell. Senio. tu. Junii relata per Fenz. *ubi supra*. Et ideo non comprehendit Clericos passive, ut not. 2
Boss. de stat. Urb. *de præscrip. c.* 19. *nu.* 206. Fenzon. ad stat. Urb. *d. c.* 158. *n.* 77. & Sperell. *dec.* 135. *nu.* 85. *p.* 2. qui dant concordantes, itaut non comprehendat Clericum hæredem laici, dum illa non erat completa contra laicum, ut not. Sperell. *d. dec.* 135. *n.* 124. *& seqq.* ubi hoc bene comprobat, & dicit hoc non habere locum, quando Clericus uteretur statuto in agendo, ut ibi per eum, *n.* 131. Eo autem Clericus 3
gaudet active ratione privilegiativa, ut post Abb. Felin. Surd. Grass. Sperell. D. de Luca, & Rotam per me relatos probavi supra *in prælud. n.* 178. declarando, ut per Rota, *dec.* 52. *num.* 19. *& seqq. p.* 12. *recent.*

Quod quidem statutum inducens præscriptionem est validum 4
uti ea rationabili causa conditum, ut probant Grat. *disceptat. for. c.* 994. *n.* 7. *p.* 5. Andreol. *contr.* 135. *n.* 11. Thom. *dec. March.* 155. *n.* 4. *& dec.* 222. *n.* 1. & Altogr. *conf.* 53. *n.* 14. *& seqq. lib.* 2. Et habet locum etiam in credito jurato, cum 5
tollat fidem Instrumentis, & scripturis, ex quibus creditum probari potest, quod statutum facere potest, ut probant Castr. Alex. Gabr. & alii, quos sequitur, & refert Fenzon. ad stat. Urb. *d. c.* 158. *nu.* 38. ubi concordantes, itaut juramentum ex eis non probetur, ut considerant Fenzon. *ad d. cap.* 158. *n.* 38. Thom. *d. dec.* 222. *n.* 7. Andreol. *contr.* 135. *nu.* 11. *rub. in fin.* Rot. Rom. *tom.* 2. *circa stat. interpr. ad stat.* 158. *n.* 1. *& seqq.* ubi testatur de communi, & tutiori opinione, Rota *dec.* 346. *n.* 4. *p.* 6. *rec.* & alii per me relati, *allegat.*
forens. 11. *n.* 6. quicquid contrarium voluerit Grat. *disc. foren.* 6
c. 883. *in fin.* Ac etiam cum mala fide, quia licet quamplures Doct. voluerint dictum statutum de præscript. non procedere cum mala fide, & præcipue Cyriac. *contr.* 321. *nu.* 55.
Adden. ad Rot. *dec.* 6 *p.* 3. *rec.* & Rota per Posth. *de subh.* 7
dec. 119. *per tot.* dicta tamen opinio non est tuta, cum contrarium teneant Bartol. Bald. Ang. Castr. Jas. Cuman. Guid. Pap. Aret. Corn. Felin. Ripa Barb. Boss. & Bertaz. per me relati, *d. all.* 11. *n.* 10. quorum aliqui testantur de veriori, & verissima opinione, d. tamen contraria opinio potest habere locum in terminis statuti inducentis præscriptionem actionis ex
solo cursu temporis, secus tamen est, quando statutum non tol- 8
lit actionem creditori competentem, sed stante illius negligentia per spatium quindecim annorum inducit præsumptionem solutionis, qua præsumpta tollit fidem Instrumentis, itaut nullam faciant probationem, ut facit statutum nostrum, quia tunc allegans d. præsumptam solutionem dicitur esse similis ei, qui solvit, & ideo dari non potest de mala fide, ac si solutio ex publico Instrumento probata esset, ut declarant Fenzon. *in d. c.* 158. *n.* 7. *& seq.* Thom. *d. dec.* 222. *n.* 2. Altogr. *conf.* 53. *n.* 55. *& seq. lib.* 2. Posth. *resol.* 127. *n.* 16. Rota apud Merlin *dec.* 124. *n.* 2. *&* alii per me relati, *d. alleg.* 11. *n.* 12. Maxime quando solutioni nulla fuit apposita dies, ut probavi ego, *d. alleg* 11. *n.* 15.

Statutum prædictum excipit causam dotis, & alios casus similes, qui autem dicantur casus similes, recenset Boss. ad stat. Urb. *prescr. gloss.* 19. *n.* 61. ponit triginta casus, & ultra, in quibus dictum statutum locum non habet, ipsum consulas, & Rota apud Gregor. XV. *dec.* 489. *n.* 16.

Statutum prædictum habet locum, etiam contra forensem, 9
quando petitio per forensem fit in loco statuti, ut tradunt Doctor. communiter, *in l. cunctos populos*, 1. *C. de Sum. Trin. & fide cathol.* Adden. ad Rot. *dec.* 6 *n.* 51. *& seqq. p.* 3. *rec.* Pract. Ridolph. *p.* 1. *c.* 8. *n.* 205. Rota apud Merlin. *dec.* 124. *n.* 3. *& dec.* 555. *n.* .·. *p.* 4. *rec. tom.* 3. & alii plures per me relati *alleg. for.* 11. *n.* 22. Quicquid contrarium tenuerint aliqui per me relati, *d. alleg.* 11. *n.* 21. licet contrarium dicendum sit, quando contractus celebratus fuit in loco statuti, & solutio alibi fuit destinata, quia in dicto casu statutum loci ubi est de-
stinata solutio attenditur, non autem statutum loci contractus, 10
ut declarant Adden. ad Rot. *d. dec.* 6. *n.* 53. *& seqq. p.* 3. *rec.* Pract. Ridolph. *d. c.* 8. *n.* 206. *& seqq.* Rota, *dec.* 3. *n.* 10. *& dec.* 64. *n.* 11. *p.* 8. *rec.* & dixi ego *in d. alleg. for.* 11. *n.* 24.

Non tamen habet locum dictum statutum in creditore ex 11
actione reali, cum ipse non dicatur vere creditor, uti loquitur di-

ctum

ctum statutum ; Gabr. *cons.* 148. *n.* 7. *lib.* 2. Maresc. *variar.*
resol. lib. 2. *c.* 67. *n.* 27. qui plures dat concordantes, Theod.
Rub. *in singul.* Rotæ Romanæ, *tom.* 2. circa stat. Urb. *c.* 158.
n. 14. & Rota apud Cenc. *dec.* 230. *n.* 7. *& dec.* 372. *in fin.*
p. 4. *rec. tom.* 2. & apud Duran. *dec.* 210. *n.* 9. Et ideo di-
12 ctum statutum non comprehendit actionem competentem pro
legitima, vel ejus supplemento, Grat. *discept. for. c.* 807. *in*
fin. p. 9. Theod. Rub. *in d. c.* 158. *n.* 33. Rota apud Greg.
XV. *dec.* 489. *nu.* 15. & ibi Add. Prout neque habet locum
13 in actionibus mistis, ut est petitio hæreditatis, & aliæ, Ro-
ta, *d. dec.* 489. *n.* 16. & ante eam Gabr. *cons.* 8. *n.* 14. *& seq.*
lib. 1. Neque in donatario, qui non est vere creditor, ut post
14 Cuman. Card. Tusc. & Pulgos. per eum relatos firmat Barbos.
de appel. verb. signif. appel. 62 *n.* 6. Neque comprehendit actio-
15 nem realem pro legato, Theod. Rub. *in d. c.* 158. *n.* 16. ubi
duas allegat Rotæ decisiones. Neque comprehendit illum, qui
16 rem vendicat uti suam ratione dominii, dum statutum loquitur
de creditore, Pereg. *de jure fisc. lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 202. Thob. Non.
cons. 30. *n.* 18. Fenzon. ad stat. Urb. *d. c.* 58. *n.* 20. Scapuc. de
17 Salvian. *lib.* 2. *q.* 23. *n.* 4. Neque quando competit actio in rem
scripta, quæ æquiparatur actioni reali, Bart. & alii, *in l.* 3. *ff.*
quod met. caus. Gabr. *cons.* 8. *n.* 22. *lib.* 1. *& cons.* 148. *n.* 8. *&* 9. *lib.* 2.
Habet tamen locum dictum statutum in quolibet creditore ha-
18 bente actionem personalem, & etiam hypothecariam illi ac-
cessoriam, cum ipse dicatur vere, & proprie creditor, ut de-
clarant Boss. de stat. Urb. *præscr. c.* 23. *n.* 11. Fenzon. ad stat.
Urb. *d. c.* 158. *n.* 51. *& seqq.* & sentit Thob. Non. *cons.* 39.
n. 19. Bardell. *cons.* 43. *per tot.* & Gabr. *d. cons.* 8. *n.* 3. *lib.* 1.
& cons. 148. *n.* 8. *lib.* 2. & sentit Andreol. *contr.* 135. *n.* 18.
& deducitur ex verbis statuti tollentis fidem Instrumentis: in
Instrumentis autem semper apponitur hypotheca bonorum, vel
obligatio cameralis, ex una autem parte Statuti declaratur
alia, Soc. Jun. *cons.* 46. *n.* 4. *vol.* 4. Alba. *cons.* 36. *num.* 3.
Maschard. *de gener. stat. interp. conclus.* 2. *n.* 112. Alias nun-
quam fere haberet locum statutum, quod non debet esse elu-
sorium, ut advertit Boss. de stat. Urb. *præscr. c.* 23. *num.* 11.
licet contrarium, quando agitur contra tertium possessorem,
teneat Scapuc. de Salv. *lib.* 2. *q.* 23. *n.* 3. *& seqq.*
19 Statutum supradictum de præscriptione loquens de credito-
re ex causa mutui, vel alterius contractus videtur, quod com-
prehendat etiam creditorem ex quasi contractu, maxime cum
eadem sit ratio in uno, quæ in alio, ut not. Gait. *de credit.*
in princ. tract. nu. 15. *& seqq.* ubi attendit communem usum
loquendi Barbos. *in loc. commun. loco* 26. *nu.* 10. Fenzon. ad
statut. Urb. *d. c.* 158. *n.* 13. *& seqq.* Rota apud Card. Serap.
dec. 730. *nu.* 1. *& seqq.* licet contrarium teneat Gabr. *cons.* 8.
20 *in princ. lib.* 1. Et quando in statuto adsunt verba generalia
venire etiam quasi contractus, not. Theod. Rub. *in singul.*
Rotæ Romanæ, *tom* 2. *de stat. c.* 158. *n.* 7.
21 Si tamen statutum requirat ad præscribendum bonam fi-
dem, illa non præsumitur, sed est probanda, Tiraq. *de præ-*
script. gloss. 2. *vers. id tamen*, Crav. *cons.* 201. *sub n.* 13. Natt.
cons. 581. *n.* 21. quos referendo sequitur Seraph. *de priv. juram.*
privil. 33. *n.* 53.
22 Quod vero huic statuto non sit locus stantibus præsumptio-
nibus in contrarium ultra disposita in statuto, tradunt etiam
Theod. Rub. *in d. c.* 158. *nu.* 5. Rota apud Cenc. *de cens.*
dec. 332. *in fine*, & apud Zoffi. *de legit. proc. crim. dec.* 63. *in fin.*
23 Ut autem sit locus d. statuti de præscr. debet dari de so-
lutione, non autem negari debitum, quia si debitum negetur,
non habet locum statutum, Adden. ad Rot. *dec.* 6. *n.* 69. *&*
seqq. p. 3. *rec.* Andreol. *controv.* 181. *nu.* 3. qui dant concor-
dantes, licet dict. præsumptam solutionem admitti etiam ne-
gato debito voluerit Theod. Rub. *in sing.* Rotæ Rom. *tom.* 2.
circa stat. Urb. d. c. 158. *n.* 11.
Quia hoc statuto de præscr. excipitur causa dotis, ut obser-
vant etiam Andreol. *contr.* 135. *num.* 12. & Rota, *dec.* 574.
n. 21. apud Bich. illud haberet tamen locum in fructibus do-
24 tis, qui præscribuntur per spatium dictorum 16. annorum,
ut voluerunt Fenzon. ad stat. Urb. *lib.* 1. *c.* 137. *nu.* 52. *&*
seqq. & d. c. 158. *n.* 47. & Rot. *dec.* 671. *num.* 2. *& seqq.*
par. 4. *rec. tom.* 3. ubi hoc bene declarat, quomodo procedat,
& apud Card. Mant. *dec.* 151. *nu.* 4. *&* 5. licet contrarium
tenuerit Andreol. *d. contr.* 135. *n.* 12. *& seqq.*
25 Statutum supradictum comprehendit etiam fidejussorem, qui
solvit, & reportavit cessionem contra principalem, si non agat
intra dictum tempus, ut not. Fenzon. ad stat. Urb. *d. c.* 158.
nu. 56. & Rota, *dec.* 346. *n.* 26. *p.* 6. *rec.* ubi dat concor-
dantes. Non autem comprehendit fructus census, in quo tot
26 requiruntur præscriptiones, quot sunt anni, ut tradunt Fen-
zon. ad stat. Urb. *d. c.* 158. *n.* 51. *& seqq.* Rota apud Merl.
de pignor. dec. 35. *n.* 14. *& dec.* 47. *n.* 6. *p.* 13. *rec.* & apud
Bich. *dec.* 33. *num.* 15.
27 Addo prædictis, quod sententia non potest exequi stante di-
cto statuto post quindecim annos, per quos præsumitur facta
solutio, ut declarant Fenzon. *ad d. c.* 158. *n.* 67. ubi quam-
plures adducit Rotæ Romanæ decisiones, eadem Rota apud
Merlin. *dec.* 125. *in fin. & in Romana pecuniaria* 5. *Maii* 1631.
coram R. P. D. Pirovano.
28 Præsumptio solutionis inducta ex hoc statuto licet cesset ob
malam fidem inductam ex lite desuper mota, reviviscit tamen
ex die, qua creditor iterum negligens fuit, ut not. Fenzon. ad
29 stat. Urb. *d. c.* 158. *nu.* 64. *& seqq.* bene Rota apud Bich.
dec. 449. *nu.* 24. Debet tamen dicta exceptio præsumptæ so-
lutionis allegari, alias Judex non potest de illa supplere,
Surd. *dec.* 24. *n.* 1. *& seqq.* & ibi Hodiern. *n.* 1. *& seqq.* qui
alios dant concordantes, & in terminis præscriptionis tradunt
Cancer. *var. resol. p.* 1. *c.* 18. *n.* 27. Thom. *dec. Marchi.* 44. *n.* 21.
Cyriac. *contr.* 307. *in fin.* & Giurb. *dec.* 17. *n.* 7.
Restitutio tamen contra hanc statutariam præscriptionem 30
datur ex capite probabilis ignorantiæ, ut late comprobant Fen-
zon. *ad d. c.* 158. *num.* 68. *& seqq.* ubi quamplures adducit
Rotæ decisiones Adden. ad Rot. *decis.* 3. *num.* 7. *& sequent.*
part. 3. *recent.* Rota apud Gregor. XV. *decis.* 425. *in fin. &*
decis. 360. *numer.* 11. *par.* 6. *recent.* cum aliis per me relatis,
d. alleg. foren. 11. *n.* 25.
Quæ opinio ultra quod habet quamplures contradictores, 31
ut videre est apud Adden. ad Rot. *d. decis.* 3. *nu.* 2. *& seqq.*
dicentes, articulum esse valde involutum, & in sibi contra-
riari etiam summos legum vertices, & apud Sperell. *dec.* 135.
num. 38. *libr.* 2. & dixi ego, *dict. alleg.* 11. *num.* 26. Ut ta-
men habeat locum, ignorantia debet esse ex omni parte pro-
babilis, sineroga, & non labefactata aliqua scientiæ præsum- 32
ptione, ut declarant Maresc. Var. *resolut. cap.* 67. *numer.* 40.
lib. 1. Altograd. *cons.* 94. *n.* 14. *&* 29. *lib.* 1. Adden. ad Rot.
d. dec. 3. *n.* 67. *& seqq.* & alii plures per me adducti, *d. al-*
legat. 11. *num.* 27. *& seqq.*
Quo vero ad salarium famulorum, quod illud præsumatur 33
solutum post biennium maxime accedente juramento domini,
uti habetur in hoc statuto, plura adducit Andreol. *contr.* 245.
per tot. ubi dicit, hanc præsumptionem esse juris, & de jure
communi, dominum non posse cogi ad jurandum, an illud sol-
verit, nec ne, videas ibi per eum.
Dicta præsumptio statuti inducta in mercede famulorum non 34
habet locum in mercede artificum, & Notariorum not. Cy-
riac. *contr.* 307. *num.* 4. ubi dicit ita fuisse pluries judicatum,
& non intelligitur de mercede calculata inter partes, ut not. 35
Rebuff. *de salar. famul. gloss.* 13. *in primo com.* quem refert, &
sequitur Gratian. *discept. forens. cap.* 273. *in fin. p.* 2. ubi testatur
de veriori opinione.

ADDITIO.

IN nostra hac Provincia Cathaloniæ variæ extant præscri- 36
ptiones statutariæ, seu imo per Constitutiones, & Usati-
ca taxatum est tempus ad præscriptionem necessarium, & ita
per Usat. Omnes causæ, *tit. de Præscriptionib.* Præscriptiones
10. & 20. Annorum redactæ sunt ad 30. Annos, & ipsi suf-
ficiunt ad præscribendas quascumque actiones personales, rea-
les, civiles, & criminales, sive bonam, sive malam fidem ha-
beat præscribens, quem Usat. a nostris Cancer. *var.* 1. *c.* 15.
& Fontanel. *in variis locis*, explanatur, ad quos recurre, &
penes ipsum Cancer. *d. cap.* 15. *nu.* 28. reperies hoc esse po-
tius pœnam legalem contra non petentes debita sua, quam
propriam præscriptionem.
Aliæ pariter per varias Constitutiones Cathaloniæ colloca- 37
tas, *sub dict. de Præscript.* adsunt statutariæ præscriptiones, sci-
licet salariorum Advocatorum, Procuratorum, mercedum No-
tariorum, Pharmacopolarum, & aliorum Artificum, quas ibi-
dem videre poteris, & eas tractatas invenies penes dictum
Canc. *in d. c.* 15. & Fontanel. *de pact. clausf.* 4. *glos.* 18. *part.* 5.
Multaque scitu digna supra has statutarias præscriptiones tra-
dunt Modern. Pacion. *de locat. & conduct. capit.* 52. *a num.* 33.
Cresp. de Valdaur. *observ.* 44. *per tot.* Bonden. *collect. legal.* 10.
a num. 12. & de his nostris statutariis præscriptionibus aliqua
refert novissime Borgia, *investigatio. contr.* Fabr. *lib.* 19. *c.* ta.
nu. 12. ideo ne dicta eorumdem transcribere videar, ad eos
te remitto.
Itaque, ad hoc, ut istæ statutariæ præscriptiones procedant, 38
necesse est, quod per debitorem opponatur de solutione præ-
sumpta, & fundata in dictis statutariis dispositionibus ad sup-
plendum defectum probationis, aliter vero si solutionem debi-
tores non allegarent, sed confiterentur, se non solvisse, con-
demnandi venirent, creditoremque non repellerent, Cancer.
var. 1. *d. c.* 15. *n.* 24. *& var.* 2. *c.* 14. *n.* 118. & ex, & aliis
citatis Balmaseda, *de collect. q.* 91. *n.* 9. Bondeo. *collect. legal.* 10.
n. 20. Quesada, & Pilo, *dissert.* 11. *num.* 48. novissime Carol.
Anton. de Luca, *ad discept.* Gratian. *ad c.* 52. *n.* 3. ubi *per tot.*
de his statutariis præscriptionibus, Conciol. noster *allegatio.* 21.
num. 7. *& seqq.* Hodiern. ad Surd. *dec.* 24. *nu.* 2. Ciroch. *di-*
scept. 16. *num.* 51. *& seqq.* Ciarlin. *controv.* 196. *n.* 45. Itaque 39
est allegandа præscriptio a parte, aliter Judex supplere non
tenetur, Modern. Pacion. *de locat. & conduct. cap.* 52. *nu.* 63.
Hodiern. *ibid. num.* 4.
Hæ itaque statutariæ præscriptiones, licet personas, quan- 40
tumvis privilegiatas comprehendant ad tradita per Hieronymum
Cala, *de restitutio. in integr. qu.* 34. *nu.* 1. *& seqq.* Cancer. *dict.*
cap. 15. *num.* 27. tamen non excludunt eas a beneficiis sibi a
jure concessis, veluti restitutionis in integrum, Cancer. *dict.* 41
c. 15. *n.* 27. Bonden. *d. collect. legal.* 10. *n.* 60. novissime Pegas,
ad Ordinatio. Regn. Portugal. ad lib. 1. *tom.* 3. *ad proœm. glos.* 58.
n. 7. *pag.* 108. licet contrarium referat Cala, *d. qu.* 34. *nu.* 1.
& seqq. Bene tamen quando ipsi minores regressum habere 42
possunt contra Tutores, seu Curatores, scientes, & negli-
gentes; quia ex quo scientia ipsorum Tutorum, seu Curato-
rum est sufficiens ad præscribendum contra pupillos, & mi-
nores; ideo ipsi ad id tenentur pluribus citatis Bonden. *dict.*
collect. 10. *n.* 83. *& seqq.* Rota coram Otthobon. *dec.* 173. *n.* 11.
& seqq.

& seqq. Buratt. & ibi Adden. decis. 410. & 774. & ita elatis
Eminen. de Luca, de judic. disc. 31. n. 37. Hodiern. ad Surd.
dec. 4. n. 27. & seqq. ubi late hanc quæstionem tractat Galles.
43 de restitutio. in integr. in tract. cap. 2. n. 91. Non autem resti-
tuitur minor, seu pupillus adversus præscriptiones conventio-
nales coeptas cum defuncto, Eminen. de Luca, dict. disc. 21.
n. 68. Cala, d. tract. de restitutio. in integr. qu. 6. n. 42. Her-
mosill. gloss. 1. leg. 42. tit. 5. part. 5. num. 36. pag. mihi 649.
Donadn. de renunt. c. 34. n. 80. & seqq. Hunni. Encycloped. jur.
p. 2. tit. 15. c. 2. n. 24. Galles. eod. tract. cap. 2. nu. 213. &
melius, n. 88. Cancer. var. 1. c. 13. n. 57. & seqq. Thesaur.
dec. 103. Botiller. de success. ab intestat. c. 1. theorem. 36. n. 8.
ubi Capyc. Latro, & alios citat, & eo citato Ciroch. discept.
forens. 71. num. 19.
44. Ex ista præscriptione statutaria nequit juvari negans debi-
tum, sed tantum ea juvatur ipsum confitens, opponendo de
solutione præsumpta ex ipsa statutaria præscriptione, Bonden.
collect. legal. 43. numer. 15. ubi suo docto more plures citat
Eminen. de Luca, de empt. discurs. 13. num. 12. & de credit.
discurs. 129. num. 19. & de censib. disc. 20. n. 3. Ciroch. dict.
discept. 16. num. 53.
45. Istæ sane statutariæ præscriptiones interrumpuntur qualibet
petitione, etiam extrajudiciali, cum disponant super credito-
ribus negligentibus in petendo debita, & ita loquendo de pe-
titione, sufficit quælibet petitio extrajudicialis, Balmaseda,
d. qu. 91. n. 15. & in terminis harum præscriptionum statu-
tariarum tradunt Modern. Castald. consult. for. 8. nu. 11. ubi
decis. Rota Recent. 215. n. 47. p. 7. & 225. n. 24. p. 10. ci-
tat Cancer. d. c. 15. nu. 43. Fontanel. de pact. nupt. clauf. 4.
gloss. 18. p. 5. n. 32. & 33. & pro mille Pilaja. & ab eo ci-
tati ab Irane. de protestatio. consid. 38. num. 1. & seqq. Rota,
recent. p. 18. dec. 283. n. 8. tom. 1. Modern. Pacion. de locat.
& conduct. cap. 52. n. 80. Quesada, & Pila, dict. differ. 11.
nu. 45. videndi Doctores, quos citant Carleval. & Fermosin.
citati Pegas, ad lib. 1. Ordin. Regn. Portugal. tom. 1. gloss. 58.
n. 8. pag. 108. quamvis extrajudicialem interpellationem non
46 sufficere tradunt Salgad. de Reg. protect. p. 2. cap. 13. n. 290.
& in labyr. credit. p. 1. c. 40. n. 55. & seqq. Vela, differ. 26.
a nu. 82. noster Vilaplana, in tract. de Brach. Militar. cap. 6.
nu. 127. Hodiern. ad Surd. dec. 5. per tot. Tondut. qu. civil.
cap. 182. per tot. maxime nu. 5. & seqq. videndi, quos citant
Iranæ. de protestatio. consider. 38. & Doctissimos Additionator
Pilaja. ad d. consid. n. 1. & seqq. qui de jure canonico tenet
extrajudicialem protestationem sufficere, quod de jure nostro
Municipali non procedit ex quo per dict. usat. Omnes causæ,
præscriptio procedat, licet mala fides adsit, quod attende, &
examina.
47. An autem interrumpantur præscriptiones per debiti agni-
tionem, & quid operetur debiti agnitio post perfectam præ-
scriptionem, arduæ sunt quæstiones, ipsas examina penes
Boer. dec. 333. numer. 2. & 3. Trentacinq. cons. 59. Cancer.
var. 1. d. c. 15. num. 32. & seqq. Fontanell. de pact. clauf. 7.
gloss. 3. par. 13. num. 43. & seqq. Xammar. rer. judicat. def. 50.
fere per tot. Urceol. de transact. qu. 79. num. 31. Modern. Pa-
cion. dict. cap. 52. num. 81. & seqq. & alios, quos novissime
citat Olea, in addit. ad tit. 5. quæst. 2. tract. de cess. jur. fere
per tot. ubi nu. final. tradit, an interrumpantur datione fide-
jussoria.
48. In censibus autem, ac censualibus, licet per d. usat. Omnes
causæ, sit præscriptus terminus 30. annorum ad omnes acti-
ones præscribendas, si adsit hypotheca, 40. anni requiruntur,
Fontanell. de pact. clauf. 4. gloss. 18. p. 5. nu. 27. & seqq. ta-
49 men per istud tempus non solum decursi, verum etiam actio
ad decurrendos præscribitur, & isti a die cessatæ solutionis
computantur, cum ex unica obligatione nata ex stipulatione,
eorum præstatio descendat, Scoppa ad Gratian. observat. ad
decis. 15. a n. 21. Vela, differ. 34. nu. 81. Bonden. collect. 48.
n. 54. Castr. Palan. de just. & jur. part. 7. disp. 6. punct 33.
n. 11. Cenc. de censib. q. 118. n. 7. Merlin. contr. 44. n. 10.
& seqq. Antonel. de tempor. legal. lib. 2. c. 40. nu. 18. Man-
frella ad Capyc. Latro, observ. 27. n. 1. Altimar. ad cons. 91.
lib. 1. Rovit. nu. 8. Massola, trismes. legal. ratiocin. 56. n. 6.
& seqq. conducunt novissime tradita per Mostazz. de caus. piis
lib. 2. c. 11. nu. 57. 58. & 60. ubi Capon. & Marin. citat.
Capon. controv. forens. controv. 33. n. 30. Berlich. concl. legal.
concl. 4. n. 13. p. 2. Doctissimus Antun. Portogal. de donatio.
Reg. p. 3. c. 26. nu. 61. & seqq. tom. 2. quamvis contrarium
teneant Cenc. d. q. 118. nu. 17. & ad partes disputatu arti-
culo P. Afflict. contr. 49. Eminen. de Luca, de censib. disc. 20.
n. 6. & in conflict. leg. & ratio. discur. 185. de credito. discur. 3.
n. 8. discurs. 131. n. 14. Conciol. noster allegatio. 5. nu. 34. &
50 alii passim, nisi prævia petitione creditoris subsecuta fuisset
denegatio debitoris cum acquiescentia dicti creditoris; quo
in casu etiam isti Doctores concordant in præscriptione proto-
rali actione, & futuris censibus, Eminentiss. de Luca, de
censib. dict. discurs. 20. numer. 7. P. Afflict. dict. controvers. 49.
numer. 24.
51 In annuis autem præstationibus debitis ex ultima voluntate
omnes Doctores concordant, tot præscriptiones requiri, quot
anni, cum omnes post primam sint conditionales, & nisi se-
cuta conditione non nascitur actio, sicque ab ortu actionis est
computanda præscriptio, Antonel. de tempor. legal. d. cap. 40.
n. 2. Baron. in addit. ad tractat. de corpore tit. de manib. n. 261.
Merlin. d. contr. 44. n. 10. & 11. Scoppa, d. obser. 16. n. 34.
& seqq. Bonden. dict. collect. legal. 48. n. 54. vers. Et sic occa-
sione, &c. Urceol. consult. forens. cap. 15. numer. 62. Manfrell.
ad Capyc. Latro. d. observ. 27. num. 1. & seqq. Jos. Altogr.
controv. 76. num. 31. Cancer. variar. d. c. 15. num. 40. Mas-
sola, dict. ratiocin. 56. num. 12. & seqq. Brilla, ad consuetud.
Neapol. tit. 16. cap. 3. num. 93. & seqq. Mostazz. dict. c. 11.
num. 59. Calvi. de æquitat. lib. 2. cap. 195. num. 49. Altimar.
ad dict. cons. 91. Rovit. numer. 7. Capon. dict. controvers. 33.
num. 31. Berlich. dict. conclus. 4. num. 13. Conciol. noster al-
legat. 26. num. 7. & seqq.
Hinc sequitur, quod creditor, qui exigit annuum censum, 52
seu redditum debitum ex contractu ad minorem quantitatem,
quam in contractu conventum extitit, per tempus legitimum
ad præscribendum sibi præjudicat, & de residuo libertatem
acquirit debitor, Manfrell. ad Capyc. Latro, d. observat. 27.
n. 4. ubi per text. in l. Adversus, C. de usur. id probant, & ci-
tant Balb. & Constan. Noguerol. alleg. 2. n. 78. cum seqq. Can-
cer. var. 3. c. 1. n. 188. & seqq. Hermosil. glos. 6. l. 6. p. 1.
tit. 5. n. 12. pag. mihi 69. Capon. contr. for. contr. 33. n. 21.
& seqq. ubi differentiam tradit inter census, & usuras, &
late hæc tractant Berlich. concl. legal. p. 2. concl. 5. n. 5. Ro-
sa, consult. 7. n. 87. & eo, & Capyc. Latro, citatis novis-
sime Borgia, investigat. contr. Pabr. tom. 1. lib. 2. c. 7. n. 11.
& libr. 20. c. 10. num. fin. Non tamen si per ipsum tempus 53
talis solutio uniformis facta non fuerit; quia tunc potest resi-
duum creditor petere, & in eo non sibi præjudicat, Noguer.
d. alleg. 2. n. 92. & seqq. ubi Cyriac. & alios citat Cancer.
ubi supra n. 189. Berlich. d. concl. 5. n. 11. vel si per aliquos
annos non sufficientes ad præscriptionem fuerit facta, quia
tunc præfacta solutio non inducit reductionem pensionis, &
respective proprietatis ad concurrentem quantitatem pensionis
solutæ Noguerol dict. allegat. 2. n. 73. & seqq. Cenc. & alii,
quos citat Salgad. in labyr. credit. par. 2. c. 8. nu. 73. & seq.
& ita fuit decisum in Regio nostro Senatu die 12. Januarii
1674. referente Magnifico Joanne de Colomer Regio Senato-
re, in causa Elisabeth Ores uxoris Joannis Ores Tinctoris
Barcinonæ, contra Franciscum Franci agricolam Loci S. Mar-
tini de Sardanyola, Not. Bas; ad quæ conducunt tradita per
Capon. dict. controvers. 33. num. 20. & seqq. ubi plures circa
census tractat.
Hæc sane præscriptio annorum redituum pro annis futuris 54
ab unica obligatione ex stipulatu orta procedentium, non pro-
cedit in annuis præstationibus, & censibus debitis domino di-
recto in recognitionem directi dominii, seu feudalis; quia cum
ipsi domini civiliter possideant, & contra possessores non de-
tur præscriptio, fit inde, ut nec etiam emphyteutæ, seu de-
bitores, etiam per mille annos non solventes eos præscribant,
Cancer. Fontan. Ripoll. Thesaur. Maur. Aretin. citati a Do-
ctissimo Olea, de cess. jur. tit. 3. q. 6. nu. 30. & metipsis ci- 55
tatis Doctissimus Pilaja. dec. canon. lib. 2. dec 9. n. 31. tom. 1.
& quamplures alii, quos novissime citat Manfrell. ad Capyc.
Latr. observ. ad dec. 168. n. 25. Nisi emphyteuta civilem in-
terverteret possessionem domini directi, requisitus per domi-
num directum negando solvere annuos census; quia tunc cur-
reret præscriptio contra dominium a die interversionis civilis 56
possessionis, Jas. in l. 2. C. de jur. emphyteut. n. 157. Fontan.
de pact. nupt. clauf. 4. gloss. 18. p. 1. n. 132. Cancer. var. 3.
c. 4. num. 180. & cum eis Pilaja. d. dec 9. num. 31. Itaque
possessio non dicitur interversa per cessationem solutionis,
sicuti nec etiam si emphyteutæ rem uti liberam, & allodia-
lem vendant, & id asserant, cum eorum assertio domino di-
recto præjudicium efficere nequeat, Canc. d. cap. 4. n. 185.
& sequent.
Bona autem majoratui, seu fideicommisso subjecta, in præ- 57
judicium vocatorum ex propria persona venientium, ullo tem-
pore, etiam immemorabili præscribuntur, Eminen. de Luca,
de fideicomm. in supplem. p. 3. disc. 264. numer. 1. & seqq. Ur-
ceol. de transact. qu. 79. num 25. ubi Fontanel. Fosar. Acosta,
Barbos. Ciarlin. & alios citat, & cum ipsis num. 26. & seqq.
tenet Cancer. var. 1. cap. 15. numer. 65. & pluribus citatis
Modern. Palma Nepos, allegat. 1. numer. 47. seqq. Maldonad.
ad Molin. de Primogen. Hispan. ad lib. 4. c. 10. n. 10. quia
ex quo vocati veniunt ex propria persona, tot requiruntur
præscriptiones, quot personæ, & cum ipsa præscriptio sit 58
fundata in negligentia creditoris, ubi ea non cadit, nec ibi
potest considerari præscriptio, Surd. Osasc. Larrea, Zichia,
& alii citati a d. Modern. Palma, d. alleg. 1. n. 48. Bonden.
collect. legal. 10. n. 75. & seqq. & collect. 48. n. 25. Quapro-
pter quando non est præfinitum tempus creditori ad petendum,
ille non dicitur negligens petere id, quod sibi debetur, Merl. 59
de pignor. lib. 5. q. 57. n. 7. Gratian. discept. 527. n. 8. & 9.
Fontanel. dec. 289. nu. 12. Rota coram Greg. XV. dec. 507.
n. 4. vers. Nec etiam facit, &c.
Quod procedit, quando possessores nullum titulum demon- 60
strare possunt, præter solum cursum temporis, seu tantum im-
proprium, & abusivum habitum ab eo, qui facultatem alienan-
di non habebat, & constat liquide de fundatione majoratus, seu
fideicommissi, ordine succedendi, vocatorum descendentia, &
bonorum indemnitate, non autem quando de dictis non constat,
seu titulus legitimus, ac justus intercessisset: quia tunc dicta bona
præscribuntur tempore immemorabili, seu centenario, & juxta
hanc præscriptionem procedunt Doctores citati ab Urceol. d. q. 79.
numer. 22. & seqq. & doctrinæ Salgad. Vela, Valeron. citato-
rum a Maldonad. in addit. seu observat. ad Molin. de Primogen.
Hispan.

Hispan. *ad lib.* 4. *t.* 10. *n.* 50. ad ista videndus Censal. ad Pe-
regrin. *ad artic.* 52. *pag. mihi* 340. ubi late: bene tamen ipsa
61 præscriptio cœpta cum fideicommittente, & in ejus vita, an-
te institutionem fideicommissi, seu majoratus, continuatur in
gravatus, ac fideicommissarios, Urceol. *dict. qu.* 78. *n.* 28. ubi
Salgad. citat Censal. ad d. Peregrin. *de fideicomm. ad art.* 41.
pag. mihi 167. *vers. Secundo observo*, *&c.*

62 Hoc sane intelligo in bonis majoratus, ac fideicommissi fi-
xis, ac stabilibus, non autem in nominibus debitorum puris,
ac pensionibus præteritis decursis tempore gravatorum in exi-
gendo negligentium; ex quo cum istæ statutariæ præscriptio-
nes, solutionem præsumptam inducunt, Eminen. de Luca, *de
credit. discurs.* 129. *n.* 10. Bonden. *d. collect. legal.* 10. *n.* 12. *&
seqq. & collect.* 43. *n.* 13. Rota, *recent. p.* 18. *tom.* 2. *dec.* 392.
nu. 3. *&* 13. ubi Cancer. citat Urceol. *consult. forens.* 23. *n.* 15.
Et non agitur de præscribendis bonis, vel juribus fideicom-
63 missariis, sed inducendo præsumptionem solutionis, sicut sol-
vi potuisset in manibus hæredis gravati per text. *in leg. Ante
restitutam, ibique glos. & DD. de solutionib.* Salgad. *in labyr.
cred. p.* 1. *c.* 27. *nu.* 19. Rota post Cenc. *de censib. dec.* 353.
num. 4. & etiam potuit induci præsumptio solutionis, ut in
terminis tradit decisum Rota, *cent. p.* 18. *tom.* 1. *decis.* 99.
64 *num.* 10. Hæredi autem gravato, quoad consecutionem sui
crediti præscriptio non currit, durante tempore, quo ipse
possedit bona debitoris, Fontanell. *dec.* 185. *num.* 4. Tondut,
qu. civil. 140. *num.* 15.

65 Ex hucusque dictis dimanat illa doctrina tradita a Docturi-
bus, quod in jurepatronatu gentilitio, seu misto, nullum suc-
cessoribus ex incuria majorum inferri potest præjudicium, &
ita in ipso non cadit præscriptio, etiam centenaria, ut ex
Ciarlin. Gratian. & Rota Recen. *p.* 11. *dec.* 200. *nu.* 26. *&*
27. tradit Modern. Castald. *consult. for.* 102. *nu.* 17. *& seqq.*
Eminen. de Luca, *de jur. patronat. disc.* 31. *n.* 16. *discur.* 35.
num. 8. *& disc.* 56. *num.* 21.

66 Bona autem dotalia inæstimata tradita marito non præscri-
buntur, & sic constante matrimonio, contra mulierem domi-
nam illorum non præscribitur: ex quo ipsa non valet agere,
& contra non valentem agere, etiam quocumque temporis
cursu, non præscribitur, Bonden. *collect. legal.* 48. *n.* 21. *&
seqq.* ubi Fontanel. & alios citat Gratian. *discept.* 475. *n.* 10.
Larrea, *dec.* 49. *n.* 5. Posthi. *resol.* 2. *nu.* 30. Rota Recent.
dec. 170. *nu.* 10. *p.* 9. Eminen. de Luca, *de dote discurs.* 29.
num. 7. *& disc.* 164. *num.* 8. Massola, *trismegis. legal. ration.*
54. *num.* 1. Tondut. *quæst. civil. capit.* 182. *num.* 9. Modern.
Castald. *consult.* 8. *n.* 16. novissime Pilaja. ad Iranz. *de protest.
ad consid.* 38. *num.* 7. Merlin. *observ. forens.* 43. *num.* 30. ubi
67 *numer.* 31. id declarat bene tamen inchoata ante conjugium
currit contra mulierem constante matrimonio, Tondut. *quæst.
civil. d. cap.* 182. *num. fin.*

68 Bona autem data æstimata, ea æstimatione quæ facit em-
ptionem, vel dos data in pecunia, præscribuntur etiam con-
tra mulierem, eo quia ipsarum dominium est plene acquisi-
tum marito, & sicut ipsi libere solvere licebat, ac quovismo-
do satisfacere, pariter ab illius obligatione præscriptione li-
berari, Fontanell. *de pact. claus.* 5. *gloss.* 1. *p.* 2. *n.* 62. *& seq.*
& eo citato, Tondut. *d. cap.* 185. *n.* 10. Eminen. de Luca a
d. discurs. 29. *num.* 8. *discurs.* 164. *n.* 9. *& seqq.* quidquid in
69 contrarium dicat Bonden. *d. collect.* 48. *n.* 18. Licet respe-
ctu dictorum bonorum æstimatorum in subsidium præscribens
a vendicatione mulieri competente securus non extet per tex.
in l. In rebus, Cod. de jur. dot. Eminen. de Luca, *d. disc.* 164.
n. 10. *& in eod. tract. de dote discurs.* 166. *n.* 31. ubi Fontanel.
& alios citat; hoc sane tamen casu prius excussionem mulier
70 in bonis mariti facere debet, ut citatis Cancer. Fontanel, &
aliis tradit Bosl. *de dote pag. mihi* 653. *nu.* 41. Olea, *de cess.
jur. tit.* 3. *q.* 7. *num.* 19.

71 An autem præscriptio currat contra pupillum, seu mino-
rem, pupillari, seu minori ætate durante, contraque alios
impeditos agere, vide penes Doctores citatos a Doctissimo Pi-
laja. ad Iranz. *de protest. ad consid.* 38. *num.* 7. apud quos id
examina, cum mei non sit instituti integrum de præscriptio-
nibus tractatum facere, tamen non prætermittas videre Ro-
vit. *in pragmatic. de præscript.* & ibi Lagunat. ubi tractant quan-
do præscriptio interrumpatur, aut dormiat.

Præscriptio autem ipsa filiis, vivente patre, & uxoribus 72
vivente marito, non currit pro actionibus eis competentibus
contra Patrem, aut virum, ut citatis Valenzuel. *cons.* 178.
n. 61. Magret. *ad pragm. Regn. Sicil.* tradit Altimar. *ad consil.*
Rovit. *lib.* 2. *obser.* 40. *n.* 23. *in fin.*

In hac nostra Provincia Cathaloniæ tene indubitanter, quod 73
præscriptio respectu tertii possessoris rei hypothecatæ, seu obli-
gatæ incipit currere, non a die, quo ipse cœpit possidere,
sed a die, quo cessatum fuit solvere pensionem a debitore, seu
alio obligato, atque ita solutio facta per debitorem principa-
liter obligatum interrumpit præscriptionem respectu tertii pos-
sessoris; alias enim numquam posset creditor illam impedire
respectu præfacti tertii possessoris, nec ipsi juvaret excussio,
seu denuntiatio: ex quo in hac Provincia procedit præscriptio
nullo discrimine habito inter bonam, & malam fidem vigore
usat. Omnes causæ, ut dixi *supra n.* 36. ideo præfata sententia est
formiter tenenda, Canc. *var.* 1. *c.* 15. *a n.* 52. maxime *n.* 56.
& 58. Fontanel. Cenci. & Parlador. quos citat Olea, *de cess.
jur. tit.* 5. *q.* 1. *n.* 13. *in fin.* Vela, *dissert.* 34. *a n.* 70. maxime
n. 77. Bonden, *collect. legal.* 48. *n.* 44. Acctolin. *resol. foren.* 18. *a
n.* 3. Castr. Palau. *de just. & jur. p.* 7. *disput.* 6. *punct.* 33. *n.* 8.
& juxta eam fuit decisum in nostro Regio Senatu *die* 21. *Ju-
nii* 1683. referente Magnifico Josepho Pastor Regio Senatore,
in favorem Administratorum causæ piæ fundatæ per Joannem
Torner contra Franciscum Lado Mercatorem, Scriba Abtell.

Scias etiam pro nostro Episcopatu Gerundensi, quod con- 74
suetudo non præscribendi censualia Ecclesiarum, & Ecclesiasti-
carum personarum, non tollit præscriptionem centenariam,
imo ea excludit præfatam consuetudinem præsentis Diœcesis
præscriptionem ordinariam impedientem, ut tradit Fontanel.
de pact. claus. 4. *gloss.* 18. *part.* 5. *a num.* 61. *ad* 73. & fuit
decisum in Regio Senatu referente Nobili Michaele de Cor-
tiada tunc Regio Senatore, hodie Meritissimo Regente Re-
giam Cancellariam die 21. Octobris 1673. in causa Narcissi
de Sanjoan contra manumissores Victoriæ Tristany, Scriba
Pellicer, quæ Regia Sententia fulcitur ex traditis per Pilaja.
in addit. ad Irana. de protestatio. ad considerat. 38. *numer.* 6. *&
sequent.* ubi tradit, quod hæ præscriptiones numquam ab his
consuetudinibus sublatæ censentur, & ad id citat Spec. Marin.
Grosl. & alios ad quod conducit etiam, quod nec tempus 75
pestis, belli, & similium in his præscriptionibus centenariis
deducitur Thesaur. & alii, quos citat Calvi. *de æquitat. lib.* 2.
cap. 195. *num.* 83.

Scio sane per dictum Nobilem Regentem nostrum Cortia- 76
da decisum extare, præscriptionem non currere tempore fe-
riarum, sicque ipsas ferias æstivales, & alias extraordinarias
deducendas esse ex cursu temporis deducti ad præscribendum,
credo fundando se in doctrinis Gratian. *discept. forens. c.* 433.
n. 90. *& aliorum*, quæ resolutio (salva censura tanti Magi-
stri) mihi æqua non videtur, cum ea procedi possit in præ-
scriptionibus annalibus, & odiosis, de quibus loquuntur Gra-
tian. & alii Doctores, juxta leges, quas allegant; non ta-
men in hac nostra Provincia Cathaloniæ, in qua, ut supradi-
xi, omnes præscriptiones decem & viginti annorum sunt re-
ductæ ad triginta annos, quæ non ita odiosæ, ac iniquæ a
jure reputantur, sed favorabiles a jure inductæ, ut litium sit
finis, neve dominia rerum sint incerto, ut ita discurrit Emin.
de Luca, *de credito disc.* 131. *numer.* 21. ac ita rationi conso-
num videtur; ex quo si fieret deductio feriarum, cum aliis in
spatio tot annorum occurrentibus, nulla adesset præscriptio,
& ita cum impedimentum feriarum per plures, atque plures
dies quolibet anno nesset, apparet, ferias non præstare impe-
dimentum ad agendum, & ita nisi constaret ob id de impedi-
mento, & expresse de eo protestatum, ferias in hac Provin-
cia in præscriptionibus non deducerem, ut omnia hæc docti-
sime tradit Citoch. *discept. foren.* 7. *n.* 45.

AGENTI HYPOTHECARIA NON EST NECESSARIA EXCUSSIO,

Et quod in Salviano concedantur Subhastationes, *Rubrica XXXI.*

CReditores, quibus res, & bona aliqua sunt, vel erunt in posterum pro suis Creditis obligata, & hypothecata, possint ipsa bona, & res prosequi, & vendicare a quolibet Possessore, vel Detentore, si probaverint, Debitores possedisse tempore obligationis, & antea per biennium, non obstante, quod prius personalem non intentaverint Actionem, vel quod contra suos Debitores, vel eorum hæredes bonorum Excussio non sit facta: Nisi per talem bonorum possessorem assignarentur alia bona Debitoris expedita, in quibus executio fieri possit cum effectu absque alia contradictione, & Creditori integre satisfieri.

Utque diuturnis dilationibus occurratur, Addimus etiam, quod in Salviano interdicto bona in tenutam capta servata forma Statuti subhastari possint, & valeant.

S U M M A R I U M.

1 *Actio hypothecaria est actio realis.*
Et dicitur remedium petitorium, *n.* 2.
Et in dicto judicio proceditur ad subhastationem, *n.* 3. *&* 17.
Et illa sequitur rem, & datur contra quemcumque tertium possessorem, *n.* 4.
Et contra unum tantum in solidum, *n.* 5.
6 *Hypothecaria agens contra tertium possessorem habentem causam a debitore tenetur probare dominium*, *&* *n.* 11.
Dominium autem quomodo probetur? & an per verba enun-ciativa, *num.* 22.
Et eo magis si tertius non habet causam a debitore, *n.* 7.
8 *Crediter in hypothecaria tenetur excutere principalem debitorem.*
Maxime in Cathalonia, *n.* 24.
Et hac exceptio excussionis, quando dicatur dilatoria, *n.* 25.
Et quando peremptoria, *n.* 26.
Et quid respectu fidejussoris, ac tertii possessoris, *n.* 27.
An, & quando eidem videatur renunciatum, *n.* 28.
Potest tamen ei expresse renunciari, *num.* 29.
An annullet processum ante oppositionem exceptionis excussionis allegatum, *num.* 30.
9 *Bona libera non dicuntur, quæ sunt penes tertium possessorem.*
10 *Subhastatio non datur de jure in Salviano.*

Cum

Cum repugnat natura Salviani, n. 11.
Ita ut ad subhastandum in Salviano requiratur licentia Principis, num. 12.
13 *Statutum concedens subhastationem in Salviano est validum.*
Contrarium tamen tuetur Scapuc. de Salvian. n. 14.
Ita ut dictum statutum confirmatum in forma communi, uti contra jus, dicatur nullum, num. 15.
Potest tamen sustineri attenta forma confirmationis, de qua num. 16.
18 *Salvianum potest cumulari cum hypothecaria.*
19 *Bona si subhastentur in Salviano vigore statuti, sunt liquidandi fructus.*
20 *Hypothecaria actio quando dicatur intentata.*
23 *Libelli forma in Cathalonia non attenditur, & quomodo is, ejusque sententia sint formanda.*
31 *Hypothecaria potest insimul agi contra fidejussores, & tertios possessores.*
32 *Exceptio excussionis an admittatur in judiciis summarissimis, & executivis.*
Non tamen si altiorem requirat indaginem, n. 33.
Et ipsa admittitur in quocumque judicio, quando expensis petentis offertur, n. 34.
Et hodie respectu tertii possessoris est penitus relegando propter clausulam, de qua n. 35.
Ipsa procedit respectu creditorum, non tamen agentium rei vindicationem, n. 36.
Et in multis casibus non admittitur remissive, n. 37.
Et in aliis recensitis, n. 38.
Nec competit fidejussori neganti se fidejussisse, n. 39.
Et ut legitime facta dicatur, quæ requirantur, n. 40.
41 *Dominium directum probatur per unicam recognitionem antiquam favore Ecclesiæ.*
Etiam contra tertium a recognoscente causam non habentem, num. 42.
43 *Conventus hypothecaria, & condemnatus, quomodo sententia debet parere.*
44 *Retentio competit possessori hypothecæ pro meliorationibus in repossessu factis, & quomodo.*
Et inspecto valore ejus temporis, nu. 45.
Et an quando secundus creditor offert anteriori possidenti, & in aliis casibus, de quibus n. 46.
47 *Possessor rei hypothecatæ an dimittendo ipsam liberetur a restitutione fructuum perceptorum.*
Et quid in emphyteuta, num. 48.

A N N O T A T I O.

1 Actio hypothecaria est actio realis, Bart. *in l.* 1. *n.* 4. *C.*
de Salvian. inter Merlin. *de pignor. lib.* 5. *q.* 58. *nu.* 3.
2 Et dicitur judicium petitorium, Gait. *de credit. cap.* 4. *qu.* 7.
n. 676. Scapuc. de Salviao. *lib.* 2. *q.* 3. *n.* 3. Merlin. *in dict.*
q. 58. *n.* 5. Posth. *de subhast. inspect.* 38. *n.* 50. Rota, *dec.* 161.
3 *n.* 16. *p.* 6. *recent.* Et in eo proceditur ad subhastationem bonorum pro plena satisfactione creditoris, Neguf. *de pign. p.* 1.
membr. 1. *in princ.* Merlin. *in d. q.* 58. *n.* 5. *vers. unde est remedium*, Posth. *de subhast. q.* 38. *nu.* 48. *& seqq.* ubi declarat
Rota, in Imolen. bonorum 11. Aprilis 1633. coram Rev. P.
D. Ghisiler o. Et illa uti actio realis sequitur rem, & sic da-
4 tur contra quoscumque tertios bonorum possessores, Honded.
conf. 17. *n.* 11. *lib.* 2. Surd. *conf.* 162. *n.* 11. *libr.* 2. Gratian.
discept. for. c. 141. *n.* 4. *p.* 1. Merlin. *de pign. d. lib.* 5. *q.* 59.
n. 3. Rota apud Cenci. *de cens. dec.* 19. *in fin.* Et illa compe-
5 tit etiam contra unum tantum possessorem in solidum pro toto credito, Merlin. *in d. qu.* 59. *in princ.* & Cenc. *de censib.*
qu. 98. *num.* 29. *& seqq.* qui dant concordantes, Rota apud
Cenc. *de censib. dec.* 542. *n.* 4. *&* 5.
Procæteris autem probandis in actione hypothecaria dum agitur contra tertium possessorem statutum supradictum solum requirit probationem, debitorem possedisse rem de tempore obligationis, vel antea per biennium, a cujus dispositione non est recedendum per theoricam Bald. *in l. gallus* 29. §. *si quis*
in, *not. ff. de lib. & posth.* eum qui pertransit Aldovit. *conf.* 1.
n. 27. *& conf.* 82. *nu.* 5. Quod quidem crederem habere locum, tam si tertius possessor conventus habeat causam a debitore, sive non stante dictione, *A qualibet possessore, vel detentore*, quæ est universalis, ita ut omnes comprehendat Menoch.
conf. 33. *n.* 21. *lib.* 1. De Ponte, *dec.* 3. *n.* 4. Barbos. *d.* 320.
n. 8. Angelus Grat. *d.* 210. *n.* 1. Cum secus sit de jure com-
6 moni, cujusvigore creditor agens hypothecaria contra tertium possessorem habentem causam a debitore, tenetur probare dominium directum utile, vel quasi debitoris, vel rem fuisse in bonis, & de bonis debitoris, cum dicta actio fundetur in proprietate, & dominio hypothecam constituentis, ut declarat
Neguf. *de pignor. p.* 8. *membr.* 6. *n.* 1. Merlin. *de pign. lib.* 5.
q. 68. *nu.* 9. *& seqq.* Hond. *conf.* 25. *nu.* 30. *& seqq. vol.* 2.
Paitel. *expedit.* 82. *number.* 7. *& seqq.* Rota apud Merlin. *ibid.*
7 *dec.* 91. *num.* 4. & Gait. *de credit. cap.* 4. *qu.* 7. *nu.* 699. Et eo magis quando creditor agit contra possessorem non habentem causam a debitore, ut post Bald. Corn. Angel. Neguf.
Pacif. Misign. Gomez, & alios per eum relatos firmat Merl.
in dict. qu. 68. *num.* 16. *& seqq.* & Paitel. *d. exped.* 81. *n.* 7.
& sequent.
8 Et licet creditor non possit obtinere in actione hypothecaria contra tertium possessorem, nisi prius egerit contra debitorem actione personali, & contra ejus hæredem, & fidejussorem, si adsit, *auth. hoc si debitor*, C. *de pignorib. l. debitores*,
10. *Cod. de pignor.* & tradunt Pacif. de Salvi. *inspec.* 2. *cap.* 1.
n. 72. Neguf. *de pignor. p.* 8. *membr.* 1. *n.* 9. Merlin. *de pignor.*
d. libr. 5. *qu.* 69. *num.* 1. *& seqq.* Paitell. *exped.* 21. *in princ.*
& Gait. *de cred. part.* 4. *qu.* 7. *num.* 305. Et sic facta contra eos legitima excussione, Neguf. *in dict. membr.* 1. *n.* 11. Merl.
in d. qu. 69. *n.* 1. *& seqq.* ubi declarat quando dicatur facta legitima excussio, & Paitel. *d. exped.* 21. *in princip.* qui dant concordantes. Hoc tamen expresse corrigitur per statutum nostrum, dum in eo conceditur creditori jus agendi hypothecaria contra tertios possessores, etiam non intentata prius actione personali contra debitorem, & absque eo, quod fuerit facta aliqua excussio, quod quidem creditoribus est non parum favorabile, & ideo dictum statutum non esse odiosum, nec stricte intelligendum, uti reducens rem ad prima jura Codicia, testatur Merlin. *de pign. in d. lib.* 5. *q.* 69. *num.* 1. *ver.*
Et ideo, &c.
Declara tamen dictum statutum, dum concedit tertio possessori modum se eximendi a judicio hypothecariæ assignando creditori tot bona expedita, in quibus possit exequi facere pro ejus credito sine contradictione, & in eis integraliter satisfieri, ut bona expedita non dicantur, quæ sunt penes tertium possessorem, *glos.* & Bald. *in l.* 2. *C. quando fiscus*, *&c.*
Angel. *in* §. *neque in auth. de fidejus.* Card. Alba. *conf.* 8. *sub*
n. 39. quos referendo sequitur Peregr. *decis.* 48. *n.* 20. Quod 9
vero dispositio dicti statuti mandantis, quod tertius possessor non possit conveniri, quando adsunt alia bona libera, in quibus actori possit satisfieri, procedit in actione hypothecaria, uti habetur hic, non autem in Salviano, facinnt notata per
Paitel. *exped.* 47. *n.* 52. *& seqq.*
Addo prædictis, quod de jure communi immissus ex Salvia- 10
no non potest ad subhastationem, vel adjudicationem bonorum devenire, ut tradunt Pacif. de Salvian. *inspec.* 4. *c.* 1. *n.* 141.
& seqq. Scapuc. de Salvian. *lib.* 3. *q.* 11. *nu.* 4. & ibi Adden.
plene Posth. *de subh. inspec.* 38. *n.* 1. *& seqq.* & Rota, *dec.* 161.
n. 14. *p.* 6. *recent.* & apud Durao. *decis.* 109. *n.* 1. Cum subhastatio regulariter conveniat actioni personali, non autem actioni reali, Scac. *de judic. lib.* 1. *cap.* 97. *sub num.* 25. Posth. *dict.*
inspect. 38. *numer.* 11. Ita ut repugnet natura salviani, & juria 11
communia dispositio, ut res per illud advocata possit vendi, ut dicit Posth. *in dict. inspec.* 38. *num.* 13. Pract. Ridolph. *part.* 2.
cap. 6. *n.* 90. & Rota, *dict. dec.* 161. *n.* 13. *&* 14. *part.* 6. *&*
decis. 83. *num.* 7. apud Posth. *de subhast.* Et ideo ad subhastationem faciendam in Salviano requiritur licentia Principia, & commissio obtenta in signatura in statu Ecclesiastico, Pract. Ri- 12
dolph. *d. p.* 2. *cap.* 6. *n.* 41. *& n.* 93. Posth. *d. inspect.* 38. *n.* 27.
& seqq. ubi docent quomodo prædicta practicentur, Rota apud
Posth. *de manut. decis.* 296. *numer.* 1. Nigr. *de subhastat. cap.* 4.
§. 19. *num.* 11.
Valere tamen hoc statutum, & stylum concedens creditori 13
facultatem subhastandi bona in Salviano tenent Gratian. *decis.*
March. 208. *num.* 11. Posth. *de subhast. dict. inspec.* 38. *num.* 36.
Niger. *de subhast. c.* 12. *num.* 18. & ita servari in Regno dicit
Gait. *de credit. c.* 4. *qu.* 7. *nu.* 797. Et eo magis si pars in servatione terminorum nihil opposuerit, Posth. *d. inspect.* 38. *n.* 42.
& in addit. ibid. num. 10. de quo dubitat Nigr. *dict. capit.* 12.
in fin.
Contrariam tamen opinionem dictum statutum, & stylum 14
subhastandi bona in Salviano esse contra jus, uti verius late comprobat Scapuc. de Salvian. *lib.* 3. *q.* 11. *per tot.* ubi respondet omnibus contrarium tenentibus, & sententiam concedens immisso ex salviano facultatem subhastandi esse nullam dixit
Rota apud Durad. *dec.* 109. *nu.* 2. Unde dictum statutum uti 15
contra jus, & non confirmatum in forma specifica, sed in forma communi remanet invalidum, ut docent Gratian. Adden.
a Burat. Adden. ad Greg. XV. & Rota in locis relat a *supra in prælud. num.* 77. *& num.* 80. ubi dixi idem esse, si statutum sit exorbitans. Nisi tamen dicamus, quod cum dicta 16
confirmatio facta fuerit cum clausula, licita tamen, & honesta, & dummodo Sac. Canon. & S. Concil. Decretia, & Const.
Apost. non repugnet, dicantur confirmata etiam statuta contra jus, ut ex Pign. & Rot. per me adducta probavi *supra in prælud. in fin.* ubi etiam alia consideravi.
In bonis tamen captis per hypothecariam sine dubio proce- 17
ditur ad subhastationem, Eugen. *conf.* 65. *n.* 86. *lib.* 1. Gait.
de credit. cap. 4. *quæst.* 7. *number.* 798. Posth. *de subhast. dict. inspect.* 38. *num.* 44. ubi alios dat concordantes, Rota, *d. dec.* 161.
n. 16. *& seqq. p.* 7. apud Posth. *de subhast. dec.* 77. *n.* 1. *& seqq.*
& dec. 98. *n.* 9. *& seqq.* & dixi, *supr. n.* 3.
Salvianum vero quod possit cumulari cum hypothecaria, et- 18
iam si verba finalia libelli videantur inferre ad salvianum, probat Merlin. *de pignor. lib.* 5. *q.* 77. *n.* 33. *& seqq.*
Antequam autem subhastentur bona vigore supradicti statu- 19
ti si salviano, admissa validitate illius, debet fieri liquidatio fructuum, qui creditum diminuerunt, ad effectum ut subhastatio fiat pro credito certo, Posth. *dict. inspect.* 38. *in fin.* Rota apud eum, *decis.* 56. *number.* 11. *& sequent.* *& decis.* 74.
number. 8.

A D D I T I O.

Hypothecaria actio tunc dicitur intentata, quando petitur 20
debitum solvi, aut bona relaxari, Cancer. *var.* 2. *cap.* 5.
num. 188.

num. 188. & ad obtinendum in ea contra tertium rei possesso-
21 rem est probandum concludenter dominium hypothecantis, ut tradit hic Conciol. *n.* 6. *&* 7. & latissime tenet Rodoet. *consil.* 29. *per tot.* maxime *n.* 34. videnda tradita per Actolin. *resolut. foren.* 32. *a n.* 105. quomodo autem probetur præfatum domi-
22 nium tradunt latissime Altimar. *ad cons.* Rovit. *lib.* 3. *obser.* 30. *per tot.* & alii, quos novissime citat Borgia, *investigatio. contr.* Fabr. *lib.* 20. *c.* 11. *n.* 9. Benekendor. *in addit.* ad Seraphin. *de privil. jurament. ad privil.* 33. *a nu.* 152. Bonden. *collect. legal.* 1. *nu.* 83. *& seqq. & alii*, quos citat Barbos. *in Cod. ad l. Cum res* 22. *de probationib. n.* 7. Pegas, *resol. foren. c.* 5. *nu.* 45. *& seqq.* & in terminis hypothecariæ vide Pilaja. *dec. canon. lib.* 2. *dec.* 10. *de censib. positio.* 9. *nu.* 38. *& seqq.* ubi doctissime hæc segregat Eminen. de Luca, *de servit. discur.* 35. *a nu.* 19. Modern. Pacion. *de locat. & conduct. c.* 27. *a nu.* 72. *& cap. ult. a nu.* 115. Probatur tamen dominium per verba enunciativa debitoris censualistæ apposita in instrumento venditionis censoalis, pro quo rem aliquam specialiter obligat, quibus enunciat se esse dominum rei, quam specialiter obligat ab eo possessam, si ibi adest clausula constituti, & simos in antiquis, metam centum annorum, vel ultra excedendo, quia hinc remanet probatum, rem obligatam, ut suam possessam esse ab hypothecante, etiam contra tertium possessorem non habentem causam ab obligante, Posth. *de manutenend. d. observ.* 20. *nu.* 33. *& seqq.* Tondut. *de praven. p.* 3. *c.* 13. *n.* 6. Genua, *de enunciativ. lib.* 2. *c.* 1. *n.* 89. *& seqq. & capit.* 43. *numero* 4. *& seqq.* Valenzuel. Velasq. *cons.* 100. *nu.* 44. vidend. Modern. Borgia, *invest. contr.* Fabr. *libr.* 12. *c.* 15. *nu.* 15. & ita declaravit Regius noster Senatus die 25. Novembris 1661. referente Magnifico Joanne Baptista Pastor Regio Senatore in causa Nobilis Raymundi de Sagarriga, contra Elenam Gili, & Frigola, Auctuario Preve, & iterum die 4. Decembris 1681. referente Joanne de Colomer Regio Senatore in favorem Rectoris Collegii Societatis Jesu Civitatis Ilerdæ contra Magdalenam Peyro dictæ Civitatis, Actuario Troch; cæterum cum in hac nostra Provincia Cathaloniæ,
23 *per const.* 1. *tit. de donar libells, o domanda*, parum curetor de ineptitudine libelli, & quod una, aut altera actio intentetur, sed sufficiat quod clare factum narretur, quidquid postea concludatur, teneaturque Judex super actione intentata declarare, ut citatis Cancer. & Oliba tradit Fontanel. *de pact. clausul.* 4. *gloss.* 18. *p.* 2. *nu.* 65. ideo parum me detineam in tradendo libellum hujus actionis hypothecariæ, seu salviani interdicti remedii, de quibus in hoc statuto, sed si eum videre cupis in specto jure communi, lege DD. quos citat Faria ad Covaruv. *lib.* 3. *var. c.* 8. *nu.* 2. *& seqq.* Pellegrin. *in prax. p.* 2. *section.* 3. *subsect.* 3. *intersect.* 13. *per tot.* Altimar. *de nullitatib. rubr.* 13. *quæst.* 1. *num.* 155. & formam sententiæ hujus actionis hypothecariæ tradit noster Meritissimus Senator Amigant. *in addit. ad prax.* Peguer. & Ripoll. *post rubr.* 24. *de senten. formul.* 1. *ad pag.* 258.

24 In hacmet nostra Provincia Cathaloniæ contrarium contenti in hoc statuto dispositum reperies, *per constit.* 10. *tit. de execution de censals*, quod excussio procedat, & obstet agenti hypothecaria, taliter quod antequam devenire possit ad tertium possessorem, excuti debent bona principalis debitoris, & fidejussorum; ideo ad tractandum materiam hanc excussionis accedimur, quam prævidere poteris penes DD. citatos a Fontanel. *de pact. claus. d.* 4. *glos.* 18. *p.* 2. *n.* 61. & penes citandos infra, quapropter pauca de hac materia dicemus.

25 Exceptio hæc excussionis quatenus dicitur de apicibus juris, & habens respectum ad ordinem judicii, & illius præposterationem dicitur dilatoria, & ante litem contestatam est apponenda Cancer. *var.* 2. *c.* 5. *n.* 180. & in hoc sensu veniunt intelligendi DD. citati a Salgad. *in labyr. cred. p.* 1. *c.* 23. *nu.* 76. *& seqq.* & a Bonden. *collect. legal.* 49. *n.* 102. Berlich. *concl. jur. p.* 1. *concl.* 28. *n.* 79. *& seqq.* Meli. *obser. foren.* 22. *n.* 3. Altim. *de nullit. rubr.* 12. *par.* 2. *q.* 19. *n.* 6. Fontanel. *de pact. clauf.* 4. *glos.* 18. *p.* 2. *n.* 76. *& seqq.* & sic est intelligenda doctrina dicti Fontanel. *ante n.* 61. *& clauf.* 5. *glos.* 8. *p.* 7. *n.* 69. si ea in vim dilatoriæ opponatur, & fuit decisum in R. S. referente Magnifico Joanne de Colomer Regio Consiliario die 24. Novembris 1676. in causa Elisabeth Arnau, & Mallol contra Jacobum Alomar, Narcisum Caramany, & alios Villæ de Mataro, Scriba dictæ causæ Cortell: quatenus vero cernit in-
26 teresse partis, quod bona principalis debitoris prius excutiantur, & de eis creditori solutio fiat, antequam ad tertium possessorem deveniatur, & molestetur, dicitur fundata in summa æquitate, & est peremptoria, seu ut volunt aliqui, anomala, & potest post litem contestatam opponi, as in quacumque parte judicii, Fontanel. *d. clauf.* 4. *glos.* 9. *p.* 5. *n.* 36. *& seqq.* Salgad. *in labyr. cred. p.* 2. *d. c.* 23. *nu.* 44. Altimar. *ubi supra d. q.* 19. *n.* 61. qui cum Caroc. *n.* 62. alium conciliationem affert. Merl. *observ. foren. d. c.* 22. *n.* 6. *& seqq.* Berlich. *d. concl.* 18. *n.* 81. *& seqq. & p.* 2. *concl.* 24. *n.* 49. & hanc divisionem, seu conciliationem tradunt Cancer. & Fontanel. in locis citatis, & in præcisis terminis Jos. Altograd. *contr.* 86. *n.* 4. *& seqq.* Scoppa ad Gratian. *obser.* 25. *fere per tot.* maxime *n.* 5. *seqq.* omnino videndi. Nec est ignoranda hæc divisio hujus exceptionis respectu fidejussorum, & tertiorum possessorum tradita a Berlich. *d. conclus.* 14. *n.* 50. & a Bonden. *d. collect.* 49. *n.* 97. ubi dicunt, quod respectu fidejussoris, cum ipsi imputetur, cur se obligavit pro alio, dicitur de apicibus juris res-
27 pectu autem tertii possessoris, cum ipsi imputari non possit nihil, nec in acquisitione cognoverit jus alterius, dicitur fundata in æquitate; quam, & Doctores ab eis citatos vide.

Unde exceptione prædicta non opposita videtur eidem taci- 28
te renuntiatum, & de ea rationem Judex habere nequit, Salgad. *cap.* 23. *num.* 78. *& part.* 3. *cap.* 5. *num.* 32. *in fin.* Et tamquam inducta in favorem tertiorum possessorum, & fidejussorum expresse ab eis renuntiari potest, Mantic. Caroc. An- 29
dreol. & Galletat. Donad. Rot. Rom. citati a Bonden. *dict. collect.* 4. *num.* 92.

Ipsa sane exceptio excussionis, licet apposita, uti dilatoria, 30
& ante litis contestationem, non annullat processum antea agitatum, cum possit replicare creditor debitorem non esse solvendo, vel esse inopem; quo casu inopia probata, proceditur absque attentione exceptionis oppositæ, possessorem condemnando, & exequendo, Salgad. *d. c.* 23. *num.* 50. *& seqq.* inopia tamen non probata, non posset creditor obtinere, Salgad. *ibid. num.* 54.

Bene tamen in eodem judicio potest agi contra fidejussores 31
seu tertios possessores, & principales debitores simul eosque condemnare facere, prius executionem decernendo in bonis principalis, & in subsidium in bonis fidejussorum, ac possessorum, ut citatis Cancer. Fontanel. & aliis, tradit Salgad. *dict. part.* 1. *c.* 23. *n.* 51. 57. *&* 58.

Exceptio hæc excussionis, si altiorem non requirat indagi- 32
nem, ore longam probationem, sed celeriter, & absque difficultate incontinenti fieri possit liquidatio bonorum debitoris principalis, ex quo habet tot bona, & ita expedita, vel sit omnino certum, aut parum sit dubium, an dictus debitor principalis sit solvendo, quia statim oculis ipsiusmet Judicis, aut Nuncii apparere possit, & sic sit talis naturæ, ut intra tempus instantiæ causæ principalis expediri, & unico contextu causa decidi possit, sive ipsa causa sit executiva, sive summaria, meriquo, ac momentanei possessorii; hoc casu opponi potest in judicio Salviani interdicti, aut alio quovis summario, & executivo, Altograd. *d. contr.* 86. *nu.* 10. *& seqq.* & melius, *n.* 16. *& seqq.* ubi multa in confirmationem adducit, aliique Doctores citati a Bonden. *d. collect.* 49. *n.* 106.

Non tamen quando altiorem requirit indaginem, & lon- 33
gam, ac involutam liquidationem, & discussionem bonorum principalis, quo casu in dicto interdicto, & in aliis causis summariis non admittitur, Altograd. *d. contr.* 66. *n.* 8. *& seqq.* & ita sunt intelligendi Doctores citati a Bonden. *d. collect.* 59. *n.* 88. *&* 103. & a Scoppa ad Gratian. *d. obser.* 25. *nu.* 1. *& seqq.* & a Urceol. *consult. foren.* 22. *n.* 23. *&* 26. Carol. Ant. de Luca ad Vincent. de Franch. *obser.* 270. *nu.* 3. & a nostro Conciolo, *de hæred. simpl. & qualific. art.* 4. *n.* 91. *& seqq.*

Pariter ipsa procedit in quovis casu, ac judicio, quando per 34
fidejussorem, seu tertium possessorem instatur, quod dicta excussio suis expensis effectuetur, easque offert realiter Bonden. *d. collect. legal.* 49. *n.* 89. *&* 100. ubi Salgad. Maur. Velasc. Mascard. & alios citat, novissime Temmen. *de expens. c.* 23. *n.* 47.

Excussio autem concessa a jure communi, *per l.* 2. *C. de pi-* 35
gnorib. hodie propter clausulam de stylo poni solitam, quod specialitas generalitati non deroget a Palatiis est relegandа, cum ut certum stabiliatur, quod per ipsam clausulam potest creditor prosequi bona generaliter obligata, quin excutere habeat specialiter hypothecata, ut late tradunt Carol. Ant. de Luca, ad Vincen. de Franch. *obser.* 5. *n.* 1. *&* 2. *de linea legal. lib.* 2. *ar.* 515. *n.* 11. Pontan. Pacific. Castil. Gizzarel. & alii, quos novissime citat Altimar. *de nullit. rubr.* 13. *q.* 19. *n.* 15. *& seqq. p.* 2. Scoppa ad Gratian. *d. obser.* 25. *n.* 23. *& seqq.* Et dicta dispositio *d. l.* 2. (in casu quo de dicta derogatione non sit 36
protestatum) procedit solum favore posteriorum creditorum, non autem aliorum, qui de jure dominii, seu aliter ipsam rem generaliter obligatam possident, Urceol. *d. consult.* 32. *n.* 28. *& seqq.* Carol. Anton. de Luca, *d. observ.* 5. *n.* 4. *& de linea legal. d. art.* 115. *n.* 11.

Exceptio autem hæc excussionis, modo superius tradito 37
considerata, quando altiorem requirit indaginem, & in promptu liquidari non potest, seu imo incontinenti probari, in plurimis casibus non admittitur, veluti quando in instrumento adest obligatio cameralis, vel clausola constituti, in causis summariis, & quæ summarie, & de plano, sola veritate facti inspecta tractantur, quæ videre poteris penes Doctores citatos a d. Bonden. Urceol. Scoppa, Luca, & Rodoet. *d. cons.* 29. ipsos consule.

In multis pariter casibus habetur ipsa pro facta, & necessa- 38
ria non est ipsa excussio, videlicet quando a debitore principali facta est cessio bonorum, & ab eo formatur concursus creditorum, vel illius bona sunt extra Provinciam in longinquis partibus, aut intricata, ac debitis involuta, seu est ipse debitor difficilis conventionis, ac exactionis, seu a notorio non solvendo, ac decoctus, vel in libris æstimi non reperiuntur aliqua illius bona descripta, & aliis casibus quos tradunt Doctores, quos citant Pegas, *resolut. forens. cap.* 3. *a num.* 361. Merlin. *observ.* 86. *numer.* 1. *& seqq.* Marotta, *discept. forens. cap.* 28. *a num.* 7. Berlich. *dict. conclus.* 24. *per tot.* Maldonad. ad Molinam, *de Primogen. Hispan. ad lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 31. ubi decisum in Supremo Castellæ tradit Urceol. *consultat.* 2. *n.* 16. *& seqq.* Cancer. *variar.* 2. *cap.* 5. *a n.* 292. Salgad. *in labyr. credit. part.* 1. *cap.* 23. *a num.* 1. *fereque per tot. & p.* 2. *cap.* 5. *numer.* 30. *& seqq.* Cyriac. *controv.* 327. *a numer.* 69. *ad* 81. Larrea, *allegatio. fiscal.* 26. *numer.* 14. *& seqq.* Olea, *de cess. jur. tit.* 7. *quæst.* 3. *numer.* 38. Nogverol. *allegatio.* 2. *a num.* 11. Carleval. *de judic. tit.* 3. *disp.* 18. *num.* 2. Aylon.

ad

ad Gomez, *part.* 2. *c.* 12. *num.* 15. *vers. de excussione autem*, *&c.* Rota, *recent. par.* 18. *tom.* 1. *dec.* 197. n. 8. *&* *dec.* 229. *n.* 5. *par.* 19. Eminen. de Luca, *de donationib. disc.* 45. *n.* 10. & pluribus citatis Antun. Portugal. *de donatio. Reg. tom.* 2. *par.* 3. *c.* 38. n. 38. Moder. Castald. *consult.* 134. *n.* 5. Boler. *de decoct. tit.* 5. *q.* 17. *nu.* 26. novissime Altimar, *de nullitat.* *p.* 2. *rubr.* 13. *q.* 19. *a nu.* 28. ubi latissime Benekendor. ad Seraphin. *de privil. juramen. in addit. ad privileg.* 88. *per tot.* Bonden, *collucit. legal.* 62 *nu.* 36. *& seqq.* Chiroch. *discept.* 66. *a num.* 52. apud quos, & ab eis citatos reperies tractarum, quando locum non habeat excussio, eos consule.

39 Fidejussori autem neganti se fidejussisse, in pœnam mendacii hoc beneficium, & exceptionem excussionis denegari, citatis Hering. Carocc. Gallerat. Thesaur. & Hodiern. tradunt Olea *de cess. jur. tit.* 5. *q.* 3. *n.* 29. Benekendor. ad Seraphin. *de privil. juram. ad privil.* 152. *n.* 8. Pegas, *resol. for. cap.* 3. *n.* 498. *&* 505. Berlich. *d. concl.* 24. *nu.* 91. novissime Pilaja, *dec. canon. tom.* 2. *dec.* 10. *de consib. petitio* 9. *n.* 12. *in fin.*

40 Requisita autem, quæ inspecto jure nostro statutario requiruntur, ut legitime excussio facta dicatur, tradit *Constit.* 10. *tit. de execucio de censals*, & quæ de jure communi requirantur, tradunt Doctores citati a Bonden. *dict. collucit. legal.* 49. *n.* 110. Ayllon ad Gomez, *d. c.* 13. *n.* 15. *d. vers. De excussione autem*, *&c.* Modern. Palma, *d. alleg.* 44. n. 25. *&* 26. Cancer. *var.* 2. *d. c.* 5. *n.* 190.

41 Ex dictis autem *supra nu.* 22. *in fin.* dimanat, quod dominium directum in favorem Ecclesiæ in antiquis ultra centum annos probatur ex unica recognitione, Guid. Pap. *decis.* 272. & ibi Ranchin. Menoch. *cons.* 409. *nu.* 8. 9. *&* 15. & conducunt Cravet. citatus a Peguer. *dec.* 141. *nu.* 2. *in fin.* Fab. *in Cod. lib.* 4. *tit. de jur. emphyteut. def.* 42. Cavalcan. Menoch. Burg. Marc. quos citat Capon. *contr. for. contr.* 33. *n.* 15. *& seqq.* Cancer. *var.* 1. *c.* 11. n. 45. & alii, quos novissime citat Altimar. *in observ. ad cons.* 30. *libr.* 3. Ravit. *a num.* 38. maxime *nu.* 39. ubi latissime de probatione directi dominii, Novar. *de privil. miserabil. person. priv.* 8. *nu.* 6. Tondut. *resol. civil. c.* 181. *nu.* 3. 11. 12. *& fin.* Castill. *dec.* 62. *tom.* 1. & fuit ita decisum in Regio nostro Senatu referente Magnifico Josepho Aleny Regio Senatore in causa Jacobi Duran Præcentoris Ecclesiæ Sedis Vici contra Clementiam Solanell. viduam, Actuario Texidor, quæ in causa supplicationis, *die* 17. *Octobris* 1671. fuit confirmata referente Nobili Michaele de Cortiada, tunc Regio Senatore, nunc Meritissimo Regente Regiam Cancellariam, non obstantibus doctrinis Menoch. *cons.* 708. *num.* 30. & Hordiero. ad Surd. *dec.* 10. quia sunt intelligendi de moderna recognitione: tamen istam resolutionem nostri Regii Senatus reddunt rationes, & auctoritates Marin. *resol.* 102. & Rodoer. ad d. Marin. Noguerol. & alii citati a d. Altimar. *ubi supr.* difficilem imo non tenendam deducunt, etiam favore Ecclesiæ non extante aliquo adminiculo, quavis antiquitate temporis mediante, ipsaque difficultas, & opinio istorum augentur ex traditis per Barra. *controv.* 17. *num.* 4. *& seqq.* & per Modern. Pacion. *de locat. & conduct. cap.* 27. *nu.* 74. ubi tradit locationem etiam si antiquam non probare dominium locatoris, cum possit quis locare rem, cujus dominium non habet, sicut pariter possit quis recognoscere tenere pro alio rem, cujus nullum habet dominium, nec jus radicatum, aut titulum legitimum ad præfatam confessionem faciendam, remque confessatam præfato dominio directo supponendam, quæ omnia sunt valde attendenda, & super ea cogita: ego sane ubi controversia esset cum tertio a recognoscente causam non habente, & ita non esset cum ipso recognoscente, ejusque hærede, ac successore, in capienda resolutione difficilem me redderem.

42 Prædicta sane tradunt procedere etiam contra tertium a recognoscente causam non habentem, si tamen concurrat præfata temporis antiquitas, recognitioque sit facta favore Ecclesiæ, licet absentis, si tamen Notarius acceptaverit pro ea, Ripoll. *var. c.* 7. *a n.* 1. *ad* 8. Tondut *q. civil. d. cap.* 181. n. 4. *&* 8. pro ut ita declaravit Regius noster Senatus *die* 8. *Aprilis* 1682. referente Magnifico Raphaele Nabona Regio Senatore, in causa Antonii Pauli Sentena Presbyteri Decani Sedis Barcinonæ, contra Nobilem Ludovicam Vadell viduam & Felicem eius filium, Actuario Texidor: sicut probatur per titulum emptionis in antiquis, etiam contra tertium, ut a contrario sensu ex Paltell. & Cyriac. tradit Conciol. *noster allegatio.* 24. n. 18. Ego sane adminiculo aliquo non existente, in difficultate ponderata numero præcedenti permanerem, tu tamen rationes, & auctoritates dictorum Doctorum perpenda, & examina.

Scias tandem quod conventus hypothecaria, quod solvat, 43
aut deserat, si elegerit caput deserendi, ut sententiæ pareat, potest postea offerre pecuniam, & vindicare rem, quam deseruerat, fructibus etiam in sortem computatis in eo, quod excedunt Felician. *de censib. to.* 2. *lib.* 3. *c.* 4. *n.* 20. Posth. *de subhast. insp.* 17. *n.* 1. 64. *&* 68. novissima Pilaja. *dec. canon. lib.* 2. *de censib. peti.* 9. *n.* 35. Carleval. Marin. & alii, quos novissime citat Brilla, *ad consuetud. Neapol. tit.* 24. *c.* 5. *n.* 116. quia præsumitur tradidisse jure, seu loco pignoris, non insolutum Posth. *d. insp.* 17. *nu.* 12. Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *præsum.* 93. *n.* 1. *tom.* 1. & conducunt a me tradita, *supr. hoc lib.* 2. *rubr.* 19. *nu.* 48. fuit que ita decisum in Regio nostro Senatu die 23. Februarii 1682. referente Magnifico Michaele Joanne de Tavarner Regio Senator in causa Petri Nadal juvenis lignifabri ex una, & Andreæ Oliver, & Joannis Spelc agricolarum Barcinonæ partibus ex altera, Scriba Ras.

Pariterque nota, quod conventus, & condemnatus in actio- 44
ne hypothecaria ad solvendum, aut deserendum, si habuerit credita, aut super re hypothecata ab eo possessa meliorationes, competit ei pro ipsis dictæ rei retentio soluto pretio, seu valore præfatæ rei, propter quam fuit condemnatus, habito respectu ad tempus, quo emit, seu melioravit, & non condemnationis, Bontanel. *de clauf.* 4. *gloss.* 18. *part.* 2. n. 90. Salgad. *in labyr. credit. par.* 1. *c.* 11. *n.* 90. *& seqq.* Eminent. de Luca *de credito. discurs.* 24. *n.* 18. *&* 19. *& disc.* 54. *n.* 7. *& sequent.* Carol. Anton. de Luca, ad Vincen. de Franc. *ad dec.* 38. *nu.* 4. Faria ad Covarruv. *lib.* 1. *c.* 8. *nu.* 7. Rodoer ad Mario. *ad c.* 155. *num.* 14. *&* 15. *& ad cap.* 219. *nu.* 9. Pilaja. *d. dec.* 10. *peti.* 9. *nu.* 50. novissime Borgia, *investigat.*
contr. Fabr. *tom* 1. *lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 12. quæ doctrina est in- 45
telligenda, quoties valor rei hypothecatæ, non ex solo temporis beneficio, ac cursu, & sic intrinsecus, sed extrinsecus, & ex industria, aut facto possessoris fuerit actus, nam si ex temporis occasione, sicque intrinsece valor rei fuerit auctus, tunc est solvendus valor de tempore, quo offert parere sententiæ ductus melioramentis, Salgad. *d. c.* 21. *nu.* 92. *in fin.* Emin. Luca, *de legitim. & detract. disc.* 35. *num.* 43. Carol. Anton. de Luca, ad Vincen. de Franch. *obser. ad d. dec.* 38. n. 5. Tondut. *resol. civil. c.* 101. *n.* 3. Faria ad Covarruv. *d. c.* 8. *n.* 8. 9. *&* 16. Marin. *resol.* 219. *n.* 20. *lib.* 1. Merlin. *de pignorib. lib.* 2. *tit.* 2. *q.* 69. *n.* 7. *& lib.* 4. *q.* 8. *n.* 1. *& seq. & lib.* 1. *q.* 43. *& lib.* 4. *tit.* 5. *q.* 197. *per tot.* Garzia, *de expens. c.* 18. *n.* 78. Arias de Mesa, *var. resol. lib.* 1. *c.* 49. n. 1. 3. 20. *& seqq.* Cyriac. & alii, quos citat Urceol. *consult.* 24. *n.* 18. Ubi hanc tradit receptam opinionem, juxta quam fuit decisum in nostro Regio Senatu referente Magnifico Joanne de Colomer Regio Senatore die 7. Aprilis 1682. in causa Eulaliæ Macip. & Segura uxoris Salvi Macipaurt, & argenti Fabri Civis Barcinonæ, contra Petrum Llorell Notarium, Scriba Petro Collell, & iterum die 21. Junii 1683. referente Magnifico Josepho Pastor Regio Senatore in favorem Administratorum causæ piæ fundatæ per Joannem Tornet contra Franciscum Lado Mercatorem, Scriba Abrell.

Non tamen ultime dicta procedunt in casu tradito a DD. 46
a me *hoc lib.* 2. *rub.* 19. n. 50. citatis, videlicet quando secundus creditor offert creditori anteriori possidenti rem hypothecatam, pariterque in retrahente virtute retractus conventionalis, aut legalis rem melioratam, quia in his casibus attendendus est valor antiquus, licet intrinsece auctus, cum augmentum præfatum intrinsecum, ac cursu temporis eventum, cedat commodo possessoris, Urceol. *d. consult.* 24. n. 12. *& seqq.* Eminen. de Luca, *de empt. & vendit. disc.* 32. *num.* 12. *&* 17. Pilaja. *ubi supra nu.* 53. cui opinioni propter rationes ab ipsis consideratas uti æquas, ac justas, me subscribo.

Pro certo, & juxta magis communem sententiam tene, 47
quod possessor rei hypothecatæ, si conveniatur, dimittendo rem eximit se ab onere, quod ab eo petebatur ratione talis rei, absque obligatione solvendi fructus per eum bona fide perceptos, Gallerat. Cancer. Galeot. Donel. Surd. Olea, & alii quos citat Pilaja. *d. dec.* 12. *de censib. petit.* 8. *num.* 54. *&*
petit. 9. *nu.* 31. Pegas, *resol. for. cap.* 10. *nu.* 51. *& seqq.* Prout 48
ita liberatur possidens rem emphyteuticariam a decursis dimittendo ipsam rem ab eo bona fide uti allodialem possessam, ut cum Cancer. & aliis tenet Giurb. *obser.* 7. *n.* 2. *& seqq.*

DE EXECUTIONE PRIVATÆ SCRIPTURÆ. *Rubrica XXXII.*

SI quis manu propria Scripturam fecerit, vel ab alio factam subscripserit, in qua confiteatur se debitorem alicujus ex quacumque Causa, seu aliter Partes inter se convenerint, talis Scriptura valeat, & habeat vim publici Instrumenti: Et si per Creditorem fuerit in judicio producta, Judex ad ejus instantiam, cogat debitorem Jurejurando per eum, sive Actuarium deferendo, ad recognoscendum, an ipsius manu scripta, vel subscripta sit, & contenta in ea vera sint, & si Confessus fuerit, sive eo negante per duos Testes idoneos subscriptos, vel non subscriptos probatum fuerit, quod viderint dictum Debitorem dictam Scripturam facere, aut subscribere, sive contenta in ea vera esse, paratam habeat executionem contra Debitorem: Et si Debitor convictus fuerit de Mendacio, condemnetur in duplum, Dimidium Pœnæ Cameræ Ducali, Residuum vero Parti applicandum. Eamdem executionem mereatur, si talis Scriptura manu Tertii scripta sit, & duobus, vel tribus Testibus notata, & ab ipsis recognita, vel per Comparationem litterarum legitime factam, cum aliis adminiculis comprobata, etiam si per Debitorem recognita non fuerit. Prout etiam eamdem executionem mereatur, si Debitor in respondendo, seu in non recognoscendo contumax sit.

SUM-

SUMMARIUM.

1 Statutum de executione scripturæ privatæ est ordinatorium.
2 Scriptura privata est, quæ fit a non persona publica.
3 Scriptura privata distinguitur in apocham, antapocham, & singrapham.
Apocha est, per quam creditor facit receptum debitori, n. 4.
Singrapha est, quæ a pluribus, qui in alicujus rei fidem paciscuntur, scripta est, n. 5.
Antapocha est, quæ fit per debitorem creditori de debito, n. 6.
7 Statutum compellens ad recognoscendam propriam scripturam procedit etiam in scriptura manu tertii confecta de illius ordine.
8 Scripturam ad recognoscendum cogitur quis mulcta indicta, & captis pignoribus.
Etiam si scriptura sit alterius, puta Patris, Domini, & simil. num. 9.
10 Scriptura habetur pro recognita, si Judex pronunciat illam pro recognita.
Et a dicto decreto Judicis non datur appellatio, n. 11. & 28.
Bene tamen causa ea post auditur, nu. 29.
Nec nullitas allegari potest, n. 30.
12 Scriptura privata semper potest recognosci, si non fuit oppositum.
Imo si pars non opponat, non requiratur recognitio, n. 13.
14 Subscribens scripturam privatam tenetur ad omnia in ea contenta.
15 Scriptura privata recognoscitur per testes descriptos, & qui viderunt illam scribere.
Vel per testes habentes notam manum cum adminiculis, num. 16. & 47.
Quæ non habent locum in scriptura, quæ fieri solet parte absente, num. 17.
18 Apocha manu tertii scripta quomodo sit recognoscenda, remissive.
Et tunc etiam requiritur probatio mandati dati ad scribendum, num. 43.
19 Statutum imponens pœnam dupli neganti scripturam propriam concordat cum jure communi.
Quæ pœna non habet locum, si fiat negatio per errorem, & sine dolo, num. 20.
Et si negatio sit revocata ante litem contestatam, nu. 21.
22 Comparatio litterarum quomodo fiat, & quæ requirantur, remissive, & num. 44.
Est fienda cum scripturis certis, & indubitatis, n. 45.
Et ea admittitur in subsidium, n. 46.
23 Scriptura recognita probat, licet recognoscens neget contenta in ea esse vera.
24 Scriptura privata non retrotrahitur quoad hypothecam in damnum tertii.
Cum hypotheca in scriptura privata oriatur a die recognitionis, num. 25.
Bene tamen in præjudicio recognoscentis, seu illius hæredum, num. 49.
Et etiam in præjudicio tertii, si suspicio antidatæ est sublata, num. 50.
An autem ut dicta hypotheca valeat, requiratur recognitio omnium testium, seu sufficiat duorum, n. 48.
26 Scriptura privata habens vim publici instrumenti quando concurrat cum instrumento.
27 Scriptura privata in Cathalonia non habet executionem paratam, nec de jure communi.
31 Minor non restituitur in integrum adversus recognitionem scripturæ.
Nec ad id curatore indiget, n. 32.
33 Recognitio privatæ scripturæ facta absque partis citatione est nulla.
Non tamen ut executionem habeat, requiritur causæ cognitio, num. 34.
Bene tamen requiritur vocatio partis recognoscere debentis, num. 35.
36 Scriptura privata licet recognita, ut executionem habeat, requiritur, quod de debiti causa appareat.
Et ut obliget quod de animo deliberato constet, n. 37.
38 Scriptura privata, ut recognita dicatur, sufficit, quod testes deponant de ea, licet non deponant de substantia debiti.
39 Scriptura privata recognitione non indiget, quando a partibus tradita est Notario, & instrumentum conficitur.
40 Via executiva tributa scripturæ privatæ recognitæ est præscriptibilis, & a quo die.
Maxime favore debitoris, n. 41.
42 Scriptura privata, ut probet in judicio, debet esse recognita.
51 Recognitio qualificata an sufficiat ad executionem scripturæ privatæ tribuendam.
52 Recognitio an sit apponenda a parte, ut nullitatem causet, & quando.
53 Recognitio facta per testes, aut per comparationem litterarum, non præstat viam executivam.

ANNOTATIO.

1 Supradictum statutum de execut. privat. script. est ordinatorium, non autem decisorium, Fenzon. ad statut. Urb. *lib.* 1. *c.* 83. *n.* 6. Rota, *apud Mareh. de commiss. p.* 2. *dec.* 2. quam refert Fenzon. *ubi supra*. Et illud dans executionem scripturæ privatæ recognitæ laudabile appellat Galles. *de oblig. cam. qu.* 27. *nu.* 12. & illud esse validum not. Cæphal. *cons.* 45. *n.* 33. *vol.* 3. & Genua *de script. priv. q.* 4. *nu.* 44. & *num.* 204.

Scriptura autem privata dicitur, quæ fit a non publica persona, & per se non habet auctoritatem, nisi adversarius illam confiteatur, vel nisi per comparationem alterius scripturæ, subscriptione ipsius adversarii, & testium, qui subscripserunt, probetur contrarium, ut not. Innoc. *in c.* 1. *n.* 3. *de fide instrum.* Rebuff. *de chirog. & cedul. recog. n.* 2. & Genua, *de script. priv. lib.* 1. *q.* 1. *nu.* 3. & *seqq.* ubi alias adducit ejusdem scripturæ privatæ descriptiones, & illa dividitur in tres species, nempe in Apocham, Antapocham, & Singrapham, & illam continere etiam librum rationum, & Epistolam notant Bart. Jas. Caccialup. Curt. Lanfr. Purpur. & communiter Doctores, *in l. admonendi* 31. *de jurejur.* & post Genua Scacc. Mascar. & Rebuff. per eum relatos scribit Gait. *de credit. c.* 2. *tit.* 8. *n.* 2593. 2 3

Apocha dicitur alio nomine apodissa, quæ proprie dicitur receptio debiti facta per creditorem debitori, Fenzon. *in dict. c.* 83. *n.* 4. Genua, *de script. priv. lib.* 1. *qu.* 2. *n.* 2. Gait. *de credit. d. c.* 2. *tit.* 8. *n.* 2594. Singrapha vero dicitur illa, quæ a pluribus, qui in alicujus rei fidem paciscuntur, scripta est, Genua, *de script. privat. d. q.* 2. *n.* 4. Gait. *in d. c.* 2. *tit.* 8. *n.* 2596. Antapocha vero est proprie illa, quæ fit per debitorem creditori de debito, quæ proprie appellatur schedula, seu Chirographum, quia in eo debitor se obligat creditori, Ripa & alii relati per Genua, *in d. q.* 2. *n.* 3. Gait. *in d. tit.* 8. *num.* 2595. Et de d. antapocha loquitur statutum nostrum in princ. & advertit Fenzon. ad stat. Urb. *lib.* 1. *c.* 83. *n.* 3. 4 5 6

Statutum autem prædictum compellens ad recognoscendam propriam scripturam habet etiam locum in scriptura manu tertii confecta, de illius ordine conscripta Felin. *in cap. cum causam* 13. *de sent. & re judic.* Card. Tusch. *pract. concl. litter. S. concl.* 640. *n.* 1. quos refert, & sequitur Posth. *de manut. obser.* 98. *n.* 10. *in fin.* Et ad recognoscendam scripturam quis cogi potest mulcta indicta, & captis pignoribus, Fenzon. ad stat. Urb. *d. c.* 84. *n.* 19. Luc. Præt. *in pract. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 5. & Posth. *d. obser.* 98. *n.* 9. ubi recenset etiam alios modos, & quia potest cogi ad recognoscendam scripturam alienam, puta Dominus scripturam, seu litteras Institutoris, filius litteras Patris, hæres litteras defuncti, & uxor litteras viri, Bursat. *cons.* 39. *n.* 23. Borgn. *dec.* 27. *n.* 55. *de contrac.* & Posth. *d. obser.* 98. *n.* 9. *in fin.* Pract. Ridolph. *p.* 1. *c.* 2. *n.* 211. Adden. ad Capyc. Latro *dec.* 55. *n.* 2. 7 8 9

Scriptura autem privata habetur pro recognita, si Judex in contumacia illam non recognoscentis pronunciat, illam haberi pro recognita, ut docent Posth. *d. observ.* 98. *n.* 9. Scacc. *de judic. lib.* 2. *c.* 11. *nu.* 1055. Gail. *obser.* 80. *nu.* 6. *lib.* 1. & Cor. apud Bichium, *dec.* 501. *n.* 2. *tom.* 2. A decreto vero Judicis mandante scripturam recognosci non datur appellatio, cum illa non gravet, Fenzon. ad stat. Urb. *d. c.* 84. *nu.* 22. & *seqq.* Posth. *d. obser.* 98. *num.* 9. 10 11

Et scriptura privata semper potest recognosci etiam post conclusum in causa, si tamen ante non fuit oppositum, alias secus, Costa, *de retrotrac. c.* 8. *ratio* 6. *n.* 9. & 10. Genua, *de script. privat. lib.* 1. *q.* 4. *n.* 231. Fenzon. *in d. cap.* 84. *n.* 1. & 2. & *seqq.* Ita ut si pars non opponat, non sit necesse recognosci, Posth. *in d. observ.* 98. *in princ.* Fenzon. *ubi supra*, ubi quærit, an requiratur oppositio specialis, vel generalis, ut ibi per eum. Maxime si habeat adminiculum veritatis, Gratian. *discept. foren. c.* 554. *n.* 35. & *c.* 570. *n.* 29. *p.* 3. Posth. *de obser.* 98. *n.* 17. Rota apud eum, *dec.* 53. *n.* 2. & 3. 12 13

Subscribens autem se in scriptura privata dicitur obligatus ad omnia in illa contenta, etiam si careat testibus, Surd. *cons.* 61. *nu.* 31. *lib.* 1. Fenzon. ad stat. Urb. *c.* 83. *num.* 16. Card. Mantic. *dec.* 321. *num.* 4. 14

Scriptura vero, de qua in hoc statuto, si negetur per debitorem, recognosci potest per testes in ea descriptos, vel qui viderunt apocham scribere, quod est etiam conforme dispositioni juris communis, quo testes recognoscentes apocham debent vidisse illam scribere, ut post Aret. Alex. Gram. Vestra. & Grava. per eum adductos firmat Fenzon. ad stat. Urb. *d. cap.* 84. *n.* 10. Genua, *de script. priv. lib.* 2. *de apoc. manu. debit. confec. n.* 202. & *nu.* 214. & *seqq.* Grat. *discept. for. c.* 710. *num.* 9. *p.* 4. plene Andreol. *contr.* 78. *in princip.* Licet si testes sint duo, probent cum adminiculis dicentes habere notam manum, Cyriac. *contr.* 272. *n.* 5. Rota apud Gregor. XV. *dec.* 389. *n.* 2. & ibi Adden. & apud Cenc. *de cens. dec.* 427. *n.* 4. & 7. Si vero sit unicus testis, adminicula nihil faciunt, Rota apud Greg. XV. *ubi supra*, & *dec.* 234. *p.* 2. *rec.* Quæ tamen non habent locum in scriptura privata, quæ fieri solet parte absente, ut in epistola, Fenz. *in d. c.* 84. *n.* 11. ubi admittit comparationem litterarum, Andreol. *d. contr.* 78. *n.* 2. Rota in Viterbien. *census* 7. *Junii* 1638. coram R. P. D. Verospio, §. *nec obstare*, &c. Et in ea, quæ solet fieri sine testibus, puta in quietatione, ut auctoritate Rotæ probavi supra *rubr.* 29. *in fin.* 15 16 17

Quomodo vero sit recognoscenda apocha manu tertii conscripta, si adsint in ea testes, late docent Genua *de script. privata, lib.* 2. *in titul. de apoc. manu tertii conscript. fere per tot.* & Gait. *de credit. c.* 2. *tit.* 8. *fere per tot.* ipsos consulas. 18

Dum vero statutum imponit pœnam dupli neganti scripturam propriam concordat cum *auth. contra qui propriam*, & cum ibi not. per Doctores communiter, *C. de non numer. pecun.* & tradunt Fenzon *ad stat. Urb. dict. cap.* 83. *n.* 24. & ante eum Asin. *in pract.* §. 17. *cap.* 2. *in fin.* Nisi tamen negatio esset facta per errorem, sine dolo, & lata culpa Gabr. *commun. conclus. de acqu. possess. conclus.* 5. *n.* 26. Carpan. *ad stat. Mediol. lib.* 1. *c.* 84. *num.* 25. 19 20

num. 25. *&* 26. & Fenzon. *ad statut. Urb. c.* 69. *n.* 4. *&* 5.
21 Et quando negatio fuit revocata ante litis contestationem, vel
antequam negans sit convictus de mendacio, ut probant Gabr.
Carpan. & Fenzon. in locis proxime adductis.
22 Comparatio autem litterarum, de qua in hoc statuto, quo-
modo fiat, & quae requirantur ad illius validitatem, latedo-
cent Genna *de script. priv. lib.* 2. *de apocha manu. deb. conscrip.*
nu. 25. *& plur. seqq.* & Gait. *de cred. cap.* 2. *tit.* 8. *n.* 2808.
& plur. sequent.
23 Scriptura privata per aliquem recognita pro sua probac con-
tra eum, licet in recognitione dixerit, illam non continere
veritatem, ut tradunt Cyriac. *controv.* 365. *n.* 9. *& cont.*465.
n. 1. Genua *de script. privat. lib.* 1. *q.* 4. *n.* 86. *& seqq.* ple-
ne comprobans licet possit probari, illam non continere ve-
ritatem, ut probant Cyriac. & Genua loco citato, ubi plu-
res dat concordantes.
24 Scriptura tamen privata si producatur, & debitor illam re-
cognoscat, dicta recognitio non retrotrahitur in praejudicium
tertii habentis medio tempore hypothecam, licet operetur con-
tra ipsum debitorem, Gratian. *discept. forens. c.* 501. *nu.* 14.
p. 3. & ibi Addi. *in fin. lib.* ubi hoc declarat non habere lo-
cum, quando dicta scriptura esset trino teste munita, *& c.*873.
nu. 18. *p.* 5. Posth. *resol.* 219. *nu.* 4. Fenzon. *ad stat. Urb. dict.*
cap. 84. *in fin.* Cum hypotheca in scriptura privata oriatur a
25 die recognitionis, & non antea, ut not. Doctores supradi-
cti, & Genna *de scriptura privata lib.* 9. *quaest.* 4. *numer.* 116.
ubi dicit, hoc procedere, si creditor habeat causam a debi-
tore, secus si dicta scriptura sit trino teste notata, ut ibi per
eum, in quibus terminis loquitur Gait. *de credit. cap.* 2. *tit.*8.
numer. 3171.
26 Scriptura vero privata quando vigore Statuti habet vim pu-
blici Instrumenti, quod concurrat cum Instrumento, licet illa
non sit trino teste notata post Socc. n. Bald. & Gabriel. per
eum adductos firmat Genna *de scriptur. privat. libr.* 1. *in sec.*
concl. ex lege scripturae, Cod. qui potior. in pignor. num. 28. bene
comprobans.

A D D I T I O.

27 STatutaria aliqua dispositio non adest in hac nostra Provin-
cia Cathaloniae tribuens executionem paratam privatis scri-
pturis, etiam recognitis, sed in ipsis ordinarie proceditur,
ex quo inspecto jure communi ipsis talis executio secundum
magis commnnem opinionem non tribuitur, Vela *disert.* 23.
n. 7. Mascard Gratian. Scacc. Acosta, Gait. Genna, & alii,
quos citat Modern Manfrell. ad Capyc. Latr. *observat.* 111.
num. 22. Brella *ad consuetud. Neap. tit.* 56. *cap.* 3. *nu.* 45. quic-
quid teneant Doctores citati a dict. Vela *ibid. num.* 1. *& seqq.*
& tradat Modern. Palma Nepos *allegatio.* 88. *nu.* 5. *&* 2. &
ita breviter me expediam.
28 A mandato autem de recognoscendo propriam scripturam,
seu imo a declaratione quod habeatur pro recognita facta in
contumaciam, certum est, ut tradit noster Conciol. *hic n.* 91.
non admitti appellationem quoad effectum suspensivum, Man-
frell. ad Capyc. Latr. *observat.* 55. *num.* 13. Altimar. *de nullit.*
rubr. 5. *qu.* 35. *n.* 4. Vela *disert.* 22 *per tot.* videndi Eminen.
de Luca *de judic. discur.* 42. *num.* 25. *Vers. Ex eodem, &c.* Gait.
citat. a Severin. *in addit. ad dec.* 373. Sanfelic. *pag. mihi* 228.
vers. A praecepto, &c. & hoc ea ratione, quia non gravatur
citatus, cum de suo facto interrogetur, Gait. *de credito. c.* 2.
tit. 8. *num.* 3028. *& seqq.* Bene tamen, recognitione facta in
29 contumaciam, auditur reus, Hodiern. Rocc. Mansor. citati
a Modern. Carol. Anton. de Luca ad Vincent. de Franch.
observ. 502. *num.* 2. *in fin.*
30 Et non solum, non potest appellari a dicto praecepto de re-
cognoscendo, sed nec potest opponi nullitas ex defectu juris-
dictionis, puta, quod praeceptum de recognoscendo sit factum
a Judice incompetente, Caravit. Petr. Franch. Thor. Mus-
catel. Mele Rovit. & Viscont. citati a dict. Altimar. *d. q.*35.
nu. 5. Chokier. *de jurisdict. in exempt. tom.* 1. *part.* 2. *qu.* 45.
nu. 104. Nec minor etiam beneficio restitutionis in integrum
31 admittitur ad revocandum confessionem super ipsa recognitio-
ne factam, Cala *de restitutio. in integr. cap.* 2. *n.* 15. Altimar.
32 *de nullitatib. rubr.* 11. *q.* 5. *n.* 64. & ita curatore non indi-
get ad praedictam recognitionem faciendam, Altimar. *dict.*
numer. 64.
33 Recognitio scripturae privatae facta absque partis citatione
est nulla, & nulliter facta, Rota *dec.* 263. *n.* 18. *p.* 19. *rec.*
& dec. 292. *nu.* 2. *ead. p.* 19. Modern. Palma Nepos *dict. al-*
legatio, 88. *num.* 19. Hunnl. *Encycloped. jur. p.* 2. *tit.* 18. *c.* 3.
nu. 3. Modern. Carol. Ant. de Luca ad Vincen. de Franch.
dict. observ. 502. *num.* 3. *&* 4. Severin. *in dict. addit. ad dict.*
decis. 373. Sanfelicii *per tot. maxime pag. mihi* 227. Ciarlin.
controv. 233. *num.* 19. *& seqq.* Pegas *resolut. forens. cap.* 51. *a*
nu. 30. Merlin. *observ. forens.* 136. *nu.* 9. Thom. Velasch. *al-*
legatio. 76. *n.* 68. licet ad obtinendam executionem juxta no-
34 strum statutum, causae cognitionem non requiri tradat Vela
disert. 23. *n.* 11. *& seqq.* Utcumque tamen sit, certum est,
35 requiri vocationem partis recognoscere debentis, seu procu-
ratoris specialis ad id deputati; ex quo aliter recognitio fun-
data in confessione partis fieri nequiret, & ut pro recognita
contra contumacem haberi possit, requiritur praecessisse cita-
tionem personalem, seu imo multiplicatam domi factam Carol.
Anton. de Luca ad Vincent. de Franch. *dict. observat.* 502.
Conciol. ad Statut. Eugubii.

dict. num. 3. *& seqq.* Pegas *resolut. forens. cap.* 1. *numer.* 7. *&*
sequent.
Ipsa sane scriptura privata, cujus instatur executio, & sic 36
ita recognita, debet continere causam debiti, aliter ipsi non
tribuitur executio decreta per nostrum statutum Rodoer. ad
Marin. *observ.* 78. *n.* 1. *& seqq.* praecipue *n* 7. Vela *disert* 25.
n. 6. *& seqq.* Pegas *resol. forens. dict. c.* 1. *nu.* 6. ubi plures
citat, & in terminis statuti *n.* 5. contrarium decisum tradit
Hermosill. Olea Tondut. Ciarlin. Vela, & alii quos citat Va-
leron. *de transact. tit.* 1. *qu.* 5. *num.* 4. Fragos *de regim. Reip.*
Christian. p. 1. *lib.* 5. *disp.* 12. *n.*402. *vers. Sed quid dicendum,*
&c. & ut obliget confitentem, necesse est, quod ex propo- 37
sito, & deliberato animo sit conscripta, clare, & explicite
certam, ac liquidam promissionem continendo, Urceol. *de*
transact. q. 60. *n.* 44. *vers. Rursus, &c.* Vela *disert.* 24. *n.* 1.
& fere per tot.
Pariter pro legitime recognita habetur, licet testes de sub- 38
stantia debiti in scriptura contenti non deponant, sed solum
de scriptura, scilicet quod ipsis praesentibus fuit a debitore
scripta, aut subscripta, Tapia, Casar. citati a dict. Carol.
Ant. de Luca *d. observ.* 502. *nu.* 5. & ad ista vide Doctores
citatos per Pegas *resol. forens. d. c.* 1. *a n.* 87. praecipue *nu.* 90.
ubi tradit cui incumbit probare scientiam, aut ignorantiam
rerum contentarum in scriptura.
Scripturae autem privatae, manus, seu subscriptionis, illius 39
recognitio non est fienda, nec mandatum datum de ea scriben-
da est probandum, quando per ipsummet debitorem traditur
Notario, & de ipsa traditione in ipsis scripturis, seu aliter
continuatur instrumentum testibus munitum Josep. Altograd.
controv. 50. *n.* 30. Eminen. de Luca *de testam. discur.* 3. *n.* 6.
Via autem executiva tributa scripturae privatae, sic reco- 40
gnitae, certum est quod praescribitur, praescriptionemque istam
currere incipere a die recognitionis, non autem a die con-
fectae scripturae, Manfrell. ad Capyc. Latr. *d. observ.* 55. *n.*12.
Olea *de cess. jur. tit.* 1. *q.* 1. *n.* 77. *& seqq.* Vela *disert.* 26. *per*
tot. ubi latissime, licet ad beneficium debitoris, ad debitum 41
praescribendum currat a die confectae scripturae, Urceol. *consult.*
cap. 1. *num.* 59.
Non solum ut scripturis privatis via executiva tribuatur, 42
est necessaria recognitio, sed etiam ut eis fides in judicio, ac
in via ordinaria tribuatur, Urceol. *de transact. d. q.* 60. *n.* 40.
& consult. 1. *n.* 54. ubi de scriptura dotali, & citatis Fontan.
& aliis Bonden. *collect. legal.* 7. *n.* 17. *& seqq.* maxime *nu.* 50.
ubi Gratian. Cyriac. Ciarlin. Thomat. Merlin. & alios citat,
& collect. 42 *n.* 5. Rubeus *resol. pract. de testament. cap.* 28. *per*
tot. Hunni. *d. part.* 2. *tit.* 18. *cap.* 3. *nu.* 1. *& seqq.* ubi tradit,
quae requirantur, ut legitime dicatur scriptura recognita, &
metipsa requisita tradit Vela *dissert.* 23. *& sequent.* non tamen
si pars tempore productionis nihil opponat, cum ex non op-
positione censeatur scriptura approbata, Merlin. *observ. forens.*
observ. 40. *num.* 33. *&* 35. Quando autem non est scripta, aut
subscripta propria manu, sed a tertia persona, non solum est
necessaria recognitio manus, sed etiam probatio mandati, seu 43
ordinis, aliter quam per dictum scribentis, hoc est ut testes
deponant scripturam fuisse scriptam a tali tertio, de partium
commissione, & voluntate, Urceol. *consult.* 9. *nu.* 10. *&* 11.
Thom. Valasc. *allegatio.* 76. *num.* 66. Saball. *resol.* 66. *nu.* 14.
& in summ. divers. tract. §. Assertio, n. 15. Leon. *praepar. judicior.*
praepar. 26. *num.* 35 *par.* 2. Cancer. *var.* 1. *cap.* 22. *num.* 4. Ci-
roch. *discept.* 75. *a n.* 9. Posth. *de manutenend. obser.* 98. *nu.* 18.
& ita Senatus noster referente Magnifico Josepho Aleny Re-
gio Senatore *die* 15. *Maii* 1680. in causa Francisci Collada,
contra Josephum Bosch Mercatorem cotiorum Barcinonae, Scri-
ba Antonio Fabra.
Recognitio autem, quae fit per comparationem litterarum, 44
uti periculosa, & fallax (ex quo multi inveniuntur, qui ma-
num alienam facile imitari, & exprimere queunt Hunni. *d.*
p. 2. *tit.* 18. *c.* 6. *n.* 2. Paris. Honded. Gratian. citati a Jos. Al-
tograd. *controv.* 16. *n.* 20 Quesada & Pilo *dissert.* 11. *num.* 1.
& seqq. Leon. *praepar. judicior. d. praepar.* 26. *n.* 15. *p.* 2. Escan-
no *de testament. cap.* 18. *nu* 31. *& sequent.* Laganar. *ad pragm.* 8.
Rovit. *de falsis litter. B. pag.* 237. Benekendor. ad Seraphin. *de*
privil. jurament. in addit. ad privileg. 172. *numer.* 1. *& sequent.*
Mucci. *quaest. forens. quaest.* 6. *num.* 9. *circa medium & num.* 10.
Actolin. *resolut. forens.* 70. *num.* 26. *& sequent.* Majorana *in op-*
poprau. crimin. libr. 3. *capit.* 3. *numer.* 107. *& sequent.*) debet
fieri cum scripturis certis, ac indubitatis, & certo ejus, 45
qui eam scripsisse dicitur, manu exaratis, Altimar. *ad libr.* 3.
consil. Rovit. *observat.* 51. *numer.* 17. ubi ponit requisita reco-
gnitionis hujus per comparationem, Eminentiss. de Luca *de*
judic. discurs. 29. *numer.* 41. *& de testament. discurs.* 26. *num.* 5.
Hunni. *dict. titul.* 18. *cap.* 6. *numer.* 3. *& sequent.* ubi per tot.
tradit, quae requirantur ad hanc recognitionem, Actolin. *dict.*
resolut. 70. *numer.* 12. Modern. Majorana *dict. cap.* 3. *a nu.* 90. 46
ubi late, Et ita solum admittitur in subsidium, & in scriptu-
ris, quae fieri non solent coram testibus, sed absente parte,
Fontanel. & alii, quos citat Merlin. *obser. forens. observ.* 140.
numer. 12. Actolin. *dict. observ.* 70. *numer.* 57. *&* 66. Altograd.
dict. controver. 16. *num.* 1. *& fere per tot.* ubi isto invenies ma-
teriam hanc digestam, & penes citatos per Altimar. *ad consil.*
Rovit. *libr.* 2. *observat.* 74. *numer.* 3 *& ad consil.* 51. *libr.* 3. *nu-*
mer. 2. *&* 3. ubi plura de recognitione privatae scripturae,
& de ea latissime agunt Doctores citati per Pegas *resolut. fo-*
rens. cap. 1. *num.* 143. Quesada, & Pilo *dissert.* 11. *per tot.* Ro-

ta *dec.* 292. *nu.* 3. *& seqq. p.* 19. *ver.* Rubeus *pract. resol. de*
testament. cap. 30. *& sequent. per tot.* ubi latissime Actolin. *dict.*
47 *resolut.* 70. *a num.* 18. 44. *&* 65. Recognoscunturque pariter
scripturæ privatæ per testes habentes notam manum, quæ
recognitio, una cum adminiculis, etiam in iis scripturis, quæ
præsente parte fieri solent, & in quibus testes regulariter
requiruntur, seu interveniunt, sufficit ad plenam fidem ipsis
adhibendam, ut citatis Fontanel. & aliis tenent Joseph. Al-
tograd. *d. controv.* 56. *num.* 38. *& seqq.* Matth. *de re crimin.*
contr. 28. *nu.* 67. *&* 68. Leon. *d. præsumpt. p.* 26. *nu.* 11. &
pluribus citatis Merlin. *d. observ.* 140. *nu.* 9. *&* 11. Actolin.
d. nu. 44. *&* 65. Majorana *d. c.* 3. *nu.* 109. *& seqq.* saltem
contra scribentem, ejusque hæredes, & successores.
48 Contra autem tertium ad inducendam hypothecam prælati-
vam, ut probent scripturæ privatæ contra eum, debent reco-
gnosci ab omnibus testibus, qui eas subscripserunt, licet, si
unus ex ipsis mortuus fuerit, sufficiat recognitio duorum vi-
ventium, qui testificent de eorum subscriptione, & defuncti,
ut de magis communi opinione tradunt Modern. Palma Ne-
pos *allegat.* 32. *n.* 47. Mansrell. ad Capyc. Latr. *d. observ.* 55.
n. 6. Scoppa ad Gratian. *observ.* 94. Carol. Ant. de Luca ad
Vincent. de Franch. *observ. ad decis.* 644. *num.* 5. *& fere per*
tot. & de hac hypotheca, & recognitione, Severin. *in addit.*
ad dec. 373. Sanfelicii *lib.* 3. *pag. mihi* 226. *vers. Talium reco-*
gnitionem, &c. & fere per tot. Et talis recognitio in præjudi-
cium recognoscentis, seu ejus successorum retrotrahitur ad
tempus confectionis scripturæ, ut tradit hic Conciol. noster
49 *numer.* 24. & latius tradunt Mansrell. ad Capyc. Latro *dict.*
observ. 55. *n.* 10. Urceol. *d. consult.* 5. *n.* 58. In præjudicium
autem tertii, si per testes facta fuerit, auditisque metipsis
50 creditoribus, retrotrahitur ad diem confectæ scripturæ, in
præjudicium eorum, ex quo suspicio de antidata remanet su-
blata, qua cessante, cessat differentia chirographarii, & in-
strumentarii creditoris, Mansrell. ad Capyc. Latr. *d. obser.* 55.
n. 11. Carol. Anton. de Luca ad Vincen. de Franch. *obser.* 95.
n. 47. *& observ. ad dec.* 644. *n.* 2. Severin. *in addit. ad dict.*
dec. 373. Sanfelicii *lib.* 4. *pag. mihi* 227. *vers. Hypotheca*, ubi
Gait. Cavaler. & Rot. Avenion. citat, novissime Brilla *ad*
consuetud. Neapol. tit. 26. *c.* 2. *n.* 55. *& seqq.* Ciroch. *discept.* 77.
num. 69. *& seqq.* Merlin. *observ. forens.* 25. *num.* 36. *& seqq.*
Eminen. de Luca *de credito, & debito discurs.* 33. *num.* 5. *in*
fin. non obstantibus DD. citatis per nostrum Conciol. *hic n.* 24.
& 25. & per dict. Mansrell. *ibid. numer.* 9. & per Urceol.
dict. 5. *nu.* 57. quia dicta eorum procedunt, quando ipsa sus-
picio non cessat, & non apparet de realitate temporis suppo-
sitionis bonorum, ad quod videas Quesada, & Pilo *contr.* 6.
num. 7. *& sequent.*
Recognitio autem qualificata quid operetur, & an quali- 51
tates ejusdem impediant executionem tributam ipsi scriptu-
ræ privatæ, tradunt Vela *dissert.* 24. *per tot.* maxime *nu.* 76.
& seqq. Carol. Ant. de Luca *d. observ.* 502. *num. fin.*
An autem defectus recognitionis privatæ scripturæ, ut cau- 52
set nullitatem processus, sit necesse, quod de id a parte op-
ponatur, & quo tempore fieri possit præfata recognitio, tra-
dit latissime Bonden. *collect. legal.* 9. *n.* 21. *& seqq.* ac etiam
Conciol. *hic num.* 13.
Nota tandem, quod nisi ita expresse fuisset in nostro statu- 53
to provisum, quod scripturæ privatæ recognitæ per testes tri-
bueretur parata executio, de jure aliter procederet; ex quo
si simpliciter id fuisset statutum, procederet solum in scriptu-
ra per ipsum debitorem recognita, non autem in recognita
per testes, aut per comparationem litterarum, ut cum Vela
Velasc. Themud. Reynos. Pereyr. Covarr. Rube. & aliis tra-
dit Pegas *resol. Foren. c.* 1. *n.* 142. *& seqq.*

DE EXECUTIONE TESTAMENTORUM, ET ALIARUM *ultimarum Voluntatum*. *Rubrica XXXIII.*

TEstamenta, Codicilli, Fideicommissa, & quæcunque ultimæ Voluntates a quolibet extraneo Hærede in judicio productæ, statim omni Juris Solemnitate omissa; executioni demandentur in bonis, quæ per Defunctum tempore obitus possidebantur, pro omnibus in eisdem ultimis Voluntatibus contentis; Nec alia Pronuncia opus sit, quam declarare Testamentum, aut aliam ultimam Voluntatem esse executioni demandandam, dummodo possessio sit vacans & absque præjudicio habentium meliora, & potiora jura; Quare Hæres immissus in possessionem citare faciat infra triduum ad Valvas Palatii omnes Creditores in genere., & Judex Fideicommissariorum, Legatariorum, aliorumque Creditorum indemnitati quam celerius pro Justitia provideat: Et fiat contra Hæredem realis, & personalis executio, prout Actor elegerit, & unius Viæ electio alteri non præjudicet, Nisi tamen is adiverit cum beneficio Legis, & Inventarii.

S U M M A R I U M.

A N N O T A T I O.

1 STatutum supradictum de executione Testamentorum, Co-
dicillorum, & simil. est ordinatorium, non autem deciso-
rium, ut not. Fenzon. *ad stat. Urb. libr.* 1. *c.* 86. *nu.* 5. ubi
plures adducit Rotæ decisiones. Et quod testamentis danda
sit executio, cum iste unus ex casibus, in quibus Instrumen-
ta habent executionem paratam de jure communi, Ripa *in l.* 2
aut Prætor, §. si Judex, n. 6. *ff. de re judic.* Fenzon. *d. c.* 85.
n. 1. *& seqq.* Grass. *except. in præjud. n.* 36. *& seqq.* licet eis
non competat executio, quando adest legitimus contradictor,
Fenzon. *dict. cap.* 86. *num.* 3. Grass. *ubi supra numer.* 41. ubi 3
dicit, quod tunc hæres non mittitur in possessionem, sed de-
bet agere via ordinaria, & quia dicatur legitimus contradi-
ctor, ut ibi per eum Ludov. *decis. Perus.* 23. *num* 6. Neque 4
contra tertium possessorem, Fenzon. *ibi. num.* 2. Possessio au-
tem data cum clausula *Quatenus possessio sit vacans, & sine præ-*
judicio habentium meliora, & potiora jura dicitur conditionalis,
& non facit præjudicium, neque in petitorio, neque *in* pos-
sessorio, Peregrin. *de fideicommiss. art.* 48. *sub nu.* 36. Adden.
ad Gregor. XV. *decis.* 332. *num.* 6. Posth. *de manut. obser.* 50.
num. 3. Rota apud Burat. *decis.* 730. *num.* 6. *& in Bononien.*
bonor. 17. *Junii* 1641. coram Cardin. Cerro, §. *nec ad proban-*
dum, &c. Non tamen dicta clausula importat conditionem sus-
pensivam repugnantem acquisitioni possessionis a principio, sed 5
solum resolutivam inficientem actum post damnum inde secu-
tum, ut declarant Post. *in dict. observat.* 50. *num.* 8. Cyriac.
controv. 50. *num.* 12. & Rota apud Posth. *ubi supra dec.* 14. 6
n. 17. *& dec.* 59. *n.* 7. *& decis.* 119. *n.* 6. *& dec.* 470. *n.* 10.
Possessore autem existente, non potest procedi ad immissionem 7
eo non citato, Rota apud Gregor. XV. *dec.* 500. *nu.* 5. *&*
in Roman. fideicommissi, de Cinciis 14. *Martii* 1657. coram Rev. 8
Dunoz. Decano, §. *nec anteriorem, &c.* Et si procedatur sine
citatione, possessio acquisita non est manutenibilis, Andreol.
controv. 190. *num.* 5. Posth. *d. observ.* 50. *num.* 4. Rota apud
eum *dec.* 58. *n.* 10. *& dec.* 74. *n.* 5. *& seqq. & decis.* 169.
n. 5. *& dec.* 186. *nu.* 4. & apud Gregor. XV. *d. dec.* 332.
n. 3. *&* 4. & ibi Adden.
Possessio autem dicitur plena non solum; quando alius pos- 9
sidet, sed etiam quando detinet, ad text. *in l.* 2. §. *vacuam,*
ff. de actio. empt. Mangil. *de evict. qu.* 33. *num.* 1. Adden. ad
Burat. *dec.* 609. Posth. *de manut. observ.* 21. *n.* 45. Rota apud
Gregor. XV. *dec.* 90. *num.* 2.

A D D I T I O.

DE materia hujus rubricæ aliqua dixi *lib.* 1. *rubr.* 11. ideo 10
non eadem repetam, sed solum aliqua ibi non tradita
pro majori explanatione materiæ executorum testamentorum
demonstrem, breviter ab hac me expediam.
Igitur quando agitur de executione ipsius testamenti, ut dixi 11
in d. rubr. 11. *n.* 42. causam esse mixti fori, & posse adiri pro
eam, tam Ecclesiasticum, quam sæcularem Judices, estqua lo-
cus præventioni Giurb. *ad consuetud. Messanen. c.* 2. *gloss.* 10. *par.* 1.
num. 17.

nu. 17. Ciarlin. *controv. foren. c. 21. nu. 10. & seqq.* Sanchez *consil. moral. tom 2. dub. 54. per tot.* novissime Pegas *ad lib. 1. ordinatio. Regni Portugal. tom. 4. tit. 50. c. 15. n. 453.* O va *de for. Eccles. p. 3. q. 35. n. 1. & seqq.* & alii, quos novissime citant Mostazz. *de caus. piis lib. 1. c. 12. n. 8. & 17. & 29.* & Manfrell.. ad Capyc. Latr. *obser. ad decis.* 180. *nu.* 3. Altograd Jun. *controver.* 18. *num.* 11. Guazzin. Jun. *ad defens. animar. lib. 2. defens.* 1. *c.* 13. *n.* 61. Carleval. *de judic. tit. 1. disp. 2. n.* 333 Fontanel. *dec.* 288. *nu.* 1. quod in Cathalonia procedit absque controversia, ex quo reperitur id expresse dispositum per concordiam, de qua *in 2. volum. Constit. titul. de lexas pias*; hoc tamen intelligendum venit, si omnes executores (quos manumissores appellamus) sint sæculares; nam si aliquis, vel omnes ex eis fuerint Ecclesiastici, non est caussa mixti fori, nec locus est præventioni, sed solus Ecclesiasticus est competens, nam ipsi in re indivisibili, ut digniores, attrahunt alios ad suum forum, Carol. de Grass. *de effect. Clericat. effect. 1. nu. 493.* Gall. *de pace public. c. 6. num. 20.* & cum his Fontanel. *d. dec. 288. n. 4. & 12.* ubi ita declaratum tradit, & sic practicari inconcusse, & fuit ultime *anno* 1662 declaratum per Cancellarium Sunyer Episcopum electum V cen. in caussa Manumissorum Caroli Bertrola Domini de Llanera, contra Franciscum Ordano, Mercatorem, patrocinante doctissimo iam viro præceptore meo Josepho de Orlan
12 in civitate Barchinonæ celeberrimo caussarum patrono. Licet quoad legata profana executionem privative ad Judicem sæcularem spectare tradat *ibid. numer. 335. & seqq.* & cum eo Fragos. *de regim. Reipub. Christian. part. 3. lib. 5. disp. 8. n. 494.*
13 Barbos. *de offic. & potestat. Episc. alleg. 82. numer. 14.* Itaque potest Ecclesiasticus procedere tantum contra executorem testamentarium laicum, quod officium Judicis imploret, ut hæres, possessorve hæreditatis compellatur voluntatem testatoris adimplere; non vero habet jurisdictionem contra hæredem laicum, vel tertium possessorem, imo ii omnes conveniendi sunt coram Judice sæculari, Anton. Portugal. *de donatio. Regia. tom. 1. part. 2. capit. 30. numer. 63. & sequent.* & conducunt tradita per Capon. *controv. forens. controv. 54. numer. 20.* & antea *num.* 13.

14 Executores autem testamentorum, si nullus in testamento sit datus hæres, seu locus pius sit hæres institutus, loco hæredum habentur, Sanchez *consil. moral. tom. 2. dub. 45. n. 1. & seqq.* Barbos. *in cap. Cum tibi, 13. de testam. n. 3.* Manfrell. ad Capyc. Latr. *observat. 14. numer. 18. & seqq.* Altimar. *de nullitatib. rubr. 11. qu. 33. num. 7. & 12.* Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. ad libr. 1. tom. 4. tit. 62. numer. 6. pag. 610.* ubi plures Doctores citat, Joseph Rosa *consult. 36. num. 25. & seqq.* Valenzuel. Velazq. *cons. 60. nu. 9.* Fab. Capyc. Galeota *controv. 32. num. 5. lib. 2.* Modern. Castald. *consultat. forens. 8. num. 17.* Velasc. *consult. 68. num. 3. & 4.* Redenasc. *cons. 97. num. 2.* Altograd. *cons. 75. numer. 2.* Fragos. *de regim. Reipubl. Christian. part. 3. lib. 5. disp. 8. num. 504.* novissime Mostazz. *de caussis piis libr. 1. capit. 11. numer. 56.* Carol. Anton. de Luca *animadver. ad discept.* Gratian. *animad. ad cap. 329 num. 2. & sequent.* Passerin. a Sextula *in cap. Religiosus, 2. de testament. in 6. §. sane numer. 4.* Si autem da-
25 tus sit hæres in testamento, vicem hæredis executores non sustinent, Altimar. *dict. quæst. 23. numer. 8.* Carol. Anton. de Luca ad Vincent. de Franch. *observat. 621. n. 6. vers. Executor testamentarius, &c.* Modern. Castald. *dict. consult. forens. 8. num. 17.* Giurb. *ad consuetud. Messanen. cap. 2. gloss. 10. p. 1. num 2.* Et tali casu meri executores dicuntur, nequeuntque movere actiones contra hæredes testatoris, debitores hæredi- 16
tatis convenire, aut distrahere bona, ut legatarii satisfiant, nisi ad legata ad pios usus, seu in alimentorum causa distribuenda solvendum, Castill. *de aliment. cap. 54. numer. 2. & sequent.* & ibi Merlin. *num. 2. & 12.* ubi per tot. cap. plura de executoribus testamentorum adducit, videndi Altimar. *dict. quæst. 33. num. 10 & seqq.* Pegas *ubi supra num 95. & seqq. & d. tom. 4. lib 1. tit. 50. glos. 4. per tot.* Carol. Ant. de Luca ad Gratian. *ad dict. cap. 329. num* 13. Mostazz. *d. cap. 11. num 62. & seqq.* Passerin. *ubi supra num.* 122. Bene 17
tamen possunt voluntatem testatoris declarare, & interpretare, quæ talis fuisse præsumitur, qualis ab executoribus fuit observata, Bonden. *collect. legal.* 50. *num.* 221. & conducunt Doctores citati per Pegas *dict. tit. 62. numer.* 143. Fragos. *de regim. Reipub. Christian. tom. 3. lib. 5. disput. 8. §. 16. n. 501.* Capon. *controver. 54 a num* 10. ubi tradit, an hæc facultas declarandi sit cessibilis, Passerin. *ubi supr. numer.* 121. a qua quidem declaratione resilire non possunt, nec eis licet variare, Fagnan. *in cap. Nos quidem, de testam. n. 70.*

Pariter executores testamentorum non habent potestatem 18
exequendi in solidum, nisi eis a testatore sit tributa, Altim. *d. q. 23. n. 33. & seqq.* Carol. Ant. de Luca *d. observ. 621. n. 1.* Pegas *ubi supra n. 65.* Palma Filius *consult. 11. n. 2. & seqq.* Giurb. *observ. 3. num.* .:. Passerin. a Sextula *ubi supra*, Sanchez *consil. moral. tom. 2. dub. 41. n. 1.* Vel nisi alii fue- 19
re mortui, aut in longinquis partibus, vel cum legitima caussa noluerint acceptare; quia tunc superstites, seu qui remanent, possunt voluntatem testatoris exequi facere, ex quo inter eos est locus juri accrescendi, aut non decrescendi, Altimar. *loc. cit.* Eminen. de Luca *de testament. discur. 45. n. 10. & disc. 56. n. 12.* Pegas *ubi supr. n. 115.* Capon. *d. contr. 54. n. 27.* Passerin. a Sextula *ubi supr. n. 1. 13. & seqq.* Sanchez *dict. dub. 44. numer. 3.* Quapropter pro conctis, quæ tibi occurrerint de hac materia recurre ad Doctissimum Altimar. Merlin. Carpan. Castill. Luca Giurb. & ad Doctissimum Pegas *d. tom. 4. tit. 62.* Fragos. *ubi supra d. §. 16.* signanter 20
ad Modern. Mostazz. in locis supra citatis, & Carol. Anton. de Luca ad Gratian. *ad c. 62. per tot.* qui an pro legatis piis detur via executiva tractant, & ad alios ab his citatos, & reperies cuncta, quæ exposceris.

Nota pro coronide unum, quod contra istos executores te- 21
stamentarios, seu imo in eorum bonis, juxta magis communem, & receptam sententiam, datur hypotheca tacita legalis, sicuti datur contra Tutores, & Curatores, ut citatis Peguer. Ricc. Carpan. & aliis tradit Eminentiss. de Luca *de tutorib. discurs. 10. n. 8.* Giurb. *ad consuetud. Messan. cap. 2. gloss. 10. p. 1. n. 41.* ubi *num. seqq.* latius hanc materiam præscindit; 22
istique executores tenentur ad interesse, seu quanti interest investimentum pecuniæ esse factum, casu, quoad eam investiendam fuerint negligentes, & penes se retinuerint, Emin. de Luca *d. discurs. 10. n. 10.*

Si tamen plures fuerint dati executores, & ipsi in execu- 23
tione dissentiant, seu non concordent, data paritate, aut disparitate, quid sit exequendum, & fiendum tradunt latissime Passerin. a Sextula *in d. §. Sane n. 26.* ubi Carp. & alios citat Sanch. *consil. moral. d. tom. 2. dub. 45. per tot.* Paclan. *de probation. lib. 1. cap. 47. n. 107. & seqq.* Giurb. *ad consuetud. Messanen. d. c. 2. gloss. 10. p. 1. n. 6. & seqq.* ubi per tot. dict. gloss. tractat materiam hanc executorum testamentorum.

DE ADITIONE HÆREDITATIS, ET CONFECTIONE INVENTARII.

Rubrica XXXIV.

Qui hæreditatem adire voluerit cum beneficio Inventarii, juxta l. fin. C. de Jure delib. habeat solummodo tempus XV. dierum a die notitiæ Mortis, ad deliberandum, & conficiendum Inventarium eorum bonorum, quæ essent in Civitate Eugubii, vel ejus Districtu: Pro aliis vero bonis extra Territorium dies unus addatur, & assignetur pro viginti milliaribus, tam in eundo, quam in redeundo. In Confectione autem Inventarii Notarius præponat in specie Citationes factas de omnibus Legatariis, & Creditoribus, certis, & incertis in genere per affixionem Citationis cum Cedula ad Valvas Palatii, & alia loca solita, & deinde is, sive hæres, aut alius ejus nomine ordinatim describat, & diligenter annotet omnia in hæreditate reperta, salvo jure addendi, & minuendi, si, & quatenus de jure addenda in hæreditate comperirentur, sive minuenda essent: Quod si Hæres Inventarium fideliter non confecerit, sed fraudulenter aliquid occultaverit, teneatur in duplum rei occultatæ Creditoribus.

Hæres autem alio beneficio frui non possit, quam quod ultra vires hæreditatis non teneatur, Et Creditoribus de dictis bonis, adhibitis Æstimatoribus communiter eligendis, cum augmento decimæ partis satisfacere debeat.

S U M M A R I U M.

1 *Tempus ad adeundum minoribus non currit, vel eis datur restitutio.*
2 *Tempus ad adeundum cum beneficio inventarii currit a die aditæ hæreditatis, non a die mortis, & n. 39.*
Non autem a die scientiæ, n. 3.
4 *Statutum concedens creditoribus accipientibus bona in solutum certum lucrum, est ordinatorium.*
Et est de jure validum, n. 5.
6 *Inventarium factum elapso termino a Statuto præfixo est nullum.*
Ita ut non sufficiat illud incipi intra dictum terminum, n. 7.
Intellige, ut num. 37.
8 *Statutum compellens ad accipiendum bona insolutum comprehendit credita jurata.*
9 *Terminus ad adeundum hæreditatem non potest prorogari per Judicem.*
Conciol. ad Statut. Eugubii.
Et an possit prorogari per Principem remissive, n. 10.
11 *Statutum quod bona adjudicentur creditoribus; procedit, si non inveniatur emptor.*
12 *Hæres beneficiatus dolose occultans rem hæreditariam quam pœnam incurrat.*
13 *Hæres beneficiatus quamplures utilitates consequitur de jure.*
14 *Inventarium sufficit fieri secundum consuetudinem loci.*
15 *Inventarium in dubio præsumitur recte factum.*
Et illud non fuisse factum, vel nulliter fuisse factum paria sunt, num. 16.
17 *Hæres beneficiatus non gaudet beneficio inventarii, nisi reddita ratione de bonis.*
18 *Inventarium est faciendum in loco, ubi adsunt bona.*
19 *Clericus hæres Clerici, vel laici tenetur facere inventarium coram Judice laico.*
Et eo magis laicus hæres Clerici, num. 20.
21 *Hæres pro legato pio non tenetur ultra vires, cum Ecclesia non*

possit exigere legatum ultra vires hæreditarias, numer. 22.

23 *Hæres beneficiatus potest dare de inventario beneficio, etiam post sententiam.*

24 *Hæres beneficiatus promittens solvere debita hæreditaria, an amittat beneficium inventarii.*

25 *Hæredi in Cathalonia non reperitur terminus præfixus ad faciendum inventarium, sed insequitur jus commune.*

26 *Aditio hæreditatis non præsumitur, sed est probanda.*

Probatur tamen præsumptionibus, & conjecturis, n. 27.

Non tamen ex renuntiatione, seu cessione momentanea facta in favorem vocatorum hæreditatis non aditæ, n. 28.

Nisi fieret id per alia separata, n. 29.

Vel in favorem extranei, n. 30.

31 *Adeundi jus in bonis nostris non est.*

Et ita non potest cedi, aut transmitti, n. 32.

33 *Immissio non præsumitur, & est concludenter probanda, bene tamen si filius ut hæres agit.*

Jus autem immiscendi per filios ad quoscumque hæredes transmittitur, num. 34.

Et non ut acquirendam, sed ut acquisitam hæreditatem, numer. 35.

36 *Inventarii materiam qui tractant, & n. 25.*

38 *Inventarii omissio non nocet, quando aliunde hæreditas est certa.*

40 *Hæres intra tempus conficiendi inventarium, nequit conveniri, aut molestari.*

41 *Inventarium ab uno confectum, quando aliis prosit.*

42 *Inventarium de bonis Clerici, jacente hæreditate, est coram Judice Ecclesiastico fiendum.*

Secus hæreditate adita a laico instituto hærede, n. 43.

44 *Appellare non licet a sententia demandante inventarium confici.*

ANNOTATIO.

1 TEmpus a statuto præfixum ad adeundam hæreditatem cum beneficio Inventarii quod non currat minoribus, vel saltem quod ipsi restituantur adversus illius lapsum, tradit Gregiar. Jun. *cons.* 11. *nu.* 15. *& seqq. lib.* 1. licet quod illud currat, sed ei detur restitutio, voluerit Odd. *de restit. in integr. quæst.* 89. *art.* 7. *fere per tot.* ubi dat concordantes, & Balth. Thomas. *in tractat. de invent. cap.* 2. *num.* 18. ubi concordantes.

2 Quod vero de jure communi tempus ad adeundam hæreditatem cum beneficio Inventarii currat a die aditionis, non autem a die mortis, not. Adden. ad Paitell. *expedit.* 72. *n.*43. *& seqq.* Balthasar. Thomas. *de invent. cap.* 2. *num.* 5. Cyriac. *controvers.* 127. *numer.* 5. ubi testatur de communi opinione, & plures dat concordantes Capyc. Latro *decis.* 129. *num.* 15. *libr.* 2. & Rot. *in Anconit. restit. in integr.* 24. *Januarii* 1642. coram Cardin. Cerro, §. *imo cum tempus, &c. & in Rom. seu Urbevet. pecuniaria,* 27. *Novembr.* 1647. coram R. P. D. Rojas, & §. *primo quia, &c. & in Romana fideicomm. de Marianis,* 3. *Junii* 1647. §. *non obstat, &c.* coram R. P. D. Rojas, & dixi ego *in meo tractat. de hæred. simpl. & benef. art.* 1.
3 *n.* 406. Non autem incipit a die scientiæ, ut declarat Cyriac. *ubi supra.*

4 Supradictum statutum concedens augmentum decimæ partis creditoribus accipientibus bona in solutum pro eorum creditis dicitur respicere ordinatoria, Ursell. *in exam. apum, concl.* 92. *sub n.* 15. Posth. *de subhast. inspect.* 51. *n.* 6. Rota apud Burat. *decis.* 96. *nu.* 15. licet illud consistere decisoria dixerit idem Posth. *ubi supra spect.* 29. *n.* 68. Et est de jure validum, quia
5 dum creditor in uno gravetur accipiendo bona pro pecunia, justum sit ut in alio relevetur, ut late comprobat Posth. *de subhast. d. inspect.* 51. *fere per tot.*

6 Inventarium autem confectum elapso termino a statuto præfixo est nullum, ut tradunt Balth. Thomas. *de invent. cap.* 2. *n.* 29. Capyc. Latr. *dec.* 129. *n.* 4. *p.* 2. qui tamen *num.* 16.
7 dicit, quod modica mora excuset, ut ibi per eum, & quod non sufficiat, illud incipi intra dictum terminum a statuto præfixum, si extra terminum perficiatur, not. Balth. Thomas. *de invent. c.* 3. *n.* 29. *&* ego *in d. tract. de hæred. art.* 1. *n.* 410.

8 Quod vero dictum statutum cogens creditores ad accipiendum bona hæreditaria in solutum pro eorum creditis etiam comprehendat credita jurata, voluerunt Amat. *decis. March.* 91. *n.* 13. *& seqq.* ubi testatur ita fuisse judicatum, & Hodiern. ad Surd. *dec.* 30. *nu.* 45. *& seqq.* ubi testatur de veriori, & magis communi opinione, & dicit, ita obtinuisse in facto. Quidquid generaliter dixerint, quod statutum non censeatur disponere in materia jurata, nisi specialiter expresserit, Bald. Alex. Gozad. Gabr. Decian. & Riminal. relati per Hodiern. *ubi supra num.* 46.

9 Dictus tamen terminus quindecim dierum ad adeundam hæreditatem cum beneficio inventarii, non potest prorogari per Judicem, ut docent Balthas. Thomas. *in d. tractat. de invent. c.* 3. *n.* 30. Capyc. Latro *decis.* 129. *n.* 32. *par.* 2. & alii per me adducti *in tractat. de hæred. simpl. & benef. art.* 1. *nu.* 408.

10 Utrum vero id fieri possit per Principem inter Doctores est controversum, ut videre est apud Rolan. *de inventar. par.* 3. *vers. Item omittendum, &c.* apud Phanuc. *de inventar. part.* 2. *c.* 73. & apud Balth. Thomas. *de inventar. c.* 3. *n.* 35. *& seq.* & alios per me relatos *d. art.* 1. *n.* 409.

11 Statutum autem supradictum volens, bona adjudicari creditoribus cum augmento pro eorum creditis intelligitur, si non inveniatur emptor, vel reperitur, sed non offert justum pretium, alias secus, ut tradunt Andreol. *controv.* 98. *nu.* 7. Fusar. *de substit. q.* 531. *n.* 4. Mangil. *de evict. qu.* 52. *n.* 12. Cyriac. *contr.* 24. *n.* 9. & alii per me relati *in tractat. de hæred. simpl. & benef. art.* 1. *nu.* 108. *& seqq.* ubi retuli contrarium tenentes, & dixi ex Rota hæredem beneficiatum posse compellere creditores ad accipiendum bona in solutum, quando hæreditas non est solvendo, & quando non reperitur emptor offerens justum pretium, ubi videas de hac materia.

Dum vero in hoc statuto disponitur, quod hæres beneficiatus si aliquid occultavit fraudulenter de bonis hæreditariis, teneatur solum ad restitutionem dupli rei occultatæ, & sic non amittat beneficium Inventarii, dirimit illam quæstionem famosam inter Doctores, an hæres beneficiatus fraudulenter oc- 12
cultans aliquid de bonis hæreditariis amittat beneficium inventarii, vel solum teneatur ad duplum rei occultatæ, de qua dixi late ego *in tract. de hæred. simpl. vel benef. art.* 1. *n.*390. *& sequent.*

Hæres autem, qui adivit hæreditatem cum beneficio in- 13
ventarii quamplures consequitur utilitates de jure communi ex dicto beneficio, quas late prosequitur Roland. *de inventar. part.* 4. *vers. Prima enim, &c. cum plurib. verb. seqq.* ubi enumerat decem utilitates, inde provenientes nec non Balth. Thom. *in tract. de invent. tit.* 13. *cap.* 1. *& seqq.* quas tamen statutum nostrum tollit non relinquendo hæredi beneficiato aliam utilitatem, quam quod ipse non teneatur ultra vires hæreditarias, & quod creditoribus de bonis inventariatis adhibitis æstimatoribus communiter eligendis cum augmento decimæ partis satisfacere valent, quod quidem quomodo sit practicandum, dixi supra, num. 11.

Inventarium vero sufficit fieri secundum consuetudinem 14
loci, ut plene comprobat Pract. Ridolph. *part.* 1. *cap.* 9. *numer.* 176. D. de Luca *in Theatr. veritat. & just. tom.* 9. *in tit. de hæred. dict. discurs.* 17. *num.* 2. Rota *decis.* 310. *num.* 2. *p.* 5. *recent. & decis.* 272. *num.* 2. *&* 8 *part.* 4. *recent.* & dixi ego *in tractat. de hæred. simpl. & benef. art.* 18. *numer.* 433. In dubio 15
autem præsumitur, illud recte factum, Alciat. *de præs. reg.* 4. *præsumpt.* 20. Osasch. *decis.* 68. *numer.* 11. Adden. ad Paitell. *exped.* 72. *num.* 77. Et idem est illud non fuisse factum, & nulliter fuisse factum, Cyriac. *controv.* 160. *num.* 91. *& sequent.* 16
Pract. Ridolph. *d. p.* 1. *c.* 9. *n.* 29. D. de Luca *d. tom.* 9. *in tit. de hæred. discurs.* 21. *num.* 3. & Rota in loc. per me adduct. *in tract. de hæred. art.* 1. *n.* 432.

Et quod hæres non gaudeat dicto beneficio inventarii, nisi 17
reddita ratione de bonis inventariatis, scripserunt Gratian. *discept. forens. cap.* 931. *num.* 26. *part.* 5. Munoz. *de ratioc. c.* 3. *numer.* 15. Pract. Ridolph. *part.* 1. *capit.* 8. *numer.* 253. Rota *decis.* 147. *numer* 46. *part.* 11. *recent. & decis.* 407. *numer.* 4. *part.* 12. *recentiorum, & decis.* 31. *numer.* 3. *part.* 13. *recentiorum,* & firmavi ego *in dict. tractat. de hæred. articul.* 3. *num.* 54. *& sequent.* Quod quidem Inventarium est faciendum in loco, 18
ubi adsunt bona, vel major pars illorum, ut tradunt Balth. Thomas. *in tract. de Invent. tit.* 10. *num.* 1. ubi plures dat concordantes, & Rota *dec.* 274. *n.* 17. *par.* 13. *recent.*

Clericus vero hæres Clerici, vel laici tenetur facere In- 19
ventarium coram Judice laico, ut post Guiliel. de Bened. Rebuf. Carol. de Grass. Adden. & Guid. Pap. & Villadieg. per eum relatus firmat Carleval. *de judic. tom.* 1. *disput.* 2. *quæst.* 5. *numer.* 346. bene comprobans, licet aliquos contrarium tenentes referat *num.* 345. cum quibus sentire videtur, Salgad. *in labyr. credit. part.* 1. *cap.* 6. *num.* 15. Et eo magis hæres laicus te- 20
netur facere Inventarium coram Judice laico, quando defunctus est Clericus, non autem coram Ecclesiastico, Phanuc. *de Invent. part.* 4. *numer.* 25. Rolan. *de invent. part.* 2. *quæst.* 17. *numer.* 1. Carleval. *de judic. dict. quæst.* 5. *num.* 337 ubi testatur de communi opinione, & quamplures adducit ita sentientes, Thom. *decis. March.* 89. *num.* 13. bene Buttigl. *de success. cap.* 1. *libror.* 12. *numer.* 13.

Addo prædictis, quod hæres non beneficiatus pro legato pio 21
non tenetur ultra vires hæreditarias, ut late comprobat Rota *decis.* 494. *num.* 28. *par.* 4. *recent. tom.* 2. quam secutus sum ego *in tract. de hæred. simpl. & benef. art.* 1. *num.* 287. Cum Ec- 22
clesia non possit exigere legatum ultra vires hæreditarias, ut not. Calvi. *de aquis. cap.* 54. *n.* 15. & alii per me relati *in dict. art.* 1. *num.* 287.

Ac etiam quod hæres beneficiatus potest dare de beneficio 23
inventarii etiam post sententiam, cum illam non impugnet, Gratian. *discept. forens. cap.* 495. *numer.* 1. *& sequent.* ubi dicit, hanc opinionem esse ab omnibus approbatam, *part.* 3. *& cap.* 660. *numer.* 27. *& sequent. part.* 4. Cyriac. *controv.* 498. *num.* 69. Salgad. *in labyr. credit. par.* 3. *cap.* 1. *num.* 87. & alii per me adducti *in dict. tract. de hæred. art.* 1. *num.* 319. *& seqq.* ubi posui declarationes.

Utrum vero hæres beneficiatus promittens solvere debi- 24
tum hæreditarium proprio nomine, & cum obligatione propriorum bonorum amittat beneficium inventarii, dixi ego late *in tractat. de hæredit. simplic. & benefic. artic.* 2. *per totum,* videas ibi.

ADDITIO.

LEctor benevole, perterritus ex tot, tantisque dicendis in 25
hac rubrica continente materiam tam amplam, ac diffusam aditionis hæreditatis, nempe & Inventarii, intendo pauca dicere, cum sint omnia trivialia, & pene ab ullo Doctore prætermissa;

termissa; ideoque circa aditionem faciendam per hæredem, nihil reperitur a nostro jure statutario dispositum, sed solum quod insequatur jus commune circa confectionem inventarii per *Constit.* 1. *tit. del inventari fahedor per lo heren* & ita omnia hæc circa inventarii materiam reperies tractata a nostris Practicis Cancer. Fontanel. & aliis, tam circa hæredem, quam viduam, unde ad eos recurre.

26 Itaque aditio hæreditatis, cum in animo consistat, ex solaque voluntate adire volentis dependeat, non præsumitur, sed tanquam quid facti est probanda ipsa voluntas certa, & deliberata, non autem suspensiva, aut conditionata, & ita verbis, aut factis est ipsa voluntas, ac animus adeundi declarandus Modern. de Philip. *differt. fiscal.* 9. *a n.* 42. Fontanel. *dec.* 87. *n.* 4. *& fere per tot.* Manfrell. ad Capyc. Latr. *observ. ad dec.* 13. *n.* 1. *& seqq.* Hunni *Encycloped. jur. par.* 4. *tit.* 16. *nu.* 8. DD. citati a Doctissimo Pilaja *in addit. ad concid.* 82. Iranç. *de protestatio. nu.* 1. *& in decis. canon. libr.* 2. *decis.* 10. *prius.* 9. *num.* 23. Capon. *discept.* 3. *num.* 17. *& seqq.* Bonden. *collect. legal.* 2. *nu.* 15. *& collect.* 47. *nu.* 11. *& seqq.* Carol. Anton. de Luca *ad decis.* 60. Vincen. de Franch. *numer.* 3. Conciol. noster *de hæred. simpl. & qualificat. art.* 1. *a num.* 1. Aloy Mans. *consult. forens.* 51. *num.* 4. *& seqq.* & pro mille Doctissimus Altimat. *de nullitatib. rubr.* 11. 4. 39. *num.* 1. *& sequent.* citans Fontanel. Gratian. Marth. Conciol. noster, & alios innumeros Sabell. *in summ. divers. tract.* §. *Aditio hæreditatis, num.* 1.

27 Bene tamen aditio probatur non solum per verba expressa aditionem denotantia, sed etiam testibus, actibus externis, præsumptionibus, & conjecturis, quas, & modos, quibus probetur aditio hæreditatis, materiamque hanc totam videre poteris penes Iranc. *de protestatio.* & Doctissimum illius additionatorem Pilaj. *concid.* 81. *cum seqq.* Hunni. *per tot. d. tit.* 16. *part.* 4. Manfrell. *d. observ.* 53. ad Capyc. Latr. Modern. de Philip. *differt. fiscal.* 9. *a dict. n.* 42. & pro mille Doctissimus Altimar. *d.* 4. 39. *a n.* 1. qui Fontanel. & omnes alios DD. Modernos citat Carol. Ant. de Luca ad Vincen. de Franch. *d. obser.* 60. *per tot. & ad discept.* Gratian. *c.* 78. *n.* 12. *&* 13. Conciol. noster *d. tract. de hæred. simp. & qualific. art.* 1. *n.* 1. *& seqq.* Capon. *d. discept.* 3. *per tot.* Urceol. *de transact.* 4. 62. *tot.* Salgad. *in labyr. cred. p.* 1. *c.* 9. *n.* 12. *& seqq.* Fontanel. *de pact. gloss.* 5. *a n.* 37.

28 Pro magis tamen communi opinione tene, quod hæreditatis aditio non resultat ex renuntiatione seu cessione hæreditatis delatæ, non agnitæ factis ad favorem ejus, qui absque cessione succedere poterat, veluti in cohæredem, substitutum, vel legitimum hæredem, ab intestatoque successorem; cum tali casu non censeatur adita hæreditas cessa, imo solum importat nudam abstentionem, ac simplicem privationem, ut locus fiat substituto, cohæredi, legitimo hæredi, aut ab intestato successori; nam licet per modum cessionis id fiat, talis cessio in consideratione non est, nec ipsa momentanea detentio, quæ non ad acquirendum, sed renunciandum fit, Altim. *d.* 4. 39. *n.* 49. *& in observ. ad consil.* 42. Rovit. *lib.* 1. *n.* 1. Franch. *dec.* 31. *n.* 10. Actolin. *resol. foren.* 40. *n.* 13. Palma Nepos *allegatio.* 72. *nu.* 11. Carol. Ant. de Luca ad Vincen. de Franch. *observ.* 101. *nu.* 26. *Vers. Absoluta renuntiatio, &c. & ad dec.* 14. *nu.* 8. *& seqq.* Olea *de cess. jur. tit.* 2. *qu.* 3. *n.* 45. Modern. Jo: Torre *de pact. futur. successf. lib.* 2. *c.* 52. *n.* 74. & disputato articulo *c.* 42. *n.* 106. *vers. Contrarium, &c. & n.* 107. præcipue 113. qui *d. lib.* 2. *cap.* 5. *a n.* 40. *& cap.* 10. *a nu.* 1. multa de his extinctivis renuntiationibus tradit Donade. *de renuntiat. tom.* 5. *cap.* 50. *numer.* 2. *& seqq.* Tondut. *qu. civil. c.* 36. *n.* 4. ubi tradit ex hac renuntiatione, ac refutatione laudemium non deberi, quod etiam tenet Solson. citatus a Fulgine. *de emphyteut. tit. de laudem. qu.* 5. *nu.* 6. & novissime citatis Valeton. & Olea, Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 6. *ad lib.* 1. *tit.* 78. §. 14. *n.* 452.

29 Nisi hæc fierent per duo acta separata, videlicet primo adeundo, deinde cedendo, vel si cohæres suam partem in favorem unius ex pluribus cohæredibus cessisset, Olea *d. q.* 3. *nu.* 46. *& seqq.* Torre *d. c.* 46. *n.* 110. *&* 114 Altimar. *d. qu.* 39. *n.* 50. *&* 51. Carol. Ant. de Luca *d. obser.* 14. *n.* 9. & pro materiæ renuntiationis translativæ, ac extinctivæ discendis consule Altimar. *ad lib.* 1. *consil.* Rovit. *obser.* 42. *per tot.* qui eam late, ac docte tractat, & pariter Donade. *de renuntiatio. tom.* 1. *cap.* 50. *per tot.*

30 Renuntiatio autem, & cessio hæreditatis aditæ, seu etiam delatæ, licet momentanee retentæ factæ extraneo aditionem importat, & ita remanet obligata creditoribus cedentis, ac ita sunt intelligendi Doctores citati a Manfrell. *in addit. ad dict. decis.* 13. *numer.* 10. & in terminis tradunt Altimar. *d. qu.* 39. *num.* 47. *& d. observat. ad d. consil.* Rovit. 42. *n.* 2. *lib.* 1. Olea *d. qu.* 3. *num.* 38. *& seqq.* Carol. Ant. de Luca *d. observ.* 14. *n.* 9. *& ad dec.* 101. *n.* 26. *vers. Verum ego contrarium teneor, &c.*

31 Jus vero adeundi, cum in bonis nostris non sit, sed sit mera facultas in sola voluntate, & animo consistens, sitque personalissimum, a persona instituta inseparabile, Massin. *de confiscat. bonor.* 4. 36. *nu.* 3. 33. *& seqq.* Cancer. *var.* 3. *cap.* 21. *n.* 157. Olea *de cess. jur. d. tit.* 2. *q.* 3. *n.* 7. Modern. Torre *de pact. futur. successf. dict. c.* 46. *nu.* 15. 20. 58. *&* 60. & pro mille Modern. Palma Nepos *allegatio.* 72. *n.* 10. Salgad. *in labyr. creditor. p.* 2. *c.* 14. *n.* 11. *& cap.* 25. *nu.* 82. Aloys. Mansi. *consulc. forens.* 24. *num.* 68. Calvi. *de aquitat. c.* 272. *Conciol. ad Statut. Eugubii.* *n.* 50. *& c.* 290. *nu.* 22. Franch. *dec.* 101. *nu.* 24. *&* 27. & ibi Amendol. *num.* 2. *& seqq.* cedi, aut transmitti non potest, Olea *de cess. jur. d. qu.* 3. *nu.* 9. Amendol. *ad decis.* 31. 32 Vincen. de Franch. *n.* 9. Valeron. *de transact. tit.* 4. 4. 5. *n.* 84. ubi Bottiler, Viscont. & alios citat, & pro mille Doctissimus Antun. Portogal. *de donationib. Reg. tom.* 2. *par.* 3. *c.* 25. *n.* 11. *& seqq.* ubi ad saturitatem, & latissime Massin. *de confisc. bonor.* 4. 36. *a nu.* 1. & non prætermittendus Modern. Pegas *de ordinator. Regn. Portugal. tom.* 2. *c.* 4. *nu.* 50. *& seqq.* qui contrarium tenet, & præscriptibile hoc jus esse sustinet variis ll. & rationibus, quem lege.

Immissio autem filii in hæreditate patris, (quidquid alii 33 dicant) non præsumitur, & ideo est probanda per affirmantem, seu per eum, qui in ea se fundat, taliter quod creditores hæreditarii tenentur concludenter probare filios in hæreditate patris se immiscuisse, alioquin succumberent, Barri. *de success. tom.* 2. *lib.* 11. *tit.* 5. *n.* 4. Mesa *var. resol. lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 15. Eminen. de Luca *de dote discurs.* 85. *n.* 9. Berlich. *concl. jur. p.* 1. *conclus.* 37. *n.* 3. Aloy. Mansi. *consult. foren.* 51. *n.* 1. *& seqq.* Sperell. *dec.* 72. *num.* 29. Altim. *d. qu.* 39. *nu.* 41. & præcipue *n.* 44. Hunni *d. par.* 2. *tit.* 16. *nu.* 10. *& seqq.* Pilaja *lib.* 2. *dec. canon.* 10. *part.* 9. *n.* 23. & ad Iranc. *de protest. addit. ad consid.* 92. *n.* 1. Ridolphin. *in pract. par.* 1. *cap.* 5. *nu.* 26. *& seqq.* maxime *n.* 43. Sabell *d.* §. *Additio, n.* 2. *vers. Quod procedit, &c.* Mart. Medic. *decis. Senen.* 79. *nu.* 1. *& seqq. & in addit. ad dict. decis.* 79. *n.* 1. Modern. Pegas *ad ordinator. Regn. Portugal. tom.* 2. *cap.* 4. §. 30. *num.* 55. Severin. *ad decis.* 338. Sanfelicii *pag. mihi* 65. *lib.* 3. *vers. Ideo si creditores, &c.* Conciol. noster *d. art.* 1. *n.* 10. ubi *n.* 11. limitationes tradit: non tamen prædicta procedunt, quando filii ut hæredes patris, aut matris agunt; quia agendo procedit regula, si filius, ergo hæres, Gratian. *dec.* 152. *n.* 6. Genci. *de censib. dec. art. n.* 5. Pascal. *de patr. potest. p.* 4. *c.* 1. *n.* 30. Carocc. *decis.* 43. Morot. *cons.* 11. *n.* 14. Costa *de retratract. c.* 8. *cas.* 2. *num.* 21. *& seqq.* Barri. *d. tit.* 5. *nu.* 4. novissime Conciol. *de hæred. simpl. & qualific. art.* 1. *n.* 11. 15. *&* 16. Christin. Peregrin. Addit ad Sanfelic. & alii, quos citat Sabell. *in summ. divers. tractat. dict.* §. *Additio, n.* 1. *vers. Quod procedit, &c.* Mangil. *de subhast. q.* 159. *nu* 7. Bonden. *collect. legal.* 3. *num.* 59. Ridolphin. *in prax. dict. cap.* 5. *n.* 30. Posth. *de manutenend. obser.* 87. *n.* 6. novissime citatis innumeris ex Modernioribus Doctissimus Altimar. *de nullitatibus rubr.* 11. *qu.* 1. *nu.* 27. *& seqq.* & ita fuit declaratum per nostrum Regium Senatum *die* 23. *Novembris* 1677. referente Magnifico Joanne de Colomer Regio Senatore in causa Joannis Poch, & Magdalenæ Casals & Poch conjugum Loci de Vilanaot, contra Syndicum, & particulares Loci de Lledo, in confirmationem provisionis factæ per Nobilem Franciscum de Ribera Regium Senatorem, Scriba causæ Preve;
Nihilominus tamen jus ipsum se immiscendi ad hæredes quo- 34
scumque per filium transmittitur, pro mille Doctissimus Antun. Portugal. *d. c.* 25. *n.* 13. *& seqq.* ubi docte, & Isto Pilaja. *ad dict. consider.* 99. Iranæ. *de protestatio. nu.* 2. novissime Manfrell. ad Capyc. Latr. *observ.* 84. *n.* 3. Et hoc quidem non tanquam acquirendam, sed ut acquisitam hæreditatem, Antun. Portogal. *d. c.* 25. *nu.* 17. & concludunt Salgad. *in labyr. credit. part.* 2. *cap.* 25. *a nu.* 66. Cancer. Vela, & alii, quos citant Manfrell. *dict. observat.* 84. *numer.* 6. Conciol. noster *dict. art.* 1. *numer.* 67.

Inventarii autem materiam jamdiu a pluribus Doctoribus 35 esse tractatam, a paucisque oblitam, & ita præter eos, qui de ea integrum tractatum fecerunt, veluti Phanuc. & alios, eam vide penes nostrum Cancer. *var.* 3. *cap.* 2. Hunni *in Encycloped. jur. part.* 4. *tit.* 17. & penes citatos a Doctissimo Al-
timar. *in dict. tractat. de nullitatib. rubr.* 12. *qu.* 16. *nu.* 24. no- 36
vissimeque eam tractant Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 6. *tit.* 87. *gloss.* 6. *ad §.* 4. *per tot.* & alii, quos citant Modern. Manfrell. ad Capyc. Latr. *observ. ad dec.* 129. *per tot.* ac alii, quos citat novissime d. Pegas *tom.* 7. *tit.* 87. §. 8. *num.* 1. *& seqq. ad d. lib.* 1. *ordinatio. Portugal.*

Scias tamen, quod licet hæres, & vidua inventarium non 37 incipiant intra mensem a jure præfixum ad eum incipiendum, dummodo tamen ipsum perficiant intra reliquum tempus ipsis præfixum ad inventarium perficiendum, non privantur beneficio inventarii, imo habentur, ac si intra primos triginta dies eum incœpissent, ut citatis Mangil. Cancer. & aliis tenent, & tradunt Hunni. *dict. titul.* 17. *capit.* 2. *numer.* 8. Fontanell. *de pact. nuptial. clauf.* 7. *gloss.* 3. *part.* 1. *num.* 60. *& sequent.*

Inventarii autem omissio non obstat hæredi, quando hære- 38 ditas aliunde est certa, puta matris dos, Capon. *discept.* 38. *num.* 16. Merlin. *observ. forens.* 69. *num.* 5. Aloys. Mans. *consult.* 51. *numer.* 60. Conciol. noster *de hæred. simpl. & qualific. art.* 1. *numer.* 454. ubi Giurb. Eminen. de Luca, & alios citat, & pariter id tradunt *nu.* 455. Fontanell. Cancer. Marin. de Angel. Baez. Vivi. Montan. Lanat. citati a Doctissimo a me semper colendo viro Blas. Altimar. *ad lib.* 2. *consil.* Rovit. *observ.* 54. *num.* 3. ubi *per tot. observ.* invenies casus, in quibus defectus inventarii non nocet hæredi, & alios videre poteris penes Doctissimum Urceol. *in appendice prima ad consult.* 19. *per tot.* Queisda & Filo *disert.* 13. *a numer.* 34. ubi extense tradit, in quibus casibus inventarium ab non confectum aliis prosit, quamvis non desint DD. nempe Salgad. Luca, & alii, quos citat novissime Manfrell. ad Capyc. Latr. *observat. ad dec.* 44. *nu.* 14. tenentes, hæredem non conficientem inven-

tariam teneri ultra vires hæreditatis, licet aliunde hæreditas
sit certa; tamen prima opinio est tenenda uti magis commu-
nis, & æqua, ac rationibus, ob quas id fuit statutum, con-
formis; ideo ad ista ipsos consule, & reperies quæ volueris.
39 Ipsum sane tempus conficiendi inventarium currit secundum
magis communem opinionem, a die aditæ hæreditatis, ut
tradit hic noster Conciol. *n.* 2. & citatis Cancer. Gratian. &
aliis pluribus tradit Hunni *d. tit.* 17. *d. c.* 2. *nu.* 11. Cyriac.
contr. 127. *n.* 5. & ita Regius Senatus noster, referente No-
bili Narcisso de Anglasell Regio Senatore *die* 16. *Novembris*
1674. declaravit in causa Petri Gonina, contra Annam Go-
nima, quæ fuit confirmata referente Nobili Josepho de Ferrer.
& Vinyals Regio Senatore *die* 26. *Septembris* 1680. Scriba
dictæ causæ Cervera; Et intra eum nequit hæres in judicium
40 vocari, a creditoribusque conveniri, vexari, aut molestari
absque nullitatis vitio, ut citatis Cancer. & aliis quampluri-
mis tradit Hunni. *d. t.* 2. *n.* 22. Altimar. *d. tractat. rubr.* 9.
qu. 47. *nu.* 58. *& seqq.* ubi materiam reperies digestam cum
ampliationibus, ac limitationibus, Conciol. *ubi proxime a n.* 325.
& seqq. maxime num. 345.
41 An autem inventarium ab uno confectum, alii prosit, &
plura de eo vide apud Doctores citatos per Olea *de cess. jur.
tit.* 6. *qu.* 3. *nu.* 11. *& ta.* Fontanel. & alios citatos a Ca-
stejon. *in suo alphabet. verbo Inventarium n.* 7. Capon. *discept.* 38.
per tot. Quesada & Pilo *d. disert.* 13. *a n.* 34. noster Conciol.
de hered. simpl. & qualific. art. 1. *num.* 297. *& seqq.* & alios
quamplures citatos novissime a nostro Moderno Vilaplana *de
Brach. Militar. c.* 4. *a n.* 25. ubi *num. seqq.* decisionibus nostri
Regii Senatus resolutum tradit, quando viduis, hæredibusque
gravatis prosit inventarium ab aliis confectum.
42 Scias tamen, quod inventarium de bonis Clerici defuncti,
jacente illius hæreditate, vel hærede repudiante (quidquid
dicat Solorzan. *de jur. Indiar. tom.* 2. *lib.* 4. *c.* 7. *n.* 33.) con-
ficiendum est, seu imo ejus confectio ad Judicem Ecclesiasti-
cum pertinet, ex quo per ipsam hæreditatem jacentem re-
præsentatur defunctus, censenturque bona illius de foro, cu-
jus erat defunctus, Salgad. *in labyr. creditor. p.* 1. *c.* 6. *n.* 25.
& c. 2. *n.* 48. Antun. Portugal. *de donatio. Reg. tom.* 1. *p.* 2.
c. 31. *n.* 51. Oliva *de for. Eccles. p.* 2. *qu.* 30. *nu.* 4. *& seqq.*
Ridolphin. *in prax. p.* 5. *c.* 5. *n.* 40. Guazzin. Jon. *ad defens.
animar. lib.* 2. *defens.* 5. *c.* 13. *n.* 66. Quesada & Pilo *controv.
foren. c.* 40. *num.* 23. *&* 24. ubi ita decisum tradit Urceol.
consult. foren. c. 50. *sub n.* 22. Balmaseda *de collect. q.* 19. *n.* 8.
ubi ex hac ratione tradit, bona Clericorum, hæreditate illo-
rum jacente, immunia esse a collectis, licet laicus sit hæres
institutus; dummodo hæreditatem non adierit, & ibi infini-
tos Doctores Modernos citat.
Mortuo autem Clerico, quando agitur de inventario confi- 43
ciendo post aditam hæreditatem a laico hærede instituto, seu
post adeptam possessionem bonorum, tunc confectio inventarii
ad Judicem sæcularem pertinet, Antun. Portugal. *d. cap.* 31.
n. 49. Vela *disert.* 40. *n.* 74. Carleval. *de judic. tit.* 5. *disp.* 2.
n. 337. Quesada & Pilo *dict. c.* 40. *num.* 25. Oliva *dict. q.* 30.
num. 2. & ita sunt intelligendi, ac concordandi Doctores ci-
tati a nostro Conciolo *hic num.* 19. *&* 20. aliter eorum dictis
non assentirem, cum contra eos sit communior, ac receptior
opinio, propter rationes traditas numer. præcedenti, ad quod
videas Doctores citatos per nostrum Conciol. *in tract. de hered.
simpl. & qualificat. art.* 3. *num.* 219. *& sequent.* sic ut dixi in-
telligendos.
Nota pro coronide, quod a sententia de conficiendo inven- 44
tarium non datur appellatio suspensiva, Altimar. *de nullitatib.
rubr.* 5. *qu.* 23. *num.* 4. Salgad. *de Reg. protect. p.* 2. *cap.* 16.
a numer. 40.

DE OFFICIO NOTARIORUM. *Rubrica XXXV.*

QUilibet Notarius quoties fuerit requisitus, si justa causa impeditus non fuerit, unicuique roganti suum Officium impertiatur, & Scripturam de rogatis conficiat, & antequam ex loco, & a præsentia Partium recedat, Actus ipsius substantiam, Testium Nomina, & locum specifice describat, & Clausulas in Matrice cætetatas secundum stylum in publico Instrumento extendere possit, & debeat; Contractus omnes intra XV. dies in Libro bene Cartulato ordinatim describat ad pœnam quinquaginta Librarum, illosque Inventario muniat, omnia diligenter custodiat, & petenti copiam, recepta debita mercede, infra biduum ad summum tradat. Curet etiam juxta majorum Constitutiones, ut in ultimis Voluntatibus Monti Pietatis 40. solidi Jure Legati relinquantur, & pro male ablatis incertis solidi decem. Et si per Parochos omittatur, pro insertis habeantur.

Volumus etiam, quod in posterum Hæreditati jacenti detur Curator unus Notarius Judicis arbitrio eligendus, qui Jura hæreditaria deducere, ac defendere usque in finem Causæ teneatur, recepta competenti mercede de bonis hæreditariis, si adsit, alias a Parte petente merces juxta Taxam, sive minor Judicis arbitrio solvatur.

Utque prædicta melius explcantur, nullus in posterum in Notarium admittatur minor saltem XXII. Annis, nec ad exercendum, nisi prius in Matricula, soluta solita mercede, describatur.

1 *Notarii dicti sunt a notis.*
2 *Notariatus ars dicitur honesta, & viris civilibus apta.*
3 *Notarii tenentur conficere instrumenta ad instantiam cujuscumque.*
4 *Notarii de jure debent esse saltem puberes.*
Et in Cathalonia ætatis 24. annorum, n. 21.
Et debent habere protocolla ad conservandas scripturas, n. 5.
6 *Notario non creditur, nisi de actu a se rogato.*
Itaut ei attestanti de alquo instrumento non credatur, n. 7.
Secus est, si dicat, illud apud ejus acta fuisse dimissum, numer. 8.
9 *Notarius quando numeratur inter testes ad probandum instrumentum.*
10 *Notarius sibi scribens in testamento incidit in pœnam falsi.*
Fallit si probet per testes veritatem ejus quod scripsit, numer. 11.
12 *Clericus potest sibi adscribere in testamento favore sua Ecclesia.*
13 *Notarius potest se rogare de testamento ad favorem filii.*
Et ad favorem uxoris, & consanguineorum, n. 14.
15 *Curator hæreditatis jacentis quæ adimplere teneatur.*
Per eum exercentur actiones activa, & passive, nu. 26.
Et differt a curatore dato bonis, & in quibus, n. 27.
16 *Matricula dicitur index in quo describuntur nomina Notariorum.*
17 *Matriculatio Notarii sicut probatur ex matricula,*
Ita contrarium probatur ex eadem matricula, n. 18.
19 *Scriptura confecta a Notario non matriculato non probat.*
Contrarium de æquitate tenent alii Doctores, n. 20.
22 *Notariorum materiam qui tractant remissive.*
23 *Notarii debent cognoscere contrahentes, saltem per assertionem testium, aliter puniuntur.*
Et puniuntur pœna falsi, falsum instrumentum, licet nullum, conficientes, n. 25.
Sicuti ita puniuntur supponentes scienter, contrahentes, pro aliis, num. 24.
28 *Bona vacantia ad Fiscum Regium pertinent.*
29 *Curator hæreditatis jacentis potest præsentare ad beneficia patronatus ipsius hæreditatis.*

ANNOTATIO.

1 NOtarii dicti sunt a notis, quia notis scribebant, idest
compendioso scribendi genere, ut not. Petrus Gregor.
Tholos. *in Sintag. jur. uni. lib.* 42. *c.* 3. *nu.* 4. & Fenzon. *ad*
2 *Stat. Urb. lib.* 1. *c.* 21. *in princ.* Ars autem Notariatus dicitur
honesta, & viris civilibus apta, Fenzon. *in d. cap.* 21. *n.* 10.
ubi dicit dictum officium non esse vile, nec nobilitatem ex-
cludere, ut ibi per eum, cum quo pertransit Rota *decis.* 594.
num. 3. *part.* 4. *divers. & decis.* 555. *num.* 2. *part.* 4. *recent.*
Qui quidem Notarii tenentur instrumenta conficere ad instan- 3
tiam cujuscomque; cum ipsi dicantur servi publici, Federich.
de Sen. *cons.* 113. *in princip.* Card. Tusch. *pract. conclus. litt. H.
concl.* 74. *in princ.* licet hoc non admittat Tiraq. relatus per
Card. Tusch. *dict. conclus.* 74. *n.* 10. dicens test. loquentes de
servo publico non intelligi Notario, sed de servo Reipub. ut
ibi per eum.
Notarii autem de jure esse debent saltem puberes, Bartol. 4
in leg. impuberem 22. *num.* 1. & ibi Adden. *ff. ad leg. Corn.
de fals.* Fenzon. *in dict. cap.* 21. *num.* 6. & in eis esse atten-
dendam ætatis maturitatem dicit Taver. *de error. Notu. c.* 1.
numer. 2. *&* 3. Et Notarii omnes de generali consuetudine 5
debent habere protocollum, & conservare scripturas, & acta,
& illas partibus exhibere, alias tenentur ad interesse, ut do-
cent Farinac. *de falsit. & simul. qu.* 152. *nu.* 42. Fenzon. *ad
Stat. Urb. lib.* 1. *cap.* 20. *num.* 78. *& cap.* 33. *nu.* 2. & Rota
dec. 112. *n.* 5. *p.* 4. *rec. tom.* 2.
Notario autem non creditur, nisi de actu a se rogato, 6
Adden. ad Buratt. *decis.* 95. *littera A*, ubi bene declarant,
quando hoc habeat locum, Rota apud Cardin. Caval. *decis.*
272 *numer.* 5. *& decis.* 616. *numer.* 10. *part.* 5. *recent. lib.* 2.
Itaut Notario attestanti de alio instrumento, etiam si dicat 7
a se viso, & lecto non credatur, Posth. *de manut. observ.* 55.
numer. 125. Rota apud Genc. *de cens. decis.* 278. *numer.* 6. *&
decis.* 535. *numer.* 3. *part.* 1. *recent.* & apud Buratt. *decis.* 8.
numer. 5. licet dictam assertionem Notarii facere magnum ad-
miniculum, dixerunt Gratian. *discept. forens. cap.* 737. *num.* 20.
part. 4. & Rota apud Gregor. XV. *decis.* 275. *numer.* 5. Si 8
tamen dicat, Instrumentum fuisse apud ejus acta dimissum,
licet illud non reperiatur, præsumitur tamen verum, Rota
in Compostell. Conductur. 9. *Maii* 1653. coram R. P. D. Zarate,
§. nec relevat. Et si Notarius de mandato asseruit, illud fuis-
se a se visum, & lectum, ei creditur, si de illo non quæri-
tur principaliter, sed incidenter, ut dicit Gratian. *d. c.* 737.
num. 20. *& seqq. par.* 4.
Notarius rogatus de testamento si illud probetur per testes 9
ipse potest connumerari in numero testium, Peregrin. *decis.
Patav.* 80. *num.* 8. Massin. *de confist. bonor. qu.* 28. *num.* 120.
Si vero illud probetur per scripturam, Notarius non connu-
meratur inter testes, Peregrin. & Massin. *ubi supr.* qui dant
concordantes.

No-

10 Notarius autem sibi adscribens in testamento incidit in pę-
uam falsi, *l. 1. §. ad testamenta, ff. ad l. Corn. de falsis. l. 1.
in prin. Cod. de his qui sibi adscrib. in testam.* plene Farinac. *de
falsit. & simul. q.* 150. *n.* 175. Rota *dec.* 356. *n.* 11. *& seqq.
par.* 6. *rec.* Nisi tamen Notarius probaret per testes, esse ve-
11 rum quod sibi adscripsit in testamento nuncupativo, ut ad-
verrunt Farinac. *in d. q.* 150. *nu.* 183. & Rota *d. dec.* 356.
n. 13. *& seqq.* licet quod adscriptum est, non possit petere,
ut declarat Farinac. *in d. q.* 150. *n.* 192. *& n.* 194. Cleri-
cus tamen potest adscribere in testamento legatum relictum
12 suæ Ecclesiæ, ut late probant Thoma. *dec. March.* 247. *fere
per tot.* & Rota *in Fanen. hæreditatis* 17. *Junii* 1641. coram
R. P. D. Ghisilerio, §. *præterea neque, &c.* & apud Merlin.
dec. 805. *n.* 8. *tom.* 2.

13 Quibus addo, quod Notarius potest se rogare de instrumen-
to ad favorem filii, ut scripsit Bart. *in l. si pater*, 11. *n.* 1. *ff.
ad l. Corn. de fals.* quam egregiam doctrinam appellat Menoch.
de præsumpt. lib. 2. *præsumpt.* 51. *n.* 19. Gait. *de cred. c.* 3. *tit.* 1.
num. 95. Et quando pater nullum est habiturus usumfructum
Thom. *dec. March.* 247. *n.* 71. Et ad favorem consanguineo-
rum, & uxoris, ut post Bart. Jacob. & Mauri. Apicel. per
eum relatos firmat Gait. *d. tit. nu.* 97. *& seqq.* & Altograd.
cons. 50. *n.* 158. *lib.* 1. Et pro domino domestico, & pro ami-
14 co Thom. *d. dec.* 247. *n.* 71. Altograd. *cons.* 50. *n.* 228. *lib.* 1.
licet contrarium quoad Notarium patrem scribentem testamen-
tum pro filio in potestate teneat Crispol. *casu milit.* 49. *n.* 11.

15 Curator vero datus hæreditati jacenti, quænam adimplere
teneatur, & quæ requirantur, ut dari debeat curator hære-
ditati jacenti, videas per Capye. *dec.* 87. *n.* 1. per Garz. *de
expens. c.* 10. *n.* 5. & per Manzi. *de tutel. & cur. q.* 12. *prin.
nu.* 7. & per Balth. Thomas. *in tract. var. tom.* 2. *in tit. de
curat. tit.* 4. *num.* 5.

16 Matricula autem, de qua habetur in hoc statuto, intelligi-
tur de illo Indice, in quo describuntur nomina Notariorum,
ut not. Carpan. *ad stat. Mediol. cap.* 378. *nu.* 1. *lib.* 5. Surd.
cons. 257. *nu.* 12. *& seqq.* & Rota *dec.* 184. *nu.* 45. *& seqq.
p.* 6. *rec.* & de qua dixi ego *alleg. for.* 67. *fere per tot.*

17 Sicuti autem matriculatio Notarii probatur ex descriptione
illius in matricula, Hond. *cons.* 78. *n.* 8. *lib.* 2. Genua *de script.
privat. lib.* 4. *in tit. de libr. matr. scol. n.* 1. & Rota *dec.* 536.
n. 9. *p.* 11. *rec.* Ita etiam ex eadem matricula resultat proba-
18 rio, quod Notarius non sit matriculatus, Cala *glos. unic.* §. 2.
n. 1172. & Genua *in d. tit. de libr. matr. scol. n.* 1. Descri-
ptio autem in matricula Notarii præsumitur ex lapsu 30. an-
norum, licet de illa non appareat juncta observantia, Rota *d.
dec.* 184. *n.* 41. *p.* 6. *rec.* & dixi ego *d. alleg. for.* 67. *n.* 4.

19 Licet autem scriptura confecta a Notario non matriculato
non probet secundum Fenzon. *ad stat. Urb. lib.* 1. *cap.* 31. *in
princ.* D. de Luca *in Theatr. verit. & just. tom.* 9. *in tit. de
testam. discurs.* 33. *n.* 14. & Rota *dec.* 61. *nu.* 8. *p.* 8. *recent.*
20 Contrarium tamen, quod constito de Notariatu præstanda sit
fides instrumento Notarii non matriculati, voluit Rota *dec.* 184.
n. 46. *p.* 6. *rec.* Cum defectus descriptionis in matricula non
veniat attendendus saltem de æquitate, ne tot, tantæque lau-
dabiles dispositiones pereant, dixerunt Andreol. *controv.* 312.
n. 3. & Rota *d. dec.* 184. *num.* 45. & dixi ego *d. alleg. fo-
rens.* 67. *num.* 3.

ADDITIO.

21 PEr *Constit.* 2. nostri Principatus Cathaloniæ *tit. de Nota-
riis, &c.* extat provisum, quod Notarii debeant esse æta-
tis 24. annorum, & ita evitatur altercatio a jure communi
proveniens, scilicet cujus ætatis debeant esse Notarii.

22 De Notariis aliqua sparsim in annot. dixi, & aliqua non
pœnitenda scitu tradunt Modern. Scoppa *ad dec.* Gratian. *obser.*
161. *per tot.* Parexa *de instrum. editio tit.* 5. *resolut.* 1. Jason.
Andreol. Bavadil. Amaya, Pancirol. Botiller. & alii, quos ci-
tat Altimar. *post dec.* Rovit. *in addit. ad dec.* 3. latissime Pe-
gas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 6. *tit.* 78. *per plures glos.*
& de Notariis Apostolicis, & alii plura tradit Cresp. *obs.* 15.
n. 151. *& seqq.* & latissime de eis tractat Fragos. *de regimin.
Reipub. Christ. p.* 1. *lib.* 3. *disput.* 13. §. 11. *per tot.* & ita de
eorum officio, obligationibus, ac delictis nihil dicam, tan-
quam materia a leguleis scita, & a Doctoribus sæpe recita-
ta, solum pro tangentibus ad forum internum deprecor eos,
qui hanc artem Notariatus profiteatur, quod legant Doctissi-
mum Guazzin. Jun. *in tractat. ad defens. animar. lib.* 1. *defens.*
4. *c.* 6. *per tot.* ubi plura reperient, quæ ipsi attendere de-
bent, ne in laqueum emergant.

Notarii autem debent cognoscere contrahentes, saltem per 23
assertionem testium, nec ipsi habere debent positivam scien-
tiam, scilicet quod teneantur cognoscere contrahentes, & ita
certum est, quod excusantur a pœna ordinaria falsi, si reci-
piant instrumenta inter personas suppositas, dummodo ipsi de
fraude, ac dolo non sint participes, licet extra ordinem ob
culpabilem, & vincibilem ignorantiam puniri possint, Scoppa
ad decis. Gratian. *observ.* 116. *nu.* 13. *& seqq.* Carol. Ant. de
Luca ad Vincen. de Franch. *observ.* 262. *n.* 1. *& seqq.* Ricc.
collectan. 713. *p.* 3. novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portug.
tom.* 6. *tit.* 78. *glos.* 8. *ad* §. 6. *n.* 1. *& seqq. & tom.* 4. *addit.
lib.* 1. *ad ordinatio. Regn. Portugal. tit.* 50. *c.* 2. *n.* 30. ubi di-
cit, quod sufficit contrahentes per duos testes cognosci, Bril-
la *ad consuetud. Neapol. tit.* 16. *c.* 3. *n.* 121. Supponentes au- 24
tem tales contrahentes pro aliis scienter, pœna falsi tenen-
tur, Ricc. *d. collect.* 713. *in fin.* ubi Sesse, & Boer. citat.

Bene tamen Notarii pœna falsi puniuntur, falsum instru- 25
mentum conficientes, licet instrumentum factum sit nullum,
Bart. Gonzal. Olea, Anguian. citati ab Altimar. *de nullitatib.
rubr.* 8. *qu.* 15. *num.* 17.

Dationis autem curatorem hæreditati jacenti materia tradi- 26
ta hic a nostro Conciolo *n.* 15. perpulchra est, & scitu digna
quapropter aliqua de ea dicam, nempe quod per ipsum cura-
torem exercentur actiones activæ, & passivæ hæreditatis, &
ita ab eo possunt redimi census, potestque præsentare ad be-
neficia jurispatronatus talis jacentis hæreditatis, Altimar. *de
nullitatib. rubr.* 11. *q.* 32. *n.* 127. *& seqq.* ubi *a n.* 102. tra-
dit, quæ requirantur ad hoc, ut curator hæreditati jacenti
legitime detur, ipsum lege, & reperies materiam suo doctis-
simo more digestam.

Et ita propter prope tradita differt curator datus hæredi- 27
tati jacenti, a curatore dato bonis, ex quo iste non ad id da-
tur, ut personam repræsentet absentis, & eius patrimonium
augeat, sed ad id tantum, ut caveat, & curet, ne patrimo-
nium diminuatur, & ideo eum non plus juris habeat, quam
si esset ab ipso absente procurator generalis factus; nam &
procuratoris constitutio si qua esset, faceret cessare dationem
curatoris, non potest petere restitutionem in integrum, aut
transigere, aut quid aliud facere, quod speciale mandatum
requirat, ut habet verba citato Anton. Fabr. tradit Altim.
d. qu. 32. *num.* 131. ubi *num. seqq.* limitationem affert.

Pariter differentia adest inter hæreditatem jacentem, ac 28
hæreditatem vacantem; illa dicitur, quando datur hæres, aut
ex testamento, aut ab intestato, & speratur hæreditatem adi-
ri, aut est intra tempus deliberandi, ista autem quando nul-
lus naturalis, aut legitimus usque ad decimum gradum hæ-
res existit, quo casu tanquam bona vacantia ad Fiscum cum
suo onere devolvuntur, & ita cum ad Regem spectent, non
est locus curatori, Altimar. *d. rubr.* 11. *q.* 32. *n.* 148. *& seq.*
Antun. Portugal. *de donationib. Reg. lib.* 1. *par.* 3. *c.* 14. *n.* 1.
tom. 2. ubi *c.* 20. *& 21.* tradit, quæ personæ Fiscum exclu-
dant in succedendo præfatis bonis, & ad id videndi sunt So-
lorzan. *de jur. Indiar. tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 7. *nu.* 41. *& seqq.* &
pro mille Meritissimus, ac Nobilis Regens noster Cortiada
decis. 39. *numer.* 19. *& sequent. & in addit. post tom.* 2. *ad
eamdem decis. & numer.* eoque citato, ut tradit D. Sebastian.
de Cortiada filius suus *in tractat. de jurisdict. Capitan. General.
cap.* 16. *numer.* 28. Massin. *de confisc. bonor. q.* 7. 15. *per tot.*
Fontanel. Cyriac. Larath. Tondut. & alii citati per Merlin.
observ. 233. *num.* 29.

Ex supra traditis nota, quod curator datus hæreditati jacen- 29
ti potest præsentare ad beneficia Jurispatronatus ipsius hære-
ditatis, Ricc. Novar. Campanil. Barbos. Salgad. Vivian. ci-
tati a d. Altimar. *d. q.* 32. *nu.* 130. Antun. Portugal. *de do-
nationib. Reg. d. p.* 3. *c.* 18. *nu.* 90. videndi Doctores citati a
d. Frass. *de Reg. Patronat. c.* 5. *n.* 14.

QUÆ SUNT DE STYLO CENSERI APPOSITA,
Et stylus quomodo probetur. Rubrica XXXVI.

QUia propter ignaviam Notariorum debitæ obligationes quandoque omittuntur, Volumus, quod omnes Clausulæ, & Obligationes, quæ sunt de Stylo, ab iis appositæ, & pro appositis habeantur, & censeantur.

Stylus autem si allegetur, & de eo dubitetur, nullatenus per Folium subscribentium probetur, sed per Testes juratos, sive dictam eorum fidem judiciali Juramento comprobantes, cum interrogatoriis Partis, si dare voluerit; Possit etiam Judex, vocatis duobus, vel tribus Notariis peritis, oretenus de stylo se informare, & in actis adnotari facere.

S U M M A R I U M.

1 *Notarii simplicitas non debet nocere partibus.*
2 *Instrumentis censentur apposita, quæ de consuetudine solent apponi.*
3 *Notarius censetur rogatus apponere in instrumento clausulas apponi solitas.*
Non tamen si sint omissa, censetur rogatus de clausulis substantialibus, aut de illis, quæ vires contractui addunt, licet secus sit de his, quæ sunt de naturalibus, ac connexis contractui, & nequeunt in abstractione addi, si in matrice non reperiantur, n. 13.
Conciol. ad Statut. Eugubii.
4 *Clausula codicillaris solet in testam. apponi.*
Et clausula constituti, num. 5.
Et promissio de evictione, n. 6.
Nec non etiam hypotheca bonorum, num. 7.
8 *Stylus dicitur observantia respiciens ordinatoria judicii.*
Qui non præsumitur, sed debet probari, n. 9.
Et si est circa ordinatoria facilius probatur, n. 14.
Et quomodo probetur, n. 15.
Secus si est circa decisoria, quia ille est concludenter probandus, num. 16.

Et quod sit pro eo declaratum, si est contra jus, n. 17.
Si tamen est præter jus, sufficit, quod quomodocumque sit pro eo judicatum, n. 18.
10 *Statutum mandans stylum probari per testes, procedit in respicientibus decisoria.*
11 *Stylus est pro lege observandus, & n. 19.*
Qui si sit contra jus debet esse præscriptus, n. 13.

A N N O T A T I O.

1 PRudenter quidem ordinatum fuit in hoc statuto, quod omnes clausulæ, & obligationes, quæ sunt de stylo in instrumentis censeantur appositæ, & pro appositis habeantur, cum non sit conveniens, quod simplicitas, seu ignorantia Notarii debeat nocere partibus ad text. *in l. fin. & ibi gloss. C. de fidejus.* & not. Castr. *singul.* 11. & Merlin. *de pignor. libr.* 3. *q.* 103. *n.* 16. Maxime cum sit maxime controversum in jure
2 quod in instrumentis censeantur apposita omnia, quæ de consuetudine solent apponi, uti advertunt Covar. *variar. resolut. lib.* 1. *c.* 15. *n.* 9. Valasch. *consult.* 146. *n.* 15. *& seq.* Merl. *de pignor. d. lib.* 3. *qu.* 103. *n.* 15. ubi dicit, dictam conclusionem non probari in jure, & Card. Mantic. *de tac. libr.* 2.
3 *tit.* 10. *num.* 10. *& seqq.* licet Notarius censeatur rogatus a partibus apponere omnes clausulas de consuetudine apponi solitas, ut not. Parin. *de falsit. & simul. q.* 157. *n.* 29. *& seqq.* & Merlin. *ubi supra*, qui testatur de communi opinione, & dat concordantes.
4 Itaut in terminis statuti nostri censeatur inserta in Testamento clausula *codicillaris*, quæ de consuetudine Notariorum solat apponi, Rolan. *cons.* 7. *n.* 27. *lib.* 4. Menoch. *de præsumpt.*
5 *lib.* 4. *præsumpt.* 31. *n.* 4. Merlin. *de pignor. d. lib.* 2. *q.* 103. *nu.* 10. Et idem est in clausula *constituto*, quæ solet apponi, Menoch. *cons.* 37. *num.* 33. *& seqq. libr.* 1. Card. Mantic. *de*
6 *tacit. lib.* 3. *tit.* 9. *n.* 34. Merl. *in d. q.* 103. *nu.* 51. Prout etiam promissionem de evictione haberi proapposita, voluerunt Alex. *cons.* 18. *n.* 2. *lib.* 2. & Mangil. *de evict. q.* 20. *nu.* 1. *& n.* Ac etiam hypotheca bonorum, ut not. Menoch. *cons.* 37.
7 *nu.* 30. *lib.* 1. Card. Mant. *de tacit. libr.* 11. *tit.* 3. *num.* 21. Fontanel. *de pact. nupt. clausf.* 4. *glos.* 25. *nu.* 74. Cyriac. *controvers.* 189. *n.* 31. & hanc esse communem opinionem testatur Merlin. *de pignor. in d. q.* 103. *nu.* 18. *& seqq.* licet aliquos Doctores contrarium tenentes adducat, & ipse postea distinguat, ut ibi per eum.
8 Stylus autem in terminis statuti nostri dicitur observantia, seu consuetudo, quæ respicit ordinem scribendi, & procedendi in judicio, Bart. *in l. de quibus* 31. *n.* 10. *ff. de legibus*, Jas. *in l.* 1. *n.* 8. *C. de Sacros. Eccles.* Fenzon. *ad statut. Urb. libr.* 1. *c.* 75. *n.* 3. *&* 4. aliter etiam declarans; differt autem stylus a consuetudine, sicut species a genere, cum stylus sit proprie alicujus personæ, vel officii observantia, consuetudo vero est generalis in quibuscumque personis, & actibus, ut post Bart. Angel. & Dec. per eum relatos declarat Fenzon, *in dict. cap.* 75. *numer.* 15.
Stylus vero cum sit facti, non præsumitur, sed debet proba-
9 ri per allegantem, Fenzon. *in d. c.* 85. *num.* 15. Rota apud Card. Ottobon *dec.* 271. *nu.* 23. & apud Bichium. *dec.* 477. *n.* 15. *tom.* 2. Et probandus est in terminis, de quibus adest controversia, Surd. *cons.* 74. *n.* 13. *lib.* 1. Fenzon. *d. c.* 75.
10 *n.* 18. Rota apud Card. Mantic. *dec.* 357. *n.* 4. Dispositio vero statuti nostri volentis, stylum esse probandum formiter per testes juratus cum interrogatoriis partis habere locum, quando stylus respicit decisoria, bene probant Fenz. *n. ad statut. Urb. d. c.* 75. *n.* 23. *& seq.* & Adden. ad Greg. XV. *dec.* 484. *litt.* B, Giurb. *observ.* 73. *n.* 27. Rota *dec.* 285. *n.* 2. *post* 2. *lib. cons.* Farinac. Secus quando respicit ordinem judicii, quia tunc cum agatur de levi præjudicio, Judex potest de illo se informare in camera, ut declarant Fenzon. & Adden. ad Gregor. XV. *ubi supra proxime.*
11 Stylus autem, ut supra per testes probatus pro lege est observandus *cap. ex litteris*, 21. & ibi Abb. & Aret. *de constit.* Fenzon. *ad d. c.* 75. *n.* 28. Rota apud Bich. *dec.* 531. *nu.* 6. *tom.* 2. Itaut acta contra illum facta sint nulla, Fenzon. *ubi supr. n.* 31. *& nu.* 35. *& seqq.* ubi hoc declarat procedere in stylo sano, firmo, & non vario, ut ibi per eum; si tamen stylus sit exurbitans, sed contra jus debet esse præscriptus Fen-
12 zon. *ubi supra nu.* 34. plene Rota *in Urbinaten. Salvians* 18. *Junii* 1660. coram Card. Celsu §. *stylus vero*, *&c.* ubi aliæ recensentur ejusdem Rotæ decisiones.

A D D I T I O.

13 CLausulæ autem de stylo, ac solitæ, si fuerint omissæ, non subintelliguntur, quando substantiales sunt, aut de illis, quæ augent obligationem, aut robur, & vires contractui addunt, ejusque naturam immutare, evertere, aut alterare possunt, neque de istis Notarius rogatus censetur, nec eas quamvis consuetas, & solitas apponi instrumento, adjungere poterit, bene tamen quæ sunt de naturalibus contractus quæque contrahentium mentem magis coadjuvant, explicant, & declarant; quia de his Notarius præsumitur rogatus, Hermosill. *glos.* 8. *l.* 30. *tit.* 5. *n.* 8. *p.* 5. *& seqq.* Urceol. *consult. forens. c.* 38. *per tot.* maxime *n.* 3. *& seqq.* Bonden. *collect. legal.* 1. *n.* 10. *& seqq. & collect.* 23. *n.* 39. *& seqq.* maxime *n.* 48. novissime Pilaja *decis. canon. tom.* 2. *dec.* 10. *de consib. peto.* 8. *nu.* 34. Arias de Mesa *var. resol. lib.* 2. *c.* 33. *per tot.* maxime *n.* 4. Maldonat. ad Molin. *de primogen.* Hispan. *ad lib.* 4. *c.* 7. *ad num.* 3. Cyriac *controv.* 406. *n.* 26. *& seqq.* Lara *in compend. vit. homin. c.* 19. *a n.* 28. Rodoer. ad Marin. *observ.* 196. *n.* 8. *& seqq.* Vela *dissert.* 20. *a n.* 23. *cum mult. seqq.* Capon. *controv.* 18. *n.* 4. 6. 26. *&* 27. qui Doctores nostros Fontanel. & Cancer. citant, & in specie tradunt clausulas substantiales, & connaturales, & ita quæ possunt suppleri, & præsumantur, & quæ non, ipsos consule, & non prætermittas Doctissimum Scoppa, & Doctores ab eo citatos *in observ.* 161. *&* 167. *ad decis.* Gratian. *nu.* 17. *& seqq.* & Carol. Anton. de Luca ad Vincen. de Franch. *observ.* 567. *n. u.* & ita si non reperiuntur clausulæ augentes obligationem in matrice, non potest ipse Notarius, seu illius successor in scripturis, dictas clausulas ponere, & continuare in copia authentica instrumenti, prout ita præcedente relatione Priorum Collegii Notariorum Barcinonæ jurata de mandato facta, fuit in Regio Senatu decisum in causa supplicationis per Nobilem Franciscum de Ribera Regium Senatorem, ad favorem Syndici Universitatis Villæ de Cambrils, contra Nobilem Franciscum Monserrat & Vives *die* .:. *Januarii* 1574. Not. Riambau, per doctrinas Urceol. *consult. for. c.* 31. *num.* 3. Mascard. *de probatio. conclus.* 1098. *in fin.* Cephal. *cons.* 88. *n.* 13. Galt. *de credit. c.* 4. *q.* 6. *n.* 252. Merl. Pignat. *controv.* 35. *n.* 10. Posth. *resol.* 180. *n.* 26. Fontanell. *decis.* 400. Pab. *in Cod. tit. de fide instrum. def.* 18.
Stylus autem aut procedit circa ordinatoria judicii, aut 14 circa decisoria, ille sane facilius probatur per attestationes Causidicorum, curialium, & Notariorum, de eoque potest Judex se extrajudicialiter informare, & per alios modos traditos a Doctissimo Altimar. *de nullitatib. rubr.* 12. *qu.* 1. *n.* 131. *& seq.* Eminen. de Luca *de judic. discurs.* 35. *n.* 72. Bonden. *collect. legal.* 49. *n.* 42. 43. *&* 45. Ciarlin. Pacific. Affl. ct. Guazzin. & & alii, quos novissime citat Sabell. *in summ. divers. tractat.* §. *Consuetudo*, *numer.* 6. *in fin. & numer.* 9. *in fin.* Quæ probatio 15 Curialium non concluderet, si attestarentur, quod multi, & multoties id servarunt, seu talem esse morem, ac stylum, sed debent deponere ita in aliquo judicio fuisse judicatum, Altimar. *d. qu.* 1. *n.* 135. Antonel. citatus ab ipsomet Altimar. 4. *tract. rubr.* 13. *q.* 29. *n.* 76. Ciarlin. *controv.* 233. *n.* 13. & condicunt Cancer. & alii citati per nostrum Vilaplana *de Brach. Milstar. cap.* 3. *num.* 326.
Iste autem stylus, qui versatur circa decisoria, est legitime, 16 & formiter parte citata probandus; & ita requiritur, quod transitum fecerit in consuetudinem stricte, & proprie sumptam, Altimar. *d. rubr.* 12. *quæst.* 1. *numer.* 129. *& seqq. & rubr.* 13. *quæst.* 29. *num.* 97. Emmen. de Luca *dict. discur.* 35. *num.* 72. Urceol. *consult foren. c.* 41. *n.* 43. Bonden. *d. collect.* 49. *n.* 44. Et iste si est contra jus, cum non valeat provenire a Judice, vel a Curialibus, qui nihil possunt contra jus, debet probari, 17 quod sit obtentus in contradictorio judicio, & per aliquam sententiam judicialem canonizatus, & approbari a Principe, aut venire in notitiam Populi, aut majoris partis, quo casu participat de consuetudine, & sufficit, quod sit legitime præscriptus, Cancer. *var.* 3. *c.* 3. *num.* 356. Altimar *d. rubr.* 12. *qu.* 1. *n.* 120. *& seqq.* Passerin. a Sextula *in cap. Consuetudinem* 1. *de consuetud. in* 6. *n.* 216. *& seqq.* Modern. Torre *de pact. futur. success. lib.* 3. *c.* 10. *n.* 45. Pegas *resol. forens. c.* 1. *n.* 18. *& seqq.* Merlin. *observ. forens.* 35. *n.* 12. *& seqq.* ubi quid de con- 18 suetudine; Si autem sit præter jus, sufficit, ut probetur sic fuisse judicatum quomodocumque, & sic intelligerem Doctores citatos per d. Altimar. d. *rubr.* 13. *q.* 29. *n.* 76. tenentes non esse necesse, quod fuerit obtentus in contradictorio judicio, & citatos per Pegas *d. c.* 1. *n.* 25.
Utcumque sit, eo existente, sive circa ordinatoria, sive 19 decisoria, ipse pro lege est observandus, aliter nullitatem influeret, ut præter citatos hic a nostro Conciolo *nu.* 11. tradunt Bonden. *dict. collect.* 49. *numer.* 45. 50. *&* 80. Cammerat. *respons.* 24. *num.* 61. Vela *dissert.* 20. *n.* 34. Scalon. Gazophil. *lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 16. Altimar. *dict. qu.* 29. *numer.* 77. *cum seqq. & dict. qu.* 1. *a numer.* 187. Matth. *de regim. Regn. Valen. cap.* 12. §. 1. *numer.* 92. ubi Bellug. Peguer. Guttier. Gratian. Ripoll. Cortiada, Crespi, & alios citat Pilaja *decis. canon. tom.* 1. *lib.* 1. *decis.* 81. *num.* 135. videas tamen, quos citat Pegas *var. resol. cap.* 1. *n.* 15. *& seqq.* in quibus loci are- periea plura non pœnitenda de stylo, ad quos Doctissimos viros securre, & ipsos consule.

DE INSTRUMENTIS NOTARIORUM DEFUNCTORUM
absque licentia non extrahendis *Rubrica XXXVII.*

NUllus audeat extrahere Instrumenta Notariorum defunctorum, nisi de licentia habita a Magistratu, qui talem Notarium pro idoneo, & sufficienti mature approbaverit; alioquin nulla fides illis adhibeatur; Talisque licentia per Cancellarium Communis, adhibito etiam Juramento in forma, dicto Notario in Libro Reformationum statim annotanda erit. Prædicta vero instrumenta, sive Scripturæ, ab Hæredibus Notarii prædefuncti per inventarium ei assignabuntur, & pro earum extractione Notarius suam mercedem exiget juxta sequentem Taxam.

SUM-

S U M M A R I U M.

1 *Hæres, vel successor Notarii habens protocolla defuncti tenetur in exemplatione adhibere solemnitates*, cap. Cum Tabellio, de fide Instrum.

Fallit stante licentia extrahendi sine dictis solemnitatibus, num. 2.

3 *Licentia extrahendi instrumenta defuncti, non comprehendit instrumenta in foliis, & sine subscriptione Notarii.*

4 *Instrumenta abstracta in partibus in vim compulsoria, an requirant citationem partis.*

5 *Reassumptio instrumentorum Notarii mortui, absentis, aut impediti quomodo fienda, & ejus materia remissive, & n. 7.*

6 *Notarius cogi potest testificari, quomodo reperitur in instrumento in protocollo antecessoris.*

A N N O T A T I O.

1 HÆres, vel successor Notarii si sit etiam ipse Notarius, & habeat penes se protocolla Defuncti, licet debeat in exemplatione Instrumentorum adhibere solemnitates, de quibus *in cap. cum P. Tabellion.* 15. *de fid. instrumen.* & per Covarr. *pract. qu. cap.* 21. *nu.* 3. & sentit Fenzon. *ad Stat. Urb. lib.* 1. *c.* 36. *nu.* 8. 2 Contrarium autem servatur, quando ex statuto, vel Constitutione datur ei facultas extrahendi dicta instrumenta sine dictis solemnitatibus, uti fit in statuto nostro, ut declarant Bald. *in auth. si quis aliquo, n.* 11. *Cod. de edend.* ubi dicit, simile statutum adesse in Civitate Perusii, Alex. *cons.* 106. *n.* 8. *lib.* 5. Card. Tusch. *pract. concl. lit. E, concl.* 374. *n.* 4. & Fenzon. *ad Stat. Urb. d. c.* 36. *n.* 9.

3 Statutum concedens licentiam extrahendi Instrumenta Notariorum defunctorum, dicta licentia non extenditur ad Instrumenta reperta in foliis, & carentia subscriptione Notarii, ut not. Menoch. *de arbitr. casu* 187. *n. n.* 35. *& seqq.* de Marin. *quotid. resol. c.* 199. *n.* 2. *&* 3. & Rota *dec.* 349. *n.* 18. *p.* 9. *rec.*

Instrumenta vero si sint extracta in partibus in vim compulsoriæ quando requirant citationem partis pro eorum validitate, late disserit Mascard. *de probat. conclus.* 927. *fere per tot. volum.* 2. ipsum consulas. 4

A D D I T I O.

MAteria autem hujus statuti perpolita sane est, ideoipsam, 5 nempe reassumptionem instrumentorum a Notario mortuo rogatorum fiendam per hæredes illius, aut per alium Notarium, cui manualis, protocolla, ac imbreviaturæ, seu primæ matrices fuerunt commendatæ, & practicam, præter citatos hic a nostro Conciolo tradunt Doctores, præcipue Barbos. *supr. d. c. Cum P. Tabellio, de fid. instrum.* Ricc. *collect. p.* 4. *collect.* 1461. Cevall. *comm. opin. q.* 429. & alii citati a Parexa *de instrum. edit. tit.* 1. *resol.* 3. *§.* 3. *n.* 119. Modern. Carol. Ant. de Luca ad Franch. *obser.* 117. *n.* 1. *&* 3. & latissime suo doctissimo more Modern. Scoppa *ad dec.* Gratian. *observat.* 167. *per tot.* penes quos, & ab ipsis citatos invenies theoricam, & practicam hujus materiæ, ipsos consule.

Unum nota, quod Notarius cogi potest testificare (non tamen in publicam formam simpliciter) quomodo reperiatur instrumentum cancellatum in protocollo antecessoris, nihil augendu, aut minuendo, quomodove a parte traditum fuit, Parexa *de instrument. edit. tit.* 5. *resol.* 1. *n.* 24. 6

Reassumptio autem instrumentorum Notariorum viventium, absentium, aut impeditorum quomodo sit fienda, & an ea, 7 rogitusque possint scribi aliena manu, tradit Carol. Anton. de Luca *ad decis.* Vincent. de Franch. *obser.* 300. *per tot.*

DE MERCEDE EXTRACTIONIS INSTRUMENTORUM, *Rubrica XXXVIII.*

1 QUia sæpe contingit dubitari de mercede extractionis instrumentorum ob diversitatem Taxæ Novæ, & Veteris, quas Notarii, ut plurimum, ad proprium commodum trahunt: ideo volumus in posterum Taxam esse uniformem, ac ita per omnes observari.

Pro extractione instrumenti cujuslibet qualitatis Videlicet, Testamenti, Codicilli, Donationis causa mortis, Venditionis, Permutationis, Jurium cessionis, Transactionis, Divisionis, Quietationis, Locationis, Mutui, Depositi, Census, Societatis, Officiorum, sautentiarum, Laudorum, Inventariorum, & aliorum similium.

A Florenis X. usque ad XXV.	Bononeni 16
A XXV. usqua ad L.	bon. 20
A L. usque ad C.	bon. 24
A C. usque ad CC.	bon. 32
A CC. super bononeni decem pro quolibet centenario, dummodo non excedant Grossos trigintaquinque.	Gros. 35.

Quod si instrumenta non contineant certam quantitatem videlicet, ultimarum Voluntatum, Transactionom, Permutationum, & similium, si pars in extractione cum Notario non concordet, liceat Parti ad tollendas difficultates jurejurando affirmare certam quantitatem, ut supra taxandam, prout hactenus observatum est.

Si vero instrumenta non contineant certam quantitatem, nec Partis juramento suppleri, seu liquidari possint, videlicet Mandatorum, Tutelæ, Curæ, & similium.	bon. 20
Pro extrsctiona instrumenti Pacis,	bon. 32

Pro Rogitu vero bononeni XII. a qualibet Parte pro medietata recipiendi. Et Rogitum Notarius teneatur omnino infra decem dies registrare in libro Cancellariæ.

Pro extractione compromissi.	bon. 12
Pro Extractione instrumenti Emancipationis, Adoptionis, & Arrogationis.	bon. 40

Et si Emancipatio Præmium contineat, servetur Taxa juxta quantitatem præmii.

Pro extractione instrumenti Notsrii defuncti solvatur quarta pars ultra mercedem, ut supra taxatam, & dictam quartam Notarius pro sua extractione recipiat.

Pro extractione instrumenti Forensi, sive extero facienda duplicetur merces, ut supra respective solvenda.

Declarantes etiam quod si instrumentum fuerit semel extractum cum debita mercede, si illud de novo ab eadem persona extrahendum sit; Merces pro duabus Tertiis tantum solvenda erit.

Pro mercede vero Notsriorum Registri solvantur pro quolibet instrumento,	bon. 6

Etsi esset longa Scriptura possit arbitrio Capitaneorum merces ad summum duplicari.

S U M M A R I U M.

1 *Notarius debet habere mercedem pro rogitu, alias non cogitur rogare.*

Et ultra mercedem rogitus debetur etiam merces pro extractione, num. 2.

Intellige, si a parte fuerit petita, n. 6.

Quid autem procedat in Cathalonia, n. 7.

Et ea debetur hæredibus Notarii prædefuncti, n. 8.

Et Notario creditur ei fuisse petitam extractionem a partibus, num. 3.

Et si debetur merces pro tota summa, non pro parte, numer. 4.

Quæ est dividenda inter hæredes Notarii, & ipsum extrahentem, num. 5.

9 *Salaria Notariorum in Cathalonia sunt taxata, quod juri communi conforme est.*

A N N O T A T I O.

1 NOtarius debet habere mercedem pro rogitibus faciendis, alias non cogitur rogari, & instrumenta conficere, *leg. Prætor*, 4. *in princ. & ibi gloss. ff. de eden.* Bart. *in l.* 1. *C. de Tabellion. libr.* 10. *& in leg.* 1. *§.* 1. *ff. furti advert. naut. & caup. &c.* Bald. *in l. providendum*, 7. *C. de postli.* Card. Tusch. *pract. concl. litt. N. concl.* 102. *n.* 1. 2 Itaut pro sua mercede ei competat actio locati, Bart. *in l.* 1. *§.* 1. *ff. de var. cognit. & in l. argentarius*, 10. *n.* 2. *ff. de edend.* Caroc. *de locat. & conduct. p.* 1. *in tit. de fruct. & lit. expen. n.* 35. Et Notarius, cui fuit soluta merces pro rogitu potest petere mercedem pro extractione, Cagnol. *in l. si librarius* 93. *n.* 21. *ff. de reg. jur.* & alii, quos refert, & sequitur Caroc. *in d. tit. de fruct. & lit. expen. num* 40.

Quod vero Notario, qui axtraxit Instrumentum agenti ad 3 mercedem extractionis credatur, ei fuisse commissam extractionem illius, lata comprobat Caroc. *dec.* 112. *nu* 9. *& seqq.* ubi testatur de veriori opinione, cui Notario debetur merces pro 4 extractione Instrumenti respectu totius summæ, non autem pro illa parte tantum pro qua quis vellet uti, not. Surd. *cons.* 66. *n.* 8. *lib.* 1. & Adden. ad Grat. *dec. March.* 226. *nu.* 2. ubi dicunt, secus esse in legatario, qui non tenetur solvere mercedem Notario pro tota hæreditate, sed solum pro legato, ut ibi per eos.

Addo prædictis, quod merces pro extractione instrumenti 5 Notarii defuncti debetur hæredibus Notarii, merces vero pro scriptura levata debetur Notario, qui levavit, ut disponitur in hoc statuto, ut post Bart. Innoc. Felin. & Celsum per eum adductos firmat Caroc. *in d. tit. de fruct. & lit. expens. n.* 37. ubi testatur de communi opinione.

A D D I T I O.

HOc, quod tradit hic noster Conciol. *n.* 2. quod debeatur merces pro extractione, procedit, si a parte fuerit demandata, aliter autem si Notarius extraheret, seu levaret instrumentum irrequisitus a parte, nam tunc nulla merces deberetur, (6)

Zachia

Zachia *de salario q. 78. n. 7. & seqq.* ubi *n. 11.* conciliat DD. tradentes duplicem mercedem deberi, unam pro rogitu, & ulteram pro extractione, seu levatione instrumenti, & ita veniunt pariter intelligendi DD. citati a Doctissimo Parexa *de instrum. edit. tit. 5. resol. 1. n. 33. & citati ab ipsomet* Zach. *de*
7 *salar. q. 11. nu. 25.* Atque in hac nostra Provincia Cathalana Notariis solum a partibus solvitur una merces, & pro ea ab ipsis instrumenta sunt tradenda, levata, extensa, & in publicam formam redacta, semel autem instrumentis traditis, pro aliis extractionibus toties exigunt salaria, quoties ea levare requiruntur, sed non integra, & ita procedit, quod tradit Parexa *dict. resol. 1. n. 34.*

8 Bene tamen si ipsa merces pro rogitu non fuerit soluta Notario prædefuncto, ex quo ipse prædecessisset antequam instrumentum parti traderet, ipsa debetur hæredibus Notarii defuncti, non autem Notario successori, Parexa *d. resol. 1. numer. 35.* ad quod vidend. Bovadil. *in Politic. lib. 2. cap. 15. a numer. 219.*

In hac nostra Provincia Cathalana adest taxa pro salariis Notariorum, ac Tabellionum, quod est juri conforme, & ita expedit Reipublicæ hujusmodi salaria taxari; ea quia, ut dicit speculat, & tradit Parexa *d. tit. 1. tit. 5. n. 41.* Tabelliones sunt inhumani in salariis exigendis, adeo ut Reipublicæ voracissimi canes, pauperumq; excoriatores appellari solent, ubi plures alios citat, & *n. 36.* alios citat materiam hanc salariorum Notariorum, ac Tabellionum tractantes. 9

DE CLAUSULA, SALVO JURE COMMUNI EUGUBII, *in qualibet dispositione apponenda.* *Rubrica* XXXIX.

MAjorum documenta spectantes volumus omnia bona in districtu Eugubii existentia esse Tributaria, & Censualia dicti Communis, juxta Reformationem ab eo factam de Anno 1345. nec in ulium quocumque titulo transferri posse nisi, Salvo, & reservato Jure Communi Eugubii, alias dispositio non valeat, nec ullo unquam tempore in ejus præjudicium præscribi possit; sed Jus ipsum exigendi intelligatur esse salvum dicto Communi: Et Notarius, qui dictam Clausulam in qualibet Dispositione non apposuerit, condemnetur in libris XXV. Quod si Dispositio legitime fiat extra territorium Eugubii a Notario externo, omnino valeat, talisque Clausula pro inserta, & apposita habeatur.

S U M M A R I U M.

1 *De supradicto statuto mentionem faciunt Cald. & alii Doctores maxime Pignatel, & n. 6.*
2 *Testamentum est validum sine dicta clausula, salvo jure communi Eugubii.*
3 *Statutum prædictum non esse in usu, tenent aliqui Doctores.*
4 *Cautela, de qua in hoc statuto, licet admittatur a Bart. impugnatur tamen a pluribus Doctoribus, & d. n. 6.*
5 *Clausula, de qua in statuto, efficit, ut forus a quocumque privilegiato declinari nequeat.*

A N N O T A T I O.

1 DE hoc statuto requirente in contractibus, & aliis dispositionibus clausulam Salvo jure Communi Eugubii mentionem facit Bald. *cons. 474. p. 4.* dicens, Testamentum factum extra territorium sine dicta Clausula non valere quoad bona sita in territorio statuentium, & de dicto statuto meminit etiam Tiraq. *de legib. connub. gl. 8. n. 224.* nec non Barz. *dec. 117. num. 32.* licet quod Testamentum sit validum, cum dispositio
2 dicti statuti non comprehendat institutionem hæredis contra Bald. consuluit Gabr. *cons. 169. n. 57. vol. 1.* cum quo pertransit Andreol. *contr. 63. n. 6. & seqq.* qui ulterius *n. 9. vers. Præ-*
3 *terea, &c.* subjungit, dictum statutum non esse in usu, & idem testatur etiam Gabr. *d. cons. 169. n. 59. vol. 1.*

Cautela autem, de qua in hoc statuto, qua usi fuerunt DD. statuentes Eugubini usque ab anno 1345. efficiendo omnia eorum prædia tributaria Communitatis, ad hoc, ut illa pertranseant in quoscumque cum dicto onere collectarum etiam ad Ecclesias, licet videatur approbari per Bart. *licet dubium in leg. in rescripto, 6. §. fin. n. 5. ff. de muner. & honor.* ubi facit mentionem de Eugubinis, cum quo sentire videtur Barz. *d. dec. 117. n. 32. & seqq.* illa tamen impugnatur a pluribus, & præcipue ab Adden. ad Rot. *dec. 412. n. 56. & seqq. p. 9. rec.* a Fulgin. *de jure emphyt. in tit. de melior. q. 10. n. 16.* & a Sperel. *dec. 35. n. 33. p. 1.* 4

A D D I T I O.

IDeoque per hanc clausulam, *salvo jure*, atrahuntur omnes possessores ad forum illius, per quem ipsa clausula fuit posita, & tali reservatione facta, nec forum talis declinari potest a quovis privilegiato, ut latissime, & disputato articulo, citatis Fontanel. Ansald. Larrea, Capyc. Latr. Consal. *& aliis quamplurimis* Doctoribus Modernis, tradit Doctissimus Altimar. *de nullitat. rubr. 3. q. 17. per tot. maxime n. 6.* 5

Circa tradita hic a nostro Conciolo *n. 4.* deprecor te, ne prætermittas videre Doctiss. Balmased. *de collect. q. 19. n. 25.* Pilaja. *dec. canon. lib. 1. dec. 11. n. 148.* & in terminis nostri statuti Eugubini Doctiss. Pignatel. *consult. canon. consult. 34. a n. 6.* ubi acriter disputatam materiam hanc tradit, penes quos, & ab eis citatos poteris capere resolutionem, quando casus tibi occurrerit. 6

DE SUSPECTIS FUGITIVIS. *Rubrica XL.*

ASserenti aliquem suum Debitorem sibi de fuga suspectum esse, mandatum de capiendo non concedatur, nisi extrajudicialiter de Credito Judicis arbitrio docuerit, & suo Juramento affirmaverit Debitorem bona immobilia in Civitate Eugubii, vel ejus districtu, aut saltem libera, & sufficientia non possidere; & si obligationis dies non venerit, de Deterioratione conditionis post debitum contractum jurejurando docuerit, & tunc Mandatum de capiendo Debitorem concedatur, si Debitum summam Florenorum xx. ascendat, & si debitor petierit, statim terminus quinque dierum utilium statuatur Creditori ad justificandum Creditum, & prædictas qualitates requisitas ad Juramentum: Quibus rite, ac legitime comprobatis, detineatur Debitor, donec suo Creditori satisfecerit, vel idonee caverit de stando Juri, & judicatum solvendo. Si vero Creditor prædicta non probaverit, detentus relaxetur, & Creditor ad omnia ejus damna, expensas, & interesse statim reficienda omnino per Judicem compellatur.

Addentes etiam, quod Judex redigi faciat in actis Juramentum Creditoris, Causam suspicionis, & Debitum, & fieri possit qualibet die in honorem Dei, exceptis Paschalibus, Nativitatis Domini, Veneris Sancti, Ascensionis, Festivitatis Corporis Christi, Annunciationis, Assumptionis, & Nativitatis Beatissimæ Virginis, nisi tamen ageretur de magno præjudicio Creditoris, quod Judicis arbitrio statuendum erit. Tempore vero Nundinarum Suspectus jurari, & capi non possit.

S U M M A R I U M.

1 *Debitor suspectus de fuga quis dicatur, remittitur Judicis arbitrio.*
2 *Debitor ut jurari possit suspectus de fuga, de jure sufficit juramentum.*
3 *Suspectus de fuga nemo jurari potest pro modica summa.*
Et ad id creditum debet esse liquidum, n. 4.
5 *Suspectus de fuga jurari non potest possidens immobilia.*
Et an illa sint sufficientia pro debito remittitur arbitrio Judicis, num. 6.
Et hoc procedit etiam in forense possidente immobilia in loco sui fori, num. 7.
8 *Suspectus de fuga jurari non potest, nisi ex causis de novo supervenientibus.*
Et deterioratio bonorum non debet esse modica, n. 9.
10 *Suspectus de fuga quis jurari potest, etiam si adhuc dies non venerit.*
11 *Suspectus de fuga quis jurari potest, etiam in diebus feriatis in honorem Dei.*
12 *Judex incompetens an possit relaxare mandatum contra suspectum de fuga, remissive, & n. 17.*
Et an Judex incapax, veluti laicus in Clericum, n. 18.
Saltem ad eum coram Judice laico præsentandum, n. 19.
13 *Suspectus de fuga potest carcerari, etiam ad instantiam procuratoris cum mandato ad exigendum tantum.*
14 *Suspectus de fuga potest capi in domo propria. & alia plura de eo.*
15 *Suspecti de fuga captura potest fieri propria creditoris auctoritate.*
Etiam eum vulnerando, si resistat, n. 16.
20 *Captura debitoris suspecti de fuga fit ad assecurandum judicium.*
Et ideo potest fieri in quacumque die feriata, n. 21.
22 *Suspecti debitoris de fuga praxis in Cathalaunia, & plura de eo remissive.*

A N N O T A T I O.

DEbitor suspectus de fuga quis dicatur, licet variæ sint opiniones DD. ut videre est ex Caccialup. *de debit. suspect. q. 1. n. 2. & seq. & ex* Menoch. *de arbitr. casu 87. n. 1. & seq.* quas hic nimis longum esset recensere, id tamen reliqui prudentis Judicis arbitrio voluerunt Caccial. *in d. q. 1. n. 11.* & Menoch. *in dict. casu 87. n. 8.* necnon Card. Tusc. *pract. concl. litter. F. concl. 523. n. 8.* ubi quamplures recenset fugæ conjecturas. 1

Licet autem de jure communi ad obtinendum capturam debitoris uti de fuga suspecti sufficiat solum juramentum creditoris, ut tradunt Caccialup. *de debit. suspect. qu. 5. num. 18.* Menoch. *de arbitr. d. casu 87. n. 1. & seqq.* Manc. *de juram. p. 4. effect. 6. n. 3.* & alii plures, quos referunt, & sequuntur Adden. ad Paitell. *exped. 27. n. 2.* In terminis tamen statuti nostri creditor tria probare tenetur in termino a Judice sibi assignato ad justificandam capturam, & primo quod summa debiti ascendat ad scuta decem, secundo quod adsit deterioratio conditionis debitoris post contractum debitum, & tertio, quod debitor in Civitate Eugubii, vel in ejus districtu bona saltem libera pro quantitate crediti non possideat. 2

Et

3 Et quod primum statutum aufert illam difficultatem, an
summa debita dicatur magna, vel parva, cum pro parva sum-
ma nemo jurari possit suspectus de fuga, ut tradunt Ludov.
decis. Perus. 41. *n.* 9. Menoch. *d. casu* 87. *num.* 21. Grass. *de
except. in praelud.* 145. & Adden. ad Paitell. *d. exped.* 27. *n.* 8.
4 Quod quidem debitum debet esse liquidum, Caccialup. *de
debit. suspect. q.* 3. *n.* 13. Carpan. *ad stat. Mediol. c.* 69. *n.* 64.
p. 2. Adden. ad Paitell. *d. exped.* 27. *n.* 10. dicentes, de di-
cto debito constare debere per Instrumentum, vel per testes,
ut ibi per eos plures dant concordantes.
Quoad secundum requisitum, quod debitor non possideat
immobilia sufficientia pro solutione debiti, illud concordat cum
jure communi, quo disponitur, quod debitor possidens immo-
5 bilia sufficientia non potest jurari suspectus de fuga, ut not.
Caccialup. *de deb. suspect. q.* 1. *n.* 9. Bursat. *cons.* 241. *nu.* 7.
6 *vol.* 3. Adden. ad Paitel. *dict. exped.* 27. *nu.* 20. dicentes, id
remitti an sint sufficientia arbitrio Judicis, ut ibi per eos;
Non sufficit tamen ad dictum effectum possessio mobilium, cum
illa de facili possint occultari, ut docent Paris. *consil.* 99.
n. 22. *lib.* 3. Bursatt. *dict. consil.* 241. *n.* 8. & distinguit Me-
7 noch. *consil.* 87. *num.* 13. *& seqq. vol.* 1. Quae habent locum
etiam in forense, qui si possideat immobilia in loco sui fori
sufficientia pro solutione debiti non potest jurari suspectus de
fuga, tam de iure communi, quam vigore Decreti q. Ducis
Urbini, ut not. Bald. *cons.* 285. *part.* 1. & Deci. *cons.* 75.
numer. 2. quos referendo sequuntur Adden. ad Paitell. *dict.
exped.* 27. *num.* 23.
8 Probatio vero, quod debitor deterioraverit conditionem suam
post contractum debitum, est fundata in jure communi, quo
disponitur, quod debitor non possit jurari suspectus, nisi ex
causis de novo supervenientibus, ut not. Caccialup. *de debit.
suspec. q.* 6. *sub n.* 1. Menoch. *de arbitr. d. casu* 87. *num.* 16.
Mascard. *de probat. concl.* 823. *num.* 9. *lib.* 2. Carpan. *ad stat.
Mediol. d. cap.* 69. *nu.* 65. & Adden. ad Paitell. *d. exped.* 27.
n. 13. *& seqq.* ubi declarant, hoc habere locum, quando cre-
ditor habebat notitiam status debitoris tempore contracti de-
biti, alias secus, ut ibi per eos. Quae deterioratio conditio-
9 nis debitoris non debet esse modica, sed notabilis, Paris.
cons. 101. *n.* 5. *lib.* 3. Rom. *cons.* 241. *n.* 6. Quando vero de-
bitor dicatur deteriorasse conditionem suam, not. Adden. ad
Paitell. *de exped.* 27. *n.* 18. *& seqq.*
10 Dum vero statutum admittit posse debitorem jure suspectum
de fuga capi, etiam si dies non venerit, concordat cum jure
communi, justa causa subsistente, ut declarant Seraph. *de privil.
juram. priv.* 7. *n.* 34. Adden. ad Paitell. *d. exped.* 27. *nu.* 26.
& seqq. ubi causa recenset, Giurb. *dec.* 4. *n.* 28.
11 Addo praedicta, quod debitor suspectus de fuga capi potest
etiam in diebus feriatis in honorem Dei, ut tradunt Seraph.
d. privil. 7. *n.* 36. Manciu. *de juram. p.* 4. *effect.* 6. *num.* 18.
Pit. Maur. *de fidejus. sect.* 3. *c.* 37. *nu.* 1. Mascard. *de probat.
conclus.* 823. *n.* 23. *lib.* 2. & Fariaac. *de carc. & carcer. q.* 27.
n. 107. licet in statuto nostro excipiantur Dies Paschales, Na-
tivitatis Domini, Veneris Sancti, Ascensionis, Corporis Chri-
sti, Annunciationis, Assumptionis, & Nativitatis Beatae Vir-
ginis, nisi ageretur de magno praejudicio creditoris Judicis
arbitrio, licet secus sit de jure, cum debitor suspectus etiam
in dictis diebus capi possit, ut declarant Adden. ad Paitel.
dict. exped. 27. *num.* 45.
12 Utrum vero Judex incompetens possit concedere licentiam
capiendi debitorem de fuga suspectum, vide Mascar. *de prob.
conclus.* 823. *n.* 25. *& seqq. lib.* 2. Seraph. *in d. priv.* 7. *n.* 51.
& seqq. & Carpan. *ad stat. Mediol. d. c.* 69. *n.* 65. *& seq. lib.* 2.
13 Debitor autem fugitivus potest capi etiam ad instantiam Pro-
curatoris ad exigendum tale debitum etiam sine mandato spe-
ciali, ut post Jas. Alex. & Marsil. per eum adductos not.
Grass. *de excep. in praelud. num.* 134. de quo vide Maucon. *de
caus. execut. lib.* 1. *ampl.* 4. *per tot.*
14 Dixi *in rubr. seqq.* quod suspectus de fuga potest capi etiam
in domo propria, addo hic, quod ille capi potest etiam tem-
pore noctis, ut not. Petr. Pechi. *de jure sisten. cap.* 7. *nu.* 2.
quod ego veram censeo, quia quando periculum est in mora
receditur a regulis juris communis, Masch. *de probat. concl.* 823.
n. 19. *& seqq.* Antonel. *de loco legal. lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 14. &
suspectum de fuga non gaudere beneficiis legalibus not. Cac-
cialup. *de debit. suspec.* 8. *q. n.* 2. & Card. Tusc. *pract. concl.
litt. F. concl.* 524. *n.* 70. *&* 74. Cum in extraordinariis ordo
sit ordinem non servare, Caccialup. *ubi supr.* Card. Tusch. *d.
concl.* 524. *n.* 70. *& nu.* 137. & si ille capi potest in diebus
feriatis etiam in honorem Dei, Grass. *de except. in praelud. n.* 137.
ubi quamplures dat concordantes Antonel. *de loco legal. lib.* 2.
cap. 2. *nu.* 475. potest capi in domo propria, Grass. *ubi supra
n.* 139. Antonel. *d. c.* 2. *nu.* 457. potest capi per Judicem in-
competentem, Antonel. *d. c.* 2. *nu.* 470. *& seqq.* potest capi
pendente die, & conditione si suspicio superveniat, Grass. *in
d. praelud. nu.* 138. Adden. ad Paitel. *exped.* 27. *nu.* 43. quare
ergo non debet posse capi de nocte, quod potius ex quadam
observantia sustinetur, quam quod in jure sit ita cautum, ut
videre est per Rip. *de noct. temp. c.* 71. *in princ. & per* Carp.
ad stat. Mediol. lib. 1. *c.* 167. *n.* 6.

ADDITIO.

Itaque captura ipsius debitoris suspecti de fuga potest fieri 15
auctoritate propria creditoris, Fontanel. Sanfelic. Ripoll.
Cuenca, Cevall. Pheb. *& alii citati per Doctissimum* Altimar.
de nullitatib. rubr. 12. *q.* 10. *n.* 32. Valeron. *de transact. tit.* 2.
q. 3. *n.* 32. Berlich. *concl. pur. p.* 1. *concl.* 73. *n.* 25. *& seqq.*
Et si debitor armata manu resistat, potest vulnerari, Cabal. 16
Berlich. Vilossa *citati* a d. Altimar. *ibid. d. n.* 32. *in fin.* Hunni.
Encyclopaed. jur. p. 2. *tit.* 26. *c.* 1. *n.* 6.
Et ista captura non solum potest fieri per Judicem incom- 17
petentem, ut tradit hic noster Conciol. *n.* 13. & tradunt Al-
timar. *d. q.* 10. *n.* 34. *& seqq.* Hunni. *ubi supr. nu.* 10. Mo-
dern. Palma Nepos *alleg.* 52. *n.* 11. Doctissimus, ac Nobilis
Regens noster Cortiada *decis.* 69. *nu.* 5. Boler. *de decoct. debit.
fiscal. tit.* 2. *q.* 1. *n.* 15. *&* 21. Berlich. *d. concl.* 73. *nu.* 48.
Verum etiam per Judicem incapacem, & ita potest Clericus 18
debitor suspectus de fuga, seu imo fugitivus, capi a Judice lai-
co, seu debito laicis, sine periculo excommunicationis, Altim.
d. q. 10. *n.* 23. Boler. *d. q.* 1. *n.* 31. Cortiada *d. dec.* 69. *n.* 6.
Hunni. *ubi supra n.* 9. *&* 11. Valeron. *d. q.* 2. *n.* 34. Dum- 19
modo illum praesentet Judici Ecclesiastico intra viginti qua-
tuor horas, Altimar. & Cortiada *locis citat.* Boler. *& alii ibid.
num.* 32.
Captura debitoris fugitivi, seu suspecti de fuga (cum fiat 20
ad effectum assecurandi judicium, & solvendi, Altimar. *d. q.* 10.
n. 63. Rot. Rom. coram Bevilaqua *in una Bononien. pecuniaria
1. Martii* 1666. *tradita per* Modern. Castald. *consult. foren.* 83.
n. 14. Maldonad ad Molin. *de primogen. Hispan. ad lib.* 1. *c.* 15.
per tot.) potest fieri in quacumque die, etiam feriata, ut tra-
dit hic noster Conciol. *n.* 11. & tradunt Altimar. *d. q.* 10. *n.* 69.
& seqq. Boler. *d. q.* 1. *n.* 14. Cortiada *d. dec.* 63. *n.* 3. *&* 4.
Benekendor. *in addit.* ad Seraph. *de priv. jur. ad privil.* 7. *n.* 11.
Practicam autem, & requisita etiam in hac nostra Provin- 21
cia Cathalana capturae debitorum fugitivorum, seu de fuga
suspectorum, & omnia alia ad hanc materiam spectantia tra-
dunt Ripoll. Fontanel. Vilossa, & infiniti alii Moderni citati
a dict. Altimar. *dict. rubr.* 12. *qu.* 10. *nu.* 3. *cum mult. seqq.*
Cortiada *dict. decis.* 69. *per tot.* Hunni. *dict. part.* 2. *tit.* 36.
per tot. Boler. *dict. tit.* 2. *quaest.* 1. *per tot.* videndaque est *dec.
Rot. Rom. penes Cels.* 361. & pariter Eminen. de Luca *de cre-
dito disc.* 113. *per tot.* Leon. *propar. judicior. p.* 2. *prapar.* 28.
per tot. Benekendor. *ad dict. privileg.* 7. Seraphin. *de privileg.
juram. a n.* 8. Berlich. *d. concl.* 73. *fere per tot. & alii plures*,
quos citat non praetermittendus, & prae oculis semper haben-
dus Emmanuel Alvarez Pegas *resol. for. c.* 16. *n.* 90. *& seqq.*
ideo ad eos recurre, & reperies omnia, quae volueris cum co-
pia DD. tractata.

QUOD NULLUS PRO CIVILI DEBITO CAPI POSSIT in domo, vel Apotheca.

Rubrica XLI.

Cum personalis executio facienda est, nullus in domo propria, vel aliena, in qua inhabitet, vel etiam in Apotheca propria, vel conducta pro civili debito capi possit, quacumque obligatione, etiam Camerali, non obstante: Et captus absque ulla solutione relaxari debeat, & pristinae libertati restitui: Quod si quis per sex Menses post relaxatam executionem latitaverit, & non satisfecerit Creditori, etiam in dictis locis capi posse, Mandamus.

SUMMARIUM.

1 *Dispositio dicti statuti, quod nemo capi possit in domo propria concordat cum jure communi, & n.* 10.
Fallit dicta dispositio stante clausula: Renuncians &c. *n.* 2.
Item, si dicto beneficio sit specialiter renunciatum, n. 3.
Cui potest renunciari, n. 4.
Item, fallit stante juramento, n. 5.
Et in debitore suspecto de fuga, n. 6. *&* 16.
Et in debitore fiscale, n. 7.
Et si quis capiatur in domo propria, quam non habitat, n. 8.
Et si quis capiatur in scalis domui affixis, n. 9.
Et si quis capiatur in hospitio uti viator, n. 11.
Item, quis capi potest in apotheca, n. 12.
Et regula procedit pro debito civili, secus pro causa criminali, n. 13.
14 *Birruarii non possunt pro debito civili frangere ostium domus.*
15 *Verbum* latitare *quid importet remissive.*
17 *Capi possunt in propria domo obligati obligatione camerali, seu scriptura tertii.*

ANNOTATIO.

Dispositio hujus statuti prohibentis, debitorem capi non posse 1
in domo propria, vel in qua inhabitat, concordat cum
jure comuni ad text. *in l. plerique*, 18. *ff. de in jus voc. & in l.
nemo*, 104. *ff. de reg. jur.* & pro regula tradit Gabr. *com. concl.
de malef. concl.* 10. *n.* 1. *& seqq.* & dixi *ego in resol. crim. in verb.
Captura, resol* 2. *num.* 1. Quae tamen dispositio non habet lo-
cum stante Clausula; *Renuncians omni legum auxilio*, cum per
illam censeatur renunciatum beneficio *d. l. plerique*, ut volue-
runt Rolan. *cons.* 13. *n.* 14. *vol.* 1. Adden. ad Paitell. *exped.* 96.
num. 15.

*num.*15. Barbos. *de clauf. clausul.*133. *n.*9. Theod. Rub. *in sin-*
2 *gul. Rot. Roman. tom.*2. *de clauf. clauf.*680. *n.* 12. maxime stan-
te juramento, Gratian. *discept. foren. cap.*328. *num.*23. & 24.
part. 2. licet Giurb. *decis.* 42. *num.*24. dicat, hanc clausulam
appositam in executivis principalem dispositionem non altera-
3 re, nisi tamen dicto beneficio sit specialiter renuntiatum,
sec. Jas. *in d. l. plerique in* 13. *fallen.* & Gabr. *in d. concl.*10. *nu.*
40. licet illi non posse renuntiari dixerit Paitell. *expedit.* 96.
4 *n.*3. cujus auctoritates non concludunt, & contrarium tenent
Adden. ad Paitell. *ibid. num.* 23. ubi de veriori, & magis
5 communi. Sicuti etiam dispositio dicti statuti non habet locum
stante juramento, Gabr. *d. conclus.*10. *num.*35. Seraph. *de priv.*
*juram. priv.*155. *per tot.* Carpan. *ad stat. Mediolan. cap.*75. *num.*
50. & *seqq. p.*2. & Mane. *de juram. p.*4. *effect.*240. *n.*5. Prout
6 neque habet locum in suspecto de fuga, Adden. ad Paitell.
*expedit.*7. *n.*47. Morot. *cons.*80. *num.*4. Neque eo gaudet debi-
7 tor fiscalia, Jas. *in d. l. plerique, n.*28. Morot. *in d. cons.*80. *nu.*
8 9. Neque si quis capiatur in domo propria, quam non habi-
tat, Deci. *in d. l. nemo in princ. ff. de reg. jur.* Jas. *in d. l. pleri-*
*que num.*23. Adden. ad Paitell. *d. exped.*96. *num.*34. Prout ne-
9 que pariter habet locum, si quis capiatur in scalia etiam do-
mui affixis, sed extra domum existentibus, Jas. *in d. l. pleri-*
*que nu.*16. Gabr. *in d. concl.*10. *nu.*27. Uolpell. *cons.* 130. *nu.*3.
& Adden. ad Paitel. *d. exped.*96. *nu.* 37. & *seq.* ubi quærunt,
quid in porticu domus, ut ibi per eos.
10 Debitor etiam de jure communi, ut dixi, non potest capi
in domo propria, neque in aliena, in qua habitat, uti ha-
betur in hoc statuto, ut docent Bart. Bald. Castr. Jas. & alii *in*
d. l. plerique, ff. de in jus voc. Adden. ad Paitell. *d. exped.*96. *n.*30.
11 Gabr. *de malef. d. concl.*10. *n.*2. Et etiamsi esset in hospitio ani-
mo tamen ibi habitandi, & non uti viator, Jas. *in d. l. pleri-*
*que nu.*18. Deci. *in d. l. nemo n. ff. de reg. jur.* Adden. ad Pai-
tell. *d. exped.*96. *nu.*34. & *seq.* Gabr. *d. concl.*10. *nu.*16. & *nu.*
19. & *seqq.* De jure tamen communi non est prohibitus quis 12
capi in apotheca, ut post Castr. Alex. Jas. & alios plures ab
eo relatos firmat Gabr. *in d. concl.*10. *n.*18. Item, dictum sta- 13
tutum prohibens aliquem capi posse in domo procedit pro de-
bito civili, prout loquitur, secus autem est pro causa crimina-
li, ut declarant Ang. Castr. Alex. Jas. & alii *in d. l. plerique*
Farinac. *de carcer. & carc. qu.*2. *nu.*93. Goarz. *defens.*5. *cap.*1.
n. 23. & dixi ego *in d. verbo Captura, resol.*1. *n.*3. Pro qua ca- 14
ptura pro debito civili non possunt Birruarii frangere ostia si-
ne licentia Judicis, Farinac. *in d. qu.*27. *nu.* 93. *in fin.* Posthi.
*de subhast. inspect.*14. *nu.*7. Scacc. *de judic. lib.*1. *cap.*46. *num* 9.
& dixi ego *in d. verbo Captura, resol.*1. *in fin.*
Verbum vero *latitare* in hoc statuto appositum quando ve- 15
rificetur, vide Afflict. *ad constit. Regn. lib.*1. *rubr.* 47. *n.* 4. &
seq. & an debitor possit capi in ostio domus, vide scripta per
me *in Resol. criminal. in verbo Delictum, Resol.*9. *nu.*.

A D D I T I O.

DEbitor autem decoctus, aut fugitivus, seu de fuga suspe- 16
ctus in propria domo extrahi & incarcerari valet, ut
præter citatos a nostro Conciolo *hic n.*6. tradunt Hunoi. *in En-*
*cycloped. jur. p.*2. *tit.*36. *c.*1. *n.*13. Boler. *de debitor. decoct. tit.*2.
*qu.*1. *n.*16. ubi Crespi. & alios citat novissime videndus Pegas
*ad ordinatio. Regn. Portugal. glos.*40. *ad* §.36. *tit.*65. *t.*5.
Pariter obligati instrumento guarentigiato, seu obligatio- 17
ne Camerali vallato privantur beneficio, *d. l. plerique, ff. de in*
jus vocand. & ita possunt capi pro debito in propria domo,
Bonden. *collect. legal.*49. *num.*94.

DE SEQUESTRATIONE BONORUM. *Rubrica XLII.*

SI quis proposuerit coram Judice suum debitorem suspectum habere, Judex ad ejus instantiam sequestrari faciat de bonis talis debitoris, usque ad quantitatem debiti: Et ille penes quem factum fuerit sequestrum, teneatur rem sequestratam penes se retinere, & custodire, ac nemini dare sine mandato Judicis, ad pœnam in sequestratione contentam, & ulterius parti ad interesse teneatur. Præstita vero a debitore idonea cautione de stando juri, & judicatum solvendo, sequestrum tollatur, refectis etiam expensis Depositario, si quas fecerit in gubernando, & custodiendo rem sequestratam, & Judex ad instantiam domini rei sequestratæ teneatur assignare terminum quinque dierum plus, & minus ejus arbitrio sequestranti, ad docendum de credito, qui terminos parte instante, assignari etiam debeat, si fidejussio data non sit; Quo elapso, & non justificato, intelligatur sequestrum per Judicem revocatum, & fidejussor liberatus censeatur.

Si vero creditor obtinuerit executionem pro ejus credito contra debitorem, Judex mandet pecunias, seu res sequestratas solvi, seu dari creditori, aut super re sequestrata dictam executionem consumari, nec possit debitor audiri, si fidejussor obtulerit.

Addentes etiam, quod si Sequestratarius tacuerit per decem dies, a die præsentationis præsumatur habuisse, & habere in manibus rem sequestratam.

S U M M A R I U M.

1 *Sequestrum de jure communi est regulariter prohibitum.*
2 *Sequestra de consuetudine generali indifferenter relaxantur.*
3 *Sequester licet nemo cogi possit ut rem retineat apud se, & n.*32.
*Fallit tamen si sequestrum acceptavit, nu.*4.
5 *Sequester si solvat, vel rem restituat, tenetur de proprio, & ad damna.*
*Etiamsi solvat jussu Judicis, si non opposuit, nu.*6.
*Et si non appellet secundum Gratian. nu.*7.
8 *Sequester tenetur de dolo, & lata culpa tantum.*
9 *Sequestra fieri possunt etiam in die feriata.*
*Et in die feriata possunt sequestra revocari, nu.*10.
11 *Sequestrum revocatur satisdatione de stando juri, & judicatum solvendo, & nu.*28.
Non tamen factum in causa judicati, sed sola satisfactione, num 29.
*Et sufficit cautio juratoria, si persona non sit suspecta, n.*12.
13 *Cautio pro revocatione sequestri prodest tantum illi, qui sequestrum procuravit.*
14 *Sequestrum non revocatur satisdatione, quando fuit factum, ut debitor solvat.*
*Et quando illud fuit obtentum contra obligatum in forma Cameræ, num.*15.
Et quomodo sequestrum non revocetur satisdatione remissive, numer. 16.
17 *Sequester nullum damnum pati debet occasione sequestri.*
Itaut pro expensis præstitis præferatur hypotheca anteriori, num. 18.
19 *Sequestrum factum a pluribus potest revocari ab uno tantum pro sua rata.*
20 *Sequestrum si sit obtentum contra aliquem, potest cogi jurare, an sit illius debitor.*
21 *Sequestrari non possunt salaria publica, pensiones domorum, & pecuniæ depositata.*
22 *Sequestrum alicui factum quantum durare debeat, & n.* 23.
24 *Appellatio non datur a revocatione sequestri.*
25 *Sequestrum aliud voluntarium, aliud necessarium.*
Necessarium non privat possessione, sed solam custodiam præbet, num. 26.
27 *Sequester necessarius nequit præsentare ad beneficia jurispatronatus.*
30 *Empara, seu sequestri præventivi materiam qui tractent, remissive.*
31 *Sequestrari nequeunt nomina, seu bona Clerici in manibus laici per Judicem secularem.*
33 *Sequester impedit administrationem, & alienationem rerum sequestratarum.*
34 *Solutio facta per sequestrum post inhibitionem eidem factam, ne solvat, non relevat.*

A N N O T A T I O.

SEquestrum de jure communi est regulariter prohibitum, 1
*l.*1. *Cod. de prohib. sequestr. pec.* Card. Tusch. *pract. concl.*
*littera S. concl.*202. *nu.*1. & *seq.* Caroc. *de sequestr. p.*1. *qu.*6.
prin. & *par.*2. *in prin.* Pract. Ridolph. *p.*1. *c.*14. *n.*142.
In decernendo sequestro per Judicem licet de jure plura re-
quirantur, de quibus per Guid. Pap. *dec.*246. *per tot. per* Ma-
scard. *de prob. conclus.*1305. *nu.*4. *lib.* 3. *per* Caroch. *de sequestr.*
*part.*3. *qu.*1. a. & 3. & *per* Capic. Latr. *dec.*197. *nu.*3. & *seq.*
Hodie tamen de generali consuetudine sequestra indifferen- 2
ter decernuntur, & fiunt, bene vero in relaxatione justifi-
catur creditum, & adhibetur citatio partis, ut not. Caroc.
*de sequest. p.*3. *in fin.*
Sequester vero; ut rem retineat in sequestrum, licet cogi 3
non valeat, ut not. Card. Tusc. *pract. conclus. littera S. concl.*204.
*nu.*5. Caroch. *de sequestr. p.*1. *qu.*4. *nu.*2. Si tamen illud acce- 4
ptavit, non potest postea illud recusare, Card. Tusc. *ubi supra,*
Caroc. *de sequestr. part.*1. *qu.*5. *nu.* 1. & *qu.* 13. *per tot, part.*3.
Itaut si ille solvat alteri, vel rem restituat pendente sequestro te- 5
neatur de proprio uti habetur in hoc statuto, ut not. Card. Tusc.
*pract. concl. litt.S. concl.*205. *nu.*1. & *seqq.* Ciriac. *controvers.*358.
*nu.*16. Rota apud Capursq. *dec.*155. *nu.*2. *p.*3. & *dec.*624. *n.*3. 6
& 4. *p.*4. *recent. to.*3. Etiamsi solvat jussu Judicis, si non oppo-
suit de sequestro, Alex. *cons.*103. *n.*18. *lib.*2. bene Rota *d. dec.*
624. *nu.* 7. & 8. *p.*4. *recen. to.* 3. Itaut illum teneri etiam ap- 7
pellare voluerit Gratian. *discept. foren. c.*704. *nu.*38. *p.*4.
Qui quidem sequester tenetur de dolo, & lata culpa tan- 8
tum, itaut si ei auferatur res sequestrata per dominum, non
teneatur aliquid, etiamsi ipse non probet, sine culpa sua
fuisse rem ablatam, cum id incumbat sequestranti, Cardin.
Tusc. *pract. concl. litt. S. concl.*105. *n.*7. & 8. Adden. ad Paitell. *ex-*
*ped.*80. *nu.*27. qui dant concordantes Ciriac. *controv.*358. *nu.*27.
Sequestrum sicut fieri potest etiam in die feriata, Curt. 9
de sequestr. quæst. 10. Caroc. *de sequestr. part.* 3. *qu.* 36. Adden.
ad Paitell. *exped.* 80. *num.* 34. Borell, *in summa decis. tit.* 37.
*nu.*235. *p.*2. Ita in die feriata revocari potest, Caroc. *d. qu.*36.
Adden. ad Paitel. *d. exped.* 80. *nu.* 35. & *seq.* ubi dicunt, ad 10
revocationem sequestri quemlibet admitti etiam sine manda-
to, ut ibi per eos.

11 Se-

11 Sequestrum autem revocatur satisdatione de standu juri, &
judicatum solvendo, cum medicina sequestri sit satisdatio *l. si fidejussor. 7. §. fin.* & ibi Jas. *qui satisd. cogan.* & tradunt Caroc. *de sequestr. p.4. qu.3. nu.1. & seqq.* Petr. Maur. *de fidejuss.*
12 *p.1. sect.2. c.8. nu.1. & seqq.* Capic. Latr. *dec.197. nu.30. p.2.*
Itaut sufficiat nuda cautio juratoria, quando persona, contra quam est factum sequestrum, est honesta, & non suspecta, Seraph. *de privil. jur. privil.125. nu.2.* Caroc. *de sequestr. p.4. qu.2. num.8.* Capie. Latr. *d. dec.197. nu.31.*
13 Cautio vero præstita pro revocatione sequestri non prodest, nisi illi, qui sequestrum procuravit, Posthi. *de subhast. inspec. 40. n.23.* Salgad. *in labyr. credit. p.2. c.6. n.36.* Rota *decis.48. nu.5. p.4. recen.* & apud Cenc. *de cens. dec.384. n.5. & 6.*
14 Sequestrum autem non revocatur satisdatione, quando fuit factum non ad litem agitandam, sed ad finem, ut debitor solvat, puta in executionem sententiæ, uti disponitur in hoc statuto, Curt. *de sequestr. qu.14.* Adden. ad Borat. *decis. 595. nu.9.* Thomat. *dec. March.51. n.10.* Rota post Zachi. *de oblig. camer. dec.118. num.12.* & apud Burat. *dec.653. in princ.* Vel vigore mandati, Posthi. *de subhast. inspec.18. nu.167.* Zach. *de*
15 *oblig. camer. qu.37. nu.95.* Et quando illud fuit obtentum contra obligatum in forma Cameræ, Zachi. *in d. qu.37. num. 94.* ubi dicit contra Salust. ita servari in practica Adden. ad Rot. apud Burat. *d. dec. 595. n.9.* ubi hoc declarant, Prac. Ridolph.
16 *part.1. cap.14. nu.180.* Et quando sequestrum revocari non potest mediante satisdatione, plures casus referunt Jas. *in d. l. fidejussor, §. fin. ff. qui satisd. cogan.* Caroc. *de sequestr. part. 4. qu.2. per tot.* Adden. ad Burat. *d. dec.595. n.9.* Pract. Ridolph. *d. cap.14. nu.171. & seqq.*
17 Sequester nullum damnum pati debet occasione rei sequestratæ, & ideo potest repetere expensas, & alimenta præstita animalibus sequestratis, & ulias factas in re sequestrata, Caroc. *de sequestr. p.1. nu.1. & de loca. & conduc. p.2. in tit. de sequestr. qu.2. num.1. & seqq.* Adden. ad Paitell. *exped. 80.*
18 *nu.20.* Ciriac. *controv.358. num.40. & seqq.* Itaut pro dd. expensis, & alimentis præferatur etiam habentibus hypothecam expressam anteriorem, ut late comprobat Caroc. *in d. tit. de sequestr. qu.2. nu.2.* ubi quamplures adducit concordantes, & Neguf. *de pigno. in 3. memb. 7. p. nu. 14.*
19 Sequestrum factum a pluribus potest relaxari ab uno pro sua rata, Rota *Recen. diver. decis. 144.* quam refert, & sequitur Colla *de rata, qu.114. nu.1.* ubi quærit, an fidejussio sit præstanda pro toto, & sequestrum factum per aliquos creditores non impedit, quin alii possint concurrere, Deci. *cons.109. nu. 93. lib.2.* quem pariter refert, & sequitur Colla *de re integr.*
20 *dist.46. num.8.* Et sequestrum obtinens contra aliquem potest illum cogere ad jurandum, an sit debitor illius, contra quem obtinuit sequestrum, ut probat Ciriac. *contr.126. n.4. & seqq.* ubi dicit, quod si sequester neget cum juramento non potest probari contrarium, ut ibi per eum.
21 Res, seu pecunia deposita, pensiones domorum, & salaria publica non possunt sequestrari sub pœna, de qua in auth. *sed jam cautum*, & ibi Jas. *n.5. C. depos.* Licet hoc de consuetudine non servari asserat Caroc. *de loca. p.2. in tit. de sequestr. 3. n.2.*
22 Sequestrum durare donec durat instantia, tam si instantia sit longa de jure communi, quam si sit abbreviata per statutum, dicit Jas. *in d. l. si fidejussor 7. §. si satisdatum, n.21. ff. qui satisd. cog.* Menoch. Grat. & Seraph. quos refert, & sequitur Caroc. *de sequestr. p.4. q.1. nu.1. & seqq.* Si tamen seque-
23 strum factum fuit propter litem, alias secus, & tradunt Jass. & Caroc. *in loc. cit.* Licet illud durare donec lis sit finita per rem judicatam, & sic etiam in causa appellationis voluerit Gabr. *cons.53. n.5. lib.1.* & Carpan. *ad Stat. Mediol. c.111. n.93.*
24 Quibus addo, quod a revocatione sequestri mediante cautione non datur appellatio, ut post *glos.* Barb. & Nicell. per eum adductus firmat Grat. *discept. forens. cap.531. num.92. ver. unde cessante, &c. part.3.*

ADDITIO.

25 ALiqua de hac materia dixi lib.1. in rubr.51. & propterea pauca hic adjiciam, ex quo a nostro Doctissimo Conciulo breviter sunt pene omnia pertractata; ideoque dicam, quod sequestrum aliud est voluntarium, aliud est necessarium, de isto loquitur nostrum statutum, quo suspectus de fuga cogitur satisdare de judicio sisti, & de judicatum solvendo, aliter res sequestrata pro solutione debiti distrahitur, Honni. *Encycloped. jur. p.3. tit.12. cap.1. n.12. & 13.* Meli. ad Castill. *de aliment. c.13. n.4.* & de hoc latissime agit Berlich. *concl. jur. p.1. concl. 73. a n.14.* & aliqua adducit Jos. de Rosa *consult.5. per tot.*
Istud namque regulariter non privat possessione, sed so- 26
lum præbet custodiam, & curam rerum sequestratarum, & ita sequester rem ipsam custodire, fructus colligere, & deductis expensis, superfluos reponere, & conservare tenetur, & si sunt perituri, illos auctoritate Judicis vendere debet, facere itaque debet in re sequestrata, quæ in rebus suis propriis custodiendis facere solet, & debet, Boler. *decoct. debitor. fiscal. tit.3. quæst.2. num.3. 4.* Meli *ubi supra dict. cap. 13. num.5.* Honni. *d. tit. 12. cap. 13. per tot.* novissime Carol. Ant. de Luca *ad discept.* Gratian. *animadver. ad cap.114. nu.3.* Amaya. *in C. de Decurionib. ad l.2. & 46. num 40. & 50.* Et ex 27
hac ratione nequit sequester præsentare ad beneficia patronatus bonorum sequestratorum, Frass. *de Reg. Patronat. cap.5. nu. 14.* Anton. Portugal. *de donatio. Reg. part.3. cap.28. nu. 92. & 93.* Amaya. *ubi supr. num.51. & seq.*
Itaque, quod cautione istud sequestrum tollatur, ut tradit 28
hic noster Conciol. *num.11.* & tradunt citati a d. Honni. *loc. supr. citat. cap 4. nu.1. & seqq.* Berlich. *dict. concl. 73. num.133.* & Doctores *passim*, est ex quo pro securitate judicii emanat. 29
Si autem concessum esset in executionem judicati non nisi actuali satisfactione tolleretur, Meli. ad Castill. *d. cap.13. nu.11. & seqq.* Honni. *d. c.4. nu.11.* Bondeu. *collect. legal.15. nu. 10.* Pau. Jordao. *lucubra. var. tom.3. lib.14. tit.23. n.206.* Altimar. *obser. ad cons.34. lib.2.* Rovit. *nu.23.* ubi tradit limitationes ad dictam regulam, quod istud sequestrum necessarium cautione tollatur, ipsum consule.
Alia plura de hoc sequestro possem in hoc loco annotare, 30
maxime sequestri præventivi, vulgo dicti *Empara*, in nostra hac Provincia Cathalana usitati, sed cum Ripoll. *ad prax. Cur. Vicar. Barchin. rubr.3.* & ibi Nobilis Senator noster Amigant, & Cancer. *var.2. cap.4.* multa de eo dixerint; ideo ad eos, & ad supra citatos, & relatos per Meritissimum, ac Nobilem Regentem nostrum Cortiada *dec.35. num.70. & seq.* te remittendo me expediam.
Pro coronide autem nota unum, quod bona, seu nomina, 31
aut credita Clerici debitoris existentia in manu laici non possunt sequestrari, seu empari per Judicem sæcularem, ut pro magis vera opinione tradit Ripoll. ad Peguer. *d. rubr.3.* Cur. Vicar. Barch. *nu.16.* & acerrime disputato articulo, Ciarlin. *contr.44. nu.9. & seqq.* & latius *contr.171. nu.1. & seqq.* quem citat d. Meli. *d. c.13. num.7.* ad quod videas Modern. Carol. Ant. De Luca ad Gratian. *cap.149. num.27. tom. 1.* & Oliva *de for. Eccles. qu.29. part.2. per tot.* tamen per Regium Senatum nostrum, referente Magnifico Joanne de Colomer R. C. in causa Galcerandi de Villallonga Domicelli Militis Ordinis Militiæ S. Joannis Hierosolymitanen. contra Joannem Henricum Quesi, & Hieronymum Cervero Mercatores cives Barcinonæ, Notario Galceran. *die 13. Junii 1679.* fuit declaratum emparam faciendam esse per Judicem laicum, licet justificatio emparæ sit facienda coram Judice Ecclesiastico, per doctrinas Cancer. *var.2. cap.4. nu.10. cum seq.* Fontanel. *dec.495. a nu.11.* maxime *n.16. & seqq.* Leu *dec. Valen. dec.89. n.17.* videndus Noguerol. *alleg.19. nu.130.* quem citat Pegas *resol. foren. cap.11. num. 144. & alii*, quos citat Meli. *observ. foren. observ.77. num.3.*
Circa tradita hic a nostro Conciol. *num.3.* non omittas vi- 32
dere Doctores citatos per d. Boler. *d. tit 3. quæst.2. num. 11.* Ciarlin. *d. contr.44.* ubi *nu.15. & seqq.* distinctionem tradit satis rationabilem, quos consule.
Sequestro autem apposito, interdicta est domino rei seque- 33
stratæ administratio, & per ipsum tamquam importans Judicis interdictionem, ac prohibitionem de alienando, impeditur rei sequestratæ alienatio, taliter quod ea facta nulla est, Doctissimus Altimar. *ad l.u. consil.* Rovit. *obser.18. n.21. & 22.* 34
Ubi suo more alios Modernus citat, ex quo fit, quod solutio facta per debitorem post mandatum ipsi injunctum ne creditori solvat ob alterius interesse habentis illud nomen obligatum non relevat, Altimar. *ibid. num.24.*

QUOD MULIER BONÆ CONDITIONIS NON COGATUR *ire in Palatium ad testificandum.* *Rubrica XLIII.*

MUlier bonæ conditionis, & famæ cogi non possit intrare in Palatium pro testimonio ferendo in Civili, vel criminali Causa, sive etiam pro responsione ad Positiones, sed eo casu Judex, sive Notarius causæ de mandato ad ejus domum cum præsentia unius proximioris accedere teneatur, sub pœna xxv. lib. cuilibet contrafacienti.

SUMMARIUM.

1 *Mulieres bonæ conditionis, & famæ non coguntur ire in Palatium,* *Neque mulieres gravidæ, nu.2.*
Quæ autem dicantur mulieres bonæ conditionis, & famæ, est Judicis arbitrarium, nu.3.
A quo vero sint subministranda expensa pro transmittendo Notario ad eas, nu.4. & 5.
6 *Judex debet se conferre, seu mittere ad domum mulierum honestarum, & bonæ conditionis remissive.*

ANNOTATIO.

CUM dispositione hujus statuti mandantis, quod mulieres bonæ conditionis, & famæ non teneantur ire in Pala-
tium ad effectum se examinandi, respondendi positionibus, & 1
similia, sed quod ad eas mitti debeat Notarius ad dictum effectum, concordat dispositio juris communis, quo idem disponitur, ut tradunt *glos.* Castr. Roman. Jas. *& alii in l. ad personas. ff. de verson.* Boccac. *de testor. remiss. cap. 2. numer. 28.*
& Fario. *de testib. quæst. 78. numer. 324.* Et idem est in mu- 2
liere gravida, quæ pariter non tenetur ire in Palatium, ut
tradit Farinac. *de testi. dict. quæst. 78. numer. 97.* Quæ au- 3
tem

tem dicantur mulieres bonæ conditionis, & famæ remittitur
arbitrio Judicantis, Farinac. *in d. quæst. 78. n. 104.* & Menoch.
4 *de arbitr. caso 69. nu. 4.* Expensæ vero faciendæ pro mittendo
Notario, vel Judice ad mulierem spectare ad illam voluit
Cappell. Tolos. *dec. 100. num. 2.* quod vero sit faciendum com-
munibus expensis, dicit Boer. *dec. 303. nu. 5.*

A D D I T I O.

5 Circa tradita hic a nostro Conciolo nu. 4. certo teneo, mis-
sionem Notarii ad mulierem honestam pro testimonio fe-
rendo, expensis producentis fieri debere per expressum *text.*
in c. Mulier 2. de judic. in 6. & ibi Barbos. *num. 13.*
6 Quod mulieres honestæ non sint compellendæ in judicio com-
parere, sed quod Judex debeat se ad domum eorum conferre, seu
mittere Notarium per *d. text. in c. mulier 2. de judic. in 6.* tradunt
Barbos. Passerin. a Sextul. *& alii repetentes*, & præter eos
Matthæu. *de regim. Regn. Valent. c. 11. §. 3. nu. 21.* Abeccles. *obser.*
Pedemont. lib. 1. obser. 65. n. 16. & seqq. Hunni. *Encycloped. jur. p. 2. tit.*
19. n. 15. & plures alii, quos citat novissime Pegas *ad ordinatio. Re-*
gni Portug. l. 6. tit. 78. §. 3. gl. 5. n. 5. pag. mihi 215. & tit. 86. g. 3. gl.
5. nu. 8. pag. 427. licet Abeccles. *supr. nu. 19.* tradat in praxi de
consuetudine servari ad mulieres pro juramento, & examine
non mitti, nisi ad Nobiles, vel viris Nobilibus nuptas; aliæ
autem rusticæ, & viles accedere debent ad Judices, & jurant,
deponuntque in judicio, ad quod citat Caroc. Thesaur. Farinac.
credo autem in Judicis arbitrio esse positum, qui prævidere
poterit, an militent rationes, *d. c. Mulieres de judic. in 6.*

DE DONATIONIBUS INTER VIRUM, ET UXOREM. *Rubrica XLIV.*

Donatio inter virum, & uxorem, sponsum, & sponsam non valeat, nec præsumatur, nisi in casibus a jure per-
missis, & omnia tam a viro data, quam ab aliis contemplatione viri, ipsius hæredibus restituantur, præterquam
Annulus, sive Fides, quo uxor fuerit desponsata, & Vestes, quæ ad usum quotidianum ei paratæ sunt; Et si juramen-
tum in his prohibitis donationibus intervenerit, præsumatur dolo, & metu extortum, & nihil omnino operetur.

S U M M A R I U M.

A N N O T A T I O.

1 Donatio inter virum, & uxorem non valet, ne illi mu-
tuo amore se spolient, *l. 1. ff. de donat. inter vir. & uxor.*
Clar. *in §. donatio qu. 9. in princ.* Fenzon. *ad Stat. Urb. lib. 1.*
2 *cap. 139. nu. 2.* Ciriac. *contr. 799. nu. 111.* Rot. *dec. 37. num. 4.*
part. 14. recen. licet illa de jure communi valeat inter spon-
sum, & sponsam, *l. si sponsus 5. l. inter eos 28. l. cum hic sta-*
tus, 33. §. si sponsam, ff. de donat. inter virum, & uxor. &
bene declarat Fenzon. *in d. cap. 135. nu. 3.*
3 Advertendum tamen est, quod statutum nostrum licet an-
nullet donationes inter virum, & uxorem, præservat tamen
illas, quæ sunt permissæ de jure communi, ut observant
Fenzon. *in d. c. 135. n. 7.* & bene D. Deluca *in Theatr. verit.*
& just. to. 7. in tit. de donat. disc. 30. n. 3. vers. Quia vero, &c.
4 Valet igitur dicta donatio etiam facta constante matrimonio,
vel causa mortis, vel saltem si protrahatur, quod res fiat uxoris
vel viri in tempus soluti matrimonii, & sic post mortem do-
nantis, ut declarant Lazar. *de monit. sect. 3. qu. 9. n. 1. & seqq.*
Card. Mantic. *de tacit. lib. 21. tit. 4. n. 21.* P. Sanch. *de matrim.*
lib. 3. disp. 3. nu 8. D. Deluca *in d. tit. de donat. disc. 30. nu. 4.*
5 & Rot. apud Merlin. *dec. 80. in fin.* Non tamen debet fieri,
quod illa nullo modo revocetur, quia non valeret, *l. ubi ita*
donatur 27. ff. de donat. caus. mort. Lazar. *d. qu. 9. n. 1. & se-*
quent. D. Deluca *in d. disc. 30. nu. 7.* Et debet insuper substan- 6
tia donationis conferri post mortem, secus tamen est, si so-
lum conferatur post mortem effectus donationis, quia non
valeret, ut not. Card. Mantic. *d. tit. 4. num. 21. vers. Sed ad-*
vertendum, &c. bene declarat D. Deluca *in d. disc. 30. num. 9.*
Prout etiam valeret donatio, quando per donationem patri- 7
monium donantis non diminuitur, sed lucrum quod fieri po-
tuisset, remittitur, uti explicat Fenzon. *in d. c. 135. nu. 7.*
Donatio autem licet non valeat inter virum, & uxorem 8
regulariter, morte tamen confirmatur, Lazar. *in d. qu. 9. nu.*
2. Card. Mantic. *de tacit. in d. lib. 21. tit. 7. nu. 1. & seq.* Clar.
in §. donatio, qu. 9. vers. Scias autem, &c. Interim tamen po- 9
test revocari, Card. Mantic. *de tacit. lib. 21. tit. 6. num. 15.*
Ciriac. *contr. 110. n. 78.* Rota apud Merlin. *dec. 885. nu. 9.* Re-
quiritur tamen, ut dicta donatio confirmetur traditione ve- 10
ra, vel ficta, alias non confirmatur, Lazar. *in d. qu. 9. num. 1.*
Card. Mantic. *in d. tit. 7. nu. 32. & seq.* P. Sanch. *de matrim.*
lib. 6. disp. 14. num. 7. & quod sufficiat ficta traditio per con-
stitutum tenent Card. Mantic. *ubi supra*, & Morot. *cons. 53.*
num. 2. ubi testatur de communi opinione, licet contrarium,
seu fictam traditionem non sufficere, teneat Fachin. *controv.*
jur. lib. 13. cap. 79. per tot.
Licet autem donatio sit prohibita inter virum, & uxorem, 11
ut supra, non tamen est prohibitus inter eos contractus vicissi-
tudinarius, Cravet. *cons. 255. nu. 11.* Ciriac. *contr. 181. num. 50.*
Donatio inter virum, & uxorem facta præcipue sine jura- 12
mento potest revocari tacite, & expresse, Jo. Oinot. Instit.
de donat. in tit. de donat. int. vivos n. 65. expresse autem revoca- 13
tur sola pœnitentia, Jo. Oinot. *loc. cit.* Card. Mantic. *de tacit. d.*
lib. 21. tit. 10. in prin. Tacite vero revocari dicitur ex conjectu-
ris, puta si rem donatam donator alienet, pignori det, per
divortium, per præmorientiam donatarii, & similia, ut decla-
rant Jo. Oinot. *ubi supra*, & Card. Mant. *in d. tit. 10. per tot.*
Donatio autem facta inter virum, & uxorem mediante ju- 14
ramento est valida de jure communi Gratian. *discept. foren. cap.*
27. nu. 35. part. 1. Fenzon. *ad Stat. Urb. d. cap. 135. nu. 13.* ubi te-
statur de magis communi Doctorum opinione Rota apud Greg.
XV. *decis. 563. num. 7.* & ibi Adden. *lit. C.* quam opinionem
late comprobat D. Deluca *in dict. tit. de donat. discurs. 29. nu-* 15
mer. 8. Quod tamen corrigitur expresse per statutum nostrum
præsumendo juramentum metu, & dolo extortum, quod sta-
tutum potest facere, Fenzon. *d. cap. 135. numer. 15.* D. De-
luca *in d. tit. de donat. discurs. 26. numer. 9. & discurs. 60. nu-*
mer. 12. & 14. Rota *decis. 212. part. 4. recent. tom. 2.* & apud
Posth. *de manut. decis. 63. numer. 4.* & apud Salgad. *in labyrint.*
credit. decis. 63. numer. 7.
Dispositio vero hujus statuti, quod annulus sponsalitius censea-
tur donatus uxori, & non sit restituendus, concordat cum
dispositione juris communis, quo idem disponitur, ut tradit 16
Rota apud Merlin. *dec. 885. num. 25.* ubi habetur, id habere
locum quando annulus est modici valoris, alias secus, late 17
comprobans, cum antiquitus annuli sponsalitii non essent pre-
tiosi, nec aurei, sed ferrei, ut ibi per eum.

A D D I T I O.

Licet donationes inter virum, & uxorem (ut tradit hic no- 18
ster Conciol. *num. 1.*) inspecto jure antiquo essent nullæ,
Modern. Jo: Torre *de pact. futur. success. lib. 3. cap. 13. nu. 56.* An-
tun. Portugal. *de donationib. Reg. lib. 1. prælud. 2. § 4. nu. 1. & seq.*
Manfrell. ad Capic. Latr. *obser. 22. nu. 3.* & ita essent prohibitæ,
Modern. Torre *d. tract. cap 13. num. 53. lib. 3.* Urceol. *consult.*
foren. cap. 39. nu. 1. Conciol. *noster allegatio. 18. numer. 6.* Fragos.
de regim. Respub. Christian. part. 3. lib. 2. disp. 4. §. 1. nu. 1. novis-
sime Barra *controv. foren. 39. n. 1.* Sabell. *in summ. divers. tract. §.*
Donatio, *nu. 5.* Berlich. *conclus. legal. part. 2. conclus. 15. a n. 1.*
qui Fontanell. Cancer. & alios Modernos citant; Etiamsi factæ
essent ante matrimonium, si ejus effectus fuisset prorogatus ad 19
tempus matrimonii, Boiller. *de success. ab intestat. cap. 2. theo-*
rem. 65. nu. 7. Sabell. *d. §.* Donatio, *numer. 7. vers. Quod imo,*
&c. Antun. Portugal. *de donatio. Reg. par. 1. prælud. 2. §. 7. nu 95.*
(Et quid, si facta fuisset inter conjuges putativos, videndus Olea 20
de cess.

de eff. jur. tit. 14. *qu.*8, *num.* 15.) licetque novo jure inspecto
introductum sit eas non omnino esse nullas, sed revocabiles;
21 Tamen certum est, eas morte donatoris confirmari, si ipse
antea non revocavit, & in eadem voluntate perseveravit,
præcedente tamen traditione vera, val ficta, & superstite do-
natario, Conciol. noster *dict. allegatio.* 18. *num* 14. Urceol. *de
transact. qu.*17. *nu.*35. (quamvis ipse *ibid. num.*37. remittendo
se ad suam *consult.*39. *nu.*8. teneat traditionem non requiri)
Fragos. *ubi supr. num* 6. *& sequent.* Barra *ubi supra nu.*2. *&* 3.
Sabell. *ubi supra num.* 12. 13. *& fere per tot.* Antun. Portu-
gal. *d. tract. prælud.* 2. §. 4. *numer.* 3. ubi Cancer. Hermosill.
Barbos. Surd. Mantic. Pereyr. Amaya. & alios citat Mo-
dern. Torre *d. cap.*13. *num.*56. ubi alios citat, & tradit, in
hac materia non adesse controversiam inter scribentes,
Hunni. *in Encycloped. jur. part.* 3. *tit.* 26. *cap.* 3. *num.* 13. Ur-
ceol. *d. consult.* 39. *numer.*2. Berlich. *d. concl.*15. *num.*15. no-
vissime Borgia *investigatio contra* Fabr. *tom.* 1. *libr.* 2. *cap.* 8.
numer. 9. Castr. Palau. *de justi. & jur. part.* 7. *disp.* 2. *punct.*
18. §. 11. ubi late.
22 Ista sane confirmatio morte donatoris in eadem voluntate
perseverantis procedit non solum, si ipse donator naturaliter
moriatur, verum & etiamsi civiliter fuerit mortuus, veluti
in metallum damnatus, aut deportatus, Modern. Torre *cap.*
13. *nu.*58. Antun. Portugal. *d.* §. 4. *nu.* 15. ubi Peregr. Boss.
Parinar. Hermosil. Surd. Altograd. & alios citat Berlich. *ibid.*
*nu.*16. Castr. Palau. *ubi supr.* §. 3. *num.* 11. ubi tradit id solum
procedere favore mulieris, non autem mariti.
23 Donatio ista pura, & simplex inter virum, & uxorem fa-
cta, quæ a principio non valuit, sed morte fuit confirmata,
non trahitur retro ad tempus donationis factæ, quoad domi-
nium rei donatæ, sed tantum quoad fructus eu ea perceptos,
Modern. Torre *d. cap.*13. *n.*89. *& seq.* Hunni. *d. c.*3. *nu.*20. *&*
21. Fontanell. *de pact. claus.*4. *glos.*7. *part.* 2. *n.* 48. Fragos. *ubi
supr. n.*8. Barra. *d. contr.*39. *n.* 5. Castr. Palau. *ubi supr.* §. 4. *per*
24 *tot.* maxime *n.* 3. Quod secus est in donatione causa mortis,
qua revocata fructus medio tempore percepti restituuntur,
25 Botiller. *disert. forun.* 10. *n.*63. Nihilominus tamen non revoca-
tur secuta postea publicatione bonorum donantis, imo confir-
matur, & per donatarium fiscus excluditur, etiam in crimi-
ne læsæ Majestatis in primo capite, si tempore condemnatio-
nis donantis mulier esset in possessione rei donatæ, & ita sit
præcessa traditio requisita in his donationibus, ut morte con-
firmetur, Antun. Portugal. *d. tract. de donatio. Reg. to.* 2. *part.*3.
*cap.*26. *n.*19. *& seq.* ad idque sunt videndi Doctores citati *per
d.* Modern. Torre *d. cap.*13. *nu.*91. ubi nihil determinat, sed
hanc quæstionem tanquam arduam prætermittit.
26 Intellige tamen, quod ista donatio facta inter virum, &
uxorem, si non est insinuata morte, non confirmatur, nisi ad
quantitatem 500. aureorum, in quibus donatio potest valere,
non vero in excessu, Cancer. *var. cap.*8. *n.*93. *& ss*, & Fra-
gos. *Rebel. speculat.* Paul. de Castr. Rum. Mantic. citatis An-
tun. Portugal. *d.* §.4. *nu.*13. Rota coram Certo *dec.* 644. *nu.*
27 3. *&* 4. *tom.* 3. quod secus est in confirmatis juramento, ex
quo juramentum defectum insinuationis supplet, ut pluribus
Modernis citatis tradit Meli. ad Castill. *de aliment. cap.* 11.
*nu.*2. *& seq.* Cancer. Urceol. & alii citati novissime per Man-
frell. ad Capic. Latr. *observ. d. dec.*156. *nu.*11. videndus Mo-
dern. Torre *de pact. futur. succes. lib.* 2. *cap* 31. *num.* 115. *&
seq. & fere per tot.*
28 Non solum morte istæ donationes confirmantur, sed etiam
aliter, seu imo in pluribus casibus sunt a principio validæ,
veluti si juramento promissorio confirmentur, Castr. Palau.
ubi supra §. 5. *per tot.* Mession. *de sanssc. bonor. quæst.* 38. *num.*
36. Antun. Portugal. *d.* §.4 *nu.*18. Torre *d. tract. de pact. fu-
tur. succes. lib.*1. *cap* 5. *nu.*30. *& dict. lib.*3. *cap.*13. *nu.*114. ubi
citat nostr. Fontanel. Eminen. De Luca, Manz. Carpzou. &
alios, Hunni. *d. cap.*3. *nu.*8. Modern. Castald. *consult. foren.* 81.
nu. 2. ubi nostr. Cancer. & alios citat (licet contradicant Do-
ctores citati a Manfrell. ad Capic. Latr. *obser.*12. *num.* 4. & a
nostro Conciol. *alleg.* 18. *num.* 8. *& sequent.*) Benekendor. *in
addit.* ad Seraphin. *de privileg. juram. ad privil.*71. *per tot.* ma-
xime *num.*5. Hodiern. ad Surd. *decis.*154. *num.*1. *&* 10. Ur-
ceol. *de transact. quæst.*17. *num* 38. *& seq.* Mart. Medic. *decis.*
Senen. *in addit. ad exam.*17. *num.*1. Sabell. *ubi supra dict. num.*
5. *vers. Quod donatio, &c.* Berlich. *dict. conclus.* 15. *a num.*14.
& pariter ab initio valent in aliis casibus traditis a Docto-
ribus citatis a d. Doctissimo Antun. Portugal. §. *num.* 14.
Observa tamen, quod in istis casibus, in quibus istæ do- 29
nationes juramento confirmantur, seu a principio validæ sunt,
hæ non revocantur præcedentia donatarii, seu imo per ipsum
donatarium defunctum transmittuntur res donatæ ad ipsius
hæredem, sive ex testamento, sive ab intestato venientem,
Urceol. *d. quæst.*17. *nu.*40. Marta Medic. *ubi supr. nu.* 3. Mo-
dern. Torre *dict. cap.* 13. *num* 116. ubi Cancer. Fontanel. &
alios, & se ipsum *lib.*1. *cap* 13. *nu* 23. citat Modern. Castald.
*d. consult.*81. *num.* 5. ubi Hodiern. Capic. Latr. & alios citat
(quidquid dicant Doctores citati a dict. Hunni. *d. cap.*3. *num.*
10. & per Benekendor. ad Seraphin. *de privil. juramen. addit.
ad privil.*72. *num.*11. *vers. Contrarium, &c.*) cum contra eos
ista sit recepta opinio.
Pariter observa, quod in casibus, in quibus istæ donationes 30
inter virum, & uxorem valent a principio non subjacent re-
vocationi, ob causam supervenientem, neque est necessarium,
quod morte confirmetur, ut citatis Nostro Fontanel. *de pact.
nuptial. claus.*4. *glos.*9. *part.* 5. *nu.* 194. *& seq.* & Anton. Fabr.
tradit d. Doctissimus Antunez. Portugal. *dict.* §. 4. *nu.*17.
Donationes autem causa mortis inter virum, & uxorem fa- 31
ctæ valent secuta traditione vera, vel ficta, aut non secuta,
Hunni. *d. part.*3. *tit.*26. *cap* 3. *nu.*2. *& tit.*17. *cap.*3. *nu.*14. &
pro mille Doctissimus Torre *de pact. futur. succes. lib.*3. *cap.*13.
*nu.*59. maxime *nu.*64. ubi Fontanel. Urcel. & alios citat Ber-
lich. *d. concl.*15. *nu.*8. Non tamen facta inter vivos, quando 32
effectus earum conferuntur post mortem, Modern. Torre *d.
cap.*13. *num.*77. *& sequent.*
Istæ sane donationes causa mortis factæ inter virum, & 33
uxorem, speciali jure inter ipsos conjuges confirmantur morte
civili, & ita secuta condemnatione capitali conjugis, non fisco,
bona donata debentur, maxime si traditio vera, aut ficta præces-
serit, Antun. Portugal. *d. tract. de donationib. Reg. lib.* 1. *prælud.*
2. §.3. *n.*71. *& lib.*3. *cap.*16. *n.* 21. *& seq.* ubi ad saturitatem.
Itaque benevole lector, integrum tractatum de hac materia 34
conflare possem, circa tantas, & tam intricatas difficultates
in ea occurrentes, nempe quando hæ donationes subsistant,
quæ requirantur, inter quas personas, quomodo revocentur,
quæ clausulæ de una specie in aliam eas transfundant; tamen
cum omnes hæ difficultates, & plures aliæ sint a Doctoribus
tractatæ maxime a nostris Cancer. Fontanel. & aliis Cathala-
nis, faciliter negotium hoc relinquo, & libenter ducendo te
ad duos sane Doctissimos viros, nempe Jo. Torre, & Antu-
nez. Portugal. citatos, apud quos succincte habebis, quæ vo-
lueris, & ita ipsos consule.
Jocalia autem, ac vestes missæ per sponsos sponsis, an censean- 35
tur donatæ, & per alios contemplatione alterutrius ipsorum,
cui acquirantur, tradunt diffuse nost. Fontanel. Cancer. ceterique
nostri Doctores Cathalani, & ita apud eos habebis materiam dige-
stam; & si de eis non fueris satisfactus (quod non credo) recurre
ad Doctores citatos per Doctissimos Scoppa ad Gratian. *obser.* 118.
Altimar. *ad dec. Rovit.* 11. *&* 31. ad quos se remittit in *obser.*40.
*ad lib.*1. *consil. dict. Rovit. nu.* 5. & ibi Giurb. citat Hodiern. ad
Surd. *dec.* 166. *per tot.* Fragos. *de regim. Reipub. Christian. part.*3.
*lib.*2. *disp.*4. §.1. *nu.*11. Berlich. *concl. legal. part.*3. *concl.*32. *per
tot.* Anton. Portugal. *dict. tract. part.*1. *prælud.* 11. §.7. *nu.* 92. *&
seq.* Botiller. *de success. ab intest. cap.*1. *theorem.* 21. *n.*5. Bonden.
collect. legal 42. *nu* 96. *& seq.* Andreol. *controv.* 281. Baron. *de
effect. minor. ætat. circa contract. effect.*15. *nu.*16. *& in addit ad tit.
de farse, num.* 12. Marin. *resol. lib.* 1. *cap.* 90. Rota penes Ar-
guell. *dec.*67. & per Doctissimum Pileja. *in addit. ad consid.*24.
Iranç. *de protestatio.* Manfrell. ad Capic. Latr. *observ. ad dec.*184.
num. 1. novissime Olea. *in addit. ad tit.* 4. *quæst.* 11. *tract. de
eff. jur. num.* 14. Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 7.
*tit.*83. §.9. *nu.*77. *& sequent.* Capon. *controver.* 39. *per tot.* ubi
latissime Brilla *ad consuetud. Neapol. tit.*6. *cap.*2. *per tot.* latissi-
me Bossi. *moral. t.*2. *tit.*8. §. *unic. per tot.* quos consule.
An autem jocalia, & gemmæ præsumantur extare tempo- 36
re mortis mariti penes uxorem, an vero pervenisse ad hære-
des viri, tradit Rota *Recen. par.*19. *dec.*73. *nu.*3. *& p.*18. *to.*1.
*decis.*194. *num.*26. *& sequent.* maxime *num* 32.
Circa per me supra annotata, pro coronide nota unum, 37
quod donationes reciprocæ factæ inter conjuges sunt, qui di-
xere valere, tu examina penes Doctores citatos a Doctissimo
Torre *d. tractat. lib.*1. *cap.* 13. *per tot.* maxime *num.* 19. *& seq.
& cap.*7. *num.*48. *& seq.*

QUOD MULIER NUPTA CONTRAHERE, SIVE TESTARI
non possit absque consensu viri. *Rubrica XLV.*

Uxor non possit de rebus suis aliquam obligationem, sive contractum alienationis facere, seu quoquo modo illas in aliam transferre absque consensu viri: Et ideo habita prius licentia a Serenis. D. N. teneatur ultra consensum sui viri, facere consentire duos ejus proximiores: Quibus cessantibus, sive injuste recusantibus, duo viciniores adesse, & præstito eis Juramento, consentire valeant, Judicisque decreto talis obligatio, sive alienatio firmanda est. Animadvertat tamen Judex, ne mulier propterea omnino indotata remaneat, & quod pro ejus assecuratione, & indemnitate habeat regressum ad alia bona viri, quod in dicto instrumento semper pro inserto, & apposito habeatur, Et ad priora Jura redire valeat.

Quod si dicta mulier testari velit, teneatur requirere consensum sui viri, si præsens sit; si vero absens, ita quod ejus consensus de facili haberi non possit, & uxor sit infirma, debeant consentire duo ex proximioribus viri, quibus recusantibus, Judex teneatur dare licentiam cuicumque instanti pro tali muliere, quod possit facere Testamentum, & si occasio requirat, etiam adesse debeat: viro autem præsente, & requisito coram duobus testibus, vel alias legitime, mulier libere testari valeat, quamvis nollet ejus maritus testamenta consentire; Et si id prohibuerit, vel quomodocumque impedierit, Judex suas partes pro testamento præsens interponat.

SUM-

SUMMARIUM.

1. Statuti una pars declarat aliam.
2. Mulier non præsumitur habere nisi bona dotalia.
3. Statutum conditum ad tollendas fraudes dicitur favorabile.
   Et ideo illud est late interpretandum, nu.4.
5. Solemnitates statuti sunt de forma.
   Itaut contrahentes sine solemnitatibus neque obligentur naturaliter, num 6.
7. Procurator mulieris tenetur servare solemnitates, quas ipsa servare tenetur.
   Nisi procurator esset constitutus cum dictis solemnitatibus, n.8.
9. Mulier sine solemnitatibus statuti non potest contrahere cum patre, matre, & fratre.
   Licet contrarium voluerint aliqui, nu.10.
   Neque potest esse in judicio sine solemnitatibus, nu.11.
   Neque potest deferre juramentum litis decisivum, n.12.
   Neque potest compromittere, nu.13.
14. Mulieris contractus sine solemnitatibus non valet, etiamsi ei sit utilis.
   Licet aliqui contrarium teneant, nu.15.
16. Mulier non potest donare causa mortis sine solemnitatibus statuti, & num.81.
   Neque potest adire hæreditatem, nu.18.
   Licet contrarium teneant aliqui, nu.19.
   Potest tamen illam repudiare absque solemnitatibus, nu.17.
20. Mulier prohibita contrahere non potest contrahenti consentire.
   Neque potest contrahere sine solemnitatibus favore pupilli, n.21.
   Valet tamen contractus cum pia causa, nu.22.
   Contrarium, si consensus requiratur pro interesse viri, tenent Doctores, num.23.
   Sicut tamen est, si contrahat cum Clerico, vel Ecclesia, numer. 24.
25. Mulier potest se obligare sine solemnitatibus pro liberando viro a carcere.
   Ac etiam ne vir carceretur, nu.26.
   Dummodo illius obligatio non excedat dimidiam dotis, n.27.
28. Statutum requirens solemnitates non ligat mulierem contrahentem nomine alieno.
   Neque mulierem se obligantem pro exoneratione conscientiæ, n.29.
   Neque comprehendit obligationem mulieris necessariam, numer. 30.
   Neque quietationem necessariam, nu.31.
   Et ideo potest retrovendere censum sine solemnitatibus, n.32.
   Et obligatio mulieris quando dicatur necessaria remissive, n.33.
   Neque quando vir, & uxor simul contrahunt, n. 34.
   Neque quando mulier se obligat pro dote, n.35.
36. Statutum requirens consensum proximiorum, intelligitur, si proximiores adsint.
   Et sufficit consensus unius, si plures non adsint, nu. 37.
   Et idem est in viro, si absit, nu.38.
   Vel si sit bannitus, nu 39.
   Si tamen vir sit in longinquis partibus, secus si in loco vicino, num. 40.
   Et non requiritur consensus, si vir, & uxor non bene conveniant, num.41.
42. Proximiores requisiti a statuto ad auctorizandum actum non debent habere interesse.
   Et an proximiores esse debeant mulieri utrinque conjuncti, & quomodo, num.43
44. Mulier, quæ vult dare de nullitate contractus ob non interventum proximiorum, quid debeat probare.
   Et quid, si mulier in instrumento asserat, consanguineos esse proximiores, nu 45.
46. Nullitas a statuto inducta favore mulieris non potest allegari a tertio.
   Cum contractus sit nullus, volente uxore, n 47.
   Fallit, si sit nullus ipso jure, vel si tertius habeat interesse, num.48.
49. Mulier non potest alienare ultra medietatem dotis.
   Itaut si illa alienat ultra dimidiam, alienatio sit nulla in totum, num. 50.
   Licet aliqui contrarium teneant, nu.51.
   Nisi mulier esset in tali ætate, quod non possint sperare novæ nuptiæ, num. 52.
   Mulier autem asserens remansisse indotatam, tenetur probare, num. 53.
   Quod vero tempus sit attendendum pro judicanda læsione remissive, num. 54.
55. Statutum prohibens uxorem testari sine consensu viri est validum.
   Contrarium tenent aliqui DD. nu.56.
   Itaut illa neque possit legare, fideicommittere, vel codicillari, n.57.
   Potest tamen testari sine consensu viri, si ille sit absens, n.58.
   Maxime accedente juramento, nu.59.
   Nisi tamen vir esset in loco vicino, nu.60.
   Non tamen requiritur consensus viri, si uxor cum eo non conveniat, num. 61.
   Neque quando adest periculum mortis, nu.62.
   Neque quando uxor testatur inter liberos, nu.63.
   Vel ad pias causas, nu.64.
   Neque habet locum in testamento condito extra territorium, num. 65.
   Licet aliqui contrarium teneant, nu.66.
   Neque habet locum, quando testamentum esset conditum in loco exempto, nu.67.
68. Mulier alibi nupta tenetur servare solemnitates statuti suæ originis.
69. Consensus viri in testamento uxoris requisitus ratione interesse.
   Et ideo potest illum præstare ad propriam commodum, n.70.
   Maxime si illum præstiterit per aliquot dies ante, nu.71.
   Et quando dispositio principalis non est ad favorem viri, numer. 72.
73. Statutum loquens de marito non habet locum in sponso de futuro.
   Licet illud habeat locum in sponsa non cognita, nec traducta, num. 74.
75. Statutum, de quo in rubr. uti laicale, non comprehendit actum juratum.
76. Juramentum firmat actum nullum, ac invalidum.
   Etiamsi obligatio sit ipso jure nulla, nu.77.
78. Mulieres in Catholonia libere possunt contrahere absque consensu viri, nisi in casibus, in quibus ex contractu præjudicium mariti infertur.
79. Statuto effici potest ut contrahere non possit absque certis solemnitatibus.
80. Contrahere libere possunt mariti cum uxoribus, & e contra, non autem donare.
81. Consensum si absque causa maritus præstare recusat, ad id cogi potest, seu pro præstito habetur.

ANNOTATIO.

HOC statutum requirens in contractibus mulierum consen-
sum viri, proximiorem, decretum Judicis, & licen-
tiam Principis, licet videatur habere locum in contractu, &
alienatione bonorum dotalium, ut suadetur ex illis verbis, *ubi*
advertat Judex, quod indotata non remaneat, cum ea una parte 1
statuti declaretur altera, ut dicit Mascard. *de gener. stat. interp.*
conclus.2. num.112. ubi dat concordantes, Rota *dec.563.* apud
Merlin. *num. 8.* etiam quod statutum loquatur generaliter,
cum mulier non præsumatur habere regulariter nisi bona do- 2
talia, ut not. Hond. *cons.16. nu 18. lib.2.* & Rota apud Gre-
gor. XV. *dec.398. num 5.* & apud Merlin. *de pign. dec.77. nu.*
16. & sic de illis censeatur loqui statutum, quod magis ada-
ptatur ad ea, quæ frequenter accidunt, quam ad ea, quæ
raro, *l. nam ad ea, & ibi not. glos. & Doct. ff. de legib.* Tamen
cum dictum statutum uti conditum ad tollendas fraudes dica- 3
tur favorabile, Theod. Rub. *in sing.* Rot. *Rom. to.2. circa stat.*
interp. ad statut. Urb.151. in prin. Fenzon. *ad d. cap. 152. num.2.*
& seq. Giurb. *obser.38. num.3.* Rota apud Caputaq. *decis.213.*
num. 1. part. 3. & dicatur conditum ad publicam utilitatem,
Fenzon. *ubi supra*, Rota apud Caputaq. *dec.190. p.3.* Illud est 4
late interpretandum, & ad casum non expressum eadem ra-
tione militante est extendendum & sic ut comprehendat et-
iam alienationem bonorum paraphernalium mulieris, ut not.
Theod. Rub. *ad stat. Urb. d. cap.151. in prin.* Fenzon. *ad stat.*
Urb. cap.149. num.3. & Rota apud Crescen. *dec. 3. num.8. de*
constit. & quod in hoc statuto non sit facienda differentia in-
ter bona dotalia, & extradotalia, tenet D. Deluca *in Theat.*
verit. & justi. tom. 7. in tit. de alien. & contra. prohib. discur.
31. num.14. licet num.16. teneant in contrarium. Et facit etiam
pro hac parte, quod statutum nostrum disponit, quod uxor
non possit de rebus suis aliquam obligationem, vel contra-
ctum facere, quod verbum *rebus*, uti generale, & latissi-
mum, ut not. Alciat. *in l. rei appellatio. 5. nu.1. ff. de verb.*
signif. Tiraq. *ad l. connub. glos.2. nu.37.* Barbos. *de appell. verb.*
signif. appell.235. num.1. est aptum comprehendere, tam bona
dotalia, quam extradotalia, ut in terminis decreti Serenissi-
mi Ducis Parmæ loquentis per verbum *simultatibus*, ponde-
rat Andreol. *contr.377. num.22.* cugita.
Præsciendum est autem primo, quod supradictæ solemnita- 5
tes sunt de forma, & ad unguem observandæ, ita ut illis
non servatis actus corruat, uti tradunt Pir. Maur. *de fidejuss.*
p.2. sect.8. cap.56. nu.1. Fenzon. *ad stat. Urb. d. cap.151. num.*
13. & seq. Theod. Rub. *ad d cap.151. num. 5.* & Rota apud
Card. Otthobon. *dec. 215. num. 1. & seqq.* & apud Bichium
decis.559. num.26. Itaut mulier sic contrahens neque naturali- 6
ter obligetur, ut voluerunt Bart. Ang. Roma. Cast. Aret.
Socci. Calca. Tiraq. Plot. & Lambert. quos refert, & sequi-
tus Pir. Maur. *de fidejuss. d. cap. 56. num.3.* plene Adden. ad
Rot. *decis.81. num 26. & seq. part.8. rec.*
Ac etiam quod procuratores mulierum tenentur servare eas- 7
dem solemnitates, quas ipsæ servare debuissent, si contraxis-
sent, Carpan. *ad statut. Mediol. lib. 1. capit. 328. num. 94.* li-
cet postea distinguat cum Tiraquell. per eum relato, Theod.
Rub. *in singul.* Rot. *Roman. tom. 2. circa statut. Urb. cap. 151.*
num. 13. qui dant concordantes; Nisi tamen procurator esset 8
constitutus cum dictis solemnitatibus ad contrahendum, cum
sufficiat, illas adhibitas fuisse in mandato, Theod. Rub. *in d.*
cap.151. nu.14. Card. Mantic. *de tacit. lib.7. tit. 3. in fin.* Ro-
ta apud Merlin. *de pignor. dec. 117. num.2.* Et sufficere, fuis-
se adhibitas solemnitates loci, ubi factum fuit mandatum, non
autem loci contractus, dixit Rota *d. decis. 117. num. 3. ver.*
quia Doctores, &c.
Mulier autem sine dictis solemnitatibus neque potest contra- 9
here cum Patre, Matre, & filiis, cum etiam in dictis casibus
possent fraudes committi, ut tradunt Adden. ad Gregor. XV.
dec.334. n.9. Theod. Rub. *in singul.* Rot. *Rom. to.2. ad stat. Urb.*
cap.149. num. 11. & sequent. ubi multipliciter declarat, & *ad*
cap.151. num.16. quando ex facie instrumenti apparet de dam-
no

no mulieris, dicens hoc non procedere, quando Mater, seu
Pater donat filio, ut ibi per eum, cum quibus pertranseunt
Fenzon. ad stat. Urb. cap.149 num. 10. & seq. Andreol. contr.
55. num.15. Gratian. discept. foren. cap.52. num. 11. part. 1. D.
Deluca in Theatr. verit. & justit. tom.7. in tit. de donat. discur.
60. numer.15. & Rota apud Gregor. XV. dec.334. num. 4. &
apud Burat. dec. 510. numer. 30. & sequent. & apud Cavalcan.
dec.448. numer.7. & dec.723. numer. 15. part. 2. recen. & novis-
sime in Eugub. donat. 23. Januar. 1671. coram R. P. D. Ron-
danino, §. verum etiam, &c. maxime quando concurrunt præ-
sumptiones simulationis, Rota ubi supra, §. & quamvis, &c.
& quando statutum loquitur generaliter, ut facit statutum
nostrum, Andreol. dict. controv. 55. numer. 14. & seq. &
Rot. ubi supra.
10 Licet contrarium voluerint Carpan. ad statut. Mediol. cap.
328. num.128. Gabr. cons.20. num.41. lib.2. Andreol. sibi con-
trarius controv.112. num.50. ubi de filiis, Ciriac. controv.334.
num.24. Martha de success. legal. part. 4. quæst. 9. art. 5. numer.
18. qui alios dat concordantes, & Merlin. de legit. lib. 3. tit.
2. quæst. 12. num. 5. nisi constaret de læsione, vel de utilitate
patris, et ibi per eum.
11 Neque mulierem posse esse in judicio sine hac solemnitate
voluerunt Carpan. ad stat. Mediolan. cap. 328. nu. 167. & seq.
12 ubi dicit, quod neque potest deferre juramentum litis deci-
sivum, neque jurare, nisi ad eius utilitatem, ut ibi per eum,
& Tiraq. de legib. connub. glos.3. nu.194. licet contrarium ces-
sante fraude teneat Gratian. discept. forens. cap. 704. numer. 23.
part.3. allegans Rota in Perusina terrar. 16. Junii 1680. coram
13 Card. Pamphilio. Prout neque potest compromittere sine
consensu viri, Carpan. in d.cap.328. nu.57. & seqq. & Tiraq.
in d.glos.3. nu 190 qui dant concordantes.
14 Neque valet contractus mulieris sine dictis solemnitatibus,
etiamsi contractus ei sit utilis, ut tradunt Gratian. discept.
foren. cap.27 in prin. part.1. Fenzon. ad stat. Urb. dict. cap. 151.
num.45. ubi testatur de magis communi Doctorum opinione,
Theod. Rub. in singul. Rot. Rom. ad stat. Urb. dict. cap. 151.
numer. 32. ubi dicit contrariam opinionem procedere quando
de dicta utilitate evidenter constat, ut ibi per eum, &
15 Rota apud Card. Seraph. decis. 1248. numer. 3. Licet contra-
rium teneant Tiraq. de legib. connub. glos.8. num.76. & 86. &
seqq. Carp. ad d. cap.328. numer. 100. & Pascal. de patr. potest.
part.1. cap.6. numer.20.
16 Et dictum statutum habere locum etiam in muliere donan-
te causa mortis post Rip. Bened. Rimin. Jun. Covar. & Lam-
ber. per eam relatos firmat Rota dec.103. nu.2. par.3. rec. ubi
testatur de communi opinione, & generaliter quod dictum
statutum habeat locum in omnibus contractibus, in quibus
mulier lædi potest, tradunt Fenzon. in d. c.151. n.38. Theod.
Rub. ad d.cap.151. nu.12. & Rota apud Greg. XV. dec.333.
in princ. & ibi Adden. & dec.592. nu.1. par.1. rec.
17 Insuper non habet locum dispositio dicti statuti in repudia-
tione hæreditatis, Carpan. ad stat. Mediol. d.cap.328. nu. 160.
18 licet aliquos contrarium tenentes referat, licet illud locum
sibi vendicare additione hæreditatis voluerint Tiraq. de legib.
connub. gl.5. nu.185. ubi testatur de magis communi opinione,
19 & Crass. de success. lib.2. art. acquisitio hæred. qu. 17. n.13. ubi
dicit, hodie Doctores, ut plurimum in hanc sententiam viri
æquiorem venire, licet contrarium tenuerint Carp. ad stat.
Mediol. d.cap.328. nu.142. Vazq. de success. progr. §.4. num. 46.
cum qua opinione uti veriori pertransit Calv. de acquis. libr.2.
cap 110. num.4. & seqq. bene comprobans.
20 Et dictum statutum habet locum etiam in consensu præ-
stando, quia mulier prohibita contrahere neque potest contra-
henti consentire, Tiraq. leg. connub. glos. 5. num. 128. & seqq.
21 Merlin. de pignor. lib.2. qu.83. num.1. Neque valet illius con-
tractus, etiamsi se obliget favore pupillorum, & minorum,
Rota apud Card. Otthobon. dec.215. nu.4. & seq.
22 Non tamen habet locum statutum in contractibus mulierum
factis cum aliqua causa, ut tradunt Carpan. in dict. cap. 328.
num.111. Gait. de cred. cap.4. quæst.7. nu. 933. & seq. Theod.
23 Rub. ad d. cap.151. num.64. & Rota dec 190. nu 27. part.6.
rec. licet contrarium, quando consensus requiritur pro inte-
resse viri, teneat Tiraq. d.glos.8.num.150. & seqq. & nu.171.
licet in hoc potiorem esse causam illius, qui tractat de dam-
24 no evitando dixerit Rota ubi supra. Secus autem si contraxe-
rit cum Ecclesia, vel Clerico, nisi ad pias causas, Carpa. d.
cap.328 nu.91. Masc. de gen. stat. interp. concl.7. nu 40. & seqq.
licet contrarium teneant Genuen. pract. Eccles. qu. 334. num.5.
Sperell. dec.10. nu.13 & seq. par.1.
25 Prout neque habet locum dictum statutum quando uxor
contrahit pro liberando viro a carcere, Carpan. dict. cap. 328.
num 117 Theod. Rub in d.cap.151. numer.26. si maritus est
carceratus pro criminali causa, ut ibi per eum, Gait. de
cred cap.4. quæst.7. num 993 & sequent. Ciriac. contr.216 num.
26 9. qui vult prædicta procedere interveniemtibus solemnitati-
bus, alias secus, cum quo sentit Theod. Rub. ubi supra, pro
27 viro carcerato pro debitu, & idem est si uxor se obliget, ne
vir carceretur, Gratian discept. forens. cap.952. num.4. part. 5.
Ciriac. d.controv.216. numer. 13. Dummodo ejus obligatio non
excedat dimidiam dotis, Ciriac. dict. controv. 216 numer. 19.
Posthi. resol 89 num. 26. & sequent. Massin. de confisc. bonor.
quæst. 31. num. 115.
28 Adde prædictis, dictum statutum non habere locum, quan-
do mulier contrahit nomine alieno, Tiraq. de legib. connub.
Conciol. ad Statut. Eugubii.

glos. 5. numer. 164. Carpan. dict. capit. 328. numer. 150. ne- 29
que quando illa contrahit, & se obligat pro exoneratione
conscientiæ, cum illa adimat omnem fraudis suspicionem,
Gratian. discept. forens. capit. 831. in princ. & capit. 878. num.
22. part. 5. Rota in Roman. pecun. 7. Junii 1641. in fin. coram
Card. Cerro, & in recognitione bonæ fidei Rota apud Mer-
lin. de pignor. dec.92. num.16.
Neque dictæ solemnitates statuti requiruntur in alienatione 30
mulieris necessaria, Gratian. discept. forens. cap. 27. numer. 47.
p.1. Posthi. de subhast. inspect.24. num.38. Pit. Maur. de fidejus.
par 2. sect.8. c.16. in fin. Fenzon. ad stat. Urb. dict. cap.151. nu.
10. Rota decis.177. numer. 8. part. 1. rec. & decis. 511. numer.
3. part.2. recen. Neque in quietatione necessaria, Gratian. 31
discept. foren. d. cap. 27. num. 47. par.1. Mangil. de evict. quæst.
89. in fin. Rota dec. 747. numer. 51. apud Posthi. de manut.
licet contrarium teneant Andreol. controv. 188. numer. 12. &
Rota decis. 25. numer. 1. part. 4. recent. & ideo solemnitates 32
non requiruntur in retrovenditione census recepto pretio,
quia dicta retrovenditio vigore Bullæ S. Pii V. est necessa-
ria, Theod. Rub. singul. Rotæ Rom. tom. 2. ad dict. capit.
151. stat. Urb. numer. 79. Rota in Rom. census 7. Februar.
1607. coram R.P.D.Ortembergo. Quando vero obligatio mu- 33
lieris dicatur necessaria, declarant Fenz. ad stat. Urb. dict.cap.
151. nu.23. & Merli. de pignor. lib.2. qu. 18. nu.81. & seq. &
Rota dec.177. num.8. part.1. recen. Neque dispositio dicti sta- 34
tuti habet locum, quando vir, & uxor simul contrahunt, ut
not. Gomez. ad leg. 54. Taur. nu.4. Carpan. ad dict. cap. 328.
nu.278. Tiraq. de legib. connub. glos.5. num 24. Neque quando
mulier se obligat pro dote, Alden. ad Rot. decis.460. nu 128. 35
par.4. rec. tom.2. Altograd. cons.34. num.8. & seq. lib.1. dicens
ita fuisse judicatum in Rota Lucensi, Rota apud Burat. dec.
873. numer.2. & decis 924. numer. 10. & apud Cocci. dec.433.
in princ. & in aliis pluribus, quas recensui, & secutus sum
ego alleg. foren. 49. numer. 49. & plures casus, in quibus so-
lemnitates dicti statuti in contractibus mulierum non requi-
runtur, recenset Theod. Rub. in singul. Rot. Rom. tom.2.
ad d. cap.151. fere per tot. ubi videas, cum non omnia sint
hic apponenda.
Statutum hoc, quod mulier non contrahat sine consensu 36
proximiorum, intelligitur, si proximiores adsint, alias secus,
Seraph. de priv. juram. priv.31. n.81. & priv. 73. n.43. Fenzon.
ad stat. Urb. dict. cap.151. nu.19. Carpan. ad stat. Mediol. cap.300.
nu.30. Tiraq. de legib. connub. glos. 8. num. 7. & sequent. Rota
dec.193. num.8. part. 9. recen. Et si unus adsit consanguineus, 37
sufficere illius consensum voluerunt Bald. Castr. Alex. & Felin.
ac Jas. quos refert, & sequitur Tiraq. in dict. glos.8. num.52.
Et idem est in viro, qui si abest, ita ut illius consensus haberi 38
non possit, uxor potest contrahere sine dicto consensu, Tiraq.
in dict. glos. 8. nu.6. Fenzon. ad statut. Urb. d.cap.151. num.19.
Altogr. cons.5. num.93. & 94. lib.1. Rota apud Gregor. XV.
dec.459. in fin. & ibi Adden. & si maritus sit bannitus, quia
illius consensus non requiritur, Tiraq. d. glos. 8. num. 35. ubi 39
concordantes, si tamen maritus absit in longinquis partibus, 40
secus si sit in loco vicino, ita ut illius adventus jam jam expe-
ctetur, quia tunc est expectandus, alias actus est nullus, Petr.
Pecch. de testam. conjug. lib.3. cap.6. in princ. Carpan. ad d. cap.
328. num. 334. Costa remed. subsid. 53. in fin. de scien. & ignor.
cent. 2. dist. 78. numer. 4. & 5. & idem dicit quoad absen-
tiam propinquorum, Tiraq. in dict. glos. 8. numer. 6. & se- 41
quent. & numer.19. quod ego non firmo; Et idem est, quan-
do uxor cum marito non bene convenit, quia illius consen-
sus non est necessarius, Rota decis. 13. numer. 1. part. 4. re-
cen. & in Romana pecuniaria 7. Junii 1641. coram Card.
Cerro, §. quo autem, &c.
Dicti tamen proximiores non debent habere interesse in 42
actu, si intervenerunt ad authorizandum actum, secus si ra-
tione præjudicii, Rota apud Greg. XV. dec.473. nu.10. & ibi
Adden. nu.23. ubi declarant, quale debeat esse dictum inte-
resse, & decis.380. sub nu.3. part.1. rec.
Qui vero esse debeant dicti proximiores, an debeant esse 43
utrinque conjuncti mulieri, & proximiores quoad successio-
nem, & similia tradunt Hond. cons.31. nu.108. lib.1. & Car-
pan. ad stat. Mediol. cap.328. nu.334. & seq. lib.1.
Mulier vero volens dare de nullitate contractus ob non 44
interventum proximiorum, tenetur probare, quod proxi-
miores adfuerint in loco contractus, & quod potuerint in-
tervenire, & non intervenerint, & quod fuerint præsen-
tes, & habiles ad consentiendum, ut docent Pit. Maur.
de fidejuss. part. 2. sect. 8. capit. 56. numer. 12. & Rota de-
cis. 713. numer. 1. part. 2. recen. & decis. 9. numer. 10. & d.
decis. 193. numer. 8. part. 9. rec. tom. 1. Ita ut si mulier in 45
instrumento asseruit, consanguineos esse proximiores, si postea
ad invalidandum contractum asserat illos non fuisse proximio-
res, uti mendax, & dolosa non debeat audiri, ut not. Ful-
go. Lambert. Tiraq. Alex. Carpan. & alii relati per Pit.
Maur. in d. sect.8. cap.56. nu.13. licet contrarium teneat Grat.
decis. March.234. num.8. & seq.
Quod autem dictam nullitatem ob non interventum proxi- 46
miorum a statuto inductam non possit tertius allegare, tradunt
Carpan. ad stat. Mediol. d.cap.328. nu.472. Tiraq. de leg. connub.
glos.8. nu. 69. & seq. qui sub num. 96. declarat non procedere,
quando lex resistit contractui, cum quibus pertranseunt Gra-
tian. discept.foren.cap.27. nu. 39. part. 1. & Pascal. de patr. potest.
part. 1. cap. 6. num. 21. & sequent. & quod contractus celebra- 47

tur sine solemnitate sit nullus volente uxore, alias secus, tra-
dunt etiam idem Carpan. in dict. cap. 328. nu. 460. & sequent.
& Theod. Rub. in sing. Rot. Roman. circa stat. Urb. tom. 2.
cap. 151. n. 34. & Fenzon. ad statut. Urb. d. cap. 151. in fin. ubi
dicit, illam allegari posse etiam ab hæredibus mulieris.

48 Quod tamen non habet locum, quando actus esset nullus
ipso jure, ut probant Surd. Scapuc. Gratian. Thomat. Merlin,
Card. Mantic. Ciriac. & Rota per me adducti alleg. foren. 4.
nu. 41, & not. novissime D. Torre de pact. futur. success. libr. 1.
cap. 16. num. 48. & quando tertius habet interesse, ut pariter
probavi ego alleg. 4. nu. 42. & 43 ubi dedi concordantes.

Dum vero statutum hunc nostrum admonet Judicem, quod
non permittat, uxorem alienare ultra medietatem dotis, adver-
49 te, idem esse dispositum de jure communi, quo attento uxor
non potest alienare ultra dimidium dotis, cum illa non debeat
remanere indotata, ut tradunt Ciriac. controv. 216. nu. 19. &
seq. Posthi. resol 89. nu. 53, Merlin. de pign. lib. 2. qu. 18. nu. 71.
D. Deluca in Theatr. verit. & just. to. 6. in tract. de dote disc. 20.
nu. 3. & seq. ubi dicit, quod si dos non sit sufficiens ad ali-
menta, neque posse illam obligare infra dimidiam, ut ibi per
eum, & idem firmat contra Merlin. discurs. 95, num. 3. & 10.
cum quibus pertranseunt Gratian. discept. foren. cap. 108. nu. 8,
& seq. part. 1. & cap. 723. num. 19. & seq. part. 4. Fontanell. de
pact. nupt. claus. 7. glos. 2. par. 6. num. 8. Giurb. observ. 80. nu. 10,
& seq. & alii relati per Deluca in dict. discurs. 95. num. 3. Ita-
50 que si illam obliget ultra dimidiam unica obligatione sit nulla
in totum, ut voluerunt Hodier. ad Surd. decis. 86. numer. 16.
Andreol. controv. 376. num. 5. Fontanel. de pact. nupt. claus. 7.
glos. 2. part. 6. num. 21. & seq. & num. 31. & seqq. Buttigl. de
51 success. theor. 88. sub num. 20. licet contrarium tenuerit The-
52 saur. Jun. quæst. foren. 65. num. 4. lib. 2. Nisi tamen esset con-
stituta mulier in tali ætate, quod non possent novæ nuptiæ
sperari, quia tunc posset consumere totam dotem, ut pro-
bant Carena resol. 184. nu. 7. Capic. Latro dec. 109. num. 5. &
Massin. de confisc. bonor. qu. 31. nu. 116.

53 Mulier vero asserens ex contractu remanere indotatam, te-
netur id probare, Merlin. de pignor. lib. 2. qu. 18. nu. 68. & nu.
74. Giurb. observ. 80. nu. 11. bene Massin. de confisc. bonor. qu.
31. nu. 90. Rota post Genc. de cens. dec. 485. num. 8. & apud
54 Postb. de manut. decis. 233. nu. 8. Quod vero tempus pro læ-
sione mulieris attendendum sit an obligationis, vel restitutio-
nis dotis, est inter Doctores controversum, ut videre est per
Massin. in d. quæst. 31. numer. 133. & sequent. ubi ex Rota
attendendum esse tempus restitutionis æquius esse firmat,
ut ibi per eum.

55 Supradictum autem statutum prohibens uxorem testari posse
sine consensu viri, licet esse validum dixerint Hond. cons. 32.
56 nu. 95. lib. 1. & Thoma. dec. Mutch. 292. nu. 1. contrarium ta-
men quod illud non valeat, cum testamentum pendere non
possit ab alieno arbitrio, quicquid sit, si statutum requirat
tantum licentiam, vel præsentiam, voluerunt Thob. Noni,
cons. 18. nu. 1. Menoch. cons. 496. nu. 107. lib. 5. Ciroc. discept. 21.
nu. 5. & seq. & D. Deluca in Theatr. verit. & just. tom 9. in
tit. de testam. discur. 30. nu. 8. cum quibus pertransit Rota dec.
9. nu 5. par. 9. recen. tom. 1. quam tamen conclusionem eadem
Rota noluit postea firmare in dec. 193. nu. 1. dict. par. 9. rec. &
iterum dec. 265. num. 6. coram Bich.

57 Et dictum statutum prohibens mulierem testari sine consen-
su viri procedit, ut neque possit legare, fideicommittere, &
codicillari, ut not. Rol. cons. 68. nu 9. lib. 4. Clemen. de patr.
potest. cap. 6. effect. 9. num. 2. Dilect. de arte testa. tit. 1. caut. 1.
nu. 3. & Hond. cons. 32. nu. 82. lib. 1.

58 Si vir sit absens, & ejus adventus jam jam non expectetur,
ita ut illius consensus haberi non possit, quod uxor possit te-
stari sine illius consensu, uti disponitur etiam in hoc statuto,
tradunt Carpan. ad stat. Mediol. cap. 300. num. 30. & capit. 328.
59 num. 328. Costa. remed. subsid. 53. in fin. Hond. cons. 32. nu. 101.
lib. 1. Maxime accedente decreto Judicis, Carpan. ad stat. Me-
diol. cap. 416. numer. 126. Borgn. decis. 38. numer. 39. part. 1.
Rota in Rom. pecuniar. 7. Junii 1641. coram Cardin. Cerro,
§. primum enim, &c. nisi ille sit in loco vicino, itaut jam
60 jam expectetur, quia tum illum esse expectandum, alias actus
61 sit nullus, dixit Carpa. ad dict. cap. 328. numer. 328. & Co-
sta ubi supra. Non tamen requiritur dictus consensus viri,
62 quando uxor cum eo non bene convenit, ut probat Rota in
dict. Roman. pecuniar. coram Cerro, nec quando adest peri-
culum mortis, ut disponitur in hoc statuto, & not. D.
Deluca in Theat. verit. & justit. tom. 9. in tit. de testa. discurs.
30. numer. 16. Prout neque habet locum hoc statutum prohi-
63 bens uxorem testari sine consensu viri in testamento inter li-
beros, Ciroc. discept. 21. numer. 1. & sequent. D. Deluca in d.
tit. de testam. discurs. 29 numer. 12. ubi testatur de probabilio-
64 ri opinione contra Gabr. cons. 1. lib. 1. Neque comprehendit
testamentum conditum ad pias causas, Hond. d. cons. 32. num.
106. ubi declarat hoc procedere, si statutum requirat consen-
sum ad integrandam personam, secus si ratione præjudicii,
ut ibi per eum, & faciunt notata per Paul. Rubr. de testam.
cap. 1. fere per tot.

65 Addo prædictis, quod hoc statutum non habet locum in te-
stamento condito extra territorium, Engen. cons. 25. & 26. la-
te comprobans lib. 2. Fenzon. ad d. cap. 151. numer. 9. Gratian.
discept. foren. cap. 124. in fin. part. 1. Rota apud Buratt. dec. 27.
num. 5. & ibi Adden. & decis. 193. nu. 15. par 9. rec. & sentit
D. Deluca in d. tit. de testam. tom. 9. discur. 29. nu. 14. & tom. 7.
in tit. de debat. discur. 35. num. 17. me citato in alleg. foren. 59.
ubi hoc late comprobavi exclusa præsumptione fraudis, licet 66
contrarium tenuerint Gabr. cons. 1. lib. 1. & Gratian. discept.
foren. cap. 886. numer. 7. part. 4. Nec habet locum, quando te- 67
stamentum esset conditum in loco exempto, puta in Ecclesia,
Rota decis. 9. num. 12. part. 9. recen. & decis. 193. numer. 14. 15.
& sequent. par. 9. rec. tom 1. quod noluit firmare D. Deluca in
d. tit. de testam. discur. 29. num. 11.

Mulier autem alibi nupta tenetur servare statutum suæ 68
originis circa solemnitates testamenti, Vincen. de Franc. dec.
546. fere per tot. Capic. Galeot. libr. 2. controv. 30. num. 42. &
seq. Ciriac. controv. 291. num. , D. Deluca in d. tit. de testam.
discur. 29. nu. 7. Rota apud Merlin. dec. 828. nu. 14. & seq. &
apud Royas decis. 157. num. 9. & seq.

Cum autem in hoc statuto requiratur consensus viri pro
ejus interesse, & ratione præjudicii, non autem ad integran- 69
dam personam, ut in terminis hujus statuti tradunt Gabr.
cons. 2. num. 7. & 8. vol. 1. Tob. Noni. cons. 18. nu. 3. Andreol.
controv. 73. num. 15. ubi dicit, ita semper fuisse servatum in
Civitate Eugubii, & Hond. cons. 32. num. 108. vol. 1. Et ge-
neraliter consensum viri in testamento uxoris requiri ratione
præjudicii contra Eug. & Prociroi. tradit etiam D. Deluca
in d. tom. 9. de testam. discur. 31. numer. 4. ubi quamplures dat
concordantes, & testatur de veriori opinione, & dicit Rotæ
auctoritatem non obstare, & ratio est manifesta, quia si con-
sensus viri requireretur ad integrandam personam, & ratio-
ne imbecillitatis mulieris ille requireretur in testamentis om-
nium mulierum, & non in testamentis mulierum uxorata-
rum tantum, cum mulieres non uxoratæ non sint firmioris
consilii, quam sint uxoratæ, ut bene declarant Gabr. d. cons.
2. num. 9. & seq. Hond. d. cons. 32. nu. 108. D. Deluca in dict.
discur. 31. num. 5. qui dant concordantes.

Sequitur quod maritus bene valeat præstare consensum in 70
testamento uxoris ad proprium commodum, ut docent Gabr.
d. cons. 2. num. 7. & seq. & nu. 22. lib. 1. Thob. Noni. d. cons. 18.
nu. 11. & seq. & in terminis hujus statuti Andreol. controv. 73.
nu. 15. & late comprobat D. Deluca in d. tit. de testam. discur.
31. nu. 4. & seq. Et eo magis si maritus per aliquot dies an- 71
te testamentum generaliter præstet consensum testandi uxori
ad ejus libitum, ut not. Gabr. d. cons. 2. n. 19. Gratian. discept.
foren. cap. 556. nu 19. par. 3. & D. Deluca in d. discur. 31. nu. 4.
ver. potissime, &c. Et quando principalis dispositio non est ad 72
favorem viri, ut si vir sit tantum legatarius, Gratian. d. cap.
556. nu. 23. & Rota dec. 710. nu. 10. part. 1. rec. & apud Tor-
re de pact. futur. success. dec. 223. num. 9.

Addo pro coronide, quod dictum statutum loquens de ma- 73
rito non habet locum in sponsu de futuro, ut post Lup. Co-
var. & Tirsq. per eum relatos firmat Altograd. cons. 5. n. 96.
lib. 1. licet illud habere locum in sponsu adhuc non cognita, 74
nec traducta ad domum viri, voluerint quamplures Doctores,
quos refert, & sequitur Cevall. in suis com. qu. 110. nu. 2. &
seq. licet aliquos contrarium tenentes referat.

ADDITIO.

ET statutum prohibens uxoribus se obligare sine solemnita- 75
tibus, uti laicale non comprehendit actum juratum, ut
tradunt Cephal. Rimineal. Jun. Becci. Tob. Non. Paris. Paitel.
Honded. Seraph. Parin. Simoncel. Gabr. Gratian. Andreol. Can-
cer. Balth. Tumas. Rota & alii per Concol. nostr. adducta allegation.
foren. 48. num. 23. & seq. cum quibus pertranseunt Eminen.
Deluca tom. 7. de alienat. & contract. prohibit. discur. 26. numer.
9. & discur. 29. numer. 13. Rota apud Torre de pact. futur. suc-
cess. decis. 182. numer. 7. & decis. 197. num 4.

Juramentum itaque firmat actum nullum factum a mulie- 76
re, vel minore sine solemnitatibus, ut latissime probat Con-
ciol. noster d. allegat. 48. nu. 15. & seq. ubi de communi opi- 77
nione, etiamsi obligatio illorum sit ipso jure nulla, Abba. Al-
ciat. Covar. Gome. Gabr. Roman. Gabr. Eugub. Honded. P. Mo-
lin. Sanchez Eugon. Sperell. & alii plures relati per nostr. Con-
ciol. ibid. nu. 23. ubi pariter de magis communi opinione &
conducunt Doctores citati per Torre de pact. futur. success. lib.
2. cap. 5. num. 24. & 25. ubi dicit DD. contrarium tenentes
intelligendos esse, quando contractus est nullus, uti nutriti-
vus peccati, ut ibi per eum.

In nostra hac Provincia Cathaloniæ nulla extat dispositio 78
statutaria restringens facultatem contrahendi mulieribus, &
ita absque consensu viri possunt contrahere, ac testare, non
tamen in casibus a jure communi ipsis prohibitis, & aliis in
quibus per contractus mulierum præjudicium infertur viris,
veluti circa res dotales, Cancer. var. 3. cap. 1. nu. 855. & var.
1. cap. 13. nu. 99. Ciriac. controv. 128. nu. 42. & seq. Hunni. En-
cycloped. jur. par. 3. tit. 1. cap. 3. nu. 13. itaque statuto id bene 79
effici potest, ut sine certis solemnitatibus contrahere non pos-
sint, Hunni. d. cap. 3. nu. 15. circa quod statutum videndi Do-
ctores citati a dict. Hunni. d. cap. 3. nu. 18. & a Marescot. var.
lib. 1. cap. 43. & Doctissimus Altimar. de nullitatib. rubr. 12. qu.
19. per tot. latissime materiam hanc tradens.

Mulieres autem cum maritis, & mariti cum uxoribus con- 80
trahere non prohibentur, seclusis dolo, & simulatione; ita-
que licet inter eos non consistat donatio, tamen omnes alii
contractus, excepta donatione, inter eos permissi sunt, An-
ton. Portugal. de donatio. Reg. lib. 1. prælud. 4. §. 4. n. 23. & 24.
Hunni. d. cap. 3. nu. 14. Cancer. var. 1. cap. 13. num. 98.

Et Diffi-

81 Difficultas autem insinuata hic a nostro Conciol. n.16. quod statutum procedat in donatione causa mortis, ex quo comprehendit dispositiones inter vivos, ac ultimæ voluntatis, est plusquam certum, aliter disputabile esset, & recurrendum ad Doctores citatos per Doctissimum Autun. Portugal. *dict. lib.1. præl.2. §.3. num.98. & sequent.* qui multa conducentia ad nostrum statutum docent, ex quo loquuntur in terminis ll. Regni Castellæ similes prohibitiones continentium, ipsos consule, & citatos per Urceol. *consult. foren. cap.92. nu.61. & seqq.* & per Emanuel. Alvarez Pegas *resol. foren.5. nu.163.* ubi innumeros citat, & in terminis istorum statutorum prohibentium contractus mulierum absque certis solemnitatibus, vide Jul. Capon. *discept. foren.113. per tot.*

Scias autem, quod si maritus absque causa consensum præstare recusaverit, in contractibus per mulierem faciendis, potest ad id per Judicem compelli, & per eum suppleri, ac pro præstito haberi, Olea *de cess. jur. tit.5. qu.8. nu.21.* Urceol. *de transact. qu.29. nu.53.* Valeron. *eod. tract. tit.4. qu.7. nu.68.* 82

DE LUCRO DOTIS. *Rubrica XLVI.*

SI uxor superstite Viro, liberis extantibus decedat, Maritus totam Dotem ad usumfructum lucretur, quam secundum Juris dispositionem liberis communis Matrimonii reservare teneatur: Liberis autem non extantibus, Maritus, si post consummatum Matrimonium Mulierem ad Domum conduxerit, vel accesserit ad Domum Uxoris ad habitandum, tertiam Partem dotis datæ, sive promissæ, Item tertiam partem rerum mobilium superexistentium (quas Appretiatum vocant) lucretur, etiam existentibus liberis primi Matrimonii: Et Maritus ad funeris impensam pro rata lucri dotalis teneatur. Hujus autem lucri dotalis pactum semper in instrumentis Dotalibus censeatur appositum, & stipulatum, etiam quod quis simpliciter dotem restituere promisisset; Nisi expresse de partium contrahentium voluntate fuerit remissum, sive aliter conventum.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum de lucro dotis est correctorium juris communis, & ideo non extendendum.*
Licet illud dicatur favorabile, num.2.
3 *Ususfructus patri acquisitus non deficit etiam mortuis filiis.*
4 *Uxor non potest disponere de dote in damnum viri habentis usumfructum vigore statuti.*
Licet de illa possit testari inter liberos, nu.5.
6 *Lucrum dotis debetur viro etiam de dote promissa.*
Licet contrarium teneat Altograd. num.7.
Et etiam de dote promissa post mortem promittentis, nu.8.
9 *Maritus mortua uxore, lucratur tertiam partem appretiati.*
Non lucratur tamen partem bonorum paraphernalium, nu.10.
Et tantum debet lucrari uxor, mortuo viro, de donatione propter nuptias, num.11. & 34.
12 *Statutum domicilii viri attenditur quoad lucrum dotis.*
Nisi maritus transierit ad domicilium uxoris, nu.13.
14 *Lucrum dotis debitum viro dicitur debitum voluntarium.*
Declara, ut num.15.
Et ita legatum cum eo non compensatur, sicuti non compensatur cum sponsalitio, num.36.
Nisi de contraria voluntate legantis appareat, nu.37.
Licet alii necessarium, ut debitum ex statuto dicant, n.38.
16 *Lucrum dotis debetur etiam de bonis fideicommisso subjectis.*
Et quid, si dos consistat partim in bonis fideicommissariis, & partim in liberis, num.17.
18 *Lucrum dotis debetur viro, etiam in casu separationis thori ob culpam uxoris.*
19 *Statutum de lucro dotis non procedit stantibus filiis primi matrimonii.*
Statutum enim licet possit derogare l. Hac edictali, Cod. de secund. nupt. *num.20.*
Procedit si id facit expresse, alias secus, nu.21.
22 *Lucrum dotis transmittitur ad hæredes, etiam non agnitum.*
23 *Lucrum dotis debitum socio acquiritur societati.*
Et debetur socero, qui sustinuit onera matrimonii, nu.24.
25 *Maritus concedens uxori licentiam testandi, sibi præjudicat quoad lucrum dotis.*
26 *Maritus potest renuntiare lucro dotis tacite, & expresse.*
Etiam in præjudicium creditorum, num.27. & 32.
28 *Maritus tenetur ad expensas funeris uxoris pro rata lucri.*
29 *Maritus promittens restituere dotem non sibi præjudicat in lucro dotali.*
Secus si promittat restituere totam, & integram dotem, n.30.
31 *Lucrum dotis in Cathalonia non practicatur, & plura de eo remissive.*
33 *Lucrum dotale debetur tam si matrimonium probetur per testes, quam per scripturas.*
35 *Lucrum dotale pactum utique valet.*
39 *Lucrum dotale in Cathalonia usitatur solum in Campo Tarracona.*
40 *Lucrum dotale est reservandum filiis primi matrimonii.*
Non tamen alia lucra non nuptialia, imo hæc, & illa pertinent ad quem conjux ad secundas nuptias non convolans voluerit, potestque de eis expresse disponere, num.41.
42 *Pactum de supervita inter conjuges in Cathalonia quid sit.*
43 *Dos materna inter bona adventitia filiorum nuncupatur, & in ea habet pater usumfructum.*

A N N O T A T I O.

1 STatutum de lucro dotis est correctorium juris communis Fenzon. *ad stat. Urb. lib.1. cap.131. num.3. & sequent.* Altogr. *cons. 29. num. 14. libr.2.* Et ideo non debet extendi ad casus non expressos, sed solum debet accipi prout littera jacet, Fenzon. *d. cap.131. num. 1. & 2.* Altogr. *dict. cons. 29.*
2 *numer.15.* licet illud dicatur favorabile, itaut sufficiat illius confirmatio in forma communi, teneat D. Philipp. Advoc. Macer. apud Messin. *de confisc. bonor. quæst. 31. num.187.* ubi dat concordantes, & late comprobat Rub. *de validit. legal. cap.61. num.129. & sequent.*

Maritus vigore dicti statuti moriente uxore cum filiis totam dotem lucratur quoad usumfructum juxta notata per Conciol. *ad Statut. Eugubii.* Rot. *dec.653. nu.1. par.2. recent.* & apud Merlin. *dec.308. n.2. to.1.*

3 Qui quidem ususfructus postquam patri fuerit acquisitus, semper remanet apud eum ejus vita durante, etiamsi filii postea moriantur, ut tradunt Clemen. *de patr. potest. effect.2. num.34.* Sard. *cons.116. nu.46. & seq. lib.1.* ubi testatur de communi opinione, & Rota *dec.600. num.1. par.1. & dec. 596. num.10. par.2. recen.* & apud Merlin. *d. dec.305. nu.4.*

4 Itaut stante dicto statuto uxor non possit quoquo modo in præjudicium viri de sua dote disponere, Rolan. *de lucr. dot. qu.82. per tot.* Thes. *dec.34. nu.1. & 2. & dec.106. nu.1.* Surd. *cons.91. nu.25. lib.1. & cons.572. nu.71. & seq. lib.4.* & plene quampluribus Rotæ decisionibus relatis comprobat Rota apud Merlin. *d. decis.308. num.8.* Maxime stante dicto verbo *Lucretur*, Rot. *dec.140. nu.2. par.3. recent. & in Esina dotis 5. Junii* 1595. coram Card. Blanc. licet id possit facere, & testari de 5 sua dote inter liberos, ita ut post obitum mariti testamentum uxoris effectum habeat, ut declarant Fenzon. *ad Stat. Urb. cap. 131. nu.18.* & Rota *in Romana success. de Tagliaferris 19. Martii* 1607. coram Card. Marquem.

6 Dictum tamen lucrum dotis debetur viro etiam de dote promissa, & adhuc non soluta, uti etiam disponitur in hoc statuto, ut tradunt Bart. qui loquitur de hoc statuto Civitatis Eugubii *cons.133. lib.1.* Andreol. *controver. 18. num.19. & controver. 386. per tot.* Fenzon. *ad Stat. Urb. dict. cap. 131. num. 10.* Gratian. *decis. 230. num. 13.* ubi dicit, hanc opinionem esse magis receptam, & veriorem, quam ati talem latissime tuetur D. Philipp. Advoc. Macer. apud Massin. *de confisc. bonor. quæst. 31. num. 143. & sequent.* ubi dicit, hoc procedere etiamsi statutum loquatur de dote data, cum quibus pertransit Rot. apud Gregor. XV. *decis. 5. per tot. & decis. 21. numer. 1. & decis. 204. numer. 20.* & apud Burat. *decis. 72. in fin.* & apud Torre *de pact. futur. success. decis. 35. numer. 16.* & alibi passim.

7 Licet contrarium tenuerit Altograd. *cons.29. fere per tot. lib. 2.* ubi hanc opinionem receptissimam, & verissimam profitetur, & quamplures adducit Doctorum auctoritates, cujus rationibus optime respondet D. Philipp. *ubi supr.*

8 Et etiam habet locum in dote promissa post mortem solvere illam debentis, Andreol. *d. controv.18. num.17.* D. Philipp. apud Massin. *ubi supra num.147. & seq.* bene Rota apud Salgad. *in labyr. credit. dec.14. nu.4. & seq.*

9 Et de jure communi maritum lucrari debere tertiam partem, seu medietatem appretiati uxore decedente sine filiis stante statuto concedente viro lucrum dotis, uti disponitur in hoc statuto, voluerunt Thesaur. *decis. 195. per tot.* & ibi Adden. *litter. A*, Rub. *de validit. legal. cap. 61. numer. 11. & 14. & 15.* non tamen lucratur partem bonorum paraphernalium, ut docent Thesaur. *d. dec.195. num. 3.* Gratian. *discept. forens. cap.671. numer.6. par.4.* & Adden. ad Paitel. *exped. 36. numer. 16.* ubi declarant contrariam opinionem Rol. *de lucr. dot. quæst. 50.* habere locum, quando bona paraphernalia sunt de appendiciis dotis, & in parva quantitate, ut ibi per eos, & Rub. *de validit. legal. capit. 60. numer. 93.* 10

11 Et stante dicto statuto quod uxore decedente sine filiis vir lucretur tertiam partem dotis, uxor moriente viro sine filiis tantum lucrari debeat de donatione propter nuptias, ut post Cuman. Salic. Campeg. Bellon. & Becc. per eos relatas tradunt Adden. ad Paitell. *exped. 12. num.38. & seq.*

12 Quo vero ad dictum lucrum venit attendendum statutum domicilii viri, non autem locus contractus, ut tradunt Ant. Gomez. *ad leg.50.* Taur. *nu.50.* Thes. Jun. *quæst. foren.7. lib.2. per tot.* late Altograd. *d. cons.27. & cons.28. lib.2. per tot.* & Massin. *de confisc. bonor. quæst.31. num.39.* & Rota *in Romana dotis 22. Junii* 1661. coram Card. Verospio *§. lucrum vero, &c.* Nisi tamen maritus ad domum uxoris fuerit traductus, Rolan. *de* 13 *lucr. dot. quæst.16. num 3. & seq.* Medic. *dec. Senen. 71. num. 41. & 42.* & Massin. *de confisc. bonor. d. quæst.31, nu.40.* ubi alios dat concordantes, ubi dicit dictam conclusionem nequo habere locum, quando non uxor, sed alter pro ea dotem promisit, & quando bona stabilia data in dotem sunt extra territorium loci mariti, ut ibi per eum.

14 Lucrum vero hoc delatum a statuto viri quod dicatur debi-

tum voluntarium, non autem necessarium, & ideo non sit lo-
cus compensationi cum legato facto ab uxore viro, voluerunt
Fenzon. *ad Stat. Urb. d. cap.* 131. *nu.* 48. plene Rub. *de validit.*
legat. cap. 61. *num.* 125. *& seq.* & Rot. late comprobans *decis.*
15 649. *nu.* 3. *par.* 5. *recent.* cum sit in facultate viri illud exclu-
dendi, ut habetur etiam in statuto meo in fine, licet secus
sit, quando non est in facultate viri illud excludere, ut dicit
Fenzon. *ubi supra nu.* 49. & Rota *d. dec.* 649. *nu.* 2. *&* 3. quia
tunc dicitur necessarium, & compensatur cum legato ei facto
per uxorem, Rota apud Torre *de pact. futur. succes. dec.* 148.
nu. 10. ubi quamplures concordantes.

16 Addo prædictis, quod hoc lucrum delatum viro a statuto
debetur regulariter etiam ex bonis fideicommisso subjectis in
dotem datis, ut tradunt Pusat. *de subst. qu.* 663. *nu.* 1. *& seq.*
Peregr. *de fideicom. art.* 42. *nu.* 104. *in fin.* D. Deluca *in Theat.*
verit. & just. in tit. de dote discurs. 138. *num.* 2. & Rota apud
Card. Ottobon. *decis.* 83. *nu.* 5. *& seq. & dec.* 209. *nu.* 2. *& seq.*
17 *part.* 1. *recent.* Quando vero dos est constituta partim in bonis
liberis, & partim in fideicommissariis, an tunc ad computan-
dum lucri quantitatem sit habenda ratio, tam de bonis libe-
ris, quam de fideicommissariis saltem ad effectum illud de-
trahendi de bonis liberis, late differit D. Deluca *in dict. di-*
scurs. 138. *num.* 2. *& sequent.* ubi plures refert Rotæ decisio-
18 nes, ipsum consulas. Et hoc lucrum deberi viro etiam in
casu separationis thori culpa uxoris voluit Rota apud Duran.
decis. 399. *post princ.*

19 Hoc statutum de lucranda dote ad usumfructum non habet
locum stantibus liberis primi matrimonii, ut tradunt Fenzon.
ad Stat. Urb. lib. 1. *cap.* 131. *num.* 7. *&* 8. Gratian. *discept. forens.*
cap. 197. *num.* 12. *& seq. part.* 1. Ciriac. *controvers.* 71. *num.* 6. *&*
sequent. & Rota *decis.* 368. *nu.* 1. *& sequent. part.* 11. *recent. &*
20 *prim. decis.* 855. *fere per tot. part.* 4. *divers.* Quia licet statutum
possit derogare *l. hac edictali*, 6. *C. de sec. nup.* & etiam lædere
legitimam, Gratian. *discept. foren. dict. cap.* 197. *nu.* 7. Fenzon.
in d. cap. 131. *num.* 8. & Rota *dict. decis.* 368. *num.* 5. attestans
de recepta conclusione, & in *Bononien. success.* 5. *Maii* 1653.
21 *vers. Unde frustra, &c.* id tamen habet locum, quando ex ver-
bis expressis statuti, vel ex inevitabili utriusque sanctionis re-
pugnantia adeo certa, & necessaria resultat derogandi volun-
tas, ut non possit in dubium probabiliter revocari, alias non
censetur a dicta lege recessum, neque filiis primi matrimonii
præjudicatum, ut declarat Rota *d. decis.* 368. *nu.* 2. *& seq. &*
in d. Bononien. success. §. *unde frustra, &c.* Prout declarat sta-
tutum nostrum quoad lucrum dotis.

22 Dictum autem lucrum a statuto concessum viro transmitti-
tur ad hæredes etiam sine agnitione, Pinel. *in l.* 1. *par.* 1. *nu.*
36. *C. de bon. mater.* Fenzon. *in d. cap.* 131. *num.* 21. Noal. *de*
transmis. casu 20. *nu.* 2. qui dat concordantes Altograd. *cons.* 32.
num. 19. *lib.* 2. pro tamen dicto lucro dotis non debentur viro
usuræ, Rota apud Gregor. XV. *dec.* 573. *num.* 8.

23 Et lucrum dotis, quod acquirit unus ex sociis per mortem
uxoris, acquiritur societati, & omnibus sociis communicatur
stante societate omnium bonorum, alias secus, ut not. De-
cian. *cons.* 7. *nu.* 31. *lib.* 4. Gratian. *discept. foren. cap.* 904. *nu.* 18.
part. 5. & Michel. *de fratr. par.* 2. *cap.* 23. *n.* 1. *& sequent.* Card.
24 Mantic. *de tacit. lib.* 6. *titul.* 15. *nu.* 17. Et illud deberi socero,
qui sustinuit onera matrimonii, non autem marito, voluerunt
Dec. *cons.* 67. *num.* 1. *& cons.* 560. *numer.* 3. & Surd. *cons.* 130.
num. 13. *lib.* 1. licet contrarium tenuerit Phanuc. *de lucr. dot.*
glos. 8. *num.* 24. *& seq.*

25 Maritus vero concedendo uxori licentiam testandi sibi præ-
judicat quoad lucrum dotis, ut post Barbat. Dec. Paris. &
Rolan. per eum adductos firmat Eugen. *cons.* 76. *numer.* 90.
lib. 2. cum quo pertransit Andreol. *controver.* 99. *num.* 17. licet
contrarium late tueatur Altograd. *cons.* 32. *num.* 18. *& sequent.*
26 *lib.* 2. & distinguit Caroc. *decis.* 123. *per tot.* Et maritum posse
renuntiare lucro dotis tacite, & expresse, tradunt Eugen. *d.*
cons. 76. *num.* 90. ubi testatur de receptiori opinione, Andreol.
controver. 188. *numer.* 11. Torre *de pact. futur. succes. lib.* 2. *cap.*
46. *num.* 82. Etiam in præjudicium creditorum, Hodiern. *in*
27 *l. hac edictali, numer.* 9. *& seq. Cod. de secund. nupt.* licet po-
stea videatur dissentire, Aloys. Mansi. *consult.* 24. *numer.* 41.
Torre *de pact. futur. success. d. quæst.* 46. *numer.* 82. qui plures
dat concordantes, & Massin. *de confisc. bonor. quæst.* 36. *num.*
72. *& seq.* ubi de communi, licet contrarium teneat. Capic.
Latr. *dec.* 8. *sub num.* 18. *tom.* 1.

28 Quod vero maritus teneatur ad expensas funeris uxoris pro
rata lucri dotalis, quod consequitur vigore statuti, ut dispo-
nitur in hoc statuto tradunt Costa *de port. & rata. qu.* 37. *nu.*
4. *& seq.* Fontanel. *de pact. nupt. clauf.* 7. *glos.* 2. *par.* 5. *num.* 25.
& Rota apud Michal. *de fratr. dec.* 43. *nu.* 75.

29 Adde pro coronide, quod maritus promittens restituere
dotem non censetur renuntiare lucro dotis, ut docent Card.
Mantic. *de tacit. lib.* 3. *tit.* 8. *numer.* 13. Gratian. *discept. fo-*
rens. cap. 264. *num.* 3. *part.* 2. *& cap.* 758. *num.* 19. *par.* 4. Al-
tograd. *cons.* 32. *num.* 29. *vol.* 2. & Rota apud Pacif. de Sal-
vian. *decis.* 138. *num.* 6. & dixi Ego *in tractat. de hæred. simpl.*
30 *vel benef. art.* 2. *num.* 8. licet secus si promittat restituere to-
tam integram dotem, ut voluerunt Bald. Rolan. Surd. Pha-
nuc. Tiraquel. Card. Mantic. Gratian. Thes. Jun. & Alto-
grad. *per me relati dict. art.* 2. *numer.* 57. licet aliqui ibi con-
trarium teneant.

ADDITIO.

Dispositio aliqua statutaria non adest in hac nostra Provin- 31
cia Cathaloniæ, disponens quod vir lucretur partem do-
tis mulieris, aut mulier partem donationis propter nuptias,
& ita sufficiant tibi tradita a nostro Doctissimo Conciolo, &
a Doctissimo Theologo Boss. *in tractat. de dote cap.* 2. §. 1. *nu.*
31. *cum mult. sequent. & de patr. potest. cap.* 5. *a nu.* 70. quem
consulas, & Doctissimum Urceol. *in suis consult. foren.* 10. 21.
18. 36. *& in appendicibus ad dictas consultationes*, penes quem
reperies concordantes, pro omnibus traditis a nostro Concio-
lo, & aliqua alia ab eo prætermissa, ac pariter Doctissimum
Olea. *de cess. jur. tit.* 4. *qu.* 8. ubi omnes fere Doctores Moder-
nos citat, maxime nostros Cancer. & Fontanel. videndi no-
vissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. to.* 7. *tit.* 87. *glos.* 21. §.
9. *nu.* 81. *& seq.* Valenzuel. Velazq. *cons.* 13. *per tot.*

Ad tradita hic a nostro Conciolo *nu.* 26. *&* 27. adde Do- 32
ctissimos Olea *de cess. jur. tit.* 2. *qu.* 3. *nu.* 22. *& seq.* ubi Fonta-
nel. Cancer. Hermosill. Hodiern. & alios citat, & Jul. Capon.
discept. forens. 393. *nu.* 80. ubi Giurb. & Massin. citat, & rejicit
extensionem factam per dict. Massin. dicentem, quod procedat,
etiamsi vir post mortem uxoris possederit dotem, seu bona do-
talia, cum præsumatur virum ex titulo utili dicti lucri do-
talis mutasse causam suæ possessionis.

Et ista lucra debentur, sive matrimonium probetur per scri- 33
pturas, sive per testes, Fontanel. *de pact. nuptial. clauf.* 6. *glos.* 3.
par. 7. *nu.* 35. Et etiam mulieri prædefuncto marito, licet sta- 34
tutum hoc non cantet; ex quo cum vir, & uxor sint corre-
lativi, dispositum in uno censetur dispositum in alio, quod
procedit in materia statutaria, quamvis sit stricti juris, An-
ton. Portugal. *de donationib. Reg. lib.* 1. *prælud.* 2. §. 6. *num.* 9.
& seq. & part. 3. *cap.* 26. *num.* 50. *tom.* 2.

Itaque, ut dixi, in hac nostra Provincia non debetur lucrum 35
dotale, nisi conventum, & pactatum fuerit, quod fieri potest,
ex quo pactum istud non est contra leges, aut constitutiones,
Anton. Portugal. *de donationib. Reg. dict. libr.* 1. *prælud.* 2. §. 6.
num. 7. *& seq.* Et ita ortum habet a voluntate partium, & 36
voluntarium debitum dicitur, casu quo pactetur; quapro-
pter legatum per uxorem marito factum in hac nostra Pro-
vincia non compensatur cum tali lucro voluntarie debito, pro-
ut in terminis tradit Urceol. *consult. foren.* 36. *nu.* 18. *& in ap-*
pendice 2. *ad dict. consult.* 36. *num.* 1. *&* 2. ex qua ratione re-
sultat, quod legatum per maritum uxori relictum non com-
pensatur cum sponsalitio; quod istud non debetur, nisi inter
partes fuerit conventum, Fontanell. *de pact. nuptial. clauf.* 7.
glos. 1. *part.* 1. *numer.* 16. 18. *& sequent.* Ferrer. *in Concil. Reg.*
nostra. temp. 3. *decis.* 8. *a numer.* 128. *ad* 131. præcipue *numer.*
144. Galeot. Reverter. & alii, quos citat novissime Man-
frell. ad Capic. Latr. *obser. ad decis.* 94. *numer.* 9. & ita decla-
ravit moderne Regius Senatus noster *die* 18. *Januarii* 1675.
referente Nobili Francisco de Ribera Regio Senatore, in fa-
vorem Isidori Pallares, & Orosiæ conjugum villæ Talarni
contra Joannem Fita ejusdem villæ, Scriba Comdor: sunt ta-
men videnda ista, quæ tradit novissime Borgia *Investigatio.*
contra Pabt. *par.* 1. *l.* 61. *cap.* 3. *per tot.* maxime *num.* 26.

Nisi ex conjecturis appareret, voluntatem uxoris legantis 37
fuisse compensare cum tali lucro dotali tale legatum, Mans.
& Deluca citati a dict. Urceol. *dict.* 2. *append. nu.* 3. Quod se- 38
cus esset, si ex statuto deberetur; quia tunc legatum cum ipso
lucro dotis compensandum veniret, Meli. ad Castill. *de ali-*
ment. c. 18. *n.* 6. ubi Sperel. Altograd. & Merlin. Pignatel. ci-
tat, & tradunt alii citati a dict. Borgia *d. cap.* 3. *d. nu.* 16.

Bene tamen in aliquibus partibus hujus nostræ Provinciæ, 39
veluti in Campo Tarraconæ, de usu, & consuetudine asso-
ciantur mulieres in omnibus conquæstibus, & acquisitionibus
constante matrimonio faciendis, quod si aliqua de eis scite de-
sideras, recurre ad nostros Cancer. *var.* 1. *cap.* 5. *nu* 38 *& seq.*
& var. 3. *cap.* 1. *numer.* 167. *& cap.* 15. *num.* 325. Fontanel. *de*
pact. clauf. 11. *glos. unic. per tot. & ad alios DD. citatos* per
Olea. *d. tit.* 4. *quæst.* 8. *num.* 16. *& seq.*

Pro coronide scias, quod ista lucra dotalia, de quibus lo- 40
quitur statutum, seu alia pactata, ea tenentur reservare filiis,
& de eis nequeunt conjuges superstites, etiamsi ad secundas
nuptias non convolaverint, disponere, estque conforme juri
communi, & novo novellæ, *Neque virum*, 98. §. 1. quam ci-
tat Tondut. *resol. civil. cap.* 115. *num.* 5. De aliis autem lucris 41
non nuptialibus, veluti legatis, fideicommissis, donationibus
inter vivos, & aliis quæ extra causam matrimonii conjux in
conjugem confert, potest conjux superstes de illis ad libitum
disponere, si ad secunda vota non convolaverit; sed si de il-
lis non disposuerit expresse (ita ut non sufficiat generalis in-
stitutio hæredis) illa dividuntur inter liberos primi matri-
monii; quia licet de jure Codicis satis fuisset de his lucris
disponere per generalem hæredis institutionem, *l. si quis prio-*
ris, §. *Certum*, *C. de secund. nupt.* tamen per Novell. 22. hoc
fuit correctum, nempe quod non sufficit generalis institutio,
sed illa lucra æqualiter dividantur inter liberos, nisi parens
de illis expresse, & specialiter disponat, ut fere eisdemmet
verbis tradit Tondut. *d. cap.* 115. *num.* 6. *& seq.*

Alia extant lucra inter conjuges, provenientia ex pacto inito 42
inter eos de supervita, seu quod superviveus in bonis alterius ali-
quid lucretur, quæ licita sunt, Fontanel. *de pact. clauf.* 7. *glos.* 1.
par. 3. *nu.* 1. ubi late de hoc pacto, de istis autem potest conjux
supervivens ad libitum disponere, sive ad secundas nuptias con-
volet,

volet, sive non; cum ipsæ summæ per superviventem locatæ non subjaceant legibus de lucris nuptialibus loquentibus, Tondut. *d. cap.115. num.1.* ubi alios citat.

46 Itaque statutum nostrum usumfructum tribuens marito, mortua uxore juri conforme est, in casu quo extant filii; ex quo ipsa dos materna consideratur, & est de bonis adventitiis filii, in quibus patri ususfructus acquiritur, Bonden. *collect. legal. 50. num. 27. & seq.*

DE FRUCTU DOTIS PRO ALIMENTIS. *Rubrica XLVII.*

POst moram Dotis promissæ Marito, & non solutæ, si illa in pecunia debeatur, sex pro quolibet centenario, & anno solvi debeant: Sicuti etiam pro restitutione dotis viduæ facienda post judicialem interpellationem per eam factam, ad eamdem rationem dari æquissimum est. Et nihilominus ad solvendam, seu restituendam dotem debitores cogi possint.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum taxans fructus dotis est validum, & num.38.*

Prout valet etiam conventio de solvendis usuris dotalibus, n.2.

Quod non habet locum durante dilatione ad solvendum dotem, num. 3.

Nisi fuisset actum de illis solvendis, etiam durante dilatione, num. 4.

Licet illæ non debeantur viro, qui non sustinuit onera matrimonii, num. 5.

Et ita debentur solum à die supportationis onerum matrimonii, num. 45.

6 *Statutum taxans usuras dotis restituendæ post interpellationem est validum.*

Licet aliqui contrarium teneant, num.7.

Qui, dote consistente in immobilibus, non debentur nisi ad rationem quinque pro centenario, num.8.

Et si taxatio est facta per partes ultra dispositionem statuti non valet in excessu, num.9.

10 *Usura dotis non petita censentur remissa per decennium, & n.42.*

Censeri tamen remissas per spatium 30. annorum volunt alii, numer. 11.

Alii vero tenent non censeri remissas, nisi adsit præscriptio, numer. 12.

Alii vero tenent censeri remissas per mortem viri, qui illas non petiit, num. 13.

Et decennio cum morte viri concurrente de veriori, nu.14.

Maxime cessantibus filiis, num.15.

16 *Usura dotis debita jure actionis non censentur remissa per receptionem sortis.*

Secus illa debeantur officio Judicis, num.19.

Licet aliqui contrarium teneant, num.20.

Dicuntur autem debita jure actionis, licet non fuit conventa, maxime stante clausula pro quibus, &c. *numer. 17. & 43.*

Et stante clausula Alias, &c. *num.18.*

21 *Usura dotales debentur viro, etiamsi dos sit promissa ad ejus beneplacitum.*

Licet contrarium teneant aliqui, num.22.

23 *Fructus ultimi anni, soluto matrimonio, dividuntur pro rata temporis.*

Quo vero tempore incipiat annus remissive, num.24.

25 *Usura dotis non debentur viro mortua uxore.*

Etiamsi remanserint filii, num.26.

Licet contrarium teneant aliqui, num.27.

28 *Uxori non competit actio pro fructibus, si dos non fuit ei promissa, sed viro.*

Fallit stante stipulatione Notarii, & obligatione Camerali, numer. 29.

30 *Usura dotales debentur in principio anni.*

31 *Hypotheca tacita competit pro usuris dotalibus, & nu.50.*

Et vidua a qua die, num.51.

Et competit etiam via executiva, num.32. & 44.

33 *Interpellatio requisita per statutum est de forma, & numer. 46.*

Licet illam impleri posse per æquipollens voluerint alii, n.34.

Et illa potest etiam per pactum remitti, nu.35.

36 *Hæres non tenetur solvere usuras, nisi ipse certiorato de promissione defuncti.*

Fallit, si mora esset jam commissa contra defunctum, n. 37.

39 *Usura debita marito ob dotem non solutam maxime futura non debentur cessionario.*

Neque mulieri etiam post interpellationem, si de dote potuerit se satisfacere, num.40.

41 *Creditores mariti possunt super usuris dotalibus satisfieri.*

47 *Vidua licet binuba, post interpellationem interpositam, transmittit usuras ad quoscumque.*

Et usura alius cedi potest, nu.48.

Et an beneficium tenuta in Cathalonia, num.49.

52 *Usurarum dotalium materia n quibus tractatur, remissive.*

53 *Interesse debiti officio Judicis, aut jure actionis differentia.*

A N N O T A T I O.

1 QUod statutum supradictum taxans fructus dotis sit validum, tradunt Adden. ad Greg. XV. *dec.933. nu.9. & ad dec. 269. in fin.* Fenzon. *late comprobans ad stat. Urb. lib.1. cap.137. nu. 6. & sequent.* Leotar. *de usur. quæst.79. nu.36.* & Sperell. *decis.84. nu.25. & seq. part.1.* & D. Deluca *in Theatr. verit. & justi. tom.6. in tit. de dot. discur.161. num.48.* quicquid aliqui contrarium teneant relati per Adden. ad Greg.XV. *& per* Spe-
2 rel. ubi supra. Cum valeat etiam conventio de solvendis fru-
Constel. ad Statut. Eugubii,
ctibus facta inter virum, & promissorem dotis, ut late per
Andreol. *controverf.391. in princ.* Leotar. *de usur. dict. quæst.*
79. num.37. & Rota *in Romana Salviani, 4. Decembr. 1643.*
coram R.P.D. Verospio, *5. Respectu primi, &c.* Cujus statu-
ti dispositio non habet locum durante tempore concesso ad 3
solvendam dotem, quia interim cessante conventione de sol-
vendis usuris cessat cursus illarum, Adden. ad Gregor. XV.
decis.204. numer.32. Leotar. *de usur. dict. quæst.79. numer. 39.*
D. Deluca *dict. discurs.161. numer. 30.* Rota apud Merlin. *de*
pignor. decis. 94. numer. 6. Secus autem stante conventione de 4
solvendis usuris, etiam stante dilatione concessa ad solven-
dam dotem, Gratian. *discept. foren. cap.143. num. 13. part. 1.*
Fachin. *controver. jur. lib.2. cap.32. in fin.* Sperel. *d. decis.84. in*
princ. D. Deluca *dict. discur.161. nu. 41.* Licet usuræ prædictæ
non debeantur viro, qui non sustinuit onera matrimonii, nec 5
uxorem aluit, ut docent Leotar. *d. qu.79. num. 38. & qu.28.*
num. 58. P. Bost. *de dote, cap.20. num. 55.* & D. Deluca *in d.*
discurs.161. num.23. ubi bene declarat.
Prout etiam valet statutum taxans interusuria dotis resti- 6
tuendæ post interpellationem, Hodiern. ad Surd. *dec.240. nu.*
28. ubi quamplures dat concordantes Giurb. *ad Consuetud.*
Messan. cap.15. glos.15. n.35. ubi pariter dat concordantes quam-
plures, Capic. Latr. *dec.97. n.9. par.1.* P. Bost. *de dote cap.20.*
num. 89. D. Deluca *in dict. discurs.161. num. 75.* ubi dicit ab
hac opinione non esse recedendum, & Rota post Fenzon. *ad*
stat. Urb. dec.86. in princ. & dixi *ego in tract. de hæred. simpl. &*
benef. art.3. numer.171. Licet aliqui contrarium teneant relati 7
per Hodiern. *ubi supra*, & Rota apud Merlin. *de pignor. dec.*
3. numer. 5. & sequent.
Si tamen dos consistat in rebus immobilibus, & in fundo, 8
fructus non debeatur, nisi ad rationem quinque pro centena-
rio Statuto non obstante, D. Deluca *d. discurs.161. nu.45.* Ro-
ta *dec.292. num.40. part.1. & dec.448. nu. 3. part. 2. recen.* &
apud Merlin. *dec.537. num.2. & seq.*
Et si taxatio usurarum sit facta per partes ad majorem quan- 9
titatem, quam permittat statutum non valet in excessu, sed
tantum quoad interesse legitimum, Grass. *except. 32. num. 83.*
D. Deluca *in d. discurs.161. nu.44. & seq.*
Usuræ dotis an per lapsum longi temporis censeantur remis- 10
sæ, licet diversæ sint Doctorum opiniones, volentibus ali-
quibus illas censeri remissas per decennium, & præcipue Surd.
cons.534. numer. 29. lib.4. Fachin. *controver. jur. lib. 10. cap. 9.*
Leotar. *de usur. quæst.92. numer.6. & sequent.* & alii per me
relati *allegat. foren.27. numer. 31.* & per D. Deluca *in d. tra-*
ctat. de dote, dict. discurs. 161. numer. 51. & sequent. aliis ve-
ro volentibus ad dictam remissionem inducendam requiri tem- 11
pus 30. annorum, & præcipue Rolan. *cons. 65. numer. 17.*
lib.4. Surd. *de aliment. tit. 1. quæst. 42. numer. 92. & sequent.*
Altograd. *cons. 30. libr. 1. per tot.* Fontanell. *de pact. nuptial.*
claus. 6. glos. 2. part. 4. numer. 21. Rota apud Posthi. *de ma-*
nut. decis. 144. numer. 2. & alii per me relati *dict. alleg. 27.*
numer. 32. & per D. Deluca *ubi supra*. Et aliis volentibus,
dictas usuras nullo tempore remissas censeri, nisi sit elapsum 12
tantum tempus, quod sufficiat ad præscribendam actionem,
& præcipue Andreol. *controverf. 135. numer. 36. & controverf.*
247. numer. 2. Rota apud Burat. *decis. 159. numer. 5.* & alii
per me adducti *d. allegat. 27. numer. 33.* & per D. Deluca
ubi supra, & aliis demum volentibus, illas censeri remissas 13
per mortem viri, qui illas non petiit, ita ut dict. jus non tran-
seat ad hæredes, & præcipue Fontanell. *d. claus. 6. glos. 2.*
part. 4. numer. 25. & sequent. Leotar. *de usur. dict. quæst. 92.*
numer. 22. & alii per me relati *d. allegat. 27. numer. 34.* Ve-
rior autem, & securior est opinio, quod dictæ usuræ cen-
seantur remissæ, si cum silentio decem annorum concurrat 14
etiam mors viri, quam firmarunt Aret. Rom. Borgn. Surd.
Olasch. Aldov. Ceph. Costa Neap. Costa Papien. Fachin. Fon-
tanell. Andreol. De Marin. Canc. Thom. Leotard. & alii
plures per me relati *d. alleg. 27. num. 35.* Maxime cessantibus 15
filiis, quorum existentiam cessare facere dictam præsumptam
remissionem, voluit Altograd. *d. cons. 30. in fin.* D. Deluca *in*
d. discur. 161. sub nu. 52. & Rota *in Bononien. dotis 28. Martii*
1648. coram Denon. licet contrarium teneat Leotar. *d. quæst.*
92. nu.28. male in contrarium allegatus.
Per receptionem autem sortis principalis dotis factam a viro 16
non censentur remissæ usuræ, quæ debentur jure actionis, ut
quia fuerunt in pactum deductæ, vel a statuto demandatæ, ut
tradunt Gratian. *discep. forens. cap.244. num.39. part.2.* Leotar.
de usur. qu.91. num.22. P. Bost. *de dote cap.20. nu.61.* D. De-
luca *in d. tit. de dote, discur.161. num.49.* & Rot. *in Romana* 17
Salvian. 4. Decembr. 1643. coram Verospio. Dicuntur autem
debitæ etiam jure actionis, quando cessante conventione ex-
pressa in instrumento dotali adest Clausula *Pro quibus omnibus,*

I 3 *&c.*

tum vel alio æquipollens, quæ importet obligationem ad damnum, & interesse, ut declarant Hodiern. ad Surd. d. decis.
240. num.19. Leotard. quæst.91. D. Deluca in dict. discur.161.
num.50. & Rota apud Zacch. de oblig. Camer. decis.244. num.
4. & dec.206. num.8. par.10. recent. Et stante Clausula Alias,
18 &c. quæ extenditur, alias teneri voloit ad omnia damna, expensas, & interesse, ut probant Card. Mantic. de tacit. lib.
12. tit.30. numer.38. Posthi. resol. 58. numer.153. Merlin. Pignatel. controv. foren.28 numer.10. & sequent. Rota apud Gregor.XV. decis. 93. numer.2. & alii per me relati dict. allegat.
foren. 8. num.50. & 51.
19 Si vero dictæ usuræ debentur ex sola dispositione juris, &
tunc cum illæ debeantur officio Judicis, illas censeri remissas
per receptionem sortis voluerunt Merlin. dict. controver. 28.
numer.13. & sequent. Gratian. d. cap.244. num.33. & cap. 455.
num.26. & sequent. part.3. late Leotar. d. quæst. 91. numer. 14.
& sequent. & alii relati per D. Deluca in dict. discur. 161. numer. 30. vers. Ubi vero &c. ubi hanc opinionem dicit magis
20 communem, etiamsi accedat protestatio partis, ut ibi per
eum, licet contrariam opinionem tueantur Rom. Lup. Mago.
& alii relati per Amat. resol. 43. num.35. & Rota apud Gregor. XV. decis. 93. numer. 2. & ibi Adden. & apud Peniam
decis. 330. juxta Venetam Impressionem, quam uti æquiorem
sequendam esse in judicando, & solvendo, dicit D. Deluca
numer. 30. ver. Prima opinio, maxime accedente protestatione viri, ut ibi per eum videndum de hac materia, quam
non decet hic transcribere.
21 Usuræ autem dotales debentur viro, etiamsi dos sit promissa ad omne ejus beneplacitum, vel requisitionem, quia dicta verba non censentur adjecta ut conditionem, vel dilationem inducant, sed potius admonitionem, ut celerius fiat, &
sic ad favorem viri, ut docent Ludov. dec. Lucan.21. num.48.
Gratian. discept. foren. cap.143. nu.15. part.1. Staiba. de interes.
qu.1. tit.3. nu.8. & 9. D. Deluca in dict. discurs. 161. num. 16.
22 & Sperell. decis.84. num. 13. part.1. licet contrarium tenuerit
Gratian. sibi contrarius, discept. forens. cap. 726. numer. 5. part.
4. Ciriac. controvers. 374. numer. 11. & Rota decis. 471. numer. 4. part. 1. recent. quam opinionem non posse sustineri
dicit D. Deluca ubi supra, ubi contrariis respondet, & alios
dat concordantes.
23 Fructus autem ultimi anni, quo solutum est matrimonium, debentur pro rata temporis utrique parti in rebus non
æstimativ, & Card. Mantic. de tacit. lib.12. tit.31. nu.12. Costa de ratio. rata, qu.51. & 52. Castill. de usufruct. c.77. n.27.
fructus vero percepti soluto matrimonio regulariter sunt cum
24 dote restituendi, Cardin. Mantic. d. tit.31. fere per tot. Quando vero incipiat annus, & alia ad materiam, vide per Fontanel. de pact. nupt. clauf.6. glos.2. part.2. num.40. & seq.
25 Addo prædictis, quod usuræ dotis non debentur viro mortua uxore, cum cessent onera matrimonii, ut tradunt Gabr.
cons. 20. numer. 88. lib. 2. Gratian. discept. foren. cap. 881. num.
22. & cap.920. numer. 41. & cap. 987. numer. 18. part. 5. &
cap. 427. num.1. & sequent. part.3. cum addit. ad dict. cap. 427.
in fin. dict. part. 3. late Andreol. controverf. 391. numer. 2. &
hanc opinionem nullam habere difficultatem dicit D. Deluca
in dict. tit. de dote discur. 161. numer. 59. & pluries decisum
fuit in Rota, & præcipue decis. 607. part. 4. recen. tom.3. &
apud Posthi. de subhast. decis. 88. num. 7. & apud Merlin. de
pignor. decis. 94. num. 1. & 2. & apud Zuffi. de leg. proc. crim.
dec 46. num 5. & alibi passim.
26 Quæ conclusio habet locum etiam stantibus filiis, quorum
educatio computatur inter onera matrimonii eo durante, non
autem eo soluto, ut tradunt Gratian. dict. cap. 427. una cum
addit. de qua supra, & d. cap.881. nu.22. Andreol. d. controver.
391. nu.4. Adden. ad Gregor.XV. dec.573. in fin. D. Deluca
in d. discurs 161. n.60. vers. Negativam, &c. ubi dicit ab hac
opinione non esse recedendum etiam stante conventione, ut
ibi per eum, & discur. 113. nu.3. cum qua pertransivit Rota
in d. dec.607. & apud Merlin. dict. dec.94. & dec. 4. & decis.
46. apud Zuffi. de legit. proc.
27 Quicquid contrarium tenuerint Lentar. de usur. qu. 30. nu.
19. & seq. & qu.79. nu.41. P. Boss. de dote cap. 20. nu. 80. &
alii relati per D. Deluca, ubi supra.
28 Uxori vero non competit actio ad dotis fructus promissos sibi, sed viro, Rota apud Gregor. XV. dec. 97. nu 1. &
dec.527. num.11. part.5. recen. lib.2. Cum fructus dotis sint viri, non autem uxoris, l. pro oneribus, 2. ff. de jure dot. Rota
apud Merlin. de pignor. dec. 62. num. 12. Quæ conclusio fallit
29 stante stipulatione Notarii pro omnibus, quorum interest, &
stante obligatione Camerali, ut declarat Rota apud Gregor.
XV. d dec 97. num. 2. & ibi Adden. num.6. & fuit decisum in
Roman. dotis 18. Aprilis 1619. coram R.P.D. Ubaldo.
30 Nolo tamen omittere, quod usuræ dotales debentur in principio anni, Bald. in l.1. nu.3. C. de fideicommis. Surd. de alim.
tit 3. qu.17. num.12. quos refert, & sequitur Rota decis.428.
31 num.5. part. 3. recent. Et quod pro usuris dotalibus competat
hypotheca tacita, tradit Rota apud Merlin. de pignor. decis.
159. nu.20. & seq. ubi testatur de veriori opinione, & decis.
145. nu 3. & apud Bich. dec. 250. nu. 40. & in Rom. fideicom.
7. Junii 1652. coram R.P D. Zarate. §. quod fructus, &c. &
32 quod dictæ usuræ uti alimenta peti possint via executiva,
tradunt Adden. ad Rot. 666. in fin. part. 4. recent. tom. 3. &
Rota in Rom. fructuum dotis 14. Julii 1624. cor. bon. memor.
Manzanedo, §. nam quo, &c.

Interpellatio vero, de qua in hoc statuto habetur, est de 33
forma, & ideo præcise est adimplenda Adden. ad Greg. XV.
dec 269. nu.7. Rota in Bonon. de Lambertinis 19. Aprilis 1619.
coram bon. mem. Manzanedo, licet illam impleri posse per 34
æquipollens voluerint Fenzon. ad Stat. Urb. lib. 1. cap.137. nu.
49. & Rot. in Rom. fructuum dotis 17. Junii 1606. coram
Card. Millino, & dictam interpellationem posse etiam per 35
partem remitti dando se pro interpellata, probant Adden. ad
Rot. d. dec.169. nu.8. ubi plures refert Rotæ decisiones.
Addo pro coronide, quod hæres promissoris dotis non te- 36
netur solvere usuras illius, nisi ipse sit certioratus de promissione defuncti, & constitutus in mora, ut not. Aldovi. cons.82.
nu.9. Rota dec.350. nu.33. par. 12. rec. & probavi Ego in tractat. de hered. simpl. vel benef. art.3. nu.140. Nisi tamen mora 37
jam esset commissa contra defunctum, quia illa transit in hæredem absque alia interpellatione, ut declarant Gratian. discept. foren. cap.241. nu.53. part. 2. Ciriac. controver. 277. num.
11. Altograd. cons. 32. num. 10. libr. 1. & alii plures per me
relati in dict. art.3. num.141.

A D D I T I O.

AD tradita hic a nostro Conciolo num. 1. adde Modern. 38
Brilla ad consuetud. Neapol. tit.8. cap. 4. nu. 59. & seq. ubi
Hodiern. Amat. Merlin. Galeot. & alios citat Modern. Scoppa. ad dec. Gratian. obser.126. num.41. & seqq. ubi num.48. infinitos DD. citat. Modern. Carol. Anton. De Luca ad Vincen.
de Franch. observ. ad dec.257. num. 2. & 3. ubi Cancer. Fontanel. & alios citat Carleval. de judiciis tit.3. disp.8. numer.27.
38. & sequent. Manfrell. ad Capic. Latr. observ. ad decis.97.
per tot. Merlin. Controv. cap. 28. per tot. tom. 1. Giroch. discept. 64. a num. 24.
Usuræ autem debitæ marito ob dotem non solutam, seu 39
retardatam, maxime futuræ, non debentur cessionario nominis dotalis, Olea de cess. jur. tit. 6. quæst.2. nu.40. & seq. &
eo, & aliis laudatis Meli. ad Castill. de aliment. cap.50. num.
9. vidend. Addent. ad Molin. de primogen. Hispan. lib.4. cap.5.
num.6. Hermosil. glos.4. leg. 10. tit. 1. part. 5. num. 177. & sequent. ubi sub distinctione hanc quæstionem dirimit; Neque 40
pariter molieri, etiam post judicialem interpellationem, quoties de dote sibi satisfacere poterat, Manfrell. ad Capic.
Latr. observ. 64. num. 13. Maldonat. ad Molin. de primogen.
Hispan. libr. 4. cap. 9. num. 7. ubi Capic. Latr. citat, & novissime Manfrell. num. 2. & sequent. obser. ad dict. decis. 97.
Capic. Latr. Bene tamen possunt creditores mariti satisfieri 41
super usuris, seu fructibus dotis, marito debitis, Altimar. ad
lib.2. consil. Rovit. observ. 88. ubi Fontanell. Carleval. Giurb.
Molphes. & alios citat.
Circa adducta hic a nostro Conciolo num.10. & seq. consule Doctores citatos a Doctissimis Olea de cess. jur. tit.4. quæst.8. 42
nu.41. Urceol. consult. foren. cap. 15. num. 52. & sequent. Meli.
ad Castill. de aliment. d. cap.50. num. 51. & seq. Capon. discept.
289. nu 19. 20.4. & videnda est magistralis decis. Rot. Recen.127.
par. 17. nu. 6. cum seq. & dec.108. num. 13. & sequent. part. 19.
Merlin. d. controv. 28. per tot. tom.1.
Hæ autem usuræ dotales, etiam non promissæ, & conven- 43
tæ, ex sola dispositione juris debentur jure actionis de dote,
ut tradit hic noster Conciol. nu.16. & seq. Boss. de dote t.20.
nu.61. & magistraliter Rota Rom. in d. dec.227. nu. 27. & seq.
videndi Pilaja ad Franc. de protest. ad confidentia. 50. per tot.
Capon. discept.39. nu.21. Amat. & alii, quos citat Eminen. de
Luca de dote discur.116. num.5. vers. Et quamvis, &c. ubi nu.
4. contrarium tenet. Et eadem via executiva vigore obliga- 44
tionis guarantigiæ, seu Cameralis, sub qua fuit dos promissa, continentis fructus dotales uti accessiones, & damna, Rota Recen. d. dec.127. nu.5. Urceol. consult. foren. cap.15. n.4. & 45
seq. Et debentur a die contractus matrimonii, seu supportationis onerum illius, Vilaplana de brach. Militar. cap.4. nu.15.
& seq. ubi extensim refert decisionem modernam nostri Regii Senatus id tradentem, Rota dec.208. nu.6. & seq. par.19
recen. Hermosil. glos.4. leg.10. tit.1. part. 5. nu.161. & sequent.
Bonden. collect. legal.7. nu. 81. Giroch. dict. discep. 64. num. 25.
Meli. obser. foren. observ.80. num.3.
Itaque viduæ usuræ dotis debentur post interpositam ab ea in- 46
terpellationem judicialem, ut continetur in nostro statuto, &
tradit hic Conciol. nu 33. pariterque Urceol. consult. forens. cap.
15. nu.11. & 12. Pilaja ad Franc. de protest. addit. ad confid. 98.
num.2. & sequent. videndi Hodiern. Amat. & alii, quos citat
novissime Brilla ad consuetud. Neapol. tit.8. cap. 5. num.1. & sequent. Manfrell. ad Capic. Latr. obser. ad dec.97. per tot. præcipue num. 5. ubi nu. 6. tradit quid de vidua inopi, ad quod
vide Hermosill. ubi supr. a nu.211. Giroch. d. discept. 64. nu. 28.
Ferrer. noster in Consilt. Hac nostra, 3. temp. decla.6. nu. 100. &
ad omnia ista, quæ tradunt novissime Borgia investigatio contra
Fabr. tom.1. lib.6. cap. 7. fere per tot. ubi a num.15. tradit, an
debeatur interesse de antephato, & a qua die, qua interpellatione, Fontanell. Cancer. Ramon. Sperel. Galeot. Ciriac. Franch. Gratian. & alii, quos citat Arias de Mesa var. resol. lib.1.
cap.18. n.6. Qua per eam interposita, ipsi debentur etiam bi- 47
nubæ, & eas, seu imo jus percipiendi dictos fructus, seu usuras dotales, transmittit ad quoscumque hæredes, etiam extraneos, Rota Recen. dec.5. num.6. & sequent. decis.74. num.3. &
seq. & decis.184. num.9. & 21. part.19. Carol. Ant. De Luca
ad Vincen. de Franch. obser.338. nu.1. & 2. Et ita cum pro- 48
pter

pter moram debeantur, & non ob aliquam causam, seu qua-
litatem in persona mulieris insitam, dictæ usuræ cedi possunt,
& cessionarius eas exigere, Olea *de cess. jur. tit.6. qu.2. a nu.*
27. maxime *n.37.* Adden. ad Molin. *de primogen. Hispan. lib.4.*
cap.5. nu.6. Manfrell. *d. obser.97. nu.7.* Rota *dict. decis. 74. nu.*
49 *5. part. 19. recen.* Quidquid sit respectu tenutæ in hac nostra
Provincia Cathaloniæ, viduis post annum luctus de bonis ma-
riti tributæ, cum facultate faciendi fructus suos, quousque
de dote, & sponsalitio sint satisfactæ; quæ an sit cessibilis
nec ne, tradunt Cancer. Pontanell. Ripoll. Hermosil. & alii
citati ab Olea *d. tit.6. qu.2. nu.38. & qu.5. nu.22.*
50 Pro istis usuris dotalibus debitis tam viro, quam mulieri
post interpellationem judicialem, competit hypotheca, ut tra-
dit hic noster Conciol. *num. 31.* Sed respectu viduæ est ardua
51 quæstio, an anterioritatem capiant a die contracti matrimo-
nii, aut a die interpositæ interpellationis, seu a morte mari-
ti, & Rota Roman. in ea dubia se gessit, ut est videre *in*
dec.261. n.6. & seq. par.19. recent. ubi aliæ decisiones citantur
pro una, & altera opinione facientes, maxime 268. *p.16. recent.*
omnino videnda, & ita apud eas istam quæstionem examina.
Scio certe alia plura hoc loco posse tradi, & Doctoribus 52
Modernioribus ornare cuncta tradita a nostro Conciolo, ma-
xime nostris Cathalanis; tamen id omitto, solum ducendo te
ad citatos per nostrum Doctissimum Conciolum hic, & ad
Doctissimos Hermosill. *glos.4. leg. 10. tit.1. part. 5. nu.149. cum*
mult. sequent. Meli. ad Castill. *de aliment. dict. cap. 50. & 51.*
Scoppa, ad Gratian. *obser.126. tota*, Leotar. *de usur. quæst.30.*
fuse Cammerat. *respons. decis.* 41. & fusissime Urceol. *consult.*
foren. cap.15. & 39. Irang. *de protest. consil. 50. num. 22.* & ibi
Pilaja Carleval. *de judiciis tit.3. disput.8. sect.3. & 4.* Et pro
interesse debito officio Judicis, aut jure actionis ad Doctores 53
citatos per Doctissimum Botiller *dissert. 9. num. 7.* materiam
hanc tractantes, ipsos consule, & alios citatos per Eminent.
de Luca *in suo tom. de dote per tot.*

SOLUTO MATRIMONIO, QUEMADMODUM *dos repetatur.* *Rubrica XLVIII.*

MUlier soluto Matrimonio suam dotem, si illa in pecunia consistat, post annum a die obitus Mariti, repetere pos- sit; Interim tamen mulierem in domu mariti, si ibi commode, & honeste morari poterit, ali mandamus, atque interim favore hæredum operari teneatur, alias, si petierit, extra domum viri: Nec propterea præjudicetur mulieri, si aliunde habeat, vel ex alia causa ab hæredibus viri aliud deberetur. Sed si dos in re immobili, aut æquipollenti, vel etiam mobili, aut se movente consistat, statim per uxorem peti possit, & ad eam revertatur.

Declarantes, quod maritus, vel ejus hæredes non cogantur restituere uxori, vel ejus hæredibus fructus (nisi tamen it adhuc extent, & supersint) rerum paraphernalium, vel quæ non sint dotales, sed jam constante matrimonio perceptos, & muliere contradicente consumptos lucrentur.

SUMMARIUM.

1 *Hæredes viri soluto matrimonio tenentur restituere dotem consistentem in immobilibus statim, si vero in mobilibus, vel in pecunia post annum, dict. num.1. & nu.18.*

Si vero vir prælegavit uxori dotem, tenentur illam restituere statim, num.2. & 23.

Et interim tenentur præstare uxori alimenta, nu.3.

Et quid si uxor habeat unde vivere possit, remissive, numer. 4.

Non tamen debentur viduæ alimenta si illa intra annum luctus transeat ad secunda vota, num.5.

Neque si inventarium conficere omiserit, nu.30.

Et si hæredes viri dotem viduæ restituant infra annum, numer. 6.

7 *Hæredes viri non tenentur præstare alimenta viduæ extra domum, & num.8. & 35.*

Nisi alimenta per virum uxori fuissent legata, nu.36.

Et quando illa præstantur extra domum, vidua minus habere debet, cum tunc non præstet operas, nu.8. & 10.

Alimenta vero præstanda viduæ quomodo sint taxanda, numer. 9.

11 *Statutum deferens viro fructus bonorum paraphernalium est validum.*

Non tamen habet locum in fructibus extantibus, nu.13.

Et quando dicti fructus dicantur extare, nu.14.

12 *Maritus tenetur restituere fructus bonorum paraphernalium, etiam uxore non contradicente perceptos.*

Sunt tamen compensandi cum melioramentis per maritum factis, num.42.

15 *Uxor non præsumitur consentire, quod maritus administret bona paraphernalia.*

Contrarium tamen tenent plures Doctores, num.16.

Quod vero standum sit conjecturis tenent alii, nu.17.

19 *Maritus, seu ejus hæredes non possunt petere dotem post annum ob mortem mulieris restituendam.*

20 *Vidua agere potest intra tempus restitutionis dotis contra hæredes viri, ut caveant, seu adveniente die solvant, ac dotem restituant.*

Non tamen filii, licet matris hæredes vivente patre, n. 21.

Nec eo vivente revocare alienata, num.22.

23 *Hæredes viri non fruuntur anni dilatione ad restituendam dotem in pluribus casibus, remissive.*

24 *Fructus bonorum dotalium sunt inter mulierem, & viri hæredes dividendi.*

Percepti autem a morte mariti sunt mulieris, nu.25.

Maxime immobilium, num.26.

Non tamen in Cathalonia, num.31.

Cum in anno luctus eidem alimenta præstentur, & vestes lugubres, num.32.

Etiamsi ab eo dos non sit soluta, num.29.

Ipsi fructus, casu quo debentur, sunt compensandi cum alimentis præstitis, num.27.

28 *Pactum retardans restitutionem dotis ultra termina huc contenta non valet.*

33 *Legatum per virum uxori factum compensatur cum alimentis, ac vestibus lugubribus eidem debitis.*

34 *Hypotheca, an competat viduæ pro alimentis, & vestibus lugubribus.*

37 *Vidua in Cathalonia facit fructus bonorum mariti suos, donec de dote, & sponsalitio est satisfacta, & habet interim actiones activas, & passivas, & quomodo procedat.*

Non tamen bonorum fideicommisso subjectorum, nu.38.

Neque donatorum per virum constante matrimonio, num.39. Conciol. ad Statut. Eugubii.

40 *Maritus an faciat fructus bonorum paraphernalium suos, & alio remissive.*

41 *Hypotheca an competat mulieri pro bonis paraphernalibus, & eorum administratione, & an pro eorum fructibus.*

42 *Maritus tenetur compensare fructus bonorum paraphernalium cum melioramentis in ea factis.*

ANNOTATIO.

CUm dispositione hujus statuti concordat *text. in l. unic.* 1
§ exactio, C. de rei uxor. act. in quo disponitur, quod
hæredes viri soluto matrimonio per mortem illius teneantur
restituere dotem viduæ statim, si illa consistat in rebus sta-
bilibus, si vero consistat in rebus mobilibus, vel in pecunia
teneantur illam restituere post annum, ut declarant *Fonta-*
nell. de pact. nupt. clausf. 6. glos. 2. part. 1. numer. 29. Can-
cer. var. resol. part. 2. cap. 9. num. 98. P. Boss. de dote cap.
19. num. 21. & alii plures per me relati *in tract. de hæred.*
simpl. & benef. art. 3. num. 190. nisi tamen vir prælegasset 2
uxori dotes, quia tunc statim anno non expectato tenentur
illas restituere etiamsi consistant in mobilibus, & in pecu-
nia, ut not. *Cancer. variar. resolut. d. cap. 9. num. 99. Giurb.*
ad Constit. Messan. cap. 13. glos. 6. part. 1. num. 24. Anto-
nel. de temp. legal. libr. 2. cap. 19. num. 4. & dixi *Ego d. art.*
3. nu.194. ubi alios retuli ita sentientes. Et interim dd. hæ-
redes tenentur præstare viduæ alimenta, uti pariter disponi- 3
tur in hoc statuto, & tradunt etiam *Marescot. variar. resol.*
lib. 2. cap. 83. num. 42. & sequent. Giurb. ad Consuet. Messan.
cap. 15. glosa 15. num. 9. P. Boss. de dote cap. 20. num. 85. &
alii per me relati *in d. art. 3. num. 154.* In quo statuto dum
mandatur intra annum luctus præstari debere alimenta viduæ
etiamsi habeat aliunde, tollitur illa difficultas, quæ est inter
Doctores, an dicta alimenta sint præstanda, quando vidua ha- 4
bet unde vivere possit, de qua certant inter se *Doctores per me*
relati in d. art.3. nu.155. & 156. quos longum esset hic recen-
sere. Quæ alimenta viduæ non debentur si intra annum lu- 5
ctus transiret ad secunda vota, ut not. *P. Sanch. de matrim. lib.*
7. disp.87. nu 30. Giurb. ad Consuet. Messan. cap.15. glos.15. nu.
14. Antonel. de temp. legal. lib.2. cap.21. num.10. & alii plures
per me relati *d. art.3. n.160.* Vel nisi dd. hæredes dotem vi-
duæ restituissent ante lapsum anni, quia tunc ad præstatio- 6
nem alimentorum non tenentur, *Ludov. concl. 36. vers. Si au-*
tem hæredes, &c. Giurb. d. glos.15. nu 13. & nu.21. Antonel d.
cap.20. nu.7. Egomet in d. art.3. nu. 161. ubi declaravi, si to-
tam dotem restituant, ut ibi est videre, alias secus.
Quod vero uxor alimentaria teneatur præstare operas, vel 7
artificiales, vel obsequiales secundum conditionem suæ per-
sonæ alenti, uti disponitur in hoc statuto, nec debeat stare in
domo uti corpus mortuum tradunt *Giurb. dict. clausf. 15. glos.*
15. num. 17. & post Alen. Crav. Bera. Surd. & Sim. de Prat.
per eum adductos. Rota in Ferrarien. atrent. 1. Julii 1640. coram
Bichio, §. Sed nihilominus, &c. Et dicta alimenta hæredes 8
non tenentur præstare extra domum viri, neque intra annum
luctus, ut tradunt *Bald. Capic. Ludov. Gomez. Barbos. Molphe.*
Rabell. Decian. Amat. Hond. & alii quos refert, & sequitur Giurb.
d. glos.15. num. 17. ubi dicit, causam non commorandi cum
dict. hæredibus non præsumi, sed illam esse probandam per
viduam, ut ibi per eum.
Dicta autem alimenta taxanda sunt non pro sola indigentia vi- 9
duæ, sed secundum quantitatem redditruum hæreditatis, &
alimentandi qualitatem, ut docent *Imol. Alex. & alii in l. Impe-*
rator, 30. ff. ad Trebel. & Rot. dec.485. n.2. part.1. divers. & dec.
410. nu.3. p.12. recen. Quod prudentis Judicis arbitrio relin- 10
quitur statuendum *Rot. decis. 484. num. 2. part. 13. recent.* Ad-

vertendo quod quando præstantur alimenta viduæ extra domum, eum tunc illa non operetur ad favorem hæredum viri, eo minus consequi debet de alimentis quantum importarent dicta opera *Surd. de alim. tit.4. qu.29. nu.39. D. Deluca Theat. verit. & just. tom.11. in tit. de legat. discurs.24. nu.16.*

11 Statutum supradictum deferens viro fructus bonorum paraphernalium uxoris est validum ob causam sublevandi illum ab oneribus matrimonii, *D. Deluca in Theatr. verit. & just. to.6. in tit. de dote, discurs.168. nu.21. Rot. decis.42. nu.13. part.12. recent. & in Arimin. fructuum, 26. Januar. 1654. coram Card. Verospio, & apud Bichium dec.634. num.21.* Cum dictum statutum sit magis favorabile, quam odiosum, itaut sufficiat illius confirmatio in forma communi, ut not. *Rot. d. decis. 42. n.27. & seq. & in d. Arimin. fructuum §. in altera, &c. & apud Bich. dec.634. num.21. & seq.*

Simile statutum adest in Civitatu Papiæ, de quo meminit *Costa. de fact. scien. & ignor. dist.47. cent.1. & in tract. de rata*
12 *qu.93. nu.7. & Rota d. dec.42. num.13.* Quod dicitur corrigere jus commune, quo maritus tenetur restituere fructus perceptos ex bonis paraphernalibus etiam uxore sciente, & non contradicente, ut tradunt *Merlin. Pignat. contr.92. n.17. & seq. tom.2.* latu comprobans *Calvin. de aquis. lib. 2. cap.163. in fin.* dicens, ita fuisse judicatum in Senatu Mediolani, & *Rota d.*
13 *dec.42. n.6. & apud Bich. dec.634. n.8.* dictum tamen statutum non habet locum in fructibus extantibus *Thesaur. dec.187. n.3. Costa d. dist.47. nu.6. D. Deluca in d. discurs. 168. nu.22. & Rot. d. dec.42. num.9 & seq. part.12. rec. & apud Bich. d. dec.134.*
14 *num. 9.* qui dicunt, dici illos extare, si vir aliquid cum illis emerit, census extinxerit, & alias factus fuerit locupletior, ut ibi per eos, & scorit etiam *Ciriac. controv.31. nu.6.*

Et licet non modica controversia sit inter Doctores, an præsumatur consensus uxoris, vel potius dissensus, quod ma-
15 ritus administret bona extradotalia, ut faciat fructus suos, rum consensum uxoris non præsumi, sed potius dissensum, voluerint *Surd. & allegati ab eo cons.290. nu.3. lib.2.* Menoch. *& allegati pariter ab eo de præsump. lib.3. præsumpt.9. num.19.* &
16 contrarium imo consensum præsumi tuentur Thesaur. *decis. 187. num.3. & ab eo adducti*, & Rota *decis.279. num.3. part.*
17 *4. divers.* hanc tamen controversiam haberi plus facti quam juris, & ideo certam regulam statui non posse, sed standum esse conjecturis, voluerunt Ciriac. *d. contr. 31. num. 9. & seq.* ubi dicit, quod si sumus in paraphernalibus, quæ uxor tulit secum tempore matrimonii, & quando concurrit diuturnitas temporis, & quando expensæ sunt verisimiles, & quando intervenerunt aliqui actus positivi presumpti, stat pro marito, & plures dat concordantes, *& num. 12.* subjungit, modicam conjecturam debere inclinare facere pro marito, ut ibi per eum, cum quo concurdat D. Deluca *in d. discurs. 168. num. 39.* bene comprobans.

ADDITIO.

18 Itaque ut tradit hic noster Conciolus, *num.1.* dotes soluto matrimonio per mortem viri, viduæ sunt restituendæ statim si in stabilibus consistant, & post annum si in pecunia, seu in rebus mobilibus, & tradunt Sperel. Ciriac. Antonel. Marin. Cammerat. Olea. Ripoll. & alii citati a Doctissimo Melio. ad Castill. *de aliment. cap.49. n.1. & seq.* Ciroch. *discept.67. nu.39. & 47.* Giurb. *ad Consuetud. Messan. cap. 13. glos.6. n.21.* Conciol. noster *de hæred. simpl. & qualif. art. 3. nu.190. & seq.* Brilla *ad consuetud. Neapol. tit 8. cap.1. n.28. & seq.* non tamen
19 hæredes viri, eo mortuo, seu ipse maritus casu restitutionis dotis potest petere pecunias, seu res mobiles ipsi in dotem constitutas, & dicto tempore soluti matrimonii non solutas, ad finem eas restituendi finito anno, Cancer. *var.2. cap.7. n.35.* Fontanell. *de pact. claus.7. glos.3. par.11. n.8. & 87.* bene tamen
20 vidua potest agere contra viri hæredes, ut caveant de restituenda dotu evenientu fini anni, seu quod condemnentur ad solvendum eum dies venerit, Mesa. Giurb. Gars. Amat. Carleval. Caocur. Iranç. *& alii citati per* Modern. Manfrell. ad Capyc. Latro *observ. ad dec 64. nu.5. & ad decis.114. nu.4. & ad 151. nu.8. & 9.* Cancer. Fontanel. Sanfelic. & alii, quos citat Altimar. *de nullitatib. rub.11. qu. 39. nu. 132. & seqq. & ad consil.93. lib. 2.* Rovit. *nu.1. & seqq.* Valeron. *de transactio. tit. 2. qu.2. n.17. & sequent.* & conducunt tradita per Doctissimum Antuo. Portugal. *de donatio. Reg. part.3. cap. 26. nu. 72. tom.2.* De Luca ad Franch. *obser. ad d. decis.218. nu.1.* ubi Fontanel. Cancer. Ripoll. & alios citat: filii autem nullam habent actio-
21 nem durante vita patris pro restitutione dotis maternæ in pecunia consistentis, Barth. Thesaur. Abecclesi. citati ab Altimar. *de nullitatib. rub. 11. qu.7. num. 33.* Urceol. *de transact. qu. 17. num. 21.* & si consisteret in bonis stabilibus idem
22 procederet, taliter quod si a patre fuissent alienata, eo vivente alienationem revocare nequeunt, sed tantum eo mortuo, Cancer. Fontanell. & alii citati per d. Altimar. *d. qu.7. d. num. 38.* vidend. Carol. Anton. De Luca ad Franch. *obser. 10 nu.4. & 665. nu.5.* Urceol. *dict. qu.17. nu 22.*
23 Dicta annali dilationu non fruuntur mariti hæredes in casu tradito hic a nostro Conciolo, *n.2.* & in aliis traditis a Fontanel. & alii citati a d. Carol. Anton. De Luca *d. obser. ad Franch. 218. n.3. vers. Dilatione, &c.* & a nostro Conciol. *d. art.3. n.194.* Giurb. *ad Consuetud. Messanen. cap.13. glos.6. par.1. n.24. & seqq.*
24 Fructus autem, etiam naturales bonorum dotalium pendentes, sunt inter hæredes viri, & ipsam mulierem pro rata temporis illius anni, pro quo maritus supportavit onera matrimonii dividendi, ut tradit Conciol. noster *in rubr. præceden. nu.23.* & tradunt Manfrell. ad Capic. Latr. *obser.62. nu.7.* Ciroch. *d. discept.67. nu.38.* Fontanel. & alii quos citat Rodoer. ad Marin. *cap.152. num.1.* ubi hæc optime declarat, Berlich. *concl. legal. p.3. concl.22. n.6.* percepti autem a die mortis ma- 25
riti, & intra anni dilationem, etiam naturales, ad viduam spectant, ut præter Mantic. citatum a nostro Conciol. *in rub. præceden. num.23. in fin.* citatis Cancer. & aliis tradit Boss. *de dote cap.20. nu.113.* licet contrarium teneat Carol. De Luca 26
ad Franch. *obser.489. n.3. vers. Non obstat.* Ubi solutiones adfert: immobilium autem pariter absque dubio a die mortis mariti sunt ipsi viduæ præstandi, sicuti, ut est dictum, dicta bona in dotem inæstimata restituenda, Ciroch. *d. discept.67. d. num. 47.* Boss. *d. cap.20. num.105. & sequent. pag. mihi 751.* Giurb. *ad Consuetud. Messanen. cap.13. glos.6. p.1. nu.2.* ipsi tamen sunt compensandi cum alimentis præstitis viduæ, nisi dicta ali- 27
menta a marito ipsi viduæ fuerant legata, Boss. *d. pag.751. nu. 107. & seqq.* Hodiern. ad Surd. *dec. 251. num. 2.* Giurb. *dict. glos.6. nu.5.* ubi *num. sequent.* id docte declarat.

Unde taliter dicta supra *nu.18.* procedunt, quod nec cum 28
consensu mulieris valeat pactum, dilationem restitutionis dotis præstans ultra inibi traditam, etiamsi dos non ipsi mulieri foret restituenda, sed hæredibus extraneis, Fontanell. Mastrill. Posthi. Surd. Pascal. Barbos. & alii citati a Doctissimo Urceol. *consult. foren. cap.8. nu.10. & seqq.*

De jure autem nostro statutario Cathaloniæ intra annum 29
luctus vidua provisionem alimentorum super bonis mariti habet, licet marito dos soluta non sit, ut quo ipsæ non propter dotem, sed propter honorem viri præstantur per *Constit. Hac nostra, tit. dissolt lo matrimoni*, Cancer. *var.1. cap.9. num. 153.* Fontanel. *de pact. claus.6. glos.2. part.1. num.37.* dummodo intra tempus in dicta Constitutionu præfixum inventarium 30
de bonis mariti conficiat, aliter ipsa provisionem anni luctus perdit, Fontanell. *de pact. claus. 7. glos. 3. part. 2. num. 49. & 50.* novissime Vilaplana *de brach. Militar. cap. 4. nu.46. & seqq.* ubi plures citat.

Itaque in hac nostra Provincia, vidua intra annum luctus, 31
licet dos in pecuniis, aut alus bonis mobilibus consistens, eidem non restituatur, non facit fructus dicti anni suos, sed sunt mariti, Cancer. *var.1. d. cap.9. n.216. vers. Et cum, &c.* Fontanell. *de pact. claus.7. glos.3. p.1. num. 4.* Quesada Pilo *controv. foren. cap 33. nu.7.* Sed solum viduæ alimenta debentur 32
intra dictum annum, ut proxime est dictum, & vestes lugubres, Fontanel. *d. tractat. de pact. claus.7. glos.3. p.5. per tot.* maxime *n.8. & 86.* Carol. Anton. de Luca ad Vincen. de Franch. *d. obser.489. nu.1. & obser.413. nu.1. & seqq.* Altimar. *ad consil.* Rovit. *lib.1. obser.97.* ubi latu Cancer. *var. 1. cap.9. fere per tot.* maxime *n.26.* & infinitis citatis Manfrell. ad Capic. Latr. *obser.94. nu.1.* Brilla *ad consuetud. Neapol. tit. 8. cap.4. num 29. & seqq.* Rota *dec.301. num. 5. part.19. recent.* Conciol. noster *de hæred. simpl. & qualif. art.3. nu.154 & seqq.* maxime *num. 182. & seqq.* Iranç. *de protellatio. in apparat. num. 1. & seqq.* penes quos reperies quas vestes, & quid præter eas in provisionu dicti anni luctus contineatur, & quando non debeantur, seu sint restituendæ.

Legatum a viro mulieri factum venit compensandum cum 33
ipsis vestibus lugubribus, ea quo ipsæ ex necessitate debentur, Altimar. ad Rovit. *obser. ad consf.15. lib. 1. nu.12. & seq.* Brilla *d. cap.4. num.42. & seqq.* Conciol. *ubi supr. nu.189.* Hodiern. ad Surd. *dec.219. nu.14.* Arias de Mesa *var. resolut. post fin. in addit. ad lib.2. cap.11. num.11. in fin.* ubi Cancer. Fontanel. Capic. Latr. Hodiern. & alios citat Manfrell. *d. obser. 94. nu. 5.* ubi Scoppa Rocc. Mocci. Urceol. & alios citat, quidquid dicant de jure communi Marta Medic. citatus a Meli. ad Castil. *de aliment. cap.18. num.9.* Merlin. *controv. foren. cap.44. nu. 24. tom. 2.* Pro ipsis autem, & alimentis an 34
competat mulieri hypotheca, tradit Acosta *de privil. credit. reg. 3. ampliat. 7. num. 9. vers. Utrum, pag. mihi 256.* bene tamen competit creditoribus, qui ipsas vestes crediderunt, etiam cum prælationu, Iranç. *de protellatio. d. apparat. tractat. de protellatio. num.122. & seq.*

Alimenta autem ipsi viduæ sunt præstanda in domo mari- 35
ti, seu hæredum, ut tradit hic *num. 8.* noster Conciol. nisi aliqua causa, aut ratio existat, quas videre poteritis penes d. Meli. ad Castill. *de aliment. cap.2.* & penes Doctores citatos a Doctissimo Altimar. *ad lib.3. consil.* Rovit. *obser. 21. nu. 24. & seq.* maxime *num.27.* ubi in terminis nostris citat Dexart. & Andreol, hanc materiam nostram tractantes. Sane si maritus uxorem intra annum luctus alendam legasset, tunc 36
(cum jure actionis deberentur) alimenta præstanda venirent in domo alimentandi, Mart. Medic. *dec. Senen. 89. num. 44.* quem citat Meli. ad Castill. *de aliment. cap.2. nu.3.* & de hoc casu loquitur *cap.18. num.81.*

Dote itaque mulieri finito anno luctus non restituta, si 37
marito fuerit soluta, & inventarium bonorum mariti vidua fecerit intra tempus a jure nostro statutario præfixum, ipsa per *d. Constit. Hac nostra, d. tit. dissolt lo matrimoni*, omnes fructus bonorum dicti mariti facit suos, donec, & quousque in dote, & sponsalitio fuerit satisfacta, reputaturque interim uti hæres, habetque actiones activas, & passivas, defunctumque maritum repræsentat, Ferrer, Mier. Canc. Fontanell. citati a Ripoll. *ad prax.* Peguer. *rubr. 6. num 24. & sequent.* novissime Vilaplana *de brach. Militar. cap.4. nu.25. & seqq.* maxime *nu.48. & seq.*

& *seq.* ubi late, ac alii Doctores, quos citat noster Conciol.
de hæred. simpl. & qualific. art. 3. *n.* 171. Quesada, & Pilo,
d. controv. 33. *n.* 7. 21. & *seqq.*
38 Istud beneficium per nostram *Constit. Hac nostra*, viduis tri-
butum faciendi fructus suos, non se extendit ad bona fideicom-
missaria per virum hæredem gravatum possessa, etiamsi in sub-
sidium de eis possit in suo casu vidua dotem detrahere, ne spe-
cialitates multiplicentur, Conciol. noster *de hæred. simpl. & qualif.*
art. 1. *n.* 666. Pilaja *dec. canon. tom.* 2. *dec.* 30. *de consib. n.* 33.
pro magis rationi consonum teneo cum Fontanell. *de pact. clauf.* 7.
glos. 3. *p.* 4. *n.* 1. & *seqq.* & aliis, quos citat novissime Vilapla-
na *de brach. Militar. c.* 4. *n.* 22. & 24. licet contrarium teneant
Cancer. *var.* 1. *c.* 9. *n.* 176. & *seqq.* & alii, quos citat d. Vi-
laplana *d. c.* 4. *n.* 23. & decisum dicat *n.* 22. *in fin.* per nostrum
Meritissimum Regentem Cortiada, quibus satisfacit dictus
Fontanell. & pariter Ferrer. *in Constit. Hac nostra, temp.* 3. *de-
clar.* 6. *n.* 21. solidissimis rationibus, nisi id velint intelligere de
simplici, & nuda tenuta, prout ita veniunt intelligendi, Cancer.
var. 1. *c.* 9. *a n.* 176. *ad* 182. præcipue *n.* 181. Oliba. *de action.
tom.* 1. *libr.* 3. *in relectio. ad §. fuerat, nu.* 12. & 16. Molin. *de
ritu nuptiar. lib.* 3. *q.* 28. *n.* 12. Roman. *conf.* 50. *a n.* 18. *ad* 29.
Quesada, & Pilo, *controv. for. c.* 34. *per tot.* quamvis *a nu.* 14.
viduam in bonis vinculatis beneficium faciendi fructus habere no-
vis rationibus defendat, quas conformes observantiæ nostri Re-
gii Senatus supra tradidisse video, & ob id in judicando sequen-
das, licet ipsi censum meum non adapto, ut dixi; Nec ad bo-
39 na donata a marito filiis, aut aliis constante matrimonio, Fon-
tanell. *de pact. clauf.* 7. *glos.* 3. *p.* 3. *n.* 29. ubi *n.* 34. decisiones Se-
natus refert, & *dec.* 363. *n.* 9. & 10. Cancer. *var.* 1. *c.* 9. *n.* 42. ut
ita decisum fuit facto verbo in Regiu Senatu die 1. Februarii
1670. per Nobilem Joseph. de Ferrer. & Vinyals Reg. Consult.
inter Euphrasinam Pi, & Michaelem Joan. Vilageriu, quamvis si
immodicæ fuissent donationes non discederem a traditis per Canc.
d. *n.* 42. ne ita fraudulenter præfato beneficio vidua privetur.
Prudenter fuit in hoc statuto dispositum circa fructus bono- 40
rum paraphernalium, aut extradotalium, sic effugiendo varias
quæstiones, in quibus se fatigarunt varii DD. & quas recen-
sent nostri Cancer. *var.* 1. *c.* 9. *n.* 18. Fontanell. *in d. tract. de pact.
clauf.* 6. *glos.* 2. *p.* 7. *per tot.* pariterque Cyriac. *contr.* 31. *per tot.*
& *controv.* 251. *nu.* 37. & *seqq.* & citati a Modern. Brilla, *ad
consuetud. Neapol. tit.* 8. *cap.* 1. *nu.* 55. & innumeri DD citati a
Bolero. *de decoct. debitor. fiscal. tit.* 5. *q.* 4. *a n.* 17. Quesada, &
Pilo, *dissert.* 6. *n.* 1. & *seqq.* Hodiern. ad Surd. *dec.* 192. *per tot.*
Eminen. de Luca, *de dote discurs.* 120. *a nu.* 7. & *discurs.* 168.
per tot. ad quos recurre si circa hos fructus casus evenerit.
Mulier autem pro recuperandis dictis bonis paraphernalibus a 41
marito, & pro administratione de ipsius consensu tacito, aut
expresso habet hypothecam in bonis mariti, absque tamen privi-
legio prælationis, Eminen. de Luca, *de dote, discur.* 120. *n.* 2.
& *disc.* 168. *n.* 20. Cancer. *var.* 1. *d. c.* 9. *nu.* 17. Boler. *supra
cit. d. q.* 4. *n.* 17. & 18. Rota, *Recen. dec.* 155. *n.* 13. *par.* 19.
Merlin. *de pignorib. lib.* 3. *tit.* 2. *q.* 54 *per tot.* maxime *n.* 3. &
6. & alii citati a Sabell. *in summ. divers. tract. verb. bona, n.* 11.
Mesa, *variat. resol. lib.* 2. *c.* 30. *n.* 16. Merlin. *observ. for. obs.* 43.
n. 20. Tondut. *qu. civil. c.* 123. *n.* 11. & quamplures alii, quos
citat Quesada, & Pilo, *dissert.* 6. *nu.* 13. ubi *num.* 14. & *seqq.*
hanc materiam declarat; non tamen præfata hypotheca habet
pro fructibus dictorum bonorum paraphernalium, Eminen. de
Luca, *de dote, d. discur.* 120. *n.* 8. intellige tamen, ut tradit
d. Eminen. de Luca, *d. tract. de dote, discurs.* 168. *n.* 14. &
seqq. Mesa, *d. c.* 30. *n.* 16. & 18.
Adverte tamen unum, quod facile alibi non reperies, ma- 42
ritum debere compensare fructus perceptos rerum paraphera-
lium cum melioramentis in eis factis: ex quo non jure domi-
nii talia bona possidet, Quesada, & Pilo, *d. dissert.* 6. *n.* 34.
ubi Cavalc. Peregr. Thesaur. Nig. citat.

DE DOTE A FRATRIBUS PROFECTA. *Rubrica XLIX.*

DOs data a Fratribus Sorori de bonis propriis ipsorum, & non Paternis, soluto Matrimonio per obitum Sororis sine liberis, revertatur ad dictos Fratres Dotantes, illorumque hæredes, & sic stipulari debeat, & intelligatur, lucro Dotali Marito, si aliter conventum non sit, reservato,

S U M M A R I U M.

1 *Statutum, quod dos data a fratre de proprio revertatur ad fratrem, procedit in terminis in quibus loquitur.*
Secus tamen est, si dotaverint sororem de bonis paternis, n. 2.
Vel si fratres sint hæredes patris, num. 3.
Cum tunc dotes de bonis paternis soluta præsumantur, n. 20.
Vel si fratres administrarent bona sororis, n. 4.
Vel si illam dotaverunt, ut illam excluderent a successione patris, num. 5.
6 *Fratres tenentur probare sororem dotasse de proprio, ut sit locus dicto statuto.*
Licet præsumi illas dotasse de proprio teneant aliqui, n. 7.
8 *Statutum, quod dos revertatur ad fratrem non habet locum, si soror de dote disponat.*
Procedit, quando fratres non dotaverunt de proprio, alias secus, num. 9. & 10.
11 *Frater in defectum patris, avi, & matris tenetur dotare sororem pauperem, & num.* 15.
Ac redotare, si absque culpa dotem amiserit, nu. 16.
Intellige, ut num. 17.
Tam utrique conjunctam, quam consanguineam tantum, n. 12.
Non tamen sororem uterinam tantum, n. 13.
Licet alii contrarium teneant, n. 14. & 19.
18 *Pater absque promissione filiam dotare, ac redotare tenetur.*
21 *Frater sororem dotando dicitur obligationem majorum explere, non tamen propriam.*
22 *Fratres, ut hæredes Patris sorores dotando, non possunt dotes earum in aliquo casu gravare.*
Limita cum expresso, aut tacito consensu earum, n. 23.
Intellige ut num. 24. 25. & 26.
Secus autem, si ut extranei, & in subsidium eas dotaverint, quia tunc possunt eas gravare, n. 27.
Limita ut num. 28.

A N N O T A T I O.

1 SUpradictum statutum, quod dos data a fratre de bonis pro-
priis, & non paternis mortua sorore sine liberis reverta-
tur ad fratres dotantes, vel eorum hæredes, habet locum,
quando fratres dederunt dotem sorori de bonis propriis, ut
disponitur in eodem statuto, probant Gratian. *discept. forens.*
2 *c.* 769. *nu.* 23. *p.* 4. & Rota, *dec.* 649. *in fin. par.* 1. *recent.*
Secus tamen est, si dotem dederint de bonis paternis, puta
uti legitimi administratores, ut not. Roc. *ubi supra*, vel si
3 sint hæredes patris, quia tunc præsumitur, illos dotasse de
bonis paternis, ut not. Fenzon. ad stat. Urb. *libr.* 1. *c.* 130.
n. 15. D. de Luca, *tom.* 6. *de dote discurs.* 154. *n.* 27. Rot.
in Roman. dotis 7. *Februarii* 1601. coram Pamphil. Et si fratres
4 administrarunt bona sororis, Fenzon. *ubi supra n.* 23. Gratian.
discept. for. c. 556. *nu.* 27. *p.* 3. Vel si id fecerint ad exclu-
5 dendam sororem a successione patris, ut tradunt Adden. ad
Pattell. *exped.* 90. *nu.* 31. & *seqq.* Gratian. *discept. for. c.* 769.
n. 27. & *seqq. part.* 4. D. de Luca, *in Theatr. verit. & just.*
tom. 6. *in tit. de dote, disc.* 155. *n.* 27. & in aliis casibus re-
latis per Menoch. *de arbitr. casu* 88. *fere per tot.* & *in tract. de
præsumpt. lib.* 3. *præsumpt.* 16. *n.* 12. & *seqq.*
Ut autem sit locus dispositioni hujus statuti, fratres tenen- 6
tur concludenter probare, dotem fuisse per eos datam sorori
de propriis bonis, ut docent Fenzon. ad stat. Urb. *d. c.* 130.
nu. 14. & Rot. *in Roman. dotis de Rusconibus* 17. *Maii* 1600.
cor. Card. Sacrato relata per Fenzon. *ubi supra*. Licet illam 7
in dubio præsumi datam de bonis propriis dixerit Gratian. *d.
c.* 556. *nu.* 27. de quo tamen vide late per D. de Luca, *in
d. tit. de dote, disc.* 154. *n.* 27. & *seqq.*
Neque dictum statutum mandans, dotem a fratribus profectam
mortua uxore sine filiis ad fratres reverti, habere debet lo-
cum sorore decedente ab intestato, non autem si ipsa de do- 8
te disposuerit, ut not. Gratian. *discept. for. d. c.* 556. *nu.* 7.
& *seqq. p.* 3. Quia objectum potest habere locum, quando fra- 9
ter non dotat sororem de propriis bonis, quo casu non po-
test apponere pactum reversivum ad semetipsum, ut tradunt
Adden. ad Pattell. *d. exped.* 90. *nu.* 31. & *seqq.* & admittit
idem Gratian. *d. c.* 556. & *c.* 756. *n.* 3. *p.* 4. & D. de Lu-
ca, *in dict. tract. de dote disc.* 155. *nu.* 17. Secus tamen est, 10
quando frater dotat sororem de propriis bonis, uti in termi-
nis hujus statuti, quia tunc frater bene apponere potest pa-
ctum reversivum dotis ad ipsum dotantem, & si non fuerit
appositum, illud censetur appositum vigore dicti statuti, ut
declarant Andreol. *controv.* 134. *n.* 96. & D. de Luca, *in d.
tit. disc.* 155. *n.* 17. Quia tunc soror non potest de dote dis-
ponere in præjudicium fratris dotantis, uti alteri applicata vi-
gore præcedentis contractus, *ad text. in l. cum maritus*, 29.
in fin. ff. de pact. dotal. & notant Bald. *in l. pro hæreditariis*, 2.
n. 8. & *seqq. C. de hæred. action.* & Gratian. *in dict. cap.* 556.
num. 3. *part.* 2.
Frater vero in defectu patris, avi, & matris tenetur dota- 11
re sororem pauperem, *leg. cum plures*, 13. *§. cum tutor*, & *ibi
glos. ff. de admin. tutor.* & tradunt Surd. *de alim. tit.* 1. *q.* 25.
n. 9. P. Boss. *de dote, c.* 5. *n.* 51. & *seq* Adden. ad Rot. *dec.* 460.
n. 64. & *seqq. p.* 4. *rec. tom* 2. & D. de Luca, *in d. tit. de do-
te, disc.* 142. *n.* 57. & *seqq.* Quod habet locum, non solum in
sorore utrique conjuncta, sed etiam in consanguinea tantum,
ut tradunt DD. supra adducti, quicquid sit quoad sororem ute- 12
rinam, quam frater non tenetur dotare secundum opinionem
magis communem, de qua testatur D. de Luca, *in d. disc.* 142.
n. 58. & Rot. *dec.* 137. *n.* 19. *p.* 6. *rec.* licet aliqui contrarium
teneant apud D. de Luca, *ubi proxime*, cum quibus transit Lu- 13
cidor. *de allegit. Cleric. c.* 18. *nu.* 6. Itaut ad dotandam sororem
teneatur etiam frater Clericus, licet solum habeat redditos Ec- 14
clesiasticos, ut post Barbos. Fontanell. Giurb. & Surd. per eum
relatos not. D. de Luca, *in d. nu.* 57. & Lucidor. *de allegit.
cleric. & regul. d. c.* 18. *n.* 9. ubi concordantes.

A D D I T I O.

FRatres autem in subsidium parentum tenentur dotare soro- 15
res pauperes, Rota, *Recen. dec.* 259. *n.* 7. *p.* 19. *tom.* 1.
Fon-

Fontanell. *de pact. clauf. 5. gloss. 3. n. 11.* ac innumeri Doctores citati a Manfrell. ad Capyc. Latro, *observ. ad decis.* 38. *n.* 4. Severin. *in addit. ad dec.* 384. Sanfelicii, *lib. 3. pag. mihi* 255. *vers. Frater, an teneatur dotare, &c.* Eminen. de Luca, *de dote, discur.* 29. *nu.* 5. atque redotare, si soror dotem amisit absque sui culpa, Martha, Mangil. Andreol. Stayban.
16 Gratian. de Luca, citati a dicto Manfrell. *d. observ.* 38. *n.* 5. Botiller. *de success. ab intestat. c.* 1. *theor.* 39. n. 9. Quod procedit, si de paterna substantia primo dotaverint; non autem
17 quando primo de propria eam dotaverint; quia æquitas non patitur, ut redotare teneantur, Manfrell. *d. obser.* 38. *nu.* 5. *vers. De Barbosa*, &c. *& in obser. ad dec.* 109. *num.* 3. Patet
18 autem absque præcisione aliqua, filiam dotare, & redotare tenetur, quoties opus fuerit; ex quo paternum est officium filias dotare, Cancer. Fontanell. Gratian. Velasq. Fabr. Andreol. Bossi. Mangil. Peregr. Molin. & alii citati a d. Manfrell. *d. observ.* 38. *num.* 6. & latissime Severin. *in addit. ad decis.* 384. Sanfelicii, *per tot.* Eminen. Deluca, *de dote, discurs.* 4. *num.* 6.

19 Fratres autem uterini dotare sorores uterinas an teneantur, discordant DD. tamen ab opinione affirmativa (data divitia fratris, & paupertate sororis,) ex æquitate non discederem, sicuti ipsam tenent Larrea, Giurb. Tiraquel. Campeg. Deluca, citati a d. Manfrell. *d. observ.* 38. *n.* 8. *& obser.* 135. *n.* 12. ubi de jure Codicis procedere tradit, idem Deluca, ad Gratian. *c.* 65. *num.* 3. qui seipsum, & Eminen. Deluca citat; quidquid teneant DD. in terminis *consuetud. Si quamulier Regn. Neapol.* citati a d. Manfrell. *d. observ.* 38. *nu.* 9. & Brilla, *ad consuetud. Neapol. tit.* 1. *cap.* 8. *nu.* 21. Botiller. *de success. ab intestat. c.* 2. *theor.* 26. *n.* 5.

20 Itaque si ipsi fratres hæredes patris extiterint, certum est, dotem datam sorori præsumi de bonis paternis, aliter autem (eis non existentibus hæredibus sui patris,) solutæ præsumentur de bonis propriis, Carol. Ant. de Luca, ad Vincent.
21 de Franch. *obser. ad dec.* 196. *nu.* 5. *vers. Advertendum, &c.* ubi Rota coram Merlin. citat. Si tamen sororem dotaverint, cum dotare non tenebantur, dicuntur explere voluisse obligationem suorum majorum, aut ad id obligatorum, non autem propriam inducere, Rota *recent. dec.* 45. *num. fin. p.* 19.

22 Unde quando fratres sorores dotant, ut hæredes patris, aut obligatorum dotare, non possunt ipsis apponere pactum ullum reversivum dotis, etiam in casu decedentiæ absque liberis, maxime non consentientibus sororibus, dum ex necessitate dotant, & de alienis bonis, sicque ipsas non honorant, Menoch. Gratian. Sanfelic. Prat. Marin. & alii citati a Carol. Ant. de Luca, *ad decis.* Vincen. de Franch. *observ.* 196. *n.* 1. Fontanell. *de pact. clauf. 5. glos.* 10. *p.* 1. *num.* 11. *vers. Primus, &c.* Hodiern. *controvers. for. cap.* 34. *nu.* 3. Bossi. *de dote, cap.* 3. *num.* 126. Prat. *discept. forens. c.* 12. *n.* 84. *tom.* 1. Amat. *var. resolut. libr.* 1. *resol.* 28. *num.* 5. & bis, & aliis citatis Modern. Palma, Nepos *allegatio.* 15. *numer.* 5. Modern. Rodoer. *consil.* 26. *nu.* 25. *& seqq.* Botiller. *de success. ab intestat. cap.* 1. *theor.* 24. n. 15. Severin. *in addit. dec.* 353. Sanfelicii, *pag.* 153. *vers. Aut sumus, &c.* Crespi. *observ.* 25. *n.* 33. Giurb. *ad consuetud. Messanen. cap.* 13. *gloss.* 6. *p.* 1. *num.* 11. novissime Borgia, contra Fabr. *tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 17. *num.* 25. *& tom.* 2. *lib.* 13. *cap.* 5. *nu.* 12. *vers. Quarta conclusio, &c.* Eminen. Deluca de dote, *discurs.* 26. *nu.* 6. *& discurs.* 90. *a n.* 7. *& latius*
23 *discurs.* 155. *per tot. & discurs.* 91, *nu.* 8. accedente tamen consensu tacito mulieris, cui dos constituitur, firmando capitula matrimonialia, pactum ipsum reversivum continentia, aut expresso, optime possunt fratres dotantes de bonis paternis, aut maternis, pactum reversivum in sui favorem, in casu quo dotatæ absque liberis decedent opponere; ex quo potuerunt sorores imponere legem, quam voluerunt super re sua propria, per expressum *text. in leg. maritus*, §. *mulier, ff. de pact. dotalib. & per text. in l.* 2. §. *si convenerit, ff. eodem.* Molin. Fontanell. Cancer. Sanfelic. Marin. Stayban. Marcian. citati a Carol. de Luca, *ad decis.* Vincen. de Franch. *observ.* 196. *n.* 3. & ad Gratian. *cap.* 65. *num.* 5. Eminen. Deluca de dote, *discurs.* 155. *n.* 21. 23. *&* 25. *& disc.* 92. *n.* 4. bis, & aliis citatis, d. Modern. Palma, *d. allegatio.* 25. *n.* 6. Rodoer. *consil.* 26. *n.* 27. *& seqq.* novissime Borgia, *d. lib.* 13. *c.* 5. *n.* 12. *vers. Quinta conclusio, &c.* Tamen si meum liceret proferre sensum, tenerem 24
in casu consensus taciti, quod si capitula matrimonialia, pactum ipsum reversivum continentia, in absentia conjugis facta fuerint, per firmam mulieris non se præjudicaret, nisi certissimam scientiam de dicto pacto haberet, per lecturam ipsi factam claram, individuam, ac certioratam, Marin. *lib.* 2. *resolut.* 191. *n.* 14. Hodiern. *d. contr.* 34. *n.* 61. Marin. *ad Reverter. obs.* 235. *n.* 3. Manfrell. ad Capyc. Latro, *obser.* 98. *n.* 10. *& seqq.* Eminentiss. de Luca, *d. disc.* 155. *nu.* 23. *vers. Contrarium*, ad ista videndus Rocc. *respons.* 60. *libr.* 1. & sic veniunt intelligendi Molfes. & alii, quos citat Giurb. *observ.* 48. *nu.* 30. & conducunt ponderata per Borgia *d. c.* 16. *nu.* 25. & ita in terminis tradit, *tom.* 2. *d. libr.* 13. *cap.* 5. *nu.* 12. *vers. At in eo difficultas, &c.*

Hæc sane procedunt soluto matrimonio per mortem uxoris 25
superstite viro, non autem per mortem viri superstite muliere; quia tunc licet in capitulis nuptialibus sit conventum simpliciter in quemcumque casum soluti matrimonii dotem restitui, seu pactum reversivum appositum sit; nihilominus tamen ex quo resultaret inconveniens Reipublicæ præjudiciale, quod nempe mulier indotata remaneret, & ob dotis defectum, mulieri ulteriores nuptiæ impedirentur, tunc pactum ipsum, & si alias licitum, & validum, matrimonii, ac Reipublicæ favore invalidum, ac inefficax efficitur, quamvis ipsius mulieris consensus accedat, dum hæc non potest dotis conditionem deteriorem facere, neque juri publico præjudicare, Barbos. Cancer. Fontanell. Mastril. Amat. Hodiern. Altogtad. citati per Eminentiss. de Luca de dote, *dict. disc.* 155. *numer.* 28. Et ita sequitur, quod matrimonio per viri mortem soluto, mulier pro ulterioribus nuptiis, spreto pacto, liberam dotem constituere 26
potest, licet in primis tabulis nuptialibus conventum sit, ut soluto matrimonio, etiam per mortem viri, dos debeat spectare ad filios ex illo matrimonio natos, vel eorum aliquem, vel ad tertium, ut citatis Amat. Fontanell. Canc. Galeot. Altogtad. Hodiern. tradit d. Eminen. Deluca, *dict. disc.* 155. *numer.* 31.

Fratres autem dotantes sorores suas, etiam in subsidium 27
jure compulsi, & extranei possunt pactum prædictum reversivum dotis incontinenti, seu in ipso actu apponere consentientibus, aut dissentientibus sororibus, ac mulieribus, ut pro magis communiter tradunt Rota coram Merlin. *decis.* 32. *numer.* 13. Eminentiss. Deluca, *dict. discur.* 155. *numer.* 30. *vers. Et in extraneo, & sequent.* Bossi. Menoch. & Fontanell. citati a Carol. Anton. de Luca; *ad dict. observat.* ad Vincen. de Franch. 196. *num.* 7. Severin. *in addit. ad dec.* 353. *lib.* 3. Sanfelicii, *pag. mihi* 152. *vers. Aut sumus, &c.* novissime Borgia, *investigat. contr.* Fabr. *tom.* 2. *lib.* 13. *c.* 3. *num. fin. & cap.* 5. *num.* 12. *vers. Secunda conclusio, &c.* & tradit Rota Romana in una Ausatalana dotis, 24. Martii, 1662. quæ est *decis.* 223. post Torre, *de pact. futur. succes. n.* 6. ubi Fontanell. Socin. & alios citat. Crederem tamen, quod si talia pacta, per fratrem imponenda, sororem impedirent ne ipsa virum invenisset, vel matrimonia difficultassent, ipsa rejicerentur, & posset cogi frater ad ea remittenda, vel moderanda, prout sic censet d. Eminen. Deluca, *d. disc.* 155. *n.* 31.

DE EMPTIONE, ET VENDITIONE. *Rubrica L.*

SI una, eademque res duobus vendita fuerit, ille præferatur; qui primum possessionem rei emptæ vere, vel ficte adeptus fuerit, isque in possessione manuteneatur; Reliquæ vero venditiones irritæ sint, & nullæ, sed cogatur venditor, sive illius hæredes ad restituendum pretium emptori cum omnibus damnis, & interesse; & nihilominus contra eum criminaliter procedatur ad pœnam xxv. scutorum, & carceretur, donec cum effectu parti, & Fisco satisfecerit.

In venditione autem prædiorum veniunt omnes fructus pendentes, & si de proximo essent recolligendi, Nisi inter ipsas partes aliter sit conventum, Salva tamen semper, & reservata parte Coloni.

Venditor etiam quicumque teneatur de evictione rei vendita, & facere, quod emptor rem pacifice, & quiete possideat, & molestantes faciat consentire, alioquin Judex summarie Juris, & facti remediis opportunis venditorem cogat, vel etiam ad pretii, si emptor voluerit, restitutionem, ac damnorum, & interesse, nisi venditor conventus cum idoneo Fidejussore caveat de conservando indemnem ipsum emptorem.

S U M M A R I U M.

1 *Vendita re duobus præfertur, qui habuit possessionem, etiamsi sit posterior.*
Etiam possessione translata ficte per constitutum, n. 2.
Qua conclusio habet locum etiam in aliis contractibus, n. 7.
Fallit, si primo emptori fuerunt obligata bona venditoris, n. 3.
Secundus emptor præfertur etiam stante juramento, n. 4.
Licet aliqui contrarium teneant, num. 5.
Fallit, etiamsi secundus emptor habeat scientiam primæ venditionis, num. 6.
8 *Fructus pendentes sunt pars fundi.*
Itaut vendito fundo censeantur venditi fructus pendentes, n. 9.
Et ita pensiones, seu affictus pro fructibus pendentibus a venditore recepti, emptori sunt restituendi, sicuti venditori pertinent cessi post venditionem pro fructibus antea perceptis, n. 23.
Et pensiones pro fructibus partim percepti, & partim pendentes debita sunt dividendi inter emptorem, & venditorem, n. 24.
Intellige, ut n. 25. 26. *&* 27.
Prout pariter dividuntur debita pro rebus, quæ diutius fructus pariunt, num. 28.
Et censeatur etiam vendita pars colonica, n. 10.
Et quid, si venditor colat propriis manibus, n. 11.
12 *Vendens rem duobus tenetur pœna falsi, & num.* 18.
Fallit, ut numer. 13.
Fallit venditione secunda nulla stante, n. 19.
Et in promissione secundo facta de vendendo, n. 20.
14 *Venditor tenetur de evictione rei vendita, etiam cessante promissione, & numer.* 15.
16 *Venditor sciens rem esse obligatam tenetur emptori ad interesse, & numer.* 31.
Cum venditor censeatur vendere rem liberam, num. 17.

21 Ces-

28 *Cessione duobus facta præfertur primus cessionarius.*
Non tamen si a secundo cessionario fuerit creditum exactum exactum, ac consumptum, n. 22.
29 *Census pensiones debita ex censo vendito pertinent ad venditorem, nisi aliter sit conventum.*
Et an pertineant resignanti, an vero resignatario beneficii, num. 30.

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum, quod re vendita duobus ille præ-
feratur, qui prius accepit possessionem vere, vel ficte,
concordat cum dispositione juris communis, quo idem dispo-
nitur, uti habetur, *in l. quoties 15. C. de rei vendic.* & tra-
dunt late Gabr. *commun. concl. de empt. & vend. concl.* 2. *n.* 1.
& seqq. Adden. ad Pastell. *exped.* 74. *n.* 27. Cyriac. *contr.* 419.
n. 5. *& seqq.* Sperell. *dec.* 171. *num.* 23. *p.* 2. & Rota apud
Gregor. XV. *dec.* 567. *n.* 8. & ibi Adden. *& dec.* 82. *n.* 2.
apud Merlin. *de pignor.* Etiam si possessio sit translata ficte per
clausulam Constituti, uti habetur in hoc statuto, quia præ-
fertur, Adden. ad Greg. XV. *d. dec.* 567. *nu.* 10. Anton.
Gomez, *in l.* 43. *Taur. n.* 92. Sperell. *d. dec.* 171. *n.* 26. qui
2 *n.* 28. declarat procedere, si constitutarius sit præsens, alias
secus, ut ibi per eum, Rota apud Seraph. *dec.* 472. *num.* 7.
3 Quæ tamen non habere locum, quando primo emptori fue-
runt obligata bona venditoris pro observantia contractus, quia
tunc illa transeunt ad emptorem cum illo onere, Cenc. *de
cens. qu.* 68. *n.* 4. Merlin. *de pignor. lib.* 4. *q.* 30. *n.* 3. Adden.
ad Gregor. XV. *d. dec.* 567. *nu.* 10. & Rota apud eumdem
Merlin. *dec.* 25. *n.* 6. Quæ habent locum, non obstante ju-
4 ramento in prima venditione apposito, quia adhuc præfertur
secundus emptor, cui possessio vere, vel ficte tradita fuit, ut
tradunt Gabr. *in d. conclus.* 2. *n.* 3. *&* 4. Rolan. *cons.* 6. *n.* 24.
& seqq. lib. 1. ubi testatur de communi opinione, *& cons.* 63.
nu. 4. *lib.* 2. Gotier. *de jur. confirm. p.* 1. *c.* 39. qui pariter
hanc opinionem dicit communem, quam opinionem late com-
5 probat Sperell. *dec.* 175. *num.* 32. *& plurib. seq.* licet contra-
rium tenuerit Cenc. *de cens. dict. qu.* 68. *nu.* 6. Cessat etiam
6 dispositio, *d. l. quoties C. de rei vendic.* & statutum nostrum,
quando secundus emptor habuit scientiam venditionis factæ
primo emptori, & sic est in mala fide, ut not. Gabr. *dict.
concl.* 2. *n.* 3. Rolan. *cons.* 9. *n.* 27. *lib.* 1. Merlin. *de pignor.
d. qu.* 30. *n.* 11. & Rota, *d. dec.* 52. *n.* 2. apud Merlin. *de
7 pignorib.* Et dispositionem *d. l. quoties*, habere locum non so-
lum in contractu emptionis, sed etiam in quolibet alio con-
tractu voluerunt Merlin. *de pignor. d. q.* 30. *sub n.* 1. Cyriac.
d. controv. 419. *nu.* 3. Sperell. *d. dec.* 175. *fere per tot.* & D.
Deluca, *in Theatr. verit. & justit. tom.* 4. *in tit. de emphyt.
discurs.* 1. *num.* 11.
8 Fructus vero pendentes sunt pars fundi, *l. fructus pendentes
44. ff. de rei vendic. leg. fin. §. penult. ff. quæ in fraud. credit.*
Gratian. *discept. forens. cap.* 164. *num.* 2. *part.* 2. Thes. *dec.* 55.
9 *n.* 1. Pract. Ridolph *part.* 2. *cap.* 13. *n.* 73. Et ideo non mi-
rum si vendito fundo censeantur venditi fructus pendentes,
uti habetur in hoc statuto ad text. *in leg. Julianus* 14. *§. si
fructibus, ff. de actio. empt.* & tradunt Card. Mantic. *de tacit.
lib.* 4. *tit.* 56. *n.* 42. *& seqq.* Thesa. *d. decis.* 55. *n.* 2. Pract.
Ridolph. *d. cap.* 13. *nu.* 75. Rota apud Greg. XV. *dec.* 430.
n. 3. Et licet satis controversum sit inter Doctores, an cen-
10 seatur vendita etiam pars colonica, ut pro affirmativa stant
Lud. *dec. Perus.* 83. *per tot.* Pract. Ridolph. *d. c.* 13. *sub n.* 74.
& Rota, *dec.* 33. *n.* 4. *in fin. part.* 5. *recent.* & pro negativa
Thesaur. *d. dec.* 55. *n.* 4. *&* 5. & Hodiern. ad Surd. *dec.* 294.
nu. 2. ubi plures dat concordantes; per statutum tamen no-
strum tollitur dicta difficultas, dum in eo mandatur, quod
pars colonica censeatur semper excepta. Quicquid dicendum
sit, quando venditor colit fundum propriis manibus, quo ca-
11 su ad favorem emptoris stant Costa *de rata qu.* 129. *num.* 3.
Surd. *dec.* 293. *n.* 8. & ibi Hodiern. *n.* 2. & Posth. *de subhast.
inspect.* 52. *num.* 44.
12 Vendens autem rem duobus tenetur pœna falsi, *l. qui duo-
bus* 21. *ff. ad leg.* Cornel. *de fals.* & tradunt Clar. *in §. fal-
sum n.* 29. *vers. vendens eamdem, &c.* Bossi. *in pract. tit. de fals.
n.* 112. Ancas. *q.* 2. *nu.* 8. *in fin. p.* 2. late Farinac. *de falsit.
& simul. q.* 150. *nu.* 219. licet mitius puniatur, quam falsa-
rius, *d. l. qui duobus, & ibi glos.* & Alber. *ff. ad leg. Corn. de
fals.* & not. Farin. *in d. qu.* 150. *nu.* 229. *& seqq.* ubi dat li-
mitationes, quas hic transcribere longum, & incongruum es-
set, & præcipue quod dicta pœna non servatur de consuetu-
dine, cujus contrarium servari vidisse in Alma Urbe ex illius
statuto huic nostro simile, ut ibi per eum. Vendens autem
13 uni potest vendere alteri sine pœna, quando primus emptor
non solvit pretium, vel advenit dies, quo casu res dicitur
inempta, ut not. Mangil. *de evict. quæst.* 84. *in fin.* & Gratian.
decis. March. 13. *n.* 2. *&* 3. *in additione.*
14 Venditor vero tenetur de evictione reivenditæ, ut habetur
in hoc statuto de natura contractus, *l. non dubitatur* 6. C. *de
evict.* & tradunt Mangil. *de evict. q.* 20. *n.* 1. *& seqq.* & Card.
Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 24. *nu.* 2. Aloys. Mansio. *consul.* 57.
n. 10. etiamsi promissio evictionis in Instrumento expresse non
15 sit apposita, cum id tacite actum præsumatur, Alex. *consil.* 28.
n. 2. *lib.* 2. Mangil. *d. q.* 20. *nu.* 2. *& seqq.* Card. Mantic. *dict.
16 tit.* 24. *n.* 2. *& seqq.* Aloys. Mansi. *d. consult.* 57. *nu.* 10. Itaut
venditor sciens rem venditam esse obligatam teneatur empto-
ri ad interesse, & loco interesse ad restitutionem pretii, Mangil.
de evict. q. 23. *n.* 24. Rota, *dec.* 459. *nu.* 1. *p.* 2. *rec.* & idem
est, si res vendita sit supposita fideicommisso, *l. creditor* 54. *§.
prædium, ff. de act. empt.* Olasch. *dec.* 24. *n.* 2. *vers. in contrarium
&c.* Surd. *dec.* 22. *n.* 8. *& dec.* 165. *n.* 6. bene Rota, *in Bono-
nien. bonorum* 18. *Martii* 1648. coram R. P. D. Bichio, *§. & in
omnem, &c.* Cum venditor censeatur vendere rem liberam, l. 17
ex his prædiis 5. *& ibi not.* Cin. Bald. & Salic. C. *de evict.* Mangil.
de evict. q. 123. *nu.* 21. facit Rota apud Bich. *dec.* 66. *nu.* 19.
Itaut si non sit libera, habeatur pro non tradita, *l. fin emptio-
ne* 2. *§. vacuu, & §. fin. ff. de action. empt. leg. ex his prædiis* 5.
& ibi glos. C. de evict. Surd. *cons.* 36. *nu.* 9. *vol.* 1. Rota apud
Duran. *dec.* 112. *num.* 3.
Declara dicta verba, *Quod emptor pacifice possideat*, quid im-
portent, ut per Fenzon. ad stat. Urb. *lib.* 1. *c.* 119. *n.* 5. hoc
est, quod cesset controversia judicialis, & extrajudicialis ju-
ris, vel facti, ut ibi per eum.

ADDITIO.

DE hoc crimine stellionatus agunt quamplures DD. nempe 18
Boler. Hermosill. Olea, Vela, & alii relati per Callejon.
in suo alphabet. verb. Emptor. n. 10. & præter hos Urceol. *con-
sult. for. c.* 5. per plures numeros, & DD. quos citat Capon.
de pact. & stipul. pag. mihi 668. *n.* 14. *& seqq. & alii*, quos ci-
tat Manfredi. ad Capyc. Latro, *obser. ad dec.* 151. *n.* 21. *& seq.*
Giroch. *contr.* 55. *n nu.* 1. ubi *n. seqq.* limitationes, & intelli-
gentias tradit, *& discept.* 69. *n n.* 1. Faria ad Covarr. *lib.* 2.
r. 14. *n.* 10. *& seqq.* Et ideo pauca, aut nulla de eo dicam; 19
Solum autem quod illud non committitur, nulla existente ven-
ditione secunda, Olea *de cess. jur. tit.* 2. *q.* 5. *n.* 32. Surd. Gra-
tian. Ciarlin. & alii, quos citat Mart. Medic. *decis. Senen. in
addit. ad exam.* 16. *n.* 2. Neque per promissionem de venden- 20
do, Olea *d. tract. de cess. jur. tit.* 1. *n.* 43. cessione tamen no-
mine debitoris facta duobus in solidum pro toto credito, præ-
fertur primus cessionarius; et qui cedens, eadem jura sua
non potest alteri cedere; quia cessio in incorporalibus habet 21
vim traditionis, ut ex Salgad. Noguerol. Censi. Olea, Guz-
man. Tusch. & aliis, tenet Carol. Ant. de Luc. ad Vincen.
de Franch. *observ.* 75. *n.* 1. Si autem secundus cessionarius præ- 22
venerit in exigendo, & pecuniæ ab eo fuerint consumptæ,
non possunt a primo cessionario revocari, aut pro magis cer-
to, rejecto Olea ex Afflict. Fontanell. Merlin. tenet Carol.
Anton. de Luca, *d. observ.* 75. *n.* 2.
Pensiones autem locationum prædiorum rusticorum non ma-
turatæ tempore venditionis, debitæ pro fructibus jam ante 23
venditionem collectis, ad venditorem pertinent, cum ipsæ in
locum fructuum constituantur, & de eis procedat idem quod
de fructibus, in quorum locum fuerunt subrogatæ, sicuti ad
emptorem pro fructibus non maturatis debitæ, licet a ven-
ditore receptæ sint ante venditionem, Rota coram Cavaller.
dec. 104. *n.* 6. & post Cenci. *de censib. decis.* 177. *n.* 2. *&* 3.
Capon. *discept. for. c.* 105. *n.* 33. Eminen. de Luca, *de benef.
disc.* 100. *nu.* 7. Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg.* 117.
n. 2. Modern. Pacion. *de locat. & conductor. cap.* 36. *num.* 58.
Cancer. *var.* 1. *c.* 13. *n.* 96. Faria ad Covar. *var.* 1. *resol.* 15.
n. 4. Hunni. *Encycloped. jur. p.* 3. *tit.* 14. *c.* 5. *num.* 18. Her-
mosill. *gloss.* 2. *leg.* 28. *tit.* 5. *p.* 5. *num.* 58. *& seqq.* Giurb.
observ. 112. *numer.* 14. Carol. Ant. de Luca, ad Vincen. de
Franch. *observ.* 79. *num.* 1. *&* 7. *& ad discept.* Gratian. *ani-
madver. ad cap.* 20. *nu.* 51. Antunell. *de regim. Eccles. Episcop.
lib.* 3. *t.* 9. *n.* 24. Si autem fructus tempore venditionis par- 24
tim fuerint collecti, & partim pendentes, pensiones pro eis
insimul statutæ, maturatæ, aut immaturatæ, inter vendito-
rem, & emptorem dividuntur pro rata Cancer. *var. c. t.* 13.
n. 96. Luca ad Gratian. *c.* 20. *nu.* 11. Giurb. *d. obser.* 112.
nu. 59. *vers. Octava, &c.* Carol. Ant. de Luca, *d. observ.* 79.
n. 2. *in fin.* d. Modern. Pacion. *d. cap.* 36. *nu.* 59. Faria ad
Covar. *d. lib.* 1. *resol.* 15. *n.* 4. *&* 21.
Hoc namque procedit, si conventum fuerit, quod emptor 25
teneatur stare locationi factæ, aliter autem, si locationi stare
non tenetur, de pensione non est agendum, sed fructus pen-
dentes debentur, emptorque suos facit; venditor autem ad in-
teresse colono tenetur, Hermosill. *d. glos.* 2. *l.* 28. *tit.* 5. *p.* 5.
n. 59. Giurb. *d. obser.* 112. *n.* 19. *in fin.* Faria ad Covarr. *d.
resol.* 15. *n.* 4. *& melius n.* 25. Berlich. *concl. legal. p.* 3. *concl.*
32. *n.* 28. Licet hoc casu, quando vel legis dispositione, vel
ex conventione emptor tenetur stare locationi, adsint Docto- 26
res, tenentes pensionem non maturam pertinere emptori, et-
iam si pro fructibus antea perceptis debeatur; ex quo, quia
emptor gravatur in uno, relevatur in alio, ut sunt citati a Carol.
Ant. de Luca, ad Vinc. de Franch. *d. obs.* 79. *nu.* 7. Giurb.
d. obser. 152. *n.* 21. quibus non adhæreo, quia id solum per 27
l. fin. §. fin. ff. de jure fisci, speciale in fisco venditore esse, ut pen-
sio quæratur emptori, quæ cesserat pro fructibus perceptis,
ac pro tempore præterito, si dum dies solutionis advenerat,
res vendatur, ne fiscus teneatur solvere interesse colono ex-
pulso; non autem procedit in privatis, sed solum in eis te-
neatur, quod supra est traditum, regulando pensionem, pro-
ut regulantur fructus percepti, aut non percepti, ut ita te-
nent Faria. ad Covar. *lib.* 1. *resol.* 15. *n.* 18. Cancer. *var.* 1. *d. cap.*
13. *nu.* 97. *vers. Neque prædictis, &c.* Modern. Pacion. *d. cap.* 36.
nu 63. Marin. citatus a dicto Giurb. *d. obser.* 152. *nu.* 14. *& fin.*
& a d. Carol. Anton. De Luca, *d. observ.* 79. *nu.* 7.

28 Pensiones autem debitæ pro locationibus urbanorum prædiorum, & pro aliis rebus, quæ dietim fructus præstant, quæ proprie fructus civiles dicuntur, pro rata temporis dividuntur inter emptorem, & venditorem, Modern. Pacion. *d. tractat. de locat. & conduct.* d. *c.* 36. *n.* 60. Giurb. *d. obser.* 113. *nu.* 6. Hermosil. *d. gloss.* a. *l.* 28. *tit.* 5. *p.* 5. *nu.* 62. Carol. Anton. Deluca, ad Vincen. de Franch. *dict. observ.* 59. *n.* 1. Cancer. *var.* 1. *d. c.* 13. *num.* 97. Antonel. *de regim. Eccles. Episcop. lib.* 3. *c.* 9. *n.* 25. idem Luca ad Gratian. *c.* 20. *n.* 11. Giurb. *observ.* 14. *n.* 11. Berlich. *conclus. legal. par.* 2. *concl.* 2. *n.* 74. Rota Rom. *dec.* 178. *n.* 5. *p.* 19. *rec.* novissime Manfrell. ad Capyc. Latro, *obser. ad dec.* 62. *n.* 10. & 17. Emin. Deluca, *de benefic. discur.* 84. *n.* 4. *discur.* 100. *n.* 21. & *de pensionib. disc.* 24. *n.* 12. & *discur.* 25. *n.* 7.

29 Census autem, aut annuæ præstationes debitæ ex censu vendito ante venditionem, certum est ad venditorem pertinere, & non ad emptorem, nisi ita expresse sit conventum, Censi. Noguerol. Rodrig. Marin. Ripoll. Fonranel. & alii citati per Olea, *de cess. jur. tit.* 6. *q.* 6. *n.* 15. & *seqq.* & tradunt innumeri citati a Carol. Anton. Deluca De Franch. *obser.* 254. *n.* 1. *vers. Contrarium, &c.* latissime Berlich. *conclus. legal. p.* 3. *conclus.* 22. *per tot.* ubi multa de divisione horum

30 fructuum civilium, novissime Manfrell. *d. observ.* 62. *nu.* 15. & *seqq.* Quod an procedat ita inter resignantem beneficium, & resignatarium tradit Censi *de censib. qu.* 70. *nu.* 19. & pro nostro Episcopatu Gerunden. adest statutum continuatum in fol. 92. Synodalium constitutionum nostri Episcopatus, ad quod videas Doctores, quos citat Faria, *ad dict. c.* 15. Covarruv. *lib.* 1. *n.* 59. Eminen. Deluca, *de benefic. d. disc.* 84. *n.* 5.

Hoc in loco possem annotare non pauca circa materiam evictionis; cæterum, ut a nemine ex Doctoribus tractari omissum, eam relinquo; ea quo progressum in infinitum non evitarem, si nihil prætermittere suaderem, ideo lector ad Doctores, qui de ea integros tractatus fecerunt, & ad moderniores, qui omnes de ea memores fuerunt recurre; solum circa occurrentia in hoc loco an re vendita pro franca, & libera, talia non reperta, imo alicui oneri subjecta, posset contractus venditionis rescindi, vel agere ad interesse, seu quanti minoris, intendebam me extendere; tamen ad prolixitatem vitandam ea relinquere decrevi, remittendo te ad Doctores citatos per Doctissimum Botiller. *de success. ab intestat. cap.* 2. *theorem.* 95. *nummer.* 3. ad Urceol. *consultat.* 5. & 65. Ciroch. *discept.* 69. *a num.* 25. Hermosil. *glos.* 1. *leg.* 63. *tit.* 5. *p.* 5. *num.* 1. & *seqq.* Brilla, *ad consuetud. Neapol. tit.* 30. *cap. unic. num.* 32. & *seqq. ad innumeros citatos ab ipsemet* Brilla, *tit.* 12. *cap.* 2. *num.* 15. Olea, *de cess. jur. tit.* 7. *quæst.* 2. novissime Capuc. *in prax. tom.* 2. *part.* 1. *artic.* 2. *per tot.* & ad alios, quos citat Pilaja, ad Ironæ. *de protall. addit. ad considera.* 42. *num.* 7. & *sequent.* ac super his consule innumeros Doctores citatos, novissime per Manfrell. ad Capyc. Latro, *observ. ad decis.* 147. *n.* 1. & *sequent.* ac dict. Pilaja. *decis. canon. tom.* 2. *decis.* 10. *de censib. pats.* 4. *a nummer.* 43. Carol. Antoo. Deluca ad Gratian. *cap.* 183. *nummer. fin.* ubi ex quadam æquitate per tribunalia recepta admitti in censibus subrogationem alterius rei liberæ capacis, & idoneæ, & hanc materiam tradit latissime dict. Deluca ad Vincen. de Franch. *observ. ad dec.* 557. *per tot.* apud quos pro casibus occurrentibus resolutionem capere poteris. 31

DE ARRHIS. *Rubrica LI.*

DAtio Arrhæ in quolibet contractu perficiat emptionem, & contractum, nec liberetur Emptor volens Arrham amittere; nec venditor volens eam restituere duplicatam, nisi aliter de Partium consensu statuatur.

SUMMARIUM.

1 Arrha dicitur a verbo Græco .·. quod firmum significat.

2 Arrha dantur, ut sint probatio contractus emptionis.

Et dantur etiam in partem pretii, n. 3.

In dubio autem data in pecunia censentur data in partem pretii, num. 4.

5 Venditor nolens adimplere contractum tenetur arrhas duplicatas restituere.

Fallit, si sint data in partem pretii, quia non licet recedere a contractu, num. 6.

7 Arrharum materiam qui tractant, num. 7.

ANNOTATIO.

1 ARrha dicitur a verbo Græco .·. quod firmum significat, cum illa detur, ut evidentius de contractu emptionis constare possit, *l. quod sæpe,* 35. *ff. de contrah. empt. l. de l.* 6. & *l. fin. ff. de l. commiss. l.* 11. *§. his, qui vinum, ff. de action. empt.* & tradunt Fenson. ad stat. Urb. *lib.* 1. *c.* 112. *in princip.* & Calvi. *in Lexic. in verb. Arrha circa medium, littera A.*

2 Arrhæ autem emptionis, & venditionis dantur duobus modis, uno modo, ut illæ sint argumentum, & probatio contractus emptionis, ut præsertim cum annuladatur ad rex. *in l. ex empto.* 11. *§. his, qui vinum, ff. de actio. empt.* quo casu licitum est unicuique ex contrahentibus antequam pretium, & res tradantur, a contractu recedere, cum amissione arrharum, *Instit. de empt. & vendit. in princ. l. contractus,* 16. *C. de fide instrum.* & not. Petr. Greg. Tholos. *in sintag. jur. univ. lib.* 23. *c.* 17. *in princ.*

Altero vero modo datur arrha pro parte pretii, seu in illius diminutionem, & tunc non licet discedere a contractu, ut etiam disponitur in hoc statuto nostro, & declarant Aret. Jo: Oinot. & alii, *Instit. de empt. & vend. in princ.* & Fenzon. *ad. c.* 112. *n.* 6. & Card. Tusch. *pract. concl. litt. A. concl.* 444. *nu.* 2. & *seqq.* 3

In dubio autem arrha data in pecunia numerata censetur data in partem pretii, Bald. *in l. si fundus* 4. *n.* 4. *ff. de leg. commis.* Fenzon. *ad d. c.* 112. *nu.* 11. Surd. *dec.* 260. *nu.* 26. & sic non est locus rescissioni contractus, ut not. Jo: Oinot. *ubi supra n.* 13. licet arrhas censeri datas nomine arrhæ, & pretii, voluerit Becci. *cons.* 87. *n.* 7. *in fin. lib.* 1. 4

Et licet venditor nolens adimplere contractum teneatur arrhas duplicatas restituere, Becc. *d. cons.* 87 *nu.* 1. *Surd. dict. dec.* 260. *n.* 26. hoc tamen habet locum, quando arrhæ datæ fuerunt in probationem contractus emptionis; secus vero si sint datæ in partem pretii, quia tunc non licet a contractu recedere etiam si arrhæ duplicentur, ut bene declarat Jo: Oinot. *ubi supra, num.* 13. & disponitur in hoc statuto, & not. Card. Tusch. *ubi supra.* 5 6

ADDITIO.

MOdern. Brilla, *ad consuet. Neapol. tit.* 30. *c.* 1. *nu.* 1. & *seqq.* Aylon. ad Gomez, *lib.* 2. *c.* 2. *n.* 19. & Hermosil. *l.* 7. *glos.* 1. & *seqq. tit.* 5. *p.* 5. & alii passim dant concordantes ad cuncta a nostro Conciolo, in hoc statuto, & alia quamplurima tradunt, quæ in hoc loco conducerent annotari; tamen ad prolixitatem evitandam ea prætereo, & sufficit te ad eos perducere, ipsos consule. 7

DE EMPTIONE CUM PACTO DE RETROVENDENDO. *Rubrica LII.*

AD reprimendam Usurariam pravitatem, cum Venditio rei Immobilis facienda est cum pacto de retrovendendo, adhibeantur duo Æstimatores communiter eligendi, qui rei qualitate bene visa, & perpensa, pretium rei vendendæ non rigorosum, sed moderatum habita ratione retractus imponant. Illudque medio eorum Juramento Judici, & Notario referto; & insinuare debeant, & coram eisdem contractus sine dolo, & fraude celebretur, & Judicis Decreto roboretur.

SUMMARIUM.

1 Contractus cum pacto de retrovendendo cum modicitate pretii est suspectus de usura.

Maxime si sit conventum, quod res non possit redimi, nisi post certum tempus, num. 38.

Et ideo Statutum requirit illum fieri mediante æstimatione, num. 2.

Quod cum induret formam contractus, aliter factus est nullus, num. 3.

Utrum vero requirantur duo æstimatores, vel sufficiat unus communiter electus, num. 4.

5 Pactum de retrovendendo diminuit de valore in tertia, vel quarta parte.

Licet id esse judici arbitrarium teneant alii, num. 6.

7 Emptor, qui promisit retrovendere, non tenetur pro parte tantum.

Licet emens rem a pluribus cogi possit retrovendere ab uno tantum, num. 8.

Contrarium tenent aliqui, num. 9.

10 Retrovendere promittens, semper, & quandocumque non tenetur post 30. annos.

Contrarium tenent aliqui, nu. 11.

Et absque dubio in Cathalonia, ubi contra prædictum pactum non præscribitur, n. 30.

13 Vendens cum pacto de retrovendendo non potest agere contra secundum emptorem.

Licet contrarium teneant alii, num. 14.

Maxime si pro observantia contractus sit hypothecata res vendita, num. 13.

15 Emptor cum pacto de retrovendendo non potest ligna incidere, & simil.

16 Venditor rem venditam redimens tenetur stare locationi.

17 Pactum de retro, cessibile est, & n. 31.

Fallit, si actum sit, quod venditori tantum liceat redimere, num. 18. & 32.

Et etiam fatica in Cathalonia cessibilis est, ibid. n. 32.

Secus in Episcopatu Gerunden. dict. num. 32.

19 Minor, & tutor non possunt prorogare, vel de novo concedere tempus ad redimendum.

20 Princeps non potest prorogare terminum ad redimendum jam elapsum.

Minor an restituatur ob lapsum [illegible] positi a defuncto ad redimendum, n. 21.

22 *Pactum de retrovendendo testibus potest probari, licet testes de pretio non deponant, n. 23.*
Cum concessum censeatur pro eodem pretio, pro quo fuit res vendita, num. 24.
25 *Minor potest tempore emptionis absque solemnitatibus concedere pactum de retro.*
26 *Fructus pendentes tempore retrovenditionis sunt inter emptorem, & retrahentem dividendi.*
Etiam si tempore venditionis fundus plenus fructibus fuisset num. 27.
Percepti autem post moram retrahenti adjudicantur a contestatione litis, & revendendi interesse, nu. 28.
Non ita si per retrahentem fuerit depositum pretium, n. 29.
33 *Jus luendi censum cessibile est.*
Et per eum cessionarius reponitur in locum cedentis translative, non extinctive, n. 34.
Etiam si fidejussori fuerit cessum, n. 35.
Licet quoad creditorem extinctio census causetur, & ita extinguantur hypotheca per eum contracta, n. 36.
37 *Hypotheca, & alia contracta per emptorem extinguuntur, re cum pacto de retrovendito retracta.*
39 *Laudemium an debeatur ex retrovenditione rei cum pacto de retrovendito facta.*
Et quid pacto de retro apposito ex intervallo, n. 40.
41 *Fatica, seu prelatio promissa in casu venditionis, an translationem dominii impediat, & quando.*
42 *Laudemium non debetur ex promissione de vendendo.*
Neque ex translatione possessionis facta per constitutum facta, num. 43.
44 *Laudemium debetur domino, qui reperitur tempore firma, ac subscriptionis.*
Nisi tempore contractus res fuisset tradita, quia tunc debetur domino, qui reperitur tempore contractus, n. 45.

ANNOTATIO.

1 QUia contractus emptionis cum pacto de retrovendendo junctus cum modicitate pretii est non parum de usura suspectus, ut tradunt Parinac. *de falsit. & simul. q. 163. n. 40.* ubi innumeros fere adducit concordantes, & Leotar. *de usur. q. 9. nu. 13. & seqq.* qui quæstionem examinant, & desumitur ex ratione statuti, ex qua desumitur mens statuentium, ut late comprobat Rota apud Card. Cellum, *dec. 260. nu. 8.*
2 *& 9.* Ideo provide in hoc statuto decretum fuit, quod in celebratione dicti contractus adhibeantur duo æstimatores, qui pretium justum rei vendendæ imponunt, quod cum de jure non requiratur, iden censetur per statutum inducta forma, ut post Ancar. Aret. Pelin. Dec. Jas. Soc. Jun. & Rim. Juni. per eum relatos in his terminis tradit Paitel. *exped. 82. n. 1. & seqq.* Maxime cum statutum requirat dictam solemnitatem de tempore actus, ut not. Felin. *in cap. cum dilecta, 22. nu. 6. de rescrip.* & Paitell. *d. expedit. 82. nu. 3.* Rota, *in Bononien. fideicom. de Rubeis 30. Maii 1646.* coram Cardin. Corrado, §.
3 *quia nulla, &c.* Iden contractus sine dicta æstimatione celebratus, & sic non servata dicta forma statuti remanet nullus, ut not. Paitell. *d. exped. 82. nu. 37.* Rot. apud Zach. *de societ. dec. 61. n. 3. & dec. 340. n. 4. p. 13. rec.*
4 Utrum vero ad referendam dictam æstimationem bonorum venditorum cum pacto de retrovendendo esse debeant duo æstimatores, ut disponitur in hoc statuto, vel sufficiat unus tantum electus ab utraque parte, late disputat Paitell. *d. exped. 82. fere per totam,* ubi tuetur partem affirmativam, licet contrarium fuerit decisum per conformes, ut dicit idem Paitell. *ibi in princ. & in fine d. expedit.*
5 Dum vero in statuto mandatur, quod æstimatores referre debeant pretium rei venditæ cum dicto pacto habita ratione ad retractum intelligendum, puta detracta tertia, vel quarta parte veri valoris, cum tantum diminuatur regulariter pactum de retrovendendo, ut tradunt Gruss. *de excep. exception. 28.*
6 *num 37. & seqq.* & Rota, *post controv. 261.* Cyriac. *num. 2. & seqq.* Licet id esse Judici arbitrarium attenta longitudine temporis concessi ad redimendum dixerint Rota, *ibi num. 2.* nec non D. Delaca *in Theat. verit. & just. tom. 5. in tit. de usur. disc. 11. num. 5.*
7 Emptor autem, qui promisit retrovendere, non potest cogi retrovendere pro parte tantum, ut tradunt Alex. *cons. 143. n. 1. & 2. vol. 7.* Soc. Sen. *cons. 200. n. 1. lib. 2. & cons. 16. n. 1. & seqq. lib. 4.* ubi dicit hanc esse claram conclusionem, & non reperire contradicentem, quam conclusionem late comprobat Card. Mantic. *de tacit. libr. 4. tit. 32. nu. 28. & seqq.*
8 ubi quamplures dat concordantes. Emens vero rem a pluribus cum dicto pacto cogi potest ab uno tantum ad integram retrovenditionem, ut tradunt Ludov. *dec. Perus. 111 num. 11.* ubi testatur de magis communi opinione, Rub. Alexan. *cons. 90. n. 4.* & Cenc. *de censib. q. 104. n. 9.* licet contrariam opinio-
9 nem veriorem dicat Mastril. *dec. 21. n. 3.* & Caren. *resol. 26. n. 3.* & Card. Mantic. *ubi supra.*
10 Promittens vero retrovendere semper, & quandocumque, non tenetur retrovendere elapsis triginta annis, ut not. Card. Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 31. nu. 22.* ubi testatur de ma[illegible] communi opinione, Salust. *in pract.* A. C. [illegible] 10. dicit ita fuisse decisum in Rota Roman[illegible] *forens. c. 2.* [illegible] *p. 1.* & hoc e[illegible] nionem d[illegible] J[illegible]

plures opiniones referat, Rota, *dec. 311. nu. 2. & 3. p. 10. rec.* licet contrarium teneant Fachin. *controv. jur. lib. 2. c. 13.* 11
per tot. Gabr. *cons. 144. vol. 2. per tot.* & Gail. *pract. observ. lib. 2. observ. 18. num. 1. & seqq.*

Vendens autem cum pacto de retrovendendo, si emptor alteri vendat, non potest agere contra secundum emptorem tanquam contra tertium possessorem, quia pactum de retrovendendo rem non afficit, & ex eo non nascitur nisi actio personalis, quæ non datur contra tertium, licet possit agere contra primum emptorem ad interesse, ut not. Cenc. *de cens. q. 66. numer. 11.* Gail. *observ. 16. num. 3. libr. 2.* Quod non habet 13 locum, si pro observantia contractus fuerit hypothecata res vendita etiam generaliter, ut probat Cenci. *ibi. & qu. 110. numer. 20.* licet contrariam opinionem, quod imo agi possit 14 contra possessorem pro recuperatione rei venditæ cum dicto pacto, magis communem, & æquiorem quampluribus auctoritatibus relatis affirmet idem Cenc. *de cens. dict. quæst. 110. num. 27.* videas Card. Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 32. n. 44. & sequent.*

Addo prædictis, quod emptor cum pacto de retrovendendo 15 durante termino ad redimendum non potest ligna in silva incidere, animalia, quæ sunt in vivario occidere, & similia facere, de quibus agunt Cancer. *variar. resol. p. 2. c. 23. n. 108.* Tiraquel. *de retract. convent. §. 3. glos. unic. nu. 23.* Rota, *in Rom. petraria 13. Junii 1623.* coram R. D. Verospio, *ante fin.* Venditor vero rem cum dicto pacto venditam redimens tene- 16 tur stare locationi, ut probant Adden. ad Paitell. *expedit. 56. annot. 56. num. 33.*

Pactum autem redimendi potest alteri cedi, nisi contrarium 17 actum sit, Cardin. Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 32. n. 13.* plene Alph. Abolea. *de cessio. jur. tit. 3. q. 2. n. 37. & seqq.* late comprobans, Rota, *dec. 189. n. 3. part. 6. recent.* & apud Merlin. *de pignor. dec. 15. n. 2.* nisi actum sit, quod vendito- 18 ri tantum liceat redimere, Card. Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 33. nu. 11. & seqq.* qui alios contrarium tenentes refert, & Alph. Abolea. *in d. q. 1. n. 41.* volentes dictum pactum tunc neque transire ad hæredes, ut ibi per eos.

Minor, & tutor non possunt prorogare, nec novum termi- 19 num concedere venditori ad redimendum, Gratian. *discept. for. c. 26. n. 8. & seqq. par. 1.* Andreol. *contr. 374. per tot.* si tamen terminus sit elapsus, alias secus, ut post Boer. Gabr. & Borrell. per eum adductos firmat Altograd. *cons. 67. nu. 17.* 20 *lib. 2.* Sicut etiam Princeps non potest prorogare terminum ad retrovendendum, si sit elapsum, ut declarant, Gratian. *dict. cap. 26. in fine,* Card. Tusch. *pract. conclus. littera P. conclus. 920. num. 2. 7. & 44.* Altograd. *cons. 68. n. 22. lib. 2.*

Addo ulterius, quod minor non restituitur adversus lapsum 21 termini appositi ad reemendum per defunctum, etiam si lapsus sit post mortem defuncti, ut not. Anton. Fabr. *in Cod. lib. 2. tit. 20. defin. 2.* & late comprobat Cancer. *var. resol. par. 1. cap. 13. num. 57.*

ADDITIO.

HOc sane pactum de retrovendendo probari potest testi- 22 bus, fuisse appositum, & conventum tempore venditionis, Cancer. *var. 3. cap. 7. numer. 254.* Donadeus, *de renunciationib. cap. 34. numer. 247.* Perez de Lara, *in compend. vit. hom. cap. 23. sub num. 40.* & eo citatum Baron. *de defect. minor. atat. quoad contract. effect. 22. num. 21.* etiam si testes de pretio non deponant, Hermosill. *glos. 1. leg. 1. tit. 5. part. 5. num. 14.* Ex quo licet non contineat pretium, censetur con- 23 cessum eodem pretio pro quo fuit res vendita, Cancer. *d. c. 7. num. 256.* Fontanell. *decis. 78. numer. 4. & seqq.* Giurba, & 24 alii citati per d. Baron. *dict. effect. 22. num. 24.* Hunni. *Encyclop. jur. par. 3. tit. 15. cap. 2. num. 32.* Carol. Anton. de Luca, ad Gratian. *cap. 107. num. 5.*

Potest autem concedi a minore emente, in ipsomet actu 25 emptionis absque solemnitatibus; ex quo itanon alienat, nec aliter absque dicto pacto acquireret, Hermosill. *glos. 2. leg. 4. tit. 5. par. 5. nu. 30. pag. mihi 517.* Baron. *ubi supra effect. 3. n. 31.* Carol. Anton. Delaca, ad Gratian. *cap. 26. n. 1.* Olea *de cess. jur. tit. 1. qu. 2. numer. 3.* Arias de Mesa, *var. resol. lib. 3. cap. 25. a num. 4.* Grosf. & alii, quos citat *novissime* Pilaja. *decis. canon. tom. 2. decis. 10. de censib. per. 8.* [illegible] Capon. *controvers. 59. numer. 3.* & ita declaravit *Senatus* R[illegible] gius noster referente Nobili Josepho de Ferrer, & [illegible] die 12. Decembris 1672. in causa Æconom. Rectoris, & [illegible] Collegii Societatis Jesu Civitatis Minorissæ, & Ribas. mes, & Annæ Mariæ conjugum, Scriba *Franciscus* [illegible]

Fructus autem pendentes tempore retrovenditionis pro rata 26 sunt dividendi inter emptorem, & venditorem retrahentem, [illegible] Hermosill. *glos. 9.* & quomodo id procedat, tradunt [illegible] 654. Modern. *& 10. leg. 42. tit. 5. p. 5. num. 2. & 9. pag.* [illegible] *& fere per tot.* Al- Scoppa, *ad dec.* Gratian. *observ. 176.* [illegible] *num. 38.* Hunni. *dict.* timar. *ad libr. 2. consil.* Rovit. [illegible] *cap. 15. num. 34.* *cap. 2. num. 36.* Faria ad Covarr. [illegible] *num. 1.* Capon. *discept. for.* *& 40.* Rodoer. ad Mant. *cap. 154.* [illegible] *71. nu. 32.* Giurba [illegible] *cap. 187. num. 34.* Cirocch. *discept. forens.* [illegible] *par. 1. num. 25. vers.* [illegible] [illegible] *cap. 30.* [illegible] *20. par. 1.* [illegible] *consilf. 1. n. 69* [illegible] Berlic. *conclus. legal. part. 2. conclus.* [illegible] [illegible] *de* [illegible] *Reg. part. 3. cap. 43.* [illegible] [illegible] & hoc etiam si tempore venditio[illegible] [illegible]; ex quo longe minus [illegible] [illegible] pro- 27 [illegible] de re- [illegible]

tæ valor; quando distrahitus cum pacto de retrovendendo, cujos est cum redimitur, Faria *dict. cap.* 15. *num.* 39. Hermosill. *dict. glos.* 9. & 10. *leg.* 42. *titul.* 5. *part.* 5. *numer.* 8. *pag. mihi* 654. Ciroch. *dict. num.* 31. Berlich. *dict. conclus.* 2. *numer.* 70. & 77. Froctos autem post moram perceptos te-
28 netur emptor restituere, taliter quod a die litis contestatæ ipsi tribuitur interesse pretii, venditori autem fructus, Hermosill. *ubi supra num.* 14. Hunni. *dict. cap.* 2. *num.* 35. *in fin.* Cancer. Fontanell. & alii citati a Doctissimo Altimat. *ubi supra dict. observ.* 14. *num.* 36. & 37. Scoppa, *ad decis.* Gratian. *dict. observ.* 176. *numer.* 8. & *sequens*. Donadeu. *dict. cap.* 34. *num.* 227. Capon. *controvers.* 59. *num.* 6. Si autem per venditorem redimentem fuerit oblatum pretium, & depositum, & ita institutum judicium pro retrovenditione, tunc enim emptor debet condemnari ad fructus a die litis motæ, seu contestatæ, Fontanell. & alii citati per Altimar. *ubi supra numer.* 35. Scoppa, *ubi supra numer.* 15. & 16. Massola, *trif-*
29 *megis. legal. vaticin.* 16. *num.* 5. Giurb. *ubi supra d. num.* 55. *vers. Secundus casus, &c.*

30 In hac nostra Provincia Cathaloniæ nihil magis certum, quod pactum hoc de retrovendendo sit imprascriptibile, & ita quod possit res cum eo pacto vendita, semper redimi, quando tempus ad redimendum non fuit præfixum, Fontanell. & alii, quos novissime citat Borgia, *investigatio. controv.* Fabr. *part.* 4. *libr.* 9. *cap.* 10. *num.* 56. & citatis Fontanell. & aliis innumeris Doctoribus tradunt Altimar. *dict. observat.* 14. *ad dict. consil.* Rovit. *lib.* 2. *num.* 5. & *seqq.* Modern. Palma Nepos, *allegatio.* 3. *num.* 135. Vilaplana, *in tractat. intitulato de brach. Militar. cap.* 6. *num.* 61. & alii quamplurimi, quos citat Donadeus, *de renunciatio. cap.* 34. *num.* 1. & *seqq.* Hunni. *dict. tit.* 15. *cap.* 2. *numer.* 27. vidend. Brilla proxime citand. *num.* 114. & *seqq.* Carol. Anton. Deluca ad Gratian. *c.* 207. *num.* 5. Pilaja. *dict. decis.* 10. *de consib. petit.* 8. *num.* 35. Faria ad Covar. *lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 17. & *seqq.* Capon. *controv.* 59. *numer.* 8. & latissime citatis Cancer. Fontanell. & aliis idem Deluca, ad dict. Gratian. *animadver. cap.* 2. & *sequent.* Rodoer. *consil.* 30. *per tot. præcipue a num.* 5. Crespi. *observat.* 116. *num.* 23. & *seqq.* Berlich. *conclus. legal. part.* 2. *concl.* 2. *num.* 81. & *seqq.*

31 Itaque ut hic tradit noster Concialus, pactum de retrovendendo cessibile est, Altimar. *dict. observ.* 14. *num.* 37. *libr.* 3. Hermosill. *dict. glos.* 2. & 3. *leg.* 42. *tit.* 5. *par.* 5. *numer.* 1. *pag. mihi* 650. Hunni. *d. cap.* 2. *n.* 42. Donade. *dict. cap.* 34. *nu.* 140. & 208. Brilla, *ad consuetud. Neapol. tit.* 30. *cap.* 1. *n.* 49. & 50. Capon. *dict. controv.* 59. *n.* 4. Pilaja. *decis. canon. tom.* 2. *decis.* 10. *de consib. peti.* 8. *nu.* 59. Nisi prout pariter
32 tradit, per quæ cohæreat, puta, quia actum sit, ut venditor tantum possit redimere, & non alius; nam cum tunc retractus sit personalis, cedi non potest, Gratian. Giarlin, & alii, quos citat Mart. Medic. *dec. Senen. in addit. ad dec.* 35. *nu.* 2. Berlich. *concl. legal. p.* 2. *concl.* 2. *nu.* 28. *vers. Nisi expresse, &c.* Doctissimus Anton. Portugal. *de donation. Reg. p.* 3. *c.* 27. *a n.* 1. *tom.* 2. Altimat. *ubi supra d. nu.* 37. Hunni. *d. c.* 2. *n.* 43. Hermosill. *ibid. n.* 2. *pag. mihi* 651. Donade. *dict. c.* 34. *n.* 515. & *seqq.* Olea, *de cess. jur. tit.* 3. *qu.* 2. *nu.* 41. Capon. *ubi supra n.* 49. Carol. Ant. Deluca ad Grati. *c.* 258. *n.* 50. Pilaja. *dec. canon. tom.* 2. *dec.* 10. *peti.* 8. *nu.* 59. Conciol. noster *de hæred. simpl. & qualif. art.* 1. *nu.* 551. & *seqq.* & etiam ceditur in Cathalonia jus prælationis, & faticæ per dominum directum, etiamsi sit Ecclesiasticus, ut fuit decisum in Regio Senatu die 14. Novembris 1668. per Nobilem Michaelem de Cortiada nunc Meritissimum Regentem Regiam Cancellariam inter Bonaventuram Bolló, & Llobet, & conjuges Casademont, ubi fuit decisum procedere, etiamsi solus tenedonus ex pluribus venditis teneretur procedente, si tamen pro omnibus integrum pretium solvendo, fatica uti vellet, quæ decisio fundatur in doctrinis Fontanell. *de pact. claus.* 4. *gloss.* 12. *num.* 112. & *seqq.* maxime *n.* 37. ubi alia exemplaria nostri Regii Senatus refert, & *dec.* 277. *n.* 17. Ripoll. *var. c.* 7. *n.* 201. & *seqq.* Cancer. *var.* 1. *c.* 11. *nu.* 48. qui Peguer. Solso. & alios citans; non tamen prædicta procedunt in hoc nostro Episcopatu Gerunden. per expressam consuetudinem scriptam continuatam, *sub tit. de jur. emphyteut. & feudal.* quæ incipit. *Item est de consuetudine*, qua prohibitur usus faticæ, nisi proprio usu, ac vomere, & tenet Fontanell. *dict. claus.* 4. *glos.* 12. *nu.* 112. ubi Peguer. Solson. & alios citat, & huic nostræ consuetudini conformat se jus commune, ut tradunt Cancer. Fontanell. & alii innumeri Moderniores, quos citant novissime Manfrell. ad Capye. Latro, *observ. ad dec.* 57. *nu.* 55. *ad dec.* 46. *nu.* 12. & *ad dec.* 158. *num.* 28. Barra. *contr. forens.* 44. *n.* 5. Mesa. *var. resol. c.* 21. *n.* 11.

33 Unde fit, quod etiam potest cedi hoc jus luendi, seu redimendi censum, Rodriguez, Faria, Cenci. Intigtil. Capyc. Latro, Giorb. Thoro. & alii citati a Olea, *de cess. jur. tit.* 3. *q.* 2. *n.* 43. & pro mille Doctissimos Pilaja. *dec. canon. tom.* 2. *dec.* 10. *peti.* 8. *n.* 59. Mesa, *var. resol. lib.* 1. *c.* 22. *a n.* 1.
34 Virtute cujus cessionis cessionarius reponitur in locum creditoris ab eo redempti, & consequitur anterioritatem, quam habebat ipse creditor pro sorte, & usuris, si creditum ipsum usuras pariebat, sin autem pro proprietate, & pro usuris a die redemptionis; ex quo per ipsam cessionem non inducitur extinctio primi contractus, sed translatio, Oleas, *d. tit.* 3. *q.* 2. *nu.* 45. & *tit.* 5. *qu.* 1. *nu.* 10. Manfrell. ad Capye. Latro, *observ.* 16. *num.* 6. & *seqq.* Brilla, *ubi supra nu.* 93. Rodoer. *consil.* 15. *n.* 2. & 15. Eminen. Deluca, de credito, *disc.* 5. *fere per tot.* maxime *num.* 13. & *seqq.* Pilaja. *d. dec.* 10. *dict. peti.* 8. *num.* 61. & latissime Altimar. *ad consil.* Rovit. *lib.* 2. *observ.* 46. *a num.* 12. quem omnino vide Modern. Sabell. *in summ. divers. tractat. lib.* 6. §. 14. *n.* 25. *vers. Quando cessio, &c.* ubi Sperell. & alios citat Olea, *in addit. novissima ad tractat. de cess. jur. ad tit.* 4. *qu.* 1. *numer.* 1. & *seqq.* Capon. *discept.* 39. *num.* 13. & *seqq.* d. Rodoer. ad Marin. *observ. ad c.* 76. *num.* 12. Mesa, *var. resol. lib.* 1. *c.* 22. *nu.* 4. Etiamsi fidejussori cessionario juris luendi cessio facta esset; ex quo fi- 35
dejussor virtute juris luendi cessio solutos censua non extingois, Arias de Mesa, Ripoll. Fontanell. Gratian. Escobar. citati a Manfrell. *dict. observ.* 16. *numer.* 12. Tondot. *quæst. crvil. cap.* 128. *num.* 3. & *seqq.* & alii, quos citat Sabell. *in summ. divers. tractat.* §. *Cessio. num.* 16. At vero quoad cre- 36
ditorem dimissum ex ipsa redemptione extinctio inducitur, & ita omnes hypothecæ contractæ super annuo reddita resolvuntur, & redditus expers cujusque oneris ad cessionarium juris luendi transis Brilla, *d. tit.* 30. *c.* 5. *nu.* 56. Olea, *d. tit.* 5. *qu.* 1. *d. nu.* 10. (quidquid dicat Giurb. *dec.* 87. *num.* 7.) cum contrarium assertive teneat *ibid. num.* 30. Eminen. Deluca, *credit. & debit. discurs.* 5. *numer.* 10. Mesa, *var. resolut. lib.* 1. *cap.* 22. *numer.* 3. Sicuti si per ipsummet venditorem, res cum pacto prædicto de retro fuisset recuperata, quo in casu certum est, quod omnes hypothecæ, servitutes, & one- 37
ra imposita per emptorem extinguuntur, propter reversionem rei necessariam ad suam pristinam, & primævam naturam, & ad sua principia attractiva, Salgad. *in labyr. credit. par.* 2. *c.* 9. *num.* 81. Capon. *dict. controvers.* 59. *num.* 5. Valeron. *de transact. tit.* 4. *quæst.* 9. *num.* 34. & *seqq.* Donadeus, *dict. cap.* 34. *n.* 236. & *sequens*. præcipue *numer.* 245. Neguerol. *allegatio.* 22. *n.* 44. Cyriac. *controvers.* 425. *numer.* 73. & *sequent.* Fontanell. *de pact. claus.* 7. *gloss.* 1. *part.* 9. *numer.* 74. Carleval. *de judic. disputat.* 23. *numer.* 30. Eminentiss. Deluca, *de feud. discurs.* 69. *numer.* 5. & *discurs.* 91. *numer.* 1. & *de emption. & vendit. discurs.* 32. *numer.* 16. & pro mille Doctissimus Altimat. *ad lib.* 1. *consil.* Rovit. *observat.* 53. *a numer.* 14. ubi infinitos concordanses tradit, & limitationes ad hanc regulam, quem omnino vide.

Pactum hoc de retrovendendo cum modicitate pretii cer- 38
tum est usurarium existere, maxime si conventum fuerit, non posse rem venditam redimi, nisi post certum tempus, ad quod pro tali intelligentia legas magistrales decisiones Rotæ, *Recent.* 641. & 656. *par.* 18. *tom.* 2. & Modern. Carol. Ant. Deluca, ad Gratian. *cap.* 258. *per tot.* Pilaja. *decis. canon. decis.* 10. *de consib. peti.* 8. *num.* 36. & *seqq. tom.* 2. ubi invenies concordantes, & vide Manfrell. ad Capye. Latro, *observ.* 24. *nu.* 5. Capon. *d. controv.* 59. *per tot.* Ciroch *discept.* 71. *a num.* 26. & *discept.* 76. *a n.* 1. Berlich. *conclus. legal. p.* 2. *concl.* 1. *n.* 21. & *seqq.* ubi late, maxime *a n.* 58.

Laudemium autem deberi ex venditione cum hoc pacto fa- 39
cta, non autem ex retrovenditione, nihil certius stabiliunt Doctores, signanter citati a Modern. Manfrell. ad Capye. Latro, *obser.* 3. *num.* 30. & *obser.* 142. *n.* 36. Bonden. *collect. legal* 35. *numer.* 54. & *sequent.* ubi Cancer. Marin. & alios citat Hodiern. ad Surd. *decis.* 321. *numer.* 5. & *sequent.* novissime Brilla, *consuetud. Neapol. tit.* 25. *cap.* 1. *numer.* 66. Folgine. *de emphyteu. de laudem. quæst.* 4. *num.* 1. & *sequent.* Fragos. *de regim. Reip. Christian. par.* 3. *lib.* 6. *disput.* 13. §. 1. *num.* 13. Carol. Ant. Deluca, ad Vincen. de Franch. *obser.* 277. *num.* 3. & ad Gratian. *cap.* 180. *num.* 11. qui *decis.* 217. Fontanell. citat, & loquitur de consuetudine Barchinonæ tradente, quod medietas solvitur, quando res cum dicto pacto venditus, & altera medietas quando redimitur; Si autem post perfectam vendi- 40
tionem ex intervallo pactum de retrovendendo opponeretur, aliud laudemium de retrovenditione deberetur, Fulgine. *dict. quæst.* 4. *num.* 2. *vers. Aut disceditur, &c.* Fontanell. *decis.* 277. *num.* 12. Antonel. Niger. & alii citati a dicto Bonden. *d. collect.* 35. *nu.* 56. Luca ad De Franch. *d. obser.* 277. *num.* 3. & *observ.* 369. *num.* 4. *vers. Confunditur, &c.* ubi tradit, quando dicatur pactum de retrovendendo ex intervallo conventum a Hodiern. ad Surd. *decis.* 321. *num.* 4.

In his autem venditionibus cum pacto de retrovendendo, so- 41
let opponi fatica, seu pactum prælationis, quo promittit venditor emptori in casu venditionis rei venditæ, eum præferri in venditione pro æquali pretio, quod reperietur, quo pacto opposito, si in eo interveniunt juramentum, clausulaque constituti, ac precarii, seu specialis hypotheca, certum est in casu contraventionis venditionem alio factam nullitatis vitio affectam esse; ex quo per has præventiones dominii translatio impeditur, & si adest clausula *nunc pro tunc*, ad tempus promissionis retrotrahitur, & ex tunc pro perfecta habetur venditio, Laganas. *ad prag.* Rovit. *rub. de pact. retrovend. pag.* 607. *col.* 1. *vers. Qua sane resolutio, &c.* Mart. Medic. *dec. Senen. in addit. ad exam.* 3. *num.* 5. ubi Ponte. Peregrin. & Censal. citat Meli. *obser. forens. observ.* 120. *a nu.* 3. Maldonad. ad Molin. *de primogen. Hispan. ad lib.* 1. *cap.* 12. *numer.* 30. Joseph. Altograd. *controv.* 95. *a numer.* 36. maxime *num.* 67. Cancer. *var.* 2. *cap.* 8. *a num.* 510. præcipue, *numer.* 519 & eo citato Olea *de cess. jur. tit.* 1. *qu.* 6. *num.* 71. & 72. Hermosill. *glos.* 1. & 2. *leg.* 10. *tit.* 5. *p.* 5. *n.* 8. Ciroch. *discept.* 69. *num.* 35. & alii citati ab Urceol. *de transactio. qu.* 59. *nu.* 18. & pro mille Doctissimus Altimar. *ad lib.* 2. *consil.* Rovit. *obser.* 18. *nu.* 10. & *seqq.* ubi *per tot. obser.* materiam tradit: latissime videndi Pilaja *dec.*
canon.

canon. tom. 2. *dec.* 10. *de consib. part.* 8. *nu.* 30. Palma Pilius *consultatio* 13. *n.* 10. *& seqq.* maxime *n.* 14. Fulgine. *d. q.* 4. *n.* 3. *in fin.* ubi tradit tunc deberi aliud laudemium; Ex ipsa
42 tamen promissione de vendendo, licet ita concepta, debetur laudemium, nisi purificato pacto, & secuta reali traditione, Tondut. *qu. civil. c.* 37. *nu.* 1. *& seqq.* Manfrell. ad Capyc. Latro *observ.* 3. *n.* 27. Olea *de cess. jur. d. tit.* 1 *q.* 6. *n.* 40. Carol. Anton. Deluca ad Gratian. *c.* 20. *n.* 6. Modern. Palma Nepos *alleg.* 88. *num.* 7. novissime Joann. Torre *de pact. futur. success. libr.* 2. *c.* 37. *num.* 43. *& seqq.* Cancer. *var.* 1. *c.* 12. *nu.* 2. Peguer. *in cap. Item, ne super laudem. pralud.* 3. *nu.* 8. *vers.* 1. *n.* 99. & ita Senatus ad ralationem Magnifici Josephi Aleny Regis Senatoris die 20. Maii 1672. in causa Nobilis Raymondi Xammar Civitatis Gerundæ; contra N. Colomer de Rimors, Notarii Cortell; Cum non sufficiat ficta
43 ex constituto traditio ad præcisam laudemii solutionem, Tondut. *q. civil. c.* 169. *n.* 20. Olea *de cess. jur. dict. tit.* 1. *q.* 6. *nu.* 46. ubi suo docto more alios citat, & ad partes dictam quæstionem disputat Niger. *de Laudem. qu.* 47. *per tot. tom.* 1.
44 Unde scias, quod laudemium debetur domino directo, qui reperitur tempore firmæ, & subscriptionis; eo quia laudemium debetur loco calami, & solvitur pro firma, & subscriptione juxta text. *in l. fin.* 6. §. *Ne avaritiæ, C. de jur. emph.* sic post Marquil. & Mier. docent Peguer. *dec.* 158. *nu.* 1. Xammar. *cum dec. nostri Senat. diff.* 112. Cancer. *var.* 1. *c.* 12. *a n.* 79. *ad* 83. Despujol. ad Mier. *verb. laudemium an præscribatur in fin. fol.* 181. *& verb. laudemium fol.* 182. Ripoll. *var. c.* 7. *a n.* 115. Thor. *in compend. dec. p.* 3. *sect.* 2. *verb. laudemium an debeatur, col.* 2. *fol.* 6. Hodiern. ad Surd. *dec.* 31. *n.* 11. Nisi ultra venditionem intervenerit rei traditio, quo casu debe-
tur domino directo, qui repetitur tempore venditionis, seu 45
successionis, aut rei traditionis, seu possessionis, acceptæ rei emphyteuticariæ, Xammar. *d. diff.* 112. *n.* 2. Cancer. *var.* 1. *c.* 12. *n.* 81. Ripoll. *var.* 1. *c.* 7. *a n.* 178. *& a n.* 268. *& c.* 12. *n.* 493. & conducunt Amat. *resol.* 84. *nu.* 73. Thoro *in supplem. verb. laudemium quamvis debeatur, fol.* 333. & ita fuit decisum referente Joanne de Colomer Regio Senatore die 3. Julii 1681. Actuario Jacobo Fabrega; in favorem Nobilis Fratris Narcissi de Barutell contra conjuges Pedrò & Umbert, & Nobilem Fratrem Antonium de Planella, & de Crulles.

QUOD VENDITOR POSSIT RETINERE REM VENDITAM *pro pretio, & quod cæteris creditoribus præferatur.* *Rubrica LIII.*

Licet venditori retinere rem venditam loco pignoris pro pretio non soluto donec illi de dicto pretio fuerit integre satisfactum, & interim lucretur fructus pro rata pretii non soluti. Statuimus etiam, quod dictus creditor pro pretio rei venditæ præferatur in ipsa re vendicanda, seu detinenda omnibus creditoribus emptoris, etiam anterioribus tempore, usque ad integram pretii satisfactionem.

S U M M A R I U M.

1 *Vendita res ante traditionem est quasi obligata venditori pro pretio.*
Licet res vendita non veniat in obligationem, nisi sit actum, num. 2.
Venditio tamen habet in ventre reservationem hypotheca pro pretio, num. 3.
4 *Venditor pro pretio super re vendita habita fide de pretio excluditur per creditores anteriores emptoris, & n.* 11.
Et ita habet tantum actionem personalem, & uti chirographarius, & absque pralatione graduatur, n. 12.
Nisi per venditorem fuerit reservatum dominium super re vendita, num. 5.
Vel provisum fuerit de speciali hypotheca, n. 13.
Et qua ratione, num. 15.
Vel aliter constiterit de voluntate venditoris nolentis transferre dominium, dum pretium non solvitur, n. 17.
Aut credat emptor se statim pretium accepturum, n. 18.
Et excluditur venditor etiam stante hoc statuto secundum Altograd. reprobatum a Merlin. *n.* 6.
Et venditor præfertur super re vendita per hoc statutum, etiam mutata forma rei, nu. 7.
Venditor tamen, etiam stante hoc statuto, non præfertur doti anteriori, n. 8.
Licet contrarium teneant alii, n. 9.
10 *Statutum hoc procedit, quando venditor est creditor pro pretio rei vendita, alias secus.*
14 *Venditor potest penes se retinere dominium rei vendita, quousque sit satisfactus de pretio.*
16 *Dominium rei vendita, etiam stantibus clausulis præservativis dominii, transit in emptorem.*
Cum contractus cum dicto pacto sit perfectus, & ab eo nequeant contrahentes recedere, n. 19.
Et ita periculum rei vendita cum dicta præservatione spectat ad emptorem, n. 20.
21 *Laudemium debetur ex venditione facta cum præservatione dominii quousque pretium sit satisfactum.*
22 *Hypotheca generalis non sufficit ad tribuendam pralationem venditori pro pretio rei vendita.*
Bene tamen sufficit specialis hypotheca, & ipsa tribuit pralationem pro sorte, & usuris, n. 23.

A N N O T A T I O.

1 Quod res vendita ante traditionem illius dicatur quasi obligata venditori pro pretio, itaut si emptor agat ad traditionem, possit per venditorem retineri, donec sibi solvatur pretium uti habetur in hoc statuto, tradunt Neguſ. *de pignor. in* 4. *membr.* 5. *p.* 3. *nu.* 3. Capyc. *dec.* 119. *sub num.* 2. & Merlin. *de pign. lib.* 5. *qu.* 188. *n.* 10. *& seqq.* bene comprobans, dixi ante traditionem factam emptori, quia res vendi-
2 ta non venit tunc in hypotheca, & obligatione, nisi fuerit expresse dictum, ut declarant Alex. *in l. si non dotem,* 23. §. *fin. sub n.* 3. *ff. solut. matrim.* Neguſ. *in d. p.* 5. *membr.* 4. *n.* 2. & Merlin. *de pignor. in d. q.* 188. *n.* 12. & venditionem habere in ventre reservationem hypothecæ, donec pretium sol-
3 vatur, cujus vigore pretio non soluto venditorem posse agere remedio Salviani post Neguſ. Grat. Mart. Tiraq. per eum adductos, dixit Rota apud Merlin. *de pignor. dec.* 72. *n.* 8.
Statutum autem, de quo supra, quod venditor pro pretio rei venditæ præferatur creditoribus emptoris in re vendita etiam anterioribus cum maxima ratione conditum fuit, cum
4 satis iniquum sit, quod venditor pro pretio rei venditæ super dicta re vendita habita fide de pretio excludatur a creditoribus anterioribus emptoris justa dispositionem juris communis et tradunt Neguſ. *de pignor. in* 2. *membr.* 5. *p. num.* 8. Gaill. *pract. observ. lib.* 2. *observ.* 15. *nu.* 3. Fontanell. *de pact. nupt. clauf.* 7. *glos.* 2. *p.* 8. *n.* 70. Merlin. *de pignor. libr.* 4. *qu.* 41. *nu.* 30. *& seqq.* late comprobans Salgad. *in labyr. credit. p.* 1. *c.* 11. *n.* 79. late Adden. ad Rot. *dec.* 16. *num.* 93. *& seqq. p.* 8. *recent.* & dixit etiam Rota *dec.* 107. *n.* 2. *p.* 3. *rec.*
Nisi tamen per venditorem fuisset reservatum dominium rei 5
venditæ, usque ad solutionem pretii, quia tunc venditor præfertur creditoribus anterioribus emptoris pro pretio super dicta re vendita, ut declarant Merlin. *in d. q.* 41. *n.* 54. Hodiern. ad Surd. *dec.* 56. *n.* 4. ubi dicit idem operari specialem hypothecam, et ibi per eum, late Adden. ad Rota *dec.* 666. *n.* 13. *& seqq. p.* 4. *rec. tom.* 3. licet non præferatur in bonificamentis, ut not. Hodier. *d. dec.* 56. *in fin.*
Licet contrarium venditorem etiam stante hoc statuto non 6
præferri pro pretio in re vendita creditoribus anterioribus, tueri conatus fuerit Altograd. *cons.* 9. *per tot. libr.* 1. quem probat Merlin. *de pignor. in d. q.* 41. *n.* 41. *& seqq.*
Amplia dispositionem hujus statuti, quod venditor præfera- 7
tur pro pretio creditoribus anterioribus in re vendita, ut habeat locum etiam si sit mutata forma rei, ut not. Lauren. *dec. Avenio.* 96. Surd. *decis.* 139. *fere per tot,* & Costa *remed. subsid.* 12. *n.* 14. *& seqq.*
Illum tamen non præferri pro pretio doti anteriori, uti 8
verius tuetur Merlin. *de pignor. libr.* 4. *q.* 41. *nu.* 47. *& seqq.* cum quo pertransit D. Deluca *in Theatr. verit. & just. tit.* 6. *in tract. de dote disc.* 166. *nu.* 64. dicens, opinionem Merlin. 9
ubi supra esse probabiliorem, licet contrarium tenuerit Cyriac. *in terminis Statuti Mantua contr.* 83. *per tot.* quem reprobant Merlin. & D. Deluca *ubi supra.*
Statuti vero supradicti dispositio, quod venditor pro pretio 10
rei venditæ præferatur in re vendita etiam creditoribus anterioribus emptoris, habet locum, quando venditor est creditor occasione dictæ rei venditæ pro pretio illius, & habet hypothecam, ut not. Surd. *decis.* 56. *numer.* 1. *& seqq.* & ibi Hodiern. & Cyriac. *contr.* 356. *n.* 1. *& seqq.* qui loquitur in terminis dicti statuti Mantuani requirentis hypothecam, ut ibi per eum.

A D D I T I O.

Sancte fuit per hoc statutum provisum, quod venditor su- 11
per rebus venditis prælationem haberet pro pretio, ad sistere faciendum conclusionem erutam a fide habita de dicto pretio, ut ajunt Bardel Monent. Grev. ad Gail. Costa, Pigant. & Merlin. citati a Bonden. *collect. legal.* 49. *n.* 31. *vers. Vel si extet statutum, &c.*
In hac nostra Provincia simile statutum abest, & ita in ea 12
vivimus regulis juris communis, juxta quas est certum, venditori fidem de pretio rei venditæ habenti, solum competere actionem personalem ad pretium, eumque præferri ab omnibus creditoribus hypothecariis emptoris, cum venditor habeatur tanquam simplex creditor personalis, neque aliqua prælatione fruetur, imo sine privilegio graduabitur, Bonden. *collection. legal.* 49. *num.* 31. Rodoer. *cons.* 41. *num.* 3. *& seqq.* Boler. *de decoct. debitor. fiscal. tit.* 5. *quæst.* 2. *numer.* 23. Ciroch. *discept.* 77. *num.* 54. *& sequent.* Fontanell. *de pact. clauf.* 7. *glos.* 2. *part.* 8. *numer.* 70. Paria. ad Covar. *libr.* 1. *cap.* 7. *num.* 53. Xammar. *ter. judicatar. diff.* 38. *numer.* 28. *& seqq.* novissime Manfrell. ad Capyc. Latr. *observat. ad decis.* 142. *num.* 19. Tondut. *de præventio. part.* 1. *cap.* 31. *nu.* 58. Aloy. Mansi. *consf. forens.* 20. *numer.* 10. *&* 17. Marin. *ad decis.* 8. Reverter. *num.* 1. *&* 3.
Si autem venditores in actu venditionis, seu incontinenti pro- 13
viderint de speciali hypotheca rei venditæ, seu pasciscerint de reserva-

servatione dominii quousque ipsis pretium solutum fuerit (quod
14 juste possunt Bonden. *collect. legal.* 48. *num.* 205. ubi *innumeros* DD. citat Xammar. *rer. judicatar. diff.* 38. *n.* 16. ubi Cancer. & alios citat Tondut. *de praventio, p.* 1. *c.* 31. *n.* 22. & pro mille Doctissimus Botiller, *differt.* 5. *n.* 28. ubi innumeros citat) aut emptores constituerint se possidere precariorem venditam pro venditore, tum ipsis prælatio competit adversus quoscunque creditores, etiam hypothecarios quomodocumque privilegiatos etiam pro dote, Xamma. *d. diff.* 38. *nu.* 15. 24. & 36. & *fere per tot.* ubi Funtanell. *de pact. clauf.* 7. *glos.* 2. *par.* 8. *nu.* 75. & *seqq.* & alios citat Olea *de ces. jur. tit.* 2. *qu.* 2. *nu.* 22. Urceol. *consult. foren. c.* 5. *fere per tot* maxime *n.* 67. Rodoer. *d. consil.* 41 *n.* 9. & *seqq.* Bonden. *d. collect.* 49. *n.* 31. *vers. Et procul dubio*, Botiller. *d. differt.* 5. *nu* 39. Ciroch. *d. discept.* 77. *nu.* 58. Amat. Carleval. Salgad. Acosta. & alii Moderni citati a Moderno Scoppa *ad decis.* Gratian. *observ.* 13. *num.* 9. & *seqq.* Boler. *d. tit* 5. *qu.* 3. *n.* 17. Giurb. *observ.* 94. *n.* 13. *vers. Non obstat.* Doctissimus Altimar. *ad decis.* Rovit. *observ. ad dict. decis.* 7. *in princ.* Eminen. Deluca, & alii citati a Moderno, & Doctissimo Carol. Anton. Deluca *ad discept.* Gratian. *c.* 175. *n.* 1. & 3. ubi nostrum Fontanell. citat idem Luca ad Franch. *observ.* 506. *nu.* 4. *vers. Contrarium &c.*. Joseph. Rosa *consult.* 25. *nu.* 16. & *sequent.* Hodiern. ad Sard. *decis.* 56. *num.* 1. & *sequent.* Tondut. *de praventio. part.* 1. *cap.* 31. *n.* 55. & *sequent.* Marin. *ad dec.* 8. Reverter. *numer.* 2. Capon. *disceptat. foren. tom.* 5. *discept.* 388. *a num.* 11.

15 Hanc prælationem tribuit jus ipsi venditori præventa his cautelis, non ex quo, ut aliqui opinarunt, ipsi competat rei vendicatio, & penes ipsum remaneat dominium rei venditæ donec & quousque pretium ipsi fuerit solutum, propter ipsam clausulam impeditivam translationem dominii rei venditæ in emptorem, ut cogitarunt citati a Moderno Manfrell. *ad dec.* Capyc. Latr. *obser.* 142. *n.* 8. & *seqq.* & a Carol. Ant. Deluca ad Vincen. de Franch. *observ. ad decis.* 506. *n.* 8. a Boler. *d. qu.* 3. *tit.* 5. *n.* 59. Botiller. *d. desert.* 5. *nu.* 41. & *seqq.* Joseph. Altograd. *tom.* 1. *controv.* 9. *nu.* 3. Hodiern. ad Surd. *decis.* 157. *a n.* 8. *ad* 12. Tondut. *de pravent. par.* 1. *c.* 31. *a n.* 23. & alii, quos citat Merlin. *observ.* 47. *numer.* 21. pariterque novissime Castald. *consult. forens.* 93. *n.* 1. & *seqq.* Aloy. Mansi. *consultat. forens.* 10. *n.* 14. Capon. *d. n.* 11. sed ex eo quod ipsum pactum reservationis dominii resolvitur in hypothecam specialem, & privilegiatam adversas omnes creditores hypothecarios emptoris, quovis modo privilegiatos, maxime stantibus clausulis in venditionibus *ad habendum cessionis jurium*, & *constituto* in amplissima forma positis, ob quas tam dominii, quam possessio-
16 nis translatio facta in emptorem probatur, Urceol. *d. consult.* 5. *per tot.* præcipue *n.* 29. & 30. Manfrell. ad Capyc. Latr. *dict. obser.* 142. *num.* 12. & *seqq.* Eminen. Deluca *de credit. & debit. disc.* 6. *n.* 7. Marin. *ad dec.* 8. Reverter *num. final.* Capon. *d. discept.* 388. *n.* 12. *in fin.* Scoppa *d. obser.* 13. *n.* 9. & 10. Carol. Anton. Deluca *ad discept.* Gratian. *d. c.* 175. *n.* 6. & 7. idem Luca ad Franch. *dict. obser.* 506. *n.* 8. *vers. Pactum reservativum*, & *in obser. ad dec.* 540. *nu.* 3. Altimar. *ad d. dec.* 7. Rovit. *in princ.* Giurb. *d. obser.* 94. *n.* 13. *vers. Non obstat*, Rodoer. *d. consil.* 41 *n.* 11. & 12. *ubi supr. a n.* 12. & *dec.* 344. *n.* 4. Hodiern. Merlin. & alii, quos citat Joseph Altograd. *d. contr.* 9. *n.* 2. Fontanell. *de pact. clauf.* 7. *glos.* 2. *par.* 9. *num.* 14. & *seqq.* Aloy. Mansi. *dict. consult.* 10. *n.* 15. & *seqq.* bene tamen pro- 17
cederet ipsa prælatio ex primis ratione radicationis, & mansionis dominii in venditore, si constaret de ejus voluntate venditoris non transferendi dominium, Carol. Anton. Deluca ad Gratian. *d. c.* 145. *nu.* 8. *vers. Aliter ergo*, Manfrell. *ad d. dec.* 142. Capyc. Latr. *n.* 18. Tondut. *d. c.* 31. *n.* 33. & *seqq.* aut habita non fuisset fides de pretio (licet re vendita tra-
dita) putanda venditorem se pretium statim recepturum, Bon- 18
den. *d. collect.* 49. *num.* 30. Xammar. *d. diff.* 38. *nu.* 1. & *seqq.* Urceol. *d. consult.* 5. *num.* 48. ubi Fontanell. citat Mansi. *dict. consult.* 30. *a n.* 18. ubi late Eminen. Deluca *d. disc.* 6. *num.* 8. ubi Grivel. Fontanel. Amat. & alios citat.

Unde ex supra traditis venit dicendum, dictum contractum 19
venditionis cum dicto pacto præservativo dominii, esse purum & perfectum: ex quo in eo interveniunt substantialia, nempe res, pretium, & consensus; ideoque fit, quod contrahentes nequeunt altero invito a dicto contractu recedere, Urceol. *d. consult.* 4. *n.* 27. & alii passim, Scoppa *d. obser.* 13. ad Grat. *n.* 13. & alii citati per Altimar. *ad d. dec.* Rovit. *in observat. ad n.* 9. Eminen. Deluca *d. disc.* 6. *d. n.* 7. ubi Gratian. Merl. Hodiern. Rovit. & alios citat Capon. *d. n.* 12. pariterque pe- 20
riculum rei venditæ interim pertinere ad emptorem, si tamen absque culpa, & facto venditoris res vendita perierit, Marin. *ad dec.* 8. Reverter. *n.* 6. Bonden. *d. collect. legal.* 49. *n.* 32. & *seqq.* Altimar. *ad d. dec.* 7. Rovit. *num.* 14. Scoppa *d. obser.* 13. *num.* 12. Luca ad Vincen. de Franch. *d. observ.* 506. *num.* 9. Giurb. *d. obser.* 94. *n.* 13. *vers. Contrarium* Bottiller. *d. desert.* 5. *n.* 51. & *seqq.* Manfrell. ad Capyc. Latr. *d. observ.* 147. *n.* 14. Urceol. *dict. consult.* 5. *nu.* 75. Et ita ex dicta venditione cum 21
dicto pacto facta statim laudemium deberi, tradunt Urceol. *ubi supra num.* 59. Altimar. *ad dec.* 7. Rovit. *nu.* 15. Manfrell. *d. observ.* 142. *num.* 30.

Certe scias quod ad hanc prælationem venditori tribuendam 22
non sufficit generalis hypotheca. DD. citati a dicto Doctissimo Rodoer. *d. cons.* 41. *n.* 15. Luca ad Franch. *d. obser.* 506. *nu.* 3. Bene tamen sufficit specialis hypotheca ad fruendum præfata 23
prælatione, quoties ex pretio rei venditæ creatur censuale mortuum, pro cujus securitate emptor obligat simul, & semel specialiter rem venditam; nam isto casu idem proculdubio est: & ita ipsi venditori prælatio tribuitur, tam pro pensionibus decursis, quam decurrendis; cum semper prima causa debendi inspiciatur, Castill. Mastrill. Marin. Fontanell. Altograd. citati a Carol. Anton. Deluca *d. obser.* 506. ad Franch. *n.* 19. *in fin.* novissime quampluribus Doctoribus citatis Manfrell. ad Capye. Latr. *observ. ad dec.* 243. *n.* 14.

DE PROHIBITA ALIENATIONE BONORUM IN FORENSES. *Rubrica LIV.*

NUllus audeat bona immobilia quocumque titulo inter vivos, vel ultima voluntate in Forensem transferre absque licentia Serenissimi Ducis, & si quis inter vivos absque dicta licentia alienet, a Fisco vendicari possint: Si vero in ultima voluntate id fiat, proximiori in gradu, qui sit de Civitate, vel Districtu, deferantur. Quod si ad aliquem Forensem ab intestato devenirent, possit etiam hæres instituti, seu cæteri consanguinei proximiores habitantes in Civitate, vel Districtu, adhibitis Æstimatoribus communiter eligendis, pretium offerre possint, cum diminutione decimæ partis; Et illis emere recusantibus, Vicini magis adhærentes: Nisi is Forensis infra duos menses Fidejussorem præstiterit de habitando, & deinde cum effectu inhabitet; quo casu tam ex Testamento, quam ab intestato succedere valeat, nec molestari possit. Si vero contingeret aliqua bona immobilia æstimata dari in dotem Forensi, aut in solutum per Judicem assignari alicui Creditori forensi, tunc omnes antedicti teneantur infra annum alicui Civi, vel Districtuali vendere dicta bona, alioquin proximiores in gradu, aut Vicini magis adhærentes pretio ut supra oblato, dicta bona vendicare possint.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum prohibens alienari bona in forenses est favorabile.*
Et ita comprehendit hypothecam, n. 15.
Contrarium defenditur, n. 16.
Non tamen habet locum in alienatione, qua fit titulo universali, num. 2.
Contrarium tenent aliqui Doctores, n. 3.
Et illud habet locum etiam in subhastatione, & alienatione necessaria, n. 4.
5 *Statutum prohibens alienari bona in forenses non ligat Clericos active, & n.* 19.
Neque eos ligat passive, n. 6.
7 *Statutum prohibens alienari bona in forenses procedit etiam in dote inastimata.*
Secus vero si sit data forensi astimata, n. 9.
Licet contrarium, quod statutum numquam habeat locum in dota, teneant alii, n. 10.
8 *Dotis dominium rei data inastimata remanet penes mulierem.*
11 *Statutum prohibens alienari bona in forenses non comprehendit filios.*
Licet contrarium teneant aliqui n. 12.
Neque quantitatem pro alimentis debitam, n. 18.
13 *Pœna alienantis bona in forenses non est locus nisi secuta traditione.*
Ad dandum de nullitate satis est, quod ostendatur alienatio facta in forensem, n. 20.
14 *Statutum excludens forenses a successione non comprehendit bona suorum majorum.*
17 *Alienationis in forenses materiam qui tractent.*
21 *Forenses juxta hoc statutum nequeunt possidere annuos reditus.*
22 *Beneficia Ecclesiastica in Cathalonia non possunt conferri forensibus.*
23 *Officia Reipublica exteris non sunt conferenda.*

A N N O T A T I O.

STatutum prædictum prohibens bona alienari in forensem est favorabile, & dicitur respicere publicam utilitatem, ut tradunt Andreol. *controv.* 41. *n.* 1. & 6. & *contr.* 385. *n.* 1. D. Deluca *in Theatr. verit. & justit. ta.* 7. *in tit. de alienat. & contract. prohib. disc.* 39. *nu.* 10. & 11. ubi dicit hanc opinionem forte esse magis communem D. Torre *de pact. futur. success.* 1
lib. 3 *c.* 1. *n.* 22. & Rota *dec.* 251. *n.* 5. & 6. *p.* 8. *rec.*

De hoc statuto Eugabino prohibente alienationem bonorum in forenses tam ex contractu, quam ex testamento mentionem facit Rota apud Bichium *dec.* 466. *n.* 14 & *seqq. p.* 2. ubi dicit ex dispositione dicti statuti hæredi non dari immissionem *ex remedio, l. fin. C. de edic. D. Adrian. tollen.* Et licet dictum statutum non habere locum in alienatione, quæ fit titulo uni- 2
versali, dixerit Gabr. *cons.* 179. *num.* 58. *libr.* 1. illius tamen opinionem valde dubitabilem esse dixerunt Bald. *cons.* 476. *n.* 1. *lib.* 4. & Rota *in Luca majoratus* 4. *Julii* 1640. §. *Secun-* 3
do non obstat circa medium cor. Coccin. Decan. & *dec.* 466. *n.* 17. apud Bichium *p.* 2.

Quod quidem statutum prohibens alienationem bonorum, ut 4
supra habere locum etiam in subhastatione, & alienatione necessaria

ſaria uti favorabile, tradunt Poſthi. *de ſubhaſt. inſpec.* 32. *n.* 74.
& Rota apud Duran. *dec.* 257. *n.* 1. *& ſeqq.* & apud Poſth.
de ſubhaſtat. deciſ. 101. *numer.* 9. *& deciſ.* 111. *per tot*, licet
contrarium videatur ſentire idem Poſthi. *de ſubhaſt. inſpect.* 44.
numer. 106.
5 Dictum autem ſtatutum non ligat Clericos neque active,
ut ipſi non poſſint alienare eorum bona in forenſes, ut tra-
dunt Cyriac. *controv.* 529. *numer.* 38. ubi teſtatur de veriori,
& magis communi opinione, *& controv.* 512. *num.* 30. quam
late comprobat Sperell. *deciſ.* 12. *numer.* 52. *part.* 1. dicens,
contrariam opinionem eſſe improbabilem, & quod temerarius
eſſet propriæ conſcientiæ parum amator, qui contrarium tue-
retur, ut ibi per eum, quam opinionem late firmat Rota
apud Bichium *deciſ.* 466. *n.* 19. *& ſeqq. p.* 2. Neque paſſive
6 ita ut dicto ſtatuto non obſtante in Clericos, & Eccleſiaſticos
alienatio fieri poſſit tam ex contractu, quam ex ultima volun-
tate, ut firmant Sperell. *dict. deciſ.* 52. *numer.* 53. *& ſequent.*
ubi quamplures refert de magis communi, & veriori opinio-
ne teſtantes, & illam late comprobat, quam opinionem in
Curia, & Rota ſervatam dicit D. Deluca *in Theatr. verit. &*
juſtit. tom. 7. *in tit. de alienat. & contr. prohib. diſc.* 79. *n.* 12.
verſ. Et quamvis, *&c.* Redenaſ. *conſ.* 69. *&* 70. *per tot.* & il-
lam confirmat Rota apud Bich. *d. dec.* 466. *n.* 19. *& ſeqq.*
7 Utrum vero dictum ſtatutum comprehendat alienationes fa-
ctas forenſibus ex cauſa dotis poteſt diſtingui cum D. Deluca
in Theat. verit. & juſtit. tom. 6. *in tractat. de dote diſcur.* 149.
8 *n.* 3. *& ſeqq.* Quod autem bona dantur viro forenſi inæſtima-
ta, & tunc dos non comprehenditur ſub ſtatuto, eum dicta
alienatio dicatur neceſſaria, non voluntaria, & quia dotis
inæſtimatæ dominium remanet penes mulierem, & ſic non
dicuntur bona transferri in forenſem, ut tradunt Altograd.
conſ. 3. *n.* 35. *lib.* 1. & D. Deluca *in d. diſc.* 149. *nu.* 3. *&*
ſeqq. ubi dicit, hoc procedere, etiam ſi mulier transeat ad do-
micilium viri, & ſecus eſſe, ſi utraque ex dictis rationibus
ceſſaret, ut ibi per eum, cum quibus in terminis Conſt. Six-
ti V. & Clementis VIII. tenuit Rota *deciſ.* 328. *num.* 5. *&*
ſeqq. part. 5. *recent.*
9 Si vero bona dantur in dotem æſtimata ea æſtimatione, quæ
facit emptionem, & venditionem, & tunc dictum ſtatutum
comprehendat etiam dotem, cum tunc dos dicatur conſiſtere
in pecunis, & dominium bonorum æſtimatorum translatum ſit
in virum forenſem, & ſit prohibitum, ut diſtinguit D. Deluca
in d. diſc. 149. *num.* 6. *verſ. Porro ſi bona*, *&c.* licet contrarium
10 quod dictum ſtatutum non comprehendat indefinite cauſam do-
tis, teneat Andreol. *contr.* 392. *n.* 1. ubi dat concordantes, &
alii per me adducti *in reſol. crim. in verb. Pœna*, *reſol.* 5. *n.* 3.
11 Dictum vero ſtatutum non comprehendere filios, voluerunt
Surd. *conſ.* 461. *per tot. lib.* 3. Mart. *de ſucceſſ. legal. p.* 1. *q.* 13.
art. 12. *n.* 41. & alii relati per Andreol. *controv.* 271. *n.* 15.
12 licet contrariam opinionem, imo dictum ſtatutum univerſali-
ter diſponens etiam filios comprehendere, tenuerint Cyriac.
controv. 304. *n.* 5. *&* 6. Altograd. *conſ.* 97. *n.* 72. *lib.* 1. &
Andreol. *in d. controv.* 271. *num.* 16. ubi teſtatur de veriori
opinione, *& controv.* 274. *n.* 22. ubi plures dat concordantes,
& Bellon. Jun. *conſ.* 5. *nu.* 86. *& ſeqq.* & D. Torre *de pact.*
futur. ſucceſſ. lib. 3. *c.* 1. *n.* 31.
13 Pœna autem impoſita a dicto ſtatuto contra alienantem bo-
na in forenſes non habet locum, niſi illorum traditione ſecu-
ta, & poſſeſſione apprehenſa, ut not. Maſſin. *de confiſc. bonor.*
q. 24. *n.* 32. Alph. ab Olea *de ceſſio. jur. tit.* 1. *qu.* 6. *nu.* 44.
& alii per me adducti *in Reſol. crim. in verb. Pœna*, *reſol.* 5.
n. 1. *& ſeqq.* ubi alii referuntur caſus.
14 Addo pro coronide, quod dictum ſtatutum excludens foren-
ſes a ſucceſſione non comprehendit bona, quæ fuerunt ſuorum
majorum, ut firmant Cuma. Fulgo. Corn. Rim. Jun. Cæph. &
Menoch. relati per Rota apud Merlin. *dec.* 193. *n.* 15.

ADDITIO.

15 NUlla in hac noſtra Provincia Cathaloniæ adeſt prohibitio
alienandi bona in forenſes, & ita dicam ſolum, quod
licet ſtatutum noſtrum ſit ſavorabile, & ſic latiſſime interpre-
tandum, ut pro communi tradit noſtes Conciol. *hic n.* 1. cui
adde Modern. ac Doctiſſ. Torre *de pact. futur. ſucceſſ. libr.* 3.
c. 1. *nu.* 21. ubi citat Dec. Decian. Bertazol. Riminal. Grat.
Cenſal. Palma Duran. Ciarlin. & alios (quamvis non deſint
Doctores contrarium tenentes; Ex quo per ipſum corrigitur
jus commune, nempe Vogg. Gratian. Rot. coram Buratt.
Merlin. Sanfelic. de Luca, Cabal. Amat. Altograd Redenaſc.
Cenſal. quos citat Hieronym. Palma Nepos *allegatio.* 55. *n.* 6.
& 21.) & tali exiſtente, veniret dicendum ſub eo compre-
hendi hypotheca, ut tenent Sperell. *deciſ.* 120. *n.* 65. Giurb.
ad conſuetud. Meſſanen. c. 14. *gloſſ.* 4. *p.* 1. *n.* 21. Rota *Recen.* 16
par. 14. *deciſ.* 109. *num.* 5. tamen cum per ipſam hypothecam
dominium non transferatur in creditorem, ſed remaneat pe-
nes debitorem, Rota *d. dec.* 1. *n.* 9. *& par.* 9. *& dec.* 167.
num. 5. *& ſequent.* & præciſe non ſequatur, eum perventu-
rum ad dictum creditorem, diſtractione eveniente, ſed rem
hypothecatam poſſint emere quicunque Provinciales, & Cives
Eugubini in licitatione offerentes, dicerem ſub hoc noſtro ſta-
tuto licet favorabili, non venire prohibitam hypothecam favo-
re forenſium.
Unde prohibitionem hanc videre poteris ſtabilitam in va- 17
riis conſtitutionibus Papalibus, quas recenſet Sabell. *in ſum.*
diverſ. tractat. §. *Alienatio num. fin. verſ. Qualiter*, & mate-
riam ſimilium ſtatutorum continentium prohibitionem aliena-
tionis in forenſes, reperies penes ipſum Sabell. *dict. ſumm.*
§. *Statutum prohibens alienare in forenſes*, *&c.* ad ipſum recur-
re, & ad Donade. *conſultat.* 40. *per tot.* Merlin. *obſervat.* 91.
per tot. Actolin. *reſol. forenſ.* 8. *per tot.* ubi latiſſime hanc ma-
teriam tractant.
Hoc ſtatutum non impedit, quin in bonis patris ſuccedant 18
filii, & deſcendentes, etiam forenſes, nec impedit, quo mi-
nus alimenta forenſibus, inſpecta eorum paupertate, relinqui
poſſint, ut reprobato Andreol. tradit Doctiſſimus Merlin. ad
Caſtill. *de aliment. c.* 62. *n.* 5. *& ſeqq.* Burſat. Rauden, Surd.
Marta. Peregrin. Merlin. Paſeth. Riminal. & alii quos citat
d. Torre *ubi ſupra d. c.* 1. *num.* 22. licet contrarium teneant
alii citati a dicto Torre *n.* 31. taliter quod nec eis debeatur
æſtimatio. Torre *ubi ſupra nu.* 35. *& ſeqq.* ubi multa de ma-
teria hujus ſtatuti.
Quod iſtud ſtatutum Eugubinum non comprehendat Cleri- 19
cos, licet in rem ſit conceptum, & de eis expreſſe non diſ-
ponat, tradit Rota *recen. dec.* 157. *a nu.* 21. *part.* 11. *recent.*
latiſſime Torre *ubi ſup. a n.* 69.
Nota tamen, quod infringere volens alienationem factam 20
in forenſem contra formam ſtatuti, ſatis eſt quod oſtendat aliena-
tionem in forenſem factam, abſque eo quod probet non fuiſ-
ſe ſolemnitates ſtatuti ſervatas, Rubeus *ſingular. part.* 6. *ob-*
ſerv. 6. §. 2.
Scias; quod forenſes propter hanc ſtatutariam diſpoſitionem 21
incapaces ſunt pariter perceptionis annuorum fructuum,
tanquam appellatione ſtabilium venientium, Contri. *diſcept.*
foren. 14. *num.* 25.
Solum circa beneficia Eccleſiaſtica, & Dignitates eſt per va- 22
rias conſt. collocatas ſub *tit. Que los eſtrangers no pugan obtenir be-*
neficis, *&c.* diſpoſitum, quod in hac Provincia Cathaloniæ fo-
renſes non poſſint obtinere beneficia Eccleſiaſtica, quæ valida
ſunt, & juri Divino, ac civili conformes *can. obitum*, *can. nul-*
lus, *dict.* 61. *can. nominem dict.* 70. noviſſime Doctiſſimus Pe-
gar *ad ordin. Regn. Portugal. ad lib.* 1. *tit.* 1. *gloſ.* 22. *nu.* 6. *tom.* 1.
Queſada & Pilo *diſſert.* 2. *numer.* 9. Pilaja. *dec. Canon. lib.* 1. *de-*
ciſ. 10. *nu.* 84. *& ſeqq.* Altimar. *ad Conſil. Rovito. libr.* 1. *obſerv.*
ſerv. ad conſ. 59. *num.* 15. *&* 16. Eminen. Deluca *de canon. diſ-*
curſ. 21. *nu.* 10. qui late hoc de diverſis Regnis, & Provinciis
tradunt, pariterque Creſpi. *obſerv.* 66. *a nu.* 55. ubi late, &
condunt tradita per Fragoſ. *de Regim. Reſpub. Chriſtian. p.* 1.
lib. 5. *diſp.* 12. §. 13. *n* 59. Antun. Portugal. *de donatio. Reg. tom.*
1. *part.* 2. *cap.* 29. *numer.* 155. latiſſime dict. Pegar *de competen.*
inter Archiepiſcop. &c. cap. 5. *per tot.* Valenzuel. Velazq. *conſ.*
105. *numer.* 87. *tom.* 2. & quod idem procedat circa officia 23
ſæcularia, ac Reipublicæ latiſſime Modernus, ac Doctiſſi-
mus Alvarez Pegar *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 1. *ad libr.*
2. *tit.* 1. *gloſ.* 22. *pag.* 181. *a num.* 1. *& tom.* 5. *ad tit.* 67. *ad Ru-*
br. cap. 1. *num.* 19. *pag.* 307. Maſtrill. *de Magiſtrat. lib.* 2. *cap.* 7.
per tot. & alii quos citavi ſupra *libr.* 1. *rubr.* 61. *numer.* 2. &
tradit Doctiſſimus Antun. Portugal. *de donatio. Reg. part.* 2.
tom. 1. *cap.* 29. *num.* 156.

DE CONVENTIONE MINORUM. *Rubrica LV.*

MInor quatuordecim annis non poſſit in Judicio conveniri, niſi cum præſentia ſui Tutoris, & ſi illum non habue-
rit, proximior detur, qui Juris remediis cogatur tale munus ſuſcipere, & cauſam proſequi. Quod ſi Major XIV.
annis conveniatur non poſſit in Judicio ſiſtere abſque præſentia Curatoris, & ſi illum non habeat, cum interventu
ſaltem unius conſanguinei proximioris, qui Actor ad illam cauſam Judicis Decreto aſſignetur, & proſequi teneatur
ejus defenſionem uſque in finem; alias contra prædictos intentata nullius ſint roboris, ac momenti; Niſi talis Minor
conſtituerit Procuratorem juxta formam infraſcripti Statuti.

SUMMARIUM.

1 *Minor 25. ann. non poteſt eſſe in judicio ſine auctoritate curatoris.*
Ita ut ſententia contra eum lata ſit ipſo jure nulla, *n.* 2.
Secus ſi ſit lata in ejus favorem, *n.* 3. *&* 24.
Et quomodo iſta nullitas ſanatur, *n.* 25.
Niſi conſtaret notorie ei nullam competere defenſionem, *n.* 4.
5 *Pupillus non poteſt eſſe in judicio ſine auctoritate tutoris.*
Ita ut citandi ſint conjuncti, ut veniant ad illum defen-
dendum, *num.* 6.
Conciol. ad Statut. Eugubii.
7 *Minor conventus in judicio cogitur per judicem ad petendum curatorem.*
Non tamen ad accipiendum nominatum per judicem, aut
partem, *n.* 19.
Niſi ei ſit datus propter contumaciam, *n.* 21.
8 *Judicium firmatur juramento minoris jurantis de ſtando juri.*
9 *Minor poteſt ſtare in judicio ſine curatore in judiciis poſſeſſoriis*,
& aliis, & intellige, *ut n.* 36.
10 *Narratio Auctoris.*
11 *Minores alii infantes, alii pupilli, alii puberes.*
Judicium infantibus quomodo formandum, *n.* 12.

Et quomodo cum pupillis, n. 13.
Et quomodo cum emancipatis, n. 14.
Et quomodo cum adultis, seu puperibus, nu. 15.
An bene cum procuratore cum juramento, nu, 17.
Et quomodo cum filiisfamilias in castrensibus, & quasi castrensibus, num. 28.
Quid in Profectitiis, num. 29.
Quid in adventitiis, nu. 31.
Et quomodo si filiusfam. agere velit, n. 32.
Et quid si pater agat, num. 33.
Maxime pro iis in quibus ipsi non quaeritur usufructus, numer. 34.
16 *Curator non datur minori, nisi eo citato ad ipsum petendum.*
18 *Minor litigans cum procuratore cum juramento an restituatur in integrum.*
20 *Curator datus a patre in testamento est confirmandus ipso volente.*
22 *Curator, seu tutor ad litem minori dati an cogi possint, ut acceptent,*
Et quid in Cathalonia, nu. 23.
26 *Curator ad litem dari potest a Judice incompetenti, coram quo litigatur.*
Secus si daretur simpliciter ad omnes lites, n. 27.
30 *Sententia lata in favorem filiifam. in profectitiis, licet absque consensu patris, valet.*
33 *Curator in criminalibus dandus est minori filiofam. licet patrem habeat.*

ANNOTATIO,

1 MInorem 25. ann. non posse in judicio conveniri sine au-
ctoritate Curatoris, alias judicium esse nullum est tex.
in leg. 1. Cod. qui legit. person, & in leg. clarum, 4. Cod, de auct.
praest. & tradunt Rolan. *cons.* 85. *n.* 25. *& seqq. lib.* 2. Fenzon,
ad stat. Urb. lib. 1. *c.* 49. *num.* 2. *&* 3. Balth. Thomas. *in suis*
tract. var. tom. 2. *in tract. de tutor, & curat. tit.* 19. *n.* 3303. &
Rota apud Merlin. *de pignor. dec.* 81. *num.* 13. Itaut sententia
2 contra minorem indefensum lata sit ipso jure nulla, *leg.* 2. *Cod,*
qui legit. person. Balth. Thomas. *in d. tit.* 19. *nu.* 3304. qui dat
concordantes quamplures, Rota *dec.* 53. *n.* 4. *p.* 2. *rec.* Secus si
sit lata in ejus favorem, *l. non eo minus* 14. *C. de procur. gloss. in*
l. 1. *C. qui legit. person.* Jo: Oinot. *in §. neque autem in fin. Instit.*
3 *de auct. tutor.* Thomas. *d. tit.* 19. *n.* 3313. Rota apud Michal,
de Fratr *dec.* 10. *n* 6. Nisi tamen notorie constaret, minori nul-
4 lam competere defensionem, quia tunc judicium esset validum
Balth. Thomas. *in d. tit.* 19. *n.* 3304. Adden. ad Gregor. XV,
dec. 43. *n.* 26. Rota apud Gregor. XV. *dec.* 485. *n.* 6. *&* 7.
5 Quæ quidem habent locum etiam in pupillo, qui pariter non
potest esse in judicio, sive agat, sive conveniatur sine auctorita-
te Tutoris, ne ex sua imperitia aliquod damnum recipiat, *d.*
l. Clarum, 4. *C. de auct. praest,* Jo: Oinot. *in d. §. Neque autem,*
nu. 4. *& seqq. Inst. de auctor. tutor,* Itaut si pupillus non habeat
5 tutorem, citendi sint conjuncti ejusdem pupilli, cognati, vel
affines, ut veniant ad illud defendendum, ad text. *in l. latrone*
autem, 1. *ff. quibus ex caus. in possess. eatur, & in l. jusjurandum*
quod ex conventione, 17. *§. si pupillus, ff. de jurejur.* & not. Jo:
Oinot. *ubi supra.* Minor tamen conventus compelli potest per
7 Judicem ad petendum curatorem captis pignoribus, & etiam
carceratione, Nevizan. *cons.* 17. *nu.* 75. quem referendo sequi-
tur Balth. Thomas. *in d. tract. de tutor. & curat. tit,* 19 *n.* 3303.
8 Judicium vero firmari juramento minoris jurantis de stando
juri, & non contraveniendo gestis, & gerendis in dicto ju-
dicio, licet curatorem non habeat ad lites, voluerunt Seraph.
de privil. jur. privil. 133. *nu.* 2. Gabr. *commun. conclus. de minor.*
concl. 5. n. 12. Ricc. *collect.* 3868. *vers. Et sic,* & Balth. Thom,
in d. tit. 19. *num.* 3332.
9 Addo supradictis, quod minor potest stare in judicio sine cu-
ratore in judicio possessorio, *l. fin.* & ibi not. DD. *C. qui legit,*
person. & tradunt Balth. Thom. *in d. tit.* 19. *n.* 3307. & Cancer.
var. resol. p. 3. *c.* 1. *n.* 220. qui dant concordantes; Quod pro-
cedit, si minor sit actor, secus si reus, ut declarant Adden.
ad Afflict. *dec.* 283. *litt. A.* & Cancer. *in d. p.* 2. *c.* 1. *n.* 221.

ADDITIO.

10 MAteria autem hujus statuti per se sola toto hoc libro
indigeret; cæterum insequendo institutum per me sum-
ptum, aliqua annotabo pro faciliori intelligentia minorum,
quod cum ea ipsa pendeat validitas judicii, non te pœnitebit
me in hoc statuto legisse.
11 Itaque sunt, aliqui in infantia constituti, videlicet usque
ad ætatem septem annorum, aliqui in pupillaritate, ab annis
septem nempe, ad duodecim, & quatuordecim respective,
alii in pubescentia, seu adolescentia, a dictis nempe duode-
cim, aut quatuordecim respective annis ad ætatem viginti
quinque annorum. Omnes autem hi sub potestate patria exi-
stunt, aut sunt sui juris, hoc est potestate patria, morte, aut
alio modo dissoluta, dicam primo de iis, & postea de aliis.
12 Hi autem, si sunt in infantia, nequeunt citari, taliter quod
si citati fuerint, licet postmodum tutor pro lite eis detur;
Nihilominus tamen nullitatem patitur judicium; sed eum in-
cipiendum est cum tutore, si tutorem habent, sin autem ante
inchoationem judicii instare, quod ipsis tutor detur, aut judi-
cium incipere cum consanguineis proximioribus, ipsos citan-
do quod compareant ad curandum, ut detur infanti tutor;
quapropter actus sunt fabricandi in persona solius tutoris,
non autem in persona infantis cum auctoritate tutoris, Do-
ctissimus omni modo laudandus Altimar. *in suo tractat. de nulli-*
tatib. rubr. 11. *qu.* 4. *num.* 12. *& seqq.* Scoppa *ad dec.* Gratian.
obser. 73. *n.* 6. *& seqq.* Olea *de cess. jur. tit.* 2. *q.* 6. *nu.* 35. Ur-
ceol. *de transact. q.* 21. *n.* 1. *& seqq.* Valeron. *eod. tractat. tit.* 4.
q. 7. *n.* 83. Passerin. a Sextula *inc. si annum, §. Si vero de judic.*
in 6. *n.* 61. Quesada, & Pilo *disert.* 23. *n.* 19. ubi tradit, quo-
modo sit practicandum in excusatione tutelæ Ciroch. *discept.* 57.
n. 43 Rivi. *p.* 4. *collect.* 1416. ubi duo remedia tradit ad legi-
time inchoandum judicium contra infantem, tutore carentem
videndus Ridolph. *in prax, p,* 1. *c.* 5. *n.* 78. *& seqq.*
Pupilli autem, si curatorem habent, ipsis, & eorum tuto- 13
ribus dirigenda est citatio, si autem tutorem non habent, ci-
tatio in ipsos est dirigenda, ut comparant cum defensore,
seu imo in consanguineos, conjunctos, & vicinos ad ipsos de-
fendendos, ex quibus Judex aliquem in tutorem constituat, &
cum ipso agitetur judicium, Scoppa *ad dec.* Gratian. *obser.* 73.
n. 10. *& seqq.* Fosth. *de subhast. inspect.* 23. *n.* 47. Ciroch. *d.*
discept. 57. *d. n.* 43. Ripoll. *var. c.* 3. *nu.* 134. *& seqq.* Al-
timar. *d. q.* 4. *n.* 32. & Rub. 13. *qu.* 27. *nu.* 32. Matth. *ubi*
proxime, Rota coram Zarate. *dec.* 29. *num.* 5. Concinl. noster
allegatio. 72. *num.* 16.
Hoc autem quod de infantibus, & pupillis diximus, non 14
procedit in emancipatis; quia cum emancipando filium pater
ejus legitimus tutor sit §. 1. *instit. de legitim. paren. tutel. l.* 1.
& 2. *ff. si quis a parente fuer. manumis.* cum ipso patre judicium
est agitandum; ex quo ei, ut legitimo tutori competit exer-
citium actionum, tam in agendo, quam in respondendo, Olea
de cess. jur. d. tit. 6. *q.* 3. *n,* 35. Altimar. *dict. rubr.* 11. *q.* 7.
numer. 50.
Adulti autem, seu puberes, si curatorem habent, cum ip- 15
sis aut cum eorum curatore judicium est agitandum, electione
actori relicta, quando conveniuntur, itaut ad evitandos circui-
tus consulto proceditur, in ambos citationem dirigendo; si
autem curatore carent, ipsi sunt citandi, ut legitime compa-
reant, quemque in curatorem pro lite habere velint, dicant,
seu imo simpliciter eos citando, qui ut legitime compareant,
veniunt citati, quibus in contumaciam Judex ex officio cura-
torem ad litem dat, & cum eo judicium agitatur, relictis spe-
cie captionis pignorum, & carcerationis; ea quo inolevit ea-
rum usus, Bonden. *collect. legal.* 30. *nu.* 18 *vers. Quod prom-*
ptius, &c. Feguer. Cancer. Fontanell. & aliis citatis, Matth.
de regim. Regn. Valen. c. 10. §. 1. *nu.* 76. *& seqq.* Metho. ad
Castill. *de alimen. c.* 25. *n.* 5. Scoppa *d. obser.* 73. *ad dec.* Grat.
n. 1. *& seqq.* Rota coram Zarate. *dict. dec.* 20. *n.* 5. Fontan.
dec. 273. *n.* 10. *&* 275. *n.* 3. & eo citato novissime Calà *de*
restitutio. in integr. cap. 38. *nu.* 69. Carol. Anton. de Luca ad
Gratian. *c.* 225. *n.* 10. ubi Fontanell. Gratian. & Giurb. ci-
tat Rota coram Bich. *dec.* 272. *nu.* 21. Ciroch. *d. discept.* 57.
n. 44. Hunni. *Encycloped. jur. p.* 2. *tit.* 5. *c.* 10. *n.* 13 Altim.
d. q. 4. *n.* 143. *& fere per tot.* Bene tamen est verum, quod 16
ipsis curator dari nequit, nisi sint citati ad ipsum petendum,
Altimar. *d. rubr.* 11. *q.* 5. *n.* 107.
Si tamen per ipsos adultos, seu puberes, procuratorem cum 17
juramento de ratum habendo constitutum fuerit, legitime cum
ipsis agitatur judicium; quia per ipsum juramentum majores re-
putantur, licet utilius sit parti instare, quod ipsis procurator
constitutus in curatorem detur, Altimar. *ex nullitat. d. rubr.* 11.
q. 5. *n.* 18. *& seqq.* ubi Cancer. Fontanell & alios citat Carol.
Ant. Deluca ad Vincen. de Franch *obser.* 448. *n.* 1. *& seqq.*
ipsi tamen minori, licet cum procuratore cum juramento li- 18
tiganti, beneficium restitutionis in integrum impartitur, si fue-
rit læsus, Fontanell. *de pact. claus.* 10. *glos. unic. p.* 2. *a n.* 12.
maximen. 21, & 20, & aliis citatis Doctissimus Altimar. *d. rub.* 11.
q. 5. *n.* 26. *& seqq.* Carol. Ant. Deluca ad Franch. *d. obser.* 448. *n.* 4.
Istis sane casibus, quibus minores curatores ad lites recipe- 19
re compelluntur non coguntur petere, seu recipere illum, quem
vel Judex, vel adversarius nominat, aut proponit, sed est in mi-
norum electione, quemnam petere velint Altimar. *d. qu.* 4.
n. 140. Passerin. a Sextul. *ubi proxime,* §. *si vero n.* 48. Imo 20
etiam curator datus a patre in testamento indiget confirmatione
facienda ipso volente, Altimar. *ibid.* 141. Quod procedere cen- 21
seo antequam minor in petendo, ac nominando quem velit in
curatorem contumax sit, nam contumace existente, & ob illius
contumaciam ex officio curatore dato, non est locus dationi il-
lius, quem voluerit, sed standum est nominationi factæ, Fon-
tanell. *d. dec.* 273. *n.* 11. Passerin. *in d. §. Si vero, nu.* 49.
ubi tradit, non posse a minore revocari, lite jam contestata.
Ipsi autem curatores, seu tutores dati, & nominati, an 22
inviti dentur, & acceptare cogantur, ardua est quæstio, licet
affirmative teneant DD. citati ab Honni. *d. p.* 2. *tit.* 5. *c.* 10.
n. 16. Mastrill. Guttier. & alii citati per Altimar. *d. qu.* 5.
n. 115. videndi, quos citat Passerin. *in d. §. Si vero, n.* 51.
Tamen in hac Provincia cum eis assignentur fere semper Pro 23
curatores soliti operas locare, est absque dubio ipsos cogi pos-
se ad tale onus acceptandum, Fontanell, *dec.* 276. *n.* 8. Carol.
Anton. Deluca ad Gratian. *d. c.* 225. *n.* 11. ubi Virgil. Fon-
tanell. Fab. & alios citat,
Itaque personis istorum minorum non legitimatis, judicium 24
cum eis agitatum, imo illius validitas pendebit a futuro even-
tu; nam si res non prospere succedat pro minore, judicium erit
nullum, ut tradit noster Concinl. *hic n.* 1. & alii citati a d. Alti-
mar,

mar. *d. qu.* 5. *numer.* 12. *& seqq.* si tamen prospero judicium erit validum, Altimar. *dict. q.* 5. *num.* 68. Fontanell. *de pact. clausf.* 4. *glos.* 13. *par.* 1. *num.* 15. Passerin. a Sextul. *in c. Si annum*, 3. *de judiciis in* 6. §. *Si vero*, *n.* 37. *& in cap. Exceptionis*, 1. *de litis contest. in* 6. *n.* 75.

25 Ista tamen nullitas sanatur (processus nulli scilicet) dando minori curatorem, & in eorum præsentia, seu citato reassumendo, & reproducendo omnia acta actitata in dicto processu, ut citatis Bart. Dec. Jas. Vant. Vestr. Ursil. Afin. & Rot. tradit d. Doctissimus Altimar. *d. q.* 5. *n.* 84.

26 Curatores autem isti ad litem, & ad legitimandas personas minorum dari possunt a Judice litis, sive causæ coram quo lis vertitur; quapropter potest dari a Judice sæcolari minori Clerico coram eo litiganti, sicuti datur laico per Judicem Ecclesiasticum litiganti coram eo, Altimar. *d. qu.* 4. *num.* 154. ubi infinitos Modernos citat Passerin. *ubi supra nu.* 41. *&* 44. & hoc si tractetur de dando curatore ad unam litem tantum;

27 Secus si daretur curatur simpliciter ad lites; quia tunc dandus esset a suo Judice competenti, sicque a Judice laico, si minor fuerit laicus, ab Ecclesiastico, si fuerit Clericus, Altimar. *d. q.* 4. *n.* 159. *& eadem rubr.* 11. *q.* 32. *n.* 49. Hunni. *d. c.* 10. *n.* 18. Passerin. *ubi supra n.* 41. *& seqq.*

28 Quo autem ad minores, qui sub patria potestate existunt, respectu peculii castrensis, aut quasi castrensis, cum in his pro patribusfamilias habeantur, & in eis aliquid patri non quæratur, ipsis est dandus tutor, & curator respective ad legitimationem judicii; si tamen pater velit, ipse est omnibus præferendus invito filio, Altimar. *d. q.* 7. *rubr.* 11 *num.* 61. Olea *de cess. jur. d. tit.* 2. *q.* 6. *num.* 36. & novissime *in suo addit. ad d. q.* 6. *n.* 3. Urceol. *de transact. qu.* 17. *nu.* 55. *& consf. forensf. c.* 19. *n.* 13.

29 Si autem filius occasione peculii profectitii convenitur, seu agere velit, non potest stare in judicio sine interventu patris; ex quo de suo principali interesse agitur; cum hodie, sicuti olim, pleno jure patri acquiratur, & quoad proprietatem, & quoad usumfructum; quapropter pater est pariter conveniendus, aliter judicium esset nullum, & de ista nullitate posset opponi tam ante, quam post sententiam, Altimar. *dict. q.* 7. *n.* 41. *& seqq.* & conducunt tradita per Valeron. *de transact. tit.* 4. *q.* 4. *n.* 8. *& seqq.* & per Passerin. a Sextul. *in d. cap.*

30 *Si annum*, §. *in hujusmodi*, *n.* 99. Bene tamen si sententia lata esset ad favorem filii, iiis, & processus valerent, etiam non adhibito patris consensu, Altimar. *d. q.* 7. ubi plures citat.

31 Circa autem peculium adventitium plures segregandi casus, aut enim in bonis adventitiis filii pater habet usumfructum, aut non; & ubi usumfructum habet distinguendum est etiam aut filius est infans, aut extra infantiam, & tunc certum est, quod solus pater actiones suscipere, & movere potest, aut filius infantiam excedit, & tunc, ut judicium subsistat, inquirendum est, an sit lis super usumfructum, quo in casu nullus consensus filii propriatarii desideraretur, sive sit pupillus, sive sit pubes: Si vero lis est super proprietatem, & filius est in pupillaritate, tunc pater solus potest in judicio esse, licet cum patre de consensu filii agitandum judicium, & patrem cum filio citandum, & contra eos agendum tradat, & consulat Fontanell. *de pact. clausf.* 4. *gl.* 7. *p.* 3. *nu.* 68. Si autem filius quatuordecim annos impleverit, & pubes factus fuerit, tunc ipsius consensus desideratur, ut legitime compareat Olea *de cess. jur. d. tit.* 2. *q.* 6. *n.* 38. *& seqq.* Altimar. *dict. qu.* 7. *n.* 56. *& seqq.* & hoc si filius sit præsens, nam si absit, ejus consensus, aut citatio necessaria non est, Olea *d. q.* 6. *n.* 43. *& in addit. novissima ad d. q* 6. *n.* 1. Altimar. *ibid. num.* 47. ubi Fontanell. Grat. Castill. Main. Salgad. & alios citat, videndi novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portug. to.* 7. *tit.*87. *gl.* 8. §. 6. *fere per tot.* præcipue *a n.* 16. Cresp. de Valdaur. *obser.* 108. *per tot.* Salgad. & alii, quos citat Urceol. *de transf. q.* 15. *n.* 12. *& seq.* Emin. Deluca *de judiciis disc.* 12. *n.* 10. *& seqq.*

Quapropter, si filiusfamilias agere velit, sive conveniatur 32 occasione adventitiorum, non potest id facere sine consensu paterno, quale sit judicium, sive ordinarium, sive summarium, Altimar. *d. q.* 7. *n.* 58. *& seqq.* ubi quamplures citat Olea *d. q.* 6. *n.* 44. Urceol. *de transact. q.* 19. *n.* 16. *& seqq.* Giurb. *ad consuetud. Messanen. c.* 7. *gloss.* 3. *p.* 1. *nu.* 19. Pater autem 33 absque consensu filii agere potest; si tamen ut pater, & legitimus administrator agit, aliter non ita agendo nulliter procederet, & si postea uti administrator compareret, non validaret judicium nullum, Altimar. *de nullit. rub.* 11. *q.* 28. *n.* 16. *& seqq.* vidend. Modern. Carol. Anton. Deluca ad Gratian. *c.* 35. *per tot.* ubi plura de patre legitimo administratore *to.* 2. Giurb. *ubi supr. num.* 10.

In adventitiis autem, in quibus patri non quæritur ususfru- 34 ctus, si ipsi non quæritur ususfructus, ex quo filio ita relictum sit in odium patris, seu licet quæratur patri, quia prodigus, seu ex alia causa administratio interdicatur, tunc procedunt supra tradita de filio sui juris, & ita pupillo, seu pubere effecto, dandus est ei ad litem curator, seu tutor respective, ut judicium cum eo in dictis bonis adventitiis, legitime procedat, Olea *d. q.* 6. *n.* 45. *& seqq.* Altimar. *d. qu.* 7. *n.* 94. *& seq.* quos vide, & reperies hanc materiam penes eos bene digestam, & trituratam, vidend. Carol. Ant. Deluca a Franch. *obser.* 10. *n.* 5. Fab. Capyc. Galeot. *lib.* 2. *contr.* 45. *per tot.* maxime *n.* 8. *& seqq.* Urceol. *d. q.* 19. *n.* 13. *&* 14. Emin. Deluca *d. disc.* 12. *a n.* 10. Passerin. *ubi supra*, §. *in hujusmodi*, *per tot.*

Nota tamen, quod omnia tradita supra de filiofamilias pro- 35 cedunt in civilibus; nam in criminalibus certum est filiofamilias minori dandum esse curatorem ad litem, ex quo pater in criminalibus non est legitimus administrator filii, Olea *in noviss. addit. ad tractat. de cess. jur. ad tit.* 2. *q.* 6. *n. fin.*

Minor non solum in possessorio momentaneo legitimam per- 36 sonam habet standi in judicio, ut tradit hic noster Conciol. *n. fin.* & tradit Cancer. *var.* 2. *c.* 1. *n.* 219. *& seqq.* & fuit declaratum in Regio Senatu referente Magnifico Michaele Joanne de Taverner Reg. Consf. die 20. Septembris 1673. in confirmationem alterius provisionis manutentionis factæ per Magnificum Raphaelem Nabona Reg. Consf. die 19. Junii dicti anni, Scriba Subirans in causa Raymundi Rubert, & Francisci Lusia Villæ de la Pobla, contra manumissores Joannis Lucà, sed in aliis quamplurimis causis, quas videre poteris penes d. Doctissimum Altim. *in d. rubr.* 11. *qu.* 5. *nu.* 40. *cum seqq.* quem præ manibus semper habe deprecor, & tradit Passerin. a Sextula *in c.* 5. *a n.* 3. *de judic. in* 6. *per tot.* Intellige tamen hæc de minore 25. annis, minori vero 14. non autem de minori infra 14. annum; quia hi etiam in his causis legitimam non habent personam standi in judicio, sed eis curator est dandus, aliter omnia gesta forent nulla, Passerin. *in d. c. Si annum*, 3. §. *Si vero*, *de judic. in* 6. *n.* 1. *& seqq.*

DE CONTRACTIBUS MINORUM XXV. ANNIS. *Rubrica LVI.*

Minor XXV. annis si Curatorem non habet non possit quoquo modo cum alio contrahere, nisi cum præsentia, & consensu duorum proximiorum consanguineorum, etiamsi tales Proximiores sint Religiosi, & Proximioribus deficientibus propter absentiam, vel aliud impedimentum, cum consensu aliorum consanguineorum sequentium in gradu, qui proprio juramento affirmaverint, talem contractum, sive alienationem non cedere in damnum ipsius Minoris: Si vero Curatorem habuerit, cum auctoritate Curatoris, vel Judicis Decreto: Et in stipulatione contractus, Minor semper jurare debeat non contravenire ratione minoris ætatis, nec restitutionem petere. Quod si impubes sit, Judex causa plene cognita, si in evidentem utilitatem ipsius Pupilli, talem alienationem, sive contractum cedere noverit; Pupillum cum auctoritate Tutoris, secundum juris dispositionem contrahere permittat, & suo Decreto confirmet, alias contractus omnes sint invalidi, & dolose, ac fraudulenter facti censeantur.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum requirens solemnitates in contractibus minorum est favorabile.*

2 *Statuti forma non servata actus est nullus.*
Itaut neque actus firmetur juramento, si statutum illud annullet, *n.* 3. *&* 68.
Et cum statutum tollat fidem instrumento, ita ut illud ex eo non probatur, *num.* 4.

5 *Statutum requirens solemnitates in contractibus minorum habet locum etiam in transactione.*
Et in permutatione, *n.* 6.
Et in quasicontractu, *nu.* 7.
Et in minore forense contrahente in loco statuti, *n.* 8.
Et habet locum in contractu divisionis, *n.* 9.
Et in minore asserente se majorem, *n.* 10.

11 *Contractus celebratus sine solemnitatibus statuti est nullus, & potest dari de ratificatione minoris ob taciturnitatem per quinquennium.*
Amplia, ut num. 62.
Et est nullus etiamsi minori sit utilis, *n.* 12.

13 *Statutum requirens solemnitates non procedit in minore contrahente extra territorium.*
Conciol. ad Statut. Eugubii.
Neque habet locum in minore se obligante pro dote necessaria, *num.* 14.
Neque in minore se obligante in modica summa, *n.* 15.

16 *Nullitas contractus non potest allegari, nisi a minore.*
Fallit si contractus sit nullus ipso jure, *n.* 17. *&* 57.
Et quando nullitas est exclusiva ipso jure juris agentis, *num.* 18.
Et quando tertius habet interesse, *nu.* 19.

20 *Solemnitates statuti requiruntur etiam, quando minor compromittit voluntarie.*

21 *Statutum requirens consensum proximiorum non habet locum, si proximiores non adsint.*
Volens reprobare contractum ob non interventum proximiorum quid debeat probare, *n.* 22.
Qui vero interfuerunt in contractu, præsumuntur proximiores, *num.* 23.

24 *Proximiores debent esse majores* 25. *annorum.*
Fallit, si illi habent discretionem, & judicium, *n.* 25.
Et quid, si dicti proximiores recusent consentire, *n.* 26.

27 *Statutum requirens solemnitates in contractu minoris non tollit requisita de jure communi.*
Et ideo cum secundum jus commune requiratur causa, pariter requiritur nostrum statutum, *n.* 66.

28 *Annus 25. in minore debet esse completus.*
29 *Statutum requirens solemnitates non habet locum in contractu necessario, & num. 50.*
Neque quando minor contrahit cum alio minore, n. 30.
Licet contrarium teneant aliqui, n. 31.
Neque habet locum, quando agitur de pia causa, n. 32.
Neque in contractu minori lucroso, n. 33.
Utilitas tamen debet esse evidens, n. 34.
Licet contrarium, utilitatem non sufficere teneant alii, num. 35.
36 *Proximiores non possunt consentire in contractu, in quo habent interesse.*
Interesse debet esse certum, & considerabile, n. 37.
38 *Statutum si requirit consensum duorum proximiorum, unus non sufficit.*
Licet contrarium sit in duobus tutoribus, n. 39.
Qui consensus non potest praestari per nuntium, vel epistolam, num. 40.
41 *Statutum de solemnitatibus non procedit, quando minor se obligat de mandato patris.*
Ut est de solvenda dote filia, n. 42.
Nisi dotatio esset excessiva, n. 43.
44 *Statutum requirens solemnitates, non habet locum in contractu patris.*
Habet tamen locum in donatione causa mortis, n. 45.
Et in aditione haereditatis, n. 46.
Nisi tamen haereditas sit opulenta, nu. 47.
Neque habet locum in renuntiatione facta per Monialem, num. 48.
49 *Procurator minoris an teneatur contrahere cum solemnitatibus statuti remissive.*
51 *Verba universalia comprehendunt casus necessitatis.*
52 *Minores in Cathalonia quomodo contrahere possint.*
53 *Filii in Cathalonia per matrimonium cum voluntate patris contractum liberantur a patris potestate.*
Et ita sui juris effecti, dissoluto matrimonio, in patris potestate non reincidunt, n. 54.
55 *Minorum contractuum materiam qui tractent.*
57 *Minorum contractus possunt claudicare, & suspensum statum validitatis habere.*
Bene tamen cogi possunt minores declarare an velint stare contractui, num. 58.
Non tamen possunt claudicare juxta nostrum statutum, n. 59.
60 *Ratificatio contractus minorum est facienda cum solemnitatibus statuti.*
61 *Minorum contractus confirmantur per acquiescentiam factam post completam aetatem per quinquennium.*
Intellige, ut num. 62.
63 *Decretum requisitum in contractibus minorum non supplet alios defectus.*
64 *Solemnitates requisitae in contractibus minorum omnes intervenire debent, taliter quod una non suppleat aliam.*
Et est necesse, quod ad certum, & determinatum actum praestentur, num. 65.
67 *Causa requiritur in contractibus minorum, & ea non existente sunt nulli.*
69 *Statutum requirens solemnitates in contractibus minorum an liget Clericos active, & passive.*
70 *Fructus an veniant in restitutione in integrum, & a quo die.*

A N N O T A T I O.

1 STatutum praedictum de contractibus sine certa solemnitate
non valituris uti conditum ad tollendas fraudes dicitur favorabile, & ideo late interpretandum, ut tradunt Fenzon. *ad stat. Urb. c.* 151. *n.* 2. *& seqq* & Theod. Rub. *in sing. Rot. Rom. tom. 2. Circa stat. Decerp. ad d. c.* 152. *n.* 1. *& seqq.* Rota apud Caputaq. *dec.* 215. *p.* 3. & dixi supra *ad rubr.* 45. *post princ.*
2 Quod forma hujus statuti requirentis in contractibus minorum interventum proximiorum, si minor non habeat Curatorem, vel si illum habeat, auctoritatem Curatoris, vel Decretum Judicis ad unguem sit servanda, itaut illis non servatis actus corruat, tradunt Fenzon. *ad stat. Urb. d. c.* 151. *n.* 13. Theod. Rub. *ad d. c.* 152. *stat. Urb. nu.* 5. ubi quamplures refert Rotae decisiones, eadem Rota *dec.* 504. *nu.* 1. *& seqq. p. 5. rec. in Romana success. de Comitibus* 23. *Junii* 1642. coram Rever. Dunozetto Decano, *§. defectus autem, &c.* & nequ
3 firmetur juramento, cum statutum illud annullet praesumendo illud dolo, & fraude extortum, quod statutum facere potest, Gratian. *c.* 27. *n.* 27. *p.* 1. Andreol. *contr.* 134. *n.* 61. Rota *dec.* 212. *n.* 16. *& dec.* 293. *n.* 8. *p.* 4. *rec. tom.* 2. & apud Posthi. *de manut. dec.* 63. *n.* 6. & apud Salgad. *in labyr. cred. dec.* 63. *nu.* 7. Maxime cum statutum tollat fidem instrumen-
4 tu, quo casu ex eo non probatur juramentum, ut not. Grat. *discept. for. c.* 27. *n.* 29. *p.* 1. Rot. *dec.* 9. *n.* 4. *p.* 3. *divers. & dec.* 153. *n.* 3. *p.* 1. *rec. & dec.* 504. *n.* 7. *p.* 5. *rec. to.* 2.
5 Quod quidem statutum loquens de contractu habet locum etiam in transactione, in qua dictae solemnitates sunt servandae, Rota apud Puc. *dec.* 162. *n.* 12. *lib.* 1. & apud Caputaq. *dec.* 195. *p.* 3. & alias decisiones refert Theod. Rub. *ad dict. c.* 152. *stat. Urb. n.* 9. Ac etiam in permutatione, Theod. Rub.
6 *ibid. n.* 10. Rota Romana *de S. Cruce* 29. *Januarii, &* 30. *Martii* 1607. coram Card. Sacrato. Et cum sit favorabile, ut di-
7 xi supra habet locum etiam in quasi contractu, ut tradunt
Boccace. *ad Constit. March. glos.* 8. *nu.* 6. *& seqq.* & Carpan. *ad stat. Mediol. c.* 328. *n.* 141. *lib.* 1. licet contrarium supponendo hoc statutum odiosum tueatur Fenzon. *ad stat. Urb. c.* 152. *n.* 24.
& seqq. Et habet locum in minore forense contrahente in lo- 8
co statuti, qui eodem statuto ligatur, ut not. Fenzon. *ad stat. Urb. c.* 151. *n.* 8. *& seqq.* Theod. Rub. *in d. c.* 151. *nu.* 28. D. Deluca *in Theatr. verit. & just. tom. 7. in tit. de alien. & contr. prohib. disc.* 37. *n.* 12. Rota apud Bich. *dec.* 200. *n.* 21. *p.* 1. Et
habet locum in divisione, Theod. Rub. *in dict. c.* 151. *n.* 41. 9
Rota apud Gregor. XV. *dec.* 473. *nu.* 5. Et habet locum dictum statutum etiam in minore jurante se majorem, qui ob
solemnitates statuti non servatas potest dare de nullitate con- 10
tractus, Theod. Rub. *ad dict. c.* 151. *n.* 23. Rota in Roman. *donat. de Cuppis* 5. *Junii* 1602. coram Cardin. Pamphil. Itaut
quando non fuerunt servatae solemnitates non possit dari de 11
tacita ratificatione sub praetextu quod factus major tacuerit per quinquennium ob dolum a statuto praesumptum, Theod. Rub. *ad d. c.* 151. *n.* 29. Adden. ad Rot. *dec.* 16. *n.* 26. *&* 27. *p.* 8. *rec.* volentes, id habere locum etiam in dolo praesumpto,
Rota *dec.* 81. *nu.* 23. *p.* 6. *rec.* Et dictum statutum habere lo- 12
cum etiam si contractus celebratus sine dictis solemnitatibus sit minori utilis volunt DD. in terminis de muliere relati *supra rubr.* 45. *n.* 14. videas ibi.
Non tamen habet locum dictum statutum in minore con- 13
trahente sine dictis solemnitatibus extra territorium statuentium, ut not. Fenzon. *ad stat. Urb. d. c.* 151. *num.* 9. Theod. Rub. *ad d. c.* 151. *n.* 47. & D. Deluca *in Theatr. verit. & just. tom. 6. de dote, disc.* 143. *n.* 43. ubi testatur de veriori opinione, nisi actus affectate celebratus sit extra territorium, ut ibi per eum, quicquid sit quando statutum inhabilitaret simpliciter personam, & non secundum quid, ut bene declarat D. Deluca *in dict. disc.* 143. *n.* 43. & late comprobavi Ego *alleg. forens.* 38. *n.* 15. Rota *dec.* 238. *n.* 3. *par.* 6. *rec.* Neque habet locum in minore se obligante pro dote ex causa necessaria, secus si ex voluntaria, P. Bosl. *de dote, c.* 8. *n.* 70. *& seq.* D. Deluca *in d. tit. de dote, disc.* 21. *nu.* 9. *& disc.* 65. *num.* 5.
Ruta *dec.* 262. *n.* 5. *p.* 9. *rec.* & apud Card. Ottob. *dec.* 126. 14
n. 9. & apud Bich. *dec.* 588. *n.* 17. Neque quando minor se
obligat pro modica summa, ut post Roman. Marsil. Jaso. Re- 15
doan. Leon. & alios per eum relatos probat Gratian. *discept. forens. c.* 879. *num.* 10. *p.* 5.
Nullitas autem contractus minoris ex dicto statuto prove- 16
niens non potest allegari nisi ab ipso minore, cum ad ejus favorem contractus possit claudicare, ut not. Fenzon. *ad stat. Urb. c.* 151. *in fin.* ubi dicit illam posse allegari etiam ab ejus haerede, Theod. Rub. *in d. c.* 151. *n.* 37. *&* 72. plene Surd. *dec.* 108. *fere per tot.* Rot. *dec.* 415. *n.* 3. apud Bich. Nisi tamen
actus sit nullus ipso jure vigore statuti, quia tunc dicta nul- 17
litas potest etiam allegari a tertio, ut not. Gratian. *disceptat. forens. cap.* 691. *nu.* 3. *& seqq. p.* 4. Salgad. *in labyr. credit. p.* 2. *c.* 32. *n.* 117. *& seqq.* D. Deluca *in Theatr. verit. & just. to.* 7.
in tit. de alien. & contr. prohib. disc. 37. *n.* 6. Et quando est ex- 18
clusiva ipso jure, juris agentis, Gratian. *d. c.* 692. *n.* 12. Hodiern. ad Surd. *d. dec.* 108. *n.* 2. D. Deluca *in d. disc.* 37. *n.* 7. *& seqq.* & Rota apud Greg. XV. *dec.* 415. *n.* 2. & apud Dunozet. *dec.* 591. *n.* 2. *& seqq.* Et nisi tertius habeat interesse, Scapuc. de Salvian. *lib.* 2. *c.* 16. *n.* 14. Salgad. *d. c.* 22. *n.* 217.
& seqq. & sentit D. Deluca *ubi supra nu.* 8. *&* 9. licet hoc 19
non placeat Adden. ad Gregor. XV. *decis.* 415. *in fin.* & dixi etiam supra *rubr.* 45. *n.* 48. *& seqq.*
Adde quod solemnitates dicti statuti sunt necessariae etiam 20
quando minor compromittit, ut firmat Rota *dec* 646. *nu.* 7. *& seqq. p.* 4. *rec. tom.* 3. & apud Torre *de pact. futur. success. dec.* 154. *n.* 10. quod non habet locum stante statuto arctante ad compromittendum, Simoncell. *de decret. lib.* 2. *tit.* 6. *n.* 84. ubi de magia communi Andreol. *controv.* 133. *in fin.* Cyriac. *controv.* 380. *num.* 28. maxime constito illud factum fuisse vigore statuti, Rota *ubi supra in fin.*
Supradictum statutum requirens in contractu minoris con- 21
sensum proximiorum non habet locum si proximiores haberi non possunt, Roman. *cons.* 36. *n.* 2. Fenzon. *ad stat. Urb. d. c.* 151. *n.* 19. Card. Tusch. *pract. concl. litt. H. concl.* 19. *n.* 47. *& litt. S. concl.* 495. *n.* 14 qui tamen dicunt, tutius esse ad habere Judicis decretum, ut ibi per eos.
Volens vero reprobare contractum ex eo, quod proximio- 22
res non fuerunt adhibiti in Instrumento tenetur probare, proximiores fuisse illa die in loco, & potuisse commode consentire, & alia, de quibus per Pir. Maur. *de fidejuss. p.* 2. *sect.* 8. *c.* 56. *n.* 12. *& seq.* & Rotam apud Greg. XV. *dec.* 406. *n.* 6. & per Adden. *ibid. n.* 19. *& dec.* 459. & ibi Adden. *& dec.* 227. *in fin. p.* 5. *rec.* & apud Cutell. *de donat. dec.* 1. *n.* 9. & dixi supra *rubr.* 35. *n.* .·. Qui autem intervenerunt in contra-
ctu praesumuntur esse proximiores, ut tradunt Pir. Maur. *de* 23
fidejuss. d. c. 56. *n.* 13. & Altograd. *cons.* 28. *nu.* 51. *lib.* 2. &
dixi pariter supra *d. rubr.* 45. Et debent esse majores 25. an- 24
norum, non autem minores, Odd. *de restit. in integr p.* 1. *q.* 2. *art.* 3. *n.* 33. Tiraquel. *de leg. connub. glos.* 8. *nu.* 43. *& seqq.*
Rota *dec.* 81. *n.* 9. *p.* 6. *rec.* Nisi tamen minor haberet discre- 25
tionem, & ingenium, Rota per Canc. *de cons. dec.* 253. *n.* 19.
maxime in subsidium, Costa *in remed. subsid. imperf. col. pen.* Quid 26
si isti proximiores recusent consentire, vide Menoch. *de arbitr. casu* 211. *num.* 6.
Hoc statutum concedens minorem posse obligari cum sole- 27
mnitatibus enunciatis quod non tollat alia requisita de jure

com-

communi voluerunt Adden. ad Gregor. XV. dec. 260. n. 19.
& Rota per Zach. de oblig. Camer. dec. 134. num. 6. & apud
Gregor. XV. dec. 406. num. 4. & apud Torre de pact. futur.
success. dec. 30. n. 6.
28 Annus autem 25. in minore debet esse completus in termi-
nis hujus statuti, in quo agitur de favore minoris, & favor
non est ei annum inceptum haberi pro completo, ut tradunt
Odd. de restit. in integr. p. 1. q. 2. art. 8. n. 52. & Antonel.
de temp. legal. lib. 4. c. 1. nu. 2. & 7. addo Gratian. discept.
forens. cap. 946. n. 31. p. 5. contra Grattan. cons. 47. n. 9. &
seqq. lib. 1.
29 Neque dictum statutum habet locum in contractibus neces-
sariis, sed solum in voluntariis, ut not. Fenzon. ad stat. Urb.
d. c. 251. n. 21. Posthi. de subhastat. inspec. 21. n. 6. & inspec.
24. n. 38. Altograd. cons. 21. num. 30. lib. 2. Torre de pact.
futur. success. lib. 1. c. 25. n. 10. & Rota dec. 512. n. 3. p. 2.
rec. & dec. 262. n. 5. par. 9. rec. tom. 1. & apud Merlin. de
pignor. dec. 53. n. 6. Neque quando minor contrahit cum alio
30 minore, quia privilegia conquassantur, Lyderch. cons. 66. n. 1.
& seqq. Adden. ad Gregor. XV. dec. 164. n. 12. Rota decis.
557. nu. 1. & dec. 558. nu. 1. p. 1. divers. Licet contrarium
31 quando statutum generaliter loquitur teneant Fenzon. ad stat.
Urb. d. c. 252. num. 54. Rota apud Cardin. Ottob. dec. 215.
n. 4. & seqq. Maxime quando unus agit de damno, & alius
32 de lucro Adden. ad Gregor. XV. ubi supra, Rota apud Gre-
gor. XV. d. dec. 164. n. 6. & apud Cardin. Ottob. d. decis.
215. nu. 10. & seqq. & not. etiam Fenzon. in dict. cap. 152.
n. 54. Neque habet locum dictum statutum in alienatione bo-
norum minoris in piam causam, ut post Bald. Jas. Calca. Anan.
Bertach. Ceph. & Tiraq. per eum relatos firmat Rota decis.
461. n. 11. p. 1. rec. Neque quando contrahit cum Ecclesia,
Caball. cons. 170. n. 51. lib. 1. Cæph. cons. 109. n. 108. lib. 1.
plene Rota dec. 190. nu. 27. & seqq. p. 6. rec. Licet in dicto
casu esse attendendum quis agat de damno, seu de lucro in-
ter privilegiatos, firmet Rota d. dec. 190. n. 29. & seqq.
33 Statutum autem supradictum non habet locum in contractu
minori lucroso, & utili, Rota dec. 177. n. 3. p. 1. & decis.
545. n. 4. d. p. 1. & dec. 678. nu. 6. d. p. 1. rec. Dicta ta-
men utilitas debet esse evidens, seu evidentissima, Rota d.
34 dec. 504. n. 16. p. 5. rec. & in Anconit. nullit. concordia 16.
Aprilis 1646. coram R. P. D. Arguell. §. alias neque. Licet
utilitatem minoris sine solemnitatibus statuti non validare il-
35 lius contractum voluerint Giovagnol. con. 27. nu. 12. libr. 1.
Gabr. cons. 20. nu. 67. libr. 2. Gratian. discept. foren. cap. 17.
num. 1. par. 1. & Paschal. de patr. potestat. par. 1. c. 6. n. 21.
& sequent.
35 Proximiores vero consanguinei non possunt consentire in con-
tractu minoris si habeant in eo interesse, quando vocantur ad
auctorizandum actum, secus si ratione præjudicii, Adden. ad
Rotam apud Gregor. XV. dec. 473. nu. 23. Rota decis. 380.
sub n. 3. p. 1. rec. & d. dec. 473. apud Gregor. XV. n. 10.
Vel si habeant in dicto contractu commodum, ut post Bald.
Jason. Paris. Tiraq. & Clement. per eam relatos dicit Rota
37 dec. 153. n. 7. p. 1. rec. Quod quidem interesse proximorum
debet esse certum, & considerabile, principale, non autem
secundarium, ut declarant Adden. ad Gregor. XV. d. dec. 473.
nu. 22. & Rota apud Cardin. Seraphin. dec. 1003. nu. 7. &
dec. 710. n. 2. p. 1. rec.
38 Dum vero statutum requirit consensum, & præsentiam duo-
rum consanguineorum, unius consanguinei tantum præsentia
non sufficit Rota apud Gregor. XV. dec. 473. n. 10. proba-
to tamen quod alii adessent consanguinei, ut dicit Rota ibid.
39 Licet ex pluribus tutoribus, & curatoribus datis unius con-
sensus, vel auctoritas sufficiat, ut tradunt Grat. discept. foren.
c. 86. sub n. 20. p. 1. & Rota dec. 211. nu. 2. par. 2. rec. &
in Romana fideicom. de Coretar. 16. Martii 1648. coram Cardin.
Corrado, §. quia solemnitates, &c.
40 Advertendum est etiam, quod consensus ante statutum re-
quisitus non potest præstari per epistolam, vel per procurato-
rem, Tiraq. de legib. connub. glos. 6. n. 21. & seqq. Costa de
scient. & ignoran. contur. 2. disc. 78. in fin. Caroc. de locat. &
conduct. p. 2. in tit. de mandual. ad Vella. nu. 10. Carpan. ad
stat. Mediol. c. 328. nu. 245. & seqq. lib. 1. qui cum Tiraq.
ubi supra distinguit quinque casus, ut ibi per eos.
41 Solemnitates vero dicti statuti non requiruntur quando mi-
nor se obligat non ex propria obligatione, sed uti hæres pa-
tris, leg. 1. in fin. C. quand. decr. opus non est, l. fin. C. de reb.
cor. Rota apud Put. dec. 105. nu. 2. p. 1. & dec. 853. nu. 2.
p. 3. & dec. 776. nu. 3. p. 2. rec. Puta persolvenda dote ex
obligatione defuncti, vel vigore statuti, ut late comprobant
42 Picus ad stat. Urb. lib. 1. d. c. 151. glos. 7. n. 257. & Adden.
ad Rot. dec. 460. nu. 56. seqq. & nu. 217. & seqq. p. 3. rec.
tom. 2. Rota dec. 145. n. 3. p. 6. rec. & in Ravenn. dotis 11.
Aprilis 1644. coram Card. Corrado. Nisi dotatio esset excessi-
va, quia tunc uti læsus restitueretur in integrum, ut late
43 comprobant Adden. ad Rot. dict. dec. 460. num. 259. & seqq.
Prout potest minor se obligare ad restitutionem dotis absque
alia solemnitate Gabr. cons. 29. nu. 38. libr. 2. Rota dec. 511.
n. 4. p. 2. rec. & dec. 261. n. 5. p. 9. rec. tom. 1.
44 Statutum vero supradictum, quod minor non possit contra-
here sine solemnitatibus in eo præscriptis non habet locum in
contractu pacis, ut not. Farinac. de accus. q. 15. n. 15. & seqq.
Guazzio. de pace, p. 1. q. 2. 14. num. 16. & seqq. qui loquuntur
maxime stante juramento, dummodo statutum non præsumat
Cancel. ad Statut. Engubin.

illud dolo extortum, ut facit statutum nostrum, & dixi Ego
in Resolut. crimin. in verbo Pax, resol. 22. n. 4.
Habet tamen locum in donatione causa mortis facta per mi-
norem, cum illa æquiparetur contractui, ut docent Crass. de 45
success. §. donatio causa mortis, q. 2. n. 8. ubi testatur de com-
muni opinione, Carpan. ad stat. Mediol. c. 329. n. 5. & Gra-
tian. discept. forens. c. 975. n. 20. part. 5. ubi testatur de verio-
ri opinione.
Minor vigore dicti statuti non potest adire hæreditatem si- 46
ne solemnitatibus in eo præscriptis, D. Deluca in Theatr. ve-
rit. & just. tom. 9. in tit. de hæred. & hæredit. disc. 14. n. 3. &
disc. 15. num. 2. Rota apud Rojas dec. 285. n. 1. & dec. 129.
n. 4. apud Card. Celsum. Nisi tamen hæreditas esset opulen-
ta, quia tunc non requiruntur solemnitates, Rota apud Mer- 47
lin. de pignor. dec. 4. nu. 25. ubi dicit, hæreditatem præsumi
opulentam, ut ibi per eam.
Adde, quod solemnitates hujus statuti non requiruntur 48
renuntiatione facta per Monialem minorem in ingressu Reli-
gionis, Adden. ad Rot. decis. 586. in fin. part. 5. recent. Ca-
ren. resol. 166. numer. 10. plene Rota apud Cardin. Ottobon.
decis. 10. numer. 47. & 48. & dixi Ego late allegat. forens. 50.
numer. 50. & sequent. ubi alias retuli Rotæ Romanæ de-
cisiones.
Utrum vero procurator minoris teneatur contrahere cum 49
solemnitatibus statuti dixi supra quoad procuratorem mulieris.
rubr. 45. n. 7. & seqq. videas ibi.

ADDITIO.

ADverte, quod licet statutum supradictum, prohibens 50
minorem se obligare sine solemnitatibus, non habeat lo-
cum regulariter in obligatione necessaria, ut declarant Fen-
zon. Posthi. Altograd. Torre, & Rota adducti in annotat. ad
dict. statutum, num. 29. videnda singularis decisio. 136. part. 18.
tom. 1. recent. dicta tamen limitatio videtur habere locum in 51
terminis hujus statuti nostri, attentis verbis universalibus quo-
quomodo, quæ sunt ita generalia, ut comprehendant etiam
obligationem necessariam, ut post Glos. Rain. Rolan. & Car-
dinal. Tusch. per eum relatos firmat Barbos. de diction. d. 334.
nu. 14. cum quibus pertransit Angel. Gabr. de diction. d. 221.
n. 1. cum dicta verba importent omnem modum, qui excogi-
tari possit, ut tradunt DD. prædicti, & ultra eos Rota dec.
351. num. 10. p. 12. recent.
In hac nostra Provincia per nostrum jus municipale, & sta- 52
tutarium extat provisum per Constit. 1. & 2. tit. de minore de
25. anys circa contractus, seu obligationes factas, & fiendas
per minores 25. annorum, habentes patrem, sive sint sub pa-
tris potestate, sive emancipati, aliter quam per matrimonium
(per quod contractum cum patris consensu in hac nostra Pro- 53
vincia filios liberatur a patris potestate, Cancer. var. 1. c. 8.
num. 89. & cap. 10. num. 2. Fontanell. de pact. claus. 4. gl. 2.
numer. 38. & latissime Giurba, Cutel. & alii citati per Ba-
ron. in addit. ad tractat. de corpore tit. de manibus numer. 139.
& sequent. Bossi. de patr. potestat. cap. 1. numer. 25. & cap. 2.
num. 21. & alii per me adducti Rub. sequenti, num. 39. alii-
que quos novissime citant Pegas ad ordination. Regn. Portugal.
tom. 7. ad libr. 1. tit. 87. §. 6. numer. 98. & sequent. Jos. Al- 54
tograd. tom. 2. controvers. 78. num. 22. taliter quod matrimo-
nio dissoluto per mortem uxoris in patris potestate non rein-
cidit, Fontanell. dict. claus. 4. gloss. 28. numer. 28. Ferrer. in
const. los impubere glos. 1. num. 147. Bossi de patr. potest. c. 1. §. 3.
n. 25. novissime Pegas ad ordinatio. Reg. Portugal. tom. 7. tit. 87.
glos. 8. ad §. 6. n. 99. ubi innumeros citat) quod cum patris
consensu contrahant, quas constitutiones explanavit, deditque
ipsis intellectum noster Doctissimus Cancer. var. 1. cap. 8. per
tot. & ideo ad ipsum recurre, ne scripta tam celebris viri
transcribere tenear.
Unde cum per nostrum jus municipale circa minores 25. 55
annorum, non habentes patrem, non sit præventum, rema-
neat circa ipsorum contractus observandum jus commune, se-
cundum quod varia occurrerent annotari, nisi tam extense a
Baron. Gross. & aliis per integros tractatus fuisset materia ista
ventilata, & tractata, signanter a citatis per Cancer. var. 2.
c. 1. n. 265. Aylon. ad Gomez libr. 2. c. 1. nu. 8. & c. 14.
nu. 2. Merlin. ad Castill. c. 63. per tot. Urceol. de transactio.
q. 22. Fontanell. de pact. claus. 4. glos. 7. p. 3. nu. 47. & per
alios passim, ad quos pro casus occurrentia recurre, cum ali-
qua tantum annotare sufficiat.
Itaque adest communis assertio inter DD. quod contractus 56
minorum initi absque solemnitatibus, etiam statutariis, pos-
sunt claudicare, & quod habent implicitum statutum validi-
tatis, & invaliditatis respectu minorum, taliter quod illis tan-
tum volentibus contractus infringantur, secus autem nolenti-
bus. Rota recent. decis. 531. numer. 3. & 4. part. 14. & in
una Bononien. fideicommissi de Pepulis quæ est 169. part. 15. rec.
numer. 3. & in eadem coram Celatajum quæ est 128. par. 16.
rec. nu. 18. & seqq. quas refert Eminen. Deluca de fideicom-
miss. disc. 179. num. 18. Rodoer. ad Marin. observ. ad cap. 6.
n. 45. Jos. Altograd. controv. 10. num. 15. & 20. Saminiat.
consil. 7. numer. 40. & seqq. post 2. tom. controv. d. Altograd.
Bonden. collect. legal. 36. n. 10. ubi Cancer. Fontanell. & alios
citat Carol. Ant. Deluca ad decis. Vincen. de Franch. num. 1.
Manfrella ad Capyc. Latr. obser. 29. n. 6. Sperel. dec. 155. n. 10.
vers. Et etiam famosus, novissime Pegas ad ordinat. Regn. Portug.

tom. 7. tit. 87. glos. 30. ad §. 28. n. 16. Ciroch. discept. foren. 71. n. 46. Merlin. obser. 9. n. 16. & seqq. & obser. 130. n. 3. Marot. discept. forens. c. 26. a n. 58 dicunturque valuisse quotiescunque
57 secluso contrarium non declaraverint; adeo ut clausula approbatione contractus, sola taciturnitas minoris non tollit quin ad eorum hæredes transmittatur jus dicendi de nullitate, quando nullitas obligationis a statuto inducitur projure, citatis Cancer. Fontanell, Tuodut. & aliis Rota recen. decis. 70. num. 3. & 4. p. 19. pariterque quod possint cogi per alteram partem, quod declarent, an velint stare contractui, an vero ipsum retractare
58 malint Bonden. d. collect. 36. n. 20. ubi Cancer. & alios citant Gapyc. Latr. Merlin. & alii citati per d. Altogr. d. contro. 10. n. 59. Capon. discept. forens. tom. 5. c. 394. n. 23.

59 Hæc tamen DD. assertio non procedit in terminis nostri statuti continentis clausulas irritantes, resistentesque contractui, obligationi, actioni, & executioni, & ita cum ipsum non sit inductum ad favorem solum minorum, sed æque principaliter propter publicam utilitatem, ad evitandas fraudes, & captiosas circumventionum deceptiones, quæ contra minores, & eorum bona perversati homines machinari solent, & non adsit statutum ullum implicitum validitatis, non possunt claudicare favore minorum contractus initi absque his statutariis solemnitatibus, ut latissime ad partes disputato articulo, tradit d. Joseph. Altograd. d. contr. 10. per tot. sua dicta doctrinis nostri Fontanell. & aliorum Modernorum fulciendo, & cum ipso Altograd. hæc tenet Emin. Deluca de fideicom. disc. 179. nu. 18 & seqq. ubi modernas dec. Roc. Rom. & alios DD. citat, vidend. Pilaja ad Franch. de protestatio. addit. ad consid. 63. n. 1. & seqq.

60 Unde fit, quod etiamsi minor vellet cum omnibus statutariis solemnitatibus suum contractum ratificare, talis ratificatio solum illum convalidaret ex nunc in vim novi contractus, non autem ex tunc, & per consequens non posset fieri, invito altera contrahente, sed novus ejus consensus necessarius esset Altograd. d. controv. 10. nu. 47. ubi plures citat Pasqualig. ad Lauret. de Franch. contr. inter Episcop. & Regular. p. 1. nu. 171. Eminen. Deluca de dota disc. 24. n. 9. & 19. Quesada; & Pilo contr. 45. n. 12. & seqq. Merlin. contr. 11. n. 7. & seqq. tom. 1. Pilaja. ubi supr. n. 4. & seqq. ubi plura de hac ratificatione Capon. discept. 86. n. 13. Mucci. qu. foren. 9. 1. nu. 10. Hodiern. ad Surd. dec. 70. n. 1. & seqq. Giurb. obser. 85. n. 11. Actolin. resol. 110. n. 49. & seqq.

61 Lapso autem quinquennio post completam minorem ætatem, minore tacente, & non conquerente est pariter assertio dicens contractum licet nullum, venire ratificatum, & amplius de nullitate illius non posse dici Barbos. Roc & alii citati per Altimar. ad lib. 2. consil. Rovit. obser. 13. nu. 38. Urceol. consult. forens. c. 44. nu. 11. novissime Pegas ad ordinatio. Regn. Portugal.
62 tom. 7. tit. 87. glos. 30. nu. 15. & seqq. ubi per tot. glos. & præcedent. Molta de alienatione bonorum minoris, & de contractibus eorum; tamen hæc assertio plures patitur limitationes, nempe ut procedat solum, ubi contractus est nullus ex defectu decreti, secus si deficiant etiam aliæ solemnitates a statuto requisitæ; pariter non procedit quando adest dolus per statutum præsumptus, & quando non probatur minorem postquam excessit minorem ætatem habuisse scientiam certam, & præcisam nullitatis, & doli, non solum facti, sed juris, etiam contractus ab ipsomet minore gesti, Urceol. consult. foren. c. 44. n. 23. & seqq. & cap. 63. num. 31. & seqq. Modern. Castald. consult. forens. cap. 19. num. 10. & 11. ubi Urceol. & alios Modernus citat pariterque Modernos decis. Rot. Rom. & consult. 84. numer. 9. Olea, & alii quos citat Modernus, ac Doctissimus Altimar. de nullit. p. 1. rubr. 14. & alit. n. ... Rodoer. consil. 46. n. 17. cum seqq. Merlin. observ. 86. nu. 4. & observ. 89. nu. 36 & observ. 31. nu. 19. & observ. 57. num. 18. & seqq. Actolin. resol. foren. 38. n. 20. qui hoc declarant, & resol. 66. a n. 11. & 110. n. 46. Bonden. Collect. legal. 29. nu. 38. & 39. Cancer. var. 1. c. 6. n. 101. & var. 3. c. 11. nu. 17. & 18. Ciarlin. contr. forens. cap. 133. num. 47. & seqq. Gratian. discept. foren. c. 513. n. 11. & ita fuit declaratum per Magnificum Josephum Aleny, R. S. die 6. Martii 1673. Not. Corces, & Mercer, in causa Joannis Vendrell, Agricolæ Sabadelli, contra Paulum Rojas Medicinæ Doctorem, & Paulam Rojas viduam; ad quod conducunt Fontanel. de pact. claus. 7. glos. 3. p. 13. n. 48. & 49. Ciroch discept. 53. n. 69. & seqq. & discept. 73. num. 44. & seqq. & ita recenter Rota in una Anconitana Immissionis, 4. Junii 1673. quæ est, 306. p. 18. recent. tom. 5. nu. 19. reperita post Galles. de restit. in integr. Eminen. Deluca, de dote disc. 11. num. 7. Giurb. Merlin. & alii citati a nostro Conciol. allegatio. 6. n. 20.

Decretum autem adhibitum in contractibus minorum juxta 63
formam nostri statuti non potest supplere alios defectus; nam impositum ad unum effectum, & unum actum, non extenditur ad alium, Grat. Menoch. & alii citati a Modern. Sabell. in summa divers. tract. litt. D. §. 8. n. 14. quapropter solemnitates 64
requisitæ, una non suppletur per aliam, sed omnes effective interponi debent Modern. Castald. consult. foren. c. 3. n. 2. & 65
illæ necesse est, quoad specificum, & certum actum, & determinatam causam præstentur, & interponantur, taliter quod Judex, & proximiores debent in specie intelligere actum, cui consentiunt, & illi auctoritatem interponunt Bonden. Baron. Groll. & alii citati, a dicto Modern. Castald. dict. consult. 3. n. 3. Videndus ad omnia ista Modern. Joan. Torre, de pact. futur. success. lib. 2. c. 32. n. 1. & seqq. fere per tot.

Hoc nostrum statutum, licet in contractibus minorum cau- 66
sam non desideret; tamen cum jure communi eam requirente se conformet, ex quo licet de ea mentionem non faciat; tamen eam non tollit, & ita cum de jure communi exigatur, censetur etiam ab ipso statuto exacta, ut in puncto statuti tenens Groll. & alii citati per d. Modern. Castald. d. consult. 59. n. 4. Torre, d. cap. 32. n. 255. & seqq. Et ita causa non suppletur 67
per omnes alias solemnitates, imo ea non existente, & vera, contractus corruunt, Castald. dict. consult. 59. a num. 2. Urceol. d. consult. 63. a n. 11.

Quod contractus minorum facti absque his statutariis solem- 68
nitatibus non firmentur juramento, ut tradit hic noster Conciolus, n. 3. tradunt Urceol. d. consult. foren. 44. n. 4. & seqq. & de transact. q. 12. n. 6. & seqq. & in terminis istius statuti Eugubini, Ruta, Recen. dec. 3. n. 7. p. 19. Castald. d. consult. 59. n. 5. videndi Torre, ubi supra d. c. 32. per tot. ubi latissime Altimar. ad cons. 68. libr. 2. Rovit. nu. 16. & seqq. Carol. Anton. Deluca, observ. ad dec. 71. Vincen. de Franch. n. 1.

An Clerici ligentur active, & passive hoc statuto, tradit 69
latissime suo doctissimo more d. Urceol. dict. consult. forens. 44. n. 28. cum seqq. ubi plures Modernos citat, videndus Modern. Castald. consult. forens. consult. 1. num. 3. ubi decis. Rotæ Rom. modern. citat.

Hic explananda veniebat materia restitutionis in integrum 70
minoribus competentibus; tamen ex quo tam ample a Doctoribus per integros tractatus est explanata, eam tractare prætermitto, dicam solum, quod quando hoc beneficium ex justitia impartitur, veniunt fructus percepti, & percipiendi, una cum bonis, Fontanell. de pact. claus. 4. gloss. 12. numer. 92. & claus. 7. glos. 3. par. 1. numer. 13. Peregrin. & alii, quos citat Altimar. ad lib. 1. consil. Rovit. observ. ad cons. 3. num. 5. non autem quando impartitur ex gratia, Modern. Anton. Portug. de donatio. Reg. par. 1. c. 29. num. 6. & seqq. Altimar. ubi supra n. 22. ubi late de his, per tot. obser. ad d. cons. 3. Rovit. Cyriac. Noguerol. & alii, quos citat Facin. ad Covarruv. lib. 1. c. 3. num. 97. & ita Regius Senatus referente Magnifico Joanne de Colomer Regio Consiliario die 14. Decembris 1677. Actuario Fumada, in causa Operariorum, & Communitatis Presbyterorum Ecclesiæ Parochialis Sanctæ Colombæ de Santelles Vicen. Diœces. & Administratores piæ causæ fundatæ per Antonium Rovira, contra Ceciliam Simò viduam, & Jacobum Ros Notarium Causidicum cives Barcinonæ, & etiam referente Nobili Christophoro de Potao die 4. Maii 1682. Not. Ferrer, in causa Rectoris, & Operariorum Ecclesiæ Sancti Cypriani de Lledò Gerund. Diœces. contra conjuges Bernardum, & Mariam Coderch, in quibus fuit dictum in restitutione concessa Ecclesiæ jure speciali, & extraordinario, solum venire pensiones cessæ a die petitæ restitutionis a cetero decurrendæ; non vero decursæ ante petitam restitutionem, sive pensiones spectent Beneficiatis, sive Ecclesiæ, ad quod videndi sunt Xammar def. 103. & Doctissimus Emanuel. Alvarez, Pegas, ad libr. 1. ordination. Regn. Portugal. tom. 5. ad proæm. gloss. 55. ubi de his restitutionibus gratiæ, ac justitiæ late tractat, & differentias inter unam, ac alteram cum solita sua doctrina adducit, ipsius sane opera assidue præ manibus habe, & a non pauco labore liberaris, ac roga Altissimum, ut eum servet incolumem, ut possit ipsum opus perficere ad totale regimen Reipublicæ, & justitiæ ministrationem.

DE CONTRACTIBUS FILIORUMFAMILIAS. *Rubrica LVII.*

Pari ratione Filiusfamilias Minor XXV. Annis existens in Potestate Patris, vel Avi non possit se obligare: vel aliquem contractum facere sine præsentia, & consensu sui Patris, vel Avi, & si pro aliquo ipsorum obligari contigerit, sine præsentia, & consensu unius saltem Consanguinei, proximioris, qui proprio Juramento affirmet, Minorem in bonis Parentum cautum esse. Idque procedat etiam, si cum alio Filiofamilias contrahat, & liquido constet, bona, & pecunias, pro quibus se obligavit ad eum cum effectu pervenisse, sed obligationes quæcumque ab eo, vel ejus Fidejussore etiam principaliter obligato factæ, nullius sint roboris, vel momenti, etiam quod obligatione Camerali, & Juramento (quod dolo, & fraude extortum censeatur) fuerint roboratæ: Nisi tamen sui Juris effectus dictam obligationem confirmaverit, & emologaverit.

Excipimus autem, si Filiusfamilias Major esset, vel de consensu, aut mandato Patris, vel Avi, in cujus potestate sit, contraxerit, vel si acceptam pecuniam in rem Patris, vel Avi, sive in id, quod oneribus Patris, vel Avi incumbit, verterit, aut si Mercator negociis præpositus, sive Institor sit, aut si seorsum a Patre habitet, & publice pro Patrefamilias habeatur.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum conditum ad tollendas fraudes dicitur favorabile.*
Quid quid sit quando prohibet aliquem se simpliciter obligare, num. 2.
3 *Statutum, quod filius non possit se obligare sine consensu patris, non comprehendit filiam.*
4 *Patris consensus in contractu filii requiritur ratione præjudicii, & num. 37.*
Non tamen in Cathalonia, sed ad integrandam personam filii ad contrahendum, n. 34.
5 *Proximior, qui debet consentire in contractu, debet esse major 25. anno.*
6 *Pater fidejubens in contractu filii dicitur consentire.*
Fallit, si statutum requirat consensum expressum, n. 7.
Et quando consensus requiratur pro forma, n. 8.
9 *Filiusfamilias potest obligari sine consensu patris pro exoneratione conscientiæ.*
Requiritur autem consensus patris, etiam si se obliget alteri filiofam. num. 10.
11 *Pater potest consensum præstare ad proprium commodum.*
Intellige inspecto jure communi, n. 37.
Non autem in Cathalonia inspecto jure statutario, n. 35.
Bene tamen in contractibus filiorumfam. majores 25. anno, num. 38.
Et fallit, si statutum requirat patris auctoritatem, ut in Cathalonia, num. 12. & dict. 35.
13 *Statutum requirens consensum patris in contractu filii non procedit in bis, in quibus pater non habet usumfructum.*
Bene tamen in quibus pater habet usumfructum, licet filius circa proprietatem contrahat, n. 36.
Neque comprehendit obligationem de jure permissam pro patre, num. 14.
15 *Statutum annullans juramentum procedit in juramento de solvendo.*
16 *Statutum requirens consensum patris, non habet locum in contractu jurato.*
Fallit, si præsumat juramentum dolo extortum, n. 17.
18 *Filiusfam. an possit contrahere cum patre, matre, & filiis.*
19 *Statutum requirens consensum patris non procedit in donatione facta Clerico pro Ordinibus.*
Neque in renunciatione juris de futuro, n. 20.
Fallit, ut num. 21.
22 *Filius dans de nullitate ob deficientiam consensus patris tenetur probare illius vitam.*
23 *Pater si est absens, sufficit interponere in contractu decretum Judicis.*
Et idem est, si pater, & filius non bene conveniunt, numer. 24.
Fallit, si statutum requirat consensum patris, & decretum numer. 25.
26 *Contractus nomen in statuto extenditur ad omnes contractus.*
27 *Contractus filii sine consensu patris est nullus ipso jure vigore statuti.*
Itant neque oriatur obligatio naturalis, n. 28.
29 *Statutum permittens filio contrahere, quando est mercator, intelligitur, si contrahat ratione mercaturæ.*
30 *Filiusfam. habitando seorsum a patre quando dicatur haberi pro patrefamilias.*
31 *Filiifam. in Cathalonia, si non sunt uxorati, non possunt contrahere, etiam circa castrensia absque consensu patris.*
Licet filiusfam. de castrensibus libere possit disponere, numer. 32.
33 *Pater est dominus peculii profectitii filii.*
39 *Filiusfam. uxoratus in Cathalonia libere potest contrahere, etiam circa adventitia, cum per matrimonium liberetur a patris potestate.*
40 *Ususfructus patris in adventitiis filiis competens finitur, matrimonio de illius consensu per filium contracto.*

A N N O T A T I O.

1 STatutum supradictum prohibens filiumfamilias minorem se obligare, nec aliquem contractum facere sine consensu patris, uti conditum ad tollendas fraudes, dicitur favorabile, & est late interpretandum, ut ex Fenzon. Theod. Rub. &
2 Rota probavi, *supra in rubr. præceden. in princ.* Quicquid dicendum sit, quando statutum simpliciter prohiberet, filiumfamilias contrahere, & se obligare, ut facit Statutum Romanum *rubr.* 152. quia illud diceretur odiosum, & correctorium juris communis, cum filiusfam. excepto mutuo, & voto obligetur ex omni contractu *leg. si filiusfamil.* 38. *ff. de actio. & oblig. l. tam ex contractibus, ff. de judic.* Cyriac. *controv.* 387. *num.* 3. & 4. & in his terminis tradit Fenzon. *ad stat. Urb.*
3 *lib.* 1. *c.* 152. *nu* 20 & 21. ubi dicit, non habere locum in filiafamilias, ut ibi per eum, *n.* 6. & *seqq.* cum quo concordat Carpan. *ad stat. Mediol. c.* 416. *in princ. lib.* 1.
4 Qui quidem consensus patris non requiritur ad integrandam personam, sed ratione præjudicii, ut tradit D. Deluca, *in Theatr. verit. & just. tom.* 7. *in tit. de alienat. & contr. probib. disc.* 37. *n.* 27. ubi testatur hanc esse magis communem opinionem, & receptam in Curia, & in Rota, ita ut ille etiam ex intervallo accedere valeat, ut ibi per eum, & Rota apud Dunoz. *dec.* 584. & *dec.* 649. *n.* ∴
Cancel. ad Statut. Eugubin.

Proximior autem, qui debet consentire in contractu filii- 5
familias, dum ille se obligat ad favorem patris, vel avi de-
bet esse major annis 25. & minor non admittitur Odde. *de
restit. in integr. p.* 1. *q.* 2. *art.* 3. *n.* 33. Tiraq. *de legib. connub.
glos.* 6. *n.* 41. & *seqq.* Rota apud Cenc. *de cens. dec.* 72. *n.* 3.
& vide adducta supra *in rubr. præced. n.* ∴.
Dicto tamen statuto requirenti consensum patris in contra- 6
ctu filii dicitur satisfactum, si pro eo pater in dicto contractu
fidejubeat, cum implicita approbatio sufficiat, Mangil. *de evict.
q.* 61. *in princ. & q.* 92. *n.* 4. Pir. Maur. *de fidejus. p.* 2. *sect.*
2. *c.* 4. *n.* 18. D. Deluca, *in Theat. verit. & just. tom.* 7. *in
tit. de alien. & contrar. prohib. discurs.* 37. *nu.* 27. & si in si-
mul se obligent Cyriac. *contr.* 292. *n.* 5. Nisi tamen statutum 7
requirat consensum expressum, Mangil. *d. q.* 92. *n.* 5. Rota
dec. 797. *n.* 12. *par.* 1. *diver.* & apud Gregor. XV. *dec.* 384. 8
n. 7. & ibi Adden. Neque quando consensus requireretur pro
forma, quia debet esse expressus, Mangil. *de evict. d. q.* 92.
n. 9. Adden. ad Gregor. XV. *d. dec.* 384. *n.* 10. late Tiraq.
de legib. connub. glos. 6. *n.* 5. & *seqq.*
Statutum supradictum non habet locum in obligatione filii- 9
familias facta pro exoneratione conscientiæ, Rota *in Roman.
jurium.* 7. *Junii* 1641. coram Cardin. Cerro, *in fin* ubi habetur
idem fuisse firmatum alias per Rotam, licet illud habeat lo-
cum etiam si filius contrahat cum alio filiofamilias, ut habe- 10
tur in hoc statuto, Bero. *cons.* 179. *n.* 1. & *seqq. vol.* 1. Car-
pan. *ad statut. Mediol. cap.* 416. *nu.* 31. Fenzon. *ad stat. Urb.
cap.* 152. *n.* 53. & *seqq.*
Pater vero potest præstare consensum in contractu filii etiam 11
ad proprium commodum, circumscripta contraria dispositione
statuti, Carpan. *ad stat. Mediol. c.* 416. *nu.* 107. *lib.* 1. Merlin.
contr. for. cap. 99. & 100. *cent.* 2. Gait. *de credit. in addit.* 3. *ad
c.* 3. *n.* 5. & *seqq.* Rota, *dec.* 480. *n.* 3. *p.* 1. *rec.* Si tamen sta- 12
tutum requirat consensum, secus si auctoritatem, quia pater
non potest auctorare ad proprium commodum, sed requiritur
decretum, Carpan. Merlin. & Gait. *ubi supra*, & tradit etiam
Rota, *ubi supra*, & *dec.* 218. *n.* 7. *p.* 2. *rec.* & comprobat Cenc.
de censib. q. 15. *num.* 13.
Dictum tamen statutum requirens consensum patris in con- 13
tractu filii non comprehendit contractum filii initum super bo-
nis, in quibus pater non habet usumfructum, ut not. Gar-
giar. Juni. *cons.* 2. *n.* 100. *lib.* 1. D. Deluca, *in Theatr. ve-
ritat. & just. t.* 7. *in tit. de alien & contract. prohib. disc.* 37. *n.* 27.
& *seqq.* & Rota, apud Greg. XV. *dec.* 391. *nu.* 2. & 3. Si
tamen pater, vel avus recusent consentire, quomodo sit agen-
dum, videas per Menoch. *de arbitr. casu* 211. *n.* 6.
Quod vero hoc statutum non comprehendat obligationem 14
filio permissam pro patre tradit Caravit. *in pragmat. de Senat.
Maced.* §. 11. *n.* 11. & 16. quem referendo sequitur Rota,
dec. 580. *n.* 2. *in fin. p.* 1. *rec.*
Statutum prædictum annullans juramentum procedit in ju- 15
ramento de solvendo, de adimplendo, non autem de alio ju-
ramento interposito quoad renunciationem statuti, ac aliorum
privilegiorum, ut Paris. *cons.* 97. *n.* 18. *lib.* 1. Gabr. *cons.* 127.
n. 18. *lib.* 1. Grat. *discept. foren. c.* 576. *n.* 19. *p.* 3. Licet con-
trarium sentiat Rota apud Merlin. *dec.* 155. *n.* 4.
Statutum de quo supra licet non comprehendat contractus 16
filiifamilias juratos, Grat. *discept. foren. c.* 27. *n.* 30. *p.* 1. D
Deluca, *in Theatr. verit. & just. tom.* 7. *in tit. de alien. &
contr. prohib. disc.* 26. *n.* 9. & *disc.* 29. *sub n.* 13. Rota, 165.
n. 2. *p.* 1. *rec.* illus tamen comprehendit, dum præsumit ju- 17
ramentum dolo, & metu extortum, quod statutum facere po-
test, ut ex Audreol. & Rota probavi, *in rubr. præced. num.* 3
Non obstante etiam obligatione Camerali, ut habetur in hoc
statuto, quæ apposita in instrumento evidenter nullo est nul-
la, & non potest exequi, ut not. Galles. *de oblig. camer.* 93.
& ibi Zach. & Fenzon. *ad d. rubr.* 52. *stat. Urb. n.* 85.
Utrum vero filiusfamilias possit contrahere sine dictis so- 18
lemnitatibus cum patre, matre, & filiis, dixi *supra rubr.* 45.
nu. 9. & *seqq.* videas ibi, quibus addo pro parte affirmativa
Cyriac. *controv.* 334. *n.* 24.
Statutum autem supradictum non comprehendit donationem 19
factam Clerico pro ordinibus suscipiendis, in qua non requi-
runtur solemnitates, secundum Tiraq. *in l. si unquam in ver-
bo Donatione largitus*, n. 11. C. *de revoc. donat.* Surd. *dec.* 290.
n. 30. & *dec.* 214. *n.* 15. Grat. *discept. form. c.* 750. *nu.* 29. 20
par. 4. Neque habet locum in renunciatione juris de futuro,
Tiraq *in d. verbo Donatione largitur, num.* 80. & *seqq.* & *de
legib. connub. gloss.* 5. *n.* 31. Quod tamen non habere locum,
quando in statuto est expressa ratio imbecillitatis sexus, & æta- 21
tis in minoribus, cum possit adesse læsio in dicta renunciatio-
ne, late comprobat Rota *dec.* 723. *n.* 12. *p.* 2. *rec.* ubi plu-
res dat concordantes, comprehenderet tamen filium se obli-
gantem pro patre uti correo, quando constat pecunias ad fi-
lium non pervenisse, Rota apud Cenc. *de cens. dec.* 20. *n.* 9.
ex Alex. *cons.* 41. *lib.* 1. qui id non probat.
Addo prædictis, quod filius, qui dat de nullitate contra- 22
ctus celebrati sine consensu patris tenetur probare vitam pa-
tris, & non sufficit, quod quilibet præsumitur vivere usque
ad centum annos, ut late comprobat Pascbal. *de patr. potestat.
par.* 1. *c.* 6. *num.* 12. & *seqq.* & quod paternitas præsumatur
cum nemo nascatur sine patre, ut dicit Fenson. *ad stat. Urb.
in d. cap.* 152. *n.* 91.
Si tamen pater est absens, sufficit interponere in contractu 23
decretum Judicis, ut not. Bald *in l. transactionem*, 35. *sub n.* 5.

 & ibi

33 & ibi Castr. *n.* 5. *C. de transac.* Borgn. *decis.* 31. *n.* 39. *p.* 1.
Carpan. *ad Stat. Mediol. lib.* 1. *c.* 416. *n.* 126. & Rota, *dec.*
25. *n.* 3. *p.* 9. *rec. tom.* 1. Et idem est, si pater, & filius non
34 bene conveniant, quia pariter sufficit decretum Judicis. Ro-
ta ibi, ubi dicit in fine, illud non esse necessarium, super
autem dicta mala convenientia non est standum assertioni fi-
lii, sed illa est probanda, Rota post Pic. *ad Stat. Urb. decis.* 36.
nu. 8. *& seq. & d. dec.* 25. *n.* 4. *& seq.* ubi dat declarationem.
35 Quæ non habent locum, quando statutum requirit consensum
patris, & decretum, quia tunc patrem esse requirendum, &
eo recusante alium Judicem esse adhibendum dixit Rota *dict.*
dec. 25. *n.* 11. *& seqq.* ubi hoc bene declarat, quomodo procedat.
36 Contractus nomen, de quo in hoc statuto generale est ad
omnes obligationes, quæ variis ex causis contrahuntur, ut
comprobat Fenzon, *ad Stat. Urb. d. c.* 152. *n.* 14. *& seqq.* Et
stantibus verbis statuti, sunt nullius roboris, nec momenti,
37 contractus filiifamilias sine dictis solemnitatibus est nullus ip-
so jure, tradunt Titaq. *in l. si unquam in verbo Revertatur*,
n. 97. *& seqq. C. de revoc. donat.* Mand. *ad Reg. Cancell.* 31.
q. 11. *n.* 6. & Fenzon. *ad d. c.* 152. *n.* 79. *& seqq.* ubi dicit
filiumfamilias non posse huic statuto renunciare, ut ibi per
eum. Itaut neque oriatur obligatio naturalis, Fenzon. *d. c.* 152.
38 *n.* 39. ubi quamplures dat concordantes, plene Adden. ad Rot.
dec. 81. *n.* 26. *& seqq. p.* 8. *rec.* ubi quamplures refert Rot.
Rom. decisiones, quas hic transcribere non oportet, &c.
29 Statutum autem supradictum permittens filiumfamilias con-
trahere, quando est mercator, habet locum, quando ipse con-
trahit ratione mercaturæ tantum, Franc. Becci. *cons.* 5. *in fin.*
libr. 1. Genua, *de script. privat. libr.* 4. *in tit. de libr. de mercat.*
n. 38. plene Adden. ad Rot. *dec.* 345. *n.* 141. *p.* 9. *rec. tom.* 2.
30 Filiusfamilias vero quando dicatur seorsum habitare a pa-
tre, & publice haberi pro patrefamilias tradunt Adden. ad
Paitell. *exped.* 76. *nu.* 20. *& seqq.* Adden. ad Burat. *dec.* 584.
n. 19. *& seqq.* bene D. Deluca, *in Theatr. verit. & just. t.* 7.
in tit. de alien. & contrac. prohib. disc. 37. *n.* 11. & Rota apud
Gregor. XV. *decis.* 182. *per tot.* ipsos consulas. Quo vero ad
alia suppleat ex annot. in rub. præcedenti.

ADDITIO.

31 Filii autem familias minores vigintiquinque annorum in hac
nostra Provincia, ut dixi rubrica præcedenti, prohiben-
tur *per Constit.* 1. *&* 2. *tit. de menors de* 25. *anys*, absque pa-
tris consensu obligari, ac contrahere, si uxorati non sint, &
ita indistincte nequeunt obligari, ac contrahere circa bona
castrensia, ac quasi castrensia, profectitia, & adventitia, Fon-
tanell. *de pact. claus.* 4. *gloss.* 7. *p.* 3. *nu.* 41. *& seqq.* licet in
castrensibus contrarium teneat Cancer. *var.* 2. *c.* 1. *n.* 176.
32 Ratio autem est, quia licet filiusfamilias quoad dicta bona
castrensia, & quasi castrensia pro patrefamilias habeatur, & li-
bere de eis possit disponere, Cancer. *d. n.* 176. Manfrell. ad
Capyc. Latro, *obs.* 134. *nu.* 33. novissime Jo. Torre, *de pact.*
futur. successʃ. lib. 3. *c.* 12. *n.* 310. *& seqq.* præcipue *nu.* 331.
Pilaja. *dec. canon. to.* 2. *dec.* 10. *pars.* 4. *n.* 113. Martha Medic.
dec. Senen. in addit. ad exam. 14. *nu.* 1. *&* 2. Et regulariter
33 quoad quæcumque bona præter profectitia (de quibus pater
est dominus, Manfrell. ad Capyc. Latro, *observ.* 54. *nu.* 15.
& obser. 134. *nu.* 24.) possit contrahere, & obligari absque
consensu patris, præterquam in mutuo, & voto, Modern.
Castald. *consult. for. consult.* 1. *n.* 1. latissime Altimar. *ad lib.* 3.
consil. Rovit. *observ.* 17. *per tot.* præcipue *n.* 1. *& seqq.* Fon-
tanell. *d. claus.* 4. *glos.* 7. *part.* 3. *nu.* 48. Altimar. *ad lib.* 2.
consil. Rovit. *observ.* 68. *nu.* 1. Antun. Portugal. *de donation.*
Reg. lib. 1. *prælud.* 2. §. 6. *n.* 57. ubi Salgad. Hermosill. Va-
lent. & alios citat Merlin. *observ. forens.* 43. *n.* 18. Tamen cum
34 nostræ Constitutiones juri communi, sic dictanti, sint contra-
riæ, & ita dictum consensum paternum requirant ad inte-
grandam personam filii, & non ad prævidendum præjudi-
cium patris, fit inde, quod ipse consensus requiratur, tamsi
filius contrahat circa bona adventitia, quam castrensia; ac qua-
si castrensia; ex quo ipsa solemnitas solum inspicitur, non au-
tem persona, seu bona filiorum, prout fortiter, & accertis-
me late disputato negotio tenet noster Fontanell. *dict. claus.* 4.
gloss. 7. *part.* 3. *a dict. num.* 41. & quampluribus citatis Do-
ctissimus Altimar. *d. observ.* 68. *n.* 4. *& seqq.* Modern. Man-
frell. ad Capyc. Latro, *observ.* 134. *num.* 15. *& seqq.* novissi-
me Joan. Torre, *de pact. futur. successʃ. lib.* 3. *c.* 13. *num.* 375.
& seqq. maxime *n.* 379. conducunt tradita per Mucci. *q. for.*
qu. 2. *per tot.*
Unde est, quod pater in contractu cum filio suo acturo, 35
nequit ad sui commodum, seu interesse præbere consensum,
ut innumeris DD. citatis, tradunt Manfrell. *d. observ.* 134.
n. 30. *& seqq.* Altimar. *d. obser. ad d. consil.* 68. Rovit. *lib.* 2.
a d. nu. 4. Cancer. *var.* 2. *d. c.* 1. *nu.* 71. *&* 75. & ita ve-
niunt intelligendi DD. citati per Urceol. *consult. forens. c.* 44.
nu. 13. Rodoer. ad Marin. *c.* 144. *nu.* 5. *& seqq.* conducunt
tradita per Berlich *conclus. legal. p.* 2. *concl.* 17. *num.* 27. *&*
seqq. Actolin. *resol. forens.* 19. *a n.* 6.
Itaque de jure communi non potest filiusfamilias absque 36
consensu patris, circa bona adventitia contrahere, ac ea alie-
nare, hypothecare, aut aliter alicui oneri submittere; ex quo
lex ipsi filio vetat omne commercium, tam super usufructu,
quam proprietate, Portugal. *dict. libr.* 1. *prælud.* 2. §. 6.
n. 38. Manfrell. ad Capyc. Latro, *obser. d.* 54. *n.* 16. *& ob-*
serv. 134. *n.* 23. Ciroch. *discep.* 46. *n.* 1. & latius, *discep.* 47.
n. 5. *& seqq.* tamen in contractibus circa dicta bona non re- 37
quiritur dictus consensus pro integratione personæ filii ad con-
trahendum, sed ad evitandum præjudicium patris, & ob pa-
ternam reverentiam; quapropter potest filius contrahere cum
ipso patre absque ullo consensu, ac decreto, seu imo potest
pater in ipsis contractibus, licet ad sui commodum factis,
consensum præstare, sicuti ipsi patri per filium mortis causa
donare, Joseph Altograd. *controv. forens.* 78. *nu.* 48. *& seqq.*
nihil obstante, quod tradunt Doctores citati per Cancer. *var.*
2. *dict. cap.* 1. *num.* 72. & per Ciroch. *dict. discept.* 47. *nu.* 7.
ac per Giurb. *obser.* 86. *nu.* 8. ex quo solida videntur funda-
menta Altograd.
Citra autem tradita circa Constitutiones nostras requirentes 38
consensum patris ad integrandam personam filii, ut dixi, non
procedunt in filiis majoribus 25 annorum; ex quo cum per *Const.*
ultim. solum provisum fuit circa filios existentes sub patria po-
testate, visum fuit providere ex solo respectu patriæ potesta-
tis, & sic circa effectus ipsius, ac consequenter solum habi-
tum fuit in consideratione præjudicium patris, quo in casu
certum est posse patrem in contractibus inter eum, & filium
consensum præstare, ad tradita per Fontanell. *d. claus.* 4. *gl.* 7.
p. 3. *nu.* 39. & per Merlin. & alios citatos per dictum Al-
timar. *d. obser.* 68. *ad lib.* 2. *consil.* Rovit. *nu.* 8. *& seqq.* &
per alios, quos citat Urceol. *consult. forens. c.* 44. *n.* 16. con-
ducunt tradita per d. Torre, *in d. tract. de pact. futur. success.*
lib. 3. *d. c.* 12. *n.* 374. & melius *a n.* 389.
Unum nota, quod licet ab initio in dictis bonis adventitiis 39
patri quæratur ususfructus, si tamen filius de consensu patris
nubat, libere potest contrahere circa dicta bona, ac usumfru-
ctum eorum absque paterno consensu; quia ex quo per dictum
matrimonium in hac Provincia liberatur a patris potestate, ut
dixi in rubrica præcedenti, *n.* 53. & tradunt citati per Man-
frell. *d. observ.* 134. *nu.* 5. Bonden. *collect. legal.* 50 *num.* 48.
Maur. & Virgil. citati a Marta Medic. *dec. Senen. in addit. ad*
exam. 14. *n.* 12. Torre, *de pact. futur. successʃ. libr.* 3. *cap.* 12.
n. 309. Crespi de Valdaur. *obser.* 108. *n.* 3. Brilla, *ad consue-*
tudin. Neapol. tit. 5. *c. unic. nu.* 37. *& seqq.* Giurb. *de successʃ.*
feud. §. 2. *glos.* 13. *n.* 94. videndus Camerat. *responʃ.* 29. *n.* 4.
& 6. pariterque finitur dictus ususfructus, & applicatur pro- 40
prietati filii, Bonden. *d. collect. legal.* 50. *n.* 49. *& seqq.* Merl.
contr. c. 29. *a nu.* 21. *tom.* 1. fit inde, quod cessante interesse
patris, possit filius libere absque ullo consensu contrahere,
quod absque dubio in hac nostra Provincia procedit, attentis
dictis Constitutionibus; ad quod consule Doctissimum Torre,
in d. tract. de pact. futur. successʃ. d. c. 12. *n.* 321. *cum seqq.* præ-
cipue *a d. nu.* 389. ubi late Pilaja. *in dec. canon. lib.* 2. *dec.* 10.
pars. 4. *n.* 115. Ciroch. *discept.* 46. *fere per tot.*

DE LÆSIONE. *Rubrica LVII.*

IN omnibus contractibus, & negotiis, in quibus aliquis reperiretur læsus ultra tertiam partem ejus, quod agitur, sive legitime agendum esset; procedi possit ad rescissionem, & deinde liberum sit Emptori rem ipsam restituere pretio recepto, vel pretium supplere, præterquam in Subhastationibus faciendis, & cæteris casibus, in quibus expresse per præsentia Statuta læsus ultra dimidiam tantum restituendus esset, & Juramentum similiter censeatur dolose extortum, & nihil operetur.

SUMMARIUM.

1 *Læsio ut rescindere valeat venditiones, de jure communi debet esse ultra dimidiam.*
Cum de jure communi liceat partibus se decipere in pretio infra dimidiam, n. 2.
Quod tamen non habet locum in foro conscientiæ, n. 3.
4 *Statutum circa læsionem in tertia parte non ligat Ecclesiam, nec Ecclesiasticos.*
5 *Læsio debet considerari de tempore venditionis, & contractus, & num.* 6.
7 *Res vendita in æstimatione est habenda ratio onerum dictæ rei, & num.* 17.
Et an de solo pretio pervento ad manus venditoris, n. 18.
8 *Læsio est plene, & concludenter probanda.*
Quomodo sit probanda in terminis Statuti Eugubini, n. 9.
10 *Statutum annullans juramentum illante læsione quomodo intelligatur.*
11 *Remedium* l. 2. Cod. resc. vend. *& an statuto non est exercibile contra tertium.*
Fallit in subsidium, num. 12.
Quod tamen declaratur, n. 13.
Et procedit in omnibus contractibus ultro citroque obligatoriis, num. 15.
16 *Remedium* dict. l. 2. *an procedat in venditione annuorum redituum, & in thesauro in fundo vendito reperto.*
Et competat emptori, n. 19.
Et quomodo tunc læsio computetur, n. 20.

21 Fi-

21 *Fidejussor liberatur venditionis remedio*, l.2. *rescissa*.
22 *Fructus sunt restituendi a die initi contractus, data enormissima læsione in venditione*.
23 *Libellus in actione* dict. l.2. Cod. de resc. vend. *quomodo concipiatur*.
Et quomodo sententia, nu.24.
25 *Fructus in remedio* d. l.2. *a qua die sint restituendi*.
26 *Hypothecæ extinguuntur re vendita remedio* d. l. 2. *recuperata*.
Non tamen si dictum remedium per emptorem fuerit intentatum, num.27.
28 *Læsio non dicitur probata per venditorem, si probatio illius per emptorem obscuratur, ac superatur.*

ANNOTATIO.

MAxima cum ratione conditum fuit hoc statutum, quod
in quolibet contractu, & negotio, in quo intervenit
læsio intra tertiam partem sit locus rescissioni contractus,
quia licet de jure communi non detur rescissio contractus,
1 nisi adsit læsio ultra dimidium tantum ad text. *in l.2. & in
l. si voluntate* 8. *Cod. de rescin. vendit.* & tradunt Pinel. *de rescind.
vendit. in 1.part. l.2. cap.1. nu.1. & seq.* Fenzon. *ad stat.
Urb. lib.1. cap.53. nu.11.* & P. Less. *de just. & jur. lib.2. cap.*
2 21. *dub.4. num.* 20. Et de jure communi liceat partibus invicem
se decipere in pretio infra dimidium ad evitandas litea,
quæ sequerentur, si ex qualibet læsione daretur rescissio
juxta text. *in d. l.2. & in d. l. si voluntate*, 8. *C. de rescind.
vend.* & tradunt late Farinac. *in fragm. crimin. litt. D. nu.30.
& sequent.* ubi quamplures dat concordantes, & P. Less. *de*
3 *just. & jur. d. dubit.4. numer.*20. Licet id non habeat locum
in foro conscientiæ, ita ut talia lædens teneatur læso ad
restitutionem, ut declarant Farinac. *in dict. fragm. crimin. littera
D. numer.* 43. *& sequent.* ubi testator de magia communi
opinione Legistarum, & Canonistarum, P. Less. *in dict.
dubit.4. num.*21. *& seq.* & P. Layman. *in Theol. Moral. lib.3.
tractat.4. cap.17. numer.5. & seq.* ubi ponunt causas a d. restitutione
excusantes.
4 Statutum autem supradictum uti laicale non ligare Ecclesiam
neque personas Ecclesiasticas, tradunt D. Deluca, *in
Theatr. verit. & justit. tom.7. in tit. de emption. & vendit. discurs.*25. *nu.*8. & Rota, *dec.*58. *nu.*32. *part.*6. *recent.* & apud
Cardin. Celsum, *decis.*391. *numer.*5. Quicquid quoad statutum
Romanum, quod dici potest Papale, teneat Fenzon. *ad stat.
Urb. lib.1. cap.*154. *num.*12.
5 Quæ quidem læsio, de qua in supradicto statuto considerari
debet, & æstimari de tempore venditionis, ut traduot
Pinel. *in l.2. par.3. cap.4. nu.5. Cod. de rescind. vendit.* & Rota,
*decis.*532. *num.*14. *& decis.*380. *num.*9. *part.*5. *rec. tom.*2.
6 Et de tempore contractus, Rolan. *cons.*59. *num.*29. *lib.*1. Adden.
ad Paitell. *exped.*65. *num.*14. & Rota apud Gregor. XV.
*decis.*553. *num.*3. *& decis.*570. *num.*5. In qua æstimatione fa-
7 cienda pro detegenda læsione est habenda ratio canonis, pacti
de retrovendendo, & simil. Fenzon. *ad stat. Urb. dict. cap.*
154. *nu.*7. *& seq.* Adden. ad Paitell. *exped.*6. *nu.*61. D. Deluca,
in Theatr. verit. & just. tom.7. de emptio. & vendit. discurs.
8 44. *num.* 19. Et dicta læsio est probanda plene, & concludenter,
ut probat D. Deluca, *in Theatr. verit. & justit. tom.*7.
*in tit. de emptio. & venditio, discurs.*24. *num.* 2. *& discurs.* 44.
*num.*17. & Rota apud Burat. *dec.* 538. *nu.*1. & ibi late Ad-
9 den. *nu.*22. Quomodo vero sit probanda dicta læsio per agentem
vigore dicti statuti declarant D. Deluca, *in dict. discurs.*
24. *& discur.*44 *fere per tot.* & Rota, *d. decis.*532. *per tot. &
d. dec.*380. *per tot. in d. part.*5.
10 Addo prædicta, quod dictum statutum annullans juramentum
stante læsione ultra tertiam partem est intelligendum,
quando adest sententia; vel evidenter, & notorie constat de
læsione, itaut antequam de illa constet si objiciatur de perjurio,
necesse sit docere de absolutione a juramento, ut declarant
Gabr. *cons.*9. *nu.*5. *&* 6. *lib.*2. Fenzon. *ad statut. Urb.
d. cap.*254. *n.*21. & Rota apud Greg. XV. *dec.*64. *n.*8. *& seq.* &
ibi Adden. *nu.*14. & aliam declarationem ad dictum statutum
affert D. Deluca, *in d. tit. de empt. & vendit. discur.*25. *num.*7.
11 Ac etiam, quod dictum remedium competens ea dispositione,
lib.2. Cod. de rescin. vendit. seu ex supradicto statuto
non est exercibile contra tertium bonæ fidei possessorem,
qui ex causa onerosa, & pro justo pretio rem acquisierat,
ut communiter firmant Doct. *in dict. l.2. C. de rescind. vend.* collecti
per Barbos. *ibid. num.*133. Capic. Latro, *consult.* 124. *numer.*1.
& 2. Hodiern. *controver.*3. *nu.*12. *& seq.* & D. Deluca,
in Theatr. verit. & just. tom 7. *in tit. de empt. & vendit. discurs.*
12 25. *num.* 4. Quod tamen licet non habere locum in subsidium
voluerint Costa, *de remed. subsid.*47. *sub num.* 1. & An-
13 dreol. *controv.*97. *nu.*1. *& seq.* qui dant concordantes; id tamen
habet locum, quando tertius acquisivit rem titulo lucrativo,
& pro eodem minus justo pretio, & læsivo, itaut
dicatur esse in lucro, cujus ratione intrat subsidiaria æquitas,
ut declarant Andreol. *d. controv.*97. *num.*3. Hodiern. *d. contr.*
3. *nu.*17. *& seq.* & D. Deluca, *in d. discurs.*25. *nu.*5.

ADDITIO.

14 SAne confiteor, Lector benevole, quod involutus in magno
pelago materiæ læsionis, ob tam illius dilatatas habenas,
decreveram nil annotare; cum cuncta, quæ hic dici
possint, sint tam extense a Doctoribus tractata, quod non
remanet quid dicendum, quin millies non sit dictum, &
tractatum; attamen ne sicco pede hoc mare transcendere
effugiam, aliqua, stylo suscepto, adducam.
Igitur enim in hac nostra Provincia Cathaloniæ nil sit super 15
hac materia per jus nostrum statutarium provisum; in ea insequimur
jus commune, & cum eo vivimus; unde est,
quod recisio hæc propter læsionem procedit in cunctis contractibus
ultro citroque obligatoriis, ac in aliis, quos sigillatim
referre esset nimis fastidiosum; ipsos, & materiam hujus
rubricæ, cum cunctis regulis, & limitationibus legere
poteris penes Doctores citatos per Aylon. ad Gom. *lib.2. cap.*
14. *num.* 21. & latissime hanc materiam tractant Hermosill.
ad Gregor. Lopez, *in glos.4. & seq. leg.*56 *part.*5. *tit.*5. Faria.
ad Covar. *lib.2. cap.4. per tot.* Hunni. *Encyclopad. jur. par.3. tit.*
17. *per tot.* Altimar. *ad lib.1. consil.* Rovit. *obser* 56. *& ad lib.*
2. *observ.*38. Olea, *de cess. jur. tit.4. quæst.* 3. *numer.* 2. *& sequent.*
Valeron. *de transact. tit.6. quæst.*2. *per tot.* & alii, quos
novissime citat Mansrell. ad Capic. Latro, *obser. ad decis.*149.
numer. 2. *& sequent. & alii innumeri citati* per Pegas, *resol.
foren. cap* 7. *a numer.*73. Rodoer. *consil.*7. *per tot.* maxime *numer.*14.
ubi tradit de donatione remuneratoria, & correspectiva,
Carol. Anton. Deluca ad Gratian. *capit.* 185. *numer.* 1.
& sequent. & ipsemet Carol. Anton. Deluca, Urceol. Mansrell.
Cancer. Fontanell. Barbos. *in cap. Cum dilectis de emption.
& vendit.* Quesada, & Pilu, *controv.* 18. *numer.* 16. *& sequent.*
& alii Moderni, quos citare brevitatis causa omitto;
ad hos recurre.
Non tamen desinam tibi indicare duas quæstiones celebres 16
in hac materia tractatas, unam scilicet, an læsio ista procedat
in venditione annuorum redituum, maxime vitalitiorum,
alteram an venditori remedium *leg.* 2. *Cod. de rescind. vendit.*
competat reperto Thesauro in fundo vendito per emptorem;
primam cum copiosa allegatione Doctorum tractat Doctissimus
Altimat. ad Rovit. *lib.2. observ.*38. *num.* 10. *cum seqq.* alteram
cum æquali Doctorum allegatione, & doctrina tractat Doctissimus
Antun. Portugal. *de donationib. Regiis part.* 3. *capit.* 13.
*num.*75. *cum seq* quæ duo nostræ Jurisprudentiæ Luminaria
sufficiunt ad non ultra quærendum; ipsos lege, & consule.
In læsione hac, attendenda venit ratio habenda onerum 17
rei venditæ, ut hic tradit noster Conciol. *nu* 7. & adducunt
Altimar. *ad decis.*73. Rovit. *a nu.*1. Carol. Ant. Deluca, *ubi
proxime nu.*10. Bonden. *collect. legal.*31. *num.*40. *& seq.* Pegas,
*d. cap.7. num.*75. Tamen an sit ratio habenda de solo pretio 18
ad manus venditoris pervento, seu etiam onerum præter pretium
per emptorem accollatorum, sive ea ipsimet venditori
præstentur, sive extraneo, ardua est quæstio, quam extense
tractat Doctissimus Botiller. *dissert.* 18. *per tot.* ubi multa de
laudemio, & gabella adducit, an sit de eis habenda ratio ad
læsionem detegendam, & certe eam sic examinatam hucusque
non legi; ipsum, & Modern. Carol. Ant. De Luca,
ad discept. Gratian. *ad cap.*343. *num.*4. Cancer. & alios citantem,
consule.
Beneficium autem *d. l.2.* circa læsionem est compertum em- 19
ptori pariter competere, Hunni. *d. part.3. tit.* 17. *cap.* 1. *num.*
7. *& seq. & cap.2. num.2. & seq.* Bonden. *collect. legal.*31. *num.*
26. Modern. Pacion. *de locat. & conduct. cap.*18. *nu.*36. Urceol.
consult. forens. cap. 3. *num.* 1. Carol. Ant. Deluca, ad Franch.
*observ.*225. *nu.*3. *& obser* 243. *num.*1. Fontanell. *decis.*67. *num.*
3. ardua tamen inter Doctores est disceptatio, quomodo pro 20
parte emptoris sit hæc læsio computanda, an sicuti computatur,
quando venditor dictum remedium *d. l.2.* intentat, aut
aliter, quam quæstionem late disputant Doctores supra citati,
maxime Urceol. *d. consult.*3. *num.* 34. *& seq. & in append.
prim. ad d. consult.*3. *a nu* 35. Hunni. *d. locis*, Fontanell. *d. decis.*67.
*nu.*13. *& seq. & decis.*68. *nu.*1. *& seq.* Bonden. *collect.
legal.*31. *num.*26. *& seq.* Carol. Ant. Deluca, *d. obser.*225. *&*
243. Modern. Pacion. *d. cap.*18 *a nu.*39. tamen Ego, ut minimus,
si meum sensum præbere auderem, non discederem
ab opinione communiter recepta dicti Modern. Pacion. tradita
*num.*48. nempe quod vendita re valente 10. pro 16. intret
dispositio *d. l.* 2. ex parte emptoris, & ipse dicatur læsus
ultra dimidiam justi pretii, ob rationes a dicto Pacion. ponderatas,
quas æquas, & justas censeo; & ita emptori com- 21
petere procedit, quod rescisso sic contractu juxta *d. l.* 2. per
emptorem, liberatur fidejussor ab eo datus pro solutione
pretii; ex quo dictum beneficium ab emptore obtentum fidejussori
prodest, Cabalin. Maur. Mangil. Meli. & alii citati
per Altim. *ad l.3. cons. Rovit. obser.*50. *n.*5. *vers. Ideo si rens, &c.*
Dispositio autem *d. l.* 2. non intrat, nec procedit stante 22
enormissima læsione (hoc est in duabus partibus ex tribus
justi pretii rei venditæ, ut communiter tenent Doctores citati
a Valeron. *de transact. tit.6. quæst.2. numer.*47.) imo emptori
electionem a dicta lege tributam denegatur, ac propterea
est talis contractus nullus ipso jure, veniuntque fructus
restituendi percepti, & qui percipi potuerunt a die initi
contractus, non obstante juramento in venditione apposito,
renuntiationeque speciali ad id facta, Cancer. *var.* 1. *cap.*
13. *num.*43. Fontanel. *decis.*66. *num.* 12. *&* 30. & his citatis,
Rodoer. ad Marin. *ad cap.* 153. *num.* 2. *& sequent.* Hermosill.
glos.8. leg.56. tit.5. part. 5. *num.* 10. ubi Fontanell. *de pact.* citat
Modern. Castald. *consult. forens. consult.*19. *nu.*9. *& sequent.*
ubi Marin. Andreol. Mesa, & alios Modernos citat Olea,
de cess. jur. tit.2. quæst.8. numer. 51. *& sequent.* & novissime *in
addit.*

addit. ad d. tract. ad tit. 3. quaest. 3. num. 12. & quamplurimis citatis Faria ad Covarrub. *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 33. Modern. Pacion. *d. tract. de locat. & conduct. d. cap.*18. *numer.*20. *& seq.* Carol. Anton. De Luca, ad Vincen. de Franch. *obser.*495. *num.*6. *&* 496. *num.*2. *&* 3. ubi Cancer. Fontanell. & alios citat Noguerol. *allegat.*18. *num.* 109. Barbos. *in cap. Cum dilectis*, 3. *de emptio. & vendit. nu.*23. Aylon. ad Gomez, *lib* 2. *cap.*2. *num.* 25. Pansut. *controv.*22. *num.*30. *& seq.* & alii, quos citat Pegas, *d. cap.*7. *num.*77. *&* 79.

23 In actione autem *hujus l.* alternative concipitur libellus, ut emptor rem restituat, aut justum pretium solvat, ut citatis Gail. Marin. Ciarlin. Ciroch. & aliis tradit d. Luca ad Franch. *d. obser.* 495. *numer.* 2. Sententia autem in hac actione
24 quomodo concipi debeat, tradunt Fontanell. *decis.* 68. *a num.* 13. & eo, & aliis citatis d. Carol. Anton. Deluca, *d. observ.* 495. *numer.* 5.

25 An autem emptor, aut venditor respective remedium *hujus l.* 2. intentantes, eligentes rem restituere, debeant fructus pariter restituere, saltem a die motæ, seu contestatæ litis, tradunt Cancer. *var.*1. *cap.*13. *num.*48. Fontanell. *de pact. clausf.*7. *glos.* 2. *part.* 5. *num.* 10. *& seq.* & bis, & aliis citatis Carol. Anton. Deluca ad Vincen. de Franch. *obser.*496. *num.*1. *& seq.* Hermosill. *glos.*8. *leg.*56. *tit.*5. *part.*5. *n.*1. *& seq.* & latissime Aylon. ad Gomez, *lib.*2. *cap.* 2. *num.* 25. & alii quamplurimi citati a Barbos. *d. cap. Cum dilecti*, 3. *de emptio. & vendit. n.*31. *vers. An autem*, Huonis *Encycloped. jur. part.*3. *tit.*17, *cap.*3. *num.*10. quos consule.

26 Pro coronide præscinde, quod licet apud omnes Doctores in confesso sit, quod res restitui electa per emptorem in hoc judicio *dict. l.* 2. revertatur ad venditorem libera ab omnibus oneribus, & hypothecis contractis per emptorem, Salgad. *in labyr. credit. part.*2. *cap.*9. *nu.*82. Carol. Ant. Deluca, ad Vincen. de Franch. *dict. obser.*496. *num.*1. Hermosill. *glos.*1. *leg.*67. *nu* 9. Giurb. Cutel. Ciriac. Noguerol. Merlin. Acosta, & alii citati per Balmaseda, *de collect. quaest.*84. *nu.* 13. *& alii passim*;
Hoc tamen non procedit respectu emptoris intentantis di- 27
ctum judicium, *d. l.* 2. quia si venditor nolit restituere partem pretii, sed vult, quod res sibi restituatur, restituto pretio per eum recepto, tum pignus non extinguitur, nec resolvitur, sed emptor, qui vult in causa obtinere, debet rem liberam venditori tradere, alias ab agendo repellitur; & id ex quo contractus non dicitur ex causa necessaria resolutus, sed ex voluntaria ipsius emptoris, qui de rescissione contractus vult agere, Hermosill. *d. glos.* 1. *leg.*67. *tit.*5. *part.* 5. *nu.*8.

Scias tamen, quod in hoc judicio rescissionis in vim *d. l.*2. 28
Cod. de rescind. vend. & si per venditorem læsio tribus testibus sit concludenter probata, si per emptorem reum, majori numero testium, qui magis informati deponant, & veriores scientiæ rationes reddant, probatus non adfuisse læsionem, & sic superatur, & obscuratur probatio actoris, tenetur Judex declarare læsionem non adfuisse, silentiumque actori imponere, & reum a petitis absolvere, Hermosill. ad Greg. Lopez, *in l.*56. *tit.*5. *part.*5. *glos.*6. *nu.* 168. Mascard. *de probatio. concl.*1404. *n.* 12. *tom.*4. Capic. Latro, *consult.* 35. *nu.*100. Castill. *de aliment. cap.*36. *§.*2. *n.*83. & juxta hæc fuit decisum in nostro Regio Senatu, refutata doctrina Noguerol. *alleg.*18. *n.*32. referente Magnifico Raphaele Nabona Regio Senatore in causa Michaelis Desclapes Villænovæ de Palafolls contra Franciscum Sala, & Alemany domicellum, ad cujus favorem facta fuit declaratio die 22. Octobris 1677. Scriba dictæ causæ Preve.

DE FIDEJUSSORIBUS. *Rubrica LIX.*

QUi pro alio in solidum, ac uti principalis fidejusserit, etiamsi beneficio solidi, sive Auth. præsente, C. de fidejuss. tacite vel expresse non renuntiaverit, ac de tali beneficio certioratum esse non appareat, possit antequam principalis debitor excutiatur, conveniri, & cogi implere promissa, nisi tamen expresse stipulatum sit, se uti simplicem fidejussorem obligari, & in omnem casum teneatur principalis eum indemnem conservare: Et Creditor habens debitorem, & fidejussorem ex eadem re, vel causa in specie, vel quantitate obligatos, possit contra quem voluerit procedere, & judicio contra unum cœpto, & pendente contra alium expediri, & utrumque simul, donec sibi de suo credito fuerit integre satisfactum, convenire.

S U M M A R I U M.

1 *Fidejussor non potest a creditore conveniri nisi excusso Principali debitore.*
Etiamsi se uti principalis, & in solidum obligaverit, numer. 2.
*Licet contrarium teneant aliqui, nu.*3 *&* 12.
Etiamsi fidejussor offerat suis sumptibus excussionem fieri, numer. 13.
*Et maxime stante obligatione Camerali, nu.*4.
Fallit, si fidejussor expresse dicto beneficio renuntiavit, numer. 5.
*Utrum vero sufficiat renuntiatio omni legum auxilio remissive, num.*6.
7 *Fidejussor dicitur obligatus uti principalis, quando se obligat omni meliori modo cum juramento, & obligatione Camerali.*
8 *Fidejussor debet conservari indemnis, etiamsi non sit actum.*
*Etiamsi de solutione aliter non appareat, quam per confessionem, num.*19.
Quid vero importet promissio indemnitatis remissive, nu 9.
10 *Creditor agens contra fidejussorem potest variare.*
Cum in executivis sit licita variatio, nu 11.
14 *Fidejussoris obligatio se in solidum, & principaliter obligantis, nulla existente obligatione principali est nulla.*
*Contrarium tenent alii, nu.*16.
*Et ut certum. habetur, nu.*17.
15 *Obligatione Universitatis nulla existente, an sit nulla obligatio singularium, nomine proprio, & ut principalium, & insolidum se obligantium.*
18 *Hypotheca fidejussoris contra bona principalis debitoris a quo die incipiat.*

A N N O T A T I O.

1 FIdejussor quod habeat beneficium a jure, quod non possit a creditore conveniri, nisi excusso prius principali debitore, est text. *in auth. præsente C. de fidejus.* & tradunt Pyr. Maur. *de fidejuss. part.*2. *sect.*6. *cap.*3. *n.*11. *& seq.* Peuz. *ad stat. Urb. lib.*1. *cap.*155. *n.*8. ubi dicit, ita servari in practica, nisi adsit consuetudo, vel statutum in contrarium, ut ibi per eum, & Calvi. *de aequitat. lib.*2. *cap.*185. *nu.* 26. *& seq.* Quod quidem beneficium fidejussori competens aliquando vocatur beneficium novæ Constit. de fidejussoribus, ut dicit Spec. *de renunc.* § 1. *n.*10. aliquando vocatur beneficium Justiniani, ita dicit Thesaur. *dec.*166. *in princ.* aliquando beneficium Ordinis, seu de principali prius excutiendo, ut dicit Afin. *de exec. cur. cap.*2. *num.* 13. & prosequitur Pir. Maur. *de fidejuss. part.*2. *d. sect.*6. *cap.*3. *nu.*5. ore non Calvi. *de aequit. d. cap.*185. *nu.*20.
2 Et dictum beneficium habere locum, etiamsi fidejussor se principaliter, & in solidum obligaverit, voluerunt Cenci. *de cens. quaest.*74. *num.*15. ubi quamplures adducit ita sentientes; Thesaur. *in d. dec.*166. *n.*2. *vers. Verum &c.* ubi hanc opinionem dicit veriorem, & magis communem, & secundum illam fuisse in illo Senatu judicatum, & alii plures relati per Pir. Maur. *de fidejuss. dict. sect.*6. *cap* 3. *nu.*38.

Licet contrariam opinionem imo fidejussorem, qui se prin- 3
cipaliter, & in solidum obligavit non gaudere beneficio Ordinis, *& d. auth. præsente, C. de fidejuss.* tenuerint quamplures Doctores, quos refert Pir. Maur. *in d. sect.*6. *cap.*3. *nu.*33. & ultra eos Paitel. *caped.*37. *nu.*10. Facbi. *controv. jur. lib.*8. *cap.* 54. *per tot.* & Calvi. *de aequit. d. cap* 185. *nu.*53. *& seq. & nu.*
76. Maxime stante obligatione Camerali, ut not. Pir. Maur. *d.* 4
*cap.*3. *num.*4. & Zacbi. *de oblig. camer. qu.*32. *n.*9. ubi quamplures dat concordantes, & Rotæ decisiones adducit, Cenc. *de cens. d. quaest.*74. *sub nu.*20. & Rotæ coram Card. Ottob. *decis.*169. *in princ.* & apud Merlin. *de pignor. decis.*125. *nu.*7. Et
quando dicto beneficio excussionis renuntiavit expresse, ut 5
not. Cenc. *de cens. d. quaest.*74. *num.*20. Ant. Gomez, *var. resol. tom.*2. *cap.*12. *num.*2. Gail. *pract. observ. lib.* 2. *observ.* 27. *num.* 20. *& seq.* & Calvi. *de aequit. d. cap.*185. *num.*66. Utrum vero
ad excludendum dictum excussionis beneficium sufficiat re- 6
nuntiatio omni juris, & legum auxilio, vide Barbos. *de claus. claus.*133. *num.*1. & Theod. Rube. *in singul.* Rota Romana,
*tom.*2. *de claus. claus.*680. *num.*11. qui tenent quod sic. Dici- 7
tur autem fidejussor se obligare uti principalis, quando se obligat omni meliori modo, cum obligatione Camerali, & juramento, ut declarant Cenc. *de cens. d. quaest.* 74. *num.*11. & bene comprobat Rota in Romana Salviao. 26. Aprilis 1641. coram R. P. D. Dunozetto, *§.* Præsertim, &c.

Quod autem principalis teneatur conservare indemnem fi- 8
dejussorem, licet indemnitas expresse in Instrumento per eum promissa non fuerit, cum id sit de natura contractus fidejussionis, docent Cens. *de cens. quaest.* 52. *numer.* 6. Gra-
tian. *discept. forens. capit.*130. *numer.*24. *part.* 1. & Pir. Maur. 9
de fidejus. part. 1. *sect.* 3. *capit.* 17. *num.* 7. Quid vero importet promissio indemnitatis, tradunt Pir. Maur. *de fidejuss. d. cap.*17. *per tot.* Mangil. *de evict. quaest.* 34. *num.* 16. *& seq.* & Rota apud Card. Celsum, *decis.* 152. *in princ.* & Posthi. *de manut. observ.* 12. *num.* 132.

Sicuti etiam quod creditori agenti contra fidejussorem li- 10
cest variare de principali ad fidejussorem, & de fidejussore ad principalem, uti habetur in hoc statuto, tradunt Pir. Maur. *de fidejuss. part.*2. *sect.*10. *cap.*79. *nu.*1. *& seq.* & Rota,
decis. 161. *numer.* 4. *part.* 6. *recens.* Cum in executivis electio 11
unius remedii non præcludat etiam alius quando per primum creditori non est satisfactum Pir. Maur. *d. cap.*79. *num.*2. *& seqq.* Rota, *d. decis.*161. *nu* 4. *& seqq.* Et videtur, quod possit etiam utrumque convenire juxta not. per Fenzon. *ad stat. Urb. lib.*1. *cap.*156. *num.*1.

A D D I T I O.

FIdejussoris autem obligatio, se obligantis tanquam principa- 12
lis, & insolidum excussionem excludit, ut tradit hic noster Conciolus, *n.*3. *& seq.* & latissime Andreol. *controver.* 52. *nu.*
2. *& seq.* etiamsi fidejussor offerat suis sumptibus excussio- 13
nem

nem fieri, Andreol. *d. controv.* 35. *num.* 11. *vers. Ex quibus*, *&c.* & eo citato Carol. Ant. Deluca, *animadver. ad discep.* Gratian. *cap.* 122. *num.* 15. *vers. Quidquid tamen*, *&c. & vers. Advertendum est*, *&c.* Hunni. *Encyclopœd. jur. p.* 3. *tit.* 5. *cap.* 3. *nu.* 39. Altimar. *ad lib.* 3. *consil.* Rovit. *observ.* 34. *nu.* 2. quamvis ipse cum magna copia DD. *nu.* 3. contrarium teneat.

14 Intricata sane est quæstio, an in casu hujus fidejussionis principaliter, & in solidum, nullitas obligationis principalis causata non solum propter speciale jus personæ ipsius principalis, sed etiam propter aliud a jure communi proveniens, influat nullitatem in ipsam fidejussionem sic principaliter, & in solidum stipulatam, & ita nulla existente dicta principali obligatione, corruat pariter obligatio fidejussoris principaliter, & in solidum se obligantis, in qua sane quæstione varii sunt Doctores, maxime in casu, quo constat ad dictum principalem pervenisse utilitatem negocii. Rodoer. autem cum innumeris Doctoribus per eum citatis *in addit. ad cap.* 191. Regent. do Marin. *num.* 1. Hering. Merlin. Reg. Latro, citati a d. Luca, *dict. cap.* 122. *num.* 4. Hodiern. *controv.* 44. *a num.* 10. *cum sequent.* Bonden. *collect. legal.* 25. *num.* 30. Noguerol. Scacc. Marin. & alii citati e dict. Rodoer. *consil.* 13. *num.* 22. *& sequent.* novissime Borgia, *investigatio. contra* Fabr. *tom.* 2. *lib.* 11. *cap.* 1. *num.* 1. *& sequent.* & alii quamplurimi tenent partem affirmativam, ex quo per istas clausulas non alteratur natura fidejussionis, quam adducit Cancer. *var.* 2. *cap.* 1. *nu.* 62. moveturque ad id diversis textibus, & rationibus ponderatis per d. Rodoer. *d. cap.* 191. *num.* 3. *& sequent.* & per d. Hodiern. *d. loc. cit.*

15 Unde tenentes hanc affirmativam opinionem inferunt, quod nulla existente obligatione Universitatis, annuos census, seu introitus vendentis, propter defectum Regii assensus, seu aliter, nulla pariter existit obligatio particularium, & civium accedentium uti fidejussorum, etiam principaliter, & in solidum se obligantium, ac proprio nomine, sicque eos non posse molestari, nec conveniri, tanquam nulla sua obligatio, & ita ex Cavalc. *dec.* 31. *n.* 12. *& seq.* Capiblanc. *de Baronib. super pragm.* 12. *cap.* 83. Anna. *alleg.* 17. tradit Reg. de Marin. *lib.* 2. *resol.* 59. & faciunt adducta per Merlin. *de pignorib. lib.* 4. *quæst.* 70. *n.* 33. & tradit Rota, *Recent. decis.* 95. *n.* 8. *part.* 14.

16 Negativam autem opinionem, quod non sint liberati dicti fidejussores sic principaliter, & in solidum se obligantes, nulla existente obligatione principalis, ita quod ipsorum obligatio valida remaneat, nec principalis nullitas in fidejussorem sic obligatum influat, tenent, ac defendunt inspecto jure communi, & seclusa aliqua statutaria dispositione, acerrime doctissimus Bottiller. *dissert.* 9. *per tot.* maxime *nu.* 1. *vers. Nihilominus*, ubi plures citat Bonden. *d. collect. legal.* 25. *n.* 32. Carol. Anton. Deluca, ad Gratian. *d. cap.* 122. *num.* 7. *& seq.* Cancer. *var.* 2. *d. cap.* 1. *nu.* 62. Fontanell. *de pact. claus.* 4. *part.* 1. *nu.* 42. *& dec.* 472. *num.* 3. *& seqq.* Marin. *allegatio.* 147. *numer.* 9. Rovit. Marescot. & alii citati per d. Carol. Ant. de Luca, ad Franch. *obser. ad decis.* 400. *numer.* 10. Altimar. *ad dec.* Rovit. *obser. ad nu* 10 *dec.* 19. *vers. Alia quæstio est*, *&c.* ubi plures citat Rodoer. *d. consil.* 13. *a num.* 26. maxime *numer.* 41. ubi expresse tenet se recedere ab opinione, quam tenuit *in d. cap.* 191. Reg. Marin. Bonden. *collect. legal.* 2. *nu.* 7. ubi plures citat Merlin. *de pignorib. d. quæst.* 70. *nu.* 31. *& sequent.* & latissime Altimar. *ad lib.* 3. *consil.* Rovit. *obser.* 50. *num.* 26. ubi Fontanell. Petr. Mesa, & alios citat Zichia, *de obligat. Cameral. quæst.* 3. *nu.* 22. *& seq.* Saminiat. *post tom.* 2. *controv.* Joseph Altograd. *consil.* 7. *nu.* 33. *& seq.* Berlich. *conclus. legal. part.* 2. *concl.* 23. *num.* 4. Stayban. & Gratian. citati a dicto Borgia, *in d. cap.* 1. *num.* 13. qui omnes moventur variis rationibus, una principali; quia licet quoad ipsum principalem pro quo fidejusserunt, & ad quem utilitas negocii pervenit, se habeant uti fidejussores; tamen quoad creditorem se habent uti principaliter obligati, & correi, & sic eorum obligatio se habet tanquam principalis, & per se subsistens, Altimar. *ad libr.* 3. *cons.* Rovit. *obser.* 34. *nu.* 1. Bonden. *collect. legal* 2. *n.* 7. Giurb. *observ.* 74. *nu.* 22. Eminen. de Luca, *de credit. & debit. discurs.* 7. *nu.* 6. *& de feud. disc.* 100. *num.* 2. *& discur.* 101. *num.* 8. ubi *num.* 9. hæc declarat, & per tres casus segregat, *& de dote discurs.* 29. *nu.* 6. ad quæ videas Arias de Mesa, *var. res. lib.* 2. *capit.* 13. *per tot.* late hanc quæstionem per casus segregantem, ac distinguentem, *& cap.* 14. *num.* 4. *& seqq.*

Quapropter est ea bis rationibus magis communis, & certa opinio, jure communi inspecto, quod isti fidejussores tanquam principales nomine proprio, & in solidum se obligantes favore Universitatis tenentur; & subsistit eorum obligatio, licet principalis dictæ Universitatis sit nulla ex defectu licentiæ, seu assensus, aut aliæ solemnitatis a jure communi requisitæ, Eminen. de Luca, *de regalib. discur.* 98. *tom.* 2. *&* 3. ubi Marin. *& diversas decis.* Rotæ Rom. modernas citat P. Afflict. *contr.* 12. *n.* 4. *& seqq.* Capyc. Latro, *consult.* 150. *n.* 53. *& seqq.* Carol. Ant. Deluca, ad Gratian. *d. c.* 22. *n.* 9. *& fere per tot.* cui opinioni me subscribo. 17

Nota unum, quod hypotheca fidejussoris ortum habet a die quo se obligavit pro debitore, & indemnitatem stipulatus fuit non autem a die, quo solvere coactus fuit, Cyriac. *controv.* 110. *num.* 11. Rot. Rom. *in una Bononien. census coram Alberg at. quæ est* 34. post Oleam. *de cess. jur. sub numer.* 7. & ibi citatis Modern. Castald. *consult. forens.* 40. *numer.* 1. novissime Borgia, *investigatio. contr.* Fabr. *tom.* 2. *part.* 4. *lib.* 16. *cap.* 10. *num.* 10. 18

Dicta autem hic a nostro Conciolo, *n.* 8. procedunt, etiamsi de reali numeratione facta per fidejussorem creditori non appareat aliter quam per confessionem de recepto, quia etiam, aliter non docto de solutione, potest fidejussor repetere a principali debitore quantitatem per creditorem confessam, Fragos. *de regim. Reip. Christian. par.* 1. *lib.* 5. *disp.* 12. *§.* 12. *n.* 16. Cancer. *var.* 1. *cap.* 13. *n* 78. *& var. cap.* 5. *n.* 111. *& var.* 3. *cap.* 1. *num.* 196. *& cap.* 8. *num.* 40. Cenci. Hermosill. & alii, quos citat Olea, *de cess. jur. tit.* 6. *q.* 10. *n.* 63. *&* 64. Giurb. *observ.* 58. *n.* 19. novissime Carol. Anton. Deluca, *ad discept.* Gratian. *animadver. ad cap.* 286. *num.* 6. ubi Cyriac. Andreol. & alios citat Salgad. Noguerol. Carpzov. & alii, quos novissime citat Manfredi. ad Capyc. Latro. *observ. ad dec.* 188. *n.* 26. Merlin. *observ. foren. observ.* 127. *n.* 27. ubi *num. seqq.* tradit, præfatam confessionem non sufficere, quando agitur adversus tertium possessorem rei hypothecatæ, & ad illa vide adducta novissime per Borgia, *investigatio contra* Fabr. *tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 27. *n.* 10. *& seqq.* 19

QUOD FIDEJUSSOR PETERE POSSIT A FIDEJUSSIONE EXIMI. *Rubrica LX.*

Fidejussor, qui per quinquennium steterit in obligatione, sive Interim de suo quandoque solvere etiam in Censualibus Præstationibus Juris remediis fuerit coactus, possit Principalem, aut ejus hæredes compellere, ut eum a tali expromissione eximat; vel de ejus indemnitate idonee caveat, etiamsi Principalis Debitor non dilapidet Bona sua, & per eumdem Judicem, per quem ad instantiam Creditoris proceditur contra fidejussorem, eodem modo, & forma contra Debitorem procedatur ad instantiam fidejussoris.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum, quod fidejussor possit petere liberationem a fidejussione est decisorium.*
Et ideo ligat forenses, nu. 2.
3 *Fidejussor licet non possit petere liberationem a fidejussione antequam solvat.*
Fallit, si diu stetit in obligatione, nu. 4. *&* 14.
Quando dicatur fidejussor stetisse diu in obligatione, n. 5.
Maxime in Carthaginis, nu. 19.
Fallit secundo, quando coactus fuit solvere de proprio, n. 7.
Fallit, si fuerit in carcere mancipatus, nu. 15.
Et etiam fallit, si per debitorem fuerit promissum intra certum tempus eum liberare, nu. 16.
Fallit & in aliis casibus, de quibus remissive, nu. 18.
6 *Statuti dispositioni est omnino standum.*
8 *Fidejussor potest petere liberationem etiam in contractu census.*
Non tamen quoad evictionem fundi censualis, n. 9.
Neque quoad sortem, sed quoad fructus, n 13.
Liberatio autem fit, vel data alio fidejussore loco illius, n. 10.
Vel data relevatore ad favorem fidejussoris, n. 11.
12 *Libellus pro eximitione a fidejussione quomodo sit concipiendus, & numer.* 17.
20 *Fidejussor potest repetere a principali pensiones per eum solutas una cum interesse a die litis motæ.*

A N N O T A T I O.

1 Statutum hoc, quod fidejussor possit petere se liberari a fidejussione, est decisorium, ut tradunt Fenzon. *ad Stat. Urb. lib.* 1. *cap.* 157. *num.* 14. & Rota apud Cenc. *de cens. decis.* 195. *num.* 3. Et ideo non ligat Clericos, & personas Ecclesiasticas, Fenzon. *ubi supra n.* 20. Rota apud Merli. *decis.* 901. *in princ. to.* 2. & in Romana domus de Srapuccis ad S. Augustinum 19. Januarii 1611. coram Reverendissimo Coccino Decano, licet Clerici, & Ecclesiastici illo gauderent active juxta not. per me in Prælud. *nu.* 178. Et dictum statutum uti decisorium ligare etiam forenses voluit Rota apud Card. Cavaler. *decis.* 320. *in fin.* ubi alios adducit. 2

Fidejussor licet non possit agere actione mandati contra principalem debitorem, antequam solvat, ut relevetur, & liberetur a fidejussione, vel quod alius loco sui constituatur ad text. *in l. lucius* 38. *ff. mand. & in l. si pro ea*, 10. *Cod. eodem tit. & in cap. fin. de mand.* & tradunt Rota apud Cenci. *de cens. decis.* 448. *num.* 2. & Pyr. Maur. *de fidejuss. part.* 2. *sect.* 5. *cap.* 3. *num.* 1. *& sequent.* ubi testatur de communi opinione, & quamplures ad dictam conclusionem accommodat limitationes, quam hic nimis longum esset referre, & præcipue quando fidejussor diu stetit in obligatione, ut disponitur in hoc statuto ad tex. *in cap. fin. de fidejus.* ut ibi per eum *num.* 32. Et licet maxime varient scribentes, quando fidejussor dicatur diu stetisse in obligatione, cum hoc non sit in jure decisum, quorum aliqui tenent sufficere biennium, alii vero decennium, Rota apud Cenc. *de cens. decis.* 465. *num.* 2. *& sequent.* aliqui vero id remitti arbitrio Judicis, ut videre est per Pir. Maur. *de fidejuss. d. cap.* 3. *num.* 34. *& sequent.* per Menoch. *de arbitrar. casu* 41. *nu* 1. *& sequent.* per Card. Mantic. *de tacit. lib.* 16. *tit.* 20. *num.* 2. & per Rota apud Cenc. *de cens. decis.* 109. *num.* 4. 3 4 5

Sta-

Statutum tamen uostrum ad tollendum dictas opiniones Doctorum mediam viam fecutum declaravit, sufficere fidejussorem stetisse in obligatione per quinquennium, juris dispositioni est omoino standum juxta theoricam Bald. *in l. gallus*, 29. §. *si ejus insec. not. ff. de liber. & posth.* Ac etiam statuit, posse idem petere fidejussorem, quando aliquam summam de suo solvere fuerit coactus, cum qua dispositione concordat Pir. Maur. *de fidejuss. a cap.3.* 25. seu passus fuerit molestius, Rota per Cenc. *d. decis.465. nu.6. & seq.*

6 (margin number beside the line "tioni est omoino standum")

7 (margin number beside the line "suo solvere fuerit coactus")

8 Fidejussor insuper, qui se obligavit in contractu census posse petere eximitionem ab obligatione, si diu stetit in obligatione, vel coactus fuit aliquid solvere, ut est dispositum in hoc statuto, tradunt Pontanel. *de pact. nupt. claus.4. glos.18. part.3. num.16.* Cenc. *de cens. quaest.76. num.7. & seq.* ubi contrarius respondet, & Rota apud Cenc. *decis.195. num 11. & seq. & decis.199. num 3. & decis.200. num.2.* & alibi passim. Quicquid contrarium senseriut Rodoes. Booi. & alii relati per Cenc. *ubi supra num.2.*

9 Licet dictam eximitionem petere non posset quoad evictionem fundi censualis per eum promissae tacite, vel expresse, ut probant Cenc. *d. quaest. 76. num.11.* & Rota apud eum, *decis.448. num.5.* & generaliter dixit Pir. Maur. *de fidejuss. in d. cap.3. num.39. & seqq.* ubi alios casus recenset, in quibus non est locus dictae eximitionis.

10 Quae quidem eximitio, & liberatio a fidejussione praestabitur, vel dato alio fidejussore loco istius, qui petit liberationem, quatenus tamen dominus census consentiat, cum ipso invito id fieri non possit, ut not. Cenc. *in d. quaest. 76.*

11 *nu.13. & 14.* & Rota apud eum, *decis.200. num.3.* Vel dato ad favorem fidejussoris, qui instat pro liberatione alio fidejussore, qui ipsum relevet, & a damno servet, ut declarant Cenc. *in d. qu.76. nu.15.* Posthi. *de manut. obser.11. num.129. & seq.* & Rota apud Cenc. *d. dec.200. nu.3.*

12 In quo judicio eximitionis libellus concipi debet, vel absolute pro eximitione ab obligatione, vel alternative pro liberatione, vel extinctione census, quia si libellus simpliciter conciperetur pro extinctione census non procederet, nisi adesset pactum de liberando fidejussorem, ut bene declarant Cenc. *in dict. quaest.76. in fin.* & Posthi. *in dict. observ.12. num.129. & seq.*

13 Quibus addo, quod dictum statutum mandans fidejussorem eximi debere a fidejussione, & obligatione etiam in contractu censuali non habet locum, quoad sortem, sed solum quoad fructus, ut tradit Rota apud Cenc. *de censib. dec.465. num.13. & decis.531. nu.8. & 14. & decis.460. nu.6.*

A D D I T I O.

14 Fidejussores autem, ut tradit hic noster Conciol. *num. 3.* antequam solvant, agere nequeunt contra debitorem, pro quo fidejusserunt, ut eos a fidejussione relevet, ac liberet, Fontaoell. *de pact. claus. 4. gloss.18. part 3. num. 13.* Cancer. *var.2. cap.5. nu.84.* Hunni. *Encycloped. jur. part. 3. tit. 5. cap. 5. num.11.* Xammar. *rer. judicatar. def.82. numer.1.* Marin. ad Revetter. *dec.499.* & iis, & aliis citatis Carol. Ant. Deluca ad Vincen. de Franch. *observ. 414. num. 2.* Eminen. Deluca, *de credit. & debit. discurs.105. nu.5.* Pilajs. *decis. canon. lib. 2. dec.10. de censib. pert.9. num.16.* Giurb. *observ.58. num. 16.* Meli. *obser. foren. obser.127. nu.14. & seq.* bene tamen si fide-

15 jussor fuerit guarentigie obligatus, & in carcerem pro censibus debitis a principali debitore mancipatus, aut de proximo condemnandus; cum tunc pro condemnato habeatur, & ita potest contra debitorem agere, licet antea non solverit, Cancer. *var. d. cap.5. nu.86.* Antonel. *de temp. legal. lib.1. cap.43. nu.10.* & pluribus citatis Pilaja. *decis. canon. tom.2. decis.10. part. 9. num.16.* Valeron. *de transactionib. tit.2. quaest.2. nu.21.* Meli. *observ. forens.47. nu. 17. & seqq. & d. observ.127. nu.21. & seq.* Eminen. Deluca, *de credit. & debit. discurs.103. num.5.* & pariter si per creditorem fidejussoribus fuerit pro- 16
missa indemnitas, seu intra certum tempus eos liberare a fidejussione, quod potest Fontanel. *dict. part. 3. num. 9.* Pilaja. *decis. canon. tom.2. lib. 2. decis.10. part. 9. num. 17. & alii passim*, Rota, *Recen. decis.669. numer.8. part. 18. tom. 2.* & hoc casu quando debitor cogitur fidejussorem liberare, quomodo 17
sit practicandum, vel alium idoneum invito creditori offerendo, vel censum extinguendo, tradunt Pontanell. *d. part.3. num.24. & seq.* Carol. Anton. Deluca, ad Vincen. de Franch. *obser. ad decis.202.* Antonel. *de temp. legal. lib 1. cap.43. nu.18. & seq. per tot.* ipsos, & ab eis citatos consule.

Alii quamplurimi adsunt casus, in quibus debitores com- 18
pelluntur a fidejussoribus ipsos liberari a fidejussione, quos adducunt Eminen. Deluca, *d. discurs. 103. per tot.* Pontanell. *de pact. d. claus 4. glos.18. part.3. per tot.* Cancer. *var.2. d. cap. 5. a nu.68.* Hunni. *Encycloped. jur. d. part.3. tit.5. cap. 5. a num. 12.* Xammar. *d. def.82. nu.3.* Antonel. *de temp. legal. lib.1. cap. 43. per tot.* maxime a *num. 13.* tamen in hac nostra Provincia Cathaloniae tam practicantur, sed unus tantum, quando fi- 19
dejussor diu stetit in fidejussione, & molestatus, molestiasque passus fuit, & coactus solvit, ipsum tempus diu regulando, per octo, aut decem annos, Fontanell. *d part. 3. numer.13. & 14.* Cancer. *d. cap.5. num.88. & 92.* Xammar. *rer. judicat. d. def.82. nu.4.* Actolin. *resol. foren. resol. 79. num. 1. & seq.* Carol. Anton. Deluca, ad Vincen. de Franch. *d. observ. 114. num.4. & in appendic. ad d. decis.114.* ubi Eminen. Deluca citat, *de credito discurs.* 103. Pilaja. *d. decis. 10. de pete. 9. nu.17.* Antonel. *de temp. legal. lib.1. cap 43. num. 1. & sequent.* & ita Regius Senatus referente Nobile Josepho de Ferrer, & Vinyals, die 9. Octobris 1676. in causa Petri Marti agricolae, contra Petrum Barrull, quod pariter procedit in reis debendi, quoties reus, qui fuit molestatus, & coactus solvere, offert solvere partem suam; ex quo inter se fidejussisse censentur. Ita Senatus Regius referente dicto Nobili Josepho de Ferrer, & Vinyals, die 14. Februarii 1671. in causa Narcissi Ferrer, contra Petrum Conti, & Josephum Agusti, Actuario Bas, per doctrinam Noguerol. Felic. Oles. Ciriac. Mele. Milan. Mastril. Leotard. & aliorum, quos citat Modero. Pilaja. *decis. canon. tom. 2. decis. 10. de censib. pete. 9. numer. 8. & seqq.*

Pro coronide scias, quod fidejussor solvens pensiones cen- 20
suales, in quo fidejussit, eas recuperat a principali venditore, una cum interesse ad rationem solidi pro libra, a die litis motae, Fontanell. *decis.204. num.15. & disc.205. nu.1. & seq.* Tondut. *quaest. civil. cap.21. nu.10.* Leotard. *de usur. qu. 5. num.17. & 18. & qu.87. num.11. & quaest.98. num.11. & 12.* Olea, *de cess. jur. tit.5. quaest.6. nu. fin.* Censi. Mastrill. Castill. Bellon. & alii, quos citat Meli. *obser. forens.46. nu.2.* novissime Carol. Ant. Deluca, *ad decis.254.* Vincen. de Franch. *nu.2. & 3.* & ita fuit decisum per nostrum Regium Senatum die 23. Januarii 1640. Scriba Agramont, nunc Cervera, referente Magnifico Michaele Carteras Regio Senatore in favorem Antonii Valls, & aliorum fidejussorum, contra Ferdinandum Fivaller, & etiam die 26. Octobris 1665. Scriba Almunia, & Casasses, referente Magnifico Francisco Vidal, & Roca Regio Senatore in favorem Damiani Bolló, contra Mariam Dutan Parochiae sanctae Eugeniae, & tandem 10. Decembris 1674. Scriba Famada, referente Magnifico Raphaele Nabona Regio Senatore, in causa Hieronymi Purrò Medicinae Doctoris, contra Paulum Masbemat Notarium villae Oloti.

DE POENIS CONVENTIONALIBUS IN CONTRACTU APPOSITIS. *Rubrica LXI.*

SI Debitor, sive Promissor fuerit in mora, vel culpa adimplendi Promissa, & Poena Conventionalis a Partibus in Contractu sit apposita, eatenus exigatur, quatenus Actor probaverit sua interesse, & Judex tale interesse taxaverit.

S U M M A R I U M.

1 *Contrahentes possunt eorum conventiones munire adjectione poenae.*
Etiamsi eorum nihil intersit de jure civile, nu.2.

3 *Poena in contractibus apposita hodie non exiguntur, nisi quatenus contrahentium intersit, & nu.7.*
Etiam in contractibus juratis, si statutum tollat vires juramento, num 4.
Et eo magis quoad Ecclesiam, & Ecclesiasticos, nu.5.
Quae tamen cessare videntur in poenis appositis, nu.6.

A N N O T A T I O.

1 Licet contrahentibus liceat eorum conventiones, & pacta, ut sincerius, meliusque serventur, munire stipulatione poenae, ut Menoch. *de arbitr. casu 260. n.1.* Jo. Salas, *de usur. dubit.21. nu.2.* plene Leotard. *de usur. quaest.38. num.1.* Etiamsi
2 contrahentium nihil intersit de jure civili, ut post Jcs. Salas. Surd. Alciat. Ciriac. Card. Mant. & alios per eum relatos firmat
3 Leotard. *d. qu.38. nu.3.* Hodie tamen poenae in conventionibus quantitatis appositae exigi non possunt, nisi quatenus creditoris intersit, & non ultra, uti reperitur dispositum in hoc statuto nostro, ut declarant Fenzon. *ad Stat. Urb. lib. 1. cap.163. nu.1. & seq.* Leotard. *de usur. d. qu. 38. nu. 14.* late comprobans, & Massin. *de confiscat. bonor. q.22. nu.34.* qui dant concordantes. Quod habere locum etiam in contractibus juratis 4
not. Fenzon. *in d cap. 163. nu.8.* quando statutum tollit vires juramento, alias secus, ut ibi per eum, & eo magis quoad Ecclesiam, & personas Ecclesiasticas, qui non debent eum 5
aliena jactura locupletari, & sic non possunt poenas conventionales exigere, nisi quatenus earum intersit, ut not. Cardin. Mantic. *de tacit. lib. 14. tit. 37. num. 45.* Leotard. *dict. quaest. 38. num. 15. & sequent.* ubi not. quando praedicta conclusio, de qua supra, cesset, Rota apud Cardin. Seraph. *decis. 794. numer. 24.*

Quae tamen cessare videntur in poenis appositis in compro- 6
missis, ut earum metu a placitis non recedatur, ut tradunt Fenzon. *in d. cap. 163. num. 10.* & Massin. *de confisc. bonor. d. quaest.22. nu.76.* licet dicat illas de consuetudine non exigi ex Monta. *contrav.57. num.5.*

A D D I T I O.

IN supremis Tribunalibus, & ubicumque pro ut tradit hic 7
noster Conciol. *nu.3.* servatur, quod poenae conventionales non exiguntur ultra id, quod interest, seu quatenus cum vero interesse concurrunt, ut citatis Carleval. Mancin. Gram. Seraph. Fesse. Pab. Bars. & aliis, quos sequitur Leotard. tradunt

dunt Doctiss. Pilaja. *decis. canon. tom.1. lib.2. decis.9. numer.27.* Cancer. *var.3. cap.11. nu.163.* Fontanel. *de pact. nupt. clauf.4. glof.18. part.3. nu.61.* Valeron. *de transact. tit.6. qu.1. num.18.* Fragos. *de regim. Reipub. Christian. part.1. lib.5. disp.13. §.8. nu. 187. & seq.* novissime Borgia, *investigatio. contra* Fabr. *tom.1. lib.3. c.7. n.10.* Sperell. *dec.131. a nu.32.* quapropter, propter difficultatem liquidationis præfati interesse parum usitantur in hac nostra Provincia, & ita ad earum annotationem ulterius non me extendam, si tamen de hac pęna conventionali alia volueris, recurre ad Benekendor. *in addit.* Seraph. *de priv. juram. ad privil.51. per tot.* Gibelin. *de usur. & camb. lib.2. cap. 7. per tot.* & ad Sperell. *d.decis.131. per tot.*

QUOD STANTIBUS MASCULIS FOEMINÆ NON SUCCEDANT. *Rubrica LXII.*

FOEminæ dotatæ ab Avo, Avia, Patre, Matre, vel a Fratre, donec, & quousque Masculi superfuerint per lineam directam in infinitum descendentes, ab intestato succedere non possint, nec agere ad legitimam, vel ejus supplementum aut congruæ dotis, nec aliquo alio Jure valeant habere regressum ad bona, sive hæreditatem prædictorum, ita quod ab uno tantum ipsorum, vel ipsarum dotatæ, ab omnium supranominatorum hæreditate exclusæ censeantur, & earum dotibus contentæ nullo modo reclamare valeant, sed in dictis bonis, & hæreditate Masculi tantum juxta gradus prærogativam integre, & plenarie succedant. Quod si dictæ Fœminæ ab Avo, vel Avia, Patre, vel Matre maritatæ, & dotatæ non fuerint, vel per eosdem in ultima voluntate Dos eis constituta non sit, teneantur Patruus, Fratres, sive Nepotes cum effectu congrue dotare Amitam, Sororem, sive Neptem, inspecta qualitate personarum, Patrimonii, & Consuetudinis earum Domus, adhibitis etiam ad hæc, duobus proximioribus consanguineis, qui nullum prorsus in dictis bonis habeant interesse. Alioquin ad dicta bona pro virili admittantur.

Si vero dictæ Fœminæ pervenerint ad Viduitatem, tunc reverti valeant ad Domum Paternam, sive Fraternam; & ibidem conferendo fructus suarum Dotium, habeant vestes, & congrua alimenta secundum facultatem Domus. Quod si dictæ Fœminæ dotatæ, vel non dotatæ, aut earum aliqua sine Filiis ab intestato decedant, vel decedat, aliæ Sorores, vel Neptes in ejus, vel earum bonis nullatenus admittantur, sed earum Patrui, Fratres, & Nepotes proximiores in gradu admitti debeant.

Addentes etiam, quod deficientibus Masculis eorum Filiæ fœminæ in bonis, & hæreditate defuncti succedant, exclusis aliis fœminis in gradu superiori: Quod si illæ etiam sine filiis decesserint, tunc, & eo casu, dictæ fœminæ in gradu superiori, ut supra exclusę, ad dicta bona omnino reverti, & admitti debeant.

Declarantes, quod liceat dictis Masculis de prędictis bonis tam inter vivos, quam in ultima voluntate libere disponere, & in casu dispositionis talis reintegratio non admittatur.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum excludens fœminam a successione stantibus masculis est correctorium juris communis.*
Est tamen favorabile, & non odiosum odio irrationabili, n.2.
Itaut sufficiat illud fuisse confirmatum in forma communi, numer. 3.
Et illud est validum, num.4.
Et habet locum etiam stante uno masculo, licet loquatur in plurali, num.5.
6 *Statutum excludens fœminas stantibus masculis non impedit, quin illæ possint capere ex testamento.*
Ratio affertur, num.7.
Et etiam succedere ab intestato maxime patre volente, numer. 49.
Debent tamen tunc dotes conferre, & quomodo, nu.50.
8 *Statutum excludens dotatas illas excludit solum ab hæreditate dotantis.*
Fallit, si statutum dicat, quod dotata ab uno sit exclusa ab omnibus, num.9.
Alii autem distinguunt, nu.10.
11 *Agens ad exclusionem fœminæ dotatæ tenetur probare dotationem.*
Licet alii contrarium teneant in muliere maritata, nu.12.
13 *Fœminæ exclusioni ut sit locus, requiritur adsistio masculi.*
14 *Masculus transmittit jus excludendi fœminam, etiam non agnatum.*
15 *Soror innupta vigore statuti exclusivi fœminarum non excludit nuptam.*
16 *Masculus potest sororem admittere ad partem, etiam invitis creditoribus.*
17 *Fœmina exclusa temporaliter deficientibus masculis reintegrantur ad successionem, & nu.48.*
Cum exclusio earum favore masculorum, & non ob dotationem contingat, nu.47.
Et quid, si defunctus decessit testatus instituendo masculum, numer. 21.
18 *Fœmina jus reintegrationis eis delatum transmittunt ad hæredes.*
Secus si illud eis non sit delatum, nu.19.
Contrarium tenent plures Doctores, nu.20.
22 *Filia dotata a patre non potest conqueri de mendicitate dotis.*
Fallit si adsit magnus excessus, & læsio enormissima, n.23.
24 *Fœmina exclusa propter dotem non perdit justitiam, & non dicitur extranea.*
25 *Statutum exclusivum fœminarum habet locum etiam in bonis emphyteuticis.*
26 *Statutum exclusivum fœminarum ligat etiam Moniales.*
Licet contrarium teneant plures Doctores, nu.27.
28 *Fœmina exclusa a statuto an possit petere sutrem sibi assignari dotem.*
29 *Dos non succedit loco legitima vigore statuti Engubini.*
30 *Filia dicitur dotata, quando pater in testamento ei aliquid relinquit.*
Et sufficit ad illam excludendam dos tradita pro ea Monasterio, num.31.
32 *Filia moriente sine filiis, succedit pater, exclusa sorore defuncti.*
33 *Filia exclusa a statuto non potest contra tabulare.*
34 *Neptis non excluditur a patruo stante statuto exclusivo fœminarum.*
35 *Statuto exclusivo fœminarum ut sit locus, requiritur subjectio personæ, & bonorum.*
Licet contrarium teneant alii, nu.36.
37 *Statutum excludens sororem a successione fratris non excludit neptem a successione patrui.*
Licet contrarium teneant aliqui, num.38.
39 *Statutum excludens fœminas a successione procedit etiam in successione Clerici.*
Contrarium tenet Rota, nu.40.
41 *Monachus potest uti beneficio statuti exclusivi fœminarum.*
42 *Fœmina exclusa a successione, censentur etiam exclusa venientes ab ea.*
43 *Statutum exclusivum fœminarum habet locum solum favore filiorum primi matrimonii.*
Declinatur, ut num.44.
45 *Soror exclusa a successione fratris an censeatur exclusa a successione sororis.*
46 *Filii in Cathalonia, tam masculi, quam fœminæ æqualiter succedunt patri ab intestato, & plura de renunciatione filiarum dote contentarum remissive.*
51 *Filius legitimatus an stante statuto exclusivo fœminarum eas excludat.*
Et an filii naturales, maxime ab hæreditate materna, n.52.
53 *Statutum de quo agitur an procedat, si tempore delatæ successionis filia dotata non reperiatur.*

A N N O T A T I O.

STatutum hoc excludens fęminas a successione stantibus mas- 1
culis licet sit correctorium juris communis, nempe contra
l. maximum vitium 4. C. de libe. præt. & tradunt Bart. *in l. inter filios 11. C. famil. ercisc.* Brun. *de Stat. Exclus. famil. art.4. num.2.*
& Illustrissimus D. meus Deluca, *in Theatr. verit. & just. tom. 4. in tract. de servit. ad mater. retract. disc.71. nu.11.* dicitur ta- 2
men favorabile, & rationabile, vel saltem non odiosum odio irrationabili, ut not. Brun. *de stat. exclus. fœmin. art.8. sub n.127.* Surd. *cons.553. num.9. vol.4.* Thomat. *decis. March.209. num. 10.* & Rota, *dec.51. nu.7. part.1. rec.* & apud Merlin. *decis. 353. nu.5. & 6.* ubi testatur de magis recepta Doctorum opinione, uti conditum pro conservatione agnationum, & sic in
utilitatem publicam, itaut sufficiat, illud fuisse confirmatum 3
in forma communi, ut tradunt Adden. ad Gregor. XV. *decis. 267. n.17. in fin.* Adden. ad Burat. *decis.6. nu.5.* Illustriss. D. Deluca, *d. discur.71. num.11.* & Rota apud Merlin. *decis.698. num.6. & dec.640. num.3. & decis.256. num.8. & 9. part.11. recen. & in Eugubina divisio 13. Maii* 1658. coram R. P. D. Bevilaqua ubi dicit dicta statuta adesse per totam Italiam, & de statutis favorabilibus licet juri communi contrariis quod
sufficiat confirmatio illorum in forma communi, dixi supra *in* 4
prælud. nu.79. Et ideo dictum statutum esse validum, firmant disputato articulo, Campeg. *de dote, part.5. qu.26. per tot.* ubi testatur de veriori opinione, Carpan. *ad stat. Mediol. lib.2. cap. 278. nu.9.* & Michal. de Fratr. *p.3. cap.11. nu.2.*
Et dictum statutum habere locum etiam stante uno mascu- 5
lo, licet loquatur in plurali stantibus masculis, not. Carpan. *ad statut. Mediol. d. cap.278. num.47.* Michal. de Fratr. *part.3. cap.11. num.14.* qui dant concordantes, & ante eos scripsit Bald. *in l.1. num.3. C. de condit. insert.*
Statutum supradictum excludens fœminas a successione stan- 6
tibus masculis non impedit, quin filiæ ex testamento patris capere possint, ut dixit Rota apud Gregor. XV. *decis. 358. num.1.* & ibi Adden. *num.6.* ubi plures dat concordantes, & *dec.565. num.8. & in Romana, seu Urbevetana success. 2. Januar.* 1658. coram R. P. D. Albertio, *§. non obstante, &c. & in Eugubina fideicomm. 26. Novembris* 1649. *§. minus obstat.* coram R. P. D. Dunozetto. Cum Pater disponendo ad favorem filiarum videatur recedere a statutaria dispositione, ita ut successio videatur redacta ad terminos juris communis, ut not.

Franc.

Franc. Becc. *conf.*107. *num* 40. qui dat concordantes, & Ro-
ta apud Gregor. XV. *decis.*556. *num* 6.
8 Advertendum tamen est, quod licet statutum excludens
dotatas a successione stantibus masculis censeatur illas exclu-
dere tantum a successione dotantis, non autem a successione
illorum, qui non dotarunt, ut tradunt Michal. de Fratr. *par.*
3. *cap.*11. *nu.*164. *& seqq.* licet post. a contrarium sentiat Illu-
strissimus D. Deluca *in Theatr. verit. & justit. tom.*11. *in tit. de*
*success... ab intestat. discur.*3. *nu.*11. *& discur.*14. *num.*2. & Ro-
ta apud Merlin. *decis.*390. *num.* 7. *& seq. & decis.* 429. *num.*
9 1. *&* 13. *& dec.*341. *n.*20. *part.*12. *recent.* Hoc tamen non ha-
bet locum in terminis statuti nostri, quod ulterius progreditur
exprrsse declarando, quod fœmina dotata ab uno sit exclusa
ab hæreditate omnium in eo nominatorum, ut in his ter-
minis, *Decreti q. Ducis Urbini* super exclusione fœminarum,
tradunt Thob. Noni. *conf.* 12. *numer.* 1. Michal. *dict. cap.*11.
*num.*167. ubi alios dat concordantes, & Rota apud Merlin.
*decis.*390. *num* 10. *& dec.*342. *num.*21. *part.* 12. *recent.* licet in
10 hac materia distingui possit; Quod aut statutum enumerat
plures personas, & successiones per copulativam, & tunc
unica dotatio sufficiat pro exclusione ab omnibus, aut per al-
ternativam, & idem dicendum sit capite dotationis, non
autem exclusionis, secus autem ubi alternativa sit tam in do-
tatione, quam in exclusione, ut probant D. Deluca *in d. tom.*
11. *in tit. de success. ab intestat. discur* 3. *nu.*12. & Rota apud
Merlin. d. *decis.* 390. *num.* 12. *& seq. & decis.* 429. *num.* 1. &
apud Cardin. Celsium *decis.* 46. *num.* 3. ubi aliæ recensentur,
licet non desint contrarium tenenter, quos refert Rota *d.*
*decis.*390. & videri possit etiam Gratian. *discept. forens. cap.*15.
num. 1. *& seq. part.* 1. & Michal. de Fratr. *d. cap.* 11. *num.*
167. *vers. Verum, &c.*
11 Agens vero ad exclusionem fœminæ dotatæ exclusæ a sta-
tuto stantibus masculis tenetur probare pro fundamento suæ
intentionis, illam fuisse dotatam, cum illa non præsumatur
dotata, ex eo quod fuerit maritata, ut tradunt Menoch. *de*
præsumpt. lib. 3. *præsumpt.* 7. *per tot.* bene comprobans, Michal.
de Fratr. *part.*3. *cap.*11. *nu.*50. & Rota *decis.* 213. *nu* 3. *part.*
4. *recen. to.* 2. & alii plures relati per me *alleg. forens.*70. *nu-*
mer. 35. *&* 36. ubi dixi in terminis hujus statuti mandantis
fœminas dotari, esse offerendam dotem.
12 Licet contrarium tenuerint Campeg. *de dote part. ult. q.*77.
Ciriac. *controv.*29. *n.*25. & Rota *decis.*195. *num.*2. *part.*2. *rec.*
13 Et ut sit locus exclusioni fœminæ vigore dicti statuti re-
quiritur additio masculi, Gabr. *com. concl. de stat. concl.*4. *nu.*
22. Carpan. *ad stat. Mediol. cap* 278. *num.*82. *& seq.* Altograd.
conf 82. *nu.*25. *lib.*1. Buttigl. *de success. cap.*1. *Theor.* 2. *num.*45.
D. Deluca *d. tom.* 11. *de success. ab intest. discur.* 15. *num.* 15.
Cum dictum statutum excludens feminas stantibus masculis
non habeat locum, si masculus statim moriatur, ut not. Mi-
chal. de Fratr. *part.*3. *cap.*11. *num.* 177. & Altograd. *conf.* 82.
14 *nu.*24. *& seq.* licet quod d. jus excludendi feminas transmit-
tatur per masculum etiam non agnitum, tenent Carpan. *ad*
*stat. Mediol. cap.*278. *num.*4. Grat. *decis. March.* 235. *in addit.*
Surd. *decis.*138. *num* 9. *& sequent.* & ibi plane Hodiern. *num.*
2. *& sequent.* ubi testatur de veriori opinione, cum quibus
pertransiunt Altogr. *d. conf.* 82. *fere per tot. lib.* 1. Michal. de
Fratr. *part.*3. *cap.*11. *nu.*117. D. Deluca *in dict. discurs.* 15. *nu-*
mer. 16. *& seq.* qui distinguit, Quidquid contrarium tenue-
rint Doct. relati per Hodier. *ubi supr.* & per Buttigl. *de suc-*
cess. cap 1. *Theor* 2. *num.* 44.
15 Bene verum est, quod soror innupta vigore hujus statuti
non excludit nuptam, ut late comprobat Buttigl. *de succes.* 1.
cap. 1. *Theor.* 11. *num* 6. *& sequent.* licet contrarium voluerint
Surd. *conf.*83. *nu.*18. *& conf.*100. *lib.*1. *& dec.*195. & ibi Ho-
dier. nec non Monet. *conf.*7. *per tot.*
16 Masculus tamen potest sororem admittere ad partem non
obstante statuto etiam invitis creditoribus, ut tradunt Brun.
*de stat. exclus. fœmin. art.*10. *nu.*4. *& art.*12. *nu.* 117. Carpan.
*ad statut. Mediol. d. cap.*278 *num* 96. *& seq.* Michal. de Fratr.
part 3. *cap.*11. *num* 173. Hodiern. ad Surd. *decis.* 140. *num.* 11.
D. Deluca *in tom* 11. *tit. de success. ab intest. disc.* 15. *num.* 15.
& Rota apud Bich. *dec.*320. *num.*32. & apud Cardin. Ottob.
decis. 273. *num.* 24. & etiam ipsa fœmina invita, Merlin. *de*
*legit. lib.*3. *tit.*1. *quæst.*14. *in fin.*
17 Stante hoc statuto excluduntur fœminas a successione, do-
nec, & quousque extent masculi, & sic temporaliter, mas-
culis deficientibus, fœminæ reintegrantur ad successionem,
ut not. Gabr. *conf.* 18. *numer.* 31. *libr.* 2. late Merlin. *de legit.*
lib 3. *tit.*1. *quæst* 3. *per tot.* Michal. de Fratr. *part.* 3. *capit.* 10.
numer. 4. *& sequent.* Illustriss. D. Deluca *in Theatr. verit. &*
justit. tom 9. *in tit. de dote discurs.* 13. *num.*9. Rota apud Mi-
chal. de Fratr. *decis.* 47. *& dec.* 48. *fere per tot.* Cum in dicto
casu uti temporaliter exclusæ dicantur feminæ potius suspen-
sæ a successione, quam exclusæ, ut declarant Merlin. Mi-
chal. & alii Doctores supra proxime adducti, nec non Rede-
nasc. *consil.* 1. *num.* 164.
18 Quod quidem jus reintegrationis, si feminæ sit delatum, il-
lud transmittit ad hæredes, Rota apud Michal. de Fratr. *d.*
19 *decis.*47. *nu.*6. *& d. decis* 48. *num.*5. ubi dantur concordantes,
secus vero si non sit delatum, quia illud non transmittit, ut
tradunt Merlin. *de legit. lib.*3. *tit.* 1. *qu.*4. *per tot.* & Michal.
20 de Fratr. *d. part.* 3. *cap* 10. *num.* 36. *& sequent.* qui hoc late
comprobant, licet contrariam opinionem illud imo trans-
mitti licet non delatum, teneant Brun. *de stat. exclus. femin.*
*art.*11. *quæst.*9. *nu.*94. Mangil. *de imput. quæst.* 62. *num.*16. la-
te comprobans, Redenasc. *conf.* 9. *num.* 37. & sentit Rota
apud Burat. *decis.*796. *num.* 2.
Quid vero dicendum sit, si testator in testamento insti- 21
tuat masculum, an mortuo masculo femina reintegretur, &
ad quam partem tractant Mangil. *de imputatio. qu.*61. *per tot.*
Andreol. *controv.*306. *per tot.* & Redenasc. *conf.*1. *numer.*3. *&*
sequent. ipsos consulas.
Fœmina autem dotata a patre in testamento, quod præsu- 22
matur congrue dotata, itaut non possit conqueri de modici-
tate dotis, late comprobant Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *qu.*
12. *num.*3. P. Bossi. *de dote cap.* 13. *fere per tot.* & D. Torre
*de pact. futur. success. lib.*2. *cap.*26. *fere per tot.* Quod tamen non 23
habet locum, quando adest magnus excessus in dotatione,
quia tunc filia potest petere congruam dotem, etiam statuto
non obstante quod illa stare debeat tacita, & contenta, ut
probant Ciriac. *controver.* 391. *num.* 5. & Giovagno. *conf.* 52.
*nu.*5. *lib.* 1. & stante læsione enormissima, Merlin. *d. quæst.* 12.
*nu.*11. Fontanell. *de pact. nupt. claus.*5. *glos.*8. *part.*1. *nu.*31. Ca-
pic. Latro. *dec.*99. *nu.*21. & P. Bossi. *in d. cap.*13. *num.* 90. *&*
seqq. nec non D. Torre *d. cap.*26. *nu.*45.
Cum autem fœmina in hoc statuto non excludatur simpli- 24
citer, sed propter dotem, non ideo illa dicitur perdere sui-
tatem, & non dicitur extranea, Ciriac. *controver.* 284. *numer.*
57. Illustriss. Deluca *tom.* 6. *de dote, discurs.* 13. *numer.* 9. *&*
discurs. 91. *num.* 6.
Et statutum supradictum habet locum etiam in bonis em- 25
phyteuticis, in quibus sunt vocati masculi, & feminæ, itaut
fœminæ admittantur masculis solum deficientibus, ut not.
Hond. *conf.*13. *num* 30. *lib.*1. Card. Mantic. *de tacit. libr.* 22.
*tit.*18. *num.*23. Fulgin. *de jure emphyt. in tit. de success. in bon.*
*emphyt. num.*1. bene Rota apud Card. Cavalet. *dec.* 555. *nu.* 1.
ubi concordantes.
Statutum vero, de quo supra, excludens feminas stantibus 26
masculis ligat etiam Moniales, ut latissime comprobat Illu-
strissimus D. meus Deluca *in Theatr. verit. & just. tom.* 11.
*in tit. de success. disc.*5. *fere per tot.* ubi pro dicta opinione alle-
gat centum & viginti octo Doctores, & illam dicit verio-
rem, probabiliorem, & in judicando, & consulendo sequen-
dam, & contrariam opinionem omnino reprobat, dicens il-
lam esse communiter improbatam, & periculosam, cum qua
pertransivi etiam ego *allegat. foren.* 50. *nu.* 56. *& seqq.* necnon
D. Hiero. Carbon. apud Massin. *de consiss. bonor. qu.*45. *num.*8.
& seqq. ubi hanc opinionem dicit veriorem, magis commu-
nem, & in judicando, & consulendo sequendam.
Licet contrarium imo dictum statutum non ligare Monia- 27
les, tenuerint Sperell. *dec.* 11. *nu.* 27. *& seq.* & Rota coram
Bichi. *dec.*625. *nu.*32. *& dec.*256. *num.*12. *& seq. part.* 11. *rec.*
& apud Censal. ad Peregr. *dec.*34. & alibi passim.
Stante dicto statuto excludente fœminas a successione, & 28
mandante illas dotari, si dos non succedat loco legitimæ, fe-
mina non potest petere dotem a fratribus, ut illa augeatur, sed
fratres tenentur illam tradere tempore nuptiarum, & non an-
tea, secus si illa succedat loco legitimæ, ut docent Lodereh.
*conf.*25. *n.*7. Galeo. *lib.*2. *controv.*15. & D. Deluca *to.*6. *de do-*
*te, disc.*13. *n.*1. sed solum in dicto casu eis debentur alimen-
ta, Ciriac. *controv.*480. *nu.*14. Surd. *de aliment. tit.* 1. *qu.*26.
*nu.*1. *& tit.*4. *qu.*20. *nu.*4. & Rota *dec.*342. *num.* 26. *part.* 12.
recen. In terminis vero hujus statuti Eugubini dotem non suc- 29
cedere loco legitimæ firmavit Rota *d. dec.*342. *per tot. part.*12.
rec. quidquid generaliter differat Rota *dec.*208. *part.*8. *rec.*
Filia vero dicitur dotata, quando ei per patrem fuit ali- 30
quid simpliciter relictum in testamento, Bern. *conf.* 45. *num.*
2. *lib.*2. Cardin. Mantic. *de conject. lib.*11. *tit.*21. *num* 3. Mi-
chal. de Fratr. *p.*3. *cap.*11. *nu.* 46. Et sufficit ad filiam exclu- 31
dendam in terminis dicti statuti dos tradita pro ea Monaste-
rio, Fontanell. *de pact. nupt. claus.*5. *glos.*8. *part.*1. *nu.* 60. Ro-
ta apud Gregor. XV. *decis.*63. *num.*18.
Quod autem moriente filio sine filiis succedat pater ex- 32
clusa filia sorore defuncti vigore hujus statuti, firmat Ciriac.
controv. 137. *nu.* 7. *& sequent.* contrarium tamen tuetur Alto-
grad. *conf.*48. *vol.*2. *per tot.*
Addo prædicta, quod fœmina exclusa a successione vigo- 33
re hujus statuti non potest contra tabulare, ut tradunt Mer-
lin. *de legit. lib.*3. *tit.*1. *quæst.*24. *per tot.* Redenasc. *conf.* 5. *nu.*
28. & Rota *decis.*37. *num.*1. *part.*11. *rec.*
Vigore hujus statuti nepotes non excludi a patruo, volue- 34
runt Ceph. *conf.*616. *num.*45. *vol.*5. & Andreol. *controv.*137.
*nu.*5. qui allegat Rota *in Viterbien. hæredit. de Chisiis* 26. *Apri-*
lis 1640. coram R. P. D. Rojas.
Ut autem sit locus dispositioni hujus statuti, requiritur utra- 35
que subjectio personæ, & bonorum, & ideo illud non com-
prehendit forenses, quamvis bona sint in territorio, nec per-
sonas quamvis subditas, si bona sint extra territorium, nec
intret combinatio statutorum quamvis consimilium utriusque
loci, ut firmat Illustrissimus D. meus Deluca *in Theatr. verit.*
*& justi. to.*6. *in tit. de dote discur.* 143. *nu.* 39. ubi dicit, hoc
esse receptissimum, & *tom.*11. *in tit. de success. ab intest. discur.*
4. *num.*2. ubi dicit hoc esse extra controversiam, quam opi-
nionem pluries firmavit Rota & præcipue apud Merlin. *de-*
*cis.*353. *nu.*2. *& sequent. & decis.*526. *num.*5. *& dec.*144. *num.*
9. *& seq. part.*8. *recen.*
Licet contrarium teneant Andreol. *controv.* 407. *numer.* 39. 36
& Bellon. Jun. *conf.*74. *num.*117. cum quibus, quando causa
est

est eatra Statutum Ecclesiasticum, in quo auctoritas Rotæ videtur aliquaotulum frigescere, pertransit idem D. Deluca *in dict. discurs. 4. num 3. & seq.*

37 Statutum sopradictum excludens sororem a successione fratris ob existentiam alterius fratris non censetur excludere neptem a successione patrui propter existentiam alterius patrui, ut tradunt Cæphal. *cons. 616. libr. 5. per tot.* Eugen. *cons. 83. lib. 1. per tot.* late Andreol. *controv. 138. nu. 1. & seq.* ubi plures dat concordantes, & dicit ita fuisse judicatum *in Auditorio q. Ducis Urbini*, in quadam caosa Pisauriensi, & sentit Michal. de Fratr. *part. 3. cap. 11. nu. 121.* Rota *decis. 188. num. 5. & seq. par. 7. rec. & in Viterbien. hæredit. de Chrsiis*, 26. *Apri-*
38 *lis* 1640. coram R. P. D. Rojas, licet contrarium tenuerint Gabr. *cons. 18. lib. 2. per tot.* Aldov. *cons. 99. nu. 5.* Gratian. *discept. foren. cap. 15. nu. 8. & sequent. part. 1.* & Rota *decis. 686. nu. 3. part. 1. diver. & dec. 104. per tot. part. 1. recen.*

39 Et fœmina per hoc statutum excluditur etiam a successione Clerici, ut probant Merlin. *de legit. lib 3. tit. 1. quæst. 19. numer. 9.* Hodiern. ad Surd. *decis. 20. per tot.* Buttigl. *de succes. cap. 1. theore. 12. per tot.* ubi testator de veriori opinione, &
40 Thom. *decis. March. 204. num 87.* ubi testatur de magis communi opinione, licet contrarium firmet Rota apud Card. Ottobon. *decis. 149. num. 3. & sequent.* & apud Bich. *decis. 521. per tot.* & me scribente *in Urbinaten. successon.* 11. *Mai* 1668. coram R. P. D. meo Thaja, & in aliis causis, itaut stante auctoritate Rotæ *in Statu Ecclesiastico*, difficile sit ab illius opinione recedere.

41 Monachus vero Monasterii capacis bonorum in communi uti potest beneficio hujus statuti exclusivi feminarum, Thesaur. *quæst. forens. 1. nu. 3. & num. 10. lib. 2.* Rota *decis. 438. nu. 3. part 4. recent. tom. 2. & dec. 367. nu. 12. part. 9. recen.*

42 Fœmina autem exclusa censentur etiam exclusi venientes ab ea, Surd. *cons. 85. nu. 11. lib. 1.* Illustriss. D. Deluca *in d. tom. 15. discurs. 8. num. 21.* ubi testatur de magis communi opinione, & *discurs. 14. numer. 7.* Rota *decis. 405. num. 3. & seq. part. 5. recen.*

43 Addo pro coronide, quod si pater contrahat duo matrimonia, & ex primo unam tantum habeat filiam, & ex secundo masculos, filia primi matrimonii a patre dotata succedit in bonis maternis exclusis filiis secondi matrimonii, ut not. Corn. *cons. 314. num 3. & seq. lib 4.* Brun *de stat. exclus. fœmin. art. 12. num. 297.* qui alios dat concordantes. Menoch. *cons 8. nu. 7. & 19.* ubi testatur de magis communi, Merlin. *de legit. lib. 3. tit. 1. quæst. 17. num 43. & sequent.* & Rota *dec. 60. num 4.* post Michal. de Fratr *& dec. 112. num. 26. part. 8. recent.* & quod statutum censeatur excludere filium propter filios primi matrimonii tantum, tradunt Merlin. Pignatel. *controver. foren. cap. 32. nu. 32. cent. 1.* & Bello. *de jure accresc. cap.*
44 *5. quæst. 49. num. 14.* licet prædicta habere locum, quando statutum excludit fœminas ad effectum conservandi agnationem, secus si ob masculinitatem, voluerunt Gabr. *cons. 15. libr. 1. & cons. 18. volum. 2.* Hond. *cons. 1. lib 2.* & Palma *cons. 14. per tot.*

45 Adde postremo, quod licet soror exclusa a successione fratris non dicatur exclusa a successione sororis, ut late comprobat Rota apud Merlin. *decis 471. per tot. part. 1.* contrarium, quod sorore decedente succedant fratres exclusis sororibus. determinat statutum nostrum, ut advertit etiam eadem Rota *decis. 471. in fin.*

ADDITIO.

46 IN hac sane rubrica, cum in hac nostra Provincia Cathalana similis statutaris dispositio non extet, imo mortuo patre ab intestato æqualiter filii, & filiæ ipsi succedant, nihil circa eam remanet annotandum; bene tamen circa obligationem dotandi, & renuntiationes filiarum dote contentarum possem annotationem fundare; at vero cum sola hæc materia hunc librum exposceret, & illa a tam celebribus viris sit tractata, nihil omisso, & oblito, libenter annotationem omitto; ex quo ipsam obligationem dotandi, renuntiationesque filiarum dote contentarum, ipsæ quando sint extinctivæ, quando translativæ, quandoque filiæ sic renuntiantes faciant partem in computatione legitimæ, reperies diffuse tractatum a nostris Doctissimis Cancer. Fontanel. & cæteris Regnicolis, & diffusissime a Doctissimo sane viro Torre *in suo aureo tractatu de pact. futur. success.* maxime *lib. 1. cap. 14. & seq.* Altimar. *obser. ad consil 42. Rovit. libr. 1* ubi latissime, plores casus præscindendo, quorum sola doctrina satiaberis, & nihil ulterius quæres, idcirco ad ipsos recurre.

Itaque filiæ in hoc statuto non excluduntur ex quo sint do- 47
tatæ, sed solum favore masculorum, & ita urgens occasio exclusionis earum non est dos, sed masculorum favor, & prærogativa, Manfrell. ad Capic. Latr. *obser 128. num. 11.* & ita 48
masculis deficientibus, periniquum esset extraneum instituere, & filias exhæredare, aut prætetire, imo ipsæ masculis deficientibus admittuntur, Merlin. Marant. Staybon. Sen. & Jun. Molphel Donade. & alii citati per *d.* Manfrell. *dict. obser. 128. nu 12.* Altimar. *d. obser. ad d. consil. 42.* Rovit. *num 11. & fere per tot.* novissime Faosut. *controv. 20. per tot.* maxime *num. 115. & seq.* Benekendor. *in addit.* ad Seraphin. *de privil. juram. privil. 21. nu. 27.* Ciroch. *discept. 31. nu. 12. & discept. 34. nu. 13.* Ciarlin. *controver. 146. num 10.*

Filiæ autem sic dotatæ, per renontiationem, aut per sta- 49
tutum exclusæ, non impediuntur succedere, patre volente, eas instituendo, aut ex tacita voluntate patris aliter resultante Modern. Torre *d. tract. de pact. futur. success. lib. 2. cap. 14. nu. 12. 27. & seqq* Botiller. *disert. 10. num. 54. & seq.* Cancer. Fontanell. & alii passim, Manfrell. ad Capic. Latr. *observ. 3. nu. 34* Benekendor. *in addit.* ad Seraphin. *de privil. juram. priv. 21. nu. 23.* bene tamen tenentur conferre dotem ab eis receptam, ut inter eas, & cæteros filios, se cohæredes univer- 50
saliter institutos æqualitas servetur, novissime Joann. Torre *in suo doctissimo tractatu de pact. futur. succes. lib. 3. c. 13. n 253.* & alii citati a Manfrell. ad Capic. Latr. *obser. ad dec. 175. nu. 14.* Urceol. *consult. foren. c. 40. nu 1. & seq.* ubi affert, quomodo sit ista collatio facienda, *& in 2. append ad d. cap. 40* adducit, an dotis augmentum factum per patrem filiæ sit pariter conferendum, & pariter Torre *ubi supra a nu 276.*

Legitimatus filius masculos excludit fœminas, etiam ex- 51
tante hoc statuto exclusivo feminarum, Torre *de pact. futur. succes. lib. 2. c. 43. nu. 32.* licet Marin. & Stayban. contrarium tenentes citent, videndi citati per Severin. *ad dec. 342.* Sanfelic. *pag. mihi 89. col. 2. vers. An stante statuto*, Bottler. *de success. ab intest. c. 1. theor. 9. nu 9.* Ciroch. *discept 32. per tot.*

Statutum autem nostrum, an procedat caso, quo extent 52
filii naturales tantum, & quid in hæreditate materna, tractat latissime Carol. Anton. de Luca ad Vincen. de Franch. *obser. ad dec. 640. nu. 1. & seqq* quem ad hæc consule.

Nota tandem, quod ut dispositio statuti nostri procedat, 53
requiritur, quod mulier reperiatur dotata tempore mortis illius, de cujus successione tractatur, aliter statutum non procederet, ut tenent Doctores citati per Ciroch. *discept. foren. 34. nu 4.* quod cum ratio finalis statuti sit favor agnationis, & masculorum, non mihi quadrat (masculis existentibus) tu melius judica, & vide d. Ciroch. *discept. 42. nu. 39. & discept. 58. a nu. 1.* maxime *nu 20. & seqq.*

DE FILIIS IN CONDITIONE POSITIS. *Rubrica LXIII.*

AD tollendum dubias Doctorum Opiniones, ac Disputationes, Filios positos in conditione Fideicommissi, tacite ad Fideicommissum vocatos censeri benignius interpretamur.

SUMMARIUM.

1 *Statutum, quod filii positi in conditione dicantur vocati, uti interpretativum habet locum etiam in testamentis conditis ante statutum, num. 2.*
Licet contrarium teneant alii, num. 3.

4 *Filii positi in conditione non censentur vocati secundum magis communem.*
Fallit stantibus conjecturis, & remissive, nu. 5. & 21.
Maxime in descendentibus positis in conditione, nu. 6.
Conjectura autem recensentur per Doct. num. 7.
Et quæ in Cathalonia admittantur, nu. 22.

8 *Filii positi in conditione censentur vocati, si adsit statutum.*
Tam per vulgarem, quam per fideicommissariam, n 9. & 21.
Etiam caducato gradu paterno per vulgarem in fideicommisso, num. 10. & 23.
Et appellatione filiorum in conditione positorum veniunt etiam fœminæ, num. 11.

12 *Filii positi in conditione censentur vocati ad portionem patris tantum.*
Fallit, ut num. 13.

14 *Statutum vocans filios in conditione positos procedit etiam in transversalibus.*
Et dictum statutum habet locum etiam in contractibus, numer. 15. & 16.
Et habet locum etiam in bonis sitis extra territorium, n. 17.
Consil. Oldrad. 21. *non habet locum quando filii sunt vocati a statuto, num. 19.*

20 *Filii positi in conditione, quando sunt vocati, non censentur gravati, nec inter se reciproce substituti.*
Et tantum censentur vocati active, non autem passive, n. 24.

25 *Filii positi in conditione, quando sunt vocati, possunt revocare alienata per patrem, aut alium gravatum.*

ANNOTATIO.

HOc Statutum nostrum est interpretativum, ut habetur 1
ex illius verbis, non autem est dispositivum, Rota *decis. 455. num. 31. part. 5. recent.* bene comprobans, & ideo 2
illud locum habere debet etiam in testamentis conditis ante statutum, ut not. Rusti. *de libe. in condit. posit. lib 6. cap. 8 nu. 8. & seq.* Andreol. qui loquitur in terminis hujus statuti *contr. 85. num. 11. & controv. 284. num. 1.* Fusar. *cons. 157. num. 2.* Licet contrarium tenuerit Ciriac. *controv. 520. numer. 19.* & 3
duas Rotæ decisiones pro hac parte contraria refert Rusti. *ubi supra dict. cap. 8. num. 26.* Quorum opinio forsitan admitti potest, quando statutum non est interpretativum, sed est dispositivum, ut not. Rusti. *in dict. cap. 8. nu. 8. & seq.*

Filii positi in conditione an censeantur vocati in terminis 4
juris communis, est quæstio satis controversa, ut dicit Fen-
zon.

zon. *ad Stat. Urb. lib.*1. *cap.*141. *num.*1. & videre est per Fusar,
*de subst. quæst.*437. *per tot.* para tamen negativa videtur hodie
magis recepta, ut dicit Fenzon. *in d. cap.*141. *n.*1. *&* 2. nec
non D. Deluca *in Theatr. verit. & just. to.*10. *in tract. de fidei-
com. discur.*21. *num.*6. *& discur.*73. *num.*3. ubi dicit hanc esse
receptissimam opinionem in Rota & Curia Romana, & ante
eum Ciriac. *contr.*96. *per tot. & contr.*301. *nu.*5. & Rota apud
Bich. *dec.*271. *nu.*21. & apud Card. Celsum *decis.*145. *num.* 2.
5 Quæ tamen non habet locum stantibus conjecturis suaden-
tibus illorum vocationem, ut not. Fenzon. *ad Stat. Urb. d. cap.*
142. *num.*2. Fusar. *de subst. d. quæst.*437. *num.* 6. D. Deluca *in
d. tit. de fideicom. discur.* 73. *nu.* 4. Hodiern. *controv.*10. *num.* 3.
& Rota apud Buratt. *dec.*385. & ibi Adden. & apud Merlin.
*dec.*359. *nu.*2. *& dec.*447. *num.*2. & apud Card. Celsum *dict.*
6 *decis.*145. *num.*2. & alibi passim; Quæ quando agitur de de-
scendentibus sufficiunt leviores, ut declarant Adden. ad Bu-
ratt. *d. dec.*385. *num.* 10. Fusar. *de subst. d. quæst.*437. *num.*36.
Rota apud Card. Celsum *dict. dec.*145. *nu.*4.
7 Conjecturas vero plures recensent Fusar. *d. quæst.* 437. *per
tot.* Adden. ad Buratt. *d. dec.*385. *& dec.*387. *per tot.* Giovagn.
*cons.*79. 80. 81. *&* 82. *cum cum disc. ibi in fine apposito*, D. De-
luca *in d. tit. de fideic. discur.* 37. *& discur.* 73. & Rota apud
Gregor. XV. *decis.*315. *& decis.*329. *& decis.* 336. *& decis.* 355.
part 5. *rec.* & alibi passim.
8 Quæ tamen omnia cessant stante dicto statuto, quod filii
in conditione positi censeantur vocati, ut advertunt Fenzon.
*ad Stat. Urb. d. cap.*142. *num* 1. *&* 2. D. Deluca *in dict. tit.
de fideic. discurs.*19. *num.*7. *& discurs.*21. *num.* 6. *& discurs.* 74.
*num.*5. & Rota *decis.*338. *num.*2. *part.*12. *recent. & in Romana
seu Urbevetana successi.*2. *Januarii* 1658, coram R. P. D. Alber-
gatu *post princip.*
9 Quod vero stante dicto statuto, quod filii positi in conditione
censeantur vocati, illi dicuntur vocati, tam per vulgarem, quam
per fideicommissariam, ut tradunt Fenzon. *ad Stat. Urb. d. cap.*142.
*n.*15. & Fusar. *de subst. q.*438. *n.*14. qui alios dant concurdantes.
10 Quid vero dicendum sit, si sit caducatus gradus pater-
nus, an filii in conditione positi consequi debeant relictum
patri, videat Fusar. *de subst. quæst.*439. *per tot.*
11 Et filiorum appellatione in conditione positorum venire et-
iam fœminas, scribit Fenzon, *in dict. cap.* 142. *numer.* 9. ubi
hoc ampliat, etiamsi Testator posuisset in conditione filios
masculos declarando, ut ibi per eum, in quam opinionem
inclinat D. Deluca *relatis contrariis in dict. tom.* 10. *in tit. de
fideicom. discurs.* 147. *num.* 9.
12 Filii in conditione positi quando sunt vocati a statuto, ut
hic solum censentur vocati ad portionem parentum, Andreol.
*contr.*138. *nu.*25. Fenzon. *ad Stat. Urb. d. cap.*142. *num.* 6. Fu-
sar. *de subst. quæst.*440. *num.* 1. ubi testatur de receptiori opi-
nione *& num.* 23. Rota apud Gregor. XV. *decis.* 337. *in princ.*
& apud Merlin. *de pignor. decis.* 77. *num.* 2.
13 Quod tamen non habet locum, quando portio cohæredis
per ejus præcedentiam pervenit ad patrem, quia tunc di-
cuntur vocati etiam ad portionem patruorum, ut not. Fen-
zon. *in d. cap.*142. *nu.*8. Fusar. *d. quæst.*440. *num.*16. D. Deluca
*in d. tit. de fideicom. discurs.*78. *nu.*6. *& discurs.* 79. *nu.*3. Rota
apud Gregor. XV. *d. decis.*337. *num.*3. Maxime stantibus conje-
cturis, ex quibus censentur vocati etiam ad portionem pa-
truorum, Fenzon. *d. cap.*142. *num.*7. D. Deluca *in dict. tit. de
fideicom. discur.*77. *nu.* 5. *& discur.*78. *nu* 6. Rota apud Gregor.
XV. *d. decis.*337. & apud Merlin. *de pignor. d. decis.* 77. *num* 2.
14 Statutum supradictum habet locum non solum in descen-
dentibus, sed etiam in transversalibus, Fenzon. *ad Stat. Urb. d.
cap.*142. *nu.*11. Adden. ad Gregor. XV. *dec.* 575. *num.* 10. qui
15 plures referunt Rotæ Romanæ decisiones, & habet locum,
etiam quando filii sunt positi in conditione in contractibus,
ut not. Fenzon. *ad dict. cap.* 142. *num.* 14. Hodiern. ad Surd.
*decis.*162. *in fin.* & Rota *dec.*114. *nu.*4. *part.*7. *rec.* D. Deluca
16 *in d. tit. de fideicom. discur.*80. *nu.*7. ubi de veriori, secus ces-
sante statuto, quia tunc in contractibus non dicuntur vocati,
ut not. Carena *var. resol. lib.*1. *cap.*1. *num.*101. *& sequent.* la-
te Cancer. *resol.*91. *num.*11. *& sequent.* plene Andreol. *controv.*
17 240. *num.*9. qui alios dat concordantes, & dictum statutum
habet locum etiam in bonis, quæ sunt extra territorium sta-
tuentium, Adden. ad Burat. *decis.*385. *in fin.* Rota *decis.*338.
num. 3. *part.* 12. *rec.* licet contrarium teneat Fenzon. *ad dict.
cap.* 142. *numer.* 17.
18 Addo pro complemento, quod dictum statutum, quod filii
censeantur vocati, continet nudam præsumptionem, quæ
cessat ex fortioribus conjecturis, ut probat D. Deluca *in dict.
tit. de fideicom. discur.*80. *nu.* 9. *qui num. seq.* refert conjecturas
facientes cessare d. dispositionem statuti.
19 Prout nolui omittere, quod *Cons. Oldr.* 21. non habet lo-
cum, quando filii positi in conditione sunt vocati, ut in ter-
minis hujus statuti, ut post Deci. & Decian. per eum rela-
tos firmat Sperell. *decis.*151. *num.*12. *part.*2.

ADDITIO.

20 ADde prædictis, quod filii in conditione positi, licet cen-
seantur vocati, non tamen censentur gravati, & inter
se reciproce substituti, ut tradunt innumeri fere Doctores,
quos refert, & sequitur Fusar. *de subst. qu.*441. *nu.*1. *& seqq.*
ubi testatur de magis communi opinione, & quod temerarium
esset ab ea in consulendo, & judicando recedere, cum quibus
pertranseunt Redenasc. *cons.*9. *nu.*134. & Eminen. de Luca *in
Theat. verit. & just. tom.*10. *in tit. de fideicom. discur.* 43. *num.*
17. *& discurs.*76. *nu.*4. *& discur.*82. *num.*6. *& discur.*85. *nu.*4.
ubi hoc limitat stantibus conjecturis in contrarium, ut ibi per
eum, & ita fuit decisum in R. S. *die* 19. *Junii* 1660. facto
verbo inter nobilem Carolum de Calders, & de Villa Fran-
ca, & conjuges Rojas, & Pantoja; licet contrarium teneant
DD. relati per Fusar. *dict. quæst.* 441. *numer.*3. vidend. Joseph
Rosa. *cons.*42. *num.*2. *& seq.* Crespi *obser.*21. *a nu.*23.
Materia sane ista filiorum in conditione positorum ab ullo 21
pene ex DD. est omissa, imo ab omnibus ferme tractata, &
ita in pelago illius perventus, quasi in eo demersus nihil di-
cam; sed tantum tibi demonstrabo aliquos Doctores Moder-
nos, qui te satiabunt de cunctis materiis ejusdem, parataque
prandia tibi dabunt, præcipue ex quibus conjecturis filii in
conditione positi censeantur vocati, quibus substitutionibus,
per vulgarem autem, an per fideicommissariam, an ita in
contractibus, sicuti in ultimis voluntatibus, & omnia ista,
& alia non abnegabunt Doctissimus Altimar. *ad consil. Rovit.
lib.*2. *observ. ad consil.*7. *per tot. & ad lib.* 3. *observ. ad cons.* 52.
pariter per tot. Doctissimus Altograd. Jun. *controv.* 36. *per tot.*
Manfrell. ad Capic. Latr. *observ.* 1. *&* 110. *per tot.* Rodoer.
*cons.*28. *per tot.* & ad Matio. *cap.*141. *per tot.* Modern. Castald.
*consult. foren.*34. *&* 52. *per tot.* Modern. Palma Nepos *allegatio.*
85. *&* 86. Modern. Carol. Ant. Deluca ad Gratian. *cap.* 253.
299. & latissime *ad c.*352. Redenasc. *cons.* 9. *&* 56. Fassalin.
*problem. legal. problem.*4. *per tot.* Crespi. *obser.*19. *&* 20. Massol.
trismegis. legal. ratiocin. 38. *per tot.* Tondut. *quæst. civil. cap.* 98.
ubi de politia in conditione contractibus loquitur, *& cap.*120.
per tot. & cap 121. Rota *decis.*690. *per tot. part.*18. *recent. tom.*
2. Hodiern. ad Surd. *decis.*162. *per tot.* Giroch. *disceps.* 61. *a
num.*46. Actolin. *resol. foren. resol.* 73. *a nu.* 1. Fusar. *de substi-
tutio. cap.*437. *per tot. & alii quamplurimi*, quos relinquo, ne
folia allegationibus consummem.
Materiam hanc non intactam reliquerunt nostri Doctores 22
Regnicoli, imo omnes præcipue Fontanell. & Cancer. va-
riis in locis eam strenue tractarunt, quos recolligit Modern.
Vilaplana *in libro quem intitulavit de brach. Militar. capit.* 4. *a
numer.* 228. ubi *numer.* 234. *&* 237. recenset duas conjectu-
ras, ex quibus solis movetur noster Regius Senatus ad de-
clarandam vocationem filiorum, in conditione positorum;
quando tempo sunt tacite, aut expresse gravati, & quan-
do filii ultimi, & remotioris substituti sunt expresse vocati,
quas conjecturas approbatas diversis declarationibus modernis
nostri Regii Senatus refert; quæ conjectura ultima procedit
etiam, quando filii positi in conditione in gradibus interme-
diis sunt expresse vocati, ut ita fuit in Regio Senatu de-
cisum referente Nobili Hieronymo de Magarola Reg. Cons.
die 27. Octobris 1679. in causa Ceciliæ Masdeu viduæ,
contra diversos creditores, Scriba causæ Melchior Cortes.
Et hoc quoties dictæ duæ conjecturæ adsunt, procedit, 23
& veniunt vocati per fideicommissariam imbibitam in vulga-
ri in fideicommissu, licet filii ultimi substituti sint vocati
per vulgarem, aditione primi hæredis extinctam, & aliquis
gradus intermedius fuerit caducatus; ut ex decisionibus re-
latis per dictum Vilaplana *d. cap.*4. *nu.*239. *&* 240. apparet,
& latius Rota *Recen. part.*13. *decis.*78. *nu.*5. *& dec.*135. *num.*
2. *&* 3. ubi Fontanell. citatur, Tondut. *quæst. civil. c.*110 *nu.*
48. *& seq.* Jos. Altograd. *controv* 55. *nu* 78. Bonden. *collect. le-
gal* 41. *num* 15. Fontanell. Giovagno. & alii, quos citat Mo-
dern. Castald. *consult. forens.*96. *num.*2. *& consult.* 47. *num.* 16.
Redenas. *cons.*9. *num.*5. Ciriac. *controv.*96. *num.*73. Capic. La-
tro. *decis.*110. *num.*20. Cancer. *var.* 1. *cap.* 1. *num.* 160. *& seq.*
Gratian. *discept. foren. cap.* 339. *num.* 75. & ita inconcusse de-
clarat noster Regius Senatus, signanter referente Magnifico
Josepho Aleny 13. Junii 1673. in causa Narcissæ Font & Mar-
tell, contra Moniales Descalceatas Barcinonæ, Not. Con-
gost, & referente Nobili Josepho Ferrer & Vinyals inter
Nobiles Don Franciscum, & Annam Vergos ex una, &
Nobilem Narcissum de Rocabruna & Samsò ex alia, 17.
Novembris dicti anni 1673. Not. Bar, & referente dicto-
met Magnifico Josepho Aleny die 22. Januarii 1683. in fla-
migerata causa in Regio Senatu inter Catalinam Bausili &
Pi, & postea Eulaliam Simon uxorem Michaelis Simon vil-
læ de Matarò ex una agendo, & Jacobum Pi agricolam Pa-
rochiæ de Mata termini dictæ villæ de Matarò, & Eulaliam
Pi viduam partibus ex altera defendendo vertente, Scriba
dictæ causæ Cortes Not. in qua sententia stabilita ferme est
omnis materia fideicommissaria, doctrina tanti Magistri, ac
Senatoris exornata, ac sufficiens ad non ultra quærendum,
non ultraque dubitandum; quapropter ad præfatam senten-
tiam assidue recurre, & liber eris a non paucis vigiliis, quas
uti prodigus deperderes, non ad eam recurrendo.
Tamen filii sic in conditione positi, & ita propter conje- 24
cturas vocati, intelliguntur vocati active tantum, non autem
passive, & ita gravati non dicuntur, nec reciproce inter se,
nisi aliter ex conjectura mente testatoris deprehendatur,
Gratian. Merlin. Peregrin. Fusar. Redenasc. Fontanell. Capic.
Latr. Rot. Rom. & alii, quos citat dict. Vilaplana *d. loc.
num.*232. Urceol. *consult. foren. cap.*70. *num.*2. *& cap.*81. *num.*
23. Manfrell. ad Capic. Latr. *d. observ.*110. *num.*5. *& sequent.*
Jos. Altograd. *controv.*64. *num.*5. Joseph. Rosa. *dict. consult.*42.
*num.*2. Massola. *d. ratiocin.* 38. *num.* 5. *& seq.* Canc. *variar.* 1.
cap. 1. *num.* 182.

Ita-

15 Itaque filii in conditione positi, ubi censentur dispositive vocati, ne dum excludunt substitutum, sed etiam efficiunt, ne pater testando possit de illis bonis disponere, imo eis datur alienaturum evocatio, & hoc sive patri gravato bona sint quæsita, sive caducato gradu patris ob ejus præmorientiam, & sic non acquisitis per eum præcedenter dictis bonis, per antecedenter gravatum sint alienata, Fontanell. *de pact. claus. 5. gloss. 10. part. 2. numer. 29. & sequent.* Gabr. Peregrin. Natta. Rustic. Capic. Latr. Prat. & alii citati per dictum Doctissimum Altograd. *controv. 37. numer. 1.* vidend. *dict. decis. 78. & 135. super citat. part. 13. recep.*

DE FILIIS LEGITIMATIS. *Rubrica LXIV.*

NOn liceat habenti Filios legitimatos, in Testamento, vel quavis ultima Voluntate eisdem legitimatis, & cuicumque ipsorum relinquere plusquam uni ex legitimis Filiis, vel Nepotibus, aut Pronepotibus per rectum Masculinam lineam descendentibus, cui minus relictum sit.

Si vero dicto Testatori Filia legitima, & naturalis superesset, seu Frater Carnalis conjunctos ex utroque Parente, vel ex Patre tantum, sive Nepotes ex Fratre prædicto, tunc non possit idem Testator eisdem legitimatis, etsi plenissimam legitimationem habuerint, nisi medietatem suorum bonorum relinquere: Sicut etiam ab intestato, modo, & forma prædicta succedere valeant.

S U M M A R I U M.

1 *Legitimatio quando dicatur plena, plenior, & plenissima.*
2 *Legitimatio fit per subsequens matrimonium, per oblationem curiæ, & per rescriptum Principis.*
3 *Filius legitimatus quoad successionem non differt a legitimo.*
Itaut ipse excludat etiam substitutum, num. 4.
Intellige de legitimato per subsequens matrimonium, aut per rescriptum Principis, num. 11.
Secus est in legitimato per oblationem curiæ, nisi tantum in præjudicium patris, num. 12.
Fallit regula principalis, si testator esset persona Nobilis, & in dignitate constitutus, num. 5.
Et succedit æqualiter cum filiis legitimis, & naturalibus, num. 6.
7 *Filio legitimato debetur etiam legitima.*
Fallit si legitimatio sit facta cum clausula sine præjudicio venientium ab intestato, num. 8.
9 *Statutum loquens de ultima voluntate non comprehendit dispositionem patris factam inter vivos.*
10 *Legitimationis filiorum materiam qui tractant remissive.*
13 *Pater an plus relinquere possit legitimatis, quam filiis legitimis, & naturalibus.*

A N N O T A T I O.

1 PLenissima legitimatio, da qua fit mentio in hoc statuto, dicitur, quæ fit per subsequens matrimonium, plenior quæ est in Pontifice dispensante super radice matrimonii, & plena quæ fit per Principem laicum, ut post Bursat. *cons. 2. nu. 29.* & Petr. *de fideicom. quæst. 11. sub num. 239.* per eum relatos not. Fenzon. *ad Stat. Urb. lib. 1. cap. 144. nu. 12.*

2 Legitimatio vero fit tripliciter, primo per subsequens matrimonium, secundo per oblationem Curiæ, & tertio per rescriptum Principis, Fenzon. *d. cap. 144. num. 2.* ubi dicit, legitimationem per oblationem Curiæ ivisse in desuetudinem, & ejus loco successisse legitimationem per statutum, ut ibi per eum concordat Card. Tusc. *pract. conclus. littera L. conclus. 228. nu. 1. & sequent.* ubi ponit alios modos, per quos filii legitimantur, ut ibi per eum.

3 Legitimatus filius quoad successionem non differt a legitimo, Paris. *cons. 1. nu. 52. & cons. 8. num. 7. lib. 2.* Rolan. *cons. 67. n. 17. & 18. & seq. vol. 3.* Martha *de success. legal. par. 1. qu.*
4 *18. art. 1. n. 2. & seq.* Itaut legitimatus per rescriptum Principis, & per subsequens matrimonium excludat substitutum sub illa conditione, si decesserit sine filiis legitimis, & naturalibus, ut voluerunt Rolan. *cons. 67. num. 1. & seq. libr. 3.* Fusar. *de subst. quæst. 407. sub nu. 17.* ubi dicit hanc opinionem sequendam esse in consulendo, & judicando, *& quæst. 408. num. 1.* ubi dicit hanc esse receptam omnium sententiam, & Martha *de success. legal. part. 1. quæst. 18. art. 9. nu. 1. & seq.* &
5 Rota apud Merlin. *de pignor. dec. 77. num. 5. & seq.* Nisi testator esset nobilis, & in aliqua dignitate constitutus, Rolan. *d. cons. 67. nu. 1. & seq.* Cardin. Mantic. *de conject. lib. 11. tit. 10. n. 33. & seq.* plene Fusar. *de substit. d. quæst. 407. nu. 44.* Quod tamen non placet, Rota *d. decis. 77. num. 5.* quando legitima-
6 tio est facta in forma amplissima, ut ibi per eam. Et succedit æqualiter una cum filiis legitimis, & naturalibus ejus patri, Rolan. *d. cons. 67. nu. 21. lib. 3.* Martha *de success. legal. quæst. 18. art. 1. nu. 3. & 4.* Buttigl. *de success. Theor. 9. num. 3.*
7 Et ei debetur legitima in bonis patris sicuti debetur filio legitimo, & naturali, ut late firmat Merlin. *de legit. lib. 1. tit. 2. qu. 8. num. 9.* Card. Mantic. *de conject. lib. 11. tit. 10. nu. 29.* & Andreol. *controv. 153. num. 1.* ubi plures dat concordantes, & contra testamentum Patris habet eadem remedia, quæ habent filii legitimi, naturales, ut not. Rola. *dict. cons. 67. num. 22. lib. 3.* Merlin. *de legit. d. quæst. 8. num. 8.* & Rota *dec. 653. num. 2. part. 2. recent.*
8 Nisi tamen fuerit legitimatus cum clausula *sine præjudicio venientium ab intestato*, quia tunc ei non debetur legitima, nec succedit ab intestato, & cessant supradicta, ut late comprobat Merlin. *de legit. d. lib. 1. tit. 2. quæst 8. num. 15. & seq.* D. Deluca *in d. tom. 11. in tit. de success. ab intestat. discurs. 28. nu. 2.* & plenissime probat Rota *in Romana de Bonellis 24. Januar. 1635.* coram R. P. D. Ghisilerio *post princ.* ubi dicit, quod neque potest contratabulare, & quod non succedit, nisi in eo, quod pater ei relinquit, ut ibi per eam.

Conciol. ad Statut. Eugubii.

De hoc statuto prohibente patri habenti filios legitimatos eis relinquere in testamento, vel in alia ultima voluntate plusquam uni ex filiis legitimis, vel nepotibus, cui minus relictum sit, mentionem facit Illustrissimus D. Deluca *in Theatr. verit. & justit. tom 9. in tit. de testam. discurs. 52. num. 3. & seq.* qui *nu. 14. & seq* dicit, dictum statutum loquens de 9
ultima voluntate non comprehendere dispositionem patris factam ad favorem filii legitimati inter vivos, maxime stante juramento, quod non comprehenditur sub dicto statuto, & alia ad materiam dicti statuti, quæ vide ibi per eum.

A D D I T I O.

CElebrem possem hic annotationem facere, ac diffusam cir- 10
ca legitimationem filiorum ad varias quæstiones, tradendo species earumdem, per quos fiendæ, quibus citatis, & consentientibus, quando fœminas legitimas, & naturales excludant, maxime eas, quæ renuntiarunt dote contentæ, quando conditionem sine filiis faciunt deficere; cæterum non intendo, de materia cujusvis rubricæ tractatum facere, sed aliqua annotare, ex quibus sicuti ex fonte possis aquam exhaurire, pro tot difficultatibus, quæ tibi occurrerint; ideoque eam tibi præstabunt Cancer. *noll. var. 3. capit. 15. a numer. 2.* Urceol. *consult. foren. 57. & 93. per tot.* Manfrell. ad Capic. Latro *obser. ad decis. 3. & 166. per tot.* ubi latissime Torre *de pact. futur. succes. lib. 2. cap. 43. per tot.* Antun. Portugal. *de donationib. Reg. lib. 1. part. 2. cap. 16. & part. 3. cap. 18. per tot.* Alvar. Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom. 2. lib. 1. tit. 3. §. 1. per plura capitu, & alii plures*, quos citat *tom. 5. addit. lib. 1. ordinatio. Regn. Portugal. tit. 2. glos. 55. num. 13. & seq.* Severin. *in addit. ad decis. 342.* Sanfelic. Altimar. *ad lib. 3. consil. Rovit. obser. 45. per tot.* Carol. Ant. Deluca ad Gratian. *cap. 83. n num. 5.* Solorzan. *de jur. Indiar. tom. 2. lib. 2. capit. 17. a numer. 33.* idem de Luca *de lena legal. libr. 2. art. 100.* Ciriac. *controv. 236.* idem Altimar. *ad lib. 3. consil. Rovit. obser. 32. per tot.* Botiller. *de success. ab intestat. cap. 1. theor. 8. & 9.* Michalot. *de fratr. p. 3. cap. 23. & seq.* Ripoll. *de regal. cap. 22. per tot.* Fulgine. *de emphyteu. tit. de success. in bon. emphi. quæst. 5. per tot.* Ciroc. *discept. 1. n nu. 32. & discep. 63. a nu. 7. & alii quamplures*, quos brevitatis causa omitto, ad istos recurre, & reperies tractata, quæ volueris.

Itaque in terminis successionis legitimorum nostræ rubri- 11
cæ sistendo, & ad alia non divertendo, dico, quod legitimati per subsequens matrimonium, aut per rescriptum Principis (non autem loquor de legitimatis per oblationem Cu- 12
riæ, cum ea ab aula recessit, & ea filii fiunt legitimi in præjudicium patris tantum, Antun. Portugal. *d. part. 2. d. cap. 16. nu. 12.* Altimar. ad Rovit. *lib. 1. obser. ad consil. 45. num. 6.* Cancer. *var. 1. cap. 5. num. 43. vers. Hoc autem*) vere efficiuntur legitimi, & omnia consequuntur, quæ legitime natis jura concessere, nihilque a legitimis differunt, & sic eis debetur legitima, sunt pariter instituendi, aut prætereundi, præteriti rumpunt testamentum patris, æqualiterque cum legitimis succedunt in hæreditate patris, & tandem omnia eis competunt remedia, & privilegia juris, quæ ad favorem legitimorum, & naturalium sunt promulgata, novissime, ac latissime, citatisque cunctis Modernioribus Joann. Torre *dict. tractat. de pact. futur. succes. lib. 2. dict. cap. 43. num. 22. & sequent.* Urceol *d. consult. 57. num. 28.* Pegas *d. tit. 3. §. 1. gloss. 4. cap. 1. num 11. & sequent.* Manfrell. ad Capic. Latr. *dict. observ. 3. num. 8. & obser. 166. numer. 24.* Cancer. *var. 1. d. cap. 5. nu. 42.* Portugal. *d. cap. 16. n num. 12.* Severin. *ad d. decis. 342.* Sanfelic. *pag. mihi 87. vers. Præterea, col. 2.* Modern. Castald. *consult. forens. 101. numer. 1.* ubi plures modernissimas decisiones Rotæ Romanæ citat Altimar. *ad consilium Rovit. lib. 1. observatio. ad cons. 63. per tot.* Valenzuel. Velasq. *consil. 7. nu. 18. & sequent.* Merlin. *controver. 1. nu. 27. & seq.* Fulgine. *de emphyteu. d. quæst. 5. num. 2. & sequent.* Ciroch. *discept. 32. num. 5. & seq.* Fragos. *de regim. Reipub. Christian. part. 1. lib. 3. disp. 6. num. 15. & sequent.* maxime *n n. 29. ad* 108. ubi late, Giurb. *de succes. feud. §. 2. glos. 8. num. 31.* Capon. *controver. forens. controv. 6. per tot.* præcipue *n num 6.* Modern. Agetta *in visio. feudal. tom. 1. part. 2. pag. mihi 216. & seq.*

Pater autem an plus relinquere possit filio legitimato per 13
rescriptum Principis, quam legitimo, & naturali, tradunt Doctores citati per dict. Manfrell. *d. observ. 166. num. 19. & sequent.* Portugal. *dict. cap. 16. a num. 21.* ad ipsos recurre pro veritate habenda.

DE FILIIS ILLEGITIMIS. *Rubrica LXV.*

SI quis Filios legitimos, & naturales, seu Nepotes, & Pronepotes ex eis per rectam lineam Musculinam descendentes non habeat; liceat Filiis suis naturalibus, Spuriis, seu quomodolibet illegitimis pro sustentatione illorum medietatem bonorum suorum in ultima Voluntate relinquere. Si vero legitimi, & naturales Filii, Nepotes, vel Pronepotes supersint, liceat unciam unam totius hæreditatis unicuique relinquere, dummodo tale relictum propter numerum Filiorum naturalium Quadrantem non excedat.

S U M M A R I U M.

1 *Filii naturales stantibus legitimis ex testamento non possunt capere nisi unciam.*

Legitimis vero cessantibus totum capere possunt, nu.2.

Contra tamen testamentum venire non possunt, nu.3.

Ab intestato vero, stantibus legitimis, capiunt unciam, vel alimenta, num.4.

Illis vero deficientibus succedunt in duabus unciis, nu.5.

6 *Filiis naturalibus non debetur legitima, neque querela contra testamentum.*

7 *Filii naturales qui dicantur.*

8 *Filii patri spurii non succedunt, neque ex testamento, neque ab intestato.*

Etiam non extantibus filiis legitimis, num.9.

Eis tamen pater tenetur præstare alimenta, & dotem, n.10.

Itaut pro dicta quantitate sustineatur legatum eis factum, numer. 11.

12 *Filii an præsumantur naturales, vel spurii remissive.*

13 *Filiorum illegitimorum materiam qui tractant remissive.*

A N N O T A T I O.

1 QUod stantibus filiis legitimis filii naturales ex testamento non possint capere nisi unciam de illius hæreditate, ut disponitur in hoc statuto, itaut si ultra unciam pater eis relinquat, totum applicetur cæteris filiis legitimis, tradunt Peregr. *de jure fisc. lib 3, tit. 18. numer. 1. & seq.* Merlin. *de legit. lib. 1. tit. 2. quæst. 4. in prin.* & Martha *de succes. legal.* 2 *part. 1. quæst. 16. art. 1. sub num. 7.* Cessantibus vero filiis legitimis totum de jure communi capere possunt, ut not. Peregrin. *in d. tit. 18. num. 19.* Merlin. *de legit. in quæst. 4. num.* 3 *9.* Martha *dict. art. 1. sub nu.7.* & Rota *in Rom. legit. 21. Mai* 1643. coram R. P. D. Peuting. licet contra voluntatem patris, & contra illius testamentum nihil capere possint, ut post Bart. Bald. Jas. Socci. Alexand. Paleot. Lud. de Sard. & alios per eum adductos not. Mart. *d. art. 1. num. 7.*

4 Ab intestato vero extantibus filiis legitimis naturales capiunt unciam, vel alimenta, Fusar. *de subst. quæst. 125. nu.6.* Merlin. *in dict. quæst.4. nu.1. vers. Ab intestato, &c.* Martha *de success. legal. part.1. quæst 16. art.1. nu.3.* & Rota apud Merlin. *de le-* 5 *git. dec. 125. num 5.* Eis autem deficientibus succedunt in duabus unciis, Peregr. *dict. tit. 18. in prin.* Merlin. *in d. quæst. 4. nu. 1.* ubi dicit prædicta procedere cessantibus etiam ascendentibus, & uxore, ut ibi per eum, Martha *in dict. art. 1. nu. 4.*

6 Legitima autem eis non debetur, neque querela adversus patris testamentum, Pereg. *de jure fisc. dict. tit. 18. num. 24. & in tract. de fideicom. art. 36. nu. 40.* Crass. *de succes. §. legitima, quæst. 3. nu. 5.* Merlin. *de legit. d. quæst. 4. nu. 2.* ubi plures dat concordantes.

7 Filii autem naturales, ad declarationem statuti nostri, dicuntur, qui ex concubina nati sunt, cum qua matrimonium contrahi potuerit, unica, & domi retenta in schemate concubinæ ad liberos suscipiendos, itaut deficientibus dictis conditionibus filii ex ea nati non dicantur naturales, ut declarant Chover. *de publ. concub. in verb. concubinam dimittat*, Cardin. Paleot. *de not. & spur. cap. 12. nu. 3.* & Martha *de success. part. 1. quæst. 16. art. 1. nu. 1.* qui autem dicantur spurii, vide Merlin. *de legit. lib. 1. tit. 2. quæst. 5. nu. 1. & seq.*

Filii autem spurii patri non succedunt, neque ex testamento, 8 neque ab intestato, Merlin. *de legit. d. quæst. 5. nu. 8.* Martha *de succes. legal. part. 1. qu. 16. art. 1. nu. 15. & seq.* qui dant 9 concordantes, etiam non extante legitima sobole, ut post Caccialup. Deci. Marsil. Paleot. Rolan. Capr. Castr. Fulgos. Grat. Barba. Rub. Cardin. Tusc. Crass. & alios per eum adductos firmat Merlin. *de legit. dict. quæst. 5. sub num. 8.*

Tenetur tamen pater dictis filiis spuriis præstare alimen- 10 ta, & dotem de æquitate canonica, ut tradunt Card. Mantic. *de conjectur. lib. 8. tit. 5. num. 12.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæst. 10. numer. 5. & seq.* late Merlin. *de legit. lib. 1. tit. 2. quæst. 5. num. 21. & seq.* & latius Lucid. *de illeg. cleric. & regul. cap. 15. num. 1. & plurib. sequent.* ubi dicit, nulla lege dicta alimenta, & dotem filiis spuriis auferri posse, ut ibi per eum, bene D. Deluca *tom. 6. in tit. de dote defeur.* 142. 11 *num. 30.* Itaut pro dicta quantitate dotis, & alimentorum sustineatur legatum eis a patre factum; Surd. *de aliment. dict. tit. 1. quæst. 10. num. 10.* Galva. *cons. 46. num. 22.* Merlin. *in dict. quæst. 5. num. 23.* bene comprobans, & declarans, dummodo legatum non sit excessivum, quia in excessu legatum revocatur, ut ibi per eum, & limitat, nisi filius habeat, unde vivere possit, & fœmina habeat pro se dotanda, cum quibus pertransit Martha *de succes. legal. part. 1. quæst. 16. art. 1. num. 15. & seq.* ubi dicit, patrem non posse in testamento spuriis relinquere, ut ibi per eum.

Utrum vero filii præsumantur naturales, vel spurii, ple- 12 ne declarat Merlin. *de legit. lib. 1. tit. 2. qu. 5. num. 40. & seq.* ipsum consulas.

A D D I T I O.

EX Doctoribus a nostro Conciolo citatis & inferius citan- 13 dis habebis, qui dicantur filii naturales, qui spurii, adulterini sacrilegi, ac incestuosi, differentiasque, quæ existunt inter ipsos, tam circa successionem ex testamento, quam ab intestato, tam circa alimenta, quam circa successionem cognatorum, & agnatorum patris, aut matris, etiam ad exclusionem filii, & ita omnia hæc, & alia reperies tractata penes nostr. Cancer. *var. 1. d. cap. 5. a num. 45.* & diffuse apud Doctissimos Carol. Ant. Deluca *ad dec. Franc. obser. 720. per tot.* Anton. Portugal. *de donation. Reg. d. part. 3. cap. 18. per tot.* Altimar. *ad lib. 2. consil. Rovit. obser. ad cons. 74. per tot. & ad lib. 3. capit. 21. & sequent.* Ciriac. *controv. 237. per tot.* Solorzan. *de jur. Indiar. tom. 2. lib. 2. cap. 17. a num. 2.* Hodiern. ad Surd. *decis. 249. per tot.* Giroch. *discept. 36. a num. 62.* & ita ad ipsos recurre, & invenies, quomodo ex testamento, aut ab intestato patri, aut matri, nobili, aut plebejo hi omnes respective succedant, cum magna copia Doctorum tractatum, & cum individuatione quorumcumque casuum, quos hic transcribere prætermitto; ne librum hunc immortalem efficerem, & vulgata tradendo fastidiosus fierem.

DE SUCCESSIONE FRATRUM. *Rubrica LXVI.*

AD Successionem Fratris ab intestato prædefuncti, Germani Fratres utrinque conjuncti, illorumque Filii Musculi in Stirpes simul succedant, exclusa Matre, præterquam a legitima; & exclusis etiam Sororibus, & Amitis, dummodo dictæ Sorores, & Amitæ congrue dotatæ existant, vel eas Fratres, & Nepotes congrue dotare parati sint. Si vero supersint Fratres ex Patre tantum, vel eorum Filii Musculi in Stirpes, ut supra simul cum Matre, & Sororibus utrinque conjunctis, etiam dotatis, vel dotandis, pro virili portione succedant.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum excludens sorores propter fratres dicitur favorabile.*

Et dictum statutum intelligitur de fratribus utrinque conjunctis, num.2.

3 *Legitima reservata matri est tertia portionis quam cupit ab intestato.*

Contrarium esse trientem hereditatis quam esset habitura ab intestato, num.4.

5 *Mater excluditur a successione a filio ex uno latere tantum excepta legitima.*

6 *Statutum excludens matrem a successione filii illam non excludit a successione filia.*

7 *Statutum excludens matrem a successione filii ab intestato non comprehendit filium impuberem, qui non potuit testari.*

Contrarium tenent alii plures, num. 8.

9 *Statutum excludens matrem a successione, non censetur excludere avum maternum.*

10 *Statutum de successione fratrum non afficit successionem forensium.*

Neque juvat forenses, num. 11.

12 *Stante dicto statuto Eugubino neptes dicuntur exclusæ ab hereditate patrui per filios masculos alterum fratrum.*

13 *Statutum excludens sorores a successione fratris non illas excludit a successione sororum.*

14 *Fratrum in successione jus commune insequitur in Cathalonia.*

15 *Fratres utrinque conjuncti succedunt ab intestato per capita fratri defuncto una cum patribus.*

Non tamen ita fratres uterini, seu consanguinei tantum, sed a patribus excluduntur, num. 16.

Quid autem in casu tradito, num. 17.

18 *Fratres utrinque conjuncti quomodo succedant fratri defuncto, una cum patre, & nepotibus ex alio fratre mortuo.*

19 *Nepotes an succedant patruo defuncto ab intestato una cum avo, aut alio ascendenti.*

20 *Fratres, & filii fratrum utrinque conjuncti excludunt fratres uterinos, aut consanguineos tantum a successione fratris prædefuncti, & quomodo succedunt.*

21 *Nepotes excludunt patruum a successione avunculi ab intestato defuncti.*

Sicuti fratres ex uno latere conjuncti excludunt patruum a successione fratris defuncti, num. 22.

23 *Fratrum filii succedunt patruo in capita.*

24 *Fratres uterini concurrentes cum consanguineis tantum omnes fratri præmortuo succedunt, & quomodo.*

A N-

A N N O T A T I O.

1 STatutum prædictum excludens sorores propter fratres dicitur favorabile, ut dicit Rot. *decis.*388. *num.*29. *part.* 5. *rec.* & illud fuisse conditum pro conservatione agnationis ex verbis ejusdem statuti arguit Fenzon. *ad Stat. Urb. lib.* 1. *cap.* 146. *nu.*14. & Theod. Rub. *ad d. cap.* 146. *nu.* 2. *in sing. Rota*
2 *Rom. tom.*2. Et dictum statutum intelligitur de fratribus utrinque conjunctis, non autem de uterinis tantum, et in eo habetur, ut post Bald. Socci. & Brun. per eum relatos firmat Rota *decis* 302. *nu.* 3. & 4. *part.* 4. *rec. tom.*2. & *dec.*563. *nu.* 1. *part.*1. *rec.* & *dec.*461. *nu.*6. & 7. *part.*2. *rec.*

3 Quod vero legitima matris reservata hic per statutum sit tertia illius portionis, quam capit ab intestato, non autem totius hæreditatis, tradunt Marescot. *var. resol. lib.*1. *cap.* 10. & Merlin. *de legit. lib.*1. *tit.*4. *quæst.*7. *num.*24. qui dant concordantes.

4 Contrarium vero imo legitimam matris esse trientem totius hæreditatis, quam habitura esset ab intestato, voluerunt Fenzon. *ad Stat. Urb. d. cap.*146. *num.*12. Theod. Rub. *in Sing. Rot. Rom. tom.*2. *ad Stat. cap.*146. *nu.*12. Illustrissimus D. meus Deluca *in Theatr. verit. & justit. to.*9. *in tit. de legit. discurs.*10. *nu.*27. & Rota *in Roman. de Bonellis* 24. *Januar.*1635. *post princ.* coram R. P. D. Ghisilerio.

5 Mater autem quod excludatur e successione a filio conjuncto ex uno latere tantum excepta legitima, nisi statutum contrarium disponat, et in casu nostro, not. Menoch. *cons.* 187. *lib.*2. *fere per tot.* Surd. *cons.*85. 10. *lib.*1. Merlin. *de legit. lib.* 1. *tit.*4. *quæst.* 7. *num.* 20. & Hodiern. ad Surd. *decis.* 239. *numer.* 5.

6 Statutum vero supradictum excludens matrem a successione filii non excludit illum a successione filiæ, et post Corn. Cæpb. Decian. Menoch. Honded. & Card. Mantic. per eum relatos firmat Merlin. *de legit. lib.*3. *tit.*1. *quæst.*27. *num.*6. & *seq.* ubi hanc opinionem dicit veram esse, & communem, Rota *dec.* 125. *num.* 19. & *seq. part.* 2. *divers.* licet contrariam opinionem tueatur Hodiern. ad Surd. *dec.*9. *nu.*37. & *seq.*

7 Pari modo statutum supradictum excludens matrem a successione filii ab intestato non comprehendit successionem filii impuberis, qui non potuit testari, ut firmat Eugen. *cons.* 5. *num.*23. *lib.* 1. Hond. *cons.* 5. *num.*50. *lib.* 1. Mascard. *de gener. Stat. interp. conclus.*3. *num.* 13. & Andreol. *contr.* 330. *per tot.* late comprobans.

8 Contrariam tamen opinionem imo statutum habere locum etiam in intestabilibus, tenuerunt Caren. *resol.*58. *num.* 7. ubi testatur de receptissima opinione, Altograd. *cons.* 76. *num.* 18. *lib.*1. qui testatur de communi Redenasc. *cons.* 22. *cum duobus cons. seq.* Merlin. *controv. forens. cent.* 2. *cap.* 12. *numer.* 10. & *seq.* D. Deluca *tom.*11. *in tit. de success. ab intest. discur.*7. *num.* 5. & *seq.* cum quibus pertransit Rota *decis.*349. *num.*35. *part.* 6. *recent.* & apud Cardin. Celsum *dec.*125. *nu.*13. & *seq.*

9 Quod vero dictum statutum excludens matrem a successione, non censeatur excludere Avum maternum post Bart. Bald. Jo: Andr. Ricard. Malombr. Fulgos. Angel. Andr. Sicul. & Capr. per eum adductos firmat Martha *de success. legal. part.* 2. *quæst.*5. *art.*3. *num.*6. & *seq.* ubi testatur de veriori opinione, licet contrarium tenuerint Peregr. *cons.*14. *lib.*5. & alii relati per Mart. *ubi supra, num.* 5.

10 Addo prædictis, quod dictum statutum de successione fratrum non afficit successionem forensium, licet eorum bona sint in loco statuti, ut docent Fenzon. *ad Stat. Urb. d. cap.*146. *nu.*13. & Theor. Rube. *in sing. Rot. Rom. tom.* 2. *ad d. cap.*146.
11 *nu.*14. ubi dant concordantes, prout neque juvat forensea, Rota apud Merlin. *decis.*471. *nu.*33. & *in Ferrarien. de Tassen.* 18. *Martii* 1629. coram R. P. D. Pirovano.

12 Stante hoc statuto neptes dicuntur exclusæ ab hæreditate patrui per filios masculos aliorum fratrum, & sic nepotibus secundum Fenzon. *ad dict. cap.*146. *num.*4. & Theodor. Robe. *in sing. Rot. Rom. ad d. cap.*146. *num.* 15. & ita fuit sententiatum in Civitate Eugubii per D. Prætorem de anno 1655. 3. Julii per acta D. Trombetti, licet contrarium tueatur Altog. *pro nepotibus cons.*64. *vol.* 1. *per tot.*

13 Quod vero dictum statutum excludens sorores a successione fratris non illas excludat a successione sororum, firmavit late Rota apud Merlin. *dec.*471. *per tot.* quæ loquitur in terminis *Statuti Urbis* 146. præservat autem in specie hoc statutum nostrum *nu.*33. videas ibi, & de *dict. decisione* mentionem facit Theod. Rub. *ad d. c.*146. *nu.*6. *in sing. Rot. Rom. to.*2.

A D D I T I O.

14 CIrca successionem fratrum nihil per nostrum ius municipale est dispositum, sed jus commune in hac Provincia Cathaloniæ insequimur, quapropter non plura annotabo, cum nullus sit, qui ignoret differentias ex jure, *ff. Cod.* & *Authen.* existentes circa hanc materiam, & ita breviter me expediam.

15 Igitur defuncto fratre, patre, aut matre, fratribusque ex utroque latere conjunctis superstitibus, certum est, omnes per capita fratri præmortuo succedere, sicuti prædefunctis patre, & matre, avus, & avia cum dictis fratribus ex utroque latere conjunctis concurrerent, Cancer. *var.* 1. *capit.* 5. *num.* 24. Michalor. de Fratr. *part.* 3. *cap.* 14. *numer.* 3. 4. Robles. *de repræsentatio. lib.*2. *cap.*21. *num.*4. Carol. Anton. Deluca ad Franch. *observ.* 149. *num.* 12. Rota *decis.* 144. *num.* 2. & 3. *part.*18. *recent. tom.* 1. Pansut. *controver.*2. *num.*5. & *seq.*
16 Conciol. noster *allegatio.* 20. *num.* 2. Si tamen parentes cum fratribus uterinis, aut consanguineis tantum in successione filii defuncti concurrerent, ipsos sane excluderent Robles. *d. capit.*21. *numer.* 5. Cancer. *d. cap.*5. *num.* 35. Michalor. *d. cap.*
17 14. *num.* 8. quamvis ardua sit quæstio, quid, si ipsi fratres ex uno latere conjuncti concurrant cum ascendente, in casu, quo illi conjuncti sint ex illo latere, cum quo conjunctus est ascendens, quam videre poteris penes Marin. Caren. Michalor. & alios citatos per Carol. Anton. Deluca *de linea legal. libr.* 1. *art.*2. *num.* 26.

18 Si tamen parentes concurrant ad successionem filii prædefuncti cum fratre ex utroque latere conjuncto, & nepotibus ex altero filio, certum est omnes ad successionem dicti filii fratris, & avunculi respective admitti, ipsi tamen nepotes in stirpem personam patris sui repræsentando, & ita omnes partem suam efficiunt, Michalor. *d. cap.*14. *numer.* 5. Robles. *d. tract. cap.*23. *num.* 21. & *seq.* Cancer. *d. cap.*5. *nu.*24. *in fin.* Luca *de linea legal. lib.*1. *art.*3. *num.*17. & *lib.*2. *art.*2. *num.*2. & ad Vincen. de Franch. *obser.*149. *nu.*5. *vers. Secundo eadem,* Altimar. *ad consil.*23. *Rovit. lib.*1. *num.*6.

19 Si autem filii fratrum concurrant cum parentibus, quoties nulli adsunt fratres, ardua est quæstio, si ipsi filii fratrum admittantur cum ipso parente, & eam ad partes disputant Robles. & alii citati per d. Carol. de Luca *de linea legal. d. art.*2. *nu.*18. & *dict. lib.*2. *art.*2. *nu.*2. *in fin.* & *in d. observ.* 149. *num.*5. & ta. Altimar. *ad dict. consil.*23. *Rovit. d. num.*6. & *seq.* novissime Barta. *controv. foren.*69. *nu.*3. & *seq.* Ego vero ab opinione affirmativa non discederem, ex rationibus per Robles. & per d. Luca *d. nu.*12. ponderatis; bene tamen ipsi hoc casu in stirpes succedent, nec plus consequuntur, quam ipsorum pater habiturus esset, d. Luca *de linea legal.* d. *artic.* 2. *num.*17. *vers. Filii fratrum,* &c. Altimar. *ubi supr. d. nu.* 6. Barra. *ubi supr. d. num* 3. & *seq.*

20 Concurrentes ad successionem fratris fratres, ac filii fratrum ex utroque latere conjuncti, & fratres consanguinei, aut uterini, certum est, istos per eos a dicta successione excludi, pariter in capita inter ipsos succedendo; ipsi vero filii fratris in stirpes personam patris sui repræsentando, & illius partem, quam caperet, si viveret capiendo, Valenzuel. Velasq. *cons.* 17. *nu.* 6. & *seq.* Mansfell. ad Capic. Latro *obser. ad decis.*226. *nu.* 15. Pansut. *controv.*10. *num.* 1. & *fere per tot.* Fulgin. ubi proxime *num.*8. Berlich. *conclus. legal. part.* 3. *concl.*24. *numer.*8. 12. & 45. Fontanell. *de pact. claus.* 5. *glos.* 3. *num.*21. Michalor. *dict. cap.*14. *num.*13. Robles. *de repræsentatio. lib.* 2. *cap.* 21. *numer.* 2. Cancer. *var.* 1. *dict. capit.* 5. *numer.* 23. Rosas *de incompatibilitate part.* 1. *cap.* 6. *num.* 264. & *seq.* Si
21 autem frater defunctus reliquerit patruum, & nepotes ex alio fratre, non omnes succedunt, sed dicti nepotes dictum patruum excludunt, Carol. Ant. Deluca *d. tract. de linea legal. d. lib.*1. *art* 2. *nu.*20. & 21. Robles. d. *lib.*2. *cap.*25. *numer.* 9. & *seq.* Severin. *ad dec.*344. Sanfelic. *pag. mihi* 102. *vers. Hoc etiam,* &c. *lib.*3. Valenzuel. *d. cons.*17. *num* 9. Berlich. d. *concl.*24. *nu.*
22 33. & 34. Pariter fratres ex uno latere conjuncti excludunt patruum defuncti, cum sint in secundo, & patruus in tertio, Luca *d. art.*2. *num.*26. *vers. Fratres,* &c.

23 Filii autem fratrum inter se non succedunt in stirpes, sed in capita, Luca *d. tract. de linea legal. dict. art.*2. *lib.*1. *nu.*22. Cancer. *var.*1. *d. cap.*5. *num.*16. Rota *Recent. part.* 13. *decis.* 79. *numer.*6. & ad partes disputato articulo Jo: Dominic. Pansut. *contr.*1. *per tot.* maxime *num.* 24. 36. & *seq.* Altimar. *ubi supra nu.*11. Fulgin. *de emphyteu. tit. de success. in bon. emphyt. quæst.* 1. *nu.*8. *vers. Sed magis dubium est,* &c. Bonden. *collect. legal* 41. *nu.*103. Mart. Medic. *decis. Senen. exam.*33. & *in addit.* ubi late Berlich. *concl. legal.* d. *concl.*24. *numer.*26. licet non desint Doctores magni nominis, nempe citati a Doctissimo Anton. Portugal. *de donationib. Reg. part.*3. *cap.*19. *num.*48. contrarium tenentes, apud quos id poteris examinare, nostra tamen conclusio pro certa stabilitur a Modern. Agetta. *visio. feudal. pag. mihi* 57. *in allegatio. ad num.*50.

24 Fratres autem consanguinei concurrentes cum uterinis omnes fratri præmortuo succedunt, consanguinei in bonis a patre, uterini in bonis a matre obvenientibus, in cæteris autem æqualiter, Luca *dict. lib.*2. *art.*2. *nu.*6. & 8. Robles. *dict. libr.* 2. *cap.*22. *nu.*2. Cancer. *var.*1. *d. cap.* 5. *num.*22. *vers. Idemque observat,* &c. vidend. Severin *in addit. ad decis.* Sanfelic. 334. *pag. mihi* 100. *vers. Dum num.*9. & *pag.*101. *vers. Sed si defunctus,* &c. Valenzuel. *dict. consil.*17. *num.* 15. & *seq.* Pansut. d. *contr.*10. *num.*19. & *seq.*

DE DIVISIONE RERUM COMMUNIUM. *Rubrica LXVII.*

QUilibet habens societatem, sive bona cum aliquo communia, possit illorum divisionem petere, & partem sibi assignari, & Constito Judici de Communione, si res divisionem patiatur, pronuntiare debeat Divisioni locum esse, & mandet eligi Peritos Agrimensores, & Æstimatores secundum rei quantitatem, & ipse loco cessantis eligat, qui portiones facere debeant; Et deinde Judex Peritorum relatione habita, si Partes aliter concordes non sint,
Conciol. ad Stat. Eugubii.

Sorte immissa, Portiones ipsas divisas Singulis, diebus feriatis non obstantibus, adjudicet: Quam divisionem volumus etiam per Minores, & Pupillos, & eorum nomine a legitimis Personis fieri posse, prout melius, & utilius visum fuerit. Si vero res communis Commodam divisionem non patiatur, Judex mandet poni Partitum de Re, & Pretio, & si Partes dissentiant, Quæstio, sorte ut supra, dirimatur. Si quis autem negaverit rem esse communem, & probetur, incurrat Pœnam xxv. librarum.

S U M M A R I U M.

1 *Nemo cogitur stare in communione.*
Etiamsi per longissimum tempus communiter bona sint possessa, num. 21.
Itaut divisio per testatorem perpetuo prohiberi non possit, n.2.
Neque valet pactum de stando in perpetua communione, n.3.
Neque jus petendi divisionem præscribatur, nu.4. & 21.
5 *Divisioni ut sit locus, est probandum dominium, & communio bonorum.*
6 *Divisionis faciendæ modus remittitur arbitrio Judicis.*
7 *Divisio inter fratres an sit facienda per majorem, data electione minori.*
8 *Minor non potest provocare ad divisionem.*
Fallit si socius esset rixosus, num.9.
Et si divisio minori esset evidenter utilis, nu.10.
Fallit etiamsi minor provocetur a majore ad divisionem, numer. 11.
12 *Communi dividendo judicium datur, etiamsi neuter possideat.*
13 *Divisio rescinditur si adsit læsio ultra dimidiam.*
Si tamen sit facta per arbitros, sufficit læsio in sexta parte, n.14.
Rescinditur etiam, si facta sit per errorem, num.15.
16 *Divisio si commode fieri non potest, devenitur ad æstimationem.*
Præfertur tamen habens majorem partem in re communi, numer. 17.
Quod vero res commode dividi non possit, non præsumitur, numer. 18.
19 *Divisio quomodo sit facienda cum eo, qui habet rem contiguam rei dividendæ.*
20 *Communio parit discordias.*
22 *Divisionis varii modi recensentur remissive.*
23 *Divisionis in judicio nequit quis ad certam quantitatem condemnari, nisi in casu, quo aliter divisio expleri non possit.*

A N N O T A T I O.

1 PRudenter quidem dispositum fuit in hoc statuto, quod
quilibet habens rem communem cum alio possit petere
illius divisionem, cum nemo teneatur stare in communione,
dum illa parit discordias, ut tradunt Fenzon. *ad Stat. Urb. cap.*
101. *lib. 1. in fin.* D. Torre *de pact. futur. success̄. lib. 3. cap.* 10.
2 *num.* 4. Itaut divisio per testatorem in perpetuum non possit
prohiberi, sed solum ad tempus, Michal. *de fratr. part.* 2. *cap.*
43. *per tot.* D. Torre *de pact. futur. succes. lib.* 1. *cap.* 18. *nu.* 35.
D. Deluca *in Theatr. verit. & just. to.* 9. *in tit. de testam disc.* 71.
3 *nu.* 7. & Rota *dec.* 241. *num.* 33. *part.* 5. *rec.* Neque valeat pactum
inter fratres de stando in communione in perpetuum,
Torre *de pact. futur. succes. lib* 3. *cap* 10. *nu.* 38. Rota apud eum
4 *dec.* 170. *num.* 4. Et jus petendi divisionem neque per longissimum
tempus præscribatur inter eos, qui rem possident in
communi; ut post Bart. Bald. Ang. Bertran. Jas. & Curt. Seni.
per eum relatos firmat Crav. *cons.* 60. *in prin.* nisi tamen divisio
fuisset petita, Rota apud Card. Bichium, *dec.* 6. *nu.* 26.
5 Divisioni autem faciendæ non est locus, nisi probato dominio,
& communione *l.* 1. *ff. comm. divid.* Fenzon. *ad Statut. Urb.*
cap. 101. *in princ. lib.* 1. Rota apud Merlin. *de pign. dec.* 77. *n.* 5.
6 Divisio bonorum in hoc statuto licet mandetur fieri per æstimatores,
& agrimensores, modus autem illam faciendi de jure
remittitur arbitrio Judicis, qui attenta facti, & personarum
qualitate, id arbitrabitur, ut tradunt Menoch. *de arbit. casu*
123. *n.* 1. bene Michal. *de fratr. part.* 3. *cap.* 38. *nu.* 15. qui *n.* 18.
7 dicit illam faciendam esse ex bono, & æquo, ut ibi per eum.
Utrum vero divisio inter fratres sit facienda per majorem, &
electio sit danda minori, in jure est satis controversum, cum
partem affirmativam teneant quamplures Doctores relati per
Tiraq. *de jure primog. qu.* 60. *nu* 3. per Simoncel. *de decret. lib.*
2. *tit.* 4. *inspect.* 2. *num.* 34. quam opinionem late tuetur Geri.
Spin. *cons.* 88. *num.* 4. *& seq.* qui testatur, ita servari de consuetudine.
Contrarium tamen firmant Simoncell. *in d. tit.* 4.
num. 36. qui plures dat concordantes, Michal. *de fratr. d. part.*
3. *cap.* 38. *num.* 19. *& seq.* distinguit Fachin. *contr. jur. lib.* 6. *cap.*
37. inter forum Cæsaris, & Pontificium.
8 Dum vero in hoc statuto mandatur, minores posse provocare
ad divisionem, in hoc corrigitur jus commune, cum minor
non possit socium ad divisionem provocare sine legitima
causa, ut not. Menoch. *de arbitr. casu* 171. *nu.* 34. Simoncell.
de decret. lib. 2. *tit.* 4. *nu.* 16. *vers. Superiora, &c.* & Michal. *de*
fratr. p. 3. *cap.* 38. *nu.* 1. *seq.* Nisi tamen socius esset rixosus, & 9
dissiparet bona communia, Menoch. *d. casu* 171. *n.* 36. Simoncell.
loco proxime citato, & Michal. *d. cap.* 38. *nu.* 2. Vel nisi 10
divisio minori esset evidenter utilis, & communio damnosa,
ut post Menoch. Crav. Gabr. & Simoncell. per eum relatos firmat
Michal. *in d. c.* 38. *n.* 6. Si tamen minor provocaretur ad 11
divisionem per majorem, tenetur dividere, ut docent Simoncel.
ubi supra n. 23. *& seq.* Menoch. *d. casu* 171. *nu.* 36. & Michal.
de fratr. d. cap. 38. *nu.* 9. ubi alias dat concordantes.
Judicium autem communi dividendo datur etiamsi neuter 12
possideat, *l. penul. ff. commun. divid.* & not. Fenzon. *ad Stat.*
Urb. lib. 1. *cap. tot. num.* 15.
Addo prædictis, quod divisio rescinditur non solum quan- 13
do in ea adest læsio ultra dimidiam, Bald. *cons.* 91. *n.* 1. *part.*
2. Gabr. *commu. conclus. de empt. & vendit. concl.* 5. *n.* 25. Rota
apud Gregor. XV. *dec.* 496. *num.* 7. Si sit facta inter partes, 14
quia si sit facta per arbitros, vel judicialiter sufficere læsionem
in sexta parte voluit Ciriac. *controv.* 325. *nu.* 28. Sed etiam
rescinditur, quando est facta per errorem, cum lex non 15
admittat, quod uni plusquam alteri tradatur, ut not. Gargiar.
Jun. *cons.* 26. *nu.* 6. *& seq. lib.* 1. Mangil. *de evict. qu.* 156.
per tot. & Rota *decis.* 600. *nu.* 1. *part.* 5. *rec. lib.* 2. *& decis.* 148.
num. 3. *part.* 11. *& decis.* 313. *num.* 11. *p.* 13. *recen.*
Si autem divisio commode fieri non possit, est devenien- 16
dum ad æstimationem, Michal. *de fratr. part.* 3. *cap.* 38. *nu.* 22.
& seqq. ubi dat concordantes, & si omnes æstimationem pa- 17
stare velint, præfertur habens majorem partem in re communi,
Petr. de Ubal. *de duob. fratr. part.* 11. *nu.* 19. Michal. *dict.*
cap. 38. *n.* 24. Quod vero res commode dividi non possit, non 18
præsumitur, sed est probandum per asserentem, Posthi. *de*
subhast. inspect. 28. *num.* 54. Rota apud eum *dec.* 40. *num.* 2.
Si vero dividatur domus, vel fundus, juxta quam habeo aliam 19
domum, vel fundum, mihi est assignanda pars adhærens dictæ
domui, vel fundo, Capic. *dec.* 43. *per tot.* Felic. *de Societ. art.* 39.
Michal. *de fratr. part.* 3. *d. cap.* 38. *n.* 25. Ciriac. *contr.* 117. *n.* 7.

A D D I T I O.

COmmunio sæpe sæpius excitat discordias, etiam inter 20
fratres, Anton. Portugal. *de donationib. Reg. part.* 3. *cap.* 8.
num. 1. ubi Fontanell. *de pact. claus.* 4. *glos.* 9. *part.* 1. *num.* 31. &
alios citat Modern. Pacion. *de locat. & conduct. cap.* 26. *num.*
51. Modern. Brilla. *ad consuetud. Neapol. titul.* 28. *cap.* 2. *nu.* 4.
& tradit noster Conciol. *hic num.* 1. Jos. Altograd. *controv.* 72.
numer. 28. Fermosin. *allegatio. fiscal.* 5. *num.* 33. Benekendor. *in*
addit. ad Seraphin. *de privil. jurament. ad privil.* 58. *numer.* 3.
novissime Barra. *controvers. forens.* 40. *numer.* 4. *& sequent.*
Ideoque nemo invitus cogitur stare in communione, etiam- 21
si per longissimum tempus bona fuerint communiter possessa;
taliter quod non datur præscriptio contra divisionem,
quominus fieri debeat, ut tradit Conciol. *hic numer.* 4. &
tradunt Fenzon. Felic. Michal. Bonden. *collect. legal.* 39. *numer.*
10. & alii citati per Modern. Castald. *consult. forens.* 123.
numer. 1. *& n.* Brilla *ubi supra numer.* 9. Benekendor. *ubi supra*
a numer. 3.
Varii sunt modi, quibus pervenitur ad divisionem rerum 22
communium, tam attento jure canonico, quam civili, tam
inter fratres, quam inter extraneos, tam inter æquales partes
habentes, quam inæquales, & cum præ oculis semper
habeam, ne molestus me demonstrem aliena transcribendo,
ideo confisus in sola tractatione hujus materiæ nostri Doctissimi,
ac in fama immortalis Fontanel. *de pact. d. claus.* 4. *glos.* 9.
part. 2. *per tot.* qui nihil prætermisit, me expediam; ex quo
si non fueris satisfactus, recurre ad aliquos sane Modernos
eam tractantes, inter alios ad Mansrell. Capic. Latr. *observ. ad*
decis. 58. *per tot.* Carol. Anton. de Luca ad Vincen. de Franch.
observ. 675. *per tot. & ad discept.* Gratian. *cap.* 160. *num. fin.*
Amat. Cancer. & alios citatos per Olea *de cess. jur. tit.* 3.
qu. 2. *num.* 32. Capon. *discept.* 112. *per tot.* Brilla. *ad consuetud.*
Neapol. titul. 28. *cap.* 1. *num.* 2. *& seq.* Modern. Calà *de restitutio.
in integr. quæst.* 45. *a num.* 8. penes quos latissima hæc habebis
tractata.
In hac tamen materia divisionis rei communis, alter al- 23
teri ad certam pecuniam condemnandus non est, nisi quando
divisio aliter expleri non potest, ut citatis Tiraquel. Ciriac.
Fontanell. Faber. & Rot. Rom. tradit ipsamet Rota *decis.* 310. *nu.* 6. *part.* 19. *recent.*

DE VENDITIONE RERUM COMMUNIUM. *Rubrica LXVIII.*

SI quis habeat rem aliquam cum altero Communem, si partem suam vendere velit, teneatur Consortem requirere, si velit suam partem emere pro justo pretio ponendo per duos homines communiter a Partibus eligendos; Et si requisitus cessaverit per dies octo a die Interpellationis numerandos declarare, & se obligare in forma Juris valida, possit ipse requirens portionem suam cuicumque alteri libere vendere.

SUMMARIUM.

1 *Consorti competit jus retractus.*
Contrarium tenent alii plures, num. 2.
3 *Consors vero quis dicatur remissive.*
4 *Communem rem possidens habet prælationem, si portio socii vendatur.*
Etiamsi vendens sit fiscus, num. 5.
Et illa prælatio alteri cedi non potest, num. 6.
7 *Statutum disponens de venditione rei communis procedit etiam in locatione.*

ANNOTATIO.

CUm magna æquitate statutum fuit, quod habens rem communem cum alio si velit illam vendere, teneatur requirere consortem, an velit illam emere, cum non desiot
1 Doctores inbærentes d. æquitati, qui voluot, quod consorti competat jus retractus, inter quos fuerunt Surd. *cons.* 43. *nu.* 12. *lib.* 1. Gratiao. *discept. forens. cap.* 526. *nu.* 2. *& seq.* & *cap.* 546. *nu.* 4. *part.* 3. & *cap.* 842. *nu.* 13. & *seq. part.* 5. & Rota *decis.* 2. *num.* 1. apud Merlin. *de pignor.*
2 Licet contrarium imo ratione communionis, & consortii jus retractus non competere, late tueatur Rota *decis.* 417. *p.* 12. *per tot. in rec.* ubi dat concordantes, & contraria refellit.
3 Consors vero in hac materia quis dicatur, tradunt Gratian. *discept. foren. d. capit.* 526. *num.* 1. & *decis.* 378. *num.* 1. & *decis.* 303. *part.* 5. *recen.* ipsos consulas.

ADDITIO.

ITaque habens rem communem cum alio, si portio alte- 4
rius vendatur, habet prælationem, & soluto pretio potest partem venditam retrahere, Fontanel. *de pact. claus.* 4. *glos.* 9. *p.* 2. *n.* 15. Hermosil. *glos.* 1. *leg.* 55. *tit.* 5. *p.* 5. *n.* 2. & *glos.* 8. *n.* 1. & 3. Amat. *resol.* 54. *a n.* 9. & iis, & aliis citatis Altimar. *ad lib.* 3. *cons.* Rovit. *obser. ad cons.* 14. *n.* 22. Olea *de cess. jur. tit.* 3. *quæst.* 2. *n.* 27. ubi *nu.* 28. rationes recitat Fermosin. *alleg. fiscal.* 5. *num.* 3.
Unde licet fiscus possit rem, quam cum aliis habet com- 5
munem, sociis invitis, alteri vendere; tamen id facere debet consorte requisito, qui si tantumdem offerat emptori, præfertur, & ita ipsi competit retractus, seu redimendi jus, Mastril. Amat. Tiraquell. Capiblanc. Carpan. Fontanell. & alii plures citati per Modern. Scoppa. *ad decis.* Gratian. *obser.* 169. *num.* 6. & *seq.* videndi Doctores citati per Valeron. *de transactionib. tit.* 2. *quæst.* 7. *nu.* 30. Fermosin. *dict. allegatio. fiscal.* 5. *nu.* 4. & *seq.* maxime *num.* 9. & 31.
Ista sane prælatio, seu retractus alteri per socium, seu com- 6
possessorem rei communis cedi non potest; ex quo ei competit ratione qualitatis, quod socius sit, & ratione personæ, & ita in alium transire non potest, Fontanel. Leon. Fab. Hermosil. Thor. & alii citati a dicto Olea *dict. tit. quæst.* 2. *n.* 27. & 35. & eo citato Altimar. *dict. obser.* 14. *dict. num.* 22. *in fin.*
Dicta autem de venditione rei communis procedunt, & 7
applicantur locationi rei communis, & ita difficultates occurrentes circa præfatam locationem tractatas reperies penes d. Fontanel. *de pact. claus.* 4. *glos.* 9. *part.* 2. *num.* 6. & latissime penes Moder. Pacion. *de locat. & conduct. cap.* 35. *a num.* 37. & *cap.* 9. *per tot.* Cancer. *var.* 1. *cap.* 14. *nu.* 102. & *seqq.*

DE REFECTIONE RERUM COMMUNIUM. *Rubrica LXIX.*

HAbens parietem, Molendinum, Puteum, aut quid simile cum aliquo Commune, possit Consortem cogere, si res reparatione, aut refectione indigeat, ad contribuendum pro rata, & Judex summarie cessantem Juris, & facti remediis compellat: Quod si, facta interpellatione, Socius reparationi contribuere recusaverit, elapso bimestri, omni jure privetur, ac interim, si Res communis moram non patiatur, per Instantem refici, & reaptari possit.

SUMMARIUM.

1 *Socius recusante socio potest reficere rem communem, & acquirit partem socii, nisi illi intra quadrimestre pretium restituat, & numer.* 8.
2 *Refectio præsumitur facta per socium nomine communi.*
3 *Domus si habeat plura solaria, quomodo sit reficienda per dominum superiorem, & inferiorem, num.* 4.
Reficiens partem inferiorem non potest repetere expensas a Domino partis superioris, num. 5.
Habens vero partem superiorem an possit cogere habentem partem inferiorem, ad reficiendum, num. 6.
7 *Refectio muri communis quomodo sit facienda remissive.*
9 *Expensas factas in lite communi an possit repetere condominus eas faciens.*

ANNOTATIO.

STatutum supradictum quod habens rem communem indigentem refectione possit cogere consortem ad contribuendum pro rata concordat cum dispositione juris communis, quo disponitur, quod socio recusante reficere rem commu-
1 nem, potest socius illam reficere propriis expensis, & acquirit dominium partis ipsius socii, si ille iotra quatuor menses non satisfacit, ut not. Cæpoll. *de servit. urb. præd. cap.* 59. *nu.* 8. Fenzon. *ad stat. Urb. lib.* 1. *cap.* 108. *nu.* 1. ubi dicit hanc dispositionem habere locum tam in ædificiis rusticis, quam urbanis, ut ibi per eum, & Michal. *de fratr. part.* 3. *capit.* 35.
2 *num.* 9. Refectio autem præsumitur facta per socium nomine communi Cæpoll. *dict. cap.* 59. *nu.* 10. Fenzon. *in dict. cap.* 108. *num.* 3. ubi dicit, bonum esse protestare reficientem, quod expendit animo rehabendi a socio, ut ibi per eum.
3 Habens autem domum cum pluribus solariis, dominus superior tenetur reficere tectum, & dominus inferior partem inferiorem, solarium vero medium refici debet communibus expensis ex stat. Mediol. Carp. *ad stat. Mediol. libr.* 2. *cap.* 347. *per tot.* quod declarat Andreol. *in addit. ad* Cæpoll. *fol. mihi*
4 246. Licet contrarium, quod habens partem domus inferiorem, si corruat, teneatur illam reficere, ut habens partem superiorem possit reficere partem suam cessante servitute post Corn. Vegg. Carpan. Adden. ad Napod. & alios per eum relatos firmat Andreol. *controv.* 217. *numer.* 3. & *in d. addit. ad* Cæpoll. *fol.* 246. *col.* 2. ubi etiam quærit, an dominus partis superioris possit reficere fundamenta ruinam minantia sine licentia domini partis inferioris, Michal. *de fratr. part.* 3. *cap.* 36. *num.* 47.
Reficiens vero partem Inferiorem non potest repetere ex- 5
pensas a domino partis superioris, licet sit ei utile, cum dicatur reficere partem suam, ut tradit Michal. *de fratr. part.* 3. *num.* 35. *num.* 10. & *cap.* 36. *num.* 49.
Si tamen pluat habens partem superiorem an possit cogi 6
per habentem partem inferiorem ad refectionem, vide Cæpoll.
de serv. urb. præd. cap. 41. *nu.* 7. & Adden. ad Mazzol. *cons.* 80. 7
nu. 7. Et quomodo sit facienda refectio in muro communi, side Carp. *ad stat. Mediol. lib.* 2. *cap.* 341. *per tot.*

ADDITIO.

SOcius autem impendens pro restauratione rei communis, 8
recusante altero socio per quatuor menses reficere partem suam, acquirit partem socii recusantis, & reficienti acquiritur, ut tradit hic noster Conciol. *n.* 1. & tradunt Michalor. *de fratrib. par.* 3. *c.* 35. *nu.* 9. Kloc. *de contributio. c.* 9. *a nu.* 105. *ad fin.* Felic. *de societat. c.* 27. *a nu.* 21. maxime *a nu.* 37. ad quod videndi Modern. Anton. Portugal. *de donationib. Reg. par.* 3. *c.* 39. *n.* 5. novissime Borgia. *investigatio. contra* Fabr. *to.* 1. *lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 11. ubi *n.* 12. tradit ad id prius socium requisitum esse debere, Brilla *ad consuetud. Neapol. tit.* 23. *cap. unic. n.* 12. & *fere per tot.* ubi tractant hi Doctores materiam istam refectionis rei communis, & pariter eam tractantes recitant, ipsos consulas, quando casus tibi evenerint.
Impendens autem pro lite, & defensione rei communis abs- 9
que expresso condomini consensu, non recuperat a dicto condomino aliquid, quando tantum impendisset pro defensione partis suæ, atque pro tota re communi; secus si plus erogasset ratione partis tangentis condominum; quia tunc illorum sumptuum habenda esset ratio, in dubio autem plus expendisse pro parte condomini intelligitur, quapropter ad condominum pertinet probare non plus expendisse, Cancer. *var.* 3. *cap.* 6. *nu.* 23. & *seq.* Michalor. *d. cap.* 35. *nu.* 10.

DE NOVI OPERIS NUNTIATIONE. *Rubrica LXX.*

SI quis novum Opus ædificanti nuntiaverit, sive prohibuerit, Nuntiatus satisdatione offerat de opere destruendo in eventum in quem constiterit, eum injuste ædificasse. Quod si nuntians dictam satisdationem recipere noluerit, statuatur a Judice terminus octo dierum utilium utrique parti ad docendum de jure suo: Et si Actor infra dictum tempus plene non probaverit, Reus ad cautionem prædictam admittatur, & in causa ad ulteriora procedatur; Et Nuntians in Casu Succumbentiæ ad omnia damna, & expensas in Sententia Absolutoria per Judicem denuntiato condemnetur.

SUMMARIUM.

1 *Interdictum novi operis pro quo opere detur.*
2 *Nuntiatio novi operis potest fieri domino, fabris, & die feriata, & num.* 14.
3 *Præceptum novi operis per comparationem nuntiati resolvitur in vim citationis.*
Conciol. ad Statut. Eugubii.
4 *Novum opus nuntiare quilibet potest, si illud fiat in loco publico.*
5 *Cautio per nuntiatum quando sit præsentanda, nu.* 6. & 7.
8 *Cautio præstanda per nuntiatum est danda cum idoneo fidejussore.*
9 *Nuntiare novum opus non potest conductor, colonus & inquilinus.*
10 *Ædificium factum post inhibitionem est destruendum, & nu.* 15.
Etiamsi præceptum novi operis sit factum cum clausula justificativa, & nuntiatus comparuerit, num. 18.

Licet per comparitionem in citationem resolvatur, nu.17.
Secus si nuntians de interesse docere non sit paratus, n.19.
Limita tamen principalem regulam si constat notorie nuntiantem nullum jus habere, num.20.
Limita etiam juxta praxim receptam, nu.21.
Et pariter de aequitate, num.22.

11 *Nuntians novum opus si succumbat est condemnandus in expensis.*
12 *Nuntiationis novi operis in judicio quis sit actor, & quis sit reus, & num.13.*
16 *Nuntiatus debet desistere ab opere incepto per tres menses, si nuntians offerat docere de interesse, aliter praestita cautione potest opus inceptum prosequi.*
23 *Nuntiare novum opus an possit reficienti opus dirutum, aut collapsum.*
24 *Appellare non potest suspensive a sententia demandante demolitionem operis post nuntiationem facti.*
Secus a sententia quod liceat aedificare, aut non liceat, numer. 25.
26 *Expensa, & damna causata per demolitionem non sunt reficienda ei, qui aedificavit post nuntiationem novi operis, licet postea vincat.*
27 *Operarii operantes post nuntiationem novi operis quomodo puniantur.*
28 *Minor non restituitur in integrum adversus non deductum interesse intra tres menses, in quibus nuntiatus ab opere incepto desistere tenetur.*
29 *Nuntiatus novi operis in Episcopatu Gerunda potest opus prosequi facta firma juris.*
Et in Civitate Gerunda per expressum privilegium id licet, cum in ea non servetur spatium trium mensium, nu.30.

ANNOTATIO.

1 INterdictum novi operis datur pro opere non perfecto, si vero opus est perfectum, & opus factum fuit clam, datur interdictum Quod vi, aut clam, & si est factum palam, datur interdictum uti possidetis, ut opus destruatur, *l.1. §.1. ff. de novi oper. nunti. & ibi Bart. & communiter Doct. l. de pupillo. 5. §. nuntiationem ff. eod. tit.* & bene declarant Ant. Gomez *ad leg.46. Taur. num. 20. & seq.* & Carpan. *ad stat. Mediol. cap.340. nu.6. lib.2.*
2 Nuntiatio autem novi operis potest fieri domino, fabris, in die feriata, & not. Ant. Gomez *ad d.l.46. Taur. num.28. &*
3 *seq.* & Carpan. *in d. cap.340. n.1.2. & seq.* Praeceptum autem de novi operis nuntiatione per comparitionem nuntiati resolvi in vim simplicis citationis post Ang. Jas. Alex. per eum adductos firmat Penzon. *ad stat. Urb. lib.1. cap.148. num.2.*
4 Si aedificatur in loco publico, quilibet de populo admittitur ad nuntiandum, secus si in agro Communitatis, quia tunc denuntiat solum, qui habet ab ea mandatum; *l. in provinciali 3. §. fin. cum l. sequent. ff. de novi oper. nuntiat. l. nullus.3. ff. quod cujusque univ. nom. l. 2. §. hoc interdictum, ff. ne quid in loco public.* & not. Ant. Gomez *ad l.46. Taur. num.30.* Tria vero remedia, per quae quis potest aedificare statim non obstante nuntiatione etiamsi nuntians recuset recipere satisdationem docet Ant. Gomez. *in d. l.46. Taur. nu.36. & seq.*
5 Cautio vero de qua in hoc statuto praestatur ab eo, qui jam inchoavit aedificium, & vult illud perficere, nam si est ei nuntiatum, quod non aedificet, poterit opus jam inchoatum continuare usque ad finem, praestita per eum hac cautione de demoliendo opere in casu succumbentiae, *l. non solum 8. §. secundum, & l. praetor. ait 20. §. deinde, & §. si quis paratus, ff. de novo oper. nunt.* cum aliis relatis per Pir. Maur. *de fidejus. part.8. sect.3. cap.15. nu.1. & seq.* ubi dicit, quod sufficit sola oblatio dictae cautionis, ut nuntiatus possit continuare in aedificando, ut habetur etiam in hoc statuto, & Paul. Rub. *de validit. legal. cap.12. nu.117.* Nisi in continenti nun-
6 tians offerat se paratum docere de jure suo, quia tunc nuntiatus debet desistere, & non est locus dictae cautioni, sed expectandus est de jure communi per tres menses, ut docent Pir. Maur. *d.cap. 15. nu. 6.* Gratian. *discept. foren. cap.384. per tot.* & Sperell. *decis 53. num.13. & seq. part. 1.* Quo termino
7 elapso si actor plene de jure suo non probaverit, nuntiatus admittitur ad aedificandum cum dicta cautione de demoliendo, ut not. Caroc. *decis.19. nu.24.* Grat. *d. cap. 384. num.14.*
8 & Sperell. *d. decis.53. in fin.* Quae quidem cautio est praestanda per idoneos fidejussores, Fenzon. *ad stat. Urb. d. cap. 148. nu.4.* Paol. Rube. *de validit. legal. d. cap. 12. nu.125.*
9 Addo praedictis, quod conductor Colonus, & Inquilinus non possunt nuntiare novum opus, ut not. Carot. *de locat. & conduct. part.6. de nov. oper. nuntiat. nu.3.* ubi testatur de communi opinione, & plures dat limitationes, prout facit Carpan. *ad stat. Mediol. d. cap.340. nu.15. & seq.*
10 Aedificium vero factum post inhibitionem est destruendum, & factum post nuntiationem, quod quando habeat locum, & nuntiatio possit sperni, vide late per Paul. Rube, *de validit. legal. d. cap 12. fere per tot.*
11 Quod vero Nuntians succumbens in judicio condemnari debeat in expensis, ut disponitur in hoc statuto, tradit etiam Carp. *ad d. cap 340. in fin.*

ADDITIO.

12 NUntians novum opus, an sit actor, aut reus, & sic an sit sequendus forus nuntiantis, aut nuntiati, ardua est quaestio, licet Doctores magis se inclinent, nuntiantem esse actorem, & sic forum nuntiati sequi debere, ut tradunt Capon. *discept. forens.172. nu.1.* Severin. *ad decis.379.* Sanfelic. *in princip.* Gutier. Salgad. Mauson. & alii citati per Carol. Ant. Delura *ad decis.* Vincen. de Franch. *observ. 657. numer. 7.* & per Altimar. *ad decis.1.* Rovit. *observ.6.* tamen ego non discederem a conciliatione tradita per d. Severin. *ad dict. decis.379.*
Sanfelic. & ita dicerem, quod si dicta nuntiatio novi operis 13
fuerit facta extrajudicialiter (ut ita fieri potest Urceol. *consult. forens. cap.30. nu.1.* in quo sensu est accipiendum, quod 14
dicunt, nuntiationem posse fieri in diebus feriatis in honorem Dei, Capon. *discept. forens. 169. numer. 5.* Salgad. *de Reg. protect. part. 2. cap 8. num. 41.*) & ea sic facta compareret nuntiatus, citando nuntiantem ad tollendam, & evocandam nuntiationem novi operis, tunc ipse nuntiatus actor dicetur, & eo casu nuntians citatus, reus, si autem dicta nuntiatio fuerit facta judicialiter Judicem adeundo, tunc nuntians, actor dicitur, & nuntiatus, contra quem mandatum expeditur, reus.
Itaque omne id, quod post nuntiationem aedificatum est, 15
demoliendum ante omnia venit; ex quo ipsa nuntiatio novi operis vim habet appellationis, & ea pendente nihil est innovandum, imo omne uti attentatum ante omnia revocandum, *cap. Cum injuncta,* & ibi Fagnan., *de nov. oper. nuntiatio. in 6.* Conciol. *noster hic nu.10.* Rota *dec.52. num. 1. & seq. part. 18. recen.* Capuci. *in prax. tom.2. cap.1. art. 4. num.64. & sequent.* Urceol. *d. consult.30. nu.3.* Gomez *ad l.46. Taur. nu.33.* Ciarlio. *controvers.30. num 5. & 6.* Brilla *ad consuetud. Neapol. tit. 27. cap.1. num.5. & 6.* Modern. Manfrell. ad Capic. Latr. *observ.50. num. 23.* novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. to.6. tit.68. glos. 26. ad §.23. nu.4.* Eminen. Deluca *de servi-* 16
tut. discurs.7. nu.8. & discurs.89. num. 2. & seq. imo nuntians expectare debet, quod labantur tres menses, seu alius terminus per Judicem praefixus, in quibus potest nuntians jus suum, ac praejudicium deducere, & casu quo nuntians satis accipere nolit, quia intendit rem statim discuti, & cognosci de jure suo prohibendi, tunc non fit remissio, sed causa debet cognosci, & interim ab opere est desistendum, quousque transacti sint dicti tres menses, vel illud minus tempus per Judicem praefixum, intra quod si non potuerit causa terminari, debet Judex nuntiationem remittere media satisdatione; quapropter in electione nuntiantis est, aut intra dictum terminum de suo praejudicio docere, & tunc interim cessatur ab opere, aut vero satisdatione recepta de demoliendo aedificare permittere, Conciol. *noster hic numer. 6.* novissime Borgia *investigatio. contr.* Fabr. *tom 1. capit. 10. lib.3. numer. 14.* Carol. Ant. Deluca *ad discept.* Gratian. *384. numer.2. & sequent.* ubi Ciarlin. Antonel. & alios citat Urceol. *dict. consult. 30. cum sequent.* Barbos. *ad capit. 3. & 4. de nov. oper. nuntin.* Capon. *dict. discept. 167. numer. 10. & sequent. & discept. 169. numer. 9.* Gomez *ad l. Taur. 46. numer. 34. & sequent.* Ciarlin. *controvers. 30. numer. 16. & sequent.* novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom. 6. glos. 26. ad §. 23. tit. 68. numer. 13.* ubi Gratian. Pragos. Sperel. Thesaur. & alios citat, *& glos. 46. ad § 43. num.2.* Leon. *preparator. judicior. part.3 prapar.11. numer.15.* Pragos. *de regim. Respub. Christian. part. 1. lib.7. disput. 21. num.18.* Rota *decis. 50. numer 3. & sequent. part.19. recen. & decis. 113. numer. 1. & seq. ibid.* ad quos, & ab eis citatos, & ad nostr. Cancer. *var.3. cap.6. a numer.7.* recurre pro habenda praxi hujus judicii, & pro cunctis, quae circa hanc materiam occurrere possint.
Haec tamen demolitio operis constructi post factam nuntia- 17
tionem procedit, etiamsi praeceptum fuerit factum cum clausula justificativa. & pars nuntiata comparuerit rationes deducendo, propter quas nuntiatio non procedit; ex quo licet dicta clausula formam citationis contineat, in cujus vim praeceptum ipsum per rei comparitionem resolvitur, Bonden. *collect. legal.50. num. 104. & seq.* Pontanel. *de pact. claus. 3. glos. 2. num 53. & claus. 6. glos. 1. part. 4. num. 10. & 13.* Cancer. *var. cap.13. num. 176. part. 3.* Gutier. *canon. quaest. lib. 1. cap. 11. numer.83.* Contri. *discept. foren. tom.1. discept. 43. numer. 2.* Valenzuel. Velasq. *consil. 6. num. 53. & seq.* & in terminis nuntiationis Conciol. *noster hic numer. 3.* Nihilominus tamen praedicta non procedunt, imo cessant in praecepto novi ope- 18
ris nuntiationis, quotiescumque nuntians est paratus incontinenti docere de jure suo, & interesse; cum tunc intret dictum *hodie constat, hodie agatur,* taliter quod nec fidejussio oblata per nuntiatum de demoliendo venit attendenda, Bonden. d. *collect. legal. 50. num.107.* Urceol. *consult. 30. num. 6.*
Secus autem si nuntians ita docere de interesse non sit pa- 19
ratus; quia tunc per comparitionem resolvitur in vim simplicis citationis, nuntiato comparente, Bonden. *ubi supra num. 108. & sequent.* ubi plures citat.
Supra tradita procedunt quando jus aedificantis est dubium, 20
& incertum; secus autem si notorie constat, nuntiantem nullum jus habere, vel ex aspectu si Judex videat calumniosam esse nuntiationem, quia tunc ita per Judicem declarato, aedificium nec impediri, nec demoliri debet, Ciarlin. Antonel. *& alii citati per* d. Carol. Ant. Deluca ad Gratian. *cap 84. nu.14. vers. Nuntiationi,* Urceol. *d. consult.30. nu 7. 8. 9. & seq.* Palma Pilius *consultatio. 104. num 3.* Fragos. *d. disput.21. d nu.18.* Borgia. *d. cap.10 nu.16. & seq.* Gomez *ad d. l.46. Taur. nu.36.* 21
Ac in praxi receptum tradunt, quod nuntiato novo opere praestetur cautio de demoliendo, & interim prosequatur aedificium, Papon. & Taur. citati a Borgia. *investigatio. jur. lib.19.*

22 *lib.19. cap.5. num. fin.* imo licet male ædificatum post nuntiationem de jure veniat demoliendum ; tamen de æquitate si constat de bono jure ædificantis toleratur, Gratian. Surd. Eminen. Deluca *de præm. disc.26. num. 8. & de servitut. d. discurs. 7. num.9. & d.discurs.89. dict. numer.2. vers. Attamen, &c.* & alii citati *a d.* Carol. Deluca. Gratian. *dict. cap. 84. dict. num.* 14. Palma *dict. consult.* 104. *numer.* 4. ut ita declaratum per S. C. Neapol. tradit Manfrell. *dict. observ. 50. numer.* 23. tamen rationi consona videntur ponderata per d. Eminen. Deluca *dict. discurs. 7. numer. 10. & sequent. & dict. discurs. 89. num.3. & sequent.* & ita quando casos eveniat, sunt sane attendenda, & quæ adducit Paul. Rube. *de valid. legal. capit. 12. a numer. 17.*

23 Nuntiari opus an possit ædificium reficienti, sive vetoa dirutum, aut collapsum ædificium reficiat in eadem forma, aut mutata, aut ampliata eum reficiendo, tradunt Capon. *dict. discept.167. nu.7. & seq.* Cancer. *var.3. cap.6. nu.16.* Deluca ad Gratian, *dict. cap.84. num.1. & seq.* Fontanell. *de jurepatronat. libr.5. quæst.16. per tot.* Brilla. *ubi supra dict. tit.27. cap.2. num.* 33. Altolin. *resol. foren. resol.59. a num.3.*

24 Nota tamen, quod juxta receptam in praxi opinionem a sententia demolitionis operis constructi post factam nuntiationem non appellari, saltem suspensive, Salgad. *de Reg. protect. part.2. cap.8. a nu.43.* Capon. *d. discept.169. num.7. & 10.* Altimar. *de nullitatib. rubr. 5. quæst. 33. numer. 1.* ubi d. Salgad. Ruginel. Lancellot. Borell. & alios citat Doctissimus Pegas *re-*

25 *sol. foren. cap.15. num.137.* qui alios dat concordantes hoc declarantes ; Bene tamen appellatur a sententia sive affirmativa, ut liceat ædificari, sive negativa, ut non liceat, etiam ad utrumque effectum, Capon. *d. num.7. & 10.* Gomez *ad dict. leg.46. Taur. num.35.*

26 Ulterius scias, quod ædificanti post nuntiationem novi operis ei factam, licet vincat, non sunt reficienda damna demolitionis, Paul. Rube. *de valid. legal. capit. 12. numer. 47. & sequent.* latissime Fagnan. *in capit. Cum injunctio, de oper. nunciatio. in 6. numer. 1. & sequent.* Franceb. *decis.* 331. *num. fin.* & ibi Luca *numer. 1.* Brilla. *ad consuetud. Neapol. tit. 27. capit. 1. numer. 10.* Borgia. *dict. cap.10. num.15.*

Operarii opernotes post factam nuntiationem novi operis an puniantur, tradit Brilla. *d. tit.27. cap. 1. num. 38.* ubi Molfes. Ponte. & alios citat, & novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.6. glos.26. ad §.23. tit.68. num.9.* 27

Dictis a me *supra num.16.* adde, quod nec beneficio restitutionis in integrum minor nuntians admittitur, elapsis tribus mensibus, ad docendum de jure suo ad effectum supersedendi in opere incepto, sed oblata satisdatione per nunciatum opus prosequitur non obstante præfato beneficio per minorem implorato; ex quo tunc malitiose petitum censetur, quo casu non conceditur restitutio, Fontanell. *decis.105. numer.5.* & in terminis nuntiationis novi operis Valentia *illustr. jur. tractat. lib.2. tract.1. cap. ult. de effect. nuntiatio. nu.6. & 7.* Gratian. *discept. forens. tom.2. cap.384. numer.1.* maxime *numer.* 23. *& aliis*, quos novissime citat Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.6. ad lib.1. tit.68. ad §.43. glos.46. numer.5. pag.145.* & ita declaravit Regius noster Senatus die 23. Februarii 1682. referente Magnifico Joanne de Colomer Regio Senatore in causa Rectoris Collegii S. Ignatii Societatis JESU Civitatis Minorissæ contra Syndicum Apostolicum Guardiani, & Conventus Fratrum Capucinorum d. Civitatis, Scriba Melchiore Cortes, videndus Fachine. quem citat Aylon. ad Gomez *lib.2. cap.14. num. 49.* 28

Ne ignores tamen pro hoc nostro Episcopatu Gerund. in 29
eo de consuetudine introductum esse posse quemlibet ædificare in suo, facta jurit firma, non obstante quacumque denontiatione novi operis, ut in *tit. de nov. oper. nunciatio*, inter 30
scriptas nostri Episcopatus ; Et etiam quod juxta privilegium nostræ Civit. concessum (de cujus observantia testantur dd. consuetodinea scriptæ nostri Episcopatus sub *d. tit. de nov. oper. nuncia.*) potest opus inceptum prosequi a nuntiato, etiam intra tres menses, licet nuntians paratos sit docere de interesse, si nuntiatus juraverit, quod putat operari ad suum directum, & firmaverit ad notitiam Judicis de delendo ipsum opus; si apparuerit injustum; quapropter spatium trium mensium super novi operis nuntiatione minime observatur.

DE LOCATIONE DOMORUM, ET DE AFFICTU PRÆDIORUM. *Rubrica LXXI.*

IN Locationibus Domorum, & Affictibus prædiorum Jus petentibus summarie, & sola facti veritate inspectu administrandum erit, cum Assignatione termini trium dierum Reo ad probandum solutionem, compensationem, sive pactum, aut dilationem aliquam initam inter ipsas Partes, & idem terminus assignetur Actori, si Reus negaverit locationem, sive affictum, qui tamen prorogari possint per Judicem, negocii, & personarum qualitate inspecta : Quod si Reus fraudolenter negaverit, & de eis quoquo modo Judici constet, pœnam XXV. libr. Fisco, & Parti æqualiter applicandam incurrat.

Et quia in Locationibus Prædiorum sæpe solet dubitari super Remissione Pensionis ob Sterilitatem, vel fortuitam tempestatem, Statuimus ad tollendas varias altercationes, atque Interpretum Opiniones, Quod si conductor probaverit redditus omnes illius anni juxta currentem valorem Judicio duorum Peritorum communiter eligendorum, absque ejus culpa non excedere duas tertias Partes Pensionis, Remittatur ei Tertia pars Pensionis annuæ, nulla habita ratione Compensationis cum ubertate præcedentis, vel subsequentis anni. Nisi tamen inter ipsas Partes aliter sit conventum.

Declarantes etiam, quod omnia bona mobilia invecta, & illata in Domum conductam, sicut etiam mobilia, animalia, & fructus existentia, sive existentes in Prædiis conductis censeantur tacite, & specialiter obligata Locatori pro pensione sibi debita, in quibus executio fieri possit ; Pensio autem solvenda erit per Conductorem in fine cujuslibet semestris, si aliter inter Partes actum non sit: Conductor vero Domus per mensem ante finem Locationis illam Domino renuntiare teneatur, alias intelligatur facta reconductio, eo modo, & forma, quibus a principio facta fuit.

S U M M A R I U M.

1 *Remissio pensionis fit in contractu locationis ob sterilitatem, vel magnum damnum.*
Damnum vero quale esse debeat est inter Doctores controversum, num.2.
Et etiam fit remissio in multis aliis casibus, nu.30.
Etiam in emphyteusi, si canon correspondet fructibus, n.31.
Vel licet in recognitionem directi dominii præstetur tamen in specie, num.32.
Et quid si canon præstetur in genere, nu.33.
Et quid in pensionibus censualium, num.34.
3 *Sterilitas in fructibus ut causet remissionem, intelligitur deducto semine, & expensis.*
Licet contrarium teneat Card. Mantic. *num.4.*
5 *Remissioni pensionis non est locus stante renuntiatione omni legum auxilio.*
Neque si conductor suscepit in se periculum casuum fortuitorum, numer.6.
Licet non intelligatur de nimis insolito, num.7.
Neque quando conductor promisit remissionem non petere, n.8.
Neque stante obligatione Camerali, nu.9.
Et est habenda ratio omnium rerum locatarum unica locatione, numer.10.
11 *Statutum, quod censeatur facta tacita reconductio, intelligitur pro prima vice.*
12 *Renuntiatio locationis admittitur etiam elapso modico tempore.*
13 *Locator in rebus invectis quando præferatur pro pensione anterioribus creditoribus.*
14 *Redditus qui dicantur, & eorum appellatione quæ veniant.*
15 *Bona invecta, & illata per conductorem sunt hypothecata locatori.*
Et invecta, & illata per subconductorem, num.16.
Etiam a conductore minore, num.17.
Et etiam contra tertium possessorem, num.18.
Etiam invecta, aut illata per conductorem partiariam, n.19.
Et ista hypotheca competit etiam locatori super fructibus rei locatæ, num.20.
Conciol. ad Statut. Eugubii,
Etiam cum prælatione quibuscumque creditoribus anterioribus, num. 21.
Signanter pro pensione illius anni, num.22.
Etiam pro semine, non autem pro expensis culturæ, nu.23.
Non tamen pro pensione domus ad habitandum, nu.24.
Secus pro pensione domus locatæ ad merces conservandas, n.26.
De jure autem Cathaloniæ etiam pro pensione domus ad habitandum competit dicta hypotheca cum prælatione, nu.25.
Quid autem in muliere pro dote, an præferatur creditori pro pensione domus, num.27.
28 *Prælatio competens locatori in bonis invectis, & illatis est cessibilis.*
29 *Locator habet hypothecata venalia, etiam in locum venditarum subrogata, cum prælatione.*
35 *Locator quando pro proprio usu possit expellere conductorem a re conducta.*

A N N O T A T I O.

IN contractu locationis, & conductionis præcipue ob sterilitatem si conductor patiatur magnum damnum, certum est, quod est locus remissioni pensionis uti disponitur in hoc statuto, & est tex. *in l. licet. 8. C. de locat. & conduct. & in cap. Propter sterilitatem, 3. de locat. & conduct.* & tradunt Caroc. *de locat. & conduct. part.4. in tit. de remiss. merced. quæst. 1. nu.1.* & Rota apud Coccin. *decis.422. per tot.* 1

Sed cum maxime controversum sit inter Doctores, quantum esse debeat dictum damnum, ut videre est ex ipsis Doctoribus *in d. l. licet, & in d. cap. propter sterilitatem*, & per Caroc. *in d. tit. de remiss. merced. qu.1. num.1. & sequent.* Ideo provide statuentes declaraverunt, tunc esse locum remissioni mercedis, quando redditus illius anni non excedunt duas tertias partes pensionis solvendæ non habito respectu ubertatis præcedentis, & subsequentis anni, quod ego intelligo deducto semine, & expensis, ut not. Caroc. *in d. tit. de remiss. merced. nu.6.* ubi plures dat concordantes, Costa *de scien. & ignor. cont.2. dist.3. num.8. & de ratio rata qu.10. num. 5.* Mascar. *de prob. concl. 1340. num.4. & 5. vol.3.* Ciriac. *controvers.151. nu.9.* & Rota apud Cocci. 2, 3

decis.422. num. 5. licet contrarium, quod fructus dicantur non
deductis expensis secundum communem usum loquendi, qui
attenditur in statutis, dixerit Card. Mantic. *de tacit, lib.2. tit,
5. num.12. & tit.8. num 8.*

5 Quæ remissio ob sterilitatem non habet locum, quando
conductor renuntiavit omni legum auxilio, Barbos. *de clausf.
clausf.133. num.10.* Theod. Rub. *in sing. Rot. Roman. tom.2. de
clausf. clausf.680. num 6.* qui alios dant concordantes, Caroc.
de locat. & conduct. in dict. tit. de remisf. mercedis quæst.8. num.
6 112. Zacb. *de oblig. Camer. quæst 18. numer.27.* Neque quando
conductor suscepit per pactum in se periculum casuum fortui-
torum, Gail. *sing. obser. libr.2. observ.23. num.16.* Barbos. *in
d. clausf.133. numer.12.* ubi alios adducit ita sentientes, licet
7 non teneatur de casu nimis insolito, ut post Silv. Pinel. Lu-
do. Caroc. Cardin. Mantic. Castill. & alios per eum relatos
scribunt Barbos. *in d. clausf.* 133. *nu.* 12. & Grat. *discep. forensf.
cap.534. num.45. part.3.*

8 Neque quando per pactum fuit promissum remissionem non
petere, ut post Alex. *consf.3. nu.1. & sequent. lib.1.* & Deci.
consf. consf.532. n.9. per eam relatos firmat Rota in Bononien.
pensionaria, seu affictus 8. Martii 1660. coram R. P. D. Vero-
spio, *post princ.*

9 Neque admittitur stante obligatione Camerali, Mantic. *de
jur. part.4. effect.228. num.26.* Zarh. *de oblig. Camer. quæst. 18.
nu.27.* Rota apud eum *dec 42. nu 2. & dec.11. nu.5.* Maxime
si requirat altiorem indaginem, alias secus, ut declarat idem
Zach. *ibid. sub nu.27.* & Caroc. *de locat. in dict. tit. de remisf.
merced. qu.8. num. 114.* in quibus terminis procedere possunt
adducta per Grat. *discep. forensf. d. cap.534. nu. 40. & seq.* &
per Citiae. *controv.513. nu.20. & seq*

10 In remissione autem mercedis est habenda ratio omnium re-
rum locatarum unica locatione, & omnium fructuum, non
autem unius partis, aut unius speciei fructuum, ut probant
Rim. Juni. *consf.40. nu. 11. & consf.810. nu.22.* & Surd. *consf.
34. num. 21. & seq. lib. 1.* quos una cum aliis refert, & se-
quitur Rota apud Coccin. *dec.442. nu.17.*

11 Statutum supradictum, quod nisi conductor domum per
mensem ante finem locationis domino renuntiaverit, censea-
tur tacite reconduxisse, habet locum pro prima vice tantum,
& non ultra, ut declarant Caroc. *de locat. part. 3. in tit. de
renov. locat. declarat. 8. num. 1. & seq.* Cardin. Mantic. *de ta-
cit. lib. 5. tit. ult. num. 29.* cum quo pertransit Antonell. *de
temp. legal. lib 2. cap.35. num.16.* Quod vero renuntiatio loca-
12 tionis admittatur etiam elapso tempore a statuto præfixo in-
tra modicum tempus de æquitate, dicit Calvin. *de æquitat.
lib.2. cap 176. num. 76.* referens ita servari per Senatum Me-
diolani, ut ibi per eum.

13 Locator vero in rebus invectis in domum conductam, quod
non præferatur pro pensione creditoribus anterioribus condu-
ctoris, si locatio est facta ad habitandum, secus si ad conser-
vandum bona not. Grat. *discep. forensf. cap.713. num.2. & seq.
part.4.* Gait. *de credit. cap. 4. nu.1586.* & Antonel. *de tempor.
legal. lib.4. cap. ult. nu.114.* ubi alios dat concordantes.

A D D I T I O.

14 REddituus, de quibus fit mentio in hoc statuto, dicuntur
regulariter qui ex rebus immobilibus percipiuntur se-
cundum Peder. de sen. *in consf 13. num.5.* Cardin Tusc. *pract.
conclusf. litt. R. conclusf.66. num. 1.* & Barbos. *de appellat. verb.
signif. appellat.231. nu.2.* & redituum appellatione venire om-
nes species fructuum tradunt Menoch. *de arbitrar. casu 66.
nu.10.* & Barbos. *de appellat.231. sub num.2.* & venire omnes
proventus dixit Mastrill. *decisf. Sicil.58. nu. 6. & seq.* nec non
Barbos. *de appellat.231. num.2.* ubi dicit, redditus esse nomen
generale, itant plus re io redditu, quam in fructu, ut ibi per
eum, cum quo videtur concordare Calvin. in Lexicon. *litt.
R. in verbo redditus.*

15 Bona invecta, & illata per conductorem in prædio urbano
quomodocumque in rustico cum scientia locatoris, itaut tem-
pore conductionis durante in eis permanere debeant, sunt ta-
cite hypothecata locatori pro mercede, ac deterioratione rei
locatæ, Cancer. *var.3. cap.20. num 344.* & latissime Modern.
Pacion. *de locat. & conduct. c. 40. per tot.* Altimar. *ad dec. 23.*
Rovit. *per tot.* Olea *de cess. jur. tit.4. qu 4. nu.2.* Hunni. *En-
cycloped. jur. part.3. tit.13. cap.1. nn.26.* Carol. Ant. Deluca ad
Gratian. *cap 68. nu.7.* Giurb. *observ.24. nu. 22.* Amat. *resol. 3.
nu.5.* Nobilis Senator noster Amigant. in prax. Peguer. Cur.
Vicar. Barcin. *rubr.21. nu. 37.* Andreol. *controver.347. per tot.*
maxime *num.6. & seq.* Merlin. & Acosta, quos citat Martha
16 Medic *decisf. Senen. in addit. ad dec.20. nu.2.* etiam invecta,
& illata per secundum ejusdem prædii urbani conductorem,
qui a primo conduxit, Olea *d. qu.4. num.3.* Modern. Pacion.
de locat. & conduct. num.45. & cap 40. num.63. Cancer. *var.1.*
17 *cap.14. nu.2. vers. Cujus, &c.* etiam per minorem absque de-
creto, Barbos. Pacific. Surd. Gratian. Merlin. & alii citati per
d. Modern. Pacion. *d. cap.40. nu.67.* Molses. citat. per Altim.
in d. addit. ad dict. dec.23. Rovit. *pag.135. col.2. limit.2.* Carol.
Ant. Deluca ad Gratian. *cap.68. num. 5.* Scoppa. ad Gratian.
observ.45. num.31. & seq.

18 Quæ hypotheca competit locatori, etiam contra tertium
possessorem, seu emptorem horum bonorum invectorum,
Rocc. Molses. Andreol. citati per d. Altimar. *d. observ.23.
dict. pag. 135. ampl. 6.* Pacion. *dict. capit. 40. numer. 133.*
Carol. Ant. Deluca ad Gratian. *capit. 127. numer. 10.* Omnia- 19
que supradicta procedunt etiam in conductore partiario, Gra-
tian. & Andreol. citati per dict. Luca ad Gratian. *d. cap.68.
numer. 9.* Pacion. *dict. capit. 40. numer. 61.* Altimat. *ad dict.
decisf. 23. ampl. 8.*

Non solum præfata hypotheca competit locatori in bonis in- 20
vectis, & illatis per conductorem, sed etiam in fructibus rei
locatæ, licet perceptis, non tamen consumptis, aut commissis,
Amat. *var. resol. 3. num. 30.* Gratian, Surd. Rodriq. Thesaur.
Merlin. Andreol. citati per Modern. Carol. Ant. Deluca ad
Gratian, *cap.25. num. 3.* Altimar. *ad d. decisf.23.* Rovit. *ampl.
2.* Modern. Pacion. *de locat. & conduct. cap.33. nu. 15. & seq.*
Eminen. Deluca *de credit. discurs.16. num.8.* etiam cum præ- 21
latione quibuscumque creditoribus hypothecam anteriorem ha-
bentibus, Modern. Pacion. *d. tract. de locat. & conduct. dict.
cap. 33. num. 38. cum seq.* ubi late, & docte Gratian. Gait.
Acosta. Rot. Rom. citati per d. Modern. Carol. Ant. Deluca
ad Gratian. *cap.2. num. 5. & ad cap. 117. num. 9.* Amat. *resol.
3. numer.32.* Olea *de cess. jur. tit. 6. quæst. 2. num. 16* & alii,
quos citat Bonden. *collect. legal. 20. num.32.* licet Cancer. *var.
2. cap.14. nu.94.* contrarium teneat; hoc tamen quod in fru- 22
ctibus locator præferatur, procedit pro pensione illius anni,
secus pro sequentibus, Rota, Gratian. Eminen. Deluca ci-
tati a dicto Modern. Carol. Anton. Deluca ad Gratian. *dict.
cap.25. numer. 9.* Pacion. *d. cap.33. numer.39.* ubi pariter Gra-
tian. & *Rot. Rom.* citat.

Hæc sane prælatio etiam competit locatori in concursu cre- 23
ditoris pro semine, Modern. Pacion. *d. cap. 33. nu. 51. & seqq.*
Giurb. *observ.93. num 3. & observ. 103. num. 6.* Amat. *resol. 3.
numer.75.* Cancer. *var.1. d. cap 14. num. 94.* & alii, quos citat
Bonden. *ubi proxime num. 28.* licet contrarium teneant aliqui
citati per Bonden. *collect. legal.20. num. 34.* qui *num. sequent.*
id confirmat rationibus non parum urgentibus; non tamen
creditoris pro expensis culturæ, ac recollectionis, ex quo fru-
ctus dicuntur illi solum, qui supersunt deductis expensis,
Eminen. Deluca *de credit. & debit. discurs. 16. num. 9. & 12.
& de dote discurs. 81. num. 4.*

Quo vero ad hypothecam tributam locatori super invectis, 24
& illatis bonis, non deficiunt Doctores tradentes, etiam ipsi
competere cum prælatione quibuscumque creditoribus ante-
riores hypothecas habentibus, quos citant Carleval. *de judiciis
tit. 3. disput. 29. num. final.* Gait. *de credito, capit. 4. quæst. 11.
num. 1583.* tamen certum est pro pensione domus ad habi-
tandum concessæ, & sic pro logeriis, de jure communi
nullam competere prælationem, Modern. Pacion. *de locat.
& conduct. cap.40. num. 127. & sequent.* Altimar. *ad dict. dec.
23.* Rovit. *ampl. 5.* Rota Recen. *decisf. 91. num. 20 part. 19.
& decisf.726. num. 4. part. 18. tom. 2.* Botiller. *disert. 5. numer.
87.* Andreol. *dict. contrav. 347. num. 40.* bene tamen de jure 25
nostro Cathaloniæ, signanter in Civitate Barcinonæ, & no-
stra Gerundensi habente communicationem per expressum pri-
vilegium omnium usantiarum, consuetudinum, ac privilegio-
rum dictæ Civitatis Barcinonæ, Fontanell. *decisf. 578. num.
20,* per *privil. 3. tit. de lloguers, in 2. vol. Const.* est stabili-
tum, locatori pro pensione domus ad habitandum competere
præfatam prælationem, ut tradunt Cancer. *var.1. cap.14. nu-
mer.94.* Meritissimus Senator noster Nobilis de Amigant *in
admonitionib. servand. in Cur. Vicar. Barcin. post prax.* Peguer.
rubr.21. num 37. Ripoll. *var. cap.12. num. 8.* pro logeriis au- 26
tem, seu pensione domus locatæ ad dicta bona invecta, & il-
lata servanda, abs dubio, quod dicta prælatio locatori com-
petit, Botiller. *d. disert.5. num. 87.* Amat. Rocc. citati per d.
Altimar. *in observ. ad d. dec.23.* Rovit. *d. ampl.5.* Modern. Pa-
cion. *d. cap 40. numer. 128.* Rota *in d. decisf. 91. d. numer. 20.
part.19.* & latius *in d. decisf. 726. d. numer.4. part.18.* Andreol.
d. controvers.147. num.40.

Ex hac sane distinctione fit, quod mulier pro dote præfe- 27
ratur locatori pro pensione domus locatæ ad habitandum; non
autem locatori domus locatæ ad dicta bona invecta, & illata
servanda, ut citatis Mantic. Costa, Thesaur. Pascal. Fontanell.
Felician. Ursill. Gamm. Mart. Medic. tradit Botiller. *d. disert.5.
num.94.* vidend. Pilaja ad Iranq. *de protest. addit. ad consid.54.
nu.14. in fin.* Rota *dec.15. num.1. & seq. part.19. rec.*

Scias autem, quod ista prælatio locatori in casibus supra 28
traditis competens, etiam competit cessionario locatoris; ex
quo ipsa causæ, & actioni tribuitur, non autem personæ,
Olea *de cess. jur. tit.6. quæst 2. num.16.* & eo, & aliis citatis,
Carol. Ant. Deluca ad Gratian. *cap 117. num.9.*

Venalia autem etiam sunt locatori apothecæ hypothecata, 29
& pro pensione competit prælatio dicto locatori, etiam in
mercibus, quousque existunt penes conductorem, & in subro-
gatis, ac postmodum introductis; ex quo semper apotheca re-
mansit tanquam corpus universale, & ita remansit viva, ac
eadem, Botiller. *d. differt. 5. num. 3. 88. & seq.* Modern. Pa-
cion. *d. cap.40. nu 133. & seq.* Rota *dict. dec.15. nu 3.*

Remissio autem mercedis multis in casibus conductori impar- 30
titur, quos nefas esset omnes huc tradere, eos videre poterit
penes Doctores citatos per Modern. Manfrell. *in observ. ad decisf.*
Capic. Latr. *observ.162. & 171. per tot,* & per Modern. Ca-
rol. Ant. Deluca ad Gratian. *cap. 195. per tot. & ad cap. 328.
num. 14.* qui duo te ducent ad *Doctores* tradentes omnes casus
circa hanc materiam fieri evenientes, ipsos consulas, &
Hunni. *Encycloped. jur. part.3. tit.18. cap 4. num. 17. & sequent.*
signanterque d. Modern. Pacion. *in d. tract. de locat. & conduct.
cap.43.*

c. 45. *& seqq.* ubi latissime Hodiern. ad Surd. *dec.* 326. *n.* 1.
& Doctores citatos per Pegas *resol. forens. c.* 3. *a num.* 906.
Aloy. Mansi. *consultat.* 26. *fere per tot.* Massola. *trimest. legal.*
ratiocin. 7. *per tot.* novissime Brilla *ad consuetud. Neapol. tit.* 24.
c. 1. *n.* 12. *& seqq.* Tondut. *quæst. civil. cap.* 31. *per tot. &*
alios, quos citat Valeron. *de transact. quæst.* 1. *n.* 21. *& seqq.*
Giurb. *observ.* 24. *per tot.* Capon. *controv. forens. controvers.* 36.
per tot.
31 Quia tamen in materia remissionis mercedis, ac canonis incidimus, non relinquam demonstrare quæstionem celebrem, quam non facile sic a celebribus viris tractatam invenies, an ista excomputatio, seu remissio fiat pariter emphyteutæ canonis ab eo præstiti, sive in recognitionem directi dominii, sive æqualis fructibus ex fundo emphyteutico forsan evenientibus, propter sterilitatem, bellum, seu alios casus fortuitos, ac insolitos; itaque dico, quod in casu, quo emphyteuta correspondet domino pensionem æqualem fructibus, tunc præfata remissio procedit; ex quo talis contractus potius locationis, quam emphyteusis est, Modern. Mansr. ad Capyc. Latr. *observ.* 18. *num.* 1. *& seqq.* ubi Hermosill. Prat. Olea. Thot. Petr. Giur. & alios citat Fontanell. *de pact. claus.* 4. *glos.* 18. *par.* 1. *n.* 115. Antonel. *de tempor. legal. lib.* 1. *cap.* 38. *n.* 20. Capon. *controv. forens.* 5. *num. fin. & controv.* 34. *a num.* 31. Hodierd. ad Surd. *dec.* 198. *n.* 1. Genci. Pirr. Maut. & alii, quos citat Marr. Medic. *decis.* Senen. *in addit. ad exam.* 10.
32 *n.* 1. Si tamen pensio fructibus non correspondeat, sed præstetur in recognitionem directi dominii, & in specie, pariter facienda venit præfata remissio Fontanell. *d. p.* 1. *n.* 187. Brilla *ad consuetud. Neapol. tit.* 25. *c.* 1. *n.* 38. Si vero in ge-
33 nere debeatur pensio, ardua est quæstio, cum sane negative resolvuntur Fontanel. *d. num.* 187. & Doctores, quos citat d. Modern. Manfrell. *d. observ.* 18. *num. fin.* & alii, quos citat novissime Brilla *ad consuetud. Neapol. d. c.* 1. *nu.* 39. Hodiern. ad Surd. *d. dec.* 198. *n.* 71. tamen quando ob occupationem factam ab inimicis agri emphyteuticarii, nihil percipitur in eo, imo incultus fuit relictus; ex quo propter guerram impeditus fuit emphyteuta eum colere, cum tunc reputetur ager, ac si periisset, procedit præfata remissio, Gail. *obser.* 23. *lib.* 2. *n.* 23. Gratian. *discept. forem. cap.* 195. *n.* 19. *& c.* 354. *n.* 29. Choell. *in bull. bon. regim. c.* 48. *n.* 4. Hodiern. ad Surd. *dec.* 198. *n.* 15. *& seqq.* maxime ex eo quod etiam in vera emphyteusi procedit dicta remissio, quando fructus sufficientes non percipiuntur ad canonem, seu pensionem solvendum, Andreol. *controver.* 119. *n.* 9. ubi ita declaratum tradit (licet perpenderem doctrinam, ac rationem Doctissimi Botiller. *in dissert.* 13. *n.* 56. quæ valde urgent, ac valde juri conformes censeo) & in terminis tenet novissime Burger. *obser.* 60. *vers. Deinde indubitatum est, &c. pag.* 442. ad quod vide DD. citatos per Pegas *resol. for. c.* 3. *n.* 971. *& seqq. & alios*, quos citant Barbos. *in C. ad l.* 1. *de jur. emphyt. n.* 20. & Benekendor. ad Seraph. *de privil. juram. addit. ad privil.* 84. *n.* 17. & ab hac opinione non discederem in consulendo, quamvis Antonel. *de tempore legal. lib.* 1. *d. cap.* 38. *n.* 24. *& seqq.* contrarium teneat, quod pariter procedit circa pensiones cen-
sualium quando nihil percipitur in bonis hypothecatis; quia 34
tunc fit remissio pensionum, aut hæ solvuntur pro rata fructuum perceptorum, & ita fuit decisum in R. C. per Joan. Baptistam Pastor Reg. Senat. die 24. Jan. 1664. inter Mariam Annam Cavaller, & Chivelli viduam, & Nobilem Antonium Joan. Sentis, & Michaelem ejus filium Civitatis Dertusæ.
Quomodo autem pro proprio usu possit locator conductorem 35
expellere, tradunt latissime dict. Modern. Pation. *de locat. & conduct. c.* 56. *per tot.* Cancer. *var.* 1. *c.* 14. *a n.* 20. Fontan. *de pact. claus.* 4. *gl.* 9. *p.* 4. *n.* 68. *&* 69. *& dec.* 261. *per tot.* & alii quamplurimi citati per Modern. Castald. *consult. for.* 145. *n.* 3. *& seqq.* & per Modern. Manfrell. ad Capyc. Latr. *obs.* 194. *n.* 10. *& seqq.* & per Faria, ad Covar. *lib.* 2. *c.* 15. *n.* 60. *& seqq.* ubi latissime Pilaja ad Iranæ. *de protest. d. addit. ad consider.* 54. *n.* 3. novissime Brilla, *ad consuet. Neapol. tit.* 24. *c.* 2. *n.* 32. *& seqq.* Carol. Ant. Deloca ad Grat. *animadver. ad c.* 273. ubi *num.* 18. doctrinam singularem, refert quando locator ob causam propriæ necessitatis supervenientem conductorem expellit, & illa reperitur falsa, aut simulata, & ad *c.* 117. *n.* 11. ubi tradit, an jus hoc sit cessibile, & transitorium ad hæredes, Berlich. *concl. legal. p.* 2. *consil.* 45. *a n.* 15.
Ut dixi *supra n.* 15. in bonis invectis, & illatis per condu- 36
ctorem competit tacita hypotheca locatori, cujus virtute præfertur in dictis bonis quibuscumque creditoribus non privilegiatis expressam hypothecam posteriorem habentibus, Merlin. *de pignor. lib.* 4. *tit.* 1. *q.* 2. *n.* 8. *& qu.* 7. *tota*, Antonel. *de tempore legal. lib.* 4. *cap. ult. n.* 3. Hunnr. *Encycloped. jur. tit. de pignorib. & hypoth. c.* 5. *n.* 3. Carena *resol.* 18. *nu.* 5. *vers. Primus casus, &c.* & in propriis terminis Acosta *de privileg. creditor. regul.* 3. *ampl.* 3. *n.* 1. ubi plures citat; & id ex quo
dicta tacita hypotheca habet eamdem naturam, tribuitque ea- 37
dem privilegia, quæ tribuit expressa hypotheca, Merlin. *ubi supra d. lib.* 4. *tit.* 1. *q.* 4. *n.* 28. Caren. *d. resol.* 18. *d. n.* 5. *vers. Quibus addi potest, &c.*

DE DEBITORIBUS COMMUNIS NON AUDIENDIS. *Rubrica LXXII.*

Debitores Communis Eugubii summarie, omnique Juris solemnitate omissa, etiam cum personali detentione ad solvendum cogantur, nec audiantur, nisi prius integre satisfecerint. Utque in posterum Magistratus prædictos Debitores ad solvendum omni cura, ac debita diligentia compellere valeat, Cancellarius Communis singulorum Debitorum Nomina cum quantitate debiti in Tabella descripta palam in Audientia Palatii tenere debeat: Nec interim ii ad aliquod Officium, sive Administrationem bonorum deputari possint, sed auctoritate præsentis Statuti omnino repellantur. Quod & in Administratoribus Annonæ, Montis Pietatis, ac similium Sancitum esse intelligatur.

S U M M A R I U M.

1 *Debitores Communitatis ob Bullam Clementis VIII. conveniuntur summarie, & sola facti veritate inspecta.*
Et debitore excusso potest agi contra tertium possessorem actione personali, num. 2.
3 *Debitores Communitatis ad officia publica admitti non possunt.*
Etiam si sint debitores ex contractu, n. 4.
Ac etiam si dederint fidejussorem de solvendo debitum, n. 5.
Et etiam si debitum sit modicum vigore d. Bulla, n. 7.
Licet contrarium sit de jure communi, n. 6.
Ita ut dicti debitores neque possint imbussolari pro Officiis, n. 8.
Neque possint eligi pro Nuntiis, & Oratoribus, n. 9.
10 *Auctoris remissio.*

A N N O T A T I O.

1 Contra debitores Communitatis vigore *Bulla super bono regimine in* §. 24. datur facultas procedendi summarie, simpliciter, de plano sola facti veritate inspecta, & sine strepitu, & figura judicii, ut disponitur etiam in hoc statuto, ut not.
2 Choel. *ad Bullam bon. regim. c.* 44. *n.* 36. Itaut debitore absente, & excusso, possit Universitas agere contra tertium possessorem bonorum illius actione personali ad tex. *in l. apud eos*, 2. *& ibi* Bart. *C. de debit. Civit. libr.* 11. & declarat Choel. *in d. cap.* 44. *n.* 39. licet non possint capi de nocte, Choel. *ubi supra nu.* 41. ubi dicit S. *Congreg. bon. regim.* aliquando mandasse contrarium, & remisisse arbitrio Gubernatoris, an illi possint capi in propria domo, in nundinis, & simil. ut ibi per eum.
3 Et quod debitores Communitatis ad Magistratus, munera, vel officia publica, ut disponitur in hoc statuto, etiam de jure communi admitti non possint, nisi prius satisfecerint, est tex. *in l.* 1. *C. de debit. Civit. lib.* 11. *in l.* 2. *C. de praed. Decur. lib.* 10. & not. Losæ. *de jure Univer. cap.* 6. *num.* 18. Choel. *ad Bull. bon. regim. cap.* 31. *numer.* 71. *& cap.* 44. *numer.* 1. *& sequent.* qui in fin. ponit limitationes, & Petr. Anton. Ala. *de Decur. Christian. quæst.* 110. *in princip.* Quam Bullam habe- 4
re locum non solum in debitoribus Reipub. ex reliquatu, & simil. sed etiam in debitoribus ex contractu volui Choel. *in dict. cap.* 44. *numer.* 9. licet contrarium sentiat Petr. Anton.
Ala. *ubi supra*. Et debitor Universitatis rejicitur ab honori- 5
bus, & muneribus, ut supra, etiam si dederit fidejussores de solvendo debitum, vel cedat bona stabilia, ut probat Choel. *in dict. cap.* 44. *numer.* 10. *& sequent.* ubi refert ita fuisse decisum *in Sac. Congregatione*, *& num.* 42. hoc extendit etiam ad fidejussorem debitoris Communitatis in solidum obligati, ut ibi per eum.
Et licet, ut debitor Communitatis excludatur ab honori- 6
bus, non sufficiat modicum debitum de jure secundum Bart. Tiraq. Franch. & Caput. relatos per Choel. *in d. c.* 44. *n.* 25.
Secus tamen est vigore *d. Bull. de bon. regim.* ut testatur Choel. 7
in loc. cit. Et dum statutum utitur verbis, *Nec interim ad aliquod Officium deputari possint*, mens statuentium videtur fuisse, 8
quod neque dd. debitores possint imbussolari, ut advertit Choel. *ad d. Bull. bon. regim. c.* 19. *n.* 12. *& d. c.* 44. *n.* 27. *& seqq.* licet postea videatur dubitare.
Addo prædictis, quod debitores Communitatis neque lega- 9
tionis, & Oratoris munere fungi possunt, *l. secundum*, 4. *ff. de legation.* Jo: de Plat. *& alii in d. l. C. de debit. Civit. libr.* 11. bene Choel. *in d. c.* 44. *n.* 34. *& seqq.*

A D D I T I O.

Aliqua dixi de materia hujus rubricæ in *rubr.* 6. *lib.* 1. 10
ubi cumulavi plures DD. hanc materiam debitorum Universitatum tractantes, qua propter ad ipsos recurre.

DE CESSIONE BONORUM, ET INDUCIIS *Quinquennalibus. Rubrica LXXIII.*

Debitor ad Cessionem bonorum admitti volens, citatis prius Creditoribus pro die, & hora Cessionis, se personaliter præsentet coram D. Prætore pro Tribunali sedente, & coram eo debita fateatur, ac medio ejus juramento manifestatis omnibus ejus bonis, & plene ab Actuario annotatis, alta voce instare debeat in hæc Verba.

QUIA

QUIA Negocia mea male peregi, ita quod Creditoribus meis nequeo satisfacere, Ego N. cedo omnibus bonis meis, Quo peracto publice, & palam Biretum viride, & non Pileum, tunc a Creditoribus dandum in ejus Capite a Plazario imponatur; Deinde sono rauco per eumdem præcedente, per Birruarios adducatur per Plateam ad Scalas Palatii Juris, in quibus Nates ejus per tres vices percuti faciant, & in qualibet percussione affirmet, se cedere bonis, ac statim a Carcere liberetur, & pristinæ libertati restituatur; Nec ulterius a Creditoribus vexari possit: Nisi devenerit ad pinguiorem fortunam, quo casu potioribus Creditoribus de bonis satisfacere teneatur, & interim ab omni Officio, & Beneficio omnino excludatur. Biretum autem ita deferre debeat, quod ab omnibus videri, & cognosci possit, alioquin tali Privilegio privatus censeatur, & Mandata alias contra eum relaxata absq; novo Decreto, & citatione, si sine tali Bireto repertus fuerit, Executores quicumque exequi possint.

Quinquennales vero, seu breviores Induciæ non concedantur nisi ex justa, & urgentissima causa, & ad eas quis admitti non possit, nisi de consensu majoris Partis Creditorum, quod ratione Crediti, & non personarum, judicandum erit, dummodo, si Creditores sex non excedant, duo saltem accedant, & si plures, tres ad minus concurrant; Et ultra legitimas probationes, Juramento affirmaverint de cotum Creditis satisfactos, seu alias concordatos non esse, fictionibus, & fraudibus penitus exclusis.

S U M M A R I U M.

1 *Qualitates requisita a statuto in cessione bonorum sunt de forma.*
2 *Statutum admittens debitorem ad cessionem bonorum est validum.*
Contrarium tenent aliqui, quando admittit ad cessionem cum dedecore, num. 3.
4 *Cessio bonorum denegatur lusoribus, dilapidatoribus, & simil.*
Et negatur etiam decoctoribus, & fallitis, n. 5.
Et debitori Cameræ, n. 7.
Quicquid sit quoad debitorem obligatum in forma Cameræ, num. 8.
Neque admittitur ad cessionem negans debitum, n. 6.
9 *Cessionis beneficio non gaudet fidejussor debitoris.*
10 *Debitor, qui cessit, tenetur solvere debitum, si redeat ad pinguiorem fortunam.*
Etiam quod cesserit cum ignominia, n. 11.
12 *Debitor non carceratus non admittitur ad cessionem bonorum.*
13 *Debitor an possit renunciare beneficio cessionis bonorum.*
14 *Inducias quinquennales potest concedere Princeps.*
Et etiam major pars creditorum, num. 15.
Declara, ut num. 16.
Et an in d. casu sit necessaria cautio de solvendo, n. 17.
18 *Moratoriarum, & induciarum materiam qui tractant remissive.*
19 *Moratoria in Cathalonia concedi nequeunt.*
20 *Cessionis bonorum materia a quibus tractatur.*
21 *Cessione non liberatur a carcere carceratus in Cathalonia.*
22 *Moratoria, & dilatio concessa debitori an proficiant fidejussoribus.*

A N N O T A T I O.

1 SUpradictæ qualitates requisitæ per statutum in actu cessionis bonorum faciendæ per debitorem videntur esse de forma, & ideo illæ debent omnino servari, Fenzon. *ad stat. Urb.*
2 *lib.* 1. *cap.* 161. *n.* 35. Brun. *de cessio. bonor. q.* 6. *princ. n.* 6. Cum dictum statutum admittens debitorem ad cessionem bonorum modo opprobrioso, ut in hoc statuto sit validum, ne debitores in præjudicium creditorum profundendo eorum bona effugiant solutionem cedendo bona, ut voluerunt Jacob. Aurelian. *in sua prax. in tit. de cessio. bon. n.* 3. *& seqq.* Brun. *de cessio. bonor.* 6. *qu. princ. n.* 6. *in fin.* P. Dian. *in sum. in verbo Cessio. bonor. nu.* 20. qui testatur de communi opinione, &
3 sentit etiam Fenzon. *ad stat. Urb. lib.* 1. *c.* 161. *nu.* 35. licet contrarium, imo dictum statutum ita admittens debitorem ad cessionem bonorum non valere tenuerint, Rolan. *cons.* 7. *n.* 13. *& seqq. lib.* 2. Carpan. *ad stat.* Mediol. *c.* 408. *n.* 179. *lib.* 1. & alii plures relati per Genua *de scrept. prov. libr.* 3. *qu.* 35. *numer.* 21. cum quibus pertransit Beat. *de inope. debit. cap.* 2. *num.* 7. *&* 8.

4 Quod quidem beneficium cessionis bonorum denegatur lusoribus, & dilapidatoribus, & simil. quia cum illud sit miserorum subsidium, non præsidium dolosorum, ideo non datur, iis, qui proprio vitio, vel dolo in paupertatem inciderunt, ut not. Fenzon. *ad Stat, Urb. d. c.* 161. *n.* 22. Giurb. *dec.* 41. *nu.* 9. *& seqq.* Grass. *de except. excep.* 17. *nu.* 32. *&* 44. Andreol. *controv.* 123. *n.* 12. & ideo decoctores, & falliti ratio-
5 ne doli ad dictum beneficium non admittuntur, Costa *remed. subsid.* 27. *n.* 13. Giurb. *d. dec.* 41. *n.* 12. & Adden. ad Rot.
6 *dec.* 192. *in fin. par.* 9. *rec.* Sicuti etiam negans debitum, & super eo litigans amittit dictum beneficium cessionis bonorum si tamen dolose id neget, secus si per errorem, vel ignorantiam, ut tradunt Hodier. ad Surd. *dec.* 262. *n.* 11. ubi dicit idem esse, si negationem revocet, ut ibi per eum, Adden. *ad dec.* 6. *n.* 81. *& seqq. p.* 3 *rec.* licet contrarium teneat, P. Dian. *in summ. verbo Cessio nu.* 11. Prout neque ad dictum
7 beneficium cessionis admittitur debitor Cameræ, & fisci, Zacbi. *de oblig. Camer. q.* 19. *n* 2. late Massi. *de confisc. bonor.*
8 *q.* 40. *per tot.* licet illod suffragetur debitori simpliciter in forma Cameræ obligato, voluerint Zach. *ubi supra nu.* 3. Giurb. *dec.* 41. *per tot.* & Massio. *in* d. *q.* 40. *n.* 4. licet contrarium teneat Altograd. *cons.* 42. *ante fin. lib.* 1.

9 Dicto tamen beneficio cessionis bonorum non gaudet fidejussor debitoris, Fenzon. *in d. c.* 161. *nu.* 39. Grass. *except.* 17. *n.* 67. Pir. Maur. *de fidejus. p.* 2. *sect.* 9. *c.* 10. *per tot.* P. Dian. *in sum. in verbo Cessio. n.* 18.

10 Si tamen debitor, qui cessit, devenerit ad pinguiorem fortunam, tenetur ad solutionem debitorum, Fenzon. *ad dict. c.* 161. *n.* 34. Grass. *de except.* 17. *n.* 8. P. Dian. *in d. verbo Cessio, n.* 19. etiam si cessit bonis cum ignominia uti habetur in hoc statuto, ut probat, P. Diana *in d. verbo Cessio. nu.* 19. qui testatur de magis communi opinione, licet contrarium 11 teneant quamplures Doctores, cum quibus pertransit Giurb. *decis.* 41. *in fin.*

Debitor vero non carceratus non admittitur ad cessionem 12 bonorum, Giurb. *d. decis.* 41. *n.* 5. late comprobans, & dicens ita pluries fuisse judicatum, cum requiratur, quod debitor sit molestatus a suis creditoribus, ut probat Grass. *de except.* 17. *n.* 65. ubi dat concordantes.

Utrum vero debitor possit renuntiare beneficio cessionis bo- 13 norum maxime cum juramento, tradunt Giurb. *dict. dec.* 41. *num.* 3. Altograd. *dict. cons.* 42. *lib.* 1. plene Castag. *de benef. dedu. ne egant, quæst.* 11. *num.* 18. *& seqq.* & P. Diana *in dict. verbo Cessio.* 15.

Inducias vero quinquennales concedere potest Princeps, *leg.* 14 *fin. C. qui bon. ced. possunt.* Fenzon. *ad Stat. Urb. d. c.* 161. *n.* 21. Genua *de scrip. privil. libr.* 3. *in tit. de annal. & quinquen. dilat. n.* 1. *& seqq.* ubi dicit, illum non posse concedere ulteriores, & illas posse concedere etiam invitis, & ignorantibus creditoribus, ut ibi per eum, *n.* 42. *& seqq.*

Et dictas inducias potest etiam concedere major pars credi- 15 torum etiam in præjudicium minoris partis, *l. fin. C. qui bon. ced. poss.* Macerat. *var. resol. lib.* 2. *resol.* 18. *num.* 3. *& seqq.* Cardin. Tusc. *pract. conclus. litt. M. conclus.* 383. *n.* 14. Genu. *in d. tit. de annal. & quinquen. dilat. n.* 39. præcedente tamen citatione aliorum creditorum, ut post Bart. Angel. Alex. Brun. Jass. Bursatt. Strace. & Machel per eum adductos firmat Macerat. *d. resolut.* 18. *nu.* 4. Et quod omnes creditores in unum 16 convenerint tempore concessionis, cum consensus separatim præstitus non noceat, Macerat. *ibi. n.* 5. Fenzon. *ad stat. Urb. d. c.* 161. *n.* 10. Rot. apud Cocci. *dec.* 440. *n.* 8. *& seqq* ubi dicit, supradicta non habere locum, quando debitum est juratum, & sic non intrare dictum statutum, & concordat Fenzon. *ad d. cap.* 161. *nu.* 11.

Utrum vero in dicta dilatione annali, seu quinquennali sit 17 nessaria cautio de solvendo in fine dilationis, tradunt Genua *in d. tit. de annal. & quinquen. dilat. num.* 7. 8. *& seqq.* & Pir. Maur. *de fidejus. p.* 1. *sect.* 3. *c.* 2. *n.* 1. *& seqq.* qui tenent pro affirmativa, ipsos consulas.

A D D I T I O.

DE iis moratoriis, & induciis latissime tractant Fontanel. 18 & alii Doctores citati per Ripoll. de Regal. *c.* 24. *per tot.* & per Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 2. §. 127. *c.* 2. *pag. mihi* 312. *a nu.* 62. *ad* 69. & per Anton. Portugal. *de donationib. Reg. par.* 3. *cap.* 42. *& n.* 35. *ad fin.* & per Boler. *de debitorib. decoct. par.* 1. *tit.* 1. *qu.* 13. *per tot.* & per Mansrell. ad Capic. Latr. *obser. ad decis.* 192. *per tot.* ad quos recurre, & ad Escalon, Gazophil. *c.* 10. *per tot.* Leotard *de usur. qu.* 85. Salgad. *in labyr. credit. par.* 2. *c.* 30. *per tot.* Contri. *discep.* 58. *a numer.* 24. *tom.* 1. Iranæ *de potest. consid.* 49. *per tot.* & ibi Pilaja, Rovit. *ad prag.* 1. *de cess. bonor. & super prag.* 3. *d. tit.* & ibi Laganar, Benekendor. ad Seraph. *de prævil. jurament. addit. ad privil.* 144. *per tot.* quapropter cum per Const. 4. *&* 5. *tit. de diversos rescrits, y elongam*, in hac nostra Provincia Ca- 19 thaloniæ Rex in Curiis Generalibus se abdicavit potestatem concedendi has moratorias, & rescripta, per quæ posset impediri executio censualium, & violariorum, taliter quod si de facto impediretur haberentur pro non factis, & concessis, possentque, eis non obstantibus, officiales exequentes procedere ad ulteriora executionis, ideo hac sola annotatione ad alia me vertam, & hanc materiam prætermittam.

Pariterque materia cessionis bonorum nullo pene Doctore est 20 prætermissa, & eam late pertractavit d. Boler. *de decoct. debitor. fiscal. par.* 1. *tit.* 1. *qu.* 3. *per tot.* pariterque Cancer. *var. cap.* 9. *per tot.* Salgad. *in labyr. cred.* Rovit. ad Rub. *& pragmat. de cess. bonorum*, & ibi Laganar. *& alii passim*, & ita in 21 ea neutiquam me detineam, solum adverte, quod in Cathalonia per cessionem bonorum factam per captum vigore instrumenti guarentigii non relaxatur captus a carceribus, Cancer. *var.* 1. *c.* 17. *n.* 50. *& var.* 2. *dict. cap.* 9. *n.* 9.

An autem moratoria concessa debitori proficiat fidejussori- 22 bus, pariterque dilatio, sive a Principe, sive ea conventione creditorum concessa, si de fidejussoribus in eis nil sit expressum, ardua est quæstio, eam late tractant Doctores citati per Valeron. *de transact. tit.* 2. *quæst.* 8. *nu.* 26. apud quos ipsam examina.

DE LIBRIS MERCATORUM, ET ALIORUM ARTIFICUM. *Rubrica LXXIV.*

MErcatores, aliique Artifices habere debeant eorum Libros bene ordinatos, Cartulatos, & Bullatos bulla Communis, In quibus diligenter describant, Diem, Mensem, & Annum in qualibet Partita, exprimendo qualitatem, & quantitatem rei venditæ, pretium si quid receperint tempore venditionis, vel postea, & cætera omnia juxta solitum dictorum Mercatorum, dictisque libris plena fides adhibeatur in judicio, & extra, usque ad summam florenorum sex pro qualibet Partita de Credentiis per eos factis, & de aliis rebus concernentibus eorum Mercaturam, vel artem dumtaxat, & pro dicta quantitate Judices ad eorum instantiam, cognito prius de debito; teneantur dictas partitas exequi facere usque ad integram satisfactionem: Ultra vero prædictam summam usque ad florenos decem credatur dictis Libris cum duobus Testibus, vel unico saltem omni exceptione majore, dictas Partitas comprobantibus, vel etiamsi manu debitoris sint subscriptæ, quæ deinde contra Debitores, sive eorum hæredes executioni demandentur: Et prædicta locum habeant in Libris Mercatorum, sive Artificum bonæ conditionis, & famæ.

Quod si quis fuerit deprehensus in aliqua fraude in dictis Libris, nulla fides ei adhibeatur, sed cadat a jure sui crediti, in quo fraudem commisit. Declarantes etiam, quod per dispositionem præsentis Statuti non intelligatur derogatum Constitutionibus, & Capitulis Mercatorum Artis Lanæ.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum quod stetur libris Mercatorum est validum.*
Et quando dictum statutum habeat locum extra territorium, numer. 2.
Maxime in modica summa, num 3.
4 *Statutum quod stetur libris Mercatorum procedit in concernentibus tantum ad mercaturam.*
5 *Statutum quod stetur libris Mercatorum procedit, dummodo Mercator sit legalis.*
Et dummodo Mercator scripserit librum propria manu, n. 6.
Et ex libris appareat de causa debiti, num. 7.
Et dummodo liber contineat diem, mensem, & annum, n. 8.
9 *Libri Mercatorum cessante statuto non probant pro scribente.*
Licet probent contra scribentem, nu. 10.
11 *Libri Mercatorum non probant pro tertio contra tertium, sine adminiculis.*
12 *Libri Mercatorum ut probent, quæ requirantur remissive.*
In Cathalonia non probant, nisi in casibus a jure communi dispositis, num. 13.
14 *Libri Mercatorum non probant ordinem, seu mandatum tradendi sartori merces.*
15 *Mercatores qui dicantur.*

A N N O T A T I O.

1 STatutum supradictum, quod stetur libris Mercatorum ob utilitatem publicam commerciorum est validum ut docent
Surd. *decis.* 312. *nu.* 3. Genua *de scripr. priv. lib.* 4. *in tit. de lib.*
2 Mercat. *num* 14. & Adden. ad Rot. *decis.* 345. *nu.* 112. *part.* 9.
rec. qui dant concordantes. Quod habet locum etiam extra
territorium statuentium, licet in judicio, in quo producitur,
non adsit tale statutum, ut not. Vivi. *opin.* 805. 2. & 30. Genua
in d. tit. de libro Mercat. nu. 8. & *seq.* ubi hanc dicit esse
verissimam conclusionem, dummodo liber sit scriptus in loco
statuti, ut ibi per eum *numer.* 22. Et in modica summa, ut
3 cantat statutum nostrum, non autem in magna, Trivis. *decis.* 16. *num.* 3. *lib.* 1. Genua *dict. loco numer.* 26. Itaut si statutum mandaret, quod in omni causa liber Mercatoris probaret, uti indiscretum non valeret, ut probant Adden. ad Rot. *decis.* 345. *num.* 118. *part.* 9. *rec.*
4 Statutum supradictum habet locum in pertinentibus tantum
ad mercaturam, non autem quo ad alia negotia, ut declarant Surd. *cons.* 326. *nu.* 18. & *cons.* 453. *nu.* 54. *lib.* 3. Turrett. *cons.* 47. *nu.* 4. *vol.* 2. Franc. Becci. *cons.* 5. *nu.* 11. & *seq. vol.* 1. & alii plures, quos refert, & sequitur Genua *in d. tit. de lib. Mercat. num.* 30.
5 Ut autem sit locus dicto statuto, quod credatur libris Mercatorum, requiritur, quod Mercator sit homo legalis, & pro tali habitur, ut habetur in hoc statuto. Rolan. *cons.* 92. *nu.* 6. *lib.* 3. Surd. *cons.* 489. *nu.* 19. *lib.* 4. & *dec.* 199. *nu.* 15. & bene declarat Genua *in d. tit. de lib. Mercat. nu.* 48. & *seq.* Secundo,
6 quod Mercator dictum librum sua manu conscripserit, ut not.
Rola. *d. cons.* 92. *n.* 6. Ludov. *concl.* 29. & Genua *in term. statuti dantis fidem libro Mercatoris in d. tit. de lib. Mercat. nu.* 51. & *seq.* licet alios plures contrarium tenentes referat, & testatur de veriori opinione, cum quo sentiunt Adden. ad Rot. *d. dec.* 445.
7 *n.* 82. Tertio, quod ex libro appareat de causa debiti, Rolan.
dict. cons. 92. *num.* 6. Franc. Becci. *dict. cons.* 5. *num.* 8. Genua *in d. tit. de lib. Mercator. n.* 60. & *seq.* bene comprobans Adden.
ad Rot. *d. dec.* 445. *nu.* 90. & *seq.* Quarto, quod in dicto li- 8
bro sit appositus annus, mensis, & dies, ut disponitur etiam in hoc statuto, ut volunt Rolan. *dict. cons.* 92. *nu.* 14. Scacr. *de judic. lib* 2. *c.* 11. *n.* 281. & Genua *in d. tit. de lib. Mercat. n.* 76. & *seq.* ubi alia subjungit requisita, ut sit locus dispositioni hujus statuti, videlicet, quod libri non sint mendosi, quod contineant data, & recepta, & alia, de quibus ibi per eum, & per Adden. ad Rot. *d. dec.* 445. *part.* 9. *rec. fere per tot.*
Cessante autem Statuto, vel Consuetudine liber Mercatoris 9
non probat pro scribente, ut late comprobant Genua *in d. tit. de lib. Mercat. nu.* 1. & *seq.* & Adden. ad Rot. *d. dec.* 445. *nu.* 1. & *seq.* qui ad dictam conclusionem aliquas apponunt limitationes, de quibus ibi per eos, & præcipue stantibus adminiculis, Adden. *ubi supra nu.* 100. cum quibus pertransit Ro-
ta *dec.* 129. *nu.* 9. *part.* 8. *rec.* licet probet contra eum, ut pro- 10
bat Genua *de scrspt. priv. lib.* 4. *quæst.* 2. *nu.* 1. & *seq.* & Ro-
ta *dec.* 110. *nu.* 4. *post primum vol. consil.* Farin. & ibi Adden. 11
Non probat autem pro tertio contra tertium sine adminiculis, ut tradit Rota in Rom. *censuum* 9. *Aprilis* 1639. coram R.P.D. Verospio, §. *Neque visa*, &c.

A D D I T I O.

IN hac nostra Provincia Cathaloniæ nulla adest statutaria, 12
seu municipalis dispositio circa materiam hanc tribuendi fidem libris Mercatorum, & Artificum, & ita licet in Italia passim libris Mercatorum fides tribuatur in concernentibus ad mercaturam, maxime concurrentibus legalitate, & opinione scribentis, & verificatione partitarum aliquarum eorumdem, & aliis requisitis juxta tradita per Doctores citatus per Boler. *de decoct. debitor. fiscal. tit.* 3. *quæst.* 1. *nu.* 17. & per Carol. Ant. Deluca ad Gratian. *cap.* 171. *per tot.* maxime *nu.* 8. & tradunt Hodiern. ad Surd. *dec.* 199. *per tot.* Gait. Genu. Scacc. Cartar. & alii citati per Modern. Palma *allegatio.* 53. *nu.* 6. & *allegatio.* 45. *nu* 4. & *allegatio.* 29. *nu.* 9. Ricc. *collect.* 2817. *part.* 7. & latius *collect.* 3314. & 3388. & 3535. *part.* 8. & latissime Modern. Scoppa *ad dec.* Gratian. *observ.* 137. *per tot.* & *observ.* 103. Benrkeodor. *in addit.* ad Seraphin. *de privil. jur. ad privil.* 33. *nu.* 81. ubi plures citat Fermosio. *de probat. tom.* 2. *ad rubr. de fide instrum. qu.* 3. *nu.* 11. Hermusill. *glos.* 1. *leg.* 9. *tit.* 1. *part.* 5. *num.* 37. & latissime Modern. Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 4. *ad tit.* 52. *cap.* 3. & 15. & *resol. foren. resol.* 1. *nu.* 30. & *seq.* ubi infinitos Doctores citat Fragos. *de regim. Respub. Christian. part.* 1. *lib.* 5. *disp.* 13. §. 11. *nu.* 311. & *seq.* Tamen in hac
nostra Provincia solum probant in casibus a jure communi di- 13
spositis, & ita juxta illius dispositionem, quam prævidere poteris penes d. Modern. Scoppa *in d. observ.* 137. *per tot.* maxime *numer.* 18.
Paritercque nec libri Mercatorum probant mandatum consi- 14
gnandi merces sartori; ex quo assertioni sartoris, sic nomine alterius accipientis merces, standum non est, nec ei credendum in tertii absentis præjudicium, quapropter aliunde probandus est illius ordo, & mandatum, vel præsentis, Sabell. *var. resol. cap* 66. *num.* 15.
Mercatores qui dicantur, & qui Artifices, tradunt Cacer. 15
& alii citati a Ricciu *collect.* 3538. & quamplurimi citati a d. Hodiern. *ad dec. Surd.* 313. *per tot.* Pegas *ad lib. ordinatio. Reg. Portugal. tom.* 4. *tit.* 52. *glos.* 1. *cap.* 3. & *passim*.

DE LIBRIS RATIONUM. *Rubrica LXXV.*

QUia sæpe contingit ex Libris Rationum discordias oriri, præsertim inter Dominum, & Colonum, aliasque particulares personas, Ideo in posterum dictis Libris solummodo fides adhibeatur pro summa florenorum octo pro qualibet Partita, quam etiam Dominus, sive Creditor, Parte petente proprio juramento comprobare teneatur: Ultra vero prædictam summam non credatur, nisi dictæ partitæ sint subscriptæ manu Debitoris, vel Tertii legitime recognitæ, & Parte petente, Juramento etiam Creditoris comprobatæ, vel aliter Judici videretur, attenta Rei, & Personarum qualitate.

S U M M A R I U M.

1 *Liber rationum non probat de jure communi pro scribente.*
Fallit concurrentibus conjecturis, & aliis, nu. 2. & 3.
Et in libro viri probi scribentis, qui facit semiplenam probationem, num. 3.
Contrarium tamen tenent plures Doctores, num. 4.

A N N O T A T I O.

LIber rationum nullam de jure communi fidem facit 1
pro scribente *l. rationes*, 6. *l. instrumenta* 5. *l. exemplo*, 7. *C. de prob.* Genua *de scripr. priv. lib.* 4. *quæst.* 1. *num.* 7. & *seq.* ubi quamplures dat limitationes Mascar. *de prob. conclus.* 9. *tom.* 6. *numer.* 1. & *sequent. libr.* 2. Rota apud Gregor. XV. *decis.* 159. *numer.* 2. & *decis.* 225. *numer.* 1. *part.* 10. *rec.* 2
Quod tamen non habet locum concurrentibus conjecturis,
Genua

Genua *ubi supra numer.* 32. Rota apud Gregor. XV. *decis.* 79. ubi conjecturæ recensentur, *& decis.* 537. *numer.* 1. & ibi Adden. & apud Merlin. *de pignor. decis.* 107. *num.* 3.
3 Neque in libro rationum defuncti, qui fuit habitus pro viro probo, qui facit non solum præsumptionem, Rota *d. decis.* 225. *n.* 5. sed etiam semiplenam probationem, si sit magnæ probitatis, ut post Castr. Paris. Becci. Boer. Vivi. Scacc. per eum relatos firmat Genua *ubi supra num.* 16. *& sequent. & nu.* 24. *& sequent.* Rota *in Bonon. pecuniar.* 28. *Januarii* 1611. coram R. P. D. Lugduneo. licet alii contrarium teneant de com-
4 muni opinione testantes, quos refert Genua *ubi supra num.* 26. ubi quamplures ad dictam conclusionem, ut dixi, subnectit limitationes, quas videas ibi per eum.

ADDITIO.

De iis libris rationum aliqua dixi *lib.* 1. *in addit. ad rubr* 11. 5 quapropter pariter tradam, quod hi nullam probationem faciunt pro scribente, nisi adsint requisita, præsumptiones, ac conjecturæ a jure communi approbatæ, nempe quod sint legaliter tenti, rationes distinctum continentes, per singulos dies, menses, & annos, quid receptum, ac datum, cum suis caussis, sintque clari, sicuti & compaginati, nullamque incertitudinem, ac perplexitatem contineant, sicuti hæc, & alia recensent Doctores citati per Bonden. *collect. legal.* 42. *n.* 66. *& seq.* & per Modern. Mansrell. ad Capic. Latr. *observ.* 113. *n.* 8. *& seq.* Pilaja ad Iranç. *de protest. addit. ad consid.* 37. *num.* 12. *& seq.* & alii, quos citat Amaya *in Cod. de exactorib. tribut. ad leg.* 1. *nu.* 11. & est videnda Rot. *recen. decis.* 347. *per tot. par.* 19. & alii, quos citat Modern. Castald. *consult. forens.* 118. *num.* 6. *& seq.* ad ipsos recarre.

QUOD EMPHYTEUSIS FINITA RENOVETUR SUCCESSORIBUS.
Rubrica LXXVI.

Res Emphyteuticæ, sive Livellariæ, si per lineam finitam vel defectum Generationis terminentur, eisdem pactis, & Conventionibus relocentur, & concedantur aliis Proximioribus de eadem Agnatione, & Sanguine, extraneis Hæredibus, & Singularibus successoribus exclusis; & ad id directus Dominus, facultate etiam Pontificia juxta ejus dispositionem omnino compellatur.

SUMMARIUM.

1 *Emphyteusi finita dominus directus tenetur illam renovare proximioribus.*
Fallit, si dominus directus vult illam pro se retinere, numer. 2.
Dicitur autem nolle illam pro se retinere, si de illa alios investivit, num. 3.
Nisi tamen adsit consuetudo immemorabilis renovandi, numer. 3.
Fallit secundo, stante pacto de non renovando, num. 4.
7 *Renovatio rei emphyteuticæ est facienda stante statuto id mandante.*
Et pluribus existentibus omnes sunt renovandi, nu. 6.
Dictum autem statutum non comprehendit emphyteusim Ecclesiasticam, num. 8.
Fallit in Civitate Eugubii vigore Bulla Gregorii XII. numer. 9.
10 *Bona emphyteuticaria in Cathalonia regulantur, sicuti hæreditaria.*

ANNOTATIO.

1 Emphyteusi finita per generationem completam dominus directus de jure communi tenetur illam renovare proximioribus, uti habetur in hoc statuto juxta theoricam Bart. *in l.* 1. *§. permittitur, ff. de aqua quotid. & asti.* & tradunt late Fulgin. *de jure emphyt. in tit. de renov. quæst.* 1. *num.* 1. *& sequent.* & Rota *in Eugub. renovat.* apud Bich. *decis.* 57. *numer.* 1. *& sequent. & in Callien. bonor.* 2. *Januar.* 1648. coram R. P. D. Meltio, *§. Primo enim, &c.* ubi aliæ recensen-
2 tur, quod tamen non habet locum, si dominus directus velit illam pro se retinere, Card. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 30. *num.* 19. Fulgin. *in d. quæst.* 1. *numer.* 24. qui plures dat concordantes Rota *in Foro sempron. bonor* 4. *Martii* 1641. coram R. P. D. Rojas, *& in d. Callien. bonor. post princ.* Nisi pro-
3 betur consuetudo immemorabilis renovandi, quia tunc non potest pro se retinere, Pract. Archiep. *cap.* 82. *in fin.* Andreol. *controv.* 145. *num.* 49. & quando dicta consuetudo sit attendenda Fulgin. *in dict. quæst.* 1. *numer.* 28. ubi bene declarat, pro-
4 ut neque teneatur renovare stante pacto in investitura apposito de non renovando, Gratian. *discept. forens. capit.* 88. *num.* 1. *part.* 1. *& cap* 758. *num.* 12. *per* 4. Andreol. *controv.* 145. *num.* 30. plene Rota *in Mutinen. emphyt.* 28. *Maii* 1638. coram R. P. D. Dunoz, qui dicunt non sufficere simplex pactum, quod finita emphyteusi bona libere revertantur ad dominum directum, & similia, ut ibi per eos. Quod vero Ecclesia no- 5 luerit bona ad se reversa pro se retinere, probatur ex eo, quod de illis alios investivit, Rota *in dict. Callien. bonor. post princ.* & apud Bich. *d. decis.* 57. *num.* 2. Et pluribus existenti- 6 bus omnes sunt renovandi, & non est locus gratificationi, Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit. quæst.* 24. *num.* 25. qui alios dat concordantes, Adden. ad Paitell. *exped.* 10. *in fin.* Fulgin. *de jure emph. in d. quæst.* 1. *de renovat. num.* 55.

Renovatio autem omnino est facienda proximioribus stante 7 statuto mandante renovationem fieri per dominum directum, ut disponit statutum hoc nostrum, ut not. Fulgin. *de jure emphyt. de renov. qu.* 1. *nu.* 28. *&* 34. Andreol. *d. controv.* 145. *n.* 49. *& seq.* & Rota apud Bich. *d. dec.* 57. *num* 1. Quod tamen uti 8 laicale non habet locum in emphyteusi Ecclesiastica ex defectu potestatis, ut tradunt in his terminis Pigan. *ad stat. Ferrar. rub.* 127. *nu.* 74. *tom.* 2. & Rota *dec* 42. *nu.* 11. *& dec.* 58. *n.* 31. 9 *part.* 6. *rec.* Quod tamen non habet locum in Civitate Eugubii, & ejus territorio, in quo vigore Bullæ Gregor. XII. de qua habetur post hoc statutum, renovatio est facienda per Ecclesias, & Monasteria etiam quoad bona emphyteutica Ecclesiastica, ut in punctu tradunt Andreol. *controver.* 145. *num.* 49. *& seq.* & Rota apud Bich. *d. dec.* 57. *nu.* 2. *& seq. & dec.* 70. *per tot.* & infra dicetur in annotatione ad *d. Bullam.*

ADDITIO.

Ista renovatio successoribus emphyteutarum in hac nostra 10 Provincia non existit, sed in ea bona emphyteuticaria sunt redacta adinstar patrimonialium, & allodialium, suntque hæreditaria, in eis pariter succeditur, tam ab intestato, quam ex testamento, & ea sunt transitoria ad quoscumque hæredes, etiam extraneos, successiveque ad fœminas, Pontanel. *dec.* 474. *n.* 14. *&* 15. ubi citat Calic. Oliba. Peguer. Despujol. & alios nostros Regnicolas, & *nu.* 17. idem tradit de Regno Franciæ, Neapol. & de Ducatu Ferrariæ Bonden. *collect. legal.* 49. *num.* 136. & tradit Urceol. *consult. foren. cap.* 45. *nu.* 27. ad quod sunt videndi Doctores, quos citat Pegas *resol. foren. cap.* 9. *nu.* 16. *& seq.* ideoque ab hac rubrica sola hac annotatione contentus me expediam; ex quo sane sufficiunt annotata per nostrum Conciol. ipsum prævide.

BULLA GREGORII XII. SUPER RENOVATIONE EMPHYTEUSIS.

GREGORIUS Episcopus Servus Servorum Dei, Ad futuram rei Memoriam; Iis quæ pro quiete, & Statu pacifico Ecclesiasticarum, & Sæcularium Personarum concorditer facta, & ordinata, & per quæ dissensiones, & scandala, ac litigiorum jurgia summota sunt, ut illibata subsistant, cum a Nobis petitur Apostolici muniminis adjicimus firmitatem. Sane petitio Dilectorum Filiorum Clerici Civitatis, & Territorii, ac Districtus Eugubini, seu majoris, & sanioris Partis ipsorum, & Nobilis Viri GUIDI ANTONII Comitis Montisferetri, in Civitate prædicta pro Nobis, & Romana Ecclesia in Temporalibus VICARII; Nec non Communis, & Populi dictæ Civitatis Nobis exhibita continebat; Quod licet olim inter Clerum ex una, ac Commune, & Populum prædictos, ex alia Partibus, de, & super Bonis Ecclesiasticis Emphyteuticis in Civitate, & Territorio, ac Districtu prædictis consistentibus, certas conventiones, conditiones, & pacta vigere antiquis temporibus noscerentur; Tamen postmodum temporum crescente malitia, occasione bonorum hujusmodi, quæ ad Ecclesias, Monasteria, & alia loca Ecclesiastica Civitatis, & Territorii, ac Districtus prædictorum diversorum Ordinum, ex diversis causis devoluta dicebantur, & divolvebantur variæ lites, & scandala inter Ecclesiasticas, & Sæculares Personas Cleri, & Populi prædictorum etiam usque ad sanguinis effusionem, intervenerant. Pro bono pacis, & concordiæ partium earumdem, & ad obviandum scandalis, & litibus, quæ imposterum exoriri poterant, tam dilecti Filii Vicarii Episcopi Eugubini, qui tunc erat, nec non Syndici, & Procuratores Abbatum, Priorum, ac aliorum Clericorum, & Personarum Ecclesiasticarum Sæcularium, & Regularium, quam Procuratores, & Syndici Communis, & Populi prædictorum ad infrascriptas conventiones, & pacta, multa deliberatione, & maturitate hinc inde digesta, pariter devenerunt, & ea servare perpetuo promiserunt, interpositis Juramentis, ac factis renuntiationibus, & pœnis adjectis, prout in quibusdam Capitulis, super his confectis, & in publicam formam redactis: Quorum quidem Capitulorum tenores verbo ad verbum, aliquibus dictionibus relecatis, utpote non honestis pro majori subsistentia præmissorum præsentibus inseri fecimus, plenius continetur. Cum autem (sicut eadem petitio subjungebat) licet quidam ex Prælatis, & Clericis Civitatis, & Territorii, ac Districtus prædictorum Sæcularibus, & Regularibus, qui, minor pars hujusmodi

Præ-

Prælatorum, & Clericorum existunt, non fuerint requisiti tempore conventionum, & pactorum hujusmodi, nihilominus tamen Clerus, & Populus prædicti, & ii etiam, qui requisiti non fuerunt, conventiones, & pacta hujusmodi, quadraginta Annis, vel circa pacifice servaverunt, & illis ex tunc usi fuerunt, & utuntur similiter pacifice, & quiete etiam de præsenti pro parte Cleri, & Comitis, ac Communis, & Populi prædictorum, NOBIS fuit humiliter supplicatum; ut ad obviandum scandalis, & litibus verisimiliter proventuris decernere, & declarare conventiones, & pacta hujusmodi in eisdem Capitulis contenta etiam ad Prælatos, & Clericos, qui tempore hujusmodi conventionum, & pactorum (ut præmittitur) requisiti non fuerunt, extendi, & per eosdem Prælatos, & Clericos observari debere: Et insuper conventiones, & pacta prædicta, & omnia, & singula in dictis Capitulis contenta, & inde secuta rata, & grata habere, ac ea auctoritate Apostolica confirmare de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos itaque, qui inter cunctos Christi Fideles, libenter quietis, & pacis commoda procuramus, cupientes scandalis, & dissensionibus prædictis, quantum cum Deo possumus, obviare, & qui hodie Vos, & Loca Vestra sub certa forma absolvi, & habitari, & in Statum pristinum reponi, & reconciliari, & alias fieri concessimus, prout in aliis nostris litteris continetur, quarum tenores hic haberi volumus pro sufficienter expressis, & quarum nondum executio facta est, hujusmodi Supplicationibus inclinati Volumus, & eadem auctoritate Decernimus, quod conventiones, & pacta prædicta, etiam per Prælatos, & Clericos, ut præmittitur, non requisitos, perpetuo, & inviolabiliter observentur, ac rata, & firma maneant, obtineantque plenam roboris firmitatem; Et insuper pacta, & conventiones hujusmodi, omniaque, & singula in Capitulis supradictis contenta, & inde secuta rata habentes, & grata ea auctoritate prædicta, tenore præsentium confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus, supplentes omnes defectus, si qui intervenerunt forsitan in eisdem Constitutionibus Apostolicis, nec non Statutis, & Consuetudinibus Ecclesiarum, & Monasteriorum, ac Ordinum quorumcumque in dictis Capitulis comprehensorum, & dictorum Populi, & Communis, ac quod hujusmodi alia Nostra Concessio non sit executioni adhuc debitæ demandata, nec absolutio, habilitatio, & in integrum restitutio, ac relaxatio (ut præmittitur) præcesserint, ut deceret, dummodo, ut congruit, subsequantur, & aliis contrariis non obstantibus quibuscumque. Tenores vero dictorum Capitulorum tales sunt.

In primis, quod si aliqua Res, vel possessio fuit, est, vel fuerit in posterum alienata, vel permutata quoquo titulo inter vivos, propter quam alienationem hujusmodi possessio, vel Res devolveretur, vel devoluta esset ad aliquem Locum, dicto casu eveniente solvantur, & solvi debeant Monasterio, sive Loco per Emphyteutam, cui dicta res esset alienata, pro refirmatione dictæ rei fienda sibi, denarii quatuor pro qualibet libra pretii, seu æstimatione dictæ rei, dummodo refirmetur infra tres Menses a die notificationis legitime factæ per Proprietarium ipsius rei, & quod liceat Emphyteutæ, irrequisito Domino, ipsam rem vendere, donare, in dotem dare, permutare, & quovis alio titulo, inter vivos, quam in ultima Voluntate alienare, & in alium transferre, prout sibi videbitur, & placebit, & quod per tales alienationes, vel dispositiones non possit per Dominum Proprietatis dici, vel allegari ipsam rem esse devolutam, sed intelligatur alienata de licentia, & voluntate ipsius Domini Proprietatis, & teneatur ipse Dominus Proprietatis ipsam rem refirmare, & in Emphyteusim concedere illi, cui vendita, tradita, vel alienata esset, seu relicta. Pro qua renovatione, & concessione non possit ultra petere, vel exigere, quam supra dictum est.

Item, quod si aliqua res, vel possessio ante hujusmodi permutationem, vel alienationem esset devoluta quoquo jure ad ipsum Monasterium, sive locum, in dicto casu solvantur, & solvi debeant ipsi Monasterio, sive loco per Emphyteutam, cui dicta res refirmabitur, secundum formam præsentium Capitulorum, denarii quinque pro qualibet libra pretii, seu æstimationis dictæ rei Monetæ currentis, & teneatur Dominus ipsam rem renovare, & in Emphyteusim concedere, ut supra.

Item, quod si contigerit aliquam refirmationem alicujus rei Emphyteuticæ finiri per mortem illius, vel illorum, de quibus fieret mentio in refirmatione prædicta, & ex tali persona remanerent, vel extarent liberi, & Consanguinei, vel Affines qui succederent ex testamento, vel alia ultima voluntate, vel ab intestato in tali casu per Dominum Proprietatis renovetur, & in Emphyteusim concedatur tali, vel talibus super universaliter succedentibus, & solvantur, & solvi debeant per tales Liberos, Consanguineos, vel Affines sic succedentes, quibus ipsa res refirmaretur, denarii quatuor pro qualibet libra valoris, seu æstimationis dictæ rei monetæ currentis, dummodo infra tres Menses etiam fiat notificatio.

Item, quod si contigerit, quod aliquis in Testamento, vel alia ultima voluntate reliquerit quoquomodo rem Emphyteuticam alicui Personæ, non Agnatæ, vel Cognatæ, quæ non comprehenderetur in refirmatione facta de dicta re, vel de quibus fit mentio in proximo præcedenti Capitulo, in dicto casu solvantur, & solvi debeant per talem personam, cui dicta res esset sic relicta, pro refirmatione ipsius rei, denarii sex pro qualibet libra valoris, seu æstimationis dictæ rei monetæ currentis, dummodo infra tres Menses fiat notificatio, ut supra. Et teneatur, & debeat quilibet præfatum Capitulum, & conventionem quibuscumque personis, quibus esset relicta, vel relinqueretur in futurum, refirmare pro ea parte, pro qua ei relicta fuerit, seu relinqueretur in futurum, & aliter refirmatio non valeat ipso jure, pro ea parte, pro qua relicta non foret, nec sibi accrevisset, & pro quo non succedatur in aliis bonis propriis.

Item, quod si contingat aliquam refirmationem alicujus rei Emphyteuticæ finire in Persona, vel in personis alicujus, vel aliquorum, de quo, vel quibus fieret mentio in priori refirmatione, & dictus talis, vel tales, in cujus, vel quorum personis dicta prior refirmatio finire voluerit, vel voluerint eam recognoscere in Emphyteusim, dicto casu eveniente, Proprietarius dictæ rei debeat ipsam refirmare tali, vel talibus sic petentibus ad ejus, vel eorum petitionem, & tali casu solvatur pro dicta refirmatione denarius unus pro qualibet libra æstimationis, sive valoris dictæ rei, & tunc talis refirmatio inde facta plenam obtineat roboris firmitatem.

Item, quod si contigerit in futurum oriri discordiam aliquam inter aliquem Prælatum, Monasterium, Capitulum, & Conventum alicujus loci, & illum, cui refirmatio fieri deberet secundum modum, sive modos prædictos de æstimatione, sive valore ipsius rei, quæ confirmari peteretur, vel deberet, ut supra dicitur, ponantur, & eligantur ad æstimandam dictam rem duo boni Viri, unus quorum ponatur, & eligatur per Prælatum, Capitulum, & Conventum, seu eorum Syndicum, & alius per illum, cui deberet fieri refirmatio dictæ rei, quorum dicto, & declarationi stetur de valore, seu æstimatione dictæ rei; Et si dicti Æstimatores de valore dictæ rei non essent in concordia, cogantur dicti Æstimatores ad eligendum Tertium, & stetur Æstimationi ipsorum, vel majoris partis eorum; Et prædicta fiant, & locum habeant ad petitionem cujuscumque petentis, & dicti Æstimatores sint Laici, subjecti Potestati Communis Eugubii, ut possint constringi ad æstimationem prædictam.

Item, quod quælibet persona, cui aliqua res Emphyteutica refirmabitur per aliquem Prælatum, vel Monasterium modis, & ordinibus supradictis, teneatur, & debeat solvere dicto Monasterio Canonem, seu Pensionem debitam, & solitam solvi pro dicta re in termino consueto, & apposito in Instrumento refirmationis dictæ rei, & non possit in dicto Instrumento aliquid addi, vel apponi pro Canone, seu pensione solvenda, nisi id quod consuetum est solvi pro dicta re; Nec intelligatur in aliquo prædictorum casuum, vel alio aliquam rem Emphyteuticam esse devolutam, seu devolvi posse in futurum ad dictum Monasterium propter Canonem non solutum: Et quod nullus Prælatus possit aliquam rem Emphyteuticam sibi appropriare quacumque de causa, sed ipsam rem renovare illi, vel illis personis, cui, vel quibus debet secundum formam dictorum Capitulorum. Et prædicta omnia intelligantur, & locum habeant in Laicis, & Sæcularibus personis dictæ Civitatis, Comitatus, vel Districtus Eugubii subjectis Jurisdictioni Communis Eugubii tantum, & pro eis, & eorum favore, & non in aliis, & Potestas, & alii Officiales Communis Eugubii teneantur cogere, & gravare usque ad integram satisfactionem supradictos non solventes Canonem; ut supra, & eos molestare cum pœna, prout ipsis Officialibus videbitur, & placebit.

Item, quod quilibet Prælatus, Capitulum, & Conventus promittat, & legitime caveat, quod si in posterum etiam post refirmationem factam eveniret, vel contingeret in futurum aliquam rem esse ad Prælatum, Capitulum, & Conventum alicujus loci, sive Monasterii devolutam, vel devolveretur in posterum, & Possessor, vel Successor dictæ rei etiam singularem habens titulum, vel causam aliquam de prædictis, seu comprehensis in dictis Capitulis, vel aliquo prædictorum ab Emphyteuta, vel Proprietario, vel dictam rem refirmante sibi per dictum Prælatum, Capitulum, & Conventum, quod Prælatus, Capitulum, & Conventus dicti Monasterii, sive loci teneantur, & debeant dictam rem tali Possessori, ut supra præmittitur, titulum, vel causam habenti, vel successori dictæ rei, refirmare, & in Emphyteusim concedere pro dictis quantitatibus in quolibet supradictorum casuum, ac scriptorum, reducendo eas singulariter ad suum casum, ita quod una sola quantitas ex prædictis, & unica solutio in suo casu, quo acciderit, solvat, & vendicet sibi locum; Nec sufficiat alicui ex prædictis sola possessio, nisi haberet alium titulum, ut supra dictum est.

Item, quod Prælatus, Capitulum, & Conventus cujuscumque Monasterii existentis supra, & extra Territorium Eugubinum, habentes aliquas res Emphyteuticas in Civitate, Comitatu, vel Districtu Eugubii, teneantur, & debeant observare

vare

vare in omnibus, & per omnia Capitula suprascripta, vel si secus facerent, non audiantur per aliquem Officialem Spiritualem, vel Temporalem Communis Eugubii, in aliquo eorum Jure.

Item, quod si aliquæ Reformationes factæ reperirentur, tempore, quo D. Gabriel de Gabrielibus de Eugubio fuit Episcopus Eugubinus, per ipsum, vel ejus Vicarium, seu quosvis alios Prælatos, usque ad confirmationem præsentium Capitulorum de quibuscumque rebus Emphyteuticis in personis quorumcumque contra, vel præter formam Juris, seu æquitatem, & consuetudinem observatam in dicta Civitate, servari non debeant, sed potius retractari, & reduci ad formam, & ordinem prædictorum Capitulorum.

Item, quod nullus Prælatus, Capitulum, & Conventus alicujus Monasterii, sive loci possit, neque debeat aliquem Subditum, sive Subjectum Jurisdictioni Communis Eugubii tradere, vel trahi, seu vocari facere ad aliquam Curiam extra Civitatem Eugubii propter rem Emphyteuticam, sed liceat eis ipsos convenire in dicta Civitate coram eorum Clericorum, seu Laicorum Judice Ordinario, a quo, si Injustitiam paterentur, possint habere recursum ad Judicem Appellationum Communis Eugubii, seu Vicarium Domini Comitis.

Item, quod si appareret aliquas res Emphyteuticas a quinque annis citra vigore, & prætextu Canonis non soluti per aliquem Prælatum, Capitulum, & Conventum alicujus Monasterii, sive loci esse occupatas, vel in alium translatas per concessionem in Emphyteusim, vel alio modo, ex nunc intelligatur, & irriatur omnis occupatio, concessio, usurpatio, seu in Emphyteusim concessio dicto prætextu facta, esse nullius valoris, vel efficaciæ, & teneatur Dominus dictam rem renovare, & in Emphyteusim concedere Priori Emphyteutæ, qui prætextu Canonis non soluti fuisset dicta possessione privatus pro pretio, & mercede in dictis Capitulis contentis.

Item, quod de omnibus, & singulis contractibus renovationum prædictarum sint, & esse debeant rogati Notarii Civitatis Eugubii, qui sunt de Matricula Notariorum dictæ Civitatis, aliter per alios, Contractus prædicti celebrati non valeant ipso jure.

Item, quod supradicta pacta, & conventiones, & ipsorum quodlibet sint, & esse censeantur inserta, & annexa cuilibet rei Emphyteuticæ, & fiat, & esse debeant realia, & ad quemlibet possessorem cujuslibet rei Emphyteuticariæ perpetuo transeant, & intelligantur esse posita in quolibet Instrumento renovationis fiendæ, ac si posita, & inserta essent specifice in quolibet ipsorum Instrumentorum.

Nulli ergo omnino Hominum liceat hanc paginam nostræ Voluntatis, Constitutionis, Confirmationis, Communitionis, & Suppletionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, Indignationem Omnipotentis DEI, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Gajetæ VI. Kalend. Augusti. Pontificatus nostri Anno V.

S U M M A R I U M.

1 *Pacta, & conventiones Bulla Gregor. XII. uti confirmata a Papa ex certa scientia sunt valida.*

Maxime stantibus clausulis supplentes, & contrariis non obstantibus, num 2.

3 *Gesta per Papam Schismaticum non sunt valida.*

Fallit in gestis per eum, qui in sua obedientia reputatur verus Papa, num. 4.

5 *Gesta omnia per Gregor. XII. fuerunt confirmata in Concilio Constantiensi.*

Itaut de illius auctoritate non sit dubitandum, nu. 6.

7 *Gregorii XII. Patria, Familia, & Dignitates recensentur.*

8 *Confirmatio conventionum Civitatis Eugubii cum Clero uti insertain Bulla Gregor. XII. dicuntur confirmata ex certa scientia.*

Itaut perinde sit, ac si illa fuissent facta a Papa, n. 9.

Et ligant etiam successores, nu. 10.

11 *Bulla Gregor. XII. ligat etiam Clericos.*

Maxime stantibus verbis Volumus, & Decernimus, quæ inducunt novam dispositionem, nu. 12.

13 *Bulla Gregor. XII. uti inserta in Statuto Civitatis Eugubii præsumitur publicata.*

Itaut illa non indigeat alia productione, nu. 14.

15 *Ferrariæ adest similis Bulla concessa per Bonifacium Nonum.*

Cesenæ adest similis Bulla concessa per Innocentium VIII. numer. 16.

Urbanii fuerunt bona Emphyteutica redacta ad instar allodialium per Martinum V. nu. 17.

In Statu Urbini adest similis Bulla concessa per Urbanum VIII. num. 18.

Quæ fuit extensa per Alex. VIII. ad Civitates Perusiæ, & Castelli, num. 19.

Et in pluribus Civitatibus adsunt Conventiones inter Clerum, & Communes, nu. 20.

21 *Bona Emphyteutica in Civitate Eugubii, & ejus territorio fuerunt redacta per Bullam Gregor. XII. ad instar bonorum allodialium.*

Itaut Emphyteuta possit illud donare, & alienare etiam in præjudicium vocatorum, nu. 22.

Etiam non petita licentia a domino directo, nu. 23.

Ac etiam licet alienans non sit primus acquirens, nu. 24.

Et illa possit alienare tam inter vivos, quam in ultima voluntate, num. 25.

Et dicta bona continentur in generali bonorum institutione, num. 26.

Et illa veniant etiam in restitutione fideicommissi, nu. 27.

Et ex illis filius possit detrahere legitimam, nu. 28.

Et illa imputentur filio in legitimam, nu. 29.

Ac etiam super illis imponi possit census perpetuus, nu. 30.

Et contra dicta agi possit salviano, & hypothecario, nu. 31.

Et illa revertantur ad dominum directum cum eorum oneribus, num 32.

Ac etiam possint dicta bona transire in Ecclesiam, & manum mortuam, num 33.

Nisi concurreret duplex prohibitio hominis, & legis, nu. 34.

35 *Bona emphyteutica per alienationem incidunt in commissum.*

Itaut dominus directus tunc non teneatur renovare, nu. 36.

Contrarium tamen statuitur in Bulla Gregor. XII. ad favorem Civitatis Eugubii, nu. 37.

38 *Bulla Gregor. XII. habet locum etiam in locatione ad longum tempus.*

39 *Dominus directus non tenetur bona ad eum devoluta ob lineam finitam renovare, dum vult illa pro se retinere.*

Contrarium statuitur in Bulla Gregor. XII. quod dominus non possit illa pro se retinere, nu 40.

Et si plures sunt proximiores omnes sunt renovandi, numer. 41.

42 *Bulla Gregor. XII. habet locum tam quoad bona non concessa per Ecclesias de bonis propriis, quam quoad bona concessa de proprio patrimonio Ecclesiæ.*

Cum d. Bulla uti generaliter loquens generaliter sit intelligenda, num. 43.

Et cum d. Bulla uti concessa favore publico dicatur favorabilis, num. 44.

Et ideo illa veniat late interpretanda, nu. 45.

Licet aliqui teneant, quod illa sit exorbitans, nu. 46.

47 *Bulla Gregor. XII. mandat bona renovari hæredibus ex testamento, vel ab intestato.*

Hæres autem ut consequatur renovationem, debet esse universalis, num 48.

Sufficit autem esse hæredem in quota, nu. 49.

50 *Nepos admittitur cum patruo ad consequendam renovationem stante Bulla Gregor. XII.*

Licet secus sit in terminis juris communis, nu 51.

52 *Renovationem petentibus competit actio personalis, seu officium Judicis.*

Quæ competunt etiam contra eum, in quem bona fuerunt renovata, num 53.

54 *Renovatio bonorum emphyteuticorum quam speciem renovationis capiat vigore Bullæ Gregorii XII.*

55 *Lineam esse finitam, probandum est per allegantem.*

Ratio affertur, num 56.

57 *Bona emphyteutica ob non solutum Canonem in tempore cadunt in commissum.*

Etiam sine interpellatione, nu. 58.

Itaut in d. casu dominus directus non teneatur d. bona reinvestire, num. 59.

Tenetur tamen etiam in d. casu reinvestire vigore Bullæ Gregor. XII, num. 60.

Cujus vigore nullus datur casus, quo renovatio possit negari, neque ob deteriorationem, n. 62.

61 *Verbum alias habet in se quamdam generalitatem.*

63 *Pactum, quod emphyteuta non possit expelli, neque ex causa deteriorationis valet.*

Nisi deterioratio facta fuerit dolose, n. 64.

Maxime stante confirmatione Apostolica, n. 65.

66 *Bulla Gregor. XII. habet locum etiam in bonis concessis in emphyteusim post Bullam.*

Ratio affertur, n. 67.

Maxime stante confirmatione Apostolica, n. 68.

Et cum legis sit, futuris negotiis non præteritis providere, num. 69.

70 *Bulla Gregor. XII. inita nomine Cleri, & populi dicitur realis.*

Et ideo illa debet favere etiam futuris emphyteutis, n. 71.

Licet contrarium teneant aliqui, n. 73.

Quæ opinio declaratur, n. 74.

72 *Lex mandans, quod Civitates subjectæ solvant certum quid, ligat etiam Civitatem factam subjectam post legem.*

75 *Renovatio veteris investituræ non dicitur nova concessio, sed continuatio antiqua.*

76 *Bulla Gregor. XII. non potest impugnari ex non usu, nisi probato contrario usu.*

Quod habet locum etiam in statutis, n. 77.

78 *Observantia concordiæ præsumitur.*

Maxime stante confirmatione Apostolica, n. 79.

Et

Et stante insertione illius in volumine Statutorum, numer. 80.

81 Constitutio Apostolica non potest impugnari ex non usu non canitam de scientia Papa.

82 Bulla Gregor. XII. fuit concessa ad tollenda scandala, & favore publico.

Et ideo privati non possunt illi renuntiare, nu. 83.

Neque cum juramento, nu. 84.

85 Utilitati publica non potest renuntiari, neque cum juramento.

Maxime si utilitas privata non potest separari a publica, numer. 86.

Cum non possit renuntiari favori mixto, nu. 87.

88 Bulla Gregor. XII. est observanda non obstantibus pactis illi contrariis.

Ratio affertur, num. 89.

Licet contrarium teneant aliqui Doctores, nu. 90.

91 Bulla Gregor. XII. mandat, quod illius pacta consuantur inserta in investitura.

92 Interpretatio est facienda, ut evitetur contrarietas.

93 Favor recipientis magis attenditur quam concedentis.

94 Pactum, quod bona finita linea redeant ad dominum, non necet renovationi.

Ratio affertur, num. 95.

96 Bulla Gregor. XII. non habet locum in bonis extra territorium Eugubii.

Maxime attentis verbis d. Bullæ, nu. 97.

98 Bulla an liget Ecclesias dominas directas alterius territorii, habentes bona in territorio, est controversum.

Auctor tenet opinionem affirmativam, nu. 99.

Ratio affertur, num. 100.

101 Papa habet liberam potestatem super bonis Ecclesiarum.

102 Papa confirmando conventiones, & mandando illas observari dicitur de novo constituere.

103 Bona emphyteutica an possint confiscari, est controversum.

Possunt confiscari stante bulla Gregor. XII. n. 104.

Licet contrarium teneant aliqui, n. 105.

Amplia dictam opinionem, quod possint confiscari, n. 106.

Potest tamen Ecclesia a fisco bona repetere infra biennium, num. 107.

Licet contrarium teneat Farinac. n. 108.

109 Canonem esse solitum persolvi, est probandum per asserentem.

Et idem est, quod canon sit consuetum, n. 110.

Quod verbum Consuetum verificatur in pluribus solutionibus, n. 111. & 112.

113 Consuetum potest probari per famam.

Et libris domini directi, n. 114.

Dictus tamen liber ad favorem domini probat solum semiplene, num. 115.

116 Bulla Gregor. XII. appellatur per eum propria Constitutio.

Ad hoc ut illa omnino servetur, n. 117.

Et ne dari possit de non usu illius, n. 118.

119 Opponens se Bulla Gregor. XII. incurrit indignationem SS. Apost. Petri, & Pauli.

Et peccare mortaliter volunt aliqui, n. 120.

Licet solum incurre in d. casu pœnam arbitrariam voluerint alii, num. 121.

Quod declaratur, n. 122. & 123.

124 Lucrum dotale consequi potest vir ex bonis emphyteuticis mulieris.

125 Possessio bonorum emphyteuticariorum ob lineam finitam non potest capi a domino directo; nisi citato possessore, & causa cognita.

Nisi devolutio sit clara, quod nullo modo valeat controverti, num. 126.

Et debet constare non solum emphytheusim esse finitam, sed emphyteutam esse omni auxilio destitutum, n. 127.

Aliter dicitur commissum spolium, & de eo potest opponere emphyteuta, n. 128.

Et hæc procedunt etiam stante pacto accipiendi possessionem propria auctoritate, n. 129.

Et in dubio est danda immissio hæredi scripto, donec discutiatur, num. 130.

Quæ omnia procedunt in quocunque casu, in quo dominus directus prætendit emphyteusim esse finitam, n. 131.

Secus in casu devolutionis ex causa non soluti canonis, num. 132.

Contrarium tenent Doctores, n. 133.

134 Emphyteusis materiam qui tractant.

ANNOTATIO.

PRO declaratione hujus Bullæ concessæ per Gregor. XII. Illustrissimæ Civitati Eugubii, quæ cum sit satis diffusa, & ideo longam requireret adnotationem, cum duobus abhinc annis integrum, & admodum diffusum in illam composuerim Commentarium, quod adhuc lucem non adspexit, ideo hic paucis contentus ero, & solum adducam, quæ pro illius explanatione magis videntur necessaria.

Præsciendum est igitur, quod cum in Civitate Eugubii ab antiquo tempore quamplura adessent bona emphyteutica sub dominio directo quamplurium Ecclesiarum, & Monasteriorum d. Civitatis, evenientes in dies casu devolutionis illorum, utræque fuerint quamplures dissensiones, & discordiæ inter Commune, & Populum d. Civitatis ex una parte, & inter Ecclesiasticos, & Clerum ex altera, ex quibus etiam ad sanguinis effusionem deventum fuit, ut habetur in narrativa dictæ Bullæ, Ideo Civitas prædicta pro bono pacis, & quietis inter Ecclesiasticos, & laicos devenit ad quamdam concordiam, pacta, & transactionem una cum dd. Ecclesiasticis mutuis intervenientibus promissionibus, & juramentis, quæ reperiuntur inserta in dicta Bulla.

Verum crescente hominum malitia successivis temporibus insurrexerunt aliqui Prælati, & Ecclesiastici, qui prætendentes in dict. pactis, & concordia non intervenisse, licet repræsentarent minorem partem Ecclesiasticorum, & ideo ad illorum observantiam non teneri. Quapropter pro parte d. Communis fuit Domino Papæ supplicatum, quod ad obviandum scandalis, & litibus dicta Capitula, & conventiones confirmare velle de Apostolica auctoritate dignaretur, etiam quoad Prælatos, & Ecclesiasticos, qui in illis vocati non fuerunt, cum etiam ipsi dicta pacta, & conventiones per spatium annorum quadraginta, & ultra pacifice servaverint, ut usi fuerint. Quapropter Dominus Papa dicta, & conventiones super bonis emphyteuticis initas etiam quoad Prælatos, & Ecclesiasticos, qui illorum stipulationi non intervenerunt, plene confirmavit, approbavit, & illa inviolabiliter observari mandavit, ut latius habetur in dicta Bulla in vers. Nos itaque, &c.

De quorum pactorum, & conventionum validitate cum 1
fuerint confirmata a Papa in forma specifica, ex certa scientia, & cum insertione eorumdem articulorum, & conventionum, nullo modo valet dubitari, ut not. Abb. in c. dilecto, 25. n. 14. de preb. Sperell. dec. 135. n. 66. p. 2. in puncto de hac nostra Bulla Gabriel. cons. 78. in princip. libr. 2. & Rota apud Bich. dec. 57. n. 2. & dec. 70. per tot. & apud Card. Ottob. dec. 46. n. 2.

Maxime stantibus Clausulis *Supplentes, & contrariis quibuscumque non obstantibus*, per quas suppleri omnes, & quoscumque defectus tradunt Barbos. de claus. claus. 82. & claus. 177. & Theod. Rub. in sing. Rot. Rom. tom. 2. de claus. claus. 496. & claus. 407. fere per tot.

De cujus Papæ Gregor. XII. auctoritate non est ullo modo 3
dubitandum, ex eo quod tunc temporis Ecclesia Catholica schismate vexaretur, ut de gestis a Papa schismatico tradit Rota dec. 332. n. 1. p. 4. rec. & quia idem Gregorius pro bono pacis, & Ecclesiæ universalis quiete in Concilio Constantiensi Papatui renuntiaverit, ut not. Platl. & Ciacco. in illius vita.
Quia omisso quod facta per eum, qui in sua obedientia repu- 4
tatur verum Papa, valida sunt, itaut si sint plures Papæ, ut quia Italia Romano consueverit obedire, valere illius dispositiones Italis concessas voluit Bald. cons. 477. p. 1. quem referendo sequitur Card. Tusch. pract. concl. litter. P. conclus. 72. n. 10. cum quibus transit Gemin. cons. 8. n. 2. & seqq.

Quia quicquid sit de hoc, certum est tamen quod omnia 5
acta gesta, & indulta ipsius Gregorii XII. emanata ante illius renuntiationem fuerunt ex certa scientia pro bono pacis ratificata, confirmata, & approbata per idem Concilium Constantiense, sess. 14. relata inter Concilia generalia tom. 3. par. 2. & tradunt Gemin. d. cons. 8. n. 7. Card. Tusch. d. concl. 72. in princ. Ciacco. in vita ipsius Gregorii, Illustriss. D. Jo: Bapt. Deluca in Theat. verit. & just. tom. 1. in tit. de feud. disc. 3. n. 11. & 12. & Rot. apud Bich. d. dec. 32. n. 8. necnon D.
Jo: Bapt. Segni. de ordin. & stat. canon. lib. 3. c. 1. Itaut de 6
illius auctoritate, & dictæ Bullæ validitate dubitari non valeat, ut in terminis de validitate actus Papæ Schismatici confirmati per verum Papam dixit Rota d. dec. 332. post princ. p. 4. recent.

Verba autem præcisa Concilii Constantiensis confirmantis acta & concessa per d. Gregor. XII. referuntur per D. Jo: Bapt. Segni. in d. lib. 3. c. 1. & in lib. 3. Concil. p. 2. fol. 1594. quæ sunt satis ampla, & prægnantia, ut ex eis est videre.

Qui quidem Gregorius XII. hujus nostræ Bullæ auctor fuit 7
natione Italus, Patria Venetus ex nobili familia Coraria, Angelus ante Pontificatum vocatus, ab Innocentio VII. Cardinalis creatus, & in ejus locum in Palatio Vaticano de anno 1406. Pontifex declaratus, qui post Papatus cessionem Cardinalis Decanus, & Piceni perpetuus Legatus a Concilio declaratus obiit Recineti, & in illius Cathedrali tumulatus fuit. De illius gestis meminerunt Platina, & Ciacco. in illius vita, & Abraham Bzou. in supplem. annal. Ecclesiasticorum anno 1406. & seqq. lib. 15. & Jo: Bapt. Segni. de stat. Canon. lib. 1. c. 11. & lib. 3. c. 1.

Appositio autem Capitulorum, & Conventionum initarum 8
inter Clerum, & Commune Civitatis Eugubii per extensum in hac nostra Bulla Greg. Papæ XII. facit, quod dicta confirmatio dicatur facta ex certa scientia, Gabr. cons. 183. nu. 14. lib. 2. Rota dec. 166. n. 7. & dec. 209. n. 8. par. 5. & dec. 157. n. 8. p. 6. rec. & in puncto de hac nostra bulla apud Bich. dict. dec. 57. n. 4.

Itaut perinde sit, ac si illa fuisset a Papa facta, & de no- 9
vo concessa, Rota dec. 101. n. 12. & dec. 166. n. 1. par. 5. rec. & d. dec. 157. n. 9. p. 6. & dec. 222. n. 12. & 13. p. 7.
rec. Itaut liget etiam Successores, Adden. ad Gregor. XV. 10
dec. 152. n. 4. Adden. ad Burat. dec. 152. n. 6. Rota decis. 159. n. 5. p. 1. rec. plene Rot. apud Bich. d. dec. 57. n. 5.

Et liget etiam Clericos, & alias personas Ecclesiasticas, cum 11
de illis in dicta Constitutione sit facta expressa mentio, ut tradunt Illustrissimus Dominus meus Deluca in Theat. verit. & just. c. 6. in tit. de dote disc. 22. n. 2. & 10. & Rota dec. 58. n. 28. & seq. par. 6.

part. 6. rec. & apud Zuffi. de legit. process. dec. 23. n. 6. Maxime stantibus verbis in dicta Bulla, Volumus, & decernimus

12 quæ non dicuntur stare in puris terminis confirmationis, sed inducunt novam dispositionem, Rota dec. 438. n. 55. & seqq. p. 4. rec. tom. 2. & dec. 256. n. 6. p. 15. rec.

13 Et cum hæc bulla uti inserta in volumine statutorum Civitatis Eugubii non solum præsumatur publicata in d. Civitate, sed etiam illam esse usu receptam, ut tradunt Masehar. de gener. statut. interpr. concl. 6. nu. 95. & seqq. Herc. Pigan. ad stat. Ferrar. rub. 126. n. 4. & Rot. dec. 22. n. 2. p. 4. recent. itaut illa non indigeat alia productione, Herc. Pigan. dicta rub. 126. in fin. Rota apud Burat. dec. 823. in fine.

14 Quæ quidem bulla Gregor. XII. nemini videatur singularis cum aliæ plures extent Bullæ in materia emphyteutica concessa per Summos Pontifices Civitatibus Italiæ pro bono pacis, per quas bona emphyteutica reducuntur fere ad instar bonorum allodialium, uti disponitur in hac Bulla nostra.

15 Ferrariæ enim adest similis Bulla concessa dictæ Civitati per Bonifacium Papam Nonum, qui rexit Pontificatum longe ante Gregor. XII. per quam bona emphyteutica redacta fuerunt ad instar fere bonorum allodialium, de qua mentionem faciunt Garc. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 27. n. 9. Cyriac. contr. 12. n. 67. Fulgin. de jure emphyt. de diver. quæst. qu. 4. num. 13. & 14. D. Deluca in Theatr. verit. & justit. tom. 4. in tit. de emphyt. disc. 1. num. 1. disc. 5. num. 2. & Rota apud Burat. dec. 87 in princ. & decis. 368. num. 1. & dec. 642. n. 2. p. 1. recentiorum, & alibi passim.

16 Cesenæ adest pariter similis Bulla concessa dictæ Civitati per Innocentium Papam Octavum, per quam bona Emphyteutica redacta sunt ad instar fere bonorum allodialium, de qua meminerunt Hodier. ad Surd. dec. 95. nu. 6 Fulgin. de jure emphyteut. in tit. de laudo q. 1. n. 5. & Rota dec. 741. in princ. p. 4. rec. tom. 3. & apud Card. Celsum. dec. 232. n. 3.

17 Urbaniæ olim Castrum Durantiæ bona emphyteutica redacta fuerunt ad instar bonorum allodialium per Martinum Papam Quintum, ut testantur Ancar. cons. 143. num. 1. & seqq. & Cardin. Tusc. pract. concl. litt. D. concl. 814. in fin.

18 In statu etiam Urbini adest Bulla Urbani Papæ Octavi concessa Civitatibus d. Status, per quam bona emphyteutica redacta sunt pariter ad instar fere bonorum allodialium, dum præcipit, dicta bona ob lineam finitam esse renovanda personis in ea contentis, & illa posse per acquirentem, & alios alienari accedente consensu vocatorum prout in ea, quæ reperitur registrata apud Paitell. post dec. 7. & de illa faciunt mentionem D. Deluca in d. tom. 4. in tit. de emphyt. disc. 1. in princ. & disc. 8. n. 3. & Rota apud Card. Celsum dec. 192. n. 1. & seqq. & dec. 232. n. 1. & egomet alleg. for. 46. n. 42.

19 Quæ quidem Bulla Urbani Papæ Octavi fuit postea extensa per Alex. Papam Septimum ad Civitates Perusiæ, & Castelli, ut not. D. Deluca in d. tom. 4. in tit. de emphyt. disc. 9. post princ. & disc. 21. n. 2.

20 Adsunt pariter in quamplurimis Civitatibus, & locis concordiæ, & conventiones inter Clerum, & Civitates, per quas bona emphyteutica redacta sunt ad instar fere bonorum allodialium, & præcipue in Civitatibus Urbini, Ravennæ, Fulginei, & alibi, quas recensui Ego in d. Commentario super dict. bulla, gloss. 12.

21 Bona igitur emphyteutica in Civitate Eugubii, & in illius Comitatu, & Districtu existentia redacta fuerunt vigore dictæ bullæ ad instar fere bonorum allodialium, ut in terminis Bullæ Bonifacianæ, & aliarum Bullarum similium tradunt Fulgin. de jure emphyt. in tit. de success. in bon. emphyt. qu. 3. nu. 13. & in tit. de alien. q. 1. limit. ult. Merlin. de legit. lib. 1. tit. 1. q. 8. n. 3. Dominus meus Deluca in d. tom. 3. in tit. de emphyt. disc. 20. n. 10. & disc. 24. n. 25. Pigan. ad stat. Ferrar. tom. 2. rub. 127. n. 14. & Rota apud Burat. dec. 87. n. 8. & apud Duran. dec. 254. n. 5. & in Eugub. emphyt. 6. Junii 1659. coram R. P. D. Priolo.

22 Itaut emphyteuta vigore d. bullæ possit bona emphyteutica libere donare, obligare, permutare, vendere, & quocumque alio titulo alienare etiam in præjudicium vocatorum, ut tradunt in terminis dictæ Bullæ Gabr. cons. 78. per tot. libr. 2. & in terminis aliarum Bullarum similium Merlin. de legit. lib. 2. tit. 1. qu. 8. nu. 3. Fulgin. de jure emphyt. in tit. de alien. qu. 1. n. 336. limit. ult. Pigan. ad stat. Ferrar. d. rubr. 127. n. 14. D. Deluca in d. tit. de emphyt. disc. 20. nu. 10. qui respondet dec. contrarium sentientibus, & Rota dec. 398. n. 1. & seqq. p. 12. rec. & in Ravennaten. bonor. emphyt. 27. Maij 1651. coram Eminentissimo Cerro, §. Præterea, &c. & apud Burat. decis. 87. numer. 8.

23 Etiam non petita licentia, & sic sine consensu Domini directi, ut disponitur in dicta Bulla in §. Item quod, &c. ibi, & intelligatur alienata de licentia domini directi.

24 Ac etiam quod alienans non sit primus acquirens, sed alius in Investitura comprehensus, qui pariter potest bona emphyteutica alienare vigore dictæ Bullæ, ut not. Fulgin. de jure emphyt. in tit. de diver. quæst. qu. 5. nu. 13. & Rota apud Burat. dec. 87. num. 8.

25 Et emphyteuta possit dd. bona alienare tam inter vivos, quam in ultima voluntate, ut disponitur in dicta bulla, §. In primis, &c. Itaut dicta bona contineantur in generali bonorum Insti-
26 tutione, ut in terminis bullæ Bonifacianæ tradunt Merlin. de legitim. lib. 2. tit. 1. quæst. 8. num. 7. Fulgin. in d. tit. de alien. qu. 1. lim. ult. n. 336. & in tit. de success. in bon. emphyt. qu. 7. in fin. Pigan. ad stat. Ferrar. d. rubr. 127. n. 82. & seqq. & Rota apud Burat. d. dec. 87. n. 8. & seqq. & dec. 319. in princ. & dec. 371. n. 25. p. 5. rec.

27 Et dicta bona veniant etiam in restitutione fideicommissi, ut probant Pusar. de substitut. q. 630. n. 8. Fulgin. in d. tit. de success. in bon. emphyt. q. 3. nu. 13. Pigan. ad stat. Ferrar. dict. rubr. 127. n. 101. & Rota apud Merlin. dec. 699. n. 24. & apud Card. Celsum dec. 295. n. 8.

28 Ac etiam stante dispositione dictæ bullæ ex dictis bonis filius possit detrahere legitimam, Merlin. de legit. lib. 2. tit. 1. q. 8. in princ. Michael. de fratr. p. 1. c. 38. n. 35. & seqq. & Rota apud Merlin. de legit. dec. 57. n. 3.

29 Et dicta bona in legitimam imputentur, in terminis Mangil. de imput. q. 37. n. 4. Merlin. d. q. 8. nu. 2. Fulgin. in tit. de succes. in bon. emphyt. q. 16. n. 1. & seqq.

30 Et super dd. bonis uti redactis ad instar bonorum allodialium emphyteuta possit imponere census perpetuo duraturos, Cenc. de cens. q. 21. n. 15. & q. 22. n. 12. D. Deluca tom. 5. in tit. de cens. disc. 8. n. 8.

31 Et contra dicta bona, cum vigore dictæ bullæ possint hypothecari, agi possit remedio utilis Salviani interdicti, ut not. Corbol. de emphyt. in tit. de caus. privat. ob alien. lim. 19. nu. 2. Scapuc. de Salvian. lib. 2. q. 10. n. 8. vers. Quinto, &c. Fulgin. de jure emphyt. in tit. de divers. quæst. q. 4. n. 12. Pigan. ad stat. Ferrar. d. rubric. 127. n. 17.

32 Et dicta bona revertantur ad dominum directum cum eorum oneribus, servitutibus, & hypothecis super illis impositis per emphyteutam, ut probant Pigan. ad stat. Ferrar. dict. rubr. 127. n. 49. vers. Tamen attento, &c. & sentit Rota dec. 127. n. 16. p. 6. rec. ponderando, ut per Pigan. ubi supr. qui n. 68. dicit, quod ideo creditores possunt agere contra dominum directum ad recuperationem bonorum devolutorum pro conservatione eorum hypothecæ, ut ibi per eum.

33 Et etiam possint transire in Ecclesiam, licet illa dicatur manusmortua, itaut illa possit retinere, nec teneatur illa vendere, ut tradunt Adden. ad Gregor. XV. dec. 520. num. 14. Antonel. de temp. legal. lib. 2. c. 25. in princ. Andreol. contr. 378. n. 3. Fulgin. de jure emphyt. in tit. de alien. q. 1. nu. 221. in fin. Dominus Deluca in dict. tom. 4. in titul. de emphyt. discurs. 27. sub numer. 5. & discur. 28. numer. 7. & discur. 37. num. 20. & Rota decis. 261. num. 7. & decis. 280. num. 3. par. 1. recent. & apud Burat. decis. 394. num. 5. & ibi Adden. litt. B. Nisi tamen concurreret duplex prohibitio legis, & hominis, quod
34 bona prædicta non transeant ad Ecclesiam, quia tunc Ecclesia non est illorum capax, ut declarant Andreol. controvers. 378. num. 4. D. Deluca in dict. tom. 4. in titul. de emphyt. discur. 27. per tot. & discur. 28. num. 6. & seqq. & discur. 37. num. 10. & discur. 48. nu. 3. & discur. 50. nu. 3. & seqq. & Rota dec. 211. n. 23. par. 6. rec. & in Mediol. pratén. devolut. bonor. 20. Aprilis 1654. coram R. P. D. Meltio.

35 Quibus addo, quod licet per alienationem factam per emphyteutam de bonis emphyteuticis sine consensu domini illa cadant in commissum, & devolvantur ad dominum directum, leg. fin. & ibi not. Doct. communiter, C. de jur. emphyt. & tradunt Clar. in §. emphyt. q. 13. in princip. Andreol. contr. 90. n. 1. & Rota apud Merlin. dec. 871. in princ. tom. 2.

36 Itaut in dicto casu dominus directus non teneatur d. emphyteutam uti culposum renovare, ut not. Fulgin. de jure emphyt. in tit. de alien. q. 1. nu. 92. & Corbo. de emphyt. in tit. de caus. privat. ob alienat. ampliat. 37. per tot. & Pigan. ad statut. Ferrar. d. rubr. 127. n. 58.

37 Ex dispositione tamen hujus Bullæ Gregor. XII. expresse corrigitur utraque dispositio juris communis, dum in illa statuitur, quod non solum bona emphyteutica jam alienata sine consensu domini directi, & si in posterum alienentur, nullo modo cadant in commissum, sed quod alienatio illorum censeatur facta de consensu domini directi, nec non etiam quod dominus directus teneatur dicta bona alienata renovare illi, in quem alienata fuerunt solutis pro laudemio denariis quatuor pro qualibet libra pretii d. rei alienatæ, uti habetur expresse in dicto primo articulo incipiente In primis quod si aliqua, de qua bulla mentionem faciunt Pigan. ad stat. Ferrar. d. rubr. 127. nu. 59. & ante eum Gabr. d. cons. 68. in princ. lib. 2. Andreol. d. controv. 145. n. 49. & Rota apud Bich. d. dec. 57. per tot. & decis. 70. pariter per tot.

38 Cujus bullæ dispositionem habere locum etiam in locatione ad longum tempus, late comprobat Andreol. d. controv. 145. num. 60. & seqq.

39 Ulterius bulla hæc nostra corrigit jus commune, quo attento licet Monasteria, Ecclesiæ, & domini directi non teneantur de bonis emphyteuticis ad eos devolutis ob lineam finitam investire proximiores, dum volunt illa pro se retinere, ut not. Card. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 30. nu. 19. Fulgin. de jure emphyt. in tit. de renov. q. 1. n. 24. qui alios dat concordantes, & Rota dec. 143. n. 2. p. 10. rec & dixi supra in rubr. pro. bulla autem prædicta in §. Item quod si contigerit, expresse mandat, Monasteria, & Ecclesias dominas directas teneri bona emphyteuti-
40 ca ad eas devoluta per lineam finitam reinvestire liberis, consanguineis, vel affinibus succedentibus ex testamento, vel ex alia ultima voluntate, vel ab intestato ultimo emphyteutæ, & renovare, ita ut non possint illa amensare, nec pro se retinere conjuncto, §. Item quod quilibet, &c. & scribit Andreol. in terminis hujus bullæ, dict. controv. 145. num. 48. Maxime ponderando verba illa, de qua in d. §. Quacumque de causa, quod est generale, & comprehendit omnia, ut post Alber. Bald. Paris. per

per eum relatos firmat Barbos. *de dict. dist.* 299. *in princ.* Ita
41 ut si plures adsint liberi, vel consanguinei omnibus sit facien-
da renovatio, & non sit locus justificationi, ut tradunt Mer-
lin. Adden. ad Paitell. & Fulgin. *in loc. relat. supr. in rubr.*
prac. nu. 6. & Antonell. *de temp. legal. lib.* 2. *c.* 27. *nu.* 4. &
Rota *dec.* 230. *n.* 9. *p.* 12. *rec.*

42 Quæ adeo vera sunt, ut dispositio hujus *Bullæ*, mandantis,
quod bona emphyteutica devoluta ad Ecclesias, & Monasteria
per lineam finitam renoventur filiis, & de aliis, de quibus
supra habeat locum tam quoad bona emphyteutica antiquis
temporibus non concessa per Ecclesias in emphyteusim laicis
de proprio earum patrimonio, sed quæ per laicos fuerunt pro-
pter seditiones, & bella ab ipsis Ecclesiis, in emphyteusim
recognita, de quibus fit mentio in Bulla Urbani Papæ Octa-
vi, sed habeat locum etiam quoad bona laicis concessa in em-
phyteusim ab ipsis Ecclesiis de eorum propriu patrimonio,
cum Bulla prædicta generaliter loquatur, & ideo generaliter
sit intelligenda, *l. de pretio*, 10. *ff. de publ. in rem actio*, *l.* 1.
§. *generaliter*, *ff. de legat. præst.* cum aliis relatis per Barbos.
43 *axiom.* 136. *n.* 1. & ubi lex non distinguit, nec nos distin-
guere debemus, *l. non distinguimus*, 37. *ff. de recup. arbitr.* &
comprobat Barbos. *dict. axiom.* 136. *n.* 4.

44 Et eo magis, cum *Bulla* hæc nostra uti concessa favore pu-
blico, & ad amovenda scandala dicitur favorabilis, ut not.
Fulgin. *de jure emphyt. in tit. de laude q.* 2. *nu.* 5. & Cyriac.
contr. 310. *n.* 87. & Rota apud Bich. *dec.* 57. *n.* ∴ cum aliis
45 adductis infra *n.* ∴ & ideo illa late veniat interpretanda, ut
comprehendat quæcumque bona etiam per Ecclesias de earum
patrimonio concessa, ut tradunt Ancar. *cons.* 393. *in princip.*
Alex. *cons.* 75. *n.* 3. *lib.* 5. Cardin. Tusch. *pract. concl. litt. F.*
concl. 88. *n.* 8. *& concl.* 95. *n.* 32. Rim. Jun. *cons.* 558. *n.* 39.
& seqq. late Mascard. *de gener. stat. interp. concl.* 4. *n.* 141. *&*
seqq. Choell. *ad bull. bon. regim. c.* 7. *n.* 10. Farinac. *in fragm.*
crim. litt. E. n. 90. *&* Rota apud Caputaq. *decis.* 215. *nu.* 3.
& 4. *par.* 3.

46 Quicquid in contrarium generaliter dd. Bullas esse exorbitan-
tes, & juris communis correctorias, & ideo restringendas di-
xerint Cyriac *controv.* 23. *n.* 22. D. Deluca *in d. tit. de em-
phyt. discur.* 20. *n.* 25. & Rota apud Merlin. *de legit. dec.* 94.
nu. 9. & in terminis *Bullæ* Urbani VIII. dixerim Ego *allegat.*
foren. 46. *n.* 43. cum dictis Bullis Urbani careat non solum di-
ctis motivis *Bulla* Gregorii XII. imo vitatur diversis, ut ex
ea est videre, merito, &c.

47 Dum vero hæc *Bulla* nostra in d. §. *Item quod si contigerit*,
mandat renovationem fieri per dominum directum liberis, &
consanguineis, seu affinibus succedentibus emphyteutæ ultim.
morienti ex testamento, vel ab intestato requirit qualitatem
hæreditariam, ut not. Michal. *de fratr. p.* 3. *c.* 48. *n.* 27. &
in terminis statuti *Farfen.* considerat D. Deluca *in dict. tit. de
emphyt. disc.* 8. *n.* 4.

48 Qui autem vult admitti ad renovationem bonorum emphy-
teuticorum uti hæres, ut in casu hujus *Bullæ* debet esse hæ-
res universalis, quia hæres particularis non dicitur habere
qualitatem hæreditariam, & sic non admittitur ad bona em-
phyteutica hæreditaria, ut not. Surd. *cons.* 573. *num.* 13. *&*
cons. 595. *n.* 7. *lib.* 4. Gratian. *discept. forens. cap.* 372. *n.* 12.
& seqq. p. 2. ubi dicit, secus esse si adessent verba *pro hære-
dibus quibuscumque*, ut ibi per eum, & Michal. *de fratr. p.* 3.
c. 48. *n.* 31. ubi testatur de receptissima opinione, licet suf-
49 ficiat esse hæredem in quota, quo casu dictum jus petendæ
renovationis competeret pro portione hæreditaria, ut probat
Michal. *in d. c.* 48. *n.* 33. *&* 34. ubi dicit sufficere etiam es-
se hæredem mediatum, cum hæres hæredis defuncti dicatur
hæres, ut ibi per eum.

50 Stante autem, quod hæc nostra Bulla concedat renovatio-
nem succedentibus ex testamento, vel ab intestato, & sic hæ-
redibus, si concurrat nepos cum patruo, etiam ipse nepos ju-
re repræsentationis debet admitti ad renovationem petendam,
Fulgin. *de jure emphyt. in tit. de renovat. q.* 2. *n.* 32. *vers. Sed
ego*, *&c.* & in terminis *Concordiæ Urbinatum.* concedentis reno-
vationem hæredibus not. D. Deluca *in d. tit. de emphyt. disc.* 19.
nu. 3. *&* 4. & Rota apud Card. Ottobon. *dec.* 148. *num.* 5.
vers. Non obstat, *&c. & dec.* 71. *n.* 9. *p.* 10. *rec.*

51 Licet alias in materia emphyteutica non admittatur repræ-
sentatio, si simus in emphyteusi pactionata, & Ecclesiastica,
ita ut filios non repræsentet personam patris, ut tradunt
Capyc. Latr. *dec.* 126. *per tot.* D. Deluca *in d. tit. de emphyt.*
disc. 37. *n.* 2. *& disc.* 52. *n.* 9 & Rota *d. dec.* 71. *n.* 1. *& seq.*
p. 10. *rec. & dec.* 230. *n.* 3. *& seqq. p.* 11. *rec.* & apud Cardin.
Ottobon. *d. dec.* 148. *n.* 5. & alibi passim.

52 Pro qua renovatione obtinenda non competit dd. proximio-
ribus hæredibus immissio, seu alia actio realis, vel rei perse-
cutoria, sed solum actio personalis, seu jus implorandi offi-
cium Judicis pro illa obtinenda, ut not. D. Deluca *in d. tit.*
de emphyt. disc. 47. *num.* 5. *& disc.* 53. *num.* 13. & apud Rojas
dec. 311. *& dec.* 111. *num.* 8. *& dec.* 166. *nu.* 12. *& dec.* 230.
n. 10. *p.* 11. *rec.*

53 Quam quidem actionem, & officium Judicis competere et-
iam contra novum emphyteutam cui bona emphyteutica fue-
runt renovata ad illa dimittenda, dixit idem D. Deluca *in
d. discur.* 47. *n.* 5. & formam libelli ad effectum agendi d. de
causa posuit Fulgent. *de jur. emphyt. in tit. de ren. q.* 1. *n.* 6

54 Bona vero emphyteutica cum vigore *Bullæ* Greg. XII. sint
redacta ad instar fere bonorum allodialium, renovatio illorum

videtur capere illam speciem renovationis, quæ novo successo-
ri etiam investitura durante datur in feudis, itaut subjacere
non debeat alterationi, quæ potest provenire per oblationes,
quæ fieri possunt ab extraneis, ut bene advertit D. Deluca *in
d. tit. de emphyt. disc.* 5. *n.* 12.

Verum cum hic actum fuerit de renovatione facienda ob 55
lineam finitam adnotandum est, quod probatio lineam esse fi-
nitam spectat ad dominum directum, ut not. Dom. Andreol.
contr. 145. *nu.* 43. Fulgin. *de jure emphyt. in d. tit. de variar.*
caducit. q. 10. *n.* 6. Adden. ad Rot. *dec.* 231. *n.* 90. *p.* 8. *rec.*
& in terminis nostris D. Deluca *in tit. de emphyt. disc.* 26 56
n. 3. *& disc.* 36. *n.* 17. & Rota *dec.* 25. *n.* 2. *& seqq. p.* 6.
rec. Cum quilibet teneatur probare fundamentum suæ inten-
tionis, plene Barbos. *axiom.* 128. *in princ.*

Pro cujus Bullæ ulteriori declaratione præsciendum est et- 57
iam quod licet emphyteuta si non solvat canonem domino di-
recto infra triennium si emphyteusis est laicalis, & infra bien-
nium si est Ecclesiastica, bona cadant in commissum, itaut do-
minium directum consolidetur cum utili, *l.* 2. *C. de jur. em-
phyt. cap. potuit*, 4. *de locat. & conduct.* & tradunt Fulgin. *de
jure emphyt. in tit. de solut. canon. q.* 1. *n.* 1. *& seqq.* Antonel.
de tempor. legal. lib. 2. *c.* 55. *in princ.* & Rota *dec.* 719. *n.* 1.
par. 4. *rec. tom.* 5. & apud Cardin. Celsum *dec.* 48. *in princ.*
Etiam absque alia interpellatione *d. cap. potuit*, 4. *de locat* 56
& conduct. & not. Card. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 4. *n.* 15.
& Fulgin. *in tit. de solut. canon. q.* 1. *nu.* 43. ubi dat concor-
dantes.

Itaut dominus directus ob culpam emphyteutæ non solven- 59
tis canonem non teneatur illa bona emphyteutica renovare,
ne ejus culpa ei prosit, ut tradunt Hond. *cons.* 32. *n.* 10. *&
seqq. lib.* 2. Marcsc. *var. resol. libr.* 1. *c.* 2. *nu.* 10. Dominus
meus Deluca *tom.* 4. *in tit. de emphyt. disc.* 12. *n.* 11.

Hoc tamen non habet locum in terminis *Bullæ* Greg. XII. 60
in qua disponitur expresse *in* §. *Item quod qualibet*, *&c.* quod
non intelligantur bona emphyteutica devoluta ad dominum di-
rectum ob canonem non solutum, ut etiam disponitur in *Bul-
la Bonifaciana*, ut not. Card. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 27. *n.* 9.
& Fulgin. *de emphyt. de solut. canon q.* 2. *nu.* 13. ponderando
in *Bulla nostra* maxime illa verba ibi; *Nec intelligatur in ali-
quo prædictorum casuum, vel alio aliquam rem emphyteuticam esse
devolutam, vel devolvi posse in futurum*, cum dictum verbum
Alio habeat in se quamdam generalitatem, ut comprehendat 61
etiam alios casus non expressos, ut not. Barbos. *dict.* 26. *n.* 25.
& Rota apud Caputaq. *dec.* 296. *n.* 6. *p.* 2.

Ac etiam illa verba ibi: *Et quod nullus Prælatus possit aliquam
rem emphyteuticam sibi appropriare quacumque de causa, sed ipsam
rem renovare illi, vel illis*, *&c.* Quæ verba quacumque de cau-
sa uti universalia amplissent, & extendunt dispositionem etiam
ad terminos improprios, ut not. in terminis Card. Mantic. *de
tacit. lib.* 22. *tit.* 21. *n.* 48. & Fulgin. *de jure emphyt. in tit.
de var. caduc. q.* 1. *n.* 23. Itaut sub dicta verborum generali-
tate nullus detur casus, per quem bona emphyteutica cadant 62
in commissum, neque casu deteriorationis bonorum, cum va-
leat pactum, quod emphyteuta non possit expelli, neque ex
causa deteriorationis, ut tradunt Fulgin. *de jur. emphyt. in tit.
de var. caduc. q.* 2. *nu.* 46. & Cyriac. *contr.* 632. *nu.* 25. & 63
ante eos Corbol. *de emphyt. in tit. de caus. privat. ob deteriorat.
in fin.* nisi deterioratio facta fuerit ex dolo, sed solum ex cul-
pa lata, vel levi, ut declarat Card. Mantic. Fulgin. *in locis* 65
proxime adductis. Et maxime stante confirmatione Apostolica fa-
cta cum tot clausulis prægnantibus, qua stante pacta valida
approbantur, & invalida recipiunt robur a confirmatione, ut
dicit Rota *dec.* 157. *n.* 9. *p.* 6. *rec. & dec.* 145. *n.* 4. *p.* 2. *rec.*

Cujus quidem *Bulla* Gregor. XII. dispositionem sibi locum 66
vendicare non solum in bonis concessis in emphyteusim ante
ipsius Bullæ concessionem, sed etiam in bonis post illam con-
cessis late comprobat Andreol. *d. controv.* 345. *n.* 51. *& seqq.*
& Rota apud Birh. *d. decis.* 70. *nu.* 3. *& seqq.* bene compro-
bans.

Cum enim d. Bulla generaliter, & indefinite loquatur, ge- 67
neraliter, & indefinite debet intelligi, ut comprehendat etiam
concessiones in emphyteusim factas tam ante Bullam, quam post
eam *l. de pretio*, 10. *ff. de pub. in rem act l.* 1. *§ generaliter*, *ff.
de l. præst.* cum aliis apud Barbos. *axiom.* 136 *in princ.* & tradunt
in puncto Andreol. & Rota *in loc. prox. adduct.* Maxime cum di- 68
ctæ conventiones inter Clerum, & Populum Eugubinum fuerint
auctoritate Apostolica confirmatæ, ut post Valasc. & Barb. per
eum adductos bene ponderat Rota apud Birh. *in dict. dec.* 70. 69
nu. 4. *& seqq.* Et cum legis sit futuris negotiis providere, *leg.
leges*, 3. *C. de leg. cap. cognoscentes*, 2. *e. tit. de constit.* cum aliis
apud Barbos. *axiom.* 136. *n.* 22. ubi dat concordantes.

Nec non quia Bulla, & Concordia prædicta inita sit nomi- 70
ne Populi, & Communitatis, quæ numquam moritur, & sic
dicatur realis, ut not. Bald. *in l.* 2. *nu.* 6. *ff. de const. Princ.*
Rota *dec.* 400. *n.* 13. *& fere per tot. p.* 6 *recent. & dec.* 199.
n. 2. *p.* 12. *rec.* Et ideo illa favere debet non solum illis, qui
de tempore dictæ Conventionis, & *Bulla* vivebant, sed etiam
emphyteutis futuris, ut in terminis tradunt Andreol. *d. con* 71
trov. 145. *num.* 30. *& seqq.* ubi dant concordantes, & Rota
apud Birh. *d. dec.* 70. *n.* 4.

Prout videmus, quod si lex mandet, quod omnes Civitates 72
subjectæ solvant certum quid, illius dispositio habet locum et-
iam in Civitate effecta subjecta post legem conditam, quia lex
semper loquitur, ut bene comprobant Adden. ad Rot. *dec.* 28.

Concord. ad Statut. Eugubii. M *num.* 173.

num. 273. *& seqq. p.* 4. *rec.* & Rota *dec.* 81. *num.* 25. *p.* 5. *recent.*

73 Licet contrarium, imo dictam Bullam non habere locum in concessionibus factis post illam voluerint in terminis *Bullæ Bonifacianæ* Fulgin. *de jure emphyt. in tit. de divers. quall. qu.* 4. *nu.* 13. *in fin.* & in terminis *Concordiæ Ravennaten.* Rota apud Merlin. *de legit. dec.* 94. *n.* 8. *& seqq.* & eo quia *Bonifaciana* loquitur per verba præteriti temporis, quod non verificatur in terminis *Bullæ* Gregor. XII. imo ex illa videtur colligi contrarium, & apud Rojas *dec.* 402. *& dec.* 444.

74 Quæ tamen contraria opinio quatenus alicui fortasse placeret, illam tamen admittere debet tantum in concessionibus ab initio factis post *Bullam*, non autem in Renovationibus factis de concessionibus bonorum emphyteuticorum factis ante *Bullam*, cum renovatio veteris Investituræ non dicatur nova concessio,
75 sed potius antiquæ concessionis continuatio, ut not. Fulgin. *de jure emphyt. in tit. de renovat. q.* 1. *n.* 68. *& seqq.* & Rota *dec.* 39. *n.* 47. *p.* 8. *rec. & dec.* 176. *n.* 37. *& seqq. par.* 5. *rec.* etiam si sit dictum *de novo concedimus*, ut dicit Rot. *ubi proxime.*

76 Neque contra dictam concordiam, & confirmationem Apostolicam dari potest de non usu illius, nisi ex adverso probetur contrarius usus, vel non usus, qui habeat implicitum contrarium usum, nempe quod evenerit casus renovationis faciendæ, illaque petita fuerit ab iis, quibus illa vigore dictæ Bullæ debetur, nec tamen concessa fuerit, ut in puncto hujus *Bullæ* not. Gabr. *d. conf.* 78. *n.* 10. *& seqq. lib.* 2. Rota apud Bich. *d. dec.* 57. *n.* 9. *& dec.* 70. *n.* 6.

77 Quod est generale in omni Statuto, quod ut abrogetur, non sufficit, quod quis etiam per mille annos eo non utatur, quia casus non venerit, sed necessarius est contrarius usus, vel usus qui habeat implicitum contrarium usum, ut not. Morot. *conf.* 34. *n.* 4. *& 5. & conf.* 89. *n.* 14. Honded. *conf.* 110. *nu.* 22. *lib.* 1. & Rota *dec.* 154. apud Posthi. *de manut.* & apud Merl. *dec.* 828. *n.* 6. *& in d. dec.* cor. Bich. *de qua supra proxime.*

78 Maxime cum observantia concordiæ præsumatur, Vermigl. *conf.* 207. *n.* 19. Rota apud Card. Seraph. *dec.* 738. *n.* 5. *&*
79 *seqq.* Et præsertim stante confirmatione Apostolica, ex qua præsumitur observantia, itaut asserens contrarium teneatur id probare, Rota, *dec.* 91. *n.* 11. *p.* 7. *rec.* ubi concordantes, &
80 etiam stante quod illa sit registrata in volumine statutorum, Mascar. *de gener. stat. interp. concl.* 6. *nu.* 95. *& seqq.* Pigan. *ad stat. Ferrar. rubr.* 126. *n.* 4. & Rota *dec.* 22. *n.* 2. *par.* 4. *rec.* Et cum contra Constitutionem Apostolicam non possit dari de non usu, nisi constito de scientia Papæ, & ejus consen-
81 su, ut bene comprobat Rota *dec. n.* 9. *p.* 8. *rec.*

82 Addo prædictis pro hujus *Bulla* Greg. XII. majori declaratione, quod cum dicta Bulla fuerit concessa ad tollendas lites, & scandala, & favore publico, ut in terminis *Bullæ Innocentianæ* concessæ Civitati Cesenæ not. Fulgin. *de jur. emphyt. in tit. de laud. q.* 1. D. Deluca *in d. tom.* 4. *in tit. de emphyt. disc.* 7. *n.* 6. Rota apud Burat. *dec.* 831. *in princ.* & in puncto de hac *Bulla* Gregor. XII. Rota apud Bich. *dec.* 57. *n.* 15.
83 sequitur, quod privati non possint illi renunciare, ut in terminis *Bullæ Bonifacianæ* concessæ Civitati *Ferrariæ* tradunt Card. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 18. *sub nu.* 26. Sperell. *dec.* 104. *nu.* 90. & in terminis *Bullæ* concessæ Civitati *Cesenæ*, Fulgin. *in d. tit de laudem. q.* 1. *n.* 5. & Rota apud Burat *d. dec.* 831. *in princ.* & in terminis *Bullæ* Urbani VIII. concessæ Civitatibus *Status Urbini* D. Deluca *in d. tit. de emphyt. disc.* 7. *n.* 6. & in terminis hujus *Bulla* Greg. XII. respondit Rota apud Bich. *d. dec.* 57. *n.* 15. *& dec.* 199. *in fin. p.* 12. *rec.*

84 Itaut dictæ *Bullæ* favore publico concessæ, ut supra non possint partes renuntiare, neque medio juramento, ut tradunt Gratian. *discept. for. c.* 735. *n.* 4. *par.* 4. Fulgin. *in d. tit. de laudem. q.* 1. *n.* 5. & Rota apud Burat. *d. dec.* 831. *n.* 2. *& d. dec.* 57. apud Bich. *n.* 15. *&* 16.

85 Cum utilitati publicæ non possit renuntiari, neque cum juramento, ut not. Grat. *discept. for. c.* 31. *n.* 23. *p.* 1. *& d. c.* 733. *n.* 4. *p.* 4. Maxime quando utilitas privata non potest separari
86 ab utilitate publica, ut tradunt Gratian. *discept. for. c.* 735. *n.* 5. *p.* 4. & Seraph. *de privil. juram. priv.* 73. *nu.* 51. Cum
87 non possit renuntiari favori misto concernenti favorem proprium, & alterius, ut not. Pigan. *ad stat. Ferrar. t.* 1. *rub.* 90. *n.* 9. & Rota *dec.* 456. *n.* 7. *p.* 5. *rec. lib.* 2. ubi dat concordantes.

88 Ex quibus sequi videtur, quod dispositio hujus nostræ Bullæ effectum suum sortiri debeat, etiam si in investiture adsint pacta illi contraria, puta prohibitio alienandi bona emphyteutica, quod finita linea dicta bona reverti debeant ad dominum directum libere, quod de illis non teneatur amplius investire & similia. Quia si partes dispositioni dictæ Bullæ uti favore publico concessæ non possunt expresse renuntiare, neque videtur eis permissum posse renuntiare tacite faciendo factum contrarium per regulam. Quod una via prohibetur, non debet ux alia concedi, *l. quod una via*, 84. *de reg. jur. in* 6. *l. quo*
89 *dictum* 33. *ff. de pact.* & in terminis tradunt Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 109. *nu.* 45. Fulgin. *de jure emphyt. de laudem. q.* 1. *n.* 5. Sperell. *dec.* 179. *nu.* 45. *p.* 2. & in terminis Bullæ Urbani VIII. *not.* D. Deluca *in dict. tit. de emphyt. disc.* 7. *n.* 4. *&* 5. *& disc.* 24. *n.* 5. & in terminis *Bullæ* Greg. XII. Andreol. *d. contr.* 145. *n.* 50. *& seqq.* & Rota apud Bich. *d. dec.* 57. *n.* 16. ubi dantur concordantes.

90 Et licet contrarium teneant Corbol. *de emphyt. in tit. de conf. privat. ob non solut. canon. limit.* 2. *n.* 11. & Merlin. *de legit. lib.* 2. *tit.* 1. *q.* 8. *n.* 12. qui loquuntur in terminis consuetudinis, & quando ex verbis Investituræ apparet, partes voluisse omnino recedere a dicta consuetudine, alias secus, & in terminis *Bullæ Bonifacianæ* Pigan. *ad stat. Ferrar. tom.* 2. *rub.* 127. *nu.* 46. & in terminis *Concordiæ Urbinaten. dixi alleg. foren.* 46. *n.* 44. *& seq.*

In terminis tamen *Bullæ* Greg. XII. res videtur satis manifesta, quod pacta contraria non infringant illius dispositionem non solum ex eo, quod d. Bulla concessa fuerit favore publico, & ideo partes non possint, neq; expresse, neque tacite illi vendicare, ut tradunt Card. Mantic. Fulgin. Sperel. D. Deluca, & Rot. *in loc. adduct. supra n.* 88. *& seqq.* ex quo cessant rationes in contrarium per me adductæ *d. alleg.* 46. & per Sperell. *dec.* 99. *n.* 26. *& seq.* Tum clarius ea verba ejusdem *Bullæ* in §. penultimo ubi habetur, quod pacta, & conventiones dictæ *Bullæ* sint, & censeantur inserta, & annexa cuilibet rei emphyteuticæ, & quod dicta pacta sint, & esse debeant realia, & perpetuo transitoria ad quemlibet possessorem dictæ rei, & illa censeantur esse apposita in quolibet instrumento renovationis faciendæ, ac si apposita essent specifice in quolibet instrumento. Itaut stantibus dictis pactis concedentibus facultatem alienandi, & similia, quæ habentur pro appositis in Instrumento Investituræ, videatur impossibile, quod argumentum tacite resultans ex pactis contrariis prohibitionis alienationis, & simil. destruant expressam dispositionem dictæ *Bullæ*, & pactorum in Instrumentis contentorum, ut in terminis *Bullæ Bonifacianæ*, in qua annullantur pacta dictæ *Bullæ* adversantia consuluit Rim. Jun. *conf.* 165. *n.* . *lib.* 6. cum quo pertransit Corbol. *de emphyt. in tit. de conf. privil. ob solut. canon. limit.* 2. *n.* 51. *in addit.* necnon Bertaz. *conf.* 77. *n.* 3.

Itaut cum d. Bulla nostra mandet dicta pacta permittentia alienationem bonorum emphyteuticorum, & alia de quibus in ea haberi pro apposita in Instrumento Investituræ, aperte de- 92
monstrat noluisse pacta contraria in ea apponi posse, alias admitteret contrarietatem in eodem Instrumento, pro cujus exclusione omnis interpretatio est facienda, Surd. *dec.* 322. *n.* 36. Andreol. *contr.* 329. *n.* 35. & Rota *dec.* 104. *n.* 9. apud Merlin. *de pignor.* Maxime in eadem scriptura Andreol. *d. contr.* 239. *n.* 35. Rota apud Card. Mantic. *dec.* 236. *n.* 4. Et cum magis atten- 93
dendus sit favor accipientis, quam concedentis, Alciat. *conf.* 34. *lib.* 1. Calvin. *de aquis. lib.* 1. *c.* 151. *n.* 54.

Quæ eo magis recipienda sunt quoad pactum, quod bona emphyteutica finita linea libere ad dominum revertantur, quia 94
illud non infringere dispositionem dictæ *Bullæ*, dixit Rot. *in Mutinen. emphyt.* 28. *Maii* 1638. coram Dunoz. & apud Bich. 95
d. dec. 57. *n.* 14. Cum ut per pacta contraria censeatur recessum a dispositione dictæ *Bullæ*, requiratur, quod appareat de omnimoda mente contrahentium recedendi a dispositione dictæ Bullæ, alias sit ei standum, & quod Investitura sit facta in forma insolita, & extraordinaria, ut declarant Merlin. *de legit. lib.* 2. *tit.* 1. *q.* 8. *n.* 13. *vers. Putarem tamen, &c.*

Cujus *Bullæ* nostræ dispositionem non habere locum in bonis 96
emphyteuticis existentibus extra territorium, & districtum Civitatis Eugubii, licet sint sub directo dominio Ecclesiarum existentium in Civitate Eugubii, voluerunt Rim. Sen. *conf.* 632. *n.* 14. *& seqq. lib.* 4. & Corb. qui illum referendo sequitur *de emphyt. in tit. de conf. privat. ob non solut. canon. limit.* 2. *n.* 11. *vers. Declara ultra, &c. in addit.* Maxime cum Papa in dicta Bulla faciat mentionem de territorio, & districtu, ut in ter- 97
minis *Bonifacianæ not.* Card. Tusch. *pract. concl. litt. F. concl.* 95. *n.* 3. *& ibi* Modern. Adden. & Card. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 27. *n.* 11. & in terminis *Concordiæ Urbinaten.* advertit Dominus meus Deluca *in d. tit. de emphyt. disc.* 19. *num.* 3.

Utrum vero dicta Bulla liget Ecclesias dominas directas exi- 98
stentes in alio territorio, & habentes bona emphyteutica in territorio, & districtu Eugubino, adsunt opiniones inter se contrariæ, quas refert Card. Tusch. *pract. concl. lit. V. concl.* 295. *n.* 5. Ego autem sentirem pro affirmativa, stante d. confirma- 99
tione Greg. XII. Quia licet Clerus, & Commune Eugubii non possint disponere in præjudicium Ecclesiarum existentium ex- 100
tra eorum territorium, per regulam Res inter alios acta tertio non præjudicat, *leg. fin. ff. de re judic.* & late comprobat Tiraq. *in tract. Res inter alios, &c. in princ.* id tamen cessat stante confirmatione Sedis Apostolicæ facta ex certa scientia, & cum clausula *Non obstantibus quibuscumque, &c.* de quibus in dicta *Bulla*, cum Papa habeat liberam, & plenam potestatem disponendi ad sui libitum de bonis Ecclesiarum, ut dicit Rota *dec.* 357. *n.* 9. *& n.* 103. *p.* 11. *rec. & dec.* 413. *n.* 36. *p.* 12. 101
rec. Maxime cum Papa confirmando conventiones initas inter Clerum, & Commune Eugubii mandet illas inviolabiter ob- 102
servari, quo casu dicitur ipse novam legem condere; & de novo statuere, ut tradit Rota *dec.* 298. *nu.* 27. *cap.* 10. *&c. & dist.* 248. *n.* 54. *& seqq. p.* 4. *rec. tom.* 2.

Notandum est etiam ad declarationem dictæ *Bullæ*, quod li- 103
cet admodum sit controversa quæstio an bona emphyteutica ex pacto, & providentia possint confiscari, maxime quæ sunt sub directo dominio Ecclesiæ, ut videre est apud Farinac. *de delict. pæn. qu.* 25. *nu.* 59. *& seqq.* apud Guazzin. *de confisc. bonor. concl.* 13. *limit.* 33. *per tot.* apud Fulgin. *de bon. emphyt. in tit. de success. qu.* 4. *per tot. & in tit. de laudem. qu.* 31. *per tot.* & apud Dominum Deluca *in d. tit. de emphyt. tom.* 4. *disc.* 32. *n.* 50.

In terminis tamen *Bullæ* nostræ, per quam bona emphyteu- 104
tica redacta sunt ad instar fere bonorum allodialium, & sunt transitoria ad extraneos hæredes illa venire in confiscationem bonorum, tenuerunt in terminis *Bullæ Bonifacianæ* Fulgin. *de jure emphyt. in tit. de success. in bon. emphyt. quæst.* 4. *n.* 13. *& seqq.*

seqq. ubi dat concordantes, & testatur de veriori opinione, Fa-
rinac. *in d. q. 25. n. 56. vers. Sed quod imo, &c.* ubi dicit,
hanc opinionem veriorem, communiorem, & magis servatam,
Grat. *discept. for. c. 481. nu. 62. p. 3.* Pigan. *ad stat. Ferrar.*
d. rubr. 127. n. 85. vers. Hac tamen opinio, &c. & Rota *dec. 261.*
n. 9. & seqq. p. 10. rec. ubi testatur de veriori, & magis communi
opinione loquendo in terminis *Consuetudinis Abbatiæ Farfensis.*
105 Licet contrarium dd. bona præcipue Ecclesiastica non posse
transire in fiscum in dicto casu tenuerint Clar. *in §. emphyt. q.*
29. vers. breviter, &c. ubi testatur de veriori, & magis com-
muni opinione, quam probabilem dicit Card. Mantic. *de tacit.*
libr. 22. tit. 30. nu. 25. & seqq. Guazz. *de confisc. bonor. dict.*
concl. 13. limit. 33. n. 39. & seqq. qui pariter hanc dicit ve-
riorem, & communem opinionem, quorum rationibus respon-
dent Farinac. *ubi sup.* Facchin. *libr. 9. contr. jur. c. 53.* & P.
Sanch. *in præcept. Decal. lib. 2. c. 19. n. 29.*
106 Quæ opinio procedit sine difficultate, quando Bursa Fisca-
lis est eadem cum Bursa, seu Mensa Ecclesiæ dominæ directæ
ut probat Pigan. *ad stat. Ferrar. d. rubr. 127. n. 86.* Rota *d.*
dec. 261. n. 10. p. 10. rec.
107 Data autem confiscatione potest Ecclesia infra biennium bo-
na emphyteutica a fisco repetere, ut not. Cardin. Mantic. *d.*
tit. 30. n. 9. Guazzin. *d. limit. 30. n. 20.* P. Sanch. *in d. c. 19.*
n. 31. ubi dicit, posse Ecclesiam cogere fiscum ut dicta bona
vendat, ut illa recidant in manus privatorum, & idem not.
Fulgin. *in d. tit. de success. in bon. emphyt. q. 4. n. 14.*
108 Licet contrarium non posse Ecclesiam repetere bona confi-
scata a fisco infra biennium tenuerint Farinac. *in d. q. 25 n. 96.*
& alii, quos refert P. Sanch. *in d. c. 29. n. 30. & seqq.*
Advertendum etiam est, quod dum in hac *bulla in §. Item quod*
quilibet, mandatur, per emphyteutam solvi domino directo ca-
nonem solitum, quod d. canon sit solitum, est probandum, ita
109 ut non sit standum assertioni id dicentis, ut probant Barbos.
de potest. Episc. alleg. 95. nu. 33 Fulgin. *de jure emphyt. in tit. de*
contract. emphyt. q. 9. n. 10. & Rota *dec. 160. n. 4. p. 2. divers.*
Quod habet locum etiam, dum in eodem §. disponitur, ni-
hil addi posse canoni solvendo, nisi quod consuetum est, quia
110 dictum consuetum est probandum pariter per asserentem, ita
ut non sit standum dicto asserentis, ut not. Paris. *cons. 60. n. 7.*
lib. 1. Barbos. & Fulgin. *in loc. proxime addnct.*
111 Quod verbum *Consuetum* verificatur in pluribus solutionibus
ultra duas, ut not. Card. Tusch. *pract. concl. litt. S. concl. 354.*
n. 29. ubi dicit, solitum differre a consueto, quia solitum potest
verificari in unico, vel in duobus actibus, & Grat. *de diction.*
d. 253. n. 1. & 2. ubi testatur de veriori opinione, secus tamen
est in consueto, quod requirit plures actus ultra duos, ut ibi per
112 eum, de quo videas etiam Antonel. *de temp. legal. lib. 1. c. 78. n. 16.*
113 Poterit autem dictum consuetum probari per famam, Mas-
chard. *de prob. concl. 432. n. 1. & 2.* Duen. *volum. 1. reg. 299.*
Fallen. 16. per portiones canonis, Corbol. *de emphyt. in tit. de*
caus. privat. ob non solut. canon. q. 4. n. 6. Fulgin. *de jure emphyt.*
in tit. de solut. canon. q. 4. n. 4. declarando, ut ibi per eos, &
per Farin. *de test. q. 60. nu. 26. & seqq.* Item ex libris domini
directi, quos ipse tenetur edere ad fundandam intentionem em-
114 phyteutæ Corbol. *in d. tit. de caus. privat. ob non solut. canon. d. q. 4.*
in fin. & Fulgin. *in d. tit. de solut. canon. q. 4. in fin.* licet alias dictum
librum ad favorem domini contra emphyteutam semiplene tan-
115 tum probare dixerint Rim. Jun. *cons. 432. n. 13. lib. 4.* & Genua
de scrip. privat. lib. 4. in tit. de libro dom. contra rustic. in fin.
Addo pro coronide quampluribus omissis ad declarationem d.
Bullæ spectantibus, quæ late habentur in *Commentatio per me*
super d. bulla compilato, quod Dominus Papa in fine hujus Bullæ
116 illam appellat pluribus nominibus, & præcipue suam Consti-
tutionem, ibi *Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ volun-*
tatis, Constitutionis, &c. ex quo colligitur Dominum Papam non
fuisse contentum simplici nomine *confirmationis*, sed ulterius vo-
luit appellare illam propriam *Constitutionem*, ad indicandum eni-
117 nam ejus voluntatem, quod illa omnino sit observanda ad no-
tata per Rot. *dec. 414. n. 7. p. 4. rec. & dec. 408. nu. 10. p. 4.*
rec. tom. 2. Et ad effectum, ut dari non possit de non usu illius
118 seu de contrario usu sine scientia Papæ, Rot. *dec. 246. n. 2. &*
dec. 221. n. 5. & 6. p. 1. rec. & apud Cenc. *de cens. dec. 365. n. 17.*
119 Advertas secundo, quod qui sine justa, & rationabili causa
dispositioni huic Apostolicæ non paruerit, indignationem *Dei*
Omnipotentis, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli erit in-
cursurus, uti habetur *in §. fin. d. bullæ*, & not. Barbos. *de*
claus. claus. 91. in princ. Et peccare mortaliter opponens se si-
ne justa causa Pontificiæ Constitutioni, tradunt Barbos. *in dict.*
120 *claus. 91. n. 1. in fin.* & Theod. Rub. *in singul. Rot. Rom.*
tom. 2. de claus. 504. n. 2. qui dat concordantes.
121 Licet contravenientem Bullæ Pontificiæ, in qua adest dicta
clausula, puniendum esse tantum pœna arbitraria, tradant Me-
noch. *de arbitr. casu 365. n. 5.* & alii, quos resurcendo sequi-
tur Barbos. *d. claus. 91. n. 4.*
122 Si tamen de facto infringant, & contraveniant dictæ Consti-
tutioni, secus si tamen de jure, quia tunc non comprehenduntur
sub dispositione dictæ clausulæ, ut declarant Martha *de claus.*
p. 1. claus. 314. nu. 1. & Barbos. *in d. claus. 91. nu. 5.* Qui *num. seqq.*
addit, quod d. verbum *Infringere* in hoc *§. fin.* appositum importat
Retractare, vel per malitiosam interpretationem infringere. Et
dicta verba *Temerario ausu* importare etiam sine dolo, sed ex 123
subtilitate contraire, & dictum verbum *Attentare* verificari et-
iamsi illud ad effectum non perducatur, ut ibi per eum; de qui-
bus videas etiam Card. Tusch. *pract. concl. lit. 352. nu. 1. & seq.*
Addo pro complemento materiæ, quod cum bona emphy- 124
teutica vigore supradictæ Bullæ redacta sint ad instar bonorum
allodialium, ut probavi supra num. . si illa fuerint data in do-
tem ex eis vir potest consequi lucrum dotale et debitum vigo-
re statuti, ut post Dec. Cort. Jun. Rolan. & alios per eum rela-
tos firmat Fulgin. *de jure emphyt. in tit. de success. in bon. emphyt.*
qu. 24. n. 6. de quo videas etiam Illustrissimum Dominum De Lu-
ca *in Theatr. ver. & just. tom 4. in tit. de emphyt. disc. 24. nu. 6.*
Nec non etiam quod in casu devolutionis bonorum ob lineam 125
finitam dominus directus non potest accipere possessionem illorum
propria auctoritate, & non citato possessore, & donec fuerit
cognitum esse locum devolutioni, cum emphyteuta, seu ejus suc-
cessor, si esset citatus plures exceptiones deducere posset, propter
quas fortasse non esset locus devolutioni, ut tradunt Thom. *dec.*
March. 16. fere per tot. Adden. ad Rot. *dec. 131. n. 88. & seqq. p. 8.*
rec. & Rota *dec. 409. n. 7. p. 1. rec.* & apud Greg. XV. *dec. 105.*
n. 11. & ibi Adden. *litt. A*, coram Andrea. *dec 36 n. 7. & in Fanen.*
seu Senogallien. bonor. 14. Martii 1646 *§. Quia cum magna, &c.*
coram R. P. D. Meltio, & alibi passim, ubi aliæ recensentur
quamplures.
Cum ad istum effectum, quod dominus directus valeat acci- 126
pere possessionem bonorum emphyteuticorum ob lineam finitam
propria auctoritate requiratur, quod devolutio sit adeo clara, ut
nullo modo valeat controverti, ut declarant Adden. ad Rot. *d.*
dec. 88. & seqq. p. 8. rec. & Rota *dec. 359. n. 4. p. 5. rec* & apud
Card. Celsum *dec. 13. n. 5. & in d. Fanen. seu Senogallien. bonor.*
d. Quia cum magna, &c. & debeat constare non solum em- 127
phyteusim esse finitam, sed etiam emphyteutam esse destitu-
tum omni auxilio, Adden. ad Rot. *d. dec. 131. n. 88. & seq.* la-
te comprobantes, *& dec. 143. nu. 14. & seq. p. 10. rec. & in d.*
Fanen. seu Senogallien. bonor. d. § Sed quia magna, &c.
Itaut si dominus directus accipiat possessionem dictorum bo- 128
norum emphyteuticorum de facto, & non citato possessore em-
phyteuta, seu illius successor dicatur spoliatus, & ei competat
spolium, Fulgin. *de jure emphyt. in tit. de var. caduc. q. 10. num. 6.*
Rota apud Greg. XV. *dec. 105. n. 11. & dec. 312. n. 10. p. 5. rec.*
Etiam stante pacto accipiendi possessionem propria auctorita- 129
te finita emphyt. usi; quia illud intelligitur, quando devolutio est
ita clara, ut nullam recipiat dubitationem, ut not. Fulgin. *de*
jure emphyt. in tit. de alien. qu. 1. n. 8. & seq. & in tit. de var.
caduc. q. 10. n. 9. Posthi. *de manut. obser. 16. n. 48.* Add. ad Rot.
d. dec. 131. n. 98. & Rota apud Greg. XV. *dec. 105. n. 12. &*
ibi Adden. *litt. A. & dec. 359. n. 4. par. 5. rec. & in d. Fanen. seu*
Senogallien. bonor. 14. Martii 1646. coram Revet. Meltio.
Itaut stante dubio sit danda immissio hæredi ultimi investi- 130
ti vigore *l. fin. C. de edict. D. Adrian. tollen.* in bonis emphy-
teuticis, donec plenius discutiatur, an ille hæres sit inclusus
in investitura, ut tradunt Adden. ad Rot. *d. dec. 131. n. 92. &*
seq. & Rota *dec. 26. p. 3. & dec. 359. num. 4. p. 5. recen. & in d.*
Fanen. seu Senogal. bonor. §. exhibuit, &c.
Quæ habent locum, non solum quando dominus directus 131
vult accipere possessionem bonorum emphyteuticorum ob lineam
finitam, sed etiam quando vult illam accipere ob pacta non
servata, ob deteriorationem, & ex alio capite, quia hoc ei fa-
cere non licet sine citatione partis, nisi quando devolutio esset
sic clara, ut nulla tergiversatione controverti possit, alias se-
cus, ut tradunt Fulgin. *in d. tit. de variar. caduc. q. 10. num. 7.*
Antonell. *de temp. legal. lib. 3. c. 7. n. 88.* Adden. ad Rot. *dict.*
dec. 131. n. 88. & seq. & Rot. apud Gregor. XV. *d. dec. 105.*
n. 11. ubi aliæ recensentur.
Quicquid dicendum sit, quando agitur de capienda posses- 132
sione bonorum emphyteuticorum ex causa canonis non soluti,
quo casu cum Ecclesia possit de illa esse magis certa, quam de
aliis causis, tunc videtur, quod facilius possit capere possessio-
nem propria auctoritate, ut not. Gabr. *cons. 88. in fin. lib. 1.* &
Rota apud Greg. XV. *d. dec. 105. n. 11.*
Contrariam tamen opinionem æquiorem, & tutiorem ap- 133
pellant Clar. *in d. § emphyt. q. 11. in fin.* Menoch. *de recuperanda*
possess. remed. 1. n. 78. & seq. Cardin. Mantic. *de tacit. lib. 22. tit.*
22. n. 44. Caroc. *dec. 9. n. 6* & hanc opinionem circumscripta
opinione Rotæ quæ visa fuit contrariam tenere, licet illam
expresse non firmaverit, veriorem dicit Fulgin. *in dict. tit. de*
var. caduc. q. 10. n. 17. vers. Et præsertim, &c.

ADDITIO.

HAC in rubrica annotanda veniebant quamplurima circa 134
materiam emphyteusis, & feudi, ac circa omnia earum-
dem incidentia, ac dependentia, uti laudemia, & alia; atta-
men cum multa sparsa in hoc opere decisa invenias, & ma-
teria trivialis, ab ullo Doctore, maxime ex nostris Regnico-
lis, scilicet Cancer. Fontanell. Peguer. Solson. & aliis, oblita
hac occasione, ne volumen hoc immensum efficiam, huic se-
cundo libro, prætermissis quampluribus hic quæ annotare pos-
sem, finem impono.

Finis Libri Secundi.

STATUTORUM CIVITATIS EUGUBII

LIBER TERTIUS.

DE APPELLATIONIBUS INTERPONENDIS
a sententiis definitivis. Rubrica Prima.

Quia Judicium recta dicitur Veritate fulciri, quod Plurimorum Sententia comprobatur: Ideo si quis senserit se gravatum ab aliqua definitiva Sententia, poterit infra decem dies a die Notificationis Is, sive ejus Procurator viva voce, vel in scriptis ab ea appellare ad effectum deducendi gravameo sibi illatum, & debeat coram Judice suam Appellationem interponere, & Libellum Appellationis quoquo modo exhibere: narrando tenorem Sententiæ, a qua intendit appellare, & ad quem Judicem, petereque appellationem admitti, & Apostolos, sive Litteras dimissorias sibi tradi, & concedi in forma. Quo exhibito, & Actuario tradito, Appellans cum Notario accedere debeat ad D. Judicem, & duobus Testibus adhibitis, id ab eo petere: Notarius vero teneatur a tergo dicti Libelli, sive Appellationis adnotare Exhibitam dictæ Appellationis, instantiam dicti Appellantis, Pronunciam ipsius Judicis, admissionis, vel non admissionis, & Testes ad hoc vocatos. Quibus sic peractis, eoque Libello, sive appellatione Appellanti per Notarium restituto, teneatur Appellans dicto termino decem dierum appellationem introducere coram Judice ad quem, & facta illius exhibitione petere Litteras citatorias, & inhibitorias sibi concedi: Quibus per Pronuntiam dicti Judicis concessis, Notarius de mandato, easdem litteras conficiat, inhibeodo, & præcipieodo Judici a quo, & Parti adversæ, qualiter in causa Appellationis coram eo indecisa pendente, nil debeat inoovari sub pœnis juris, & revocatione attentatorum, Citando tamen Appellatum, quatenus prima juris, post præsentationem dictarum litterarum, compareat ad dicendum contra dictam Appellationem, & contenta io ea: Qui si io termino comparuerit, poterit eas, quas voluerit exceptiones deducere, & nihilominus Partibus petentibus, seu altera ex eis Judex terminum statuat utrique Parti quinque dierum ad justificandum, & impugnandum, in quo termioo Appellans teneatur suam appellationem justificare, & docere de gravamioe: Appellatus vero eamdem Appellationem impugnare, prout sibi cooveoire videbitur. Quod si in dicto termino Appellaos de gravamine noo docuerit; Judex ad quem debeat parte iostante, causam ad primum Judicem remittere, & ne interim Jus Appellantis de facili pereat, possit Judex prorogare terminum trium dierum ad exhibendum dictum gravamen, cum comminatione in forma. Docto vero de gravamine, si partes, aut aliqua ex eis, voluerit ea, quæ coram Judice a quo deducta non fuere, coram Judice ad quem, etiam quoad testium exceptiones probare, tunc Judex ad id termioum statuat utrique parti quinque dierum pro prima dilatione, trium dierum pro secunda, pro tertia vero duorum dierum ad probandum quicquid volunt, & possunt, qui termini censeantur assignati, & currant post terminum datum ad justificandum, & impugnaodum etiam partibus non petentibus: Quas dilationes Judex ex aliqua legitima causa in Proouncia exprimenda, ad tres alios dies, vel quinque ad summum, & non ulterius prorogare valeat. Quibus termiois elapsis, absque aliqua Judicis Pronuncia Processus habeatur pro completo, & publicato, & Judex assignet utrique parti termioum trium dierum ad concordandum, & oppooendum, & Juramentum Suppletivum cui, & quatenus de jure reservatum esse ceoseatur.

Et si in prædicto termioo ad concordaodom, & opponendum aliqua ex partibus petierit terminum sibi dari ad allegaodum, Judex quioque dierum parti petenti assignet, alioquio non aodiatur, sed eo elapso Jodex mandet sibi Processum, & Jura a partibus consignari, & exhiberi pro expeditione causæ terminandæ infra tres Mensis a die Appellatioois, juxta alia Statuta sub Rub. de Instantiis, & Fatalibus. Si vero a partibus non foerit petitus terminus ad probandum, Judex elapso termino, eis dato ad justificandum, & impugnandum, mandet sibi Processum, & Jura exhiberi pro expeditione Caosæ, ut supra facienda. Qua deinde per Sententiam expedita, quateous prima fuerit confirmata, Judex appellatioois teneatur causam remittere ad primum Judicem pro totali executione conformium, & si id non exprimat, omoino pro expresso habeatur, victumque victori in expensis condemoet.

SUMMARIUM.

1 *Appellatio est provocatio ad majorem Judicem ratione gravaminis illati, vel inferendi, & num. 25.*

2 *Appellatio alia est judicialis, & alia est extrajudicialis.*

3 *Appellatio est interponenda coram Judice a quo, alias fit deserta.*

Fallit, si appellans fuerit impeditus ad eum accedere, numer. 4.

Quo casu potest appellare coram Judice ad quem, n. 5.

Vel coram honestis personis, electione appellanti relicta, numer. 24.

6 *Appellatio est interponenda infra decem dies, & n. 34.*

Sive appelletur a definitiva, sive ab interlocutoria, numer. 7.

Alias sententia transit in judicatum, n. 8.

Qui terminus non potest prorogari neque a Judice, neque a parte, num. 9.

Et an sit interponenda infra decem dies a die sententiæ, vel scientiæ, n. 10.

Currunt tamen a die prolationis sententiæ, si pars, aut procurator præsentes fuerint, n. 35.

Et currunt a die intimationis, licet intimatio in valvis Curiæ sit facta, num. 37.

11 *Sententia est intimanda domino, non autem procuratori.*

Et si fiat auctoritate Judicis, non est necesse inserere tenorem sententiæ, num. 12.

13 *Appellatio viva voce admittitur, si fiat incontinenti, alias secus.*

Alias est interponenda in scriptis, n. 14.

15 *Statutum mandans appellationem introduci intra certum tempus coram Judice ad quem, videtur dare formam.*

16 *Appellans potest non deducta deducere, & non probata probare.*

Non potest tamen excipere contra testes in primo judicio examinatos, num. 17.

18 *Statutum, quod appelletur intra certum tempus, est ordinatorium.*

Si vero tollat appellationem, in totum est decisorium, n. 19.

20 *Appellatio in dubio est admittenda.*

21 *Sententia quando dicatur habere mixturam, ut pars appellabilis trahat partem non appellabilem.*

22 *Judex appellationis debet exequi sententiam a se latam.*

Declara ut ibi num. 23.

26 *Appellatio est interponenda gradatim ad immediatum superiorem Judicis a quo.*

Nisi interponatur ad Tribunal Principis, n. 27.

Maxime in Cathalonia, n. 29.

Vel ad Papam, num. 28.

30 *Appellatio est interponenda ad superiorem Judicis, qui judicavit, inspecta qualitate jurisdictionis, non personæ.*

31 *Appellationes, primæ sunt Baronum, ac dominorum directorum, seu feudalium.*

Tamen non exequuntur sententiæ, prima dicta appellatione pendente, num. 32.

Nec traditur copia processus, nec mutatur Actuarius, n. 33.

37 *Minores restituuntur in integrum adversus interpositam, aut prosecutam appellationem.*

Et pariter adversus lapsum fatalium, num. 38.

Pariterque restituuntur virgines, & viduæ, n. 39.

Non tamen maritatæ habentes virum habilem, n. 40.

41 *Acta cujus expensis sunt transportanda coram Judice ad quem, aliter appellatio fit deserta.*

43 *Nullitas in Cathalonia a sententia est opponenda intra decem dies intra quos licet appellari.*

44 *Supplicare solum licet a sententiis latis in Curia Principis, & an ex gratia, an vero ex justitia.*

Non tamen a sententiis Ordinariorum, sed est appellandum, num. 45.

46 *Auctoris narratio.*

ANNOTATIO.

Appellatio est provocatio ad majorem Judicem ratione gra- 1
vaminis illati, vel inferendi, ut not. Maran. *in pract. p. 6. in verbo, Et quandoque appellatus*, Scacc. *de appell. qu. 2. art. 1. n. 1. vers. Quinta definitio, &c.* & Pract. Ridolph. *p. 1. c. 13. n. 109.* Quæ tamen dividitur in duas species, alia enim est 2
appellatio judicialis, & alia est extrajudicialis, ut declarant Franch. *in rubr. de appell. sub n. 1. in 6.* Petr. Gregor. Thol. *de appell. lib. 1. c. 1. n. 1.* & Scacc. *de appell. q. 2 art. 3. nu. 32. & seqq.* ubi declarat differentias, quæ sunt inter appellationem judicialem, & extrajudicialem, quas videas ibi per eum,

Appel-

3 Appellatio vero quod debeat interponi coram Judice a quo
uti habetur etiam in hoc statuto alias fiat deserta ea text. *in
cap. Ut debitus*, 59. *de appell.* & tradunt Scacc. *de appell. q.* 6.
n. 1. & Rota *dec.* 595. *sub n.* 1. *p.* 1. *& dec.* 396. *nu.* 3. *&
dec.* 594. *n.* 2. *p.* 2. *rec. & in Fanen. heredit.* 31. *Martii* 1642.
coram R. P. D. Dunoz. *post princip.* Nisi tamen appellans non
4 potuisset habere accessum ad Judicem in tempore, quia tunc
illam interponi posse coram Notario tradunt Scacc. *de appell.
d. quæst.* 6. *num.* 22. *& seqq.* Pract. Ridolph. *par.* 1. *cap.* 13.
n. 134. & Rota *d. dec.* 594. *n.* 3. *& in d. Fanen. hered.* co-
ram Dunoz. §. *Verum quia*, *&c.* Ac etiam coram Judice ad
quem, & coram honestis viris, ut tradunt Scacc. *de appellat.*
5 *d. q.* 6. *n.* 18. *& seqq.* Pract. Ridolph. *d. c.* 13. *n.* 234. qui
dant concordantes.

6 Et illa interponi debet infra decem dies, *auth. hodie*, *C. de
appell. cap. Cum dilectus*, 32. §. *Si vero*, *in fin. de elect.* Scac.
de appell. c. 2. *q.* 12. *n.* 2. Pract. Ridolph. *p.* 1. *c.* 23. *n.*118.
ubi alios adducit ita sentientes, & dicit, quod licet de jure
dictum tempus currat de momento ad momentum, secus ta-
men est in Statu Ecclesiastico vigore *bulla Innocentiana*, cujus
vigore potest appellari a sententia ultima diu decenii in qua-
libet diei parte, ut ibi per eum, cum quibus pertransit An-
tonell. *de temp. legal. lib.* 4. *c.* 23. *n.* 1. Sive appelletur a sen-
7 tentia definitiva, sive ab interlocutoria, Scacc. *d. q.* 12. *n.*2.
& seqq. Antonell. *d. cap.* 23. *nu.* 1. *& seqq.* Alias si in dicto
8 tempore non appelletur, sententia transit in judicatum, Fen-
zon. *ad stat. Urb. c.* 168. *n.*14. Rota apud Merlin. *de pignor.*
9 *dec.* 75. *n.* 2. Qui terminus decem dierum non potest proro-
gari neque a parte, neque a Judice, ut probant Adden. ad
Vestr. *lib.* 8. *c.* 11. *n.* 52. licet dicant, illum posse prorogari
per Principem, & Scacc. *de appell. q.* 25. *n.*216. ubi testatur
de communi opinione.

Appellationem vero esse interponendam a die Notificationis
de sententia facta prudenter in hoc statuto ordinatum fuit ad
10 affectum tollendi opiniones contrarias inter Doctores, an ap-
pellatio interponi debeat intra decem dies a die sententiæ,
vel scientiæ, maximo quando appellans fuit citatus personali-
ter ad sententiam, & quando est vera contumax, de quibus
agunt Scacc. *de appell. d. q.* 12 *n.* 9. *& seqq. vers. Primus casus*,
&c. Pract. Ridolph. *in d. p.* 1. *cap.* 13. *nu.* 123. & Antonel. *de
temp. legal. d. c.* 23. *n.* 6. *& seqq.*

11 Quæ quidem intimatio est facienda domino causæ, non au-
tem Procuratori, ut not. Card *in Clem. causam*, §. 1. *de elect.*
12 quem refert, & sequitur Cancer. *var. resol. p.* 2. *c.* 14. *n.*126.
Et si illa fiat auctoritate Judicis, sufficit, quod contineat, sen-
tentiam fuisse latam contra eum, licet tenor sententiæ non
inseratur, ut tenent Lancell. *de atten. p.* 2. *c.* 12. *nu.* 177. *&
seqq.* Scacc. *de appell. d. q.* 12. *n.* 30. & Antonell. *de temp. legal.
par.* 4. *q.* 23. *n.* 13.

13 Appellatio vero viva voce permissa a dicto statuto est va-
lida, si fiat in continenti post latam sententiam Judice adhuc
pro Tribunali sedente, alias secus, Scacc. *de appell. quæst.* 4.
num. 15. *& seqq.* Pract. Ridolphin. *part.* 1. *cap.* 13. *nummer.* 137.
Rota apud Duran. *decis.* 297. *num.* 2. ubi concordantes. Alias
14 debet interponi in scriptis, uti habetur in hoc statuto, ut
not. Fenzon. *ad stat. Urb. d. cap.* 168. *num.* 10. ubi dicit, idem
esse in appellatione a sententia habente vim definitivæ, ut ibi
per eum, qui dat concordantes.

15 Dum vero statutum mandat, quod appellans teneatur ap-
pellationem introducere intra decem dies coram Judice ad
quem, videtur dare formam, itaut appellatio dicatur deserta,
dum statutum utitur verbo *Teneatur*, quod inducit necessita-
tem, & formam, ut not. P. Sanch. *in præcep. Decal. lib* 6. *c.*4.
n. 38. Barbos. *de dictio d.* 406. *n.* 2. & Rota *dec.* 216. *n.* 2. *p.* 1.
rec. & in Eugub. emphyt. 4. *Maii* 1657. cor. Card. Celso *post princ.*
licet si appellans fuerit impeditus id facere, dari ei restitutio-
nem ipso jure conclusum fuerit in Cappel. Thol. *dec.* 320. *per tot.*

Advertendum est etiam, quod dum statutum admittit ad
probandum coram Judice ad quem, quæ non fuerunt proba-
ta coram Judice a quo, concordat cum dispositione Juris com-
16 munis, cujus vigore ad favorem appellantis stat commune il-
lud dictum *Non deducta deducam, & non probata probabo*, de quo
Maran. *in pract. part.* 6. *actu* 2. *n.* 159. Lancell. *de atten. par.* 2.
c. 12. *limit.* 27. *per tot.* & Scacc. *de appell. q.* 11. *n.* 184. Licet
17 illud discordet a jure communi, dum admittit appellantem
etiam ad dandum exceptiones contra personas testium in pri-
mo judicio examinatorum, quod de jure non est permissum,
ut tradunt Thesaur. *decis.* 249. *num.* 4. ubi dicit, ita per Se-
natum fuisse judicatum, Mastrill. *decis.* 97. *numer.* 2. *& seqq.*
ubi pariter dicit ita fuisse sententiatum, Cancer. *variar. resol.
part.* 1. *cap.* 20. *n.* 48. *vers. Si vero*, *&c.* & alii plures per me
relati in *resolut. crim. in verbo Reus resol.* 2. *n.* 2. ubi alios con-
trarium tenentes recensui.

18 Addo prædictis, quod statutum de appellatione admittenda,
vel quod sit appellandum intra quinque dies, est ordinatorium.
Hond. *cons.* 29. *n.* 9. *& seqq. vol.* 2. Scacc. *de appell. q.* 18. *n.* 3.
& seqq. Rota *dec.* 305. *n.* 10. *p.* 6. *rec. & dec.* 552. *n.* 8. *par.* 3.
19 *rec.* Si vero illud tollat appellationem in totum, est decisorium
ut dicit Rota *d. dec.* 552. *n.* 8. *p.* 3. *rec.*

20 Nec non etiam, quod appellatio in dubio debet admitti,
Surd. *dec.* 27. *n.* 2. Vincent. de Franch. *dec.* 352. *nu.* 3. late
Guaz. *defens.* 36. *c.* 3. *n.* 2. qui alios dat concordantes, & sub-
21 jungit illam esse admittendam ad utrumque effectum, ut ibi
per eum, & Ursell. *in examin. apum conclus.* 128. *n.* 5. & quan-
Conciol. ad Statut. Eugubii.

do sententia dicatur habere mixturam, itaut pars appellabilis
trahat ad se partem non appellabilem vide Adden. ad Greg.
XV. *dec.* 232. *n.* 6. Ursell. *in exam. apum concl.* 128. *num.* 1. *&
seqq.* & Rota apud Merlin. *de pignor. dec.* 72. *n.* 3.

De jure autem communi Judex appellationis confirmando 22
sententiam debet illarum executionem concedere, cum actio
detur ex sententia confirmante, ut docent Bart. *in l. a Divo
Pio* 15. *n.* 15. *ff. de re judic. & in l. præcipimus* 32. *§. officiis sub
n.* 1. *&* 2. *Cod. de appell.* Vestr. *in pract. lib.* 8. *cap. ult. sub n.* 9.
ubi dicit, quod Bart. ubi supra omnes sequuntur, & Scacc.
de appellat. quæst. 11. *num.* 162. *& seqq.* ubi aliquas affert li- 23
mitationes, & præcipue quando intentatur officium Judicis,
ut ibi per eum.

ADDITIO.

Non me terret, benevole Lector, propter sterilitatem ma- 24
teriæ hujus rubricæ aliqua annotare; bene vero terret
me fertilitas, ac abundantia illius, a nullo pene Doctore præ-
termissa, & certe nescio in tam mari magno quid in publi-
cum demonstrem, quin millies non sit dictum; quapropter si
solum DD. in publicum docerent non dicta, ac scripta, præ-
clusa esset via ulterius scribendi, & ideo insequendo thema
assumptum aliqua dicam.

Appellatio autem, ut ex definitione tradita hic a nostro 25
Conciolo *n.* 1. est interponenda de minori Judice ad majorem
& tradunt Altimar. *de nullitat. rubr.* 3. *q.* 25. *n.* 1. & passim
Salgad. *de Reg. protect. p.* 4. *c.* 3. *n.* 224. Solorzan. *de jur. Indiar.
tom.* 2. *lib.* 3. *c.* 9. *a n.* 18. Pellegrin. *in prax. p.* 3. *sect.* 2. *n.* 4.
Hunni. *Encyclopæd. jur. p.* 2. *tit.* 33. *c.* 3. *nu.* 2. Peguer. *in prax.
rubr.* 27. *n.* 2. *& alii quamplurimi*, quos citat Matth. *de regim.
Regn. Valen. c.* 22. §. 2. Scoppa ad Gratian. *observ.* 24. *nu.* 1.
Passerio. a Seatula *ad tit. de appellatio. in* 6. *art.* 6. *per tot.* ma-
ximo *a n.* 69. Pilaja *dec. canon. tom.* 2. *lib.* 4. *dec.* 2. *nu.* 65. &
ad superiorem immediatum, alias sententia, & processus acti-
tati coram Judice ad quem essent nulli: maxime parte oppo- 26
nente, aut saltem est remittenda appellatio per superiorem ad
Judicem competentem, Hunni. *dict. c.* 3. *num.* 3. Matth. *dict.
§.* 2. *num.* 1. Abeccles. *observ. Pedemont. p.* 2. *observ.* 5. *nu.* 1.
Altimar. *de nullitat. rubr.* 3. *q.* 25. *n.* 2. *& fere per tot.* Fontan.
de pact. clauf. 7. *glos.* 2. *par.* 10. *num.* 20. Carleval. *de judic. tit.* 1.
disp. 2. *n.* 1239. Giurb. *observ.* 56. *num.* 8. Berlich. *conclus. jur.
par.* 1. *concl.* 50. *n.* 67. *&* 92. Passerin. *ubi supra nu.* 70. Fragos.
de regim. Respub. Christian. par. 1. *lib.* 8. *disp.* 24. *nu.* 5. 24. *&*
35. pro mille amore pro omnia illius scientia, ac meritis a
me prosecutus Emanuel. Alvarez. Pegas *variar. resolut.* 15.
num. 4. ubi ita decisum in Supremo Lusitano Senatu tradit,
& quamplurimi, quos citat Sabell. *in sum. divers. tract.* §. *Ap-
pellatio. num.* 33. licet aliqui Doctores teneant, quod omisso
medio, potest ad Tribunal Principis sæcularis appellari, quos 27
recenset dictus Matth. *dict. §.* 2. *n.* 7. Sabell. *d. num.* 33. *vers.
Et quod dicitur de Papa*, *&c. refutant* Doctores citati a dicto
Hunni *dict. c.* 3. *n.* 4. *& ad.* Abeccles. *d. obser.* 5. *n.* 2. viden-
di citati per Giurb *dict. num.* 8. *circa fin.* Berlich. *dict. conclus.*
50. *num.* 68. Fragos. *ubi supr. num* 27. quod de jure canoni- 28
co absque difficultate procedit, posse ad Papam omisso medio
appellari, Altimar. *d. q.* 25. *n.* 25. Abeccles. *d. obser.* 5. *nu.*3.
Hunni. *d. c.* 3. *n.* 9. Pellegrin. d. *sect.* 1. *n.* 5. Sabell. *d. n.* 33.
vers. De jure tamen canonico, *&c.* Passerin. *d. art.* 6. *num.* 72.
Fragos. *ubi supr. n.* 26.

Itaque in hac nostra Provincia Cathaloniæ cum per expres- 29
sam Constitutionem sequi debeamus jus canonicum, in defe-
ctum statutarii, ante jus civile, fit, quod omisso medio, po-
test appellari ad Regium Concilium, quapropter raro de hoc
a parte opponitur, nec petitur remissio causæ, prout tradit
de Ducatu Sabaudiæ d. Abeccles. *obser.* 5. *n.* 4.

Appellandumque pariter est ad superiorem Judicis, qui ju- 30
dicavit, & sententiam tulit, non inspecta qualitate illius per-
sonæ, an sit laicus, aut Clericus, sed sola qualitate jurisdi-
ctionis, unde est, quod a Judice Ecclesiastico, temporalem ju-
risdictionem exercente, appellatur ad superiorem sæcularem,
non autem ad Ecclesiasticum, Meritissimos, ac Nobilis Re-
gens noster Cottiada *dec.* 9. *n.* 3. & eo citatu Nobilis Senatur
Amigant *ad prax. Peguer. rubr.* 27. *n.* 123. Mingan. *basis. Pontifi.
jurisdict. tract.* 2. *fundamen.* 1. *q.* 6. *sect.* 2. *n.* 48. Giurb. *observ*
115. *n.* 18. D. Petr. Frass. de Reg. Patronat. *tom.* 2. *cap.* 61.
n. 58. Abeccles. *d. observ.* 5. *nu.* 6. Vela *dissert.* 44. *nu.* 42. *&
seqq.* Antun. Portogal. *de donation. Reg. p.* 2. *c.* 8. *n.* 38. *& p.* 3.
c. 28. *nu.* 103. *tom.* 2. ubi Cancer. Fondut. Solorzan. & alios
citat Altimar. *de nullitat. rubr. q.* 40. *n.* 20. ad quæ sa[illegible]
mavit dispositio continuata, inter consuetudines scriptas [illegible]
stri Episcopatus Gerundensis sub *tit. de appellat.* & [illegible]
de consuetudine servari dicat, quod in Curiis, in quibus [illegible]
ster Episcopus Gerundensis habet jurisdictionem, appellatur ad
Officialem, & Vicarium Generalem; video tamen id non ser-
vari, sed inconcusse alia committuntur primæ appellationes,
& ad R. A. postea interponuntur.

Et licet aliqui Doctores dicant, regulam supradictam pati ge[illegible]
limitationes de appellando semper ad majorem, cum sint ca-
sus, in quibus appellatur ad parem; tamen id recte non pro-
cedit, quia etiam si deputentur Judices appellationum ab ip-
sismet Judicibus, qui in prima instantia sententiarunt: [illegible]
quoad dictas causas pro majoribus habentur, unde [illegible]
primæ appellationes sunt Baronum, & in secunda [illegible]

teusis sunt dominorum, Cancer. *variar.* 2. *cap.* 17. *n.* 54. *& seqq. var.* 3. *c.* 13. *n.* 254. Altimar. *de nullit. rubr.* 3. *qu.* 25. *n.* 18. *& rubr.* 9. *q.* 19. *n.* 7. Matth. *de Regn. Valent. cap.* 6. §. 1. *n.* 56. Ripoll. ad Peguer. *rubr.* 27. *n.* 122. *& seqq.* &
32 causis prædictis appellationum pendentibus coram Baronibus sententiæ prolatæ in prima instantia non exequuntur pro summis in eis contentis etiam minoribus 100. ff. ac præstita cautione, Cancer. *var.* 3. *c.* 17. *n.* 222. & eo citato Ripoll. ad Peguer. *rub.* 29. *n.* 65. qui de communi praxi testatur.

33 Unde nota, quod quando appellator primo coram Barone, seu domino, idem est notatiua primæ, & secundæ instantiæ & ita copiæ processus, ac actorum transportatio necessaria non est, Post. *de manut. obser.* 69. *n.* 18.

34 Itaque ut tradit hic noster Conciol. *n.* 6. est interponenda appellatio intra decem dies, Matth. *d. c.* 12. §. 2. *num.* 8. Passerin. a Sextula *ad tit. de appell. in* 6. *art.* 9. *a nu.* 1. *& alii passim*; & currere incipiunt a die intimationis, nisi pars,
35 aut procurator in prolatione illius præsentes essent, Fontanel. Cancer. & alii citati per Ripoll. ad prax. Peguer. *rubr.* 27. *nu.* 59. *& seqq.* Nobilis Senator noster Amigant. *ibid. nu.* 61. *vers. Unde, &c.* Manfrell. ad Capyc. Latr. *obser. ad dec.* 365. *num.* 5. *& seqq.* Modern. Carol. Anton. Deluca ad Gratian. *c.* 364. *n.* 1. Altimar. *ad dec.* Rovit. *observ. ad dec.* 16. *vers. Ubi observa, &c.* Hunni. *d. tit.* 33. *c.* 1. *n.* 6. *& seqq.* Pellegr. *d. sect.* 1. *n.* 71. Rota *recen. dec.* 139. *n.* 1. *& seqq. p.* 13. aut a die scientiæ quomodocumque habitæ, ut ita fuit declaratum in Regio Senatu facto verbo inter dominam Teresiam Carmellas & Ginebreda viduam ex una, & Antonium Mnaiga Domicellum ex altera, sub examine Not. Joannis de Carbonell die 17. Decemb. 1670. Not. Subirana, ex dicta Ripoll. *variar. c.* 3. *n.* 284. *& in prax. rubr.* 27. *n.* 60. Menoch. *de arbitrar. lib.* 1. *q.* 66. *n.* 3. Lancellot. *de attent. p.* 2. *c.* 12. *ampl.* 15. *n.* 36. *& limit.* 50. *n.* 162. Scacc. *de appell. q.* 12. quæ inti-
36 matio sat est, quod fiat in valvis Curiæ, si præcessit legitima citatio ad omnes actos, usque ad sententiam definitivam inclusive, d. Nobilis Senator Amigant. ad prax. Peguer. *dict. rubr.* 27. *n.* 61. *d. vers. Unde non sufficit, &c.* videndus Passer. *in d. art.* 9. *a num.* 200.

37 Minores autem non appellantes intra dictum terminum decem dierum restituuntur in integrum adversus omissam appellationem etiam aliter non docto de læsione, Fontanel. & alii citati per d. Matth. *de regim. Regn. Valent. d. c.* 12. §. 2. *n.* 45. *& seqq.* Manfrell. ad Capyc. Latr. *obser. ad dec.* 165. *nu.* 16. Modern. Carol. Anton. Deluca ad Franch. *obser. ad dec.* 473. *nu.* 3. *Vers. Contrarium*, ubi Fontanel. & alios citat. Cal. *de restit. in integr. c.* 7. *nu.* 37. *& seqq.* sicuti pariter restituitur
38 adversus lapsum fatalium, Ripoll. ad Peguer. *dict. rubric.* 27. *n.* 136. Fontanell. *dec.* 106. *n.* 1. *& n.* Manfrell. *loc. cit. n.* 17. Luca *ubi supra d. num.* 3. Matth. *ubi supra nu.* 46. attamen si meum liceret proferre sensum, non discederem ab opinione tenentium, probationem saltem semiplenam, seu præsumptam læsionis requiri, sicuti eam uti veriorem censet Luca *dict. obser.* 437. Franch. *n.* 3. *in princ. & in vers. Veriorem ego*, cum *DD.* ab eo citatis.

39 Viduis autem, & virginibus, sive pauperibus, sive divitibus beneficium præfatum restitutionis in integrum, ob non interpositam, vel prosecutam appellationem competere, tradunt Carol. Anton. Deluca ad Franch. *obser. ad dec.* 284. *n.* 1. *& seqq.* Manfrell. ad Capyc. Latr. *d. obser.* 165. *n.* 22. *& seq.*
40 maritatis autem habentibus maritum utilem, non competere tradit Luca *d. obser.* 284. *n.* 2.

Acta autem per quem, an per appellantem, an per appel- 41
latum, & cujus expensis sint prodocenda coram Judice ad quem, tradunt latissime citati per nostrum Meritissimum, ac Doctissimum Regentem Cortiada *dec.* 39. *n.* 71. *& seqq.* Grat. Posth. & alii, quos citat Merlin. *obser. forens. obser.* 113. *n.* 5. Fagnan. *in cap. G. Perpetuus, de fide instrum. a nu.* 9. Ripoll. ad Peguer. *rubr.* 24. *n.* 128. & alii citati per d. Matth. *dict. c.* 12. §. 2. *nu.* 166. Altimar. *de nullit. rubr.* 7. *q.* 7. *per tot.* Modern. Carol. Ant. Deluca ad Gratian. *c.* 121. *per tot.* tamen transportatione non facta, in nostra hac Provincia Cathaloniæ intra terminos per Constitutiones præfixos, appellatio efficitur deserta, et ita fuit declaratum in Regio Senatu die 23. Junii 1677. inter Narcissum Vilar vicinatus de Folea Parochiæ de Canet de Adri, Gerunden. Diœcesis, & Venerabilem Abbatem Rivipulli sub examine Michaelis de Calderò R. S. in actis Bas Not.

Itaque ut dixi, appellatio est interponenda coram Judice a 42
quo, qui sententiam protulit, si copia ejusdem haberi potest, aut metus non existat, aliter est interponenda coram Judice ad quem, vel coram honestis personis, electione appellanti concessa, intra tamen dictos decem dies, Pellegrin. *in prax. dict. sect.* 1. *num.* 84. Modern. Carol. Anton. Deluca ad Gratian. *cap.* 10. *numer.* 37. *& fere per tot.* Altimar. *de nullitatib. rubr.* 3. *quæst.* 16. *per tot.* Ripoll. ad Peguer. *rubr.* 27. *n.* 69. Scoppa ad Gratian. *observ.* 128 *numer.* 4. Passerin. a Sextula *ad tit. de appellatio. in* 6. *art.* 3. *per tot.* & alii citati per Conciol. hic.

In hac Provincia Cathaloniæ, per *Const.* 1. *tit. de appellat.* 41
exceptio nullitatis est proponenda contra sententiam intra decem dies, intra quos licet appellare, ut tradunt Cancer. Fontanell. & alii citati per Ripoll. ad Peguer. *rubr.* 28. *nu.* 17. *& seqq.* & pariter DD. citati a Doctissimo Altimar. *de nullitatib. rubr.* 1. *q.* 4. *n.* 92. *& seqq.* apud quos reperies limitationes hujus regulæ.

A sententiis autem latis per Principem, seu per S. R. C. 44
nomine illius, seu Locumtenentia non appellatur ob excellentiam judicantis, sed supplicatur in hac nostra Provincia, non ex gratia, sed ex justitia, in qua effectum est remedium ordinarium, & ita compilantur de novo processus, extantque novi termini concessi ad non posita ponendum, & ad probandum, de qua supplicatione late agunt Fontanel. Cancer. & alii citati per nostr. Ripoll. ad prax. Peguer. *rubr.* 26. *per tot.* Altimar. *de nullitat. rubr.* 1. *q.* 5. *a num.* 6. ubi latissime Matth. *de regim. Regn. Valent. c.* 12. §. 12. *n.* 99. *&* §. 3. *a n.* 1. Abeccles. *obser. Pedemont. part.* 2. *obser.* 25. *per tot.* Marott. *descept. foren. c.* 13. *a num.* 11. Pilaja *dec. canon. tom.* 2. *dec.* 1. *libr.* 4. *nu.* 53. *&* 58. Marin. Rovit. Galeot. & alii, quos citat Modern. Agetta. *visio feudal. tom.* 1. *p.* 2. *rubr.* 4. *visio.* 5. *p.* 221. *sub litt. V.* ad ipsos te remitto.

Adverte tamen, quod a definitivis, seu vim definitivæ ha- 45
bentibus per Ordinarios latis, coram ipsis non supplicatur, sed tantum appellatur, Nobilis Senator noster Amigant ad praxim Peguer. *rubr.* 27. *sub n.* 72.

Alia quamplurima possem hoc in loco annotari, tam cir- 46
ca causas appellabiles, ac inappellabiles, fatalis, quam circa alia in tam extensa materia tractata: ne tamen de rebus a nullo pene prætermissis fasciculum efficiam, ab ulteriori annotatione desistam alacri corde: ex quo nihil evenerit quin ab innumeris doctissimis viris non sit digestum, & ita hæc pauca collige, & pro occorrentia casuum ad eos recurre.

QUALITER AB INTERLOCUTORIIS APPELLETUR.
Rubrica II.

AB interlocutoriis quæ alias per definitivam reparari possint, nulla recipiatur Appellatio, sed omnia gravamina, & eorum cognitio, disputatio, & definitio, ipso jure intelligatur per præsens Statutum absque alia Judicis Pronuntia in fine Causæ reservata. Si vero per definitivam reparari non possit, liceat termino tridui, a die Intimationis, ab ea appellare, exprimendo causas gravaminis, & in dicto termino introduci, & inhiberi facere modo, & forma, prout in præcedenti Rubric. infra vero decem dies subsequentes Appellationem prosequi, & ex iisdem actis, & non alias revideri, ac terminari facere. Quod si in dicto termino Appellans prosecutus non fuerit, vel per Judicem ad quem non fuerit decisa, dicta prima Pronuntia remaneat in suo robore, & nihilominus Judex ad quem teneatur parte petente Appellationis Causam, ad Judicem a quo, remittere, & appellantem in expensis condemnare; Et si secundus Judex dictam Appellationem frivolam, & temerariam declaraverit, debeat, etiam in Pronuntia Partem pena xxv. libr. condemnare, & Procuratorem ab ejus Officio suspendere arbitrio Serenissimi, nec a dicta Pronuntia possit Appellari, sed tantummodo ad ejus Audientiam haberi Recursus.

Quod si contigerit Appellari ab Interlocutoria, quæ habeat vim definitivæ, & finem controversiæ imponat, in Appellando, & introducendo Appellationem, servetur forma, & tempus prædictum: In prosequendo autem, ac terminando, serventur termini supra in Definitivis appositi.

S U M M A R I U M.

1 *Sententia interlocutoria est pronuntiatum Judicis, quod profertur inter principium, & finem causæ super aliquo incidenti, aut emergenti seorsum a negocio principali.*

2 *Appellatio de jure communi non datur a sententia interlocutoria.*

Fallit, si dicta sententia inferat gravamen non reparabile per definitivam, n. 3.

Etiam si dictum gravamen sit tantum pro parte reparabile, num. 4.

5 *Appellatio non denegatur a sententia vim definitivæ habente, num.* 10.

Et tali casu in Cathalonia sufficit ut interponatur infra decem, num. 11.

6 *Appellatio ab interlocutoria est interponenda in scriptis.*

Et etiam in illa est exponenda causa gravaminis, numer. 7.

8 *Appellatio de interlocutoria sufficit, quod fiat intra decem dies.*

Secus de jure Cathalonia, secundum quod tantum licet infra tres dies supplicare, & quomodo, n. 13.

Et illa potest de jure justificari ex noviter deductis, n. 9.

Contrarium tenent alii, num. 18.

Bene tamen licet in Cathalonia infra decem dies in supplicationibus contrariis imperii, n. 19.

Et etiam post dictos decem dies, si in ultima die ex ais sit articulatum, & sint ministrati testes, n. 20.

Et etiam potest fieri probatio infra dictos decem dies in cau-

sis

sis supplicationum in forma habentium imbibitam supplicationem contrarii imperii, n. 21.

13 *Appellationis ab interlocutoria materiam qui tractant remissive.*

14 *Supplicare amplius non licet a sententiis interlocutoriis confirmatoriis primæ.*

15 *Sententia primæ, pendente causa supplicationis contrarii imperii, executionem non habent etiam præstita cautione.*

Bene tamen definitivæ, & habentes vim definitivæ, *numer.* 16.

17 *Supplicare an liceat a provisionibus factis post denuntiationem processus in Cathalonia.*

22 *Sententia interlocutoria quoad Judicem nunquam transeunt in judicatum, & ita possunt ab ipsomet revocari.*

Secus autem sententia definitiva, seu vim definitivæ habentes; *num.* 23.

A N N O T A T I O.

1 SEntentia interlocutoria est pronuntiatum Judicis, quod profertur inter principium, & finem causæ super aliquo incidenti, vel emergenti seorsum a negocio principali, *glos. in clem.* 2. *de sequest. possess. & fruct.* Spec. *in tit. de sent.* §. 1. *in princ. in* 2. *part.* quos refert, & sequitur Fenzon. *ad stat. Urb. lib.* 1. *c.* 273. *n.* 1. Interlocutoria autem vim definitivæ habens dicitur illa, quæ terminat negocium, de quo agitur, ut not. Pract. Ripoll. *par.* 1. *cap.* 13. *num.* 310. & Rota *dec.* 79. *n.* 3. *par.* 3. *recent.*

2 Dum vero hoc statutum mandat non dari appellationem a sententia interlocutoria se conformat non solum cum jure civili, ad text. *in leg.* 2. *ff. de appel. recip.* & not. Scacc. *de appell. qu.* 27. *limit.* 47. *membr.* 1. *in princ.* Sed etiam cum jure Canonico vigore Sacr. Conc. Trid. *sess.* 4. *c.* 20. *de reform.* & tradit Scac. *de appell. q.* 17. *limit.* 6. *membr.* 3. *num.* 18. *& limit.* 47. *membr.* 1. *n.* 79. *&* 83. & Pract. Ridolph. *d. p.* 1. *c.* 13. *n.*298.
3 *& seqq.* Quod tamen non habet locum in interlocutoria inferente gravamen irreparabile per definitivam, uti disponitur in hoc statutu, ut tradunt Adden. ad Vestr. *lib.* 3. *c.* 10. *n.* 6. Scacc. *de appell. q.* 17. *lim.* 6. *membr.* 7. n. 29. *& n.* 40. ubi dicit, quod ita omnea tenent, & *limit.* 27. *membr.* 84. Pract. Ridolph. *d. c.* 13. *n.* 301. & Rota *dec.* 79. *n.* 1. *p.* 3. *rec.* Sed neque ha-
4 bet locum, quando gravamen est pro parte reparabile, sed non in totum, vel etiam quando est reparabile, sed cum magna difficultate, ut declarant Scacc. *d. limit.* 6. *membr.* 8. *nu.* 2. *&* 3. *& seqq. & d. limit.* 47. *membr.* 1. *num.* 86. Pract. Ridolph. *par.* 1. *d. c.* 13. *n.* 301. *& seqq.* ubi recenses interlocuturias inferentes gravamen irreparabile, & Gratian. *dec.* 56. *n.* 9. *& seqq.* ubi dat concordantes quamplures.

5 Sicuti etiam appellatio non denegatur a sententia vim definitivæ habente, ut pariter disponit statutum nostrum, ut not. Scacc. *de appell. q.* 17. *limit.* 47. *membr.* 1. n. 171. Fenzon. *ad stat. Urb. lib.* 1. *c.* 178. Pract. Ridolph. *d. p.* 1. *c.* 13. *nu.* 308. *& seqq.* ubi recenset pariter interlocuturias vim definitivæ habentes, & Rota *d. dec.* 79. *num.* 2. *par.* 3. *recent.* & apud Bich. *dec.* 493. *num.* 12. *p.* 2.

6 Sicuti adnotandum est, etiam, quod appellatio ab interlocutoria non solum est facienda in scriptis, ut not. Maran. *in pract. p.* 6. *actu* 2. *n.* 126. Vestr. *in pract. lib.* 7. *c.* 3. *n.* 28. Pract. Ridolph. *d. p.* 1. *c.* 13. *n.* 138. & Rota apud Duran. *dec.* 217. *n.* 8. Sed etiam in illa est exprimenda causa in scri-
7 ptis gravaminis illati, Maran. *in d. p.* 6. *actu* 2. *num.* 141. Scacc. *de appell. q.* 4. *n.* 30. *& seqq.* & Pract. Ridolph. *dict. c.* 13. *n.* 313. ubi dicit, quod causa in appellatione non expressa sententia transit in judicatum, & *num. seqq.* aliquas dat limitationes, & præcipue, quod non procedit in appellatione a sententia habente vim definitivæ, ubi per eum, & refert quamplura requisita ad validitatem appellationis ab interlocutoria.

8 Bene verum est, quod appellatio ab interlocutoria de jure communi sufficit, quod fiat intra decem dies, licet statutum nostrum mandet contrarium, quod appelletur in termino tridui, ut not. Antonell. *de temp. legal. p.* 4. *c.* 23. *n.* 1. Scacc.
9 *de appell. q.* 12. *n.* 2. *seqq.* licet concordet cum jure communi, disponit, dictam appellationem ab interlocutoria non posse justificari, nisi ex eisdem actis, ut not. Bart. Franch. Card. Alex. Maran. & Henri. Boic. quos refert, & sequitur Scacc. *de appell. q.* 11. *n.* 89.

A D D I T I O.

10 APpellari potest ab interlocutoriis vim definitivæ habentibus, ut hic tradit noster Conciul. & tradunt Fragos. *de regim. Reip. Christ. p.* 1. *libr.* 8. *disp.* 24. §. 10. *nu.* 171. *vers. Nihilominus, &c. & nu.* 186. pariterque Mansfrell. ad Capyc. Latr. *obser. ad dec.* 287. *nu.* 12. ubi Fontanel. Giurb. Carol. Anton. Deluca citat Passerin. a Scarula *in cap. exceptionis*, 1. *de litis contest. in* 6. *n.* 92. *& seqq. & ad tit. de appell. in* 6. *art.* 7. *a n.* 135. Pegas *resol. foren. c.* 25. *a nu.* 121. Altimar. *rubr.* 5. *q.* 11. ubi a *n.* 57. tradit, quæ dicantur interlocutoriæ habentes vim definitivæ; Et appellandum est intra decem
11 dies in hac nostra Provincia Cathaloniæ, licet, ut inferius dicemus, solum liceat intra triduum ab interlocutoria supplicare, Ripoll. ad Peguer. *rubr.* 27. *n.* 75.

Conciul. ad Statut. Eugubii.

Itaque quicquid sit de jure civili, ac canonico circa appel- 12
lationes ab interlocutoriis, de quo videndi Pellegrin. *in part. Vicar. p.* 3. *sect.* 1. *a n.* 16. Altimar. *ubi supra d. quæst.* 11. *a nu.* 1. Cancer. Fontanel. & alii, quos citat Matth. *de regim. Regn. Valent. d. c.* 12. §. 2. *nu.* 122. *& seqq.* Hunni. *Encyclop. jur. p.* 2. *tit.* 33. *c.* 9. *n.* 2. *& seqq.* Abeccles. *obser. Pedemont. p.* 2. *observ.* 9. *per tot.* Urceol. *consult. forens. c.* 46. *num.* 5. *&* 9. Mansfrell. ad Capyc. Latr. *obser.* 287. *nu.* 12. Severin. *in addit. ad dec.* 395. Sanfelicii *lib.* 3. *per tot.* Fragos. *d.* §. 10. *per tot.* Passerin. *d. nu.* 92. *& seqq.* tamen hoc verum est, 13
quod in hac nostra Provincia ab ipsis meris interlocutoriis non appellatur ad Regium Senatum, ut ita fuit decisum die 25. Octobris 1675. in causa vertenti in R. C. inter conjuges Artigas villæ Turricellæ de Mongri, & Universitatem loci de Ullá per Michaelem de Caldero R. S. in actis Collell. sed supplicatur intra tres dies juridicos, in Curiis Ordinariorum coram Ordinario mutato Assessore, & in R. Concilio potest supplicari in forma, & contrario imperio Fontanel. Cancer. & alii, quos citat Ripoll. ad Peguer. *rubr.* 16. *n.* 6. *& seq.* ubi Constitutiones nostri Principatus recitant, videndi Altim. *de nullit. rubr.* 1. *qu.* 5. *nu.* 30. & Pilaja *decis. canon. tom.* 2. *lib.* 4. *dec.* 1. *n.* 62.

Pariter (quidquid de supplicationibus in forma) a provi- 14
sionibus prolatis in istis causis supplicationum contrarii imperii confirmatoriis primarum non licet amplius supplicare, bene tamen si primæ contrariæ fuerint, Cancer. Fontanel. & alii citati a Ripoll. ad Peguer. *d. rubr.* 16. *n.* 34. Meritissimus Regens noster Cortiada *dec.* 36. *num.* 28. citatus a dicto Nobili Senatore Amigant ad Peguer. *d. n.* 34. *in fin.* hoc tamen unum adverte, quod prædictæ sententiæ, pendente supplicatione con-
trarii imperii executionem non habent, etiam præstita cau- 15
tione Cancer. Fontanel. & alii citati a dicto nostro Meritissimo, ac Nobili Regente Cortiada *dec.* 38. *nu.* 83. & ita fuit decisum in S. C. per Magnificum Joannem de Colomer Regium Senatorem, 23. Novembris 1673. in causa Josephi Laudes Civis honorati Barcinonæ, & contra Didacum, & Jaco-
bum Navarro, & Bigurda Cives Barcinonæ, Not. Famada: 16
Licet definitivæ, seu habentes vim definitivæ, quæ in S. R. proferuntur; sicque quæque Regiæ provisiones, non obstante quod ab eis sit supplicatum, pendente causa supplicationis executioni demandentur præstita cautione, Ripoll. Carleval. Cancer. Fontanel. *& alii citati per d. Reg.* Cortiada *d. dec.* 38. *n.* 85. Matth. *de regim. Regn. Valent. c.* 12. §. 3. *n.* 32. Altim. *de nullit. rubr.* 5. *q.* 39. *per tot.* præcipue n. 16. *&* 20. a pro-
visionibus autem factis post denuntiationem processus; quomo- 17
do in Cathalonia supplicatur, tradunt Cancer. Fontan. Ripol. Pegues. *citati a d. Regent.* Cortiada *d. dec.* 36. *n.* 16. *& seq.*

De jure autem communi in iis causis supplicationum ab in- 18
terlocutoriis novæ probationes fieri nequeunt, sed ex eisdem actis causæ primitivæ sunt declarandæ per Clem. *si appellanti, de appellatio.* & ita Barbos. Abeccles. *obser. Pedemont. part.* 2. *observ.* 9. *num.* 10. Pellegrin. *in prax. part.* 3. *sect.* 1. *nu.* 25. Scoppa ad Gratian. *obser.* 33. *num.* 1. Matth. *de regim. Regn. Valent. c.* 12. §. 2. *n.* 193. Severin. *in addit. ad dec.* 395. Sanfelicii *libr.* 3. *pag. mihi* 293. *vers. Appellatio a definitiva, &c.*
de jure autem nostro statutario Cathaloniæ per *Const.* 11. *tit.* 19
de suplicatio de sentent. dantur decem dies in supplicatione contrarii imperii ad probandum, & allegandum præcisi, & peremptorii, itaque in ipsis computatur ultima dies, licet feriata, ut ita decisum refert Nobilis Senator Amigant *ad prax.* Peguer. *rubr.* 16. *n.* 59. Si tamen per supplicantem ultima die
ex dictis decem diebus fuerint oblati articuli, receptique, seu 20
citati, ac jurati testes, pars adversa admittenda est ad probandum, ex quo dolus adversarii ei non debet nocere, ut tradidi *lib.* 1. & docet Cancer. citatus a d. Ripoll. *ad d. prax.* Peguer. *d. rubr.* 16. *n.* 60.

Quando sane alter ex litigantibus supplicat a provisione in- 21
terlocutoria in forma, in qua mutatur jus dicens, alter enim contrario imperio, ista supplicatio imbibitur per supplicationem in forma, & ita coram Judice formæ potest fieri nova deductio, & probatio, & intra dictos decem dies contrarii imperii, Scoppa ad Gratian. *dict. obser.* 33. *n.* 3. *& seqq.* ubi alias limitationes ad *dict. Clement. si appellanti*, adfert Ripoll. ad Peguer. *rubr.* 16. *num.* 50. *&* 57. ubi Fontanell. & alios citat, & commendat hoc salubre remedium supplicanti in forma, & contrario imperio.

Unum pro coronide nota, quod interlocutoriæ quoad Judi- 22
cem nunquam transeunt in rem judicatam, & ita possunt ab ipsomet Judice, qui eas tulit, revocari, licetque Judici appellantem reponere, ac gravamen revocare, Scoppa *d. observ.* 33. *n.* 16. *& seqq.* Urceol. *d. consult.* 46. *n.* 4. *&* 42. Fragos. *de regim. Reipub. Christ. p.* 1. *lib.* 4 *disp.* 10. *nu.* 228. *& seqq.* Posth. *de manuten. observ.* 106. n. 63. *& seqq.* Modern. Carol. Ant. Deluca ad Grat. *c.* 155. *n.* 1. *& foro per tot.* ubi Doctissimum Altimar. *de nullit. rubr.* 3. *q.* 2. n. 15. Salgad. & alios citat *& n.* 8. quæstionem tradit, an id facere possit successor in officio, ad Judicia qui interlocutoriam tulit, quod non procedit in definitivis, in quibus licet Judici, eis prolatis, &
sic finito suo officio, eas revocare; An autem declarare tra- 23
dit late dict. Modern. Carol. Anton. Deluca ad Gratian. *c.* 147. *per tot.* & pariter Altimar. *de nullitatib. rubr.* 3. *q.* 9. *n.* 8. *& seqq.* Fragos. *ubi supra a n.* 214.

QUALITER A LAUDIS, ET ARBITRAMENTIS *appelletur*. *Rubrica III.*

SI quis senserit se gravatum a Laudo, vel Arbitramento, poterit inter quintam diem a die Notificationis dicti Laudi, ad Judicem Ordinarium tamquam ad bonum virum, & ad quem revisio Laudorum spectat, Appellare, & reclamare, & coram eo alium Hominem pro parte sua eligere pro Revisione dicti Laudi, & tunc Judex eamdem Appellationem, reclamationem, & electionem Parti intimari faciat, cum termino ad primam ad eligendum alium Hominem pro revisione prædicta, cum comminatione, quod in ejus contumaciam eligetur ex Officio. Quod si in dicto termino, Hominem pro parte sua elegerit, in eis sic electis compromissum facere teneantur, cum auctoritate, & facultate juxta alia Statuta sub Rubrica De Compromissis. Si vero Reus in eligendo contumax fuerit, Judex ex Officio eligat cum Auctoritate dictum Laudum revidendi juxta formam dicti Statuti.

Quod si Reus contumax post tres dies a die Notificationis electionis prædictæ comparuerit, & voluerit audiri, tunc Actore citato, & refectis expensis audiatur, & ab eo electio hominis fiat pro parte sua, & in illis sic electis fiat Compromissum, ut superius diximus, & omnes deinde Causæ intra præstitura tempora terminentur, quibus elapsis, prima Sententia, Arbitrium, sive Laudum firmum remaneat. Prædicta vero, tam in Compromisso Voluntario, quam Necessario, locum habere Volumus.

S U M M A R I U M.

1 *Appellatio datur a sententia arbitri electi vigore statuti.*
Et etiam a sententiis arbitrorum ex necessitate juris, n. 14.
Non tamen a sententiis electorum a partibus voluntarie, num. 15.
Quid autem de jure canonico, n. 16.
De jure Cathaloniæ etiam ab illis appellatur, cum sint redacta arbitramenta ad instar judiciorum, num. 17.
Devolutive tantum, & non suspensive, n. 18.
Fallit, si sit promissum non reclamare cum juramento, n. 2.
Et etiam quando est renunciatum appellationi, seu reductioni, boni viri arbitrio, nisi in uno ex tribus casibus traditis, num. 19.
Quod autem appellatio detur etiam stante juramento, tenent aliqui, num. 4.
Ratio affertur, num. 5.
6 *Appellatio a Laudo stante obligatione camerali datur solum quo ad effectum devolutivum.*
7 *Laudum si sit nullum, non est opus appellatione.*
8 *Laudum est nullum, si non constet de compromisso.*
Et si sit latum sine citatione partis, n. 9.
Et si sit mortuus unus ex compromittentibus, vel unus ex arbitris, num. 10.
11 *Terminus ad appellandum a Laudo, ut currat, requiritur notificatio illius.*
Notificatio autem est facienda de mandato Judicis ordinarii, num. 12.
13 *Reductio ad arbitrium boni viri an sit facienda coram Judice rei vel arbitris, remissive.*
20 *Appellatio non interponitur in Cathalonia a sententia arbitrorum confirmatoria primæ.*
21 *Appellatio a sententia arbitrorum in Cathalonia est interponenda intra decem dies.*
22 *Appellatio a sententia arbitrorum ad quem Judicem superiorem est interponenda.*
In Cathalonia est interponenda ad Judicem partis condemnatæ, num. 23.
Qua propter causæ istarum appellationum non tractantur in tertia aula, num. 24.
25 *Sententia arbitrorum a quo sint executioni mandanda, & quomodo.*
26 *Arbitri, & arbitratores an possint suas sententias revocare, corrigere, aut emendare.*

A N N O T A T I O.

1 A Sententia arbitri electi vigore statuti datur appellatio,
cum illius laudum dicatur sententia, *cap. Ab arbitris*, 12.
de offic. Judic. de leg. in 6. Scacc. *de appell. qu.* 17. *limit.* 13.
n. 3. & 4. Fenzon. *ad stat. Urb. lib.* 1. *c.* 178. *n.* 15. Et licet
secus esse a sententia arbitri electi de consensu partium
dixerint Scacc. & Fenzon. *ubi supra*. Contrarium tamen deci-
ditur in hoc statuto nostro in fin. cujus determinationi est stan-
dum juxta theoricam Bald. *in l. gallus*, 29. *§. si ejus in fec.*
not. ff. de liber. & post. & not. etiam Aldui. *conf.* 1. *nu.* 27.
2 & *conf.* 82. *n.* 5. Si tamen in compromisso promissum sit non
reclamare, neque reductionem petere cum juramento, non
potest appellari, & reductio peti, ut late firmat Seraphin. *de*
privil. jur. privil. 136. *nu.* 1. & *seqq.* Quod tamen non habet
3 locum stante enormi læsione, ut declarat idemmet Seraphin.
ibi. n. 4. & *seqq.* ubi dicit, hoc habere locum, etiamsi, enor-
mi læsioni sit renunciatum, ut ibi per eum, Vicen. Mancin.
de juram. effect. 244. *nu.* 4. & *seqq.* ubi testatur de communi
opinione, & eo magis stante enormissima læsione, ut tradunt
DD. supradicti, & ultra eos Adden. ad Paitell. *expedit.* 43.
n. 85. & *seqq.* qui dant concordantes, licet simpliciter redu-
4 ctionem a laudo peti posse, & appellationem dari etiam stan-
te juramento, teneant Paitell. *expedit.* 55. *num.* 21. & Rota
apud Duran. *dec.* 200. *nu.* 19. 20. & *seqq.* & *in Sabinen. stat.*
Montis librat. 26. *Junii* 1652. coram Rovet. Duncz. Dec. *in*
5 *fin.* ubi dantur concordantes, cum dicta promissio intelligatur
si laudum sit æquum, & justum, ut firmavit Rota *ubi supra*,
6 stante autem obligatione Camerali appellatio est admittenda,
quoad effectum devolutivum, non autem suspensivum, ut tra-
dunt Mancin. *de juram. d. effect.* 244. *in fin.* & Caren. *ref.* 15.
per totam, qui dant concordantes.

Bene verum est, quod si laudum esset nullum, non est opus 7
appellatione, *l. si constat*, 12. *ff. de appell. l.* 1. *§. Si quis, ff.*
quan. appell. cit. l. 1. *ff. quæ sent. appel. rescin.* Felin. *in cap. su-*
per litteris, 20. *nu.* 15. *de rescrip.* Rota apud Duran. *dec.* 200.
nu. 13. ut puta si non constet de compromisso, Franc. Becc. 8
conf. 181. *n.* 15. & *seqq. lib.* 2. Adden. ad Paitel. *expedit.* 77.
nu. 14. Si fuerit latum sine citatione partis, Gratian. *discept.* 9
foren. c. 162. *n.* 6. Post. *resol.* 140. *n.* 2. Rota apud Cardin.
Mantic. *dec.* 229. *n.* 1. Vel si moriatur unus ex compromit- 10
tentibus, vel unus ex arbitris, Adden. ad Paitell. *d. exped.* 77.
n. 30. Caren. *var. resol. resol.* 87. *n.* 12. & *simil.*
Quod in casu hujus statuti ut currat terminus ad appellan- 11
dum non sufficiat scientia de prolatione laudi, sed requiratur
notificatio illius, uti disponitur in hoc statuto, scribit Costa
de jur. & fact. scient. conf. 1. *inspect.* 70. *num.* 10. & *cont.* 2.
dist. 36. *n.* 19. Et in terminis juris communis quod requira-
tur Intimatio, & non sufficiat simplex scientia, quamplures
DD. ita sentientes refert Carpan. *ad statut.* Mediol. *lib.* 1.
c. 116. *n.* 111. & *seqq.* ubi dicit, scientiam non sufficere ex
visione scripturarum, & quod hæc est tutior opinio, ut ibi
per eum; cum quibus pertransit Rota in Romana *prælationis*
20. *Junii* 1644. coram R. P. D. Rojas *post princ.*
Intimatio autem, de qua in hoc statutu est facienda de man- 12
dato Judicis ordinarii, non autem arbitrorum, qui sententiam
tulerunt, ut scribunt Alex. *conf.* 91. *num.* 14. *in fin. lib.* 2. &
Carpan. *ad stat.* Mediol. *d. c.* 116. *n.* 120.
Reductio enim ad arbitrium boni viri an sit petenda coram 13
Judice Rei, vel coram Judice arbitratoris, tradunt Thesaur.
dec. 14. *n.* 5. & *seqq.* Adden. ad Paitell. *expedit.* 43. *nu.* 93. &
seqq. Cancer. *variar. resol. p.* 1. *c.* 21. *num.* 626. & Michal. *de*
fratr. p. 3. *c.* 49. *nu.* 6. illos consulas, cum non omnia hic sint
referenda.

A D D I T I O.

A Liqua de hac materia dixi in præcedentibus rubricis, si- 14
gnanter *rubr.* 27. *libr.* 2. & ne a themate sumpto disce-
dam, aliqua in hoc loco de appellatione a sententiis arbitro-
rum dicam, maxime inspecto nostro jure statutario, dico igi-
tur, quod hic non loquitur de arbitris necessariis, ac ex neces-
sitate juris, seu statuti eligendis a partibus, quia ab iis cer-
tum est posse appellari, ex quo veri Judices sunt a lege, seu
statuto constituti, Nobilis Regens noster Cortiada *decis.* 25.
num. 22. Hunni. *Encycloped. jur. part.* 2. *tit.* 40. *cap.* 8. *num.* 3.
Salgad. *dict. Reg. protect. part.* 3. *cap.* 13. *num.* 25. & *seqq.* Al-
timar. *de nullitatib. rubr.* 3. *quæst.* 9. *num.* 5. Scoppa ad Grat.
observ. 82. *num.* 5. Franceſ. *de competen. cap.* 30. *num.* 3. & *seq.*
Faria. ad Covar. *lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 2. Carol Anton. Deluca
ad Gratian. *cap.* 66. *num.* 7. & *seqq.* Capon. *contr.* 40. *num.* 9.
Passerin. a Scatula *in cap. ab arbitris* 12. *de offic. & potest. Jud.*
deleg. num. 1. & 5. *tom.* 2. Sed loquitur de arbitris, & arbi-
tratoribus compromissariis, de voluntate partium electis, vo- 15
luntarieque in eos compromittendo, a quibus de jure civili non
appellatur, cum sententiam non proferant, sed quoddam arbi-
tramentum, ac jurisdictione careant, Capon. *d. controv.* 40. *d.*
n. 9. Cortiada *d. dec.* 25. *n.* 20. Scoppa ad Gratian. *d. obser.* 82.
nu. 8. & *seqq.* Hunni. *d. c.* 8. *n.* 2. Altimar. *de nullitat. rub.* 5.
q. 42. *n.* 1. Cancer. *variar.* 1. *c.* 21. *n.* 5. & *seqq.* Faria *d. c.* 12.
num. 3. & 4. Passerin. *in d. cap. ab arbitris n.* 7. quid autem de 16
jure canonico Cancer. *d. cap.* 21. *num.* 9. Matib. *de regim. Regn.*
Valent. c. 12. *§.* 2. *n.* 105. & alii passim.
De jure autem municipali Cathaloniæ, ex quo per eam 17
pet *Const.* 2. & 5. *tit. de arbitr. y arbitradors*, est tributa execu-
tio sententiis dictorum arbitrorum, & arbitratorum, sunt ip-
sa arbitramenta redacta ad instar judiciorum, & sic ab eis appel-
latur, pariuntque sententiæ eorum actionem, & exceptio-
nem, Cancer. *variar.* 1. *d. cap.* 21. *n.* 10. & *seqq.* & *c.* 12. *n.* 38.
& *par.* 3. *c.* 17. *n.* 38. Fontanell. *dec.* 450. *n.* 15. *dec.* 452. *nu.* 4.
& *dec.* 454. *nu.* 1. Ripoll. *ad prax. Peguer. Rubr.* 29. *nu.* 45. &
eo citato Nobilis Senator noster Amigant. *ad d. Peguer. rub.* 27.
n. 134. *vers. An & quando*, &c. Scoppa ad Gratian. *d. obser.* 82.
num. 21. Altimar. *dict. q.* 24. *num.* 3. Matth. *dict. regim. Regn.*
Valent. cap. 13. *§.* 1. *n.* 46. & *seqq.* Solummodo tamen devoluti-
ve, non autem suspensive; ex quo præstita cautione dictis 18
sententiis executio tribuitur, non obstante appellatione, Can-
cer. *dict. cap.* 21. *num.* 11. & *seqq.* Ripoll. *d. num.* 45. Capon.
contr. foren. contr. 40. *a n.* 7. nisi sit renunciatum appellationi, ac 19
redu-

reductioni arbitrii boni viri; quia tunc solum licet appellare in uno ex tribus casibus contentis in *d. Constit. 5. tit. de arbitr. & arbitrat.* Cancer. *var. d. cap.* 21. *nu.* 12. & eo citato Altimar.
20 d. *quaest.* 42. *num.* 13. non tamen a sententia confirmatoria sententiae arbitratorum appellatur in hac nostra Provincia per *dict. const. 5.* ut tradit Cancer. *var. 3. cap.* 18. *nu.* 89. *& seq.* &
21 eo citato d. Altimar. *d. qu.* 42. *n.* 15. & in his casibus, in quibus in hac nostra Provincia licet a dictis sententiis appellare, est interponenda appellatio intra decem dies (quidquid aliter intendatur inspecto jure communi) Cancer. Hermosill. & alii citati per d. Faria. ad Covar. *d. cap.* 12. *nu.* 6.
22 Pariter a jure acerrime est controversum, ad quem sit de iis sententiis arbitrariis appellandum, & recurrendum, in quo variae extant opiniones, quas recensent Cancer. *variar.* 1. *d. cap.* 21. *num.* 26. *& seq.* Hunni. *d. cap.* 8. *a num.* 10. Faria. ad Covar. *d. cap.* 12. *a num.* 7. Thesaur. Gratian. Cevall. Hermosill. & alii, quos citat Valeron. *de transact. tit. 5. quaest.* 1. *num.* 11.
23 Tamen de jure nostro Cathaloniae haec disceptatio non extat; ea quo per *Const. 7. tit. de Arbitr.* fuit provisum, ut ab his sententiis arbitrariis, ac laudo appelletur, ac recurratur ad Judicem partis condemnatae, ut tradit Cancer. *var.* 1. *d. cap.* 21. *num.* 27. & ita in Regio Consilio non tractantur in tertia au- 24 la, sed in aliis, Ripoll. *ad Peguer. rubr.* 27. *num.* 134. ubi Fontanell. citat, & ibi dat rationem in corroborationem, & ibidem Nobilis Senator Amigant. Cancer. pariter citat.

Itaque sententiae praefatorum arbitrorum (licet ipsis execu- 25 tio tribuatur) non possunt ab ipsis arbitris executioni demandari, sed ad Judicem ordinarium illius executionem spectare, Ripoll. *ad d. Peguer. rubr.* 29. *num* 42. ubi Cancer. Ferrer. & alios citat *& n.* 43. *& seq.* citatis Cancer. & Fontanel. tradit praxim executionis dictarum sententiarum, ad quem recurrere, & ad Matthaeu. *de reg. Regn. Valent. cap.* 13. §. 1. *num.* 47.

An autem isti arbitri, & arbitratores possint suas senten- 26 tias revocare, emendare, ac corrigere, in integrumque restituere, latissime tradit Doctissimus Altimar. *de nullitatib. rubr. 3. qu. 9. per tot.* ipsum consule.

QUOD JUDICES TENEANTUR IN APPELLATIONE COGERE ACTUARIOS AD *dandum copiam actorum.* *Rubrica IV.*

UT causae Appellationum celeriter intra praefinita tempora expediantur; Volumus, quod tam primus Judex, quam Judex Appellationis, & qui primo fuerit requisitus, teneatur facere dari Copiam Actorum ad causam spectantium a Notario, qui fuerit rogatus, recepta competenti mercede, ita quod Partes possint in termino illa producere, sub poena xxv. librarum, tam Judici, quam Actuario, qui fuerit negligens in praemissis.

S U M M A R I U M.

1 *Actorum appellatione veniunt omnia quae fiunt in judicio coram Judice.*
Et venit etiam sententia, num. 2.
3 *Actorum appellatione quid veniant ad effectum transportationis illorum remissive.*
4 *Actorum transportationis materiam tractat* Altimar. *latissime.*

A N N O T A T I O.

1 ACtorum appellatione veniunt omnia, quae fiunt in judicio coram Judice, Rolan. *cons.* 38. *nu.* 10. *& seq. vol.* 1. Asin. *in pract.* §. 14. *cap* 3. *nu.* 1. 2. *& seq.* Barbos. *de appell. verb.*
2 *signif. appell.* 6. *num.* 1. itaut actorum appellatione veniat etiam sententia, ut tradunt Asin. *in d. §.* 14. *cap.* 4. *nu.* 1. ubi testatur de veriori opinione, Barbos. *in d. appell.* 6. *num.* 3. qui *nu.* 4. late quaerit, quidnam veniat appellatione actorum quoad 3 effectum transportationis illorum, quae videas ibi per eum. Caetera vero ad materiam hujus statuti spectantia, & praecipue quod Actuarii tenentur edere acta cuicumque id petenti, videas annotata supra ad *rubr.* 23. *lib.* 2. & acta edenda esse per Actuarios tradit etiam Asin. *in pract. d.* §. 14. *cap.* 23. *num.* 1. *& seq.*

A D D I T I O.

INcidentes in praecedentibus aliqua diximus de materia hu- 4 jus rubricae, signanter in *rubr.* 1. *hujus* 3. *lib.* & ideo breviter ab hac annotatione me expediam, remittendo te ad DD. ibi citatos, apud quos, & apud Doctissimum Altimar. *de nullitatib. rubr* 7. *quaest.* 5. *&* 6. reperies omnia conducentia ad materiam hujus rubricae, ipsos consule.

DE TESTIBUS; ET JURIBUS DE NOVO REPERTIS, *in causa Appellationis producendis.* *Rubrica V.*

UT veritas, quae mater Justitiae dicitur, detegatur, Volumus in causis Appellationum testes de novo repertos induci posse, & examinari, tam super Articulis in prima instantia datis, quam super aliis de novo dandis in termino probatorio, dummodo pars Jurejurando affirmet eos de novo reperiisse, & Judex, attenta etiam personarum qualitate, tales esse summarie cognoscat, & arbitretur, Sicut etiam Instrumenta publica, & privatae Scripturae admittendae erunt, si illae, brevi termino Judicis arbitrio assignato ad recognoscendum in forma, ante consignationem Processus deducantur.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum de novis probationibus faciendis in causa appellationis intelligitur de appellatione a definitiva.*
2 *Testes post deducta testificata examinari non possunt super eisdem, vel directo contrariis, neque in causa appellationis.*
Nec etiam in causis nullitatum, num. 10.
Bene tamen in Cathalonia, num. 11.
Et quomodo id intelligatur, num. 12.
Non tamen possunt probationes fieri in causis secunda appellationis, seu tertia instantia, num. 13.
3 *Testes, & instrumenta fuisse noviter reperta, probatur juramento.*
Debet tamen probari fuisse adhibitam diligentiam, nu. 4. *&* 17.
5 *Instrumenta produci non possunt post conclusionem in causa.*
Fallit stante aliqua justa causa, num. 6.
Vel si illa sint de novo reperta, num. 7.
Probato tamen per juramentum, illa fuisse de novo reperta, n. 8.
Ac etiam favore publicae causae, num. 9.
14 *Testes an possint objici, ac repulsari in causa appellationis, si in prima instantia nihil contra eos est oppositum.*
15 *Minor an in causa appellationis restituatur in integrum ad objiciendum testes ministratos in prima instantia.*
16 *Sententia transacta in rem judicatam an possit rescindi propter instrumenta de novo reperta.*

A N N O T A T I O.

1 HOc statutum de novis probationibus faciendis in causa appellationis, intelligitur de appellatione a sententia definitiva, non autem ab interlocutoria, quia illa non potest justificari ex novis probationibus, sed est justificanda ex eisdem actis, ut declarat Fenzon. *ad stat. Urb. lib.* 1. *cap.* 185. *num* 1. *& seq.* ubi refert limitationes, & habetur in eodem *statut. supr. rubr.* 2.

2 Post dicta testificata testes examinari non possunt super iisdem articulis, seu directo contrariis, non solum in prima instantia, sed neque in causa appellationis, uti habetur in *clem.* 2. *& ibi not. glos.* Imol. Zabar. Bonif. *& alii Canonistae de testib.* & Iste comprobant Rolan. *cons.* 45. *nu.* 8. *& seq. lib.* 2. & Farinac. *de testib. quaest.* 75. *num.* 302. *& seq.* ubi alios dat concordantes quamplures, & dicit, ab hac opinione uti veriori, magis communi, & magis servata in practica non esse recedendum, licet aliquos contrarium tenentes referat, subjungens, dictam opinionem habere locum tam de jure canonico, quam civili; statutum autem hoc nostrum limitat dictam conclusionem, ut non habeat locum in Testibus de novo repertis, quos vult admitti ad examen in causa appellationis etiam post dicta testificata, praecedente tamen juramento producentis, illos fuisse de novo repertos, & Judicis arbitrio forte ea illa ratione, ut veritas magis elucescat, ut habetur in principio dicti statuti, & quia plus licere videtur in secunda Instantia, quam in prima quoad probationes faciendas, considerat Fenzon. *ad statut. Urb. d. cap.* 185.

Advertendum tamen est, quod licet testes, vel instrumen- 3 ta fuisse noviter reperta probetur juramento, ut tradunt Maschar. *de probat. conclus.* 925. *num.* 7. *lib* 2. *& conclus.* 1236. *num.* 50. *seq. lib.* 3. Odd. *de restit. in integr. part.* 2. *qu.* 86. *art.* 5. *per tot.* Seraph. *de privileg. juram. privil.* 38. *per tot.* & Cancer. *variar. resolut. part.* 1. *cap.* 19. *num.* 10. Debet tamen ulterius probari 4 fuisse adhibitam diligentiam de inveniendo dict. testes, & Instrumenta, ut docent Menoch. *de arbitr. casu* 241. *post princ.* Surd. *cons.* 286. *nu.* 5. *lib.* 2. Maschard. d. *conclus.* 1236. *num.* 50. *& seq.* ad quem se refert Alderan. Maschard. *de gener. stat. interp. concl.* 5. *num.* 136.

Instrumenta vero licet de jure communi admitti non pos- 5 sint post conclusum in causa, *cap. Cum dilectus, 9 de fide Instrum.* Maschar. *de probat. d. concl* 925. *nu* 1. *& seq. lib.* 2. Cancer. *var. resolut. p.* 1. *cap.* 19. *n.* 9. fallit tamen stante aliqua justa cau- 6 sa, ut not. Maran. *in pract. part* 6. *in* 8. *actu, n.* 48. & Cancer. *ubi supra*. Qualis esse potest, si illa sint de novo reperta, uti 7 disponitur in hoc statuto, & tradunt Maschar. *ubi supr. nu.* 13. & Cancer. *d. cap.* 9. *num.* 10. qui dant concordantes. Probato 8 tamen per juramentum illa fuisse noviter reperta, & probata diligentia de illis inveniendis, ut not. Maschard. Odd. Seraph. & Cancer. in locis supra proxime adductis, & dixi Ego *allegat. forens.* 46. *nu.* 19. Ac etiam favore publicae causae, puta pupillo- 9 rum, mulierum, & miserabilium personarum, ut docent Maschar. *d. conclus.* 925. *nu.* 19. Cancer. *d. cap.* 19. *nu.* 11. & ita provisum esse in Regno per Regiam pragmaticam dicit Hodiern. ad Surd. *decis.* 59. *num* 6. *& seq.* licet contrarium esse de jure dicat ex Gratian. *discept. forens. cap.* 158. *nu.* 23. *& seq. part.* 1.

A D-

ADDITIO.

10 REgulariter probationes, maxime in causis appellationum non admittuntur super eisdem articulis, vel de directo contrariis, maxime post dicicita testificata, etiam in causis nullitatum, Matthæu. *de regim. Regn. Valent. cap.* 12. *§.* 2. *nu.* 194. ubi Fontanel. Cancer. *& alios innumeros* citat Altimar. *de nullitatib. in append. ad tract. de nullitatib. ad rubr.* 6. *quæst.* 1. *num.* 3. *in fin. & in d. tract. rubr.* 13. *quæst.* 7. *a num.* 15. ubi latissime tradit ampliationes, & limitationes ad hanc regulam Modern. Carol. Ant. Deluca ad Gratian. *cap.* 158. *num.* 2. *& fere per tot.* Cancer. Fontanel. *& alii citati per* Ripoll. ad Peguer. *rubr.* 18. *num* 40. *& seq. & rubr.* 27. *num.* 142. *& seq.* novissime Maufrell. ad Capic. Latr. *obser. ad decis.* 178. *num.* 15. *& seq.* ubi de his late agit.

11 Tamen in hac nostra Provincia certum est vigore *Const.* 16. *&* 17. *tit. de appellationi*, quod in causis secundæ instantiæ possunt fieri probationes, tam per testes, quam per instrumenta, Fontanel. *& alii citati per* d. Matthæo. *de regim. Regn. Valent.* d. *cap.* 12. §.2. *nu.* 194. Giurb. *obser.* 56. *nu.* 31. Pilaja *decis. canon. tom.* 2. *decis.* 1. *lib.* 4. *nu.* 64. *in princ.* Ripoll. *ubi supr. d. rubr.* 27. *nu.*
12 143. & quomodo hoc compatiatur cum dictis supra, tradit
13 d. Ripoll. *ibid. num.* 144. in causis autem secundarum appellationum, quæ tertiæ sunt instantiæ, probationes fieri nequeunt, sed ex eisdem actis debent decidi jure communi, & nostro municipali inspectis, Ripoll. d. *rubr.* 27. *nu.* 146.

Objicere autem contra testes an liceat in causa appellatio- 14
nis, quando in prima instantia nihil contra eos fuit objectum, tradunt Cancer. *var.* 1. *cap.* 20. *nu.* 46. *& seq.* Matthæu. *de regim. Reg. Valent. cap.* 12. *§.* 2. *num.* 197. *& seq.* hoc unum est, 15
quod minori impartitur beneficium restitutionis in integrum ad dictos testes in prima instantia ministratos repulsandos in causa appellationis, Cancer. *d. cap.* 20. *num.* 48. Matthæu. *dict.* §.2. *num.* 20. *& seq.*

Sententia autem in rem judicatam transacta an rescinda- 16
tur ex instrumentis aut aliis probationibus de novo repertis, saltem beneficio restitutionis in integrum ex capite ignorantiæ, aut alias, tractant latissime Fontanel. *de pact. claus.* 4. *glos.* 12. *numer.* 56. *& decis.* 174. *& sequent.* Altimar. *ad libr.* 3. *consil.* Rovit. *observ.* 3. *numer.* 33. *cum sequent.* ubi latissime, *& de nullitatib. rubr.* 3. *quæst.* 8. *numer.* 5. Nobilis Regens Cortiada *decis.* 12. *num.* 83. Urceol. *de transact. quæst.* 93. *per tot.* uti latissime, & alii per me citati *libr.* 2. *rubr.* 18. *numer.* 18. & quos citant Valeron. *de transact. tit.* 6. *quæst.* 3. *numer.* 15. Carol. Anton. Deluca ad Gratian. *animadver. ad cap.* 118. *numer.* 2. *& seq.* Marotta *discept. forens. cap.* 33. *per tot.* Escobar. a Corro *de puritat. & nobilitat. part.* 2. *art.* 4. §. 1. *a num.* 1.

Tamen certum est, quod petens restitutionem in hoc casu 17
debet probare se fecisse omnes diligentias, & non potuisse invenire scripturas seu probationes postea repertas, Urceol. & Stayban. citati a d. Altimar. *d. observ.* 3. *num.* 43.

QUOD JUDEX APPELLATIONIS SUPPLERE POSSIT AD VERITATEM INDAGANDAM. *Rubrica VI.*

VOlumus etiam Judicem in causa Appellationis omnes defectus supplere posse, corrigere, vel emendare, & Veritatem ipsam indagare, & quod Juris fuerit terminare.

SUMMARIUM.

1 *Officium Judicis appellationis est latius officio Judicis a quo.*
Plures illationes ibi referuntur, num. 2.
3 *Judex appellationis potest confirmare sententiam in plus, quam fecerit primus Judex.*
4 *Judex appellationis qua possit, remissive.*

ANNOTATIO.

1 OFficium Judicis appellationis quod sit latius officio Judicis a quo, tradunt Ruginel. *de appell.* §. 11. *glos.* 1. *cap.* 1. *nu.* 17. & Scacc. *de appellat. qu.* 11. *nu.* 17. *vers. Contrarium, &c.* ubi idem infert, quod Judex appellationis sententiam latam
2 ex falsa causa potest confirmare ex alia causa vera, item quod potest pronuntiare super articulis omissis a primo Judice, & alia facere, de quibus per Scacc. *d. qu.* 12. *nu.* 18. *& seq.* quæ
3 videas ibi per eum, & quod Judex appellationis possit confirmare sententiam in pluri, itaut possit creditori decernere centum, licet in prima Instantia obtinuerit solum pro quinquaginta, bene probat Illustrissimus Dominus meus Deluca *in Theatr. verit. & justi. tom.* 15. *discurs.* 37. *nu.* 71. *in tit. de judic.* ubi sub littera N. dat concordantes.

ADDITIO.

IN hac sane rubrica possem non contemnenda annotare circa 4
potestatem Judicis appellationis, supplendi, corrigendi, mutandi sententiam Judicis a quo, cognoscendique de meritis causæ principalis, etiam non deductis coram Judice a quo, dummodo veniant ex causa eadem eo proposita; tamen esset nunquam hoc opus perficere, ideo si curiosus supra hanc materiam annotare intenderit, legat Doctissimum Altimar. *in d. tract. de nullitatib. rubr.* 3. *quæst.* 11. *& seq.* & inveniet quæ voluerit, ipsum consulat, & pariter *in rubr.* 9. *qu.* 19. legat, ubi latissime.

QUOD NULLITAS IN QUACUMQUE *instantia non attendatur.* *Rubrica VII.*

IN quacumque Causa ordinaria, sive delegata, seu quavis illarum instantia, Nullitas aliqua non attendatur, sed omnino rejiciatur, & ad causæ expeditionem per Judicem procedatur, Nisi nullitas proposita fuerit ex defectu Jurisdictionis, Citationis, & Mandati, quas solas attendi volumus, & mandamus, & de prædictis intra annum dumtaxat a die Sententiæ numerandum etiam, quod ex diversis capitibus nullitas prætenderetur, agi posse decernimus, dummodo interim Executio legitima non impediatur.

SUMMARIUM.

1 *Statutum, quod non possit dari de nullitate post annum a die sententia, est favorabile.*
Et dicitur decisorium, num. 2.
3 *Statutum prohibens opponi nullitates non habet locum in nullitatibus ex defectu citationis, mandati, jurisdictionis, & notoria.*
Quæ de jure opponi possunt usque ad triginta annos, nu. 4.
5 *Statutum prohibens nullitates opponi post annum, non habet locum, quando illæ opponuntur per viam exceptionis.*
6 *Exceptio nullitatis principaliter deducta non impedit executionem.*
Secus si illa sit deducta incidenter, nu. 7.
Et quando nullitas dicatur opposita principaliter, vel incidenter remissive, num. 8.
9 *Nullitas in Regio Senatu Cathaloniæ, in quo sola facti veritate inspecta proceditur, non attenditur, nisi justitia causa concurrat.*
Quapropter declaratur in eo super merita causa, nullitatibus prætermissis, num. 10.

ANNOTATIO.

1 STatutum, de quo supra, quod non possit dare de nullitate post annum a die sententiæ numerandum dicitur favorabile, cum non tollat simpliciter nullitatem, sed illam differat, licet secus sit, si illam tolleret absolute, ut tradunt Theod. Rub. *in sing.* Rotæ *Rom. tom.* 2. *circa interp. statut. cap.* 189. *lib.* 1. *in princ.* & Rota coram Put. *dec.* 99. *nu.* 4. *part.*
2 3. Et illud dici decisorium not. idem Theod. Rub. *in d. cap.* 189. *nu.* 2. & Rota apud Pute. *dec.* 416. *nu.* 2. *&* 3. *lib.* 2. nec non Maresc. *van. resol. lib.* 2. *cap.* 51. *num.* 1.

Supradictum statutum, prohibens nullitates opponi, nisi illæ proveniant ex defectu jurisdictionis, citationis, & mandati, videtur concordare cum jure communi, quo attento sta- 3
tutum simpliciter prohibens opponi nullitates non habet locum in nullitatibus ex defectu jurisdictionis, citationis, & mandati & resultantibus ex dispositione alterius statuti, & in nullitate notoria, ut tradunt Vant. *de nullit. in tit. quis poss. dicere de nullitate n.* 37. *& seq.* Graff. *de except. except.* 20. *nu.* 19. & Ciriac. *controv.* 187. *n.* 7. ubi vult, nullitatem notoriam posse opponi etiam post terminum a statuto determinatum, ut ibi per eum. Dum vero statutum prohibet, dd. exceptiones opponi non posse post annum a die Sententiæ, videtur corrigere jus commu- 4
ne, quod admittit exceptiones opponi posse usque ad triginta annos, ut not. Vant. *de nullit. in tit. a quo & infra quod tempus, &c. nu.* 8. Scacc. *de appell. qu.* 19. *remed.* 1. *concl.* 7. *num.* 5. Pract. Ridolph. *part.* 1. *cap.* 13. *nu.* 262. *& seq.* ubi dat limit. & Rota apud Coccin. *dec.* 337. *num.* 11. *& dec.* 396. *num.* 3.

Declara tamen dictum statutum prohibens exceptiones nul- 5
litatis ex defectu jurisdictionis, citationis, & mandati opponi non posse post annum, ut habeat locum quando dictæ exceptiones opponuntur per viam actionis, secus autem si opponantur per viam exceptionis, ut declarant Osasch. *decis. pedem.* 142. *nu.* 31. Ciriac. *controv.* 187. *num.* 6. Theod. Rube. *in singul.* Rotæ *Rom. tom.* 2. *ad stat. Urb. cap.* 189. *nu.* 16. Et in puncto de hoc statuto, quod non habeat locum quando quis venit per viam exceptionis Rota *in Eugub. decis*, 9. *Maii* 1642. coram R. P. Rojas *vers. Minus obstat, &c.* licet contrarium teneat Marescot. *van. resol. lib.* 2. *cap.* 51. *n.* 7. ubi dat concordantes.

Nullitatem vero principaliter deductam non impedire exe- 6
cutionem uti habetur in hoc statuto tradunt Vant. *de nullit. in tit. Quot, & quib. mod. null. in jud. &c. nu.* 29. & Lancell. *de atten. part.* 2. *cap.* 17. *nu.* 17. *& seq.* & Scacc. *de appell. quæst.* 19. *remed.* 1. *concl.* 4. *num.* 1. *& seq.* Secus tamen est si illa de- 7
ducitur incidenter, & per viam exceptionis, ut fit in promptu, ut declarant Vant. Lancell. & Scacc. *in loc. supra proxime*
addu-

8 *addullis*. Quando vero nullitas dicatur proponi principaliter, & quando incidenter declarat Pract. Ridolph. *part*. 1. *cap*. 13. *num*.270. *& seq*.

ADDITIO.

9 NEc istæ nullitates expresse in hoc statuto attenduntur in supremis Tribunalibus, nisi justitiam causæ habeant annexam, præcipue in hoc nostro Regio Senatu, in quo sola facti veritate inspecta proceditur, pro millis Altimar. *de nullitatib. rubr*.5. *qu*.46. *nu*.13. *& qu*.50. *a nu*.67. ubi Cancer. *&* alios innumeros modernos citat novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal*, *tom*.6. *tit*.65. *§*.24. *nu*.152. *& tit*.78. *§*.14. *nu*.448. *pag*.345. & ita fuit declaratum in Regio Senatu per Magnificum Didacum de Ferter Regium Senatorem in causa Æconomi Monasterii sancti Francisci de Paula Civitatis Barcinonæ, contra Victoriam Tristany, Not. Oriol, & per Magnificum Joannem de Colomer R. Sen. in causa supplicationis conjugum Carbonell cives Barcinonæ, & Administratores Hospitalis sanctæ Crucis ejusdem Civitatis, contra manumissores testamenti Bartholomæi Viver Presbyteri Canonici, & Sacristæ Sedis Urgellen. die 13. Novembris 1673. Not. Castells; & etiam per dictum de Colomer 16. Septembris 1681. in favorem Administratorum bacini pauperum verecundantium Ecclesiæ parochialis Sancti Petri Puellarum Civitatis Barcinonæ contra Bartholomæum Costany civem ejusdem Civitatis, non obstante minori ætate per eum allegata, Not. Casas.

Ideoque viget stylus in nostro Regio Senatu declarandi 10
super meritis justitiæ naturalis, licet in processu adsint nullitates aliquæ per partes allegatæ, Ripoll. *ad prax*. Peguer. *rubr*.16. *num*.30. quod an facere possint Ordinarii, tradit *ibidem num*.31. citato Fontanel.

DE ATTENTATIS, ET INNOVATIS *appellatione pendente*. *Rubrica VIII.*

DUrante termino ad appellandum, sive etiam Causa Appellationis indecisa pendente nihil omnino, neque per Judicem a quo, neque per Partem possit innovari, & innovata tanquam Attentata ipso Jure nulla, & invalida censeantur, & per Judicem ante omnia, si opus fuerit, revocentur: Alioquin Judex attentans pœnam xxv. lib. incurrat, sicut etiam Pars eadem pœna, & majori juxta facti qualitatem ultra interesse Partis, per secundum Judicem mulctari possit, & debeat.

SUMMARIUM.

1 *Attentata dicuntur gesta appellatione pendente.*
Et etiam gesta pendente termino ad appellandum, n.2. *&* 26.
Etiamsi postea non appellatur, *num*.27.
Quod si appellatio ex post efficiatur deserta, *nu*.28.
Et illa veniunt ante omnia revocanda, *num*.3.
Etiamsi parte non instante, *num*.4.
Nisi tamen illa essent dubia, *num*.5.
Vel stante clausula sola facti veritate inspecta, *num*.6.
Aut nisi sint facta in casu non appellabili, *vel evidenter constat appellationem esse frivolam*, *num*.29.
Secus quando hoc est dubium, *nu*.30.
7 *Possessio capta lite pendente dicitur attentata.*
Etiamsi sit capta pendente termino ad appellandum, *nu*.8.
Itaut illa neque sit manutenibilis, *num*.9.
Et est attentata, *etiamsi sit capta post præsentatam inhibitionem*, *num*.10.
11 *Continuans possessionem non attentat.*
Nisi lis esset super actu continuationis, *num*.12.
Et quando quis non uteretur possessione eo modo, *quo ante litem*, *num* 13.
Et quando non constat de possessione ante litem motam, *numer*. 14.
15 *Attentata non sunt actus facti pendente lite nulla.*
Et pendente appellatione nulla, *num*.16.
Neque quando appellatio est frivola, *nu*.17. *&* 29.
18 *Attentatorum purgatio evitari non potest sub prætextu non juris.*
Quando vero dicatur constare de non jure, *nu*.19.
20 *Attentata non cadunt in casibus*, *in quibus non licet appellare.*
Nisi secuta fuisset inhibitio, *num*.21.
Et etiam antequam sit inhibitio præsentata, *si continent clausulam irritantem*, *& ita per solam manus superioris appositionem*, *num*.31.
Non tamen ita, *si inhibitio clausulam* constito prius partem fuisse citatam, *contineret*, *num*.32.
Vel nisi per Judicem a quo fuisset appellationi delatum, n.22.
Sufficit tamen ad illa excusanda, *quod appellari non possit quoad effectum suspensivum tantum*, *nu*.23.
24 *Attentata non cadunt appellatione super possessorio pendente.*
25 *Attentata non dantur sine dolo.*
33 *Attentata an dicatur taxatio expensarum facta appellatione pendente.*

ANNOTATIO.

1 HOc statutum concordat cum jure communi in quo est
dispositum, quod gesta appellatione pendente dicantur
attentata, *l*.1. *& tot. tit. ff. nil. novar. appell. pend.* & tradit Rota
apud Card. Caval. *dec*.615. *nu*.1. & apud Duran. *decis* 96. *nu*.
2. & apud Bichi *dec*.116. *nu*.2. *& in Toletan. matrim*.20. *Ju-*
2 *nii* 1645. coram Card. Corrado *post princ*. Et etiam gesta pen-
dente termino ad appellandum, Cæsar. de Grass. *decis*. 5. *num*.
5. *de appellat*. eadem Rota *decis* 235. *num*.7. *& decis*.598. *num*.
2. *par*.1. *recen*. & apud Gregor.XV. *dec*.91. *n*.8. & apud Bich.
3 *decis*.274. *numer*.5. Et veniunt ante omnia revocanda, & in
pristinum reducenda, plene Rota *in d. Tolet. matrim. d.* § *Præ-*
terea, *&c. & decis* 682. *nu*.4. *part*.1. *recen*. & apud Bich. *decis*.
4 935. *num*. 9. Etiam non instante parte, sed solum per Judi-
cem, cujus majestas læsa fuit. Rota *in d. Tolet. matrim. d*. §.
5 *Præterea omnia*, *&c. in fin*. Nisi tamen illa essent dubia, Ci-
6 riac. *controv*.481. *num*.15. Rota per Posthi. *de manut. dec*.160.
num.7. Et stante clausula *sola facti veritate inspecta*, *Manu. Re-*
gia. quo casu attentata non prius sunt revocanda, Gratian.
discept. forens. cap.206. *num*.2. *part*.2. *& decis. March*.68. *num*.19.
& dec.197. *nu*.16. & Ciriac. *controv*.481. *nu* 9.
7 Et possessio capta lite pendente dicitur attentata, Rota *de-*
cis.10. *ut lite penden. in nov*. & apud Greg.XV. *decis*.305. *num*.
1. & late tradit Lancell. *de atten. part*.2. *cap*.4. *in præfat. num*.
711. *& seq*. Quod habet locum etiamsi illa fuerit capta pen- 8
dente termino ad appellandum, ut dixi supra, & dixit Rota
decis.45. *num*. 11. *part*. 9. *recen*. Itaut illa neque sit manuteni-
bilis, Lancell. *de attent. part*.1. *cap*. 31. *nu*.185. late Posthi. *de* 9
manut. observ.48. *nu*.1. *& seq*. & Rota apud Gregor.XV. *dec*.
417. *in fin. & in Portuen. Stagni*. 13. *Junii* 1646. coram R.P.D.
Verospin, §. *nec interrupta*, *&c*. & idem est si illa fuerit ca-
pta post ei præsentatam inhibitionem, Rota apud Gregor.
XV. d. *decis*.305. *nu*.2. ubi dicit prædicta non habere locum 10
quando possessio est vacans, ut ibi per eam, & in d. *Por-*
tuen. Stagni in d. §. *nec interrupta*, *&c*. ubi dantur concordantes.
Qui autem possessionem continuat, non attentat, Lancell. 11
de atten. part.2. *cap*.4. *limit*.1. *nu*.1. *& seq*. ubi testatur de com-
muni opinione, Rota apud Merlin. *decis*. 862. *per tot*. & apud
Card. Celsum *decis*.14. *num* 13. *& decis*. 207. *num*.4. *&* 5. ubi
declaratur; nisi tamen lis esset super continuatione, & super 12
illo actu particulari, ut not. Adden. ad Greg. XV. *decis*. 203.
in fin ubi idem dicunt procedere stante inhibitione Rotali,
& Rota apud Coccin. *decis*. 418. *nu*.2. & in *eadem coram eodem*
14. *Martii* 1618. & apud Bicch. *dec*. 381. *num*. 41. *& decis*.438.
num. 6. Prout neque quando quis uteretur possessione non eo 13
modo, quo ante litem, sed diverso, ut not. Berou. *cons*. 118.
num 8, *lib* 3. Rimin. Jun. *cons*.230. *nu*.11. *lib*.2. & Lancell. *de*
atten. part.2. *cap*.4. *limit*. 1. *num*.92. ubi plures dat concordan-
tes, & declarat, quando quis dicatur continuare possessionem
diverso modo, ut ibi per eum. Nec quando non constat de 14
possessione ante litem motam, vel possessio est turbida, vel
est de recenti, ut declarat Lancell. *in d. limit*.1. *num* 100. *&*
seq. Rota apud Burat. *decis* 504. *in fin*.
Actus vero facti lite pendente, quæ est nulla, non dicun- 15
tur attentati, ut not. Afflict. *decis*.366. *nu*.12. *& seq*. & Lan-
cell. *de atten. part*.2. *cap*.4. *limit*.3. *nu* 1. *& seq*. Et idem est, 16
si appellatio pariter sit nulla, quia tunc gesta illa pendente
non cadunt attentata, ut late probat Lancell. *de atten. part*.2.
cap.12. *limit*.50. *nu*. 1. *& seq*. Rota *decis* 201. *nu* 4. *part*.2. *re-*
cen. *& in Tarvis. Feudi* 9. *Decembris* 1624. *in fin*. coram R.P.D. 17
Remboldo. Ac etiam quando appellatio est frivola, quia ne-
que tunc dicitur attentari, Lancell. *de attent. part*.2. *capit*.12.
limit 6. *per tot*. ubi declarat, quando appellatio dicatur frivo-
la, Ciriac. *controv*. 481. *num* 8.
Attentatorum purgatio non potest evitari sub prætextu non 18
juris partis, nisi de tali non jure constet per confessionem
partis, vel per rem judicatam, ut tradunt Lancell. *de atten*.
part.3. *cap*.24. *quæst*.1. *nu* 64. *& seq*. & Rota apud Greg.XV.
dec.465. *num*.9. *& dec* 682. *num*. 3. *part*.1. *recent*. *& decis*. 701.
num 4. *part*.2. *recent*. Quod vero dicatur constare de non jure 19
ea sententia subsecuta favorabili, docet Ciriac. d. *contr*. 481.
num.11. ubi dat concordantes.
Attentata autem non cadunt in casibus, in quibus non li- 20
cet appellare, ut tradunt Lancell. *de atten part*.2. *cap*.12. *limit*.
53. *fere per tot*. ubi dantur exempla, Rolan. *cons*. 77. *num*.20.
lib.2. Andreol. *contr*.26. *nu* 4. & Rota *decis*. 163. *nu*.3. *part*. 2.
rec. ubi alii recensentur. Nisi tamen per Judicem ad quem 21
fuisset inhibitum, Lancel. *ubi supr. n*.66. & Rota apud Greg.
XV. *dec*.435. *fere per tot*. Posthi. *de manut. observ* 48. *n*.28. Ma-
xime per Rot. Doct. ubi supra. Et nisi per Judicem a quo fue- 22
rit appellationi delatum, Lancell. *d. limit*.53. *n*.67. Nisi tamen
non erat deferendum, & appellatus id nesciat, cum Judex
non possit præjudicare parti, Posthi. *de manut. obser*.12. *n*.144.
Rota *dec* 562. *n*.1. *& seq. par*.2. *recen*. Ad excusanda autem at- 23
tentata sufficit, quod appellatio sit prohibita quoad effectum
suspensivum tantum, non autem quoad utrumque effectum,
ut declarat Lancell. *in d. limit*.53. *num*.70.
Prout neque cadunt attentata appellatione pendente a Sen- 24
tentia lata super possessorio, ut post Afflict. Rip. Guid. Pap.
Covar. Benint. & alios per eum relatos tradit Lancell. *de atten*.
part.2. *cap*.12. *limit*.25. *nu*.1. *& seq*. late comprobans.

25 Et

25 Et attentata non dantur fine dolo, Rota *dec.5. alias 25. de*
restit. spol. in noviss. & dec.183. sub nu.1. part.2. recen. adde Ur-
sell. *in exam. apum concl.160. nu.18.* bene comprobantem.

ADDITIO.

26 ITaque omnia gesta per Judicem a quo post interpositam
appellationem sunt nulla, & veniunt ante omnia revo-
canda, imo etiam facta intra terminum competentem ad ap-
pellandum, ut tradit hic noster Conciol. *nu.1. & 2.* & tradunt
citati Doctores per Nobilem nostrum Regentem Cortiada *de-*
cis.22. n.30. & 31. & latissime Altimar. *de nullitat. rubr.9. qu.*
45. *per tot.* Fragos. *de regim. Reipub. Christian. part.1. lib.8. §.10.*
nu.182. Passerin. a Sextula *ad tit. de appellationib. in 6. art.16.*
27 *a nu.423.* Doctissimus Pegas *resol. forens. resol.15. nu.35. & 37.*
28 etiamsi postea non appelletur, Cortiada *d. decis.22. num. 32.*
Quid autem si appellatio remaneat ex post deserta, tradunt
Sperell. Lancellot. & alii citati per Sabell. *in summ. divers. tra-*
ctat. verb. Attentata, num.12.
29 Pariterque licet procedimenta facta coram Judice a quo,
post interpositam appellationem non sint nulla, nec attentata
quando sunt facta in causa inappellabili, seu evidenter con-
stat, appellationem esse frivolam, Ripoll. ad Peguer. *rubr.27.*
30 *num.182. & seq.* ubi Cancer. Fontanell. & alios citat Passerin.
ubi sup. num. 427. secus autem quando est dubium, Ripoll.
ibid. n.185. & ibi Nobilis Senator Amigant, qui nostrum Nobi-
lem, ac Meritissimum Regentem Cortiada citat Passerin. *d. art.*
16. *n.429.* Tamen hæc non procedunt; quando ipse Judex a 31
quo est inhibitur a superiori; quia tunc omnia per eum gesta
post inhibitionem sunt nulla, & attentata etiam ante præsenta-
tionem inhibitionis per appositionem manus superioris, data il-
lius scientia, & absque ea, si inhibitio expedita fuerit cum
clausula irritanti, Ripoll. ad Peguer. & ibi Senator Amigant
rubr. d. 27. n.186. & seq. ubi *n.188. vers. Alia limitatio est, &c.*
decisiones nostri Senatus refert, ea quo decretum irritans li-
gat etiam ignorantes, Pereyra, & alii, quos citat Doctissimus
Antunez Portugal. *de donation. Reg. part.2. cap.10. n.81.* & de-
cisum fuit in Regio Senatu referente Nobili Josepho de Rull
tunc Regio Consiliario, nunc Meritissimo Regenti supremi
Consilii Aragonis Regni die 17. Decembris 1606. in causa Col-
legii sancti Benedicti Ilerdæ, & Marinæ Martiu, viduæ, quæ
fuit confirmata in alia aula die 22. Martii 1667. referente Ma-
gnifico Alexio Tristany Reg. C. Scriba Cortell; non tamen ca- 32
su quo est in dicta inhibitione clausula: *constito eis prius partem*
aliam fuisse citatam, licet in ea adfuerit clausula irritans; quia
ea quo per dictam clausulam efficitur inhibitio conditionalis,
fit inde, quod procedimenta facta ante præsentationem dictæ
inhibitionis (licet litteræ sint expeditæ) sunt valida, ut ita de-
cisum tradit per nostrum Regium Senatorem d. Nobilis Sena-
tor Amigant ad Peguer. *d. n.188. vers. Ut ne in hoc*, ad quod
attende, ne decipiaris, ut ipse commendat.
An autem Judex a quo attentet, procedendo ad taxationem ex- 33
pensarum per eum condemnatarum pendente causa appellatio-
nis, tradit late Modern. Carol. Ant. Deluca ad Grat. *c.349. per tot.*

APPELLATIONUM CAUSÆ INFRA
quantum tempus terminari debeant. *Rubrica IX.*

CAusæ omnes infra tres Menses a die Appellationis interpositæ a Definitivis, feriis non obstantibus, terminari de-
beant, alioquin appellatio deserta remaneat, si per Appellantem steterit, quominus causa fuerit expedita, &
Sententia, quæ transitum fecerit in rem judicatam, debitæ executioni demandetur, cum Condemnatione Partis in ex-
pensis, ut alias diximus. Quod si Judicis defectu sit deserta, agi possit contra eum etiam durante Officio ad omnia
damna, expensas, & interesse, Sicut etiam agi possit contra Arbitros, & Arbitratores, si eorum culpa Causæ non
expediantur: Et ad constituendum Judicem in mora sufficere debeant duæ instantiæ, & protestationes in Actis fa-
ciendæ, nisi propter aliquod justum, atque evidens impedimentum Infirmitatis, Absentiæ, vel simili Causa expediri,
ut supra, non potuerit, quo casu, ne partis jus propterea pereat, tantumdem tempus per Judicem restituendum
erit, quantum fuerit declaratum impedimentum extitisse.

SUMMARIUM.

1 *Statutum de desertione appellationis est decisorium.*
Et ideo illud est servandum inter subditos ubique, nu.2.
3 *Fatalia de quibus in statuto currunt etiam in diebus feriatis.*
4 *Desertio appellationis est declaranda per Judicem, etiamsi illa sit inducta ipso jure.*
5 *Appellationem non esse desertam declarat Judex ad quem, si causa est coram eo introducta, vel si causa appellationis sit ei commissa, num 6.*
Alias illam declarat desertam Judex a quo, nu.7.
8 *Desertionem excludit qualibet diligentia.*
9 *Judex in dubio debet pronuntiare pro non desertione.*
10 *A sententia super desertione datur appellatio.*
11 *Desertione opposita, instantia amplius non currit.*
12 *Appellatio non fit deserta, causa in Concistorio Principis pendente.*
Procedit, si stat per Principem, secus stante negligentia partis, num.13.
14 *Tempora probatoria causarum appellationum in Cathalonia quæ sint.*
15 *Minores restituuntur in integrum ob lapsum fatalium.*
Et an majores, justa causa interveniente, num.16.
17 *Appellari non possit a declaratione desertionis.*

ANNOTATIO.

1 HOc statutum loquens de desertione appellationis dicitur
decisorium, & respicit decisoria, Bertaz. *cons. crim. 469.*
nu 9. lib.2. quem refert, & sequitur Maschar. *de gener. statut.*
interp. concl.6. num.197. Gratian. *discept. forens. cap.486. num.29.*
2 *part. 3.* Unde illud est servandum inter subditos statuentium
coram quocumque Judice: Hond. *cons. 29. numer. 8. & seq.*
lib. 2. Surd. *cons. 204. num. 7. lib. 2.*
3 Fatalia, de quibus in d. statuto, in causa appellationis currere
etiam in diebus feriatis, & solemnibus, ut in eo videtur disponi in
terminis hujus statuti late comprobat Andreol. *contr.131. per tot.*
4 Desertio autem appellationis, quod sit declaranda per Ju-
dicem ad quem, licet statutum velit ipsam induci ipso jure,
cum plura possint adesse, quæ impedire potuerint d. deser-
tionem, voluerunt Bald. *in l. eos, 6. nu.5. C. de appell.* Feliu. *in*
cap. ex parte, 12. nu.10. de rescrip. Jaffred. *decis.465.* quos re-
fert, & sequitur Gratian. *discept. forens. cap.40. num.2. part.1.*
licet aliquos contrarium tenentes referat *ibi num.1.*
5 Appellationem vero esse desertam declarat Judex ad quem,
si causa coram eo est introducta, & pars illum adivit, Gra-
tian. *discept. forens. d. cap.40. num. 24. part. 1.* Scacc. *de appellat.*
qu.11. nu.162. & late comprobat Rota *in Majoricen. benef. 27.*
Novembris 1641. coram R.P.D. Dunozetto *§. minus obstat, &c.*
6 Giurb. *obser.88. nu.1.* & etiam quando causa appellationis fuit
ei commissa, Rota *dec.296. n.4. & 5. part. 6. rec. & in Bitunt.*
7 *jurispatr. 6. Junii* 1642. coram Eminentissimo Cerro, *§. non*
obstat, &c. Si vero causa appellationis non est coram eo
introducta illam declarat desertam Judex a quo, Gratian.
dict. capit.40. numer.25. & Rota *in dict. Bitunt. jurispatr. d. §.*
non obstat, &c. ubi dat concordantes Giurb. *d. num.1.*
Desertionem autem excludit quælibet diligentia appellan- 8
tia, Scacc. *de appell. quæst.14. nu 33. vers. Limita quarto, &c.*
Rota apud Merlin. *de pignor. decis.59. num. 5. & decis. 75. nu.*
6. Et in dubio Judex debet pronuntiare pro non desertione, 9
Lancell. *de atten. part.2. cap.12. ampliat.1. num.26.* Adden. ad
Paitell. *expedit.98. in princ.* Rota apud Merlin. *decis.55. num.6.*
post tract. de pignor. A qua sententia lata super desertione be- 10
ne datur appellatio, ut tradunt Cæph. *cons. 209. num. 11.*
libr. 2. Scacc. *de app. quæst. 17. limit. 47. memb. 1. num. 187.* &
Rota *in dict. Majoricen. benef. §. pro dictaque &c.* ubi dantur
concordantes.
Addo prædictis, quod desertione appellationis opposita in- 11
stantia amplius non currit, Deci. *in cap. ex ratione, 8. num.*
10. *de appell.* Gratian. *discept. forens. cap.61. num.3. part.1.* Ro-
ta *decis.79. num. 1. de appell. in antiq.* Prout neque instantia 12
currit in Auditorio Principis, itant appellatio in eo non fiat
deserta, ut tradunt Scacc. *de appell. quæst. 15. numer.131.* la-
te comprobans *& num. 266.* Carleval. *de judic. tom. 1. disp. 2.*
quæst.7. num. 943. & Capic. Latro. *decis.68. numer. 10.* & ibi
Adden. *in princ. & decis. 123. num.4.* ubi quærit, an illa cur-
rat in S. Cons. quam currere ex Anich. per eum relato tra-
dit Adden. *ibid. num 2. & seq.* Prout non currit in Concisto-
rio Principis, si stat per eum, secus si appareat de negligen- 13
tia appellantis, Lanc. *de attent. part.2. cap.12. num.43.* Guaz-
ziu. *defens.36. cap.21. num.6.*

ADDITIO.

IN hac nostra Provincia Cathaloniæ per nostrum jus mu- 14
nicipale statuta sunt termina, ac dilationes probatoriæ in
causis appellationum in prima instantia ingressis Regiam Au-
dientiam, quas videre poteris, & reperies continuata pe-
nes Peguer. *in prax. rubr. 27. num. 20. & seq.* & ibi Ripoll.
num.136. Minores autem restituuntur in integrum ob eorum 15
lapsum, pariterque eorum privilegio gaudentes, Ripoll.
dict. numer. 136. Lucs ad Franch. *obser. ad decis. 473.* Alti-
mar. *de nullitatib. rubr. 1. quæst. 4. num.64.* & an pariter ma- 16
jores propter aliquam justam causam Fontanel. citatus per
dict. Ripoll. *dict. rubr. 27. numer. 137.* ideo dicta sufficiant
ad hanc rubricam; ex quo ista materia desertionis appella-
tionum, ac fatalium trivialis est, & satis sparsa, ac re-
periti facilis.
Scias tamen in nostra hac Provincia Cathaloniæ stabilitum 17
esse, posse appellari a declaratione desertionis, quamvis a
principali super meritis non potuisset appellari, ut citatis
Ferre. Fontanell. & aliis tradit Giurb. *observ.88. nu.3.* Ripoll.
ad Peguer. *in prax. rubr.27. num.90.*

QUOD

QUOD A SENTENTIIS SYNDICATORUM *Officialium non appelletur.* *Rubrica X.*

A Sententiis latis per Syndicatores electos ad Syndicandum Judices, & Officiales quoscumque, nulla recipiatur Appellatio; sed unica Sententia faciat Rem judicatam; Si tamen cum voto D. Consultoris lata sit, & DD. Auditorum Auctoritate comprobata.

S U M M A R I U M.

1 *Appellatio an detur a sententia syndicatorum est controversum.*
2 *Statutum prohibens appellationem a sententia syndicatorum procedit pro commissis in officio.*
3 *Appellatio datur a sententia syndicatorum in pluribus casibus.*
4 *Statutum prohibens appellationem a sententia syndicatorum est validum.*
5 *Auctoris remissio.*

A N N O T A T I O.

1 SAtis ventilata est quæstio inter DD. an a Sententia lata per syndicatores possit appellari, ut videre est per Lancel. *de attem. p. 2. c. 12. limit. 20. nu. 1. & seqq.* & apud Scacc. *de appell. q 17. limit. 16. n. 9. & seqq.* nec non apud Fenzon. *ad stat. Urb. lib. 1. c. 177. n. 12. & seqq.* & Adden. ad Rot. *dec. 27. post 2. vol. cons. Farin.* qui alios dant concordantes; statutum autem nostrum clarum est; dum nullam in hoc casu admittit appellationem, concurrentibus suis qualitatibus, ut
2 considerat idem Fenzon. *in d. c. 177. n. 6. vers. Caterum, &c.*

Quod tamen venit intelligendum, quando agitur de commissis in officio, & non alias, ut declarant Fenzon. *in d. cap. 177. n. 7.* & Guazz. *defens. 36. c. 10. in fin.* licet quod non obstante hoc statuto detur appellatio a sententia syndicatorum, quando appellatio esset justa, vel si constaret de manifesta iniquitate sententiæ, vel si in appellatione exprimatur causa legitima, per quam sententia diceretur esse injusta, & quod non prohibetur recursus saltem quoad effectum devolutivum voluerunt Pute. *de syndic. in verbo Appellatio c. 3. num. 1. & seqq.* Farin. *de variar. ac divers. quæst. q. 102. nu. 93.* & Guaz. *d. defens. 36. c. 10. in fin.* qui dant alios concordantes. 3

Supradictum autem statutum prohibens appellationem a sententia Syndicatorum esse validum, tenent Amad. *de synd. n. 238.* & Guazz. *d. c. 10. n. 4.* & cum eo concordat *Const. Marchia lib. 6. c. 2.* 4

A D D I T I O.

DE hac materia, inspecto nostro jure municipali, & jure communi, late egi in *rubr. 19. lib. 1.* & ideo hoc in loco amplius non me detineam, metipsa, seu alia ibidem involuta repetendo, illuc recurre. 5

QUOD NON LICEAT A DUABUS SENTENTIIS CONFORMIBUS, *sive ab ea, quæ transiverit in rem judicatam, Appellare.* *Rubrica XI.*

A Sententia lata per Judicem Appellationis, sive Definitiva, sive vim definitivæ habente, & ab alio quocumque gravamine, tam in Causa Civili, quam Criminali, & mista, non liceat ulterius Appellare, nec aliqualiter reclamare, si concordat cum prima, a qua fuerit appellatum, sed illa quamprimum Executioni demandetur, nec retardari possit sub prætextu Restitutionis in integrum, Compensationis Crediti non liquidi, Retentionis occasione melioramentorum non liquidatorum, ac similium, sed si occasio requirat, Judex interim Partium indemnitati idonea cautione provideat; Quod & in Sententia, quæ transitum fecerit in rem judicatam, observandum est, ut nec ab ea liceat amplius provocare, sed executioni demandetur. Si vero Sententia Judicis Appellationis in aliqua parte discordat cum prima, tunc in ea parte difformi liceat appellare, Sententia remanente firma in partibus conformibus, in quibus exequi possit Appellatione, sive Inhibitione non obstantibus.

S U M M A R I U M.

1 Rota *meminit de hoc statuto Eugubino de duobus conformibus in decis. hic relatis.*
Et etiam Rubeus *citatus, num. 21.*
2 *Statutum prohibens appellari a duabus conformibus procedit, si illa sint justa, & valida, alias secus.*
Injustitia autem an debeat esse notoria, n. 3.
Stante nullitate, & notoria injustitia datur appellatio, etiam in casu prohibito, num. 4.
3 *Sententia dicuntur conformes, quando secundus Judex dixit bene fuisse judicatum.*
Et quando pronunciat primam sententiam esse exequendam, num. 6.
Et in aliis casibus remissive, d. n. 21.
7 *Sententia ut sint conformes, sufficit, quod concordent in substantia, & effectu.*
8 *Sententia una si condemnet in centum, & alia in 50. dicuntur conformes, quoad 50.*
Licet contrarium teneant aliqui DD. n. 9.
Qua opiniones concordantur, n. 10.
11 *Sententia dicuntur conformes, licet secunda fuerit confirmata ex novis probationibus.*
Si tamen discordent in qualitate, & substantia, non dicuntur conformes, n. 12.
13 *Sententia dua ubi vigore statuti faciunt rem judicatam, censentur subrogata loco trium.*
Et ideo illarum executio retardari non potest, numero 14.
15 *Statutum de duabus conformibus habet locum, etiam si prima sit lata in partibus, & alia in Curia.*
Secus procedit in Cathalonia, n. 20.
16 *Appellatio non datur a sententia, qua transivit in rem judicatam.*
17 *Appellare non licet secundum jus commune a tribus sententiis conformibus.*
Neque a duabus in Cathalonia, n. 19.
Imo ex duabus conformibus oritur exceptio rei judicata, numero 18.

A N N O T A T I O.

1 DE hoc statuto Eugubino, quod non liceat a duabus sententiis conformibus appellare, meminit Rota apud Salgad. *in labyrint. credit. decis. 75. numer. 1. & decis. 310. numer. 2. part. 14. recent.* ubi tenet, appellationem esse admittendam ratione æqualitatis servandæ inter partes, ut ibi per eam.

2 Statutum supradictum, quod non liceat a duabus sententiis conformibus appellare, habet locum, si sententiæ sint justæ, & validæ, alias secus, ut tradunt Gratian. *discept. forens. cap. 691. numer. 17. part. 4.* Fenzon. *ad stat. Urb. capit. 180. nu. 52. & sequent.* Illustriss. Dominus meus Deluca *in Theatr. verit. & justit. tom. 15. in tit. de judic. disc. 36. numer. 58.* & Rota *decis. 179. numer. 1. & sequent. part 7 recent. & in Urbinat. Salvian. 18. Junii 1660.* coram Cardin. Celso *in princ. & decis. 286. num. 4. part. 15. recent.* Nullitas vero, vel injustitia an debeat esse notoria, vel sufficiat simplex injustitia tradunt Gargiar. Jun. *cons. 31. vol. 2. una cum voto ibi*, & 3
D. Deluca *in dict. disc. 36. num. 38.* ubi dicit, injustitiam non requiri notoriam, ut ibi per eum, & stante nullitate; & 4
notoria injustitia dari appellationem etiam in casu prohibito, tradunt Gratian. *discept. forens. c. 236. in fin. part. 2.* & Rot. *d. dec. 179. nu. 2. p. 7. recent. & in Bonon. fideic. de Bologni. 17 Martii 1642.* coram R. P. D. Carillo, *& in Arimin. fideicom. 18. Junii 1641.* coram Card. Cerro, *§. nec refragatur, &c.* ubi loquitur in simplici injustitia

Sententiæ vero dicuntur conformes, quando Judex appella- 5
tionis declarat bene fuisse judicatum a Judice a quo, & illius sententiam confirmat, ut declarant Paitell. *expedit. 59. in fin.* Guazzin. *defens. 37. cap. 1. numer. 4.* & Rota *decis. 202. numer. 1. part. 6. recent. & in Viterbien. census 7. Junii 1638.* coram Cardin. Verospio *post princ.* & apud Salgad. *in labyr. credit. decis. 75. nu. 3.* & quando secundus Judex pronuntiat 6
primam sententiam esse exequendam, ut contra Corn. probat Scaco. *de appell. cap. 2. quæst. 17. lim. 1. n. 30. vers. Exemplifica septimo, &c.* Et sententiæ ut dicantur conformes, sufficit, 7
quod concurdent in substantia, & in effectu, & tendant ad eumdem finem; licet discordent in causa, vel in formalitate verborum, maxime quando proceditur sola facti veritate inspecta, Thesaur. *decis. Pedem. 228. per tot.* Grat. *decis. March. 1. num. 1. & seqq* Guazzin *def. 37. cap 1. num. 1.* Andreol. *controv 218. num. 9.* Dominus Deluca *in dict. tit. de judic. t. 15. disc. 36. num. 55.* Rota *in Anconitana censuum 11. Decemb. 1641.* coram Cardin. Cerro *post princ.* Licet in hoc certam regulam unicuique casui applicabilem statui non posse, cum revera dicatur potius quæstio facti, quam juris decidenda ex facti qualitate, & ex singulorum casuum circumstantiis, tradat idem. Illustrissimus Dominus meus Deluca *in dict. tom. 15. d. disc. 36. n. 56. vers. Quod autem, &c.*

Sententia vero una si condemnat in centum, & alia in 8
quinquaginta dicuntur conformes quoad quinquaginta, uti habetur in hoc statuto, cum in majori summa insit minor, ut tradunt Surd. *cons. 102. n. 7. lib. 1.* Guazzin. *defens. 37. c. 1. n. 10. & seqq.* Grat. *discept. for. c. 42. n. 7. par. 1.* Hodiern. ad Surd. *decis. 114. n. 5.* Dominus Deluca *in d. tom. 15. disc. 36 nu. 55.* & Rota *in d. Anconitana censuum 11. Decembr. 1641.* cor. Card. Cerro, *§. & cessat, &c.* ubi testatur de veriori, & receptiori sententia, & in *Romana pecuniaria 17. Junii 1658* coram Card. Celso, *§. nec de conformitate, &c.* Licet contrarium, 9
quod non sint conformes in minori summa de jure communi cum sententia sit individua, teneant Gabr. *cons. 56. nu. 9. lib. 1.*

Bur-

Burfatt. *conf.* 219. *num.* 9. *lib.* 2. Card. Tufch. *pract. conclus. litt.*
30 *S*, *concl.* 172. *num.* 4. Prima autem opinio procedit, fi fecundus Judex pronunçiavit per capita feparata, alias fecus, ut in terminis hujus *Statuti Eugubini* declaravit Rota *in Eugubina dotis* 9. *Maii* 1642. coram R. P. D. Rojas, §. *nec fententia*, *&c.* ubi dat concordantes.

31 Addo prædicta, quod fententiæ dicuntur conformes, licet prima fuerit confirmata ex novis probationibus, ut late
32 comprobat Andreol. *controv.* 228. *per tot.* Si tamen illæ fiot difcordes in qualitate, & fubftantia, non funt conformes, ut not. Menoch. *conf.* 509. *nu.* 26. *lib.* 6. & Rota apud Duran. *dec.* 351. *nu.* 1. *&* *dec.* 365. *num.* 3. & apud Merlin. *de pignor. decis.* 78. *num.* 1. *&* 3. ubi aliæ recenfentur.

33 Seatentiæ autem duæ ubi vigore ftatuti faciunt rem judicatam, & ab eis non licet appellare, dicuntur fubrogatæ loco trium, & quod dicitur de tribus de jure communi, procedit etiam in duabus, Cravet. *conf.* 183. *nu.* 2. *&* 3. Scacc. *de appell. quæst.* 17. *lim.* 1. *n.* 67. Rota apud Duran. *decif.* 365. *n.* 2.
34 & apud Card. Celfum, *dec.* 264. *nu.* 3. Et ideo illarum executio nec agendo, nec excipiendo retardari poteft, Clem. *ut calumniis de re judic.* Gabr. *comm. conclus. de execut. rei jud. concl.* 1. *nu.* 18. Scacc. *de appell. qu.* 19. *remed.* 1. *concl.* 5. *num.* 3. & Rota *dec.* 647. *num.* 1. *part.* 1. *recen.* & apud Salgad. *in labyr. credit. dec.* 75. *num.* 4.

35 Statutum de quo fupra de duabus conformibus habet locum, etiamfi prima fententia fit lata in partibus, & fecunda fit lata in Curia, Rota apud Pacif. de Salvian. *decif.* 154. *num.* 10. & apud Salgad. *in labyr. credit. decif.* 75. *num.* 5. *&* 6. bene comprobant.

36 Et a fententia, quæ tranfivit in judicatum, non poteft appellari, uti habetur in hoc ftatuto, & tradunt Alba. *conf.* 14. *num.* 8. Andreol. *controv.* 62. *nu.* 18. & Rota *dec.* 283. *num.* 3. *part.* 2. *recent.* & apud Bich. *dec.* 248. *num.* 9. *part.* 1.

ADDITIO.

Licet de jure communi a tribus fententiis conformibus 17
non liceat amplius appellari, Matthæu. *de regim. Regn. Valent. capit.* 12. *a num.* 154. *&* §. 3. *num.* 28. ubi Giurb. Salgad. Pereit. Amat. Covarr. & alios citat Altimar. *de nullitatib. rubr.* 5. *quæst.* 1. *num.* 2. Scoppa ad Gratian. *obferv.* 18.
a numer. 2. imo ex duabus conformibus exceptio rei judica- 18
tæ oriatur, Mario. Carocc. & alii citati per dict. Scoppa. *dict. obferv.* 18. *numer.* 31. *& seq.* Sabell. *in fumm. divers. tract.* §. *Appellatio*, *numer.* 35. Maffola *trifmegif. legal. ratiocin.* 13. *num.* 1. *& seq.* Efcobar. a Corro. *de puritat. & nobilitat. part.* 2. *quæst.* 4. *art.* 2. *num.* 1. *& seq.* tamen in hac noftra Provin-
cia Cathaloniæ in R. S. a duabus conformibus amplius non 19
fupplicator, Cancer. Fontanell. Gratian. Ramon. Giurb. & alii citati per Ripoll. ad Peguer. *rubr.* 16. *num.* 29. Matthæu. *dict.* §. 5. *numer.* 154. *&* §. 3. *numer.* 29. inter quas
non connumerantur fententiæ latæ coram Ordinariis; ex 20
quo ab illis, licet conformibus, licet appellari ad R. S. & ita nec pro una habentur; cum a prima lata in R. S. confirmatoria duarum latarum per ordinarios liceat in Senatu fupplicare, Cancer. *variar.* 3. *cap.* 18. *numer.* 33. ubi *feipfum*, & Peguer. citat.

Quando autem fententiæ dicantur conformes, ut ab eis 21
non liceat appellari, & plura de materia hujus rubricæ latiffime invenies penes Doctiffimos Altimar. *dict. rubr.* 5. *quæst.* 1. *per tot. &* *penes* Matthæu. *de regim. Regn. Valent. capit.* 12. §. 2. *numer.* 156. Carol. Anton. Deluca ad Franch. *obferv. ad decif.* 356. *&* 710. Bonden. *collect. legal.* 6. *num.* 80. *& seq.* fignanter ad materiam hujus ftatuti conducit Theodof. Rube. *Singular. part.* 6. *in addit. ad capit.* 178. *lib.* 1. ipfos confule.

QUOD A PRONUNTIA DE EXEQUENDO *non appelletur.* *Rubrica XII.*

VOlumus, quod a Sententia de exequendo conformes, vel aliter in rem judicatam tranfacta non liceat Appellare: Et ideo Judex poffit, & debeat ad Executionem in dicta Sententia commiffam Parte inftante procedere, & cum effectu exequi, & exequi facere Appellatione ab illa interpofita, & Inhibitione, quæ per Judicem ad quem defuper fieri contigerit; non obftantibus: Nifi tamen excederetur modus in exequendo, quo cafu executio non retardetur, fed tam per primum, quam fecundum Judicem Appellationis reparari, & Appellantis indemnitati provideri poffit, & debeat.

SUMMARIUM.

1 *Appellatio a pronuntia de exequendo datur, ftatuto non obftante, ratione exceffus.*

Et quando pronuntia de exequendo continet novum gravamen, num. 2.

Et quando dicatur continere novum gravamen, nu. 3.

Excedere Judex dicitur non admittendo exceptiones aptas impedire executionem, num. 4.

Appellatio tamen in dicto cafu datur quoad effectum devolutivum, num. 5.

Requiritur tamen in dicto cafu ad appellandum mandatum fpeciale, num. 6.

7 *Appellatio non datur a pronuntia declarante fententias conformes.*

A pronuntia vero de exequendo datur ad utrumque effectum ratione notoriæ injuftitiæ, num. 8.

Secus aliter de jure communi, num. 9.

Bene tamen de jure Cathaloniæ, num. 10.

ANNOTATIO.

1 APpellatio a pronuntia de exequendo devolvit non obftante ftatuto id prohibente quando adeft exceffus, Lancell. *de attent. part.* 2. *capit.* 17. *limit.* 53. *numer.* 24. Paitel. *exped.* 25. *numer.* 1. *& seq.* & ibi Adden. Fenzon. *ad ftat. Urb.*
2 *capit.* 171. *in princ.* Rota apud Gregor. XV. *decif.* 545. *in fin.* Et quando fententia de exequendo continet novum gravamen, Rolan. *conf.* 43. *num.* 7. *lib.* 2. Rota *decif.* 340. *num.* 3. *part.* 1. *recent.* *&* *in Bonon. fideicom. de Bologni.* 17. *Martii* 1642. coram R. P. D. Carillo, *poft princ.* *&* *in Anconit. cenfuum* 11. *Decembris* 1641. coram Cardin. Cerro, §. *Denique non obftat*,
3 *&c.* Et dicitur continere novum gravamen, quando in fubfequenti fententia adjicitur, vel detrahitur aliquid fubftantiale, quod eft diverfum, & non venit in confequentiam alterius præcedentis, ut not. Cravet. *conf.* 103. *numer.* 4. Rota *decif.* 100. *num.* 1. *part.* 1. *divers.* *&* *in d. Bononien. fideicomm. de*
4 *Bologni.* §. *Novum vero*, *&c.* Excedere autem Judex dicitur non admittendo exceptiones aptas executionem fententiarum impedire, ut declarant Paitell. *dict. expedit.* 25. *num.* 3. ubi alios modos recenfet, & ibi Adden. *num.* 10. & Lancellot. *de atten. d. limit.* 53. *num.* 24. qui dant concordantes, & Pen-
5 zon. *in d. cap.* 171. *num.* 5. Appellatio tamen in dictis cafibus datur quoad effectum devolutivum tantum, ut declarant Cævall. *in tract. commu. contra commun. quæst.* 190. Adden. ad Paitel. *dict. expedit.* 25. *numer.* 11. & Rat. *decif.* 100. *numer.* 13. *part.* 2. *divers.* *&* *decif.* 620. *numer.* 2. *part.* 1. *recent.* Mandatum 6
tamen ad appellandum ratione exceffus requiritur fpeciale, & individuum, ut poft Franc. Becc. Soccin. Jon. Barz. Magon. Aret. & Bero. per eos adductos declarant Adden. ad Paitell. *d. exped.* 25. *num.* 13.

A pronuntia vero declarante fententias effe conformes non 7
dari appellationem voluit Scacc. *de appell. quæst.* 17. *limit.* 1. *nu.* 49. ubi hanc conclufionem dicit veram, licet referat contrarium tenentem Raguel. *de appellat.* §. 2. *capit.* 3. *num.* 218. ipfos confulas.

A pronuntia vero de exequendo datur appellatio ad utrum- 8
que effectum ratione notoriæ injuftitiæ, ut tradit Rota *in Bononien. fideicomm. de Bologni.* 27. *Novembris* 1641. coram R. P. D. Carillo, §. *Quod autem*, *&c.*

ADDITIO.

DE jure communi recepta eft opinio huic ftatuto confor- 9
mis, quod a pronuntia de exequendo fententiam in rem judicatam tranfactam non appelletur, ficque a decreto executionis; ex eo quia cum ifte actus veniat in complementum prioris, non eft qui gravat, fed prior, & ita ifte, & non fecundus eft attendendus, & ficuti non poteft appellari a primo, pariter nec ab ifto fecundo, Salgad. *de Reg. protect. part.* 2. *capit.* 3. *numer.* 7. *& seq.* *&* *part.* 4. *capit.* 1. *numer.* 11. *& seq.* Carleval. *de judic. tit.* 3. *disp.* 3. *numer.* 47. Scoppa ad Gratian. *obferv. ad decif.* 74. *numer.* 1. *& seq.* Carol. Anton. Deluca *animadver. ad difcept.* Gratian. *capit.* 333. *numer.* 1. *&* 5. ubi Andreol. Surd. & alios citat Pafferia. a Seatula *ad tit. de appellatio. in* 6. *art.* 17. *numer.* 481. *& plures*, quos citat Doctiffimos Emanuel Alvarez. Pegas *refol. forenf. refol.* 15. *num.* 65.

In hac tamen noftra Provincia Cathaloniæ recepta eft opi- 10
nio contraria, quod a provifione decreti executionis fententiæ tranfactæ in rem judicatam late ab Ordinariis appellatur ad Regiam Audientiam, & in dicto R. C. ab ea fupplicatur, ut de dicta praxi teftatur, citatis Cancer. Fontanel. & aliis Meritiffimus, ac Nobilis Senator nofter Amigant *in prax.* Peguer. *rubr.* 29. *num.* 152. *& seq.* maxime *nu.* 155. ubi rationem affert, & *rubr.* 27. *num.* 74. *in fin.*

DE EXECUTIONE REI JUDICATÆ REALITER, *& perfonaliter facienda.* *Rubrica XIII.*

IS, qui Mandatum executivum realiter, & perfonaliter exequendum contra fuum debitorem obtinuerit, poffit, fi velit, debitorem perfonaliter capi facere, & ad Carceres adduci, inde non relaxandum, donec folverit, vel fatisfecerit ipfi Creditori, præterquam in die, quo fit Mercatum, tempore Nundinarum, Diebus Dominicis, & aliis

Feftis

Festis Majoribus, quæ notantur supra Libro II. sub Rub. De Suspect. Fugit. Possit etiam Creditor in possessionem bonorum immobilium se immitti facere, bona quoque mobilia capere & super nominibus Debitorum, & Juribus aliis omnibus exequi, ut supra diximus sub Rub. De modo procedendi in causis Civilibus, & sub Rub. De Contumace, & Tenutis dandis.

Addentes etiam, quod si Creditor unam viam elegerit, non censeatur alteri præjudicasse, sed utramque simul intentare, sive de una ad aliam transire sibi licere, donec ei fuerit integre satisfactum.

S U M M A R I U M.

1 *Variatio est licita in contractibus.*
Prout etiam est licita in executivis, num.2.
Maxime stante obligatione Camerali, num.3.
Et potest creditor variare de principali ad fidejussorem, & econtra, num.4.
Et de executione reali ad aliam realem, num.5.
Maxime stante obligatione Camerali, num.6.
7 *Lite executiva introducta an possit variari ad ordinariam.*
Et an possit variari ab ordinaria ad executivam remissive, n.8.
9 *Executio fieri non potest tempore feriato in honorem Dei.*
10 *Nundinarum privilegio potest renuntiari.*
Si tamen renuntietur ei expresse, alias secus, num.11.
12 *Auctoris remissio.*

A N N O T A T I O.

1 IN contractibus, quicquid sit in ultimis voluntatibus, est licita variatio, ut tradunt Jas. *in l. servi electione, 5. num. 10. ff. de legat.1.* & ibi Alex. Imol. Castr. & alii, Ant. Gomez *var. resol. tom.2. cap.10. num 9. 10. & seq.* Hodiern. *controv. 40. num. 5. & 6.* licet contrarium teneat Merlin. *de pign. libr. 5. tit.2. quæst.59. num 9.*

2 Prout etiam est licita variatio in executivis, uti habetur in hoc statuto, itaut creditor si capi fecit debitorem pro debito, antequam solvat potest petere se immitti in tenutam bonorum, & econtra si fuit immissus in tenutam bonorum potest petere debitorem carcerari, ut tradunt Surd. *cons.98. nu.5. vol.1.* Scapuc. ad Salvian. *libr.2. quæst.15. num.1. & seq.* Grass. *de except. in prælud. n.59. & seq. n.63.* Pir. Maur. *de fidejuss. part.2. sect.10. capit.79. per tot.* Post. *de subhast. inspect.27. per tot.* ubi dicit, hoc non habere locum, si pignus sit sufficiens, 3 ut ibi per eum, & Rot. *decis.161. num.4. part.6. recent.* Maxime stante obligatione Camerali, Zacch. *de obligat. Camer. quæst. 11. num. 9.* ubi limitat, nisi per actionem electam creditori non fuerit plene satisfactum, ut ibi per eum, Rota *d. decis.161. nu.25. part.6. recent.* & dicam infra latius.

4 Et creditor in executivis potest variare de principali ad fidejussorem; & e converso de fidejussore ad principalem, ut tradunt Grass. *de except. in prælud. num. 63.* qui quamplures dat concordantes Pir. Maur. *de fidejuss. part.2. sect.10. dict. cap.79. num 3.* Merlin. *de pignor. lib.5. titul. 2. quæst.79. numer. 13.* 5 Et potest variare in executione reali ad aliam realem, si bona capta in tenutam adhuc non sint subhastata, & adjudicata ipsi creditori, ut tradunt Thesaur. *quæst. forens. 7. per tot. lib 1.* Posth. *de subhast. d. inspect.27. num 16. & seq.* & Rota *d. decis. 161. num.4. part.6. recent.* refectis tamen expensis, & dicunt Thesaur. *d. quæst. 7. num. 6.* & Posthi. *dict. inspect. 27. numer. 10.*

6 Et eo magis dicta variatio admittitur de una re ad aliam stante obligatione Camerali, Surd. *decis.44. num.17.* Posthi. *de subhast. inspect. 14. num. 46. & dict. inspect.27. per tot.* Zacch. *de oblig. Camer. quæst.11. num.9.*

7 Lite autem executiva introducta an possit ea pendente creditor agere ordinarie tractant Lancell. *de attent. part.2. capit.4. lim.30. nu.1.* & Andreol. *contr.94. nu. 18.* ubi plures dat concordantes, & pariter an judicio ordinario cepto possit varia- 8 ri ad executivum, tradunt Lancell. *in loc. supra proxime addicto*, Zacch. *de oblig. Camer. d. quæstion. 11. fere per tot.* Genc. *de cen. quæst 95. nu.28. & seq.* & Andreol. *contr.102. num.24.* nec non Rota *in Eugubina datis, 14. Februarii 1642.* coram R.P.D. Carillo, *§. Primo, mandatum, &c.* qui tenent pro negativa, illos consulas, & videas etiam adducta supra *lib.2. rubr.3. n.*.

9 Executio vero quod fieri non possit tempore feriato in honorem Dei, & quando illa fieri possit, dixi supra ad *rubr. 28. num.19. & seq. lib.2.* videas ibi.

10 Privilegii tamen nundinarum, de quo in hoc statuto possunt partes renuntiare, cum illæ sint introductæ in commodum privatorum principaliter, & secundario favore publico, ut tradit Petr. Pecch. *de jure sisten. cap.9. in princ.* 11 Quæ tamen renuntiatio, ut afficiat, debet esse specialis, alias non afficit, *l.1. & ibi* Roma. & alii, *ff. de in jus voc.* Petr. Pecch. *ubi supra nu.2.* & dixi etiam supra *ad Rubr. de nund. lib.1.*

A D D I T I O.

12 DE materia hujus rubricæ aliqua dixi *in rubr.3. lib.2. nu. 77. & seq.* ideo ne eadem repetam, ad ibi dicta te remitto, quo in loco aliqua circa variationem adduxi.

DE APPELLATIONIBUS IN CRIMINALIBUS *causis interponendis.* *Rubrica XIV.*

A Sententia Definitiva Criminali liceat gravato infra quintam diem a die Notificationis cum Insertione tenoris Sententiæ suam Appellationem interponere modo superius expresso, & in dicto termino illam repræsentare, introducere, & inhiberi facere in forma, & deinde in terminis probatoriis poterit ea, quæ coram Judice a quo deducta non fuere, coram Judice Appellationis pro sua defensione deducere, & probare, Feriis quibuscumque non obstantibus, etiam non exhibito gravamine.

Ab interlocutoria vero, sive ab aliquo gravamine infra triduum appellare, & inhiberi facere teneatur, illamque ex eisdem Actis expediri facere. Nisi tamen Reus pauper, & indefensus esset, quo casu Judex terminum ad prædicta prorogare posse æquissimum est.

S U M M A R I U M.

1 *Appellare an liceat reo condemnato in criminalibus est controversum.*
Posse de jure communi est certum, num.9.
Non tamen in Cathalonia ante annum 1399. bene tamen ex post, num.10.
Et in quibus casibus de jure communi, num.11.
2 *Statutum quod reo liceat in criminalibus appellare, uti æquum est servandum.*
Itaut stante dicto statuto appellatione pendente Judex a quo non possit innovare, num.3.
4 *Judex appellationis an teneatur sequi statuta propria, vel Judicis a quo.*
5 *Reus in causa appellationis potest novas probationes facere.*
6 *Fiscus ab absolutione rei de consuetudine non appellat.*
Declara, ut num.7.
Quod eo magis procedit, si adsit instigator secretus, vel apertus, num.8.
12 *Recursus interponi potest ad Principem in criminalibus, licet non possit appellari.*
Et ille recursus quomodo practicetur, num.13.
14 *Fiscus an appellet, tam in criminalibus, quam in civilibus.*

A N N O T A T I O.

1 ADmodum controversa est quæstio inter Doctores, an in criminalibus reo condemnato liceat appellare maxime de generali consuetudine, ut videre est per Scacc. *de jud. libr. 1. capit. 97. num. 62. & plurib. seq. & de appell. quæst. 17. limit. 48. numer. 1. & seq.* per Guazzin. *defens. 36. cap. 3. & 4. per tot.* & per Farin. *de variar. & diver. quæst. quæst.101. num. 7. & seq.* qui alios dant concordantes quamplures; statutum tamen nostrum benignius procedendo, dum agitur præsertim de vita hominis ad tollendam dictam disputationem, ut considerat in his terminis Scacc. *de appell. d. quæst. 17. limit. 48. num. 8.* admittit opinionem affirmativam, quod appellatio rei fieri possit in criminalibus, dummodo illa interponatur in termino quinque dierum a die notificationis modo, & forma in eo expressis, quod est omnino æquum, 2 & servandum ad notata per Aldovin. *cons. 1. numer. 27. & cons.82. num.5.* & per Ciriac. *controv.176. num.26.* & ita servari etiam de consuetudine in *Regno Franciæ* etiam in criminibus gravissimis, dicit Scacc. *de appell. quæst. 13. sub numer. 109. & d. quæst. 17. limit. 48. num. 36.* ubi dat concordantes. 3 Itaut stante dicto statuto Judex a quo pendente appellatione, vel termino ad appellandum nihil innovare possit, Lancell. *de attent. cap. 12. in præfat.* ubi aliquas ponit ampliationes, & limitationes, & Guazzin. *defen. 36. cap 28. num. 1. & seq.* ubi dant concordantes, & dixi *Ego in Resol. crim. vers. Appell. Resol.1. num.5. & seq.* 4 Utrum vero Judex appellationis teneatur sequi statuta Judicis a quo, seu propria statuta, tam in ordinatoriis, quam in decisoriis, late tradunt Scacc. *de appell. quæst.18. num.1. & seq.* & Guazzin. *d. defens.36. cap.30. num.1. & seq.* ipsos consulas.

Addo prædictis, quod dum statutum nostrum admittit, quod reus condemnatus appellans possit novas facere probationes, & non deducta deducere ad probandam illius innocentiam, concordat cum jure communi, quo omnia prædicta 5 reo facere conceduntur, ut tradunt Lancell. *de attent. cap. 12. limit.27. num.4.* Farinac. *cons.16. nu.3. lib. 1.* & bene declarat Guazzin. *d. defen. 36. cap. 18. num. 1. & seq.* ubi dicit, dictam conclusionem habere locum, tam ex parte appellantis, quam appellati, ut ibi per eum.

6 Nec non etiam quod fiscus ab absolutione rei de generali consuetudine non valeat appellare, ut probant Ludov. Clar. Farinac. Gram. Bajar. Vincent. de Franch. Marchesa. Scac. Mar. Anton. quos refert, & sequitur Guazzin. *d. defens. 36. cap. 14. num 2.*

num.2. & seq. ubi tamen subjungit, quod ob Constitutionem
7 super Reformat. Trib. Urb. permittentem fisco appellare, id admittitur arbitrio Signaturæ, & Legatorum in Provinciis statua Ecclesiastici, ut ibi per eum, & Scacc. *de appell. quæst.17.*
8 *limit.49. nu.1. & seq.* & eo minus licet fisco appellare, quando adest instigator secretus, vel apertus, nisi instigator satisdederit de reficiendis expensis, si dicta cautio per reum petatur, ut not. Farinac. *de var. ac divers. quæst. quæst.101. n.32.* Scacc. *de appell. quæst.17. limit.49. n.11.* Vermig. *consl.324. n.5.* & dixi Ego in *Resol. crim. in verb. Appellat. Resol.2. per tot.*

ADDITIO.

9 DE jura autem communi certum est, quod licebat reis condemnatis in criminalibus appellari, Saldag. *de Reg. protect. part.3. cap.14. num.1. & seq.* Matthæu. *de regim. Regn. Valent. cap.8. §.9. num.85. & de re crim. controv.2. nu.2.* Can-
10 cer. *var.1. cap.17. num.11.* Altimar. *de nullitat. rubr.5. quæst.26. num.1. & seq.* De jura autem nostro Cathaloniæ ante annum 1599. in causis criminalibus non licebat reis appellari, sed hi omni remedio destituti erant, solumque Deum habebant ultorem, si gravamen prætendebant, Fontanel. *decis.120. num.2. & seq.* Cancer. *var.1. d.cap.17. num.12. & var.3. cap.18. num.19.* Peguer. *in prax. rubr.27. num.15.* Ferrer. *citatus a d.* Altimar. *d. quæst.26. nu.6.* a dicto tamen anno 1599. per *cap.15. Curiarum dicti anni* fuit dispositum, quod in criminalibus admitteretur appellatio in omnibus causis præter ibi exceptas, & in quibus a jure communi non admittitur appellatio, Peguer. Cancer. Fontanel. *& alii citati* per Ripoll. *ad prax.* Peguer. *dict. rubr.27. nu.154. & seq. & metipse* Peguer. *d.rubr.27. a n.25.* Altimar. *d.qu.26. nu.7.* Matthæu. *de re crim. controv.2. num.13.* in quibus autem casibus non admittatur a 11 jure communi in criminalibus appellatio, fastidiosum esset ubi recensere, id videre poterit penes dict. Matthæu. Salgad. Peguer. Altimar. *in locis citatis*, ubi id tradunt latissime, & penes citatos per Aylon. ad Gomez. *part.3. cap.13. nu.32.*

Per *cap.16. dictarum Curiarum anni* 1599. pariter dispositum 12 extat, quod in curiis Baronum, in casu condemnationis ad mortem naturalem, liceat coram ipso mutato Assessore appellari; hoc tamen non obstante reo condemnato liceat ad R. A. recurrere, uti ad Curiam Principis; ex quo prohibita appellatione, non venit prohibitus recursus ad Principem, Cancer. *var. d.cap.17.n.12.* Fontanel. Cortiad. Cresp. & alii citati per Matthæu. *de regim. Regn. Valent. d.cap.12. §.1. nu.159. & seq.* Pilaja *decis. canon. lib.2. decis.10. pæts.9. nu.58. & lib.4. decis.1. num. 58. d. tom.2.* Scacc. Censal. Cresp. Fontan. citati a Modern. Castald. *consul. foren.132. n.1. to.1.* Pasqualig. ad Lauret. de Franc. *controv. inter Episc. & Regul. part.1. nu.1359. in fin.* Scoppa ad Gratian. *obser.51. n.1.* ubi plures citat, & tradunt Moderni citati per Doctissimum Altim. *de nullitat. rubr. 1. qu.9. nu.4.* & alii citati per Modern. Sabell. *in summ. divers. tract. verbo Appellatio, num.9. vers. Quod appellatione, &c.* Et 13 practicam interponendi dictum recursum ad S. R. C. tradit Fontanel. *dec.386. per tot.* maxime *num.10.*

Fiscus autem an appellet, tam in civilibus, quam in cri- 14 minalibus tradunt *innumeri Doctores*, sufficiet tamen tibi doctrina Doctiss. Altimar. *de nullitat. rubr.4. quæst.23. per tot.* penes quem, & penes citatos per Scop. ad Grat. *d. obser. 51. num.11. & seq.* & per Massin. *de confisc. bonor. qu.50.* habebis quæ volueris, ad ipsos recurre.

QUOD IN CRIMINALIBUS NON LICEAT *appellationem prosequi, nisi facto deposito.* *Rubrica XV.*

SI quis ex aliquo Maleficio fuerit desinitive Condemnatus in aliqua pœna pecuniaria, debeat infra quinque dies sequentes a die Appellationis interpositæ facere Depositum, seu præstare idoneam Cautionem in forma Depositi penes Notarium Cameræ de integra pœna, in qua fuit condemnatus: Si vero deponere, aut cavere noluerit, vel non potuerit, detineatur, vel reponatur in carceribus, donec causa per Sententiam terminetur: Reservata tamen semper gratia reportanda a Superiore.

SUMMARIUM.

1 *Reus condemnatus in pœnam pecuniariam appellans tenetur facere depositum.*
   Fallit, si dictus reus velit manere carceratus, nu.2.
   Non auditur tamen volens dare pignus, nu.3.
4 *Statutum de faciendo depositum non habet locum, quando pœna non applicatur Cam. Apostolicæ.*
   Neque habet locum quoad interesse partis, nu.5.
6 *Narratio Auctoris.*

ANNOTATIO.

1 REum condemnatum in pœnam pecuniariam appellantem teneri ad faciendum depositum, seu præstandam cautionem de solvendo quantitatem, in qua fuit condemnatus, uti habetur in hoc statuto, extat *Bulla Pii IV.* de qua mentionem facit Guazzin. *defens.36. cap.5. nu.1. & seq.* & Scacc. *de appell.*
2 *qu.17. limit. 48. nu.34. & seq.* Itaut si condemnatus appellans nolit facere depositum, nec cavere de solvendo, sed velit manere carceratus, non possit ad prædicta adstringi, cum
3 iniquum sit, velle habere rem, & personam, ut bene comprobat Guazzin. *d.cap.5. n.7.* Et si reus appellans non habeat facultatem præstandi fidejussionem, vel deponendi pecuniam, non auditur offerendo pignus, ut docet Bajar. ad Clar. *quæst. 46. n.41.* & late comprobat Guazzin. *d. defens. 36. cap.5. nu.3.* licet quod appellans ob paupertatem non possit prosequi appellationem, not. Fenzon. *ad stat. Urb. cap.171. nu.17.*

Dictum autem statutum de faciendo depositum per appel- 4 lantem habet locum, quando pœna applicanda venit Cameræ Apostolicæ, quia si illa veniat applicanda locis Piis, seu Cameræ Baronis, vel Episcopi, appellans non tenetur facere d. depositum, si causa agatur coram Barone, vel Episcopo, ut declarant Farinac. *de var. ac diver. quæst. d. quæst.101. nu.104.* & Guazzin. *d.defens.36. cap.5. nu.2.* Prout neque d. statutum 5 habet locum quoad interesse partis, sed solum quoad pœnam applicandam Cameræ Apostolicæ, ut tradit Guazz. *in d. c. 5. in fin.* dicens, ita passim servari in practica, ut ibi per eum.

ADDITIO.

IN casibus, in quibus in hac nostra Provincia Cathaloniæ, 6 in criminalibus licet appellare, necesse non est facere depositum aliquod; sed sicuti in civilibus proceditur, quando a sententiis interponitur appellatio; ideo in his non me detineam.

Finis Libri Tertii.

STA-

STATUTORUM
CIVITATIS EUGUBII
LIBER QUARTUS.

DE ACCUSATIONIBUS. *Rubrica Prima.*

AD Accusandum, vel denuntiandum aliquem de crimine, vel maleficio nullus admittatur, nisi primo juraverit coram Judice, sive Notario Maleficiorum, quod non animo calumniæ accusationem porrigit, sed quia credit illam esse veram, & nisi suam, vel Suorum usque ad tertium gradum de Jure canonico computandum, injuriam prosequatur, Exceptis delictis atrocioribus, in quibus cuilibet accusare, & denuntiare permittatur: Sicut etiam Tutoribus, & Curatoribus pro Pupillis, Minoribus, & similibus Personis, & Syndicis Universitatum, aliisque Administratoribus, & Officialibus publicis pro eorum Officio licere volumus. Teneatur tamen Accusator suam accusationem claram, & apertam proponere, & instituere, in qua locus, tempus, & qualitas perpetrati delicti contineatur, exprimendo nomina Testium, quos putat de delicto informatos: Fidejussorem tamen præstare, aut se pœnæ Talionis subscribere non teneatur: Nisi tamen Accusator sit Forensis, quem Judicis arbitrio satisdare debet, æquissimum est.

Ut autem temerarii, sive falsi Accusatores imposterum ab alienis molestiis arceantur, Statuimus, quod quicumque dolose accusaverit, vel denuntiaverit aliquem de falso maleficio, & non probaverit saltem per unum Testem, vel per aliquod probabile indicium Judicis arbitrio judicandum, tale maleficium per eum fuisse commissum, sive etiam falso accusasse comperiatur; talis Accusator puniatur dimidia pœna, qua condemnaretur Accusatus, si accusatio probata esset, ultra refectionem omnium damnorum, & interesse, in quibus per Judicem in Sententia absolutoria Accusatorem condemnari volumus, & mandamus.

SUMMARIUM.

1 *Accusator tenetur jurare, accusationem esse veram, & illam porrigere non animo calumniæ.*
Accusare in delictis privatis non potest, nisi qui suam, vel suorum injuriam prosequitur, nu.2.
Tutores, Curatores, & Syndici quo nomine debeant accusare, num.3.
Accusator an teneatur in accusatione exprimere locum, & tempus commissi delicti, nu.4.
Accusator quando excusetur a pœna calumniæ, nu.5.
Quæ sit justa causa excusans a calumnia remittitur arbitrio Judicis, num.6.
7 *Delicta hodie puniuntur ex officio, per inquisitionem, nemineque accusante.*
Quod juri dissonum tradunt aliqui, num.8.
In Cathalonia tamen per inquisitionem proceditur, nu 9.
Quod juri canonico conforme est, nu.10.
Et ita processus in ea dicuntur fisci, licet pars assistat, n.12.
Limitatur tamen in causis Nobilium, in quibus instantia partis requiritur in Cathalonia, nu.13.
Nisi in certis casibus, num.14.
Et an requiratur post sententiam in executione, an vero absque ea possit procedi ad executionem, nu.15.
11 *Accusatoris vicem supplent denuntiatio, notorietas, aut infamia delicti.*
16 *Accusare qua persona possit, & an per Procuratorem, & alia remissive.*
17 *Judex quis sit competens in criminalibus.*

ANNOTATIO.

1 ACcusatorem in porrigendo querelam teneri jurare parte saltem petente accusationem esse veram, illamque non animo calumniæ porrigere, ut disponitur in hoc statuto, tradunt Adden. ad Ang. *de malef. in verbo Hac est vera inquisitio, num.68.* ubi testantur de communi opinione, & ita servari de generali consuetudine *Italiæ* testatur Clar. *in pract. §. fin. quæst. 18. vers. Dicit etiam, &c.* licet apud eum non servetur, Farinac. *de accus. quæst. 16. num. 28.* & generaliter in criminalibus testatur Balth. Tomas. *in suis tract. var. tom. 2. in tract. de tutor. & curat. tit. 19. num. 2937.* ubi quamplures dat concordantes.

2 Sicuti etiam quod in delictis privatis quis non admittatur ad accusandum, nisi qui suam, vel suorum injuriam prosequitur, ut habetur in hoc statuto, tradunt Anton. Gomez. *variar. resol. tom.3. cap.1. n.29.* Clar. *in pract §.1. vers. Privata autem, &c.* & Farin. qui alios dat concordantes *de accus. q. 12. num.7.* ubi dicit, id procedere etiam in delictis privatis, pro quibus pœna venit applicanda fisco, ut ibi per eum. Quæ autem dicantur delicta atrociora, de quibus fit mentio in hoc statuto, docet late Farinac. *de delict. & pœn. qu. 18. num. 61. & pluribus seq.* quod cum nimis longum esset referre, videas ibi per eum.

3 Tutores vero, Curatores, & Syndici, de quibus habetur in hoc statuto, an debeant accusare tutorio, vel syndicatorio nomine, vel potius nomine proprio ad favorem Minorum, & Universitatis, dixi *Ego late in Resol. crim. in verbo Accusatio, resol.11.*
4 *per tot.* videas ibi, si cupis. Et pariter quando Accusator teneatur exprimere in accusatione locum, tempus, & qualitates commissi delicti, vide adducta per me in dicto verbo *Accusatio, resol.7. per tot. cum resol. seq.* quæ hic repetere non convenit.

5 Accusator autem qui accusationem probavit per unum testem, per semiplenam probationem subministrando indicia ad torturam, vel ad inquirendum, vel alias habens justam causam accusandi, quod excusetur a pœna calumniæ non obstante hoc statuto, voluerunt Farin. *de accusat. dist. quæst.16. nu. 33. & seq.* Guazz. *def.3. cap.13. nu.44. & 55.* Ursell. *in exam. apum concl.26. num.81.* Calvin. *de æquit. cap.571. nu.7. & seq.*
& alii per me relati in d. verbo *Accusatio, Resol. 5. nu. 1. &* 6
seq. ubi dixi, quænam dicatur justa causa remitti arbitrio Judicis, & alios plures casus retuli, in quibus Accusator excusatus a calumnia, quos videas ibi, si placet.

ADDITIO.

AD criminalia pedem figens accedo, non animo perex- 7
tense omnia ad quævis crimina spectantia pertractandi,
sed solum aliqua ad facilitatem majoris notionis materiarum
in publicum adducendi; ideoque ad materiam hujus rubricæ
de accusationibus deveniendo dicam, quod pene accusationes
in puris terminis juris communis servantur; sed hodie secundum consuetudinem, qua viget, processus in delictis formantur per inquisitionem, & ex officio, nemineque accusante, Urceol. *de transact. qu.56. nu.3.* Conciol. *noster resol. crim. verb. Inquisitio n.1. & seq.* Bonden. *Collect. legal.12. n.540.* Passe-
rin. a Sextula *in Tribunal. regul. quæst.4. art.3. nu.26.* Licet non 8
desint, qui asserant, non posse procedi criminaliter absque accusatore Borell. Novar. Clar. Menoch. Ciarlin, Crespi. & alii, quos citat Doctissimus Altimar. *de nullitatib. rubr.13. quæst.27. n. 51. & seq.* vidend. novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portug. tom. 5. tit.65. glos.34. ad §.31. per tot.* ubi late de inquisitione, &
pariter Severin. *in addit. ad decis.378.* Sanfelic. *per tot.* tamen in 9
hac nostra Provincia nihil magis certum, & observatum, quam quod possit procedi in omnibus regulariter delictis ex officio, & nemine accusante, ut præter citatos de consue-
tudine attestante, tradit Peguer. *in prax. crim. cap. 12. num. 1.* 10
& hoc præter dispositionem juris canonici, quod in ea ante jus civile observatur, secundum quod, potest Judex in omnibus delictis, sive publicis, sive privatis ex officio procedere, Altimar. *d. rubr.13. quæst.27. nu.53.* Carpzov. *in pract. crim. q. 104. nu.53. part.3.* Passerin. *in d. art. 3. d. nu.26.* Severin. *ubi supra pag mihi 237. vers. De jure canonico, &c.* Pasqualig. ad Lau-
ret. de Franch. *par.1. n.1364.* Vel ex quo denuntiatio, noto- 11
rietas, aut infamia vicem explent accusatoris. Guazzin. Jun. *ad defens. animar. lib.2 defens.2. cap.16. num.3.* Fragos. *de regim. Reip. Christ. part.1. lib.5. disp.12. §.4. nu.116. & seq.* Pilaja. *de-
cis. canon. tom 2. lib.4. decis.2. num 3.* aut certius, quia in hac 12
nostra Provincia processus causarum criminalium dicuntur fisci, licet accusator, seu pars instans in eo adsit, & interveniat, Pegues. *in prax. crim. d. cap.12. nu.5. & §.1. n.5.* Cancer. *var.3. cap 10. nu.508. & var.1. cap.20. nu.45.*

Sunt tamen aliqui casus, etiam in hac nostra Provincia, 13
in quibus de necessitate requiritur instantia partis, ac accusator, maxime in cognitione delictorum Nobilium, Militariumque personarum, ac privilegio militari fruentium, contra quos regulariter non potest procedi in hac Provincia absque legitima partis instantia Fontanel. *de pact. nupt. claus.3. glos.3. n. 28.* Cancer. Oliba. Bosch. & alii quos citat Vilaplana *de Brach. Militar. cap.3. nu.71.* pariterque Altimar. *de nullitatib. rubr. 13. quæst.27. n.62. & seqq.* dixi regulariter, quia contra ipsos pro-
ceditur absque partis instantia in omnibus delictis, in quibus 14
juxta naturam delicti instantia partis adesse nequit, ac in aliis quos recensent supra citati DD. maxime Fontan. & Cancer. citati a dict. Altimar. *d. quæst.27. num.64.* Vilaplana *ubi supra,* maxime *a num.115.*

Hoc in loco certe me extenderem ad tractandum casum 15
eventum anno elapso, in Regio Senatu, an fiscus, non obstan-

tibus præfatis privilegiis, contra Milites, ac privilegio militari gaudentes, possit procedere, si partis instantia cesset post sententiam; ante tamen realem executionem; sed quia difficultas hæc in nostro Regio Senatu indecisa pendet, amplius non progrediar; si tamen antequam hæc prælodentur, declarabitur, hoc in loco peteatense tradam.

16 Hic veniebat tractandum quæ sit forma libelli accusationis, quæ personæ accusare possint, & an per procuratorem accusationes admittantur, & alia quamplurima hanc materiam exornantia, attamen, ut prædixi, non mei est instituti in unaquaque rubrica tractatum conflare, & ita qui ea scire cupiat, recurrat ad Guazzin. *patrem defens. reor. defens.* 3. *cap.* 3. *per tot.* ad Guazzin. *filium ad defens. animar. lib.* 2. *cap.* 16. *defens.* 2. *per tot.* ad Antun. Portugal. *de donationib. Reg. part.* 2. *cap.* 18. *a num.* 55. Matthæu. *de re crim. controv.* 27. & passim Urceol. *de transact. dict. quæst.* 56. Carpzov. *in pract. crim. part.* 3. *quæst.* 304. *& seq.* Aylon. ad Gomez *part.* 3. *cap.* 1. *&* 11. *fere per tot.* Carol. Anton. Deluca ad Franch. *obser. ad decis. num.* 309. 611. *&* 715. Giurb. *observ.* 11. Altimar. *de nullitatib. rubr.* 11. *quæst.* 6. *a num.* 1. *fere per tot.* Varg. Machuc. *consideratio. Aragon. fere per tot. tract.* Fragos. *de Regim. Reipub. Christ. part.* 1. *libr.* 5. *disp.* 12. §. 3. *& seq.* Severin. *in addit. ad dec.* 378. Sanfelic. *per tot. & ad decis.* 394. *pariter per tot. & decis.* 401. De Iustis *in pract. Regular. tract.* 3. *per plures quæst.* Passerin. a Sextula *in cap. Postquam* 5. *de accusationib. in* 6. *per tot.* Pilaja *ad dec.* 2. *per tot.* Idem Passerin. *in Tribunal. Regular. quæst.* 7. *per tot.* & ad alios quamplurimos citatos per nostrum Conciolum *in resol. crim.* Sabell. *summ. divers. tract.* Castejon. *in alphabet. legal.* Ursell. *sent. legal. verb. Accusatio*, quna consulat.

17 Si mihi, non fatigando lectorem, liceret, hic me extenderem circa competentiam Judicis in causis criminalibus; certum ne molestus fiam, sufficiat te remittere ad Doctissimum Altimar. *ad lib.* 2. *cons. Rovit. observ.* 22. *per tot.* ubi hanc materiam late tradit, ad ipsum recurre.

INFRA QUANTUM TEMPUS POSSIT *accusari, & inquiri*, *Rubrica II.*

DE omnibus Injuriis, Maleficiis, & Offensis possit accusari, & inquiri infra annum, & non ulterius, a die commissi maleficii, Exceptis Homicidiis, Furtis, Fractionibus Domorum, Occupationibus Tenutarum, incendiis, Falsitatibus, & similibus delictis, pro quibus pœna Capitis infligenda esset: De quibus infra decennium, & non ulterius, accusari, & inquiri posse mandamus.

S U M M A R I U M.

1 *Inquiri, & accusari de injuriis, & similibus non potest nisi usque ad annum.*

In aliis vero delictis procedi potest usque ad 20. annos, numer. 2.

3 *Et statutum, quod delicta minori tempore præscribantur quam de jure communi, est validum.*

4 *Minor non restituitur in integrum adversus lapsum temporis præfixi ad accusandum.*

Nec adversus pacem factam, seu remissionem de delicto, bene tamen ad consequenda damna, & interesse, n. 5.

6 *Remissiones delictorum, aut pacem, an facere possint pupilli absque auctoritate tutorum, & decreto Judicis.*

A N N O T A T I O.

1 STatutum prædictum dum disponit, quod de injuriis, & similibus accusari, & inquiri quis non possit nisi infra annum, & non ultra, concordat cum jure communi, quo idem disponitur, ut tradunt Farinac. *de inquis. quæst.* 10. *nu.* 21. bene Guazzin. *defens.* 2. *cap.* 2. 54. *& seq.* Ursell. *in exam. apum concl.* 40. *n.* 39. & Antonell. *de temp. legal. cap.* 82. *nu.* 29. *& seq.* Dum vero mandat, quod de delictis gravibus, pro quibus intrat pœna ultimi supplicii procedi non possit, nisi infra decem
2 annos, discordat a jure communi, quo disponitur pro dictis delictis procedi non posse, nisi infra terminum viginti annorum, ut not. Farinac. *de inquis. quæst.* 1. *nu.* 68. *& quæst.* 10. *in princ.* Guazzin. *defens.* 2. *c.* 2. *in princ.* Vermigliol. *cons.* 125. *nu.* 10. Antonel. *de temp. legal. c.* 82. *in princ.* & dixi late *Ego in Resol. crim. in verbo Delictum, Resol.* 7. *nu.* 1. *& seq.* ubi probavi, dict. conclusionem procedere etiam in delictis occultis, non autem in delictis atrocioribus, & gravissimis, ut ibi, ubi alia apposui ad d. materiam pertinentia.

3 Statutum prædictum mandans, quod delicta minori tempore præscribantur, quam de jure communi esse validum, tradunt Farin. *de inquis. d. quæst.* 10. *nu.* 25. Caball. *resol. crim. casu* 5. *per tot. cent.* 1. late Guazzin. *d. defens.* 2. *cap.* 2. *num.* 26. *& seq.* bene declarans, & dixi *Ego in d. verbo Delictum, Resol.* 7. *numer.* 31.

A D D I T I O.

4 MInor autem non restituitur in integrum adversus lapsum temporis præfixi ad accusandum, seu inquirendum, Cala *de restitutio. in integrum, cap.* 33. *nu.* 56. sicuti non
5 restituitur in integrum adversus pacem factam, ac remissionem de delicto, etiam de morte patris, rationibus traditis per d. Cala *d. tract. de restitut. in integr. cap.* 18. *num.* 40. *& seq.* Benekendor. ad Seraphin. *de privil. jurament. addit. ad privil.* 83. *num.* 7. Valeron. *de transact. tit.* 4. *quæst.* 7. *num* 100. Carol. Anton. Deluca ad Franch. *obser. ad decis.* 335. *nu.* 3. *vers. Ampliatur*, Antun. Portugal. *de donationib. Reg. part.* 2. *cap.* 18. *num.* 83. *& seq.* bene tamen si dictum beneficium imploret ad consequenda damna, & interesse, Rovit. *ad prag.* 7. *de compositionib. num.* 11. *in fin. pag.* 179. Valeron. *d. quæst.* 7. *num.* 101.

6 An autem infans, pupillus, ac puberes possint dictam remissionem delicti ac pacem facere cum auctoritate tutorum, & sine decreto Judicis, tradunt inter ceteros, citati a d. Carol. Ant. Deluca ad Vincen. de Franch. *d. obser.* 335. *per tot.* vidend. Severin. *in addit. ad decis.* 401. Sanfelic. *lib.* 3. Valeron. *de transact. tit.* 4. *quæst.* 7. *a n.* 80. Fragos. *de regim. Reip. Christ. part.* 1. *lib.* 6. *disp.* 16. §. 2. *nu.* 89. *& seq.* Antun. Portugal. *d. cap.* 18. *a nu.* 78. apud quos omnia hæc examina.

QUOD SINDICI CASTRORUM, ET VILLARUM *teneantur denuntiare Maleficia.* *Rubrica III.*

UT facilius Maleficia Curiæ innotescant, volumus, quod quilibet Syndicus Castrorum, & Villarum, Districtus, & Comitatus Eugubii, & ubi non est Syndicus, Gualdarius teneatur denuntiare Judici, vel Notario Maleficiorum omnia, & singula Delicta, Rixas, Incendia, Furta, & similia Maleficia in ipso Castro, vel Villa commissa, nominando Personas, & Testes, qui adfuerint, cum omnibus qualitatibus requisitis, infra tres dies ad summum a die perpetrati delicti, vel ejus notitiæ, ad pœnam xxv. libr. quoties contravenerit, Nisi essent turbationes Possessionum, in quibus non per denuntiationem, sed per Accusationem, & Partis querelam procedi volumus, & mandamus. Si vero Syndicus delicta occultaverit prece, vel pretio, sive alia promissione attenta qualitate facti, Judicis arbitrio gravius puniatur. Quod si denuntiaverit ad protestationem alicujus particularis Personæ, quæ diceret contra se aliquid indebite fuisse commissum, teneatur exprimere nominatim talem protestationem in denuntiatione, ut deinde Judex de facti; sive delicti Veritate inquirere valeat, Reliqua ad Syndicum spectantia habes infra Libro VI. sub Rubr. de Syndicis, & eorum Officio.

S U M M A R I U M.

1 *Syndici, & Gualdarii non puniuntur non referendo ad Curiam delicta de nocte commissa.*

Nisi constet de notorietate delicti, vel de illorum scientia, n. 2.

Nec quando delictum est omnino occultum, n. 3.

Cum non teneatur denuntiare, nisi delicta notoria, n. 4.

Neque delicta commissa extra territorium, n. 5.

Neque quando fuit prœventus in denuntiando ab offenso, n. 7.

Nec tenentur denuntiare delicta per eosdemmet commissa, n. 9.

6 *Minor non potest constitui Gualdarius, & sic non tenetur ad dictam pœnam, & nu.* 12.

Nisi adesset inopia, aut esset peritus, aut prudentia suppleret ætatem, nu. 13.

8 *Delatores publici ex necessitate officii tenentur ad denuntiandum crimina.*

10 *Syndici, ac Gualdarii si aliqua accepto denuntiare omiserint, quomodo puniantur.*

Et si denuntiant calumniose, tenentur ad expensas, n. 11.

14 *Syndicorum, seu Gualdariorum deputatio spectat ad Baronem.*

15 *Offensi etiam tenentur denuntiare crimina, & delinquentes.*

16 *Delicta in Diœcesi Gerunda cui, & a quo sint denuntianda.*

A N N O T A T I O.

1 SYndici, & Gualdarii, quod non incurrant pœnas d. statuti ob omissam relationem ad Curiam pro delictis de nocte commissis tradunt Bald. *in l.* 1. §. *occisorum, nu.* 1. *ff. ad Sillan.* Rolan. *cons.* 7. *n.* 32. *vol.* 1. Franc. March. *dec.* 764. *n.* 1. *& dec.* 765. *nu.* 4. *p.* 2. quos refert, & sequitur Ripa, *de noct. temp. c.* 89. *n.* 21. &
2 declarat latius, *c.* 54. *nu.* 12. *& seq.* Secus tamen est, si fiscus probet de notorietate delicti, vel de Syndici verisimili scientia, quia tunc illum puniri voluerunt Clar. *in pract.* §. *fin. qu.* 7. *n.* 5. *&* 6. Farinac. *cons.* 206. *n.* 44. *& seq. lib.* 3. & Bonfin. *ad Bannorum*
3 *gener. c.* 66. *num.* 5. Nec quando delictum est adeo occultum, ut non possit illud denuntiari, ut not. Clar. *in pract.* §. *final. q.* 7. *vers. Scias etiam, &c.* & Menoch. *de arbitr. casu* 198. *nu.* 66. *in ad-*
4 *dit.* Et illos non teneri denuntiare nisi delicta notoria, tenent plures Doctores apud Menoch. *ibi numer.* 65. quorum aliqui testantur de communi opinione, licet Diaz. Corrad. & Clar.

5 rela-

5 relati ibi asserant, id non servari in practica; Prout neque tenentur denuntiare delicta commissa extra territorium, ut tradunt Gabr. *cons.175. nu.9. lib.1.* & Mascar. *de gener. stat. interp. concl.6. num.59.* ubi subjungit, neque illos teneri ad denuntiandum delicta commissa tempore sui prædecessoris, ut ibi per eum, & tradit etiam Bonsin. *d. c 66. nu.5. & seqq.*

6 Minor vero non potest constitui Gualdarius, & ideo illum non teneri pœna statuti, de quo supra, si non referat delicta juxta not. Bald. *in l.1. in princ. C. in quib. caus. restit. in integ. non est necess.* quem refert, & sequitur Gratian. *discept. foren. c.163. n.4.* bene com-
7 probant. Quod eo magis procedit, si Gualdarius fuerit præventus ab offensu principali, qui ad Curiam detulit maleficium in ejus personam commissum, quod facit, ut ipse non teneatur ob omissam denuntiationem, ut not. Rolan. *de lucr. dot. qu.67. nu.2.* & Peregr. *de jure fisc. lib.2. tit. 5. nu.18.* quos referendo sequitur Gratian. *d. c.163. n.8.* ubi dicit idem esse, quando Judex inquirendo prævenit, ut ibi per eum, Bonsin. *d. c. 66. nu.6.* Licet statutum infra *libr. 6. rubr. 12.* admittat ad officium Gualdarii majorem decimo octavo anno.

A D D I T I O.

8 Isti autem sunt publici delatores specialiter ad hoc, ut denuntient crimina deputati, & ita ex necessitate officii ad id sunt adstricti, Carpzovi. *in pract. p.3. q.104. n.4. & seq.* Carol. Ant. Deluca, *animadversio. ad discept.* Gratian. *c.163. n.1.* ubi alios citat tractantes de his delatoribus necessariis, & de his late tractant De Philip. *desert.3. a nu.35.* & novissime Pegas, *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.6. tit.73. glos.1. ad rubr. per tot.*
9 Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p.1. lib.3. disput.2. §.3. a nu. 73.* Guazzin. Jun. *ad defens. animar. lib.1. def.2. c.17. n.17. & c.16. nu.25. & seq.* ubi multa de his quoad forum internum; Non tamen virtute statuti tenentur denuntiare delicta per eosdem commissa, Riccius. *de reprobis, lib.12. c.4. nu.9.*

10 Hi autem Syndici, & Gualdarii, si aliquo accepto denuntiare omiserint, aut de crimine transegerint, reputandarum crimen absque dubio committerent, & graviter essent puniendi, Matthæu. *de re crim. contr.27. nu. 13. & 14.* & graviter peccant Guazzin. *ad defens. animar. lib 2. def.2. c.16. nu.26.*

11 Pariterque isti coacti delatores ex præsumpta calumnia non tenentur reficere expensas, bene tamen si fuerit in evidenti calumnia, vel ad instantiam alicujus, aut aggravans qualitatem delicti, Gratian. Farinac. Guazzin. & alii citati, ad d. Carol. Ant. Deluca, ad Gratian. *d. c.163. nu.2.*

12 Minor, ex quo non potest creari Syndicus, ut tradit hic noster Conciol. *nu 6.* a pœna statutaria excusatur ob non denuntiatum delictum, Carol. Ant. Deluca, ad Gratian. *d. c.163.* 13 *num.5.* bene tamen possunt eligi in Syndicos, & Gualdarios, quando majorum adest inopia, vel minor esset peritus, ac prudentia suppleret ætatem, Castr. Rovit. Moce. & alii citati per d. Carol. Ant. Deluca, ad Gratian. *d. cap.163. nu.6.*

14 Deputatio autem istorum publicorum delatorum ad Barones pertinet, non autem ad Universitates, Capiblanch. *de Baronib. lib.2. c.70. nu. 7.* nisi consuetudine aliter observetur.

15 Et non solum isti publici delatores tenentur ad indicandum offendentes, & sic revelare delicta commissa; verum & etiam ipsimet offensi id facere debent, Pau. Jordan. Farinac. & alii, quos citat Sabell. *in summ. divers. tractat. verb. Delictum, n.12. vers. Et quod, &c.*

16 Nota tandem, quod in hac Diœcesi Gerundæ per consuetudinem scriptam collocatam *sub tit. de Castr. & imub. suis*, quæ incipit: *Observatur de consuetudine, &c.* est dispositum, quod vulnerati, sed alii damnum passi intra decem dies debeant denuntiare delicta Curiæ sæculari, infra cujus jurisdictionem fuit perpetratum, nisi alias a quocumque prælatæ Curiæ fuerit facta denuntiatio, quia tunc denuntiare non tenentur, sicuti tunc excusantur publici delatores, seu Irenarchæ quando offensus prævenerit denuntiando, aut Judex inquirendo, Barbos. Peregrin. & alii, quos novissime citat Pegas, *ad lib.1. ordinatio. Reg. Portug. tom.6. tit.73. §.2. nu.7. pag.160.*

UT CHYRURGI, ET BARBERII TENEANTUR NOTIFICARE PERSONAS, *quas meduerint.* *Rubrica IV.*

Chyrurgi tam salariati de Publico, quam alii existentes in Civitate Eugubii, vel ejus Districtu, & etiam Barberii teneantur, & debeant, postquam vulneratum meduerint, reportare, & notificare Domino Potestati, sive Notario Maleficiorum termino trium horarum si in Civitate, vel Burgis, si vero extra Civitatem termino unius diei ad summum Personam vulnerati, & vulnerum qualitatem, & quantitatem ad pœnam scutorum xxv. quoties contrafecerint.

S U M M A R I U M.

1 *Revelare delictum nemo tenetur.*
2 *Fallit, si statutum mandat contrarium, nu.2.*
3 *Constito tamen de scientia delicti, & non alias, n.3.*
4 *Syndicus, Barbitonsor, & Chyrurgus aggravantes, vel minuentes qualitates delicti in eorum relatione tenentur pœna falsi.*
5 *Chyrurgi tenentur revelare delicta, & ulcera, quæ curant, etiamsi ipsi sint vulnerati.*
6 *Chyrurgi in quibus casibus excusentur a revelatione delictorum.*

A N N O T A T I O.

1 Revelare delictum licet nemo teneatur regulariter ad effectum, ut delinquens puniatur, ut docent Farinac. *de indic. & tortur. q.51. n.12. & seq.* Guazzin. *defen. 18. c.1. n.11.* Giurb. *cons.22. nu.23.* late Crispol. *casu milit 23. nu. 14. & seq.*
2 & dixi Ego, *in Resol. crim. in verbo Delictum, resol 6. n. 1.* Id tamen non habet locum stante statuto, seu bannimentis præcipientibus contrarium, ut facit statutum nostrum in hac Rubr. & *in Rubr. 37. lib.6.* ob bonum publicum, ne delicta remaneant impunita, quia tunc non revelantes incidunt in pœnas in eis comminatas, ut scripserunt Farinac. *de indic. & tort. d. q 51. n.19.* ubi testatur de communi practica, Guazzin. *defens.18. c.1. nu.1. & seq.* & Crispol. *d. casu milit.23. nu.1. & seq.* & alii per me adducti, *d. resol 6. nu.7.* Constito tamen de scientia delicti commissi, & 3 non aliter, cum in dubio præsumatur ignorantia, ut not. in terminis Cæph. *cons.75. nu.28. & cons. 76. n.69. lib.1.* & Farinac. *in d. qu.51. n.61. & seq.* vidend. de hac materia.

4 Syndicus tamen, Massarius, Barbitonsor, vel Chyrurgus aggravantes, vel minuentes qualitates delicti, in eorum relatione tenentur pœna falsi, ut tradunt Farinac. *de accusat. qu. 16. nu 55. in fin.* Guazzin. *defen.3. c.13. n.32.* Adden. ad Ambros. *in process. inform. lib.1. c. 2. nu.18.* & alii plures per me adducti, *in Resolut. crim. in verbo falsum, res.12. per tot.*

A D D I T I O.

5 De materia hujus rubricæ aliqua diximus, *in rubr. 34. libr. 1.* idemque ad ibi dicta recurre, & procedunt etiamsi ipsimet Chyrurgi sint vulnerati, Vivi. Novar. citati a Carol. Ant. Deluca, ad Gratian. *c.163. nu.3.*

6 Chyrurgi autem excusantur a revelatione delictorum, si pars jam antea exposuit querelam, vel Judex accesserit ad offensum, & in modicis delictis; tamen a denuntiatione eos non excusarem, cum pro forma requiratur; ex quo per legem, aut statutum est dispositum, vidend. Gratian. *discept. forens. d. cap. 163. per tot.* & d. Carol. Ant. Deluca, *ad d. c.4. nu.4.*

DE MODO PROCEDENDI IN CAUSIS CRIMINALIBUS. *Rubrica V.*

Judex si Inquisitionem ex Officio, vel ad Querelam, sive denuntiam contra delinquentem, formare voluerit, Teneatur primo recipere sufficientem Informationem de delicto, vel maleficio per Testium receptionem, vel alias indiciis legitime præcedentibus, de quibus apparere debeat per extensum in Actis Notarii maleficiorum; Quibus receptis Inquisitionem ipsam formare poterit, narrando in ea Nomen, & Cognomen Delinquentis, locum, & tempus delicti, omnesque, & singulas ejus qualitates, quæ ad ejus notitiam pervenerint. Postea vero mandet Delinquentem citari cum cedula, & cum insertione totius tenoris dictæ Inquisitionis, cum termino quinque dierum ad respondendum dictæ Inquisitioni contra eum formatæ: Plazzarius vero teneatur ad dictam citationem præsentare Delinquenti personaliter, si inveniri poterit, alioquin ad Domum solitæ habitationis per affixionem cedulæ. Si vero citatio foret de aliqua Universitate, sufficiat citari Syndicum, Massarium, seu Procuratorem dictæ Universitatis, modo quo supra: Et si de aliquo Forense, non habitante in Civitate, vel Territorio per affixionem cedulæ ad valvas Palatii, ut facilius ad ejus notitiam possit citatio devenire.

Quod si Citatus in dicto termino non comparuerit, tunc Judex ipsum immitti faciat in bannum per publicum Præconem alta, & intelligibili voce ad valvas Palatii, exprimendo qualitatem delicti cum assignatione alterius termini quinque dierum ad faciendum suas defensiones, & statim per Præconem relatio fiat Notario maleficiorum, & ab eo annotetur.

Quod si in dicto termino non comparuerit, tunc Judex absque alia Citatione, & sono Campanæ præmisso, stante contumacia Inquisiti, quam haberi volumus vigore præsentis Statuti pro plena probatione, & confessione; ipsum condemnet, cum insertione delicti in pœnis contentis in præsenti Statuto, & condemnationem idem Notarius maleficiorum teneatur ex integro scribere in Libro Condemnationum.

Si vero dictus citatus in primo, vel in secundo termino comparuerit, Judex faciat cum medio Juramento per se ipsum Inquisitioni, seu Querelæ respondere, qua responsione habita, si pro delicto pœna pecuniaria imponenda venit, Judex Reum præstita idonea Fidejussione de stando juri, & judicatum solvendo, relaxet: Ubi vero pœna Corporis afflictiva a Statutis, Decretis, sive a jure communi veniret imponenda, tunc nullatenus dimittatur, sed omnino in carceribus custodiatur usque ad finalem Causæ Decisionem: Nisi tamen Judex ex delicti qualitate Fidejussorem admitti posse arbitraretur: Deinde vero Judex

terminum statuat idem Citato quinque dierum ad faciendum suas defensiones, & tunc ipse Inquisitus poterit copiam omnium, & quorumcumque indiciorum contra ipsum existentium petere, cum termino competenti ad se justificandum, & faciendum suas defensiones, consentiendo Testes pro informatione Curiæ haberi pro rite, & recte examinatis, salvis suis exceptionibus contra personas, & eorum dicta, & jure repetendi super suis Interrogatoriis: Judex vero copias petitas decernat cum termino quinque dierum ad faciendum suas defensiones, & reservato jure, Fisci ulterioris Processus, & si in dicto termino Inquisitus voluerit Testes prædictos super suis Interrogatoriis repeti, poterit ea Fisci, Procuratore citato, exhibere, & pro eorum repetitione instare, & Judex omnino eos repeti ex Officio curet, & Testes recusantes cogat, & si repeti non possint propter mortem, absentiam, vel consimilem Causam, eorum depositio comparenti non præjudicet: Quibus sic repetitis, si de eorum repetitionibus copiam haberi voluerit, pariter Fisci Procuratore citato, instare poterit pro eorum publicatione & Judex copiam petitam decernat, cum termino trium dierum ad excipiendum, & opponendum contra Testes, & eorum dicta, in quo poterit contra personas, & eorum depositiones opponere prout sibi convenire videbitur.

Quod si etiam per alios Testes suam Innocentiam probare voluerit, aliasque defensiones facere, tunc dicto termino lapso, vel eo durante Fisci Procuratore citato, facta Capitulorum exhibitione, Testiumque nominatione, instet super eis examinari, quorum Capitulorum copiam, si Procurator prædictus petierit, Judex cum termino ad primam, vel ad secundam ad summum, ad opponendum decernat, in quo termino poterit, quas voluerit exceptiones opponere, & nihilominus, Parte instante, dicta Capitula admittat, Salvo jure impertinentium, & non admittendorum, terminumque dicto Fisci Procuratori statuat trium dierum ad dandum Interrogatoria, & si illa in dicto termino dari contingat, Testes examinandi super eis interrogentur, alias absque eis examinentur, dictoque examine completo, & Fisci Procuratore citato, Parte instante, Processus a Judice publicetur, copiaque volentibus decernatur cum termino quinque dierum ad concordandum, & opponendum: Quem terminum Judex parte instante prorogare valeat juxta causæ qualitatem ad alios quinque dies, quo etiam elapso Fiscique Procuratore citato, Processus Judici consignetur pro Expeditione causæ terminandæ infra Mensem a die consignationis. Pendente vero termino defensionum Reus ponatur in Sala ad largam permittendo, quod pro sua necessaria defensione Procuratorem, & Advocatum alloqui possit.

Declarantes etiam quod si pro Maleficio veniat imponenda pœna pecuniaria, Judex procedere debeat contra Reum per viam Inquisitionis: In delictis vero, pro quibus pœna corporis afflictiva imponenda veniret, liberum sit Judici si per viam Inquisitionis procedere velit, vel etiam per viam capturæ, seu præcepti ad informandam Curiam habentis successive clausulam requisitoriam transmittendi ipsi Delinquenti personaliter, vel Domi, ut supra dimissa copia: Quo casu si delinquens contumax fuerit, Judex termino dicti præcepti elapso, poterit ipsum mulctare in pœnam spreti præcepti, & eidem mulctato Inquisitionem formare cum termino ad respondendum supra expresso. Quod si ulterius contumax fuerit, poterit Judex secundum formam supra expressam Reum ipsum juxta delicti qualitatem condemnare.

Si vero dicto præcepto obtemperaverit, vel etiam ante sententiam comparuerit, debeat Judex Delinquentem per se ipsum ad respondendum, ut supra admittere, sive etiam Delinquentem constituere semel, vel pluries super Maleficio commisso juxta indicia contra ipsum laborantia: Et si Reus crimen fuerit confessus, vel Testibus superatus, vel alias legitime convictus, Judex eum condemnet, vel absolvat, si contra eum aliquid relevans probatum non fuerit. Si vero contra Reum indicia viderentur extare, procedatur, ut infra de Indiciis, & Tortura.

Addentes etiam quod in Maleficiis levioribus inter conjunctos usque in tertium gradum de Jure canonico non procedatur. Liberum tamen sit Judici, si occasio requirat, præceptis, & fidejussionibus providere.

S U M M A R I U M.

1 *Inquisitus pro delicto, pro quo imponitur pœna pecuniaria, est relaxandus sub cautione de stando juri, & judicatum solvendo.*
Alias Judex tenetur in syndicatu, n.2.
Secus est, si sit locus pœnæ corporali, n.3.
4 *Testis dictum, qui non vult se repetere super interrogatoriis partis, corruit.*
5 *Statutum permittens fisco dare interrogatoria dicitur correctorium juris communis.*
6 *Confessio rei facta coram solo Notario habet solum vim confessionis extrajudicialis.*
7 *Notario non creditur de commissione sibi facta a Judice de reo constituendo.*
8 *Delicta leviora quæ sint, remittitur arbitrio Judicis.*
Quædam tamen delicta explicantur, n.9.
10 *Praxis juxta jus Cathalanum, & communem causarum criminalium a quibus tractatur.*

A N N O T A T I O.

AD materiam hujus rubricæ de modo procedendi in causis criminalibus parum duxi adnotandum, cum hodie habeamus *Constitutionem Barberinam cum declaratione Eminen. Card. Sacchetti*, quæ dat formam, & modum procedendi in causis criminalibus contumacialibus, quæ est omnino observanda in Tribunalibus Status Ecclesiastici, exceptis locis, in ea descriptis, ut habetur in illa, quæ facit silere præsens statutum, & illius observantiam, super qua Constitutione Commentarium satis amplum edidit Joan. Zuffi. de finale, per eum appositum post *tract. de legit. proc. crim.* Illud consulas, si libet.

1 Quod vero reus processatus pro delicto, pro quo imponitur pœna pecuniaria, sit relaxandus per Judicem sub fidejussione de stando juri, & judicatum solvendo, uti disponitur in hoc statuto tradunt etiam Clar. *in pract. §. fin. q.46. vers. In hac autem materia, & in vers. seqq.* late Farinac. *de carc. & carcer. qu.33. num.1.* & Guazzin. *defens.6. cap.1. num.31.* & dixi Ego *in Resolut. crimin. In verbo Reus, resolut. 14.* 2 Alias Judex recusans illum relaxare tenetur in Syndicatu pœna injuriarum, ut not. Farinac. *in d. quæst.33. n.7.* ubi dat more suo concordantes, Guazzin. *d. defen.6. cap.1. num.34. & 35.* & ante eos Clar. *in dict. q.46. vers. Plerumque vero, &c.* 3 Quod tamen secus est, si sit locus pœnæ corporali, quia tunc reus fidejussoribus non relaxatur, uti habetur in hoc statuto, & tradunt Clar. *in d. quæst.46. vers. In hac materia*, Farinac. *in d. quæst.33. num.48.* Guazzin. *in d. defens.6. cap.1. num.32.* & Pir. Maur. *de fidejus. part.1. sect.2. cap.3. numer.7.*

4 Dictum vero testis, qui fuit examinatus pro fisco, si se non repetat super interrogatoriis datis pro parte rei, corruit, & nihil valet, ut docent Caball. *resol. crim. casu 569. numer. 19. cent.3.* Guazzin. *defen.25. cap.1. num.11. & 12.* ubi testatur de communi opinione Vermigl. *cons.90. numer.5. & cons.114. numer 4.* & alii per me relati, *in Resol. crim. in verbo testium miscell. resol.2. num.3.*

Statutum supradictum permittens fisco dare interrogatoria 5 super articulis datis per reum ad ejus defensionem dici potest correctorium juris communis, quo id fisco non permittitur, ut not. Clar. *in pract. §. fin. quæst. 23. vers. Item quæro, &c.* Guazzin. *defens.28. cap.6. nu 3.* & dixi Ego *in Resol. crim. in verbo Interrogatoria, resol.4. num.2.*

Prudenter vero in hoc statuto dispositum fuit, quod Judex per semetipsum reum constituat ad evitandum inconvenientia, quod si reus fateretur delictum coram solo Notario, ex illa confessione non posset condemnari, sed solum torqueri, cum illa di- 6
catur habere vim extrajudicialis confessionis, ut post Bald. Blanc. Boss. Foller. Mascar. Farinac. Guazzino. & Vermigl. per me relatos scripsi Ego, *in Resolut. crim. in verbo Confessio, resol.8. n.1. & seq.* Maxime cum regulariter non sit credendum 7
Notario de commissione sibi facta a Judice de reo examinando, ut per me habetur, *in d. resol.8. num 7.*

Delicta vero leviora, in quibus inter conjunctos procedi pro- 8
hibetur, quænam dicantur, licet uti in jure non decisum remittatur arbitrio Judicis, ut not. Clar. *in pract. §.1. vers. Sunt etiam, &c.* Odd. *de restit. in integr. qu.80. in princ.* & Farinac. *de delict. & pœn. qu.18. n.62.* Tamen illa præcipue dicuntur, 9
pro quibus pœna levis imponitur, videlicet pecuniaria, ut declarant Farinac. *in d. qu.18. nu.83. & 88.* & Guazzin. *defens. 30. cap.3. nu.4.* ubi dicit, delictum leve esse trahere aliquem per capillos, projicere lapides in aliquem, ire de nocte sine lumine, percutere aliquem pugno, vel pedibus, furtum domesticum, injuria verbalia, & alia, de quibus ibi per eum.

A D D I T I O.

IN hac nostra Provincia Cathaloniæ nihil circa modum proce- 10
dendi in criminalibus est per jus municipale dispositum, sed ut dixi *rubr.3.* in hac Provincia statuta est praxis derivata a jure communi procedendi per inquisitionem, & sic capitur informatio de delicto, & delinquente, providetur captura, & proceditur reo capto, publicando inquisitionem, terminum ad defendendum concedendo, ut latius traditur a Peguer. *in prax. crim.* & tradit juxta promissa Meritissimus, ac Nobilis Senator noster Amigant. *ad d. prax.* Peguer. & latissime tractant Zuff. *de legitima processu.* Pellegrin. & alii criminalistæ, signanter Modern. Majorana, *in opp. prax. crim.* apud quos, & apud Hunni. *Encyclopæd. jur. part.5. tit.13. per tot.* reperies praxim, ac modum procedendi in criminalibus, quem ad longum recensere nimis foret fastidiosum, ac immortalitatem operæ huic tribuere.

D E I N D I C I I S, E T T O R T U R A. *Rubrica VI.*

SI de crimine, ex quo pœna corporis afflictiva imponenda veniret, non fuerit plene probatum, sed extarent contra Reum legitima Indicia ad Torturam, Judex Reo, etiam non petenti, sive ejus Procuratori copias Indiciorum quorumcumque contra ipsum laborantium offerat, cum termino trium dierum ad excipiendum, & opponendum. Quod si Judex arbitretur

exce-

exceptis, & oppositis per Reum non obstantibus esse locum Torturæ, præterquam in atrocioribus, & gravioribus delictis, parte citata omnino interloquatur, Indicia sufficientia contra eum extare ad Torturam, a qua Pronuntia poterit Reus termino trium dierum Appellare ad Judicem competentem, & in dicto termino introducere, & inhiberi facere: Judex vero Appellationis debeat ex eisdem Actis, & non aliter, etiam non producto gravamine, eam infra decem dies sequentes terminare, & revidere, alias si per Reum steterit, censeatur, primam Pronuntiam transiisse in Rem judicatam, ac si ab ea appellatum non esset, & Judex a quo prævia Remissione poterit eam executioni demandare.

Si vero Reus voluerit dictæ Pronuntiæ acquiescere, seu copiam indiciorum non habere, poterit Judex dictum Reum torqueri facere juxta qualitatem delicti, ac indiciorum, & Notarius Maleficiorum teneatur scribere in Actis Diem, Tormentorum qualitatem, Modum, & Tempus, Reorumque Nomina, Interrogationes, & Responsiones: Caveat tamen Judex ne modum Tormentorum excedat, sed ea moderate adhibeat: Quare etiam ex eisdem indiciis Torturam repetere non poterit, nisi nova indicia supervenerint, quo casu usque ad tres vices, & non ulterius, in gravioribus solum delictis Torturam repeti faciat, de quibus indiciis, & probationibus supervenientibus apparere debeat per Acta Notarii eam Pronuntia Judicis, quæ pariter Reo, vel Procuratori intimetur, & si ab ea appellare voluerit, poterit termino duorum dierum Appellationem introducere, & inhiberi facere; Qui Judex Appellationis debeat eam infra quinque dies subsequentes ex eisdem Actis, ut supra, terminare, alioquin Judex a quo Reum ipsum secundo, & tertio torqueri facere poterit: Confessio autem facta a Reo in tormentis non servatis prædictis, & sine legitimis indiciis præcedentibus, & Condemnatio forte inde secuta ipso Jure non valeant, & Reo non præjudicent.

Sicut etiam Reus vigore confessionis factæ in Tormentis, etiam legitime adhibitis, condemnari non poterit, Nisi saltem post unum diem integrum coram eodem Judice, & Notario Maleficium ratificaverit, & Ratificatio ab ipso Notario in actis annotetur.

S U M M A R I U M.

1 *Tortura non potest dari in causis, in quibus imponitur pœna duorum, vel trium funis ictuum.*

2 *Copia sunt tradenda, & offerenda reo antequam deveniatur contra eum ad torturam.*

3 *Judex debet interloqui, contra reum extare indicia ad torturam, ut possit appellare.*

4 *Delicta graviora quænam dicantur.*

5 *Tortura quando possit repeti ex novis supervenientibus indiciis.*

6 *Ratificatio confessionis facta in tortura quando sit facienda.*

7 *Confessio facta per reum sponte non indiget ratificatione.*

8 *Torturæ ut sit locus, constare debet de delicto in genere, & de corpore delicti.*

Et debent esse contra reum conjectura, & indicia urgentes, ac probata, num. 9.

10 *Tortura materiam qui tractant remissive.*

11 *Reus si vicerit in tortura, an sit absolvendus, vel extraordinarie condemnandus.*

12 *Appellare potest reus a condemnatione ad torturam.*

Non tamen appellatur a decreto de non torquendo, numer. 13.

14 *Appellatio ab uno ex reis condemnatis ad torturam interposita an aliis prosit.*

15 *Corpus delicti in delictis atrocibus, & facti transeuntis probatur per præsumptiones, & conjecturas.*

Secus in delictis facti permanentis, in quibus est plene, & concludenter probandum, n. 16.

Taliter quod non sufficit confessio rei, nisi in casu difficilis probationis, num. 17.

A N N O T A T I O.

1 STatutum supradictum disponens, Judicem posse devenire contra reum ad torturam in delictis, in quibus imponitur pœna corporis afflictiva, non habet locum, in causis, in quibus imponitur pœna duorum, vel trium funis ictuum, ne gravius sit medium, per quod pervenitur ad finem, quam ipse finis, ut docet Farinac. *de variar. ac divers. quæst. q.* 108. *nu.* 162. ubi dicit ita esse tenendum, & dixi etiam Ego, *in Resolut. criminal. in verb. Tortura, resolut.* 11. *n.* 5.

2 Quod vero reo ante torturam sint tradendæ copiæ indiciorum ad effectum faciendi suas defensiones, & etiam illas esse ei offerendas, uti habetur in hoc statuto, licet illas reus non petierit, sive reus sit persona rudis, sive sagax, tradunt Farinac. *de indic. & tort. q.* 39 *n.* 98. *& seqq.* ubi dicit, ab hac opinione uti communi, & æquiori non esse recedendum, Guazzin. *defen.* 24. *c.* 2. *nu.* 5. Zuffi. *de legit. process. crim. qu.* 76. *n.* 6. *& seqq.* Scialo. *in pract. torq. reos, c.* 6. *nu.* 11. *& seqq.* & declaravi Ego, *in Resol. crimin. in verbo Copia processus, resolut.* 1. *per tot.*

3 Et laudabiliter etiam in hoc statuto dispositum fuit, quod Judex debeat interloqui contra reum adesse indicia sufficientia ad torturam, itaut a dicta pronuntia reus valeat, appellare, cum contraria practica faciendi dictum decretum secretum, itaut non liceat reo ab eo appellare, omnino impugnetur a Bajard. ad Clar. *q.* 64. *num.* 85. & Scacc. *de judic. lib.* 1. *c.* 97. *n.* 59. a Farinac. *de indic. & tort. q.* 38. *n.* 22. a Guazz. *defen.* 30. *c.* 1. *n.* 9. *vers. Quæ cautela, &c.* a Scialo. *in prax. torq. reos, c.* 7. *num.* 18. *& seqq.* & illam impugnavi Ego, *in Resolut. crimin. in verbo Appellatio, resol.* 1. *n.* 8. Quæ autem dicantur delicta atrociora, & graviora, de quibus in hoc statuto late declarant Clar. *in pract.* §. 1. *num.* 9. & ibi
4 Adden. Odd. *de testib. q.* 60. *art.* 1. *per tot.* & Farinac. *de delict. & pæn. q.* 18. *n.* 60. *& plurib. seqq.* ipsos consulas.

5 Declarat tamen dictum statutum permittens posse repeti torturam novis supervenientibus indiciis, ut habeat locum, dummodo illa sint re, & substantia a primis differentia, secus autem si illa sint ejusdem speciei, itaut prima indicia tantum confirment, quia tunc non dicuntur supervenire nova indicia, ut declarant Guazz. Caren. Farinac. Ant. de Ball. & alii per me relati, *in Ref. crim. in verbo Absolutio, ref.* 1. *in addit. & in verbo Tortura, ref.* 12. *n.* 4. *&* 5. ubi probavi, quod indicia *Conciol. ad Statut. Eugubin.*

jam per torturam expurgata non sint habenda amplius in consideratione, sed requirantur nova indicia gravia, & ad torturam sufficientia, de qua materia videas *dict. ref.* 12. *n.* 4. 5. 6. *& sequent.*

Dum vero supradictum statutum mandat, quod ratificatio
confessionis factæ in tortura fieri debeat per reum confessum
per unum diem integrum post confessionem, tollit contrarias
opiniones DD volentium, quod illa fieri possit die sequenti,
licet non effluxerit spatium 24. horarum de quibus habetur 6
per Cartar. *in pract. inter reo. lib.* 4. *c.* 1. *n.* 140 *& seqq.* per
Ambros. *in prac. inform. lib.* 4. *c.* 5. *n.* 5. & per Farin. *de reo
confess. & convict. q.* 84. *n.* 76. & per Scialo *in pract. torq. reos* 7
c. 11. *n.* 5. Confessionem vero factam sponte non indigere ratificatione, late probavi Ego, *in Resolut. crim. in verbo Confessio, resol.* 14. *per tot.* videas ibi si placet.

A D D I T I O.

AD torturam procedi non potest, nisi antea constet de de- 8
licto in genere, ac de corpore delicti, cum ea sit adinventa non ad inveniendum factum, aut illud liquidandum, sed ad inveniendum delinquentem, Capon. *discept.* 323. *n.* 3. Altimar. *de nullitat. rubr.* 13. *q.* 20. *n.* 1. *& seqq.* Majorana, *in oppo. prax. crim. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 2. ubi Conciol. nostr. & alios citat Carpzov. *prax. crim. p.* 1. *q.* 16. *num.* 9. *& seqq.* Bonden. *collect. legal.* 12. *num.* 35. *& seqq.* Pellegrin. *in prax. p.* 4. *sect.* 1. *n.* 32. *&* 33. Passerin. *a Sextul. tribunal. regular. q.* 20. *art. unic. n.* 3. Antonel. *de regim. Eccles. Episcopal. lib.* 6. *c.* 44. *num.* 2. Franc. Mar. Prat. *ad prax. crim.* Muscatel. *in progm. ad n.* 4. *&* 5. Leon. *præparator. judicior. p.* 2. *præpar.* 28. *per tot.* Guazzin. *ad defens. reor. defen.* 14. *c.* 1. *n.* 15. *& c.* 2. *n.* 13. Giurb. *observ.* 133. *n.* 10.

Itaque ut locus sit torturæ adesse debent contra reum præ- 9
sumptiones, & indicia patrati delicti, non leves, sed urgenter, ac probatæ juxta arbitrium Judicis; ex quo ista materia arbitraria censetur, Majorana, *d. c.* 9. *nu.* 5. *& seqq.* Guazz. Jun. *ad defens. animar. lib.* 2. *defens.* 4. *c.* 31. *nu.* 10. *& seqq.* Manfrell. ad Capyc. Latr. *obser.* 132. *n.* 13. *& seqq. & obs.* 161. *nu.* 17. *& seqq.* Antonel. *ubi supra num.* 6. Fragos. *de regimin. Respub. Christian. p.* 1. *lib.* 5. *disput.* 12. *n.* 132. § 4. *&* §. 13. *per tot.* De Bictis, *in prax. regular. qu.* 104. *num.* 3. *& seqq.* Merlin. *observ. forens. obser.* 93. *n.* 1. *& seqq.* ubi plures citat Passerin. *ubi proxime a n.* 1.

Et sane tibi demonstrare, quæ indicia, an unum, an mul- 10
tiplicia, an semiplene probata, an per testes singulares, ad torturam sufficiant, quomodo tortura exequenda, quæ personæ torqueri possunt, & alia ad hanc materiam tractare, esset tractatus in lucem commonstrare, non autem annotationes efficere; ideo si de eis ad saturitatem notitiam habere volueris, lege De Bictis, *d. q.* 104. *per tot.* Majoran. *in loc. cit. d. c.* 9. *a nu.* 1. Guazz. Jun. *d. c.* 31. Capon. *d. discept.* 323. Paterad. *defen. reor. defen.* 30. *c.* 1. *& seqq.* Carpzov. *in pract. crim. p.* 3. *q.* 117. *& seqq.* Matth. *de re crim. controv.* 25. & alibi passim Manfrell. ad Capyc. Latr. *d. observat.* 132. *per tot.* Aylon. ad Gomez, *p.* 3. *c.* 13. *per tot.* Pellegr. *in prax. p.* 4. *sect.* 5. *&* 14. *per tot.* Passerin. *a Sextula in Tribunal. regular. q.* 27. *art.* 1. *per tot.* Antonel. *d. c.* 44. *per tot.* & alii passim.

Tortus autem si vicerit in tortura, an sit absolvendus, vel 11
an possit in pœnam extraordinariam condemnari, dubitant Doctores: at vero pro concordia, & intelligentia recurre ad Modern. Carol. Anton. De Luca, ad Franch. *obser. ad dec.* 538. *per tot.* ubi latissime.

Condemnatus autem ad torturam, ab ipsa condemnatione 12
appellat, ac de nullitate dicit, & interim super ceditur ad
executione, etiamsi principaliter de nullitate sit dictum, Al-
timar. *de nullis. rubr.* 1. *q.* 3. *n* 41. *& rubr.* 5. *q.* 11. *num.* 41.
ubi Salgad. & alios Modernos citat Passerin. *a Sextula tribunal.
regular. c.* 8. *n.* 170. Guazzin. *ad defens. reor. defens.* 30. *cap.* 1.
num. 2. *& seqq.* Fragos. *de regim. Respub. Christian. par.* 1. *lib.* 7.
disp. 24. §. 10. *n.* 179. a decreto autem de non torquendo non 13
appellatur, Altimar. *d. qu.* 11. *num.* 47. ubi *num.* 48. limitationem tradit Pegas, *resol.* 15. *n.* 25. Guazzin. *d. c.* 5. *n.* 7.
at vero, interposita appellatio ab uno ex pluribus reis insimul 14

condemnatis ad torquendum non juvat non appellantibus; imo contra non appellantes decretum de torquendo mandatur executioni, Modern. Carol. Ant. DeLuca, ad Vincen. de Franch. observ. ad decis.658. num.4.

25 Dixi supra, quod ad procedendum ad torturam, necesse est antea constare de corpore delicti, quapropter pro omni materia criminali tene menti, quod in delictis atrocioribus facti transeuntis, & licet facti permanentis, difficilis tamen probationis, sufficit constare de corpore delicti per præsumptiones, ac conjecturas, Majorana, in oppo. prax. crim. lib.1. cap.1. n.8. & seq. & lib.2. cap.9. nu.4. Altimar. de nullitatib. dict. rubr.13. quæst. 20. nu.67. & seq. Bonden. collect. legal.12. num.41. & sequent. Carpzov. in pract. crim. part.1. cap.16. nu.4. Pellegrin. in prax. part.4. sect.1. num.31. & 40. Guazzin. ad defens. reor. defens. 4. cap.2. numer.16. & sequent. De Bictis, in prax. regular. quæst. 12. numer.15. & quæst.156. nu.26. Passerin. a Sextul. tribunal. regular. quæst. 20. artic. unic. num. 4. & sequent. Sabell. summ. 26 divers. tractat. verb. Corpus delicti, nu. 1. 5. & fere per tot. In delictis autem facti permanentis, & quæ oculis subjici possunt, ac quorum remanere solent vestigia, debet plene, & concludenter constare de corpore delicti, per inspectionem, aut visitationem, & in subsidium per testes commissum fuisse delictum, Carpzov. in pract. crim. part.1. d. cap.16. nu.5. & sequent. Altimar. de nullitatib. d. rubr. 13. quæst.20. num.72. Majorana, in oppo. prax. crim. lib.1. d. cap.1. nu.4. & sequent. Pellegrin. ubi supra numer. 30. & sequent. Passerin. a Sextulo ubi supra num. 10. & sequent. Antun. Portugal. de donat. Reg. part.3. cap.41. numer.30. videndus novissime Peges, ad ordination. Regn. Portugal. tom. 5. cit. 65. gloss. 35. act. 9.31. numer. 19. & sequent. Guazzin. d. cap.2. numer.17. Neque sufficit confessio rei con- 17 fitentis se delictum commisisse, nisi in casu difficilis inspectionis, aut probationis delicti; ea quo corpus mortui sit projectum in mare, seu aliter non reperiatur, quia tunc per famam, ac deficientiam talis personæ mortuæ, & per alias conjecturas probatur per præfatam confessionem corpus delicti, ad pœnam ordinariam imponendam, Guazzin. dict. defen. 4. capit. 3. numer. 8. & sequent. De Bictis, in prax. regular. quæst. 12. numer. 7. & 21. & quæst. 156. numer. 15. Bonden. d. collect. legal. 12. numer. 38. & sequent. Carpzov. dict. quæst. 16. numer 9. & sequent. Pellegrin. dict. sect. 2. nu. 41. & sequent. Altimar. d. quæst. 20. num.73. & sequent. Majorana, dict. cap.1. num. 10. & sequent. Conciol. noster in consil. crim. 3. post tractat. de hæred. simpl. & qualific. numer.13. Passerin. d. art. unic. numer.12. Sabell. summa. divers. tractat. verb. Corpus delicti, num.5. Antun. Portugal. d. num.30. ad quos recurre pro opportunitate, & habebis praxim probandi corpus delicti, in omnibus delictis, tam facti permanentis, quam facti transeuntis, & alia plura scitu non pœnitenda.

INFRA QUANTUM TEMPUS EXBANNITI, VEL CONDEMNATI *possint se constituere.* *Rubrica VII.*

CONdemnati capitaliter, sive alia corporis pœna afflictiva, deinceps ad eorum Defensiones faciendas, & ad docendum de prætensa innocentia, non admittantur, nisi infra sex menses a die condemnationis, prævia Supplicatione facta Serenissimo Duci se coram Judice præsentaverint, & in Carceribus sponte constituerint, Quo casu volumus eos posse audiri statuto competenti termino ad eorum Innocentiam si (potuerint) probandam, non obstante quod a sententia contra eos lata non fuerit appellatum. Si vero pœna fuerit pecuniaria facto Deposito de integra pœna, vel præstita idonea cautione super prætensa Innocentia, audiendi erunt.

S U M M A R I U M.

1 *Banniti in statu Ecclesiastico vigore Bullarum, habent annum ad se constituendum, & docendum de illorum innocentia.*

Si vero sint capti infra annum, vel se constituant post annum non admittuntur ad defensiones, nisi de mandato Principis, nu.2.

3 *Condemnatio in delictis in Cathalonia non fit absente reo, sed eo carcerato, secus in Italia.*

4 *Constitutio rei, de qua in statuto tractatur late ab* Antun. Portugal.

5 *Corpus delicti est probandum, etiam quando proceditur in contumaciam.*

A N N O T A T I O.

1 HOdie in Statu Ecclesiastico banniti in contumacia habent annum ad se constituendum in carceribus, & docendum de illorum innocentia vigore Bullarum Pii Quarti, & S. Pii Quinti, de quibus mentionem facit Farinac. de inquisit. qu. 11. nu.4. & nu.68. ubi dicit, quod si bannitus se constituat infra annum admittitur a Judice ad novas defensiones absque alio rescripto Principis, & nu.89. si vero ille sit captus infra annum, vel se constituat in carceribus post annum, non admittitur ad novas defensiones per Judicem, nisi de expresso mandato Prin-
2 cipis, ut ibi per eum, cum quo concordat Antonell. de tempor. legal. lib.3. c.3. n.29. & de loco legal. cap. 22. q.3. per tot. & ita servari vidi in causis gravissimis in Auditorio Status Urbis, dum ibi per plures annos Auditoris officio functus fui, quicquid dixerit Bonfin. ad Banhim. general. cap. 48. numer. 2. Quo vero ad depositum faciendum per condemnatum pœna pecuniaria se constituentem in carceribus ad faciendum novas defensiones, vide annotata supra, lib. 3. rubr. ult.

A D D I T I O.

IN hac nostra Provincia Cathaloniæ nemo in absentia, ac 3 contumacia cabaonitur, aut condemnatur, sed inquiritur, & formatur processus criminalis, & procuratur captura delinquentium, & eis captis proceditur; quod juri communi conforme est, juxta quod absens in criminalibus non damnatur, l. absentem, 5. ff. de pœnis, Capiblanc. de Baronibus pragm.5. nu. 83. Bellamer. Boer. & alii, quos citat Sabell. in summ. tractat. var. verb. Absentia, n.15. (licet secus sit de generali consuetudine totius Italiæ, Marotta, discept. forens. c.7. n.4.) Mansell. ad Capic. Latr. observ.161. n.22. & seq. ideo in hic non 4 me detineam, sed si quis alia scire voluerit recurrat ad Doctores citatos per Doctissimum Antun. Portugal. de donationib. Reg. p.3. cap.30 a nu.25. ubi late de hac constitutione bannitorum, ac condemnatorum agit, ipsum consulat.

Scias tamen, quod licet in Italia, ut dixi de generali con- 5 suetudine procedatur contra reos absentes pro quocumque gravi crimine inquisitos, & ex contumacia pro confessis habiti banniantur, & condemnentur, etiam ad mortem naturalem; attamen ut condemnatio valeat, oportet quod ultra contumaciam constet de delicto, de ipsoque convinci debent, aliæ condemnatio corruit, Marotta, discept. forens. d. cap.7. nu.8.

QUALITER ADVOCATI, ET PROCURATORES IN CRIMINALIBUS CAUSIS *adesse debeant.* *Rubrica VIII.*

ADvocati, & Procuratores in criminalibus causis, in quibus pœna corporalis infligenda esset, nullatenus admittantur, nisi Reo in Carceribus constituto, ubi vero pecuniaria, vel quota bonorum imponenda esset, ita demum recipiantur, si prius per ipsummet Reum accusationi, denuntiationi, vel inquisitioni fuerit responsum. In aliis vero judicii actibus admittantur ad omnia, quæ pro defensione Reorum fuerint opportuna.

Quod si Reus Advocatum, sive Procuratorem non invenerit, teneatur Judex ei dare, & interim quælibet conjuncta persona possit pro Reo facto mandato comparere, & Judex ad Rei defensionem illam admittere debeat.

S U M M A R I U M.

1 *Procurator non admittitur in criminalibus, quando pœna imponitur a relegatione supra.*

2 *Advocati officium dicitur publicum, & necessarium.*

3 *Advocati, & Procuratores sunt concedendi reis ad suas parandas defensiones.*

Et id concedere debet Judex ex officio, cum pro defensione rei laborare debeant, nu.4.

A N N O T A T I O.

1 QUod procurator non admittatur in criminalibus pro reo in causis capitalibus, & in his, in quibus imponitur pœna a relegatione supra tradunt Clar. in pract. §. fin. qu.32. in prin. Farinac. de variar. ac divers. quæst. qu.99. nu 1. Scacc. de judic. lib.1. qu.102. n.44. Caren. de Offic. S. Inquis. par.3. tit.11. nu. 50. & alii per me relati, in Resol. crimin. in verbo Procurator, resol.1. num. 1. & seqq. late scripsi, quando procurator admittatur pro reo in criminalibus causis, quæ videas ibi, & præcipue, n.23. ut dixi, quod procurator nunquam admittitur pro reo absente in tribus casibus, nempe ad contestationem litis, ad actum torturæ, & ad sententiam condemnatoriam, ut tradunt Bald. Roma. Clar. Scacc. & Farinac. ibi per me adducti.

Dum vero in hoc statuto disponitur, Judicem debere providere reo de Advocato, vel Procuratore concordat cum dispositione juris communis, cum officium Advocati dicatur pu- 2 blicum, & necessarium, ut not. Menoch. de arbitr. casu 369. num.6. Guazzin. ad defen. in præfat. num 23. Ursell. in exam. apum concl.60. num.95. & alii relati per me, in Res. crimin. in verbo Advocatus, res.2. num.1. & seqq.

A D D I T I O.

ALiqua dixi de materia hujus rubricæ, lib.1. rubr. 24. & 3 ita in practica inconcusse observatur, quod quando publicantur inquisitiones reis, conceditur ipsis terminus ad se defendendum, & licentia Advocati, & Procuratoris, de qua prout testatur noster Peguer. in prax. crim. cap. 12. §. 7. nu.2. & pariter Modern. Majorana, in oppo. prax. crim. libr.1. cap.3. nu.17. & lib.2. cap.9. n.39. & testatur Carpzov. in prax. crim. part.3. qu.105. nu 72. & seq. & qu.115. nu.88. & seq. ubi aliqua pro illis Advocatis, ad defensam datis, non ignoranda 4 tradit, & nihil mirum ut ita practicetur, ex quo Judex, ex officio pro defensione rei laborare debet Carpzov. in prax. crim. p.1. cap.33. nu.8. & seq. & p.2. cap 59. nu.37. & seq.

QUOD

QUOD FIDEJUSSOR NON TENEATUR PRÆSENTARE, NISI IN CASUM *illius delicti, & de securitate Reis danda.* *Rubrica IX.*

FIdejussor de repræsentando aliquem Inquisitum, vel Accusatum de aliquo delicto, vel maleficio teneatur eum repræsentare toties, quoties de eodem delicto, vel maleficio, & non de aliis contra dictum Inquisitum, vel Accusatum procedatur: Quod si talis Reus timeat ad Cariam accedere, eo qaod de aliis excessibus, diffamatus, sive Inquisitus dicatur, detur ei Securitas de aliis excessibus, præterquam de illis, de quibus inquiritur, vel accusatur: Nec aliter etiam Fidejussorem ad repræsentandum teneri, Juris, & æqnitatis ratio suadere videtur.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum, quod fidejussor pro una causa non teneatur repræsentare pro alia, habet locum, etiamsi fidejussio sit simpliciter præstita.*
Etiam stante clausula Toties, & quoties, nu.2.
Fallit, si fidejussor promisit repræsentare pro omni, & quacumque causa, nu.3.
4 *Salvusconductus an sit concedendus inquisito de pluribus delictis pro uno sic, & pro alio non.*
5 *Salvumconductum concedere est de Regalibus, & soli Principi spectat.*
Intellige, ut nu.6.
7 *Salvusconductus est servandus, licet de facto sit concessus.*
Non tamen concessus a non habente potestatem concedendi, veluti ab Advocato fiscali, Birruariis, & aliis, n.8.
Neque conditionalis, non purificata conditione, n.9.
10 *Salvusconductus concessus pro uno delicto non juvat pro delictis postea commissis.*
Imo neque tunc pro antiquis, sed pro omnibus punitur delinquens, nu.11.
12 *Salvusconductus est concedendus delinquenti pro delictis præteritis ad comparendum, quoties pro novo delicto est citatus.*

A N N O T A T I O.

1 STatutum hoc, qnod fidejussor, qui promisit reum repræsen-
tare pro una causa, non teneatur illum repræsentare pro a-
lia, babet locum, etiamsi fidejussia fuerit simpliciter concepta,
quia semper censetur restituta ad casum, pro qoa reus detineba-
tur, ut traduor Farinac. *de carc. & carcerat. q.34. n.31.* Guaz-
zio. *defen 6. cap.4. n.34.* Pir. Maar. *de fidejuss. p.1. sect. 2. cap.3.
n.77.* & alii per me adducti, *in Resol. crim. in verbo Cauter de re-
præsentando, res.4. n.3.* cum qaibus pertransit Aoronell. *de temp.*
2 *legal. lib.3. cap 7. n.8.* Et etiam stante clausula *Toties, & quo-
ties*, uti habetor in hoc statuto, ne docent Euge. Gtbr. Farinac.
3 & Guazzio. per me relati, *in d. res.4 n.4.* Quæ tameo noo ha-
bent locum, si fidejussor promisit reum repræsentare pro omni,
& quacumque causa, at probant, Farinac. *de carcer. & carcerat.
d. qu.34. nu.33.* bene comprobans, & Pir. Maar. *de fidejuss. d.
part.1. sect.2. cap.3. n.79. & seq.* & dixi Ego *in res.4. nu.8.*
4 Quando vero circumscripto hoc statuto reo inquisito de pluri-
bus delictis sit concedendus salvusconductus pro uno delicto, &
pro alio noo, maxime quando delicta sunt separata, scripsi Ego
in Resol. crim. in verbo Salvusconductus res.6. videas ibi, si placet.

A D D I T I O.

5 AD materiam securitatis delinquentiom, ac salviconductus
tractaadum me extenderem, nisi tam provide a nostro
Conciol. *in suis res. crim. hoc verbo*, fuisset tractata, quapropter,
licet aliqui teneant, salvumcondactum concedere esse de Re-
galibus Principis, & ita ad solam Principem spectare eum con-
cedere, Matthæu. *de re crim. controv.10. num.11.* Majorana *in
oppo. prax. crim. lib.1. cap.14. nu.28.* Carol. Anton. Deluca ad
Franch. *observ.258. num.1.* Massin. *de confisc. bonor. qu.5. nu.23.*
Doctissimus Altimar. *de nullitatib. rubr.12. qu. 33. a num. 66.*
Carpzovi. *in pract. crim. p.3. qu.112. a nu.22.* Crespi. *observ.85.
nu.33. & observ. 113. fere per tot.* ubi plura de salvoconducto,
Meli. *obser. forens.27.nu.1. & seqq.* Capiblanc. *de Baronib. lib.2.
cap.31. n.1.* Severin. *in addit. ad dec.* Sanfelicii 399. *libr.3. pag.
mihi 309. vers. Hoc dubium, &c.* Guazzin. *ad defen. reor. defen.
12. c.1. n.58. vers. Sed solus Princeps, &c.* tamen hoc procedit,
quando conceditur in perpetuum, sea prætextu serviriorum fa-
ciendorum; non vero quando conceditur ob aliquam causam, & 6
ad tempus, quia tunc a quovis inferiori Judice, merum, ac
mistum imperium habente, seu potestatem condemnandi, con-
cedi potest, Majoraoa, *d.c.14. n.29. & seq.* Carpzov. *d. q. 112.
n.23. & 24.* Capiblanc. *ubi sup. nu.2.* Guazzin. *d. c.1. d. nu.57.
vers. Judex etiam, &c.* Et ita dictum salvumconductum a 7
Principe, sea Judice, etiam de facto concessum, est servaodum;
cum nemo debeat decipi sub fide publica, Altimar. *de nul-
litat. rub.12. qu.33. n.82. & seqq.* Deluca, ad Franch. *d. ob-
ser.258. n.2.* Carpzov. *d. qu.112. nu.71. & seq.* Massin. d. *qu.5.
num.81.* Quesada, & Pilo, *dissert.7. num.17. & seqq.* Merlin.
controv. foren. tom.1. cap 53. num.1. & seq. Giurb. Rovit. Mol-
fes. & alii, quos citat Capon. *discept.15. num.6.* Franc. Mar.
Præt. *respon. crim.16. n.18. & seq.* noa tamen si a non haben-
te potestatem esset concessum, veluti ab Advocato fiscali, Bir- 8
ruariis, seu aliis, ut dixi, *rubr.15. lib.1. num.13.* & traduat
Capiblanc. *de Baronib. lib.2. super pragmat.6. cap.31. numer.13.*
Quesada, & Pilo, *d. dissert.7. n.43.* Luca, *d. obser.258. d. nu.2.
vers. Limitatur*, Manfrell. ad Capic. Latro, *obser. ad dec.105. n.
6. qu.3. n.38. & seqq.* Nec est servandus concessus conditionali- 9
ter, sea cum ablativo absoluto, non purificata conditione, Man-
frell. *d. obser.105. n.9.* Luca, *d. obser.258. nu. 3. vers. Obtinens*,
Quesada, & Pilo, *d. dissert.7. n.56.* Rovit. *ad pragm.1. de gui-
daticis, &c. n.11. cum mult. seq.* ubi plura de hac materia.
Salvusconductus autem concessos pro uno delicto, non juvat 10
pro delictis postea commissis, nec pro eis præstat securitatem
Carpzov. *d. quæst.12. num.54.* Luca, *dict. observ.258. num.3. &
observ. ad dec.717. num 1. & seq.* Massin. *dict. quæst.5. num 18.
& 19.* ubi Salgad. & alios citat Altimar. *ad consil.* Rovit. *lib.
3. observ. 12. num. 3. & seq.* Ravit. *ad pragm.1. de guidat. seu
fide pub. n.1. & seq. pag 340.* Regens noster Meritissimus Cor-
tiada, *dec.73. nu.14. to.2.* Guazzin. *ad defen. reor. def 12. cap.
1. n.58. vers. Habens tamen, &c.* imo punitur pro delictis an- 11
tiquis, pro quibus fuit guidatus, Luca, *d. obser.117. numer.1.
& seqq.* Cancer. Fontanel. Peguer. & alii innumeri, quos ci-
tat Regens Cortiada, *d. dec.63. n.15.* Quesada, & Pilo, *dissert.
7. num.25. & seqq.* tamen delinquens citatus pro novo delicto 12
commisso non teneatur comparere, nisi pro primo ei salvus-
conductus concedatur, Majorana *dict. cap. 14. num. 26.* Alti-
mar. *dict. quæst.33. num 86. & seqq.* apud quos, & supra ci-
tatas habebis materiam hanc salviconducti large tractatam,
ad ipsos recurre.

DE TESTIBUS IN CRIMINALIBUS CAUSIS RECIPIENDIS. *Rubrica X.*

TAM masculi, qnam fœminæ majores quatnordecim annis ad testificandum admitti possint, exceptis criminibus, pro quibus veniret imponenda pœna sanguinis, in quibus non ad probationem, sed ad indiciaim dumtaxat Judicis arbitrio recipiantur: Majores vero viginti annis, tam masculi, quam fœminæ in omnibus delictis Judicis arbitrio attenta personarum qualitate admittantur, dummodo sint bonæ famæ, quod præsumatur, nisi contrarium probetur, salvis tamen semper in utroque casu exceptionibus a jure permissis. Conjuncti vero, si Ascendentes, vel Descendentes sint, inviti testificari non compellantur, si autem Transversales sint, usque ad tertium gradum inclusive de jure Canonico computandum, etiamsi ex crimine pœna pecuniaria veniret imponenda. In occultis autem, & atrocioribus delictis prædictos omoes secundum Juris dispositionem compelli volumus: Sicut etiam pro innocentia, & defensione Reorum conjuncti omnes prædicti examinari possint, eorumque depositiones juxta Juris Communis regulas ad fidem faciendam a Judice admittantur.

Testes vero examinandi detineri non possint in carceribus, sive in Palatio ultra triduum, nisi tamen delicti qualitas, sive Testis depositio Judicis arbitrio aliud suaderet, quo casu ultra octo dies ad summum detineri non possint, & si Judex contrafecerit, puniatur in libris centum, ultra interesse Partis: Advertat etiam quod in delictis levioribus testes capi non faciat.

Addentes, quod Bajuli, & Executores examinari non valeant, nec eis credatur, nisi in pertinentibus ad eorum Officium, vel etiam qaando Veritas aliter Judicis arbitrio haberi non possit, quo casu juxta Juris Communis dispositionem fides eis præstanda erit.

S U M M A R I U M.

1 *Minor 25. annis, & major 10. admittitur in testem in criminalibus.*
Minor vero 20. annorum non admittitur, n.2.
Nisi quando veritas aliter haberi non potest, n.3.
Non tamen dictus minor est testis omni exceptione major, n.4.
Nisi cum dicto minore concurrant conjectura, n.5.
6 *Ascendentes, & transversales quando admittantur in testes contra descendentes, & transversales, & nu.15.*
7 *Testes coguntur ad se examinandum per carcerationem, per mulctam, & simil.*
Si tamen carceratio esset valde longa, testis non probaret, n.8.
Et quæ dicatur longa carceratio, nu.17.
Conciol. ad Statut. Eugubii.
9 *Executores, & Bajuli, uti infames non admittuntur ad testificandum.*
Maxime si patiantur aliam exceptionem, n.10.
Licet probent ad defensam, n.11.
Et quod si illi sint in magno numero, nu.12.
13 *Barigelli, Nuntii, & Birruarii quando credatur.*
14 *Testes in criminalibus tam ad offensam, quam ad defensam qui admittantur remissive.*
16 *Testes domestici, & familiares, qui dicantur.*
18 *Testium receptio in criminalibus non committitur, sed per Judicem sunt examinandi.*
19 *Testes in criminalibus post dilucida testificata in Cathalonia, tam ad offensam, quam ad defensam possunt produci, et examinari.*

ANNOTATIO.

1 TEstis minor 25. annis, & major 20. licet admittatur in te-
stem in criminalibus, ut annotarunt Farinac. *de testi. q.58.*
n.19. & seq. late comprobans, Caren. *de Offic. S. Inquisit. par.3.*
tit.5. n.47. Antonell. *de tempor. legal. lib.2. cap.3. nu.3.* Minor
2 autem 20. annis licet major 14. ad testificandum non admittitur,
Farinac. *de testib. qu.58. n.20.* ubi dat concordantes, Caren. *in*
d. p.3. tit.5. n.48. Antonell. *de tempor. legal. d. cap.3.* n.3. & a-
lii per me adducti, *in res. crim. in verbo Minor, resol.2. n.3.* Quod
3 tamen non habet locum, quando veritas aliter haberi non potest,
ut in delicto commisso in domo, & simili, quia tunc minor 20.
ann. & etiam minor 14. in testem admittitur, secundum Vul-
pell. *cons.125. n.6.* Farinac. *de test. d.q.58. n.25. & 25.* ubi te-
statur de communi opinione, Caren. *de Offic. S. Inquisit. p.3. c.5.*
n.50. Calvi. *de aquis. c.158. n.38. & seq.* & alii per me adducti, *d. res.*
4 *2. n.6.* licet minorem in dicto casu non esse testem omni exceptio-
ne majorem, sed solum illum facere qualem qualem probatio-
nem ad instructionem Judicis, tradant Ant. Gomez, Farinac.
Mascar. Mat. Anton. Caren. Guazzin. & alii, quos ego retuli,
5 & secutus sum, *in d. res.2. n.8.* Nisi cum dicto dicti minoris con-
currerent conjecturæ, quia illius dictum faceret etiam indicium
ad torturam, ut not. Farinac. *d. q.58. n.52.* Caren. *de Offic. S. In-*
quisit. p.2. tit.5. n.53. & dixi Ego, *in d. res.2. n.10.* ubi *nu.18.*
probavi, minorem admitti ad testificandum favore defensionis,
& ad innocentiam probandam, videas ibi, si placet.
6 Quando vero ascendentes, & transversales cogi possint ad
deponendum contra descendentes, & transversales dixi Ego
late in Resolut. crim. in verbo Testes quoad personas, resol. 3. &
res.5. & res. 7. ubi de uxore, quod non possit cogi ad testifi-
candum contra virum, *& res.19.* ubi de consanguineis, ut ibi
dixi, prædicta non habere locum, quando veritas aliter habe-
ri non potest, quæ hic iterum referre nolui, videas si placet.
7 Quod vero testes cogi possint ad se examini subjiciendum per
carcerationem, ut habetur in hoc statuto, sed etiam mulcta in-
dicta, captis pignoribus, & per exilii comminationem, tradunt
Ambros. *in process. inform. lib.1. c.3. n.7.* Guazzin. *defens.14. c.*
11. n.14. Calvi. *de aquis. lib.2. c.179. n.34. & seq.* & alii per
me relati, *in resol. crim. in verbo Testium miscell. res.1. n.7.* Dum-
8 modo carceratio non sit admodum longa, hoc est ultra octo dies
in circa, ut habetur in hoc statuto, quia si carceratio esset ni-
mis longa, testis non probaret uti disponens metu longæ car-
cerationis, Farin. *cons.193. nu.3.* Vermigl. *cons.33. num.15. &*
cons.74. nu.6. & cons.143. nu.19. & dixi Ego *in cons. defen. 7.*
post tract. de hared. simpl. vel benef. an.44.
9 Bajuli vero, & executores uti personæ viles, & infames
non admittuntur in criminalibus in testes, uti habetur etiam
in hoc statuto, nisi in pertinentibus ad eorum officium, ut
not. Menoch. Mascar. Farinac. Post. & Ruta, in locis per me
10 relatis, *in Resol. crim. in verb. Birruarius, res.5.* n.1. *& n.4.* &
eo magis quando ipsi aliam paterentur exceptionem, Giurb.
cons.98. n.10. *in fin.* Guazzin. *defens.5. cap.9. n.8.* Crispol. *casu*
11 *andit.14. nu.24.* & dixi Ego, *alleg. foren.92. nu.17.* licet pro-
bent ad defensam Farinac. *de test. qu.56. n.338. & cons.36. nu.*
16. lib.1. & cons.366. n.12. lib.2. Sperell. *dec.249. in fin. lib.1.*
& ante eos Anton. Gomez, *var. res. tom.3. tit.12. nu.13.*
Quid vero dicendum sit, quando Birruarii sunt in magno nu- 12
mero, vide adducta per me, *in d. verbo Birruarius, res.3. & res.*
seq. ubi de materia, cum non omnia sint hic repetenda.

ADDITIO.

ALiqua dixi de materia hujus rubricæ, maxime de fide dan- 13
da, tam circa tangentia officium, quam non tangentia,
Barrigellis, Nuntiis, seu Birruariis, *in lib.1. rub.15. nu.15. &*
rubr.59. n.24. & seq. & ita ne eadem ibi dicta repetam, ad ea
recurre, & ad Modern. Sabell. *in summa divers. tractat. verbo*
Birruarii, Franc. Maria Prat. *respon. crim.36. a nu.46* Passerin.
a Sextul. *in c. In fidei favorem 5. de hæretic. in 6. nu.19.*
Hoc in loco tractanda veniebat materia testium recipiendo- 14
rum in criminalibus, tam ad offensam, quam ad defensam reo-
rum, & ita qui in testes admittantur, & repellantur; tamen
cum late sit tractata a Doctoribus citatis a nostro Conciolo,
in suis res. crim. & a Modern. Majorana, *in sua oppo. prax. crim.*
lib.2. cap.6. a n.44. & a Carpzou. *in sua pract. p.3. qu.14. per tot.*
ulterius non me extendam, ad ipsos recurre quando casus oc-
currerit, & ne prætermittas nostrum Conciol. *in suis consil.*
crim. positis post tract. de hared. simpl. & qualif. ubi multa sane
jucunda tradita invenies, & penes Fragos. *de regim. Reipub.*
Christ. p.1. lib.5. disp 13. §.1. a n.1. De Bictis, *in prax. Regu-*
lar. qu.26. & seq. Passerin. *in d. c. In fidei favorem, de hæretic.*
in 6. per tot. & Tribunal. Regular. in qu.12. & seqq.
Testes autem domestici, consanguinei, ac etiam fratres con- 15
tra fratres, in delictis atrocibus, ac quando aliter veritas ha-
beri non potest, certum est, quod possunt cogi ad testifican-
dum, ut tradit hic noster Conciol. *n.6.* & pariter tradit Mo-
dern. Carol. Ant. Deluca, ad Vincen. de Franch. *obser.538. n.5.* 16
qui autem dicantur domestici, ac familiares tradunt Doctores
citati a Manfrell. ad Capic. Latr. *observ.180. nu.26.*
Testes autem deponentes post longam carcerationem certum 17
est, ut tradit hic noster Conciol. *nu.8.* non probare, & longa
carceratio dicitur viginti dierum ad non fidem tribuendum te-
sti carcerato deponenti, Conciol. noster *consil. crim.7. post tract.*
de hared. simpl. & qualific. n.44. ubi Vermigl. & alios citat.
Scire autem non omittas, quod in criminalibus testium rece- 18
ptio Notario, ac Actuario non committitur, ut alibi dixi, sed
per Judicem, aut Officialem sunt recipiendi, ac examinandi,
Manfrell. ad Capic. Latro, *obser.178. n.14.* & tradit novissime
Pegat, *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.6. ad tit.86. glos.1. n.1.*
ubi, *& in glos. seq.* plura de materia testium in criminalibus
Passerin. a Sextul. *in c. Mulieres, 2. de judic. in 6. n.21. & seq.*
Pariter one nota, quod in criminalibus dicicitis testificatis, 19
tam ad offensam, quam ad defensam, maxime in hac nostra
Provincia (in qua licet adsit instantia partis, ut alibi dixi,
processus omnes dicuntur fiscà) possunt testes produci, Man-
frell. ad Capic. Latro, *obser.178. n.1. & seqq.* Aylun. ad Go-
mez, *lib.3. cap.13. n.35.* Majorana, *in opp. prax. crim. libr.2.*
cap.3. a nu.63. & dixi alibi.

QUOD JUDICES EX OFFICIO TESTIUM DICTA SUPER INNOCENTIA *recipi, & describi faciant.* *Rubrica XI.*

UT Justitia æqua lance subministretur, Judices sicut ex eorum officio diligenter pro delictis investigandis inquirunt, & Testes examinant, ita etiam æqualitate servata, eosdem Testes, sive alios, ad defensam examinandos, & de veritate facti informatos pro Innocentia examinare, & diligenter investigare teneantur, eorumque depositiones in Actis annotare, & describi facere debeant, nec prætetire Testem, sive Testium dicta pro innocentia deponentium, alias tam Judices veritatem super Innocentia malitiose omittentes, quam Notarius dicta Testium in Actis non describens in Syndicatu ad interesse teneantur, & pœna falsi, si appareat de eorum manifesta desidia, plectantur.

SUMMARIUM.

1 *Judex debet recipere dictum testis tam pro fisco, quam contra fiscum.*
Alias dicitur suspectus de falso, nu.2.
Maxime post præstitum testi juramentum, nu.3.
Quando vero possit testem interrogare ante datum juramentum, num.4.
5 *Et hæc procedunt in Cathalonia per expressam Constitutionem.*

ANNOTATIO.

1 PRudenter quidem statuentes Eugubini mandarunt in hoc sta-
tuto, quod Judex examinando testes pro Curiæ informa-
tione recipere faciat illorum depositiones, tam contra reum,
quam pro reo facientes, cum dictum testis sit indivisibile, & cum
ipse teneatur inquirere veritatem, tam pro fiscu, quam contra
fiscum, alias dicatur male facere, cum fiscus non sit veritatis
hostis, ut docent Farinac. *de test. qu 74. n.16.* Guazzin. *defen.*
14. c.2. nu.1. & seq. & nu.4. Ambros. *in process. informat. lib.*
1. cap.2. nu.8. & seq. & ibi Adden. *nu.8.* & novissime Zuf-
fi. *de legit. proc. crim. lib.3. quæst.189. num.1. & sequent.* & dixi
etiam Ego, *in Resolut. crim. in verbo Judex, resol. 11. numer. 1.*
& sequent. Alias Judex non dicitur immunis a falsitate, ut ha- 2
betur in hoc statuto, cum quo concordant Guazzin. *d. defen.14.*
c.2. nu.5. Ambros. *in process. inform. lib.1. cap.2. nu.11.* & alii
per me relati, *d. Resol.11. n.3.* Maxime post præstitum testi ju- 3
ramentum, Guazzin. *d. defen.14. cap.2. nu.3.* & Zuffi. *de legit.*
process. criminal. lib.3. qu.186. nu.7. & extat Reform. Pauli V.
de Judic. crim. Urb. §. Nec ullo pacto, &c.
Quando vero ob magnam suspicionem, ne Testis sit subor- 4
natus, Judex possit ante præstitum juramentum testem inter-
rogare super delictu, declaravi Ego, *in d. resol.11. nu.5. & 6.*
videas ibi, cum noluerim hic id inutiliter sero repetere.

ADDITIO.

UT dixi *lib.1. rubr.14. nu.4.* hoc metipsum contentum in 5
hoc statuto extat dispositum in hac Provincia Cathala-
na, *per cap.56. Curiarum* 1599 & ita in his amplius non im-
morор, sed pro his ad Peguer. & alios ibi citatos, signanter
ad Ordinatio. Regn. Portugal. tom.2. glos.18. ad §.14. tit.5. nu.4.
& 5. recurre.

DE DELICTIS MULIERUM. *Rubrica XII.*

SI Mulier honesta de levi crimine accusetur, vel contra eam inquiratur, si noluerit ire in Palatium ad respondendum, Notarius Maleficiorum ad ejus Domum accedat ad recipiendum responsionem, & idoneam Cautionem de condemnatione solvenda: Si autem corporalis pœna veniret imponenda pro gravi aliquo delicto, tunc in carceribus ponatur seorsim a Viris, adhibita Socia, si Judici expedire videatur, aut si Nobilis persona fuerit, in aliquo tuto loco sub ido-

idoneis fidejussoribus de tuto Carcere custodiatur, & in omnibus contra eam procedatur, prout de Viris constitutum est: Si vero inquiratur contra Mulieres super Offensis, vel Brigis, habitis inter eas dicto, vel facto, de quibus pena pecuniaria venirent puniendæ, penæ omnes ad dimidium reducantur.

S U M M A R I U M.

1 *Mulier honesta pro delicto levi non est carceranda.*
Alias Judex puniri potest, n. 2.
Secus est si delictum sit grave, n. 3.
4 *Mulier dicitur delinquere minus quam masculus.*
5 *Mulieres in eodem genere delicti mitius puniuntur, quam viri.*
Intellige in casibus a jure expressis, n. 7.
Secus in delictis a jure Divino, & naturali prohibitis, n. 6.
8 *Mulier carcerata in aliquo Monasterio non gaudet illius immunitate.*

A N N O T A T I O.

1 QUod mulier honesta pro delicto levi non veniat carceranda, seu quod illa audienda sit extra carceres præstita fidejussione de judicio sisti, & si fidejussorem non habeat cum cautione juratoria, tradunt Clar. *in pract.* §. *fin. qu.* 28. *vers. Quare igitur, &c.* Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *q.* 88. *nu.* 18. & Farinac. *de carc. & carcerat. q.* 27. *n.* 44. ubi dat concordantes quamplures. Alias Judex contrarium faciens graviter pu-
2 niatur, ut post Bald. Rom. Gram. Duel. Plaz. & Clar. per eum relatos not. Farinac. *in d. q.* 27. *n.* 45. licet secus sit, si crimen sit admodum grave, quia tunc illa potest carcerari in loco tamen a viris separato, vel in aliquo Monasterio Ju-
3 dicis arbitrio, ut voluerunt Menoch. *in d. q.* 88. *num.* 20. *& seqq.* Gram. *dec.* 38. *n.* 12. Clar. *in d. q.* 28. *vers. Quare igitur, &c.* & Farinac. *in d. qu.* 27. *nu.* 52. *& seqq.* ubi docet quomodo prædicta sint practicanda per Judicem. Quæ autem mulier dicatur honesta, remittitur Judicis arbitrio, ut dixi supra in *annot. rubr.* 43. *lib.* 2.

Et quod mulier minus dicatur delinquere regulariter, quam 4
masculus, & quod in illis puniendis sexus ratio habenda sit maxime in delictis levibus, ut disponitur in hoc statuto, tradunt etiam Odd. *de restit. in integr. p.* 1. *q.* 10. *num.* 14. *& seqq.* Farinac. *de pen. temper. q.* 98. *n.* 1. *& seqq.* plene comprobans, & ante eos Tiraq. *de pen. temper. causa* 9. *n.* 1. *& seq.* qui adducit etiam auctoritates Theologorum, ut ibi per eum.

A D D I T I O.

ALiqua cum materia hujus rubricæ connexa tradidi *lib.* 2. 5
rubr. 43. ideoque dicam, quod licet vulgo dici soleat, mulieres in eodem delicti genere mitius peccare, minusque puniendas esse, quam viros, ob imbecillitatem mentis, & ingenii, Carpzov. *in pract. crim. p.* 2. *q.* 53. *n.* 15. Passerin. a Sextul. *in Tribunal. regul. q.* 28. *art.* 2. *n.* 60. tamen non procedit in delictis jure Divino, & naturali prohibitis, Carp- 6
zov. *ibid. n.* 19. *& q.* 54. *n.* 21. *& seqq.* Passerin. *ubi supra d. n.* 60. Meritissimus Regens noster Cortiada, *dec.* 106. *n.* 61. ubi tradit, mulierem pro furto excedente valorem 100. ff. ss. laqueo per collum suspensam fuisse; quapropter in pœnis infligendis sexus ratio habenda solum est in casibus a jure expressis, Carpzov. *in d. prax. p.* 1. *q.* 12. *n.* 16.

Mulier autem criminosa quando carceratur in aliquo Mo- 8
nasterio, non gaudet immunitate Ecclesiæ, sed inde invita extrahi potest, quamvis scelus ab ea patratum non sit exceptum, Cortiada *dec.* 84. *n.* 13. ubi rationes adducit.

DE DELICTIS MINORUM. *Rubrica XIII.*

SI Minor annis decem aliquod maleficium commiserit, aliqua pœna non teneatur, & omnis Processus, sive condemnatio inde forte secuta, sit ipso Jure nulla: Si vero a dicta ætate usque ad decimumquartum annum inclusive deliquerit, medietate penæ pecuniariæ, quam alii incurrerent, ipse plectatur. Quod si ex delicto capitalis pœna veniret infligenda pecuniaria usque ad summam ducentorum scutorum, & minori, acti, & personæ qualitate perpensa, impubes puniatur: Si vero quis ante decimumnonum suæ ætatis annum expletum capitaliter deliquerit, citra mortem Judicis arbitrio omnino puniatur.

S U M M A R I U M.

1 *Minores qua pena sint puniendi, inter Doctores est controversum.*
2 *Statutum, quod tollit ambiguitates, uti non superfluum est servandum.*
3 *Minoribus propter ætatem an minuatur pena delicti, remissive.*

A N N O T A T I O.

STatutum de quo supra maxima cum prudentia conditum fuit, dum in eo statuentibus determinatur pœna imponenda minoribus decem anorum, minoribus decimoquarto anno, necnon etiam minoribus decimonono anno delinquentibus, cum per illius dispositionem auferantur altercationes, quæ
1 versantur in dicta materia inter DD. qua pœna minores puniantur, quæ videri possunt apud Anton. Gomez. *variar. res. tom.* 3. *c.* 1. *n.* 57. apud Sfort. Odd. *de restit. in integr. par.* 2. *q.* 80. *n.* 44. *& seqq.* apud Farinac. *de pœn. temp. q.* 90. *n.* 41. *& plurib. seqq.* & apud Guazzin. *defen.* 33. *c.* 17. *per tot.* & apud Mancin. *in pract. visit. infr. in appen. ad pract.* 2. *dubit.* 23.
2 Statutum autem, quod tollit ambiguitates, non dicitur superfluum, sed est servandum, Surd. *dec.* 195. *n.* 10. Morot. *cons.* 89. *num.* 18. & Cyriac. *controvers.* 582. *nu.* 38. qui dant concordantes.

A D D I T I O.

CUM in hac nostra Provincia nulla adsit dispositio statutaria 3
circa hæc delicta minorum, in eis insequitur jus commune, & ita in rubricis delictorum in specie aliqua de materia hujus rubricæ adducam; circa autem delicta in genere per minores commissa, an eis sit minuenda pena tradunt latissime Doctissimus Altim. *de nullit. rubr.* 12. *qu.* 6. *per tot.* Carpzov. *in pract. crim. p.* 3. *q.* 143. *per tot.* Modern. Deluca, ad Vinc. de Franch. *obser. ad dec.* 230. *& ad discept.* Gratian. *animadver. ad c.* 146. *n.* 3. 17. *& seq.* Meritissimus, ac Nobilis Regens noster Cortiada, *to.* 1. 2. suarum decisionum, Matth. *in controvers.* Passerin. a Sextul. *in Tribunal. regul. q.* 18. *art.* 2. *per tot.* Modern. Mansrell. ad Capyc. Latro, *obser.* 163. *nu.* 31. *&* 32. novissime Hieronym. Cald., *de restit. in integr. qu.* 37. *a nu.* 13. & latissime Franc. Marc. Prat. *respon. crim. respon.* 25. *a n.* 46. Rovit. *ad pragm.* 1. *de minorib.* Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p.* 1. *lib.* 5. *disp.* 12. *§.* 14. *nu.* 92. *& seqq.* Pasqualig. ad Lauret. de Franch. *contr. inter Episc. & Regular. p.* 1. *n.* 1366. ubi de crimine falsæ monetæ, & alii infra citandi, ad quos pro totali intelligentia hujus materiæ recurre.

QUOD IS, QUI VIGESIMUM ANNUM ATTIGERIT, HABEATUR PRO MAJORI. *Rubrica XIV.*

QUI Vigesimum suæ ætatis Annum attigerit, in omnibus delictis etiam capitalibus sit, & esse intelligatur Major, & pro Majore in omnibus, & per omnia habeatur, & perinde, ac si vigesimum quintum annum complevisset, itaut contra eum inquiri, condemnari, & puniri possit, & debeat.

S U M M A R I U M.

1 *Minor 25 annorum delinquendo non punitur pena ordinaria, sed extraordinaria.*
Fallit stante statuto mandante contrarium, n. 2.
Et ita in Regno Valentiæ, n. 4.
Et quid in Cathalonia, n. 5.
3 *Bulla mandantes minores puniri pena ordinaria, dicuntur factæ ad terrorem.*

A N N O T A T I O.

1 MInor annorum 25. licet in delictis ratione ætatis non sit puniendus pena ordinaria, sed extraordinaria tantum, & mitiori Judicis arbitrio, ut tradunt Clar. Farin. Caball. Guazzin. Caren. Vermigl. & alii per me relati, *in ref. crim. in verbo*
2 *minor, resol.* 1. *n.* 1. *& seqq.* Dicta tamen conclusio non habet locum stante hoc Statuto, quod minor, qui 20. annum attigerit habeatur pro majori, & pœna ordinaria delinquendo puniatur, quia dictum statutum est servandum, itaut minor, qui 20. annum attigerit, puniri debeat pœna ordinaria, ac si ille esset major 25. annis, ut declarant Farin. *de pœn. temp. q.* 92. *nu.* 182. *& seqq.* Caball. *resol. crim. casu* 234. *nu.* 11. *cent.* 2. ubi refert Statuta quamplurium Civitatum idem disponentia, Antonell. *de temp. legal. lib.* 2. *c.* 16. *n.* 15. *& seqq.* & alii per me relati, *d. resol.* 1. *n.* 6. & extat in Statu Ecclesiastico Bulla Julii II. quæ est 11. in ordine confirmata a Pio IV. *in ordine* 68. quas retuli Ego *in d. ref.* 1. *n.* 5. *& seqq.* videas pro declaratione illarum, dum in eis mandatur, quod majores 14. ann. habeantur pro majoribus, quæ dicuntur factæ ad terrorem quæ hic iterum inutiliter referre non curavi, addo Bonfin. de- 3
clarantem dictam Bullam, *ad Bannimenta gener. c.* 4. *n.* 4.

A D D I T I O.

IN Regno Valentiæ similis huic nostræ statutariæ dispositio- 4
ni adest municipalis lex, disponens, quod minores viginti quinque annorum, majores autem viginti, in delictis pro majoribus habeantur, & pœna ordinaria puniantur, de qua Cresp. *obser.* 17. *tom.* 1. *n.* 3.

In nostra hac Provincia Cathalana nulla adest statutaria dispo- 5
sitio circa hæc disponens, sed insequitur jus commune; bene tamen

men hodie in comperto est, juxta observantiam nostri R. S. quod minores viginti quinque annorum, majores vero viginti annorum in delictis atrocibus, & atrocissimis pœna ordinaria puniuntur, in atrocibus autem, ut in homicidio simplici, furto, falso teste, & aliis similibus puniuntur, non pœna mortis ordinaria, sed extraordinaria, Judicis arbitrio, ut late hæc adfert Meritissimus Regens Cortiada, *dec.* 96, *tom.* 2. *n* u. 56. & passim, ad quem pro saturitate materiæ recurre, & ad citatos *Rubr. præcedenti.*

DE ABOLITIONIBUS. *Rubrica XV.*

NUllus Accusationem a se institutam de aliquo Maleficio destituere, aut aboleri petere possit, sed ad illius effectualem executionem Judex procedere valeat, & teneatur; Exceptis casibus infrascriptis, videlicet, de Verbis Injuriosis, de Damno dato, & de Turbata Possessione, & ubi Uxor de adulterio accusata fuisset, quoad Uxorem, non quoad Adulterum: In quibus cuicumque liceat Abolitionem petere usque ad Sententiam exclusive, & Judex teneatur illam admittere, & super accusatione ulterius non procedere.

Addentes etiam, quod Judex in Causa turbatæ possessionis, non per viam Constituti, sed juxta informationem Partis procedere debeat.

S U M M A R I U M.

1 *Abolitionum sunt tres species, generalis, privata, & legalis.*
Statutum de quo supra loquitur de privata, n. 2.
Abolitione non obstante Judex potest prosequi processum ex officio, n. 3.
4 *Syndici Villarum an possint petere abolitionem fieri remissive.*
5 *Abolitionis materiam qui tractant remissive.*
6 *Abolitio concedi non potest absque remissione partis, signanter in Cathalonia.*
7 *Abolitio obtenta petente parte non comprehendit accusationes non institutas.*
Nec opitulatur surreptitia obtenta, n. 8.
9 *Indulta, & abolitiones licet generales quæ delicta non comprehendant.*
10 *Possessionis turbatio quando sit delictum.*
11 *Confessio delicti an resultet ex instatu remissione illius.*
Bene tamen in Cathalonia, ad hoc ut parti resarciatur damnum, seu injuria, n. 12.
13 *Compositiones in Cathalonia de quibus criminibus, & quomodo sint facienda.*

A N N O T A T I O.

1 ABolitionis species triplex proponitur, prima est generalis quæ & publica appellatur, quæ fit a Principe, secunda est, quæ privata, & specialis dicitur, quæ impetratur ab accusatore, a Principe, vel a Judice, & tertia appellatur legalis, quæ est quando accusator est mortuus, de quibus late agit Decian. *tract. crim. lib. 3. cap. 35. per tot.*

2 Abolitio vero, de qua loquitur statutum nostrum, est secundæ speciei, hoc est quæ est privata, & petitur per accusatorem a Judice, cui, ut sit locus, est admodum difficile, cum requirantur novem requisita, ut illi locus sit, quæ recensentur per Decian. *in tract. crim. d. libr. 3. tit. 35. nu. 29. 30. & seqq.* Quam statutum nostrum omnino tollit nisi in casibus in eo expressis, & quidem cum ratione, quia illa non obstante Judici non est prohibitum prosequi

3 processum ex officio, & causam finire, quam mediante accusatione inceperat in casibus in quibus ab initio potuisset ex officio procedere, ut declarant Clar. *in pract. §. fin. qu. 51. vers. Sed quid si accusator, &c.* Card. Tusch. *pract. concl. litt. M. concl.* 167. *nu.* 6. & Guazzin. *defen.* 3. *c.* 11. *n.* 9.

4 Utrum vero denuntiatores, & Syndici Villarum qui denuntiant maleficia possint petere abolitionem fieri tradit Decian. *in d. lib.* 3. *c.* 39. *n.* 44. qui stat pro affirmativa, ipsum consulas.

A D D I T I O.

5 MUlta de abolitione possem hic consarcinare jam tractata a DD. repetentibus, *ad tit. de Abolitionib. in Cod.* ac pariter de indultu, ac remissione delinquentium facta a parte privata, seu accusatore; tamen stylum assumptum insequendo, ea omittam, & ita aliqua annotabo, quæ te ducent ad DD. tradentes, quæ volueris.

6 Abolitio autem generalis, aut specialis concedi nequit delinquentibus absque partis remissione, Mieres noster *ad Const. tom. 2. collat. 6. c. 4. p.* 37. Manfrell. ad Capyc. Latro, *obser.* 91. *n.* 4. latissime Urceol. *de transact. q.* 56. *a n.* 15. ubi *num. seqq.* limitationes, & intelligentias tradit, Manzon. *de contraband. q.* 16. *n.* 4. Luca ad Franch. *observ. ad dec.* 715. *nu.* 9. ubi Principi licere tradit Pegas, *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 1. *ad proœm. gloss.* 54. *per tot.* ubi latissime de abolitione, *& tom. 2. glos. 20. n. 22. & seqq. pag. mihi* 223. *& tom. 7. de Regim. Senat. Palatin. c.* 27. latissime Severin. *in addit. ad dec.* 378. *&* 394. Sanfelicii, *per tot.* & latius in *addit. ad dec.* 405. *in princ.* Cresp. *obser.* 5. *per tot.* Rovit. *ad pragm.* 1. *&* 2. *rub. de abolition.* & ibi Laganar. ubi latissime, *& in pragm. de compositione* maxime *super pragmat.* 2. *n.* 3. Escalona, Gazophil. *lib.* 1. *c.* 7. *cas.* 4. *per tot.* Modern. Agetta. *visio. feudal. tom.* 5. *p.* 2. *rub.* 4. *visio* 5. *p.* 215. *&* 216. ubi sub *littera* 3. plures citat de Abolitione tractantes, quod in nostra hac Provincia Cathaloniæ expresse extat provisum per *pragmat. infrau. fin. citata* Antun. Portugal. *de donation. Regn. lib.* 1. *p.* 1. *c.* 18. *n.* 13. *& seqq.* ubi latissime tradit, quæ sint personæ legitimæ ad dictam remissionem, & abolitionem faciendam, & qui in ea facienda sint præferendi, Valeron. *de transact. tit.* 4. *q.* 7. *per tot.* ubi latissime tradit quibus personis abolitiones, ac remissiones fieri spectet, & aboli- 7
tione obtenta, accusatore postulante, non comprehendit accusationes non institutas, Manfrell. *d. obser.* 71. *n.* 1. *&* 3. Luca
ad Franch. *obser.* 509. *n.* 3. *& seqq.* nec opitulatur delinquenti 8
obtenta, non facta mentione primi delicti, surreptionis ratione, Manfrell. *d. obser.* 71. *n.* 10. *& seqq.* ubi d. Luca Rodoer. & alios citant Quesada, & Pilo, *dissert.* 7. *n.* 53.

Abolitiones, ac indulta, licet generalia, ac motu proprio 9
concessa, quamplurima delicta non comprehendunt, ut de crimine falsi tradunt Capon. *discept.* 37. *nu.* 39. *& seqq.* Marin. *ad dec.* 6. *Reverter. n* 6. *& DD. citati a Cosleon. in suo alphabet. juridic. verb. Impunitas*, & latissime Pegas, *ad ordinat. Regn. Portugal. tom.* 2. *glos.* 56. *cum seqq.* §. 18. Antun. Portugal. *de donatio. lib.* 1. *p.* 2. *c.* 18. *n.* 12. *& fere per tot.* Capiblanc. *de Baronib. lib.* 2. *super pragm.* 6. *cap.* 31. *n.* 25. *& seqq.* Quesada, & Pilo, *dissert.* 7. *num.* 34. *& seqq.* Crespi. *obser.* 5. *&* 82. *per tot.* Laganar. *ad d. pragm.* 1. Rovit. *rubr. de abolitionib.*

Causa autem turbatæ possessionis, si turbatio cum armis, ac vio-
lentia facta fuerit, criminalis est, Cortiada, *dec.* 35. *a* 68. *& seq.* 10
ubi Cancer. Fontanel. & alios innumeros citat, conducunt tradita per Valeron. *de transact. tit.* 2. *q.* 8. *n.* 27. & de ista turbatione est intelligendum nostrum statutum, & licet aliqua procedimenta sint facta cum armis defendendo propriam possessionem, aut alio modo, causa est civilis, & tantum criminale consilium intrare poterit, vel evocari causa criminalis pro illis, quando moderamen inculpatæ cum armis fuerit excessum per possessorem in se defendendo: Ita Senatus Regius in causa supplicationis interpositæ ab evocata causæ criminalis, per Syndicum villæ de Cadaques, contra Syndicum de Roses, referente Nobili Narcisso de Anglasell. R. C. *die* 23. *Augusti* 1673. Scriba Famada.

An autem resultet confessio delicti ex instata per reum aboli- 11
tione, seu remissione, tractant latissime DD. citati per Modern. Pegas, *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 2. *ad §.* 20. *glos.* 73. *n.* 5. & Manzon. *de contraban. q.* 16. *n.* 10. Urceol. *de transact. q.* 57. *n.* 1. *& seqq.* Rovit. *ad Pragm. rub. de compositionib. nu.* 9. ubi *per tot.* plura de compositionibus Valeron *de transaction. tit.* 3. *q.* 5. *n.* 33. *& seqq.* ubi plures citat, & tradunt alii citati inferius, *rubr.* 18. *n.* 10. Cancer. *var.* 2. *c.* 11. *n.* 104. *& seqq.* quos consule; tamen in nostra hac
Provincia Cathaloniæ, *per pragm.* 9. continuatam *in* 2. *volum.* 12
Constit. sub tit. de remissions de crims, y composicions incipien. *Exposita nobis*. Ex remissione resultat confessio delicti quantum ad hoc, quod incontinenti, sine alia dilatione, criminosus compellatur per captionem personæ ad satisfaciendum damnificatis, sive injuriatis: quod nota.

Alia sunt disposita circa abolitiones, compositiones, ac remis- 13
siones delictorum, nempe quæ delicta possint componi, aut remitti valide, quibus requisitis, inspecto jure nostro statutario Cathalano, non hic explanem, cum omnia hæc reperies disposita per varias Pragmaticas continuatas, *in dict. libr.* 2. *const. subdicto tit. de remissions de crims, y composicions*; ideo ad eas recurre, ne omnia sint transcribenda.

QUOD JUDICES EX INDICIIS ETIAM URGENTIBUS NON *condemnent*. *Rubrica XVI.*

UT deinceps Judicum Arbitraria Juris, & Statutorum dispositione arceantur, & regulentur, Nolumus eos ex Indiciis etiam urgentibus, vel his, quæ indubitata vocant, aliquem condemnare posse, vel debere, nisi extra ordinem, & consulto Principe, Sed vel ea per Reum ipsum in Tormentis purgari, aut si sufficientia non sint, Reum insontem, & impunitum dimitti.

S U M M A R I U M.

1 *Indicia indubitata sunt, quæ movent omnino animum Judicis ad credendum, delictum fuisse commissum.*
Licet in hoc plurimum valeat arbitrium Judicis, n. 2.
3 *Judex ex indiciis indubitatis non potest reum condemnare in pœnam ordinariam, & num. 7.*
Licet aliqui contrarium teneant, n. 4.
Est tamen in facultate Judicis reum torquere, vel illum in pœnam extraordinariam condemnare, n. 5.
Utrum vero possit illum in pœnam corporalem condemnare remissive, num. 6.

AN-

ANNOTATIO.

1 Ndicia indubitata sunt, quæ movent animum Judicis adomnino, & necessario credendum, reum tale delictum commisisse, itaut animus Judicis necessitetur ad ita credendum, ut non possit in contrarium inclioare, ut declarant Farinac. *de indic. & tort. q. 36. num. 37. & seqq.* Guazzin. *defen. 37. c. 15. n. 1. & seqq.* Caren. *de Offic. S. Inquis. p. 3. tit.* 10. *n. 5.* Cabal. *resol. crim. casu* 188. *n.* 10. *cent.* 3. Cyriac. *contr.* 106. *n. 5. &* 6. plene P. Graffet. *de nece proditor. §. 19. nu.* 102. *& seqq.* & alii per me adducti *in Resol. crim. in verbo Indicium ad torturam, res. 2. n. 2. & seqq.* quorum aliqua ibi referuntur, licet alii indicia indubitata aliter describant, quos ego
2 retuli in d. *resol. 2. n. 3.* Et in hoc dijudicando plurimum versari arbitrium prudentis Judicis, tradunt Farinac. *de reo confess. & convict. q. 86. n.* 91. & Cyriac. *in d. contr.* 196. *n.* 15.

3 Quod vero ex indiciis indubitatis Judex non possit reum condemnare in pęnam ordinariam, sed in extraordinariam tantum, ut disponitur in hoc statuto, tradunt Clar. *in pract. §. fin. q.* 20. *vers. Scias tamen, &c.* Farin. *de reo confess. & convict. quæst.* 86. *n.* 110. *& seqq.* Giorb. *cons.* 43. *n.* 23. Guazzin. *defen.* 33. *c.* 14. *n.* 14. Cyriac. *d. controv.* 106. *nu.* 7. P. Graffett. *de nece prodit. §. 29. n. 194. vers. Sed multo melius, &c.* & alii plures per me
4 relati *in Resolut. crimin. in verbo Indicium ad torturam, resol. 3. nu.* 1. qui testantur de veriori, æquiori, & magis communi opinione, licet non desint contrarium tenentes in delictis maxime occultis, & difficilis probationis per suprema Tribunalia, quos Ego *retuli in d. resol.* 3. *n.* 1.

Licet esse in facultate Judicis, reum indiciis indubitatis condemnare in pœnam extraordinariam, vel illum torquere, teneat Farinac. *de reo confess. & convict. d. q. 86. n. 54. & seq.* ubi declarat, quomodo Judex uti debeat dicto arbitrio, ipsum consulas. 5

Utrum vero Judex in dicto casu possit condemnare reum in pœnam corporalem, seu pœnam pecuniariam tantum, & alia ad materiam, vide adducta per me in *d. resol. 3. per tot.* quæ hic nolui iterum referre. 6

ADDITIO.

Quod Judex ex indiciis indubitatis non possit reum condemnare ad pęnam ordinariam, sed ad extraordinariam præter citatos a nostro Conciolo, tradunt Guazzin. Jun. *ad defens. inimor. lib. 2. defens. 4. c. 36. per tot. & c. 31. nu.* 19. Carpzov. *in pract. crim p. 1. q. 60. n. 36. & 60.* Passer. a Sextula *in Tribunal. regular. q. 19 art. 1. n. 8. & seqq.* Luca ad Franch. *obser.* 372. *n. 1. & seqq.* Manfredi. ad Capyc. Latr. *obser.* 163 *n. 20. & seq.* Meritissimus, ac Nobilis Regens Curtiada *dec.* 93. *a n.* 34. Majorana *in oppo. prax. crim. lib. 1. c. 8. a n. 5.* Bondeo. *collect. legal. collect.* 12. *nu. 17. & seqq.* Fragus *de Regim. Reipub. Christ. p. 1. lib. 5. disp. 12. §. 13. nu.* 55. Pasqualig. ad Lauret. de Franch. *contr. inter Episcop. & Regul. par. 1. n.* 1255. Verricel. *qu. moral. & legal. tract. 2. qu. 20. per tot.* Pignatel. *consult. canon. tom. 3. consult. 44. n.* 1. ubi plures citat, qui docent, quæ dicantur indicia indubitata, urgentia, ac verosimilia: & ad eos pro cunctis circa hanc materiam concurrentibus recurre. 7

QUOD JUDICES INQUISITIONES, ET ACCUSATIONES COEPTAS *prosequantur*. *Rubrica XVII.*

Judices Accusationes, Denuntiationes, & Inquisitiones quascumque ex Actis Maleficiorum tempore suorum Antecessorum inchoatas, & pendentes omnino terminare teneantur, condemnando, vel absolvendo: Quod si contrafecerint, pœna xxv. librarum de eorum Salario retinendarum incurrant.

SUMMARIUM.

1 *Officium dicitur idem, licet Judex fuerit mutatus, cum Officium numquam pereat.*

2 *Successor in Officio dicitur idem cum antecessore, & ita potest continuare negotia ab antecessore incepta.*

ANNOTATIO.

1 Judex unus licet succedat in locum alterius, idem tamen dicitur officium, & idem Tribunal, cum dignitas Officialis nunquam pereat, donec nomen illius Officii durat, ut declarant Roman. *cons.* 210. *sub n.* 1. Rolan. *cons. 58. nu. 13. lib.* 1. & Farinac. *de carcer. & carcerat. q. 34. n. 175. & seqq.* & dixi Ego *in Resolut. crimin. in verbo Cautio de repræsentando, resol. 6. n.* 4. & ideo nil mirum si statuentes in hoc statuto mandarunt, Quod Judices succedentes in Officio teneantur prosequi Inquisitiones, & Accusationes cœptas contra reos per eorum antecessores etiam contra eos pœna indicta.

ADDITIO.

Provide fuit statutum in hoc Eugub nostro statuto rationibus a nostro Conciol. *hic* traditis; & etiam quia cum Judex, & ejus successores sint unum, & idem, nihil mirum, quia successor possit continuare causas tempore suorum antecessorum inchoatas, & cognoscere de omnibus de quibus poterant cognoscere antecessores, Altimar. *de nullitat. rubr. 3. q. 7. n. 6. & 7.* ubi Salgad. & alios citat. 2

DE BENEFICIO PACIS: ET CONFESSIONIS. *Rubrica XVIII.*

Si de aliquo Delicto, vel maleficio, pro quo pœna pecuniaria veniat imponenda, Pax intra decem dies, a die delicti computandos ipsa die Maleficii exclusa ab Offenso habeatur, de qua Pace Judici constet per publicum Instrumentum, vel per fidem de eo habitam a Notario, hoc in casu Delinquenti etiam in contumaciam condemnato remittatur Quarta pars pœnæ, qua veniret puniendus. Si vero non habuerit Pacem, sed confessus fuerit Delictum, seu Delicta, pariter remittatur Quarta pars pœnæ, quæ imponenda esset: Et si post Pacem habitam delictum, vel delicta sponte fuerit confessus, condemnetur solum in quinta parte totius pęnæ, qua veniret puniendus virtute præsentis Statuti.

SUMMARIUM.

1 *Statutum minuens pœnam delinquenti ob pacem habitam non solum est validum.*

Sed etiam conforme communi DD. sententia, n. 8.

Non tamen habet locum, quando pœna est imposita ipso jure, n. 5.

2 *Negans delictum, & postea illud confitens gaudet beneficio statuti de confitente, & n. 11.*

Licet contrarium teneant aliqui, n. 3.

4 *Negans homicidium potest postea confiteri illud fecisse ad defensam.*

6 *Statutum loquens de pace non habet locum in concordia.*

Cum pax differat a concordia, n. 7.

9 *Judex ex officio potest procedere contra delinquentem non obstante compositione cum parte offensa facta.*

10 *Compositio delicti cum parte offensa facta an indicium faciat contra componentem.*

ANNOTATIO.

1 Quod dictum statutum minuens pœnam delinquenti ob pacem habitam ab offenso sit validum, & servandum, scripserunt Anton. Gomez. *varior. resol. tom. 3. c. 3. nu.* 56. & Farinac. *de inquis. q. 4. n.* 35. ubi dat concordantes quamplures, & multipliciter declarat, & *cons. 2. post princip.* & ibi Adden. *litt. A. lib.* 1.

Utrum vero beneficio dicti statuti, minuentis pęnam confitenti delictum, gaudere possit, qui prius illud negavit, & postea est confessus, videas per Tiraq. *in l. boves, §. hoc sermone n. 97. & seqq. ff. de verb. signif.* Partem vero affirmativam tenent
2 Vulpell. *cons. 69. n.* 2. Bajar. ad Clar. §. *fin. q. 82. in verbo statutum, 9. a.* 110. Cævall. *in suis commun. contra commun. q.* 416. *in fin.* ubi testatur de communi opinione, & Guazzin. *defen. 32. c. 36. n. 1. in fin.* Caball. *resolut. crim. casu crim. casu 56. nu. 5. cent.* 1. & alii plures per me relati in *Resolut. crim. in verbo Pax resol. 12. per tot.* licet contrarium teneant Bart. & alii plures 3
relati per Caball. *casu 56. n.* 4.

Et quod qui negavit homicidium, possit postea illud confiteri fecisse ad sui defensionem, scripserunt Caball. *resol. crim. casu 9. per tot. & d. casu 56. num. 83. cent.* 1. Fatio. *cons. 6. n. 19. & cons. 45. n. 39. lib.* 1. & alii per me relati in *Res. crim. in verbo Homicidium, res. 8. n. 1. & seqq.* ubi de materia. 4

Dicti tamen statuti beneficio non gaudere quoad remissionem pœnæ per confitentem in casibus, in quibus pœna imponitur ipso jure, post Bart. Bald. & Florian. per eum relatos tradit Asin. *in pract. §. 7. c. 5. limit. 83. n.* 2. 5

Addo prædictis, quod dictum statutum loquens de pace non habet locum in concordia quoad pœnæ mitigationem, ut voluerunt Marsil. *de bannit. in verbo Pace, n.* 4. Novell. *in tract. crimin. cap. fin. nu.* 81. quos refert, & sequitur Guazzin. *de pace, p. 1. q. 3. n.* 8. Cum pax differat a concordia, ut probat Guazzin. *d. qu. 3. nu.* 7. & ibi Adden. dicentes ex Cardin. Mantic. *de tacit. lib. 27. tit. 1. n.* 16. quod qui habet pacem, habet concordiam, sed qui habet concordiam, non habet pacem, ut ibi per eos. 6 7

ADDITIO.

Non solum hoc statutum, minuens pœnam delinquenti ob pacem habitam ab offenso, est justum, & validum, ut tradit hic noster Conciol. *n.* 1. sed etiam communi DD. sententiæ conforme, tenentium, mitiorem pœnam esse infligendam, & ita dictos delinquentes non ordinaria mortis pœna esse puniendos, sed alia extraordinaria, Carpzov. *in pract. crimin. q. 8r. n. 80. & seqq.* Urceol. *de transact. q. 56. nu.* 15. Valeron. *de transaction. tit. 3. q. 5. n. 11. & seqq.* Fragos. *de regim. Reipub. Christian. par. 1. lib. 7. disput. 19 num.* 15. Anton. Portugal. *de donatio. Reg. p. 2. c. 18. agn.* 130. *tom* 1. licet tamen ipsa 8
com-

compositio cum parte offensa facta nihil intersit quin fiscus ex
9 officio possit procedere ad puniendum, ac instandum ob publicam vindictam, Carpzov. *ibid. n.* 86. & novissime Altimar. *de nullitatib. rubr.* 13. *q.* 27. *n.* 88. *&* 133. Valeron. *de transact. tit.* 2. *q.* 7. *n.* 47. *& tit.* 13. *q.* 5. *nu.* 9. Urceol. *de transact. q.* 56. *n.* 3. *&* 4. Guazzin. Jun. *ad defens. animar. lib.* 2. *defens.* 2. *c.* 16. *n.* 37. Autun. Portugal. *ubi supra a n.* 133. tamen supra tradita opinio mitior, ac benignior reputatur, ut tenent Carpzov. *ibid. n.* 85. *& ab eo citati.*
10 An autem compositiones cum parte offensa factæ, aliqua per delinquentem dato, aut gratis, indicium faciant contra dictum delinquentem ad torturam, & quæ cautelæ requirantur ad id effugiendum, tradunt Urceol *de transact. qu.* 57. *per tot.* Modern. Majorana *in oppo. prax. crim. c.* 8. *lib.* 2. *n.* 148. *& seq.* Passerin. a Seatul. *in Tribunal. Regular. qu.* 17. *art.* 8. *n.* 118. & ibi citatos consule, & alios, quos citat Rovit. *ad rubr. de compositien. num.* 9. *pag.* 176. ubi per tot. latissime de compositionib. & ibi Laganar.

Ad tradita hic de confessione a nostro Conciolo *n.* 2. *& seqq.* 11
adde *Episcop.* Pax. Jordan. *de judiciis lib.* 4. *tit.* 16. *n.* 91. *& seq.* ubi tradit, an confessus sit mitius puniendus, quod pariter tractat Passerin. a Seatula *in Tribunal. Regular. q.* 23. *art.* 5. *per tot.*

DE DUPLICATIONE POENARUM. *Rubrica XIX.*

POEnæ Delictorum a Statutis impositæ dupliceutur contra eos, qui deliquerint in Ecclesiis, vel diebus Paschalibus, Resurrectionis, Pentecostes, Ascensionis, & Nativitatis Domini, in die Veneris Sancti, Assumptionis Beatissimæ Virginis, in Festo Omnium Sanctorum, & in Festo Sancti Ubaldi Protectoris: Item si deliquerint in Palatio Communis, præsertim cum sit Consilium, in Platea Magna, videlicet, in die, quo ibi fit Mercatum, In Palatio, in quo Jus redditur, & alibi etiam coram Judicibus: Item si de Nocte delictum committatur: Nox vero intelligitur a Solis Occasu usque ad Ortum. Hoc addito, quod pœna semel duplicata, ulterius ex quacumque causa, duplicari non possit.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum duplicans pœnam delictorum procedit tantum in pœnis pecuniariis.*
Neque habet locum in delictis verbalibus, n. 5.
Contrarium tenet Caball. *nu.* 10.
Qua pœna de jure communi potest pluries duplicari, n. 7.
Et duplicatio est facienda tantum in simplo, n. 8.
Statuti declarationi est standum, quando dicatur nox quoad duplicationem pœnæ, n. 2.
Delictum autem potius præsumitur commissum de die, quam de nocte, num. 3.
Nox vero in d. casu est probanda secundum qualitates statuti, num. 4.
Statutum duplicans pœnam contra delinquentem in Palatio declaratur, num. 6.
Delictum commissum in Palatio, in foro, in domo Principis dicitur gravius, quam commissum alibi, n. 9.

A N N O T A T I O.

1 STatutum supradictum duplicans pœnas in delictis habet locum tantum quoad pœnas pecuniarias, non autem quoad corporales, ut docent Bart. *in l. sanctio*, 41. *n.* 9. *ff. de pœn.* Natt. *cons.* 469. *n.* 18. & alii, quos refert, & sequitur Bajard. ad Clar. §. *fin. q.* 82. *stat.* 9. *n.* 1.
2 Statuto duplicanti pœnam pro delicto commisso de nocte, & declaranti quando dicatur nox, ut facit statutum nostrum, quod ejus declarationi sit standum, tradunt Clar. *in pract.* §. *fin. q.* 82. *vers. Statutum novum, n.* 4. ubi testatur de communi opinione, & Card. Tusch. *pract. conclus. litt. S. conclus.* 617. *n.* 6. In dubio tamen ad evitandam pœnæ duplicationem delictum præ-
3 sumitur commissum de die, Cæphal. *cons.* 206. *nu.* 4. *vol.* 2. Bajard. ad Clar. *d. q.* 82. *stat.* 9. *n.* 100.
4 Statutum supradictum duplicans pœnam pro delicto commisso de nocte non habet locum, nisi d. qualitas noctis sit probata secundum terminos declaratos a statuto, ut not. Angel. *cons.* 194. *nu.* 2. *vers. Et satis eorum, &c.* & Card. Tusch. *d. conclus.* 617. *n.* 2. Neque habet locum in delictis verbalibus puta blasphemiæ, seu alterius verbalis injuriæ, quia aliud est 5
maleficium, aliud vero maledictum, Bart. *cons.* 32. *in fin. lib.* 2. & ibi Apostilla *in verbo statutum, & cons.* 33. *& cons.* 34. *d. lib.* 2. Cardin. Tusch. *d. concl.* 617. *n.* 3.

Addo, quod dictum statutum, quod pœna duplicetur pro 6
delictis commissis in Palatio, non habet locum in illis delictis, quæ non possunt committi, nisi in Palatio, prout est falsitas, & obreptio commissa in judicio, ut tradunt Bart. *cons.* 199. *n.* 3. *& seqq. lib.* 1. & Card. Tusch. *d. conclus.* 617. *n.* 5.

Dictum vero statutum, quod pœna semel duplicata pluries 7
duplicari non possit, est satis æquum, cum contrarium dicendum sit si statutum id non declaret, ut docent Clar. *in d.* §. *fin. q.* 82. *vers. Statutum Novum in princ. n.* 3. & Card. Tusch. *d. conclus.* 617. *num.* 8. Quod vero pœna in casu duplicationis 8
duplicetur tantum in simplo, tradunt Bald. *cons.* 103. *libr.* 2. Bart. *cons.* 41. *libr.* 1. quos refert, & sequitur Cardin. Tusc. *pract. conclus. litt. P. conclus.* 233. *n.* 1. *& seqq.*

Adde ulterius, quod delictum commissum in foro, in Pa- 9
latio, in conspectu Prætoris, in domo Principis, & simil. dicitur gravius, quam commissum in aliis locis, ut not. Ant. Gomez *variar. resol. tom.* 3. *c.* 6. *sub n.* 4. Vulpell. *cons.* 3. *n.* 15. plene Farinac. *de variar. ac diver. crimin. quæst.* 105. *num.* 186. *& seqq.* qui loquuntur de injuriis factis in dictis locis, ut ibi per eos, cum quibus pertransit Antonell. *de loco legal. libr.* 1. *qu.* 1. *cap.* 10. *num.* 9.

A D D I T I O.

QUod statutum nostrum, duplicans pœnas delinquentibus in 10
aliquibus casibus, comprehendat delicta verbalia; veluti blasphemias, seu alterius verbalis injuriæ, contra Bartol. & Conciol. nostrum tenet Caball. *resolut. crim.* 51. *per tot.* quem multa adducentem in terminis nostri statuti, vide.

DE POENIS BLASPHEMANTIUM. *Rubrica XX.*

QUicumque Deum Omnipotentem, D. N. JESUM CHRISTUM, vel Gloriosam Virginem MARIAM ejus Genitricem blasphemare, sive eisdem maledicere ausus fuerit, pro prima vice, pœnam xxv. scutorum incurrat, & duobus funis ictibus publice plectatur: Pro secunda pœna pecuniaria duplicetur, & publice fustigetur per Civitatem: Pro tertia vero scuta centum solvere cogatur, & lingua perforetur: Et si contemptis dictis pœnis ulterius blasphemare audeat, perpetua notatur infamia, ad Triremes decennio mittatur.

Qui vero Sanctos, & Sanctas Dei blasphemaverit, sive illis maledixerit, pro prima vice, scuta decem solvere cogatur, & flexis genibus, apertoque Capite, cum Candela in manu accensa stare compellatur ante foras Ecclesiæ Cathedralis, dum Divina Officia celebrantur; Pro secunda, pœna pecuniaria duplicetur, ac duobus funis ictibus plectatur: Pro tertia vero in scutis quinquaginta mulctetur, & publice fustigetur per Civitatem. Et si ulterius malo habitu de tali blasphemia convincatur, tribus funis ictibus plectatur, & in Exilium ad quinquennium mittatur: Et de prædictis quilibet possit accusare, & ei credatur cum suo Juramento, & uno Teste idoneo, & fide digno attestante de loco, & tempore.

Quod si Accusatio detegeretur falsa, Volumus hoc casu Accusatorem, & Testes easdem pœnas incurrere, quæ Accusato venirent imponendæ: Et Curia super iis teneatur inquirere, & quilibet, qui audiverit, denuntiare possit, & debeat.

S U M M A R I U M.

1 *Blasphemia crimen est misti fori, & n.* 8.
Hæreticalis vero spectat ad Inquisitorem privative, n. 2. *&* 9.
Deum autem blasphemare gravius est, quam Sanctos, n. 3.
4 *Princeps non potest generaliter statuere, quod unico testi credendum sit,*
Potest id tamen facere in aliquo casu particulari ex justa causa, n. 5
6 *Testis si requiratur a statuto, quod sit idoneus, & fide dignus per verba geminata id est probandum.*
7 *Appellare non possunt blasphemi convicti, licet non confessi.*
10 *Blasphemia delicti materiam quo tractant cumulative.*
11 *Blasphemias plures proferens an multiplicatis pœnis pro qualibet puniatur.*

A N N O T A T I O.

1 BLasphemiæ crimen est misti fori, itaut per utrumque Judicem laicum, & Ecclesiasticum puniri possit, & inter eos sit locus præventioni, ut voluerunt Farinac. *de inquis. q.* 8. *n.* 127. *in fin.* Guazzin. *defens.* 1. *c.* 11. *n.* 9. Sperell. *dec.* 134. *n.* 9. *p.* 2. P. Sanch. *in Præcep. Decal. lib.* 2. *c.* 32. *n.* 37. & alii plures per me relati in *Resol. crimin. in verbo Blasphemia, Resolut.* 2. *in princ.* Licet blasphemia hæreticalis puniatur per solum Inquisi- 2
torem privative, ut tradunt Caren. *de Offic. sanctæ Inquisit. p.* 2. *tit.* 9. *n.* 13. P. Sanch. *in Præcep. Decal. lib.* 2. *cap.* 32. *n.* 37. Transmier. *de oblig. denunt. p.* 2. *c.* 4. *n.* 15.

Prudenter vero dispositum fuit in hoc statuto, dum statuentes imposuerunt majorem pœnam blasphemantibus Deum, quam Sanctos, quia rerum persona Dei sit longe major absque comparatione 3
reliquis omnibus Sanctis, ideo majus est delictum Deum blasphemare, quam Sanctos, & sic major etiam debet esse pœna contra blasphemantes Deum, quam Sanctos, ut docent Farinac. *de delict. & pœn. q.* 20. *n.* 27. Paul. Rub. *de validit. legal. c.* 33. *nu.* 41. *& seqq.* licet utramque blasphemiam esse ejusdem speciei, & dixerit P. Layman. *in Theol. moral. tract.* 10. *c.* 6. *n.* 10. *lib.* 4.

Addo prædictis, quod dictum statutum mandans esse credendum contra blasphemantem Accusatori cum juramento, & uno testi 4
idoneo, est validum, quia licet Princeps non possit generaliter statuere,

tuera, quod uni testi sit standum, ut tradunt Jas. Felic. Gnrb. Magdal. Farinac. Leotard. Paul. Rub. & alii per me relati in *Resol. crimin. in verbo Princeps*, *resol.* 2. *n.* 1. cum de jure divino in quolibet negotio duo testes requirantur, *cap. in omni negotio*, 4. *de testib. cap. novit.* 13. *de judic.* & habetur *Deutero. c.* 19. *& Matth. c.* 18. Potest tamen id facere in aliquo casu particulari ex justa causa, & ob atrocitatem criminis, ut in casu nostro, ut declarant Farinac. *de test. q.* 63. *n.* 12. Leotar. *de usur. q.* 93. *n.* 30. Capyc. Latr. *dec.* 132. *nu.* 7. *lib.* 2. dum-
5 modo dict. testis sit idoneus, & probatæ vitæ, ut requirit statutum, & dixi Ego *in d. verbo Princeps*, *resol.* 2. *n.* 7.

6 Dum autem per statutum requiritur, quod dictus testis sit idoneus, & fide dignus, & sic per verba geminata per dictam geminationem verborum dicitur requisita dicta qualitas in superlativo gradu, & ideo illa est articulanda, & probanda, ut declarant Mascar. *de probat. conclus.* 1248. *nu.* 16. *lib.* 3. & Farinac. *de test. q.* 62. *n.* 11. qui dant concordantes.

ADDITIO.

7 Blasphemi convicti, licet non confessi, non appellant, sed omni recursu spreto, ac relicto, ad executionem sententiæ contra eos latæ proceditur, Matth. *de re crim. controv.* 2. *n.* 49. ubi Salgad. & alius citat.

8 Blasphemiæ non hæreticales misti fori sunt, ut tradit hic noster Conciol. n. 1. & tradunt Tondut. Pac. Jordan. & alii, quos citat Sabell. *in summ. divers. tractat. verb. Blasphemia*, *n.* 6. Parexa *de instrum. edit. tit.* 6. *resol.* 8. *n.* 37. Carpzov. *in pract. crim. p.* 1. *q.* 45. *nu.* 104. Aylon. ad Gomez. *p.* 3. *c.* 1. *num.* 3. Ricciul. *de reprobis lib.* 1. *c.* 15. *n.* 7. *& seqq.* Antonel. *de regim. Eccles. Episcopal. lib.* 6. *c.* 24. *n.* 1. *& seqq.* Baron. *de corpore, tit. de lingua*, *n.* 146. Severin. *in addit. ad dec.* Sanfelic. 369. *lib.* 3. *pag. mihi* 214. *vers. Cognitio vero, &c.* Laganar. *ad prag. seu rubr. de blasphem.* Rovit. *lit.* A. *&* C. *p.* 108. Fragos. *de regim. Reipub. Christ. p.* 1. *lib.* 2. *disp.* 4. *n.* 9. Passer. a Seatula *ad cap. Ut Inquisitionis*, *de hæretic. in* 6. *n.* 225. Hæreticalium autem ad Inquisito- 9
res privative cognitio spectat, Parexa *ibid. n.* 36 ubi Fragos. & alios citat Tondut. Diana, & alii citati per d. Sabell. *dict. verb. Blasphem. n.* 6. *vers. Si tamen*, Antonel. *d. c.* 24. *n.* 1. Bordon. *tom.* 1. *cap.* 26. *nu.* 23. Severin. *ubi supra*, *vers. Quando blasphemia, &c.* Fragos. *ubi supra n.* 6. Passerin. *ubi supra n.* 224.

Blasphemi autem an gaudeant immunitate Ecclesiastica, qua 10
pœna puniantur, & quamplurima de hoc delicto, præter citatos a nostro Conciol. *hic, & in suis resolut. crimin.* tradunt DD. citati a nostro Meritissimo, Nobili, ac Doctissimo Regente Cortiada *dec.* 67. *num.* 23. *&* 24. Carpzov. *in sua pract. crim. p.* 1. *qu.* 45. *per tot.* latissime Severin. *ad decis.* Sanfelic. 369. *per tot. lib.* 3. Muscatel. *in prax. crim. cap. de Blasphemia*, & ibi Franch. Mar. Prat. qui tractantes de hoc delicto refert, Cresp. *obser.* 4. *n.* 53. Altimar. *de nullitat. rubr.* 13. *q.* 27. *n.* 58. *& seqq.* Fragos. *ubi supr. n.* 29. Passerin. *ad d. cap. Ut Inquisitionis*, 18. *de hæretic. in* 6. *nu.* 185. Berlich. *concl. legal. p.* 4. *concl.* 1. *&* 2. *per tot.* Avendan. *de exequend. mandat. p.* 2. *c.* 5. *per tot.* Aylon. ad Gomez. *d. lib.* 3. *c.* 1. *nu.* 3. Ricciul. *in d. tractat. de reprob. lib.* 1. *per* 27. *capitula*, & alii quamplurimi citati a d. Sabell. *d. verb. Blasm.* & a Castejon. *eod. verb.* Hunni. *Encycloped. jur. p.* 5. *tit.* 8. *per tot.* & per Pegas *ad ordin. Regn. Portugal. tom.* 2. §. 18. *glos.* 57. *p.* 162. Navar. *in summ. Bullar. commentar.* 80. *nu.* 24. *&* 25. *pag. mihi* 380. Pilaja *dec. canon. lib.* 2. *dec.* 4. *n.* 52. Baron. *ubi supra a n.* 123. *ad* 150. *& in addit. ad d. tit. de lingua n.* 130. *& seqq.* Bordon. *tom.* 1. *c.* 26. *per tot.* ad ipsos recurre, & ad Rube. *de valid. legal. c.* 37. *per tot.* qui multa non injucunda de hoc delicto tradit.

Proterens autem multas blasphemias successive unum crimen 11
perpetrat, pro quo pœnam graviorem, non tamen multiplicatam subibit, Faria. ad Covar. *lib.* 2. *c.* 19. *n.* 93.

DE POENIS DEVASTANTIUM SACRAS IMAGINES. *Rubrica XXI.*

Quicumque Dei Omnipotentis, D. N. JESU CHRISTI, sive ejus Genitricis MARIÆ Sacras Imagines fictas, aut pictas in contemptum fregerit, deturpaverit, in terram dejecerit, aut quavis alia injuria affecerit ad Triremes per Quinquennium mittatur, & si capi non poterit, ad dictam pœnam exbanniatur, & ejus bona pro medietate a Fisco publicentur. Si vero aliorum Sanctorum, & Sanctarum Imagines, ut supra, læserit, fustibus publice cædatur, & si capi non poterit, pecuniaria juxta personæ qualitatem, & Exilio ad Triennium puniatur.

SUMMARIUM.

1 *Crimen devastantium Sacras Imagines est misti fori.*
Contrarium tamen illud spectare ad Inquisitorem tenent plures Doctores, n. 2.
3 *Devastantes, lacerantes, deturpantes, seu calcantes Divinas Imagines quomodo, & quibus pœnis puniantur remissive.*
4 *Corpus delicti in hoc crimine blasphemia facti est probandum.*

ANNOTATIO.

1 Crimen de quo habetur in supradicto statuto devastantium, & deturpantium Sacras Imagines, Dei, Jesu Christi, Beatæ Virginis, & Sanctorum esse misti fori, & in eo utrumque Judicem, tam laicum, quam Ecclesiasticum procedere posse, itant sit locus præventioni, tenent Clar. *in pract.* §. *final. q.* 68. *vers. Imaginem, &c.* & ibi Bajar. *nu.* 49. Farinac. *de delict. & pœn. q.* 20. *n.* 68. *& seqq. & in addit. ad d. n.* 68. Caball. *resol. crim. casu* 91. *nu.* 10. *cent.* 1. & alii relati per Caren. *de Offic.*
2 *Sancta Inquis. p.* 2. *tit.* 7. *n.* 40. ubi fatetur, hanc esse communissimam opinionem. Contrariam tamen opinionem, imo cognitionem dicti criminis spectare ad Officium S. Inquisitionis privative quoad Judicem laicum tenent Azued. *ad Reg. Const. lib.* 1. *tit.* 1. *l.* 3. *n.* 7. *& seqq.* ubi testatur ita in Hispania fuisse servatum, Gennen. *in pract. Archiep. Neap. c.* 18. *in addit. n.* 17. Lazar. *de blasph. q.* 6. *nu.* 14. & late comprobat Caren. *de Offic. Sancto Inquisit. par.* 2. *tit.* 7. *nu.* 41. *& seqq.* ubi hanc opinionem contrariam dicit esse de jure veriorem, & ita etiam in fortioribus terminis tenuit Inquis. Transmie. *de oblig. denunt. q.* 4. *c.* 8. *n.* 9.

ADDITIO.

Hi autem devastatores Sacrarum Imaginum, incidentesque, 3
lacerantes, depurpantas, seu calcantes, ac blasphemiam facto committentes, quomodo, & quibus pœnis puniantur, tradunt DD. citati a Modern. Carol. Anton. Deluca ad Vincen. de Franch. *observ.* 504. *n.* 4. *& seqq.* Matth. *de re crim. contr.* 36. *nu.* 14. *& seqq.* Hunni. *Encycloped. jur. p.* 5. *tit.* 8. *per tot.* maxime *nu.* 11. *& seqq.* Antonel. *de regim. Eccles. Episcopal. lib.* 6. *c.* 25. *per tot.* Pilaja *dec. canon. tom.* 1. *lib dec.* 3 *n.* 27. Baron. *de corpore tit. de lingua n.* 141. *& seqq.* Bordon. *tom.* 1. *cap.* 26. *nu.* 22. ipsos consule, & quos adduxi *lib.* 1. *rubr. n. nu* 9. *& seqq.*

Non tamen isti statim possunt damnari, sed prius est veri- 4
ficandum corpus delicti, Massin. & Caren. citati a Caponia *discept.* 40. *num.* 19.

DE ADULTERIO. *Rubrica XXII.*

Quicumque Adulterium cum Incestu cum Muliere attinente usque ad quartum gradum de Jure Cannonico inclusive computandum, commiserit, ad mortem una cum Muliere damnetur, & eadem pœna puniatur quicumque Violenter Mulierem maritatam cognoverit: Si vero Violenter solum attentaverit Judicis arbitrio facti, & personarum qualitate inspecta, citra mortem plectatur. Committens autem simpliciter Adulterium cum Muliere volente, pœnam centum scutorum incurrat, & in Exilium per triennium mittatur. Si vero Mulier sit vilis conditionis, vel inhonesta, tunc in pœnam librarum centum condemnetur. Mulier autem inhonesta esse intelligatur, si communiter, præsertim in Vicinia, in qua inhabitat, pro inhonesta fuerit reputata: Et secuta condemnatione de Adulterio, Dos ipsius mulieris ipso Jure applicetur Marito non consentienti, & in prædictis casibus de simplici Adulterio, si Adulter pacem habuerit a Marito ante condemnationem, & delictum confessus fuerit, minuatur pœna pecuniaria, ut diximus sub Rub. De Beneficio Pacis, & Confessionis.

Declarantes, quod in Causa Adulterii, Judex non possit procedere ex Officio, sed solum per accusationem ab eis factum, quibus accusare permittitur, Videlicet a Viro, Patre, Filio, & Germano Fratre Mulieris, & iis deficientibus per alios Consanguineos proximiores usque in tertium gradum, ut supra computandum: Ubi vero Violentia intervenerit, etiam per Inquisitionem a Judice procedatur.

SUMMARIUM.

1 *Mulier propter adulterium per eam commissum perdit dotem.*
Ac etiam donationem propter nuptias, n. 2.
Etea, & alia bona applicantur marito in Cathalonia, n. 11
Sicut econtra mariti uxori, n. 12.
3 *Adulterii pœna recessit ab usu, & adulteri puniuntur pœna statutaria.*
Et qua pœna in Cathalonia, & alia de adulterio remissive, num. 20.
4 *Adulteri absolutio prodest etiam adulteræ.*
Licet condemnatio adulteri ei non noceat, n. 5.
6 *Adulterii in crimine de jure communi non proceditur nisi ad querelam viri, patris, & simil.*
Nisi tamen adulterium esset notorium, n. 7.
Et hoc ne matrimonia deturpentur, n. 8.
9 *Adulterii crimen spatio quinque annorum præscribitur*, & n. 23.
Non tamen quando de eo opponitur excipiendo, n. 24.
Seu ad petendum divortium, n. 25.
Si tamen illud esset conjunctum cum incestu non præscribitur, nisi per spatium 20. *annorum*, n. 10.
13 *Adulterium committens gaudet immunitate Ecclesiastica.*

Nisi

Nisi sit commissum in Ecclesia, num.14.
15 *Adulterii crimen est misti fori, & ita datur præventio inter Judicem Ecclesiasticum, & sæcularem.*
Non tamen quando agitur criminaliter ad pœnam, cum tunc ad Judicem sæcularem spectet, num.16.
Secus ad Ecclesiasticum, quando agitur de viribus matrimonii seu de separatione quoad thorum, num.17.
Et hoc casu etiam est competens ad cognoscendum de dote, numer.18.
19 *Transactio super crimen adulterii non valet.*
21 *Adulterii pœnis punitur etiam conjux putativus.*
22 *Appellare an possit condemnatus de adulterio.*
26 *Adulterium quomodo probetur, & d. nu.20.*

ANNOTATIO.

1 MUlier propter adulterium per eam commissum, quod
perdat dotem uti habetur in hoc statuto, est text. *in
cap. plerumque, 4. & ibi glos.* & Canonistæ *de donat. inter vir. &
uxor.* & tradunt Clar. *in pract. §. adulterium, n.12.* Farinac. qui
innumeros fere dat concordantes *de delict. carn. qu.142. nu.1.* P.
Sanch. *d. matrim. lib.10. disp.8. n.2.* & Antonell. *de tempor. legal.*
2 *lib.2. c.82. n.12.* Et ultra dotem amittit etiam donationem propter nuptias, ut not. Farinac. *in d. qu.142. n.2. & 3.* ubi dicit,
quod amittit etiam bona paraphernalia, ut ibi per eum, qui
dat concordantes, & Antonell. *in d. cap.82. nu.12. & seq.*
3 Quod vero pœna adulterii de jure communi recesserit ab
aula, & adulteri puniantur sola pœna statutaria, uti habetur
in hoc statuto nostro, tradunt Tiraq. *de legib. connub. glos. 1.
part.13. num.23.* Clar. *in pract. in d. §. adulterium, num.7.* &
Farin. *de delict. carn. qu.141. nu.69. & seq.* ubi refert quamplura statuta diversarum Civitatum pro adulterio pœnam pecuniariam imponentia, & alia etiam pœnam corporalem statutoria, ut ibi per eum est videre.
4 Absolutio autem adulteri prodest etiam adulteræ, itaut illa amplius de adulterio accusari non possit, ut tradunt Bajar. ad Clar. §. *adulterium, n.94.* Farin. *de delict. carn. qu.141.
n.108.* Ciriac. *controv.354. n.1. & seq. & alii per me relati in*
5 *verbo Absolutio, resol.2. n.1.* Condemnatio autem adulteri adulteræ non nocet, nec ei præjudicat, ut tradunt Ant. Gomez,
Bajar. Farinac. & Ciriac. per me relati *in d. resol.2. nu.3.* quibus addo Felic. *alleg.88. nu.4. part.2.*
6 Quod etiam de jure communi non possit procedi in crimine adulterii per Inquisitionem, sed solum ad querelam Viri,
Patris, Fratrum, & similium, ut habetur etiam in hoc statuto, scripserunt Caball. *resol. crim. casu 214. num.12. & seq.*
7 *cent.2.* & Farin. *de delict. carn. quæst.141. nu.42.* ubi hoc limitat, nisi adulterium esset notorium, & ita concordant Doctores contrarium tenentes, cum quibus pertransit Antonel.
de temp. legal. lib.2. cap.82. num.13.
8 Statutum nostrum, dum admittit certas personas tantum
ad accusandum de adulterio id facere dicendum est, ne similia vituperia detegantur invitis iis, quorum interest in dedecus familiarum, ubi vero ipsimet interessati hoc velint detegere, id statutum non curavit, quasi id sibimet ipsis imputare debeant, ut advertit Ciriac. *controv.104. nu.41.*
9 Adulterii tamen crimen spatio quinque annorum præscribitur, ut docent Farin. *de inquis. qu.10. nu.15.* ubi testatur de
communi opinione, Guazzin. *defen.2. cap.2. n.45. & seq.* Vermigl. *cons.393. n.9.* Antonel. *de temp. legal. lib.2. cap.82. n.10. &*
10 *seq.* Nisi tamen adulterium esset conjunctum cum incestu,
quia tunc illud præscribitur tantum spatio 20. annorum, ut
declarant Decian. Farinac. Ursell. Antonel. & alii per me relati *in resol. crim. in verbo Delictum, resol.7. nu.15.*

ADDITIO.

11 MUlier propter adulterium ab ea commissum, non solum
amittit dotem, donationem propter nuptias, sponsalitium, ac bona paraphernalia, sed ea omnia, & alia bona sua
applicantur marito in hac nostra Provincia Cathaloniæ per
expressam dispositionem *usat. Mariti, & uxores de adulter. &
stupr.* Peguer. *decis.95. nu.2. tom.1.* Cancer. *var.1. cap.9. num.
133. & seq. & var.3. cap.11. n.172.* Fontanel. *de pact. claus.7.
glos.3. par.12. nu.1. & fere per tot.* Cortiada *dec.89. nu.51.* Altimar. *ad lib.3. cons. Rovit. observ.1. nu.24. & seq.* Severin. *in
addit. ad dec.361.* Sanfelic. *lib.3. pag. mihi 180. vers. Stante ju-
stitia sententia, &c.* ubi Ripoll. Valenz. Novar. Galeot. Merlin.
Burat. & alios citat Berlich. *concl. legal. concl.29. num.9. part.3.
& concl.29. a nu.1. part.4.* Baron. *de corpore tit. de virilib. num.*
12 *423. & seq. & in addit. ad dict. tit. nu.116.* Quod pariter procedit in marito ratione tradita a d. Cancer. *d. cap.11. d. num.
172.* & penes ipsos habebis hanc materiam cum limitationibus, ac intelligentiis; ideo ad ipsos recurre.
13 Adulter autem ad Ecclesiam confugiens gaudet ejus immunitate, Cortiada *d. decis.89. num.48.* Cattar. Guazzin. Sperell.
Dian. & alii citati per Sabell. *in sum. divers. tract. hoc verb. Adul-*
14 *terium, num.9. vers. Contrarium;* Non tamen si adulterium sit
commissum intra Ecclesiam, Cortiada *d. dec.89. nu.49.*

Delictum adulterii, quidquid dicant Doctores citati a Seve- 15
rin. *in addit. ad dec.361.* Sanfelic. *lib.3. pag. mihi 180. vers. Judex
Ecclesiasticus, &c.* est misti fori, & ita in eo datur præventio inter Judicem Ecclesiasticum, & sæcularem, Altimar. *de
nullitatib. rubr.9. quæst.17. num.8.* Carpzov. *in prax. crim. part.3.
quæst.63. num.1.* Sabell. *in summ. divers. tract. hoc verbo num.2.*
Antonel. *de regim. Eccles. Episcop. lib.6. cap.33. num.1.* Abbas Michael. Justian. post Novar. *in summ. bullar. ad commentar.2. part.
1. & commentar.3. part.2. per tot.* Thesaur. *de pœnis Eccles. verb.
Adulterium, cap.1.* Carol. Rota *pract. concl. concl.2. n.53.* Fragos.
de regim. Reip. Christ. part.1. lib.2. disp.4. num.131. novissime Borgia *investigatio. contra Fabr. lib.20. cap.10. num.10.* Conciol. noster
in resol. crim. verbo delictum, resol.2. nu.4. tamen hoc ita intelli- 16
gatur, quando agitur civiliter; non tamen quando agitur criminaliter ad pœnam sanguinis imponendam propter eum;
quia tunc ad Judicem sæcularem spectat cognitio, Guazzin.
Jun. *ad defens. animar. lib.2. defen.1. cap.13. n.40. & defen.2. cap.
19. n.27.* Carpzov. *d. quæst.63. n.1.* Antonel. *d. cap.33. n.1. vers. E
contra, &c.* Thesaur. *ubi supra,* Fragos. *ubi supra n.134.* Borgia
d. n.10. Conciol. noster *ubi supr. d. nu.41.* prout pariter quando 17
agitur de viribus matrimonii dissolvendi, aut de separatione
thori, cognitio ad Judicem Ecclesiasticum pertinet, Guazzin.
Jun. *d. cap.13. n.37.* Carpzov. *d. quæst.63. n.2.* Sabel. *d. n.2.* Antonel. *ubi supr. n.4.* Baron. *in addit. ad tit. de virilib. n.106.* Michael.
Justinian. *ubi supra,* & ita veniunt intelligendi Doctores citati
per Severin. *ubi supra,* & adducunt d. Carol. Ruta *d. concl.2.
d. n.53.* Fragos. *ubi supr. n.132.* Antun. Portugal. *de donation. Reg.
tom.2. part.3. cap.35. nu.63. & seq.* Conciol. *d. n.4.* & hoc casu 18
Judex Ecclesiasticus est etiam competens ad cognoscendum de
dote, Guazzin. *d. num.37. & cap.12. n.17.* Cancer. *var.3. cap.
11. num.169. & seq.* Fragos. *ubi supra num.133.*

Transigi autem super hoc crimine adulterii non potest (li- 19
cet super criminibus atrocibus liceat) rationibus ponderatis
ab Urceol. *de transact. quæst.56. num.44. & seq.* Borgia *investigatio. jur. lib.2. c.20. nu.3. & seq.* ubi dat rationes Severin. *ad
dec.337.* Sanfelic. *pag. mihi 59. vers. An pro crimine, &c.* Valeron. *de transact. tit.3. qu.5. nu.13. & seq.* Antun. Portugal. *de
donationib. Reg. tom.1. part.2. cap.18. nu.120.*

Qui autem accusare adulterum queant, qua pœna punian- 20
tur adulteri, quid prosit remissio per conjugem conjugi adultero facta, quomodo hoc delictum probetur, quando liceat
adulterantem occidere, & alia ad hanc materiam spectantia
adducere, nimia esset me protelare, ideo si omnia scire cupis, recurre ad Doctores citatos per nostrum Doctissimum,
ac Nobilem Regentem Cortiada *d. dec.89. n.50.* & ad Carpzov.
in pract. crim. q.52. 53. & passim Modern. Maufrell. ad Capic. Latr.
obser.121. per tot. Modern. Carol. Ant. Deluca ad Franch. *obser.
ad decis.94. 184. 240. 678. & de linea legal. art.30. num.23. in
fin. & alibi passim,* Sabell. *in dict. verb. Adulterium, per tot.*
Matthæu. *de re crim. controv.11. 50. & seq.* Hunoi. *Encycloped.
jur. part.5. tit.9. per tot.* Altimar. *de nullitatib. ad lib.3. consil.*
Rovit. *d. obser.1. per tot.* Bonden. *collect. legal.12. per tot.* omnino videndum Novar. *in summ. bullar. part.2. comment.3. per tot.*
Cuenca *de sui defensione lib.3. cap.4. per tot,* Baron. *de corpore,
tit. de virilib. a nu.380. ad 461. & in addit. ad d. tit. num.79.
& seq.* Abbas Michael. Justinian. *ubi supra,* & tradunt alii
quamplures citati per Barbos. *in collectan. tit. de adulteriis, &
stupro,* Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. glos.72. ad §.19. nu.4.
& seq.* Severin. *tom.2. in addit. ad decis.337.* Sanfelic. *per tot. ad
dec.361.* ubi late Muscatel. *in prax. crim. tit. de adulterio, &c.*
& ibi Franch. Mat. Prat. Crespi, *obser.4. a nu.178.* Valenzuel.
Velazq. *cons.28. per tot.* Valeron. *de transact. d. quæst.5. a num.
14.* *De Bictis prax. regular. quæst.116. nu.1. & seq.* Berlich. *con-
clus. legal. part.4. concl.27. per tot.* Borgia *d. cap.20. num.13. &
seq.* & penes eos reperies omnia, quæ hic transcribendo possem adducere.

Et pœnis adulterii punitur conjux, ipsum delictum patran- 21
do, etiamsi matrimonium esset putativum, & nullum, Altimar. *de nullitat. rubr.8. qu.15. n.6.* ubi Pegas, & alios citat.

An autem condemnatus, quia convictus de adulterio, ap- 22
pellet, tradit d. Doctissimus Altimar. *d. tract. de nullitatib. rub.
4. qu.12. num.28.* ubi *num.29.* declarat procedere, si confessus, & convictus fuerit conjux.

Licet adulterii crimen spatio quinque annorum præscribatur, 23
ut tradit hic noster Conciol. *n.9.* & tradunt Carpzov. *dict. pract.
crim. quæst.59. per tot.* Fontanell. *de pact. claus.5. glos.5. part.2. nu.
83. & 84.* Baron. *de corpore tit. de virilib. n.393. & seq.* & alii, quos
citat Sabell. *in sum. divers. tract. verb. Delictum, n.7.* tamen hoc
non procedit, quando de eo per maritum opponitur exci- 24
piendo, ex quo temporalia ad agendum, perpetua sunt ad excipiendum, Fontan. *de pact. claus.7. glos.3. par.12. n.16.* neque pa- 25
riter ad divortium petendum, cum integrum sit quandocumque illud petere, Ricciul. *de reprobis, lib.3. cap.11. num.16.*

Adulterium autem quomodo probetur, tradit remissive, 26
plures citando d. Baron. *in addit. ad tit. de virilib. in tract. de corpore num.108.* Severin. *ad d. decis.337.* Sanfelic. *lib.3. pag. mihi
58. vers. Quibus probetur, &c.* Carol. Ruta *d. conclus.2. per tot.*
Valenzuel. *d. cons.28. a nu.17.* & alii, quos citavi supra nu.
20. ipsos consule.

DE INCESTU. *Rubrica XXIII.*

SI quis Incestum commiserit cum Matre, Filia, Sorore Carnali, sive Nepte ex Filio, vel Filia, tam Masculus, quam Femina gladio ultore, capite puniantur: Si vero cum alia Consanguinea in secundo gradu de Jure Canonico computaodo committatur: Masculus ad Triremes mittatur; Femina vero fustigetur per Civitatem, & deinde in exilium mittatur, & si fostigari noluerit, aut id familia non patiatur, in scutis rerceotum mulctetur: Quod si in *tertio* grado id faciat, Vir io scutis tercentum condemnetor, & per triennium in exilium mittatur: Mulier vero in scutis ducentum puniatur, & biennio exol fiat; Si vero in quarto gradu penam ducentorum scutorum ambo incurrant: Declarantes, quod io tali gradus computatione, ultimus semper inter eos attendatur. Committens autem incestum cum Affine, mitius inspecto grada Affinitatis uterque a Judice puoiatur: Si vero incestus committatur cum Commatre, aut levata de Sacro Fonte, aut cum Noverca, uterque pœnam scutorum trecentorum, & exilii ad triennium incurrat. Et per Judices cootra omnes prædictos ad querelam Attinentium dumtaxat procedatur, ut supra in Adulterio diximus,

SUMMARIUM.

1 *Incestus dicitur consanguineorum, seu affinium abusus.*
Circa tamen illius pœnam Doctores non bene inter se conveniunt, num. 2.
3 *Pœna statuti tollit pœnam juris communis.*
Etiam si statutum juri communi expresse non deroget, n. 4.
5 *Incestus in quibus casibus committi dicatur.*
Non tamen proprie committit, qui cum duabus sororibus illicitum coitum habet, num. 8.
Et illius crimen est misti fori, n. 6. & 10.
7 *Statutum, quod in causa incestus non procedatur, nisi ad querelam, non habet locum, quando incestus est notorius.*
9 *Incestuosi immunitate Ecclesiastica gaudent, nisi incestum sit commissum in Ecclesia.*
11 *Incestuosi qua pœna puniantur, & plura de hoc delicto remissive.*
12 *Incestum committit cognoscens carnaliter Monialem, & qua pœna puniatur.*
13 *Incestus quomodo probetur.*

ANNOTATIO.

1 INcestus nil aliod est, quam consanguineorum, vel affinium
abusus, ut docent Diaz. *in pract. crim. canon. cap.* 84. *in
verbo Incestus, n.* 1. Caball. *resol. crim. casu* 200. *n.* 2. *cent.* 2.
& Farin. *de delict. carn. qu.* 146. *nu.* 3. *& seqq.* & est crimen
gravius adulterio, Hosti. *in Summ. de adult. num.* 12. *&* 13.
Corn. *cons.* 19. *n.* 1. *lib.* 4. Farinac. *in d. q.* 149. *n.* 1.
2 Pœna autem incestus quænam sit de jure communi, variæ
sunt DD. opiniones, quas late recenset Farinac. *de delict. carn.
d. q.* 149. *n.* 9. *& seqq.* Nos autem cum habeamus statutum
aperte dictam pœnam declarans, in quolibet casu illius dispo-
3 sitioni est omnino standum, cum pœna imposita a statuto tol-
lat regulariter pœnam impositam a jure communi, ut not.
Clar. *in pract. §. incestus, n.* 3. ubi dicit ita fuisse in facto ser-
vatum, & Farin. *in d. q.* 149. *n.* 30. ubi dicit hoc non ha-
bere dubium, & dixi Ego *in Resol. crim. in verbo Pœna, resol.* 1.
n. 1. etiam si statutum non deroget expresse juri communi,
4 ut post Gram. *cons.* 35. *n.* 56. *& seqq.* & Ludov. *dec. Lucen.* 61.
n. 17. per eum relatus firmat Giurb. *cons.* 25. *n.* 5. *in fin.*
5 Quando tamen, & in quibus casibus dicatur committi ince-
stus, late tradit Farin. *de delict. carn. d. q.* 149. *fere per tot.* quæ vi-
deas ibi per eum, cum nimia longum esset prædicta hic recensere.
6 Crimen incestus est misti fori, in quo uterque Judex tam
laicus, quam Ecclesiasticus procedit servata præventione, Ca-
ball. *resol. crim. casu* 200. *n.* 70. *& n.* 154. *cent.* 2. Farinac. *de delict.
carn. d. q.* 149. *n.* 117. ubi hoc declarat, quando habeat locum,
& dixi Ego *in Resol. crim. in verbo Delictum, resol.* 2. *n.* 17.
7 Statutum autem supradictum mandans, quod in crimine in-
cestus Judex non procedat contra illum committentes, nisi ad
querelam Attinentium, non habet locum, quando crimen In-
cestus est notorium, ut in terminis adulterii tradunt Doctores
relati supra in *rubr. praeced. n.* 6. Maxime cum statutum man-
det, quod io criminalibus procedatur de similibus ad similia,
uti habetur in *rubr. fin. hujus lib.* 4.

ADDITIO.

INcestum proprie non committit, qui cum duobus sororibus 8
illicitum coitum habet, Fontanel. *de pact. claus.* 5. *gloss.* 9.
part. 3. *n.* 5. vide Carol. Anton. Deluca *de linea legal. art.* 30.
n. 23. *vers.* Faber, &c. ubi citat Farinac. & Caball. contra-
rium tenentes.
Incestuosus autem qui ad Ecclesiam confugit, gaudet ejus 9
immunitate, nisi in Ecclesia incestum committat, Cortiada
dec. 89. *n.* 43. *&* 44. ubi *seipsum dec.* 112. *n.* 33. citat, Ba-
ron. *de corpore, tit. de virilib. n.* 496.
Incestus crimen, ut tradit hic noster Conciol. *n.* 6. est misti 10
fori, & tradunt Antonel. *de regim. Eccles. Episcop. lib.* 6. *c.* 35.
nu. 1. Valenzuel. *cons.* 131. *per tot.* maxime *nu.* 8. Fragos. *de
regim. Reipub. Christ. p.* 1. *lib.* 2. *disp.* 4. *n.* 192. Ant. Portugal.
de donation. reg. tom. 2. *p.* 3. *c.* 35. *n.* 60. *& seqq.* ubi late ex-
plicat, quomodo hoc procedit, & dicta ejusdem auctoritate plu-
rium DD. fulcitur, ipsum sane Doctissimum virum lege.
Incestuosi qua pœna puniantur, & cum quibus præfatum de- 11
lictum perpetretur, & alia perjucunda de eo tradunt Carpzov.
in pract. crim. p. 2. *q.* 72. *& seqq.* Cortiada *d. dec.* 89. *n.* 45.
Anton. Portugal. *d. c.* 35. *per tot.* Matth. *de re crim. contr.* 50.
per tot. Modern. Carol. Ant. Deluca ad Franch. *observ.* 240.
& n 178. *& de linea legal. d. art.* 30. *n num.* 22. Antonel. *dict.
c.* 35. *per tot.* Nuvar. *in sum. bullar. lib.* 1. *comment.* 73. *per tot.*
Baron. *de corpore, tit. de virilib. a n.* 461. *& in addit. ad dict.
tit. n.* 127. Thesaur. *de pœnis Eccles. verb. Incestus, c.* 1. *per tot.*
Muscatel. *in prax. crim. tit. de Adulterio, stupro, incestu,* & ibi
Franc. Mar. Prat. Crespi. *observ.* 4. *a n.* 112. Altimar. *de nullit.
rubr.* 13. *q.* 17. *n.* 91. *& seqq.* ubi tradit, an in hoc delictu pos-
sit procedi ex officio, Fragos. *de regim. Reipub. Christ. p.* 1. *lib.* 2.
disp. 4. *a n.* 205. *De Bictis in prax. Regular. q.* 116. *n.* 8. *& seqq.*
Berlich. *concl. legal. p.* 4. *concl.* 32. *& seqq.* Doctissimus Pegas *ad
ordin. Regn. Portugal. ad lib.* 1. *tit.* 3. *glos.* 72. *n.* 15. *tom.* 2.
Cognoscens carnaliter Monialem incestum committit, & iste 12
mortis naturalis pœna punitur, immunitateque Ecclesiastica
non gaudet, Anton. Portugal. *dict. cap.* 35. *num.* 66. *& seqq.*
Cortiada *d. dec.* 89. *n.* 54. *& seqq.* ubi de deflorante, extra-
hente, surripiente, vel subducente Monialem a Monasterio,
ad quod vide Matth. *de re crim. controv.* 49. *per tot.* & DD.
citatos per nostr. Conciol. *rubr. seqq. nu.* 7. & per Pegas *ad
ordin. Regn. Portugal. tom.* 2. *ad* §. 18. *gloss.* 69. Francesc. *de
competen. q.* 90. *n.* 41. *& seqq.* Pilaja *dec. canon. lib.* 2. *dec.* 4.
n. 51. *De Bictis d. q.* 116. *n.* 30. *& seqq.* Francesc. de Ortiti-
goy. *q.* 79. *num.* 33.
Incestus autem quomodo probetur, tradunt DD. citati per 13
Baron. *in tract. de corpore, in addit. ad tit. de virilib. nu.* 127.
& in d. tit. n. 501. *& seqq.*

DE STUPRO. *Rubrica XXIV.*

QUicumque stuprandi Causa vim honestæ Puellæ, sive Viduæ bonæ conditionis intulerit, vel eas invitis parentibus abdoxerit, aut rapi fecerit, oltimo supplicio plectatur: Si vero quis ex eadem libidinis causa honestam molierem verberaverit, vel clamydem, sive aliquod vestimentum rapuerit, vel laniaverit, amputetur ei manus dextera, & si id pati noluerit, pena pecuniaria, & exilii Judicis arbitrio puniatur. Quam penam Stuprator evadere possit si viduam, vel Puellam ipsam de voluntate Patris, vel Avi, aut illis deficientibus de consensu aliorum proximiorum Consanguineorum in Uxorem acceperit, & Puellam congrue dotaverit. Præsens vero Statutum habeat locum in Viduis bonæ conditionis, in aliis vero mitior pena infligatur, & intelligantur Viduæ inhonestæ vitæ, si publice per Viciniam fuerint diffamatæ: Et in prædictis casibus Judex ad querelam partis dumtaxat, ut supra in Adulterio diximus, procedere valeat. Si quis vero, suadente Diabolo vim intulerit alicui Moniali, vel eam carnaliter cognoverit, oltimo supplicio omnino puniatur. Et in omnibus supradictis casibus, Attentans solummodo mitius Judicis arbitrio, considerata qualitate facti, & personarum condemnetur.

SUMMARIUM.

1 *Stuprum dicitur virginis illicita defloratio.*
Et dicitur crimen gravissimum, n. 2.
In eo tamen Judices non solent procedere nisi ad querelam stupratæ, vel contra captum in fragranti, n. 3.
Ut autem intret pœna stupri, requiritur, quod mulier sit honesta, num. 4.
5 *Vidua committens stuprum infra annum luctus amittit dotem.*
6 *Stupri in crimine absolutio unius non juvat alterum.*
7 *Monialem carnaliter cognoscens punitur pœna mortis.*
8 *Violentia in raptu est probanda per fiscum.*
9 *Stuprator quando teneatur dotare stupratam remissive.*
In Cathalonia tenetur stuprator ducere in uxorem stupratam aut eam dotare, num. 11.
Et indotatam si ducere in uxorem elegerit, n. 12.
10 *Corpus delicti in stupro quomodo probetur.*
13 *Stupratores qua pœna puniantur, & plura de stupro remissive.*

ANNOTATIO.

STuprum stricte sumptum dicitur virginis illicita defloratio, ut 1
not. Diaz. *in pract. crim. canon. cap.* 83. *in verbo stupr, num.* 1.
Bajar. ad Clar. *in* §. *stuprum, in princip.* & Farinac. *de delict. carn.* 2
qu. 147. *n.* 4. ubi alios dat concordantes, & dicitur crimen
gravissimum, & acri animadversione dignum, Judoc. *in pract.
crim.*

crim. c. 92. in princ. Farin. *d. q.* 147. *n.* 2. Et est delictum misti fori, itaut tam a Judice sæculari, quam ab Ecclesiastico valeat puniri, si fiat sine vi, Menoch. *de arbitr. casu* 388. *n.* 31. *& seqq.* Farin. *in d. q.* 147. *n.* 53. Caball. *resol. crim. casu* 200. *num.* 72. *cent.* 2. & alii per me relati *in Resol. crim. in verbo Delictum, resol.* 2. *n.* 25. *&* 16. ubi contrarium tenentes retuli.

Statutum supradictum quod in crimine stupri procedi non possit, nisi ad querelam partis, locum non habere censerem, si illud esset notorium, ut dixi supra de adulterio, & incestu in *rubr. praced.* quæ brevitatis gratia non repeto, licet de consuetudine Judices in his delictis carnis non solere procedere
3 nisi ad instantiam vim passæ, vel nisi delinquens in fragranti captus fuerit, scribat Antonell. *de tempor. legal. lib.* 2. *c.* 82. *n.* 17.

4 Stupri autem pœna ut habeat locum, requiritur, quod mulier sit honesta, & post Joan. Faber. Nicas. Ghirlan. Bermon. & Cirill. per eum relatus scribit Farinac. *de delict. carn. qu.* 147. *num.* 82.

5 Addo supradictis, quod vidua committens stuprum intra annum luctus amittit dotem, secus si illud committat post annum luctus, ut not. Alciat. *de præsum.* 9. *n.* 5. Cancer. *variar. resolut. par.* 1. *cap.* 9. *numer.* 139. & Antonell. *de temp. legal. d. cap.* 82. *num.* 16.

6 In crimine stupri, & incestus absolutio unius, quidquid sit in adulterio, favore matrimonii non juvat socium, ut tradunt Decian. *tract. crim. lib.* 3. *c.* 28. *n.* 8. Cyriac. *controvers.* 354. *num.* 21. *& seqq.* & dixi Ego *in Resol. crimin. in verbo Absolutio, resol.* 2. *num.* 4.

7 Quod vero cognoscens carnaliter Monialem puniatur pœna mortis naturalis, ut disponitur in hoc statuto, tradunt Menoch. *de arbitr. casu* 502. *n.* 41. *cent.* 6. Decian. *tract. crim. lib.* 6. *c.* 20. *n.* 6. Caball. *resol. crim. casu* 200. *num.* 72. & Farinac. *de delict. carn. q.* 146. *n.* 3. ubi dat concordantes quamplures.

8 Addo iterum, quod agitur de raptu cum violentia, illa probanda est a fisco, vel ab accusatore, Farinac. *de delict. carn. qu.* 145. *n.* 108. P. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *disp.* 12. *nu.* 6. Vermigl. *cons.* 396. *n.* 6.

9 Quando vero stuprator teneatur dotem dare stupratæ, seu illam in uxorem accipere, late tradit Farinac. *de delict. carn. qu.* 147. *n.* 17. *& seqq.* illum consulas.

A D D I T I O.

10 CORpus autem delicti in hoc delicto stupri quomodo probetur, tradunt Pontanell. *de pact. claus.* 5. *glos.* 5. *p.* 2. *n.* 55. *& seqq.* Altimar. *de nullitatib. rubr.* 13. *quæst.* 20. *num.* 30. *& seqq.* Bonden. *collect. legal. collect.* 12. *num.* 27. Hermosill. *glos.* 6. *leg.* 56. *tit.* 5. *par.* 5. *num.* 144. *& seqq. vers. Quæ concurrere debeant*, Baron. *de corpore tit. de virilib. num* 512. *& seqq.* Guazzin. *ad defens. reor. defen.* 4. *c.* 6. *per tot.* De Bictis *prax. regular. qu.* 12. *n.* 8. Maceraten. *lib.* 3. *resol.* 7. *per tot.* idem Fontan. & alii quos citat Zachi. *qu. medico. legal. lib.* 4. *tit.* 2. *quæst.* 3. *num.* 13. *& seqq.*

In hoc libro rerum criminalium multa remissiva adducam, 11
ex quo non congruit instituto suscepto ita extense omnia pertractare; quia ad id necesse foret de quaque materia tractatum facere; ideoque dicam, quod in hac nostra Provincia stuprator per *usat. Si quis virginem, sub tit. de adulteriis*, tenetur virginem stupratam in uxorem ducere, aut dotare, quod juri communi conforme est, ut tradit hic noster Conciol. *numer.* 9. & tradunt Fontanel. & alii citati ab Hermosil. *glos.* 6. *leg.* 56. *tit.* 5. *par.* 5. *num.* 143. *& seqq.* Antonell. *de regim. Eccles. Episcop. lib.* 6. *cap.* 30. *num.* 2. Baron. *de corpore tit. de virilib. n.* 321. *& seqq.* Thesaur. *de pænis Eccles. verb. stuprum capit.* 1. *per tot.* ubi limitationes adducit novissime Carol. Anton. Deluca *ad dec. Gratian. ad cap.* 5. *numer.* 12. *& seqq.* ubi Fontanel. Eminen. Deluca & alios citat, vidend. Crespi. *observat.* 25. *per tot. De Bictis ubi proxime num.* 8. est tamen in electione stupratæ ducere stupratorem in maritum, aut accipere dotem, Carol. Anton. Deluca *ad dict. cap.* 5. *dict. num.* 12. ubi Farinac. Pontan. & Eminen. Deluca citat Berlich. *conclus. legal. conclus.* 38. *nu-*
mer. 7. *& seqq. par.* 5. Itaque si eligit in uxorem ducere stu- 12
pratam, tenetur illam ducere indotatam, Bonden. *collect. legal.* 32. *num.* 43.

Itaque qua pœna puniantur stupratores, sive sint soluti, si- 13
ve uxorati, sive stuprum sit violentum, sive cum raptu, sive absque violentia, sive cum promissione nubendi, sive non, sive commissum cum virgine non viri potenti, sive cum viri potenti, & an pro d. delicto fruatur immunitate Ecclesiastica, tradunt Fontanell. & alii citati per Cortiada *dec.* 89. *n.* 7. *& seq.* Carpzov. *in pract. crim. q.* 68. *& seq.* Modern. Luca ad Vincen. de Franch. *obser.* 333. *n.* 534. Matth. *de re crim. controv.* 51. 54. *&* 57. Antonel. *d. c.* 30. *nu.* 2. Pilaja *dec. canon. lib.* 1. *dec.* 11.
nu. 167. & alii citati per Pegas *ad ordin. Regn. Portugal. tom.* 2. 14
ad §. 18. *glos.* 66. *n.* 2. & latissime Baron. *de corpore, tit. de virilib.* 4 *num.* 253. *ad* 380. Barbos. *in* 1. 1. *de adulteriis, & stupro n.* 8. Severin. *in addit. ad dec.* 417. Sanfelicii *lib.* 3. *per tot.* Muscatel. *in prax. crim. tit. de adulterio, stupro, &c.* & ibi Franch. Mar. Piat. Modern. Castald. *consult. forens.* 109. *per tot. tom.* 2. *De Bictis in prax. regular. qu.* 115. *num.* 7. *& seqq.* Berlich. *dict. conclus.* 38. *& seqq. per tot.* maxime *conclus.* 41. ubi late de stupro violento, & *conclus.* 42. ubi de puellam minorem stuprante, ideo eos consule.

D E S O D O M I A. *Rubrica XXV.*

NEfandum Sodomiæ Scelus cum Mari, vel Femina committens ultimo supplicio Furcæ affectus igne comburatur. Patient vero voluntarie, si minor sit decem, & septem annis, puniatur citra mortem Judicis arbitrio: Si vero major sit, prædicta pena plectatur: Quod si violenter passus fuerit, aut metu tali, qui cadere possit in constantem Adolescentem immunis a prædictis penis evadat: Et de prædictis Judex, tam per Accusatorem, & denuntiationem, quam ex Officio inquirere, & procedere valeat, & teneatur.

S U M M A R I U M.

1 *Sodomia crimen dicitur atrocissimum, & de exceptis, & n.* 9.
Et cum sit difficilis probationis, probatur præsumptionibus, & conjecturis, num. 2.
Et per conjecturas probatur illius corpus delicti, n. 3.
Nisi tamen adesset fractura, n. 4.
5 *Confiscatio bonorum intrat in dicto crimine sodomia.*
Contrarium tamen verius tenent plures Doctores, n. 6.
7 *Pena Statuti tollit penam juris communis.*
8 *Assertio pueri stuprati non facit indicium ad torturam sine adminiculis.*
10 *Clerici sodomitici sunt degradandi, & Curiæ sæculari tradendi.*
11 *Sodomitici an gaudeant immunitate Ecclesiastica.*
12 *Sodomia quomodo probetur, & qua pena puniantur eam committentes.*

A N N O T A T I O.

1 SOdomiæ crimen dicitur atrocissimum, & de exceptis, ut tradunt Farin. *de delict. carn. q.* 148. *nu.* 5. *&* 6. Caball. *resol. crim. casu* 84. *n.* 27. *cent.* 1. Capyc. Latro *dec.* 163. *n.* 14. *p.* 2. & alii per me relati in *Resol. crimin. in verbo Sodomia, resol.* 2. *n.* 2. *&* 3. ubi dixi, dictum crimen esse misti fori, itaut inter Judicem Laicum, & Ecclesiasticum sit locus præventioni, & plures adduxi DD. auctoritates, & uti delictum difficilis probationis,
2 cum in occulto committi soleat illud, non solum probatur indiciis, & præsumptionibus, Farin. *de delict. carn. d. q.* 148. *n.* 66. *& seq.* ubi conjecturas recenset Massin. *de confisc. bonor. q.* 9. *n.* 16. *& seqq.* Capyc. Latr. *d. dec.* 163. *n.* 15. & alii per me relati in
3 *d. resol.* 2. *n.* 4. Sed etiam illius corpus delicti cum sit facti transeuntis probatur per conjecturas, ut docent Farin. *de Inquisit. q.* 2. *n.* 24 Massin. *d. q.* 9. *n.* 18. Capyc. Latr. *d. dec.* 163. *n.* 8. *p.* 2.
4 & alii per me relati *in d. verbo Sodomia, resol.* 1. *in princ.* Nisi illud esset commissum cum fractura, de qua debet constare, *ibi n.* 3.

Utrum vero bona committentis sodomiam fisco addicantur, est admodum controversum inter DD. cum partem affirmativam
5 teneant Ant. Gomez. Menoch. Peregr. Clar. Barbos. Thes. Jun. Sanfelic. & Massin. in locis per me relatis in *d. verbo Sodomia resol.* 3. *n.* 3. Contrariam vero opinionem, imo non esse locum
confiscationi bonorum in dicto casu, tenet Plot. Farin. qui di- 6
cit ita servari in alma Urbe, Guazzin. & Giglia. *ad Stat. Perusia in loc. per me relatis in d. verbo Sodomia resol.* 3. *n.* 4. ubi dixi, ita per me fuisse judicatum in Civitate Urbini, & meam sententiam fuisse approbatam in Auditorio legationis, & latius firmavi Ego in terminis hujus statuti in *cons. crim. ad defensam* 4. *n.* 5. *& seqq. post tract. de hæred. simpl. & benef.* Cum si statutum d. pœnam voluisset imponi, id expressisset, ut tradunt Sard.
Mar. Ant. & Barbos. per me relati *ibi. nu.* 11. Et cum pœna 7
a statuto imposita tollat pœnam juris communis, sive expresse deroget juri communi, sive non, ut not. Giurb. *cons. crim.* 25. *n.* 5. *in fin.* & probavi Ego *in d. cons.* 4. *n.* 13. *&* 14.

Assertio autem pueri stuprati, & sodomiam passi non facit 8
indicium ad torturam contra stupratorem sine adminiculis, quicumque sit, ut docent Farinac. *de indic. & tort. qu.* 43. *n.* 99. Cabal. *resol. crim. casu* 84 *n.* 9. *cent.* 1. ubi testatur de communi opinione Capyc. Latr. *dec.* 163. *n.* 9. *& nu.* 13. *& in fin. & alii per me relati alleg. foren.* 98. *in princ. & in d. verbo Sodomia, resol.* 1. *num.* 5.

A D D I T I O.

PErexosum, turpissimum, abominabile, nefandum, ac atro- 9
cissimum est delictum hoc sodomiæ, Manfrell. ad Capyc. Latr. *obser.* 163. *n.* 1. Novar. *in summa bullar. comment.* 120. *nu.* 1. Guazzin. Jun. *ad defens. animar. lib.* 2. *defen.* 6. *c.* 44. *n.* 16. Antonell. *de regim. Eccles. Episcop. libr.* 6. *c.* 28. *nu.* 1. Massin. Sanfel. & Adden. ac alii citati per Conciol. nostr. *in cons.* 4. *n.* 3. *post tract. de hæred. simpl. & qualif.* Cortiada *dec.* 89. *n.* 64. *&* 68. Carpzov. *in pract. crim. q.* 76. *n.* 2. Baron. *de corpore, tit. de virilib. n.* 507. Modern. Hieronym. Calà *de nullit. in integr. c.* 27. *n.* 29. *& seqq.* Severin. *in addit. ad dec.* 354. Sanfelic. *in princ.* Fragos. *de regim. Reip. Christ. part.* 1. *lib.* 2. *disp.* 4. *n.* 227. *n.* 1. Fermosin. *alleg. fiscal.* 43. *nu.* 12.
Et ideo Clerici eam committentes sunt degradandi, ac tra- 10
dendi Curiæ sæculari, Cortiada *d. dec.* 89. *num.* 69. Anton. *d. cap.* 28. *num.* 9. *&* 10. Guazzin. *d. n.* 26. *& seqq.* Baron. *ubi supra n.* 542. *& seqq.* Thesaur. *de pœnis Eccles. verb. Sodomia,*

mia, cap. 1. Fermosin. *allegatio.* 43. *n.* 31. & ita pro veriori
11 opinione tradunt non gaudere Sodomiticos immunitate Ecclesiastica, Cortiada d. *dec.* 89. *d. n.* 68. licet citati per *d.* Cortiada *d. nu.* 64. & per nostr. Conciol. *in d. cons.* 4. *num.* 17. contrarium teneant; tu id examina, & vide citatos per Baron. *de corpore, tit. de virilib. n.* 522.
12 Delictum hoc committentes pœna mortis puniuntur, & quomodo in eo constet de corpore delicti, cum quibus committatur, & quomodo probetur, tradunt Doctores supra citati, signanter Manfrell. Carpzov. Antonel. & alii citati per Sabell. *in summ. divers. tract.* §. *Assertio*, *n. n.* & per d. Nobilem Regentem nostr. Cortiada *dict. dec.* 89. *n.* 76. *& seqq.* Pilaja *d. dec.* 11. *n.* 165. latissime Baron. *de corpore, tit. de virilib. a nu.* 533. *& in addit. d. tit.* 128. Severin. *in addit. ad d. decis.* 354. Sanfelicis *per tot.* Rovit. *ad prag. de Sodomia per tot.* Fragos. *ubi supra d.* §. 18. *a n.* 234. De Bictis *d. q.* 217. *nu.* 3. *& seqq.* Zachi. *quæst. medico. legal. lib.* 4. *tit.* 2. *qu.* 5. *per tot.* Fermosin. *d. alleg.* 43.

DE CONCUBINIS. *Rubrica XXVI.*

MAriti, qui in Domo, vel extra Concubinas retinent, pœnam quinquaginta librarum incurrant, & per Judices a Concubinis separari possint, & debeant, & cogi etiam, si occasio requirat, per idoneos Fidejussores cavere de insimul non conversando: Quod si contrafecerint, pœnam conventam solvere compellantur, & si mulier etiam sit maritata, ambo fustigentur per Civitatem. Solutus autem, qui conjugatam tenuerit, eadem pœna quinquaginta librarum condemnetur, & quocumque casu dos Marito non consentienti applicetur, & super iis Judex ad cujuscumque honestæ personæ denuntiationem procedere debeat.

SUMMARIUM.

1 *Concubinarii accipiuntur, stricte, large, & largissime.*
2 *Concubinatus de jure canonico est prohibitus.*
Et eo magis de jure Divino, n. 3.
Et etiam de jure civili, num. 7.
Et ita est delictum misti fori, num. 8.
Ut autem dicatur concubinatus, quæ de jure requirantur, num. 4.
5 *Concubinarii de jure communi puniuntur pœna arbitraria.*
Et quid de jure Cathalonia, n. 11.
6 *Concubinæ non sunt capaces relictorum ab Amasio.*
Et an eis possint Amasii donare, n. 10.
9 *Concubinatus in dicto etiam in Cathalonia proceditur absque partis instantia, etiam contra nobiles.*
12 *Concubinatus quomodo probetur.*

ANNOTATIO.

1 COncubinarii triplici modo accipiuntur, stricte, large, & largissime; stricte concubinarii dicuntur illi, qui mulierem retinent, & cum ea carnalem habent copulam eodem effectu, ac si illius esset uxor, large concubinarii dicuntur qui mulierem retinent, eamque carnaliter cognoscunt non ex affectu matrimonii, sed pro certo tempore, uti faciunt aliquando scolares, qui puellas in eorum domos inducunt, & postea fastiditi, illas dimittunt, largissime autem concubinarii appellari possunt Clerici, & alii, qui ultra uxores carnaliter alias mulieres cognoscunt, ut declarant Belmo. Covern *de public. concub. in vers. Pub. concub. num.* 4. & Farinac. *de delict. carn. quæst.* 138. *num.* 2.
2 Concubinatus quidquid dicendum sit de jure naturali, vel civili, certum est, quod de jure canonico est prohibitus, ut testantur Ant. Gomez *in l. Taur.* 80. *nu.* 4. Clar. *in pract.* §. *fornicatio*, *n.* 6. Cardin. Paleot. *de not. & spur. c.* 12. *n.* 2. 3. 4. *& seqq.* & de hoc non esse dubitandum, dicit Farinac. *de*
3 *delict. carn.* d. *qu.* 138. *nu.* 29. & eo magis est prohibitus de jure divino, ut per plures sacræ Scripturæ, & Theologorum auctoritates probat Decian. *tract. crim. lib.* 6. *c.* 21. *n.* 5. *& per tot.* Ant. Gomez *ad d. l. Taur.* 80. *n.* 4. & late compro-
4 bat Farinac. *de delict. carn. d. q.* 138. *n.* 27. Ut autem dicatur concubinatus, quæ de jure requirantur, tradit Farinac. *in d. q.* 138. *n.* 8. *& seqq.* ubi ponit undecim requisita, & Card. Tusch. *pract. concl. litt. C. concl.* 567. *per tot.* ipsos consulas.
5 De jure autem communi concubinarii puniuntur pœna arbitraria, Clar. *in pract. d.* §. *fornicatio*, *nu.* 6. ubi testatur de communi opinione, Menoch. *de arbitr. casu* 289. *nu.* 7. *in addit.* Farinac. *de delict. carn. q.* 138. *num.* 76. ubi dicit, quod concubinarii si ter moniti ab Ordinario concubinas non dimiserint, excommunicantur, & si non paruerint, illi non sunt absolvendi, ut ibi latius per eum.
6 Et concubinam non esse capacem relictorum ab ejus Amasio, voluerunt Massin. *de confiscat. bonor. q.* 24. *n.* 31. & Lucidor. *de illegit. Cler. & regul. qu.* 12. *nu.* 2. *&* 3. qui *num. seqq.* dat limitationes, quas videas ibi per eum.

ADDITIO.

COncubinatus autem hodie ab omni jure est prohibitus, ut 7
tradit hic noster Conciol. *n.* 2. *& seqq.* Carpzov. *in pract. crim. q.* 70. *n.* 41. Matth. *de re crim. controv.* 58. *nu.* 25. *& seqq.* Sabell. *in summ. divers. tract.* §. *Concubina*, *n.* 3. *vers. Et quidquid olim*, Ricciul. *de reprobis lib.* 3. *c.* 8. *per tot.* maxime *n.* 13. Murga *disqu. moral. tom.* 2. *disqu.* 12. *num.* 5. *& seqq. dub.* 5. Thesaur. *de pœnis Eccles. verb. Concubinatus*, *c.* 1. Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p.* 1. *lib.* 2. *disput.* 4. *nu.* 146. novissime Pilaja sane Doctissimus *dec. canon. tom.* 1. *lib.* 2. *decis.* 1. *n.* 14. maxime in hac nostra Provincia Cathaloniæ per 8
c. 40. *Regiarum præconizationum*, ut tradit Regens noster Cortiada *dec.* 89. *nu.* 6. & ita est delictum misti fori (quidquid dicat Antonel. *de regim. Eccles. Episcop. lib.* 6. *c.* 29. *n.* 1. *vers. Hoc crimen, &c.*) Azor. & Diana ab eo citati *d. n.* 1. *in fin.* Valenzuel. *cons.* 131. *n.* 5. *&* . Fontanel. *dec.* 138. *n.* 6. *&* 7. Salgad. *de Reg. protectio. p.* 2. *c.* 4 *n.* 47. & alii, quos citat Sabell. *ubi supra num.* 3. *vers. Quod concubinatus*, Baron. *de corpore, tit. de virilib. num.* 207. & latissime Murga *disquisitio. moral. tom.* 2. *disqui.* 12. *dub.* 5. *n.* 1. Fragos. *ubi supr. a n.* 134. Pilaja *d. n.* 14. ubi plures citat Fagnan. *in cap. Perniciosam*, *de offic. Ordinar. n.* 18. *& seqq.*

Scias tamen, quod in hoc delicto procedi potest absque accu- 9
satore, ac partis instantia, & ita potest procedi in hac nostra Provincia Cathaloniæ absque ea contra privilegio militari gaudenter; ex quo delictum hoc, ex sui natura, instantiam non exposcit, Fontan. *d. dec.* 138. *n.* 13. *&* 20. Crespi, quem citat Altimar. *de nullitatib. rub.* 13. *q.* 27. *n.* 94. & aliis citatis novissime noster Vilaplana *de brach. Militar. c.* 3. *n.* 107. *& seqq.*

Concubinæ autem an possint donari per Amasium, præter 10
citatos hic a nostro Conciol. *n.* 6. tradunt Doctissimus Antun. Portugal. *de donationib. Reg. prælud.* 2. *§.* 7. *num.* 1. *& seqq.* & pariter DD. citati per d. Sabell. *ubi supra num.* 6. Baron. *de corpore, dict. tit. de virilib. num* 240. Borgia *investigatio. jur. lib.* 3. *cap.* 14. *nu.* 8. *& seqq.* Hermosil. *gloss.* 6. *leg.* 4. *tit.* 5. *part.* 5. *numer.* 3. *& seqq.* Ricciul. *de reprobis libr.* 3. *cap.* 20. *&* 21. *per tot.*

Concubinarii autem qua pœna puniantur, præcipue in hac 11
nostra Provincia tradunt Cortiada *d. dec.* 89. *d. n.* 6. Antonel. d. *c.* 29. Carpzov. *d. qu.* 70. Novar. *in summ. bullar. commentar.* 44. *par.* 2. Tondut. *quæst. canon. lib.* 1. *c.* 97. Pilaja *decis. canon. lib.* 1. *dec.* 11. *n.* 164. Baron. *ubi supra n.* 191. *& seqq.* maxime *n.* 211. Ricciul. *de reprobis libr.* 3. *c.* 9. *per tot.* De Bictis *in prax. regular. q.* 115. *n.* 6.

Et quomodo concubinatus probetur, tradunt Ricc. Clarlin. 12
Augustin. & Muta. citati a d. Baron. *d. tit. de virilib. n.* 206. Ricciul. *de reprobis d. lib.* 3. *c.* 7. *per tot.*

DE HOMICIDIO. *Rubrica XXVII.*

QUicumque dolose, & animo deliberato Homicidium fecerit, aut fieri commiserit in Civitate, vel Districtu Eugubii, capite puniatur, ita quod moriatur: Si autem captus non fuerit, perpetuo ad dictam pœnam Capitis banniatur, & diffidetur, & ejus bona a Fisco vindicentur, deducta Legitima Filiorum, & Nepotum, quæ eidem applicetur, & reservatis semper juribus Dotium Mulierum, & quorumcumque Creditorum; & nullatenus remitti possit, nisi Pacem ab hæredibus legitimis, proximioribus in gradu interiecti habuerit. Quod si quis casu fortuito, absque nulla culpa homicidium commiserit, vel ad sui Necessariam defensionem, & suarum rerum, nulla pœna puniatur, nisi modum defensionis excesserit, quo casu de Excessu, facti, & personarum qualitate inspecta, pro modo culpæ pœna pecuniaria, & etiam corporali citra mortem Judicis arbitrio puniendus erit: Sicut etiam si quis ex improviso cum aliquali culpa lata, vel levi homicidium commiserit pœna extraordinaria a Judice plectendus erit.

Declarantes, quod semper homicidium præsumatur dolose, & appensate factum, nisi contrarium per legitimas probationes appareat. Si quis vero crimen Assassinii commiserit, attenta qualitate delicti acrius Judicis arbitrio puniatur.

SUMMARIUM.

1 *Statutum imponens pœnam vitæ pro homicidio habet locum etiam in occidente unum volente occidere alium.*
Licet contrarium teneant alii, n. 2.
Non tamen habet locum dictum statutum in iis, qui sibi mortem consciverunt, n. 3.
Contrarium quod pœna contra vulnerantes habeat locum etiam in vulnerantes seipsum, n. 4. *&* 19.
Neque pœna dicti statuti habet locum in occidente ad defensam, num. 5.
Si tamen fuit servatum moderamen inculpatæ tutelæ, alias secus, num. 6.
Neque habet locum in occidente fœtum animatum, n. 7.

Contrarium tenent alii, ibidem, & n. 18.

8 *Patri an bonis confiscatis est detrahenda legitima filiorum,*

Necnon dotes filiarum, num. 9.

Et etiam dos uxoris, num. 10.

11 *Assassinium non datur sine promissione pecuniæ, seu alterius rei.*

12 *Pax an habenda sit ab omnibus hæredibus, seu a majori parte,*

14 *Homicida in Cathalonia quibus pœnis puniantur, & plura remissive.*

15 *Homicida condemnatus ad mortem an teneatur ad interesse, & damna parti.*

16 *Homicida veneficus punitur pœna mortis naturalis, & privatur immunitate Ecclesiastica.*

17 *Corpus delicti in beneficio quomodo probetur.*

A N N O T A T I O.

1 STatutum supradictum imponens pœnam vitæ, & confiscationis bonorum contra occidentem dulose habet locum etiam in eo, qoi occidit unum volens deliberate occidere alium, ut tradunt ex Neptericis Clar. *in pract. §. homicidium, nu. 5. & ibi* Bajar. *num. 12.* Cyriac. *controv. 250. in princ.* Andreol. *controv. 378. per tot.* Calvin. *de aquit. lib. 2. c. 102. n. 20. & seqq.* P. Grassett. *de novo prodit. §. 23. nu. 37.* Paul. Rub. *de validit. legal. cap. 39. per tot.* & alii plores per me relati in *Resol. crimin. in verbo Occisio, resol. 1. in princ.* ubi dixi, hanc esse opinionem veriorem, & magis communem Modernorum opinionem.

2 Quicquid contrarium imo in dicto casu intrare pœnam extraordinariam voluerint Menoch. *de arbitrar. casu 324. n. 11. & sequent.* Thesaur. *decis. 243.* Farinac. *de homicid. qu. 125. num. 152.* Vermigliol. *cons. 54. num. 8.* & alii per me relati in *dict. resol. 1. numer. 2.* nec non Bonsin. *ad Bannim. gener. cap. 24. num. 4.*

3 Declara secundo, quod statutum imponens pœnam pro vulnere, vel pro homicidio intelligitur de aliis, qui alios vulnerant, & occidunt, non autem de eis, qui sibi vulnera, vel mortem intulerunt, ut not. Menoch. *de arbitr. casu 284. numer. 126. & seqq.* Vulpell. *cons. 1. n. 11.* & alii plures relati per Farinac. *de homicid. q. 128. n. 44.* licet contrarium quod

4 pœna statuti contra vulnerantem intret etiam in vulnerante seipsum teneant Decian. *tract. crim. lib. 9. c. 1. n. 33.* & Peregr. *de jure fisci, lib. 4. tit. 4. num. 7.* cum quibus videtur pertransire Farinac. *in d. q. 128. nu. 46.* volens in dicto casu dictum statutum esse stricte interpretandum saltem quoad confiscationem bonorum, ut ibi per eum, & quod dictum statutum non habeat locum in eo, qui tentavit se occidere, sed non perfecit, scribit idem Farinac. *in d. q. 128. n. 40.*

5 Prout non habet locum pœna supradicti statuti in homicidio commisso ad defensiam personæ, ut habetur in eodem statuto, ut docent Alberic. *in l. ut vim, 3. n. 4. ff. de just. & jur.* Bertaz. *cons. 1. n. 2.* Bajard. ad Clar. *§. homicidium, n. 75.* & Farinac. *de homicid. q. 125. n. 15.* Neque bonorum uti pariter habetur in eodem statuto, ut not. Farinac. *de homicid. qu. 125. num. 168. & seqq.* Guazzio. *defens. 29. c. 4. nu. 31.* Calvin. *de aquit. lib. 2. c. 192. nu. 15.* & alii per me relati

6 in *Resol. crimin. in verbo Defensio, resolut. 5. numer. 1. & seqq.* Dummodo in defensione fuerit servatum moderamen inculpatæ tutelæ, alias puniri potest de excessu, ut not. Farinac. *de homicid. quæst. 125. num. 330.* Guazzin. *defens. 29. cap. 5. in princip.* Caball. *de omn. gener. homicid. numer. 67.* Calvin. *de aquit. dict. cap. 192. num. 13.* & alii per me relati in dicto verbo *Defensio, resol. 3. nu. 5. & sequent.* ubi declaravi, quando hoc habeat locum, videas ibi, si cupis cum noluerim illa hic iterum repetere.

7 Sicuti etiam dictum statutum loquens de homicidio non habet locum in occidente fœtum, & in procurante abortum, etiam animatum, ut voluerunt Boss. *in pract. in tit. de homic. n. 6.* Menoch. *de arbitr. casu 357. num. 10. & seqq.* Thesaur. *decis. 32. num. 9.* Bajard. ad Clar. *in §. fin. quæst. 68. num. 5.* licet contrarium in occidente fœtum animatum teneant quamplures Doctores relati per Farinac. *de homicid. quæst. 123. numer. 165.* Antonell. *de tempor. legal. lib. 4. cap. 31. numer. 1.* cum quibus pertransit P. Grassett. *de novo proditor. §. 21. numer. 5. & plur. seqq.*

8 Quod vero patre delinquente ex bonis ei confiscatis etiam de jure communi sit detrahenda legitima filiorum, itaut fiscus teneatur eis illam solvere, tenuerunt Peregr. *de jure fisci lib. 5. tit. 1. n. 34.* Farin. *de delict. & pœn. q. 24. nu. 15. & seqq.* Merlin. *de legit. lib. 3. tit. 1. q. 28. n. 3. & seqq.* Massin. *de confisc. bonor. q. 28. in princ.* Cartar. *de pœn. innoc. art. 2. n. 171.* & alii plures per me relati in *Resol. crim. in verbo legitima,*

9 *resol. 3. n. 1.* Ac etiam deducendæ sunt dotes filiarum, quas pariter fiscus tenetur eis præstare, ut not. Farin. *in d. q. 24. n. 46.* Merlin. *de legit. d. q. 28. nu. 6. & 7.* Cartar. *de pœn. innoc. d. art. 2. num. 187. & seqq.* & Lucidor. *de illegit. cler. & regul. quæst. 19. num. 11. & 12.* Et detrahenda est etiam

10 dos uxoris, etiam si agatur de crimine læsæ Majestatis, cum pro delicto viri uxor puniri non debeat, Farinac. *de delict. & pœn. qu. 25. n. 111.* Peregr. *de jure fisc. lib. 5. tit. 1. n. 82.* Massin. *de confisc. bonor. qu. 32. in princ.* Cartar. *de pœn. innoc. art. 1. n. 90. & seqq.* & alii per me adducti in *Resol. crimin. in verbo Confiscatio, resol. 4. n. 1. seqq.*

11 Assassinium vero, de quo in hoc statuto, non datur, nisi homicidium fuerit commissum mediante datione, vel promissione pecuniæ, vel alterius rei, ut tradunt Farinac. *de homic. q. 123. n. 153.* Caball. *de omn. gener. homic. nu. 472. & seqq.* Sperell. *dec. 102. nu. 8. & seqq. part. 2.* Vermigliol. *cons. 97. n. 6.* & alii per me relati in *Resol. crim. in verbo Assassinium, resol. 2. num. 1. & 2.* ubi dixi, requiri etiam acceptationem mandatarii, de qua materia videas ibi, si cupis.

Pax vero an habenda sit ab omnibus hæredibus occisi, vel 12 sufficiat a majori parte, diversæ sunt Doctorum opiniones, quas recensui ego *resolut. crim. in verbo Pax, resolut. 13. n. 3. & 4.* ubi dixi partem affirmativam esse æquiorem, & magis communem, videas ibi, cum noluerim illa hic denuo recensere.

A D D I T I O.

QUid autem, mi Lector dicam in materia hujus statuti, tam 13 extense, & nullo pene DD. prætermissa? quid tibi specialius demonstrem, quod ab omnibus non sit dictum: certe nihil, & ita cum non desiderem punctatim omnia pertractare, sed aliqua pro majori claritate annotare, ad fontem cujusvis materiæ lectores ducendum; ideo institutum prosequendo, materiam hujus rubricæ remissive pertractando me expediam.

Itaque qua pœna, maxime in hac nostra Provincia Gotholana 14 puniantur simplices homicidæ, proditorie, & per insidias occidentes, assassini, occidentes Clericos, Religiosos, Ministros Regios, conjugem, & alios, qui homines dicuntur, an hi gaudeant immunitate Ecclesiastica, & cuncta alia, quæ circa hoc delinquentes evenire possint, tractant latissime præter citatos a nostro Conciol. *hic & in suis resol. crim.* Meritissimus ac Nobilis Regens noster Cortiada *cum fœcunditate solita* DD. ac Doctrinæ *dec. 92. cum mult. seqq.* Modern. ad Doctissimum Altimar. *in addit. ad lib. 2. consil.* Rovit. *obser. 2. 11. & 69. per tot.* omnino videndus Pignatel. *consult. canon. tom. 1. consult. 48. 92. & 93. & tom. 2. consult. 68.* Matth. *de re crim. controv. 29. & 30. & passim* Conciol. noster *consil. 6. post tract. de hered. simpl. & qualific. per tot.* Modern. Carol. Ant. Deluca ad Grat. *obser. 380. n. 6. & seq.* Antonel. *de regim. Eccles. Episcop. lib. 2. c. 8.* Bonden. *collect. legal. 40. n. 46. 51. 52. 66. & seqq. & collect. 46. fere per tot.* & latissime Novar. *in summ. bullar. comment. 17. & 72. nu. 59. & seqq. p. 1. & commentar. 80. n. 45. & seq.* in quibus locis Clarl. & alios citat Pegas *ad ordinat. Regni Portugal. ad §. 18. glos. 61. 63. & 70.* ubi quamplurimos citat, late d. Carol. Ant. Deluca ad Vincen. de Franch. *obser. 713. 460 176. & 688.* Majorana *in oppo. prax. crim. passim*, signanter *lib. 2. c. 4.* Carpzov. *in pract. crim. qu. 19. & qu. 1. cum seqq.* Pilaja. *dec. canon. lib. 2. dec. 4. n. 35. & seqq.* Abbas Michael. Julliman. post Novar. *in summ. bullar. ad commentar. 17. p. 1.* ubi late de assassinis Barbos. *in c. 2. & per tot. tit. de homic. volunt. & casual.* Moscat. *in prax. crim. cap. de homicidio, & cap. seqq.* & ibi Franch. Mar. Prat. Guazzin. *ad defens. reor. defens. 4. c. 13. & 14. per tot.* Rovit. *ad pragm. de assassinio per tot.* & ibi Laganar. De Bictis *in prax. Regular. q. 111. & 112. per tot.* Pasqualig. *ad Laurot.* de Franch, *controv. inter Episcop. & Regular. p. 1. a n. 139.* ubi plura de assassinio Passerin. a Sextul. *ad cap. Pro humani 1. de homicid. in 6. a n. 3.* ubi extense affert votum Doctissimi Eusebii de Eusebiis Advocati Romani materiam hanc de assassinio latissime tractantis, & alii innumeri Doctores quos citant Sabell. *in summ. divers. tract. §. Assassinium, & Homicidium,* Castejon. *in suo alphabet. legal. in dictis verbis*, & alii passim, ad quos recurre, cum non omnia extense adferre possim, sed sufficiat te perducere ad Doctores, qui nihil omiserunt.

Homicida autem condemnatus ad mortem, aut aliter, an 15 teneatur ad interesse, & damna parti, tradunt Fontanel. & alios citati per Modern. Carol. Anton. Deluca ad Vincen. de Franch. *observ. 333. num. 5.* & innumeri citati per Modern. Manfreli. ad Cupye. Late. *observ. 75. per tot.* ubi latissime de materia homicidii.

Venefici autem homicidæ, proditorii dicuntur, & sic pœ- 16 na mortis puniuntur; immunitateque Ecclesiastica privantur, Meritissimus, ac Nobilis Regens noster Cortiada *dec. 96. n. 15.* Novar. *in summ. bullar. libr. 1. comment. 72. num. 42. & 76.* Matth. *de re crim. contr. 29. n. 104. & contr. 32. per tot.* maxime *n. 5. & 34. & contr. 64. n. 37.* Pignatel. *consult. 173. per tot.* Bonden. *collect. legal. 40. nu. 60.* & alii, quos citat Pegas *ad ordinat. Regn. Portugal. tom. 2. ad §. 18. glos. 62.* Carpzov. *in pract. crim. q. 20. nu. 15. & seqq.* Pilaja *d. dec. 4. n. 48. in fin.* & quomodo probetur in hoc delicto corpus de- 17 licti, tradit d. Matth. *controv. 64. nu. 68. & seqq.* ubi alios citat Guazzin. *ad def. 4. c. 5. per tot.*

Similiter procurantes abortum puniuntur pœna mortis, tan- 18 quam homicidæ proditorii, abortu secuto, si fœtus fuerit animatus; si inanimatus autem extraordinarie puniuntur (quidquid dicant DD. quos citat hic Conciol. *n. 7.*) cum ista stabilita assertio sit magis communis, & præter citatos a nostro Conciol. *d. n. 7. in fin.* eam tenent Cortiada *d. dec. 96. nu. 17.* Bonden. *d. collect. 40. n. 58.* Antonel. *de regim. Eccles. Episcopal. lib. 6. c. 32. per tot.* præcipue n. 2. Hunni. *Encyclopæd. jur. p. 5. tit. 32. n. 1. & seqq.* Novar. *in summ. bullar. lib. 2. comment. 80. n. 59.* Barbos. *in cap. Si aliquis, 5. de homicid. volunt. vel casual. n. 2. & in c. 20. n. 1.* Sabell. *tract. variar. verb. Abortus nu. 3. 6. & seqq.* Berlich. *conclus. legal. p. 4. conclus. 8. per tot.* novissime Doctissimus Pegas *ad ordinat. Regn. Portugal. ad lib. 1. c. 6. tit. 73. §. 4. n. 11.* ubi alibi se remittit.

Ho-

19 Homicida sui ipsius, accusatus de delicto, aut in fragranti repertus, aut nullo præcedente delicto, voluntatie vel ex impatientiz doloris, amoris, aut ex ebrietate, aut alia causa seipsum occidens, aut vulnerans, an puniatur, hæc omnia poteram hic annotare, sed ab hoc labore liberavit me Doctissimus Antun. Portugal. *de donationib. Reg. part.* 3. *cap.* 41. *per tot.* omnino videndus, ubi multa de his homicidiis, & de aliis non ignorandis tradit, ipsum consule, & citatos per me. Baron. *de corpore num.* 50. 67. *& seqq. & in addit. ad d. tit. num.* 27. 39. *& seqq.* Faria ad Covarruv. *lib.* 1. *c.* 2. *nu.* 88. *& seqq.* Murga. *disq. moral. tom.* 1. *disqu.* 8. *per tot.* Cresp. *observ.* 83. *num.* 24.

DE CRIMINE VINDICTÆ TRANSVERSALIS.
Rubrica XXVIII.

QUisquis Vindictam Transversalem commiserit, pœnam a Bullia indictam incurrat: Et hæc est a Fisco, vel Præsumptionibus, vel Conjecturis probanda, cum talis non sit Offensio in Rixa, vel ab Offensore Rixantium Coadjutore facta. Bannimenta vero Generalia declarant, usque ad quem gradum Vindicta Transversalis extendatur, & Rusticos a pœna ordinaria excusant.

SUMMARIUM.

1 *Crimen vindictæ transversalis non præsumitur, sed est probandum per fiscum.*
Probatur tamen præsumptionibus, & conjecturis, n. 2.
Non dicitur vindicta transversalis si offensio sit facta in rixa, seu ad provocationem offensi, n. 3.
Nec quando offensus fuit coadjutor rixantium, n. 4.
Bannimenta generalia declarant, vindictam transversalem dici, quando fuit offensus consanguineus usque ad quartum gradum, num. 5.
6 *Lex una declarat aliam.*
7 *Vindictam facientes pravio rancore maxime rustici, a pœna ordinaria excusantur.*

ANNOTATIO.

1 CRimen vindictæ transversalis uti unum de gravioribus delictis, quæ committantur, non præsumitur, sed illud venit probandum per fiscum, Farinac. *cons.* 150. *nu.* 22. *lib.* 2. Vermigal. *cons.* 20. *n.* 16. Licet cum vigore Bullarum faciens
2 vindictam transversalem dicatur incurrere crimen læsæ Majestatis, ideo dict. crimen probari ex præsumptionibus, & conjecturis dicerunt Farinac. *cons.* 55. *numer.* 83. *libr.* 1. *& de crim. læsæ Majestat. quæst.* 118. *num* 21. *& seqq.* ubi hoc declarat, & ante eum Decian. *tract. crim. lib.* 7. *cap.* 35. *numer.* 4.
3 Statutum supradictum de vindicta transversali non habet locum in offensione facta in consanguineum in rixa, & ad provocationem offensi, & sic ad defensam, etiam si adfuerit excessus, ut declarant Nuvell. *in tract. ad defens. n.* 63. Clar. *in pract. §. fin. q.* 60. *vers. Nunc quæro*, quos una cum aliis refert, & sequitur Farinac. *cons.* 2. *nu.* 7. *lib.* 1. & Vermigli *cons.* 29. *nu.* 5. *& cons.* 68. *nu.* 14. adde Bonfin. ad Bannim. *gener. cap.* 36. *num.* 2.
Sicuti etiam vindicta transversalis non dicitur, quando offen- 4
sus qui fuit occisus, est coadjutor rixantium, ut probat Vermigliol. *cons.* 68. *n.* 13.
Statutum, de quo supra, licet non explicet infra quem gra- 5
dum consanguinitatis, vel affinitatis debeat esse offensus quia, ut dicatur vindicta transversalis, *In bannimentis vero generalib. cap.* 19. id declaratur usque ad quartum gradum inclusive secundum jus canonicum computandum, & ideo secundum illa
statutum supradictum venit intelligendum, ex illa conclusio- 6
ne, quod una lex declarat aliam, Borgni. *decis.* 6. *nu.* 4. *p.* 1. Altograd. *cons.* 8. *numer.* 71. *libr.* 1. Alcis. Mansi. *consult.* 89. *numer.* 32.

ADDITIO.

HI tamen facientes vindictam, non solum transversalem, 7
sed imo extraneam, maxime si sint rustici, a pœna ordinaria excusantur; cum ex quo causas rancoris inquieto animo continere nequeant, sunt excusandi, ut in terminis spolii violenti tradit Carpzov. *in pract. crimin. quæst.* 91. *numer.* 43. *& sequent.*

DE POENA FRANGENTIS PACEM. *Rubrica XXIX.*

QUi Pacem cum Adversario suo factam studiose fregerit per se, vel per alium, si capi poterit, perpetua notatus Infamia ad Triremes per quinquennium mittatur, & Dimidia pars suorum bonorum Fisco applicetur: Si vero capi non potuerit ad dictam pœnam banniatur, ejusque bona, ut supra, publicentur: Et si pœna fuerit in instrumento apposita, illa etiam exigatur, & cum Offenso dividatur. Et prædicta locum habeant si de pace constet per publicum instrumentum, & quis eum, cum quo pacem fecerit, sive ejus Conjunctum usque in tertium gradum de jure Canonico computandum, percusserit Alapa, pugno, baculo, armis, sive quomodocumque in personam offenderit; Pro verbis vero injuriosis non intelligatur Pax fracta, sed agi possit civiliter, & criminaliter Æstimatione injuriarum. Nisi aliter inter partes fuerit conventum.

SUMMARIUM.

1 *Pacis fractæ delictum est misti fori.*
2 *Pax non dicitur rupta ex offensione secuta ex nova causa, & num.* 17.
Et qualibet nova causa excusat etiam injusta, n. 3.
Quæ nova causa in dubio præsumitur, n. 4.
Quod declaratur, n. 5.
6 *Pacis fractæ pœna habet locum, etiamsi offensio secuta sit extra territorium.*
7 *Filius non dicitur frangere pacem factam per patrem sine ejus consensu.*
8 *Pax probari potest etiam per testes.*
Quod non sufficit, dum agitur de fractura illius, n. 9.
Sed est plene probanda dicta fractura, n. 15.
Licet contrarium teneat Bonfin. *relatus n.* 10.
11 *Pax non dicitur rupta ex exonerations archibusii, si statutum requirat offensionem in personam.*
12 *Pacem non fuisse ruptam in dubio est judicandum.*
13 *Statutum, quod pax non censeatur rupta per verba injuriosa, concordat cum statuto Urbis.*
14 *Pacem facere, ac cautionem de non offendendo præstare, possunt Judices ex officio cogere inquisitos, licet absolutos.*
16 *Pax non dicitur rupta per offensionem levem, ac impunibilem.*
18 *Pacem, & treguam frangentes in Cathalonia dicuntur alevosi, & pro proditoribus habentur.*
19 *Pax non dicitur rupta per controversias judiciales.*

ANNOTATIO.

1 PAcis fractæ delictum est misti fori, & uterque Judex potest in eo procedere servata inter eos præventione, ut tradunt Decian. *tract. crim. lib* 4. *c.* 26. *n.* 14. Guazzin. *defen.* 1. *c.* 11. *n.* 4. Spereil. *dec.* 1. *n.* 16. *p.* 1. & alii per me relati in Resol. *crim. verbo Pax, resol.* 1. *numer.* 1. *&* 2. cum quibus pertransit Bonfin. Bannim. general. *c.* 33. *n.* 1.
2 Pax vero non dicitur rupta ex offensione secuta, & provenienteex nova causa, ut docent Thob. Noni. Clar. Mascar. Eu-Concicl. *ai Statut. Eugubri.* gen.. Hond. Farin. Cardin. Mantic. Guazzin. Caball. Cancer. Vermigliol. & alii per me relati in Resol. *crim. in verbo Pax, resol.* 2. *n.* 1. *& seqq.* Et quælibet nova causa excusat a fra-
ctione pacis, etiamsi sit levis, & injusta, ut tradunt Farin. 3
de var. ac diver. crim. q. 107. *n.* 460. Guazzin. *de pace p.* 1. *q.* 44. *n.* 1. *& seqq.* Cabal. *resol. crim. casu* 101. *n.* 17. *& seq. cent.* 2. & alii plures per me relati in Resol. *crim. in d. verbo Pax, resol.* 3. *n.* 1. *& seqq.* ubi probavi, sufficere etiam factum provocativum ad iram, videas, *ibi n.* 4.
Quæ nova causa præsumitur in dubio, & ex illa fuisse se- 4
cutam offensionem ad excludendum delictum fractæ pacis tradunt Farin. *de var. ac diver. crim. q.* 107. *nu.* 432. Guazzin. *de pace p.* 1. *qu.* 45. *in prin.* Caball. *resol. crim. casu* 101. *n.* 19. *& seqq. cent.* 2. P. Grassett. *de nece prodit. g.* 32. *n.*42.
& alii plures per me relati in Resol. *crimin. in verbo Pax,* 5
resol. 4. *n.* 1. Quod procedit, quando constat de aliquo dicto vel facto subsecuto, ex quo offendens moveri potuerit ad offendendum, alias secus, ut in *d. resolut.* 4. *n.* 8.
Pœna autem fractæ pacis habet locum, etiam si offensa se- 6
cuta sit extra territorium Judicis, ubi facta fuit pax, ut docent Caball. *resol. crim. casu* 35. *in princ. cent.* 1. Farin. *de var. ac diver. crim. qu.* 107. *nu.* 259. *& seqq.* & Guazzin. *de pace p.* 1. *qu.* 50. *in princ.* qui alios dant concordantes, & Bonfin. ad Bannim. *gener. c.* 33. *n.* 19.
Filius vero non dicitur frangere pacem factam per partem 7
sine ejus consensu, vel ratificatione, Farinac. *de var. ac diver. crimin. quæst.* 107. *num.* 275. ubi testatur de magis communi Doctorum opinione, Guazzin. *de pace part.* 1. *quæst.* 12. *num.* 36. *& quæst.* 81. *num.* 1. *& sequent.* ubi pariter testatur de magis communi opinione Vulpell. *de pace q.* 9. *per tot.* & alii per me relati in Resol. *crim. in verbo Pax, resol.* 7. *n.* 1. *& seq.*
Pax licet probari possit etiam per testes, cum contractus pa- 8
cis non sit de illis contractibus, qui requirunt scripturam, ut tradunt Farin. *cons.* 81. *num.* 1. *& seqq. lib.* 1. *& cons.* 168. *in Addit. lit. D. lib.* 1. ubi dicit ita fuisse resolutum in Sacr. Cons. & alii, quos retuli Ego in Resolut. *crimin. in verbo Pax, res.* 11. *num.* 1. Quando tamen agitur ad pœnam pro fractura pacis de pace debet constare ex instrumento, ut habetur in hoc statuto, ut not. Vulpell. *de pace quæst.* 66. *numer.* 5. ubi di-

est ita servari de consoetudine Farinac. *d. cons.* 81. *n.* 1. *lib.* 1. *& cons.* 150. *n.* 10. *lib.* 2. Guazzin. *de pace p.* 1. *q.* 32. *n.* 12. Mastrill. *de consist. honor. qu.* 14. *nu.* 4 & dixi Ego *in d. verbo*
10 Pax, *resol.* 15. *num* 3. *& seqq.* Quicquid contrarium senserit Bonfin. ad Bannim. *gener. c.* 33. *n.* 2.

11 Stante supradicto statuto requirente pro ruptura pacis offensionem in personam, ideo illa non dicitur rupta ex exoneratione archibusii sine offensione, ut tradunt Vulpell. *de pace q.* 201. *n.* 10. Farinar. *de var. ac diver. crimin. q.* 107. *n.* 147. *&* Caball. *resolut. crim. casu* 152. *per tot. cent.* 2. Guazzin. *de pace d. q.* 50. *n.* 16. *& q.* 35. *n.* 5. & alii plures per me relati in *d. verbo Pax, resolut.* 14. *nu.* 4. licet dixerim, secus esse, si tangantur res corpori inseparabiles, ut capilli, pili, ungues, & similia, ut habetur *ibidem n.* 5.

12 In dubio tamen est judicandum, pacem non fuisse ruptam, ut not. Hond. *cons.* 103. *n.* 23. *lib.* 1. *& cons.* 89. *n.* 63. *& seqq. lib.* 2. Farinac. *de variar. ac divers. crim. d. q.* 107. *n.* 398. & Guazzin. *de pace p.* 1. *q.* 33. *nu.* 14. & alii per me relati in *d. Verbo Pax, resol.* 21. *n.* 1. *& seqq.*

13 Statutum supradictum, quod per verba injuriosa non censeatur rupta pax, concordat cum statuto Urbis *lib.* 2. *cap.* 27. in quo idem disponitur, de quo meminit Farinac. *in d. q* 107. *num.* 195.

ADDITIO.

14 JUdices possunt ex officio, & ad instantiam partis compellere inquisitus, licet absolutos, ad pacem, & treguam firmandam, cautionemque de non offendendo præstandam, Cancer. *var.* 2. *c.* 12. *nu.* 50 Valeron. *de transactio. in proœm. nu.* 21. *& seqq.* De Bictis *in prax. regular. q.* 225. *n.* 1. *& seqq.* Gomez. *var. tom.* 3. *c.* 6. *n.* 36. & Aylon. *ad d. cap.* 6. *n.* 57. & DD. quos citat Sabell. *in summ. divers. tract. §. Cautio ; nu.* 16. Conciol. noster *infra rubr.* 36. *nu.* 5. *hoc lib.* Scoppa ad Gratian. *observ.* 133. *n.* 3. Carol. Ant. Deluca ad Franch. *obser. ad dec.* 359. *n.* 1. etiam si sint milites, per certum tamen tempus, Calie. *in virid. Milit. vers. Decimo quaeritur, p.* 291. & ita fuit resolutum in Regio Consilio *die* 27. *Aprilis* 1658. & apud supra citatos DD. multa de hac materia tractata reperies.

Pax, ac tregua non dicitur rupta, ac in pœna stipulata non 15
dicitur incursum, quando de ipsa fractura non constat plene, taliter quod non sufficit constare per præsumptiones, ac conjecturas, Conciol. noster *consil.* 1. *post tract. de hared. simpl. & qualif. n.* 20 *&* 54 ubi præter citatos a seipso *Resol. crim.* alios citat, & *consil.* 2. *n.* 10. *&* 28. neque præfata cautio dicitur rupta per 16
offensionem levem, ac impunibilem, Conciol. *d. consil.* 1. *n.* 21. *&* 59. *& consil.* 2. *n.* 7. Cancer. *var. c.* 11. *nu.* 60. *vers. Illud pro lituus, &c.* Ferrer. *p.* 3. *obser. c.* 143. Hodiern. ad Surd. *decis.* 79. *n.* 8. novissime Barra. *controv.* 50. *n.* 5. neque ex offen- 17
sione secuta ex nova causa, ut tradit hic Conciol. *n.* 2. *& in d. consil.* 2. *n.* 4. *&* 57. *& in d. consil.* 2. *nu.* 16. Cancer. *var.* 2. *c.* 22. *n.* 6. *& seqq.* ad quem in *d. cap.* recurre pro intelligentia hujus materiæ, qui eam late tractat, & pariter Franch. Mar. Prat. *ad prax crim* Muscatell. *cap. de ictu sclopprti, &c. ad n.* 18. *vers. At quaero, &c.* noster Fontanel. *de pact. claus.* 4. *glos.* 15. *per tot.* Peguer. *in prax. crim. c.* 23. ubi praxim tradit De Bictis *d. q.* 113. *a n.* 25. Sabell. *in summ. divers. tract. d. §. Cautio, n* 30. ubi late tradit DD. docentes quando cautio de non offendendo non rumpatur.

In hac Provincia Cathaloniæ per *usat.* & *Constitutiones* collo- 18
catas *sub tit. de trevas convencionals*, extant multa disposita circa fracturam pacis, & treguæ ibidem pro occurrentia recurre, & ad DD. eas glosantes, juxta quas, maxime *Const.* 6. *d. tit.* pacem, & treguam frangentes habentur pro proditoribus, & alevosis, Cancer. *var.* 3. *c.* 3. *nu.* 255. Gibrb. *cons.* 60. *nu.* 15. & pro praxi vide, quos citat noster Ripol. *in prax.* Peguer. *rub.* 27. *de appellatio. n.* 105. *& seqq.*

Pro coronide scias, quod hæc pax, & cautio non dicitur ru- 19
pta, nec pœna procedit per controversias judiciales, Urceol. *de transact. q.* 4. *n.* 36 ubi *in d. quaest.* multa de hac pare invenies, ipsum sane Doctissimum virum consule, & Ciarlin. quem citat Mart. Medic. *decis. Senen. in addit. ad dec.* 65. *per tot.*

DE PERCUTIENTIBUS AD IGNOMINIAM, *Rubrica XXX.*

SI quis studiose, ac animo deliberato ad Ignominiam, & majorem injuriam inferendam aliquem ferro, baculo, colapho, aut aliter percusserit, si capi possit, publice tribus funis ictibus plectatur, & in scutis centum Fisco condemnetur, exulque fiat a toto Agro Eugobii ad triennium. Quæ pœna locum non habeat, si alicui vili personæ injuria, sive offensio inferatur, vel si ex improviso in aliqua rixa cum baculo ad manus occurrente offenderetur; In quibus casibus pœna ordinaria a Statutis imposita, puniatur.

SUMMARIUM.

1 *Offensa facta cum alapa affert ignominiam.*
Et offensa facta cum baculo dicitur gravis injuria, n. 2.
3 *Percutere quid sit.*
Et quid vulnerare, n. 4.
5 *Percutientes cum alapa, baculo, & simil. attenta atrocitate possunt puniri pœna mortis.*
Maxime si Sacerdotem percusserint modo tradito hic, n. 7.
6 *Percussio cum alapa ad evitandam absolutionem Papalem dicitur levis injuria.*
8 *Percutiens Potestati, seu Judici sedenti pro tribunali pœna mortis punitur.*
Secus si non sedenti pro tribunali, seu alio inferiori inferatur, n. 9.
Et de illa injuria potest cognoscere ipsemet Judex, si intuitu officii est illata, num. 10.

ANNOTATIO.

1 OFfensio facta cum alapa, uti habetur in hoc statuto, quod afferat ignominiam, & dicatur atrox injuria, adnotarunt Petr. Bell. *de re milit. p.* 10. *tit.* 2. *n.* 29. *& n.* 65. Mascar. *de probat. concl.* 1131. *n.* 4. *lib.* 3 & alii, quos refert, & sequitur Farinac. *de variar. ac divers. crimin. quaest.* 105. *numer.* 207. ubi testatur, hanc esse veriorem opinionem, licet aliquos contrarium tenentes referat, Crispol. *casu militar.* 27. *numer.* 4.
2 Bonfin. *ad Bannim. general. capit.* 27. *numer.* 3. Prout etiam quod dicatur gravis injuria illa, quæ infertur cum baculo, tradunt Arct. Nicas. Alin. Petri Bell. Conrad. & Jacob. de Graff. quos refert, & sequitur Farinac. *in d. tit. de variar. ac divers. crim. d. q.* 105. *n.* 215. *& seqq.* quibus addo Ant. de Ball. *tract. crim. lib* 3. *c. ult. n.* 5. *& seqq.* ubi in terminis hujus statuti ponit remissive, quæ personæ dicantur nobiles, & quæ dicantur viles, & plebejæ, & Bonfin. *ad Bannim. gener. c.* 28. *n.* 1.

ADDITIO.

3 PErcutere autem est cum violentia carnem tangere sine scissura, Angel. Decian. Giurb. & alii citati a nostro Meritissimo, ac Nobili Regente Cortiada. *dec.* 101. *nu.* 28. quia si cum scissura esset percussio, ac cum sanguinis effusione, vul-
4 nerare esset Cortiada *ibid. n.* 27. vidend. Muscat. *in prax. crim. cap. de vulnerib. lethal. vel non, &c.* & ibi Franc. Mar. Prat. ubi latissime de vulneribus, & eorum pœnis.

5 Hæ itaque percussiones cum alapa, baculo, pugno, & similibus, injuriæ facti dicuntur, & attenta qualitate ejus, cui infertur, & inferentia, ac aliis circumstantiis, atroces dicuntur, & sunt qui tenent, quod attenta ipsius atrocitate, potest in puniendo usque ad mortem naturalem arbitrari, Emanuel Alvarez Pegas *ad lib.* 1. *ordinat. Reg. Portugal. to.* 1. *tit.* 1. *gl.* 51. *n.* 7. *&* 8. Carol. Ant. Deluca ad Franch. *obser.* 504. *n.* 2. ubi Marin. & alios citat, *& obs. ad dec.* 533. *nu.* 20. Baron. *de corpore tit. de lingua n* 84 *&* 97. *& in addit. ad d. tit. n.* 20. *& seq.* Cortiada *dec.* 99. *n.* 33. *cum seqq* ubi late de his percussionibus factis cum baculo, aut alapa, Aylon. ad Gomez *tom.* 3. *c.* 6. *n.* 5. Carpzov. *in pract. crim. q.* 94. *nu.* 46. *& seqq.* & alii quos citat Matth. *de re crim. controv.* 29 *nu.* 42. novissime Pegas *ad ordinat. Regn. Portugal. tom.* 5. *tit.* 65. *§.* 25. *n.* 48. *&* 149. *& seqq.* Valenzuel Velasq. *consil.* 142. *per tot.* maxime *a num.* 44. Franc. Mar. Prat. *respon. crim. respon.* 17. *a nu.* 39 De Bictis *in prax. q.* 128. *n.* 5. *& seq.* & vide nostros glossatores antiquos in *usat. Si quis aliquem percusserit, &c. rubr. de percussione facies.* Ber-
lich. *conclus. legal. p.* 5. *consil.* 59. *a n.* 86. licet istæ ad evitan- 6
dam necessitatem absolutionis Papalis (si fuerint Clericis illatæ) levia dicantur, Novar. *in summ. bullar. comment ar.* 100.
nu. 13. *lib.* 1. hoc unum est, quod percussio facta Sacerdoti, 7
ac Clerico cum baculo, seu alapa, dicitur injuria atrox, & facta Sacerdoti, seu Clerico in Ecclesia, dum Divina celebrantur, taliter quod perturbatio Divinorum Officiorum inde sequatur, pœna mortis punitur, Cortiada *dec.* 100. *a num.* 10. *ad fin.* Baron. *dict. tit. de lingua nu.* 121. *& seqq.* Carpzov. *in pract. crim. q.* 44. *n.* 52.

Percutiens Potestati pro tribunali sedenti, alapa, vel atrocem 8
injuriam ei inferens, pariter pœna mortis punitur, Ricci. *collect.* 1783. *p.* 5. & eo citato Antonel. *de regim. Eccles. Episcopal. lib.* 6. *cap.* 13 *n.* 13. ad quod videndi DD. citati per Cortiada *dec.* 102. *n.* 36. *& seqq.* & per Carpzov. *in pract. crim. qu.* 100. *n.* 19. *& seqq.* præcipue *nu.* 23. Fragos. *de regim. Reipub. Christ. p.* 1. *lib.* 4. *disput.* 20. *nu.* 157. Berlich. *conclus. legal. concl.* 66. 9
a nu. 2. *p.* 5. Non tamen si Judici non pro tribunali sedenti, seu alio inferiori esset illata percussio; quia tunc pœna extraordinaria puniretur percutiens, sicut ita regulariter puniuntur tales injurias inferentes, Antonel. *dict. num.* 13. Cortiada *dict. dec.* 102. *num.* 36. *& seqq. & d. dec.* 99. *nu.* 45. *& seqq.* &
de ista injuria illata Judici, ut Judici, & non ut privatæ 10
personæ, ipsemet Judex (licet in causa propria) cognoscit; taliter quod ex ipsius notorietate, & manifestatione efficitur, quod non teneatur formare processum, aut sententiam ferre, sed juris ordine prætermisso ad punitionem incontinenti procedere, tanquam in notoria, Altimar. *de nullitatib. rubr.* 9. *q* 20. *n.* 75. *& seqq.* ubi innumeros DD. Modernos citat, ad quod consule DD. citatos per Manfrell. ad Capyc. Latr. *observ.* 167. *n.* 7. & per Vargas Machuca. *consil.* 71. *n.* 42. 53. *& seqq.* Guazzin. *ad defens. reor. def.* 5. *c.* 9 *num.* 17. Franc. Mar. Prat. *respon. crim.* 17. *n.* 8. *& seqq.* Fragos. *ubi supra d. n.* 157. Berlich. *d. concl.* 66. *a n.* 38.

DE

DE POENA OFFENDENTIUM CUM *armis, vel sine.* *Rubrica* XXXI.

QUicumque alterum quocumque genere Armorum percusserit in facia, ita quod magna deformitas remanserit, vel etiam si percusserit in capite cum fractura Cranei, puniatur pro quolibet vulnere in libris centum: Si quis autem percusserit in capite aliquem cum sanguinis effusione absque fractura Cranei, vel etiam in gula, vel collo, in quinquaginta libris puniatur. Si vero ex tali percussione sanguis non exierit, in libris vigintiquinque puniatur, dum tamen non sit opus incisione pro medendo, quo casu in dictis quinquaginta libris cundemnetur. A collo vero infra pro quolibet vulnere in libris xxv. Delinquens plectatur, & si ex tali vulnere Os aliquod fractum fuerit, in libris L. condemnetur. Si vero ex percussione sanguis non exierit in libris xv. mulctetur: Quod si quis aliquem percusserit colaphis, vel pugnis, & sanguis exierit, solvat libras x. Si vero sanguis non exierit in v. libris puniatur. Quicumque vero aliquem urtando impulerit, vel pannos de Dorso notabiliter laniaverit, puniatur in libris x. & si ax tali impulsione in terram ceciderit, & sanguis ex facie, vel aliunde exierit, tunc in xxv. libris condemnetur. Quod si quis collum effoderit, Manum, Pedem, Nasum, vel aliud Membrum inciderit, vel mutilaverit, vel inutile reddiderit, condemnetur in Libris ducentum, pro qualibet vice, & quolibet Membro, & Mutilato, vel debilitato (si is petierit) ad totale interesse Judicis praecedente taxatione; in Sententia condemnetur. Pro digito vero separato solvat libras quinquaginta, pro debilitato vero lib. xxv. Si vero plures digitos mutilaverit, pro omnibus in libris centum condemnetur, Pro debilitatione vero in libris quinquaginta, & ad totale interesse, ut supra in Sententia mulctetur. Si quis autem in Rixa, aliquem per Capillos, aut Barbam apprehensum traxerit, vel depilaverit, sive in faciem ejus expuerit, vel aliam turpitudinem projecerit, in xxv. libris puniatur: Si vero percusserit, aut quid projecerit in aliis partibus corporis, quam in facie, in decem libris condemnetur.

S U M M A R I U M.

1 *Percussio facta in facie cum cicatrice dicitur atrox delictum, & num. 4.*

Et eo magis si illa facta sit in facie mulieris, n. 2.

Et eam inferens extraordinaria pœna arbitraria punitur, num. 5.

3 *Statutum puniens vulnus non habet locum in vulnusculo.*

6 *Barba, aut capillorum depilatio, seu expuere in faciem injuria reales sunt.*

Non tamen Clerico illata ad evitandam absolutionem Papalem, atroces judicantur, n. 7.

A N N O T A T I O.

1 QUod percussio facta cum armis in facie, ex qua remaneat perpetua cicatrix, cum ex ea oriatur defiguratio faciei ad similitudinem contextis pulchritudinis delineata, de qua in hoc statuto habetur, dicatur atrox, & grave delictum tradunt Ant. Gomez. *variar. resol. tom. 3. in tit. de injur. nu. 12. in fin.* Eugen. *conf. 27. nu. 1. vol. 1.* plene Farinac. *de delict. & poen. q. 18. n. 97.* & Bonfin. ad Bannum. *gener. c. 29. nu. 14.*
2 Et multo gravius est delictum, si dicta offensa inferatur in faciem mulieris praecipue non nuptae, ut advertunt Ant. Gomez. *in d. tit. de injur. n. 13.* Petr. a Plac. *in epit. delict. c. 6. n. 32.* Farinac. *in d. q. 28. n. 99.* bene comprobans, & Ant. de Ball. *tract. crimin. lib. 3. cosu 2. n. 3.*

Dictum tamen statutum puniens vulnus non habet locum in vulnusculo, ut in levi cutis scissura, ut declarant Bertaz. *consil. crim. 85. n. 29. lib. 1.* Petr. a Plac. *in epit. delict. c. 13. n. 2.* late comprobat Mascar. *de gener. stat. interp. concl. 5. nu. 47. & seqq.* nec non Barbos. *de appell. 278. in princ.* 3

A D D I T I O.

PErcussio facta in facie cum cicatrice est injuria atrox, ut tradit hic noster Conciol. *n. 1.* & tradunt Pacian. Giurb. Crespi. Barbos. & alii, quos citat Doctissimus omni aevo laudandus Emmanuel Alvarez Pegas *ad ordinat. Regn. Portug. tom 1. gl. 53. pag. mihi* 217. *nu. 7. & tom. 5. tit. 65. §. 25. nu. 62. & seqq.* ubi late Berlich. *concl. legal. p. 5. concl. 59. num. 86. & seqq.* Cortiada *dec. 99. n. 31.* Baron. *de corpore tit. de facie nu. 28. & in addit. ad dict. tit. n. 16.* & ita illam inferens extraordinarie punitur, etiam arbitrium ea qualitate facti usque ad mortem extendendo, Pegas *ubi supra n. 8.* Cortiada *d. n. 31.* ubi *num. & seqq.* praedicta declarat. 4 5

Depilatio autem barbae, ac capillorum, ac expuere in faciem, injuriae reales sunt, ut tradit Carpzov. *in pract. crimin. qu. 99. nu. 2. & seqq.* Berlich. *d. n. 86.* & gravem injuriam afferunt, graviterque puniuntur. Novar. *in summ. bullar. commentar. 100. lib. 1. n. 10.* licet expuere in faciem Clerici inter leves injurias connumeretur, & ita non indigere Papali absolutione tradit Franch. Marc. citatus *a d. Novar. d. commentar. 100. n. 14.* 6

DE POENA INSULTANTIUM, VEL *Adminantium cum Armis.* *Rubrica* XXXII.

SI quis Armatus solus, vel associatus aliquem in Domo sua cum Armis evaginatis aggressus fuerit, Aggressor, & Associantes, publice torqueantur, & condemnentur singuli in poenam scutorum quinquaginta, nec a Carcere relaxentur, donec idonee caverint de non offendendo, vel alias Pax inter eos sequatur. Quod si post talem insultum Injuria, vel Offensio sequatur, ex qua major, vel aequalis poena veniret imponenda, tunc poena insultus confundatur in illa majori, vel coaequali poena. Si vero poena insultus major sit, minorem poenam, quae pro Injuria, vel Offensione deberetur, absorbeat. Si autem quis aliquem extra Domum insultaverit cum armis evaginatis in manu, eum fugando, puniatur in libris vigintiquinque ultra poenam delationis Armorum, nisi illa casu in Rixa acceperit, sed animo deliberato detulerit: Et si quis contra aliquem cum Armis evaginatis adminaverit, eum non insequendo, nec percutiendo, condemnetur in libris quinque. Si quis vero posuerit manus ad Arma tantum, & non evaginaverit, in quinquaginta solidis puniatur.

S U M M A R I U M.

1 *Insultans cum armis qua pœna puniatur.*

Et quid, si cum armis proditoriis, n. 2.

A N N O T A T I O.

1 INsultans cum armis, qua poena puniatur, tradunt Doctores citati a nostro Meritissimo, ac Nobili Regente Cortiada *decis. 99. num. 38.* Muscatel. *in prax. crimin. cap. de vulnerib. letal. &c. a numer. 40.* Et quid, si cum armis prohibitis, proditoriis, ac reprobatis, pariter tradit *dict. Reg.* Cortiada *numer. 39. dict. decis. 99.* cum ipsis materiam examina.

DE POENA INCLINANTIUM ARCHIBUSIUM. *Rubrica* XXXIII.

QUicumque inclinaverit Archibusium contra aliquem, dummodo non ad suam necessariam defensam, publice plectatur tribus funis ictibus, & in poenam scutorum centum Fisco condemnetur, Et si pecuniariam solvere non potuerit, Exul fiat a toto Agro Eugubino ad Triennium.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum puniens aggredientem in domo habet locum in aggrediente in ostio domus.*

Contrarium tenent aliqui, n. 2.

Affertur concordia, n. 3.

Non tamen habet locum dicta pœna in aggrediente in domo, in qua non habitat, n. 4.

Habet tamen locum in projiciente saxa, vel exonerante archibusium ex via contra existentem in domo, n. 5.

6 *Insultus est amotio corporis de loco ad locum cum impetu.*

Pœna autem insultus confunditur cum pœna percussionis subsecuta, num. 7.

A N N O T A T I O.

SUpradictum statutum puniens aggredientem aliquem in domo habet locum etiam in aggrediente in ostio domus, ut not. Clar. *in pract. §. fin. q. 82. stat. 10. in princ.* Ricc. *dec. Curia Archiep. 179. p. 3.* plene Sperell. *dec. 60. nu. 36. & dec. 62. nu. 3. par. 2.* Et de aggrediente in porta Ecclesiae, Genuen. *in pract. Eccles. qu. 479. num. 3. in fin.* Et licet contrarium teneant Mastrill. *dec. 22. numer. 6. & seqq.* late comprobans Barbos. *de diction. diction. 152. num. 25.* quam opinionem hodie veriorem, & magis communem dicit Sperell. *d. decis. 60. num. 38. & d. dec. 62. n. 25.* Dictae tamen opiniones concordari possunt, ut prima opinio procedat in aggrediente in ostio domus intra clausuram, secunda vero in aggrediente extra clausuram, ut not. Farinac. *in fragmat. crim. litt. D. n. 236.* Sperell. *d. dec. 62. numer. 25. & decis. sequent. numer. 5.* & vide adducta per 1 2 3

me in Resolut. *crimin. in verbo statutum, resol. 6. n. 1. & seqq.* ubi habetur, an dicta pœna intret contra aggredientem in Statione, Apotheca, vel Taberna vide Ant. de Ball. *tract. crimin. lib. 3. casu 4.* Non tamen dicta pœna habet locum in aggrediente aliquem in domo, in qua non habitat, licet illa sit propria
4 offensi, ut not. Farinac. *in pragmat. crimin. d. litt. D. n. 234.* ubi dat concordantes, & Cabal. *resol. crim. casu 13. n. 5. & casu 106. n. 4. cont. 2.*

5 Addo prædictis quod pœna dicti statuti habet locum, etiam quando quis ea via projicit lapides, seu archibusium exonerat contra existentem in domo, Bajat. ad Clat. *in d. q. 82. n. 112.* Farin. *in pragmat. crim. d. litt. D. n. 239. & dixi Ego in d. verbo statutum, resol. 6. in fin.* Bonsin. ad Bannim. *gener. cap. 30. n. 3.*

Insultus autem est motio corporis de loco ad locum cum 6
impetu, quasi in alium saliens, Boss. *in pract. in titul. de Inquisit. nu. 119. & seqq.* Card. Tusch. *pract. conclus. litt. I. conclus. 263. n. 1. & seqq.* & Bonsin. ad Bannim. *gener. c. 30. nu. 1. & seqq.* ubi dicit, insultum dici etiam si arma non evaginentur.

Pœna vero insultus confundi cum pœna percussionis subse- 7
cuta, cum majus delictum absorbeat minus, uti habetur in hoc statuto, tradit Tusch. *pract. conclus. dict. conclus. 263. n. 15.* & vide Bonsin. *dict. cap. 30. numer. 4.* ubi *numer. 3.* dicit pœnam insultus esse graviorem si fiat ad domum insultati, ut ibi per eum.

QUOD LICEAT AGGRESSOREM, ET PERCUSSOREM REPERCUTERE, ET OFFENDERE.
Rubrica XXXIV.

Quia vim vi repellere licet, Statuimus, quod si quis percusserit aliquem manibus vacuis, liceat ipsi percusso statim absque incursu alicujus pœnæ percutientem eodem modo repercutere. Etsi quis cum ligno, vel ferro aliquem percusserit, liceat percusso incontinenti absque pœna eumdem cum armis repercutere, & prosequi: Etsi se defendendo Percussorem occiderit, vel modum quomodocumque excesserit, puniatur citra mortem pro excessu juxta formam Statuti sub Rubrica De Homicidio. Aggresso etiam in vitæ periculo constituto, quilibet impune cum Armis, vel sine, auxilium, & favorem præstare possit, dictumque Aggressorem sine pœna (dummodo modus in aliena defensione non excedatur) repellere valeat.

SUMMARIUM.

1 Vim vi repellere omnia jura permittunt, & n. 12.
Ita ut occidens ad suam defensionem nulla pœna puniatur, num. 2. & 13.
Si tamen in defensione non excesserit moderamen inculpatæ tutela, n. 3.
Quod si excedit, extraordinarie punitur, n. 14.
4 Defendere se incontinenti quando quis dicatur.
In dubio tamen defensio præsumitur facta incontinenti, n. 5.
Occidens vero fugientem non dicitur facere ad defensam, sed ad vindictam, n. 6.
Non tamen punitur pœna ordinaria, sed extraordinaria tantum, num. 7.
8 Offensio est licita etiam pro defensione extranei.
Et eo magis pro defensione consanguinei, n. 9.
Si tamen illi sint constituti in periculo vitæ, alias secus, num. 10.
Occidere autem ad defensionem an præsumatur, vel illud sit probandum, num. 11.
15 Aggressor, provocans, & simil. qui dicantur.

ANNOTATIO.

1 Vim vi repellere, uti permittitur in hoc statuto, omnia jura, & omnes leges permittunt, *l. ut vim, ff. de just. & jur. leg. 1. §. vim vi, ff. de vi. & vi. armat.* & tradunt Andr. Gail. *de pace publ. lib. 1. cap. 16. n. 7.* P. Grassett. *de noto prodit. §. 28. nu. 22. & seqq.* & quod liceat incontinenti repercutere not. Bonsin. *ad bannim. gener. c.* .·. & dixi *Ego in*
2 *Resol. crimin. in verbo Defensio, resol. 3. n. 2.* Itaque si quis occidat hominem ad sui defensionem, nulla pœna puniendus sit *d. l. ut vim, 3. & ibi not. communiter DD. ff. de just. & jur.* & tradunt etiam Farin. *de homicid. qu. 125. num. 3. & seqq.* Cabal. *de omn. gener. homicid. n. 67. & seqq. & n. 92. & seq.* Calvin. *de aquit. lib. 2. c. 192. n. 3. & 6.* P. Grassett. *de noto prodit. §. 28. nu. 24.* & alii per me relati in *Resol. crimin. in verbo Defensio, resol. 3. n. 1. & seqq.* Si tamen in defensio-
3 ne non fuerit servatum moderamen inculpatæ tutelæ occidens non punitur pœna mortis, sed solum pœna extraordinaria Ju-
e dicis arbitrio, uti habetur in hoc statuto, ut declarant Clar. *in pract. §. homicidium, sub n. 27.* ubi dicit hanc esse receptissimam sententiam, Farinac. *de homic. d. q. 125. nu. 396.* bene comprobant Caball. *de omn. gener. homic. n. 98. & seqq.* Calvin. *de aquit. d. c. 192. nu. 19.* & alii per me relati in d. verbo *Defensio, resol. 3. n. 10. & seqq.* ubi declaravi, quando dicatur servatum fuisse moderamen inculpatæ tutelæ, vel fuisse per se defendentem excessum, quæ videas in d. loco.

4 Incontinenti autem dicitur quis se defendere, ad declarationem dicti statuti, quando in fragranti rixa, & in ipso actu offensionis ipsum percussorem percutit, antequam deveniat ad extraneos actus, ut declarant Clar. *in d. §. homicidium nu. 6. & ibi* Bajat. *n. 113.* Farinac. *de homic. d. qu. 125. num. 339.* Guazzin. *defen. 29. c. 5. sub n. 2.* & alii per me relati in *d. resol. 3. nu. 7.* In dubio autem defensio præsumitur facta in-
5 continenti, non autem ex intervallo, ut late comprobat Bolognet. *in d. l. ut vim. 3. nu. 41. ff. de just. & jur.* Boss. *in pract. in tit. de homic. n. 82.* & Farinac. *de homic. d. qu. 125. num. 345.* licet contrarium teneat Mascar. *de prob. conf. 1227. num. 44. lib. 3.*

Dum vero statutum permittit offenso prosequi offendentem, 6
puta fugientem, cum tunc non dicatur offendere ad defensam, sed potius ad vindictam, ut not. Caball. *de omn. gener. homic. n. 232.* Farinac. *in d. qu. 125. n. 80. & nu. 385.* & Cyriac. *controv. 126. nu. 12.* nec non Calvin. *de aquit. lib. 2. c. 192. nu. 61. & seqq.* Si vulneret, vel occidat aggressorem propter justam causam præambulæ offensionis, non est puniendus pœna ordinaria, sed extraordinaria tantum, & mitiori, ut tra- 7
dunt Farinac. *de homic. d. q. 125. n. 393.* Caball. *de omn. gener. homic. n. 231.* Ciriac. *d. controv. 126. in fin.* Calvin. *de aquit. d. c. 192. n. 61. & seqq.* & alii plures per me relati in Resol. *criminalibus in verbo Defensio, resol. 13. n. 5.*

Quo vero defensio sit permissa cuilibet etiam pro defensio- 8
ne extranei, ut habetur in hoc statuto, tradunt Farin. *de homicid. dict. quæst. 125. numer. 3. 267. & sequent.* Guazzin. *defens. 29. cap. 4. num. 19.* Crispol. *casu militar. 20. vers. Illud autem, &c.* P. Diana *in sum. in verbo Occidere invasorem, n. 17.* & alii per me relati in *d. verbo Defensio, resol. 7. nu. 1.* Et eo magis pro defensione consanguinei, socii, domini, & simil. 9
ut docent DD. *communiter in dict. l. ut vim. 3. ff. de just. & jur.* & Anton. Gomez, Clar. Farin. Guazzin. Crispol. *& alii plures per me relati in dict. resol. 7. nu. 4. & 5.* Si tamen illi 10
sint in discrimine vitæ constituti, alias secus, ut docent Ant. Gomez *var. resol. tom. 3. c. 3. n. 2.* Adden. ad Farin. *conf. 2. litt. D. vol. 2.* & Guazzin. *defens. 29. cap. 4. num. 19. vers. Quod intellige, &c.*

Utrum vero quod quis occiderit ad defensionem præsuma- 11
tur, vel id sit probandum, & quomodo, videas adducta per me in *Resol. crim. in verbo Defensio, resolut. 9. & 10. per tot.* cum noluerim ibi scripta hic inutiliter referre.

ADDITIO.

Cum vim vi repellere liceat, ut tradit hic noster Conciol. 12
n. 1. & conducunt Doctores citati per Modern. Majorana *in oppo. prax. crim. lib. 2. c. 4. nu. 12.* Carpzov. *in pract. crim. q. 28. n. 2.* Matth. *de re crim. controv. 22. num. 24. & seqq.* Capon. *discept. 185. n. 3.* ideo occidens ad sui defensio- 13
nem nulla pœna punitur, ut pariter tradit hic noster Conciol. *num. 2.* & tradunt quamplurimi Moderni citati a Doctissimo Altimar. *ad lib. 3. consil.* Rovit. *observ. 81. num. 1.* Manfrell. ad Cappe. Latr. *observ. 75. nu. 9.* Capon. *ubi supr.* Hermosill. *gloss. 2. prol. par. 5. n. 114.* Contri. *discept. forens. 74. per tot. tom. 1.* Berlich. *conclus. legal. par. 4. conclus. 12. n. 1.* bene ta- 14
men extraordinarie punitur, si moderamen defensionis excesserit, Berlich. *d. p. 4. conclus. 18. num. 1. & seqq.* Baron. *de corpore tit. de corpore, nu. 100. cum mult. seqq. & in addit. ad dict. tit. num. 44. & seqq.* Altimar. *ad dict. consil. 12.* Rovit. *lib. 3. n. 14. & seqq.* Majorana *d. c. 4. n. 13. cum seqq.* Matthæu. *d. contr. 22. d. n. 24. & seqq.* Cortiada *dec. 99. n. 29.* Manfreli. *d. obser. 75. n. 9. & seqq.* Antonel. *de regim. Eccles. Episcopal. lib. 2. c. 8. n. 2.* Capon. *d. discept. 185. n. 3. & seq.* Bonden. *collect. legal. 46. num. 83. & seqq.* maxime *num. 102.* Carpzov. *in d. pract. crim. q. 29. num. 1. & per tot.* Severin. *in addit. ad dec. 410.* Sanfelicii *lib. 3. per tot.* Berlich. *concl. 12. & sequent. per tot.* ubi latissime apud quos reperies quis dicatur aggressor, provocans, & quando moderamen inculpatæ 15
tutelæ excedatur, & ita ad ipsos recurre, & eos consule, cum non possim juxta thema sumptum omnia perextense pertractare.

DE ARMATORUM COLLECTIS.
Rubrica XXXV.

Qui tumultuosas Armatorum Collectas ad injuriam inferendam, vel vindictam sumendam, vel etiam ad quoscumque illicitos actus facere ausus sit, pœnam scutorum centum incurrat, & in exilium ad triennium mittatur: Sequaces vero singuli pœna scutorum quinquaginta plectantur. Quod si aliqua delicta commiserit, vel aliquam illicitam violentiam intulerit, ultra prædictam pœnam Armatæ extra ordinem Judicis Arbitrio, attenta delicti qualitate, puniatur.

Declarantes quod talis Collecta facta intelligatur, si quinque Homines, & ultra Armati incedant.

SUM-

S U M M A R I U M.

1 *Statutum puniens armatorum collectas ad malum finem, non habet locum, si illa sint facta ad bonum finem.*

Licet contrarium dicendum sit stante Bulla Sixti V, n. 2.

In dubio tamen præsumuntur facta ad malum finem, n. 3.

4 *Conventicula non dicitur, si illa sit facta sine Duce, & casualiter.*

Ut intret pœna statuti, requiritur concursus personarum, n. 5.

Non tamen intelliguntur armati deferentes zappas, fustes, pungettos, secures, & similia instrumenta rusticalia, n. 6.

7 *Armati dicuntur omnes, qui deferunt aliquid, quod nocere possit in favorabilibus.*

Secus in odiosis, num. 8.

9 *Armatorum collectæ in Cathalonia sunt prohibitæ.*

A N N O T A T I O.

1 DIspositio dicti statuti imponentis pœnam contra procurantem armatorum collectas ad malum finem non habet locum in iis, quæ facta sunt ad bonum finem, quia illæ non sunt punibiles, nec de jure communi, neque vigore statuti, ut tradunt Decian. *tract. crim. lib. 7. c. 7. sub nu. 8.* Vulpell. *cons. 96. n. 2.* Menoch. *cons. 18. n. 12. & n. 28. libr. 1.* & alii plures quos refert, & sequitur Farin. *de crim. læsæ majest.*
2 *q. 113. n. 159.* & Bonfin. *ad bannim. gener. c. 37. n. 2.* licet contrarium dicendum sit, stante *Bulla Sixti Quinti, Octava*, quæ prohibet dictas armatorum collectas etiam ea qualibet ur-
3 gentissima causa, & sic etiam ad bonum finem, ut considerat Farin. *ubi supr. n. 160.* In dubio tamen dd. coadjuvationes præsumuntur factæ in malum finem secundum Boss. *in pract. in tit. de crim. læsæ majest. n. 28.* Rolan. *cons. 17. n. 29. & 31. in fin. lib. 1.* Decian. *crim. lib. 7. c. 7. n. 8. in princ. & c. 19. nu. 54.* Franc. Becc. *cons. 71. n. 2.* & alii, quos refert, & sequitur Farinac. *de crimin. læsæ majest. qu. 113. numer. 166. & seqq.* ubi testatur de communi opinione, licet aliquos contrarium tenentes referat.

4 Conventicula autem, & coadunatio hominum armatorum non dicitur, nec illius intrat pœna quando plures sine Duce, & auctore, puta unus post alium concurrunt armati in aliquo loco, ut tradunt Corn. *cons. 216. nu. 6. & seqq. lib. 3.* Boss. *in pract. in tit. de crimin. læsæ majest. n. 26.* & Farinac. *de crim. læsæ majest. q. 113. n. 137. & cons. 147. n. 41. lib. 2.* & Bonfin. *d. cap. 37. num. 3.*

Ut autem pœna dicti statuti intret contra facientes collectas armatorum, requiritur, quod concurrat numerus personarum a statuto requisitus, nempe quinque homines, & ultra, ut advertit Farinac. *de crim. læsæ majest. d. q. 113. n. 135.* & numerum personarum in dicto casu esse Judici arbitrarium voluit Bonfin. *ubi supra, c. 38. in fin.* 5

Non autem intelliguntur armati ad supradictum effectum qui gerunt zappas, fustes, lapides, pungettos, secures, & alia rusticalia instrumenta, quia licet illa veniant appellatione armorum, *l. armorum appellatione, 41. ff. de verbor. signif.* hoc autem intelligitur large, & improprie, non autem stricte, & proprie, prout intelligi debet dictum statutum, ut declarant Corn. *cons. 190. nu. 2. & 4. libr. 4.* & Farinac. *in d. tit. de crim. læsæ majest. d. q. 112. n. 142.* 6

A D D I T I O.

ARmati dicuntur, non tantum qui tela habuerint, seu detulerint, sed & hi qui habent aliquid, quod nocere potest, per text. *in l. armatos, ff. ad l. Juliam, de vi pub.* tradit Carpzov. *in pract. crim. q. 22. n. 16. in fin.* non tamen in odiosis; quia tunc offendibilia tantum comprehenduntur, & non veniunt thorax, scortea, cultellus ad incidendum panem, arma ruralia, nec vagina, Barbos. Menoch. Bajard. Tosch. Escaglion. citati a Modern. Sabell. *in summ. divers. tract. §. arma, n. 1.* videndi Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p. 1. lib. 5. disp. 13. n. 346. §. 12.* Rovit. *ad prag. de armis num. 5. & seqq. in rubr.* Pignatel. *consult. canon. tom. 3. consult. 58. n. 12.* ubi late. 7 8

Hæ sane armatorum collectæ pariter in hac nostra Provincia Cathaloniæ sunt prohibitæ per *prag. in ordineq.* continuata *in 2. vol. Constit. sub titulo de somaten y sacramental.* & de pœnis eorum tractant Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg. 50. nu. 264. & 188.* Thesaur. *de pœnis Eccles. p. 2. verbo Arma, c. 10.* quem vide. 9

DE CAUTIONE DE NON OFFENDENDO. *Rubrica XXXVI.*

QUoties quis minatus fuerit alterum offendere, vel fecerit aliquem actum, per quem possit verisimiliter præsumi ipsum habere intentionem offendendi in Persona, quod Judicis arbitrio judicandum esse volumus, Vel etiam, si aliqua offensio præcesserit, & de futura Rixa dubitetur, Judex cum primum ei de prædictis constiterit, etiam per legitima indicia ad instantiam Partis petentis, vel etiam ex Officio cogat offensum, sive Minantem, vel talem Actum facientum, ad præstandum idoneam Cautionem, cum Fidejussore de non offendendo per se, vel per alium ex Consanguineis, vel Affinibus usque ad tertium gradum de Jure Canonico computandum ad pœnam, vel summam ipsius Judicis arbitrio statuendam, inspecta qualitate offensionis, & personarum, cujus pœnæ medietas Auctoritate præsentis Statuti intelligatur stipulata Parti offensæ, vel ejus Hæredibus, si habere voluerint, alioquin Fisco integra remaneat, Quod si offensus, sive Minans Securitatem præstare recusaverit, carceretur donec idonee fidejusserit, alioquin post quindecim dies banniatur a toto Districtu Civitatis Eugubii, nec remittatur, donec idoneam securitatem præstiterit: Et parti, si petierit, concedatur licentia per D. Locumtenentem per triduum deferendi Arma non prohibita deferri per Civitatem, pro defensione suæ personæ: Et nihilominus interim Consanguinei proximiores de Agnatione si adsint, alioquin Proximiores de Cognatione, cogantur ad præstandam talem Securitatem pro Consanguineis, & Affinibus usque ad tertium gradum exclusa persona Exbanniti; Quas quidem Fidejussiones, statim præsentato præcepto personaliter, vel Domi per publicum Plazzarium, haberi volumus pro datis, & præstitis, ac si vere, & cum effectu a Partibus per publicum Instrumentum datæ, ac stipulatæ essent. Utque omnis dilatio tollatur, mandamus, quod licet is, a quo timetur offensio, primum ad Securitatem præstandam cogendus sit, id tamen Judicis arbitrio omnino remitti, dummodo ambas partes cum effectu ad fidejubendum compellat. Et ne securitatum Fractores pœnam conventam eludere possint, sub prætextu novæ causæ, Statuimus hujusmodi Allegationem, exceptionem, seu defensionem nullatenus suffragari, aut admitti debere, nisi Reo in Carceribus constituto, ex legitimis probationibus appareat Novam causam esse veram, & casualem, non affectatam, aut malitiose procuratam, quo casu de novo delicto tantum puniri debeat. Quod si aliquis paupertate oppressus Fidejussorem non invenerit, & pacem offerat, Volumus eum dimitti sub præcepto pœnæ corporis afflictivæ, Judicis arbitrio imponendæ, vel si de levi offensa agatur, Juratoria cautione cum pœna pecuniaria provideri.

Addentes etiam ad tollendum multas difficultates, & dispendia (ut experientia docet) quod prædictæ Cautiones per discessum D. Prætoris non expirent, sed censeantur omnino continuare usque ad obitum Partis, vel pacem subsecutam. Possit tamen Cautio evitari, si Partes ad invicem pacem fecerint, & si data fuerit, & de Pace deinde facta constet publico Instrumento, talis fidejussio sit, & intelligatur ipso jure cassa, & irrita a die Pacis factæ, Nec Partes possint, vel debeant amplius quoquomodo etiam subsecuta mulcta, molestari.

S U M M A R I U M.

1 *Minæ non sufficiunt ut quis teneatur cavere de non offendendo, nisi minans sit solitus minas exequi.*

Licet id remittatur arbitrio Judicis, n. 2.

Judex autem non ex abrupto debet cogere partes ad cavendum de non offendendo, n. 3.

Et citatus ad cavendum interim debet audiri, n. 4.

Judex autem potest cogere ad cavendum de non offendendo per mulctam, capturam, & ut n. 5.

Cogi quis non debet ad cavendum de non offendendo pro inimicis, num. 6.

Neque pro consanguineis discolis, & rixosis, n. 7.

8 *Statutum, quod præsentato præcepto de non offendendo cautiones habeantur pro præstitis, est validum.*

9 *Bulla prohibentes allegari novam causam quando habeant locum.*

10 *Cautio de non offendendo an subsequente pace dicatur cassa, sunt opiniones.*

11 *Auctoris remissio.*

12 *Cautio de non offendendo non rumpitur per vulnus mortuo illatum.*

Consecl. ad Statut. Eugubii.

A N N O T A T I O.

QUod de jure communi minæ non sufficiant ad hoc, ut 1 quis compellatur præstare cautionem de non offendendo, nisi minans sit solitus minas exequi, voluerunt Herculan. *de caut. de non offendendo, cap. 1. num. 21. vers. Minæ,* Bajard. ad Clar. *§. fin. quæst. 46 num. 14.* Menoch. *de arbitrar. casu 140. num. 4.* late Guazzin. *de caut. de non offendend. §. 3. quæst. 7. part. 2. numer. 7.* licet cum id non reperiatur expresse in ju- 2
re cautum, remittatur prudentis Judicis arbitrio, uti dicitur in hoc statuto, scripserunt Menoch. *in dict. casu 140. numer. 4. & 9.* Vulpell. *de promiss. de non offend. quæst. 74. numer. 4.* Farinac. *de variar. ac divers. crimin. quæst. 107. numer. 17.* & Guazzin. *dict. quæst. 7. numer. 8.* qui dant concordantes, Et Judicem non ex abrupto, sed præcedente aliqua- 3
li, & probabili justo timore, vel suspicione cum aliquali causæ cognitione partes ad cavendum de non offendendo cogere debere, tradunt Plax. Ripa. Menoch. Simon. de Prær. Hiero. de Monte, & Herculan. quos refert, & sequitur Guazzin. *d. qu. 7. nu. 5. & seqq.* ubi tamen dicit, quod Judex debet esse facilis ad opportuna remedia adhibenda, ut ibi per eum, cum quibus pertransit Pir. Maur. *de fidejuss. p. 1. sect. 2. c. 4. n. 5.*

& seqq. Et quod citatus ad præstandam cautionem de non offendendo debeat audiri, si aliquid relevans deducat, ut evi-
4 tetur d. cautio, probat Guazzin. *dict. quæst. 7. num.* 21. ubi alios adducit ita sentientes.

5 Judex vero potest cogere partes ad præstandam cautionem de non offendendo per mulctam, per captionem pignorum, per capturam, per bannum, seu exilium, per carcerationem, ut habetur etiam in hoc statuto, aliisque pœnis Judicis arbitrio, ut docent Clar. *in pract. §. fin. quæst.* 47. *num.* 3. Andreas Gail. *de pace publ. libr.* 1. *c.* 3. *num.* 7. & Guazzin, *de caut. de non offen. p.* 2. *c.* 3. *q.* 6. *n.* 15.

6 Dictum autem statutum compellens agnatos, & in defectum cognatos ad præstandam cautionem de non offendendo pro agnatia, & consanguineis non habet locum pro agnatis, & consanguineis inimicis, ut tradunt Guazzin. *de caut. de non offend. §.* 3. *q.* 10. *n.* 17. *& q.* 57. *n.* 6. Farinac. *de variar. ac diver. crimin. qu.* 107. *num.* 31. Pir. Maur. *de fidejuss. par.* 1. *sect.* 2. *c.* 4. *n.* 29. Pascal. *de patr. potest. p.* 4. *c.* 7. *num.* 19. & dixi *Ego latius in Resol. crimin. in verbo Cautio de non offendendo,*
7 *resol.* 4. *n.* 4. Neque quis tenetur dictam cautionem præstare pro consanguineis discolis, rixosis, & pauperibus, qui non possunt relevare consanguineos, ut tradunt Herculan. *de caut. de non offend. c.* 49. *n.* 21. Pir. Maur. *de fidejuss. d. c.* 4. *n.* 31. & Farinac. *de variar. ac divers. crimin. dict. quæst.* 107. *n.* 32. ubi dicit, quod dicta limitatio via in practica reciperetur, nisi consanguineus esset bannitus, cum quo sentit etiam Guazzin. *d. quæst.* 10. *num.* 26. licet dict. restrictio parum placeat Vermigl. *in conf.* 320. *n.* 1. *in fin.*

8 Statutum supradictum dum mandat, quod statim præsentato præcepto de fidejubendo de non offendendo, cautiones habeantur pro datis eo magis habet locum, si in præcepto adsit clausula: *Et quod interim, &c.* quod esse validum, itaut in caso contraventionis pœna incurratur, probant Herculan. Bajar. Vulpell. Farinac. Caball. Ursell. Guazzin. & Vermigliol. in locis per me relatis in *Resolut. crim. in verbo Cautio de non offendendo, resol.* 7. *num.* 8. cum quibus pertransit Felic. *alleg.* 47. *fere per tot.* licet aliqui contrarium teneant, ut in *dict. resol.* 7. *num.* 2.

In quibus autem casibus habeant locum Bullæ, & statuta 9
prohibentia allegari novam causam, late declarant Farin. *de variar. ac divers. crim. d. qu.* 107. *n.* 499. *& seqq.* & Guazzin. *de caut. de non offend. q.* 46. *per tot.* ipsos consulas.

Dum vero dictum statutum mandat, quod subsequente pa- 10
ce locet partes cautio de non offendendo habeatur pro cassa, tollit diversas Doctorum opiniones, quorum aliqui plures tenent pro negativa, & alii pro affirmativa, quos retuli *Ego in Resol. crim. in verbo Pax, resol.* 8. *n.* 1. *& seqq.* & Bonsin. *ad bannim. gener. c.* 33. *n.* 17. 11

ADDITIO.

DE hac cautione aliqua dixi *in rubr.* 29. *hujus libr.* 4. & ita ad Doctores ibi citatos recurre, qui de ea late tractant, ne eadem repetendo immortale opus hoc facerem, quod sane detestor.

Nota unum tamen, quod vulnerans mortuum non incidit 12
in pœnam stipulatam de non offendendo personam, per rationes traditas a Carol. Ant. Deluca ad Franch. *observ.* 418. *n.* 3.

DE PROHIBITA DELATIONE ARMORUM. *Rubrica XXXVII.*

QUicumque Arma offensiva absque licentia deferre inventus fuerit, Arma amittat, & in libris quinquaginta puniatur: Si quis vero Archibusum infra mensuram deferre comperiatur, ad Triremes quinquennio transmittatur: Sed si quis cum pugione repertus fuerit, pœnam scutorum quingenta incurrat, & in exilium ad triennium mittatur. Qui vero cum Armis venenatis repertus fuerit, statim acriter torqueatur, ut delationis causam exprimat, & ultra pœnam delationis Armorum Judicis arbitrio puniatur.

Excipimus autem a simplici delatione Armorum eos omnes, qui eundo extra Civitatem, & redeundo arma portarent, nisi per notabile temporis spatium per Civitatem discurrerent, vel morarentur, & illos etiam, qui cultellos incisivos, non tamen acutos, ad mensuram deferrent, sicut etiam Fabros Lignarios, Murarios, & similes, si ii genus aliquod armorum pro eorum exercitio deferant: Et contra prædictos deferentes Arma procedi non possit, nisi per intentionem executorum, vel si delictum aliquod cum eis commiserint. Et quicumque non pateretur se scrutari, & perquiri de armis, præsumatur aliquod genus Armorum deferre, & perinde possit puniri, ac si cum eis esset inventus, dummodo minori delationis pœna puniatur.

Addentes etiam quod si occurrat cum armis alicui Rixæ, nec in ejus divisione modum excesserit, propterea capi, nec de Armis inquiri possit, sed captus absque ulla solutione relaxari debeat.

SUMMARIUM.

1 *Statutum puniens inventum cum armis, ut habeat locum, requiritur apprehensio, & non potest procedi per inquisitionem.*
Contrarium tenent plures Doctores, nu. 2.
Prout ita practicatur in Cathalonia, nu. 7.
3 *Maxime quando statutum simpliciter prohibet delationem armorum, num.* 3.
4 *Armorum delatio momentanea non est punibilis, & nu.* 9.
Neque earum retentio jure pignoris, nu. 10.
Bene tamen inspecto jure Cathaloniæ, nu. 11.
5 *Arma autem acquiruntur Birruariis, præterquam Archibussetta breviora.*
6 *Armorum delatio in Cathalonia qua pœna puniatur.*
8 *Corpus delicti in delatione armorum quomodo probetur.*
12 *Vulnerans cum armis prohibitis an duabus pœnis puniatur.*

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum puniens inventum cum armis, vel cum eis delictum committentem, ut illius pœna locum habeat requiritur apprehensio, vel commissio delicti, itaut contra portantem arma Judex procedere non possit per Inquisitionem, ut tradunt Clar. *in pract. §. fin. qu.*82. *in princ.* Decian. *tract. criminal. lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 5. Farinac. *de variar. ac divers. crimin. quæst* 108. *nu.*132. *& seq.* Felic. *allegat.* 50. *nu.*2. Massin. *de confisc. bonor. qu.*8. *nu.*13. Ursell. *in exam. apum conclus.*143. *n.*65. & alii per me relati in *Resolut. crimin. in verbo Arma, resol.*15. *nu.*4. qui testantur de veriori, magis communi, & practicata opinione.

2 Licet contrarium etiam in casu d. statuti Judicem posse procedere per inquisitionem, cum secundum sermonis proprietatem ille dicatur inventus, qui fuit visus, & sic testibus convictus est, tenuerunt Bald. Ang. Imol. Aret. Roman. Marsil. Ripa, Cumia, & Socci. Jun. quos refert, & sequitur Menoch. *de arbitrar. casu* 394. *nu.*49. *& in addit. ibi, num* 6. *& seq.* latissime comprobans, & dicens hanc opinionem esse in practica sequendam, & contrariam practicam esse merum abusum, & alii per me relati in dicta *Resol.*15. *num.*5. *una cum additione ibi posita*, & ita reperitur dispositum in bannimentis generalibus Status Urbini in fine, & observat Bonsin. *ad bannim. gener. cap.*20. *nu.*5.

3 Quicquid dicendum sit, quando statutum simpliciter prohibet delationem armorum, ut fit in bannimentis generalibus, quo casu certum est posse contra illa portantem procedi per Inquisitionem, ut tradunt Afflict. Paa. Decian. Menoch. Farinac. Ursell. S. Felic. Peguer. & alii per me relati *in d. verbo Arma, resolut.*15. *nu.*1. *& ibi Additio.*

Quod vero armorum delatio momentanea non sit punibilis 4
maxime si illa fuerint capta ad sedandam rixam, uti habetur in hoc statuto, tradunt etiam Farinac. *de variar. ac diver. crimin. quæst.*108. *num.*43. Guazzin. *defen.* 29. *cap.* 2. *num.* 17. Andreol. *controv.* 456. *num.* 21. & alii per me relati in *dict. verbo Arma, resol.* 16. *num.* 1. *& seq.* *adde* Bonsin. *ad bannim. gener. cap.*20. *sub num.*3.

Captos autem cum armis sine licentia illa amittit, quæ bir- 5
ruariis acquiruntur, ut audaciores fiant ad capturas faciendas, Farinac. *de variar. ac divers. crimin. qu.*108. *num.* 11. Guazzin. *defen.*29. *cap.*2. *nu.*21. Bonsin. *ad bannim. gener. cap.*20. *nu.*4. & dixi *Ego Resolut. crim. in verbo Arma, resol.*23. *num.*2. præterquam in archibusettis brevioris mensuræ, quia illa debent devastari, ut probavi *Ego in d. resol.*23. *num.*3.

ADDITIO.

IN hac nostra Provincia Cathaloniæ, cum per modernas Re- 6
gias præconizationes per *cap.*28. sit prohibitum arma brevioris mensuræ, vulgo *pistoles*, portare, gestare, deferre, retinere, vel domi habere, sub pœna pro personis militaribus deportationis in arcem per suam Majestatem nominandam in perpetuum; pro plebeis autem remigandi in Regiis triremibus in perpetuum, vel alia majori, seu minori arbitrio suæ Excellentiæ, & Regii Consilii, evitatur quæstio tractata a nostro Conciolo *hic nu.*1. *& seq.* & a DD. quos citat Modern. Mastrell. ad Capic. Latr. *obser.*78. *nu.*2. *& seq.* & ita in hac 7
Provincia præfatis pœnis puniuntur delatores armorum prohibitorum, licet cum eis non deprehendantur; si tamen sint convicti illa portasse, gestasse, retinuisse, vel domi habuisse, Cortiada *decis.* 71. *numer.* 26. ubi exemplaria refert, & per totam decisionem materiam hanc delationis armorum cum solita, ac suprema doctrina tractat; ad ipsam recurre, & ipsum consule, & DD. citatos per Modern. Sabell. *in summ. divers. tract. §. Arma, num.* 8. *& alios citatos* per Riccinl. *de reprob. libr.* 12. *cap.* 2. *num.* 22. Pragos. *de regim. Reipub. Christ. part.* 1. *lib.* 5. *disp.* 13. *§.* 12. *num.* 347. *& seq.* ubi late, vidend. novissime Pegas *ad ordin. Regn. Portugal. tom.* 5. *tit.*65. *glos.* 56. *ad §.* 53. *& tom.* 6. *tit.* 75. *§.* 23. ubi de hac delatione armorum agit Muscatel. *in prax. crim. cap. de prohibita armorum asportatione*, & ibi Franch. Mar. Prat. ubi late De Bictis *in prax. regular. quæst.* 114. *per tot.*

Corpus autem delicti in hac delatione armorum quomodo 8
probetur, pariter tradit *d.* Meritissimus, ac Nobilis Regens noster Cortiada *d. decis.* 71. *nu.* 25.

Delatio autem momentanea non est punibilis, ut tradit 9
hic Conciol. *n* 4. & conducit Novar. *in summ. bullar. lib.* 1. *com-*

10 *mentar.*15. *num.*4. neque ea retinens jure pignoris, Novar. *d.*
11 *commentar.*15. *nu.*3. & in aliis casibus, quos recenset Fragos. *ubi supra a num.*350. tamen non evitaret condemnationem in hac nostra Provincia deferens ea, etiam per momentum, nec quomodocumque ea retinens, propter tradita a d. Regen. Cortiada *d. decis.*71. *per tot.*
12 Vulnerans autem cum armis prohibitis, an duabus pœnis plectendus sit, delicti scilicet, & delationis armorum, tradunt Carol. Ant. Deluca Rovit. & alii, quos citat Modern. Manfrell. ad Capie. Latr. *d. obser.*78. *nu.* 6. *& seq.* Rovit. *ad pragm.*4. *de Armis nu.*4. *& seq.* ubi per tot. plura de asportatione armorum, & conducunt tradita per Doctores *citatos per* Sabell. *in summ. divers. tract. verb. Delictum*, *nu.*10. De Bictis *d. quæst.*114. *num.*26.

DE ARMIS INVENTIS IN TERRA. *Rubrica XXXVIII.*

SI Executores Curiæ invenerint aliqua Arma in terra, vel in aliquo loco, præsumantur esse propinquioris ad dicta Arma, & ipsum portasse, dummodo non distet ab Armis ultra quatuor passus: Et si essent plures propinquiores, & non constet, cujus sint Arma, præsumantur esse omnium, ita quod ex tali præsumptione quilibet possit condemnari pro rata pœnæ pecuniariæ, ac si quis inventus esset portare dicta Arma, Nisi ii manifestaverint delatorem Armorum.

S U M M A R I U M.

1 *Arma reperta penes plures præsumuntur esse illorum, itaut omnes possunt condemnari pœna pecuniaria pro rata.*
*Contrarium, quod omnes sint absolvendi, tenent alii, nu.*2.
*Non tamen ad pœnam corporalem possunt condemnari, nu.*4.
3 *Armorum inventorum in terra materiam tractat* Fragos.
5 *Arma reperta prope unum præsumuntur ab eo delata, nisi delatorem indicet.*

A N N O T A T I O.

1 CUm dispositione hujus Statuti, quod si arma reperta sint in terra penes duos, vel plures arma præsumantur esse illorum, itaut omnes possint condemnari pœna pecuniaria pro rata, concordant Menoch. *de arbitrar. casu* 394. *num.*43. *& in addit. ibi. nu.*21. & Caball. *resol.crim. casu* 230. *num.*54. *tent.*2. & videtur sentire Farinac. *de variar. ac divers. crim. quæst.*108.
2 *n.*161. *vers. Et quatenus, &c.* licet contrarium teneat Calvin. *de æquit. lib.*2. *cap.*129. *num.* 12. *& seq.* dicens id esse contra æquitatem, & Senatum Mediolani servare, quod omnes absolvantur, ut ibi per eum, cum quo sensi *Ego in Resol. crim. in d. verbo Arma, Resol.*22. *n.*5. *vers. Licet d. concordiam* & ita tenet Bonfin. *ad bannim. gener. cap.*25. *nu.*1. post hæc scripta visua, de qua materia videas adducta per me *in d. Resol.*22. *per tot.*

A D D I T I O.

AD materiam hujus rubricæ consule Fragos. *de regim. Reip. Christ. part* 1. *lib.*5. *disp.*13. *§.*12. *n.*345. & Giurb. *obser.* 3
45. *per tot.* itaque nunc dico, quod isti sic condemnati pœna 4
pecuniaria, uno solvente ceteri liberantur; non tamen pœna corporali possunt condemnari, Sanfelic. *decis.* 256. *numer.* 2. *& fere per tot.* Caball. Menoch. Decian. Bajard. & alii, quos citat Modern. Sabell. *in summ. divers. tract. §. Arma, num.*2.
Si tamen arma fuerint reperta prope unum, & ipse nequit indicare delatorem, cum resultet indicium indubitatum, potest extra ordinem puniri, nisi aliter qualitas talis personæ suadeat, Sanfelic. *d. decis.*56. *n.*3. *& seq.* videndus Giurb. *observ.*45. *num.*27. 5

DE POENA TURBANTIS ALIQUEM *in possessione.* *Rubrica XXXIX.*

QUicumque violenter cum Armis ausus fuerit aliquem expellere de possessione cujuscumque Rei immobilis, pœnam Scutorum quinquaginta incurrat: Si vero sine Armis occupare, vel per minas, aut prohibitiones, aut alias indirecte fecerit, quod aliquis Civis, vel Districtualis ex suis bonis immobilibus fructus percipere non possit, aut sua bona colere, sive locare, aut ipse Turbans ausus fuerit alterius terras colere, pœna decem scutorum puniatur. Prædictæ autem pœnæ toties committantur, quoties contraventum fuisse per legitimas probationes apparuerit. Et quilibet expulsus, aut inquietatus possit de prædictis Criminaliter querelare, & prosequi; Et Judex ad ejus querelam duntaxat procedere valeat, & in singulis casibus teneatur dictum possessorem manutenere in sua possessione, & si quid fuerit ablatum, summarie restitui, seu in pristinum reduci faciat diebus feriatis non obstantibus.

Addentes quod quotiescumque legitime appareat ex inspectione terminorum, seu aliorum confinium de erronea possessione, eo casu nullo pacto attendi debeat possessio Arborum, seu alterius rei controversæ, sed juxta terminos, & confinia reponantur. Volumus etiam quod pro incisione trium Arborum non possit quis per viam Turbationis molestari, sed Damni dati; Si vero plures inciderit, tunc etiam via turbativæ uti possit, ut supra: Item volumus, quod si quis ausus fuerit reiterare turbativam, ultra prædictas pœnas, cogi possit præstare idoneam fidejussionem, de ulterius non molestando, pro summa Judicis arbitrio statuenda, Parti, & Fisco applicanda, & quocumque casu turbans, si succubuerit, condemnetur in expensis, & ad reficiendum integrum interesse Parti. Si vero Turbans comparuerit, & fateatur, se non animo turbandi, & rem, de qua fuerit querelatus, spectare ad Querelantem, & in ea nullum Jus habere, non possit condemnari de Turbata possessione, sed ad interesse partis solummodo teneatur.

Declarantes etiam, quod Operarii conducti molestari non possint, Nisi scienter, & vel de nocte, seu alias fraudulenter id commiserint.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum puniens turbantem in possessione habet locum etiam in turbante in quasi possessione.*
2 *Accusans de turbata possessione tenetur probare possessionem, & turbationem.*
*Et quod possederit tempore litis contestatæ, nu.*3.
*Et an teneatur probare dolum, vel latam culpam, nu.*5.
4 *Modi, quibus turbatur possessio, recensentur remissive.*
6 *Operarii laborando in fundo alieno de mandato alterius excusantur.*
*Fallit, si laborarent de nocte, vel haberent scientiam de possessione alterius, vel essent in dolo, nu.*7.
8 *Possessionis turbatio an sit delictum.*
*Non tamen est delictum, quando spolium fit spoliando possessorem, qui ante spoliavit, num.*9.

A N N O T A T I O.

1 STatutum supradictum puniens turbantem aliquem in possessione habere locum etiam in turbante in quasi possessione voluit Menoch. *de retin. possess. remed.*3. *num.*113. & Salust. *in prac. A.C. lib.*2. *cap.*7. *nu.*2.
2 Accusans aliquem de turbata possessione tenetur probare duo, possessionem scilicet ex parte sui, & turbationem ex parte rei, Bart. *in l.*1. *§. ait prætor, ff. uti possid.* Mascard. *de probat. concl.*1197. *nu.*1. *& sequent. vol.*3. Paitell. *expedit.*20. *in*
3 *princ.* & Felic. *alleg.*102. *num.*2. *part.*2. Et non solum tenetur probare possessionem, sed etiam quod ipse possederit tempore litis contestatæ, Bart. *in d. l.*1. *§. ait prætor, ff. uti possid.* Paris. *cons.*13. *num.*81. *vol.*1. Soccin. Jun. *cons.*146. *num.*6. *vol.* 1. & alii plures, quos refert, & sequitur Masc. *in d. conclus.* 1197. *num.*10. *& seq.* ubi declarat, prædicta habere locum, si reus probet, se medio tempore possedisse, alias secus, cum quo pertransit etiam Menoch. *de retin. possess. d. remed.*3. *num.*557. qui alios dant concordantes quamplures.
Modos vero quamplures, quibus quis dicitur turbari in 4
possessione, recensent late Menoch. *in d. remed.* 3. *num.* 468. *& plurib. sequent.* & Paitell. *dict. expedit.* 20. *numer.* 11. *& sequent.* & ibi Adden. *num.* 10. *& sequent.* & Felic. *alleg.* 102. *numer.* 7. *part.* 2.
Dum vero statutum supradictum punit turbationem perso- 5
næ factam in re, Actor agens criminaliter tenetur probare dolum, si vero puniat turbationem factam in possessione, & non personæ, & tunc sufficit probare tantum latam culpam, ut distinxit Bart. *in l.*1. *§. non autem, num.* 3. *ff. si quis test. libe. esse, &c.* & declarant Menoch. *de retin. possess. d. remed.*3. *num.*613. & Mascard. *de probat. d. concl.* 1197. *num.*33. *& seq.* ubi dicit, ab hac Bart. distinctione non esse recedendum, & plures dat concordantes.
Quod autem operarii laborando in fundo alieno de man- 6
dato alterius excusentur ratione ignorantiæ, cum ipsi non teneantur inquirere, quis possideat, tradunt Menoch. *de retin. possess. d. rem.*3. *num.*314. Farinac. *de pæn. temper. quæst.*97. *num.* 131. Sperell. *decis.*24. *nu.* 7. *part.*1. Antonell. *de loco legal. lib.* 3. *cap.*20. *quæst.*3. *num.*28. & dixi *Ego in Resol. crim. in verbo Operarii, resol.*1. *num.*1. *& seq.* Quod tamen non habere locum, si 7
operarii laborarent de nocte, vel alias fuerint in dolo, uti habetur etiam in hoc statuto, & si ipsi habebant scientiam de possessione alterius, late probavi *Ego in dict. verbo Operarii, Resol.*1. *per tot.* videas ibi, nec non Antonel. *d. q.*3. *n.*29. *& seq.* bene declarans, & Bonfin. *ad bannim. gener. cap.*70. *nu.*8.

A D D I T I O.

UT dixi *rubr.* 15. *hujus libr.* 4. hos turbatores possessionis 8
non esse puniendos criminaliter, nec ita contra eos posse procedi, sed civiliter tantum, nisi turbatio cum armis
sit

sit commissa, & ita ne eadem repetam, ad dictam rubricam te remitto.

9 Pena hujus statuti non punitur turbans, ac spolians possessorem, qui ante eum spoliavit; ex quo iste in terminis defensionis se continet, & pro defensione rerum, ac bonorum injuriam propellere licet, Carpzov. *in pract. crim. q.91. n.36. & seq.*

DE OFFENSA, ET VI MERETRICIBUS ILLATA. *Rubrica XL.*

Qui rixam verbalem habuerit cum aliqua Meretrice, nulla pœna puniatur: Si vero illam quomodocumque percusserit pro modo offensæ pœna ordinaria a Statuto imposita plectatur.

Quod si quis Meretricem per vim rapuerit, invitamque retinuerit, ad Triremes per quinquennium mittatur, vel etiam juxta facti, & personarum qualitatem Judicis arbitrio torqueatur, fustibus cædatur, vel alias in exilium mittatur. Meretrix autem intelligatur, si communiter præsertim in Vicinia, in qua inhabitat, pro meretrice fuerit reputata. Reliqua de meretricibus vide infra Lib. V. Rub. XL.

S U M M A R I U M.

1 *Rapiens mulierem meretricem non tenetur pœna raptus, & num. 5.*
Secus si rapuerit meretricem, quæ desiit meretricari, nu. 7.
Non tamen debet evadere impunitus, nu.2.
Imo pœna extraordinaria est puniendus, nu.6.
Maxime si mulier rapta desierit meretricare, nu.3.
Et quid si meretrix rapta sit maritata, nu.4.

A N N O T A T I O.

1 Rapiens meretricem licet pœna raptus non teneatur, cum
jura punientia raptum loquerentur de mulieribus honestis,
ut docent Masc. *de prob. concl.*1253. *num.* 10. *lib.* 3. Farinac. *de
delict. carn. quæst.* 145. *num.* 153. qui dat concordantes, & Fe-
2 lic. *alleg.* 165. *num.* 6. Non tamen rapiens meretricem debet
evadere impunitus, uti habetur in hoc statuto, cum mulier
etiam meretrix non cogatur ad exhibendum corpus suum in-
vita viro, ut declarant Bajar. ad Clar. *in §. raptus, numer.* 24.
Decian. *tract. crim. lib.*8. *cap.*7. *num.*9. *& seq.* Caball. *resol. crim.
casu* 125. *nu.*6. *& casu* 179. *per tot, cont.*2. & late comprobat
Farinac. *de delict. carn. quæst.* 145. *num.*188. ubi testatur de ve-
riori, & magis communi Doctorum opinione, & plures 3
dat concordantes, maxime si mulier rapta desierit meretri-
cari, ut probat idem Farinac. *in d. quæst.*145. *numer.* 179. obi
quamplures adducit ita sentientes.
Quid vero dicendum sit, si mulier meretrix sit maritata, 4
an tunc intret pœna raptus, vide Farinac. *de delict. carn. d.
quæst.*145. *nu.*172. *& seq.* ubi refert contrarias Doctorum opi-
niones, & postea illas concordare conatur, ipsum consulas,
ne illius dicta hic de carta in papirum, ut dici solet, trans-
ferre videar.

A D D I T I O.

Rapiens meretricem, ut tradit hic noster Conciol. non 5
tenetur pœna raptus, nec proprie raptum committit,
Carpzov. *in pract. crim. quæst.* 40. *nu.*27. Ricciul. *de reprobis lib.*
2. *cap.*4. *nu.* 15. *& quæst.* 31. *num.*4. tamen punitur pœna ex- 6
traordinaria Ricciul. *d. quæst.*31. *num.*16. & ubi meretrix de- 7
siit meretricari, raptor punitur non secus ac si probam ra-
puisset mulierem, Ricciul. *d. cap.* 4 *num.* 15. conducunt tra-
dita per Fragos. *de regim. Reip. Christ. part.* 1. *lib.*2. *disp.*4. *num.*
170. & de hac vi meretricibus illata vide Berlich. *concl. le-
gal. part.*5. *concl.*41. *a nu.*54. ubi latissime.

DE PRIVATO CARCERE. *Rubrica XLI.*

Quicumque ausu temerario ceperit, aut capi fecerit aliquem, & eum propria libertate privaverit, in sua Domo, vel alio loco carcerando, per triennium ad Triremes damnetur, Nisi illum spatio trium horarum in Civitate, & unius diei extra Civitatem Curiæ denuntiaverit, vel præsentaverit: Si vero minori tempore detinuerit illum Curiæ non denuntiando, vel præsentando, pœnam quinquaginta scutorum incurrat; Quod si interim aliter etiam talem detentum offenderit, sive injuriaverit, ultra pœnam carcerationis condemnetur in duplum ejus, quo committens contra personam liberam per præsentia Statuta puniretur. Et quodcunque datum, vel promissum ab ipso detento, sive alio ejus nomine, illicite datum, promissum, & metu carceris extortum esse censeatur: Excipimus autem, quando aliquis caperet, vel detineret Debitorem fugientem suspectum, vel si pro Represaliis, & similibus a jure permissis, vel etiamsi homicidam, latronem, vel bannitum, & alios, qui ex forma Juris, & Statutorum permittuntur capi, & detineri, dummodo is prædicto tempore hujusmodi captos, & detentos Curiæ notificaverit, vel præsentaverit.

S U M M A R I U M.

1 *Pœna privati carceris non habet locum in detinente aliquem ex causa correctionis.*
Et ita in patre carcerante filium ad dictum effectum, n.13.
Neque in viro carcerante uxorem, num.14.
Neque in retinente meretricem libidinis causa, num.2.
Neque in creditore retinente debitorem cum licentia Judicis ab eo rogato, num 3.
Neque quando secuta captura detinens id statim Judici denuntiavit, num.4. & 12.
Habet tamen locum dicta pœna in detinente debitorem ligatum, vel alias, ut non possit abire, nu.5.
6 *Carcerati injuste obligatio ad favorem carcerantis est nulla.*
Etiam stante juramento, num.7.
Ac etiamsi contrahat extra carceres in custodia satellitum, n.8.
9 *Carcerem privatum exercens committit crimen læsæ Majestatis.*
Et ita punitur pœna ultimi supplicii, num.10.
Licet in praxi aliter observetur, nu.11.
15 *Pœna privati carceris procedit aliquoties etiam contra officiales, carceratos capientes, seu detinentes.*
16 *Captura an possit committi a Judice parti.*

A N N O T A T I O.

1 Pœna, de qua in dicto statuto contra detinentem aliquem
carceratum in domo, non habet locum in detinente ali-
quem in carceribus correctionis causa, puta in patre detinen-
te filium, in viro detinente uxorem, & simil. cum id non
dicatur fieri ad effectum usurpandæ jurisdictionis, ut tradunt
Decian. *tract. crim. lib.*7. *cap.*10. *nu.*4. *& seq.* Farin. *de carcer. &
carcer. quæst* 27. *nu.*25. *& seq.* Guazzin. *defens.*5. *cap.*7. *nu.* 5. *&*
22. & alii per me relati in *Resol. crim. in verbo Carcer, resol.*4.
2 *n.* 5. Antonell. *de loco legal, lib.*3 *cap.*17. *nu.*1. *& seq.* Prout ne-
que pœna dicti statuti habet locum in retinente meretricem
domi clausam libidinis causa, ut tradunt pariter Decian. Fa-
rinac. Bajar. Guazzio. Caball. & Andreol. *per me relata in d. re-
sol.* 4. *nu.*6. *&* 7. ubi dixi prædicta habere locum in retinen-
te clausam meretricem, secus si retineat aliquam mulierem
3 honestam etiam ex causa libidinis. Neque habet locum in cre-
ditore capiente suum debitorem cum licentia Judicis rogato a
debitore, ne illum ducat ad carceres, ne ibi ab aliis credito-
ribus recommendaretur, ut voluerunt Decian. *tract. crim. lib.*7.
cap 10. *n.*8. *&* 12. Farinac. *de carcer. & carcer. d. quæst* 27. *num.*30.
& Guazzin. *d. defens.*5. *cap.*7. *n.*5. *& n.*16. Prout neque pariter 4
habet locum d. pœna, quando detinens carceratum secuta ca-
ptura illa statim Judici denuntiavit, etiamsi illum diu retineat,
Clar. *in pract. §. fin. qu.* 68. *vers. Privatum carcerem, &c.* Macc-
raten. *var. res. Resol.*43. *nu* 7. *lib.*3. Guazzin. *d. defens.*5. *cap.*7.
nu.5. Antonel. *de loco legal. d. cap.*17. ubi de materia.
Pœna vero privati carceris habet locum, etiamsi quis ali- 5
quem retineat extra carcerem, puta in Camera inclusum, cum
compedibus, vinculis cum custodia hominum, itaut exire non
valeat, ut not. Decian. *tract. crim. lib* 7. *cap* 10. *nu* 18. *& seqq.*
Farinac. *de carc. & carcer. d. qu.*27. *n.*11. Guazzin. *d. defens.*5.
*cap.*7. *nu.* 1. *& nu.* 10. qui alios dat concordantes, & alii per
me relati in *d. verbo Carcer. res.*4. *nu.*13
Quod vero obligatio facta per dictum carceratum indebite ad 6
favorem carcerantis sit nulla, uti habetur etiam in hoc statuto,
est de jure certum, ut docent Thoma. *dec. March.*3. *in fin.* An-
tonell. *de loco legal. lib.*2. *cap.*37. *n.*1. *& seq.* & Rota *dec.*26.
*n.*5. *p.*6. *rec.* & apud Merlin. *de pignor. dec.*43. *n.*16. *& dec.*73.
n 3. & apud Card. Ottob. *dec.*205. *nu* 3. *&* 4. ubi concordan-
tes. Etiam stante juramento, Thomat. *d. dec.*3. *in fin.* Rot. *dec.* 7
205. *n.*3. *post cons. Farin. lib.*2. *& in Regien. seu Salernit. honor.*13.
Junii 1642. cor. b. m. Peuting. *§ Nec relevat, &c.* Ac etiam li-
cet contrahat extra carcerem cum custodia satellitum cum ad- 8
huc dicatur carceratus, ut not. Antonell. *d. c.*37. *n.*4. *& seq.* ubi
de materia, & Rota apud Card. Ottob. *d. dec.*205. *nu.*8.

A D D I T I O.

Propria, ac privata auctoritate quemquam capiens, ac de- 9
tinens dicitur privatum carcerem exercere, & crimen le-
sæ Majestatis committi, tanquam usurpans ea, quæ sunt me-
ri imperii, Carpzov. *in pract. crim. qu.*41. *n.*124. *& qu.*111. *nu.* 10
79. & sic pœna ultimi supplicii est puniendus, Carpzov. *d. qu.*
41. *nu.*128. *& dict. qu.*111. *nu.* 79. Guazzin. & alii, quos ci-
tat Modern. Sabell. *in summ. divers. tractat. §. Carcer. nu.*3. vi-
dendi Doctores, quos citat Benekendor. ad Seraphin. *de pri-
vil. juram. addit. ad priv.*144. *num.*1. *& seq.* in practica tamen 11
est certum, hos privati carceris reos, non ultimo supplicio,
sed alia miniori pœna arbitrio Judicis puniri, Carpzov. *d. qu.*
41. *nu.* 529. *& d. qu.*111. *nu.*80. *& seq.*
In pluribus sane casibus hujus delicti privati carceris cessat 12
perpetratio, & in eis est licitum privatæ personæ delinquentem,
seu alium capere; officialibus tamen captum tradendo, aut de-
nun-

nuntiando quos recenset Gomez *var. tom.* 3. *cap.* 9. *nu.* 3. *& ibi* Aylon. Carpzov. *in locis supra citatis*, & alii citati a nostro Conciol. *hic d. nu.* 1. & a Modern. Sabell. *ubi supra* & a Doctissimo Altimar. *in tract. de nullitatib. rubr.* 12. *qu.* 10. *nu.* 32. Guazzin. *ad defens. reor. def.* 5. *cap.* 7. *per tot.* Signanter licet patri, filium
13 in privato carcere, correctionis causa, detinere, Boss. *de patr.*
14 *potest. c.* 3. *n.* 110. Carpzov. *in pract. crim. qu.* 111. *n.* 82. sicuti marito uxorem, Carpzov. *ubi supr. n.* 83. Guazzin. *d. cap.* 5. *nu.* 5. quos consule.

Hoc pariter delictum patratur non solum a privatis perso- 15
nis, verum etiam ab ipsismet officialibus capientibus in certis casibus, ut *dixi lib.* 1. *rubr.* 15. *nu.* 8. *& seq.* & conducunt Doctores citati a d. Carpzov. *in d. cap.* 41. *n.* 124. *in fin.* quos vide.

Benetamen est verum, quod captura potest per Judicem com- 16
mitti parti offensæ, dummodo resistenti non offendat, sed melius est, ut a dictis commissione se abstineat Judex, imo in mandato de non capiendo aliis injuncto continuare faciat *dummodo non accedant partes offensæ*, Altimar. *d. rubr.* 12. *q.* 8. *n.* 23. *& seq.*

DE FAMOSIS LIBELLIS, ET DE PROJICIENTIBUS *stercora, cornua, & alia similia ad ostia aliena.* Rubrica XLII.

SI quis ad ignominiam honestarum Personarum famosas Litteras, Carmina, scripturas, seu picturas, & similia affixerit, aut confecerit, vel etiam stercora, cornua, & his similia ad limina, & Ostia domorum projecerit, aut parietes fœdaverit, Judex personarum delinquentium, & in quas deliquerint, qualitate inspecta, usque ad mortem inclusive punire possit. Si quis vero ad Ostium Meretricis, aut alterius vilis personæ id fecerit, in primis acriter in publico torqueatur, & pecuniaria, vel etiam exilio, Judicis arbitrio condemnetur.

SUMMARIUM.

1 *Libellum famosum faciens vigore bullarum punitur pœna mortis, & confiscationis bonorum, & nu.* 6.

Quod procedit etiam in illum scribente, dictante, divulgante, inveniente, & non lacerante, & simil. n. 2. *&* 8.

Ac etiam in stercorante, & ponente cornua ad ostium domus alicujus, nu. 3.

Et in appendente pudenda ad domum alienam, n. 9.

Punitur tamen pœna extraordinaria, nisi aliter atrocitas suadeat, num. 7.

Et etiamsi famosum libellum non publicavit, nu. 4.

Et idem est, si libellus fuerit factus sine dolo, puta per lasciviam, num. 5.

10 *Actio pro famoso libello an anno præscribatur.*

ANNOTATIO.

1 IN Statu Ecclesiastico contra facientem libellum famosum vigore *Bullæ S. Pii V.* 147. *nu.* 2. est imposita non solum pœna ultimi supplicii, ut habetur in hoc statuto juxta qualitatem factorum, & personarum arbitrio Pontificis, sed etiam confiscatio bonorum, ut tradunt Farin. *de variar. ac diver. crimin. qu.* 105. *nu.* 427. Guazzin. *de confisc. bonor. concl.* 13. *ampl.* 91. *nu.* 1. Massin. *de confisc. bonor. qu.* 7. *in princ.* & dixi *ego in Resol. crim. in verbo*
2 *Libellus famosus resol. unic. nu.* 3. Quæ quidem pœna habet locum præsertim vigore dictæ *Bullæ* non solum in componente libellum famosum, sed etiam in illum scribente, dictante, exemplante, & manifestante scripturas continentes injuriam, seu infamiam alterius, ut declarant Guazzin. Farinac. Bajar. ad Clar. Caball. & Massin. *in locis per me relatis in d. resol. unic. num.* 4. & Bonfin. *ad bannim. gener. cap.* 31. *nu.* 1. Nec non dicta pœna ha-
3 bet locum in stercorante, seu apponente cornua ad ostium alicujus, perinde, ac si confecisset libellum famosum, ut voluerunt Decian. *tract. crim. lib.* 3. *cap.* 25. *num* 53. Farin. *in d. qu.* 469. *& seqq.* Anton. de Ball. *tract. crim. lib.* 5. *pragmat. unic. tit.* 40. *de famos. libel. n.* 3. & Bonfin. *ubi supra cap.* 32. Si tamen
4 componens libellum famosum illum non publicavit, contra illum non intrat nisi pœna extraordinaria Judicis arbitrio, ut probant Farinac. *de var. ac divers. crimin. d. qu.* 105. *num.* 485. *& seqq.* & Vermigl. *cons.* 186. *numer.* 5. *& seqq. & cons.* 193. *num.* 5. *& cons.* 284. *numer.* 8. & dixi *ego in dict. Resol. crim. nu.* 15. ubi habetur, quod non dicitur manifestatus, si uni tan-
5 tum sit ostensus. Et idem est, si libellus famosus fuerit compositus, lectus, seu publicatus sine dolo, sed per jocum, per lasciviam, & simil. quia non venit puniendus, ut not. Farin. *d. qu.* 105. *n.* 481. *& seq.* ubi quærit, an dolus in d. casu præsumatur, vel veniat probandus, & *cons.* 30. in quo recensentur conjecturæ dolum includentes, & excludentes, Vermigl. *cons.* 171. *num.* 1. *& cons.* 193. *nu.* 3.

ADDITIO.

LIbellum famosum conficiens pœna mortis punitur, juxta 6
qualitatem delinquentium, & eorum, in quos delinquitur, ut tradit hic Conciol. *numer.* 1. conducunt Aylon. ad Gomez *tom.* 3. *capit.* 6. *numer.* 2. Antonel. *de regim. Eccles. Episcopal. libr.* 6. *capit.* 14. *numer.* 2. Baron. *de corpore, tit. de lingua numer.* 81. *& seqq.* Novar. *in summ. bullar. lib.* 1. *commentar.* 83. *numer.* 2. Matthæu. *de re crim. controvers.* 74. *numer.* 13. *&* 14. Carpzov. *in pract. crim. quæst.* 98. *numer.* 5. *& seqq.* Modern. Carol. Anton. Deluca ad Franch. *observ.* 533. *numer.* 1. *&* 10. novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portug. tom.* 5. *tit.* 65. §. 25. *numer.* 85. ubi plures citat Scialoya. citatus ab Altimar. *de nullitatib. rubr.* 13. *quæst.* 27. *numer.* 56. De Bictis *in prax. quæst.* 126. *per tot.* maxime *numer.* 3. *& seqq.* Berlich. *conclus. legal. part.* 5. *conclus.* 67. *& numer.* 1. tamen nisi aliter ex atrocitate resultet, 7
pœna extraordinaria puniuntur facientes famosos libellos, Cortiada *decis.* 99. *numer.* 44. ubi exemplaria refert Antonel. *dict. cap.* 14. *num.* 7. Aylon. *d. cap.* 6. *num.* 2. Luca *dict. observ.* 33. *num.* 2. Mascatel. *in prax. crim. cap. de injuriis, & famosis libellis*, & ibi: Franch. Mar. Prat. per tot. Rovit. *ad pragm.* 2. *de injuriis, per tot.* De Bictis *dict. quæst.* 126. *num.* 5. Berlich. *d. conclus.* 67. *a num.* 9. Faria. ad Covarruv. *lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 52. *& seq.*

Hæcque procedunt, ut tradit noster Conciol. *hic num.* 2. 8
scribentibus famosos libellos, divulgantibus, invenientibus, & non lacerantibus, servantibus, & aliis legentibus, & pingentibus, & Typis mandantibus, & in aliis, quos recenset Matthæu. *dict. controvers.* 74. *numer.* 16. *& seq.* Carpzov. *dict. quæst.* 98. *numer.* 18. *& seq.* Luca *dict. observ.* 533. *numer.* 8. De Bictis, *numer.* 7. *& seq.* Berlich. *dict. concl.* 67. *a numer.* 22. Escobar a Corro *de puritat. & nobilitat. part.* 2. *art.* 5. *num.* 18. *& seq.*

Non solum, ut est dictum, puniuntur stercorantes, & po- 9
nentes cornua ad ostium alicujus, ut tradit hic noster Conciol. *num.* 3. sed etiam appendentes pudenda, cornua, & similia ad domum alienam, Rovit. *ad prag.* 2. *de injuriis nu.* 8. Farinac. Barbos. Baron. Decian. Bertazzol. Gutier. Caball. & alii, quos citat Doctissimus Pegas *ad ordin. Regn. Portugal. tom.* 5. *ad lib.* 1. *glos.* 27. *tit.* 65. *num.* 83. qui de hac injuria late tractant Caball. & alii, quos citat d. Novar. *d. commentar.* 83. *num.* 6. ubi tradit, quid de facientibus matinatas.

Actio autem hæc pro famoso libello competens, an præscri- 10
batur anno, sicuti præscribitur actio injuriarum, ardua est quæstio, ipsam sane tractat Modern. Deluca *d. observ.* 533. *nu.* 4. *& seqq.* quem consule, qui multa de hoc delicto *in d. obser.* tradit suo doctissimo more tractata, sicuti pariter Theusar. *de pæn. Eccles. verb. Libelli famosi, cap.* 1. *per tot.* quem pro foro interno consule.

DE VERBIS INJURIOSIS. Rubrica XLIII.

SI quis alicui dixerit verba injuriosa, videlicet Falsus, Leno, Latro, Proditor, Beccus, Usurarius, vel his similia, vel etiam injuriose improperaverit, alicui dicendo, Patrem, Matrem, Fratrem, Sororem, Filium, Neptem, Patruum, & Avunculum ipsius fuisse interfectum, vel contumeliose defunctum, aut alicui honestæ Mulieri dixerit Meretrix, seu Ruffiana, vel his similia penam x. librarum incurrat, vel etiam graviorem Judicis arbitrio personarum, & verborum qualitate diligenter inspecta: Si quis autem dixerit alicui verba Injuriosa leviora, ut puta Asinus, Guercius, Claudus, Mendax, & his similia, puniatur in libris quinque, & gravius etiam usque ad libras decem, inspecta qualitate verborum, & personarum. Mitigetur tamen quocumque casu pœna eorum, qui provocati, verba injuriosa responderint, vel si modum non excesserint impuniti dimittantur: Declarantes etiam, quod si quis unico contextu plura verba injuriosa protulerit contra aliquem, unica pena, & pro unico verbo puniatur.

Excipimus autem a dictis penis proferentes dicta verba injuriosa, vel Improperantes contra publicas Meretrices, Lenones, vel alias personas infames: Et de prædictis Judex non ex Officio; sed ad partis querelam solum procedere valeat, Nisi talia verba essent prolata coram Judice, sive in Consilio Generali, vel Speciali, vel in aliqua Adunantia, vel ad Banchum Juris, sive etiam contra aliquam Universitatem.

SUMMARIUM.

1 *Injuria dicitur inferri, quando in aliquem aliquid turpe improperatur.*

Et quando improperatur aliquod delictum, nu. 2.

Et dicitur inferri per verba subdola, & indirecta, n. 3.

4 *Statutum si puniat injuriantem per verba, si quis dixerit non habet locum in injuriante absentem.*

5 *Provocatus non punitur, vel mitius si provocantem injuriaverit.*

Si tamen id fecerit incontinenti, nu. 13.

6 *Pater, & maritus agere possunt pro injuria facta filio, & uxori.*

7 *Injuriæ plures dictæ unico contextu unica pœna puniuntur.*

Acrius tamen, nu. 17.

8 *Injuria dicta in judicio, in Ecclesia, in consilio, dicuntur graviores.*

9 *Veritas convicii, an excuset a pœna injuriarum, remissive.*

10 *Injurias verbales proferentes pœna extraordinaria puniuntur.*

Et

1 *Et ad palydoniam decantandam, nu.11.*
Quæ pœna ad mortem potest extendi, inspectis circumstantiis injuriæ, num. 12.
14 *Actio injuriarum anno præscribitur.*
Et aliis modis tollitur remissive, nu.15.
16 *Jurati, ac Consules remittere non possunt injurias illatas Universitati sine consensu consilii.*

A N N O T A T I O.

1 INjuria dicitur inferri, quando in alterum aliquid turpe improperatur, ut tradunt Bald. & Doctor. *in l.1. in prin. ff. de liber. & posthum. & in l. turpia. 57. ff. de legat 1. & ex tex in l. apud labeonem, 15. §. qui turpibus, ff. de injur.* Farinac. *de var.* 2 *ac diver. crimin. quæst.* 105. *numer.* 10. Et præcipue quando alicui improperatur aliquod delictum in specie, ut intret pœna statuti contra injuriantem, Bajar. ad Clar. *in §. injuria, n.29. &* 3 36. Farinac. *in d. qu. 105. n.11. & seqq.* Sicuti injuriam dicie inferri per verba subdolosa, & indirecta, puta si dicatur: *Ego non sum latro*, & similia, voluerunt Jaco. de Belvi, Boet. *pract.* Corrado quos referendo sequitur Farinac. *in d. qu.105. n.104.*
4 Statutum supradictum puniens injuriantem per verba *Si quis dixerit* alicui, non habet locum in injuria illata in absentem, ut not. Maria. Soci. *in cap.1. n.2. & 3. de maledi.* quem referendo sequitur Farinac. *de var. ac diver. crim. d. qu.105. n.84.* Et pro-
5 vocatum, si injuriantem injuraverit, vel non puniri, vel mitius puniri, uti habetur in hoc statuto dixerunt Boer. *conf.4. n.28.* qui testatur de communi, & practicata opinione, prout facit Clar. *in pract. §. fin. qu.60. nu.14.* Decian. *tract. crim. lib.3. cap.33. nu 6.* & alii plures, quos refert Farinac. *in d. qu.105. nu.307.* ubi relatis contrarium tenentibus ipse distinguit, *nu.* 309. videas ibi per eum.
6 Patrem vero agere posse pro injuria facta filio, maritum pro injuria illata uxori, & simil. tradunt Bonfin. de Vital. *in tit. de injur n.4.* & Farinac. *in d. qu 105. n.160. & seq & n.255. & seq.*
7 Si tamen plures sint illatæ injuriæ unico contextu, una tantum pœna veniter imponenda, uti habetur in hoc statuto, ut tradunt etiam Boer. *d. conf.4 n.6. & seqq.* Bajar. ad Clar. *in §. injuria, n.8. & seq.* & Farinac. *de delict. & pœn. q.ca. n.28. & seq. & in d. qu.105. n.174.* ubi alios dat concordantes quamplures.
Statutum autem nostrum cum magna ratione admittit, quod Judex possit procedere per Inquisitionem contra injuriam proferentes coram Judice, in Consilio generali, vel speciali, ad bancum juris, in aliqua adunantia, & in Ecclesia, cum illis illatæ
8 in dictis locis dicantur injuriæ graviores, ut probant Ant. Gomez *variar. resol. tom.3. c.6. n.4.* Menoch. *de arbitr. casu 263. n.* 23. & alii plures, quos refert, & sequitur Farinac. *de variar. ac divers. crimin. d. qu.105. n.192. & seq.* cum quibus pertransit Ant. de Ball. *tract. crim. lib.4. qu.6. nu.6. & nu.15.*

Veritas tamen convicii an excuset injuriantem a pœna, late 9 tradit Farinac. *de var. ac diver. crimin. d. qu.105. n.219. & seq. & in conf.30. cum seqq. lib 1.* & Bonfin. *ad bannim. general. cap.26. n.2.* ipsos consulas, cum non omnia hic sint referenda.

A D D I T I O.

VErbales injurias proferentes pœna extraordinaria puniun- 10 tur, Carpzov. *in pract. crim. qu.94. n.4. & 69.* Baron. *de corpore tit. de lingua, n.97. & seq.* Antonell. *de regim. Ecclef. Episcop. lib.6. cap.13. n.7.* Cortiada *dec.99. n.18. & seq.* Aylon. ad Gomez *to.3. cap.6. n.3.* videndus novissime Pegas *ad ordinatio. Reg. Portugal. tom.5. tit.65. glos.26. ad §.25. per tot.* ubi latissime, & Muscatel. *in prax. crim. cap. de injuriis, & ibi famos. n.23.* ubi multa de injuriis, & ibi Franc. Mar. Prat. maxime *in respon. crim. respon.17. n.28. & seqq.* De Bichi *in prax. Regular. qu.125. n.2. & seq.* Berlich. *conclu. legal. p.5. conclu.59. & seq.* Faria ad Covar. *lib.1. c.11. nu.1.* & ita ad palydoniam decantandam con- 11 demnantur, Cortiada *d. dec.99. nu.45.* Baron *ubi supra n.99. & seq.* Carpzov. *in d. pract. crim. q.94. n.13.* Aylon. *ubi supr. vers. Quod ille qui, &c.* Scoppa ad Gratian. *obser. ad dec.195. n.1. & seq.* novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. to.5. tit.65. §.25. nu.210.* nihilominus tamen per Judicem pœna hæc extraordi- 12 naria potest usque ad mortem extendi inspectis qualitatibus, ac circumstantiis aggravantibus injuriam, Carpzov. *d. qu 94. num.* 46. Modern. Carol. Ant. Deluca ad Franch. *obser.504. nu.1. & seqq.* Aylon. *d. cap.6. n.9.* Franch. Mar. Prat. *d. respon. 17. n.30. & seq.* ubi tradit quæ qualitates debent concurrere.
Actio autem hæc injuriarum cessat, si quis propria auctori- 13 tate vindicaverit injuriam sibi illatam, etiamsi fuerit primo provocatus, cum injuriam injuria retorquere liceat; atque is qui provocatus injuriam repulsit, injuriarum actione non tenetur, nisi ex intervallo id fecerit, Antonel. *d. cap. 13. nu.3.* Carpzov. *in pract. crim. qu.97. num 28. & seq.* Matthæu. *de re crim. contr.29. nu.46. & seq.* De Bichis *d. qu 125. nu 17.*
Pariter actio injuriarum criminalis anno præscribitur, Ba- 14 ron. *d. tit. de lingua n.101. & seq.* Modern. Scoppa ad Gratian. *obser. ad dec.58. n.5.* & aliis modis tollitur, quos videre poteris 15 penes d. Scoppa, Carpzov. Aylon. Baron. *& ab eis citatos*, & novissime per Pilaja. ad Franch. *de protestatio. addit. ad consid.* 58. *n.3. & seqq.* Barra *contr.21. n.7.* Berlich. *d. p.5. concl.69. a n.1. & fere per tot.* ubi late de præscriptione injuriarum, tam verbalium, quam realium; tamen remittere non possunt Jura- 16 ti, ac Consules illatas Universitati, sine consensu consilii, ut cum Clar. Bajard. Morot. Guazzin. & aliis tradit Sabell. *in summ. divers. tractat. §. Abbas n.21.* ipsos consule, si placet.
Nota tamen, quod ex pluribus contumeliis simul dictis, unum 17 delictum effici, una itidem pœna plectendum; bene tamen acrius, ob repetitionem, Faria ad Covarru. *lib.2. c.10. n.91. & seq.*

DE ÆSTIMATIONE INJURIARUM, *& interesse offensorum.* *Rubrica XLIV.*

PRO quibuscumque Injuriis, de quibus etiam criminaliter processum fuerit ad condemnationem, possit Civiliter agi ad æstimationem Injuriarum, & Judices secundum qualitatem injuriæ, & personarum eorum arbitrio taxare debeant. Idem erit in Sumptibus, & Expensis factis in curandis Vulneribus, & interesse passo, & patiendo, de quibus, tum per ipsos Vulneratos, quam eorum Hæredes Civiliter agi possit contra offensores, & Judices sola veritate inspecta super iis celerrime judicare teneantur.

S U M M A R I U M.

1 *Injuriarum actio alia est civilis, quæ datur ad æstimationem injuriæ, & alia criminalis quæ datur ad pœnam.*
2 *Vulneratus potest repetere a vulnerante expensas curationis, & interesse, & num.6.*
Etiam secuta pace inter eos, nu.3.
Fallit si vulnus sit illatum ad suam necessariam defensionem, n.4.
Et expensa, & damna non censentur remissa per condonationem injuriæ, nu.8.
5 *Injuriatus intentata actione civili an possit postea agere criminaliter, vel econtra.*
7 *Injuriatus potest agere, vel ad recantationem injuriæ, vel æstimationem petere.*

A N N O T A T I O.

1 INjuriarum actio alia est civilis, alia est criminalis, criminalis datur ad pœnam, & civilis ad æstimationem injuriæ, ut declarant Rot Gomez *var. resol. tom.3. cap.6. n.7.* Clar. *in pract. §. injuria, nu.5.* Peguer. *decis.13. num.5.* & Farinac. *de var. ac divers. crimin. qu.105. nu 26.* ubi dat concordantes, & licet valde controversum sit inter Doctores, an si prius intentata sit actio criminalis ad pœnam, possit postea per injuriatum agi actione civili ad æstimationem, ut videre est apud Farinac. *de variar. ac divers. crimin. qu.105. n.31. & seqq.* Statutum nostrum dirimendo dictam controversiam æquius determinavit, licere injuriato proponere actionem civilem ad æstimationem post propositum judicium criminale, cui esse omnino standum suadet Theorica Bald. *in l. gallus 29. §. si ejus in fin. not. ff. de liber. & posth.*
2 Vulneratus licet possit repetere a vulnerante sumptus, & expensas factas in curandis vulneribus, & interesse passum, uti habetur in hoc statuto, & tradunt etiam Farinac. *de homic. qu.119. nu.115.* Cabal. *resol. crim. casu 238. fere per tot. cent.3.* Guazzin. *defen.33. cap.4. nu.1. & seq.* Paitell. *expedit. 88. n.1. & seq* & ibi Adden. *nu.34.* & alii per me adducti *in Resol. crim. in verbo Vulnus, res.2. n.1. & seq.* Etiam secuta pace inter vulnerantem, & vulneratum, ut not. Boss. Clar. Gomez. Farinac. Vulpell. Guazzin. Gratian. Canc. & Balth. Thom. in 3 locis relatis per me *in Res. crim. in verbo Pax, res.23. per tot.* ubi habetur de hac materia. Id tamen non habet locum, quan- 4 do vulnus fuit illatum ad suam necessariam defensionem, quia tunc vulnerans ad damna, & interesse reficiendum non teneri scripserunt Farinac. *de homicid. d. qu.126. n.12. & seq.* Paitell. *d. exped.88 nu.4.* & ibi Adden. *n.37.* & dixi Ego *in Resol. crimin. in verbo Occasio, res.6. n.7. & seq.* ubi videas de materia.

A D D I T I O.

AD quæstionem insinuatam hic a nostro Conciolo *nu.5.* an 5 intentata actione injuriarum civiliter possit postea agi criminaliter, vel econtra conducunt Doctores citati per Aylon. ad Gomez *tom 3. cap 6. n.8. & 10.* & per Antonel. *de regim. Ecclef. Episcopal. lib 6. cap.13. nu.3.* Fariu ad Covarru. *lib.2. cap.10. nu.78. & seq.* novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.5. tit.65. glos.27. ad §.25. nu.179. & seq.* Berlich. *concl.* 61. *a nu.1. d. p.5.* ipsos pro veritate consule.
In hoc sane injuriarum judicio, certum est, posse agere in- 6 juriatum ad expensas, & damna, Aylon. *d. c.6. n.10.* Berlich. *d. concl.6. n num.59.* liberumque est injuriato ad recantationem 7 agere, aut injuriam sibi illatam æstimare, & æstimationem petere, Carpzov. *in pract. crim. qu.95. n.1. & per tot.* ubi late tradit praxim, vidend. latissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.5. tit.65. §.25. nu.180. & seq.* itaque expensæ, & damna per condonationem injuriæ remissa non censentur, Modern. Scoppa ad Gratian. *ad dec.58. nu.7. & seq.* Aylon. ad Gomez *d. cap.6. nu.14.* Faria ad Covarru. *lib.2. cap.10. nu.49. & seq.* 8 ad quem pro materia hujus rubricæ recurre, qui late de ea tractat, & plures Modernos citat, pariter Modern. Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom 4. tit.65. §.25. nu.193. & seq. & nu.213. & seq.* multa de hic tradit.

DE

DE FALSA MONETA, ET DE FABRICANTIBUS *Alchimiam.* *Rubrica XLV.*

Fabricantes colore Alchimiæ, vel alias occulte cudentes falsam monetam, Auream, Argenteam, vel Æneam, nec non mandantes, vel quomodocumque auxilium præstantes, qui lucri participes fuerint, publicatis omnibus bonis, ultimo supplicio puniantur: Si vero aliquis Monetas tondere, seu minuere ausus fuerit, publice fustigetur per Civitatem: Quod si quis scienter, & fraudolenter eas expenderit, ultra summam duorum florenorum, pœnam quinquaginta scutorum, vice qualibet incurrat. Si vero ultra summam unius floreni scienter, ut supra expenderit, mitius etiam Judicis arbitrio puniatur. & quocumque casu ignoranter recipienti in duplum condemnetur. Si quis autem vendiderit Aurum, vel Argentum Sofisticum, vel Alchimicum pro vero, & legali, non declarando materiam illam esse Sofisticam, puniatur in quadruplum ejus pretii, pro quo illud vendiderit, & damnum Emptori reficiat: Et Judices tam ex Officio, quam ad Querelam, & denuntiam procedere possint, & debeant, & Accusatores quartam partem pœnæ lucrentur: Facientes vero Alchimiam: etiam absque fraude, & præjudicio Tertii puniantur in pœnam centum librarum.

S U M M A R I U M.

1 *In crimine falsæ monetæ debet constare de corpore delicti, itaut eas confessio non sufficiat.*

Et ideo debet constare clare, manifeste, & per evidentiam, n.14.

Et idem est, si agatur contra tondentem monetam, n.2.

Et pœna contra fabricantem monetam habet locum, etiamsi illa sit bona liga, & justi ponderis, nu.3.

Expendens autem illam ignoranter, & sine dolo non punitur, n.4.

Quæ ignorantia præsumitur, & scientia est probanda, nu.5.

Nisi tamen ignorantia sit crassa, nu.6.

Et pœna, de qua supra, habet locum contra tingentes monetam, n.7.

8 *Alchimia quid sit, & an liceat illam fabricare remissive, & n.16.*

10 *Fabricatio falsæ monetæ atrocissimum est delictum, & pœna mortis puniuntur illud committentes in Cathalonia.*

Et etiam monetam fundentes, expendentes, radentes, & diminuentes, num.11.

12 *Appellare non possunt condemnati de crimine falsæ monetæ.*

13 *Fabricantes falsam monetam an gaudeant immunitate Ecclesiastica.*

15 *Falsæ monetæ crimen multa specialia habet.*

A N N O T A T I O.

1 In hoc crimine falsæ monetæ ut procedi possit contra illam cudentes, debet constare evidenter de corpore delicti, quicquid sit quoad probationem illius delicti, itaut non sufficiat ipsa confessio rei, ut tradunt Guazzin. *defen* 4. *cap.* 9 *num.* 4. Vermigl. *cons.* 218. *num.* 1. *& seqq. & cons.* 250. *nu* 1. *& sequent.* Capic. Latr. *dec.* 179. *num.* 29. *lib.*2. & alii per me relati in

2 *Resol. crimin. in verbo Moneta falsa, res.* 1. *num.* 1. Et idem est quando agitur contra tondentes monetam, ut voluit Decian. *tract. crim. lib.*7. *cap* 36. *n.*7. Vermigl. *d. cons.*218. *n* 6. licet contrarium dixerit *d. cons.*220. *n.*3. Quomodo vero probetur corpus delicti in dicto crimine declaravi *ego in d. resol.* 1. *n.*2. videas ibi.

3 Pœna vero contra fabricantes falsam monetam habet locum etiamsi illa sit bonæ ligæ, & justi ponderis, eum id facere spectet ad solum Principem, ut docent Peguer. *dec* 45. *nu.*7. & 8. Decian. *tract. crim. lib.*7. *cap* 23. *num.*16. & 26. Bajard. ad Clar. §. *falsum*, *num.* 309. & late comprobat Farinac. *de crim. læsæ Majest. qu.*115. *nu.*18 *& seq.* ubi testatur de magis communi opinione, & alii per me relati in d. verbo *Moneta falsa*, *res.*2. *num* 5. *& seqq.* ubi habetur, quid si moneta sit cusa sub nomine alterius Principis.

4 Quod autem expendens monetam falsam ignoranter, & sine dolo nulla pœna puniatur, voluerunt Bajard. ad Clar. *in d.* §. *falsum*, *nu* 319. Farinac. *de crim. læsæ Majest. d qu* 115. *nu.*153. *& seqq.* ubi testatur de communi opinione Caball. *re-*

5 *sol. crim. casu* 199. *nu.*6. *& seq. & nu.*25. *cent* 2. ubi dat concordantes, & alii per me adducti in dicto verbo *Moneta falsa*, *res.* 4. *nu.* 6. Quæ ignorantia in expendente præsumitur, itaut scientia sit probanda per fiscum, ut docent Grat. Decian. Bajar. Vivian. Farinac. Hond. Caball. & Massin. per me relati in *d. res.* 4. *nu.* 7. Nisi tamen ignorantia sit crassa, uti

6 declaravi Ego *in d. verbo Moneta falsa*, *res* 3 *num.* 10. *& res.* 4. *nu.* 8. & nisi adessent conjecturæ scientiæ, ut advertit Felic. *alleg.* 61. *num.*9. *& seq.*

7 Et pœna dicti statuti habet locum etiam in tingentem monetam, ut quia illa sit de ære, & tingatur de argento, ut annotarunt Decian. *tract. crim. lib* 7. *cap* 23 *nu.* 31. plene Farinac. *de crim. læsæ Majest. dict. qu.* 115. *num.* 54. Caball. *resol. crimin. casu* 591. *num.* 3. ubi prædicta limitat in tingente monetam ex causa ludi, ad falliendem meretricem, & similia, & alii per me adducti in d. verbo *Moneta falsa*, *res* 5. *nu* 6.

3 Quid autem sit Alchimia, & an liceat illam fabricare tam in foro fori, quam in foro conscientiæ, late declarat doctissimus P. Mart. Delrio *disquis. magic. lib.*1. *sect.* 1. ubi agit de illius nomine, & *d. lib.*2. *q.*4. *per tot.* ipsum consulas, si placet.

A D D I T I O.

9 Quam perennis sit materia hujus rubricæ, nemo ignorat, & ita sane non licet mihi in ea me pretendere, ac ampliare; attamen cum id non permittat stylus assumptus; iden deprecor ut patientiam habeas in revidendo DD. quos inferius citabo, & dubio procul penes eo habebis quæcumque volueris, ac desiderabis.

Fabricatio autem falsæ monetæ atrocissimum est delictum, & 10
relictis variis pœnis statutis a jure communi, quas recensent Doctores prope citandi in hac nostra Provincia Cathaloniæ, prout in aliis pœna mortis puniuntur ipsam fabricantes, Cortiada *dec.* 87. *nu.*19. Antonell. *de regim. Eccles. Episcopal. lib.*6. *cap.*39. *nu* 5. Modern. Manfrell. ad Capic. Latr. *obser.* 179. *n.*1. *& seqq.* Modern. Carol. Ant. Deluca ad Vincen. de French. *observ* 401. *nu.* 5. *& seqq.* Matthæu. *de re crim. contr* 44. *nu* 4. *& fere per tot.* Modern. Antun. Portugal. *de donationib. Reg. p.*2. *c.* 25. *n.*51. *& seq.* Carpzov. *in pract. crim. qu.*42. *nu.*1. *& fere per tot.* Modern. Agetta *de fonds pag.*331. *lit. B in alleg. lit. Z* & alii Doctores, quos recenset Cifuli. *de tertiis cap.* 41. *nu.* 103. Pasqualig. *ubi proxime nu* 1328. *cum mult. seqq.* maxime *a n.*1392.

Non solum acerbissime puniuntur falsam monetam conflantes, 11
ac fabricantes, verum & etiam veram justi ponderis, & materiæ fundentes, sicuti dictam falsam monetam expendentes, auxilium ad id dantes, & consentientes, tondentes, radentes, seu diminuentes, tingentes, monetam æream Principis fabricantes, sive isti delinquentes sint Ecclesiastici, sive sæculares, & variis pœnis quas tibi recensere tum s esset me protrahere; omnia tamen supradicta tractata reperies per supra citatos Doctores latissime, signanter a nostro Meritissimo, ac Nobili Regente Cortiada *dict. dec.*86. *per tot.* Antun. Portugal. *per tot. d. cap.* 25 *p.*2. Matthæu. *d. contrev.*43. *& seq.* Carpzov. *d. qu.*42. *& seq.* Manfrell. *d. obser.* 179. ad Capic. Latr. *per tot.* Carol. Anton. Deluca *d. observ.*401. ad Vincen. de French. Tondut. *qu. civil. cap.*20. *per tot.* Modern. Agetta. *ubi supra*, Muscatel. *in prax. crim. cap. de falsa moneta*, & ibi Franc. Mar. Prat. *per tot.* Merlin. *controv foren. cap.* 26. *per tot. tom.* 2. Rovit. *ad pragm.* 1. *de monetis per tot* ubi latissime Pasqualig. ad Laurer. de Franch. *controv. inter Episcop. & Regular. part.* 1. *nu.*1259. *& seq* De Bictis *in prax. Regular. qu.*110. *n* 16. & alii, quos citat perennis nostræ Jurisprudentiæ fons Emmanuel Alvarez. Pegas *ad ordin. Regn. Portugal. to.*2. *ad lib* 1. *tit* 3 *glos.*58. & ita ipsos consule, si placet, cum non possim omnia extense pertractare, sed sat sit tibi, te perducere ad celeberrimos Jurisconsultus, qui nihil prætermiserunt, imo omnia cum fœcunditate DD. & doctrinæ tractarunt.

Fabricantes sane falsam monetam condemnati, non appel- 12
lant, bene tamen ipsam expendentes, radentes, tondentes, ac diminuentes, Cortiada *d. decis.* 86. *n.*47. *& seq.* Modern. Carol. Ant. Deluca ad Franch. *observ.*351. *nu.*1. *& seq.* Modern. Altimar *de nullitatib. rubr.*4 *qu* 12. *num.* 26. *& seq.* Manfrell. *d. observ.*179. *num* 28. Carpzov. *dict. qu.*42. *nu.*14. Merlin. *dict. controv.*26. *nu.*7. *&* 9. Pasqualig. *d. part.*1. *nu.*1359. an autem
gaudeant immunitate Ecclesiastica, Cortiada *d. dec.*87. *num.*1. 13
Faria. ad Covarruv. *lib* 2. *cap.*20. *nu.*197. *vers. Septimum, &c.* Franc. Mer. Prat. ad Muscatel. *in prax. crim. tit. de falsa moneta*, *in fin.* Urritigoy. *de competen. quæst.*79. *nu.*29.

In hoc sane delicto constare debet de ejus corpore, & id evi- 14
denter, clare, & manifeste per oculorum inspectionem, & per ipsam inventionem; ex quo est delictum facti permanentis, nec concurrit difficultas probationis (quidquid sit quoad ipsum delictum) Conciol. *noster consil.*3. *post tract. de hered. simpl. & qualif. n.*2. *&* 12. *& alii*, quos citat Sabell. *in summ. divers. tract.* § *corpus delicti*, *n* 12. Guazzin *ad defen. reor. def* 4 *cap.*9. *nu.*3. *& seq.* licet aliqui dicant, quod in eo sufficiunt leviores probationes ad condemnandum, ac torquendum, Matthæu. *de re crim. d. controv.* 47. *num* 12. & quod probatur per indicia sufficientia ad torturam Antun. Portugal. *d. cap.*25. *num.*95. in examina.

Bene tamen est verum, quod propter immunitatem, atro- 15
citatem, & præjudicium publicæ utilitati hujus delicti, in eo concurrunt, tam in condemnatione, quam in processu multa specialia, quæ videre poteris penes dictum Carpzov. *d qu.*42. *nu.*13. *& seq* & penes dictum Doctissimum Antun. Portugal. *in d. cap.*25. *a nu* 77. quem rogo perlegas, & consulas.

Alchimiæ materia quoad forum internum, ac externum latis- 16
sime tractatur a Verricel. *qu. moral. & legal. tractat.* 7. *per tot.* Thesaur. *de pœnis Eccles. verb. Falsum*, *c.*2. *per tot.* ipsos consule, & citatos per Gryphiandt. *in œconom. jur. lib.*1. *c.* 22. *n.*45. *& seq.* maxime *n.*149. & per Rovit. *ad pragm.* 1. *de monetis n.*21. Pasqualig. *ubi supra nu.*1294. De Bictis *in prax. Regular qu.*510. *n.*27.

DE FACIENTIBUS, SIVE PRODUCENTIBUS FALSA *Instrumenta, & privatas Scripturas.* *Rubrica XLVI.*

Notarius, qui dolose fecerit falsum Instrumentum, vel publicam Scripturam in radendo in locis suspectis, vel aliter veritatem perniciose immutando falsificaverit, & qui fieri fecerit, sive scienter eo, vel ea usus fuerit in Judicio, Singuli perpetua Notati infamia puniantur in scutis tercentum, & ulterius Notario amputetur manus dextera,

vel

vel etiam juxta qualitatem delicti in Exilium ad quinquennium mittatur, & qui fieri fecerit, vel in judicio sciente usus fuerit, in primis Causam amittat, & fustigetur per Civitatem, vel etiam juxta qualitatem delicti in exilium mittatur, & quilibet eorum ad omnia damna Parti læsæ reficienda per Judicem in Sententia condemnetur. Notarius vero postquam de Falso diffidatus, & damnatus fuerit, Tabellionatus Officio ipso jure privatus censeatur, & Instrumentis deinde per eum factis, nulla fides adhibeatur. Quicumque vero privatas Scripturas falsas fabricaverit, falsificaverit, aut fieri mandaverit, vel eas in Judicio produxerit, sive eis quomodocumque usus fuerit, pœnam ducentorum scutorum incurrat, & per triennium in exilium mittatur, damnumque Parti læsæ resarcire cogatur.

S U M M A R I U M.

1 *Falsum, ut sit punibile, requiruntur tria, dolus, quod sit nocibile, partis interesse, & mutatio veritatis, & nu. 22.*
Maxime si dolus, & quod noceat, requiratur ab statuto, n.2. & 4.
Illud tamen in dubio magis censetur commissum per ignorantiam, quam per dolum, nu.3.
5 *Falsitas non præsumitur, sed illa est probanda.*
Et est probanda plene, & concludenter in criminalibus, n.23.
Utrum vero sufficiant ad illam probandam præsumptiones, & conjectura, num.6.
Bene tamen sufficiunt in civilibus, in quibus suspicio falsitatis pro falsitate habetur, nu.24.
Et ut illa excludatur, omnis alia præsumptio est capienda, n.7.
Itaut in dubio judicandum sit pro non falso, num.8.
9 *Notarius inquisitus de falso, pendente processu, potest instrumenta conficere.*
Non tamen post condemnationem, nu.10.
11 *Falsi delictum sunt aliqui dicentes atrocius esse homicidio.*
Et ita quod pœna mortis puniatur, n.12.
Licet quod pœna extraordinaria puniatur sit certum, & sic arbitrio Judicis, nu.13.
Quod arbitrium inspectis circumstantiis ad mortem potest extendi, num.14.
Et eadem pœna puniuntur utentes falsis instrumentis, licet a se non confectis, nu.15.
16 *Notarii falsa instrumenta fabricantes pœna mortis puniuntur.*
Et qua pœna in Cathalonia, nu.17.
Etiamsi nullum instrumentum conficiant, nu.18.
19 *Occultans publicam scripturam, ut falsarius punitur.*
Si tamen falsitas apta est ad nocendum, nu.20.
21 *Falsas litteras, & instrumenta præsentantes, & his simil. falsum committunt, & qua pœna puniantur, remissive.*
25 *Falsum instrumentum producens an causam amittat.*
Et an in Cathalonia, nu.26.
Non tamen per hoc obtinebit adversarius, nisi suam intentionem plene probet, nu.27.
28 *Arma, seu insignia tollentes, seu corrumpentes extraordinarie puniuntur.*

A N N O T A T I O.

1 FAlsi crimen, ut sit punibile tria requiruntur, nempe dolus,
quod noceat, partis interesse & veritatis immutatio, ut tradunt Farin. *cons.* 114. *n.* 12. & 36. *lib.* 2. Capic. Latr. *dec.* 172. *n.* 8.
¶. 8. Ant. de Ball. *tract. crim. lib.* 3. *casu* 12. ubi refert concordantes,
Barbos. *de potest. Episcop. alleg.* 51. *num.* 32. Felic. *allegat.* 15.
2 *num.* 1. & 2. & alii per me relati in *Resolut. in verbo falsum,*
res. 2. *in princip.* Itaut stante statuto requirente dolum, ut fa-
3 cit statutum nostrum, falsitas commissa sine dolo nulla pœna
4 puniatur, ut not. Farinac. *de falsit. & simulat. qu.* 150. *num.*
285. Ciriac. *controv.* 131. *num.* 16. Felic. *alleg.* 18. *numer.* 35.
ubi contrariis respondet, & dixi *Ego in d. resol.* 2. *nu.* 5. & *alleg. foren.* 89. *n.* 30. In dubio tamen censetur commissum falsum
magis per ignorantiam, quam per dolum, ut tradunt Bertr.
Menoch. Vulpell. Gabriel. Mascar. Eugen. Honded. Farinac.
Ciriac. Vermigliol. & Rota per me relati in *d. verbo falsum,*
resol. 1. *n.* 6. & idem est, si falsitas non sit nocibilis stante sta-
tuto id requirente, ut facit statutum nostrum, ibi *perniciose,*
ut docent Vulpell. *cons.* 31. *nu.* 1. & *cons.* 32. *nu.* 5. & Rota *in*
Senogallien. supplem. legit. 10. *Junii* 1641. coram R. P. D. Merl.
& dixi *Ego alleg. foren.* 89. *nu.* 38.
5 Falsitas autem non præsumitur, sed illa est probanda, ut
docent Farinac. *de falsit. & simul. qu.* 153. *nu.* 192. & *seq.* ubi
dat concordantes, Surd. *cons.* 132. *nu.* 18. *vol.* 1. Hodier. *contr.*
Foren. cap. 18. *num.* 1. Rota *dec.* 42. *num.* 10. *post sec. volum. cons.*
Farinac. & alii per me adducti *alleg. forens.* 88. *n.* 1. & *in Reso-*
6 *lut. crim. in verbo falsum, res.* 5. *num.* 1. Utrum vero ad illam
probandam requirantur plene probationes, vel sufficiant conje-
cturæ, & præsumptiones, dixi *Ego in d. resol.* 5. *num.* 3. & *seq.*
videas ibi si placet.
7 Falsitas vero, ut excludatur omnia alia præsumptio, &
conjectura, est sumenda, ut tradunt Farinac. *de falsit. & simul,*
qu. 153. *num.* 193. ubi dat concordantes quamplures Vermigl.
cons. 236. *nu.* 4. & *cons.* 244. *nu.* 13. Hodiern. *controv. foren. cap.*
38. *nu.* 20. & alii plures per me adducti *alleg. foren.* 88. *num.* 8.
& *alleg.* 89. *nu.* 25. & *in d. verbo falsum, res.* 9. *in princ.* itaut
8 in dubio judicandum sit pro non falso, Honded. *cons.* 109. *nu.*
57. *lib.* 1. Farinac. *de falsit. & simul. qu.* 153. *num.* 192. & *seq.*
Ciriac. *controv.* 131. *nu.* 46.
9 Quibus addo, quod Notarius inquisitus de falso pendente
processu potest instrumenta conficere, & illa sunt valida, etiamsi
postea condemnetur de falso, Farinac. *de falsit. & simul.*
qu. 155. *n.* 64. & *seq.* ubi dat concordantes, & dictam conclu-
sionem ampliat, & limitat, ut ibi per eum Surd. *cons.* 6. *nu.*
13. *lib.* 1. Clar. *de credit. cap.* 3. *tit.* 1. *n.* 774. & *seq.* & ante eos
Clar. *in pract. fin. q.* 73. *vers. Notarius condemnatus, &c.* & alii
per me relati in d. verbo *Falsum, res.* 10. *num.* 1. & *seq.* licet
secus sit quo ad Instrumenta rogata post condemnationem de 10
falso, quia illa non valent, uti habetur in hoc statuto, ut not.
Angel. Clar. Osasch. Mascar. Farinac. Gait. & Surd. per me re-
lati *in d. res.* 10. *nu.* 6. & *seq.* ubi probavi, quod tamen dictus
Notarius condemnatus de falso non prohibetur publicare In-
strumenta confecta per eum, ante condemnationem de falso,
ut ibi est videre *nu.* 10. & *per tot.* ubi de materia.

A D D I T I O.

FAlsi hoc delictum atrocissimum est, & sicuti aliqui opina- 11
runt atrocius homicidio, Capon. *discept.* 37. *num.* 2. & 33.
Matthæu. *de re crim. controv.* 38. *nu.* 9. & *seq.* Fontanel. *decis.*
857. *nu.* 7. & *seq.* Carpzov. *in pract. crim. qu.* 93. *num.* 2. Cor-
tiada *dec.* 88. *num.* 1. & *seq.* Modern. Manfrell. ad Capic. Latr.
observ. 172. *num.* 3. & pœna mortis puniri, Matthæu. *dict.* 12
controv. 38. *nu.* 10. & *seqq.* Franc. Mar. Prat. ad Muscatel. *in*
prax. crim. cap. de falsis, in princ. Laganat. *ad pragm.* 1. Rovit.
de falsis litt. A. Marin. *ad decis.* 6. Reverter. *num.* 4. tamen
regulariter falsitatem per se, vel per alium committentes 13
pœna extraordinaria puniuntur, Carpzov. *d. qu.* 93. *num.* 20.
Matthæu. *de re crim. controv.* 37. *num* 10. Cortiada *d. decis.* 88.
num. 19. Antonel. *de regim. Eccles. Episcopal. lib.* 6. *cap.* 26. *nu.* 2.
Muscatel. *in prax. crim. cap. de falsis, nu.* 47. quod arbitrium
potest Judex extendere usque ad mortem, ex gravitate cri- 14
minis, Matthæu. *d. controv.* 37. *nu.* 11. & 12. ubi plures citat
Carpzov *d. qu.* 93. *nu.* 95. itaque instrumentis a se non confe- 15
ctis falsis utentes pariter pœna extraordinaria puniuntur, Fa-
ria. ad Covar. *lib.* 1. *cap.* 2. *nu.* 15.
Notarii sane falso publica instrumenta fabricantes, pœna 16
capitali plectuntur, Matthæu. *d. controv.* 38. *num.* 13. Cortiada
dec. 88. *nu.* 25. maxime in casibus enumeratis a dicto Cortiada
ibid. nu. 28. In Cathalonia tamen non ita observatur juxta de-
clarationes traditas a d. Cortiada *d. dec.* 88. *num.* 31. quod fane 17
dolendum, in crimine tam atroci ita parce procedi.
Et ista procedunt in falsificantem instrumentum nullum, li- 18
cet talis falsitas non sit apta alicui nocere, quia actus est de
se illicitus, culpa, & dolus erumpentis, seu falsificantis pu-
nitur, & nullitas non excusat, quominus, saltem pœna ex-
traordinaria, plectatur, Altimar. *de nullitatib. rubr.* 8. *qu.* 15.
nu. 15. Faria. *ubi supra d. nu.* 15. Gratian. Ciarlin. & alii, quos
citat Matt. Medic. *dec. Senen. in addit. ad exam.* 16. *num.* 2.
(quidquid dicant citati a Merlin. *observ. forens. observ.* 136. *n.*
59.) sicuti occultans scripturam publicam, secus autem non 19
authenticam, & nullam, Pareja, & alii, quos citat Altimar. 20
d. nu. 15. tamen hæc absque dubio procedunt, quoties falsitas
apta est ad nocendum, Cortiada *d. dec.* 88. *nu.* 42. & *seq.*
Falsum pariter committunt falsas litteras, ac instrumenta 21
præsentantes, falsasque litteras a privatis, seu publicis personis,
seu locis, recipientes, & alii quamplurimi, qui qua pœna pu-
niantur, videre poteris penes d. Cortiada *d. dec.* 88. *fere per tot.*
maxime *nu.* 6. 18. & *seq.* & penes Carpzov. *d. qu.* 93.
Ad crimen hoc falsi patrati puniendum tria copulative requi- 22
ri tradunt cum magna Doctorum copia Modern. Manfrell. ad Ca-
pic. Latr. *d. obser.* 172. *n.* 14. Merlin. *obser. foren. obser.* 136. *num.*
65. nempe dolus, partis interesse, & mutatio veritatis; tamen 23
uti certum habe, quod plene, & concludenter ad punien-
dum criminaliter est hoc delictum probandum, Fontanell. *d. dec.*
857. *nu.* 2. & *seqq.* Pasqualig. ad Laurec. de Franch. *contro. inter*
Episcop. & Regular. p. 1. *num.* 1250. & *seqq.* ubi plures citat
Merli. *d. observ.* 136. *num.* 41. Marin. *ad decis.* 6. Reverter. *nu.* 5.
non tamen sufficit per conjecturas esse probatum, quia id pro- 24
cedit in civilibus, in quibus suspicio falsitatis pro falsitate ha-
betur, Fontanell. *d. dec.* 257. *nu.* 5. & *seqq.* Capon. *d. discep.* 37.
num. 3. Ripoll. ad Peguer. *rubr.* 17. *num.* 38. Rota *post discept.*
Contri. *tom.* 1. *dec.* 162. *nu.* 12. Pegas *res. foren* 19. *numer.* 20.
& *seqq.* ubi *per tot. resol.* hanc materiam tractat cum copia Do-
ctorum: ipsum consule, si placet, & alios citatos per Pasqualig.
ubi supra nu. 1251. & 1257. Modern. Castald. *consult. foren* 136.
num. 4. & *Consult.* 137. *num* 2. & *seq.* ubi latissime Franc. Mar.
Prat. *respon.* 5. *per tot.* ubi late.
Falsa instrumenta producens, quando Causam amittat Ca- 25
pon. *d. discept.* 37. *nu* 9. & *fere per tot.* Franc. Mar. Prat. ad
Muscatel. *in prax. crim. c. de falsis, vers. Altera fuit quæstio,*
&c. latissime Rovit. *ad pragmat. de falsis per tot.* & ibi Laga- 26
nat. ubi plura de hoc crimine falsi, & quid in Cathalonia,
Ripoll. ad Peguer. *rubr.* 17. *num.* 27. & *seq.* ubi plures citat;
attamen licet causam amittat, non tamen per hoc adversa- 27
rius obtinebit, nisi suam intentionem plene probaverit, Bar-
bos. *in cap. olim,* 25. *de rescript. nu.* 5. ad quod vide Thesaur.
de pœnis Eccles. verb. falsum, cap. 1.
His conducunt tradita per Ciarlin. *controv.* 234. *nu.* 8. nem- 28
pe quod tollentes, vel corrumpentes arma, aut insignia, punien-
di sunt extraordinarie Judicis arbitrio, quod uti curiosum nota.

D E

DE TESTIBUS FALSUM DEPONENTIBUS. *Rubrica XLVII.*

TEstis, qui in Causa Civili, vel Criminali falsum testimonium perhibuerit, perpetua notatus infamia, ad Triremes quinquennio mittatur, & ejus bona pro medietate a Fisco Serenissimi publicentur, & si Fœmina sit, fustigetur per Civitatem, & ad quinquennium exbanniatur: Qui vero scienter falsum Testem induxerit, Causam amittat, & eamdem pœnam, quam Testis inductus, incurrat, & nihilominus, tam ipse Testis, quam scienter illum inducens, Parti ad omnia damna, & expensas in Sententia condemnentur: Sicuti etiam, qui Testem subornaverit, sive instruxerit, ut falsum deponeret, eandem pœnam incurrere volumus: Si vero solum attentaverit, mitius Judicis arbitrio plectatur.

S U M M A R I U M.

1 *Testis, qui dubitative deposuit, non potest redargui, quod falsum dixerit.*
Etiamsi deposuerit per verbum Credo, nu.2.

3 *Testis deponens falsum contra fiscum ad defensam rei punitur pœna extraordinaria.*
Et idem est, si testis deponat falsum super interrogatoriis negando se pauperem, consanguineum, & simil. num.4.
Et si testis deponat falsum sine juramento, nu.5.
Lic. contrarium teneat Barbos. relatus, n.6.
Neque testis falsus punitur pœna ordinaria, si illius depositio est nulla, nu.8.

7 *Testis non punitur de perjurio negans id, quod resultaret in ejus infamiam, damnum, & simil.*

9 *Testes non dicuntur subornati ex eo, quod eis fuerint ostensi articuli.*

10 *Aucloris narratio.*

11 *Falsos testes ministrans in Cathalonia qua pœna puniatur.*

12 *Testes pecunia, aut sponte in criminalibus falso deponentes qua pœna puniantur remissive.*

13 *Clerici falso deponentes coram Judice laico sunt a Judice Ecclesiastico puniendi.*

14 *Laici coram Judice Ecclesiastico falso deponentes possunt ab eo, & a saeculari puniri, praeventione inter eos habita.*

A N N O T A T I O.

1 TEstis, qui dubitative deposuit in judicio, non potest redargui, quod falsum dixerit, ut tradunt Farinac. *de test. q.67. num.69.* Guazzin. *defen.28. cap.13. sub num. 5.* Ciriac. *controv. 407. num.284.* Caren. *de Offic. S. Inquisit. p.3. in tit.6. n.84. & 85.* & alii plures per me relati *in Resol. crim. in verbo falsum, resol. 14. numer. 1. & alleg. foren. 100. numer. 1.* Etiamsi di-
2 ctus testis deponat per verbum *Credo*, ut probant Decian. *tract. crimin. lib.5. cap.11. n.26.* Farinac. *de testib. d. qu.69.* ubi dicit vix credere posse dari casum, in quo testis deponens de credulitate de falso convinci posse per rationem ibi per eum adductam, & declaravi *Ego in d. resol.14. nu.2. & 3.*

3 Prout neque testis deponens falsum contra fiscum ad defensam rei inquisiti puniri posse pœna ordinaria falsi juris communis, vel statuti, sed tantum pœna extraordinaria Judicis arbitrio, tenuerunt Farinac. *de test. d. qu. 67. nu. 18. & seqq.* Caball. *resol. crimin. casu 38. nu 1. & seqq. cent.1. & casu 165. num.23. & sequent. cent.2.* Giurb. *cons.71. num.4.* Capic. Latro *dec.172. num.36. lib.2.* & alii plures per me relati *in d. verbo falsum res.13. nu.1. & 2.*

4 Et idem est in teste, qui falsum deposuit super interrogatoriis negando se consanguineum, pauperem, sollicitatorem, affinem, inimicum, & similia, qui pariter cum d. falsitas non cadat super negotio principali, sed super accessoriis punitur tantum pœna extraordinaria propter temeritatem, & mendacium, non autem pœna ordinaria, ut docent Magon. *decis. Lucan.43. nu 24. & seq.* ubi testatur de communi opinione, Farinac. *de test. qu 67. nu.129. & seq.* Caball. *res. crimin. cons.34. nu.5. & 6. cent.1.* Caren. *de Offic. S. Inquis. part.3. tit.6. nu.70.* & alii per me adducti in *Resol. crim. in d. verbo falsum, res.13. num.1. & seq* ubi dixi, idem esse in teste deponente falsum super accessoriis, de quo videas ibi.

5 Addo prædictis, quod neque punitur pœna ordinaria falsi, sed extraordinaria tantum testis deponens falsum in judicio sine juramento, ut tradunt Plot. Ludov. Gabriel. Bertaz. Farinac. Bajard. Guazzin. Ant. de Ball. & Post. qui testantur de magis communi, & communissima opinione in locis per me relatis
6 in dict. verbo *falsum, resol.17. n.3.* Quicquid contrarium tenuerit Barbos. *de potest. Episc. alleg.51. num.26.* & ab eo adducti.

7 Neque pariter punitur de perjurio testis, qui negat id, quod resultaret in ejus infamiam, vel vituperium, vel in illius damnum, Farinac. *cons 60. nu.129. & seq. lib.1.* Guazzin. *defen. 20. cap.3. nu.8.* Scacc. *de judic. lib 2. cap 8. nu.886. & seq.* ubi dicit, contrariam consuetudinem procedere; quando crimen est notorium, ut ibi per eum.

8 Neque testis punitur de falso pœna ordinaria illud deponens, si illius depositio sit nulla, ut not. Clar. *in §. falsum, vers. Item excusatur, &c.* Farinac. *de test. qu.67. num.187.* ubi hanc conclusionem dicit verissimam, & magis communiter receptam, & alii per me relati in *Resol. crim. in verbo testes quoad dicta, resol.3. nu.1. & 6.*

9 Nolo tamen omittere pro ulteriori declaratione dicti statuti, quod testes non præsumuntur subornati ex eo, quod articuli fuerint eis ostensi, cum non sit prohibitum testes instruere per modum reminiscentiæ, ut probant Farinac. *de test. qu.67. nu. 187.* Adden. ad Gregor. XV. *dec.570. nu 9.* & Rota *in Casa-rangult. distribut. 17. Novembris 1603.* coram Reverendissimo Coccino Decano, *§. stante hac in fine.*

A D D I T I O.

LEctor benevole, non prætermitto, quod omnia minuta- 10
tim tradendo fierem culpabilis, & sæpe nota dignus; tamen non præstat mihi locum thema sumptum digredi, sed solum brevitate possibili pro majori, ad aliqua prænotandum, & ita parce, & iis contentor his leguleis annotationibus, quæ saltem servient ad ducendum lectores ad fontem DD. Modernorum, qui materiam extense tractarunt.

Itaque ab hac materia falsitatis testium remissive me expe- 11
diam, solum tibi demonstrem, quod in hac Provincia Cathaloniæ in civilibus falsos testes ministrans, puniatur amissione causæ, & aliis pœnis, Ripoll. ad Peguer. *in prax. rubr.18. n.61.*

In criminalibus autem, qua pœna puniantur testes falso de- 12
ponentes pecunia, aut sponte in causa offensiva, aut defensiva, ac alia quamplurima circa hæc tradunt Cortiada *decis 88. nu.37. & seq.* Catpzov. *in pract. crim. qu 93. n.46. & seq.* Modern. Manfrell. ad Capic. Latr. *observ. 172. per tot.* Majorana *in appo. prax. crim. lib.2. cap.6. num 91. & seq. & quamplurimi* DD. citati per Modern. Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. to.2. glos 60. ad §.18. n.2.* Delbene *de juram. cap.3. dub.13. per tot.* 14
Fragos. *de regim. Reipub Christian. p.1. lib.3. disp 13. §.6. per tot.* Benekendor. ad Seraphin. *de privil. juram. addit. ad priv. 136. nu. 1. & seqq.* ubi late de pœnis testium falsu deponentium, tam in civilibus, quam in criminalibus, & latius *ad privil.174. a num 89.*

Clerici autem coram Judice sæculari falso deponentes, a 13
Judice Ecclesiastico sunt puniendi, Pilaja. *dec. canon. lib.1. dec. 11. nu.64.* Manfrell. *d. observ. 172. num.56. & seqq* Benekendor. ad Seraphin. *addit. ad privil.67. num.14* Fragos. *de regim. Reipub Christian. part.1. lib.2. disp.4. nu 347.* Rodoer ad Merin. *observ. ad cap.50. nu.3.* Caball. Paul. Rube. Audit. ad Sanfelic Ricc. & alii quos novissime citat Sabell. *in summ. divers. tract. §. Clericus, nu. 52.* Gusman. Jun. *ad defens. animar. lib. 2. def. 1. cap. 12. num.11. & alii*, quos citat Capon. *discept. forens. cap. 134. num. 72. tom. 3.* Fermosin. *in cap.4. de judic. quæst. 3 num. 1. & seqq* Cortiada *dec. 35. num 38. & seqq.* ubi latissime; Laici autem falso deponentes coram Judice Ecclesiastico delictum mixti fori committunt, & ita inter eos datur præventio, & ab uno puniti, ab alio puniri nequeunt, Modern. Manfrell. ad Capic. Latr. *d. observ. 172. num 31. & 32.* Benekendor. *in d. privil.67. num. 13.* Rodoer. *ubi supr. num.6.* Sabell. *d. num.52.* ubi Dian. Ciarlin. Franch. & alios citat Guazzin. *d. num.11.*

DE POENA TESTIS SE ABSENTANTIS. *Rubrica XLVIII.*

QUicumque Testis citatus, vel inductus ad probandum aliquod Maleficium, se studiose absentaverit a Civitate Eugubii, vel si Districtualis sit, ab ejus Districtu, si tale Maleficium aliter plene probatum non fuerit, pœna quinquaginta librarum, & gravius Judicis arbitrio puniri possit, & debeat.

S U M M A R I U M.

1 *Testis recusans se examini subjicere punitur pœna extraordinaria.*
Fallit in teste, qui non tenetur examini se subjicere ratione reverentiæ, nu 2.
Et quando adest periculum incurrendi inimicitiam cum viro potenti, num.3.
Et quando aliud testis detegeret turpitudinem propriam, numer. 4.

5 *Testimonium ferre quilibet compellitur.*
Et ita torqueri possunt deponere recusantes, n.6.
Et puniri testes se absentantes, quando pro repetitione sunt vocati, licet in processu informativo deposuerint, num.7.

A N N O T A T I O.

TEstis licet recusando se examini subjicere puniatur pœ- 1
na extraordinaria Judicis arbitrio, uti habetur in hoc statuto, & in terminis juris communis, tradunt Farin. *de test. quæst. 78. num.134. & seq.* Guazzin. *defens.24. capit. 8. in fin.* Cabal. *res. crim. casu 55. num.1. & seq. cent. 1.* Calvin. *de equit. lib. 2. cap. 179. num 35.* & dixi *Ego in Res. crim. in verbo Testium Miscellanea, res. 1. num. 9.* Id tamen non habet locum in Testibus, qui non tenentur se examinare ratione re- 2
verentiæ, ut puta gener contra socerum, Vitricus contra privignum, frater contra fratrem, filii contra parentes, & simil. ut not. Scacc. *de judic. lib.2. c.10. n.24. & seq. & n.70. & seq.* & dixi *Ego in d. res.1. nu.10.* ubi videre. Neque quando adest 3
peri-

periculum, ne testis deponendo contrahat inimicitiam cum aliquo viro potenti, quia tunc testis non cogitur ad se examinandum, ut tenent Foller. Menoch. Farinac. & Scacc. in locis per me relatis in *d. ref. 1. in fin.* Nec quando testis dete-
4 geret turpitudinem propriam, ut voluerunt Dec. Ofasch. &
Cancer. quos refert, & Zuffi. *de legit. process. crim. qu. 67. a. 4.*
& ante eum Guazzin. *def. 19. cap. 1. nu. 8.*

A D D I T I O.

5 NON licet cuique ad veritatem occultandum se absentare, imo cogi possunt omnes regulariter testimonium ferre, Gomez *variar. tom. 3. cap. 12. nu. 23.* Escobar. *de purit. & nobilitat. p. 1. qu. 9. num. 1.* ob id torqueri possunt, quando de- 6
ponere recusans, Majorana *in oppo. prax. crim. lib. 1. cap. 5. nu. 1. & fere per tot.* ubi tradit, quando hoc dictum procedat, & ad ista vide De Bictis *in prax. cap. 2. tract. 4. sect. 3. qu. 58. per tot.* ubi latissime, & Passerin. a Seatula *in Tribunal. Regular. qu. 15. art. 3. per tot.* maxime *nu. 55.*

Dispositio autem hujus statuti procedit, etiam in teste 7
examinato pro informatione Curiæ se absentante, vocato ad repetendum examen, Caball. *ref. crim. cas. 35.* ubi plura de hac materia.

DE ARTIFICIBUS FALSUM COMMITTENTIBUS. *Rubrica XLIX.*

NUllus Mercator, sive Artifex audeat suam Artem, sive exercitium falsificare, quod si secus factum fuerit, & rem pro se fraudolenter vendiderit, sive aliquid contra ordinem, & naturam Artis dolose immiscuerit, puniatur in libris quinquaginta, & etiam majori pœna, Judicis arbitrio statuenda juxta qualitatem delicti, pro qualibet vice; & re amissa, ad omne damnum, & interesse Emptoris condemnetur. Judex vero tam ad accusationem, & denuntiam cujuslibet personæ, quam etiam per Inquisitionem procedere valeat, & teneatur.

S U M M A R I U M.

1 *Artifices, qui artes suas falsificant, & mercibus aliquid fraudolenter immittunt, qua pœna puniantur.*
Et extraordinarie puniuntur hi omnes in sua mercatura aliquid inutile addentes, seu aliud pro alio vendentes, nu. 2.
3 *Pharmacopola, & Aromatarii pœna extraordinaria puniuntur, si falsas medicinas vendunt.*
4 *Ædilis cognoscit de his falsitatibus commissis per artifices, seu alios in mercibus.*

A N N O T A T I O.

1 AD materiam hujus statuti imponentis pœnam artificibus, qui audent eorum artem falsificare, & in mercibus aliquid fraudolenter immittere, videas Menoch. *de arbitrar. casu 382. nu. 1. in addit.* Caball. *Resol. crimin. casu 80. nu. 1. & seq. cent. 1.* & Farinac. *de falsit. & simul. qu. 150. num. 57.* ubi agit de vendente annonam corruptam; de miscente cum cera legum, fabas, & similia, & de immittente calcem in vino, arenam in blado, & de vendente unam rem pro alia, & de Aromatariis corrupta, & falsa aromata vendentibus, & quibus pœnis prædicti veniant puniendi, & an intret contra eos pœna falsi, ipsos consulas.

A D D I T I O.

HI omnes falsitatem nostri statuti committentes pœna ex- 2
traordinaria puniuntur, & ea tenentur quicumque qui in sua mercatura addunt inutile, ut calcem in vino, pulverem, arenam in blado, pomam in cera, aut species aridas detinent in loco humido, & qui aliud pro alio vendunt, & in mercatura sua, cujusque rei illa sit, falsum committunt, & emptores decipiunt fraudolenter, atque dolose, Carpzov. *in pract. crim. quæst. 93. num. 78. 86. & seq.* Cortiada, *decis. 106. num. 50.* ubi exempla se refert Pegas, *ad ordinatio. Reg. Portugal. tom. 4. tit. 52. cap. 11. num. 6. & seq.* Rovit. *ad prag. 1. de Annona, numer. 3. pag. 39.* Avendao. *de exequend. mandat. part. 1. cap. 19. num. 30.*

Itaque pariter extraordinarie puniuntur Pharmacopolæ, seu 3
Aromatarii falsas medicinas vendentes, Cortiada, *dec. 88. nu. 36.* seu quid ponentes in maximam perniciem ægrotantium, Severin. *in addit. ad decis. 329.* Sanfelic. *in fin. vers. Hujus occasione, &c.*

De his sane delictis ab artificibus commissis, ut alibi dixi, 4
cognoscit Ædilis Civitatis, ut late Sententia Regia declaratum tradit Xammar. *de privil. Civit. Barch. §. 10. num. 16.* & latissime Modern. Pegas, *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom. 3. glos. 3. ad §. 1. tit. 18. per tot.* ubi de omnibus falsitatibus ab artificibus committendis tractat, quem ne prætermittas prævidere, & Severin. *in addit. ad dec. 329.* Sanfelic. late de his tractantem, pariterque Avendan. *in d. cap. 19. nu. 30.*

DE MUTATIONE NOMINIS. *Rubrica L.*

SI quis dolose sibi Nomen mutaverit, ita quod alterum fraudolenter aliquo modo circumvenerit, vel aliquid machinatus fuerit in grave præjudicium alterius condemnetur in libris ducentum, sive alia majori pœna, etiam corporali arbitrio Judicis, & damnum Parti læsæ resarciat.

S U M M A R I U M.

1 *Mutans sibi nomen non punitur, si fiat sine dolo, & præjudicio alterius,*
Cum liceat sibi nomen mutare in pluribus casibus, ut n. 2. & 4.
Et præcipue licet sibi mutare nomen turpe, nu. 3.
5 *Mutans sibi nomen dolose, & fraudolenter falsum committit.*
6 *Mutare nomen duobus modis fit, & quomodo in unoquoque puniatur.*
7 *Mendicantes validi, & hi simil. istam falsitatem committunt, & qua pœna puniantur.*

A N N O T A T I O.

1 POEna imposita a statuto, de quo supra, contra mutantem sibi nomen habet locum, quando dicta mutatio nominis fit cum fraude, & in præjudicium alterius, ut habetur in dicto statuto, secus tamen est, si illa fiat sine dolo, vel sine alicuius præjudicio, ut est text. *in l. 1. & ibi not. glos. & Doctores communiter C. de mutat. nom.* & tradunt Bossi. *in pract. crimin. in tit. de mutat. nom. in prin.* Menoch. *de arbitr. casu 318. num. 19. & 26.* Caball. *Resol. crimin. casu 176. num. 21. cent. 2.* Farinac. *de simulat. & falsitat. qu. 150. nu. 144.* & Bonfin. *ad bannim. gener. cap. 13. in princip.*

2 Cum liceat in pluribus casibus nomen sibi mutare absque incursu pœnæ, & præcipue pro defensione personæ, amicorum, & rerum suarum, item adversus hostes, vel latrones in itineran-
3 do, item mutando sibi nomen turpe, & assumendo nomen pulchrum, & similia, ut declarant Bajard. ad Clar. *in §. falsum, nu. 195.* Caball. *d. casu 176. nu. 10. & seq.* Farinac. *de falsitat. & simulat. d. qu. 150. nu. 145.* & Bonfin. *in d. cap. 13. num. 1.* Et quem posse sibi mutare nomen de Guelpho in Gebellinum dixit Decian. *tract. crim. lib. 7. cap. 7. num. 11.*

A D D I T I O.

NOmen sibi mutare licet, ut tradit hic noster Conciol. *n. 2.* 4
& condocunt Carpzov. *in pract. crim. qu. 93. nu. 33.* Carol. Rota, *pract. conclus. conclus. 27. nu. 4. & seq.* Non tamen, si do- 5
lose, ac fraudolenter fit, quia tunc falsum committitur, Carpzov. *d. nu. 33.* Carol. Rota, *dict. concl. 27. nu. 6.*

Nomen autem mutare duobus modis fit, primo cum quis, 6
persona dissimolata se alium esse mentitur, ob maximam similitudinem, secundo quando quis alterius nomen, non dissimulata alterius persona, assumit: unde mutans sibi nomen in celebratione alterius contractus, supponendo se pro alia persona, asserens se creditorem falliti, cum non sit, gerens se pro Nobili, Doctore, Notario, cum non sit, hac pœna falsi omnes hi tenentur, Carpzov. *in d. pract. crimin. d. quæst. 93. nu. 34. & seq.* Cortiada, *dec. 88. nu. 22. 23. 33. & seqq.*

Hoc delicto afficiuntur mendicantes validi, qui ut majorem 7
ingerant hominibus miserationem, se ipsos, aut filios debilitant, aut herbis, medicamentis, vel suppositoriis faciunt tibias, seu simulant se infirmos, seu pallidos, fucatis coloribus, cum vere non sint, hi sane pœna falsi tenentur, & sunt ejiciendi a Civitatibus, & puniendi, Antun. Portugal. *de donationib. Reg. part. 3. tom. 2. cap. 41. num. 1. & seq.* ubi citat Carpzov. *in pract. crim. quæst. 93. num. 72. & seq.* Aufrer. Rip. Peguer. Jodoc. Caball. & alii, quos citat Bellet. *disquis. Cleric. tit. de favor. Cleric. real. §. num. 97.*

DE INSIDIATORIBUS VIARUM. *Rubrica LI.*

INsidiatores Viarum pro primo Latrocinio, si valorem decem librarum excedat, & cum notabili violentia, ac aliquali Personarum offensione factum sit, in loco latrocinii Furcia suspendatur, itaut moriatur. Si vero res rapta sit citra valorem decem librarum, licet cum aliquali violentia, fustigati per Civitatem ad Triremes per decennium transmittantur: Illi vero, qui bis hujusmodi rapinas fecisse inventi sunt, ultimo Furcarum supplicio damnentur.

S U M M A R I U M.

1 *Latro publicus dicitur, qui palam, & publice furatur.*
Requiritur tamen frequentia deprædandi cum armis, nu. 2.
Et insidiatores viarum dicuntur, qui in via publica, non autem privata deprædantur, nu. 3.
Et d. statutum puniens pœna vitæ insidiatores viarum pro latrocinio excedente libras decem declaratur, nu. 4.
5 *Insidiatores viarum in Cathalonia puniuntur pœna mortis, etiam pro delicto cujusvis minimæ quantitatis.*
Et quomodo puniantur de jure communi remissive, nu. 6.

A N-

ANNOTATIO.

1 LAtro publicus licet dicatur, qui palam, & publice furatur, ut sunt piratæ, & qui publice stant in stratis ad effectum furandi, ut not. Decian. *tract. crimin. lib. 9. cap. 28. num. 2.* Farinac. *de immunit. Eccles. num. 149.* qui dat concordantes quamplures, & Ant. de Ball. *tract. crim. lib. 3. cap. 9. in princ.* licet locus impressoris vitio sit corruptus. Ut autem dicatur talis de jure
2 communi, sequitur frequentia deprædandi cum armis, quæ non verificatur in unica, vel bina deprædatione, ut declarant Decian. *dict. cap. 28. nu. 2.* Farinac. *de immunit. Ecclesiast. d. nu. 154. & nu. 164.* P. Diana, *in sum. in verbo Immunitas Ecclesiastica quoad delicta, num. 31.* & alii per eo relati, *in Resolut. crim. in verbo Furtum, resol. 14. num. 3. & 4.* ubi probavi, idem esse in grassatoribus viarum, ut ibi est videre.

3 Quod quidem statutum puniens pœna ultimi supplicii insidiatores viarum si furtum per eos commissum excedat valorem decem librarum, intelligendum videtur de eo insidiatore, qui semel, vel bis in via publica, & frequentata homines aggrediendo furatus est, non autem de eo, qui id commisit in via privata, quem non dici latronem publicum, cum non tam atrox videatur delictum si vias non frequentatas obsederit, ut declarant Decian. *tract. crimin. lib. 6. cap. 28. nu. 2.* Farinac. *de immun. Eccles. nu. 151. numer. 165.* & Giurb. *cons 90. nu. 17.* bene comprobans.

4 Adnotandum etiam est, quod dispositio hujus statuti punientis pœna vitæ insidiatores viarum pro latrocinio excedente valorem decem librarum habet locum, etiam in latrocinio commisso a pluribus excedente decem libras, etiamsi pars uniuscujusque contingens non excedat dd. decem libras, ut not. Joan. Ant. Niger. *in cap. 10. Incip. Ab hoc n. 60. sub rubr. de furt.* Bejard. ad Clar. *in § furtum, num. 38.* quos refert, & sequitur Calvi. *de aquet. lib. 2. cap. 180. nu. 41. & seq.*

ADDITIO.

INsidiatores viarum publicarum in hac nostra Provincia Cathaloniæ, etiam pro uno delicto cujusvis rei, ac quantitatis minimæ, pœna mortis, ac furcæ suspensionis puniuntur, cum quoad punitionem habeantur pro publicis latronibus, Cortiada, *decis. 170. nu. 37.* ubi suo doctissimo more plures Doctorra citat. 5

Non ignoro, quam latissima explanatione indigeret materia hujus rubricæ, circa nempe immunitatem Ecclesiasticam, circa species horum delinquentium, adjuvantium, auxiliantium, ac excubias facientium, & circa qualitates, an cum homicidio, an sine eo, an in viis publicis, an in vicinalibus, & privatis; sed frustraneum esset post amœnitatem, fœcunditatem, ac doctrinam nostri sane Doctissimi, ac Nobilis Regentis Cortiada, *in dec. 107. per tot.* explanatam, vellu in ab eo tractatis, ingustato legali liore, me intromittere, & ita ad tam nostræ Jurisprudentiæ prævidendum virum securre, & si placet ad Carpzov. *in sua pract. crim. qu. 12. & seq. & quæst. 90. & 91.* Matthæu. *de re crim. controvers. 43.* ad Doctores citatos per Pegas, *ad ordinatio. Regn. Portugal. lib. 2. §. 18. glos. 71. nu. 2.* & per nostrum Conciol. *consil. 7. nu. 32. & seq. post tract. de hæred. simpl. & qualif.* & Muscatel. *in prax. crimin. cap. de furtis, rapinis, &c.* & ibi Franc. Mar. Prat. Berlic. *conclus. legal. part. 4. conclus. 20. per tot.* & ad alios passim, qui tibi materiam digestam tradent. 6

DE INCENDIARIIS. *Rubrica LII.*

SI quis dolose Ignem immiserit in aliqua Domo, in qua habitetur, tam in Civitate Eugubii, quam ejus Districtu, ita quod ex eo Domus incensa fuerit in totum, vel in partem, Furcis suspendatur, ita quod moriatur: Et si is non venerit in fortiam Curiæ, bonis omnibus publicatis, ad prædictam pœnam perpetuo exhanniatur. Si quis vero Ignem immiserit in aliqua Domo extra Civitatem, in qua non habitetur, sed Animalia in ea existerent, Videlicet, Boves, Equi, Asini, Pecudes, & similia, vel etiamsi in segetibus frumenti, sive Acervis, aut Metis, Manus ei dextera amputetur, sive ad Triremes ad quinquennium mittatur: Et si in fortiam Curiæ non venerit, bonis pro Medietate publicatis, ad dictam pœnam condemnetur. Si vero in dicta Domo Animalia non retineantur, vel incendium fecerit in aliis segetibus, quam Granis, sive etiam in eorum Acervis, vel Lini, Fabarum, & aliorum Leguminum, aut in Palearis, Feni, & cujuscumque Straminis, vel Catastis Lignorum, fustibus publice cedatur per Civitatem, & in exilium per quinquennium mittatur, & si capi non potuerit, bonis pro Quarta parte publicatis, in dictam pœnam condemnetur, dummodo ex tali incendio non fuerit secutum aliud incendium, quo casu pœna majoris incendii imponatur: Et prædicta locum habeant, quando Incendium fuerit secutum in totum, vel in partem. Pro sola vero immissione, seu appositione Ignis causa Incendii ad Domum habitationis alicujus, vel etiam in aliis rebus supra nominatis, facti, & personarum qualitate attenta Judicis arbitrio, mitius puniatur: Quibus pœnis condemnetur etiam mandans Incendium fieri, sive etiam præstans auxilium, aut consilium in omnibus casibus; singula singulis congrue referendo: Et semper ultra pœnas prædictas summarie emendetur damnum in duplum patienti principaliter, vel secundario, & occasionaliter, seu quomodocumque id patiatur. Si quis vero non dolo, sed ex aliqua culpa lata, vel levi Incendium fecerit in prædictis, tunc ultra emendationem damni pro modo culpæ, & negligentiæ, mitius condemnetur arbitrio D. Potestatis, inspecta qualitate facti, & personarum: Si vero casu fortuito prædicta evenerint, pœnam nullo modo imponi Volumus, sed ad dimidium damni damnum Passo teneri, & condemnari Mandamus.

SUMMARIUM.

1 *Incendium dicitur crimen gravissimum.*

Itaut incendiarius ultra pœnas teneatur etiam ad damna, & interesse, num. 2.

Ut autem puniatur, requiritur dolus probatus saltem ex conjecturis, num. 3.

Et incendium ut difficilis probationis probatur ex conjecturis, num 4.

Conjectura vero remittuntur arbitrio Judicis, nu. 5.

Commissum tamen sine dolo, sed solum culpa mitius punitur, num 6.

7 *Pater quando pro incendio teneatur pro filio, dominus pro famulo, & simil.*

8 *Statutum imponens pœnam vitæ pro incendio non habet locum pro parvo incendio.*

9 *Incendiaris dolosi, culposi, & ex fortuito, quomodo puniantur, remissive.*

ANNOTATIO.

1 INcendii crimen gravissimum esse, cum in eo Incendiarius nihil utilitatis, & voluptatis consequatur, exclamant Jodoc. *in pract. crim. cap. 103. num. 1.* & Farinac. *de variar. ac diver. cri-*
2 *min. quæst. 110. nu. 2.* Et ideo ultra graves pœnas a legibus, & statutis contra incendiarios inflictas ipse tenetur ad omnia damna, & interesse per incendium illata, ut not. Farinac. *de variar. ac diver. crimin. qu. 110. num. 9. & seq.* Rota apud Gregor. XV. *dec. 528. num. 14. & est tex. in cap. Si quis domum, de iniur. &*
3 *damn. dator.* Ut autem contra incendiarium intret pœna ordinaria statuti, vel juris communis requiritur dolus, qui regulariter non præsumitur, nisi probetur saltem ex indiciis, & conjecturis, ut puta ex qualitate facti, temporis, & personarum, ut docet Afflict. *in Constit. Regn. Qui dolose vite, num. 1. & nu. 6.* quem refert, & sequitur Farinac. *in d. quæst. 110. num. 6.* qui *nu. 41. & seq.* recenset omnes fere modos, ex quibus incendium dicitur commissum ex culpa alterius, & præcipue inhabitantium, & Rota apud Gregor. XV. *d. dec. 528. fere per tot.*

4 Incendium reputatur delictum difficilis probationis, & ideo illius culpa probatur conjecturis, & præsumptionibus, ut not. Rimin. Jun. *cons. 373. num 35.* Gabr. *cons. 150. num. 6. & seq. lib. 1.* Franc. Marc. *decis. 521. num. 3. part. 2.* plene Farinac. *de variar. ac divers. crimin. qu. 110. num. 73. & seq.* ubi ampliat, prædicta habere locum, etiam ad effectum puniendi criminaliter, ut ibi per eum *num. 75.* Quæ quidem conjecturæ remit- 5
tuntur prudentia Judicis arbitrio, Menoch. *de arbitrar. casu 390. nu. 16.* Farinac. *in d. qu. 110. nu. 76. & seq.* & Rota apud Gregor. XV. *dec. 528. fere per tot.* qui conjecturas recensent, quas videas ibi per eos.

Quod vero incendium factum non dolo, sed lata, vel levi 6
culpa mitius puniatur, uti est dispositum in hoc statuto scribit etiam Farinac. *de variar. ac divers. crimin. d. qu. 110. nu. 16. & seq.* Et quando pater teneatur pro filio, uxor pro marito, 7
dominus pro famulo, & simil. pro incendio commisso per filium, per uxorem, & per famulum late tradit idem Farinac. *in d. qu. 110. num. 115. & plurib. seq.* & Antonel. *de loco legal. lib. 3. cap. 20. nu 1. & seq.* quæ hic esset nimis longum referre.

Addo prædictis, quod dictum statutum imponens pœnam 8
ultimi supplicii pro incendio non habet locum in parvo incendio, ut si quis incenderit unam capannam, vel unam parvam domum, quia tunc non intrare pœnam mortis voluerunt Adden. ad Ang. *De malef. in verbo Incendiaris, nu. 7. & 8.* testantes de veriori opinione, Clas. *in pract. §. fin. qu. 68. num. 21.* ubi de comburente tugurium, cum quibus pertransit Farin. *in d. qu. 110. num. 158. & seq.*

ADDITIO.

INcendiarii dolosi acriter puniuntur, culposi culpa lata, le- 9
vi, ac levissima, casuque fortuito non ita, quæ omnia hæc cum omni explanatione patefient tibi Doctores, quos citat Cortiada, *decis. 105. per tot.* & conducunt citati per Modern. Pegas, *ad ordinatio. Regn. Portugal. to. 2. §. 18. glos. 65. num. 2.* & tradit Carpzov. *in sua prax. crimin. qu. 38. & 39.* cum sua solita doctrina, in materia hac criminali præ manibus semper habendus, & eam tractat Muscarel. *in prax. crim. cap. de incendiis, &c.* & ibi, Franc. Mar. Prat. quos consule, & pro materia civili vide Hermosil. *glos. 3. leg. 3. tit. 2. part. 5. per tot.* De Bictia, *prax. Regular. qu. 124. per tot.* Berlich. *conclus. legal. part. 4. conclus. 24. & seqq. per tot.*

DE FURIBUS, ET EORUM RECEPTATORIBUS. *Rubrica LIII.*

PRaetor pro primo Furto non excedente Valorem decem librarum, penam L. librarum imponat, Si vero dictum valorem excedat, Delinquens, ultra dictam penam, fustigetur per Plateam, in die, quo fit Mercatus, & si minor sit XIIII. annis ponatur ad Berlinam. Pro secundo vero furto, Delinquens omnino fustigetur per Civitatem, vel si exterus sit, bulletur in fronte, & utroque casu exbanniatur a Civitate, & Territorio, pena Judicis arbitrio statuenda. Pro tertio vero furto Furcis suspendatur, itaut moriatur, si tamen decimumnonum annum excedat, alias fustigatus, bulletur, exbanniatur, sive etiam ad Triremes ad quinquennium mittatur, Delicti, & Personae qualitate diligenter perpensa, & in omnem casum in duplum parti damnum resarcire teneatur, & ad id in Sententia ferenda Condemnetur. Quod si quis Rem Sacram furari ausus sit, etiam prima vice gravius Judicis arbitrio puniri possit.

Declarantes etiam, quod si quis in Civitate caperet furem in Domo, teneatur illum praesentare Judici infra quatuor horas, ad poenam viginti quinque librarum, si vero extra Civitatem spatio unius diei denuntiasse, seu praesentasse teneatur. Quod si percusserit furtum facientem de nocte in Domo sua, vel ex ea insecutus fuerit, nullam penam incurrat, & intelligatur hoc casu Fur, qui fuerit inventus occulte noctis tempore in aliqua Domo, vel Loco, qui sic inventus condemnari possit ut Fur. Qui vero scienter receptaverit dictos Latrones, seu Fures, & qui dederit ipsis auxilium, consilium, & favorem, sive res furatas scienter receptaverit, praedictis poenis, singula singulis congrue referendo, subjaceat, & condemnetur.

Addentes etiam, quod si aliquod furtum fuerit commissum inter Patrem, Matrem, & Filium, Avum, Aviam, vel Nepotem, Fratres Carnales, vel Consobrinos, quod non excederet valorem decem librarum, per Judicem procedi non possit, nisi per viam accusationis, vel querelae dictarum Personarum: In caeteris vero Judex ex Officio inquirere possit. Insidiatores autem viatorum gravius plectendi sunt, ut supra suo loco diximus.

S U M M A R I U M.

1 *Fures puniuntur poena statutorum loci.*
2 *Fur ut possit inquiri, debet constare de corpore delicti.*
Quod, cum furtum sit difficilis probationis, probatur per conjecturas, num.3.
Nisi agatur de furto, in quo remanent vestigia, nu.4.
Conjecturae autem recensentur, nu 5.
6 *Furtum gravius punitur, si sit commissum cum scalis.*
Et si sit commissum cum fractura, nu.7.
Vel si sit commissum de nocte, num.8.
9 *Fures quoad interesse partis tenentur in solidum.*
10 *Furtum non dicitur committere, qui rem aufert de voluntate Domini.*
Neque qui accipit alienum putans, dominum esse permissurum, num.11.
Neque qui accipit rem suam, dum non potest illam aliter recuperare, num.12.
13 *Furtum domesticum quomodo sit puniendum remissive.*
14 *Furem receptans, vel rem furatam punitur eadem poena, qua punitur idem fur.*
15 *Furtorum materia a quibus DD. tractatur remissive.*
16 *Furtum committunt exigentes gabellam praeter taxam.*

A N N O T A T I O.

1 QUoad poenam furti imponendam furi esse attendenda statuta loci, scripserunt Bart. Bald. Fulgos. Salic. Sicar. & Cepoll. *in auth. sed novo jure, C. de servit. fugit.* Fario. *de furt. qu* 167 *num* 40. & alii per me relati, *in Resol. crimin. in verbo furtum, resol.7. num* 8

2 Ut autem possit inquiri de furto, debet prius constare de corpore delicti, Guazzin. *defens.4 cap. 7. in princ.* Vermigl. *cons.* 8, *nu.5* Ant. de Bal. *tract. criminal. lib. 2. qu* 9. *num.* 13. &
3 dixi Ego, *in d. verb. furtum. resol.1. n.1.* Cum tamen furtum dicatur difficilis probationis delictum; ideo illius corpus probatur per praesumptiones, & conjecturas, Farinac. *de furt. quaest.* 176. *nu.*1. Guazzin. *defens.* 4. *cap.* 7. *num.* 2. Vermighol. *cons.* 271. *num* 8. *& seq. & cons.*281. *num* 3. Ciriac. *controvers.* 238.
4 *nu.*1. Nisi tamen agatur de furto, de quo remanent vestigia, ut quia illud fuerit commissum cum fractura ostii, fenestrae, capsae, & siml. quia de dicta fractura debet constare per ocularem inspectionem, ut declarant Guazzin *defen.*4 *cap.*7. *num.*1. Farinac. *de Inquis. quaest.* 2. *sub num.* 14. & Ambros. *in process.*
5 *inform. lib.*1. *cap.*1. *nu.*4. *&* 28. Conjecturae autem, per quas probatur corpus delicti, in furto sunt, querela partis, qui sit vir bonae conditionis, & famae, conquestiones Domini factae in continenti, si ostio ostii domus, vel Camerae, ubi aderant bona furata, fuga famuli, publica vox, & fama, de quibus habetur per Farinac. Hondcd. Guazzin. Ciriac. & Vermighol. per me relatos, *in Resolut. criminal. in d. verbo furtum, resol.*1. *in fin.*

6 Furti tamen crimen gravius venit puniendum si fuerit commissum cum scalis, ut not. Peguer. *dec.*26. *per tot.* Farinac. *de*
7 *furt. qu.* 165. *num.*21. & Vermigliol. *cons.* 169. *in princ.* prout etiam furtum commissum cum fractura, Anton. Gomez, *variar. resolut. tom.*3. *cap.*5. *nu.*12. Farinac. *de furt. d. quaest.* 165. *num.*23. *& quaest.* 167. *numer.* 27. & Vermigliol. *cons.* 169. *in*
8 *princ.* Et furtum commissum de nocte gravius punitur, quam commissum de die, ut voluerunt Boer. Petr. Gregor. Farinac. Menoch. Rip. & alii per me adducti, *in Resolut. crim. in dict. verbo furtum, resol.*2. *num* 3.

Quo vero ad interesse partis reficiendum per furem, de quo 9
in hoc statuto, fures tenentur in solidum, itaut uno ex eis solvente reliqui liberentur ab emenda damni, cum creditoris non intersit, a quo damnum ei reficiatur, Thesaur. *dec.*254. *per tot.* ubi declarat, quando id habeat locum, Caball. *resolut. crimin. casu* 198. *num* 4. *& seq. cent.*2. Guazzin. *defen.*33. *cap.*23. *numer.*3. & alii per me relati, *in Resolut. criminal. in verbo furtum, resol.*3. *nu.*4. *& seq.* ubi hoc declaravi, & praecipue quod solvens potest aliis repetere pro rata, ut ibi.

Furtum autem non dicitur committere, qui rem aufert de 10
voluntate Domini rei subtractae, nec intrat pena furti, Clar. *§. furtum, num.*20. Farinac. *de furt. quaest.* 174. *num.* 137. Ciriac. *controvers.*231. *num* 40.

Neque qui alienum accipit credendo, Dominum esse permis- 11
surum, ut not. Farinac. *de furt. d. quaest.*174. *nu.*141. Gratb. *dec.*68. *num.*13. *in fin.* Vermigliol. *cons.*358. *num.*5. & alii per me relati in dicto verbo furtum, *resol.*5. *num.*3. 4. *& seq.* ubi recensui requisita, ut dict. conclusioni sit locus. Prout neque 12
intrat poena furti contra surripientem rem suam apud alium existentem, quando aliter non potest illam recuperare, ut tradunt Ludov. Becc. Decian. Farinac. Costa, & Vermigliol. per me relati, in dict. verbo furtum, *resol.*10. *in fin.*

Quomodo vero puniendum sit furtum domesticum commis- 13
sum, tam per filium in re patris, quam per alios, puta per uxorem, servum, consanguineum, & similes, de quo in hoc statuto, tradunt Farinac. *de furt. qu.*174. *num.*95. *& seq.* Caball. *resolut. criminal. casu* 204. *per tot. cent.*3. Vermigliol. *cons.* 261. *per tot. & cons.*466. *pariter per tot.* & dixi Ego *in d. verbo furtum, resol.*9. *per tot.*

Addo praedictis, quod receptans furem, vel rem furatam 14
scienter tenetur eademmet poena, qua tenetur idemmet fur, ut habetur in hoc statuto, ut not. Farinac. *de furt. q.* 168. *n.*56. *& seq.* ubi hoc declarat, & quando quis dicatur furi opem praestare, exponit *in d. qu.*168. *nu* 44. ipsum consulas.

A D D I T I O.

SPecies omnes furtorum, ac cum qualitatibus aggravanti- 15
bus recensere, poenasque eorum, receptatorumque dinumerare, non juxta thema sumptum dijudicares, sed defectuosum, immaturum, ac legaleum scriptorem me dijudicares, benigne Lector, & in inexcusabili exculpatione; ex quo de his omnibus latissime cum innumeris Doctoribus tractarunt noster Meritissimus, ac semper laudandus Nobilis Regens Cortiada, *decis.*106. *per tot.* & alii citati per Pegas, *ad ordinatio. Reg. Portugal. to.*2. §.18. *glos.*71. *n.*9. Carpzov. *q.* 77. *cum plurib. seq.* Berlich. *conclus. legal. par.*5. *conclus.*43. *& seq.* De Bichia, *in prax. Regular. qu.*123. *per tot.* Muscatel. *in prax. crim. tit. de receptatorib. delinquentium*, & ibi Franc. Mar. Prat. Severin. *in addit. ad dec.*343. Sanfelicii, *per tot.* Muscatel. *in dict. prax. crim. cap. de furtis, &c.* & ibi Franc. Mar. Prat. ubi late Guazzin. *ad defens. reor. def.*4. *cap.* 7. *per tot.* Matthaeu. *de re crim. controv.* 24. *num.* 26. *& controv.*34. *per tot.* & passim; quapropter ipsos consule, & certo omnia, quae volueris, in eis habebis.

Non ignores tamen, quod hac pena furti tenentur exigen- 16
tes gabellam praeter taxam, Quesada, & Pilo, *dissert.*22. *nu.* 10. ubi Berlich. & Franc. Marc. citat.

DE CONDEMNATIS CAPITALITER PUBLICANDIS. *Rubrica LIV.*

JUdices termino quinque dierum post Condemnationem capitaliter factam de aliquo Contumace, teneantur talem Condemnatum, videlicet, Nomen, & Cognomen statim annotari facere per Notarium Maleficiorum in Tabella, seu libro, in ejus Camera palam detinendo, ad hoc, ut nullus deinde illum sic Diffidatum, & condemnatum alloqui, & recipere valeat, ad poenam in Statuto contentam, utque ad eorum capturam, & offensionem impune procedi possit.

DE CONDEMNATIS NON RECIPIENDIS. *Rubrica LV.*

SI quis Condemnatum capitaliter ad mortem in domo studiose receptaverit, sive retinuerit, aut quomodocumque ei consilium, auxilium, & favorem praebuerit, vel etiamsi extra domum cibum, & potum sponte subministraverit, In primis carceretur ad veritatem Actorum indagandam, & ulterius pena corporali Judicis arbitrio inspecta qualitate facti plecti possit, &

debet

debet etiam usque ad mortem: Quod si per vim, aut metum coactus receptaverit, vel transeunti Victualia dederit, teneatur quamprimum ei licuerit, nulla mora interposita id Curiæ notificare, Judicemque de singulis informare, alioquin pœnam centum Scutorum incurrisse intelligatur: Patri tamen, Matri, & Fratribus carnalibus receptatoribus in aliquo a Judice in prædictis casibus indulgendum est. Uxor vero Maritum receptans, vel ei cibum, & potum subministrans nullatenus puniri possit, & de prædictis quilibet possit accusare, & Quartam partem pœnæ lucretur.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum prohibens allocutionem, & conversationem cum bannitis non habet locum, quando illa non est dolosa.*

Qui dolus in d. casu non præsumitur, n. 2.

Neque habet locum, quando banniti sunt tolerati, n. 3.

Itaut sufficiat publica illorum conversatio, n. 4.

Prout neque habet locum, nisi probata scientia banni, numer. 5.

Nisi tamen bannum in loco receptationis esset publicatum, numer. 6.

Dummodo fuerit publicatum in loco receptationis, & conversationis, num. 7.

Neque d. statutum habet locum in receptante bannitum per metum, num. 8.

Utrum autem ad d. effectum pœna incurrenda sufficiat unica conversatio, vel requirantur plures, n. 9.

10 *Receptatores condemnatorum capitaliter, jure communi inspecto, eadem pœna sunt puniendi, qua puniendi erant receptati.*

Contrarium, quod extraordinarie puniantur, tenent alii, numer. 11.

Nisi a cognatis, aut conjunctis fuerint receptati, numero 13.

Aut patres a filiis, num. 14.

Et in aliis casibus, num. 12.

15 *Receptatores condemnatorum, aut delinquentium dicuntur, nedum qui eos in domo recipit, sed etiam qui abscondit, & aliter.*

16 *Receptatores bannitorum, condemnatorum, ac delinquentium a quo Judice puniantur.*

17 *Caupones receptando bannitos, & simil. pœna hujus statuti non tenentur, & quomodo procedat.*

A N N O T A T I O.

1 Statutum supradictum, & bannimenta prohibentia allocutionem, conversationem, & receptationem bannitorum habent locum, quando allocutio, conversatio, & receptatio est dolosa, & fit in damnum fisci, vel Reipublicæ dando eis auxilium, vel favorem ad effectum illos evadendi a Curia illos occultando, arma subministrando, secus autem in associante se simpliciter cum eis in itinere, loquendo cum eis de negotiis fisco non præjudicialibus, quia tunc d. pœna statuti, & bannimentorum non habet locum, ut tradunt Bajar. ad Clar. §. *fin. q.* 81. *n.* 40. Farin. *de consul. & man. qu.* 133. *nu.* 57. *& seqq.* Guazzin. *defen.* 29. *c.* 2. *n.* 23. Cyriac. *controv.* 345. *n.* 55. *& seqq.* Antonell. *de loco legal. lib.* 3. *c.* 21. *n.* 2. *& seqq.* & alii plures per me relati, *in Resoluc. crim. in verbo Bannitus, resol.* 1. *nu.* 1. *& allegat. foren.* 96. *in fin.* ubi dixi, ita obti- 2 nuisse in Auditorio legationis Urbini, & alibi. Dolus vero in dicto casu non præsumitur, sed est probandus per fiscum, ut voluerunt Gabriel. Rimin. Jun. Turret. Masc. Cyriac. Giurb. & alii per me adducti, *d. resol.* 1. *n.* 6.

3 Prout neque pœna d. statuti, & bannimentorum prohibentium receptationem, allocutionem, & conversationem cum bannitis habet locum, quando banniti sunt tolerati, itaut communi æstimatione non habeantur pro bannitis, sed potius pro aggravatis, ut tradunt Surd. *cons.* 170. *num.* 24. *lib.* 2. Bajar. ad Clar. §. *fin. q.* 90. *n.* 50. Farin. *de consult. & mand. q.* 133. *n.* 48. Vermigl. *cons.* 394. *n.* 11. & alii plures per me relati *Resol. crimin. in verbo Bannitus, resol.* 2. *nu.* 1. Itaut ad 4 evadendam pœnam sufficiat publicam conversationem banniti absque scientia Principis, vel Officialis, cum quælibet causa excuset a pœna, ut docent Bertaz. Rimi. Jun. Bursat. Farin. Vermigl. & alii per me relati, *in d. resol.* 2. *n.* 2.

5 Addo prædictis, quod pœnæ prædictæ contra receptantes, & conversantes cum bannitis non habent locum, nisi probata scientia, in receptante, & conversante cum eis, illos esse bannitos, ut docent Bajar. ad Clar. §. *fin. q.* 90. *n.* 36. *& seqq.* plene Farinac. *de consult. & mand. q.* 133. *n.* 103. *& n.* 112. Caball. *resol. crim. casu* 287. *nu.* 4. *& n.* 21. *cent.* 3. Calvi. *de aquir. lib.* 1. *c.* 41. *n.* 30. & alii per me adducti, *in d. verbo Bannitus, resol.* 3. *n.* 1. *& n.* 9. ubi dixi, ignorantiam in di- 6 cto casu præsumi, & scientiam esse probandam, Antonell. *d. c.* 21. *qu.* 2. *n.* 17. Nisi tamen in loco receptationis, vel conversationis cum bannitis bannum fuerit publicatum, quia tunc de eo non valet allegari ignorantia, ut tradunt Bossi. Adden. ad Bertaz. Mascar. Bajard. Farinac. Costa, Caball. & alii per me relati, *in d. resol.* 3. *n.* 6. Dummodo bannum fuerit publicatum in loco receptationis, & conversationis, cum non sufficiat illud fuisse publicatum in Civitate, quod non inducit 7 scientiam in Castris, & Villis, ut not. Farinac. *de consult. & mand. qu.* 133. *num.* 116. *& num.* 127. Eugen. *cons.* 87. *per tot. lib.* 2. Vermigl. *cons.* 434. *num.* 21. & dixi Ego, *allegat. foren.* 96. *n.* 16. *& in d. verbo Bannitus, d. resol.* 3. *n.* 8. *& 9.* ubi recensui alios casus, in quibus præsumitur in receptante, & conversante cum bannitis scientia banni, quæ hic non sunt inutiliter replicanda.

Sicuti etiam non habent locum pœnæ, de quibus supra in 8 receptante bannitum per metum, ut habetur etiam in hoc statuto, ut docent Deci. *tract. crim. lib.* 5. *c.* 5. *n.* 71. Farinac. *de consult. & mand. q.* 133. *n.* 36. Caball. *resol. crim. casu* 287. *n.* 11. *& seqq. & n.* 79. *cent.* 3. Giurb. *cons.* 28. *nu.* 17. & declaravi Ego, *in d. verbo Bannitus, resol.* 7. *num.* 1. *& seqq.* ubi probavi, metum in dicto casu præsumi, & quod debeat esse talis, qui cadat in constantem virum, ut ibi est videre.

Ut autem intret pœna d. statuti an sufficiat unica receptatio, 9 vel conversatio, vel requirantur plures vide Farinac. *de consult. & mandat. q.* 133. *nu.* 21. *& seqq.* ubi dicit sufficere unicam receptationem vigore Bullæ Sixti V. Antonell. *de loco legal. lib.* 3. *c.* 21. *n.* 2.

Addo ulterius, quod pœnæ supradictæ non habeant locum in auxilio præstito bannito per viam judiciariam, puta advocando, & procurando pro illius remissione, & gratia a Principe impetranda, quia prædicta dicuntur licita, & non punibilia, ut probant Odd. *cons.* 27. *nu.* 1. *& seqq.* Guazzin. *ad defen. in præfat. n.* 21. Farinac. *de consult. & mand. d. q.* 133. *n.* 73. Jac. Beni. *de privil. Doct. priv.* 46. *per tot.* nec non Antonell. *de loco legal. lib.* 3. *cap.* 21. *in fin.*

A D D I T I O.

Receptatores autem condemnatorum capitaliter, jure com- 10 muni inspectu, sunt, qui tenent puniendos esse eadem pœna, qua puniendi veniebant condemnati, Giurb. *consil.* 25. *numer.* 1. Peguer. & alii, quos citat Carpzov. *in pract. crim. q.* 134. *n.* 38. Modern. Majorana, *in oppo. prax. crim. lib.* 1. *c.* 17. *n.* 17. *& seqq.* alii autem quod a jure communi ulla adest pœna imposita; ex quo, eo inspectu, non esse prohibitum alloqui, conversari cum condemnato, ac bannito, & etiam eum receptare, maxime extra territorium bannientis, Cyriac. *controvers.* 345. *n.* 14. Tamen his prætermissis pro indubitato teneo, extraor- 11 dinarie esse puniendos, sicuti ita puniuntur receptatores delinquentium, ac facinorosorum hominum, Carpzov. *dict. qu.* 134. *numer.* 40. *& seqq.* Pegas, *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 4. *tit.* 58. *gloss.* 9. *ad §.* 7. *nu.* 1. Rovit. *ad pragm. rubr. de receptatoribus delinquentium, num.* 1. *& seqq.* & ibi Laganar. Avendan. *de exequend. mandat. p.* 2. *c.* 7. *n nu.* 1. a qua pœna excusantur variis in casibus, ut tradit noster Conciol. hic, & eos recensent Doctores citati a Sabell. *in summ. divers. tract. §. Bannitus n.* 36. Modern. Majorana, *in oppo. prax. crim. lib.* 1. *c.* 12. *n.* 32. *& seqq.* & Rovit. *in pragm.* 5. *de receptatorib. delinquen. per tot.* & Passerin. *a Sextulo ubi proxime n nu.* 15. præcipue si a cognatis, vel affinibus fuerit facta præfata receptatio, Carpzov. 13 *dict. qu.* 134. *nu.* 48. *& seqq.* Sabell. *ubi supra nu.* 39. & ita impune a filiis possunt receptari, Sabell. *d. §. Bannitus, n.* 8. 14 *vers. Imo possunt*, ubi Menoch. Christin. & alios citat Modern. Majoranas, *ubi supra n.* 40. *& seqq.* Severin. *in addit. ad dec.* 343. Sanfelic. *per tot.* Passerin. *ubi proxime n.* 14. ubi tradit, an ita procedat in hæresi, Avendan. *d. c.* 7. *n n.* 10.

Receptati dicuntur banniti, ac condemnati, nedum qui 15 fuerunt in domo, seu agro recepti, & absconditi, sed etiam alii traditi a Passerin. *a Sextulo ad cap. ut officium*, 11. *de hæresic. in* 6. *a n.* 11. ubi de receptatoribus hæreticorum, & a Giurb. *consil.* 28. *n.* 2. *& seqq.* quos ibi prævidere poteris.

Receptatores bannitorum, ac condemnatorum a quo cogno- 16 scantur, an a suo Judice, seu ab eo, qui eos bannivit, aut condemnavit, ardua est quæstio, quam ad partem disputatam tradunt Carol. Ant. Deluca, ad Franch. *obser.* 470. *per tot.* Laganar. *ad pragm.* 1. *de receptatoris delinquentium litt. A. & alii*, quos citat Sabell. *in summ. divers. tract. §. Bannitus, n.* 36. *vers. Quod receptatores*, ideoque pro examinatione ad ipsos recurre.

Caupones autem bannitos receptantes ignorando tales esse 17 (prout præsumitur non constito de scientia) non tenentur pœna hujus statuti, imo possunt illis ministrare potum, ac esum absque pœna, Caball. Menoch. & alii, quos citat Sabell. *tractat. var. §. Caupones, num.* 3.

DE CONDEMNATIS CAPITALITER IMPUNE OFFENDENDIS. *Rubrica LVI.*

Diffidati, sive exbanniti capitaliter ad Mortem ex delicto, pro quo de Jure Communi, sive Municipali pœna mortis imponenda sit, possint a quocumque impune offendi, & occidi: Et Judices habita fide de banno nullatenus procedere possint contra offensores, sive occisores, Sed eos de carcere eximere, & ab omni molestia liberare teneantur: Qui vero fuerint condemnati citra pœnam mortis, nec etiam leviter offendi possint, sed illos Offendentes pœna ordinaria a Statutis imposita plectantur.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum, quod banniti possint impune occidi, est validum.*
Habet tamen tantum locum in bannito ex veris probationibus, num.2.
Contrarium tenent alii plures, nu.3.
Non habet locum d. statutum in bannito tolerato, nu.4.
Quicquid aliqui contrarium teneant, nu.5.
Quando vero bannitus dicatur toleratus, nu.6.
Et occidens bannitum non dicitur frangere pacem, nu.7.
Et bannitus potest occidi proditorie per insidias, & cum veneno, num.8.
9 *Banniti, & capitaliter condemnati cum pro mortuis habeantur.*
Possunt ut constituti in articulo mortis a quolibet Sacerdote etiam non approbato absolvi, nu.10.
Et etiam impune offendi, ac occidi, nu.11.
Non tamen a filiis, aut uxore, nu.12.
Neque in Ecclesia, num.13.
Neque possunt occidi non condemnati capitaliter, licet cum confiscatione bonorum, num 15.
14 *Banniti, ac capitaliter condemnati an gaudeant immunitate Ecclesiastica.*

A N N O T A T I O.

1 STatutum supradictum, quod banniti capitaliter possint impune occidi uti fundatum ex justa causa ad publicam scilicet utilitatem, ut homines metu pœnæ territi a delinquendo se abstineant, scientes se postea occidi posse, quod sit validum, & servandum etiam in foro conscientiæ post Graff. *cons 7. num.6.* & Vivi. *com. opin. 770. num.3.* per eum adductos firmat P. Grassett. *de noce prodit. §. 12. num. 24.* & late comprobat Farinac. *de variar. ac divers. quæst. quæst. 103. num.1. & seq.*

2 Statutum de quo supra permittens occidi bannitum habet locum in bannito ex veris probationibus, non autem in bannito ex contumacia, nisi dicatur expresse, ut tradunt Rolan. *cons.45. num.66. lib.1.* Scacc. *de judic. lib.1. cap.93. sub num.1. & cap.197. sub num. 126.* ubi testatur de communi opinione, Giurb. *cons.3. num.15. & cons.27. nu.12. & seq.* & Altograd. *cons.98. num.8. lib.1.*

3 Contrarium tamen tenent Cartar. *de execut. sent. capt. bann. cap.1. num. 37. & seq.* qui testatur de vera, & communi opinione, & Farinac. *de variar. ac divers. quæst. quæst. 103. num. 197.* ubi dicit, quod contraria opinio in practica non recipitur, & plures dat concordantes, cum quibus concordat etiam *Constit. March. lib.4. cap.30.* & dixi Ego *in Resol. crim. in verb. Bannitus, resol.4. nu.2.*

4 Neque habet locum dispositio d. statuti in bannito tolerato in Civitate, quem non posse impune offendi, cum habeatur pro non bannito, voluerunt Farinac. *in d. qu.103. n.298.* ubi testatur de magis communi Doctorum opinione, Chocl. *in Bull. bon. regim. cap.33. nu.53.* & P. Grassett. *de noce prodit. §.12. nu. 16.* Quicquid male tenuerint contrarium Decian. Ruin. & alii 5
relati per me, *in d. resol. 4. nu.5.* Quando vero bannitus dica- 6
tur toleratus, itaut non possit impune offendi, late declarat Farin. *in d. qu.103. nu.292.* ipsum consulas.

Addo prædictis, quod stante d. statuto permittente bannitum 7
occidi posse, illum occidens non dicitur frangere pacem factam cum eo ante bannum, ut not. Farin. *de var. ac divers. criar. qu.103. nu.46.* Guazzin. *de pace part.1. qu.23. num.8. & seq. & qu.61. num.3. & seq.* P. Grassett. late comprobans, *de noce prodit. §.12. num.20.* & alii per me adducti, *in d. verbo Bannitus, resol.5. nu. 1.* ubi *nu. 4.* dixi, idem esse in cautione de non offendendo, & prædicta non habere locum, in bannito habente salvumconductum, in tolerato, & simul. *ut ibi nu. 7.* & tint. etiam P. Grassett. *d. §.12. nu 16.*

Amplia ut stante d. statuto permittente bannitum occidi, 8
ut id fieri possit proditorie, & per insidias, cum armis prohibitis, & mediante veneno, ut contra Menoch. *de arbitrar. lib.1. quæst.90. num.49.* tenent P. Molin. *de just. & jur. tom.4. tract.3. disput.7. num. 1.* P. Diana, *in summ. in verbo Occidere bannitum, num.6.* & late comprobat P. Grassett. *de noce prodit. d. §.12. num.22. 23. & seq.*

A D D I T I O.

COndemnati capitaliter, & banniti, in miserrimo statu con- 9
stituuntur, & pro mortuis habentur, Anton. Portugal. *de donationib. Reg. par.3. c.30. nu. 58.* & uti constituti in articu- 10
lo mortis possunt a quolibet Sacerdote non approbato absolvi, P. Manar. *in not.* Melanco. citatus a Sabell. *in summ. divers. tractat. §. Bannitus, num.1.* idem juxta statuta possunt impune 11
offendi, ac occidi, ut tradit hic noster Conciol. & tradunt Doctores citati per dictum Sabell. *d. §. Bannitus, n.1. & seq.* 12
non tamen per filios, aut uxorem, Carol. Ant. Deluca, ad Franch. *observ.276. num.2. & seq.* Sabell. *ubi supra num.8.* neque in Ecclesia, quia non obstante præfata statutaria disposi- 13
tione severiter puniuntur, ut Ecclesiæ, & Ecclesiasticæ immunitatis violatores, Cortiada, *dec.85. nu. 7.* Diana, & alii, quos citat Sabell. *ubi supra nu.9.*

Condemnati autem capitaliter, ac banniti an gaudeant im- 14
munitate Ecclesiastica tradit latissime Cortiada, *d. dec.85. numer.1. & seq.* ubi exemplaria refert, & tradunt citati per Sabell. *d. §. Banniti, nu.9.* ipsos consule.

Dispositio nostri statuti juri communi conformatur, loquen- 15
do prout loquitur de capitaliter condemnatis; ex quo non condemnati capitaliter, sed in alia mitiori pena non possunt occidi, nec offendi, etiamsi condemnati, ac banniti sint cum confiscatione bonorum, Portugal. *d. c.30. nu.61.* ubi alios citat.

QUOD PATER TENEATUR PRO DELICTO FILII USQUE AD *legitimam.* *Rubrica LVII.*

UT delicta Juventutis reprimantur, Statuimus, quod si Filiusfamilias ex aliquo delicto condemnetur, pro quo pena Confiscationis omnium bonorum a Jure Communi, sive Municipali, etiam in contumatiam fuerit imposita, Pater teneatur de bonis suis, usque ad legitimam portionem, quam etiam contra Juris Communis Regulas ad prædictum effectum in Vita Patris constitui volumus: Sicut etiam ob delictum Parentum Legitimam reservari debere Filiis, seu Nepotibus juxta Juris dispositionem a Judice declarandam.

Addentes, quod omne id, quod Pater solverit semel, vel pluries pro aliqua condemnatione Filii, possit, & debeat in talem legitimam imputari: Sicut etiam Pater in suo Testamento ea omnia in legitimam Filii computare poterit: Declarantes tamen, quod si Filiusfamilias seorsum a Patre habitet, fieri debeat executio in bonis, quæ Filius possidet, vel alius pro eo, vel quæ ad ipsum jure Castrensis Peculii, vel quasi, vel Adventitii pertinent.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum compellens patrem ad solvendam legitimam fisco pro filio est validum.*
Non tamen habet locum in filio spurio, neque in filia, num.2. & 3.
Neque quando filius delinquens habet filios, nu.4.
Neque comprehendit avum, nec patrem forensem, n.5. & 7.
Neque quando pater habet tres filios, vel ultra, nu.6.
Et dictum statutum non habet locum nisi pro unica vice, num.8.
Potest tamen pater solvens condemnationem pro filio illam imputare in legitimam, nu.9.
Non tenetur tamen de jure solvere condemnationem pro filio, num 10.
Neque quatenus est in legitima, nu.11.
Nec tenetur illam solvere nec de peculio adventitio, nec de profectitio, nu.12. & 13.
Licet si filius sit carceratus pro delicto possit cogere patrem ad assignandum legitimam, nu.14.
Si tamen filius habitet seorsum a patre executio pro condemnatione est facienda in ejus peculio, n.15.
16 *Statutum, quod pater teneatur pro filio, non procedit in pœnis corporalibus.*
Sed tantum in pœnis pecuniariis, nu.17.
18 *Statutum disponens, quod pater teneatur pro filio in pluribus casibus, non habet locum, remissive.*
19 *Pater in civilibus quando teneatur pro filio.*
20 *Pater in Cathalonia non tenetur pro delicto filii, etiam intra legitimam.*

A N N O T A T I O.

STatutum prædictum compellens patrem ad solvendam le- 1
gitimam fisco pro filio delinquente licet sit contra jus, est tamen validum, & servandum uti conditum ratione publicæ utilitatis, ut filii arceantur a commissione delictorum, ut declarant Clar. *in pract. §. fin. qu.86. vers. valebit igitur,* Ludov. *dec. Perus.21. n.26.* ubi testatur de magis communi Doctorum opinione, plene Cartar. *de pœn. innoc. art. 3. nu.45.* Massin. *de confiscat. bonor. qu.28. nu.16.* & in Statu Ecclesiastico adest *constitut. March. lib.4. cap.18.* & Bulla Sixti Quarti in ordine.

Dictum tamen statutum non habet locum in filio spurio, neque 2
in naturali, ut not. Farinac. *de delict. & pœn. q.22. n.188. vers. Limita septimo, & 1.* Merlin. *de legit. lib. 3. tit. 1. qu. 34. num.3.* late Cartar. *de pœn. innoc. art.3. nu.500. & seq.* ubi testatur de veriori, & magis communi opinione, Caball. *resolut. criminal. casu 250. n.17. & seq. cent.3.* & alii per me relati, *in Resolut. crim. in verbo legitima, resol.3. n.7.* Neque comprehendit filiam, cum mas- 3
culinum non concipiat fœmininum in statuto continente odium irrationabile, Bajard. ad Clar. *§. fin. quæst.68. n.17.* bene Cartar. *de pœn. innoc. d. art.3. n.844.* qui dant concordantes. Neque quan- 4
do filius, qui delictum commisit, habet filios, Peregr. *de jure fisc. lib 5. tit.1. num.133.* Farinac. *de delict. & pœn. d. quæst.24. num. 172.* Caball. *resolut. criminal. casu 250. n.23. cent.3.* Cartar. *in d. art.3. num.471. & seq.* & alii plures per me relati, *in d. resolut.3. nu.13.* Neque comprehendit patrem forensem, ut not. 5
Farinac. Bajar. Merlin. Guazzin. Cartar. & Caball. per me relati, *in dicta resolut. 3. num.15.* Antonell. *de loco legal. lib.3. cap. ultim. quæst. 5. num. 1.* Neque habet locum, quando pater ha- 6
bet tres filios, vel ultra, quiaunus ex eis delinquente, pater non

tene-

teneatur pro eo solvere legitimam, ut docent Farinac. *de delict. & pœn. in d. qu.24. nu.170.* secundum primam impressionem, Merlin. *de legit. lib.3. tit.1. qu.29. num.19. in addit.* Vermigl. *consil.47. num.4. & consil.49. num.3.* & alibi Missio. *de confiscat. bonor. qu.18. num 22.* & declaravi Ego *in dict. resolut. 3. num. 19. cum addit. ibi posita, & in verbo Confiscatio, resolut. 7. cum addit. ibi.*

7 Neque dictum statutum loquens de patre comprehendit avum, ut tenent Bald. Carpan. Merlin. Eugen. Guazzin. Caball. & Cartar. in locis per me relatis, *in d. resol. 3. nu.35. & seq.* ubi probavi dictum statutum non comprehendere Matrem, neque filium delinquentem extra territorium, & alios quamplures casus, quos nimia longum esset hic recensere.

8 Statutum supradictum, quod pater solvat legitimam fisco pro filio delinquente non habet locum, nisi pro prima vice, qui si semel legitimam solvit, non tenetur iterum illam solvere, ut docent Guazzin. *de confiscat. bonor. conclus.13. limit.19. n.48.* Cartar. *de pæn. innoc. artic.6. n.20.* & ita disponitur, *in Constit. March. & in Bulla Sixti Quarti*, per me relatis, *in d. resol. 3. in fin.*

9 Statutum vero supradictum, quod pater solvens condemnationem fisco pro filio possit, & debeat illam imputare ei in legitimam, concordat cum jure communi, quod idem disponit, ut tradunt Mangil. *de imput. qu.40. nu.26.* & Merlin. *de legit. lib.2. tit.2. qu.25. nu.1. & seq.* qui dant concordantes.

10 Pater vero circumscripto dicto statuto cogente eum ad solvendum legitimam pro filio delinquente, non tenetur solvere condemnationem fisco pro filio, ut tradunt Clar. *in pract. §. fin. qu.86. vers. Secundo infertur, &c.* Farinac. *de delict. & pæn. qu.24. num.19. & seq.* Carpan. *ad Stat. Mediol. cap. 416. num. 237. lib.1.* Hond. *consil.95. nu.34. vol.1. & consil. 74. nu. 13. vol. 2.* & Balth. Thom. *in suis tractat. variar. tom 1. in tract. de legit. tit.9. nu.36.* Cum pater non teneatur pro delicto filii, ut ultra Doctores supra adductos not. Gabr. *consil.182. nu.1. vol.1.* Covar. *variar. resol. lib.2. cap.8. in princip.* & Merlin. *de legit. lib.3. tit.1. qu.33. in princ.*

11 Itaut pater ad id non teneatur, neque quatenus est in legitima, ut docent Farinac. *in d. qu.24. n.15. & seq.* late comprobans Merlin. *de legit. libr.3. tit.1. qu.33. num.1. & sequent.* Peregr. *de jure fisc. lib.5. tit.1. nu.133. vers. Et idem, &c.* Bajar. ad Clar. *§. fin. qu.78. num.48.* & Carpan. *ad Stat. Mediol. d. cap.416. num.237. & seq.*

12 Neque teneatur solvere condemnationem pro filio de bonis adventitiis illius, quorum pater habet usumfructum tantum, ut voluerunt Vulp. *consil. crim.15. per tot.* Farin. *in d. quæst. 24. num.5.* ubi testatur de veriori, & magis communi Doctorum opinione Peregr. *de jur. fisc. lib.5. tit.1. nu.128.* quam opinionem uti magis communem late tuetur Fachin. *controv. jur. lib. 9. cap.46. per tot.* & Carpan. *ad Nov. Const. Mediol. cap. Omnium, nu. 228. & seq.* Quicquid contrarium teneant Doctores relati per Farinac. *in d. qu.24. nu.5. vers. Et licet, &c.*

Prout nec tenetur illam solvere de peculio profectitio, in 13
quo pater habet usumfructum, & proprietatem, Carpan. *in dict. cap. Omnium, num. 239.* Clar. *in d. quæst.78. vers. Prætærea quæro, &c.* Farinac. *in d. qu.24. nu.3.* Hond. *d. consil. 95. nu.36.* Vulpel. *d. consil.15. fere per tot.* & Peregrin. *in d. tit.1. nu.125.* qui dant concordantes.

Licet si filius detineatur in carcere pro delicto, ex quo ali- 14
ter evadere non valeat, possit cogere patrem Judicis officio, ut ei legitimam assignet, ut se ex carceribus redimere valeat, scripserint Farinac. *in d. qu.24. num.21. & seq.* & Merlin. *de legit. lib.2. tit.2. qu.25. nu.3. in fin.*

Quod vero stante hoc statuto si filius habitans seorsim a 15
patre condemnatus sit in pœnam confiscationis bonorum, executio facienda sit in ejus peculio Castrensi, vel quasi, videas adducta per me *in Resol. criminal. in verbo Confiscatio, resol. 8. & 9. per tot.*

A D D I T I O.

HOc statutum non loquitur de pœnis corporalibus, cum in 16
eis non alios, quam suos teneant pœnæ Auctores, Carpzov. *in pract. crim. quæst.131. nu.2.* Faria, ad Covarru. *var. lib.2. cap. 8. nu. 6. cum plurib. sequentibus*, bene tamen procedit in pœ- 17
nis pecuniariis, & corporis non afflictivis, quia in his procedit nostra statutaria dispositio, & ita tenet, cavendo quod pater intra legitimam pro filio delinquente solvat pœnam, ut tradit hic noster Conciol. *nu. 1.* & tradunt citati a dict. Faria. *d. cap. 8. nu.81. & seq.* ad quod vide Doctores citatos per Olea, *decis. jur. tit.2. qu.6. n.19.* ubi de materia hujus statuti late tractat Marotta, *discept. forens. cap. 7. nu. 6.* ubi tradit non procedere hoc statutum, quando filius condemnatur in contumaciam.

Non tamen habet locum dispositio nostri statuti, si filius, qui 18
deliquit solvendo sit, & in aliis casibus recensitis a nostr. Conciol. hic & a dict. Faria. *d. cap.8. n.84. & seq. & fere per tot.* ad quem recurre, & habebis materiam hujus statuti latissime tractatam, vide Anton. Portugal. *de donationib. Reg. par.3. c.23. per tot.* late hanc materiam, inspecto jure communi tractantem.

In civilibus autem, quando pater teneatur pro filio, non 19
hujus est loci, ideoque pro hac quæstione recurre ad Doctissimum Altimar. *in observ. 24. ad lib. 3.* Rovit. *per tot.* ubi latissime.

In hac tamen nostra Provincia Cathaloniæ, *per Const. 1. tit.* 20
Quant lo pare es obligat per lo fill, est dispositum, quod pro delicto commisso per filium viventibus parentibus, ille neque teneatur pro concurrente quantitate legitimæ, quia ipsis viventibus legitima filiis non est debita, ut est vulgare, & triviale.

DE FILIIS IN PARENTES DELINQUENTIBUS. *Rubrica LVIII.*

SI Filius in Patrem, vel Matrem, Avum, vel Aviam citra sanguinis effusionem deliquerit, ut puta, si manus injecerit violentas, aut alias male se in eorum Personas, & res gesserit, Judex ad eorum instantiam illum carcerari faciat, nec relaxari mandet absque eorum Consensu, & si convenire videbitur, corporaliter etiam puniat. Quod si Parentes pro dicta pœna non institerint; Judex contra eum inquirere, ipsumque carcerare, & delicti qualitate inspecta punire valeat.

S U M M A R I U M.

1 *Delictum filii manus injicientis in patrem est gravissimum.*
Quæ autem percussio veniat sub nomine manus injectionis, n.2.
Statuti pœna non habet locum in percutiente patrem sine dolo, & ad defensam, & simil. nu.3.
4 *Pater potest facere carcerare filium per Judicem.*
Id tamen non licet Matri, & consanguineis, num. 5.
6 *Filius manus in patrem injiciens in Cathalonia extraordinarie punitur.*
7 *Parricidii materiam qui tractant remissive.*

A N N O T A T I O.

1 MErito statuentes in hoc statuto auxerunt pœnam in filios, qui in patrem, matrem, & avum, vel aviam manus injecerint, cum istud crimen uti contra jus naturale, & divinum dicatur gravissimum, & adeo detestabile, ut propter illud filius exhæredari possit ad text. *in Auth. ut cum de appell. cogno. §. causas, collat.8.* & tradunt Canonistæ, & præcipue Covar. *in cap. Raynutius, 16. de testam.* & dictum crimen latissime detestatur Barbos.
2 *de potest. Episc. allegat.51. n.106. & seq.* & manus injicere, de qua in statuto, intelligitur si lapide, ligno, vel alia re patrem, & alios, de quibus supra injuriose etiam attingat, ut not. P. Molin. *de just. & jur. tractat.2. disput.176. vers. Primo est, &c.* & Barbos. *in d. allegat.51. nu.107.* Quicquid forte dicendum sit in filio simpliciter manum elevante sine percussione, ut post Gamb. *de casib. reserv fol.211. n.2. & 3.* per eum relatum not. Barbos. *in d. alleg. 51. nu.113. & seq.* ubi limitat supradicta non habere locum, in 3
filio percutiente patrem sine dolo, ad sui defensionem, ignoranter, & in aliis casibus, quos videas ibi per eum.

Quod vero Judex possit capi facere, & carcerare filium ad 4
instantiam Patris, ut disponitur etiam in hoc statuto, tradunt etiamsi pater sit persona honesta, Clem. *de patr. potest. cap.6. effect.1. n.19.* Bajar. ad Clar. *§. fin. qu.28. nu.18.* Guazzin. *defen. 5. cap.1. nu.20.* & Pascal. *de patr. potest. part.3. cap. 4. nu.2. &*
seq. Licet secus sit de jure ad instantiam Matris, & aliorum 5
propinquorum, ut post Pinell. & Pascal. per me relatos declaravi Ego *in Resol. crimin. in verbo Captura, resol.3. in fin.*

A D D I T I O.

IN hac nostra Provincia Cathaloniæ hi manus in parentes 6
violenter injicientes, extraordinarie puniuntur, Cortiada, *decis. 96. num. 51.*

Hac sane in rubrica explanandum veniebat crimen parricidii, 7
& ita quando, & cum quibus personis committatur, & qua pœna plectatur, cæterum hæc prætermitto, remittendo te ad Doctores citatos per nostrum Meritissimum, ac Nobilem Regentem Cortiada, *d. dec.96. n.50.* Carpzov. *in pract. crim. qu.8. per tot. & qu.12. & seq.* Matthæu. *de re crim. controv.9. 13. per tot. & controv.64. nu. 36. & alios*, quos citant Faria. ad Covarru. *l.2. cap.10. n.113.* Murga, *disquis. Moral. tr.2. disqui. per tot.* Berlich. *conclus. legal. part.4. conclus.6. per tot.* Solorzan. *in oper. posthum. de parricidio per tot.* qui omnes per extensum materiam tractant.

DE CORRIGENTIBUS FAMILIAM SUAM. *Rubrica LIX.*

CUilibet familiam suam corrigere, & verberare liceat, scilicet Patri Filium, & ex Filio Nepotem, Fratri Majori Fratrem, Patruo, vel Avunculo Nepotem, & alios familiares, quos retinuerint ad suas expensas, Dummodo temperate, & modeste id fiat: Nec super his Judices querelas recipere valeant.

S U M M A R I U M.

1 *Propinquis licitum est corrigere moderate eorum propinquos.*
Statutum vero declarat id tantum licere Patri, Avo, Fratri natu majori, & Patruo, nu.2.
3 *Pater filium occidere poterat jure antiquo.*
Hodie tamen moderate verberare, cum corrigendo, nu.4.
Conciol. ad Stat. Eugubii.

A N N O T A T I O.

PRopinquis licet jura permittant corrigere moderate suos 1
propinquos, ut tradunt Pinell. *in rubr. C. de bon. mater. par. 2. n.31.* & Pascal. *de patr. potest. par.3. cap.4. nu.4.* statuentes ta- 2
men ad tollendam omnem dubitationem, quæ oriri possit ex di-

ũo verbo *familiam*, de quo in dicta Rubr. provide declaraverunt, id licere tantum Patri, & Avo quoad filium, nepotem, & fratri natu majori quoad fratrem natu minorem, & Patruo, vel Avunculo quoad nepotem, quem retinent ad eorum expensas, ut in eo habetur, cui declarationi est standum, Aldov. *conf.* 1.n.27. *& conf.*82.n.5. Ciriac. *controv.*176.n.25. ubi concordantes.

A D D I T I O.

3 Licet olim patri permissum esset filium occidere, Boss. *de patr. potest. cap.*3. *nu.*37. *& seq.* Urceol. *de transact. qu.* 17. *n.*10. *& alii passim;* nihilominus sic a nostris prudentibus statuentibus fuit statutum, ut ipsi liceret moderate corrigendo verberare, prout certe patri legitimo, & naturali, naturali tantum, spirituali, & aliis personis in statuto expressis dicta facultas est a jure attributa, uc latissime tradic d. Boss. *in d. tract. de patri. potest. d. cap.*3. *num.* 107. *& seq.* ubi hanc materiam extense tradit, ipsum consule, & Modern. Pegas, *ad ordin. Regn. Portugal. to.*7. *tit.*87. *glos.*19. *ad §.*17. *per tot.* ubi plura de hac materia: videndus Capon. *discep.*88. *per tot.* ubi plura de percussione causa correctionis, Urceol. *d. qu.*17. *n.*12. Fragos. *de regim. Reipub. Christian. part.*1. *in proœm.* §. 1. *nu.*14.

DE POENA FRANGENTIS CARCERES. *Rubrica LX.*

FRactor Carcerum, si quidem condemnatus sit pro aliquo Maleficio in pœna Corporali principaliter, vel in defectum, Capitali supplicio puniatur: Si vero sit Condemnatus in aliqua pœna pecuniaria, vel erat carceratus pro debito Cameræ, vel alterius privatæ personæ, condemnetur in libris tercentum, & tribus funis ictibus plectatur. Sed si ipse frangendo Carcerea, causam dederit, quod alii Carcerati aufugerint, vel aliquis ex eis condemnatus, vel condemnandus pœna corporis afflictiva Capite, ut supra, puniatur; Sed si erant pro aliquo debito privato, vel publico, vel pro aliqua Condemnatione pecuniaria, vel pro Maleficio, ex quo veniret imponenda pęna pecuniaria, condemnetur in prædictam pœnam librarum tercentum, nec non trium funis ictuum, & ad solutionem debitorum, & penarum impositarum, & imponendarum illis, quorum interest, & pro quibus illi detinebantur. Addimus etiam; Quod rumpens Carceres, ut supra, seu de ipsis discedens sine licentia Judicis, semper habeatur pro confesso, & convicto illius Maleficii, vel Debiti, pro quo detinebatur, & condemnari possit, ac si esset in Judicio confessus: Et eisdem penis respective puniantur dantes auxilium, consilium, & favorem: Si quis vero carceres frangere solummodo tentaverit, juxta facti qualitatem, Judicis arbitrio puniatur. Quod si culpa, aut negligentia Custodis, aliquis aufugerit, puta quia Carceres clavibus non clauserit, quocumque casu mitius Judicis arbitrio puniatur: Et Custos ad emendationem damni teneatur, & propterea carceretur, donec damnum Passo satisfecerit: Si vero Custos Carcerum dolose circa fugam Carceratorum versatus fuerit, pœnis legalibus, juxta qualitatem perpetrati Facinoris plectatur.

S U M M A R I U M.

1 *Pœna confessati criminis contra frangentem carcerem habet locum, solum quando carceratus habuit scientiam suæ carcerationis.*

*Neque habet locum in fugiente ex carcere sine fractura, & conspiratione, num.*2.

*Neque contra illum, qui carcerem fregit, sed non aufugit, n.*3.

*Neque pęna frangentis carceres habet locum, in injuste carcerato, num.*4.

*Neque contra eum, qui aufugit animo revertendi, nu.*5.

6 *Auxiliatores, & consultores ad frangendum carcerem, qua pœna puniantur remissive.*

*Et qua pœna puniatur Custos carceris, cujus dolo, vel negligentia carcerati aufugerunt, nu.*7.

8 *Fractor carceris, qua pęna puniatur, & plura de hoc delicto.*

9 *Carceratis auxiliantes, instrumenta præbentes, & accommodantes ad fracturam carceris, & fugam extraordinarie puniuntur.*

A N N O T A T I O.

1 DIspositio supradicti statuti imponentis pœnam frangenti carceres, seu ex illis discedenti sine licentia Judicis confessati criminis non habet locum, quando carceratus non habuit scientiam causæ suæ carcerationis, ut quia adhuc non fuerit examinatus per Judicem, vel ei non fuerit transmissa Inquisitio, quia tunc frangendo carceres, vel fugiendo ex eis non potest haberi pro confesso, quia ignorans sicut non potest confiteri vere, neque id potest facere ficte, cum confessio cadere debeat super certo, ut tradunt Foller. *in pract. in* 4. *part.* 3. *part. in vers. Et si confitebuntur, nu* 56. quem refert, & sequitur Farinac. *de carc. & carc. qu.*30. *nu.*191. *& seq. & nu.*205. & dixi Ego *alleg. foren.*99. *nu.*32.

2 Et idem venit statuendum in fugiente ex carcere januis apertis sine conspiratione, vel fractura carcerum, quia ex tali fuga non potest desumi præsumptio confessati criminis, ut not. Clar. *in pract. §. fin. qu.*21. *vers. Quinimo, &c.* & ibi Bajar. *num.*95. ubi testatur de verissima opinione Farinac. *in dict. qu.* 30. *nu.*162. Ant. de Bal. *tract. crimin. lib.*3. *casu* 14. *nu.*4. & Massin. *de confiss. bonor. qu.*10. *in fin.*

3 Prout neque intrat d. pœna confessati criminis in carcerato, qui carceres quidem fregit, sed ex illis non evasit, quem puniri tantum pęna arbitraria voluerunt *Pract. Arch. Neap. cap.* 50. *secundum noviss. impress.* & testatur de veriori opinione Farinac. *de carc. & carc. d. quæst.*30. *nu.*25. Guaz. *defen.*6. *cap.*1. *sub nu.* 80. & alii per me relati, *in Resolut. criminal. in verbo Carcer. resol.* 1. *num.* 10.

Pęna autem imposita per statutum contra frangentes carceres 4
non habet locum in injuste carcerato, qui frangendo carceres, &
discedendo ab eis nulla pęna tenetur, neque dicta de causa contra eum ullum resultat indicium, ut advertunt Farinac. *de carc. & carc. d. quæst.*30. *num.*86. *& numer.*170. Pir. Maur. *de fidejus. part.*1. *fol.*2. *cap.*1. *num.*82. Guazzin. *defen.*5. *cap.*4. *num.* 11. *& seq* ubi testatur de magia communi opinione, Giurb. *conf.*30. *nu.*32. & alii per me adducti, *dict. resol.* 1. *num.*11. Neque illa 5
habet locum, contra eum, sed longe mitior, qui ex carceribus aufugit animo revertendi, & reversus est, ut probant Farinac. *in d. quæst.*30. *num.*148. *& sequent.* & Giurb. *conf.*34. *num.*9. & dixi Ego *in d. resol.* 1. *n.*15. *& seq.* ubi alia plura ad banc materiam recensui, quæ videas ibi, si cupis.

Qua vero pœna puniendi sint fautores, consultores, & au- 6
xiliatores ad frangendum carceres, vide *in d. verb.* Cancer. *resol.*2. *nu.*4. *& nu.*14. ubi dixi intrare contra eos crimen læsæ Majestatis vigore *Bullæ Sixti V.*

De pęna autem imponenda contra Custodem Carceris, cu- 7
jus dolo, vel negligentia carcerati aufugerant, adnotavi supra remissive, *lib.*1. *rubr.*16. videas ibi.

A D D I T I O.

DE hoc crimine, maxime commisso ab eisdem carceratis 8
aliqua dixi *lib.*1. *rubric.*16. *num.*9. quibus adde Carpzov. *in prax. crim. quæst.*111. *num.*90. *& sequent.* Modern. Manfrell. ad Capyc. Latro, *observ.*76. *num.*3. *& fere per tot.* Ricciul. *de reprob. lib.*12. *cap.*3. *numer.*1. *& sequent. & cap.*4. *per tot.* Severin. *ad decis.* 335. Sanfelic. *per tot.* Franc. Mar. Prat. *Respon. crim.*33. *per tot.* Passerin. *a Sentula in Tribunal. Regular. quæst.* 21. *art.*3. *a num.*31. & ita ad ibi dicta recurre, ne in eadem repetendo tempus consumam.

Instrumenta carceratis accommodantes ad fracturam facien- 9
dam, & a vinculis se eximendum, consultores, & fautores, extraordinarie puniuntur, Mascard. Menoch. Farinac. & alii, quos citat Pegas, *ad ordinatio. Regn. Portugal. to.*3. *tit.*33. *pag. mihi* 588. *num.*2. *glos.*7.

DE POENA INTRANTIS, VEL EXEUNTIS ALIUNDE QUAM PER PORTAS *Civitatis, seu Rumpentis Muros. Rubrica LXI.*

NUllus audeat ingredi Civitatem Eugubii, vel de illa exire, sive aliquid transmittere, nisi per Portas ipsius Civitatis, ad pœnam centum librarum, & trium funis ictuum, pro quolibet, & qualibet vice; Quod si de nocte contrafecerit, pœna pecuniaria duplicetur. Si quis vero ausu temerario ruperit Muros Communis, tribus funis ictibus plectatur, & pęnam scutorum centum incurrat, murorum Refectioni applicandam.

S U M M A R I U M.

1 *Muri Civitatis dicuntur sancti.*

*Et illos transcendens punitur pœna arbitraria, num.*2.

*Imo pœna mortis, si id hostili animo faciant, nu.*4.

*Et pariter si eos transcendunt tempore belli, num.*5.

Et contra illos perforantes indicta est pęna mortis, nu. 3.

*Cum non liceat eos perforare, nec lapides ab eis auferre, nec aliquid in eis immittere, nu.*6.

*Bene tamen id licet Universitati, pro suo servitio, ac utilitate absque licentia, nu.*7.

A N N O T A T I O.

1 MUros Civitatis Sanctos appellarunt Cicero, *lib.*2. *de natu. Deor.* & Cajus, I.C. *in leg.*1. *ff. de rerum divis.* Et ideo non
mirum, si providi statuentes contra illos transcendentes pœnam 2
imposuerunt, quæ quicquid sit quoad muros Urbis Romæ, quoad muros aliarum civitatum pœna est arbitraria, ut not. Boer. *decis.* 232. *n.*1. & Menoch. *de arbitr. casu* 483. *n.*5. ubi dicit, ita esse magis receptum, & alios dat concordantes, & Bonfin. *ad Bannim. gener. cap.*59. *per tot.* & de jure communi contra perforantes mu- 3
ros Civitatis est indicta pœna mortis, *l.* 1. *&* 2. *ff. ne quid in loc. sacr.* Guid. Pap. *decis.*232. *in fin.* Decian. *tract. crim. lib.*7. *cap.*36. *nu.*10. Card. Tusch. *pract. conclus. lit. M. conclus.*431. *nu.*5.

A D D I T I O.

DE muris aliqua dixi, *lib.*1. *rubric.*57. nunc autem breviter 4
dicam, quod transcendentes muros scalis, aut alia ratione, hostili animo, pœna capitali puniuntur; si tamen absq; hostili

ani-

animo; nequaquam pena capitali affici poterint, sed extraordinarie condemnantur, Carpzov. *in pract. crim. qu.40. a nu.20. ad 26.* & alii quamplures citati per Pacichell. *de distant. c. 5. nu.4.* ad quod vide Bovadil. Politic. *lib.4. cap.1. nu.23.* & Caball. *cas.100.* Cobell. *in bull. bon. regim. cap.8. nu. 44. & seq.*

5 Unde ex dictis emanat, quod eos transcendentes tempore belli pena capitali, tempore autem pacis extraordinaria, puniuntur, Pacichel. *de distant. cap 5 nu.4.* atque illos, neque perforare, nec lapides ab eis auferre licet, vel iis aliquid immittere, Pacichel. *d. nu.4.* ubi Bal. Alberich. Romao. Clat. Menoch. Knipschild. & alios citat Ripoll. *de Regal. cap. 33. nu.43.* Cancer. *variar.3. cap. 13. num.57.* 6

bene tamen Universitas pro suo servitio, ac utilitate potest muros absolute perforare, Ripoll. *d. cap.33. num.45.* Cancer. *dict. cap.13. num.57.* 7

DE POENA EUNTIUM DE NOCTE SINE LUMINE POST SONUM *Campanæ*. *Rubrica LXII.*

QUicumque reperiatur ire per Civitatem Eugubii, vel ejus Burgos de nocte post sonum Campanæ magnæ Communis, & in defectum Campanæ post sonum trium Horarum sine lumine evidenti, vel tizzone ignito, pœnam xxv. librarum incurrat: Volumus autem, quod unum Lumen sufficiat, & sufficere debeat quatuor Personis simul euntibus, lignum vero ignitum duobus prosit, & non aliis: Quam pœnam non intelligatur incurrisse, qui fuerit inventus prope domum suæ habitationis per quinque passus; Sicut etiam Medici, Pharmacopolæ, Obstetrices, Furnarii, & similes personæ, si occasione eorum Artis, quocumque ire sine lumine de nocte reperiantur.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum hoc contra euntem de nocte sine lumine loquens per verbum,* Inveniatur, *requirit apprehensionem.*

Et illud ligat etiam mulieres, nu.2.

Et habet locum, quando sonus campanæ est finitus, nu.3.

Et quid dicendum in die Jovis, & Veneris Sancti, in quibus campana non pulsantur, nu.4.

5 *Delictum, de quo in statuto, qui tractant remissive.*

A N N O T A T I O.

1 STatutum supradictum imponens pœnam eunti de nocte sine lumine, post sonum Campanæ, cum loquatur per verbum *Inveniatur*, ut sit locus pœnæ, requirit apprehensionem, itaut non possit procedi per Inquisitionem, ut not. Clar. Decian. Farinac. Felic. Massin. Ursell. relati supra in hoc *lib.4. rubr.37. nu.1.* licet non desint quamplures contrarium tenentes relati pariter *ibi n.2.*

2 Statutum prædictum comprehendit etiam mulieres euntes de nocte sine lumine post sonum Campanæ, ut tradunt Bajard. ad Clar. *§. fin. quæst.82. nu.55.* Guazzin. *defen.29. cap.2. num.20.* & Farinac. *de variar. ac divers. crim. qu. 108. nu. 15.* qui alios dat concordantes.

Et dicti statuti pœna habet locum, quando sonus Campanæ est finitus, secus si sit tantum inceptus, Ripa. *de noct. temp. cap.63. nu.46. & seq. & num.52. & seq. & cap.5. num. 45. & seq.* maxime quando statutum dicit, *Post sonum campanæ*, ut facit statutum nostrum. 3

Utrum vero sit locus pœnæ dicti statuti in diebus Jovis, & Veneris Sancti, in quibus non pulsantur campanæ, vide Rip. *de noct. temp. cap.1. num.55. & seq.* ubi refert contrarias Doctorum opiniones. 4

A D D I T I O.

DE hoc delicto euntium de nocte post sonum campanæ tractat Modern. Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.3. tit. 34. ad §.2. glos.4.* qui se remittit ad *l.5. tit.79.* quem pro intelligentia consule, & lege in *to.5. tit. 65. §.14. nu.1.* ubi citat Doctores de hoc delicto tractantes, pariter ne prætermittas Rovit. *ad prag.1. de Armis, nu.4.* qui de eo juxta jus commune agit, & Bart. Cæpol. Borrell. Bovadil. & alios citat. 5

DE POENA IMPEDIENTIUM EXECUTIONES REALES, *& Personales*. *Rubrica LXIII.*

UT Executores possint libere suum Officium exercere, Nullus audeat quomodolibet se opponere, aut impedire, quominus dicti Officiales valeant Executionem facere Realem, & Personalem: Quod si aliquis se opposuerit, adeo quod captum de manibus Officialium eripuerit, seu ejus facto aufugerit, si quidem Captus ipse, seu qui capi debeat, erat pro Delicto civili in tercentum libris vice qualibet puniatur, & damnum Parti emendet, ad cujus instantiam capiebatur, quatenus ille captus non sit sufficiens ad satisfaciendum: Si vero pro Crimine captus, sive capi debeat, eadem pœna puniatur, qua Reus ipse veniebat puniendus. Quod si quis Executionem Realem impediat, ut supra se opponendo, vel denegando tenutam, vel pignus dare cum aliquali resistentia, in libris L. puniatur.

S U M M A R I U M.

1 *Eximentes captum de manibus Curiæ, licet de jure puniantur pœna extraordinaria.*

In statu tamen Ecclesiastico vigore Bullarum puniuntur pœna mortis, num.2.

Maxime si exemptus esset confessus, vel convictus, nu.3.

Non tamen habet locum dicta pœna in eximente injuste captum, num 4.

Si tamen de injustitia capturæ evidenter constet, alias secus, n.5.

Et si non adest recursus ad Principem, nu.6.

De eximitione debet constare ultra depositionem birruariorum, n.7

Et an dicta pœna habeat locum in tentante eximere, n.8.

9 *Eximens debitorem de manibus Curiæ tenetur creditori ad solvendum debitum, & ad interesse.*

10 *Pœna contra negantem pignus ut sit locus, non sufficit constare de negatione ex depositionibus birruariorum, & plazzarii.*

11 *Eximentes captum a manibus Curiæ, & effractores carcerum pari passu ambulant.*

12 *Eximentes carceratum capitaliter condemnatum pœna ultimi supplicii condemnantur.*

Non ita si captus adhuc non erat condemnatus, convictus, aut confessus, sed pœna qua puniendus erat captus, & afficiendus, n.14.

13 *Eximentes a carcere, seu a manibus Curiæ delinquentem capitaliter condemnatum, non gaudet immunitate Ecclesiastica.*

15 *Eximentes illum, qui ducebatur ad supplicium pœna ultimi supplicii, est puniendus.*

Non ita si fuerit filius, frater, pater, aut famil. nu.16.

17 *Eximentes debitorem a carceribus, seu a manibus Curiæ, præter damna, & interesse, condemnatur extraordinarie.*

A N N O T A T I O.

1 EXimentes captum de manibus Curiæ licet de jure communi puniantur pena extraordinaria, uti habetur in hoc statuto, & tradunt etiam Farinac. *de carc. & carcerat. qu. 32. num.64.* Caball. *resol. crim. casu 8. sub num.11. cent.1.* & Guazzin. *def.*

2 *5. cap. 5. num. 11.* In statu tamen Ecclesiastico vigore *Bullæ Sixti V.* edita contra bannitos, facinorosos, &c. puniuntur pena mortis, & læsæ Majestatis, ut not. Farinac. *in d.qu.32.*

3 *numer.65.* & Guazzin. *d.defen.5. cap.5. num.11.* Quæ pena læsæ Majestatis eo magis habet locum, si exemptus e manibus Curiæ sit confessus, vel convictus de crimine, ut voluerunt Ant. Gomez. Clar. Bajar. Farinac. Caball. & Guazzin. per me relati *in Resol. Concol. ad Statut. Eugubii, crimin. in verbo Eximitio a Curia, res.5. nu.5.* Licet pena dicti statuti, sive aliunde intret contra eximentem de manibus familiæ injuste, & indebite captum, & condemnatum, cum non peccet, qui defendit eum, qui injuriam patitur, ut not. Clar. *in pract. §. fin. q.29. vers. Sed quid illo, &c.* ubi testatur de communi opinione Farinac. *de carc. & carcer. d. qu.32. nu.66. & seq.* bene comprobans Odd. *cons.72. nu.3.* & Guazzin. *d. defens. 5. cap.5. n.22.* 4

Quod tamen locum habere potest, quando de injustitia capturæ, seu condemnationis notorie, & evidenter constat, alias secus, ut not. Cagnol. Decian. Farinac. Scacc. & Guazzin. per me relati *in d.res.5. num.10.* 5

Quorum aliqui prædicta admittunt, quando non adest recursus ad Principem, & cum aliqua pena extraordinaria, ut ibi per eos. 6

Ut autem intret dicta pena contra eximentes debet de eximitione constare plene, & concludenter aliter, quam ex depositione birruariorum, ut probat Farinac. *de carc. & carcer. dict. qu.32. num. 80. & seq.* ubi dat concordantes, & vide adducta per me *in Res. crim. in verbo Birruarius, res.3. per tot.* & Bonfin. *ad Bannim. gener. cap.41. nu.1. & 2.* 7

Quod vero eximens debitorem de manibus Curiæ teneatur creditori ad damna, & interesse, & ad solvendum debitum, ut ponitur in hoc statuto, tradunt Farinac. *de carcer. & carc. d. qu.32. nu.9.* Caball. *res. crim. casu 8. nu.22. cent.1.* Guazzin. *d. defen.5. cap.5. nu.16. & 17.* Rota *dec.76. in fin. post sec. vol. cons.* Farinac. & alii per me relati *in d. verbo eximitio a Curia, res.3. nu.3. & 4.* ubi dixi, idem esse in eo, qui debitori manifestat capturam de eo faciendam. 8

Utrum vero dicta pœna contra eximentem de manibus Curiæ habeat locum in eo, qui cum effectu non exemit, sed solum eximere tentavit, stante *Bulla Sixti V.* videas adducta per me in *d. resol.5. in fin.* 9

Penæ contra negantem pignus ut sit locus, de illa non sufficit constare per depositionem birruariorum, & Plazzarii, sed aliis indiget adminiculis, ut tradunt Mascard. *de probat. concl.189. n. 5. & 6. vol.1.* Gabr. *commun. conclus. de test. concl 4. n.1. & seq.* Guazzin. *def.10. c.3. per tot.* Bonfin. *ad bannim. gener. cap.41. nu.2.* 10

A D D I T I O.

DE hoc delicto aliqua diximus supra *hoc lib. 4. rub. 60. & lib. 1. rubr. 17.* ubi locuti sumus de effractoribus carcerum, quæ hic pariter procedunt, cum eximentium a carceribus, & a manibus Curiæ eadem pœna sit, Altimar. *ad consil.* Rovit. *lib.3. observ. ad cons.5. nu.2.* 11

P 4 Ita-

12 Itaque eximens a carcere, seu a manibus Curiæ delinquentem capitaliter convictum, & condemnatum, pęna legis Juliæ Majestatis, & sic ultimi supplicii tenetur, Matthæu. *de re crim. contro.17. a n.15. ad 29.* Altimar. *d. obser. ad consil.5.* Rovit. *libr. 3. num.3.* Rodoer. ad Marin. *cap 115. num.1.* Severin. *ad dec. 335.* Sanfelic. *pag. mihi* 34. Guazzin. *ad defen. reor. defens. 5. capit. 5. numer. 6. & seqq.* videndi quos citat Berlich. *conclus. legal. p.5. concl.66. numer.37.* & iste juxta magis communem
13 opinionem non gaudet immunitate Ecclesiastica, Cortiada *decis.102. nu.19. & seqq.* sic autem captus exemptos si non erat
14 condemnatus, convictus, nec confessus, eximens tenetur ad pęnam ad quam exemptus tenebatur, Altimar. *d. obser.5. nu.4.* Carpzov. *in pract. crim. qu.35. num.40. & qu.111. nu.84.* Rodoet. ad Marin. *d. cap.115. nu.2.* Guazzin. *d. cap.5. nu.9.*
15 Eximens autem illum qui ducebatur ad supplicium debet puniri pęna ultimi supplicii, Baron. Conciol. noster, Laynez. & alii quos citat Altimar. *d. obser. 5. n.23.* Si tamen fuerit uxor quæ 16 eximit virum, vel pater filium, vel filius patrem, vel frater fratrem, non tenetur pęna ordinaria exemptionis, sed mitiori, & extraordinaria, Altim. *d. obser. 5. n.27.* Guazzin. *d. cap. 5. n.20. & 21.*

Pro causa civili, puta debito, aut alia, carceratos, seu ca- 17 ptos a manibus Curiæ, seu a carcere eximens tenetur ad duas pęnas, nempe ad solvendum id ad quod carceratus, ac captus tenebatur, una cum damnis, expensis, ac interesse, & ad pęnam extraordinariam arbitrarie, etiam usque ad mortem juxta qualitatem delicti, Altimar. *d. obser.5. nu.31. 37. & seqq.* Modern. Manfrell. ad Capic. Latr. *obser.76. nu 9. & seqq.* & alii, quos citat Cortiada *d. dec.102. n.40.* quibus adde Rodoer. ad Marin. *d. cap.115. n. 21. & seqq.* Severin. *ad d. dec* 335. Sanfelic. *pag. mihi* 35. Carol. Ant. Deluca ad Pranch. *obser. ad dec.442. nu.1. & seq.* Guazzin. *ad defens. reor. def. 5. cap. 5. num. 13. & seqq.* ad quos recurre, qui extense hanc materiam tractant.

DE POENA OFFENDENTIUM PLAZZARIOS, ET EXECUTORES. *Rubrica LXIV.*

QUI Plazzarios deferentes Præcepta, Citationes, & similia occasione officii, quod semper præsumatur, nisi contrarium probetur, offendere ausus sit, Si quidem Injuria fuerit personalis, & gravis cum sanguinis effusione, sive etiam baculo graviter læsus, ex quo Jus Gentium violare, & Principis Majestatem lædere videtur ad Capitalem pœnam ultimo supplicio procedatur: Si vero injuria fuerit personalis, sed levior, tunc ad Triremes per triennium mittatur, vel alia Corporali pœna Judicis arbitrio injuriæ qualitate inspecta, plectatur: Quod si injuria fuerit tantum Verbalis, pęnam centum librarum incurrat: Et si verborum qualitas id requirat, vel minæ intercesserint, etiam graviori pœna Judicis arbitrio condemnari possit. Et credatur Juramento ipsius Plazzarii cum uno Teste idoneo de visu. Et idem observari volumus contra Offendentes Executores.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum, seu Princeps non potest mandare quod standum sit unius dicto.*
Fallit in aliquo casu particulari ex legitima causa, n. 2.
Et etiam quando adest omnium consensus, n. 5.
3 *Statutum si requirat testem idoneum, id est probandum.*
Procedit si requirat testem idoneum in superlativo gradu, n.4.
6 *Offendentes ministros Regios, aut alios quomodo puniantur.*

A N N O T A T I O.

1 LIcet neque statutum, neque Princeps possit generaliter mandare, quod standum sit unius testis dicto, cum sit de jure Divino illud Pronunciatum, *In ore duorum, vel trium stat omne verbum*, ut tradunt Farinac. *de test. q. 63. nu. 8.* Leotar. *de usur. q. 93. n. 30.* Paul. Rube. *de validit. legal. cap. 18. n. 108. & seqq.* Cyriac. *controv.* 444. n. 50. *& seqq.* obi declarat: id
2 ei tamen facere licet in aliquo casu particulari, & ex justa causa, & ob publicam utilitatem ut in casu præsentis statuti, ut Ministri justitiæ libere exercere possint eorum officium, ut declarant Farinac. *in d. qu. 63. nu.* 12. Anton. de Ball. *tract. crimin. lib. 5. pragmat.* 3. *tit.* 32. *n.* 1. Leotar. *de usur. d. qu. 93. n.* 30. Capyc. Latr. *dec.* 132. n. 7. *p.* 2. & alii per me adducti *Resol. crim. in verbo Princeps, resol.* 2. *n.* 7.
3 Quod vero dum statutum requirit dictum Testem unicum esse idoneum videatur, quod sit probandum, ut tradunt Deci. *consil.*322. *n.*11. Thob. Noni. *cons.*21. n. 6. ex regula. Quod quotiescumque opinio testis est causa plenæ probationis, quæ alias plena non erat, tunc de optima opinione est articulandum & probandum, ut firmant Ang. *in l. negare, ff. quem ad testa. aper.* Mascat. *de probat. concl.* 1254. *num.* 13. *libr.* 3. Hond. 33. *num.* 100. *lib.* 2. & alii quos refert, & sequitur Hodiera. ad Surd. *dec.* 277. *nu.* 7. Contrarium tamen imo quod prædicta 4 procedant quando statutum requirit idoneitatem in teste in superlativo gradu, quia tunc id est probandum, secus tamen est si illam requirat in gradu positivo idoneitatis, cum quilibet testis in dubio præsumatur idoneus, & legalis, ut probant Farinac. *de testib. q.* 62. *nu.* 15. Laderch. *cons.* 183. *num.* 9. Paul. Rubo. *de testam. c.* 35. *num.* 180. *& seqq.* Theod. Rube. *in testam. cap.* 35. *n.* 180. *& seqq.* Theod. Rube. *in sing.* Rotæ Rom. *tom.* 2. *circa stylum, & observantiam Rota in verbo Testis*, §. 15. & alii per me adducti *in Resolut. crimin. in verbo Testium Miscellanea, resol.* 10. *n.* 3. *&* 4.

A D D I T I O.

LIcet Princeps, aut statutum facere non possint; ut dicto 5 unius testis credatur, ut tradit hic Conciol. *nu.* 1. *& n.* bene tamen id efficere potest partium consensus, Pegas *ad ordinatio Regn. Portugal. tom.* 2. *c.* 3. *§.* 39. *n.* 4.

Offendentes Ministros Regios, seu alios inferiores, extraor- 6 dinarie puniuntur; si tamen homicidium sequatur ad pœnam mortis damnantur, Cortiada *dec.* 94. *n.* 52. *& dec.*102. *per tot.* maxime n.31. qui cum copia DD. late tractat, quomodo puniantur occidentes, vulnerantes, injuriantes, seu offendentes Ministros Regios, ac alios, tam superiores, quam inferiores, ipsum consule.

DE POENA OFFICIALIUM, ET FORENSIUM OFFENDENTIUM CIVEM, *vel Districtualem.* *Rubrica LXV.*

SI Judices, vel eorum Officiales, & Executores percusserint aliquem Civem, Incolam, sive Districtualem, condemnetur in duplum illius pęnæ, qua pro simili delicto Civis offendens alium Civem, ex forma Statutorum veniret condemnandus, & majori, si facti, & personarum qualitate inspecta Judici videatur: Exceptis casibus, in quibus Officialibus, sive Executoribus ratione eorum Officii de jure licitum est percutere, Et teneatur Potestas contrafacientes punire, & condemnare infra Mensem a die commissi Maleficii computandum. Alioquin ipsum ad easdem pęnas in Syndicatu teneri volumus. Forenses etiamsi Civem, vel Districtualem offenderint, duplicata pęna, ut supra diximus, puniantur.

S U M M A R I U M.

1 *Pęna si sit duplicanda contra forensem offendentem Civem non habet locum si offensa sit facta extra territorium.*
2 *Forensis dicitur qui est de alio loco utente diversis legibus.*
Et qui in loco non habet originem, domicilium, nec incolatum, num.3.
4 *Officialibus quando liceat offendere, delinquentibus resistentiam facientibus.*
5 *Resistentiam facientes Ædili, aut alio Officiali quomodo puniantur.*
Non tamen est punibilis si sit Officiali non gestanti virgam, numer. 7.
6 *Auxilium non præbentes Officiali acclamanti assistentiam propter resistentiam delinquentis extraordinarie puniuntur.*

A N N O T A T I O.

1 DIspositio d. statuti quod pœna duplicetur contra forensem offendentem Civem, vel Districtualem non habet locum si illum offenderit extra Territorium statuentium, ut docent Bart. Bald. & alii *in l. cunctos populos, 1. C. de sum. Trinit. & fide Cathol.* Caball. *var. resol. casu* 3. *in fin. cent.* 1. Mascar. *de gener. stat. interp. concl.*6. *nu.*60. *& seq.* bene comprobans.
2 Forensis autem dicitur ille qui est de alio loco, & Civitate utente diversis legibus, & statutis licet sit de eodem dominio, ut not. Corn. *cons.* 106. *col.* 1. *&* 2. *vol.* 3. Decian. *cons.*33. *nu.*
3 37. *vol.*1. Mascard. *de gener. stat. interp. concl.*6, *nu.*212. Et qui in loco non habet originem, nec domicilium, nec incolatum, ut post Deci. Menoc. Rimin. Jun. Peregrin. & alios per eum adductos, ut firmat Altograd. *cons.*28. *nu.*41. *vol.*2.

A D D I T I O.

SUNT tamen casus in quibus, ut insinuatur in nostro statuto, 4 a jure licet Officialibus, & Executoribus percutere, maxime delinquentes resistentiam facientes cum armis in casu quo periculum evadere nequeunt, & modum inculpatæ tutelæ non excedunt, aliter autem pro modo excessus extraordinarie Officiales puniuntur, Caball. *casu* 132. *nu* 4. *& seq.* Guazzin. *ad defens. reor. def.* 5. *cap* 4. *n.* 1. *& seq.* Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p.* 1. *lib.* 5. *disp.*13. §.12. *n.*333. quapropter cavere debent Birruarii quantum fieri potest, ab hujusmodi offensionibus capiendorum, Caball. *dict. casu* 132. n.14. & ad hanc materiam vide Ricciul. *de reprobis lib.* 12. *cap.* 5. *per tot.* maxime *a nu.*9. latissime eam tractantem, & Fragos. *ubi proxime num.* 339. & Severin. *in addit. ad dec.*335. Sanfelic. *pag. mihi* 34. *col.* 1.

Et dicta supra de resistentia procedunt etiam circa resisten- 5 tiam Ædili, aut alicui alio Officiali Civitatis, aut Reipublicæ, ad tradita per Modern. Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.*2. *glos.*13. *ad* §.11. *nu.*5. *pag.*440.

Nota tamen quod non succurrentes Judici, Algoaello, appa- 6 ritori, seu alio Officiali acclamantibus assistentiam, ob resistentiam delinquentis capiendi, interessentesque puniuntur pœna extraordinaria, Rebuff. & alii, quos citat Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p.* 1. *lib.* 5. *disp.* 13. §. 12. *nu.* 339 novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.*6. *tit.*73. §. 5. *glos.*7. *n.*3. *ad lib* 1.

Reli.

7 Resistentia autem non est culpabilis si sit Officiali non gestanti virgam, seu signum; ex quo eis non creditur sine signo, novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom. 5. tit. 65. g. 1. per tot. nu. 4.* ubi late de virgis, & signis Officialium, Pragol. *de regim. Reipub. Christian. p. 1. lib. 5. disp. 13. §. 12. num. 332. & seqq.*

DE POENA JUDICUM COMMITTENTIUM BARRATTARIAS. *Rubrica LXVI.*

QUia decet Judices putas Manus habere, & æqua lance singulis Jus, & Justitiam administrare: Statuimus quod si it Pecunia, Amicitia, Spe, & Præmio, aut Precibus alicujus corrupti Absolverint non absolvendum, vel non condemnandum Condemnaverint, aut aliquod delictum occultaverint, sive omiserint procedere, ut debebant, vel quomodolibet Barattariam, vel fraudem in eorum Officio commiserint, eamdem pœnam incurrant, quæ pro hujusmodi delictis imponenda esset, & damnum Partis læsæ in Sydicatu omnino resarciant.

S U M M A R I U M.

1 *Barattaria crimen quando Judex committere dicatur.*
Et illa est plene probanda, n. 2.
Et testes debent esse idonei, ut non sufficiant testes a Judice carcerati, num. 3.
Nec qui dederunt petitiones in syndicatu, n. 4.
Nec Mediatores, n. 5.
6 *Barattariam committit Judex accipiendo pecuniam pro justitia ministranda.*
7 *Extorsionem, seu concussionem quando dicatur Judex committere.*
8 *Judices barattariam committentes ultra infamiam, condemnantur in quadruplum.*
Et hac pœna transitoria est ad heredes, n. 9.
Heres tamen Judicis non tenetur ultra vires hereditatis, licet inventarium non conficiat, n. 10.
11 *Judex corrupte judicans in criminalibus quomodo puniatur.*
Et ipso jure privatur officio, n. 12.
13 *Barattaria materiam qui tractent remissive.*

A N N O T A T I O.

1 BArattariæ crimen Judex committere dicitur, dum aliquid accipit, ut non facienda faciat, vel facienda omittat, ita ut justitia distrahatur, vel cum pecunia officium Judicis permutetur, ut tradunt Decian. *tract. crim. lib. 8. cap. 33. n. 9.* Farin. *de var. ac diver. crim. q. 111. in princ.* Massin. *de confisc. bonor. q. 11. n. 3.* & Paul. Rub. *de testam. in præfat. n. 196.*
2 Barattaria autem est plene probanda, ut possit puniri criminaliter, cum lex semper præsumat pro Judice, Bajat. ad Clar. §. *fin. q. 73. n. 16.* Decian. *tract. crim. lib. 8. c. 38 n. 1. & seq.* plene Farin. *de var. ac diver. crim. d. q. 111. n. 264.* Massin. *in*
3 *d. q. 11. n. 16.* Itaut testes de illa deponentes debeant esse idonei, & omni exceptione majores, & sic non admittantur ad illam probandam Testes a Judice carcerati, & similes, ut probant Bajat. Mascar. Decia. Farin. Vermig. Massi. Giacar. & Rot. per me adducti *in resol. crim. in verbo Syndicatus, res. 2. n. 3. & 4.*
4 Nec admittantur testes, qui dederunt contra Judicem petitiones in syndicatu, ut not. Decian. *tract. crim. d. lib. 8. c. 38. n. 6.* Farin. *in d. q. 111. n. 273.* ubi testatur de communi opinione, & Massin. *de confisc. bonor. d. q. 11. n. 18.* & alii per me relati in *d. resol. 2. n. 5.* Neque ad illam probandam admittuntur Me- 5
diatores, si agatur criminaliter, Farinac. *in d. q. 111. n. 271. & seqq.* Massin. *d. qu. 11. n. 15.* Vermigl. *cons. 279. nu. 9. & alii relati per me in d. resol. 2. n. 7. & 8.* ubi probavi illam probari per testes domesticos, & familiares.

A D D I T I O.

BArattariam committit Judex, non solum modo prolatu hic 6
a nostro Conciolo *n. 1.* sed etiam cum pecunias accipit pro
justa, vel celeri justitia ministranda, etiamsi accipiat a sponte
dantibus, Menoch. Capiblanc. Tusc. & alii, quos citat Altim.
obser. 57. ad lib. 3. consil. Rovit. n. 2. novissime, ac latissime Sabell. 7
in sum. divers. tract. var. to. 1. in disc. de prohibit. muner. & prat. datio. per tot. quando autem per metum, ac indebitas vexationes,
& non sponte a Judice recipitur pecunia, extorsio, & concussio
dicitur commissa, non autem barattaria, Altimar. *ubi sup. n. 3.*
Pœna autem, qua Judices extorsionem, seu barattariam com- 8
mittentes puniuntur, ultra infamiam, est condemnatio in quadruplum, Altim. *d. obser. 57. n. 4. & seqq.* & transit ad hæredes 9
Capyc. Latt. Capiblanc. Latrea, & alii citati ab Altim. *d. obs. 57.*
n. 8. hæres tamen non tenebitur nisi usque ad vires hæreditatis, &
non ultra, quamvis inventarium non confecerit, Altimar. *ibid. n. 9.* 10
Farin. Guazz. Caball. & Amaya citati a Cresp. *observ. 83. n. 11.*
Hæc tamen procedunt in civilibus; si tamen judicaverit cor- 11
rupte in criminalibus, & per ejus sententiam aliquis fuerit
factus reus criminis, pœna capitis punitur; si autem condemnaverit præter mortem innocentem, vel nocentem absolverit
de jure, *ff. & Cod.* condemnatur pœna exilii, & publicatio- 12
nis bonorum, Altimar. *ubi sup. n. 10. & 11.* præter privationem officii, quæ ipso jure procedit, Altimar. *ibid. n. 12.*
Hoc sane delictum habet varia privilegia, tam circa proba- 13
tionem ejus existentiæ, quam circa accusationem, quæ uti in
delictis publicis, cuique de populo competit, quæ late videre
poteris penes d. Altimar. *d. obser. 57. n. 13. & seqq.* ubi latissime de hoc delicto, ne prætermittas Solorzan. *in polit. Indiar. lib. 5. c. 11. fol. 853. vers. La septima, & seqq.* Velazq. *de Judic. perfect. rubr. 9. annot. 12. & 13. per tot.* & Vargas Machuca *p. 8. consid. 1. & seqq.* ubi latissime Muscatel. *in prax. crim. tit. de Judicis corruptela, &c.* & ibi Franc. Mar. Prat.

QUOD JUDICES CORRIGANT IGNAVIAM INERTIS JUVENTUTIS. *Rubrica LXVII.*

QUia plerumque multa facinora committuntur ab iis, qui sine ulla industria, & labore nullamque Artem exercentes cum Ignavia vitam ducunt, Quique ut plurimum in Aleis, & illicitis ludis, & nonnunquam etiam in Crapulis, & Meretricationibus infamem vitam agentes, versantur: Judices, cum primum de his notitiam quomodocumque habuerint, Eos ad se venire compellant, & diligenter ab eis exquirant de Vita, Moribus, Artibus, & Facultatibus, unde vestes, & pecuniam ad ludos, & alios moderatos sumptus effundant; Et si postquam tales inertes deprehendantur, & a Judice in Actis moniti, ad meliorem vitæ frugem se non redegerint, & ad aliquod laudabile Exercitium se non accomodaverint, Carcere, Exilio, & aliis Mulctis plectantur, prout Judici magis visum fuerit expedire.

S U M M A R I U M.

1 *Vagabundi, & similes, vel cogendi sunt ad laborandum, vel in exilium mittendi.*
2 *Vagabundi qui dicantur.*
Hi arbitrariis pœnis extraordinariis puniuntur, n. 3.
Possunt cogi ad laborandum in operibus publicis, & Reipublicæ, num. 4.
5 *Vagabundi nullum habent domicilium.*
Et ita pro delictis possunt puniri ubique, n. 6.
Nec sunt alibi remittendi, nisi Judices subsint sub eodem Principe, & pro delicto enormi, n. 7.
8 *Vagabundi debent a Civitatibus ejici, & puniri.*

A N N O T A T I O.

1 QUod mendicantes validi, Vagabundi, Biantes, & similes propellendi sint, vel ad laborandum, vel in exilium sint mittendi per Judicem, uti habetur in hoc statuto, tradunt Petr. Greg. Tolo. *in Syntag. jur. uni lib. 39. c. 6. n. 12. & seqq.* & Choel. *ad Bull. bon. regim. c. 41. n. 19. & seqq. & c. 50. n. 11.*

A D D I T I O.

2 VAgabundi qui dicantur, tradit Altim. *de nullit. rubr. 12. q. 15. n. 11.* ubi plures citat, tradunt Rovit. *ad rub. pragm. de vagabundis per tot.* Boss. Carleval. Farinac. & alii, quos citat Passerin. a Sextul. *in cap. Romana, 1. §. Contrahentes de for. compet. in 6. nu. 127.* Barbos. *de offic. & potest. Episc. allegatio. 32.*
3 *n. 75.* ubi plures citat, *& de offic. & potest. Paroch. c. 21. n. 89. vers. Vagus, &c.* & isti Mendicantes validi, Vagabundi, Biantes, & hi similes arbitrarie, & extraordinarie puniuntur, ut alibi dixi, & tradunt Modern. Ant. Portugal. *de Reg. donatio. nib. p. 3. c. 41. n. 12. & seqq.* Peguc. & alii, quos citat Ricciul. *ubi proxime n. 11. & fere per tot.* vidend. Cresp. *observ. 4. n. 33.*
Caball. *cas. 178. n. 1. & seqq.* ubi pœnam a jure nostro statuta- 4
riu præfixam vagabundis recitat; postuatque cogi ad laborandum in operibus publicis, & aliis Reipublicæ muniis, pariterque sub justa mercede serviendum, Solorzan. *de jur. Indiar. to. 2. cap. lib. 1. c. 14. n. 228. & seqq* Ricciul. *de reprobis lib. 9. c. 2. nu. 5.* Novar. *de gravam. vassall. tom. 1. gravam. 326. nu. 3. & seqq.* Antonell. *de regim. Eccles. Episcop. lib. 8. c. 10. n. 7.*
Isti sane, cum nullum habeant domicilium, Altim. *d. q. 15.* 5
n. 11. & q. 13. n. 85. & seqq. Barbos. *d. n. 73.* & de Paroch.
d. n. 89. vers. Vagus, &c. pro delictis commissis possunt puni- 6
ri ubique locorum, Altimar. *d. q. 15. n 26.* Ricciul. *de reprob. d. lib. 9. c. 3. n. 1.* Capiblanc. *de Baronib. lib. 2. c. 53. num. 9.* Carleval. & alii quos citat Pareza *de instrum. edit. tit. 2. res. 9. n. 68. & seqq.* Carpzov. *in pract. crim. q. 54. nu. 38.* Rovit. *ubi sup. num. 2.* Oliva *de for. Eccles. p. 3. cap. 20. n. 57.* Passerin. a Seatula *in cap. Romana, 1. §. Contrahentes, de foro competen. in 6. n. 127.* Avendan. *de exequend. mandat. p. 2. c. 7. n.* . Pas. Jordan. *tom. 2. lib. 8. tit. 1. n. 36.* Diana *in coordinat. tom. 6. tr. 1. res. 46. §. 1.* Capucius *in prax. tom. 1. p. 2. c. 2. n. 382. & seq.* Castr. Palau. *par. 1. tract. 3. disp. 1. punct. 24. §. 4. nu. 3. & 4.* Fagnan. *in cap. Licet de for. compet. n. 27.* Anton. *d. n. 7.* neque
a Judice sunt remittendi ad locum delicti, nisi Judices sint sub 7
eodem Principe, & delictum sit enorme, Altimar *d. q. 15. n. 27. & seqq.* Ricciul. *ubi supra c. 4. n. 13.* Avendan. *d. n. 7.* ad quos omnes supra citatos recurre tractantes late de his personis.
Itaque isti vagabundi, otiosi, & inertes ejici debent a Civita- 8
tibus, & puniri per *l. unic.* & ibi Bart. *n. 8.* & Angel. *Cod. de mendic. lib. 11.* & cum Aufrer. Rip. Peguet. Jodoc. Cabal. & aliis tradit Bellet. *disquis. Cleric. tit. de favor. Cleric. real. g. 3. n. 97.*

QUOD

QUOD NON LICEAT PISCANDO UTI ALIQUO GENERE VENENI, *& quo casu piscari liberum sit.* *Rubrica LXVIII.*

NUlli liceat piscando uti aliquo genere Veneni pro capiendis Piscibus, ex quo Aqua Fluminum contaminetur in perniciem Piscium, & non modicum præjudicium volentibus in fluminibus recreationis causa piscari, ad pęnam quinquaginta librarum cuilibet contrafacienti, & credatur Accusatori, seu denuntiatori cum uno Teste idoneo, & Accusator Quartam partem pœnæ lucretur.

Liceat autem cuilibet Civi, sive Districtuali in Fluminibus piscari, dum tamen ab Ædificiis prope flumen existentibus se abstineant, & a Locis prohibitis, sive Piscariis, quæ proprios Dominos habeant. Qui autem Piscantes in Locis permissis prohibuerit, quive in locis prohibitis piscari ausus fuerit, Pœnam xxv. librarum vice qualibet incurrat, Et si in Piscarus privatis, ultra damni emendationem, pœna duplicetur.

S U M M A R I U M.

1 *Piscari cuilibet est permissum in fluminibus publicis.*

Et etiam in mari, num. 4.

Dummodo se abstineant a malorum succuum commistione, n. 2.

Potest tamen id ob bonum publicum, & in certis casibus prohiberi, ac privilegio acquiri, n. 5.

Etiam privative præscriptione, aut consuetudine, n. 6.

3 *Furti actio datur pro piscibus captis in stagno privato, & n. 9.*

7 *Piscari in Cathalonia quo tempore prohibeatur.*

8 *Piscatio in fluminibus, seu locis privatis non potest prohiberi a Principe, nisi justa ex causa velati si sit Republica damnosum, ut ibi.*

10 *Pisces ad capiendum non licet in Cathalonia, ace calce, aut aliquo alio veneno, neque de jure communi.*

11 *Piscandi jus non pertinet ad Regalia, sed tantum redditus piscationum.*

A N N O T A T I O.

1 PIscari quod omnibus permissum sit in fluminibus publitis, tradunt Petr. Greg. Tholos. *in Syntag. jur. uni. lib. 3. c. 14. n. 7.* Cæpol. *de servit. rust. prad. c. 42. n. 3.* & Rosental. *de feud.*
2 *cap. 5. concl. 4. n. 1.* Dummodo malorum succurum non ntantur commistione, ut disponitur in hoc statuto justa legem Plato, quem referendo sequitur Petr. Greg. Tholos. *in Syntag. jur. uni.*
3 *lib. 1. c. 4. sub n. 8.* Et pro piscibus captis in stagno privato alicujus dari actionem furti, uti pariter disponitur in hoc statuto, scribit Petr. Greg. Tholos. *in d. Syntag. jur. uni. lib. 37. cap. 5. n. 24.* cum quo eum referendo pertransire videtur Farinac. *de furt. q. 174. n. 91.*

A D D I T I O.

4 LIcet piscatio in mari, ac fluminibus publicis omnibus sit permissa, jure Divino, & gentium inspectis, Modern. Anton. Portugal. *de donation. Reg. p. 3. c. 9. n. 8. & 35.* Cancer. *var. 2. c. 2. n. 81. & 89.* Capiblanc. *de Baronib. lib. 1. c. 86. n. 1.* Carpzov. *in pract. crim. q. 84. nu. 80.* Eminen. Deluca *de feud. disc. 2. n. 7.* Bonden. *Collect. legal. 20. n. 18. & seq.* Avendan. *in tract. de venatio. post tract. de exequend. mandat. a. 2. & fe-*
5 *re per tot.* tamen in eis propter bonum publicum certis casibus prohiberi potest, similiterque pacto, aut privilegio Principis posse prohibitionem piscandi induci, Solorzan. *de jur. Indiar. tom. 1. lib. 3. c. 3. n. 69.* Ant. Portugal. *d. c. 9. r. 32. & seqq.* Cancer. *var. 2. c. 5. n. 81. & seqq.* Capiblanc. *ubi supra n. 2. & seqq.* Avendan. *ubi supra num. 3. & seqq.* Pignatel. *consult. canon. tom. 3. consult. 58. n. 19. & seqq.* & a privato privative ad alios
6 potest jus piscandi acquiri præscriptione, aut consuetudine, Solorzan. *d. c. 3. nu. 63. & 68.* Eminen. Deloca *d. disc. 2. nu. 6.* Anton. Portugal. *d. c. 9. n. 37.* conducuat traditr per DD. quos citat novissime Vilaplana *de Brach. Militar. c. 3. n. 339. & seqq.* Berlich. *conclus. legal. p. 5. conclus. 51. n. 5.*
7 In locis autem publicis procedit præfata prohibitio, prout ita per *Const. 3. & 4. tit. de Pescar, y caçar*, extat provisum, quod in tempore procreationis, hoc est a die prima Decembris ad diem Carnisprivii, non liceat piscari in fluminibus, ne torrentibus pisces, vulgo dictos *Truytas*, ac in aliis temporibus, nisi cum certis retibus, quod juri conforme est, taliter quod venari, aut piscari temporibus, ac instrumentis vetitis, peccatum mortale esse, tradit Fragos. *de regim. Reipub. Christ. p. 1. lib. 3. disp. 7. §. 1. n. 29.* non tamen procedit in locis privatis 8
quis in his non competit Principi jus prohibendi piscationem, nisi justa causa interveniente, veluti quando prohiberetur ad certum tempus, generationis scilicet, ne animalium copia minuatur, & ne ob publicam utilitatem sequatur esculentorum animalium totalis fere consumptio, & destructio, Antonell. *de loc. legal. lib. 2. c. 23. n. 52.* Anton. Portugal. *d. c. 9. n. 38. & seqq.* omnino vidend. Cancer. *d. n. 81. & seqq.* Capiblanch. *ubi supra n. 5.* Modern. Carol. Ant. Deluca ad Vincen. de Franch. *obser. 158. num. fin.* Tondut. *qu. civil. c. 105. nu. 8.* conducunt tradita per Fragos. *de Regim. Reipub. Christ. p. 1. lib. 3. disp. 7. n. 21. vers. Sequitur controversia, &c. & seq.* ubi plura de piscatione, & venatione, & his rationibus, ac aliis ponderatis per Thor. *in supplem. dec. verbo Piscari, fol. 469.* Novar. *de gravam. vassall. tom. gravam. 482. per tot.* Cancer. *var. 1. c. 2. a n. 81.* præcipue *n. 82.* Despujol. *verbo Sententia Regia, fol. 192.* resultat non esse licitum piscari in mari retibus rendentibus usque ad solum maris, ex quibus piscium nidi fringuntur, & dirimontur, quos nos vulgo *Ganguil*, appellamus, ut ita fuit decisum in Regio Consilio facto verbo per Magnificum Joannem de Colomer Regio Senatore *die 5. Martii* 1678. in causa possessorii summæ illimi inceotari per Josephum Miquel in favorem confratriæ Piscatorum Civitatis Barcinonæ, quæ fuit confirmata in causa supplicationis referente Magnifico Joanne Baptista Roca, & Julia, die 7. Februarii 1679. Scriba Melchior Cortes.

Et de his piscibus inclusis in locis privatis loquitur noster 9
Conciol. *hic n. 3.* pro quibus tradit dari actionem furti, & id ex quo isti desinunt esse communes, & possidentur a dominis dictorum locorum, ut tradunt Carpzov. *in pract. crim. d. qu. 84. n. 78.* Anton. Portugal. *d. c. 9. n. 82.* Fragos. *ubi supra n. 30.* Berlich. *d. conclus. 51. n. 16. & seqq.* Avendao. *dub. in fin.*

Similis adest statutaria prohibitio in hac Provincia contenta 10
in *Const. 3. d. tit. de Pescar, y caçar*, huic nostræ statutariæ dispositioni, qua prohibetur in omni tempore anni, uti calce, aut aliquo veneno pro piscibus capiendis, quod rationi, ac juri conforme est, & contrafacientes graviter, ac mortaliter peccant, Fragos. *d. disp. 7. §. 1. n. 29* possuntque puniri, Avend. *de exequend. mandat. p. 1. c. 19. n. 31. vers. Octavo, &c.* quæ ab Officialibus non servari, nonne summe est dolendum?

Ultime scias jus piscandi non pertinere ad Regalia, sed 11
tantum redditus piscatiorum, Anton. Portugal. *d. c. 9. n. 32. & 73.* Pragos. *de regim. Reipub. Christian. p. 1. lib. 3. disp. 5. n. 13. vers. Ex cujus verbis, &c. cum seqq.* Eminen. Deluca *d. disc. 2. nu. 3.* qui innumeros DD. quos citant, & Gripiand. *in oeconomic. jur. lib. 1. c. 18. per tot,* ad hanc materiam nostri statuti vide, & consule.

DE MALEFICIIS. *Rubrica LXIX.*

QUicumque fędissimo Sceleti Sortilegii operam dare ausus sit, & Dęmonum invocatione adhibita humana Corpora insidiis, vel præstigiis irretire, aut infantium membra languentia facere, vel quomodocumque alterum maleficiatum reddere, furcis suspensus flammis ultricibus exuratur: Si quis vero Amatoria pocula conficere, aliisque bibenda, sive comedenda præstare ausus sit, graviter Judicis arbitrio facti, & personarum qualitate inspecta puniatur: Quod si prædicta facere solum attentaverit, & effectus prædictus quovis modo secutus non fuerit, fustigetur per Civitatem, ab ea perpetuo eabanniatur, sive aliter Judicis arbitrio plectatur.

S U M M A R I U M.

2 *Sortilegium est quædam superstitio illusoria, qua homines utuntur dæmonibus.*

Quod dividitur in duas species, in qualificatum, & hæreticale, & in non qualificatum, & non hæreticale, n. 2.

3 *Poculum amatorium, secluso pacto cum Dæmone, abusu Sacramentorum, & Sacramentalium, verborum sacræ Scripturæ, & Dæmonis invocatione, non est sortilegium qualificatum, & hæreticale.*

Illud tamen præbens, si mors sequatur, extraordinarie punitur, num. 11.

4 *Criminis sortilegii qualificati, & hæreticalis cognitio pertinet ad Inquisitores, & n. 6.*

Et quid dicendum sit, quando sortilegium non est qualificatum, sed simplex, n. 5.

7 *Corpus delicti in sortilegio probatur per conjecturas, & per confessionem delinquentis.*

Et quæ sint conjectura sufficientes ad torturam, n. 8.

Non tamen si probatur per confessionem solam potest confitens condemnari ad pœnam ordinariam, numer. 9.

10 *Sortilegi, & malefici qua pœna puniantur remissive.*

A N N O T A T I O.

SOrtilegium dititur ut sit quædam superstitio illusoria, & 1
summe nosia, qua homines utuntur Dęmonis ministerio, ut traduor Ghirlan. *de sortileg. q. 1. n. 1.* Farin. *de delict. & pœn. q. 20. n. 73.* Caren. *de Offic. S. Inquisit. p. 2. tit. 12. n. 1.* ubi dicit, quod sortilegium dicitur id, quo quis utitur ad aliquod consequendum diabolicis Instrumentis. Quod dividitur in 2
duas species, videlicet, in qualificatum, & hæreticale, & in non qualificatum, & non hæreticale, ut scribit Caren. *in d. tit. 12. nu. 23. & plurib. seqq.* ubi late declarat, quænam sint sortilegia hæreticalia, & non hæreticalia, quæ cum nimis longum esset referre, ideo sufficiat id simpliciter indicasse.

Præbere autem alicui poculum amatorium, secluso pacto ex- 3
presso cum dæmone, abusu Sacramentorum, & Sacramentalium, & verborum Sacræ Scripturæ, ac seclusa invocatione ipsius dæmonis

monis

monis per verba deprecativa ad effectum tentandi mulieris pudicitiam, non est sortilegium qualificatum, & hæreticale, ut docent Scacc. de judic. tom. 1. c. 12. nu. 39. Farin. de delict. & pæn. q. 20. n. 80. Aloi. Ricc. in prax. fori Episc. in tit. de hæresis crim. Resol. 424. sub n. 11. & alii plures, quos refert, & sequitur Caren. de Offic. S. Inquis. p. 2. tit. 12. n. 48. bene comprobans.

4 In hoc vero crimine sortilegii, & maleficii qualificati, & hæreticalis illius cognitio spectat omnino ad Inquisitorem hæreticæ pravitatis, sive de jure antiquo, seu de jure novissimo, ut tradunt Clar. in pract. §. hæresis, vers. Successive quæro, &c. Farin. de hæresi q. 181. n. 93. Caball. resol. crim. casu 223. n. 71. cent. 3. & Caren. de Offic. S. Inquis. d. tit. 12. n. 146. ubi alios dat concordantes, ubi post Freit. Dian. Leo. Reg. de Ponte, Caball. & Martam, per eum relatos dicit, idem esse quando
5 sumus in dubio, ut ibi per eum. Quid vero tenendum sit, quando sortilegium non est qualificatum, sed simplex, an Judex laicus possit in eo procedere, videas Clar. in §. hæresis in fin. Caball. in d. casu 223. n. 71. Sesse dec. Aragon. tom. 4. dec. 454. n. 17. & seqq. & dec. 466. nu. 17. & seqq. Caren. in d. tit. 12. numer. 147. & seqq. ubi late tuetur opinionem negativam per Inquisitores, ut ibi per eum, Cujus Sacri Tribunalis Jura Religiosi statuentes violare in causis ad illud spectantibus nullo modo velle expresse sunt protestati in rub. seqq. in fin.

A D D I T I O.

6 ADdita hic a nostro Conciol. nu. 4. adde Matth. de re crim. contr. 60. n. 2. & seqq. ubi latissime hanc quæstionem tractat, & ibi DD. Modernus citat Capon. discept. 96. num. 6. & seqq. Passerin. a Sextula ad cap. Accusatus, §. hoc sane, 4. de hæretic. in 6. a n. 351. maxime n. 356. ubi late hanc quæstionem tractat.

Corpus autem delicti in hoc delicto sortilegii, ac maleficii 7
probatur per conjecturas, præsumptiones, & indicia, ut difficilis probationis, & speciei delictorum, quæ occulte committuntur, & ita confessione delinquentis probatur, quæ omnia
tradunt Carpzov. in pract. q. 49. n. 59. & seqq. & quæ sint 8
sufficientia ad torturam tradit q. 122. n. 60. & seqq. latissime
Passerin a Sextula ubi supra a nu. 362. si tamen sortilegi, ac 9
malefici damnantur ex sola confessione, non ad pœnam ordinariam, sed ad extraordinariam damnari possunt, Capon. discept. 40. n. 24. ubi per tot. late de hac materia.

Sortilegi, ac malefici, qua pœna puniantur, tradunt supra 10
citati & Barbos. de offic. & potest. Episc. alleg. 50. nu. 249. & allegat. 51. a n. 120. Carpzov. in d. pract. crim. q. 48. 49. & 50. Matth. d. contr. 60. per tot. Capon. d. discept. 40. & 96. Fragos. de regim. Reipub. Christian. p. 1. lib. 2. disp. 4. n. 31. & seqq. Pasqualig. ad Lauret. de Franch. contr. inter Episc. & Regular. p. 1. a n. 893. ubi plura de sortilegiis, ac maleficiis & latissime Passerin. a Sextula ad cap. Accusatus, 8. §. sane, 4. de hæreticis a nu. 113. maxime nu. 406. cum seqq. Berlich. concl. legal. part. 4. concl. 3. & seqq. per tot. Thesaur. de pœnis Eccles. p. 2. verbo Superstitio, c. 1. quos consule.

Poculum amatorium propinans, secluso dolo, sed solum ad 11
amorem conciliandum, licet mors inde sequatur, non pœna mortis, ut opinarunt aliqui, sed extraordinaria veniret puniendus, Carpzov. in d. pract. crim. q. 21. n. 15. & seqq.

DE INQUIRENTIBUS THESAUROS. *Rubrica LXX.*

1 AD reprimendam nonnullorum Avaritiam, sive potius insaniam, qui suadente Diabolo Nolentes in sudore vultus sui sibi Victum parare, Incantationibus, ac Maleficiis Thesauros inquirere audent, Statuimus hosce Thesaurizantes Incantationibus, Sortilegiis, & Superstitionibus quomodocumque utentes, pœnam scutorum centum, pro quolibet, & qualibet vice incurrere, & in Exilium ad quinquennium mitti debere.

Declarantes, In omnibus casibus spectantibus ad S. Inquisitionem ratione Criminis Sortilegii, seu Invocationis Dæmonum, Blasphemiæ, & Devastationis Sacrarum Imaginum, De quibus supra hoc eodem Libro IV. Non censeri per hæc Statuta aliquo modo dispositum, seu derogatum, Sed illius Jura omnino illæsa servari.

S U M M A R I U M.

1 *Thesaurus dicitur aurum, argentum, vel pecunia, cujus dominus est incertus, & de ea non extat memoria.*
Thesaurus inventus arte magica spectat ad Principem, n. 2.
Inventus autem in fundo proprio spectat ad invenientem, n. 3.
De consuetudine vero generali spectat ad Principem, n. 4.
Cui autem spectet thesaurus inventus in re empta remissive, n. 5.
6 *Thesaurus inventus in fundo alieno dividitur inter Dominum fundi, & inventorem.*
Retinens tamen partem domini furtum non committit, potest tamen extraordinarie puniri, n. 7.
Et in conscientia tenetur partem domino, licet ignaro, restituere, num. 8.

A N N O T A T I O.

1 THesaurus dicitur aurum, argentum, vel pecunia, cujus dominus est incertus, & quæ fuit abscondita antiquitus & tanto tempore, ut non extet memoria in contrarium, ut docent Peregr. de jure fisci, lib. 4. tit. 2. in princ. Farin. de var. ac diver. q. 109. n. 19. licet postea n. 21. dicat, thesaurum improprie dici consistentem in pecunia etiam non antiquo tempore recondita, Antonel. de loco legal. lib. 2. c. 30. in princ.

2 Thesaurus vero inventus arte magica, ut in hoc statuto, spectat ad Principem, non autem ad illum invenientem in quocumque loco illum inveniat, l. 1. C. de Thesa. lib. 10. & ibi hoc not. glo. Bart. Bald. Aug. & alii, Peregr. de jure fisci lib. 4. tit. 2. n. 11. Farin. de var. ac diver. qu. d. q. 104. n. 18. ubi dat concordantes, & Antonel. de loco legal. lib. 2. d. c. 30. nu. 5.

3 Addo prædictis, quod Thesaurus in fundo proprio quis perquirere potest, & ei acquiritur, non autem Principi, Covar. in reg. peccatum, p. 3. §. 2. n. 1. ubi testatus de receptissima opinione de reg. jur. in 6. Peregr. de jure fisc. lib. 4. tit. 2. n. 3. Farin. de var. ac diver. qu. d. q. 104. n. 1. late comprobans, qui num. seqq. quærit, quid, si Thesaurus inveniatur in fundo alieno, in fundo publico, & in aliis locis, ut ibi per eum, Antonell. de loco legal. lib. 2. c. 30. n. 3. Licet de consuetudine illum acquiri Principi, tradant Farin. in d. q. 104. n. 32. Massin. de confisc. bonor. q. 23. n. 2. & Antonell. de loco legal. d. c. 30. n. 21. ubi excipit, si inveniatur in fundo Ecclesiæ, ut ibi per eum, ubi plura habentur de hac materia.

Cui autem acquiratur thesaurus inventus in re empta, an 5
emptori, vel venditori, videas Farin. in d. qu. 104. num. 20. vers. Adde, &c. & Antonell. in c. 30. n. 21. & seqq.

A D D I T I O.

THesauri casu inventi in fundo alieno privato dividuntur 6
æqualiter inter inventorem, & dominum fundi, Modern. Anton. Portugal. de donationib. Reg. p. 3. c. 13. n. 11. & seq. Castill. de tertiis c. 41. n. 108. Carpzov. in pract. crim. q. 86. n. 21. Modern. Agetta de feud. c. 170. vers. Circa autem, in allegat. litt. Q. Diana res. moral. tom. 6. tract. 6. res. 3. & 4. Gripiand. œconom. jur. lib. 1. cap. 20. nu. 24. Severin. in addit. ad dec. 394. Sanfelicii lib. 3. pag. mihi 289. ubi plura de thesauris, Fragos. de regim. Reipub. Christian. p. 1. lib. 3. disp. 5. n. 19. vers. Ut vero summa, &c. & seqq. Calvi. de aquis. lib. 2. c. 196. n. 24. Pegas de competen. inter Archiep. &c. p. 2. c. 98. §. 4. nu. 69. ubi num. seqq. tradit plura de thesauris inventis, Berlich. concl. legal. p. 2. concl. 66. n. 9. Bonacin. tom. 2.
disp. 1. de restitutio. in genere q. 3. punct. 6. nu. 3. quapropter 7
si inventor partem domini dolose penes se retinuerit, pœnam meretur, & extraordinarie punitur, licet furtum non committat, Carpzov. d. q. 86. n. 22. & seqq. & in foro conscientiæ ipsam partem domino fundi, licet ignaro, teneretur restituere, Ant. Portugal. d. c. 13. n. 24. ad quem, & ad supra cita- 8
tos, & ad DD. quos citat Eminen. Deluca de regalib. disc. 147. n. 9. & seqq. recurre, qui hanc materiam latissime tractant, præcipue Calvi. d. c. 196. & Berlich. d. concl. 66. per tot.

QUOD REUS POENAM NON SOLVENS LUAT IN CORPORE. *Rubrica LXXI.*

QUotiescumque Reus non potest pœnam Pecuniariam pro Maleficio impositam solvere, Judex, ne Delicta impunita remaneant, Reum, Maleficii, & personæ qualitate inspecta, in Corpus luere jubeat, & exequi faciat.

S U M M A R I U M.

1 *Reus non habens in ære luat in corpore, & n. 6.*
Procedit in personis vilibus, non autem in honestis, n. 3.
Et habet locum in pœnis descendentibus ex delicto, vel quasi, non ex contractu, n. 4.
Etiamsi reus ad expensas, & damna fuerit condemnatus, n. 7.
Et ista commutatio per quem Judicem sit facienda, n. 8.
Qualis debeat esse dicta pœna arbitrio Judicis remittitur, n. 5.
Si tamen in pecuniariam fuerit commutata, ipsa ad dominium jurisdictionis civilis pertinet, n. 9.
2 *Debitor fisci ex delicto non admittitur ad cessionem bonorum.*
10 *Regula non habens in ære luat in corpore, quando procedit, ad quam pœnam sit facienda commutatio, remissive.*

A N N O T A T I O.

VUlgatum licet sit axioma, quod reus non habens in ære debeat 1
luere in corpore, ut habetur in hoc statuto, & tradunt Clar. in pract. §. fin. q. 95. vers. Sed quid si reus, &c. Peguer. dec. crim. 6. n. 6. plene Farin. de delict. & pœn. q. 26. in princ. Itaut debitor fisci ex de- 2
licto non admittatur ad cessionem bonorum, sed luere debeat in corpore, Clar. ind. q. 95. ver. Sed pone, &c. Farin. ind. q. 26. n. 3.
plene Gasp. Beat. de inop. debit. qu. 11. nu. 1. & seqq. dictum tamen 3
axioma habet locum in servis, & aliis vilibus personis, non autem in nobilibus, & aliis honestis, quos non posse puniri corporaliter licet solvendo non sint, voluerunt Covar. variar. resolut. lib. 2. c. 9. n. 4. in fin. Farin. de delict. & pœn. d. q. 26. n. 21. ubi dicit, ab hac opinione non esse recedendum in judicando uti communiter recepta,

copta, & Gasp. Beat. *de inop. debit. d. c.* 11. *nu.* 10. ubi illam
declarat. Et habet locum in pœnis descendentibus ex delicto,
4 vel quasi, non autem ex contractu, vel quasi, qui admittunt ad
cessionem bonorum, ut declarant Brun. *de cessio. bonor. q.* 17. 4.
qu. princ. in fin. Peguer. *d. dec. crim.* 6. *n.* 6. Farin. *in d. q.* 26.
ubi plura affert ad dictam materiam spectantia.
5 Qualis vero debeat esse *d.* pœna remittitur arbitrio Judicis,
l. 1. *§. ult. ff. de pen.* & tradunt Menoch. *de arbitr. casu* 447. *n.* 3.
& 4. & Farin. *de delict. & pœn. d. q.* 26. *n.* 17. ubi dat concordantes,

A D D I T I O.

6 HOc axioma, quod non habens in ære luat in corpore,
latissime omnibus cum ampliationibus, & limitationibus
tractatur a nostro Nobili, & omni ævo laudando Regente Cortiada
dec. 96. *a n.* 94. ubi latissime Faria ad Covarr. *lib.* 2.
c. 1. *n.* 56. *& seqq. & lib.* 2. *c.* 9. *n.* 61. *& seqq.* Matthæu,
de re crim. contr. 51. *n.* 103. *& seqq. & contr.* 57. *n.* 20. Caball.
& alii, quos citant Subell. *in summ. divers. tractat. verb.
Debitor. nu.* 71. & Pasqualig. ad Lauret. de Franch. *contr. inter
Episcop. Regular. n.* 788. ubi tradit non admitti ad cessionem bonorum,
ad quos pro totali intelligentia recurre, cum prolixitatem
abhorream, & brevitati, stylo suscepto, studeam.
Scias tamen, quod si quis fuerit condemnatus propter delictum 7
ad expensas, damna, & interesse parti procederet pariter
supra tradita regula, Capiblanc. *de Baronib. lib.* 2. *c.* 30. *nu.* 9.
talis tamen commutatio fieri nequiret per Judicem civilem, sed
per criminalem, nisi civilis ad dictam pœnam imponendam haberet
jurisdictionem, Cancer. *var.* 2. *c.* 2. *n.* 56. Modern. Ca- 8
rol. Ant. Deluca ad Vincen. de Franch. *obser. ad dec.* 358. *n.* 4.
e contrario si quis esset condemnatus ad aliquam pœnam, quæ
esset meri imperii, & postea commutata fuisset in pœnam pe- 9
cuniariam, pœna hæc spectaret ad dominum jurisdictionis civilis,
Luca *d. obser.* 358. *n.* 4. ubi Cancer. & alios citat; contrarium
tamen tenet novissime Cala *de restitutio. in integr. post tract.
respons.* 1. *nu.* 18. cujus opinio mihi magis æqua videtur, &
ipsam sequerer propter rationes ibidem ponderatas.
Ad quam pœnam sit facienda commutatio, quando est locus re- 10
gulæ hujus statuti, tradunt Cancer. & alii quos citant Luca *d. obs.*
358. *in fin. n.* 4. Capiblanc. *de Baron. lib.* 2. *d. c.* 30. *d. n.* 9. *& seq.*

QUOD MASCULINUM CONCIFIAT FOEMININUM. *Rubrica LXXII.*

QUia solet in dubium revocari, An in pœnis Masculinum concipiat Femininum; Statuimus, quod ubicumque in præsenti Volumine Statutorum reperiantur hæc Verba, vel Pronomia, Si quis, quicumque, nullus, nemo, & similia verba continentia genus Masculinum, quod sub eo Masculino genere comprehendatur, & intelligatur etiam Femininum, ubi eadem Ratio id suadeat, & æque in Feminis verificari possit.

S U M M A R I U M.

1 *Masculinum concipit Fœmininum in materia indifferenti, & congruente utrique sexui.*
Si tamen sit eadem ratio, n. 2. *&* 6.
Non tamen illud concipit in statutis correctoriis, & penalibus, num. 3.
Et quod, si statutum loquatur per verba Quicumque, Quilibet, Siquis, vide n. 4.
Masculinum concipit fœmininum etiam in odiosis, ubi odium est rationabile, num. 5.
Et id non ex interpretatione extensiva, quando militat eadem ratio, num. 7.
Sed ex interpretatione comprehensiva, & quando secus, n. 8.

A N N O T A T I O.

CUm dispositione hujus statuti, quod masculinum comprehendat
femininum concordat *Statutum Mediolani cap.* 126.
lib. 1. Et quod de jure communi, & in materia indifferenti,
1 & congruenti utrique sexui masculinum concipiat femininum
late comprobat Carpan. *ad Stat. Mediol. d. c.* 126. *nu.* 2. *lib.* 1.
Card. Mantic. *de tacit. lib.* 2. *tit.* 15. *n.* 16. Honded. *cons.* 92.
n. 48. *lib.* 1. *& cons.* 12. *n.* 17. & Rota apud Greg. XV. *dec.* 593.
2 *n.* 8. & ibi Adden. *n.* 21. ubi concordantes. Si tamen militet
eadem ratio, uti habetur in hoc statuto, ut not. Carpan. *in
d. c.* 126. *n.* 11. & Gabr. *comm. concl. de verb. signif. concl.* 6.
n. 1. *& seqq.* ubi ponit quamplures casus; in quibus masculinum
non concipit femininum, quos videas ibi per eum. Et licet ma-
3 sculinum non concipere fœmininum in statutis correctoriis, &
penalibus, voluerint Felic. *alleg.* 10. *n.* 11. *p.* 3. Menoch *cons.* 73.
in prin. & cons. 130. *n.* 28. & Carpan. *illum referens d. c.* 126. *n.* 7.
contrarium tamen, quando adest eadem ratio, ut in hoc statuto,
tenet Choell. *ad Bull. bon. regim. c.* 10. *n.* 35.
4 Et quod statutum, quod loquitur per verba *Quicumque,
Quisquis, Quilibet*, & simil. ut loquitur statutum nostrum concipiat
fœmininum, probat Hond. *d. cons.* 92. *n.* 8. *vol.* 2. ubi
dat concordantes, licet secus si statutum loquatur per verbum
Si quis not. Felic. *d. alleg.* 10. *p.* 3.
Et masculinum concipere fœmininum etiam in odiosis, ubi 5
odium est rationabile, alias secus, tradunt Menoch. *cons.* 95.
n. 14. *lib.* 1. Carpan. *d. c.* 126. *n.* 4.

A D D I T I O.

DIctis a nostro Conciolo *hic n.* 1. *&* 2. adde Altimar. ad 6
Rovit. *obser. ad consil.* 1. *lib. n.* 38. Vela *dissert.* 49. *n.* 579.
& seqq. Lara *compend. vit. hom. c.* 17. *n.* 2. *& seq.* Barbos. *in
c.* 76. *de verb. sign. n.* 5. Ricc. *collect.* 2949. *p.* 7. ubi tradit, quando
dicatur materia indifferens, Bonden. *collect. legal.* 34. *n.* 19. *&
seqq.* Molin. Gonzal. & alii, quos scienter omitto, quibus conducunt
Solorzan. *de jur. Indiar. lib.* 3. *c.* 23. *n.* 48. *tom.* 2. & DD.
citati per Modern. Ant. Fortug. *de donation. Reg. p.* 3. *c.* 28.
n. 17. *tom.* 2. & quando militat eadem ratio, non ex interpre- 7
tatione extensiva, ut opinarunt Barz. citatus ad. Lara *d. n.* 3.
c. 17. & alii quos citat Bonden. *d. collect. legal.* 34. *n.* 14. sed 8
ea interpretatione comprehensiva masculinum concipit fœmininum,
etiam in materia exorbitanti, Font. *dec.* 481. *n.* 6. Capon.
to. 1. *discep. foren. c.* 57. *n.* 24. Bonden *d. collect.* 34. *n.* 22. *& seq.*
Cancer. *var.* 1. *c.* 8. *n.* 14. Fagnan. *in c. Cum non ab homine, de
de judic. n.* 81. *& in cap. Quod nonnullis, n.* 22. *de privil. & in cap. Nobis,
n.* 43. *&* 44. *de Bigamis*, Surd. *dec.* 276. *n.* 8. Gutt. *pract. lib.* 3.
q. 17. *n.* 84. *& seq.* ad quod videat Altim & DD. ab eo citatos *in addit.
post dec.* Rovit. *ad dec.* 15. ubi late de hac extensione, aut comprehensione
agit, & *in obser. ad cons.* 1. Rovit. *lib.* 1. *n.* 38. Palma
Filius *consult.* 69. *nu.* 3. Rota *dec.* 74. *nu.* 2. *p.* 19. *rec.* Cyriac. *contr.*
478. *per tot.* maxime *n.* 79. *& seqq.* Giurb. *de success. feud.* §. 2. *glos.* 2.
a n. 21. *& ad consult. Messanen. c.* 6. *gl.* 1. *p.* 1. *n.* 13. *& obs.* 70. *n.* 21.
Franc. Mar. Prat. *discep. forens. c.* 13. *nu.* 64. Capon. *discep.* 47. *n.* 24.
Secus autem quando militat diversa ratio, quia tunc masculinum
non comprehendit fœmininum, Manfrell. ad Capyc. Latr.
observat. ad decis. 193. *num.* 24.

QUOD DE SIMILIBUS AD SIMILIA PROCEDATUR. *Rubrica LXXIII.*

IN omnibus casibus, in quibus per præsentia Statuta non esset expressa certa pœna, Volumus de Similibus ad Similia ex identitate Rationis, Personarum, & delicti qualitatu diligenter inspecta, procedi posse; Et Judicem in prolatione Sententiæ mentionem facere debere de tali Similitudine, seu extensione, ad pœnam xxv. libr. quoties contrafecerit, de suo salario retinendarum.

S U M M A R I U M.

Argumentum a simili habet locum etiam in statutis, & n. 5.
Si tamen eadem sit ratio, alias secus, n. 2.
Taliter quod qui similitudinem non adesse dicit, tenetur id probare, num. 6.
Licet non procedat in pœnalibus, n. 3.
Stante d. statuto, quod procedatur de similibus ad similia, illud non intelligitur stricte, sed large, n. 4.

A N N O T A T I O.

1 ARgumentum de similibus ad similia habere locum etiam
in statutis, tradunt Alex. Rauden. *dec. Pisan.* 47. *n.* 11.
p. 1. & Barbos. *qui illum refert in locis comm. loco* 101. *n.* 1.
Cum in habentibus simbolum facilius sit transitus, ut scribit
2 Card. Tusc. *pract. concl. lit. S. concl.* 248. *in princ.* Quod procedit,
quando in utroque simili adest eadem ratio, ut dicetur
etiam in statuto, & declarant Osasch. *dec. Pedem.* 68. *nu.* 9.
Menoch. *de arbitr. casu* 84. *n.* 8. *&* 9. & alii, quos refert,
& sequitur Barbos. *in d. loc.* 101. *n.* 3. *& seqq.* ubi declarat,
an requiratur omnimoda similitudo, ut ibi per eum.
Licet in pœnalibus non valere argumentum de similibus ad 3
similia, voluerunt Perez de Lara *de anniver. & capell. libr.* 1.
c. 15. *n.* 21. & Barb. *in d. loco* 101. *n.* 11. Guazzin. *ad def.
reor. def.* 9. *c.* 5. *n.* 14.
Addo pro coronide, quod stante statuto, quod procedatur 4
de similibus ad similia, tunc statutum non intelligitur stricte,
sed large est interpretandum, ut post Bald. Rimi. Butr. Imol.
& Everac. per eum adductos firmat Mascar. *de gener. stat. interpr.
concl.* 5. *num.* 88.

A D D I T I O.

PRout tradit hic noster Conciol. *n.* 1. argumentum a simi- 5
li est validum ex concursu identitatis rationis, conducunt
DD. citati a Bonden. *collect. legal.* 43. *n.* 48. & alii passim; 6
taliter quod qui vult dicere similitudinem non procedere, tenetur
probare, Surd. & alii, quos citat Thedos. Rube. *in
singular. p.* 4. *de procedent. n.* 70. *pag. mihi* 475.

Finis Libri Quarti.

STA-

STATUTORUM CIVITATIS EUGUBII

LIBER QUINTUS,

DE MERCATORIBUS ARTIS LANÆ. *Rubrica Prima.*

SUMMOPERE Artis Lanæ Mercatores curare debent, Quod illorum Ars, quæ Nutrix, & præcipue est in Civitate, diligenter, ac bona fide, juxta eorum Constitutiones, tam per ipsos, quam per Singulos eorum Artifices exerceatur, ut eorum Panni, Rasciæ, Sagulæ, & similia, tam in Civitate, quam extra in credito habeantur. Quamobrem eligere debeant Peritores in Capitaneos dictæ Artis, qui cæteris præesse valeant in proponendis, & pertractandis eorum Negotiis, & quoties oportuerit, Adunantiam convocare debeant.

Ut igitur pro majori Civium commoditate prædicta omnia ad vendendum exponantur, & reperiantur, Statuimus, quod etiam Drapperii, & Merciarii, tam illa, quam extranea, in suis Apothecis detinere, & vendere valeant: Necnon Exteri propria conducere, & ad vendendum admittantur, & nullo modo prohiberi possint. Nec amplius mensurare debeant ad Bauderam, prout hactanus contra Communem aliorum usum, non sine Emptorum querela, ab iis factum est; Sed illis positis, & extensis super Tabula, vel Banca, ducendo Canoam, sive Passetum, de brachio in brachium, mensurare debeant super Panno, vel Sagula directo per unum Quartum intra Pannum: Et qui contrafecerit, puniatur in Libris Quinquaginta, Cujus pœnæ Quarta pars sit Accusatoris, alia Executoris, Residuum vero Fisco Serenissimi applicetur.

In Jure vero Reddendo Notarium habeant expertum, qui bis saltem in Hebdomada de mane assistat in eorum Tribunali, Petitiones, & Querelam recipiat, Acta, & Processus instituat, ut deinde ab eis Lites, & Causæ terminentur: Consultorem etiam eligant Jurispertum, cujus consilio, cum opus fuerit in Civilibus utantur, In Criminalibus autem Causis, in quibus agitur de pœna Corporali, vel Pecuniaria, sive Quæstionibus, & Tortura Reis inferenda, adhibito eorum Notario, cum Voto Prætoris Causæ ab eis terminandæ erunt: Et Judices requisiti auxilium, & Brachium illis pro Justitia præstare teneantur.

S U M M A R I U M.

1 *Mercatura uti utilis Civitati laudatur, & n. 8.*
2 *Mercatura omnis permissa est, si non reperiatur prohibita.*
3 *Mercator dicitur, qui rem emit, & non mutata illius forma lucrandi gratia altere revendit.*
Artifex vero dicitur, qui rem emit, & non mutata illius forma altori revendit, n. 4.
5 *Mercatorum privilegiis ut quis gaudere possit, quinque requiruntur.*
6 *Curia Mercatorum dicitur Curia aequitatis, & n. 14.*
Et ita in ea non attenduntur apices juris, sed summarie proceditur, n. 15.
7 *Statutum, quod causa Mercatorum cognoscantur per Notarium, habet locum in iis, quæ spectant ad mercaturam, alias secus.*
9 *Mercatorum in curia præsunt Consules.*
Et isti habent jurisdictionem in causis mercantilibus, n. 10.
Et in Cathalonia habent jurisdictionem ordinariam, n. 11.
Privative autem, an cumulative, n. 12.
Non tamen habent jurisdictionem criminalem, nisi in levibus delictis, ex mercatura ortis, n. 13.
16 *Signo ab alio praeoccupato mercator utens doloso, arbitrarie punitur.*
17 *Mercaturam exercere an liceat Militibus, & Officialibus.*

A N N O T A T I O.

1 NOn sine ratione in hoc statuto laudatur Mercatura artis
Lanæ, cum ex Instituto boni gubernii Civitatum in primis negotiatores, & negotiatio dicatur in ais non parum necessaria, ut apud Græcos olim diaerat Plato relatus *in leg. 2. ff. de nundin.* & tradunt etiam Ancar. *cons. 157. in princ.* Card. Tusch. *pract. concl. lit. M. concl.* 105. *n.* 6. & Strac. *de mercat. p. 1. sub n.* 19. Et ideo omnis mercatura permissa est in quoli-
2 bet loco, nisi illa sit illicita, ut not. Bald. *cons.* 338. *part.* 3. quem refert, & sequitur Card. Tusch. *in d. concl.* 205. *nu.* 5.

Mercatoris nomen in hoc statuto ponitur attento communi
usu loquendi, non autem secundum proprietatem vocabuli, ut
3 observat Stracc. *de mercat. q.* 1. *n.* 13. Quia Mercator proprie
dicitur, qui rem emit, puta, lanam, ceram, vel simile, & non mutata illius forma lucrandi gratia alteri revendit, ut tradunt *Pract. Archiep. Neap. c.* 63. *nu.* 2. *& seqq.* Farinac. *in fragm. crim. lit. C. n.* 167. Surd. *dec.* 313. *n.* 1. Gait. *de credit. cap.* 2. *tit. 7. q. 5. n.* 1067. & alii per me relati *alleg. foren.* 58. *n.* 5.
4 Qui vero rem emit, & mutata illius forma illam revendit,
puta, emendo lanam, ut faciat sagulas, cartam, faciat libros, lignamina, ut faciat scamna, tabulas, & similia, non dicitur proprie Mercator, sed Artifex, ut declarant *Practic. Archiep. Neap. d. cap.* 63. *n.* 2. *& seqq.* Farinac. *in fragm. crim. d. litt. C. num.* 167. Surd. *dict. dec.* 313. *per tot.* & ibi Hodiern. *num.* 2. Rota *dec.* 194. *num.* 7. *par.* 4. *rec. tom.* 2. & alii per me relati *d. alleg. foren.* 58. *n.* 4.
5 Ut autem quis gaudere possit privilegiis Mercatorum, quin-
que requirentur, nempe quod sit matriculatus, quod exerceat artem, quod majorem partem fortunarum habeat in mercantiis, quod exerceat per seipsum, & quod non unicum actum exercuerit secundum Maran. *in pract. p.* 4. *dist.* 9. *nu.* 50. *& seqq.* Cardin. Tusch. *pract. concl. litt. M. concl.* 209. *nu.* 3. & Seracc. *de mercat. q.* 1. *n.* 6. *& seqq.*
6 Curia vero Mercatorum dicitur Curia æquitatis, & illo-
rum Judex judicare debet secundum æquitatem, Card. Tusch. *pract. conclus. d. litt. M. conclus.* 208. *num.* 1. Barz. *decis.* 107. *nu.* 31. *& seqq.* Costa *remed. subsid.* 12. *nu.* 4. bene Calvi. *de aequit. lib.* 1. *c.* 6. *n.* 11.

Statutum autem supradictum, quod causæ Mercatorum co- 7
gnoscantur per Notarium expertum, habet locum in iis, quæ spectant ad ipsam mercaturam, secus vero quoad alia puta si agatur de alia hæreditate, seu simil. ut not. Fulgos. *cons.* 105. *per tot.* & Card. Tusch. *d. concl.* 103. *n.* 7. & faciunt notata per Strac. *de Mercat. cap. ult. n.* 1. *& seqq.*

A D D I T I O.

NOn solum mercatura est utilis Reipublicæ, at tradit hic 8
Conciol. *nu.* 5. & referunt Modern. Scoppa ad Gratian. *obser.* 137. *n.* 4. *&* 20. & DD. citati per Modern. Pegas *ad ordinat. Regn. Portugal. glos.* 55. *ad* § 60. *tom.* 3. & latissime de Philip. *disert. fiscal.* 30. *per tot.* Leotard. *de usur. q.* 24. *n.* 1. & alii, quos citant Valeron. *de transact. tit.* 5. *q.* 8. *n.* 19. Mundi. *de munerib. & honorib. c.* 6. *a n.* 39. omnino in hac materia vi-
dendi, Curiæque Mercatorum in hac nostra Provincia Catha- 9
loniæ, signanter in Civitate Barcinonæ, & hac nostra Gerondensi non solum licitæ sunt, sed etiam variis Regiis Privilegiis approbatæ, & in eis præsunt Consules tanquam caput Collegii, ut olim præcedebat Comes commerciorum, Griphiand. *in oeconom. legal. c.* 24. *nu.* 95. & iste unus, aut plures
sic electi habent jurisdictionem in causis Mercatorum, Griphian. 10
d. c. 24. *n.* 94. *& seqq.* Calvi. *de aequitat. lib.* 3. *c.* 286. *fere per tot.* Gibalin. Giurb. Gait. Mager. quos citat Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 4. *tit.* 51. *c.* 16. *n.* 1. Hevia Bolanno
in commer. terrestr. libr. 2. *c.* 15. *per tot.* Fagnan. *in cap. Quon-* 11
iam, de offic. Ordinar. n. 28. suntque in hac nostra Provincia Judices Ordinarii, ac ordinariam jurisdictionem habent circa causas mercantiles, Cortiada *dec.* 10. *n.* 229. *& seqq.* an autem 12
privative, an vero cumulative tradunt late DD. citati per d. Cortiada *dict. dec.* 10. *nu.* 139. *& seqq.* Munoz. *de ratiocin. & alii*, quos citat Griphiand. *d. cap.* 24. *num.* 96. Modern. Palma Nepos *alleg.* 52. *numer.* 1. *& seqq.* & conducunt Doctores citati per Modern. Manfrell. ad Capyc. Latt. *obser. ad dec.* 180. *nu.* 10. *& seqq. & citati per* Merlin. *obser. forens.* 31. *num.* 1. *& seqq.* & novissime per Pegas *dict. tom.* 4. *tit.* 52. *gloss. ad princip. n.* 4. *pag.* 514. Fagnan. *d. n.* 28. *& seqq.* non tamen habent ju- 13
risdictionem criminalem, nisi in delictis levioribus ex mercatura ortis, & ita habent jus mulctandi, Griphiand. *d. n.* 96. Ripoll. *ubi proxime n.* 10. *& seqq.*

Hi sane judicant non inspecto juris rigore, sed ex bono,
& æquo, ut tradit hic noster Conciol. *n.* 6. solumque atten- 14
duntur in Curia Mercatorum bona fides, & æquitas, in eaque de apicibus juris non curatur; proceditur que summarie, & de plano, velo levato, sine strepitu, ac figura judicii, ut late tradunt Griphiand. *d. c.* 24. *n.* 97. *& seqq.* Eminen. Deluca *de cataorib. disc.* 16. *n.* 7. *& de credito disc.* 23. *n.* 7. *&* 8. *& disc.* 78. *n.* 9. Calvin. *de aequit. lib.* 1. *c.* 6. *n.* 11. *& lib.* 3.
c. 280. *n.* 33. Modern. Scoppa ad Gratian. *observ.* 78. *n.* 13. 15
Benekendor. ad Seraphin. *de priv. juram. addit. ad privil.* 88. *n.* 9. *& seqq.* ubi plures citat Mansi. *consult. Foren.* 11. *n.* 19. *& consult.* 53. *n.* 49. Berlich. *concl. legal. p.* 2. *concl.* 24. *n.* 45. Ripoll. *de magistrat. leg. mor. c.* 9. *nu.* 42. *& seqq.* qui omnia circa hanc Curiam Mercatorum per totum tractatum tractat, ad quem, & ad Doctores citatos per nostrum Doctissimum Regentem Cortiada recurre.

Mercatori non licet uti signo ab alio præoccupato, eoque 16
dolose extenso arbitraria punitur tanquam falsum committens, Pignatal. *consult. canon. lib.* 3. *cap.* 52. *num.* 7. Gratian. *discept.* 658. *nu.* 2. Baron. *de corpore tit. de pedib. n.* 124. Co-

vall.

vall. *comm. contr. summ. q.* 745. Farin. *de falsitat, q.* 150. *p.* 5. *n.* 142. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cas.* 318. *n.* 23. Carpzov. *in pract. crim. q.* 93. *n.* 70. Pegas *ad ordin. Regn. Portugal. tom.* 4. *tit.* 52. *c.* 9. *n.* 4. *&* 8. *& tom.* 7. *lib.* 1. *tit.* 87. *ad* §. 16. *n.* 12. *& tom.* 5. *pag.* 272. *n.* 4. Avendan. *de exequend. mandat. p.* 1. *c.* 19. *n.* 32. Machad. *de perfect. Confess. tom.* 2. *lib.* 6. *p.* 8. *tract.* 3. *docum.* 10. *n.* 2. & alii, quos citat D. P. Frass. *de Regio patron. c.* 85. *n.* 64. *tom.* 2. Cresp. *obser.* 2. *n.* 231.

Mercaturam exercere an liceat Militibus, & Officialibus, 17 tractant latissime Altimar. ad Rovit. *cons. lib.* 2. *obser.* 212. *per tot.* ubi plura de hac materia Hermosill. *gl.* 4. *l.* 5. *tit.* 5. *p.* 5. *n.* 1. *& seqq.* De Philip. *d. dissert.* 30. *n.* 35. 60. *& seqq.* & alii, quos novissima citat Modern. Manfrell. ad Capyc. Latr. *obser. addet.* 93. *nu.* 13. Rovit. *ad pragm. de mercatura Official. prohib. per tot.* novissime Pegas *ad orden. Regn. Portugal. tom.* 4. *ad tit.* 52. *gl.* 1. *c.* 2. *& seqq.* ubi multa de hac materia, & de Mercatoribus.

DE AROMATARIIS. *Rubrica II.*

NUllus in posterum admittatur ad Aromatariæ Artem exercendam, nisi prius diligenter examinatus, & approbatus fuerit a Prothomedico Civitatis Eugubii; & deinde describatur in Matricula, prævio tamen Juramento, de bene, & legaliter dictam Artem exercendo; & debeat, omni diligentia adhibita, & fraude remota, Simplicia componere, & Medicinas facere. Nemo etiam audeat alicui dare Medicinam purgativam Pillulas, & similia sine licentia, & absque ordinatione alicujus Medici Doctorati, & experti, sub pœna librarum xxv. & pluris etiam arbitrio Judicis considerata qualitate casus: Nec etiam audeat facere Torceas, Faculas, & Candelas, nisi ex pura Cera, & Papirum ex puro Bombice, absque aliqua mistura, & non dare unam Speciem pro altera, sed illa omnia vendere justo pretio cum justis mensoris, & ponderibus, sub pœna librarum decem, & cetera omnia observare juxta eorum Constitutiones, illosque Judices in exigendis Creditis summarie expediant.

S U M M A R I U M.

1 *Aromatariis non licet aliquid misceri in torceis, & candelis, sed illas ex pura cera facere debent.*

2 *Aromatariorum libris in Stata Ecclesia plena fides adhibetur, & qua ratione.*

Etiam non exhibitis receptis per Medicum ordinatis, n. 3.

4 *Regulares possunt pro sua necessitate aromatariam tenere, & medicinalia superflua, ac renovandi causa vendere.*

5 *Aromatariis pro medicinis datur hypotheca cum prælatione.*

6 *Aromatariorum etymologiam, & materiam tractat* Griphiand.

7 *Aromataria usufructus quomodo practicandus.*

8 *Prothomedici officium in quo consistat.*

Prothomedicus potest medicamenta corrupta de facto projicere, & concremare, n. 9.

Appellatur ab eo a denegatione approbationis examinati, numer. 10.

Et ut suspectus potest recusari, n. 11.

12 *Prothomedicus gratis deberet præbere licentiam Aromatariis, ac Chirurgis ad sua officia exercenda.*

Et hæc utilitas ita faciendi fuit provisa in Cathalonia, & Regno Portugalliæ, n. 13.

14 *Prothomedicus qualibet anno debet visitare, & quomodo sit ipsa visitatio practicanda.*

A N N O T A T I O.

1 AD materiam hujus statuti prohibentis Aromatariis in conficiendis Torceis, & candelis aliquid admisceri, sed illas confici ex pura cera, & papiro sub pœna in eo contenta videas annotata per me supra *lib.* 4. *rubr.* 46. quæ hic non sunt inutiliter replicanda.

A D D I T I O.

2 DE iis aliqua dixi *lib.* 4. *rub.* 49. *nu.* 3. quibus adde Modern. Pegas *ad ordinat. Regn. Portugal. tom.* 3. *glos.* 45. *ad* § 49. *per tot.* Severin. *in addit. ad dec.* 329. Sanfelic. *circa fin.* & ita breviter me expediam dicendo, quod ex quo isti examinantur in manu Prothomedici; & jurant, est statutum in statu Ecclesiastico quod eorum libris plena fides adhibeatur ex motu proprio Julii III. & Clem. VIII. confirmatis ab eodem cum sua bulla ut tradit Nov. *in summ. bullar. lib.* 1. *comment.* 16. *n.* 1. & 2. Gait. & alii, quos citat Permosin. *ad cap.* 2. *&* 3. *de offic. Ordinar. q.* 5. *nu.* 45. etiam non exhibitis rece-
3 ptis per medicos ordinatis Ricci. *dec.* 106. *nu.* 2. & cum eo Novar. *d. commentar.* 17. *d. nu.* 2. *in fin.* videndi, quos citat Giurb. *observ.* 81. *n* 16.

4 Regulares autem tenere possunt aromatarium pro suis necessitatibus, & hoc casu visitari nequeunt a Prothomedico, possuntque vendere medicinalia, sive aromata renovandi gratia, pretio tamen moderato, Abbas, Micha. Justin. post Novar. *in summ. bullar. in addit. ad dict. commentar.* 16. Eminen. Deluca de *Regul. disc.* 60. *per tot.*

5 Aromatariis pro medicinis, & eorum salariis datur hypotheca cum privilegio prælationis Eminent. Deluca *de credito disc.* 28. *n.* 4. Modern. Manfrell. ad Capyc. Latr. *observ.* 47. *num.* 10. *&* 16. Carol. Anton. Deluca ad Vincen. de Franch. *observ.* 51. Itane. *de prælat. in apparat. nu.* 123. & ibi Pilaja *n.* 8. & alii passim.

6 Aromatariorum etymologiam, ac alia quamplurima non contemnenda tractat Griphiand. *in œconom. legal. lib.* 1. *c.* 22. *de specific. n.* 131. *& seqq.* maxime *a n.* 207. quem prævideas, si placet.

Pro coronide nota casum traditum ab Eminen. Deluca *de serv. disc.* 53. *per tot.* in hac materia contingentem, an, & 7 quomodo debeat cavere usufructuarius alicujus aromatariæ, quem uti singolarem huc prænotare volui, ex quo eum non ita tractatum facile invenies, præmaxime ita magistraliter prout a dicto Doctissimo Viro tractatur.

Et quia supra locutus fui de Prothomedico, aliqua de of- 8 ficio, auctoritate, ac jurisdictione illius huc apponere decrevi; itaque Prothomedici officium consistit in visitandis apothecis aromatariorum, & in dandis licentiis, etiam graduatis, ac etiam Obstetricibus Tonsoribus, Thimedicis vulgo dictis *Zarlatani*, seu *Saltimbanchi* vendendi eorum medicamenta, vel quæ ore capiuntur, aut ea quæ exterius applicantur, ut late tradit Franc. Baron. *de effect. immunitat effect.* 37. *num.* 74. *pag. mihi* 101.

Potestque Prothomedicus medicamenta corrupta de facto 9 projicere, perdere, & publice concremare ex nostro Berart, & aliis pluribus, quos allegat d. Baron. d. *effect.* 37. *n.* 75. *pag. mihi* 102. Avendan. *de exequen. mandat. p.* 1. *c.* 19 *nu.* 30. *vers. Secundo, &c.* Si tamen examinando aliquem eum gravaverit illum nonapprobando, potest ab eo appellari Baron *d. effect.* 37. 10 *n.* 80. potest etiam ut suspectus recusari Baron. *ibid. effect.* 116. *nu.* 77. *pag. mihi* 216. *& in addit. ad d. effect.* 37. qui, & Cataval. *de ana, & alter. quar. p.* 1. *n.* 303. *p.* 49. Multa de nobilitate Prothomedici, & Medicorum graduum, ad quod videas DD. quos novissime citat Doctissimus, ac Modernus Emmanuel Alvarez Pegas *ad lib.* 1. *ordinat. Regn. Portugal. tom.* 4. *tit.* 58. §. 33. *n.* 1. *&* 2. *p.* 563.

Laudanda est sane dispositio Urbis Panormitanæ, qua sta- 12 tuitur, quod Prothomedicus pro examine, & licentia medendi nullatenus exigat aliquod emolumentum, sive sua directe, aut indirecte, sed omnia fiant gratis, ut eam recitat d. Baron. *d. effect d. nu.* 74. quod sane in hac Provincia si statutum esset, & irremissibiliter observaretur, non adesset multitudo, quæ adest Chirurgorum, & Aromatariorum ignorantiam, in notabili detrimento Reipublicæ, ac hominum salutis; Verum 13 est, quod in hac Provincia adest *Constitutio*, nempe 2. *tit. de examen de Advocats, Metges, &c.* disponens, quomodo in examine Medicorum, & Chirurgorum sit procedendum; ut tamen hodie parum de illius observantia curatur, sed solum faciles Prothomedici se præbent licentiandi præfatos Chirurgos & alios (nescio si ita facerent, si gratis licentias prædictas dare deberent) de quo summe dolendum est in hac nostra Provincia, & ita de prædicta tolerantia, ac corruptela dictæ Constitutionis præfatæ, quæ materia sic utilis prævisa fuit a nostris Majoribus sic lege statutaria statuendo, ut ita fecerunt cetera Regna, maxime Portugalliæ juxta tradita novissime per Pegas *ad dict. libr.* 1. *ordinatm. Regn. Portugal. tom.* 4. *titul.* 58. §. 33. *numer.* 1. *& tom.* 6. *titul.* 68. § 7. *num.* 1. & discurrit noster Mier. *super dict. Constitut.* 2. ubi multa de hac utilitate Reipublicæ tradit. Unde caveant Prothomedici, & difficiles ad id se reddant, si cupiunt hoc lucrum cessans ab Altissimo compensari, & utilitati publicæ providere.

Visitatio prædicti Prothomedici, ut sit proficua, debet es- 14 se annua, & quomodo sit practicanda semel in anno, & quæ distantia adesse debeat inter unam, & alteram visitationem, tradit Avilca *in c.* 6. *Prætor in gloss. una vez, &c.*

DE MERCIARIIS. *Rubrica III.*

MErciarii eorum Artem juxta proprias Constitutiones fideliter exercere curent, vendendo Merces ad justum pondus, sive Mensuram, sub pœna librarum X: & refectionis damni Parti læsæ, quoties contrafecerint. Exteros venientes ad vendendum in Civitate Eugubii admittant, faciendo eis statim Bullettam juxta eorum Capitula. In Nundinis Sancti Ubaldi omnes teneantur ire in Plateam Magnam cum eorum mercibus ad vendendum, ibique, facta antea sorte per dies octo præcedentes, distributione Apocarum per Capitaneos Artis, cum assistentia Magistratus, eorum Merces justo pretio venundari faciant.

S U M M A R I U M.

1 *Merciariorum de quibus in statuto materiam qui tractant.*

A D D I T I O.

1 ALiqua pariter dixi de materia hujus rubricæ in *rubr.* 49. *lib.* 4. ideo ne eadem repetam, ibi recurre, & ad Caren. *resol.* 164. Hering. *de molendin.* 9. 4. *n.* 30. Griphiand. *in œconom. legal. lib.* 1. *c.* 22. *n.* 207. *& seqq.* ubi aliqua de hac arte tractant, quos rogo consulas, & ne omittas videre Modern. Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 3. *gloss.* 48. *ad* §. 52. *per tot.*

DE CALCEOLARIIS. *Rubrica IV.*

CAlceolarii in primis curare debent, ut in Capitaneos Artis Peritores, & aptiores eligant, qui facultates, & redditus dictæ Universitatis, bene, diligentet, ac fideliter administrent. Pauperibus dictæ Artis subveniant. Peregrinos, & Infirmos in eorum Domo, sive Hospitio recipiant, illisque pro viribus pie subveniant: Utque in dies prædictæ facultates augeantur curent, pro majori credito, & commoditate, habere locum amplum, & magis aptum ad prædicta omnia facienda, & exercenda: Teneantur etiam eorum Artem omni fraude remota exercere, bonis Cotaminibus uti, & justo pretio vundere: Exteros ad vendendum admittant, non solum in die Mercatus, sed etiam quocumque alio tempore, facta eis statim Bulletta juxta eorum Constitutiones, & Capitula.

S U M M A R I U M.

1 *Calceolariorum, seu sutorum materiam, ac etymologiam tractat* Griphiand.

2 *Sutores nequeunt calceamenta muliorum serico ornata facere, sed id ad chirothecarios pertinet.*

Pariterque ex corruptis pellibus calceamenta facientes incidunt in pœnam stellionatus, n. 3.

A D D I T I O.

1 DE hoc officio tractat Griphiand. *in œconom. leg. lib.* 1. *c.* 4. *num.* 80. *& cap.* 22. *numer.* 27. ubi etymologiam nominis hujus officii tradit, & *Martial.* versus non injucundos recitat.

Hi sane nequeunt calceamenta mulierum, auro, & serico ornata facere, sed id ad chirothecarios pertinet, & ita differens est opus ab exercitio horum calceolariorum, Caren. *resol.* 164. *n.* 4. ubi Thor. & alios citat. 2

Et hi ex corruptis pellibus calceamenta facientes incidunt in pœnam stellionatus, Fragos. *de regim. Reip. Christ. part.* 1. *lib.* 7. *disp.* 19. §. 1. *num.* 30. Acendan. *de executiond. mandat. p.* 1. *c.* 29. *n.* 30. *vers. Septimo*, *&c.* 3

DE SARTORIBUS. *Rubrica V.*

SArtores solita mercede contenti propriam Artem juxta eorum Constitutiones fideliter, & sine fraude exerceant, & vestes integre conficiant absque detractione alicujus partis, ad pœnam e. librarum, & Restitutionis rei subtractæ, quoties contrafecerint: Nec possint dictas vestes pignorare, commodare, vel deponere penes aliquem, ad pœnam decem librarum, Sed teneantur eas restituere illi personæ, a qua habuerint, vel in defectum illarum pretium, sive æstimationem, de qua stetur Juramento Domini: Si vero vestes male inciderint, sive tractaverint, cogi possint, & debeant a Judice ad reficiendum earum æstimationem Parti arbitrio Peritorum.

S U M M A R I U M.

1 *Sartor, qui non bene incidit vestem, tenetur de imperitia, & ad restitutionem pretii damnorum, & interesse, &* n. 4.

2 *Sartor potest retinere vestem pro sua mercede.*

An autem retinere fragmenta quæ ex vestibus supersunt, & ea vendere, num. 5.

3 *Sartorum etymologia, & materia traditur a* Griphiand.

A N N O T A T I O.

1 QUod Sartor, qui non bene incidit vestem, teneatur de imperitia, & ad restitutionem pretii damnorum, & interesse domino vestis, ut disponitur in hoc statuto, late comprobat Borgn. *dec.* 26. *n.* 8. *& seqq. p.* 1. ubi hoc extendit ad quemcumque alium artificem, ut ibi per eum, quem sequitur Caroc. *de locat. & conduct. p.* 4. *qu.* 2. *de imper. capra. num.* 55. *vers. Ampliatur sexto*, *& n. seq.* ubi dicit etiam, quod Sartor tenetur de vestimentis corrosis a moribus in sua apotheca, ut ibi per eum.

2 Addo pro coronide, quod Sartor potest retinere vestem pro sua mercede, ut not. Bart. *in l. si non inducta*, 5. *n.* 4. *C. quib. caus. pign. tac. contrahu.* & Bald. *in fin. in sec. not. C. commod.* ad similitudinem scriptoris, qui potest retinere quinternos pro sua mercede, ut dicit Bart. *in d. leg. si non inducta in fin. gloss.* & Bart. *in l. si non sortem*, 26. §. *si centum*, *ff. de condict. indebit.*

A D D I T I O.

3 ETymologia hujus officii refertur a Griphiand. *in œconom. legal. lib.* 1. *c.* 4. *n.* 70. *& c.* 23. *n.* 30. & pariter aliqua de hoc officio tractat.

4 Hi sane officiales facientes vestes defectuosas condemnantur ad refectionem damnorum dominis, nempe restituere earum valorem, ut tradit hic noster Canciol. n. 1. & præter ab eo citatos id stabiliunt Benniten. *dec.* 9. Borgnin. *dec.* 26 *par.* 1. & Giurb. *observat.* 9. *per tot.* quos refert Modern. Pacion. *de locat. & conduct. c.* 21. *n.* 26.

An autem illi possint retinere fragmenta, quæ ex vestibus supersunt, & licite eas alteri vendere, tradit Diana *resolut. moral. tom.* 2. *tract.* 3. *resol.* 177. *per tot.*

DE FABRIS FERRARIIS, SIVE MARESCALCHIS. *Rubrica VI.*

QUilibet Faber, sive Marescalchus volens facere Focinam juxta parietem communem, teneatur propriis expensis facere murum latitudinis unius lateris, & altitudinis trium pedum supra Focinam, & faciat caminum in loco, ne lædat vicinos, ad pœnam v. librarum, & demolitionis, sive restitutionis in pristinum: Exteros etiam ad vendendum admittant facta bulletta juxta eorum Constitutiones: Et qui Marescalchi fuerint, eorum etiam Artem diligenter exerceant, debita mercede contenti, Equos, & alia animalia bona fide medeantur: Quod si in ferrando Equum, vel aliud animal inclodaverint, teneantur Domino ad medulam, & si infra decem dies non liberetur, teneantur etiam ad omne damnum a Judice summarie taxandum, ceteraque omnia juxta eorum Capitula fideliter exerceant.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum, quod Faber volens facere focinam juxta murum communem teneatur facere murum talis latitudinis, qualiter intelligatur.*

2 *Marescalchus inclodans Asinum, vel Equum tenetur Domino ad damna, & interesse.*

Potest tamen retinere equum curatum pro sua mercede, n. 3.

4 *Fabrorum ferrariorum etymologiam, & materiam tractat* Griphiand.

A N N O T A T I O.

1 STatutum, mandans quod Faber, seu Marescalchus volens facere focinam juxta murum communem teneatur propriis expensis facere murum latitudinis unius lateris, & altitudinis trium pedum super focinam, an intelligendum sit, quod dict. murus possit adhærere muro communi, vel ab eo debeat aliquantulum distare, vide differentem Cæpoll. *de serv. urba. præd. c.* 68. *n.* 9. ubi bene declarat.

Quod vero Marescalchus inclodans Asinum, vel Equum teneatur ad reficiendum damnum domino asini, vel equi, ut dicitur in hoc statuto, tradit late Borgn. *dec.* 26. *per tot. p.* 1. videas etiam Franch. Marc. *dec.* 533. *p.* 1. ad quem se refert Bonacos. *de equo. q.* 445. 2

Addo prædictis, quod Marescalchus potest retinere equum per eum curatum pro mercede ei debita pro cura adhibita, ut tradunt Bald. *in leg. fin. Cod. commod.* & Bonacos. *de equo. qu.* 21. *per tot.* 3

A D D I T I O.

NOn prætermisit pundationem hujus officii Griphiand. *in œconom. legal. c.* 8. *n.* 77. *& c.* 22. *n.* 173. ideo ipsum sanu D. lege, & alios, quos citat Franc. *de Magist. in silv. Eccles. lib.* 8. *c.* 9. *n.* 6. ubi de Marescalchis aliqua tradit. 4

DE FABRIS LIGNARIIS. *Rubrica VII.*

FAbri lignari teneantur, & debeant eorum Artem diligenter, & bona fide juxta eorum Constitutiones exercere, & Laboreria conventu aptis, & convenientibus lignis, sive tabulis conficiant, & Dominis, sive Emptoribus solita mercede contenti quam primum restituant: Quod si discordent de pretio, revideri, & estimari faciant per alios peritos ejusdem Artis, qui eorum Juramento pretium declarare debeant.

SUM-

SUMMARIUM.

1 *Fabrorum lignariorum etymologiam, & materiam tradit* Griphiand.

ADDITIO.

1 DE his aliqua tradit Griphiand. *in œconom. legal. lib. 1. c. 2. n. 98.* ubi Petr. Greg. Menoch. & alios citat; attamen ardua causa fuit ventilata in nostro Regio Senatu Cathalano inter confratriam Fabrorum lignariorum operantium ligna vulgo dictorum *Fusters*, & confratriam Imaginariorum vulgo dictorum *Ascalptors*, in qua variæ allegationes juridicæ fuerunt confarcinatæ pro una, & altera parte, & eæ impressæ, in quibus multa doctissima adducta fuere ad has artes tangentia, quas hic repetere foret inutile, ipsas lege, cum justitia, ac pertinentia his officiis sæpe resultent ex his quæ in facto justificantur, & per peritos, seu testes probatur ad alterum ex dictis officiis opus de quo disceptatur pertinere.

DE VASARIIS. *Rubrica VIII.*

FIguli, sive Vasarii in primis advertant, ne Fornacem construant intra domos, unde possit aliquod periculum propter ignem sibi, vel vicinis imminere, sed illam faciant in hortis, vel aliis locis vacuis. Nisi idonee caveant de conservando indemnem eum, vel eos, qui passi fuerint damnum Judicis arbitrio judicandum, & reficiendum, & fornacem statim removere teneantur: Vasa de bona terra, seu luto cum aliis ad Artem necessariis, conficiant, nec exteros vasa portantes in Civitatem ad vendendum, impediant, aut ullo modo prohibeant: Fœces etiam tam ipsi, quam alii comburere non audeant in Civitate, vel Burgis, sed seorsum ab habitantibus, ut earum fœtore alios non offendant, ad pœnam decem librarum, qualibet vice incurrendam.

SUMMARIUM.

1 *Fornax an possit construi per Vasarium in muro proprio, vel communi.*
Et an volens facere fornacem possit prohiberi a vicinis, n. 2.
3 *Statutum loquens de fornace habet locum etiam in fornello.*
4 *Fetore possunt aerem corrumpere, & pestem generare.*
5 *Figulina, seu vasarii ars tractatur a* Griphiand.
6 *Fornax prope vicini murum quomodo est construenda.*
Et quando construi nequeat, etiam dimisso legitimo spatio, n. 7.
Maxime si construatur ad usum publicum, n. 8.

ANNOTATIO.

1 FOrnax an possit construi de jure communi per Vasarium in muro proprio, vel communi, seclusa dispositione hujus statuti, tractat late Cæpoll. *de serv. urb. præd. c. 51. n. 1. &*
2 *seqq.* Et an volens facere fornacem possit prohiberi a vicinis propter periculum ignis, tradunt Marcabr. *cons. 57. per tot.* & Rimin. Jun. *cons.* 828. videas per eos.
3 Dispositio hujus statuti de fornace loquentis habet locum etiam in fornello, qui fit occasione cineris coquendæ, Cæpoll. *d. c. 51. nu. 5.* Adden. ad Deci. *in leg. nullus videtur, 55. ff. de reg. jur.* Andreol. qui illos refert in Addit. ad Cæpoll. *de servit. urba. præd. in verbo fornacis causa, &c.*
4 Provide etiam in hoc statuto prohibetur, quod Vasarii non possint comburere fæces in Civitate, vel burgis propter fetorem, qui ex dicta combustione causatur, cum ille de facili possit corrumpere aerem maxime tempore æstivo, & pestem generare, ut probat Ripa *de peste in tit. de remed. præser. contra pestem, num. 64.*

ADDITIO.

GRiphiand. *autem in suis œconom. leg. lib. 1. c. 22. n. 191.* 5 *& seqq.* de hac officina figulina tractat, & inventore rotæ, qua ad polienda vasa utuntur, loquitur, ipsum lege si placet, qui multa scitu digna de hoc officio tractat.

Itaque fornax admoveri nequit in vicini muro, sed alius 6 est ædificandus murus, seu paries, ad combustionis, & ruinæ periculum vitandum, Pacichel. *de distant. c. 5. nu. 17. in fin.* qui id tenet *arg. text. in l. ædes, ff. commun. divid. & l. cum duobus, §. Item Mela, ff. pro socio,* & Tholos. citat.

Nec etiam dimisso legitimo spatio fornax admovere potest 7 in solo aperto, & prope vicinum, quando vicinis nociturus est fornellus, propter damnum, quod ex flamma, & igne inferri potest, & propter fumum abscurantem lumen quod recipiunt per fenestras apertas tendentes supra præfatum solum apertum, & aliter vicinis molestantem, ut late hæc omnia tradit Giorb. *obser. 47. per tot.* maxime *a n. 6.* Nec etiam fornax, ac furnus construi possunt ad usum publicum prope vici- 8 num, ut late tenet Marotta *discept. foren. c. 22. per tot.*

DE MURATORIBUS. *Rubrica IX.*

MUratores omnes Civitatis teneantur locare eorum operas cuicumque requirenti, in dicta Civitate, vel Comitatu ad fabricandum, & summo mane, quando fuerit finita prima Missa, quæ dici solet in Ecclesiis Sanctæ Mariæ Servorum, vel Sancti Dominici, debeant adesse in loco Ædificii conducti cum omnibus ferramentis, & instrumentis ad fabricandum necessariis, & ibidem operari tota die usque ad Solis Occasum, sive ad sonum Ave Maria, & donec non compleverint laborerium conductum, non possint sine licentia Conductoris recedere, & operari cum alio, dummodo primus Conductor subministret necessaria ad fabricandum sub pœna v. librarum pro quolibet, & qualibet vice, & nihilominus teneantur complere Fabricas ceptas Conductore volente, Nisi ex aliqua justa, & rationabili causa infirmitatis, rixæ subsecutæ, vel simili, Judicis arbitrio excusandi essent.

Quod si conduxerint aliquam Fabricam ad Coptimum, sive ad Mensuram, tunc, & eo casu teneantur bona fide, & sine aliqua fraude operari, mensurando, & extimando Fabricam ad solitam mensuram Communis pro merceda, quæ inter ipsas Partes fuerit conventa, alias solita, & consueta merces adjiciatur: Quod si ii sint Operarii diurni, nec laborerium conduxerint, recepta mercede ulterius operari non teneantur: Merces autem a Cal. Aprilis, usque Cal. Octobris aliquantulum juxta solitum augeatur, & si Partes dissentiant, Magistratus illam taxare, & declarare debeat. Cetera ad Artem spectantia juxta eorum Constitutiones servari curent.

SUMMARIUM.

1 *Magistri domorum, seu murarii artem refert* Griphiand.
2 *Magistri domorum quando teneantur de fortuito casu evento in opere constructo.*
3 *Magistri domorum, & locantes operas tenentur portare omnia instrumenta necessaria ad operas, quas locarunt, præstandas, & de suo reficere.*
4 *Magistri domorum, & murarii habent hypothecam cum prælatione pro operibus, & laboribus super domo refecta factis.*

ADDITIO.

1 MAteriam hujus officii non prætermisit Griphiand. *in suis œconom. legal. lib. 1. c. 21. n. 98. 109. & seqq.* ubi multa de his muratoribus tradit; isti sane vel locant operas, vel
2 conducunt opus; quando locant operas, vitium, & periculum fortuita evenientia cedit periculo domini operis; ex quo tunc operarii nullam de eo curam suscipiunt: quando autem conducunt opus, tunc vitia, & pericula cedunt ipsis, maxime quando conventum est in locatione operis quod approbari, vel mensurari debeat; quia tunc non ante mensurationem, & approbationem operis omnia cedunt damno operariorum, excepto casu fortuito, nisi in casu quo opus esset qualitatis, quæ approbari non posset, tunc periculum quandocumque, & quomodocumque accidens semper ad conductorem operarium spectaret, ut late hæc omnia tradit Doctissimus, ac Modern. Pacion. *in tract. de locat. & conduct. c. 31. per tot.* quem lege cum certo ita tractatam materiam hanc facile non invenies.

Isti autem, & alii operas locantes tenentur portare omnia 3 instrumenta necessaria ad operas, quas locarunt, præstandas, taliter quod si non habuerint, coguntur ad emendum, & ita tenentur suis sumptibus ea reficere, non autem conductor, Pacion. *d. tract. de loc. & conduct. c. 34. §. 1. n. 10. & seqq.*

Muratores autem, & fabri, quorum opera, & industria 4 domus refecta est, omnibus creditoribus præferuntur super illa domo pro operibus, laboribus, & expensis per *text. in leg. interdum, & seqq. ff. qui potiores in pignor. habean. §. Certe Inst. de rer. divis.* Meyter. Amat. Gait. & alii, quos citat Rodoer. *cons. 42. n. 15. & 16.* ubi citat *addit. ad Christian.* tradentem hos præferendos esse creditori anteriori ex causa census existentis super domo refecta, quod notandum tradit.

DE MACELLARIIS. *Rubrica X.*

QUi Carnes legitimas vendunt, debeant in primis eorum Apothecas tenere mundas, præsertim a quibuscumque fœtidis, & assistere in illis summo mane, usque ad unam horam noctis, ad vendendum Carnes justo pretio, & pondere omnibus volentibus emere, illasque debeant habere paratas ad sufficientiam, & bullatas, quæ sint bullandæ cum Cera juxta solitum, & reliqua omnia conventa, & per eos obligata, sine fraude exequantur, sub pœna, quæ sigillatim continetur in eorum Capitulis: Extra vero eorum Apothecas Carnes vendere non audeant, ad pœnam quadraginta solidorum, qualibet vice incurrendam.

SUM-

S U M M A R I U M.

1 *Macellarii officium est vile, & fraudibus involutum.*
2 *Carnes vendi debent in locis destinatis a Civitate.*
3 *Macellaris carnes morbosas vendentes puniuntur.*

A D D I T I O.

1 VIle saneest officium istud, & illud exercentes varias fraudes committunt, de quibus Bovadill. & alii, quos citat Modern. Pegas *ad ordinatio, Regn. Portugal, tom. 3. tit. 18. gl. 25. ad §. 29. & glos. 40. ad 44.* ad quem Doctissimum virum recurre, & ad Avendan. *de exequend. mandat. p. 1. c. 19. n. 30. vers. Decimo, &c.*

Carnes autem non possunt vendi, nisi in locis destinatis a 2
Civitatibus, ac Villis, ut latissime tradit *d.* Modern. Pegas *ad ordinatio. Regn. Portug. to. 2. glos. 171. ad §. 111.* ubi *ad tit. 66.* §. 8. se refert, & isti si carnes morbosas vendant, possunt pu- 3
niri Fragos. *de regim. Reip. Christ. p. 1. lib. 7. disp. 19. §. 1. n. 30.*

DE QUARTEGIANTIBUS BESTIAS. *Rubrica XI.*

QUartegiantes non possint emere nisi duas Bestias pro quolibet in die, qua fit Mercatum, & nisi in Mercatali Magno, & non alibi, & excoriata Bestia, factaque divisione illius in quatuor partes, debeant ponere sortem super quartis, & cuicumque quartum, quem sors dederit, assignare, & pro eorum labore habeant solum ventrem, & sanguinem, pretiumque ab emptoribus exigant juxta illud, quod fuerit solutum ab eis pro pretio Bestiæ, detracto valore pellis, quam ad dictum effectum vendere teneantur, & si petatur, super pretio jurare debeant, ad pœnam contrafacienti decem librarum qualibet vice incurrendam.

Addentes etiam, quod Magistratus ex justa, & rationabili causa possit ad certum tempus id Banno prohibere.

DE HOSPITIBUS, ET TABERNARIIS. *Rubrica XII.*

NUllus Hospes, sive Tabernarius per se, vel per interpositam personam audeat emere in die Sabbati, vel alia, in qua fit mercatum in Platea, vel extra, donec steterit Banderola in Scalis, vel pulsaverit Campana Palatii ad meridiem, aliquas res comestibiles, vel dicere, quod teneat dictas res pro se, quod postea dabit ei pretium, ad pœnam librarum quinque pro qualibet vice, & Amissionis rei emptæ, vel conventæ, & quilibet possit accusare, & denuntiare, & lucretur Quartam partem pœnæ, & rei amissæ, & credatur ejus Juramento cum uno teste.

Volumus etiam, quod omnes Hospites teneantur diligenter custodire Valisias, & quascumque alias res sibi consignatas ab Advenis, & si eorum culpa, vel negligentia deperdantur, illos teneri ad totale interesse damnum passi ejus juramento comprobandum, ac Judicis taxatione confirmandum. Equos ad vecturam locari solitos cuilibet instanti dare teneantur, solita mercede recepta, Sicut etiam omnes in eorum Hospitiis commorantes bene tractare, nec liceat eis postquam aliquis intraverit aliquod Hospitium, eum vocare, seu derivare a dicto Hospitio, ad pœnam solidorum quadraginta, pro qualibet vice: Possint tamen retinere res, & si illæ non sufficiant, personas ipsas arrestari facere, donec eis de eorum mercede fuerit integre satisfactum.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum supradictum, quod hospites non possint emere in Platea res comestibiles, nisi post certam horam, est validum.*
2 *Hospes, cui fuit consignata valisia, si illa amittatur, vel reddatur aperta tenetur ad interesse.*
Qui non possunt aliquem expellere ab eorum Caupona, n. 3.
Sed tenentur omnes advenientes hospitari, n. 4.
5 *Revenditores, Dardanarii, & Propola in Civitate Gerunda non possunt emere res comestibiles, nisi post certam horam.*
6 *Statutum nostrum loquens de hospitatione intelligitur de necessaria.*
7 *Caupones, & hospites postquam inceperunt dictum officium exercere, cogi possunt ad hospitandum.*
Non tamen incolas, ac Cives, imo eos hospitando, ipsi, & incola possunt puniri, n. 8.
Cum ipsis non liceat tabernas frequentare, & per hospitia vacare, num. 9.
10 *Caupones, beccarii, & similes per taleas credita sua probant, & pignora unius pro omnibus ebibentibus possunt retinere.*
11 *Caupones, hospites, & stabularii quando de immissis, & commendatis per viatores teneantur, remissive.*

A N N O T A T I O.

1 STatutum supradictum, quod hospites, & Tabernarii in die Sabbati, & in qua fit Mercatum, non possint emere in Platea, donec steterit banderola in scalis, vel pulsaverit Campana ad meridiem res commestibiles, ut interim Cives possint emere illas, cum cessantibus emptoribus pretium rerum vilescat, sit validum, tenent Jo. de Platea *in l. septem diebus, 12. num. 1. C. de erog. milit. anno. lib. 12.* Avendan. *de exequen. mandat. p. 1. c. 19. num. 35.* quos refert, & sequitur Choel. *ad Bull. bon. Regim. c. 21. n. 38.*

2 Quando vero caupones, seu Hospites, quibus per advenas fuerunt consignatæ valisia, fardellum, & similia, si illæ amittantur, vel reddantur apertæ, teneantur ad interesse advenientiu, & contra eos possit jurari in litem, uti habetur in hoc statuto, videas late per Piot. *de in litem juram. §. 10. num. 6. & seqq.* per Bonfin. *ad bannim. general. c. 54. nu. 15. & 16.* per Puitel. *exped. 61. & ibi* Adden *per tot.* ubi habetur de animalibus dimissis in Stabulo Cauponis, & per Phanuc. *de in litem juram. in sec. membr. sec. par. nu. 62.* & per Cyriac *contr. 505. nu. 42. & seqq.* ubi quid de aliis personis, & *contr. 494. n. 36.*

3 Et quod Hospes, seu Campo non possit sine justa causa aliquem expellere ab ejus hospitio, scribit Choel. *ad Bull. bon. Regim. c. 33. nu. 84.* ubi post Lauden. *de legat. concl.* 2. limitat
4 non habere locum si ei superveniant Ambalciatores, quia tunc expelli possunt personæ viles, ut ibi per eum. Imo illum teneri ad hospitandum omnes, qui ad illius hospitium perveniunt, dicit Post. *de subhast. inspect. 34. n. 54.*

A D D I T I O.

5 NOn solum est validum statutum nostrum disponens, non posse hospites emere in platea res comestibiles, nisi post certam horam, sed etiam valida est ordinatio facta a nostra Civitate Gerundensi, Ædili commissa, ac ab aliis Civitatibus ordinata, disponens, quod Dardanarii Propolæ, seu Revenditores non possint emere in plateis res comestibiles, nisi post certam horam, ut Cives, & habitatores ipsas res opportuno tempore, ac hora, congruoque pretio ad quotidianum usum possint emere, ut citatis innumeris DD. tradit Doctissimus Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom. 3. titul. 18. glos. 2. ad prin. n. 5. & seqq. & §. 43. & tom. 7. tit. 87. §. 16. n. 1.* ubi multa de his personis recitat, quem sane virum semper præ manibus habe, qui doctiora, & excogitata ferme tractat, ac pariter Machad. *in perfect. confessor. lib. 6. par. 8. tract. 5. documm. 1. & seqq.* Avendan. *de exequend. mandat. p. 1. cap. 19. n. 35. vers. Et ob ubertatem.*

Statutum nostrum loquitur de hospitatione necessaria, pro 6
ut de ea loquitur Griphiand. *in œconom. legal. lib. 1. cap. 28. per tot.* maxime *n. 10.* & ita isti hospites, caupones, ac taber- 7
narii postquam inceperunt tenere apertas cauponas, & tabernas ad hospitandum viatores, & semel id officium susceperunt, possunt cogi hospites recipere, nisi locus esset jam præoccupatus, & alios non caperet, Cabal. Carol. Rendel. & alii, quos citat Sabell. *in sum. tract. var. §. Caupones nu. 2.* Fragos. *ubi proxime n. 29.* Avendan. *de exequen. mandat. p. 2. c. 8. per tot.*
maxime *n. 2.* non tamen possunt recipere Cives, ac oppida- 8
nos ipsiusmet Civitatis, qui voluptatis causa tabernas frequentare solent, imo ipsi, & dicti incolæ tabernas frequentantes præter necessitatem puniuntur Peguer. Manoch. Petr. Greg. & alii, quos citat d. Sabell. *d. num. 2. vers. Non tamen, &c.*
Ex quo detestabile est vitium tabernas frequentantium, bono- 9
que publico damnosum, Pegas *ad ordinat. Regn. Portugal. tom. 3. glos. 9. ad §. 7. tit. 21. n. 1.* Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p. 1. lib. 7. disp. 19. §. 1. n. 25.*

Caupones, beccarii, & similes possunt de consuetudine il- 10
lorum credita probare per taleas, quas facere, & tenere solent cum debitis reconeria, retinere pignora, & personas propria auctoritate, quando recusatur pretium vini ebibiti, vel cibi solvere, ultimum epulantium qui remansit in taberna pro omnibus retinere. Rendel. citatus a Sabell. *d. §. Caupones n. 5.* Mauson. *de cauf. execut. ampl. 26. n. 28.* ad hæc videas Giurb. *obser. 81. n. 12. & 13.* Berlich. *concl. pr. p. 1. concl. 74. nu. 33.* Peckius *de jur. sistend. c. 3. n. 2.* quæ cum non facile reperiantur huc annotare decrevi.

Hospites, caupones, tabernarii, nautæ, ac stabularii qua- 11
liter, & quomodo teneantur de immissis in hospitio, navi, Caupona, vel stabulo, tractant latissime DD. citati per d. Sabell. *d. §. Caupones n. 1.* qui *metipsum* se citat *in resol. 37.* ubi late de his contendit, & præter eos Griphiand. *d. c. 28. a nu. 99.* Pegas *ad ordinatio. Regn. Portug. tom. 4. c. 35. & seqq. ad tit. 51. per tot. & tom. 5. tit. 65. §. 20. glos. 22. n. 1. & seqq.* Crespi. *observ. 67. per tot. tom. 2.* Aylon. ad Gom. *lib. 2. var. c. 7. n. 3. vers. Nauta Campo, &c.* Diana *resol. moral. tom. 6. tract. 3 resol. 141. vers. 2. & resol. 142. per tot.* Machad. *in perfect. confes. lib. 6. p. 8. tract. 5. docum. 3. per tot.* Modern. Majorana *in oppo. prax. crim. p. 2. c. 8. n. 51. & seqq.* Iranc. *de protest. concid. 70. in prin. edit.* & latissime Benekendor. ad Seraphin. *de privil. juram. addit. ad privil. 31. a n. 84.* Avendan. *de exequend. mandat. p. 2. c. 8. n. 4.*

DE TRICOLIS, ET VENDITORIBUS OLEI. *Rubrica XIII.*

TRicoli etiam prohibentur emere in die Mercati, eo modo, & forma, ut supra de Hospitibus diximus. Caveant etiam, ne quid ultra taxatum pretium, aut rem pro remetiendo, vendiderint, ad pœnam librarum decem, plus, & minus Judicum, & Magistratus arbitrio, attenta facti, & personarum qualitate, Mensuras omnes, & Scutellas tenere debeant justatas, & Bullatas Bulla Communis, sicut etiam in venditione Olei, ut diximus supra Libro 3. De Officio Præfectorum Olei, & ejus Venditoribus.

S U M M A R I U M.

1 *Olei venditio, & materia a quibus tractentur remissive.*
2 *Venditores olei cum eo aliud miscentes falsum committunt.*
3 *Ædilis potest frangere mensuras iniquas.*
4 *Pretia rerum comestibilium in Republica taxantur, & Ædili incumbit ut pretio taxato vendantur.*

A D D I T I O.

1 DE materia hujus statuti aliqua dixi *lib. 1. rub. 42.* & si aliqua alia de oleo scire cupis, consule Griphiand. *in suo œconom. legal. lib. 1. cap. 22. à n. 78.* ubi de variis speciebus olei tractat.

Isti sane venditores olei, qui aliud minoris valoris cum eo 2
miscent, falsum committunt; Pegas *ad ordin. Regn. Portugal.*
tom. 3. glos. 3. ad §. 1. tit. 18. n. 5. & ita, ut alibi dixi, 3
cognitio hujus falsitatis ad Ædilem pertinet; quapropter potest
frangere mensuras iniquas Griphiand. *d. l. 1. c. 28. n. 89. &*
seqq. Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom. 3. tit. 18. glos. 24.*
ad §. 28. nu. 6.

Itaque, ut etiam alibi dixi, taxatio pretii, rerum comesti- 4
bilium Judici sæculari pertinet, & ita Magistratibus regiminis Civitatum, qui Ædili committunt curam, ut pretio taxato, ac justa mensura venalia vendantur, ut citatis Gibalin. Larrea, & aliis tradit d. Modern. Pegas *ubi supra d. glos. 3. ad §. 21. tit. 18. nu. 6. & seqq.* vidend. Rovit. *ad pragm. 1. de Annona, n. 8. p. 40.* & ibi Lagnar. *lit. B.*

DE FURNARIIS. *Rubrica XIV.*

PIstores, sive Furnarii teneantur eorum Artem bene, & sollicite facere, Panem convenienter coquere ad petitionem cujuslibet, illumque mundum tenere in domibus suis, & deinde restituere per Numerum, sicut acceperint, cum solita, & convenienti mercede: Quod si Panem eorum incuria minus coctum, seu nimis assum reddiderint, teneri volumus ad emendationem damni, Magistratus arbitrio statim faciendam. Possint tamen dicti Furnarii, & illorum familiares ire per Civitatem noctis tempore sine lumine pro eorum arte exercenda, cum opus fuerit, sine pœna, ut alias diximus.

S U M M A R I U M.

1 *Artifex tenetur officium suum fideliter exercere, alias tenetur ad interesse.*
Ratio affertur, num. 2.
3 *Furnariorum talleolæ dicuntur probationes extraordinariæ, & probant concurrentibus requisitis.*
4 *Furnarius qui promisit coquere panem pro tota familia, si illa admodum augeatur, an teneatur stare promissis.*
5 *Furnos construere cuique liberum est.*
Et ita nequeunt Barones prohibere vassallis furnos construere pro suo pane coquendo, n. 6.
Nec eis prohiberi potest, ne vadant ad alios furnos, seu molendina, licet ad suos semper accesserint, n. 7.
Nisi privilegio, aut præscriptione cum acquiescentia prohibitionis sit acquisitum jus prohibendi, n. 8.
9 *Prohibitio ne vassalli vadant ad alia molendina, seu furnos, neve molendina nova, seu furnos construant, est de Regalibus.*
10 *Districtus in Cathalonia sunt prohibiti.*

A N N O T A T I O.

1 DIspositio hujus statuti, quod si fornarii panem eorum incuria minus coctum, seu nimis assum domini reddiderint, teneantur ad emendationem damni, est conforme juri communi, quo disponitur, quod quilibet artifex teneatur officium suum recte, & fideliter exercere, alias si id omittat dicatur esse in negligentia, & dolo, & ideo teneatur ad interesse, & ad damnum reficiendum, ut tradunt Ancar. Socc.
2 Sen. & Crav. quos refert, & sequitur Borgn. *dec. 26. nu. 1. p. 1.* Gomez *ad l. 46.* Taur. *n. 18.* Cum negligentia, & dolus commissus in ejus arte per artificem ei non debeat patrocinari, & alteri damnum afferre, Mantu. *sing. 17. nu. 3. & singul. 642. n. 2.* Borgn. *d. dec. 26. n. 4.*

3 Nota ad materiam fornariorum, quod talleolæ fornariorum dicuntur probationes extraordinariæ, & probant si liqueat de identitate, sint integræ, & simul conveniant, ut docent Put. *de syndic. in verbo lis sua, cap. Judex qui admissis Instrumentum,* Costa *remed. subsid. 70. illat. 3. in fin.* & Grat. *decis.* Mareh. 68. *n. 23.* qui dant concordantes.

4 Utrum vero si furnarius qui promisit coquere panem pro tota familia alicujus pro tali mercede, si familia postea sit maxime adaucta teneatur stare promissis, vel possit petere reductionem, tradunt Cæpoll. *de servit. urb. præd. c. 50. n. 5. & seqq.* Costa *de scien. & ignor. inspect. 26. n. 7.* Ovid. de Amic. *de Jure emphyt. q. 89. per tot.* & Gait. *de credit. c. 4. qu. 7. n. 566.* ipsos consulas, cum materia sit controversa.

A D D I T I O.

5 FUrnos construere cuique licitum, ac liberum est, Modern. Antun. Portugal. *de donatio. Reg. p. 3. c. 5. nu. 2.*
& 3. Capon. *discept. 230. n. 3. & 17.* Novar. *de gravam. vassal.*
lib. 1. gravamen. 60. n. 31. & ita nequeunt prohibere Baro- 6
nes vassallis ne furnos construant pro pane coquendo Modern.
Carol. Ant. Deluca ad Vincen. de Franch. *observ. ad dec. 380.*
n. 6. Capon. *d. discept. 230. nu. 17.* Capyc. Borrell. Eminent.
Deluca & alii, quos citat d. Modern. Carol. Ant. Deluca *ad*
discept. Gratian. *obser. ad c. 89. n. 13.* & ita Barones, ac Uni- 7
versitates, quæ dominum superiorem recognoscunt, non pos-
sunt prohibere vassallis, seu incolis ne novos furnos, seu mo-
lendina ædificent, neve ad alia vadant, etiam si ad suum fur-
num, aut molendinum semper accesserunt; ex quo in his actibus meræ facultatis nulla inducitur coactio, nec oritur præscriptio Modern. Portugal. *d. c. 5. n. 8. & seqq.* Capon. *dict. discept. 230. n. 111. & seqq.* Amaya *in C. tit. de aur. coronar. ad leg. unic. n. 35.* Larrea *alleg. fiscal. 69. n. 23. & seqq.* Carol. Ant. Deluca *d. obser. 380. nu. 4. & 6. & ad d. discept.* Grat. *89. n. 13.* Griphiand. *in œconom. legal. lib. 1. c. 22. num. 50.* Fontan. *de pact. nupr. claus. 4. glos. 17. num. 8. & seqq.* Emin. Deluca *de regalib. disc. 144. n. 5. & fere per tot.* Cohell. *in bull. bon. regim. c. 31. n. 218. & seqq.* Mastrill. de Magistrat. *lib. 4. c. 18. n. 26.* Fragos. *de Regim. Reipub. Christ. p. 1. lib. 3. disp. 7. n. 61. & seqq. & alii* quos citat novissime noster Vilaplana *de Brach. militar. c. 3. n. 263. & seqq.* Giurb. *observ. 60. nu. 7.*
& obser. 71. n. 6. & in terminis *obser. 82. n. 10.* & pluribus 7
citatis in *tract. de succes. feud. §. 2. glos. 13. nu. 69.* Rodoer.
ad Marin. *obser. ad c. 32. n. 1. & ad c. 63. n. 7.* Passerin. a
Sextula *in cap. Consuetudinem, 1. de consuetud. in 6. n. 87. &*
seqq. nisi facultas prohibendi ex privilegio, aut præscriptione 8
post prohibitionem completa, ipsis Baronibus, seu Universitatibus esset acquisita. Portugal. *d. c. 5. n. 11. & seqq.* ubi Cancer. Capyc. Latr. Larrea Franch. Gratian. Sixtin. Thesaur. & alios citat Capon. *d. discep. 230. nu. 4. & seqq.* Carol. Anton. Deluca *ad d. decis.* Vincen. de Franch. 380. *nu. 6. vers. Nonnulli, &c.* Fontanel. *de pact. d. claus. 4. glos. 17. n. 52.* Cohell. *d. cap. 31. num. 221.* Fragos. *ubi supr. d. num. 51.* Vila-
plana *d. c. 3. n. 195. 339. & seqq.* Giurb. *d. obser. 60. n. 7. &*
obser. 71. n. 9. & pariter in terminis *d. obser. 82. n. 10. de* 9
success. feud. d. §. 2. gloss. 13. nu. 69. in fin. Rodoer. ad Marin. *d. c. 32. n. 11. & ad c. 63. n. 9.* Passerin. *ubi supr. n. 89. & seqq.* Mastrill. *d. c. 18. n. 35.* Amaya *d. leg. unic. n. 36.* & ita dicta prohibitio, ne nova molendina, aut furni construantur, seu ne ad alia accedant vassalli, est de Regalibus, Antun. Portug. *d. c. 5. n. 5.* Eminen. Deluca *de regalib. discurs. 61. n. 4. & disc. 144. n. 3.* Larrea *d. alleg. 69. n. 19. & seqq. & alii passim.*

Itaque in hac nostra Provincia Cathaloniæ inspecto jure no- 10
stro statutario, ac municipali districtus sunt prohibiti, sicuti jure communi inspecto, Fontanel. *ubi supr. num. 7. & decis. 412. numer. 14.* Xammar. *rer. judic. diff. 33. numer. 5.* Cancer. *var. 3. cap. 3. num. 78.* Socarrat. Mier. & alii ab his citati, & Vilaplana *de brach. milit. c. 3. n. 322. & seqq.* & ita solo pacto, aut præscriptione quæruntur modo ab his DD. tradito.

DE MOLENDINARIIS.
Rubrica XV.

MOlendinarii teneantur Salmas frumenti custodire, quam primum molere, & bonam farinam facere, & prius illi molere, qui primo frumentum, vel bladam portaverit, & si malam farinam fecerunt, permutaverint, vel aliquo modo deteriorem reddiderint, teneantur emendare damnum Passo, & pœnam x. librar. vice qualibet incurrant: Pro molatura vero habere debeant libras quatuor pro quolibet centenario, & non ultra, & si contigerit eos repercutere Molam, debeant prius tantum molere de suo frumento, quod sufficit, ne alterius farina de lapide sentiat:

tiat: Crivellos ad expurgandum granum habeant, nec salmas farinæ prostratas, sive distentas in terra, vel alibi tenere debeant sub eadem pœna, Teneantur etiam frumentum, & farinam ad Pensam destinatum afferre, & bullettam macinatus ab Officiali deputato recipere, & alia juxta eorum Capitula observare.

S U M M A R I U M.

1 *Molendinarii malam farinam facientes, permutantes, vel deteriorem reddentes, tenentur damnum emendare.*

2 *Molendinarii sæpe fures dicuntur, & ab officiis honestis arcentur.*

3 *Molendina non possunt construi in fluminibus navigabilibus absque Principis licentia.*

Secus in non navigabilibus, n. 4.

Et etiam in parte superiori in præjudicium inferioris, dummodo aqua primi molendini non diminuatur, n. 5.

A N N O T A T I O.

1 QUod molendinarius si malam farinam fecerit, permutaverit, vel aliquo modo deteriorem illam reddiderit, teneatur emendare damnum passo, dixi supra de artifice damnificante tertium ex sua incuria, vel dolo ad rubr. 5. *rubr.* 6. & *rubr.* 14. *hoc lib.* 5. videas ibi, cum noluerim eadem hic inutiliter replicare.

A D D I T I O.

2 MOlendinarii negligenter, ac malitiose se gerunt, & ita fures sæpe vocantur, & ob id ab honestis officiis esse arcendos docet Hering. *de molendin. q.* 1. *n.* 66. *q.* 44. *n.* 13. & 14. & *q.* 45. *nu.* 37. ideo recurre ad dictum D. qui late de his tractat, & ad *alios*, quos citat Pegas *ad ordinatio. Regn. Portug. tom.* 3. *tit.* 18. *glos.* 49 *ad* §. 53.

3 Dicta autem a nobis *rubr. præced. de furnis*, huic materiæ de molendinis fermo applicari possunt, & promiscue ea procedunt, dicam igitur, quod molendina regulariter non possunt extrui in flumine navigabili absque Principis licentia; ex quo ista sunt de regalibus, Modern. Antun. Portugal. *de donatio. Reg. p.* 3. *c.* 4. *nu.* 6. ubi Castil. Mesa Ripoll. & alios citat Hering. *de molend. q.* 15. *nu.* 15. 23. & *seqq.* Altimar. in me citat. *rubr.* 49. *lib.* 1. *ad conf.* Rovit. *lib.* 3. *observ.* 25. *n.* 26. Eminen. Deluca *de regalib. in supplem. p.* 1. *disc.* 167. *n.* 4. & 13. Dondo. *consult.* 20. *n.* 5. & 7. Merl. *observ. forens. obs* 97. *n.* 7. in aliis autem publicis non navigabilibus, ac in privatis id facere licet absque Principis licentia, Portugal. *d. c.* 4. *n.* 11. Altimar. *d. obser.* 25. *n.* 25. Eminen. Deluca *dict. dist.* 167. *sub nu.* 4. Donde. *d. consult.* 20. *nu.* 8. Merlin. *ubi supr. n.* 8. etiam in parte superiori in præjudicium habentium molendina in parte inferiori, quando non fit in injuriam, ac æmulationem vicini, licet tamen concursus molentium diminuatur, & minus sit lucrum respectu frequentioris concursus; dummodo tamen aqua primi molendini non diminuatur, & ita præjudicium reale, ac primarium non sequatur, Altimar. *d. obser.* 25. *n.* 28. & *seqq.* Eminen. Deluca *de servitut. discurs.* 30. *n.* 3. & 4. Sperel. Latr. & alii, quos citat Modern. Carol. Anton. Deluca ad *discept.* Gratian. *ad c.* 89. *num.* 1. & *seqq.* Antun. Portugal. *d. c.* 4. *num.* 12. & *seqq.* Antonell. *de loco legal. lib.* 1. *c.* 3. *n.* 177. & *seqq.* Modern. Agetta *visio feudal. rubr.* 4. *visio* 5. *p.* 251. *vers. Flumenum*, &c. *litt. D.* & *alii*, quos citat Modern. Pegas *in loco ad quem se remittit, in tom.* 3. *ad ordinatio* Regn. Portugal. *gloss.* 49. *ad* §. 53. *titul.* 18. qui omnes hanc materiam tractant, ac alios casus speciales de ea tradunt, quos recensere omitto, ut transcriptionem effugiam, ad ipsos recurre, & reperies, quæ volueris, cum omni extensione, limitatione, ac doctrina.

(Right margin numbers beside the lines above: 4 at "n. 7. in aliis autem publicis non navigabilibus, ac in priva-"; 5 at "n. 8. etiam in parte superiori in præjudicium habentium mo-".)

DE FORNACIARIIS. *Rubrica XVI.*

FOrnaciarii teneantur facere Lateres, Cuppos, & reliqua ad eorum Artem spectantia ad justam mensuram, secundum modum, & formam respective existentem in Palatio Communis, & ideo prius omnes eorum formas teneantur bullare Bulla Communis, & debeant laboreria omnia bene cocta, & conditionata, cuilibet requirenti vendere pro pretio solito, & consueto, a Magistratu declarando ad pœnam xxv. librarum, & amissionis laborerii, quoties in prædictis contravenerint: Quod si contigerit dictum laborerium esse malæ conditionis, licet auctoritate Magistratus minui de pretio arbitrio peritorum.

S U M M A R I U M.

1 *Fornaciariorum materiam, & etymologiam tractat* Griphiand.

A D D I T I O.

DE his opificibus aliqua tradit Griphiand. *in œconom. legal. lib.* 1. *c.* 22. *a n.* 193. ubi de hujusmodi emissaria vaporis, ac furnorum, ipsum prævide, qui notabilia hujus officii refert. 1

DE ARTIFICIBUS DENEGANTIBUS VENDERE. *Rubrica XVII.*

QUilibet Artifex habens rem venalem publice expositam teneatur cuilibet petenti eam vendere pro pretio imposito, seu consueto: Quod si is negaret habere, vel vendere, incidat in pœnam quadraginta solidorum pro qualibet vice, & nihilominus rem expositam vendere cogatur.

S U M M A R I U M.

1 *Exponens rem venalem non tenetur illam vendere, sed potest pœnitere.*

2 *Artis signum habens, & exercens officium publicum tenetur illud exercere.*

Artifex, Mercator, & similes non dicuntur tales ex unico actu, n. 3.

4 *Vendere coguntur quicumque cibaria, in casu necessitatis, personis missis a Civitate.*

A N N O T A T I O.

1 STatutum supradictum locum habere debet in terminis, in quibus loquitur, videlicet in mero artifice, non autem in alio, qui exposuit rem aliquam venalem, cui licet pœnitere, & mutare propositum, ut tradunt Petr. Cin. & Bald. *in l.* 2. *C. de E vict.* audi. *Jas. l. regalli*, 11. & ibi Purpu. & Alcia. *ff. si cert. petat.* Surd. *conf.* 205. *n.* 27. *lib.* 2. & Paitell. *expedit.* 74. *n.* 7.

2 Habens vero signum artis, vel exercens officium publicum utilitate, & auctoritate cogitur illud exercere *l. munerum*, 18. *§. judicando ff. de muner. & honor.* Caroc. *de locat. p.* 3. *in tit. de libertate*, *q.* 8. *nu.* 17. ubi quamplures facit illationes de meretrice, de hospite, de procuratore, & aliis, ut ibi per eum.

3 Ex unico autem actu quis non dicitur artifex, Mercator, Hospes, & cetera, sed assiduitas requiritur, & solitum in hoc casu non verificatur in unico actu, nec sortitur effectum suum, ut post glos. Bart. Bald. Signorol. Castr. Corn. Aret. Alex. Felin. Dec. Alciat. Cæpoll. Strac. & alios per eum relatos firmat Caroc. *de locat. & conduct. in d. tit. de libert. q.* 9. *n.* 31. ubi testatur de communi opinione.

A D D I T I O.

4 PAriterque in casu necessitatis coguntur alii vendere cibaria personis missis a Civitate pro ipsius incolarum sustentatione, ac alimentia, Pegas *ad ordinatio. Reg. Portug. tom.* 3. *glos.* 9. *ad* §. 7. *tit.* 17. *n.* 2. Barb. *in l. Invitum*, 11. *C. de contrahend. emptio. n.* 20.

DE VENDITIONE PISCIUM. *Rubrica XVIII.*

MAgistratus Singulis Annis in principio Mensis Jannarii teneatur proponere, & tractare in Consilio Generali de modo servando in venditione Piscium tempore Quadragesimæ, & quod in illo firmatum fuerit, diligenter exequi, & observari faciat: Et qui Pisces recentes cujuscumque generis ad vendendum portaverint, debeant in primis assignasse Superstitibus Communis; illosque apponere in utraque Platea, videlicet Sancti Antonii, & Sancti Martini, & ibidem vendi facere secundum Taxam ab ipsis Superstitibus habitam, seu Conventionem Appaltatorum, nec liceat Pisces deinde seligere ad vendendum extra Plateas. Quod si pretium, ut supra, taxatum, sive conventum non sit, sed cuilibet vendere liceat, ut venditores ab excessivo pretio arceantur, Volumus pretio semel ab ipsis venditoribus impositum, nec minui, nec augeri posse, sed donec Pisces supersint, eodem pretio vendi. Quod si Pisces quocumque casu putrefiant, liceat Superstitibus ad flumen projici facere. Et si in prædictis casibus vendentes contrafecerint, pœnam decem librarum incurrant, & amissionis Piscium. Prædicta tamen non procedant in venditione Piscium fluminis, qui libere a quocumque absque solutione alicujus Gabellæ vendi valeant.

S U M M A R I U M.

1 *Pretium rerum venalium, & ad victum necessarium potest a Deputatis a Communitate taxari.*
2 *Cibaria vendenda sunt in platea, & loco publico, & ita res vendendas abscondentes puniuntur.*
3 *Piscium bilancia sunt ab Ædili signanda, & bullanda,*

A N N O T A T I O.

1 QUod pretium rerum venalium, & ad quotidianum hominum usum, & victum necessariarum in foro expositarum possit a Deputatis a Communitate taxari, & moderari, uti habetur etiam in hoc statuto, tradunt Strac. de Mercat. *p. 4. n. 51.* bene comprobans, & Choel. ad Bull. *bon. Regim. c. 31. n.* 238. & ante eos Abb. *in c. 1. n. 6. de empt. & vend.*

A D D I T I O.

UT alibi, nempe *lib. 1. rubr.* 43. *n. 1. & seqq.* dixi, nostra 2 hæc Civitas sicut ceteræ pretia piscium statuit, executionemque Ædili tribuit, ut pretio taxato, & justo pondere ac mensura vendantur, & in loco destinato, piscataria scilicet; ex quo cibaria vendenda sunt in platea, ac loco publico, ut omnibus sint obvia, taliter quod res vendendas abscondentes puniri possint ex Azoved. tradit Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom. 3. glos. 11. ad §. 9. tit. 18. n. 4.*

Optime sane per expressam ordinationem est statutum in Regno Portugalliæ, quod pisces vendentes teneantur singulis bimestribus pondera signare, ac bullare, ne aliter vendendo iniquitatem contrahant, ut tradit Pegas *d. tom. 3. glos. 25. ad §. 29. per tot. tit. 18.* 3

DE PONDERIBUS, ET MENSURIS,
Rubrica XIX.

OMnes Mercatores, Artifices, & quævis aliæ personæ, quæ ad pondus vendunt, una eademque Libra, nempe unciarum XII. uti debeant, & omnia, & singula Pondera, ac Mensuræ sint, & esse debeant adæquata, justata, & bullata per Officialem deputatum Bulla Communis Eugubii, quæ Bulla singulis annis renovari debeat; Et omnes, qui ad pondus vendunt, habere debeant pensiles Stateras, seu Bilancias, cum sustinente Annulo in eorum Apothecis, sive Apothecarum scamnis cum ponderibus distincte justatis: Quod si quis venditor repertus fuerit habere Bilancias, Stateram, Passum, Mediam Eminam, Barile, Boccale, vel alias Mensuras, sive pondera non justata, vel adæquata, ac Bullata, ut supra dictum est, pœnam XXV. librarum incurrat, & plus etiam arbitrio Judicis fraudis, & personæ qualitate inspecta, & damnum quocumque casu Emptori emendare cogatur: Mensura vero justetur, & adæquetur, & si justari non possit, rumpatur, sive igne comburatur. Si vero aliquis inventus fuerit habere dicta Pondera, vel Mensuras justas, & adæquatas, non tamen bullatas, puniatur in libris decem, pro qualibet vice, & quilibet possit accusare, & denuntiare, & Quartam partem pœnæ lucretur.

Declarantes, quod Salma vini sit, & esse debeat duorum Barilium: Barile vero capacitatis XXIV. Boccalium. Boccale capacitatis librarum sex, Medium, librarum trium, & Folieta unius libræ cum dimidia, juxta Mensuras, quæ in Palatio Communis asservantur: Emina vero Grani est regulariter ponderis librarum CL. & in mensuratione Grani adhibenda est Rasoria, secus autem in Bladis, & Leguminibus, quæ ad culmam mensurari debent, Sicut etiam Castaneæ, Glandes, Remola, & similia: Sextarium vero Calcis sit, & esse debeat capacitatis Eminarum duarum ad Culmam.

S U M M A R I U M.

1 *Mensuras, & pondera falsa retinens in apotheca punitur pœna falsi.*
Quod non habet locum, si illa sunt bullata Bulla Communis, num. 2.
Neque quando illa retinet domi, & cum eis non vendit, num. 3.
4 *Mensuras falsas accommodans scienter tenetur ad restitutionem.*
5 *Civitates curare debent ne in ponderibus, & mensuris fiat fraus, & abutentes puniantur.*
6 *Mensura, & pondera signo publico sunt signanda.*
7 *Pœna at locum habeat contra vendentes falsis mensuris, an requiratur realis apprehensio.*

A N N O T A T I O.

1 QUod retinens in apotheca mensuras, pondera, & similia falsa de jure veniat puniendus pœna falsi, vel alia pœna extraordinaria, ut habetur in hoc statuto, tradunt etiam Jodoc. *in pract. crim. c.* 123. *n. 1. & seqq.* Petr. Greg. Tholos. *in Sintag. jur. univ. lib. 36. c. 1. n. 8.* late Farin. *de falsit. & simul. q. 150. n. 76.* & Felic. *alleg. 49. nu. 1. & seqq.* Si ta-
2 men dd. mensuræ, pondera, & similia sint bullatæ Bulla Communis, licet non sint justæ, illas retinens non videtur puniendus, cum cesset dolus, ut probant Adden. ad Bertaz. *cons.* 290. *lib.* 2. quos refert, & sequitur Felic. *d. alleg. 49. n. 5. 6. & seqq.* & cum nemo decipi debeat sub fide publici Officialis; ut not. Deci. *cons. 9. n. 4.* Felic. *in d. alleg. 49. n. 7.* & dixi *ego in Resolut. crim. in verbo Gratia resol. 1. num. 2.*
3 Sicuti etiam retinentem domi mensuras non justas non puniri, si non vendidit cum eis in terminis præcipue bannimentorum generalium probat Boosio. *ad Bannim. general. c. 17. n. 3.* docte comprobans.

Commodans vero scienter iniquam mensuram, vel pondera adulterina ad aliquem fraudandum, ad restitutionem damnorum tenetur personæ fraudatæ inde secutorum, ut probat Jodoc. *in pract. crim. d. c.* 123. *n. 8. & 9.* ubi dicit idem esse in fabricante, & conficiente falsas mensuras, & pondera, & illas locante, subjungens in dd. casibus etiam puniri pœna, de qua supra, ut ibi per eum. 4

A D D I T I O.

REgimini Civitatum incumbit providere statutis, aut aliter, ne in ponderibus, ac mensuris fiat fraus, imo quod puniantur utentes falsis, ac diminutis ponderibus, & mensuris, Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom. 3. glos. 7. ad §. 5. tit. 17. n. 2. pag.* 432. *& tom. 6. tit. 68. glos. 11. ad §. 10. n. 4. & seqq. & glos. 34. ad §. 31. per tot.* ubi late Rovit. *ad pragmat. 3. de ponderib. & mensur. per tot.* Hevia Bolanyo *de commerc. c. 9. n. 2.* Fontanell. *dec. 515. n. 1. & seqq.* 5

Pondera autem, & mensuræ signo publico sunt signandæ, Pegas *d. tom. 3. gl. 24. ad §. 28. n. 9. p.* 441. Fontanel. *d. dec. 515. n. 1.* Hevia Bolanyo *d. cap. 9. nu.* 3. Gibalin. & alii, quos citat idem Pegas *d. glos.* 24. qui *in d. glos. & in glos. 32. ad §. 36. & glos. 20. ad §. 18. & tom. 6. glos. 18. ad §. 16. tit. 68. n. 2. & fere per tot.* plura de ponderibus, & mensuris tradit maxime *tom. 4. ad lib. 1. tit. 52. glos. 1. v. 10. per tot.* ad quem, & ad Gibalin. Fragos. *de regim. Reipub. Christ. p. 1. lib. 7. disp. 19. §. 2. n. 72. & alios ab his citatos* recurrens. 6

Ad hoc autem, ut pœna locum habeat in ponderibus, & mensuris an requiratur realis apprehensio tradunt DD. citati per d. Pegas *ad ordin. Reg. Portugal. ad lib. 1. t. 3. gl. 28. ad §. 30. tit. 18. per tot.* 7

DE STATUTIS ARTIFICUM. *Rubrica XX.*

ARtifices non possint aliquas Constitutiones, sive Statuta facere, quæ licita, & honesta non sint, & Detrimentum aliquod publicum, sive privatum contineant, sive etiam præsentibus Statutis adversentur: Sed illa præsententur Consilio Generali, in quo eligi debeant duo Viri periti super eorum Admissione, & demum pro illorum Observatione a Serenissimo Duce Nostro fuerint confirmata.

S U M M A R I U M.

1 *Statuta condita a Collegiis licitis sunt valida, & servanda, & num. 9.*
Etiam sine confirmatione superioris, n. 2.
Contrarium tenent alii, num. 10.
Nisi adesset lex superioris prohibens fieri dicta statuta, n. 3.
Valent tamen quoad illos de Collegio tantum, & circa respicientia artem, n. 4.
5 *Collegia, & Confratria Artificum erecta auctoritate superioris sunt licita.*
Aliter tamen erecta censentur illicita, n. 6.
Et sine dicta licentia Collegium illicitum usurpantes puniuntur extraordinarie, n. 7.
8 *Collegia, & Confratria Artificum Civitatis Gerundæ, reperiuntur creata auctoritate ipsius Civitatis regaliam expresse communicatam habentis,*
11 *Collegia, & Confratria Artificum valida, ac licita habent jurisdictionem in omnes de Collegio cumulative circa spectantia ad artem.*
12 *Priores Collegiorum, & Confratriarum Artificum curare debent ut statuta serventur, & convocare eas possunt.*
Cum licentia tamen Ordinarii in Cathalonia, n. 13.
Neque cum dicta licentia in Cathalonia plures Confratria, & Collegia convocari possunt, ac se congregare, n. 14.
15 *Artes duas exercens amborum statutis ligatur, & ad onera utriusque tenetur.*
16 *Artifices ob malum odorem, seu strepitum possunt a viciniis expelli.*
Et a sententia mandante talem expulsionem nequeunt suspensive appellare, n. 17.

AN-

ANNOTATIO.

1 Quod statuta Collegiorum artium, quando sunt Collegia
licita, valeant de jure quoad ipsos de Collegio, & quo-
ad respicientia artem, quando statuta sunt licita, & honesta,
& illa sint servanda, tradunt Roma. *cons.* 277. *in fin.* Cardin.
Tusc. *pract. concl. litt. S. concl.* 431. *n.* 19. Gratian. *discept. fo-
rens. c.* 469. *nu.* 14. *p.* 3. plene Cyriac. *controv.* 504. *nu.* 37. *&
seqq. & controv.* 306. *num.* 4. & Losæ *de jure Univers. p.* 3. *ca-
pit.* 15. *num.* 3.

2 Etiam sine confirmatione superioris, Gratian. *discept. forens.
cap.* 721. *num.* 22. *&* 23. *par.* 4. Cyriac. *dict. controv.* 504. *nu-
mer.* 39. Nisi tamen adesset statutum superioris prohibens Col-
3 legio statuere sine ejus licentia, Gratian. *d. c.* 460. *num.* 17.
Cyriac. *d. controv.* 506. *n.* 13. Prout facit statutum nostrum,
quod prohibet dd. Collegiis facere statuta continentia detrimen-
tum publicum, vel privatum, vel contraria statutis ejusdem,
ut habetur in supradicto statuto.

4 Supradicta autem statuta Collegiorum non valent, nisi inter
illos de arte, & de rebus ad d. artem spectantibus, & cir-
ca administrationem rerum suarum tantum, Roma. *consil.* 300.
in princ. & ibi adden. Card. Tusc. *d. concl.* 431. *n.* 25. *& concl.*
593. *n.* 1. *& seqq.* bene Cyriac. *d. controv.* 504. *nu.* 37. *&* 42.
& d. contr. 306. *n.* 4. *& seqq.* & Losæ *de jure univers. p.* 1. *c.* 2.
n. 66. *& seqq. & p.* 3. *c.* 15. *n.* 3.

ADDITIO.

5 Collegia, & Confratriæ Artificum erectæ auctoritate Prin-
cipis, seu alii regaliam communicatam habentis sunt li-
cita Marquil. *in usat. si contradixerint*, *qu.* 21. *&* 12. Cancer.
var. 3. *c.* 3. *n.* 137. *& c.* 13. *n.* 167. *& seqq.* Xammar. *de pri-
vil. Civitat. Barcin.* §. 17. *n.* 4. Capon. *discept. forens. cap.* 262.
n. 14. *& seqq.* aliter autem si reperiantur erecta absque tali li-
6 centia, ac confirmatione illicita censentur, Capon. *d. discep.* 262.
n. 16. Xammar. *de offic. Jud. & Advocat. p.* 1. *q.* 10. *n.* 78. *&
seqq.* Vermigl. *cons.* 397. *n.* 1. *&* 2. Modern. Mansrel. ad Ca-
pyc. Latr. *observ.* 169. *num.* 17. *& seqq.* Modern. ac Doctissimo
Jo: Torre *de pact. futur. success. lib.* 3. *c.* 1. *n.* 146. & tunc qui
sine præfata concessione, seu confirmatione illicitum Collegium
usurpaverint extraordinarie puniuntur, non solum congregan-
tes, sed etiam domus, in qua congregantur, dirui debet,
Capon. *d. discept.* 262. *d. n.* 16.

8 Unde omnia Collegia, ac Confratriæ Artificum, & Fabro-
rum nostræ Civitatis Gerundensis reperiuntur fundatæ, ac ere-
ctæ ab ipsa nostra Civitate, uti habenti variis Regiis Privi-
legiis præfatam regaliam communicatam, cum facultate crean-
di, revocandi, ac separandi eas, statuendi, ac revocandi et-
iam ordinationes auctoritate Regia confirmatas, quam pote-
statem saltem expressam non ita habet Civitas Barcin. juxta
tradita per Xammar. *de offic. Judic. & Advoc. part.* 1. *qu.* 10.
n. 85. *& de privil. Civit. Barcin.* §. 13. *n.* 7. 19. 23. *& seq.*
vidend. novissime Pegas *ad lib.* 1. *ordin. Reg. Portugal. t.* 7. *tit.*
87. *gloss.* 58. *ad* §. 16. *per tot.* ubi plura de Artificibus.

Itaque ut tradit hic noster Conciol. *nu.* 1. Confratriæ Arti- 9
ficum, & Fabrorum licitæ, & honestæ possunt facere statu-
ta, & ordinationes quoad ipsos, & in pertinentibus ad suam
artem, vel officium, Xammar. *d.* §. 13. *n.* 40. Capon. *dict.
discept.* 262. *concl.* 2. *n.* 1. *& concl.* 3. *n.* 15. Marta *de jurif-
diction. par.* 4. *cent.* 1. *cas.* 87. *n.* 10. Oliva *de for. Eccles. p.* 3.
q. 6. *n.* 8. *& seqq.* Avendan. *de exequend. mandat. p.* 1. *c.* 19.
n. 11. Capiblanc. *de Baronib. lib.* 2. *c.* 71. *nu.* 4. Ipsæ tamen 10
ordinationes debent a superiori confirmari, Capon. *d. discept.*
262. *concl.* 2. *n.* 2. *& concl.* 3. *nu.* 18. Bero. Mant. & alii,
quos citat Amyden. *de stil. datar. lib.* 1. *c.* 15. §. 3. *nu.* 55.
saltem ad hoc ut obligent uti leges, & statuta, Oliva *d. q.* 6.
num. 7. *& seqq.*

Collegia autem licita habent jurisdictionem in omnes de Col- 11
legio circa spectantia ad Collegium, non autem privative, sed
cumulative, & ita præventive inter Judices Ordinarios, &
ipsa Collegia, volentibus partibus, Capon. *dicta disceptat.* 262.
concl. 1. *num.* 11. *&* 21. Cottiada *dec.* 10. *nu.* 239. *& seqq.* 12
Bonden. *collect. legal.* 20. *n.* 93. quapropter Priores Collegii de-
bent attendere, ut eorum statuta serventur, & ita ipsi Colle-
gium convocare possunt, Capon. *d. concl.* 1. *nu.* 10. habita ta- 13
men licentia ab Ordinario in Cathalunia, nempe a Vicario, seu
Bajulo, Xammar. *d.* §. 13. *n.* 6. *& de offic. Jud. & Advocat. d.
quæst.* 10. *numer.* 81. *& seqq.* Nisi ad id habeant privilegium,
etsi eum habeant, non tamen licet se congregare plures Con- 14
fraternitates, ac Collegia ad aliqua tractanda in hac Provin-
cia per expressam *Constit.* 9. *sub tit. de diversos, y extraordina-
ris crims.*

Ultime scias, quod exercentes geminas artes, utriusque 14
artis statutis subjiciuntur, cum in earum qualibet personæ di-
versæ, & distinctæ reputentur, Bart. Mascard. Kloch. & alii
quos citat Pacichel. *de distant. c.* 6. *membr.* 3. *n.* 24. Lara *com-
pend. vit. hom. c.* 11. *num.* 9. ad quod vide Balmased. *de collect.
q.* 98. *n.* 8. *&* Rojas *de incompatibil. p.* 6. *c.* 4. *nu.* 42. *& seqq.*
& ad onera utriusque Confratriæ tenentur, Capon. *discept. for.
d. c.* 262. *concl.* 2. *n.* 18. *tom.* 4.

Et antequam finem dem materiæ Fabrorum dicam, quod 16
si vis scire quando ob malum odorem, seu strepitum possint
expelli a vicinio, consule Modern. Brilla *ad consuet. Neap. tit* 22.
cap. unic. n. 4. *& seqq.* ubi Fontan. & alios citat, & novissime
Carol. Ant. Deluca *ad discept.* Gratian. *ad c.* 186. *n.* 8. *& seqq.*
ubi late. Pariterque observa, quod a sententia talem expulsio-
nem demandante non appellatur suspensive, Pontan. *dec.* 503. 17
n. 5. Salgad. Sanfelic. & alii, quos citat Brilla *d. cap. unic. n.* 37.
& seqq. Giurb. *obser.* 65. *nu.* 13. Pheb. Mend. Cancer. & alii,
quos citat Doctissimus Pegas *resol. foren. c.* 15. *nu.* 115. *& seqq.*
ubi *nu.* 117. secus esse in prædiis rusticis dicit, & declaratum
in Supremo Senatu Lusitano refert.

DE MONOPOLIIS. *Rubrica XXI.*

Ut rerum omnium venalium Copia quantum fieri potest in Civitate manuteneatur, Monopolia omnia in singulis Artibus omnino prohiberi volumus, & qui ea fecerint, per Judices repellantur, & facti qualitate inspecta eorum arbitrio puniantur.

SUMMARIUM.

1 *Monopolium committitur, quando apud unum, vel paucos tota vendendi potestas redigitur.*

Et in aliis casibus, de quibus remissive, n. 2.

Et illud exercentes puniuntur pœna exilii, & confiscationis bonorum, n. 3.

Judices autem illud non punientes puniuntur in 50. *libris auri, num.* 4.

Non tamen punitur, si illud exerceatur in re parvi momenti, num. 5.

Vel si exerceatur auctoritate publica, n. 6.

7 *Monopolii materiam qui tractant remissive.*

ANNOTATIO.

1 Monopolium dicitur committi, quando penes unum, vel
paucos tota rei vendendæ potestas, redigitur, ut de-
clarant Decian. *tract. crim. lib.* 7. *cap.* 21. *nu.* 1. *& seqq.* Farin.
in fragm. crim. par. 2. *litt. M. n.* 289. Cabal. *resol. crim. casu* 215.
n. 16. *cent.* 3. Massin. *de confisc. bonor. qu.* 17. *nu.* 10. *& alii per
me relati in Resol. crim. in verbo Monopolium Resol.* 1. *nu.* 1. cum
2 quibus pertransit Bonfin. *post hæc scripta visus ad* Bonnim. *gene-
ral. cap.* 16. *nu.* 2. Et dicitur monopolium etiam committi in
aliis quampluribus casibus, quos recensui *ego in dict. resolut.* 1.
per tot. quos cum nimis longum esset hic recensere, ideo suf-
ficiat pro illorum cognitione locum indicasse.

3 Monopolium autem exercentes puniuntur pœna exilii, &
confiscationis bonorum, ut tradunt Caball. *resolut. crimin. ca-
su* 215. *n.* 28. 29. *& seqq. cent.* 3. Grit. *de credit. c.* 2. *quæsit.* 9.
n. 2321. Massin. *de confisc. bonor. q.* 17. *n.* 3. & alii per me re-
lati in *d. verbo Monopolium. resol.* 2. *in princ.* Quod delictum Ju- 4
dices dissimulantes, & non punientes mulctantur in quinqua-
ginta libris auri, fisco inferendis, Decian. *tract. crimin. lib.* 7.
c. 21. *nu.* 33. Menoch. *de arbitr. casu* 569. *nu.* 24. & Massin. *de
confisc. d. qu.* 17. *n.* 6.

Quæ tamen non habet locum, quando monopolium exerce- 5
tur super re parvi momenti, ut voluerunt Menoch. *dict. ca-
su* 569. *num.* 23. Caball. *dict. casu* 215. *num.* 29. *& seqq.* volens
pœnam esse Judici arbitrariam, & Massin. *dict. qu.* 17. *nu.* 4.
Nec quando illud exercetur auctoritate publica, ut not. Scacc.
de commerc. & camb. §. 1. *quæst.* 7. *p.* 3. *lim.* 10. *n.* 15. *& seq.* 6
Farin. *in fragm. crim. dict. littera M. num.* 305. & Gait. *de cre-
dit. dict. c.* 2. *quæsit.* 9. *nu.* 2307. *& seqq.* & declarasi *ego in d.
verbo Monopolium resol.* 2. *n.* 5.

ADDITIO.

Tam ample de monopoliis tractat noster Conciol. hic, & 7
in *Resolut. crimin.* quod nihil reliquit tractandum; qua-
propter ad ipsum, & ad per eum citatos recurre, quibus
conducunt citati per Eminen. Deluca *de regalibus, disc.* 117.
numer. 9. *de servit. disc.* 100. *numer.* 13. *& de emption. & vendit.
disc.* 12. *numer.* 2. *& seqq.* & per Altimar. *ad dec.* 17. Rovit.
per tot. Capon. *discept.* 262. *tom.* 4. *conclus.* 4. *&* 5. Chuell. *in
bull. bon. regim. cap.* 31. *n.* 220. *& alii*, quos citat Severin. *in
addit. ad decis.* 329. Sanfelic. *pag. mihi* 13. *vers. Quantum sit
detestabile, &c.* qui signanter Capon. multa adducit circa mo-
nopolia, quæ committuntur ab Artificum, & Fabrorum Col-
legiis cum suis statutis, quem consule.

DE MERCATO FACIENDO. *Rubrica XXII.*

QUallbet die Sabbati, si de ea die Festum Solemne non sit, alioquin die præcedenti Mercatum fieri volumus in Platea Magna, ibique res omnes venales exponi ad vendendum: Nulla etiam Executio, tam realis, quam personalis, ea die fieri possit pro debito Civili publico, vel privato, sed cuilibet liberum accessum concedi volumus, & quicquid contra præmissa factum fuerit, sit penitus nullum, & Officialis, qui contrafecerit, pœnam librarum decem qualibet vice incurrat.

SUMMARIUM.

1 *Mercatus an fieri possit in diebus feriatis in honorem Dei.*
Et Mercatus differt a nundinis, & quomodo, n. 2.
3 *Decuriones possunt compellere rusticos, ut conducant victualia ad vendendum in Mercatis.*
4 *Statutum, quod in die Mercatus executio fieri non possit, non habet locum, si illa partes d. privilegio renunciaverint.*
Renunciatio autem debet esse specialis, n. 5.
Cum renunciatio sit odiosa, & stricte interpretanda, n. 6.
7 *Auctoris remissio.*

ANNOTATIO.

1 MErcatus an fieri possit in diebus feriatis in honorem Dei, uti habetur in hoc statuto stante præsertim consuetudine late tractat Choel. *ad Bull. bon. regim. v.* 31. *n.* 241. *& seqq.* ubi aliqua refert Sacræ Congregationis Resolutiones, quas videas ibi per eum.

2 Mercatus differt a Nundinis, quia mercatus dicitur locus, & dies destinatus vendendis rebus forum venale certis diebus deserviens cum modico privilegio, Nundinæ vero dicuntur stati dies in locis, & Civitatibus certis mercandi causa libere concessi cum immunitate data a Principe vectigalium, gabellarum, & pedagiorum, ut tradunt, & declarant Petr. Gregor. Tholos. *in Syntag. jur. univ. libr.* 25. *capit.* 3. *numer.* 5. & Choel. *ad Bull. bon. regim. dict. cap.* 31. *n.* 234.

Nota tamen, quod Decuriones, & Officiales possunt compellere rusticos, ut conducant victualia ad vendendum in mercatis intra Civitatem, ad text. *in l.* 2. *ff. de nundin.* & post Thesa. Burgos. & Avendan. per eum relatos firmat Choel. *in d. cap.* 31. *num.* 255. 3

Dispositio autem dicti statuti, quod in die mercati nulla executio fieri possit, non videtur habere locum, quando partes d. privilegio renunciarunt, quod fieri potest, cum illud principaliter fuerit concessum in commodum privatorum, & secundario favore publico, ut not. DD. *in l. jus publicum*, 39. *ff. de pact. & in l. pen. C. de pact.* Bart. *in l. univ.* 4. *n.* 2. *Cod. de legat. libr.* 10. in terminis Petr. Pecch. *de jure sistend. & man. inject. c.* 9. *n.* 1. *&* 2. Quæ tamen renuntiatio debet esse specialis, alias non relevat, ad tex. *in leg.* 2. *& ibi* Roma. *& alii, ff. si quis in jus voc.* & tradit Petr. Pecch. *d. cap.* 9. *sub n.* 2. & vide adducta supra *lib.* 1. *rubr.* 66. 4 5

Cum renontiatio sit odiosa, & ideo sit strictissime interpretanda, Hond. *cons.* 29. *num.* 107. *lib.* 1. Gargi. Juni. *cons.* 21. *num.* 13. *vol.* 1. Rota apud Greg. XV. *decis.* 15. *nu.* 3. & apud Torre *de pact. futur. success. decis.* 116. *num.* 23. ubi aliæ adducuntur. 6

ADDITIO.

LAte de mercato dixi *libr.* 1. *rubr.* 66. ideo ne eadem transcribere tenear ad DD. ibi citatos recurre, & habebis apud eos cuncta, quæ volueris, illos lege si placet. 7

DE EMENTIBUS RES FURTIVAS. *Rubrica XXIII.*

QUi scienter emerit Animalia, vel alias quascumque Res furto substractas, cogatur summarie dictas Res Domino restituere, absque aliqua refectione pretii, & pœnam L. librarum incurrat, sive etiam graviorem, Judicis arbitrio facti qualitate inspecta. Quod si Emptor probaverit se emisse publice in Foro, vel venalia, aut venales fuisse alibi publice expositas, aut bannitas ad Sonum Tubæ per publicum Præconem in locis publicis, non cogatur Domino restituere absque pretii refectione, & Venditor idem Domino indicare debeat, Nisi appareret, Emptorem de furto informatum esse, quod tamen in dubio in publicis Emptionibus præsumendum non erit.

SUMMARIUM.

1 *Emens rem furtivam tenetur illam restituere domino non restituto ei pretio.*
Etiamsi sit protestatum illam emere pro vero Domino, n. 2.
Imo si illa sit empta scienter emens incurrit etiam pœnam, num. 3.
Fallit stante statuto, quod emens rem furtivam in mercatis non teneatur restituere sine pretio, n. 4.
Licet contrarium teneant aliqui Doctores, n. 5.
Qua contraria opinio ampliatur, n. 6.
Et quid quando res furtiva empta fuit a latronibus remissive, num. 7.
8 *Auctoris remissio.*

ANNOTATIO.

1 EMens rem furtivam etiam bona fide de jure communi tenetur illam domino restituere nullo sibi restituto pretio, cum bona fides excuset a pœnia, quibus alias mala fide ementes res furtivas subjacere deberent, non autem ut depretii consecutione excipere valeant, ut tradunt post text. *in l. incivilem*, 2. *C. de furt.* Menoch. *de præsumpt. libr.* 5. *præsumpt.* 29. *n.* 9. Farin. *de furt. q.* 177. *n.* 15. *& seqq.* Spada *cons.* 149. *n.* ∴. *volum.* 1. Ludov. *dec. Perus.* 42. *per tot.* Caball. *resolut. crim. casu* 292. *numer.* 1. *& seqq. cent.* 3. bene D. Deluca *in Theatr. verit. & just. tom.* 2. *in tit. de regal. disc.* 129. *nu.* 3. *& tom.* 7. *in tit. de empt. & vendit. disc.* 13. *n.* 2. *&* 3. nec non Bonfin. *ad bannum. gener. c.* 54. *n.* 14.

2 Etiamsi emptor emat rem furtivam cum protestatione quod intendit illam emere, quando esset vitiosa, vel furtiva pro vero domino, adhuc illam tenetur restituere non recepto pretio, ut docent Clar. *in §. furtum, n.* 27. *& ibi* Bajar. *n.* 104. Menoch. late comprobans *de præsumpt. libr.* 5. *d. præsumpt.* 29. *nu.* 13. *& seqq.* Ludov. *d. dec.* 42. *nu.* 2. Farin. *de furt. dict. quæst.* 177. *num.* 43. plene Guazzin. *defens.* 17. *c.* 6. *nu.* 3. *& seqq.* ubi declarat, & contrarium tenentes refert, ut ibi per eum, addo D. Deluca *in d. disc.* 13. *n.* 6. ubi dicit d. cautelam esse reprobatam.

Amplia dict. conclusionem, ut emens rem furtivam scienter non solum teneatur illam restituere absque sefusione pretii, sed etiam teneatur ad pœnam tanquam hoc modo subministrans commoditatem furibus, & incitamentum ad furandum, ut voluerunt Bajar. *in dict. §. furtum, numer.* 157. Rolan. *cons.* 45. *num.* 25. *lib.* 1. Ursill. *ad Afflict. decis.* 369. *nu.* 5. ubi dicit ita fuisse servatum in Magna Curia Vicariæ, & Guazz. qui alios dat concordantes *in dict. defen.* 27. *cap.* 6. *num.* 11. 3

Quod vero d. statutum quod emens rem furtivam in nundinis, vel Mercato non teneatur illam domino restituere nisi restituto per dominum sibi pretio, sit de jure validum, scripserunt Alcia. *de præsumpt. reg.* 3. *præsumpt.* 29. *n.* 7. Guazz. *d. defen.* 17. *c.* 6. *n.* 27. Farin. *de furt. d. q.* 177. *n.* 33. ubi testatur de veriori opinione, & ita pract. servata. Licet contrarium teneat Bajard. ad Clar. *d. §. furtum, n.* 126. Benint. *dec.* 34. *n.* 2. & sentit Menoch. *de præsumpt.* 29. *n.* 23. Quæ contraria opinio eo magis habet locum cessante statuto, ut bene comprobaat Farin. *in d. q.* 177. *n.* 31. & Illustris. D. meus Deluca *in d. tom.* 2. *in tit. de regal. disc.* 129. *num.* 4. *in fin.* Bonfin. *ad in d. c.* 54. *n.* 14. 4 5 6

Utrum vero supradicta babeant locum, quando res furtiva empta fuit a latronibus, vel prædonibus, tradit Farinac. *de furt. d. q.* 277. *n.* 40. ipsum consulas. 7

ADDITIO.

DE his ementibus res furtivas dixi aliqua *lib.* 1. *rubr.* 50. *n.* 3. ubi sane aliquos DD. citavi, qui materiam hanc tractant, ipsi docent te eam præcipue statutariam dispositionem hujus Provinciæ circa ita ementes; eos consule. 8

QUOD VIÆ CIVITATIS SINGULIS *mensibus mundentur.* *Rubrica XXIV.*

QUolibet mensæ Viæ omnes, tam principales, quam aliæ Civitatis Engubii mundari debeant per Cives ante eorum Domos, habitationes, & Apothecas, & propterea omnes teneantur immunditias, sive alia quæcumque impedimenta amovere, & ad flumen asportari facere, ad pœnam quadraginta solidorum cuilibet inobedienti, statim de facto exigendam: Utque talis Dispositio executioni demandetur, Magistratus in principio cujuscumque Mensis id banniri faciat cum pœna prædicta termino trium dierum, ad hoc ut Executores dictam pœnam exigere valeant.

SUM-

S U M M A R I U M.

1 *Via publica purgari debent ab immunditiis a vicinis.*
Verbum purgare quid importet, n. 2.
Antiquitus spectabat ad Ædiles cogere vicinos ad vias purgandas, num. 3.
4 *Platea, fora, & vici Civitatis quod sint mundi, Decuriones curare debent.*
5 *Imo hodie cura hæc Ædilibus tribuitur.*

A N N O T A T I O.

1 QUod viæ publicæ purgari debeant ab immunditiis, & aliis
in eis existentibus a vicinis habentibus domos juxta eas
etiam adductas, uti habetur in hoc statuto, est text. *in l. u.*
2 *& ibi not.* Bart. & DD. *ff. de via publ.* Quæ purgari dicitur
quando in totum ex ea tollitur lutum, non autem quando illud ponitur juxta viam, *leg. 3. §. purgari, ff. de via publ.* & not. Alexand. *in d. leg. 2. ff. de via publ.* & Cæpol. *de serv. rust prædio. c. 3. n. 61.*
Florente autem Republica Romana ad Ædiles Curules spe- 3
spectabat onus cogendi vicinos ad vias reparandas, ad illas purgandas ab immunditiis, & ne aliquis stercora, neque morticinia, seu coria, in illis immitteret, ut refert Petr. Gregor. Tholosan. *in Syntag. jur. univer. lib. 3. c. 13. n. 4.*

A D D I T I O.

QUod fora, vici, plateæ, cæteræque viæ publicæ mundæ 4
sint ad ornatum respicit & Majestatem Principis, Reipublicæque, & ad salubritatem convenit; unde Decuriones curare debent, ut in Urbe omnia munda sint, Pegas *ad ordinatio. Reg. Portugal. tom. 3. gloss. 15. & 16. ad §. 13. & 14. cit. 18.* ad quos pariter Antun. Portugal. *de donationib. Reg. p. 3. c. 3. a n. 54.* præcipue *n. 60. cum seqq.* Imo cura ha-
rum rerum hodie Ædili tribuitur, Pegas *ad lib. 1. ordinatio.* 5
Regn. Portugal. tom. 6. tit. 68. a n. 1.

DE CLOACIS PUBLICIS, ET PRIVATIS. *Rubrica XXV.*

UT Aqua in Viis publicis sine damno Civium adjacenti decurrat, Magistratus diligenter curet, Publicas Cloacas manuteneri, & cum opus fuerit mundari, & sumptibus Vicinorum reaptari mandet: Quilibet etiam habens Cloacas, Aquarolos, vel Necessaria, debeat ita tenere,, quod non decurrant in Vias publicas, eaque ab omni fœtore claudere, & liberare, ad pœnam x. librarum quoties moniti contrafecerint, & reaptari omnino cogantur.

S U M M A R I U M.

1 *Cloaca dicitur locus concavus, per quem colluvies quædam fluit.*
Quam cuilibet licet facere in proprio fundo, n. 2.
Vicinus autem cogi potest ad expurgandam Cloacam, n. 3.
Ne malus odor noceat Civitati, n. 4.
5 *Cloacarum materiam qui tractant remissive.*
6 *Cloacas purgare cuique licitum est, etiam ad vicini ædes transeundo, & pavimenta scindendo.*
7 *Cloacæ sunt expurgandæ de nocte, & non in æstate.*
Ad materiam hujus statuti videas scripta supra lib. 1. rub. 48. per tot.

A N N O T A T I O.

1 CLoaca autem dicitur locus concavus, per quem colluvies quædam fluit, *l. 1. §. cloaca autem, & ibi not.* Bart. & DD. *ff. de locat.* ubi habetur, quod Cloacæ appellatione, & Tubus, & fistula continentur, & tradunt etiam Roffred. *de libell. p. 2. in rubr. de Cloaca in princ.* Cæpoll. *de serv. urban. præd. c. 48. nu. 1. & seqq.* ubi plura apponit ad dictam materiam spectantia, & Ripa *de peste in tit. de remed. preserv. contra pestem, n. 48. & seqq.*
2 Cuilibet vero licet facere Cloacam in fundo, vel domo sua, & ex ea immittere aquam in viam publicam, nisi ex illa aqua via fieret deterior, *l. 2. §. si quis cloacam, ff. ne quid in loco public.* & scribit Cæpoll. *de servit. urb. præd. c. 48. nu. 7.* ubi declarat, quando via dicatur fieri deterior, & minus habilis, ut ibi per eum.

Quod vero vicinus cogi possit ad expurgandam latrinam, 3
& cloacam, ne malus odor noceat vicino, est text. *in leg. si quando 17. §. fin. si serv. vend. & in l. servituter lo grande,* & ibi not. Doctores, *ff. de serv. urban. præd. & not.* Choel. *ad Bull. bon. regim. cap 42. numer. 83.* Et ne malus odor aerem
corrumpat in damnum Civitatis, ut observat Cæpoll. *de serv.* 4
urban. præd. dict. cap. 48. num. 2. & ante eum Roffred. *in d. rubr. de Cloaca.*

A D D I T I O.

AD istam materiam cloacarum conducens tradita per Va- 5
lentia, *lib. 2. illustr. tract. 1. c. 12. a n. 64.* Pacichel. *de distant. c. 8. a nu. 23.* DD. citati per Sabell. *in summ. tract. variar. §. Aqua, n. 13. & 14* & per Novar. *de gravam. vassall. tom. 1. gravam. 269. per tot.* & ita apud ipsos aliqua invenies non ignoranda.
Purgare, & reficere cloacas licet cuique, etiamsi vi, vel 6
clam, aut præcario illius habeat usum; adeo ut possit ad vicini ædes transire, & pavimenta scindere, sive proxima iis sint, sive ulteriora, si per eorum ædes cloaca currat; dummodo tamen quidquid purgandæ, reficiendæve cloacæ gratia est recisum, reficiatur; ne damni infecti eo casu stipulationem committat, Pacichel. *d. cap. 8. nu. 25.* Antonell. *de loco legal. lib. 2. cap. 23. num. 14.*
Cloacarum expurgatio non diurno, sed nocturno tempore 7
facienda est, nec in æstate, cum aer tunc facilius corrumpatur, Pacichel. *d. n. 25.* ubi Carpan. & alios citat Novar. *de gravam. vassal. tom. 1. gravam. 269. n. 4.*

DE VIIS, ET ALIIS LOCIS PUBLICIS NON ALIENANDIS, *vel permutandis.* *Rubrica XXVI.*

VIæ, & alia loca publica alienari, sive concedi non possint a Magistratu, nisi re mature discussa in Concilio generali, & illius accedente consensu. Quod si quis velit extra Civitatem aliquam Viam publicam de uno loco ad alium immutare, Volumus a Magistratu cum assensu DD. Deputatorum concedi posse, si Viæ melioratio Syndici relatione habita, intersit, & habeatur Consensus adjacentium loco, ubi dicta Via mutanda sit, illaque prius per dictum Syndicum fuerit terminata, & extructa: Alioquin immutantes pœnam xxv. librarum incurrant, & in pristinum restituere cogantur.

S U M M A R I U M.

1 *Viæ, & loca publica quando possint alienari per Communitatem remissive.*
2 *Communitas quando possit alienare illius bona stabilia remissive, & num. 4.*
3 *Auctoris remissio.*

A N N O T A T I O.

1 VIæ, & alia loca publica quando possint alienari per Magistratum, vel Communitatem recognoscentem, vel non recognoscentem superiorem, tractant Bald. *in rubr. Cod. de contrah. empt.* & Cæpoll. *de serv. urb. præd. c. 3. n. 22. & seqq.* & Surd. *dec. 42. n. 5. & seqq.* Et quando Universitas possit alie-
2 nare illius bona stabilia cum licentia superioris, vel sine, & quæ solemnitates in d. alienatione sequirantur, late tractat Choel. *ad Bull. bon. regim. c. 32. per tot.* & Losæ *de jure Univers. p. 3. c. 5. n. 1. & seqq.* ipsos consulas, cum minus longum esset omnia requisita hic recensere.

A D D I T I O.

CUm *in rub. 54. lib. 1.* multa farinæ hujus rubricæ dixe- 3.
rim, nihil mirum si ita absque annotatione hanc transcendam, ibi Lector benevole, si placet, recorre.
Dicta autem hic a nostro Conciol. *n. 2.* quando Communi- 4
tas, seu Universitas possit alienare sua bona stabilia, adde Modern. Antun. Portugal. *de donationib. Reg. p. 3. c. 3. a n. 30.* ubi latissime de hac materia tractat, & solemnitates, quæ requirantur, tradit, pariterque Urceol. *consult. foren. c. 76. per tot.* Merlin. *obser. foren. 48. per tot.* quos consule, & Modern. Pegas *ad libr. 1. ordinatio. Regn. Portugal. tom. 5. gloss. 14. ad §. 12. n. 45.* Capon. *discept. 68. n. 15. & seqq. tom. 2.*

DE VIIS PUBLICIS, ET VICINALIBUS EXTRA CIVITATEM, *Et de earum latitudine.* *Rubrica XXVII.*

NUllus ædificet, aut impedimentum aliquod apponat in Viis Publicis, seu Vicinalibus existentibus extra Civitatem, per quod usus earum impediatur, & qui contrafecerit, pœnam x. librarum incurrat, & viam suis sumptibus liberare, & in pristinum restituere teneatur.

Viæ autem principales, quæ Reales appellantur, existentes prope Civitatem per unum milliarium, sint, & esse debeant latitudinis pedum xxv. ultra vero unum milliarium pedum xx. Viæ autem, quæ Communes, seu Publicæ dicuntur, sint latitudinis pedum xII. Sicuti etiam Viæ Vicinales esse debeant pedum vI. Semitæ vero pedum III. & ita per Magistratum, & Viarum Superstites manuteneri debeant.

Conciol. ad Statut. Eugubii.

S U M M A R I U M.

1 *Publico in loco nihil immitti debet, per quod illius usus impediatur.*
Itaut si quid immissum sit, illud sit removendum, n. 2.
3 *Viæ aliæ dicuntur Regiæ, aliæ Consulares, aliæ publicæ, aliæ vicinales.*
Latitudo viæ publicæ quanam esse debeat, n. 4. & 7.
5 *Pes est mensura quindecim digitorum.*
6 *Viæ a quibus sint reparandæ remissive.*
8 *Plateæ quam latitudinem, & intercapedinem habere debeant,*

A N N O T A T I O.

1 COncordat cum hoc statuto non solum *Statutum Romanum*
lib. 1. c. 105. sed etiam dispositiu juris communis, quo
prohibetur, ne quid fiat, neque immittatur in locu publico,
per quod illius usus impediatur, uti habetur in *l. 2. per tot.*
& ibi not. DD. omnes, *ff. ne quid in loco publ.* & tradunt
Roffred. *de libell. p. 2. rubr. Ne quid in loco publ. &c.* & Fenzon. *ad Stat. Urb. d. c. 107. n. 1. & seq.* Surd. *d. dec. 42. n. 10.*
Ita ut si quid immissum, seu appositum sit, locut in pristinum
2 sit reponendus, uti habetur in hoc statuto, & in *d. l. 2. §.*
idem laben, & ibi gloss. ff. ne quid in loco publ. & not. etiam
Tholos. *in Syntag. jur. univ. libr. 5. c. 2. nu. 5.* & Fenzon. *in d. c. 107. n. 6. in fin.*
3 Virum licet plures afferantur distinctiones per DD. cum
aliæ dicantur viæ Regiæ, prætoriæ, consulares, militares,
& basilicæ, ut videre est apud Petr. Greg. Tholos. *in Syntag.*
jur. univ. lib. 1. c. 2. sub n. 5. communiter tamen distinguuntur, quod aliquæ sunt publicæ, aliquæ privatæ, & aliquæ vicinales at declarant Cæpoll. *de serv. rustic. prad. c. 3. n. 16.* Petr.
Gregor. Tholos. *in Syntag. jur. univ. lib. 3. c. 13. n. 2.* Fenzon. *ad Stat. Urbis d. cap. 107. nu. 4.* Surd. *dec. 42. n. 2.* &
Antonell. *de loco legal. lib. 2. c. 23. n. 6. & seqq.* Quarum latitudo intelligitur de jure communi in via publica in porre- 4
ctu octo pedum, in anfracto vero sexdecim pedum, *leg. 1. via*
latitudo, 8. ff. de serv. rust. prad. Petr. Greg. Tholos. *d. lib. 3.*
c. 13. n. 3. & Cæpoll. *in d. c. 3. nu. 5. & seqq.* ubi dicit,
viam designari secundum statuta loci, ut fit in statuta nostro.
Pes vero, de quo fit mentiu in hoc statuto, est mensura
quindecim digitorum secundum *glos. in cap. sicut antiquitus, 17.* 5
q. 4. Bald. Alex. *& alii in l. 1. ff. si quis cautio. & in leg. 3.*
ff. de verb. signif. Jas. *in §. rursus, n. 67. Instit. de actio.* Antonell. *de loco legal. c. 23. n. 33.*

A D D I T I O.

ALibi, nempe *libr. 1. rubr. 56. nu. 2. & seqq.* jam dixi a
quibus viæ sint reparandæ, quibus adde Modern. Ant.
Portugal. *de donation. Reg. p. 3. c. 3. a n. 51.* qui suo doctis- 6
simo more, ac fœcunditate solitæ doctrinæ materiam banc tractat, quem consule, & Fragos. *de regim. Reipub. Christ. p. 2.*
lib. 1. disp. 3. §. 28. n. 310. Avendau. *de exequend. mandat. p. 2.*
cap. 3. n. 8. vers. Ad fabricam, &c. & alios, quos citat Fermosin. *de legib. Eccles. ad c. 10. Ecclesia S. Mariæ de constitutio.*
q. 9. n. 39. & seqq. ubi de Clericis agit.
Viæ antem publicæ quam latitudinem habere debeant tra- 7
ditur hic a nostro Conciol. *n. 4.* cui adde *d.* Modern. Antun.
Purtogal. *d. c. 3. a n. 7.* Pacichel. *de distant. a. 6. membr. 9.*
n. 8. plateis autem nulla intercapedo est constituta, hæ etenim
ampliantur ad libitum, seu habita Civitatum proportione, seu
respectu considerato ad magnificentiam Palatiorum, aut Sacrarum Ædium, quibus sunt ornamento, vel populi concursu,
atque conventu ad negotia publice absolvenda, aut emendas
res venales, Pacichel. *d. membr. 9. n. 9.*

D E I M M U N D I T I I S I N V I I S N O N *projiciendis*, *Rubrica XXVIII.*

NEmo audeat in aliqua Via, vel Platea Civitatis letamen, spazzaturam domus, Animalia mortua, & similes immunditias projicere, vel projectas habere, sive aquam immundam, & similia in viis dejicere, ad pœnam quadraginta solidorum pro qualibet vice, & qui monitus prædicta non abstulerit, pœna duplicetur, & nihilominus ea suis sumptibus tollere, & locum omnino mundare cogatur: Excipimus autem eos, qui aliquid in via haberent occasione fabricæ, donec fabricam compleverint, & non ulterius, dummodo non occupent majorem partem Viæ, taliter quod per eam quis etiam cum Bestiis transire non possit.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum, quod nemo projiciat immunditias in vias publicas, est validum.*
Et alias id spectabat ad officium Ædilium, n. 2.
Et hodie ad dictum officium spectat, n. 6.
Si tamen id non noceat usui publico, licere notat Cæpoll. *relatus, num. 3.*
4 *Famulo si projiciat aquam putridam e fenestra super aliquem, dominus tenetur ad duplum.*
Licet dominus non possit condemnari ex facto famuli, quando ille non est solvendo, n. 5.
7 *Vias in publicas non licet injicere stercora, morticinia, coria, aut alia putrida.*
Neque in solum vicini, n. 8.

A N N O T A T I O.

1 STstutum supradictum, quod nemn projiciat stercora, &
immunditias in plateam, & vias publicas, quod sit validum, & servandum dicit Cæpoll. *de servit. urb. pradio. c. 68.*
n. 3. D. Deloca *tom. 4. in tit. de servit. disc. 24. num. 2. & 3.*
2 Et olim ad officium Ædilium Curulium spectabat curare, ne
in loca publica projicerentur stercora, coria, morticinia, &
simil. uti babetur in *l. 3. in fin. ff. de via publ.* & scribit Petr.
3 Greg. Tholos. *in Syntag. jur. univ. libr. 3. c. 13. nu. 4.* Licet id
licere, dummodo non noceatur usui publico, & transeuntibus
voluerit Cæpoll. *in d. cap. 68. n. 2.* cessante tamen statuto, ut
ibi per eum.
4 Inferri videtur ex prædictis, quod si famuls alienjus projicist ex fenestra aquam putridam, ex qua deturpetur vestis
per viam transeuntis, Dominus tenetur ad damni pœnam
in duplum ad text. *in leg. 1. & ibi not.* Floria *ff. de his qui*
deijc. vel effud. & tradunt Cæpoll. *de serv. urb. prad. d. cap. 68.*
num. 3. & ibi Adden. ubi declarat, hoc babere locum, si aqua
putrida projiciatur in loco, in quo vulgu iter fieri solet, alias
secus, ut ibi per eum, Itaque prosequitur Joduc. *in pract.*
crimin. capit. 144. numer. 1. & sequent. ubi quamplura subjicit ad hanc materiam satis curiosa, quæ videas ibi per
eum.
Licet dominum non posse condemnari ex facto famuli, quan- 5
do ille non est solvendo, sed quod tunc dominos restituantur
in integrum ex clausula generali, voluerint Rolan. *cons. 42.*
sub num. 30. volum. 3. Thesa. *quæst. forens. 52. sub numer. 2.*
lib. 1. Gomez Leo *decis. 30. num. 10. tom. 2.* Cyriac. *controv.*
356. num. 40. & seqq.

A D D I T I O.

ITsque ut omnis hæc contenta in statuto adimpleantur, 6
Ædilia curæ tribuitur, & ipsi incumbit hæc executioni
demandare, ut late tradit Modern. Pegas *ad lib. 1. ordinatio.*
Reg. Portugal. tom. 3. gloss. 13. ad §. 11. tit. 18. nu. 19. ubi ad
tit. 68. remittit.
Unde, ut certum resultat, quod in vias publicas non de- 7
bent injici stercora, morticinia, coria, seu aliquid fœtidum,
aut turpe, vel atres, in quibus erat vinum fœtidum per tex.
in leg. Ædiles, in fin. ff. de via publ. gloss. in leg. penult. ff. quod
vi, aut clam. Borrell. Hermosill. & alii, quos citat Modern.
Antun. Portugal. *de donationib. Reg. part. 3. cap. 3. numer. 63.*
Sperel. & alii, quos citat Modern. Altimar. *ad libr. 3. cons.*
Ruvit. *observat. 19. numer. 21. vers. Et vicinus, &c.* Nuvsr. *de*
gravam. vassall. tom. 1. gravam. 216. num. 4. & seq. & gravam.
269. num. 5. & seqq. Fragos. *de regim. Reipub. Christian. part. 1.*
lib. 7. disp. 21. num. 12. in fin. Rovit. *ad rubr. & pragmat. 1. de*
lapidibus, &c. per tot. maxime *num. 3.* ubi tradit multa perjucunda, Avendan. *de exequend. mandat. par. 1. cap. 19. num. 38.*
Fermosin. *de legib. Eccles. ad cap. Ecclesia Sancta Maria de constit.*
cap. 9. numer. 30. & novissime Pegas *ad libr. 1. ordinatio. Regn.*
Portugal. tom. 6. tit. 68. gloss. 20. ad §. 18. n. 1. & glos. 21. &
25. per tot. ubi late; Et non solum in vias publicas supradicta 8
non licet injicere, sed neque in solum vicini, Sperel. *decis. 57.*
num. 5. quem citat Altimar. *d. obser. 19. num. 21. eod. vers. Et*
vicinus, &c. novissime Pegas *ad d. lib. 1. ordinatio. Regn. Portug.*
tom. 5. tit. 68. glos. 25. ad §. 22, num. 13. ubi Eminen. Deluca, Fragos. & alios citat.

D E P A N N I S, E T A L I I S N O N L A V A N D I S *in publicis fontibus.* *Rubrica XXIX.*

NUllus audeat lavare Pannos, Coria, aut quæcumque alia in publicis Fontibus, sive eorum Pantanis Civitatis Eugubii, & qui contrafecerit, puniatur vice qualibet in libris v. & quilibet possit denuntiare, vel accusare, ejusque Juramento credatur cum uno teste, & lucretur tertiam partem pœnæ, aliam vero tertiam habeant Executores, & Residuum instaurationi Fontis applicetur.

SUM-

S U M M A R I U M.

1 *Aqua usus humano victui est necessarius, utilis, & salubris.*
Et ideo illa in publicis fontibus conspurcanda non est, numer. 2.
Et aquam consparcare gravis dicitur injuria, nu.3.
4 *Spurcare aquas fontium, & rivulorum non licet, & pluru de aqua remissive,*

A N N O T A T I O.

1 AQuæ usum necessarium, humanu victui utilem, & salubrem probant Ripa *de peste in tit. de remed. praser. contra pestem*, n.6. & Petr. Greg. Tholos. *in Syntag. jur. univ. lib.3 cap. 52. in princ.* cum illam pertinere etiam ad alimenta scripserit
2 Surd. *de alimen. tit.4. quæst.3, num.3.* Et ideo nec mirum, si illa in publicis fontibus putridæ, & fœtidæ rei immissione, ut disponitur in hoc statuto, corrumpenda non sit, itaus qui illam ita fœdare susus fuerit, veniat pœna statuti puniendus, *l.1. §.1. ff. de extraord. crim.* & tradunt Paris. *cons.110. nu.13. & 14. vol.4* & Ripa *in d. tit. de remed. praser. contra post. n.31 & 32.*
Cum aquam consparcare gravis dicatur injuria, Petr. Greg. 3
Tholos. *in Syntag. jur. univ. lib.38. cap.3. nu.30.*

Utrum vero statutum possit mandare, quod credatur unicu testi, dixi supra *lib.4. rubr.64.* quod hic repetendum non est, videas ibi, si placet.

A D D I T I O.

DE necessitate aquæ, bonitate, & excellentia multa tra- 4
dunt DD. *citati a* Modern. Pegas *ad libr. 1. ordinatio. Regn. Portugal. tom.3. glos.13. ad §. 11. tit. 18. num. 3.* ubi pariter tradit, prohibitum esse spurcare aquas fontium, & rivulorum, quem si placet lege, maxime in *tit.68. §.24. & seq.* ubi se remittit, conducunteque Doctores *citati per* Sabell. *in sum. divers. tract. §. Aquas num.7.*

QUOD NON MACERETUR PROPE CIVITATEM, *nec incighetur in ea.* *Rubrica XXX.*

NUllus in posterum Linum, vel Cannabem audeat macerare prope Civitatem per spatium quarti unius Milliaris; Sicut etiam incighare non possit in Civitate, & Viis publicis ad pœnam utroque casu decem librarum, Communi, & executoribus pro parte applicandam.

S U M M A R I U M.

1 *Fœtor corrumpit aerem, ex quo generatur pestis maxime tempore æstivo, & num.3.*
Pestis vero est flagellum majus quocumque alio, nu.5.
4 *Linum, cannabem, & similia non licet curare, seu macerare intra Civitates, vel prope eas.*

A N N O T A T I O.

SAtis prudenter dispositum fuit in hoc statuto, quod nemo audeat macerare cannabem, seu linum juxta Civitatem per unum milliare, nec quod incighetur in ea, quia supradictorum maceratio generat fœtorem, ut dicit Cæpoll. *de servit.*
1 *rustic. prad. cap.42. nu.2.* ex quo de facili corrumpi potest aer, maxime tempore æstivo, & generari pestis, uti habetur in *l.1. ff. de cloac.* & tradit Ripa *de peste in princ. n.12. & 13.* ubi de aqua corrupta, præcipue ob macerationem lini, & cannibis, ut in hoc statuto, & *in tit. de remed. praserv. contra post. nu.64.*
Pestis vero est flagellum majus, & horribilius quocumque u
alio, cum dicatur Bellum divinum, cui humanæ vires non possunt resistere, ut not. Bart. & Doct. *in l. naturaliter, 5. ff. de usucap.* Abb. Butr. Felin. *& alii Canon. in cap. transmissa 10. de pracript.* & Ripa *de peste in princ. nu.8.*

A D D I T I O.

CErtum est, ut tradit hic noster Conciol. *num.1.* quod aer 3
currumpitur per fœtorem, præcipue æstivo tempore habilius quam hyberno; quia a frigiditate omnis pravus odor restringitur, a calore autem relaxatur, Pacichel. *de distant. cap.8. nu. fin.* quapropter licet probibere, ne linum, vel pel- 4
les in fluminibus publicia, lacubus, ac torrentibus intra Civitates, vel prope curentur, seu macerentur, Novar. *de gravam. vassall. tom. 1. gravam. 217. nu. 5. & fere per tot.* ubi Ripa, Capiblanc. & alios citat novissime DD. quos citat Sabell. *in summ. divers. §. Aqua, num.13.*

DE BALCONE, PONTE, SIVE SCALIS *in viis non faciendis.* *Rubrica XXXI.*

AD tollendam Deformitatem, quæ hactenus a multis ob privatam commoditatem Civitati illata est, Statuimus & Ordinamus, quod Nullus in posterum facere audeat Balconem in domo, sive jam factum instaurare, vel etiam Pontem aliquem facere, sive Horticellum super Viis publicis, aut Scalas extra Domos in dictis Viis ad pœnam xxv. librarum quoties contrafecerit: Nisi tamen Magistratus cum assistentia Superstitum Viarum propter necessitatem unum, vel duos Scalinos ad summum fieri permitteret: Pons autem si in aliquo Viculo faciendus sit, de licentia solum Generalis Consilii construi possit.

S U M M A R I U M.

1 *Balconus, seu horticellus fieri non potest super viis publicis.*
Neque super solo communi, num.2.
Neque super via publica potest fieri ponticellus, nu.3. & 6.
Etiamsi quis sit dominus muri ab utraque parte, num 4.
Neque scala possunt fieri super solo publico, n.5. & dict. n.6.

A N N O T A T I O.

1 STatutum supradictum prohibens fieri balconem, seu horticellum in domo super viis publicis concordat cum jure communi, quo idem disponitur, ut tradunt Cæpoll. *de serv. rustic. prad. cap.13. nu.3.* bene Petr. Greg. Tholos. *in Syntag. jur.*
2 *uni. lib 4. cap.12. per tot.* ubi dicit in Gallia de anno 1499. fuisse statutum per Ludovicum XII. non dejici projecta domorum in vias publicas, & Surd. *cons.137. n.7. & seq. vol.1.* & illud neque fieri posse super solo communi, voluit Sperell. *dec. 56. nu.14.*
3 Sicuti etiam prohibitum est facere ponticellum super via publica, seu vicinali, ut docent Cæpoll. *de serv. urb. prad. cap. 60. nu.1.* Thesaur. *quæst. foren.89. nu.4. lib.2.* Surd. *decis.42. nu. 9. & cons.137. nu.1. & seq. lib.1.* & Cirisc. *controv.58. num. 11. & seq.* etiamsi faciens ponticellum sit dominus muri ab 4
utraque parte, cum solum debeat esse liberum usque ad Cœlum, Silvan. *cons.60. in princip.* Thesaur. *d. quæst. forens.89. nu. 4.* Surd. *d. cons.137. num.1. & seq. vol.1.*

Et pariter, quod fieri non possint scalæ ante domum super 5
solo publico, uti habetur in hoc statuto, cessante consuetudine, neque infra stillicidium, concludit Cæpoll. *ubi servit. urb. prad. c.54. n.6. & 7.* itaut neque primus, vel secundus gradus scalæ apponi possit Surd. *dec.42. n.7.* Anton. *de loc. leg. lib.2. c.23. n.8.*

A D D I T I O.

EX quo solum publicum debet esse liberum usque ad Cœ- 6
lum, nullus potest super vias publicas, pontem, balconem, scalam, nec primum gradum scalæ construere, ut dixi *lib. 1. rubr. 54. num. 17.* & latius tradunt Modern. Anton. Portugal. *de donationib. Reg. par.3. cap.3. nu.47. & seq.* Modern. Altimar. *ad lib.3. cons. Rovit. observ.19. n.51.* ubi Sperel. & alios citat Tondut. *quæst. civil. cap 48. nu.23.* Actolin. *resol.59. num. 1. & seq.* novissime Pegas *ad lib.1. ordinatio. Regn. Portugal. to. 6. tit.68. glos.34. ad §.31. num.1. & seq.* qui omnes late materiam hanc tractant.

DE PARIETE. *Rubrica XXXII.*

CUicumque liceat Muro sibi propinquo libere uti, eique tigna, aliaque ad ipsum Ædificium necessaria injungere, etiamsi is ad vicinum suum in totum pertineat, Dum tamen Murus sit sufficiens, ejusque Ædificiis nullo pacto officiat, & dimidium pretii ejusdem Muri ad Æstimationem duorum Peritorum per ipsas partes eligendorum, persolvatur. Quod si aliquis habens communem Parietem voluerit super ipso fabricare, de suo proprio id facere possit, dum tamen ipse Murus communis sit idoneus, & habilis ad tale onus ferendum, aliter tenestur suis expensis fortificare, & hoc casu eligi etiam debeant duo Periti in Arte, juxta quorum Declarationem Murus ipse aptetur. Et si quis super Muro communi muraverit de suo proprio, & alter Socius super eo voluerit ponere, & injungere, aut altius tollere suum Ædificium, liceat ei, etiamsi Vicini luminibus officiatur, soluto pretio dimidiæ partis ponendo per Peritum communiter eligendum, & ex tunc facta satisfactione Murus sit communis. Quod si inter duas Domos parva illa Intercapedo, sive distantia interfit, liceat ei, qui prius in altera earumdem Domorum ædificare cœperit, totum illud spatium nullo persoluto pretio occupare, & domui suæ adjungere, Muroque Vicini, ut supra dictum est soluto pretio pro medietate communiter uti, dummodo Vicini Ædificia, si quæ sint, illæsa conserventur, vel reaptentur, & ejus indemnitati provideatur.

S U M-

S U M M A R I U M.

1 *Muro alieno sibi propinquo quis uti potest, soluto pretio illius, licet sit totus vicini.*

Ac etiam quis potest fabricare super muro communi, etiam si noceat luminibus vicini, nu.2.

Si murus sit destinatus ad elevandum, secus si sit divisorius, num.3.

Non potest tamen offici luminibus vicini, si cubiculum remaneret omnino cecum, nu.4.

Nisi cubiculum posset habere lumen ex alio loco, nu.5.

Et an sufficiat ad dictum effectum lumen habere ex tecto, n.6.

7 *Intercapedo, quæ est inter duas domos, ad quem ex vicinis spectat.*

8 *Fenestram in suo aperire cuique liberum est, ac pariter ædificare.*

Relicto tamen legitimo spatio, nu.9.

Non tamen hodie dictum spatium practicetur, num.10.

Imo, ut ridiculum consideretur, num.11.

12 *Ædificare juxta parietem communem in Cathalonia quomodo liceat.*

13 *Ædificationis, ac fenestrarum apertura materiam qui tractant remissive.*

A N N O T A T I O.

1 CUm dispositione supradicti statuti, quod quis uti possit muro alieno sibi propinquo, & illi suum ædificium injungere, etiamsi murus ad vicinum in totum pertineat, soluto tamen ei ejusdem muri dimidio pretio concordat Bulla Gregor. XIII. cujus verba refert Fenzon. *ad Stat. Urb. lib.1. cap.107. nu. 4.* & de eadem meminit etiam Illustrissimus Dominus Deluca *in Theatr. verit. & just. tom.4. in tit. de servit. disc. 7. nu.2.*

2 Quo vero ad alteram partem dispositionis ejusdem statuti quod habens communem parietem possit desuper fabricare, si murus sit idoneus, etiamsi luminibus vicini officiatur, concordant post Ang. Simon. de Præt. Cæpol. Corn. Jas. Soc. Sen. Honded. Felic. & Thesaur. per eum adductos Thomat. *decis. Marsh.129. num.5. & seq.* ubi loquitur in terminis statuti nostri, etiamsi pars muri communis fuerit per socium ædificata soluta parte muri, ut ibi per eum, & alii quamplures relati per Sperell. *decis.54. nu. 11. & seq.* ubi hanc opinionem dicit communem, licet ipse illam non sequatur, cum qua tamen pertransit, quando murus communis est ad ædificandum destinatus *dec.56. nu.20.* & novissime Illustr. D. Deluca *in Theatr. verit. & just. tom.4. in tit. de serv. disc. 3. nu.2. & disc. 4. nu.2. & disc.6. nu.3. & disc.7. num.4.* ubi dat concordantes, 3 licet secus sit, si murus non sit destinatus ad elevandum, sed sit simpliciter divisorius, ut post Cæpoll. Bero. Bursatt. Carpa. Thesaur. & alios per eum relatos firmaut Ciriac. *controv.460. num.4. & seq.* Antonel. *de loco legal. lib.2. cap.23. nu.28. & seq.* & D. Deluca *in d. disc.3. num.2. & d.disc.4. nu. 2. & d.disc.6. num.3. & d.disc.7. num.4.* ubi dicit, hanc esse communem distinctionem Doctorum, & ita conciliari contrarias Doctorum opiniones in hac materia muri, & *disc.9. num. 2.* ubi testatur de communi opinione, etiamsi fenestræ claudantur, & *disc.10. num.2.*

4 Quæ tamen dispositio statuti quoad obturationem fenestræ licet non videatur habere locum, quando mansio socii remaneret omnino cæca, & inutilis, cum nemo debeat sepeliri vivus in propria domo, ut voluerunt Gratian. *discept. forens. cap.896. nu.1. & seq. part.5.* Ciriac. *contr.460. num.15.* nec non D. Deluca *d. disc.9. nu.7. & in d. disc.10. nu.6.* Id tamen non habet locum, quando camera potest habere lumen ex 5 alio loco, & quando fenestra non fuit constructa ab initio ædificatæ domus, sed postea, ut declarant D. Deluca *in d. disc.9. nu.8. vers. Verum, &c.* & sentit Rota apud Duran. *decis.450. num. 3.* Quando vero ad dictum effectum sufficiat lu- 6 men habere ex tecto ex lorernali vulgo Balestriera, videas per D. Deluca *in d. disc.10. sub num.6. vers. Non obstante, &c.* qui distinguit, ut ibi per eum.

7 Ad quem autem ex vicinis pertineat dictum spatium, seu intercapedo inter duas domos, de qua fit mentio in hoc statuto, ponit Cæpol. *de serv. urba. præd. cap.40. num.5.* & de dicta intercapedine meminit etiam Illustrissimus D. Deluca *in d. tit. de serv. disc.6. sub num.9.*

A D D I T I O.

8 LIcet quisque possit ædificare regulariter usque ad Cælum in suo solo, fenestrasque in suo aperire, ut tradunt DD. citati a nostro Conciol. *hoc lib.5. rubr.34. nu.1.* & præter eos Modern. Ant. Portug. *de donatio. Reg. par.3. cap.39. num.13.* Altimar. *ad lib.3. cons.* Rovit. *observ. 19. nu. 1.* Eminen. Deluca *de serv. disc.2. num.9.* Modern. Brilla *ad consuet. Neap. tit.20. cap. unic. nu.32.* Modern. Manfrell. ad Capic. Latr. *observ.50. nu.10.* Cancer. *var.3. cap.13. nu.3.* Palma Filius *consult. 38. nu. 1.* tamen relictis variis limitationibus passim a supra citatis DD. 9 *& aliis relatis*, hoc ita est intelligendum, ut relinquatur legitimum spatium juxta *l. fin. ff. fin. regundor.* novissime Pegas *ad lib.1. ordinatio. Reg. Portug. tom.6. tit.68. §.24. n.83.* quamvis ejus dispositio in praxi non sit recepta, optima ratione, eo quia si talia relinquerentur spatia, ædificia Urbium interstitia, 10 frequentissimi essent in Civitatibus vici, non sine publicarum viarum damno, ac totius Civitatis deformitate, ilque immunditiarum receptacula repræsentarent, publicasque cloacas, quæ suis immunditiis cælo pestilentiam, ac per consequens gentibus ruinam minare possent, Leotard. Sper. & alii, quos citat Pacichel. *de distant. cap.6. membr.1. nu.13.* Andreol. *contr. 295. n.15.* imo non modo contra consuetudinem spatium istud, 11 verum & pene ridiculum consideratum fuit, Muta citatus a Pacichel. *d. nu.13.* ad quem *ad d. cap.5. & 6. membr.1. & 2.* recurre pro tali intelligentia hujus distantiæ parietum, tam in prædiis urbanis, quam rusticis, cujus sola allegatione contentor, ex quo doctissime hanc materiam tractat.

12 Circa parietem communem, dispositionem statutariam in hac nostra Provincia Cathaloniæ habemus *in 2. vol. Const. in Consuet. vulgariter d. de Santacilia sub tit. de servit.* iden in his tempus non consumam, sed si plura de ædificatione, ac aper- 13 tura fenestrarum in muro, seu pariete communi scire cupias, consule d. Pacichel. *in d. tract. de distant. cap. 5. a nu.6.* ubi *nu. 8.* ubi pariter Modernus citat Altimar. *d. observ.19. ad l.3 cons. Rovit. nu.36. & ad decis ejusdem* Rovit. *observ. ad decis.30. per tot.* ubi pariter plures Doctores Modernos citat Brilla *d. tit.20. cap unic. a nu.60.* bene, ac docte Modern. Carol. Anton. Deluca *ad discept.* Gratian. *ad cap.263. nu. 1. & seq. to.2.* & doctissime cum segregatione omnium casuum Eminen. Deluca *de servit. disc.2. per tot.* novissime Pegas *ad lib. 1. ordenatio. Regn. Portugal. tom.6. tit 68. glos.33. ad §.35. nu.3. & glos.39. ad §. 36. & glos 40. ad §.37. per tot.* Valenzuel. Velasq. *cons.116. per tot. to.2.* Tondut. *quæst. civil. cap.88. per tot.* Palma Filius *consul. 140 per tot.* & ita ab hac materia remissive me expedio, ne credas, quod sit mei instituti, velle omnia perextense pertractare, sed aliqua ad faciliorem notionem cunctorum annotare.

DE STILLICIDIO. *Rubrica XXXIII.*

NEmini liceat fabricare Stillicidium, per quod aqua decurrat super tectum, sive Ædificium Vicini, neque etiam Canale per quod Aqua pluvia collecta prope, vel ante Domum alicujus cadat, ad pœnam xxv. librarum, & restitutionis Ædificii in pristinum Vicino requirente.

S U M M A R I U M.

1 *Stillicidium est quod stillat, & aliquando cadit directo, & aliquando non, maxime per dochiam.*

2 *Aquam nemo potest divertere ex suo stillicidio super aream, vel fundum vicini.*

Fallit, si servitus esset imposita, nu.3.

Quæ tamen non præsumitur, sed est probanda, num.4.

Et probatur ex conjecturis, & præsumptionibus, nu.5.

6 *Dominus prædii debentis servitutem Stillicidii recipiendi potest in loco ædificare, dummodo dictam servitutem non impediat.*

7 *Stillicidia, seu protecta demonstrant cujus, & quanta sit proprietas loci inferioris.*

Et ita nemini licet aquam ex suo stillicidio in solum vicini divertere, num.8.

A N N O T A T I O.

1 STillicidium est illud, quod stillat, & interdum cadit directo, & aliquando non, propter ventum, & maxime per dochiam, *l. servit.19. §. stillicidium, ff. de servit. urb. præd.* Cæpoll. *de servit. urb. præd. cap.38. num.1.* Fenzon. *ad Stat. Urb. lib.1. cap.106. in prin.* ubi illud appellat *Quasi stillarum cudium*, quod guttatim cadat, ubi e tecto guttæ fluunt, Petr. vero Greg. Tholos. *in Syntag. jur. univ. lib. 4. cap.9. num.2.* asserit, stillicidium dici tectum, ex quo aqua guttatim in pluviam, seu in aream decidit, ut ibi per eum.

2 Nemo autem potest divertere aquam ex suo stillicidio super aream, seu tectum vicini, ad tex. *in l.1. & ibi not.* Doct. *ff. de serv. urb. præd.* & tradunt Cæpoll. *de serv. urb. præd. cap.28. nu.2.* Surd. *cons.137. num.7. & seq. lib.1.* qui dat concordantes quamplures, & Illustrissim. D. meus Deluca *in Theatr. verit. & just. tom.4. in tit. de servit. disc.17. nu.4.*

3 Quod tamen non habet locum, si servitus esset imposita, ut declarat Cæpoll. *de servit. urb. præd. d. cap.28. nu.3.* & Surd. *d. cons.137. nu.7. & seq.* nec non Fenzon. *ad Stat. Urb. d. capit. 106. nu.9.* Quæ tamen servitus non præsumitur, sed illa est 4 probanda per allegantem, ut docent Menoch. *de præsum. lib.3. præsum.99. nu. 1. & seq.* ubi alios allegat ita sentientes, Fenzon. *d. c.106. in fin.* & D. Deluca *in Theatr. verit. & just. in tit. de servit. disc.39. nu.10.* nec non Rota *dec.398. num 2. part.14. recent.* Illam tamen probari ex conjecturis, & præsumptioni- 5 bus voluerunt Bart. *in l.1. nu.9. ff. de itin. actuq. privat.* Gratian. *discept. forens. cap.681. nu. 7. part. 4.* plene Dom. Deluca *in d. tit. de servit. tom. 4. disc. 3. num. 11.* & Rota *in Firmana serv. 21. Martii 1664. coram R. P. D. Nunez.*

6 Dominus vero prædii debentis servitutem stillicidii recipiendi quod possit in loco, in quo cadit stillicidium, ædificare, dummodo servitutem stillicidii non impediat firmant Honded. *cons.80. num.42. lib.2.* & novissime Autonel. *de loco leg. lib.2. cap.31. in princ.*

A D-

ADDITIO.

7 STillicidia, seu profecta demonstrant, cujus, & quanta sit
proprietas loci inferioris, Thesaur. *dec.219. num.4. in fin.*
8 quem refert Sabel. *var. resol. cap.79. nu.3.* & ideo præsumitur
solum illius, cujus stillicidia in eo divertunt; quapropter nemini licet aquam ex suo stillicidio divertere in solum vicini, ut tradit hic noster Conciol. *numer.3.* & præter eum tradunt Sperel. *dec.57. nu.9.* ubi Cæpol. & Franc. Marc. citat, videndi novissime Pegas *ad lib.1. ordinatio. Regn. Portugal. tom.6. tit.68. glos.31. ad §.28. nu.1. & seq. & glos.42. ad §.39. & glos.43. ad §.40. & glos.44. ad §.41.* Fragol. *de regim. Reip. Christ. to.1. lib. 7. disp.21. nu.11. vers. Subgrunda, &c. & num.13. vers. Quopas, &c.* qui late de his agunt.

DE ÆDIFICIO PROPE VICINUM FACIENDO.
Rubrica XXXIV.

OMnibus liberum esse volumus suum tollere Ædificium, etiam, quod Vicini aspectus impediatur, vel etiam Novum facere in suo solo, dummodo Vicino non appropinquet spatio unius pedis cum dimidio, vel contra antiquam debitam Servitutem, seu contra conventiones, & pacta id non fiat, quibus casibus Judex cum primum de prædictis ei constet, Ædificium dirui Juris, & facti remediis compellat.

SUMMARIUM.

1 *Ædificare in suo solo cuilibet licet etiamsi noceat luminibus vicini.*
Nisi quis ædificaret ad æmulationem, nu.2.
Quod tamen non præsumitur, sed est probandum, nu.3.
Et quando dicatur ædificari ad æmulationem, nu.4.
Neque quando quis ædificaret in solo publico, nu.5.
Neque quando quis ædificaret in suo solo ob honestatem, n.6.
Nec si esset imposita servitus altius non tollendi, nu.7.
8 *Ædificare volens juxta domum vicini tenetur relinquere duos pedes.*
9 *Auctoris remissio.*

ANNOTATIO.

1 STatutum prædictum quod quilibet possit in suo loco ædificare, & ædificium extollere usque ad Cœlum, & si illud officiat luminibus vicini, concordat cum jure communi, quo idem est dispositum ad tex. *in l. altius, 8. & ibi not.* Doct. *communiter, C. de servit. & aqua,* & tradunt Peozon. *ad Statut. Urb. lib.1. cap.104. nu.3.* Honded. *cons. 80. num 14. & seq. & cons.81. nu.35. & seq. vol.1.* Paol. Rob. *de validit. leg. cap.10. num.5. & cap.11. num.1.* late comprobans Illustriss. Dominus Deluca *in Theatr. verit. & just. tom.4. in tit. de servit. disc.1. nu. 2. disc.2. nu.5. & disc 4. num.14.* & Rota apud Zuffi. *de legit.*
2 *process. crimin. decis. 85. num. 1.* Nisi tamen quis ædificaret ad æmulationem, quod non licet facere, Dominus Deluca *in d. tit. de serv. d. disc.1. nu.2. & disc.2. nu.6.* Paul. Rub. *de validit. legal. d. cap.10. num.7. & seq.* Rota *in Romana Tramontana, 7. Junii 1623.* coram R.P.D. Pirovano, *§. Neque prædicti, &c.*
3 Quod tamen non præsumitur, sed est probandum per allegantem, Cæpoll. *de serv. urb. præd. cap.62. num.2.* Menoch. *de arbitr. casu 156. num 8.* Honded. *cons 80. num.34. vol.1.* Rota *in d. Romana Tramontana, d. §. Neque prædictis, &c.* Tunc autem dicitur ædificari ad æmulationem, quando ædificium ædificanti non prodest, & vicino nocet, ut bene declarant Honded. *d. cons.80. nu.35. lib.1.* Giurb. *observ.47. n.19.* Paul. Rub. *de validit. legal. cap.10. nu.7. & seq.* & Rota *decis.253. nu.63. & seq. part.7. recent.* 4

Neque quando ædificaret in solo publico, quod non licet facere regulariter cum damno vicini, *leg. 2. §. merito, ff. ne quid in loco public.* Paul. Rub. *de validit. legal. cap.10. num.21. & 22.* Aut. Gomez *in l.46. Taur. in princ.* Prout neque licet ædificare in suo solo favore honestatis, ut si ex ædificio inspiceretur intra Monasteria Monialium, ut probant Sperel. *d. decis. 54. n.6. & seq. par.1.* Capic. Latr. *decis.157. n.20. & seq. part.2.* Dominus Deluca *in d. disc.2. nu.6.* & latius *disc.21. per tot.* & Rot. *in d. Romana Tramontana.* Nec si esset imposita servitus altius non tollendi, ut tradunt Poss. *de manut. obser.10. in fin.* & D. Deluca *in d. disc.2. nu.6.* qui dant concordantes. 5 6 7

Hoc statutum intelligitur quando quis vult ædificare prope domum vicini ex parte laterali, non autem ex parte anteriori, ut bene observat Illustriss. Dominus Deluca *in d. tit. de serv. disc.6. num.9. vers. Dicebam, &c.* quicquid senserit Antonell. *de loco leg. lib.2. cap.23. nu 27*

De jure autem communi volens ædificare juxta domum vicini debet relinquere duos pedes, ad tex. *in l. fin. ff. fin. reg.* & tradunt Cæpol. *de serv. urb. præd. cap.40. num.1. & 2.* Andreol. ad Cæpol. *post lib.3. controv. in verb. Volens ædificare, &c* ubi quamplures dat concordantes, Antonell. *de loco leg. lib.2. cap.23. num.21. & seq.* & Dominus Deluca *in d. tom.4. in tit. de servit. disc.6. nu.6. vers. Dicebam, &c.* 8

ADDITIO.

DE materia hujus rubricæ aliqua dixi *hoc in lib.5. rubr.32.* 9
materiamque hanc Doctores ibi citati late tractant; ideo ne eadem repetam illuc recurre, ac penes eos habebis cuncta, quæ volueris, tractatoque casus forsan perquirendos.

DE FENESTRIS PROPE VICINUM FERRANDIS. *Rubrica XXXV.*

QUicumque habuerit aliquam Fenestram, seu foramen adeo latum in Muro aliquo Communi, vel proprio prope Domum Vicini, per quam, seu per quod descendi facile possit in Domum, seu Cortile, vel hortum Vicini, quod Judicis arbitrio judicandum relinquimus, cogi possit a Judice ad petitionem Vicini conquerentis, ut debeat illa ferrari facere, ita & taliter, quod per illam non possit caput mitti, & Vicini Domus in tuto ponatur.

SUMMARIUM.

1 *Fenestra, per quas potest descendi in domum vicini, quod sint ferrandæ, adest etiam statutum Bononiæ, & fuit decisum in Consilio Neapolitano.*
Ferrata supradicta si sint fracta, sunt iterum apponenda, num.2.
De jure communi vicinus non tenetur dd. ferratas apponere, num.3. & 8.
4 *Fenestra in Cathalonia quomodo sint aperiendæ in proprio muro, aut communi.*
5 *Fenestra de jure communi aperiri possunt in proprio muro invito vicino.*
Non tamen in muro communi sine licentia socii, nu.6.
Et licentia data pro una fenestra non potest deservire pro pluribus fenestris aperiendis, num.7.
9 *Fenestra ferrata supra solum vicini pendere non possunt, si præjudicium adest.*

ANNOTATIO.

1 CUm dispositione hujus statuti mandantis quod habens fenestram, seu foramen in muro communi, vel proprio prope vicinum adeo latum, per quod descendi possit in domum, Cortile, vel in hortum vicini, cogi possit ad petitionem ejusdem vicini ad illam ferrandam, itaut per illam non valeat caput mitti concordat *Statutum Bononien.* de quo mentionem facit, & illud approbat Rota apud Zuffi. *de legit. proc. crim. dec.85. nu.7. & fere per tot.* & ita fuit decisum in *Cons. Neapol.* ut dicit Affl. *decis.224. in fin.*
2 Addo prædictis, quod stante dicto statuto, quod vicinus teneatur habere ferratas in suis fenestris, ne possit descendere in domum, seu fundum vicini, si dictæ ferratæ reperiantur fractæ, vel vetustate consumptæ, vicinus tenetur illas reficere propriis sumptibus ad tex. *in l. Et si forte, 6. §. etiam, ff. si serv. vendic. juncta, l. cum debere, 32. ff. de serv. urb. præd.* & per d. tex. *ita not.* Cæpol. *de serv. urb. præd. cap.55. nu.3.*

Circumscripto autem hoc statuto vicinum non teneri ad apponendas ferratas in suis fenestris, per quas possit introire in domum, seu hortum vicini, probat Cæpoll. *de serv. urb. præd. d. cap 55. nu 3.* licet contrarium fuerit decisum in *Cons. Neap.* ut dicit Affl. *d. decis.224. in fin.* 3

ADDITIO.

FEnestræ autem quomodo sint aperiendæ, tam in pariete proprio, quam communi juxta jus nostrum statutarium, ac municipale, reperitur dispositum *in 2. volum Constit. in consuetud. vulgo d. de Santacilia collatæ sub tit. de serv.* & ita in casus occurrentia illuc recurre. 4

De jure autem communi regulariter possunt fieri fenestræ in muro proprio invito vicino, non solum luminares, sed etiam prospectivæ, etiamsi per mille annos ibi non extitissent, *l. altius cum seq. & ibi* Bald. *& cæteri scribentes, C. de serv. & aqua.* Cæpol. Cephal. Bero. Carpan. Mansil. Ciarlin. Sperel. & alii, quos citat Pacichel. *de distant. cap.6. membr.4 nu.15.* ubi *nu.16. & seq.* ampliationes, & limitationes affert, novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom 6. tit.68. glos.25 ad §.22. nu.8. & glos.27. ad §.24. num.3.* Modern. *ac fane* Doctissimus Antun. Portogal. *de donationib. Reg. part.3. cap.39. num.13. & seq. tom. 2.* In muro autem communi ab uno domino a tero invito fenestræ fieri, ac aperiri non possunt, Pacichel. *dict. membr.4. num.32.* Antun. Portugal. *d. cap.39 num.17.* Et una fenestra ex expressa licentia socii permissa, plures fieri non possunt, Sperel. *decis.56. num.9.* Modern. Manfrell. ad Capic. Latr. *observ 66. nu.16. & observ. ad dec.557. nu.22. & seq.* ubi huic dicto intelligentiam dat auctoritatibus Urceol. Petr. *& aliorum*, quem omnino vide. 5 6 7

8 Fenestræ sane aliquando cratibus ferreis sunt muniendæ, præcipue quoties ita statuitur, prout in nostro statuto, aliter certum est

est de rigore illas apponendas non esse, nec renovandas, quatenus prius per accidens ferratæ extitissent, nisi talis debita fuerit servitus, vel quis ea tollere velit ad vicini æmulationem principaliter, ut sibi sponte sua in ejus domum aditum faciliorem pararet, Cæpoll. Gratian. Sabell. & alii, quos citat d. Pacichel. *dict. membr.4. nu.37.*

9 De æquitate tamen illas reponere, seu tenere, prohibitum non est, nisi contradictio iasit, & dummodo supra vicini solum protendentes non sint, quia hoc esset cum aliquo ejus præjudicio, Grat. Thor. Sperel. Cæpoll. & alii, quos citat Pacichel. *d. n.37.* apud quem *in tot. d. membr.4.* recurra, qui latissime materiam hanc fenestrarum tractat, & nisi ita nimis ab instituto suscepto me protraherem, per extensum verba dicti Doctissimi Viri huc transcriberem, quia docta, & non ignoranda.

DE VERSATORIO, ET NECESSARIO. *Rubrica XXXVI.*

NUlli liceat Aquædoctum, sive Versatorium apertum habere, per quod Aqua in vias publicas decorrat: Sicut etiam nulli licere Volumus in Muro Communi ex parte sua fabricari facere Versatorium, sive Necessarium, per quod parieti aliquod præjudicium, vel etiam fetor vicino inferatur, & si quis contrafecerit, Judex statim illud amoveri faciat.

Si quis vero habeat Versatorium, sive Necessarium jam constructum in communi pariete, per quod damnum, sive fœtor Vicino inferatur, Judex summarie Juris remediis Dominum cogat, ut omne damnum, & fetorem tollere, & amovere faciat, Alioquin Ædificium ipsum tolli, & dirui mandet.

SUMMARIUM.

1 *Versatorium fieri non potest, quod exeat in viam publicam.*
Et vicinus petere potest, illud amoveri, num.2.
3 *Necessarium fieri non potest in muro communi.*
Licet distinguat Cæpoll. relatus, nu.4.
5 *Vicino datur actio in factum contra immittentem fœtorem in domum suam.*
6 *Latrina, seu versatorium fieri non potest prope puteum vicini, quin paries intermedia construatur.*
7 *Latrinas, seu necessaria ad expurgandum cogere possunt Decuriones personas viles, & quo tempore sint expurganda.*

ANNOTATIO.

SAtis prudenter quidem dispositum fuit in hoc statuto, quod nemo possit habere Versatorium, per quod aqua decurrat in vias publicas, cum aquæ ex eo descendentes ob putridæ generent fetorem, ut dicit Cæpoll *de serv. rust. præd. cap.43. n.2.* ex quo aer solet corrumpi, & sic generari solet pestis, quod quidem est maximum malorum, ut probavi su-
1 pra in hoc *quinto lib. rubr.* 30. Et ideo id repetitur prohibitum in *l.2. §. via autem, cum §§. seq. ff. ne quid in loco public.*
2 Et ideo vicinum posse cogere, ut illud amoveatur, dum nocere potest tradit Cæpoll. *de serv. rust. præd. d. cap.67. n.5.* Et idem est si d. Aquarolum ex aqua ex eo profluens inundaret parietem vicini, *l. fistulas*, 16. & ibi Bart. *ff. si serv. vendic.*

Necessarium vero fieri non posse in muro communi, tradit 3
Anguis. *cons.29. lib.3.* quem referendo sequi videtur Andreol. *in addit.* ad Cæpol. *de serv. in verb. Necessarii materiam, &c.* Cæpol. *vero de serv. urb. præd. cap.65. n.2. & seq.* distinguit ad men- 4
tem hujus statuti, si damnum præcipue muro vicini inferatur, vel malus odor in domo vicini percipi possit, & si murus est communis pro diviso, vel indiviso, de quo videas ibi per eum.

Et quod competat actio in factum contra vicinum in demum 5
suam fetorem immittentem, uti habetur in hoc statuto, est text. *in d. l.2. §. idem labeo ver. idem ait si odore, ff. ne quid in loco public.* & advertit Choel. *in Bull. bon. regim. cap.31. n.216.*

ADDITIO.

LAtrina, seu versatorium ædificari non potest prope pu- 6
teum, quin paries duorum pedum versus illum construatur per text. *in leg.17. §.7. ff. de actio. empt.* Pacichel. *de distant. cap.9. n.5.* & conducunt DD. citati per Sabell. *in summ. divers. tract. §. Aqua, num.13.*

Latrinas, seu necessaria ad expurgandum cogere possunt De- 7
curiones personas viles, & id potius de nocte, quam de die aperiendas, & expurgandas esse, potiusque in hyeme, quam æstate, Choel. *in bul. bon. regi. c.31. n.215. & seq.* Pacichel. *de distan. c. 8. n. fin.*

DE DOMIBUS NON DIRUENDIS. *Rubrica XXXVII.*

NE Civitas ruinis deformetur, nulla Domus imposterum prætextu maleficii diruatur, præterquam in casu Proditionis, & læsæ Majestatis; Sed in casibus, qui bonorum publicationem de Jure Communi, sive Municipali requirunt, publicata Fisco applicetur, alias delinquentis hæredibus relinquatur: Addentes etiam quod quis non possit propriam Domum ratione domini diruere, & devastare ad vendendum Cuppos, Lateres, Ligna, Ferramenta, & similia, sed integram alienare teneatur, pœna L. librarum quoties fuerit contrafactum, Nisi tamen Domus totalem ruinam minaretur, & Dominus illam propter ejus paupertatem reficere, aut sustinere non posset, & emptorem præmisso publico Banno non inveniret, quo casu de licentia prius habita a D. Locumtenente, & Magistratu eam diruere valeat. Declarantes, quod si quis haberet aliquam Domunculam, illam occasione ampliandi propriam Domum, vel Hortum cum consensu Magistratus diruere possit.

SUMMARIUM.

1 *Domus non possunt demoliri, ne Civitatis aspectus deformetur.*
Fallit ob crimen læsæ Majestatis, nu.2.
Et in domo, in qua hæretici conveniunt, & se retrahunt, num.3.
4 *Domus diruta si refici non possit per dominum, quomodo sit agendum.*
5 *Domus debitoris fisco non potest demoliri.*
6 *Domus potest demoliri per Officialem, ut Civitatis aspectus fiat pulchrior.*
Dummodo pretium solvatur domino domus, nu.7.
8 *Domus pro executione non potest discooperiri, & auferri cuppi, & trabes.*
9 *Ædificare non licet in loco publico, sine licentia Principis, & Civitatis.*
Si tamen absque tali licentia ædificetur, si ædificium præjudicium non adfert, non est destruendum, sed census supra eum imponitur, num 10.
Sicuti non destruitur ædificium factum in solo alieno, si domino non nocet, num.11.
12 *Ædificia ne destruantur, interest publicæ utilitati, ne Civitas deformetur.*

ANNOTATIO.

1 QUod domus de jure non possint demoliri, ne publicus Civitatis deformetur aspectus, ut habetur in hoc statuto, suadetur ex *l.2. Cod. de ædif. privat. & ex l. ædificia 13. C. de oper. publ.* & tradit Bossin. *ad Bannim. general. cap.36. num. 80.* & contra demolientes domos sine licentia Superioris imponitur pœna a *Const. March. lib.4. rubr.80.*

2 Domus committentis delictum læsæ Majestatis devastari, uti habetur etiam in hoc statuto, tradit late Farin. *de crim. læsæ Majest. quæst.116. n.28. & seq.* ubi multipliciter hanc conclusionem ampliat, & limitat, quas non refero, cum sint extra materiam statuti nostri, cum quo concordat Massin. *de*
3 *confisc. bonor. quæst.4. num.69.* Prout etiam devastari domum, in qua hæretici conveniunt, & se retrahunt, ut sic in posse Curiæ deveniant, tradunt iidem Farinac. *de hæres. quæst.190. §. 2. per tot.* Massin. *de confisc. bonor. d. quæst.4.*

Domus autem diruta si refici non possit per dominum, & 4
illa pariat deformitatem in Civitate, cogi potest dominus ad illam reficiendam, si vero illam non potest reficere, tenetur illam vendere alteri, qui valeat illam reficere, quam si justo pretio vendere non poterit, potest petere a Republica quantum sufficiat ad reparationem illius, ut tradunt Specul. *in tit. de satisd. §. hoc quoque.* Marsil. *singul.470.* obi dicit, quod hoc putat difficile practicari, & Cæpoll. *de serv. urb. præd. c.59. n.4.*

Addo, quod neque potest dirui domus debitoria fisci, *l.* 5
cæterum, §. hoc senatus consultum el primo, & ibi hoc not. Angel. & Doctores, *ff. de legat.1.*

Posse autem dirui econtra domum privati per Officialem 6
publicum, ut Civitatis aspectus fiat pulchrior, est text. *in l. ædificia 13. C. de ædif. privat.* & tradit Roma. *sing.718. per tot. & ibi addens.* Hipol. de Marsil. *in pract. §. aggredior. nu.68.* Dummodo pretium solvatur domino domus, ut post glos. & Jas. 7
in l. barbarius, 3. ff. de offic. prætr. & Felic. & Deci. *in cap. quæ in Ecclesiarum 7. de constit.* per eos relatos declarant Addend. ad Roma. *in dict. singul.718.*

Addo, quod ne Civitas deformetur, non licet discooperire 8
domum, & auferre cuppos, trabes, & simil. ut ex Gilia. per eum relato firmat Post. *de subhast. inspec. 14. nu.13.*

ADDITIO.

LIcet in loco publico non liceat ædificare absque licentia 9
Principis, & Civitatis, ut tradidi alibi, & tenent Modern. Anton. Portogal. *de donationib. Reg. cap.8. num.39.* & alii quos citat novissime Pegas *ad libr.1. ordinatio. Regn. Portugal. tom 6. tit 68. glos 29. ad §.26. num.4. & seq.* Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p.1. lib.7. disp.21. nu.14.* Actolin. *res. foren.59. n.1. & seq.* tamen si inibi ædificetur absque tali licentia, & præ- 10
judicium sequatur, ædificium destrui debet, si vero nullum detur præjudicium, ædificium conservatur, imposito in eo censu, ut jure directo ædificium publicum censeatur, & censuale, *per l.2. §. si quis nemine prohibente, ff. ne quid in loco publico*, prout 11

quan-

quando ædificium factum fuit valde utile facienti, & ædificanti in solo alieno, si nihil, vel parum nocet domino soli, non destruitur, *l.2.§. item varrus, ff. de aqua plu. arcen.* & citatis De-
10 cian. Surd. Camunc. & alia tradit Portug. *d. c.8. n.40.* & hoc ne ruinis Civitas deformetur; quoniam interest publicæ utilitati ædificia non destrui, quia ad decus Urbis pertinent, Gratian. Surd. Barbos. Hermosill. Ciriac. Amend. & alii, quos citat d. Antun. Portugal. *eod. cap.8. n.41. & p.3. cap.39. a n.1. tom.2.* Hodier. Amat. & alii, quos citat Modern. Carol. Ant. Deluca, *ad discept.* Gratian.. *cap.32. n.8. vers. Ulterius, &c. tom.1.*

DE MORTUIS SEPELIENDIS. *Rubrica XXXVIII.*

LAudabilis consuetudo in Mortuis sepeliendis nonnullis ab hinc annis inducta omnino observanda erit, & quod impensa, quæ olim extrinsecus ad pompam non sine Civium jactura fieri solebat, ad Suffragia pro salute animarum in Ecclesiis porrigenda juxta cujuscumque conditionem hæredum arbitrio convertatur. Volumus etiam, quod Ascendentes omnes, Descendentes, & Consanguinei primi gradus non possint exire de Domo ad associandum Cadavera Defunctorum ad Ecclesias, sed die sequenti, vel aliis, quibus Officia pro Defunctis celebrantur, adesse possint, ibique pro salute Animarum Defunctorum, & Propinquorum suorum Deum Opt. Max. exorare debeant.

Declarantes etiam, quod Civium cadavera extra Civitatem Defunctorum possint intra Civitatem exportari, & in propriis Sepulchris, & Ecclesiis, una cum Majoribus condi, & sepeliri, nisi tamen aliqua suspicio Cadaveris, vel temporis qualitas, & occasio aliter suaderet, quod Judicum, & Magistratus arbitrio judicandum erit.

S U M M A R I U M.

1 *Statuta disponentia circa funera in spectantibus ad utilitatem Ecclesiæ, & Clericorum non valent.*

Secus si disponant circa vestes lugubres, & alia ad Ecclesiam non spectantia, nu.2.

3 *Mortuorum corpora antiquitus intra Civitatem non sepeliebantur,*

Hodie tamen id est permissum, nu.4.

Et mortui extra Parochiam possunt ad illam deferri, nu.5.

Et est deferendum, si uxorem, & filios in ea habet sepultos, licet fortuito sit mortuus in Parochia, in qua aderat sepulchrum majorum, nu.7.

6 *Sepulturæ materiam qui tractant remissive.*

8 *Jus sepulchrorum, & capellaniæ an vendi possint.*

A N N O T A T I O.

1 LIcet statuta laicorum circa funera disponentia de his, quæ spectant ad utilitatem Ecclesiæ, & Clericorum, ut de eleemosyna Missarum, eleemosyna Clericorum, numero candelarum, & Religiosorum comitantium cadaver, & de Cultricis, quæ apponuntur super corpus defuncti sint invalida uti prohibentia saltem indirecte liberam facultatem dandi eleemosynas Ecclesiæ, & Clericis, ut tradunt Alter. *de censu. tom.5. disp.16. lib. 5. cap.6.* & P. Diana, qui illum referendo sequitur *in summ. in verbo statutum laicale, n.6.* Grass. *de effect. cler. effect.2. n.467. & seq.* & Balth. Thom. *de Immun. Eccles. tit.1. n.117.* Secus tamen
2 est, si statutum disponat de vestibus lugubribus, apparatu cubiculorum, & de aliis ad Ecclesiam non pertinentibus, ut facit statutum nostrum, & præcipue quod Consanguinei primi gradus non comitentur cadavera ad Ecclesias, ne ibi cum eorum fletibus divina Officia perturbent, quia tunc statutum est rationabile, & validum, ut declarant Alter. P. Diana, Grass. & Balth. Thom. in locis proxime adductis, ac etiam idem scribit, *amplin.* 505. ubi quamplures dat concordantes.

3 Et licet antiquitus corpora mortuorum intra Civitatem sepeliri ex leg.12. tabularum non esset permissum, ut dicit Barbos. *de offic. Paroch. cap.26. num.5.* & Petr. Gregor. Tholos. *in Syntag. jur. uni. cap.21. lib.33. num.4.* hodie tamen id bene est 4
permissum, *cap. nullus 13. quæst.2. & ibi glos. cap. ex parte 5. cap. cum liberum, 6. sepul.* & late comprobat Barb. *in d. cap. 26. num.8.* & Rot. apud Card. Cav. *dec.15. nu.2.*

Et idem quod mortuos casualiter extra eorum Parochiam 5
& etiam extra Diœcesim deferri posse ad eorum Parochiam sepeliendos tradunt Nicol. *in lucub. utriusque jur. part. 1. libr.4. tit.5. sub num.19. §. multo magis, &c.* & Marched. *de sepult. tit.38. §.2. nu. 63. in fin.* ubi refert *Resol. Sacr. Congreg. in Cajeta 5. & 26. Octobris 1604.*

A D D I T I O.

MUlta de sepulturis possem hic consarcinare, nisi ita re- 6
prehensione dignus efficerem, & ita libenter ea prætermitto: ea quo præcipue de materia hac tractarunt, præter citatos hic a nostro Conciolo, Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p.3. lib.5. disp.8. a nu.512.* Murga, *in suis disqui. moral. per n.10.* Samuel. P. Passerin. *a Sextul. de stat. hom. to.2. ad qu. 187.* D. Thom. *art.4. inspect.3. cap.1. & seq.* ubi latissime.

Itaque ut tradit hic noster Conciol. *n.5.* mortui casualiter ex- 7
tra eorum Parochiam sepeliendi sunt, ac deferendi ad eorum Parochiam, si tamen (ut mihi evenit consulere) mortuus ita casualiter inelecta sepulture extra Parochiam, & in qua aderat sepultura majorum, fuerit mortuus, in propria tamen Parochia sepultos haberet uxorem, & filios, ad propriam Parochiam deferendum esse, & in ea sepeliendum, non autem in Parochia, in qua fuit mortuus, & aderat sepultura suorum majorum, ut ita consului, propter conjecturatam voluntatem sic ab eo sepulturam electam fuisse, si locutus fuisset, ob cogitationem quod ea in sepultura sepolti extabant filii, & uxor, ad tradita per d. Passerin. *a Sextula d. to.2. art.4. inspect.4. cap.2. nu.296.*

Jus autem sepulchrorum, & Capellaniarum an vendi possit 8
ad instantiam creditorum, late cum copia Doctorum tradunt Altimar. *ad lib.2. consil.* Rovit. *obser. ad consil.75. per tot.* Modern. Carol. Anton. Deluca, *animadver. ad discep.* Gratian. *ad cap.110. per tot. tom.5.* novissime Manfrell. ad Capic. Latr. *observ. ad decis.181. nu.8. & seq.*

DE FAMULIS COGENDIS AD SERVITII TEMPUS IMPLENDUM. *Rubrica XXXIX.*

FAmuli, & Famulæ Artificum, & aliorum si promiserint pro certo tempore alicui inservire Domi, sive in aliqua Apotheca teneantur conventum tempus complere dummodo Dominus illis mercedem conventam solvat, & non aliter quam conventum est, eorum opera utatur, & si convenerint, condecentia præbeant Alimenta, & ad hoc famuli, & famulæ, sicut etiam Domini ad persolvendum mercedem per Judices juris, & facti remedia compellantur: Et si dicti famuli, vel famulæ damnum aliquod Dominis intulerint, illud emendare etiam cum Salarii retentione cogantur.

S U M M A R I U M.

1 *Famuli qui promiserunt pro certo tempore inservire non possunt ante tempus recedere.*

Ratio affertur, num.2.

Et recedens ante tempus non debet habere salarium, neque pro tempore, quo servivit, nu.3. & 8.

Nisi a domino fuerit expulsus, & alteras operas sui non locaverit, num.8.

Si tamen alteri operas locaverit, licet a domino sit expulsus, salarium pro residuo non consequitur, nu.9.

Et ad consequendum salarium debet redire, si a domino fuerit requisitus, num.10.

Et tenetur restituere vestes ei traditas, nu.4.

Et si sit debitor domini, potest retinere illius bona, nu.5.

Ac etiam pro damnis ab eo acceptis, nu.6.

Etiam cessante hypotheca, num.7.

A N N O T A T I O.

1 FAmuli, & famulæ qui promiserunt pro certo tempore alicui inservire non possunt ante tempus recedere, uti habetur etiam in hoc statuto, & suadetur ex Caroc. *de locat. & conduc. p.1. in tit. de famul. & pedisseq. qu.10. nu.51. in addit. incipien.*
2 *Addo etiam, &c.* cum pacta, & conventiones sint servanda, *l.1. & ibi not. glos. & Doctores omnes, ff. de pact.* & tradit Rota per Merlin. *de pignor. decis.66. num.1. & decis.148. num.4. & in Urbinaten. Salviani 18. Junii 1660.* coram Card. Celso, *§. Injustitia quoque*, ubi aliæ recensentur. Itant si famulus recedat 3
a Domino ante tempus, non debeat habere salarium pro tempore, quo servivit, ut voluerunt Bald. *in l.2. in l.1. & in l. ede 3. C. locat. & conduct.* Borgn. *dec.26. numer.44. part.2.* Diaz de Mena, *lib.1. variar. quæst. 8. numer. 18.* & alii plures quos refert, & sequitur Giurb. *observ.67. nu.20. & 21.* ubi dicit, quod si famulus illicentiatus discedat, potest cogi salarium solutum restituere, ut ibi per eum. Ac etiam tenetur restitue- 4
re domino vestimenta ei tradita sec. Bald. & Alex. *in l. bis 67. §. servis, ff. de solut. matrim. & in l. diversarum 20. C. de postli. rever. & auth. habitu, ne filius pro patr.*

Et quod si famulus recedat a Domino, & remaneat illius 5
debitor dominus, possit retinere illius bona, donec solvat debitum, tradunt Bart. *in d. in his rebus, 67. §. servis, num.4.* & ibi Roman. *nu.26. ff. de solut. matrim.* Vinc. de Anna. *singul.287.* quos refert, & sequitur Caroc. *in d. tit. de fam. & pedisseq. qu.10. nu.21. in addit.* & idem dicendum est licere pro 6
damno recepto, uti habetur in hoc statuto, cum favorabilior sit retentio, quam actio, ut tradunt Giurb. *decis.60. num. 5.* Castill. *tom.3. controvers. cap.15. num.9. & seqq. & tom.4. cap. 42. num.113.* & Alph. Abolea, *de cession. jur. tit.4. quæst. 7. num.30. in fine.* Etiam cessante hypotheca, Cittac. *controvers.* 7
428. in fin. & controvers.430. num.13. Postb. *de subhast. inspect. 62. num.4.* Rota apud Merlin. *de pignor. decis.5. numer.2. & decis.78. num.7.*

A D-

ADDITIO.

1 STatuti autem nostri dispositio non procedit, quoties per famulum non stetit, quominus tempus conventum adimpleretur, veluti ex quo fuit a domino expulsus; quia tali casu si post expulsionem alteri domino suas operas non locaverit, famulus pro toto tempore salarium consequetur, *l. qui operas, & l. sed addes, §. ult. ff. de locat. & alii text.* quos citat Zachia. *de salar. qu.68. nu.12.* Pragos. *de regim. Reipub. Christian. p.1. lib.5. disp.13. §.9. nu.204.* tamen si absque culpa domini recedat, ei salarium non debetur, etiam pro tempore, quo servivit, Fragos. *ibid. nu.205.* Giurb. *observ. 67. nu.20.* & tradit Conciol. *hic nu.3.* si tamen alteri operas suas pro residuo temporis locaverit, tale salarium consequi non potest; ex quo non potest quis eodem tempore duobus dominis servire, & a 9 duobus salarium recipere, Zachia. *d. qu.68. num. 28.* Modern. Pacion. *de locat. & conduct. cap.50. nu.34. & seqq.*

Scias tamen, quod etiamsi culpa domini conductoris famulus ante tempus fuerit expulsus, & sic sine causa, si a dicto domino fuerit requisitus redire, & illi operas suas præstare, usque ad implementum temporis conventi redire debet, aliter salarium ei non debetur, Zachias *d. qu.68. nu.16.* 10

DE MERETRICIBUS. *Rubrica XL.*

SI Mulier aliqua reperiatur in Civitate Eugubii, quæ impudicam duxerit Vitam, & sui corporis quæstum palam fecerit, de qua Vicini conquerantur, tunc ex dicto loco, & Vicinia, si ibidem personæ honestæ inhabitent, talis Mulier expellatur, & si Domum propriam inhabitet, eam vendere cogatur, & debeat se conferre ad alium locum a Meretricibus habitari solitum, ad id summarie per Judices juris, & facti remediis compellatur. Nulla etiam dictarum Meretricum audeat in Ecclesiis se ponere, & intromittere cum Mulieribus honestis, sed ab eis separatim stare debeat, sub pœna lib. x. quoties contrafecerit.

SUMMARIUM.

1 *Meretrix potest expelli de vicinia ad instantiam vicinorum, & n.7.*
Etiam contradicente locatore, nu.9.
Taliter quod post expulsionem non possunt peti a locatore logeria, num.20.
Et hoc, etiamsi domus sit propria, nu.2.
Declara, ut nu.3.
Si vero tamen meretrix sit, & ita vivat, ut scandalum causet, n.8.
Fallit in ea, quæ solum alicui amasio sui copiam facit, n.4.
Neque in muliere nupta, nisi vir sit leno, nu.5.
6 *Meretrix quæ dicatur, & ejus materia remissive, & num. 11.*
10 *Meretrices in Civitatibus sunt tolerandæ.*
12 *Meretrices licite retinent quæsita, licet illicite quærant.*
13 *Meretrix si de mercede convenit, eam petere valet.*
Et etiamsi de ea non fuerit conventum, nu.14.
Non tamen ita, quæ non est publica meretrix, nu.16.
Licet expresse possit locare operas suas ad fornicandum, nu.15.
Et ita potest pro eis recipere aliquid, nu.17.
Non tamen e contra, si ea aliquid viro promiserit, n.18.
19 *Meretrix ante operas præstitas non potest agere ad mercedem.*

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum, quod Meretrix possit expelli a vicinia honestarum personarum ad instantiam vicinorum, concordat cum jure communi, quo idem fieri posse statutum est, ut tradunt Menoch. *de arbitrar. casu 328. n.14.* Thesaur. Jun. *qu. foren. 33. n.1. lib 1.* Calvi. *de aquit. lib.1. cap.33. n.4.* & Bonfin. *ad ban-*
2 *nim. gener. cap.6. n.10.* Etiamsi domus sit propria, ut habetur in statuto, Thesaur. Jun. *d. qu.33. n.4.* Calvi. *in d. cap.33. num 7.*
3 Quæ tamen habet locum in ea, quæ impudicam vitam ducit, & publice sui corporis quæstum facit, quæ vere dicitur Meretrix, *cap. meretrices, 32. qu 4. l. si uxor qu.22. C. de leg. Jul. de adult.* & tradunt Covar. *in 4. Decretal, p.2. cap.8. §.11. n.4.* Farinac. *de delict. carn. qu.136. n.76. & seq. & cons.33. num.30.* & ibi Adden. *libr. 1.* Gratian. *discept. forens. cap. 135. num.8. p.1.* pleno
4 Barbos. *de appell. verb. signif. appell.150. n.1.* Non autem habet locum in illa, quæ amore capta alicui sui copiam facit, quæ non dicitur proprie meretrix, ut declarant Menoch. *de arbitr. d. casu 328. nu.14.* Barbos. *d. appell.150. nu.2.* & Bonfin. *in d. cap.6. nu.10.* qui alios adducunt ita sentientes.
5 Si vero meretrix sit nupta, nequit ipso viro invito expelli a vicinia favore matrimonii, nisi vir sit leno uxoris propriæ, vel nisi quæstum publice faciat, ut not. Gratian. *discept. forens. cap.135. nu.20. & seq. p.2. & cap. 962. nu.19. part. 5.* Peguer. *dec. 12. per tot.* Caball. *res. crim. casu 184. fere per tot.* & Bonfin. *ad bannim. gener. d. cap.6. nu.10.*
6 Et meretrix quæ vere dicatur late tradunt Farinac. *de delict. carn. d. qu.136. nu.76. & plur. seq.* Carpan. *ad stat. Mediol. cap.472. nu.4. & seq.* & Barbos. *de appell. verb. signif. d. appell. 150. per tot.*

ADDITIO.

7 MEretrices possunt de jure communi expelli e vicinia, & convicinia honesta, etiamsi sint maritatæ, si virum lenonem habent, ut tradit hic noster Conciol. *nu.1. & seq.* & cum eo Avendan. Sanfelic. Thor. & alii citati a Carol. Ant. Deluca, ad Vincen. de Franch. *obser. ad dec.316. n.1.* Matthæu. *de re crim. controv.59. nu.2.* novissime Brilla, *ad consuet. Neapol. tit.22. cap. unic. n.24. & seq.* Severin. *in addit. ad dec.356.* Sanfelic. *per tot.* moderne Pegas, *ad lib.1. ordenatio. Regn. Portugal. tom.3. tit.22.*
8 *glos. 6. n.4. & seq. pag. 506.* imo sunt expellendæ si vere meretrices sint, tam inhoneste viventes, ut viciniæ scandalo sint, Thesaur. *qu. forens.73. libr. 2.* Fontanell. *dec. 503. num.3.* Mat-
9 thæu. *ubi sup. n.26.* & ad instantiam vicinorum, etiam contradicentibus locatoribus, Fulgine. *de jur. emphyt. in tit. de divers. qu. emphyt. qu.10. per tot.* maxime *in fin.*
10 Meretrices autem extra Civitatem expelli non possunt, quia tolerantur propter majora mala evitanda; bene tamen eæ, & lenones morari debent in extremis partibus Civitatis; quia sunt vastatores Civitatis, Mastrill. & alii citati a d. Carol. Anton. Deluca, *dict. observ. 316. numer. 6.*

De meretricibus late agunt DD. citati hic per nostr. Concol. 11 signanter Ricciol. & præter eos DD. citati per Modern. Pegas, *ad lib.1. ordinatio. Regn. Portugal. in tom.2. glos.35. ad §.33. tit.6.* ubi alibi se refert Matthæu. *d. controv.59. per tot.* novissime Altimar. *de nullitatib. rubr.11. qu.9. a numer.68.* & pariter novissime Brilla, *ubi supra a d. num. 23.* Severin. *ad dict. decis. 356.* Sanfelic. *per tot.* Fragos. *de regim. Reipub. Christian. par. 1. libr.2. disp.4. a num.161.* & alios passim, quos scienter omitto: solum dico, quod meretrices licet illicite acquirant, tamen licite retinent quæsita ex meretricio, Moder. Antun. Portugal. *de donationib. Reg. part.3. cap.28. num.22. & seq.* latissime Franc. Mar. Prat. *respon. crim.3. per tot.* Fragos. *ubi supr. a n.167.* Passerin. *a Sextula de stat. homin. tom.1. qu. 186. art.7. nu.499.* & quia in hæc incidimus ad prolixitatem vitandam, hæc verba uti a tam celebri Viro prolata transcribam, Modern. Carol. Deluca, *ad discept.* Gratian. *animadver. ad cap.218. nu.2. & seq.* qui sic ait, & ut sequitur dicit. 12

Uno ore Theologi, Canonistæ, ac Civilistæ affirmant, actus 13 venereos, & coitus cum meretrice, licet turpes, & illiciti sint, tamen quia in foro fori non sunt punibiles, si mulier ad hoc locet operas suas, & de mercede conveniat, petere eam valebit, ut Gratian. *n.5. & 6.* Gizzarel. *dec.54. per tot.* Ciarlin. *controvers.33. nu.127.* Zachias *de salar. qu.76. nu. 2.* Prat. *respon. crim.3.* quidquid velit Navar. *in manual. cap.17. nu.41.* arguens in contrarium, quia ex tali actu sequatur ratihabitio peccati, id enim negat Zachias, *num.9.*

Ampliatur, ut etiam possit petere meretrix mercedem, et- 14 iam si non fuerit de ea conventum, quia dari semper est solita, Covar. *in reg. peccatum p.2. §.2. nu.4.* Zach. *nu.15. & seq.* Pacion. *de locat. cap.15. nu.18.*

Controvertitur in occulta fornicatione, utrum quæ non est 15 publica meretrix possit locare operas suas ad fornicandum? Negativam tenent Cyn. *in l. 2. C. de condict. ob turp. caus.* & ibi Ang. Abb. *in cap. quia plerumque nu.14. de immunit. Eccles.* At communiter reprobari, uti improbabilem, tradit Gratian. & post alios Zachias, *nu.20.* ubi quod occulte peccans plus, quam publice valeat petere, & plus meretur nemini pervia, quam omnibus obvia.

At declaranda venit hæc sententia, ut procedat in locatio- 16 ne expressa, non autem tacita, quia si mulier non est meretrix, non facile argui poterit hæc tacita locatio, sed consensus per amicitiam, & affectionem, quo casu merces non debetur, Aretin. *§. fin. Instit. mandat.*

Nec in contrarium urget Gratian. *num.6.* quia non dicit, 17 occulte mulierem sui copiam facientem agere posse in judicio pro mercede assequenda, sed tantum dicit, posse recipere aliquid, vel etiam conventionem de mercede facere, quod non negatur, & posset adhuc præsumi tacita locatio ex circumstantiis, ut si mulier esset solita occulte locare similes operas, ita Gratianum declarat Pacion. *nu.60.*

Declaratur, ut possit peti merces conventa per mulierem; 18 secus e contra, ut si quid ipsa mulier homini promiserit, *tex. est in l. fin §. ultim. ff. de actio. & obligatio.* & late Berlich. *concl.39. part.3. nu.19.* Pacion. *n.61.* qui etiam declarat, non posse peti mercedem, si actus venereus, pro quo petitur, sit punibilis ex parte petentis, quamvis soluta merces possit retineri, nec ab uxore marito occulte restitui. At contrarium vult Zachias, *nu.22.* de pacto promisso virgini, seu conjugatæ. Qui non satisfacit *text. in l. Lucius, ff. de jure fisci*, ubi scelesta acquisita fisco sunt applicanda. Neque satisfacit idem Pacionus, verius enim erit, quod si coitus sit punibilis, possit peti promissa merces, & acquiretur fisco.

Declara similiter, ut agi possit pro mercede, postquam mu- 19 lier operas præstitit, non ut antea agere possit, cum sit promissio de re turpi, *ut est text. in cap. in malis 22. qu.4.* late Gizzarel. *nu.11.* Pacion. *nu.64.* hæc Doctissimus Deluca.

Pro coronide scias, quod pensiones domorum futuri tempo- 20 ris, post expulsionem meretricum, cedunt in damnum locatoris, non tamen illorum, quorum occasione fuerunt meretrices domos ipsas habitantes expulsæ, cum locatori imputetur, Brilla, *d. tit.22. cap. unic. n.29.* ubi Rovit. Ricc. & alios citat Severin. *ubi supra, vers. Si meretrix, &c.*

DE CIRCULATORIBUS, SIVE CERETANIS ULTRA TRIDUUM NON *permittendis*. *Rubrica XLI.*

QUia sæpe experimur Circulatores, sive Ceretanos sub prætextu Medicamentorum, & aliarum rerum ab eis vendendarum Jocis, & Mendaciis non parvam pecuniarum quantitatem a Civitate extrahere; volumus eos absque Licentia D. Locumtenentis ad vendendum non admitti, quæ ad triduum tantum detur. & non ulterius, quo elapso a Civitate recedere debeant, & compellantur ad pœnam lib. x. qualibet die contrafecerint, cujus medietas Denuntianti, & Executori concedatur, altera vero Fisco applicetur.

S U M M A R I U M.

1 *Circulatores plures committunt fraudes in extorquendis pecuniis a Civibus.*
2 *Decuriones debent procurare suorum Civium utilitatem, & commodum.*
3 *Ceretani, & Circulatores sunt personæ infames, & plura de eis remissive.*

A N N O T A T I O.

1 TOt quidem sunt fraudes, & deceptiones, quæ fiunt pro extrahendis pecuniis ex marsupio Civium per istos Circulatores, quæ late recensentur per Thom. Garz. *in sua Platea univers. r. 103. per tot.* ut provide statutum fuerit, quod illi in Civitate Eugubii non permittantur ultra triduum, cum ad
2 Officium Decurionum spectet suorum Civium utilitatem, & commodum procurare, & ne illi in boni communis detrimentum depauperentur, ut late comprobat Petr. Ant. Ala, *de decurio. Christian. q. 29. per tot.*

A D D I T I O.

3 CEretani, & Circulatores, qui sint, tradunt Calvi. *in lexicon.* & Beyerlinc. *in theatr. vit. hum.* his verbis: *Tamen scias quod hi omnes sunt infames, & ut tales reputantur*, quod pariter tradunt Ricciul. *de reprob. lib. 5. c. 8. n. 5.* ubi Bart. Bald. Castren. Angel. Alberic. & alios citat, & de bis Caball. *cas.* 178.

QUOD PORCI PER CIVITATEM IRE NON PERMITTANTUR. *Rubrica XLII.*

QUI Porcos in Civitate, vel Burgis nutriunt, nullatenus sinant eos per Civitatem, vel Burgos discurrere, aut vagari, sed illos Domi reclusos habere debeant sub pœna 40. solidorum pro quolibet Porco vice qualibet persolvenda, & nihilominus teneatur Dominus ad emendationem damni, si quod fecerint, & propterea liceat cuilibet damnum Passo Porcos capere, & recludere, donec ei fuit satisfactum, aut saltem præstita cautio de satisfaciendo: Exceptis tamen Porcis duobus S. Antonii, qui ob utilitatem dictæ Ecclesiæ ali permittuntur per Civitatem. Scrofas autem nemo audeat tenere in Civitate, vel Burgis, alias ultra damni emendationem pœnam V. librarum incurrat.

S U M M A R I U M.

1 *Porcorum flatus, & immunditia possunt pestem generare in Civitate.*
2 *Pia causa favore plura specialia sunt in jure indulta.*
3 *Porci, & animalia aliquando in detestationem delictorum pœnis puniuntur.*
4 *Rustici, & pauperes magis præjudicantur ex amissione porci, quam divites ex amissione pecuniæ.*

A N N O T A T I O.

QUod habentes regionem sanitatis possint prohibere, ne quis Porcos, aliudve fœtidum, aut venenosum animal teneat in
1 Civitate, ut habetur in hoc statuto, quia eorum flatus, & immunditiæ possunt locum, & Civitatem reddere pestilentem tradit Rips, *de peste in tit. de remed. preserv. contra pestem n. 88.* Duo vero porci in utilitatem Ecclesiæ S. Antonii permittuntur, non
2 tantum quia dum tantum non possunt tam perniciosum effectum producere, sed etiam quia plura favore piæ causæ permittuntur, quæ alias non permitterentur, ut videre est apud Rubeu. *de testam, c. 10. n. 590. & seqq. & n. 609.*

A D D I T I O.

NOn solam ratione tradita hic a nostro Conciol. *numer. 1.* 3
statutum reperitur, quod non permittantur ire porci per Civitatem, sed ne damnum per ipsos inferatur, ne in detestationem eorum delictorum in eis, ac aliis brutis sit animadvertendum, prout ita factum Romæ tradit Carpzov. *in practic. crimin. quæst.* 101. *num.* 20. & 21. & tradunt Minyan. *in basil. Pontifir. jurisdict. tract. 2. fundam. 1. quæst. 3. §. 2. num. 37. pag. mihi* 150. Quesada, & Pilo, *controv. 14. n. 20.* vidend. Pegas, *ad lib. 1. ordinatio. Regn. Portugal. tom. 5. tit. 68. g. 28. r. 7. num. 5.* ubi Bovadil. & Fragos. citat, & materiam hujus rubricæ tractat.

Nota tamen, quod rustici, ac pauperes magis damno affi- 4
ciuntur ex offensa facta suo Porco, quam dives ex amissione 200. ducatorum, Novar. Cyriac. Menoch. & alii, quos citat Quesada, & Pilo, *contr. 8. n. 30.* ubi ex Lazart. tradit, quod qui aufert rustico Porcum, aufert ei oculum, quod pariter recenset *contr. 14. n. 10,* novissime Carol. Anton. Deluca ad Gratian. *animadv, ad r. 206, n. 2.*

DE INTERFICIENTIBUS LUPUM. *Rubrica XLIII.*

SI quis in Comitatu quocumque modo Lupum interfecerit, habeat a Communi Eugubii florenum unum, Si vero in Territorio Castrorum occiderit, dictum florenum ab illa Universitate consequi possit, & debeat.

S U M M A R I U M.

1 *Lupus est bestia rapax, & cruoris appetens, & maxime damnosus.*
2 *Statutum concedens præmium occidenti lupum, non habet locum in occidente lupam prægnantem.*
Et quid si occidat lupam lactantem cum lupatinis, n. 3.
4 *Luporum venatio a quibus tractatur remissive.*

A N N O T A T I O.

1 MAgna cum ratione prudentes Eugubini statuerunt in hac Rubrica dandum esse præmium occidentibus lupum, cum lupus sit bestia rapax, & cruoris appetens, qui rabie rapacitatis, quemcumq; invenerit, trucidat, & quando inter animalia prævalet, si non resistatur, totum gregem strangulat, & occidit, licet totum comedere non possit, ut eleganter scribit Gugliel. de Benedi. *in cap. Raynutius in verbo, & uxorem nomine Adelasiam, dec. 5. n.* 316. ubi ex Arist. subjungit, quod illius morsus adeo sunt mali, ut ex eis exeat virus, & curentur sicut morsus canis rabidi, ut ibi per eum.

Adnotandum tamen est, quod dictum statutum concedens 2
præmium interficienti lupum, non habet locum in interficiente lupam prægnantem, quia debet habere unum tantum præmium, non autem plura pro lupatinis, qui sunt in utero, ut tradunt Bart. & Bald. *in l. qui utero, ff. de stat. hom.* idem Bald. *in l. fin. ff. de lib. can.* & Alex. *in l. in lege Falcidia la 2. ff. ad leg. Falcid.* Et quid si capit, vel occidit lupam lactantem cum lupatinis vide Imol. *in d. l. in lege Falcidia.* & Pelic. *in cap. sicut 20. de homic.*

A D D I T I O.

DE venatione luporum extat expressa lex Castellæ, nempe *5.* 4
tit. 8. lib. 6. Recopil. ad quam recurre, & ad Doctores eam glossantes, & ad alios, quos citat novissime Pegas, *ad lib. 1. ordinatio. Regn. Portugal. tom. 5. tit. 65. glos. 23. ad §. 21. n. 1. p. 31.* ubi late de hac venatione luporum agit, quem consule.

TAXA MERCEDUM EXECUTORUM. *Rubrica XLIV.*

NE Cives, & districtuales propter nimiam Executorum cupiditatem graventur, Sed Taxa Mercedum a Serenissimis Ducibus approbata omnino servetur, atque omnibus innotescat; Volumus illam in præsenti Volumine Statutorum de verbo ad verbum describere, & registrare, prout etiam extat in Tabella in Audientia Palatii. Videlicet.

Se alcuno degli Offiziali, & Essecutori farà legitimamente per la licenza datali, alcuna Essecuzione, o pegno reale per Cause Civili, nella Città, o Borghi di essa, abbia per sua mercede quattro bolognini per pegno, & un soldo al Balio, che farà con esso di qualunque quantità sia fatta detta essecuzione, & nel Contado l'Offiziale, & Essecutore abbia bolognini cinque per ciascun pegno, & il Balio soldi due, e non più, la qual mercede s'intenda quando faranno li sopradetti pegni in diverse Ville, o Castelli: ma quando nella medesima Villa, o Castello faranno più pegni, allora abbino solamente l'essecuzione, come l'avessero fatta nella Città, sotto pena di restituire il doppio di quel che avessero avuto, e di perdere la giusta mercede, & in oltre di due scudi per ciascuna volta.

Per

Per qualunque effecuzione personale, o sospetti di fuga, che si ritrovassero, o facessero prigioni per le sopraddette Cause Civili, nelli luoghi detti di supra, abbino avere li sopraddetti Effecatori, & Balii altrettanto di quella mercede che di sopra è stata tassata per qualunque quantità sia l'effecuzione, e non più sotto la detta pena.

Per Sequestri, tenute, possessi, che saranno secondo le concessioni, che averanno avute, abbino solamente quella mercede, che è detta di sopra nell'effecuzioni reali per le Cause Civili, sotto la detta pena.

Per Raccommandaaioni, o Confirmazioni di coloro, che fossero ritenuti prigioni ad instanza d'altri Creditori, abbino aver solamente un bolognino per ciascuna raccomandazione, sotto la detta pena.

Che per qualunque effecuzione reale, e personale, che si facesse nella Città, e Borghi d'essa, contro persona particolare, per paglia, legne, imposte de guastatori, & Acquedotto della Muraglia di Pesaro, & altre imposte ordinarie, & straordinarie, che da S. A. S. o dall' Illustre Communità s' imponessero per l'avvenire, o fussero già imposte per il passaro, non possa aver l'Effecutore più che un bolognino per ciascun pegno, & un quattrino al Balio, e se il debito sarà da bolognini 20. in giù, e da bolog. 20. in sù, per fino a bolog. 80. bologn. 2. all'Offiziale, e quattrini due al Balio per ciascun pegno, e da quella summa in sù un grosso all'Offiziale, e quattrini quattro al Balio per qualunque somma sia nella Città di Gubbio, e Borghi, e per le effecuzioni, che saranno fatte nel Contado si radoppi la detta mercede, con riserva però se li pegni saranno fatti nelle medesime Ville, o Castelli, come si è detto dell' Effecuzioni Civili, sotto le dette pene.

Per l'Effecuzioni reali, e personali, di sicurtà, o precetti, o altre pene, che nasceranno per contratti, e convenzioni delle parti, abbia avere il sopraddetto Esecutore solo un soldo per fiorino, tanto di quella quantità, che è applicata alla Camera, quanto di quella, che si deve alla Parte osservante, la qual mercede detto esecutore abbia avere, quando il Fisco, e la parte saranno soddisfatte di quello, che devono avere, o per rata di quello si pagasse, e non altrimente, sotto la detta pena.

Che quando il Gindice per disubbidienza per qualche parola, o atto, che avesse detta, o fatto, ordinarà che sia menato prigione per castigo, o pena di quella luro inobbedienza, o per testimonio, informazione, ovvero perche contra di loro si cercasse alcun altto delitto, in quel casu debbino avere gl'Esecutori quella mercede, che dal medesimo Giudice sarà loro tassata, considerata la qualità della pena, e la causa della retenzione, purche la mercede non ecceda la summa di tre giuli.

Per l'Esecuaioni reali, e personali, ehe si faranno contro gli Ufficiali presenti, passati, o futuri debitori della Camera, o della Communità di Gubbio per cagione di Dazii, Gabelle, Offizii di qualsivoglia sorte, come del Sale, della Carne, del Passo, Danno dato, si simili, abbino gli Esecutori per lor mercede un soldo per fiorino, e non più per quella quantità, ehe saranno debituri.

Per Esecuzioni reali, e personali fatte per causa di multe, purche citati non siano comparsi, a presentarsi avanti al Gindice, o a rinovar sicurtà, o da altri loro commandamenti, debbino avere gli Esecutori per la lor mercede grossi due per ciascheduna multa di qualunque quantità si sia, & in qualunque luogho sia fatta l'esecuzione, e questa mercede abbi avere dopo che averà fatto il pegno idoneo, e li Condennati averanno supplicato, o dato sicurtà di supplicare per la detta condennazione.

Per l'Esecuzioni personali contra alcuno, che avesse commesso alcun delitto, per il quale fusse imposto, o si dovesse imporre per li Statuti, o Decreti solamente la pena corporale, ancorche all'ora non sia fatta la condannazione debba aver per la sua cattura; subito, che l'averà ritenuto prigione, un fiorino per l'esecuzione fatta, e se l'esecuzione sarà fatta dopo la condannazione in detta pena corporale, abbia avere fiorini due, e non piu, e la medesima mercede abbia avere, ancorche se la pena del delitto fosse Alternativa, cioè pecuniaria, o corporale, in caso che il delinquente non pagasse in frà il tempo, ma se la pena fosse parte pecuniaria, e parte corporale, possi avere tanto per libra, come è tassato qui di sotto nella pena pecuniaria.

Et in caso, che alcuno comparisse spontaneamente avanti alcun Giudice, & il Giudice comandasse, che fosse tenuto prigione, e così di sua volontà vi andasse, se la pena del delitto, del quale è imputato, fosse la pena della vita, abbia avere l'Esecutore grossi cinque, e per qualunque altro delitto si sia grossi due, e non più.

Per Cattura fatta di alcuno, che portasse le Armi contro li Decreti di S. A. S. non possa aver l'Esecutore altra mercede, se non quella del guadagno dell'Armi intendendo solamente dell'offensive, e della parte della pena, che li sarà data dai medesimi Decreti, riservata la grazia di S. A. S. ma quando avesse licenza di poterla portare, all' ora non possa avere nè anco esecuaione alcuna.

Per l'Esecuzioni fatte personali contra condannati per alcun delitto in pena pecuniaria, abbia aver l'Esecutore un quattrino per libra di quella quantità, che sarà condennaro, o veramente un bolognino per fiorino della quantità, che entrarà in Camera, dopo che li sarà graziato, e non altrimente, ne prima che la Camera sia soddisfatta.

Per l'Esecuzioni reali, e pegni fatti nella Città, e suoi Borghi contro condennati per cause Criminali, o Danni dati in pena pecuniaria, abbia avere bologn. 5. da lib. 30. in giù, e da lib. 30. in sù un quattrino per lib. a buon conto di quanto si potrà ritraere dall'espedizione di dette pene, di modo che non sia pagato l'Esecutore se non per rata di quello, che entrarà in Camera, ne possa conseguire intieramente la sua mercede, se il pegno, che averà fatto, non sarà bastante alla soddisfazione della pena, ma per rata del retratto, che se ne farà, come si è detto di sopra, sotto la pena di due scudi, e della perdita dell'esecuzione ogni volta, che contrafaranno, e per sopradette esecuzioni fatte nel Contado abbi avere altrettanto di quello, ehe è detto di sopra, con riserva se l'esecuzioni saranno fatte in un medemo Castello, o Villa, che all'ora sia pagato come l'avesse fatto nella Città, come si è detto di sopra nell'esecuzioni Civili.

Che li pegni, quali detti Esecutori averanno fatto per qual causa si sia, tanto nel Contado, quanto nella Città siano obligati per termine di due giorni consignarli al Depositario della Città, o lasciarli in man del Sindico di Castelli, o Ville, con ordine, che il Sabbato seguente l'abbia a portare al medesimo Depositario, sotto la detta pena.

Che detti Esecutori non possino, ne debbino avere, ne far pagare ferratura, e sferratura da alcuno, che da loro fosse ritenuto prigione, se dal Giudice della causa non averà avuta licenza in scritto di doverli metter li ferri, la qual licenza il Giudice la possa solamente concedere, quando il carcerato sarà imputato di alcon delitto, per il quale venisse condennato in pena corporale, o veramente la pena fosse pecuniaria, & il carcerato non volesse dar sicurtà de tuto carcere, & in quei casi, nei quali dovesse legitimamente esser pagato della ferratura, e sferratura, debba aver uno scudo dove fosse la pena corporale, e dove fosse pecuniaria mezzo scudo.

La Mercede della prigionia sia in ogni caso, un bolognino il giorno, come è usato semper.

Che l'Effecutore non possa, ne debba avere la sua mercede, se non quando con effetto averà fatto l'esecuzione intieramente.

Che non debba avere la mercede dell'esecuzione più di una volta per una medesima causa, ancorche l'avesse fatta più volte, ma il debitore non avesse soddisfatto intieramente il creditore per difetto, e colpa di detto esecutore.

Che dovendo pigliare la persona, e non la pigliando, non possa, ne debba avere mercede alcuna, e perciò non possa pigliare la robba, e massimamente le armi di quella persona, che devono pigliare, se non in quanto bisognasse per servizio della Camera, o d'altri, per chi facesse l'esecuzione, deponendo detta robba in mano del Depositario de pegni, da darsi poi a chi sarà di ragione.

Che pigliando alcuna persona, che avesse armi, denari, & altre robbe addosso, debba l'esecutore subito con inventario deporle medesimamente in mano del Depositario de pegni, da darsi poi a chi sarà di ragione, come di sopra.

Che in caso debba avere rata alcuna di pena per virtù dello Statuto, o Decreto, o Bando, s'intenda che abbia avere solamente la rata del graziato, cioè avendo rispetto alla quantità, che il delinquente deve pagare per la grazia, e non a tutta la pena.

Che non abbia aver mercede alcuna per l'esecuzione, ove a la rata della pena, ma sia contento di quella rata sola, eccetto in caso che il delinquente avesse grazia libera, nel quale abbia l'esecuzione, e mercede, come di sopra nell'altro capitolo.

Che non possa avere, ne fare alcuna Esecuzione civile, e criminale, reale, e personale, se non a licenza dal Giudice, eccetto dove truvasse il delinquente in fragranti crimine, o che fosse notorio delinquente, o condannaro sotto la pena sopraddetta.

Che detti Esecutori non possino mancare di non far l'esecuzioni infra termine di 8. giorni al più, dal di, ehe saranno ricercati nelle cause civili, sotto pena di due scudi, e non debbino pigliare più delle sopradette mercedi ordinateli, ancorche dal creditore, o debitore li fosse offerto di vantaggio, e contrafacendo siano tenuti alla pena di restituire il doppio, e mancando di eseguire nel modo suddetto, se li debba ritenere del lor salario immediate.

Che il Notario de Malefizii per l'inventarii, ehe farà de beni de delinquenti, in caso, nel quale per la forma de Statuti, o decreti di S.A.S. fosse la pena di confiscazione de beni, debba avere nella Città, o Contado un Fiorino per sua mercede, e non più, & in caso, che alcuno fosse ferito, o che per simili ferite non ne seguisse la morte, debba avere grossi cinque nella Cit-

la Cit-

la Città, e Contado, e non più, se dal Medico non sarà giudicaro con giuramento, che la ferita fosse mortale, e non altrimente, sotto la pena di restituire il doppio di quel che in simili casi avesse avuto; Dichiarando, che per un medesimo delitto, facendo in una casa diversi inventarii; overo per più delitti, o delinquenti facendo un inventario solo, non debba avere se non un Fiorino, come se fosse un solo Inventario, & un sol delitto.

Per le Cassature, e Mercedi del Notario della Camera, si dichiara, che per le pene criminali ordinarie de delitti, debba avere il medesimo, tanto per lettera, secondo la Tassa Vecchia nella Gabella; la qual cosa s'intenda solamente nelle pene criminali, ogni volta, che insieme con la pena del delitto, fosse anco la pena di aver portato l' Armi, o altri simili casi, debba aver solamente per la cassatura della pena dell'armi un giulio, e non più, e nel resto la cassatura ordinaria; E quando alcuno fosse condennato per le Armi solamente senz'altra pena, all'ora sia lecito al Notario aver per cassatura la mercede delle pene corporali, o d' altro, che fosse ricerco colui, che avesse portato le Armi.

Per la cassatura di qual multa si sia per non esser comparso a i precetti del Giudice, o non avesse in tempo rinovate le Sicurtà, o fusse stato contumace in qualunque modo si sia, debba avere detto Notario per la sua cassatura un giulio per multa, per qualunque quantità si sia.

Per le risposte da farsi avanti al Giudice li Notari non possino avere se non mezzo grosso per risposta, e non più.

Che quando occorresse, che li Giudici facessero mettere, o ritteuer prigione alcun testimonio per aver la verità, vogliamo, che in tal caso gli Esecutori, Barigello, o altri in nessun modo abbino cosa alcuna, ne anco la prigonia, se non constasse, che gli avesse detto il falso.

Che comandando il Giudice, che alcuno vada in Palazzo prigione, e colui andandovi da se stesso, non possa esser astretto a pagare cattura alcuna, ma solamente la prigionia.

Che ne anco per cattura, o prigionia si possa far pagare più a forestieri, che a quelli della Città, ma siano trattati egualmente, come si è fatto sino al presente.

Et nascendo alcuna differenza intorno alli capitoli già fatti, il Giudice della causa la debba dichiarare, dalla cui dichiarazione l'Esecutore non possa altrimente reclamare, ma debba starsi principalmente a detta dichiarazione. Frivola tamen appellatione non obstante.

E perche poco giovarebbe poner le leggi, e pene contra detti Esecutori, e Barigello contrafacendo a detti capitoli, e non se li facesse pagare, però ogni volta, che alcun di loro incorrerà in alcuna di dette pene imposte, il Giudice senz' altra solennità, faccia un bollettino al Camerlengo facendo ritenere del salario del Barigello la detta pena incorsa in quel Mese, senz' aspettare altrimente il Sindicato.

Supradicta Capitula Confirmamus, Concedimus, & Observari mandamus, G. V. D.

Innoc.

Jacob.

Urbini Die 2. Septembr. 1566. Nicolaus.

Avvertino ancora gl' Esecutori di non riscuotere i Gravami di quei giorni, o settimane, che non sono stati a Casa del Debitore, ma che vi vadino con effetto a fare i pegni, & a gravarlo conforme alla Pronuncia del Giudice, acciò il Creditore venga quanto prima satisfatto.

NEll'Esecuzioni Camerali la Cassa delle Mercedi, tanto degl'Esecutori della Città, come del Barigello di Campagna, è prescritta per Decreto Ducale sotto il dì 22. di Gennajo 1613. Registrato nel Libro dei Decreti a carte 372.

DE GABELLA PASSAGII. *Rubrica XLV.*

CUrandum est etiam a Magistratu, & Revisore Ducali, quod Publicani in exactione Gabellæ Passagii modum non excedant, sed illius Taxa, quæ descripta est in Gabella Palatii, quadam adhibita semper æquitate, per eos servetur: Et quia valde prolixa est, & aliqua indiget Reformatione, ideo illam noluimus in hoc volumine inserere, & registrare.

SUMMARIUM.

1 *Causa fraudata gabella an sit criminalis remissive.*

ADDITIO.

1 Fraudum gabellæ passagii non solutæ causæ, an sint civiles, vel criminales, tradit latissime Regens noster Cortiada, *dec.* 35. *nu.* 89. abi Ferrer. Farinac. Suelves, Palm. Capyc. Latr. & alios citat, penes ipsos id examina.

Finis Libri Quinti.

STATUTORUM CIVITATIS EUGUBII

LIBER SEXTUS.

DE DAMNO DATO.

DE OFFICIO ET AUCTORITATE OFFICIALIS MAJORIS. *Rubrica prima.*

AGRICULTURA Artium omnium innocentissima, ac Mortalium victui maxime necessaria, ut debita diligentia valeat exerceri, & conservari, Curandum est in primis: Quod ad Officium Damni Dati admittatur, & eligatur Civis bonæ conditionis, & famæ, Qui deinde obtentis Litteris Patentibus a Serenissimo Duce Nostro, eas, antequam suum Officium exerceat, præsentare debeat DD. Confalonerio, & Consulibus, & Jurare in manibus Cancellarii se bene, fideliter, ac diligenter suum Officium exercere velle, Statuta, & Ordines Civitatis Eugubii observare omni fraude, & collusione remota: Et propterea idoneum Fidejussorem præstare teneatur ad effectum restituendi in Syndicatu, si quid indebite per eum fuerit exactum: Quæ omnia in Libro Reformationum per Cancellarium redigantur: Suscepto deinde Officio plenam habeat facultatem procedendi, mulctandi, examinandi, & decidendi de omnibus, & singulis Damnis Datis personaliter, vel cum Bestiis in bonis, & rebus alienis, Personam, & animalia coram se præsentari facere in civitate, & recipiat idoneum fidejussorem de solvendo condemnationem, & damno emendando: Quod si persona, quæ damnum dederit, vel cujus fuerint Animalia, idoneum fidejussorem dare voluerit extra Civitatem, teneatur eum recipere, & ipsum damnum dantem, sive animalia relaxare, ac deinde procedere, & condemnare secundum formam Statutorum. Officiali autem de his, quæ ipse viderit, credatur solum pro quantitate quinque librarum, quo casu si per Partem petatur, tenebitur talem Inventionem cum suis qualitatibus, designando Personas, & Bestias, ejus juramento confirmare. Ultra vero dictam quantitatem credatur Officiali saltem cum uno Teste fide digno, qui talem Inventionem cum Juramento, si Pars petierit, confirmaverint.

Possit etiam Officialis, fama publica præcedente, vel Relatione habita a fide digno procedere per viam Inquisitionis Item per Denunciationes, Accusationes, & Querelas Damnum passi, prout dicetur infra, sub Rub. de modo, & forma procedendi in Damnis Datis.

Quod si Officialis, sive ejus Officiales Inventionem aliquam deduxerint, quæ falsa reperiatur, ultra damni emendationem Accusato faciendam, pœnam scutorum vigintiquinque incurrat; Nec illum amplius durante eorum Officio accusare possint.

Quare Magistratus cum assensu etiam Consilii illorum aggraviis provideat, assignando Guardiam assistentem Officiali, cum aliquali provisione, videlicet unam pro parte Levantis, & aliam pro parte Ponentis, vel etiam aliter, prout sibi magis videbitur expedire: Et propterea Officialis finito Officio pro excessibus etiam suorum Officialium stabit ad Syndicatum.

SUMMARIUM.

1 *Agricultura nihil melius, nihil uberius, nihil dulcius.*
Cum illa etiam nobilitatem servet, n. 6.
2 *Boves aratorii, & Instrumenta agriculturæ non possunt in executionem capi.*
Neque pro debito publico, n. 3.
Fallit stante obligatione camerali, n. 4.
Et quid, si non adsint alia bona remissive, n. 5.
7 *Agricolæ tempore messium in jus vocari non possunt.*
8 *Agricolæ sunt nobiles, & agricultura nihil detrahit de nobilitate, & plura de ea remissive.*
9 *Officiales damni dati in Regno Neapolitano quomodo vocentur, & an eis competat jurisdictio privative, aut cumulative.*

ANNOTATIO.

1 AGricultura, de qua fit mentio in principio hujus statuti omnium rerum, ex quibus aliquid acquiritur, nihil est melius, nihil uberius, nihil est dulcius, ut exclamat Cicer, *in libr.* 1. *de offic.* & scribit Mantuan. *sing.* 497. *in fin.* Itaut Vale. Max. dicere soleret: *Beatus qui procul negotiis paterna rura bobus exercet suis, omni solutus fœnere, ut exornat*, ut refert Ursill. *in exam. asum concl.* 82. *n.* 2.
2 Hinc videmus, quod illa est admodum privilegiata, cum boves, & alia instrumenta ad illam necessaria non possint in executionem capi, ne sterilitas agrorum, & fructuum inde contingat, & capta debeant restitui, ut not. Mantu. *sing.* 497. *nu.* 1. Giglia. *ad stat. Perus. in verbo executio*, nu. 7. Post. *de subhast. inspect.* 14. *n.* 9. Merlin. *de pignor. lib.* 2. *q.* 61. *n.* 5.
3 qui dant concordantes. Neque pro debito publico, Giglia. *ubi supra*, Post. *d. inspect.* 14. *n.* 11. Merlin. *d. q.* 61. *nu.* 6.
4 Ursell. *in d. conclus.* 82. *n.* 4. Licet prædicta non admittat, stante obligatione camerali, at ibi per eum *n.* 5. Utrum vero
5 supradicta habeant locum, quando non adsunt alia bona, inter Doctores est controversum, videas per Cost. *remed. subsid.* 43. *n.* 4. per Gait. *de credit. cap.* 4. *quæst.* 7. *nu.* 552. *& seqq.* & per Merl. *in dict. qu.* 61. *num.* 14. *& seq.* cum hic non sit locus examinandi.

Item agricultura nobilitatem conservat, uti habemus, *in Q. Cincinnato*, qui a bobus ad Dictatoris officium fuit evocatus, ut post illud strenue exercitatum ad boves redire voluit, de quo Boer. *dec.* 322. *n.* 11. 6

Nec agricolæ occupati in messibus, vel vindemiis dicto tempore in jus vocari possunt, *l.* 1. *ff. de fer.* Mantuan. *d. singul.* 497. *in fin.* Thesaur. *dec.* 39. *n.* 2. Uber. *de citat. c.* 10. *n.* 57. *& seqq.* & alia singularia inducta favore agriculturæ recenset Mantua. *d. sing.* 497. *per tot.* 7

ADDITIO.

LIcet in aliquibus Regionibus per statuta agricolæ aliquando veniant mulctandi, tamen non multa, seu pœna vili; ex quo agricolæ sunt nobiles, & agricultura non detrahit nobilitati, etiam ad suscipiendum habitum Militarem, ut judicatum tradit Escanno. ex Rojas, & his citatis novissime Pegas, *ad ordinatio. Regn. Portug. tom.* 3. *glos.* 7. *ad §.* 5. *tit.* 17. *nu.* 1. quibus conducunt Tiraquel. Guid. Pap. Colland. Fontan. Contuen. Narbon. Amaya. Navarret. Chopini Carleval. Bovadil. & alii citati a dicto Pegas, *d. n.* 1. qui omnes referunt privilegia, & exemptiones agricolarum, quibus adde Solorzan. Politic. *c.* 9. *lib.* 2. Salgad. *de Reg. protect. p.* 2. *c.* 4. *n.* 96. Pareaa, *de instrum. edit. lib.* 2. *resol.* 9. *a n.* 105. & novissime Balmaseda, *de collect. q.* 98. *per tot.* ubi latissime de his agit, & latius DD. quos citat Pegas, *ad ordinat. Regn. Portugal. tom.* 7. *tit.* 87. *glos.* 25. *ad §.* 13. *num.* 6. 8

In Regno Neapolitano hi Officiales damni dati dicuntur Bajuli, & persæpe competit cognitio Universitatibus: an autem privative, seu an cumulative cum ordinario, & de jurisdictione hujus Officialis, tradunt Caput. *de regim. Reipub. c.* 7. *§.* 18. *per tot.* Franch. *dec.* 397. & ibi novissime Carol. de Luca, *n.* 2. *& seq.* Pegas, & alii ab eo citati in loco a me citato, *infr. rub.* 12. *n.* 5. 9

DE OFFICIO SUPERSTITUM DAMNI DATI. *Rubrica II.*

ELigantur ad Annum a Magistratu Superstites D. D. Octo Cives, quorum Quatuor sint Notarii, duo videlicet de quolibet Quarterio, qui successive saltem in bimestri Confalonerii eorum Quarterii, teneantur die Sabbati, & diebus Festivis, hora solita assistere in Gabella Officialibus D. D. & providere, ubi opus fuerit, cum assistentia, & auctoritate etiam Revisoris Ducalis, sive Domini Locumtenentis, aut Magistratus, ne Cives, aut Comitativi aliquo modo in Damnis, sive pœnis graventur, sed quamprimum expedire faciant, & singulorum indemnitati, prout Justitiæ consentaneum fuerit, provideant.

DE NOTARIIS D.D. ET EORUM MERCEDE. *Rubrica III.*

NOtarii, duo deputati ad Bancum D.D. scribere debent omnes Inventiones, Denunciationes, Accusationes, & Querelas, quæ herent ad dictum Bancum: Et pariter Responsiones, Excusationes, & Defensiones Accusatorum, nec non

Testium

Testium Depositiones, Sententias, & earum Cassationes, omnesque alios actus, quos fieri contigerit, integre, ac diligenter describant, nec per alium, quam per Substitutum in Actis ab eis, & a Magistratu approbandum valeant annotari. Admoneant Officiales ne errent, nec in aliquo excedant, alias desistant a scribendo, & vadant pro decisione talis controversiæ ad D. Potestatem, & ejus Votum omnino exequantur: Sicut etiam si pars petierit, non possit Officialis causam expedire, nisi prius consuluerit D. Potestatem; cui dicti Actuarii teneantur gratis Acta ostendere, ad pœnam quocumque casu damnorum, & expensarum Parti reficiendam, & ejus Juramento declarandam: Liceat tamen Parti in executione dicti Voti semper habere recursum ad D. Locumtenentem.

Pro eorum vero mercede habeant pro qualibet responsione, in qua fuerit negata Accusatio, sive inventio Officialis, & præstita fidejussio, de stando juri, & Judicatum solvendo bononenos duos, pro qualibet Inventione; & Accusatione. Pro responsione simplici, bononenum unum pro qualibet Accusatione, & Inventione. Pro cassatura cujuslibet Inventionis, bononenum unum: Pro cassatura cujuslibet accusæ, bon. sex. In cæteris Actis, & aliis, quæ fierent pro constructione Processus, usque ad Sententiam inclusive, servetur Taxa, de qua supra Libr. II. sub Rub. De mercede Judicum, & Actuariorum.

DE OFFICIALIBUS MINORIBUS, ET EORUM MERCEDE.
Rubrica IV.

Major Officialis conducere possit, & debeat quatuor Officiales Minores a Magistratu approbandos, qui bene, ac fideliter suum officium exercere jurent in manibus Cancellarii Communis, & diligentes invigilent, ne Damna dentur, & cum reversi fuerint in Civitatem, referant Officiali Majori, & ejus Notariis, omnes, & singulas inventiones per eos factas dicta die, & duabus præcedentibus, & eas scribere faciant per Notarios ad dictum Bancum, quas immediate scribere debeant, sub pena V. Libr. cuilibet Notario, & Officiali contrafacienti: & credatur eis pro summa trium librarum, & cum uno teste idoneo, usque ad summam V. Libr.

Prædicti vero Officiales contenti sint mercede conventa cum Officiali Majore, exigenda de pœnis Inventionum per eos factarum juxta Taxam, & declarationem a Magistratu faciendam, & si aliquam fraudem, sive extorsionem commiserint contra damnum dantes, ultra emendationem damni, incurrant penam decem librarum, pro qualibet vice, & removeri possint, aliique subrogari, si id Magistratui expedire videatur. Sicut etiam si inventos dare damnum non referant, teneri volumus in duplum damnum Passo: Et quilibet admittatur ad eos accusandum coram Magistratu, & lucretur quartam partem prædictæ penæ, ac procedatur contra illos sola facti veritate inspecta, compellendo ad solvendum dictas pœnas ultra emendationem damni; Et cuilibet invento dare damnum prædicta revelanti remittatur pena, ad quam tenebatur.

Et quia hactenus Officiales Majores Inventiones, & Accusationes a Malevolis, sive falsis eorum Institutoribus recipere sæpe solebant, ac uti proprias proponere, Statuimus, quod imposterum non liceat, nisi prædictis Officialibus uti & ab eis Inventiones recipere ad pœnam decem librarum qualibet vice, a dicto Officiali incurrendam.

DE MODO, ET FORMA PROCEDENDI IN D. D. ET INFRA QUANTUM
tempus causæ debeant expediri. Rubrica V.

Diximus supra, licere Officiali procedere non solum per Inventionem ab eo, & ejus Officialibus factam de D. D. sed etiam per Inquisitionem, seu Accusationem, & Querelam summarie, & de plano quibuscumque diebus dummodo legitimæ defensiones nemini denegeatur juxta ordinem infrascriptum, Videlicet.

Quod omnes, & singulæ Inventiones, & inquisitiones scribi debeant per Notarios deputatos, in uno libro, accusationes vero, denuntiæ, & querelæ in alio libro, qui sint ligati, cartulati, & expensis Officialis conficiendi.

Deinde si per Inventionem procedatur, citetur inventus semel personaliter, vel domi, per cedulam continentem diem, mensem, & annum, in quibus damnum esset datum, nomen Officialis, & accusati, quantitatem, & qualitatem bestiarum, locum damni, cum duobus finibus, & Villam, cum termino quinque dierum ad se defendendum, & excusandum; Et si citatus fuerit contumax in respondendo, expectetur per alios quinque dies, qui censeantur assignati ad faciendum suas defensiones, quibus elapsis, accusatus habeatur pro condemnato, juxta formam Statutorum, absque alia forma sententiæ, & contra eumdem procedatur ad executionem condemnationis, realiter, & personaliter, prout Officiali visum fuerit.

Et si accusatus comparuerit, admittatur ad defensiones, & excusationes, prout sibi expedire videbitur; Quod si inventionem negaverit, vel de nullitate dixerit, aut alias exceptiones proposuerit, assignetur ei terminus quinque dierum, ad probandam negativam, nullitatem, & alias deductas exceptiones prævia tamen fidejussione præstanda per accusatum, de stando juri, & judicatum solvendo, & electo loco citationis in Civitate; In quo termino poterit accusatus suas exceptiones probare per Testes, & omne aliud genus probationis, citato Officiali in quolibet Actu, qui terminus possit prorogari Parte petente ad alios quinque dies; & illis elapsis processus absque alia proanntia habeatur pro publicato, & detur illius copia parti, cum termino quinque dierum ad concordandum, & opponendum, & aliorum quinque, ad opposita probandum, & trium ad allegandum in jure, & postea præsentato Processu feratur Sententia ab Officiali juxta probationes factas, in Condemnando, vel absolvendo accusatum, secundum juris dispositionem, accedente voto D. Prætoris, si pars petierit, & lata sententia, intimetur Parti cum Cedula, continente tenorem dictæ Sententiæ; Et si pars aliqua senserit se ab ea gravatam, poterit appellare infra quintam diem, a die notificationis ad Dominum Locumtenentem, seu ad eumdem, vel ad Magistratum Recursum habere; Qui possint, & debeant summarie de gravamine cognoscere, & illud emendare infra duos menses ad summum, pro ut justitia, & æquitas suadebit.

Quod si in termino quinque dierum accusatus nihil probaverit, vel in eodem termino a sententia non appellaverit, ut supra, ipso citato ad locum electum, procedatur contra eum ad executionem condemnationis, modo quo supra, ac si esset contumax.

Si vero per accusationem, seu querelam procedatur, accusatus citetur cum Cedula continente nomen Officialis, accusatoris, locum, damni qualitatem, & quantitatem Bestiarum, villam, cum duobus finibus, & cum eodem termino ad comparendum, & se defendendum; Et si citatus contumax fuerit, vel comparuerit, procedatur modo quo supra, præcedente semper citatione partis in loco electo.

Et quia ut plurimum solent testes examinari ad instantiam Accusatoris pro verificatione accusationis summarie, absque citatione accusati; Propterea, ut dictus accusatus possit suas legitimas defensiones facere, poterit, si voluerit, habere copiam testium examinatorum, cum termino ad repetendum super suis interrogatoriis, & Officialis illos repeti faciat suis sumptibus, alias dicti testes nullam fidem faciant, ac si non essent examinati.

Et facta dictorum testium repetitione, detur parti petenti illius copia, cum termino quinque dierum ad faciendum suas defensiones, & tunc poterit per alios testes, & per omne aliud genus probationis ejus intentionem probare, quo casu Officialis, sive Pars poterit interrogatoria exhibere super capitulis, sive intentione, super qua testes examinari debeant, & completo processu procedatur usque ad Sententiam, seu Appellationem, aut recursum modo superius respective expresso.

Addentes etiam quod si secunda sententia erit conformis cum prima, omnino exequi debeat; Alioquin poterit in partibus difformibus appellare ad Serenissimum, & per alium Judicem per eum, sive a Partibus communiter eligendum terminari facere infra duos menses.

Declarantes, quod Cedulæ Inventionum præsentari debeant ad summum spatio viginti dierum, a die factæ Inventionis; Accusationum vero, Denuntiationum, & Querelarum, spatio duorum mensium, alias nullius sint roboris, & momenti, & Plazzarius, recepta competenti mercede, illas quamprimum præsentare teneatur.

Officialis autem teneatur expedire, & expediri facere, omnes, & singulas Inventiones, Accusationes, & Querelas factas, & receptas de tempore sui officii, infra mensem post completum Processum, sub pœna decem librarum singulo Processu non expedito, exceptis Denuntiis, Accusationibus, & Inventionibus factis in ultimo mense sui Officii, quas etiam Successores ad instantiam Officialis, vel Partis expedire poterunt, & teneantur.

Addentes insuper, quod captis pignoribus pro executione Sententiarum, Officialis notificare debeat, quod infra triduum reluere debeat, alias dicto tempore elapso, absque alia citatione vendi possit, & deinde infra decem dies, a die notificationis Parti illa reluere liceat, ut in aliis constitutum est.

INFRA QUOS FINES OFFICIALES PROCEDERE POSSINT PER INVENTIONEM. *Rubrica VI.*

OFficiales teneantur, & debeant diligenter investigara damna illata personaliter, & cum Animalibus a Flumine Laureti usque ad Flumen Abbatiæ Episcopatus, & a Flumine Sabundæ usque ad Montes versus Civitatem, videlicet, donec in illis Possessiones, & Vineæ existant. Ultra vero prædictos Confines non liceat eis per Inventionem procedere, sed per accusationem, & Querelam damnum Passi, nisi aliqua bona fuerint eis assignata in Custodiam, sive Guardiam, & talis assignatio fuerit annotata in libro Inventionum, cum die, mense, & anno, ac nomine, assignantis, & testibus, exclusis personis a Domino nominandis, ac deinde a Syndico Villæ fuerit proclamata coram Populo, ante Fores Ecclesiæ ejusdem Villæ ad hoc, ut omnibus innotescat, & ab eodem Officiali reportetur, & a Notario in libro annotetur.

S U M M A R I U M.

1 *Damni data causa an sint criminales, remissive.*
2 *Causa banni, seu defensæ criminales sunt.*

A D D I T I O.

1 SEcundum quod continetur in hoc nostro statuto, causæ damni dati in Civitate Eugubii dicuntur criminales, & criminaliter tractantur, quod an id procedat de jure communi, tractant DD. citati per Nostrum Regentem Cortiada, *dec.* 35. *n.* 79. Quesada, & Pilo, *contr.* 7. *n.* 2. quos, si placet, consule, & Muscatel. *in prax. crim. c. de incendiis, &c. n.* 45. bene tamen pro defensa, seu pro banno, ut nos dicimus, de jure etiam communi criminaliter proceditur, licet propter id pœna pecuniaria fisco applicanda sit stabilita, novissime Hieron. Cali, *post tract. de restit. in integr. Respons.* 1. a *nu.* 10. Pegas *ad ordinat. Regn. Portug. ad lib.* 1. *tit.* 65. *ad* §. 24. *c.* 3. *a n.* 1. *tom.* 5. *p.* 36. *& p.* 254. *a n.* 1. ubi late hoc declaratur.

DE HIS, QUI ACCUSARE, ET ACCUSARI POSSUNT, ET INFRA *quantum tempus.* *Rubrica VII.*

ACcusare possunt de Damnis Datis, Dominus rei, in qua damnum sit, ejus Uxor, Filii, & Nepotes habitantes, Domino non contradicente: Quicumque Possessor, Colonus, sive Laborator quarumcumque Possessionum: Item, Tutor, Curator, Actor, Factor, & Administrator bonorum Ecclesiasticorum, & Locorum Piorum, dummodo ii, qui viderint damnum dare personaliter, vel cum Bestiis in rebus suis ubicumque sitis, sint Majores XIV. Annis, & Accusatio, sive Denuntiatio proponatur intra tres menses, a die damni illati; & non ulterius, Officialis vero teneatur condemnare, vel absolvere, prout fuerit probatum. Quod si contigerit, Dominum, & Colonum non concordare in accusatione facienda, sed aliquem ex eis velle remittere, teneatur recusans ad emendationem damni pro parte reficiendam.

Accusari autem possit major annis septem, qui si decimum non expleverit, teneatur ad emendationem damni, & dimidiam penam: Majores autem teneantur ultra damni emendationem ad integram penam, juxta dispositionem Statutorum: Possit tamen Accusatus suas defensiones facere, tam super ejus Innocentia, quam super quantitate, & æstimatione damni, & si petierit visitari damnum, teneatur Officialis, recepta competenti mercede, attenta distantia loci, ire ad locum damni, & si damnum non invenerit, sive accusationem non probaverit, possit accusatorem in pœnam accusati condemnare.

S U M M A R I U M.

1 *Accusare cui liceat in causa damni dati.*
2 *Accusans de damno dato tenetur probare dominium rei damnificatæ.*
Contrarium quod sufficiat probare possessionem tenent alii, n. 3.
4 *Minor decimo anno cum dimidio non tenetur ad aliquam pœnam.*
5 *Ocularis inspectio potest fieri quandocumque etiam post conclusum in causa.*
Quæ superat omnes alias probationes, n. 6.
7 *Auctoris remissio.*
8 *Damnum dans sortitur forum in loco, in quo damnum dedit.*

A N N O T A T I O.

1 CUinam liceat accusare in causa damni dati ad declarationem hujus statuti, tradit Card. Tusch. *pract. concl. litt. A concl.* 161. *per tot. & litt. D. concl.* 10. *& concl.* 12. *per tot.* & Caroc. *de locat. & conduc. p.* 5. *de damno dato, remed.* 5. *n.* 1.
2 *& seqq.* videas ibi per eos. Prout etiam accusans de damno dato, ut obtineat, an teneatur probare dominium rei, in qua fuit datum damnum, vel ei sufficiat docere de sola possessione illius; DD. inter se sunt discordes, cum partem affirmativam, quod debeat docere de dominio, firment Bart. Jason. Alex. Ruin. Crot. Socc. Jun. & alii, *in rubr. ff. de nov. oper. nunciat.* quorum aliqui testantur de veriori, & communi opinione, nec non Card. Tusch. *in concl. supr. adductis*, & alii per
3 me relati *alleg. for.* 53. *nu.* 4. Contrarium vero, quod sufficiat docere de sola possessione, tenent Fulgin. *de jure emphyt. in tit. de diver. qu.* 9. 24. *n.* 1. & Thomat. *dec. March.* 13. *n.* 34.

Statutum hoc, quod minor decimo quarto anno teneatur pro damno dato ad emendationem damni, & ad solvendam medietatem pœnæ videtur rigorosum, cum minor annorum decem cum
dimidio, & sic proximus infantiæ delinquens non sit puniendus 4
aliqua pœna, etiam si sit doli capax, ut late probat Farin. *de pœn. temp. q.* 62. *n.* 54. *& n.* 57. ubi dicit, ab hac opinione non esse recedendum, & minorem decimo anno pro delicto nulla pœna puniri posse, fuit statutum supra *lib.* 4. *rub.* 13. *in princip.*

Ocularis vero inspectio, de qua fit mentio in hoc statuto, 5
potest fieri quandocumque etiam post conclusum in causa, & post dicta testificata post Bald. Alex. Rip. Jas. Tiraq. Afflict. & alios per eum adductos lata firmat Costa *remed. subsid.*
101. *n.* 1. *& seqq.* Et illa superat omne genus probationis, & 6
cavillandi materiam tollit, ut tradunt Afflict. *dec.* 216. *nu.* 3. Barz. *dec.* 2. *n.* 57. Cravet. *cons.* 104. *nu.* 12. Cyriac. *contr.* 580. *n.* 52. *tom.* 4. & Rota apud Gregor. XV. *dec.* 575. *nu.* 6.

A D D I T I O.

ACcusare, ac accusari qui possint remissiva, tradidi *l.* 4. 7
rub. 1. *n.* 16. ubi plures Modern. DD. citavi, & ut repetitionem evitem, benigne suscepi rubricam hanc solum remissione ad *d. rubr.* 1. dotare, & ea ulteriori additione privare; quapropter ad tam celebres viros recurre.

Scias tamen, quod damnificans sortitur forum, & conveni- 8
ri potest in loco, in quo damnum dedit, licet sit diversi fori, & ita efficitur illius fori, in cujus territorio damnum fuit datum, Quesada & Pilo. *contr.* 14. *n.* 11. *& seqq.* Pegas *ad lib.* 1. *ordinat. Reg. Portugal. tom.* 5 *p.* 36. *a nu.* 1. *& p.* 254. *a nu.* 1. ubi declarat, coram quo Judice sit instituendum hoc judicium.

DE PROBATIONIBUS FACIENDIS IN DAMNO DATO. *Rubrica VIII.*

AD probandum Damnum aliquod datum personaliter, vel cum bestiis, sufficiat Juramentum Domini Possessoris, Laboratoris, Factoris, negotiorum Gestoris, & similium bonæ famæ conquerentis, & jurantis se vidisse, & invenisse damnum in re sua usque ad quantitatem unius libræ, & ad totidem pro emendatione damni, si tamen infra triduum proponat, & parte petente detur terminus v. dierum ad probandum contrarium, & si probetur, Accusator teneatur ad omne ejus damnum, & interesse. Ab inde vero supra, usque ad quantitatem decem librarum sufficiat Juramentum prædictorum cum uno teste fide digno, & a decem libris supra requiritur Inventio prædicta de visu cum duobus testibus. Et quocumque casu habeatur pro plena probatione, Addentes quod tam masculi, quam feminæ majores duodecim annis sint habiles ad testificandum.

S U M M A R I U M.

1 *Testis nemo admittitur in causa propria.*
Etiam si sit persona nobilis, & in dignitate constituta, n. 2.
3 *Damnum, quod fuerit datum, non probatur juramento.*
Fallit, quando agitur de re exigua, n. 4.
Et statutum id admittens est validum, n. 5.
Dummodo jurans sit bonæ qualitatis, & famæ, n. 8.
Juramentum vero est præstandum parte citata, n. 6.
7 *Statutum non potest mandare, standum esse dicto unius testis, nisi ex causa.*
9 *Minores 20 anno non sunt testes idonei in criminalibus.*
Causa damni dati dicitur criminalis, n. 10.
11 *Statutum permittens, domino auferre pignus a damnificante, est simile statuto Mediolani.*
12 *Statutum disponens, quod damnum probetur juramento damnum passi, intelligitur, si aliter constat de illatione damni.*
Et admittitur is, contra quem est juratum ad probandum contrarium, n. 13.
Et pariter statutum prædictum non procedit contra tertium, nec quando dubitatur de qualitate jurisdictionis, n. 14.

A N N O T A T I O.

STatutum supradictum admittens probationem in damno dato 1
per juramentum domini, vel possessoris licet videatur esse contra jus, cum absurdum reputetur in jure, quod quis admittatur in testem in causa propria neque in civilibus, neque in criminalibus, ut late comprobat Farin. *de test. qu.* 60. *n.* 6. *& seqq. & n.* 64. *& seqq.* & probavi etiam *ego in Resol. crim. in verbo Accusator. resol.* 6. *n.* 1. *& seqq.* ubi concordantes. Etiam si sit per-
sona nobilis, & in dignitate constituta, ut tradunt Vulpell. 2
Bossi. Farin. & Vermigl. per me relati in *d. resol.* 6. *n.* 4. Et in ter- 3
minis, quod damnum fuerit datum non probetur juramento, sed

per

per alias probationes, quidquid sit quoad quantitatem damni, probat Masc. *de probat. concl.* 472. *n.* 24. *vol.* 1. ubi alios adducit ita sentientes, & Manci. *de juram. p.* 4. *effect.* 108. *n.* 3.

4 Illud tamen sustineri potest saltem ratione parvitatis summæ unius libræ; ob quam non est verisimile, virum bonum esse pejeraturum not. per Tiraq *de judic. in reb. exig. in princ. vers. Ex quibus posset*, *&c.* & per Farin. *de indic. & tortur. q.* 52. *n.* 108.

5 Et in terminis, quod statutum, quod standum sit quoad damnum datum juramento damnum passi pro certa summa admissa probatione in contrarium sit validum, scribit Cardinal.
6 Tusch. *pract. concl. litt. S. concl.* 900. *n.* 1. *& seqq.* Licet auctoritates per eum adductæ non bene probent illius intentionem juramentum tamen est præstandum parte citata Bar. *cons.* 113, *n.* 2. *lib.* 2. Quod tamen est magis tutum quoad summam decem librarum, quando scilicet Querelator habet pro se unum
7 testem fide dignum, Quia licet non possit statutum generaliter disponere, quod stetur dicto unius testis, potest tamen id facere in aliquo casu particulari, & præcipue in causis levibus, ut in hoc casu, ut bene probat Tiraq. *de judic. in reb. exig. in princ. d. vers. Ex quibus posset*, *&c.* & dixi supra *lib.* 4. *rubr.* 64.

8 Et dictum statutum, quod credatur juramento damnum passi, semper intelligendum est concurrente legalitate, & bona qualitate ejus, cui juramentum deferendum est, ut habetur etiam in dicto statuto, ut tradunt Roma. *in l. damnum* 3. *ff. de damn. infect.* Mascar. *de prob concl.* 471. *n.* 29. *&* 30. *vol.* 1. & Bajar. ad Clar. *q.* 82. *n.* 33. ubi dicit, pauperem non posse jurare, & in hoc versari arbitrium Judicis, ut ibi per eum.

9 Dum vero statutum admittit ad probandum majores quatuordecim annis tam masculos, quam fœminas videtur discordare a jure communi, quo disponitur, minores vigesimo anno in criminalibus non admitti, ut probant Anton. Gomez. *var. resol. tom.* 3. *c.* 12. *n.* 12. *vers. secundo repellitur*, ubi testatur de communi opinione, late Farin. *de test. qu.* 58. *nu.* 10. ubi quamplures dat concordantes, Caron. *de Offic. S. Inquisit. p.* 3. *tit.* 3. *n.* 48. & alii per me relati in *Resol. crim. in verbo Minor, resol.* 2. *n.* 3. Causa autem damni dati dicitur potius criminalis, quam civilis, ut post Bruno. a Sole *in suo compendio viris vers. causa criminalis*, per eum relatum firmat Farinac. *de var. ac divers. qu. qu.* 100. *n.* 37.

Cum dispositione hujus statuti, quod si quis inventus fue- 11
rit damnum dare, quod possit Dominus, possessor, seu laborator auferre clamydem, seu ferramenta, & secum portare, & teneatur id notificare Officiali, concordat *statutum Mediolani lib.* 2. *rubr.* 369. & ibi not. Carpan. *in addit.*

Et stante d. statuto, quod damnum probetur juramento do- 12
mini, an juramento probetur quantitas damni, sed etiam illius illatio, vide Fulv. Benig. *ad stat. Agricol. Urb. c.* 41. *litt. H.*

ADDITIO.

STatutum disponens, quod stetur juramento damnum passi 13
procedit, quando prius constat, quod vere passus est damnum, & etiam si constet damnum datum esse, admittitur is, contra quem juratum est, ad probandum se damnum non dedisse, Modern. Scoppa. *ad dec.* Grat. *obser.* 57. *nu.* 10. *& seq.* Modern. Sabell. *in tract. var.* §. *Damnum, nu.* 12. *vers. Intelligitur*, *&c.* ubi Peregrin. Mascard. & alios citat Gusman. *de evictionib. q.* 14. *n.* 6. 7. *&* 34. Giurb. *ad consuetud. Messanen. c.* 2. *glos.* 7. *nu.* 12. Quesada & Pilo. *contr.* 14. *nu.* 15. Hermosill. *glos.* 4. *l.* 10. *tit.* 1. *p.* 5. *n.* 357. ubi Fontanel. Castill. Mastril. & alios citat, & ad ista vide Doctissimum Pegas *ad ordinat. Regn. Portugal. ad lib.* 1. *tom.* 5. *p.* 247. *n.* 88.

Neque pariter damna probantur juramento damnificati, et- 14
iam stante statuto ita disponente, quando agitur ad emendationem contra tertium, nec quando dubitatur de qualitate jurisdictionis, vel loci, sed tale statutum restringitur ad ipsum damnum, & contra damnificantem, Gratian. Pax. Jordan. Nova. & alii, quos citat d. Modern. Sabell. *in d.* §. *Damnum, d. n.* 12. ad quæ vide Brilla *ad consuetud. Neapol. tit.* 16. *c.* 2. *num.* 28. *& seqq.*

QUOD DOMINUS REI POSSIT ACCIPERE CLAMYDEM, ET FERRAMENTA *cuilibet invento damnum dare.* *Rubrica IX.*

SI quis inventus fuerit damnum dare, possit Dominus rei. Possessor, vel Laborator, & similis per se, vel quos voluerint, accipere, & auferre Clamydem, & Ferramenta libere, & sine pœna, & secum portare, & si dare noluerit, condemnetur in v. libr. & credatur de tali contentione & recusatione Juramento accipientis: Teneatur tamen notificare Officiali res ablatas, quas restituere teneatur præstita fidejussione de stando Juri, & judicatum solvendo.

QUOD LICEAT ANIMALIA IN DAMNIS REPERTA CONDUCERE. *Rubrica X.*

UNicuique liceat Bestias, quas invenerit damnum dare in bonis suis, vel Domini repellere, & sine pena conducere ad Officiales, vel Depositarium Communis, sive ad Hospitium eadem die, vel sequenti, a quibus redimi non possint, nisi prius cum Domino Bestiarum se concordaverit, & cum damnum Passo, aut præstiterit idoneum Fidejussorem de solvendo condemnationem, & damni emendam, de qua Inventione stetur juramento Damnum Passi: Et si Dominus, vel Custos Animalium impedierit conduci, puniatur in x. libr. ultra pœnam, & damni emendationem, & si resistentiæ qualitas requirat, graviori etiam pœna puniri possit: Nisi Dominus vel Custos dicerent velle damnum emendare coram saltem uno teste fide digno, quo casu teneatur illi restituere, si Dominus, vel Custos sint facultosi; & idonei ad damni emendam, & credatur dicto illius Testis, & Domini cum juramento.

SUMMARIUM.

1 *Animalia damnum dantia possunt expelli de fundo per dominum.*
Ac etiam possunt retineri ad effectum sciendi, cujus sint, n. 2.
Non tamen ex post quod scitur cujus sint, n. 3.
Contrarium de consuetudine est verius maxime in Episcopatu Gerunda, n. 6.
Etiam si sint animalia Clericorum, n. 8.
Et ea sic detinendo non committitur furtum, n. 7.
Quæ si dominus alimentaverit, potest illa retinere pro alimentis, n. 3.
4 *Animalia damnum dantia retenta si pereant, cujus periculo pereant.*
9 *Animalia Clericorum damnum dantia an possint capi a Magistratibus laicis, seu custodibus, aut saltuariis.*
10 *Damna data ab animalibus in messibus sunt æstimanda secundum tempus damni dati, & non ex futuro eventu.*
11 *Damna data ab animalibus sunt æstimanda per rusticos, & peritos.*
12 *Damna data per puerum custodientem animalia a quo sint resarcienda.*

ANNOTATIO.

1 ANimalia damnum dantia in fundo alieno possunt non solum expelli de fundo per Dominum ipsius fundi, *l. Quintus* 39. & ibi Floria. *ff. ad l. aquil.* Cæpoll. *de servit. rustic. præd. c.* 9. *n.* 30. *vers. Aut volo illum*, *&c.* & Carpan. *ad stat. Mediol. lib.* 2.
2 *c.* 369. *n.* 1. Sed etiam possunt retineri per dominum damnum passum, ad effectum sciendi cujus sint, non autem donec ei solvatur damnum, ut docent Plot. *de in litem jur. §.* 33. *n.* 7. *&* 8. Bossi. *in pract. in tit. de damn. dato*, n. 10. Cæpoll. *de servit. rust. præd. d. c.* 9. *n.* 30. & Carpan. *in d. c.* 399. *n.* 9 An-
3 tonell. *de loco legal. lib.* 3. *c.* 20. *n.* 14. *& seqq.* Si tamen illa reconducens alimenta eis præstiterit, non tenetur illa restituere, nisi solutis ei alimentis, pro quibus præfertur etiam creditoribus anterioribus, Plot. *de in litem jura. d.* §. 33. *n.* 8. Carpan. *ad stat. Mediol. c.* 369. *n.* 13. *lib.* 2. Surd. *de aliment. tit.* 8. *privil.* 62. *n.* 3. Grat. *discept. for. c.* 80. *n.* 11. *& seqq. p.* 1.

4 Si vero dicta animalia retenta pereant cujus periculo pereant, vide tex. in *leg. quemadmodum* § 29. §. *magistratus*, *&* *Conciol. ad Statut. Eugubii*, ibi gloss. & Bald. *ff. ad l. aquil.* Cassan. *in tit. Res rustica*, § 6. *vers mensurage*, *&c.* & Carpan. *ubi supra*, nec non Fulvi. Benigu. *ad stat. Agricult. Urb. c.* 41. *litt. F.*

ADDITIO.

ANimalia damnum dantia in proprio fundo, licet aliqui 5
dicant non posse retineri de jure, donec sequatur satisfactio, si adest notitia cujus sint, nempe Grat. relatus a Modero. Carol. Ant. Deluca *ad discep.* Grat. *tom.* 1. *c.* 80. *n.* 1. *&* 2. Calvi. *de aquæ. c.* 268. *nu.* 5. Mauson. *de causis execut. ampl.* 26. *n.* 21. Otez. *de pasc. c.* 13. *n.* 21. Berlich. *concl.* 34. *n.* 1. *in fin.* tamen de consuetudine animalia sic damnum dan-
ria licet retinere, & recondere, donec secuta sit satisfactio, 6
Bossi. Grat. Merlin. & alii, quos citat Sabell. *in sum. divers. tractat.* §. *Animal. n.* 2. *vers. Quod de consuetudine*, *&c.* Calvi. *d. c.* 268. *n.* 7. Berlich. *d. concl.* 34. *n.* 2. novissime Pegas *ad ordinat. Regn. Portugal. tom.* 5. *tit.* 66. §. 28. *c.* 4. *nu.* 4. & ita observatur in hac Diœcesi Gerunden. si per expressas consuetudines scriptas collocatas *sub tit. de Castre*, *& jurib. suis*, quæ incipiunt: *servatur de consuetudine*, *&c.* *& Generali constitutione*, *&c.* quod tu forensis noster nota; quapropter neque committi- 7
tur furtum, Sabell. *d.* §. *Animal. n.* 2. *in prin.* Mausan. *d. ampl.* 26. *n.* 24. Brilla *ad consuetud. Neapol. tit.* 16. *c.* 2. *nu.* 1. *& seqq.* Hermosill. *gloss.* 3. *&* 4. *l.* 9. *tit.* 2. *p.* 5. *n.* 62.

Et hoc permittitur domino prædii damnificato, etiamsi sint 8
animalia Clericorum, ratione privatæ facultatis, quæ domino fundi damnificati, seu pascui conceditur, talia animalia retinendi pro solutione pretii pascui, vel refectione damni, Emin. Deluca, & alii, quos citat novissime d. Carol. Ant. Deluca ad Gratian. *c.* 80. *num.* 3. Fragos. *de Regim. Reipub. Christian. p.* 1. *lib.* 2. *disp.* 4. *n.* 345. novissime Pignatel. *consult. canon. tom.* 4. *consult.* 212. *n.* 1.

Animalia autem Clericorum in pascuis vetitis damnum dantia 9
reperta, an a Judicibus, seu Magistratibus sæcularibus, vel a saltuariis, seu custodibus territorii capi possint, ardua est quæstio; pro nunc nihil in ea firmo, licet non ignorem affirmativam sententiam sequi a nostris DD. Cathalanis citatis a Fontanel. *dec.* 514.

n. 1. Gortiada *dec.* 26 *n.* 31. Marin. & aliis, quos citat novissime Carol. Ant. Deluca a Grat. *dict. cap.* 80. *nu.* 6. Hermosill. *glos.* 1. *l.* 3. *tit.* 5. *p.* 5. n. 99 Brilla *ad consuetud. Neapol. tit.* 16. *c.* 2. *n.* 34. Fragos. *de Regim. Reipub. Christian. p.* 1. *lib.* 2. *disp.* 4. §. 4. *nu.* 336. *& seqq.* D. Petr. Frass. *de Reg. Patronat. tom.* 2. *c.* 62. *n.* 40. *& seqq.* novissime Pignatel. *consult. canon. tom.* 4. *consult.* 112. *a* n. 1. attamen eam examinare poteris penes supra citatos, & penes Emin. Deluca citatum a d. Carol. Ant. Deluca *d. c.* 80. & penes alios citatos a Modern. Pilaja. *decis. canon. tom.* 1. *dec.* 21. *nu.* 69. *in fin.* & a Modern. Sabell. *in d. summ. tract. var. d. §. Animal. d. nu.* 2. *vers. Quod si animalia essent Clericorum, &c.* & a Guazzin. Jun. *ad defens. animar. lib.* 2. *defens.* 1. *c.* 12. *n.* 60. Fermosin. *ad cap. Quia de Judic. q.* 9. *n.* 9. *&* 10.

10 Damna ista data ab animalibus non sunt aestimanda ex futuro eventu, sed sunt judicanda secundum tempus facti damni, & non ex tempore messis supervenientis, & sic sunt judicanda habito respectu ad herbam, Cancer. *var.* 1. *c.* 13. *n.* 14. novissime Scoppa ad Gratian. *d. obser.* 57. *n.* 1. *& seqq.* Gravet. Menoch. Vivi. Ricci. & alii, quos citat Sabell. *in d. §. Damnum*, n. 7. novissime Pacichel. *de distant. c.* 6. *membr.* 8. *n.* 11. & Pegas *ad ordinat. Regn. Portugal. tom.* 5. *tit.* 66. §. 28. *c.* 7. n. 4. ubi Fragos. & alios citat Hermosill. *glos.* 3. *&* 4. *l.* 9. *tit.* 2. *p.* 5. *n.* 83. Oter. *de pasc. d. c.* 13. n. 5. *& seqq.*

Damna autem ista in messibus data ab agricolis, & rusticis (uti peritis in arte) sunt judicanda, & potius relationi eorum, quam aliorum est standum, Pacichel. *d. tractat. de distant. c.* 4. *membr.* 1. *n.* 8. ubi plures citat. 11

Nota tandem, quod ille, qui alicui puero commisit custodiam pecoris sui, non excusatur a damno illato attenta consuetudine (quidquid sit de jure) sed solum tribuitur ipsi tenorus contra salarium pueri, seu famuli, novissime Pegas *ad lib.* 1. *ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 6. *tit.* 68. §. 13. *n.* 5. *p.* 11. 12

DE POENA PERCUTIENTIUM, ET OCCIDENTIUM ANIMALIA. *Rubrica XI.*

QUicumque occiderit, vel percutiendo inutile fecerit Animal minutum, quod gregatim pascitur, inventum dare damnum, puniatur poena trium librarum. Si vero animal sit grossum, uti Boves, Equi, Asini, & similes, condemnetur in XII. libr. ultra refectionem, utroque casu valoris dicti animalis domino juxta aestimationem statim faciendam, & ad solvendum praedicta summarie, & de facto cogatur.

S U M M A R I U M.

1 *Animalia damnum dantia non possunt occidi, nec verberari.*

Licet contrarium, quando illa fugerunt extra fundum, sentiat Carpan. *n.* 2.

Nec possunt per viam arctam dirigi, ut collum rumpant; aliter ejiciens tenetur de damno, n. 4.

Contra tamen occidentem animalia non proceditur criminaliter, sed de damno dato, n. 3.

5 *Animalis dominus mortui non tenetur recipere ad computum carnem, & corium.*

A N N O T A T I O.

1 ANimalia reperta dare damnum non solum non possunt occidi per dominum fundi, sed neque verberari, vel illa dejicere cum violentia, ut aliquod damnum patiantur, sed debent expelli uti animalia propria, alias dominus tenetur de damno, *l. quintus*, 30. *in princ.* §. 1. *ff. ad leg. acqui.* & tradit Caepoll. *de servit. rustic. praed. c.* 9. n. 30. & Antonell. *de*
2 *loco legal. lib.* 3. *c.* 20. *n.* 14. *& seqq.* Licet contrarium, quando illa fuggerunt extra fundum, teneat Carpan. *ad Stat. Mediol. c.* 369. *nu.* 17. de quo vide Antonell. *ubi supra num.* 19.

Contra tamen occidentem animalia de jure communi non potest procedi criminaliter, sed agendum est de damno dato, cum dicta occisio sit mera causa damni dati, ut scripserunt Bertaz. *cons.* 116. *n.* 161. Adden. & Guazzin. *defens.* 30. *c.* 3. *n.* 5. *vers. Ego autem, &c.* 3

A D D I T I O.

NOn solum occidentes animalia damnum dantia tenentur de damno dato, verum & etiam si dum animalia expelluntur a damno, tangantur, percutiantur, vel cogantur transire per viam arctam, vel alio modo, ut rumpant collum, vel interitum patiantur; quia, hoc probato a domino animalium, tenetur expellens ad emendam damni per hujusmodi interitum passi, *l. quintus, & l. Si boves, ff. ad l. Aquil.* Marcel. Calà *de modo articuland. & probând.* §. 2. *glos. quis. n.* 1069. & novissime Pacichel. *de distant. c.* 6. n. 12. *&* 13. qui Costa Boer. & alios citat Hermosill. *glos.* 3. *&* 4. *l.* 9. *tit.* 2. *p.* 4. *n.* 86. *& seqq.* 4

Nota tamen, quod hoc casu mortis animalis, & damni dati, non tenetur dominus animalis recipere ad computum carnem, & corium, Quesada, & Pilo *controv.* 14. *num. fin.* 5

DE GUALDARIIS, ET EORUM OFFICIO. *Rubrica XII.*

QUodlibet Castrum Civitatis Eugubii facere debeat duos Gualdarios: Villa autem Comitatus, habens quatuor fumantes, faciat solum unum Gualdarium, quod si Villa habeat plures fumantes, facere teneatur duos Gualdarios ad VI. Menses, extrahendos in Cal. Maji, & in Cal. Novembris, juxta ordinem, & descriptionem fieri solitam in eorum Libellis. Castra vero in electione Gualdariorum, & Syndicorum observent eorum consuetudines; Et facta electione teneantur sub poenam V. Librarum infra quintum diem se praesentare coram Notario Maleficiorum, & in manibus ipsius jurare: Se bene, ac fideliter suum Officium exercere velle. Sumpto deinde Officio, omnia damna illata in eorum Territorio, etiamsi de nocte a Bestiis illata fuerint, diligenter videant, secus si a personis, quo casu de furto criminaliter agi possit. Et in absentia alicujus ex dictis Gualdariis suppleat alius habilis de familia absentis, & in visitando damnum accusari non possint: Et infra X. dies damni aestimationem, si qualitas damni ita permittat, Domino damnum passo dare teneantur, receptis pro eorum mercede bononenis duobus, alias expectetur tempus debitum pro verificatione damni. Adhibeant tamen prius omnem diligentiam inveniendi damnum dantes, quibus, quatenus indicia sufficientia urgeant, damnum imponant, & ad dictum effectum debeant primum innotescere omnibus extra Ecclesiam, dum ad Sacrum audiendum conveniunt. Quod si praedictis non obstantibus damnum dantes non inveniant, debeant dicti Gualdarii imponere damnum hominibus Villae per fumum, in qua damnum fuerit commissum computatis eorum personis pro rata. Advertentes tamen, quod in damnis datis cum Bestiis, non graventur per fumum, qui Bestias non habuerint: Quod si fuerint negligentes in praedictis omnibus adimplendis, postquam fuerint requisiti, incurrant poenam V. Librar. & teneantur ad emendationem damni; Et si minus legitime damnum ipsum aestimaverint, Volumus per Officialem ad Partis instantiam revideri posse, & debere, cujus declarationi omnino standum erit, & Officialis pro viatico habere debeat grossum unum pro quolibet milliario, & expensas.

Declarantes, quod si tale damnum pro parte fuerit factum a Domino, Gualdarius, sive Officialis teneatur detrahere ratam dicti damni juxta juramentum ipsius domini.

Statuimus etiam, quod dicti Gualdarii teneantur petere damnum, quibus fuerit positum, tam a damnum Dante, quam ab Hominibus Villae, assignando terminum octo dierum ad solutionem faciendam, quibus elapsis, si damnum non fuerit emendatum, liceat Domino accusare tam damnum Dantes, quam Homines dictae Villae: Et teneantur ad poenam juxta formam Statutorum, & emendationem damni pro rata cuilibet injuncta.

Praeterea volumus, quod Gualdarii, & Officiales damnum dantes per loca eorum Gualdariae in possessionibus, & alibi, puniantur in duplum poenae a Statutis sancitae, & damnum emendent juxta declarationem faciendam per duos Homines de Villa a Magistratu eligendos. Addentes etiam, quod si damnum fuerit datum in aliquo loco non subjecto alicui Villae, illud reviderı possit, & debeat per Gualderium Villae vicinoris, & quod pro emendatione damni possit civiliter procedi etiam coram aliis Judicibus ordinariis.

Declarantes etiam, quod Major septuaginta annis, vel Minor decem, & octo ad Gualdariam faciendam cogi non possint, nisi tamen hominum penuria id requirat, quod Magistratus urbitrio judicandum erit.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum, quod Villa teneatur emendare damnum per fumum est validum.*

Et tenetur etiam ille, in cujus praedio fuit datum damnum pro rata, num. 2.

Et statutum habet locum non reperto damnum dante, n. 3.

Non tenetur tamen ad dictum damnum Villa, quae non habet quinque fumantes, n. 4.

5 *Custodes damni dati, seu Gualdarii a quo possunt apponi.*

A N N O T A T I O.

AD materiam hujus statuti de Gualdariis, an teneantur denunciare maleficia commissa de nocte, & maleficia omnino occulta, sed tantum notoria, & an teneantur referre maleficia commissa extra territorium, & de tempore eorum antecessorum scripsi supra *lib.* 4. *rub.* 3. videas igitur ibi, cum noluerim hic iterum illa replicare.

Prout etiam an minor possit constitui Gualdarius, & an teneatur referre maleficia, dum fuit praeventus in denuntiando ab ipso offenso, vel dum ipse Judex praevenit declaravi pariter supra in d. *rubr.* 3. ubi videre non te pigeat, si cupis.

Sta-

1 Statutum vero prædictum, quod Villa teneatur emendare damnum datum per famum, quod uti favorabile dicatur validum & plura ad illius interpretationem, quando illi sit locus, necne tradunt Card. Tusch. *pract. concl. litt. S. concl.* 498. *& concl.* 499. *per tot.* & Bajar. ad Clar. *q.* 80. *nu.* 1. *& plurib. seqq.* & Grat. *discept. Foren. c.* 171. *n.* 20. *p.* 1. videas ibi per eos, cum nimis longum esset omnia per eos ibi scripta hic referre.

2 Nota tamen omittere, quod stante hoc statuto, quod homines Villæ teneantur emendare damnum datum in eorum Villa possessori, in cujus possessione fuit datum damnum, tenetur ad emendationem etiam dominus dictæ possessionis pro rata, ut scripserunt Bart. *in cons. ultim. lib.* 2. *per tot.* & Bajar. ad Clar. *in d. q.* 82. *n.* 37.

3 Prout etiam, quod Villa non tenetur ad emendationem damni, nisi prius facta diligentia de inveniendo damnum dantem, & eo non reperto, ut habetur in hoc statuto, ut not. Bajar. ad Clar. *d. q.* 82. *n.* 8. ubi dicit, quod reperto postea damnum dante potest Villa ab eo damnum repetere, ut ibi per eum, *n.* 6. *& n.* 27. Cyriac. *controv.* 580. *n.* 25.

De jure autem communi Villa, quæ non habet quinque fumantes, non tenetur ad emendationem damni, cum non dicatur villa, sec. Hippol. de Marsil. *singul.* 232. & Bajar. ad Clar. *d. qu.* 80. *in princ.* 4

A D D I T I O.

ISti Gualdarii, seu custodes possunt ab Universitatibus, seu dominia fundorum apponi, si solum eis sit injunctum, ut custodiant, & coerceant alios ab ingressu; si tamen ultra manus apponerent, carcerando, pignorando, aut animalia capiendo (cum hæc sint solius ministerii jurisdictionis) facere id non possent, nisi a Barone, seu Officiali id tributum eis esset, aut aliter a lege, statutu, seu consuetudine eis compereret, Capiblanc. de Baronib. *lib.* 3. *c.* 70. *nu.* 20. *& seqq.* Mauson *de causis execut. ampl.* 26. *n.* 22. & de his custodibus, seu juratis late agunt DD. quos citat novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portug. tom.* 5. *ad lib.* 1. *tit.* 66. §. 6. *&* 25. *per tot.* Oter. *de pasc. c.* 19. *n.* 4. *& fere per tot.* ubi late tradit, an eorum dicto sit standum. 5

DE QUERELANTIBUS. *Rubrica XIII.*

QUicumque voluerit exponere Querelam de aliquo damno sibi illato, antequam scribatur, debeat jurare, quod damnum sit datum in tali re, & quod nescit, quis fecerit damnum. Et deinde scribatur Querela, & procedatur in ea juxta formam Statutorum. Quod si talis Querela non sit vera, & Gualdarius, ad quem spectat videre damnum, attesterit suo juramento non invenisse, seu alias Accusatores Querelam non probaverint, Talis Querelans, & Accusator puniantur in pœnam ad quam teneretur, qui damnum dedisset, ultra interesse Partis. Et Officialis possit eam de facto ab illis exigere.

S U M M A R I U M.

1 *Accusator qui accusationem non probavit non tenetur ad pœnam sed solum ad expensas.*
Cum pœna talionis hodie non sit in usu, n. 2.
Non tenetur tamen neque ad expensas in pluribus casibus relatis, num. 3.
4 *Querelantium materiam qui tractant remissive.*
5 *Accusare delinquentem, seu querelam instituere an liceat in foro interno.*
6 *Accusator non probans in crimine falsæ monetæ non tenetur de calumnia.*

A N N O T A T I O.

1 QUod de jure communi accusator, qui accusationem contra aliquem porrectam non probavit, qui dicitur calumniator præsumptus, non teneatur ad pœnam, ut habetur in hoc statuto, sed solum ad refectionem expensarum, tradunt Farin. *de accusat. q.* 16. *n.* 13. ubi dicit ita practicari, & reprobat Scacr. contrarium tenentem, Vermigl. *cons.* 127. *num.* 11. *& cons.* 283. *n.* 8. Caball. *variar. resol. casu* 215. *nu.* 4. *& seqq. cent.* 3. ubi dicit, ita semper practicari vidisse, & alii per me relati in *Resolut. crimin. in verbo Accusatio, resol.* 1. *n.* 4.

2 Maxime cum pœna talionis, quæ videtur renovari in hoc statuto non sit amplius in usu, ut probant DD. per me relati in *d. resol.* 1. *in princ.* Cujus statuti dispositio cessat in quam-
3 pluribus casibus, & præcipue quando accusator habuit justam causam accusandi, quando accusationem semiplene probavit, & in aliis casibus, quos refert Farin. *de accusat. d. qu.* 16. *fere per tot.* & dixi Ego *in Resolut. crimin. ind. verb. Accusatio, resol.* 1. *n.* 5. 6. *& seqq.*

A D D I T I O.

DE materia hujus rubricæ tractant DD. citati *lib.* 2. *rub.* 10. & præter eos citati a Sabell. *in summ. divers. tractat.* §. *Calumnia, n.* 1. *& seqq.* & latissime Severin. *in addit. ad dec.* 346. Sanfelic. *per tot.* Fragos. *de regim. Reipub. Christian. p.* 2. *lib.* 5. *disp.* 13. §. 8. *a n.* 1. Berlich. *concl. legal. concl.* 19. *p.* 4. *a n.* 1. & latissime Passerin. a Sextul. *in Tribunal. Regular. qu.* 7. *art.* 5. *a n.* 19. & ita ipsos pro occurrentia casuum examina, ne additiones has, etsi tenuiles, non tamen fastidiosas consarciam. 4

Nota tamen, quod querelatio, seu accusatio prætermissis interno odio, & injuria, licitæ sunt, imo meritorium est accusare, & accusationem prosequi, quando vitatur odium internum; ex quo Domini præceptum parcendi inimicis consistit in remissione interna injuriæ, & ita aliquando accusare tenemur, D. Thom. Soarez, Bonac. Jo: Sanchez, Castr. Palau, Trullench. & alii citati per Matth. *de re crim. controv.* 27. *n.* 14. & ad ista vide Guazzin. Jun. *ad defens. Animar. lib.* 2. *def.* 2. *c.* 17. *& seqq.* late hæc tractantem. 5

Scias etiam, quod si accusator in crimine falsæ monetæ succumbat, & non probet, non punitur de calumnia, Pasqual. ad Lauter. de Franch. *controv. inter Episcop. & Regular. p.* 1. *n.* 1360. *in fin.* 6

DE POENA AMOVENTIS TERMINUM. *Rubrica XIV.*

QUi Terminum alicujus Possessionis fraudulenter amovere, evellere, seu quomodocumque corrumpere, vel mutare ausus fuerit, ultra refectionem interesse Parti statim faciendam, pœnam scut. xxv. & majorem juxta facti qualitatem Judicis arbitrio, vice qualibet incurrat, quam si solvere non possit, corporaliter etiam plectatur, & Terminus in pristinum locum reponatur: Et si de delicto non constet, volumus in dubio procedi posse contra Vicinum interesse habentem, præcedentibus aliquibus indiciis, ad dictam pœnam. Reliqua de Terminis vide infra sub Rubr. De Terminis ponendis.

S U M M A R I U M.

1 *Termini dicuntur lapides, pali, & alia signa similia agros dividentia.*
Qui quomodo cognoscantur, n. 2.
3 *Terminos amoventes puniuntur pœna arbitraria, & n.* 9.
Quæ extendi potest usque ad mortem juxta facti circumstantias, n. 10.
Et qua pœna puniebantur inspectis ll. 12. tab. *jure civili, & Canonico, n.* 8.
Amplia supra tradita, ut n. 4.
Et contra amoventes terminos datur juramentum in litem, n. 5.
Procedit, si amotio terminorum sit facta dolose, & fraudulenter, alias secus, n. 6.

A N N O T A T I O.

1 TErmini dicuntur lapides, pali, arbores, & alia signa similia agros ad invicem dividentia, ut declarant Jodoc. *in pract. crim. c.* 127. *n.* 8. Vivia. *opin.* 870. & Farin. *de furt.*
2 *q.* 168. *nu.* 110. Quæ cognoscuntur esse talia, si illi habeant lapides parvulos hincinde ad custodiam, qui vulgo dicuntur testes, ut not. Corn. *cons.* 333. *n.* 12. *vol.* 1. & Menta. *de fine, c.* 19. *n.* 2. & etiam fovet Sperell. *dec.* 178. *n.* 2. *p.* 2.

3 De jure autem communi pœna contra amoventes terminos est arbitraria, & extraordinaria, *l.* 1. *& ibi glos.* Cin. Odofr. Bald. Alber. Fulgos. & alii, *C. de accus.* nec non Clar. *in pract.* §. *fin. q.* 83. *nu.* 10. *vers. Terminos movens, &c.* & Farin. *de*
4 *furt. q.* 168. *n.* 92. & Menoch. *de arbitr. casu* 393. *n.* 15. *& seqq.* Maxime contra amoventes terminos causa occupandi agrum vicini, & dilatandi confines proprii agri, ut tradunt Clar. *in d. q.* 83. *n.* 10. Petr. Greg. Tholos. *in syntag. jur. univer. lib.* 39. *c.* 13. *n.* 9. Vivian. *d. opin.* 870. & alii, quos refert, & sequitur Farin. *de furt. d. q.* 168. *n.* 94. Et contra amoventes terminos dari juramentum in litem non solum pro damnis, & interesse, sed etiam ad probationem loci, in quo ante amotionem termini extabant, ut declarant Hyeron. de Monte *de fini. c.* 69. *n.* 1. *& seqq.* Seraph. *de privil. jur. privil.* 31. *nu.* 106. & Farinac. *in d. q.* 168. *n.* 114. ubi dat concordantes.

Supradicta tamen habent locum, quando amotio terminorum fit dolose, & fraudulenter, ut dicitur in hoc statuto, animo occupandi bona alterius, vel inducendi discordias inter vicinos, vel illos furandi, & simul. quia tunc intrant dictæ pœnæ, secus tamen est, si id fiat casu, & sine dolo, prout evenit aliquando in rusticis, qui arando terminos effodiunt, quia tunc nulla intrat pœna, ut not. Petr. Gregor. Tholos. *d. lib.* 39. *c.* 13. *n.* 11. & Farinac. *d. q.* 168. *n.* 115. 6

A D D I T I O.

TErmini ut conserventur, & ne confundantur, poni debent citatis partibus, & eis fixis coram testibus conficiendum est instrumentum, Pacichel. *de distant. c.* 4. *membr.* 2. *n.* 16. *vers. Verum hi, &c. per text. in l. si quis super* 3. *ibi si altera pars se subtraxerit, Cod. fin. regund. & l. si irruptione,* 8. *ff. Cod.* Other. *de pasc. c.* 68. *n.* 3. 7

Terminos amoventes, rumpentes, pervertentes, aut quocumque modo invadentes, variis pœnis puniebantur; *legib.* 12. *tabul.* pœna capitali, quasi ipsius Divinæ Majestatis esset jus læsum; jure Divino horrenda maledictionis pœna; jure autem canonico ex- 8

communicationis, *cap. tanta* 11. *causa* q. 7. *arg.* 1. *Druns*, *ff. de term. amot.* duorum mensium spatio, *cap. tanta*, 24. *disp.* 86. Farin. Meyler, & alii, quos citat d. Pacichel. *d. memb.* 2. *n.* 18.
9 Jure autem civili pęna arbitraria juxta qualitatem, & gravitatem delicti puniuntur, ut tradit hic noster Conciol. & novissime d. Pacichel. 4. *membr.* 2. *& n.* 18. ubi tradit pro circumstantiarum gravitate posse pęnam usque ad mortem perduci per *text. in l. fuos quadam*, 9. *de extraordin. crim. l.* 1. *§. generaliter*, 3. *ff. de panis*, *l. si ex quo*, 9. *§. inservos*, 3. *ff. de jurisd. l. sacrilegii*, 6. *in princ. ff. ad l. Jul. repetund.* Menoch. *de arbitrar.* 2. *cas.* 89. *n.* 20. Fachin. *controv. lib.* 9. *c.* 45. quem Pacichel. pro hac materia consule, qui late doctissime eam in d. *membr.* 2. tractat, & videas Carpzov. *in pract. crim. qu.* 83. *nu.* 67. *& seqq.* Oter. *de pass. c.* 27. *per tot.* maxime *nu.* 8. *& seqq.* Fermosin. *in cap. ex litteris* 3. *de probatio. q.* 2. *per tot.*

DE POENA INCIDENTIUM VITES. *Rubrica XV.*

QUi dolose Vitem, Arbustum, sive Pergulam, vel eorum Partem inciderit, vel aliter corruperit, si quidem ultra decem Vites id commiserit, ad Triremes quinquennio transmittatur: Si vero inciderit, a tribus Vitibus supra condemnetur in Libr. C. & fustigetur per Civitatem: Quod si inciderit tres Vites, sive pauciores in libris xxv. pro qualibet Vite condemnetur, & in Exilium per Annum mittatur, & quocumque casu damnum Parti lesæ resarcire cogatur. De prædictis vero Judex tam ad Partis Querelam, quam ex officio diligenter inquirere possit, & debeat.

S U M M A R I U M.

1 *Vitium incisores puniuntur pœna mortis.*
De jure autem communi puniuntur arbitrarie, n. 9.
Cum pœna mortis de consuetudine non servetur, n. 4.
Et eadem pœna puniuntur vastatores, & incisores arborum, n. 2.
Qui etiam tenentur ad emendationem damni, n. 3.
Præsumptio vero incisionis est contra inimicum, n. 5.
Et contra vicinum, n. 6.
7 *Vites veniunt appellatione arborum*,
Improprie tamen, & sic non veniunt appellatione arborum in materia stricta, & odiosa, n. 8.
10 *Arborum incisores an sint criminaliter procesandi.*
11 *Arborum incisio qua sufficiat ad caducitatem in emphyteusi.*
12 *Arbores aptæ ad fabricandum triremes non possunt incidi*,

A N N O T A T I O.

1 POEna contra incidentes vites de jure est ultimi supplicii, uti puniuntur latrones, *l.* 2. *& ibi glos. ff. arb. furt. caes.* & tradunt Clar. *in pract. §. fin. q.* 68, *vers. Vastatores*, *&c.* Vulpell. *cons. crimin.* 11, *in princ.* Fariu, *de delict. & pęn. qu.* 10.
2 *n.* 213. & Caball. *variar. resol. casu* 21. *nu.* 1. *& seqq. cent.* 1, Quæ pœna habet locum etiam in vastatoribus, & incisoribus arborum secundum Clar, *in d. qu.* 68. *vers. Vastatores*, *&c.* & Fatin. *in d. q.* 20. *n.* 113. Caball. *in d. casu* 21. *in princ.* & Bonsin,
3 *ad bannim. general. c.* 72, *nu.* 7, Qui etiam tenentur ad restitutionem, & emendationem damni, *leg. si servus servum*, 27. *§. item & in silva caedua ff. ad l. aquil. l. si alius*, 7. *§. et qui arbores*, *ff. quod vi. aut clam. leg.* 1. *C. ad leg. aeq.* Medic. *de casib. fort. par.* 1, *qu.* 41. *n.* 18. & late comprobat Aldovin. *cons.* 43. *n.* 4.
4 Licet quod dicta pœna mortis contra incisores vitium, & arborum in practica non servetur, & ejus loco imponatur pœna extraordinaria modo scilicet trium funis ictuum, modo fustigationis, & modo triremium juxta facti, & personarum qualitatem, ut disponitur etiam in supradicto statuto, declarant Clar. *in d. qu.* 68. *vers. Vastatores*, *&c.* ubi dicit ita apud eos servari, & idem tradit Bajar. *ibi. nu.* 120. & Farin, *de delict, & pęn. d. q.* 20. *n.* 813. & tradit etiam Bonsin. *ad bannim. general. d. c.* 72. *n.* 1. & non dissentit Caball. *in d. casu* 21. *in princ.*
5 Quod si ignoretur delinquens, præsumptio est contra inimicum, si inimicitia est capitalis, ut not. Osasch. *dec. Pedem.* 88. *nu.* 21. *& seqq.* Plot. *de in litem jura.* §. 34. *num.* 3. *&* 12.
6 Bonsin. *ad bannim. gener. cap.* 72. *n.* 3. & contra vicinum, ut not. Mascar. *de probat. concl.* 472. *n.* ,°. *vol.* 1. Farin. *de indic. & tort. q.* 52. *nu.* 26. *& seqq.* Plot. *de in litem jur. d.* §. 54. *n.* 3. *&* 12. & Bonsin. *in d. c.* 72. *n.* 2.

A D D I T I O.

VItes appellatione arborum veniunt, & lex tanquam de arbore judicatur, ita ut, ad idem teneatur sepem, seu vitem erumpens ob violentum ingressum in fundum, sicut qui arborem excidit, Berlich. *ubi proxime concl.* 52. *n.* 22. Florian. citatus a Pacichel. *de distant. c.* 4. *membr.* 3. *num.* 9. Cæpol. Tusch. Bart. Rota. Barbos. & alii, quos citat novissime Sabell. *in sum. divers. tractat. §. Arbor. n.* 1. novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 5. *tit.* 65. *glos.* 36. *ad §.* 32. *n.* 3. 7
quia appellatione arborum improprie vites venire, taliter quod stante statutu de arboribus loquendu, cum stricte sit accipiendum, non se extendere ad vites dicat Aldovin. citatus a d. Pacichel. *dict. tractat. c.* 11. *n.* 4. *&* 5. 8
Itaque vites, & arbores incidentes juxta qualitatem, ac modum excisionis varie puniuntur, ut apparet *in tit. ff. arbor. furt. caes.* & tradunt Menoch. Chrislm. Farin. Bajar. ad Clar. Tepat. Caball. & alii citati ad d. Modern. Sabell. *d. §. Arbor*, *n.* 4. Carpzov. *in pract. crim. q.* 83. *nu.* 2. *& seqq.* Giurb. *obser.* 72. *nu.* 1. & eo citatu novissime Pegas *ad ordinat. Regn. Portugal. tom.* 4. *c.* 26. *tit.* 51. *n.* 1. *& tom.* 5. *tit.* 65. §. 31. *nu.* 39. *p.* 95. Muscatel. *in prax. crim. cap. de incendiis*, *&c. n.* 41. *& seqq.* novissime Brilla *ad consuetud. Neapol. tit.* 29. *c. unic. n.* 23. *& alii*, quos citat Valeron. *de transact. tit.* 4. *q.* 3. *n.* 6. Berlich. *concl. legal. p.* 5. *concl.* 52. *per tot.* Emin. Deluca *de servitutib. in supplem. disc.* 131. *n.* 6. *& de jurisd. disc.* 81. *n.* 3. *& q.* ubi tradit, an, & quando judicium istud sit civile, vel criminale, Quesada, & Pilo *de fort.* 5. *per tot.* ubi multa de excisione arborum, & lignorum, & *n.* 31. *& seq.* tradit quando incidentes de mandatu alterius teneantur, quem, & supracitatos prævide. 9 10
Arborum incisio, quæ sufficiat pro caducitate rei emphyteuticarię, late tradunt novissime Castald. *consult. for. consult.* 90. *nu.* 3. *& seqq.* Carol. Ant. Deluca *animadv. ad discept.* Grat. *c.* 152. *n.* 6. 10. *& seqq. tom.* 1. *& c.* 21. *per tot.* tradit, arbores frugiferæ vi ventorum evulsæ an spectent ad usufructuarium, seu ad proprietarium, ad quod vide DD. citatos per Modern. Sabell. *in summ. diver. tract. §. Arbor. n.* 8. 11
Nota tandem, quod arbores aptæ ad fabricandum Triremes, etiam inspecto jure communi, radicitus non possint incidi, Rovit. *ad prag.* 1. *de incis. arbor. n.* 1. 12

DE POENA CAPIENTIS, AUT OCCIDENTIS COLUMBOS. *Rubrica XVI.*

SI quis ausu temerario præsumpserit Columbos, seu Pipiones Archibusio, Balista, vel alio instrumenti genere occidere, vel etiam retibus, laqueis, aut quovis alio modo aucupatus fuerit ad Palearia, Venaria, & similia, duobus funis ictibus publice plectatur, & Pœnam Scutorum xxv. vice qualibet incurrat, & pro quolibet Pipione Julios duos Domino solvere teneatur. De prædictis vero quilibet possit accusare, & denuntiare, & lucretur quartam partem pœnæ, & credatur ejus juramento cum uno Teste idoneo. Et Judex debeat de prædictis diligenter inquirere, dummodo tempore sui Officii, vel ante per annum dumtaxat commissa fuerint.

S U M M A R I U M.

1 *Columbos capiens, vel occidens committit furtum.*
Et tenetur Domino ad restitutionem, n. 2.
Nisi tamen Columbaria essent prohibita per statutum, n. 3.
Et idem est in eo, qui in suo Columbario appositis illecebris alienos columbos trahit, n. 4.
5 *Columbaria in Cathalonia sunt sub pace, & tregua, & ita columbis damnum dantes graviter puniuntur.*
6 *Columbos habere cuique licitum est.*
Et ita eorum domini de damno date ex accidenti per columbos non tenentur, n. 7.
Neque in foro interno, n. 8.

A N N O T A T I O.

MAgna quidem cum ratione fuit in hoc statuto imposita pęna scutorum viginti quinque, & duorum funis ictuum contra capientes, seu occidentes columbos, seu pipiones, quia cum illi habeant consuetudinem eundi, & redeundi ad Columba-
1 rium, dicuntur habere certum dominum, & ideo illos capiens, seu occidens dicitur committere furtum, ut tradunt Bajar. ad Clar. §. *furtum*, *n.* 94. Petr. Greg. Thulol. *in syntag. jur. univ. lib.* 37. *c.* 5. *nu.* 14. Cæpoll. *de servit. rustic. prad. c.* 77. *in princ.* Carpan. *ad Stat. Mediol. lib.* 2. *c.* 442. *n.* ,°. Farinac. *de furt. q.* 174. *n.* 91. & Bonsin. *ad bannim. gener. c.* 76. *n.* 1.
Itaut in foro conscientiæ illos capiens, vel occidens teneatur ad restitutionem domino illorum, ut disponitur in hoc statuto, in quo mandatur restitui julios duos pro pipione, & tradunt Bonif. *de furt.* §. *mobilis numer.* 21. quem refert, & sequitur Farinac. *de furt. in dict. quæst.* 174. *num.* 91. nisi Columbaria essent probibita per statutum, ut ibi per eum, cum quibus pertranseunt P. Less. *de just. & jur. libr.* 2. *cap.* 5. *dubit.* 6. *sub num.* 28. & P. Layman. *in Theol. moral. libr.* 3. *tract.* 1, *c.* 5. *n.* 17. 2 3
Quæ conclusio ampliatur, ut habeat locum etiam in eo, qui in suu columbariu appositis illecebris aliorum columbos eo traducit, quem teneri ad restitutionem dicit P. Less. *d. dis. pur.* 5. *n.* 28. *in fin.* Secus si sine fraude id accidat, ut ibi per eum, & P. Layman. *fin. d. c.* 5. *n.* 17. *vers. Caterum*, *&c.* 4
Quando vero valeat statutum, quod credatur unico testi, dixi supra *lib.* 4. *rub.* 64. videas ibi si placet.

A D D I T I O.

5 COlumbaria in hac nostra Provincia per *Constit.* 3. §. 6. *tit. de pau, y treva* sunt posita sub pace, ac tregua, & ita columbariis, ac columbis damnum dantes graviter puniuntur, imo ipsius occi-

occidens absque ballista tenetur domino alios restituere: si tamen columbos non habeat, tenetur solvere domino pro quolibet columbo mortuo quinque solidos per *usat. 28. sub tit. de injur. & damn. dat.*

6 Columbos habere in suo columbario cuique licitum est, & isti; qui ab ædificiis nostris volant, ac revolant, nostri sunt, *l. 3. ff. de acquir. dom. & §. Pavonum. instit. de rer. divis.* unde sic habentes columbaria minime tenentur ex damni causa, quod per columbos contigit, quamvis non tam latos campos possideat, ut columbarum pastioni sua rura non sufficiant, ea potissima ratione; quia innocens earum est victus in sententia D. August. *qu. 7. cap. Non omnis*, & dicunt Alberic. Boer. Rendel. & alii citati per Pacichel. *de distant. c. 6. membr. 8. nu. 5. & seqq.* quapropter non peccant columbariorum domini, etsi tam latos fundos non habeant, ut pastioni columbarum sint verisimiliter satis, nec tenentur ex causa damni per accidens dati, quod par videtur eorum utilitas, quam agris per stercorationem affer- 8 tur, ut referunt Angel. Jo: de Saxo. Alberic. Boer. citati per d. Pacichel. d. *membr. 8. n. 8.* vide Tondut. *q. civil. c. 140.* aliqua de hac materia columbarum tradentem, & Berlich. *concl. legal. p. 5. concl. 10. a n. 19.* ubi de furto columbarum multa tradit Bonac. *tom. de restitutio. in genere disp. 1. q. 3. punct. 7. a n. 4.*

DE POENA OCCUPANTIS, VEL DESTRUENTIS, SIVE MUTANTIS VIAS. *Rubrica XVII.*

SI quis ausus fuerit occupare, vel destruere aliquam viam publicam, vel ejus partem, sive etiam vicinalem in Comitatu Eugubii eam laborando, vel aliter, puniatur pro via publica in xxv. lbr. & pro vicinali in x. libr. & viam reducat in pristinum statum, & quilibet possit accusare, & habeat tertiam partem pœnæ: Et ad requisitionem cujuslibet Vicini Officialis, & Syndicus Communis habita debita informatione teneantur illam iterum terminari, & aperiri facere.

S U M M A R I U M.

1 *Via publica, vicinalis, & privata quæ dicatur.*
Via autem in dubio præsumitur publica, n. 2.
3 *Via publica a nemine potest occupari.*
Neque potest claudi, nisi favore religionis, n. 4.
Neque via vicinalis potest claudi, n. 5.
6 *Aucloris remissio.*

A N N O T A T I O.

1 DIxi supra in *lib. præcedenti ad rubr. 27.* ex Cæpoll. Petr. Greg. Tholos. Fenzo. Surd. Antonell. ibi adductis, quod viæ aliæ sunt publicæ, aliæ sunt privatæ, & aliæ sunt vicinales. Quæ autem dicatur via publica, quæ vicinalis, & quæ privata, declarant Cæpoll. *de servit. rustic. præd. c. 3. n. 16. & num. 68.* Card. Tusch. *pract. concl. litt. V. concl. 176. per tot.* Petr. Gregor. Tolos. *in syntag. jur. univ. libr. 3. c. 13.* Fenzon. *ad stat. Urb. lib. 1. c. 105. n. 3. & seqq.* Surd. *dec. 42. n. 2.* & Antonell. *de loco legal. lib. 2. c. 2. n. 6. & seqq.*

2 In dubio tamen via præsumitur publica, non autem vicinalis, *l. 2. §. viarum ff. ne quid in loco public.* Card. Tusch. *dict. concl. 76. nu. 3.* & Diana *insumma in verbo Immunitas Ecclesiastica, n. 31. in princip.*

3 Via autem publica a nemine potest occupari, vel impediri, etiam si id nemini sit nociturum, ut habetur in hoc statuto sub pœna, ultra obligationem reponendi in pristinum, ut not. Calvi. *de equir. lib. 1. c. 25. n. 7.* & Cyriac. *contr. 667. n. 31.* sacrilegii quasi occupans rem sacram, *leg. 1. ff. de via public.* Afflict. *de jure protom. §. 9. nu. 9. & seqq.* ubi dicit dict. occupantem puniri in quinquaginta libris auri, Card. Tusch. *pract. conclus. litt. V. concl. 177. n. 4. & concl. 178. per tot.* Cæpoll. *de servit. rustic. præd. cap. 3. num. 26. & sequent.* ubi quod illa neque potest claudi, ut ibi per eum, & Antonell. *de loco legal. lib. 2. cap. 25. nu. 7.* Nisi favore Religionis, Bald. *cons. 206.* 4 *part. 2. par. 1.*

5 Prout etiam neque via vicinalis potest occupari, neque claudi, itaut si id fiat, sit in pristinum reponenda, *l. 2. §. vicinalis, ff. ne quid in loco pub.* Cæpoll. *de serv. urban. præd. c. 78. n. 7.* Fenzon. *ad statut. Urb. lib. 1. c. 109. in fin.*

A D D I T I O.

6 MUlta de viis, & materia nostri statuti dixi in *lib. 1. rub. 54. & 56. & lib. 5. n. 27.* quæ hic repetere foret inutile, imo reprehensibile; itaque ad ibi dicta recurre, cum diligentia possibili studeam repetitionem effugere.

QUOD NEMO PLANTET JUXTA VIAS PUBLICAS, AUT ARBORES *in eis incidat.* *Rubrica XVIII.*

NUllus etiam audeat plantare Sepes, aut Arbores quascumque, & similia juxta Vias publicas per unum pedem cum dimidio. Sicut etiam Arbores quascumque existentes in Viis publicis incidere, aut amovere nemo possit, Sed Communis esse censeantur, non obstante usu, sive præscriptione per temporis lapsum allegata ad pœnam quocunque casu x. lib. Restitutionis loci in pristinum, & Arborum amotarum Communi faciendæ: Possit tamen proximior vicinus habere fructus dd. Arborum absque pena, salva proprietate Communis.

S U M M A R I U M.

1 *Arborem plantans debet distare a fundo vicini per quinque pedes, num. 7.*
Licet esse relinquendum solum spatium duorum pedum not. Giovag. *num. 2.*
Et plantans prope aquæductum debet distare per decem pedes, num. 4.
3 *Arborum appellatione veniunt etiam vites.*
5 *Urbini Ducis Decreta fuerunt confirmata per Summos Pontifices.*
6 *Arbores prope vias publicas pertinent ad Principem, seu Rempubl.*
Contrarium tenent alii, imo expectare ad dominos prædiorum vicinorum, n. 8.
Plantata autem prope ripas eorum sunt, quorum sunt ripæ, n. 9.

A N N O T A T I O.

1 PLantans arborem in suo fundo debet distare a fundo vicini per spatium quinque pedum de jure communi ad tex. in *l. fin. ff. de fin. regun.* & tradunt Cæpoll. *de servit. Urb. præd. c. 81. in princ.* Aldov. *cons. 12. n. 2.* Gratian. *discep. for. c. 314. n. 7.* & Antonell. *de loco legal. lib. 2. c. 23. n. 32.* licet plantans olivam, & ficum distare debeat a fundo vicini per spatium novem pedum, ut habetur in *d. leg. fin. ff. fin. regun.* & tradunt Cæpol. Aldov. & Antonel. in locis proxime adductis. Et licet 2 relinquendum esse tantum spatium duorum pedum, tueatur Giuvagn. *cons. 30. n. 14. lib. 2.* si plantatio est facta sciente vicino; non est amovenda, Gratian. *ubi supra, n. 8.* Arboris vero 3 appellatione veniunt vites, *leg. 3. § arboris, l. 2. ff. arbor. furt. cæs.* Amat. *decis. March 96. per tot.* Petr. Gregor. Tholos. *in syntag. jur. uni. lib. 37. c. 6. n. 4.* plene Barbos. *de appell. verb. signif. appel. 22. n. 1. & 2.* ubi dicit, arborum appellatione venire etiam hederam, arundinem, & alia, de quibus ibi per eum.

4 Hinc videmus, quod prope aquæductum publicum non possunt arbores plantari, nisi dimisso spatio decem pedum, ad text. *in l. omnis servitus, 6. in §. super his, & ibi not. glos.* Jo: de Plat. Bart. & alii; *C. de aquæd. lib. 11.* & notat etiam Petr. Greg. Tholos. *in syntag. jur. univ. lib. 20. c. 9. n. 5.*

Hoc statutum prohibens incidi arbores, quæ sunt in viis publicis, concordat cum *Decreto q. Ducis Urbini* idem prohibente publicato dum anno 1588. de quo habetur in libro Decretorum Communitatis Cantiani fol. .·. Quod etiam hodie venit observandum, 5 non solum ex confirmatione S. M. Urbani VIII. ut testatur Illustriss. Dominus meus Deluca *in The. verit. & just. in tit. de donat. disc. 2. n. 27. & disc. 35. n. 13.* Sed etiam ex speciali con- 6 firmatione S. M. Clem. Papæ X. & cum concordet etiam cum jure communi, quo arbores juxta vias publicas, quæ non subjacent periculo corrosionis fluminis pertineant ad Rempub. seu Principem, ut tradit Ripa *in l. quominus, n. 70 ff. de flum.* ubi testatur, ita de facto servari: Quidquid dicendum sit de arboribus, quæ sunt in ripis, seu fossis Civitatis, de quibus Sud. *cum allig. ab eo dec. 42. n. 15.* & Franc. Marc. *dec. 346. n. 3. p. 2.*

A D D I T I O.

7 TRadita hic a nostro Conciolo comprobant Pacichel. *de distant. c. 11. per tot.* præcipue *n. 8. & seqq.* Calv. Ansal. Severol. & alii ab eo citati, & pariter novissime Carol. Ant. Deluca *animadv. ad discept.* Gratian. *c. 314. num. 13. tom. 2.* Rot. post Pacichel. *dec. 34. n. 5.*

8 Arbores autem plantatæ prope vias, seu inibi natæ pertinent ad dominos prædiorum vicinorum, non autem sunt Principis, seu Reipublicæ, statuto non extante, Ursill. a me citatus *lib. 2. rubr. 56. nu. 52.* Bart. Afflict. Ripa, Alban. Fabian. Surd. & alii quos citat Antun. Portugal. *de donationib. Reg. p. 3. c. 3. n. 53. tom. 2.* ad quod videas Modern. Pecch. *de aquæduct.* & Gob. citatus per Sabell. *in summ. tractat. var. §. Arbor, n. 16.* natæ autem in ripa eorum sunt, quorum sunt ripæ, Modern. 9 Antun. Portugal. *de donationib. Reg. p. 3. c. 4. n. 55. tom. 2.* Merlin. *obser. foren. obser. 97. n. 95.*

QUOD NEMO PROJICIAT SAXA, VEL IMMUNDITIAS IN VIAS PUBLICAS. *Rubrica XIX.*

NEmo in posterum Agros expurgando saxa, & alias immunditias, sive imbrigamenta projicere debeat in Vias publicas, & in illis existentia per adjacentes ex eorum parte omnino removeri debeant, ad hoc ut quilibet per eas libere, etiam cum bestiis transire valeat, sed prædicta ad vicinum flumen exportari faciat, vel in Agro ipso fodiat

dat termino octo dierum ab Officiali, seu Syndico Communis assignando, ad pœnam v. libr. pro qualibet vice de facto ab inobediente exigendam, & alter per eosdem gravari possit qualibet die, donec pareat.

S U M M A R I U M.

1 *Concinit alibi remissio.*
2 *Additionatoris alibi remissio.*

A N N O T A T I O.

1 DE materia hujus statuti prohibentis projici saxa, & immunditias in vias publicas, & quod illa amoveri debeant infra terminum octo dierum sub pœna quinque librarum, quod dict. statutum sit validum, & alia plura pro illius declaratione, dixi supra in *lib. praeced. rubr.* 28. videas igitur ibi, cum noluerim illa iterum hic inutiliter replicare.

A D D I T I O.

Materiam hanc hujus statuti tetigi *lib. 5. rubr.* 28. quam hic repetere inutile foret; quapropter eam prævide penes Doctores ibi citatos, ne metipsa huc transcribere tenear. 2

QUOD TRANSEUNDO PER BONA ALTERIUS JUS EUNDI NON *præscribatur.* *Rubrica XX.*

ANtiquis Constitutionibus inhærentes, Volumus, quod si quis longi, sive longissimi temporis spatio, sciente etiam, & patiente Domino transierit per bona, vel terras alterius, non censeatur sus aliquod transeundi acquisivisse, vel præscripsisse, sed per Dominum quandocumque repelli, & prohiberi posse: Nisi tamen servitus probaretur, vel Via, sive aditus aliunde ad propria bona non adesset, quo casu Juris præsumptione servitutem constitutam esse censendum erit. Reliqua ad Vias spectantia habes supra Libr. V. sub Rub. de Viis, & aliis locis.

S U M M A R I U M.

1 *Servitus via dicitur discontinua.*
Et ideo ad illam acquirendam requiritur tempus immemorabile, num. 2.
Nisi allegaretur titulus, & probetur quasi possessio decem annorum inter præsentes, n. 3.
4 *Vicinus tenetur vendere viam vicino illam non habenti ad suum fundum.*
Secus si illam possit habere aliunde licet longiorem, n. 5.
6 *Servitus via non præsumitur deberi, & qua ratione.*

A N N O T A T I O.

STatutum supradictum, quod per transitum super bonis alterius etiam per tempus longum, seu longissimum, & etiam patiente domino non censeatur præscriptum, neque acquisitum jus transeundi super dictis bonis concordat cum ju-
1 re communi, qua est dispositum, quod cum dicta servitus dicatur discontinua, cum in ea requiratur factum hominis, qui non potest esse continuus, sed interpellatus, ut declarant Cæpoll. *de servit. urban. præd. c.* 19. *nu.* 3. Adden. ad Paitell. *expedit.* 24. *num* 1. *& seqq.* Giurb. *observ.* 62. *num.* 5. & Andreol. ad Cæpoll. *post princ. vers. servitus quædam, &c.* Rota
2 *decis.* 416. *num.* 4. *part.* 14. *recent.* & ideo ad illam acquirendam non sufficit transitus super bonis alienis per spatium longi, aut longissimi temporis, sed requiritur tantum tempus, cujus initii memoria non extat, ut tradunt Cæpoll. *in dict. cap.* 19. *num.* 4. Balb. *de præscr.* 2. *par.* 4. *par. princ. quæst.* 1. *num.* 2. *vers. Si vero, &c.* Paitell. *exped.* 24. *num.* 12. *&* 34. & ibi Adden. *num.* 37. *& seqq.* Andreol. *controv.* 178. *nu.* 3. *& seqq.* & Giurb. *observ.* 62. *numer.* 4. ubi dat concordantes quamplures, Antonell. *de temp. legal. lib.* 2. *cap.* 81. *nu.* 8. & Rota *dec.* 416. *n.* 5. *p.* 14. *recent.*

Nisi tamen allegetur titulus servitutis discontinuæ, & probetur de quasi possessione servitutis decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes, sciente, & patiente adversario, quia tunc id sufficit, licet titulus non probetur, ut testantur Cæpoll. & Balb. in locis supra adductis, ubi de communi, *Sum. magis comm. opin. libr.* 2. *conclus.* 456. Adden. ad Paitell. *d. exped.* 24. *n.* 42. *& seqq.* & Andreol. *d. contr.* 178. *n.* 3. *& seqq.* qui dant concordantes; & plura requirunt, ut d. conclusioni sit locus, quæ videas ibi per eos, cum quibus pertransit Antonell. *de tempor. legal. lib.* 2. *c.* 81. *n.* 47. 3

Quando vero quis non habet viam eundi ad fundum proprium vicinus tenetur illam concedere soluto pretio super suis bonis per locum et minus damnosum, saltem de æquitate secundum Boer. *dec.* 322. *n.* 11. *& seqq.* & Card. Tusch. *pract. concl. litt. V. concl.* 180. *n.* 7. ubi testatur de veriori opinione Abb. *cons.* 403. *n.* 7. *vol.* 2. Secus si aliunde possit habere viam licet longiorem 5
Antonell. *de loco legal. lib.* 2. *c.* 23. *n.* 13. ubi concordantes. 4

A D D I T I O.

HOc in statuto non tractatur de prætendentibus jus eundi per bona alterius, ex quo solum, per quod transitur sit publicum; quia tunc diversa res esset juxta tradita per Emin. Deluca *de servitut. disc.* 23. *per tot.* sed tractatur solum de servitute viæ, seu transitus per fundum alterius, & in ista ex quo allegans libertatem habet intentionem fundatam, difficile est obtinere, quod servitus prædicta competat; eo quia ea non præsumitur, ut in terminis tradit Emin. Deluca *de servitut. in supplem. discurs.* 94. *n.* 3. 6

QUOD NEMO FODIAT PROPE MURUM, VEL GRIPPUM ALTERIUS. *Rubrica XXI.*

NEmo debeat fodere, vel zappare prope Domum, Murum, vel Grippum alterius, ita quod Domus, Murus, vel Grippus possint ullo modo destrui, vel alamari, sed dimisso spatio arbitrio boni viri, & qui contrafecerit in X. Libr. qualibet vice condemnetur, & damnum emendare statim per Judices compellatur.

S U M M A R I U M.

1 *Vicini fundus dicitur, qui cohæret ad unguem fundo vicini.*
Et quis dicatur vicinus, remittitur arbitrio Judicis, n. 2.
Vicini vero dicuntur fere socii, n. 3.
Et ideo debent sibi facere bonam vicinitatem, n. 4.
Et tenentur dimittere legitimum spatium Judicis arbitrio, n. 5.
6 *Passus est mensura quinque pedum.*
7 *Fovea fieri potest in proprio solo, quando sibi prodest, & vicino non nocet.*
Et ex quo in viam publicam respicit cessare facit æmulationem, num. 8.

A N N O T A T I O.

1 VIcini fundus, seu grippus, de quibus habetur in hoc statuto, dicitur, qui cohæret ad unguem fundo vicini, non autem si via sit in medio, *l.* 4. *§. hoc iudicium*, & ibi Bart. *ff. fini. regun.* Afflict. *de jure protho. §.* 9. *nu.* 1. *not.* licet con-
2 trarium teneat Cæpoll. *de serv. rustic. præd. c.* 3. *n.* 35. & licet quando quis dicatur vicinus pluribus opinionibus relatis remitti Judicis arbitrio, scripserit Antonell. *de loco legal. lib.* 1. *c.* 2. *n.* 14. ubi testatur de veriori opinione.

Et non mirum si statutum supradictum prohibet, quod vicinus non possit fodere juxta murum, domum, & grippum alterius, ex quo vicinus possit damnificari, quia vicini dicuntur fere socii, ut dicit Specul. *in tit. de Judic. §.* 2. *vers. dicitur enim, &c.* & ideo vicini debent sibi invicem facere bo- 3
nam vicinantiam, *l. Imperatores*, 17. & ibi hoc not. Floria. *ff. de servit. rust. præd.* Itaut debeat dimittere legitimum spatium 4
Judicis arbitrio statuendum, quod ego judicarem saltem unius passi, ut tradunt Franc. Marc. *dec.* 501. *num.* 7. 8. *&* 9. *& seqq. p.* 1. & Antonell. *de loco legal. c.* 23. *nu.* 22. volentes, 5
quod si quis effodiat puteum juxta regionem alterius, teneatur dimittere spatium unius passi, ut ibi per eos. Passus vero est mensura quinque pedum, & pes est spatium quindecim 6
digitorum, ut tradunt Franc. Marc. *d. dec.* 501. *num.* 12. & Antonell. *de loco legal. lib.* 2. *c.* 23. *n.* 33.

A D D I T I O.

FOvea autem in proprio solo fieri potest prope domum, & mu- 7
rum vicini, quando quis id facit ut sibi principaliter prosit, & vicino minime nocumentum afferat, fundamenta ejus non destruendo, nec marcescendo cum aqua in illa recolligenda, & non fiat ad æmulationem, Pacichel. *de distant. c.* 8. *n.* 3. *per l. vicinus*, 24. *ff. de aqua, & aqua pluv. arcen.* ubi citat Cæpoll. Sabell. & alios, & *n.* 4. tradit, quando æmulatio cesset, præcipue si foveæ 8
viam publicam respiciant, videndi Tondut. & alii citati a Modern. Antun. Portugal. *de donatio. Reg. p.* 3. *cap.* 4. *n.* 24. Saminiat. *cons* 4. *post tom.* 2. *contr.* Jos. Altograd. *per tot.* maxime *a n.* 26.

DE FOSSATIS FACIENDIS, ET SCARIÇANDIS. *Rubrica XXII.*

FOssata, per quæ juxta vias vadit Aqua Officialis, seu Syndicus, tam ex eorum Officio, quam ad petitionem vicinorum, & aliorum competenti termino assignato Vicino adhærenti mundari, & scaricari faciant, ita ut Aqua vias publicas nullo modo impediat, ad pœnam pro qualibet vice libr. decem, Fisco, & Accusatori cum Executore pro parte applicandam. In Fossatis autem de novo faciendis, vel in jam factis scaricandis nullus audeat Vias publicas ullo modo restringere, sive occupare ad pœnam v. libr. Communi applicandam.

Adden-

Addentes etiam, quod ubi opus fuerit, ad viam conservandam facere nova Fossata ad omne mandatum Syndici Communis, quis facere teneatur ad pœnam decem librarum.

S U M M A R I U M.

1 *Fossata sunt mundanda, & scaricanda per colonos, & n. 6.*
Fallit, si illa sint ad perpetuam utilitatem fundi, n. 2.
Quæ fossata præsumuntur communia inter vicinos, n. 3. & 8.
Fallit, si sunt juxta vias publicas, n. 9.
4 *Fossata publica expensis publicis sunt excavanda, & scaricanda.*
Privata autem expensis prædii servientis, seu eorum dominorum, num. 5.
7 *Fossata publica aperire potest quilibet in suo solo ad ea mundanda.*

A N N O T A T I O.

1 FOssata, de quibus in hoc statuto, quod sint mundanda,
& scaricanda per Colonum, tradunt Bart. *in l. pen. n. 2.*
ff. de impen. in reb. dota. fact. & in l. prædio, 27. §. pen. ff. de
fund. instr. Petr. de Ubal. *de sociat. in 6. p.* 12. *quæst.* & Ad-
2 den. ad Paitell. *exped.* 54. *n.* 15. Quod tamen habet locum si
fossata sint ad utilitatem unius anni, secus tamen si illa sint ad
perpetuam utilitatem prædii, ut declarant Bart. *in d. l. prædio*, 27.
§. pen. ff. de fund. instr. & in d. l. pen. ff. de impen. in reb. dota. fac.
3 Quæ fossata inter prædia præsumuntur communia inter vicinos, ita ut quilibet ea eis possit uti ad usum destinatum, *l. 1. §. perpetua, & ibi glos. ff. de aqua pluv. arcenda, l. 2. §. præterea, ff. eod. tit.* & scriptum reliquit Felic. *alleg.* 4. *n.* 1. *& 2. p.* 3. nisi constaret, quod ab uno tantum ex dictis vicinis possiderentur, ut not. Felic. *d. alleg.* 4. *n.* 2. *&* 8. Sperell. *dec.* 178. *p.* 2. *n.* 84. *&* 85.

Quod autem nulli liceat vias publicas restringere, vel occupare, dixi supra hoc *lib.* 6. *rubr.* 17. videas ibi, si placet.

A D D I T I O.

STatutum autem nostrum non loquitur de foveis, seu fossa- 4
tis publicis, sed de privatis; ista tamen expensis publicis,
seu communibus sunt excavanda, & scaricanda, seu aliter attenta consuetudine, Pacichel. *de distant. c.* 8. *n.* 16. ubi Cyriac. & alios citat; ista tamen si jure servitutis aquæ recipiantur reficienda, excavanda, aut excaricanda sunt expensis dominorum fundorum servientium, & ad id cogi possunt per eos quorum aquæ in eis scavantur, Pacichel. *d. c.* 8. *nu.* 20. videndus Actolin. *resol. foren.* 110. *n.* 39. *& seqq.* ubi tenet non
ad reficiendum teneri servientes, sed solum ad patiendum, ut 5
reficiantur, & si a pluribus fuerit debita servitus, ab omnibus prædicta sunt facienda, Pacichel. *d. c.* 8. *n.* 22. & ista, si eanim aefectio, ac eacavatio potius respiciunt perceptionem fru-
ctuum, quam rei locatæ conservationem, a conductore sunt 6
facienda, ut tradit hic noster Conciol. *n.* 1. *&* 2. & novissime dict. Pacichel. *d. c.* 8. *nu.* 21. Pacion. *de locat. & conduct. c.* 34. *§.* 1. *n.* 37. *& seqq.*
Publica autem fossata aperiri possunt a quolibet domino in 7
suo fundo, ad ea excavanda, & scaricanda; cum ibi hæc, & alia facere valeat, Pacichel. *d. c.* 8. *n.* 17. ubi *decis. Rot. Rom. Modernissimam* citat.
Fossata autem, si sint inter prædia privata, communia erunt 8
judicanda, maxime cum fuerint in usu publico, ut tradit hic Conciol. *n.* 3. & novissime pluribus citatis dicit Pacichel. *d.*
c. 8. *n.* 11. aliter autem propria prædii, cui adhærent, sunt 9
ea, quæ pars fundi censentur, cujus dominus propterea ad viæ reparationem tenetur, Pacichel. *d. c.* 8. *n.* 9. *&* 10. ubi Alex. Busat. Amic. Jas. Surd. Antonel. citat.

QUOD AQUA EX AGRIS NON DIRIGATUR AD VIAS PUBLICAS.

Rubrica XXIII.

ITem ad conservationem Viarum, Nullus audeat dirigere Aquam per Sulcos ultra modum antiquum in Vias publicas, nisi prius faciat Fossatum juxta Agrum, absque ulla occupatione Viæ, per quod commode dirigatur Aqua, illudque singulis annis faciat expurgari, ad pœnam decem librarum, pro qualibet vice a Syndico, vel Officiali facta monitione, exigendam.

S U M M A R I U M.

1 *Aqua non potest derivari in vias publicas.*
Nec ea deduci per vias publicas, n. 2.
3 *Ponticellus construi non potest in vias publicas sine licentia Principis.*
4 *Aquarum materiam qui tractant remissive.*
5 *Aquas licet foveis arcere ad muniendum prædium viæ adjacentis.*

A N N O T A T I O.

1 QUod nihil sit immittendum in vias publicas, per quod illæ restringantur, seu deteriorentur in præjudicium transeuntium, dixi sup. hoc *lib.* 6. *rub.* 19. videas igitur ibi, si cupis, & quoad aqua non possit derivari in vias publicas, scripsit etiam Paitell. *exped. civil. n.* 6. ubi dat concordantes.

A D D I T I O.

2 NOn solum ex agris non licet derivare aquam in vias publicas, modo in statuto disposito, sed etiam neque ea deduci potest per vias publicas, licet concessio per superiorem facta adsit, si de hoc specialis non sit facta mentio in concessione, & reservato interesse, & utilitate publica, Tondut. *qu. civil. tom.* 1. *c.* 48.
n. 21. præsertim sine ponticello, quod etiam fieri non potest si- 3
ne licentia Principis, Tondut. *d. c.* 48. *n.* 23. novissime Ant. Portugal. *de donation. Reg. p.* 3. *tom.* 2. *c.* 3. *nu.* 47. ubi Bartol. Cæpol. Afflict. Surd. Mastril. & alios citat Fragos. *de regim. Respub. Christian. p.* 1. *lib.* 7. *disp.* 21. *nu.* 13. *in fin.* novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portug. tom.* 6. *ad lib.* 1. *tit.* 68. *ad §.* 31. *gl.* 35.
n. 2. *& seqq. p.* 134. *& glos.* 3. *p.* 147. *n.* 1. & in ista materia 4
aquarum ad varias quæstiones vide Pacichel. Eminen. Deluca Marin. Pech. & alios, quos citat novissime Pegas *ad ordinat. Regn. Portugal. tom.* 6. *tit.* 68. *glos.* 20. *ad §.* 18. *& fere per tot.* Valenzuel. Velasq. *consil.* 20. *per tot.* maxime *n.* 32.
Aquas tamen licet foveis arcere, & munire prædium viæ 5
adjacentis, Antonel. *cons.* 88. *n.* 25. Paris. Dec. & alii, quos citat Pacichel. *de distant. c.* 8. *nu.* 6. *per l.* 1. *§. labeo, ff. de fluminib.*

QUOD NEMO DERIVET AQUAM IN REM ALTERIUS.

Rubrica XXIV.

SI quis dolose derivaverit, vel derivari fecerit Aquam in rem alterius, puniatur in libris x. & emendet damnum, cursumque Aquæ in pristinum statum reducat, & intelligatur derivasse si in terreno suo versus terrenum alterius factum fuerit Fossatum, vel Sulcus, ubi non consuevit esse. Addimus insuper, quod nullus audeat, vel præsumat quovis quæsito colore derivare Aquam fluminis alicujus, vel fossati, de loco suo, unde solita est ire, & ad alium locum transmittere, seu aliquod obstaculum apponere, per quod Aqua in alium locum inducatur ad pœnam xx. libr. & emendationis damni, & nihilominus cogatur per Potestatem ad reducendum aquam per pristinum statum, & quilibet possit de prædictis accusare, & denuntiare, & Potestas ex Officio inquirere, & de prædictis culpabiles condemnare.

S U M M A R I U M.

1 *Dominus fundi inferioris tenetur recipere aquam fundi superioris & num. 6.*
Maxime cum ager inferior sentiat commodum pinguedinis defluentis, num. 2.
Etiam si dicta aqua fundo inferiori damnum afferat, n. 3.
Maxime stante longa consuetudine, n. 4.
Contrarium licet præcesserit conventio, n. 7.
5 *Aquam devertere non licet a flumine publico in damnum vicini.*

A N N O T A T I O.

1 COnsulto quidem in hoc statuto dispositum fuit, quod nemini liceat dolose aquam divertere in fundum vicini sub pœna, de qua in eo, quia cessante dolo dominus fundi inferioris tenetur natura ipsa aquas recipere superiorum agrorum, cum ut dixi ipsa natura insitum sit, quod aquæ superiores fluant ad inferiores, ad text. *in l.* 1. *&* 2. *ff. de aqua pluv. arcen.* & tradunt Paitell. *exped.* 83. *nu.* 12. *& seqq.* & ibi Adden. *n.* 5. *&* 7. & Felic. *allegat.* 4. *nu.* 10. *& nu.* 28. *p.* 3. ubi plene habetur de hac materia, *& alleg. seqq.* & Cy-
riac. *controv.* 174. *n.* 2. *& contr.* 688. *nu.* 31. *&* 41. Maxi-
2 me cum ager inferior sentire soleat commodum, dum pinguedo terræ ad eum decurrit, ut adveriunt Paitell. *d. exped.* 83. *n.* 12. *& seqq.* & Menoch. *cons.* 43. *n.* 9. *lib.* 1. & Felic.
dict. alleg. 4. *n.* 10. Cyriac. *d. controv.* 688. *n.* 31. Etiam si 3
agro inferiori dict. aqua damnum afferat, Berov. *cons.* 143. *numer.* 4. *vol.* 1. Adden. ad Paitell. *d. exped.* 83. *nu.* 6. Maxi-
me si concurrat longa consuetudo, quæ servanda est, periode 4
ac si servitus esset imposita, ut not. Adden. ad Paitell. *de exped.* 83. *numer.* 6. *&* 7. qui dant concordantes, Cyriac. *d. contr.* 179. *num.* 3.
Quod vero divertens aquam fluminis a solito suo cursu ex 5
plantatione arborum, seu alio modo faciendo aquam regurgitare in damnum vicini, ut habetur in hoc statutu, teneatur amovere impedimentum post tex. *in leg.* 1. *§. sed & apud ff. de aqua pluv. arcen.* tradunt Neguf. *in silv. respon. q.* 146. *n.* 10. Adden. ad Paitell. *d. exped.* 93. *n.* 22. ubi dicunt competere contra divertentem aquam a suo solito cursu interdictum Judicis Officio, ut ibi per eos, & Costa *de scien. & ignor. cent.* 2. *distin.* 1. *numer.* 37. *& sequent.* nec non Cyriac. *dict. controv.* 279. *num.* 7. *&* 8.

A D D I T I O.

AQuæ itaque prædii dominantis recipi debent a fundo infe- 6
riori, *l. si aqua ductus*, 47. *ff. de contrahend. empt.* Rota *post*

Paci-

Pacichel. *de distant. decis.* 27. *num.* 9. quæ est 461. *part.* 14. *recent.* Utceol. Tomat. Cæpol. Boer. Tusc. Gob. & alii, quos citat Modern. Sabell. *tractat. var.* §. *Aqua numer.* 3. Actolin. *resolut. forens.* 110. *numer.* 35. non tamen quando ex earum nimio fluxu nimia prædio inferiori afferretur læsio, etiam si conventio præcessisset de aquis recipiendis; quis in eo casu
non teneretur inferior eas suscipere, cum promissio ita læsi- 7
va facta non præsumatur, Castren. Cæphal. Cæpol. Cyriac. & alii citati a *dict.* Pacichel. *dict. tractat. de distant. capit.* 8. *num.* 19.

DE PUTEIS, FONTIBUS, ET LAVATORIIS MUNDANDIS.
Rubrica XXV.

PUtei, Fontes, & Lavatoria existentes, sive existentia in Districtu Engubii ad usum publicum destinata debeant mundari, scariari, & manuteneri per convicinos commoditatem ex illis habentes, & per eosdem aptetur Via necessaria ad eumdum, aqua dirigatur per Fossata, & impedimenta quæcumque removeantur: Et ad prædicta Syndicus Communis, & Officialis DD. pena decem librarum convicinos inobedientes pro virili, qualibet vice compellant.

S U M M A R I U M.

1 *Vicini tenentur mundare, & manutenere fontes quibus utuntur.*
Et purgare viam ante eorum domum existentem, n. 2.
Et quid si vicinus velit renuntiare usui dicti fontis, numer. 3.
4 *Fons dicitur omnis puteus; sed non econtra.*
5 *Puteus communis est expensis vicinorum purgandus, ac reficiendus.*
6 *Putei aliqua notabilia tractat Pegas.*
7 *Puteus est purgandus a locatore si impensa est magna, & utilitas est duratura.*
Aliter est purgandus a conductore, n. 8.
9 *Fontes cujus expensis sunt mundanda, & reparanda.*

A N N O T A T I O.

1 STatutum de quo supra, quod vicini teneantur mundare, scaricare, & manutenere puteos, & fontes, quibus utuntur concordantes cum jure communi, quo idem reperitur dispositum *l.* 1. *& ibi glos.* Alberic. & alii, *ff. ad leg.* Rhod. *de jactu l. ad reparationem*, 7. *C. de aquad. lib.* 11. *l. ad portus*, 6. *C. de oper. publ.* & tradunt Bald. & alii *in l.* 4. §. *actor*, *ff. de re judic.* & Cæpoll. *de servit. urb. prad. c.* 47. *n.* 3. ubi
2 hoc dicit verissimum. Cum illi teneantur etiam purgare viam ante eorum domum existentem etiam si domus sit conducta, *l.* 2. & ibi not. Bart. & DD. *ff. de via publ.*
3 Sed quid si vicinus vult renuntiare usui dicti putei, vel fontis, & sic se eximere ad contribuendum pro illorum refectione, an id facere possit, hanc quæstionem examinat Cæpoll. *de ser. urb. prad. d. c.* 47. *nu.* 4. ubi ponit rationes pro utraque parte, & postea distinguit, quam videas ibi per eum, & per Gallerat. *de renunt. lib.* 2. *c.* 3. *n.* 14.

Addo prædictis pro coronide, quod fons dicitur omnis pu- 4
teus, non autem econtra, ut probat Specul. *in tit. de caus. possess. & propriet.* §. 4. *n.* 25. *lib.* 4. & facit illud Joan. *c.* 4. Sedebat. *sic supra fontem*, & tamen erat puteus, ut habetur pariter ibi *Puteus altus est, & non in quo haurias habes.*

A D D I T I O.

PUteus communis vicinorum expensis est reficiendus, et 5
mundandus, quod unus non evitat qui prope refectionis tempus illius usui renuntiat Pacichel. *de distant. c.* 9. *nu.* 6. *per l. ad portus*, *C. de operib. publ. l. ad reparationem*, *Cod. de aquaduct. lib.* 11. ubi pariter Gallerat. Sprenger. Specul. Roman. Cæpoll. & alios citat Avendan. *de exequend. mand. p.* 2. *c.* 3. *n.* 9. & de puteo aliqua tradit novissime Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. tom.* 6. *tit.* 68. *glos.* 20. *ad* §. 18. *n.* 56. 6
& seqq. ubi Cancer. Fontanell. & alios citat.
Puteus sane est purgandus a locatore, si impensa est immo- 7
dica, & utilitas ultra tempus locationis protenditur, Cyriac. *controv.* 61. *n.* 29. ubi Natta. & Garzia. citat novissime Pacion. *de locat. & conduct. cap.* 34. §. 1. *nu.* 4. Pilaja ad Iranc. *de protestatio. addit. ad consider.* 54. *nu.* 8. quando autem im-
pensa est parva, & utilitas non ultra tempus conductionis pro- 8
tenditur, ipsa purgatio, ac mundatio a conductore est facienda Pacichel. *de distant. d. c.* 9. *nu.* 15. ubi *per tot. cap.* tradit multa de puteo, & aquæ haustu scitu digna, quem deprecor consulas.
Circa hanc mundationem fontium, ac expensas ad id facien- 9
das vide Modern. Pegas *ad ordinatio. Reg. Portugal. tom.* 5. *tit.* 66. *glos.* 46. *post* §. 43. *n.* 4. *& seqq. & de regim. Senat. Palat. post tom.* 7. *c.* 57. *n.* 3. & Modern. Brilla. *ad consuet. Neapol. tit.* 23. *cap. unic. n.* 6. *& seqq.* Avendan. *d. n.* 9.

DE SEPE PENDENTE SUPRA VIAM. *Rubrica XXVI.*

HAbens Sepem juxta Viam debeat illam tenere in bono statu, ita quod non se extendat supra Viam, & offendere, sive impedire possit transeuntes, Equestres, vel pedestres, sive cum bestiis onustis, Feno, Palea, & similibus, sed ad petitionem cujuslibet teneatur Viam expeditam reddere ad pœnam contrafacienti L. solidorum pro qualibet vice a Syndico, sive Officiali exigendam; alioquin dictus Syndicus eamdem Sepem remittere, & remolire possit expensis dicti Contumacis.

S U M M A R I U M.

1 *Arbor si cadat in viam publicam ex fundo vicini ipse tenetur illam amovere.*

A N N O T A T I O.

1 AD materiam hujus statuti, quod si arbor ex fundo alicujus in viam publicam caderet, ita ut itineri sit impedimento, si vicinus non habeat illam pro derelicta, teneatur illam amovere ex interdicto. *Ne quid in loco publ.* tradit Cæpoll. *de serv. urban. prad. c.* 81. *n.* 8.

QUOD ARBORUM RAMI, ET SEPES PENDENTES INTER VICINOS REMOLIRI DEBEANT.
Rubrica XXVII.

SI arbores ramos emiserint ultra terminum, teneatur dominus ad requisitionem vicini eos incidere, & sepem etiam remittere, & remolire, alias penam v. libr. vice qualibet incurrat, & si incidere, sive remittere distulerit, Judicis arbitrio gravetur.

S U M M A R I U M.

1 *Arborum rami pendentes super fundum vicini debent succidi per dominum.*
Vicinus vero an possit illos incidere propria auctoritate, numer. 3. & 4.
An melius adito Judice, n. 6.
2 *Arborum umbra frugibus est nociva.*
5 *Arbor, qua est in confinio duorum, præsumitur communis inter eos.*

A N N O T A T I O.

1 ARborum rami pendentes supra solum vicini, si eorum umbra fundo vicini noceat Dominus illorum eos circumcidere debet ad altitudinem quindecim pedum a terra ad requisitionem vicini, ad text. *in l.* 1. §. *quod ait prætor*, *ff. de arbor. caden.* & tradunt Petr. Greg. Tholos. *in syntag. jur. univ. lib.* 20 *c.* 9. *in princ.* Cæpoll. *de serv. urban. prad. c.* 81. *n.* 4. *&* 5. Alduv. *cons.* 52 *nu.* 11. ubi dicit, hoc non habere locum in vitibus, quarum umbra vicino non nocet, ut ibi per eum, & Calvin. *de æquit. lib.* 2. *c.* 120. *n.* 2.
2 Arborum vero umbram agris esse non parum nocivam cecinit Poeta Mantuanus *Egloga* 10. *ibi nocent & frugibus umbra* & idem tradit Plin. *lib.* 7. *natur. hist.* & præcipue nociva est umbra Cupressus, Pini, Nucis, & simil. de quibus Ursell. *in axam. opum, conclus.* 136. *n.* 34.
Utrum vero liceat vicino dd. ramos incidere propria auctori- 3
tate, dicas, quod sic, domino non resistente, alias sit recurrendum ad interdictum de arboribus cædendis sec. Bartol. *in l.* 1. *nu.* 1. *ff. de arbor. caden.* & not. Cæpoll. *de servit. urb.*
prad. d. c. 81. *n.* 4. licet vicinum posse abscindere ramos ar- 4
boris ad altitudinem quindecim pedum sibi damnum inferentes propria auctoritate saltem de æquitate, firmet Calvin. *de æquit. lib.* 2. *c.* 120. *n.* 9. nisi tamen fuisset præscriptum dict. jus non incidendi per vicinum, ut ibi per eum, qui alia subnectit ad dictam materiam facientia.
Arbor vero quæ est in confinio duorum, præsumitur com- 5
munis *l. arbor.* 19. *ff. commun. divid.* Surd. *cons.* 126. *n.* 6. *lib.* 1.

A D D I T I O.

ARborum ramos supra fundum alienum pendentes, licet 6
propria auctoritate posse excidi a vicino dicat nosterConciol. *hic n.* 3. *& seqq.* tamen certius est, quod melius dijudico, id faciendum adito Judice, & facta denuntiatione per actionem negatoriam, Nevisan. Scapp. & alii quos citat Pacichel. *d. tract. de distant. c.* 11. *n.* 12. Cirlin, Quesada & Pilo *dissert.* 4. *n.* 4. *&* 5. quos citat Pacichel. *d. c.* 11. *n.* 18. novissime Brilla *ad consuet.* Neapol. *tit.* 29. *cap. unic. n.* 20. *& seqq.*

DE

DE CAPRIS IN PLANO NON DETINENDIS.
Rubrica XXVIII.

NEmo in posterum quovis prætextu audeat Capras detinere in Plano Eugubii, ubi Arbusta, & Vineæ sint, vel si vicina, vel vicinæ existant, quod Magistratus arbitrio judicandum relinquimus: Alias ultra damni emendationem, pœnam v. librarum pro singulis Capris incurrat, cujus medietas Accusatori, & Executori, altera vero Communi applicetur, & nihilominus Capras removere teneatur,

SUMMARIUM.

1 *Capræ sunt maxime nocivæ in agris, vel arbustis.*
Itaut cum laborant febri, omnia virgulta arefaciant, numer. 2.
3 *Statutum, quod capræ non detineantur in agris, non comprehendit hircos.*

ANNOTATIO.

NOn sine magna ratione prohibitum fuit in hoc statuto, quod in plano Civitatis Eugubii in agris in quibus sunt arbusta, vel vineæ, vel illis sunt vicinæ non detineantur capræ, quia illis sunt maxime nocivæ. Capræ enim semper la- 1
borant febri, ita ut febre recedente illæ statim intereant, ut scribit Plin. *lib. 8. natur. histo, tom. 1. c. 50. lib. 15. & 10.2. c. 8. & lib. 28. c.* 10. *tom.* 4. & late comprobat Aldovi. *cons.* 11. *n.* 11. ita ut quæcumque arido, & ferventi ore, aut lin- 2
gua contingunt, statim ob febris ardorem arefaciant, unde cecinit Poeta, *Urentes culta capellas*, & ideo idem Plin. *lib.* 8. *c.* 50. scribit, illas, exitialas agris esse, & post eum tradit Guidu Pancirol. *in subscriptione ad d. cons.* 11. Aldovin.

Licet dictum statutum non extendi ad hircos tnt. Cerpan. 3
ad stat. Mediol. *lib.* 2. *c.* 363. *n.* 25.

QUOD VENATORES NON INTRENT POSSESSIONES, VEL VINEAS,
Rubrica XXIX,

QUicumque iverit ad venandum, & secum Canes duxerit intrans Possessiones, Vineas, vel Hortos alicuius a Cal. Augusti per totum Mensem Octobris, seu Canes intrare permiserit, solvat pro qualibet vice libras tres, & pro quolibet Cane libr. 1. & damnum in duplum Domino emendare teneatur,

SUMMARIUM.

1 *Venator non potest prohiberi venari postquam fundum est ingressus, bene tamen potest prohiberi ingredi.*
2 *Animalia, seu feræ captæ per venatorem post prohibitionem effectam per dominum venatoris sunt,*

ADDITIO.

1 VEnatio autem omnibus est permissa, sicuti de piscatione supra diximus *lib.* 4. *rubr.* 68. & tradunt Tondut. *qu. civil. c.* 105. *n.* 1. Fragos. *de Regim. Reip. Christian. p.* 1. *lib.* 3. *disp.* 7. *n.* 31. & *alii citati in d. rubr.* 68. Avendan. *in tract. de venatio. post tractat. de exequend. mandat. nu.* 2. & *fere per tot.* ubi plura de venatione Pignatel. *consult. canon. tom.* 3. *cons.* 58. potest etiam quis venari in fundo alieno, absque quod a Domino possit prohiberi, ne venetur, postquam ingressus est fundum; potest tamen prohiberi ne venatur fundum ipsius ingrediatur ad venandum Antun. Portugal. *de donationib. Reg. p.* 3. *c.* 9. *n.* 11. Tondut. *d. c.* 105. *nu.* 2. Antonel. *de loco legal. lib.* 2. *c.* 23. *q.* 4. *n.* 50. Avendan. *ubi supra p.* 9.

Fera autem, vel avis capta per venatorem post Domini 2
prohibitionem fundi ingrediendi, an sit Domini prohibentis, an vero venatoris contendunt antiqui; cæterum ea quo per prohibitionem ullum dominium acquirit Dominus fundi in feris, neque feræ pars fundi efficiuntur; certe teneo venatoris esse, licet dominus fundi contra eum injuriarum actione agere possit, Portugal. *ubi supra numer.* 13. & *sequent.* Rovit. *ad pragmat. de aucupib.* & *venatorib. numer.* 6. ubi *per tot.* plura de hac materia, videndi Antonel. *dict. cap.* 23. *numer.* 50. Avendan. *ubi supr. dub.* 3. *pagin.* 13. *vers. El otro, &c.*

DE POENA OFFICIALIS, ET COMPONENTIUM IN DAMNO DATO.
Rubrica XXX.

EXperientia docet, Officiales sæpe certa pecuniarum summa recepta se cum multis composuisse, ad hoc ut illorum Bestiæ libere, & sine metu pœnæ vagari, & damnum facere possint in grave præjudicium aliorum: Ideo Volumus, quod si imposterum dicti Officiales prædicta committant, ultra pœnam xxv. scutorum pro quolibet, & qualibet vice incurrendam, tribus funis ictibus publice plectantur, nec ullo modo dictam compositionem exigere valeant, sed exactam reddere teneantur. Qui vero cum illis composuerint, eamdem pœnam pecuniariam incurrant, ac Bestias proprias amittant Fisco Serenissimi applicandas: Et ad probandum prædicta sufficiat unus Testis fide dignus, & si aliquis ex componentibus id revelaverit, omnis pœna eidem remittatur, & Quartam partem pœnæ ab Officiali solvendæ lucretur, & nihilominus quocumque casu, tam Officialis, quam Componens teneatur totale damnum Parti emendare.

DE POENA DEPOPULANTIUM. *Rubrica XXXI.*

DEpopulatores Agrorum, qui diabolico Spiritu ducti damnum notabiliter, & per modum Guasti intulerint, gravius puniri debent: Et ideo si quis Segetes, Hortos, & similia inciderit, & devastare ausus fuerit, Volumus, quod eidem vigore præsentis Statuti ultra damni emendationem in duplum faciendam, pœna ordinaria respective duplicetur, & si facinoris qualitas id requirat, possit, & debeat D. Potestas ad Partis querelam, & ex Officio procedere, inquirere, & pœna etiam corporis afflictiva acrius delinquentem punire.

SUMMARIUM.

1 *Depopulatores agrorum dicuntur, qui segetes depredantur, & vineas vastant.*
Qui depopulatores nocturni non gaudent immunitate Ecclesia, num. 2. & 3.
4 *Depopulatores agrorum pœna ultimi supplicii [illegible]untur.*

ANNOTATIO.

1 DEpopulatores agrorum dicuntur, qui segetes in agris deprædantur, & qui fructus in vineis vastant, Decian. *tractat. crim. lib.* 6. *c.* 28. *n.* 3. Ambros. *de immun. Eccles. c.* 4. *num.* 4. Farinac. *de immunit. Eccles. num.* 149. ubi ponit differentiam inter depopulatorem, & publicum latronem, ut ibi per eum.

2 Quod delictum adeo grave reputatur, ut depopulator nocturnus, quicquid sit in diurno, non gaudeat immunitate Ecclesiæ, ut tradunt Decian. *tract. crim. libr.* 6. *c.* 28. *num.* 3. Farin. *de immun. Eccles. nu.* 158. P. Diana *in Summ. in verb. Immun. Eccles. n.* 32. & Balth. Thomas. *in suis tractat. variar. tom.* 4. *in tit. de Immunit. libertat. Eccles. n.* 787.

ADDITIO.

DEpopulator agrorum, sive nocturnus, sive diurnus, pro 3
certo tene, quod non gaudet immunitate Ecclesiastica, Regens noster Cortiada *dec.* 109. *num.* 2. & *seqq.* Frances. *de competen. q.* 110. *n.* 27. qui duo DD. limitationes, & intelligentias tradunt hujus asserti.

Hi sane delinquentes de jure communi, ac nostri Regii 4
Senatus Observantia pœna ultimi supplicii puniuntur, si damnum est magnum, alias si est parvum, extraordinaria pœna Judicis arbitrio, Cortiada *dict. decis.* 109. *numer.* 16. & *sequent.* quæ præcisio, attenta atrocitate delicti, nimis æqua, imo immunitate Ecclesiastica, ac vita privandos esse juste censeo, sicuti de grassatoribus viarum Regiarum alibi diximus; ea quo non propter damnum, sed propter immunitatem delicti, ac animi depravationem a jure delictum hoc execratur.

DE EMENDATIONE DAMNORUM. *Rubrica XXXII.*

QUia sæpe per Officiales proceditur ad pœnam sibi tangentem, & damnum Parti negligunt emendare, Volumus quod Officialis declaret in eadem Sententia damni quantitatem Parti reficiendam, illudque cum effectu summarie, & de facto simul cum pœna Parti emendari curet, alioquin non cassetur eis condemnatio, & Officialis de suo teneatur.

SUM-

S U M M A R I U M.

1 *Damnum dantes tenentur ad emendationem damni damnum passe.*
Fallit si damnum datum sit sine culpa Domini, n. 2.
Nisi tamen fuerit in negligentia bestias disperdendi, n. 3.
Et quando teneantur ad emendationem damni in foro conscientiæ, n. 4.
Item fallit in immittente bestias in alienum, quando via est diruta, n. 5.
Damnum vero quomodo veniat æstimandum, n. 6.
Et officialis tenetur condemnare damnum dantem ad refectionem damni illati, n. 7.
8 *Dominus animalis aut damnum tenetur resarcire, aut animal dare pro noxa.*
9 *Damnum absque culpa eventum est resarciendum ab omnibus, qui de commodo participarunt, veluti in ejectis in mare ad navem sublevandam.*
Et ita tenentur vicini contribuere ad emendationem damni, quando domus intermedia ignis causa devastatur, n. 10.

A N N O T A T I O.

1 QUod dans damnum teneatur ad emendationem illius ad favorem damnum passi omnia jura clamant, ut docent Carpan. *ad Stat. Mediol. c.* 263. *n.* 10. *& seqq. vol.* 2. & Ciriac. *controv.* 582. *n.* 56. *& contr.* 688. *n.* 78. qui dant concordantes.
2 Quod tamen non habet locum, si damnum sit datum sine culpa Domini, ut post Amanel. Alberic. Gandi. Boer. & Bonacos. per eum relatos firmat Carpan. *d. c.* 363. *n.* 27. Nisi tamen dominus, vel Custos fuerit in negligentia bestias disperdendi, ut not.
3 Carpan. *ibi. n.* 28. Prout neque tenetur ad emendationem damni dati in foro conscientiæ, quando illud datum fuit levi, vel levissima culpa, quicquid sit in foro fori, ut tradunt Corcett.
4 *in sing. ver. forum conscientiæ, n.* 1. & Carpan. *d. c.* 363. *n.* 30. licet secus sit, si damnum sit datum dolo, vel lata culpa, quia tunc tenetur damnum reficere etiam in foro conscientiæ: ut declarant Corcett. & Carpan. ubi supra, de quo vide etiam P. Layman. *in Theol. moral. lib.* 3. *tract.* 3. *p.* 1. *c.* 6. *per tot.*
5 Addo prædictis, quod qui damnum dedit, non tenetur ad illius emendationem, quando mittit animalia per alienum, quia via sit diruta, itaut non possit per illam iri, ut not. Plut. *in l. si quando, num.* 818. *C. unde vi.* Bonacos. *in quæst. crim. in verb. de damno dato, vers. quoties quis, &c.* quos cum aliis refert, & sequitur Carpan. *in d. c.* 363. *n.* 29.
Damnum vero non æstimatur uti frumentum maturum, per 6
arbor prout est magna, sed solum dubius eventus, idest quanti vendi potuerit illa perceptio frumenti, vel arboris fructus, & simil. ut declarant Carpan. *ad Stat. Mediol. lib.* 2. *cap.* 371. *n.* 15. Caroc. *de locat. & conduct. p.* 1. *in tit. locat. diversæ, q.* 4. *nu.* 3. qui dant concordantes, & Antonell. *de loco legal. lib.* 3. *c.* 20 *n.* 27.
Et quod officialis damni dati teneatur ultra pœnam condem- 7
nare damnum dantem etiam ad refectionem damni illati, uti habetur in hoc statuto, tradunt etiam Farin. *consf.* 43. *n.* 1. *in fin. lib.* 1. Cabal. *resol. crim. casu* 82. *n.*4. *& seqq. & casu* 98. *n.* 10. *cent.* 1. Merlin. Pignatel. *contr. for. c.* 20. *nu.* 2. *p.* 1. & alii per me relati in *Resolut. crim. in verbo Judex, resol.* 6. *n.*3. Alias Judicem male facere volunt Adden. ad Paitell. *exped.* 88. *n.* 35. Calvin. *de æquit. lib.* 2. *c.* 180. *n.*27. *& seqq. & dixi ego in d. resol.* 6. *n.* 3. *in fin.*
Dominus vero animalis aut damnum tenetur resarcire, vel 8
dare animal pro noxa, ut not. Antonel. *de loco legal. libr.* 3. *c.* 20. *n.* 25.

A D D I T I O.

DAmnum autem absque culpa alicujus eveniens, sicque for- 9
tuito, ab omnibus qui de commodo participarunt est emendandum, & ita damna passa ab eo, cujus bona levandæ navis gratia in mare projecta sunt, debent ab aliis in eadem navi existentibus pro rata valoris mercium cujuslibet resarciri *l.* 2. *§. cum in eadem, & l. ult. in fin. ff. ad l. Rhod. de jact.* Menoch. *de arbitr. cas.* 245. *nu.* 8. latissime, ac novissime Alvarez Pegas *ad ordinatio. Regn. Portugal. ad lib.* 3. *tom.* 3. *ad tit.* 51. *c.* 53. *per tot.* maxime *a n.* 32. sicuti quando truncandi ignis 10
causa aliqua domus devastaretur; nam tunc tenentur alii vicini contribuere ad illud damnum, quod factum fuit pro abundanti cautela ad impediendum ignis progressum, Sabell. *in summ. divers. tractat. §. Damnum, n.* 13. Capye. Latr. *dec.* 50. *n.* 20. & ibi DD. quos citat Modern. Manfrell. *ad d. obs.*60. *nu.* 18. *& fin.* & novissime Carol. Ant. Deluca ad Gratian. *c.* 354. *n.* 25. ubi alios citat, & tradit, an ad id contribuere debeat vicinus devastationem passus, quibus conducunt DD. citati a Quæsada & Pilo *contr.* 4. *n.* 25.

DE REVISIONIBUS CONDEMNATIONUM OFFICIALIS. *Rubrica XXXIII.*

SI quis senserit se gravatum per Sententiam Officialis, vel per aliud quodcumque gravamen illatum, etiam cum Voto Prætoris, possit infra triduum a die pignoris capti, sive a die notificationis Sententiæ cum Cedula, per viam Recursus appellare ad D. Locumtenentem, etiam quod dictus appellans sit contumax, & coram eo dicere de Nullitate & Injustitia, & alias defensiones facere pro justificatione Appellationis, & Recursus: Qui D. Locumtenens teneatur dictam causam Appellationis terminare infra duos menses, si tamen Processus non fuerit fabricatus coram Officiali, sed fabricari contigerit coram D. Locumtenente, alias teneatur infra mensem causam expedire.

S U M M A R I U M.

1 *Appellat omnis gravatus.*
Maxime de jure canonico, quo licet appellare a quocumque gravamine, n. 2.
3 *Contumax non appellat.*
4 *Statutum, quod appelletur intra tres dies, est ordinatorium.*
5 *Revisio sententiæ in Cathalonia non procedit, nisi latarum de tempore turbationum, & plura de revisione remissive.*

A N N O T A T I O.

PRo confirmatione hujus statuti concedentis appellationem ad D. Locumtenentem ejusdem Civitatis gravato a sententia contra eum lata per Officialem damni dati sufficit alle-
1 gare vulgatam regulam, Omnis gravatus appellat, de qua habetur per Specul. *de appell. §.* 1. *in princ. libr.* 2. per Ruggi-
nel. *de appellat. §.* 2. *c.* 1. *ampl.* 12. *n.* 118. & per Scacc. *de*
2 *appell. q.* 5. *n.* 1. *& seqq.* Maxime de jure canonico, quo permittitur appellatio a quolibet gravamine etiam minimo, ut not. Franch. *in rub. n.* 17. *de appell* Scacc. *de appell. q.* 17. *lim* 40. *n.* 17. Rota apud Pacif. de Salvian. *dec.* 231. *n.* 1. *&* 2. & apud Post. *de manut. dec.* 297. *n.* 2. Licet statutum videatur corrigere jus commune, dum admittit appellari posse etiam per contumacem, contra quem stat regula, Contumax non appellat,
de qua habetur per Maran. *in pract. p.* 6. *vers. & advertatur* 3
circa contumaciam, n. 6. & per Scacc. *de appell. q.* 17. *limit.* 3. *in princ. & per* Pract. Ridolph. *p* 1. *cap.* 13. *n.* 125. *& seqq.*
Dictum tamen statutum, mandans appellationem esse interpo- 4
nendam infra tres dies, est ordinatorium, Scacc. *de appellat. q.* 18. *n.* 3. *& seqq.* Hond. *consf.* 29. *n.* 11. *vol.* 1. Rota *dec.* 305. *num.* 16. *par.* 6. *rec.*

A D D I T I O.

MAteriam revisionum hoc in loco contexere possem, si stilum 5
sumptum id pateretur, & nimis molestus non efficerer; ideo pertranseo dicendo, quod in nostro Regio Senatu non practicatur interpositio illius a sententiis inferiorum, & multo minus a sententiis in eo latis, tanquam in Curia Principis; solumque revidentur sententiæ in eo latæ de tempore turbationum hujus Principatus, & ita qui hanc hanc materiam prævidere cupiat, legat Fontanel. & alios DD. innumeros citatos a Modern. Altimar. *de nullit. rub.* 1. *q.* 8. *per tot. & rub.* 4. *q.*21. *a n.* 10. Pegas *ad ordinat. Regn. Portug. tom.* 2. *glos.* 88. *ad §.* 32. *per tot.* ubi latissime Quesada & Pilo *contr.* 6. *a num.* 37. Modern. Antun. Portug. *de donat. Reg. p.* 2. *c.* 8. *n.* 24. *& seqq.* qui nihil circa materiam hanc prætermiserunt.

QUOD PATER PRO FILIO, ET DOMINUS PRO FAMULO TENEATUR, *Rubrica XXXIV.*

FIliusfamilias, vel Filia habitantes cum Patre, si damnum dederint, & non habeant, unde solvant, teneatur Pater ad emendationem damni, & pœnæ solutionem, Sicut etiam Dominus pro Famulo, Famula, vel Custodes, si ii non sint solvendo, usque ad quantitatem C. solidorum, & si pro illis solvere sit coactus, ab eisdem recuperare valeat, & in eadem Sententia reficere Domino condemnentur. Nisi damnum esset datum de consensu, & mandato Domini, vel eo sciente, & non prohibente, quo casu Dominus condemnetur ad integram pœnam, ultra emendationem damni faciendam.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum, quod pater teneatur solvere condemnationem pro filio secum habitante, est validum.*
Valet etiam, quod pater teneatur solvere legitimam fisco pro filio, num. 2.
Et quod Dominus teneatur pro famulo, n. 3.
Et quod filii mercatoris teneantur solvere debita patris, numer. 4.
5 *Pater solvens condemnationem pro filio potest ei illam imputare in legitimam.*
6 *Auctoris remissio.*

AN-

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum, quod pater teneatur solvere pœ-
nam pro filiis habitantibus cum eo, qui damnum dederunt,
si ipsi non sint solvendo uti conditum in publicam utilitatem,
ut filii a damno inferendo retrahantur, quod sit validum scri-
pserunt Soccin. Sen. *in l. cum filiusfamilias*, 49. n.8. *ff. de verb.*
oblig. Aut. de Padill. *in l. si emancipata*, 34. *C. de jur. & fact.*
2 *ignor.* & Cactar. *de pœn. innoc. art.* 3. *nu.*267. Prout etiam vide-
mus, quod valet statutum, quod pater teneatur solvere legiti-
mam fisco pro filio delinquente, ut tradunt Clar. Ludov. Car-
3 tar. & Massim. *in locis relatis supra lib.*4. *rubr.*57. *nu.*1. Nec non
valere statutum ob supradictam rationem, quod dominus tenea-
tur pro famulo pœna pecuniaria, voluerunt Anani. *cons.*2. *nu.*
3. Clar. *in pract.* §. *fin. qu.* 86. *vers. & ex hac*, *&c.* Jas. *in* §.
actiones, *nu.*81. *Instit. de actio.* & alii plures, quos refert, &
4 sequitur Cartar. *de pœn. innoc. d. art.*3. *num.* 256. Sicuti etiam
quod sit validum statutum, quod filii mercatorum teneantur
solvere debita patris, etiamsi non sint illius hæredes, annota-
runt Bald. Alex. Jas. Dec. Marsil. & Crot. quos refert, & se-
quitur Cartar. *de pœn. innoc. dict. art.*3. *nu.*257.
Pater tamen solvens condemnationem pro filio coactus potest 5
soluta ei imputare in legitimam, ut tradunt Adden. ad Gre-
gor. XV. *dec.*436. *num.*2. Merlin. *de legit. lib.*2. *tit.*2. *quæst.*25.
*num.*14. ubi dicit hoc esse clarum, Pir. Mauc. *de solut. cap.*
47. *num.*6. Carpan. *ad stat. Mediol. cap.*426. *num.*235. *lib.*1. &
Rot. *decis.* 59. *num.* 1. apud Merlin. *de legit.* Circumscripto
tamen statuto pater non teneri solvere condemnationem pro
filio, dixi *supr. lib.*4. *rubr.*57. *num.*29.

ADDITIO.

ALiqua dixi pariter *lib.*4. *rubr.*57. *nu.*19. ubi citavi Alti- 6
mar. qui magistraliter materiam hujus statuti tractat: eum
consule, ne ibi dicta huc sint transcribenda, & ita opus hoc
ad immensum protrahendum.

DE LICENTIIS DATIS A DOMINO SUPER D.D.
Rubrica XXXV.

SI quis dixerit pro sua defensione habuisse licentiam a Domino rei, in qua damnum dederit, credatur super ea Juramento Domini, & ejus, qui damnum dederit, cum uno teste pro illa vice tantum: Nisi licentia daretur per Instrumentum, vel Apocam subscriptam per unum Testem fide dignum, quo casu valeat solum durante Officio illius anni, & non ulterius.

SUMMARIUM.

1 *Licentia habita a Domino excusat damnum dantem a pœna in ejus bonis.*
2 *Quæ licentia non præsumitur, sed est probanda per allegantem.*
*Per duos testes, vel per aliud genus probationis, nu.*3.
*Illa tamen expirat per mortem illius, cui est concessa, n.*8.
4 *Juramentum facit semiplenam probationem.*
*Et unicus testis facit aliam semiplenam, num.*5.
*Quæ conjunguntur ad faciendam plenam probationem, n.*6.
*Maxime quando agitur de modica summa, nu.*7.
9 *Dominium præsumitur in concedente licentiam, aut quoties ab illo petitur.*
10 *Diffida materiam qui tractant remissive.*

ANNOTATIO.

1 LIcentiam habitam a domino pascendi animalia, & alia fa-
ciendi in ejus bonis excusare damnum dantem in dd. bonis,
ut habetur etiam in hoc statuto, scripserunt Ludov. *cons.*14. *vers.*
inferatur, 84. & Carpan. *ad stat. Mediol. cap.* 363. *numer.* 24.
*vol.*2. Quæ tamen licentia cum sit quid facti non præsumi-
2 tur, sed illa est probanda per allegantem, ut disponitur in
eodem statuto, ut tradunt Carpan. *in d. cap.* 364. *numer.* 24.
3 Ciriac. *controv.*235. *num.*2. & dixi Ego *alleg. foren.* 46. *nu.*11.
Et est probanda saltem per duos testes, vel per aliud genus
probationis, Corbol. *de emphyt. in tit. de caus. privat. ob*
alienat. quæst. 4. *numer.* 3. Fulgin. *de jure emphyt. in tit. de*
*alienat. qu.*3. *num.*2. & dixi Ego *in d. allegat. Foren.* 46. *num.*
21. ubi alios retuli ita sentientes, ubi *num.* 37. dixi de illa
constare debere fuisse concessam ante damnum datum.
Probatio autem licentiæ per juramentum Domini, &
damnum dantis cum uno teste videtur satis concludens, 4
cum Juramentum faciat semiplenam probationem, ut not.
Seraph. *de privil. juram. privil.* 33. *num.* 1. & 2. & testis facit
aliam semiplenam, ut dicit idem Seraph. *ubi supra*, cum 5
quo pertransit Manci. *de juram. part.* 5. *effect.* 6. *numer.* 3.
Rimin. Jun. *cons.* 489. *numer.* 2. *libr.* 5. Quæ duæ semi- 6
plenæ probationes conjunguntur ad faciendam plenam pro-
bationem secundum Bar. *in l. admonendi*, 31. quem cæteri com-
muniter sequuntur, *ff. de jurejur.* Grat. *cons.*120. *n.*14. *lib.*1. *&*
*cons.*152. *n.*3. *lib.*2. & Seraph. *in dict. privil.*33. *num.*3. Maxime
quando agitur de modica summa, & jurans est persona legalis, ut 7
declarant Seraph. *de privil. juram. d. privil.* 33. *nu.*5. *& seq.* Manci.
*de jur. par.*4. *effect.*44. *n.*17. *&* 29. qui alios adducunt sectatores.
Addo prædictis, quod licentia alicui concessa expirat per 8
mortem illius, cui fuit concessa, Fulgin. *de jure emphyt. in tit.*
*de alienat. qu.*1. *nu.*59. Rot. *decis.*773. *nu.*8. *par.*3. *recen.*

ADDITIO.

LIcentia autem præstita ab aliquo, aut illius petitio, arguit 9
dominium ea parte concedentis, probationemque illius in-
ducit Salgad. *in laby. cred. part.*1. *cap.* 35. *num.* 27. ubi Ozasc.
Paz. Noguerol. Natta. Gonzal & alios citat.
Diffidæ autem materiam, de qua in hoc nostro statuto, 10
annuatæ prætermittam; ex quo eam latissime tractavit Mo-
dern. Brilla *ad consuetud.* Neapol *tit.* 27. *cap.* 2. *per tot.* ubi
plura de defensis, & pascuis animalium in prædiis bannitis,
ac vide Eminen. De Luca ac alios citatos a Carol.
Ant. de Luca ad Gratian. *cap.* 80. *num.* 8. & Modern. Cala
in cons. 1. *post tractat. de restitutio. in integr. per tot.* Alti-
mar. *ad lib.*2. *consil.* Rovit. *observ. ad cons.* 30. *numer.*4. *&*
seq. Berlich. *concl. legal. part.*2. *concl.*49. *per tot.*

DE GRATIIS OBTINENDIS A DD. CONFALONERIO, ET CONSULIBUS.
Rubrica XXXVI.

IN omnibus pœnis Damnorum Datorum DD. Confalonerius, & Consules habeant facultatem gratiandi de medietate pœnarum, prout hactenus observatum est, quod semper absque præjudicio emendationis damni intelligendum erit. Et quilibet Officialis contrafaciens condemnari possit a Magistratu vice qualibet in x. libris.

SUMMARIUM.

1 *Princeps faciendo gratiam non præsumitur gratiare de interesse partis.*
*Cum rescripta Principis intelligantur salvo jure alterius, nu.*2.
*Et quod noluerit tertio præjudicare, nu.*3.

ANNOTATIO.

NEmini dubium est, quod Illustrissimi DD. Confalonerius,
& Consules Civitatis Eugubii faciendo gratias de medie-
tate pœnarum damnorum datorum censeantur semper reserva-
re emendationem damni, & interesse damnum passi, quia cum
dd. DD. gratiando ea antiquissima consuetudine de medietate dd.
pœnarum utantur jure Principis, ideo censentur ad instar illius
gratiam facere de pœna, non autem de interesse partis, ut 1
declarant Gabr. *commun. conclus. de jure quæsi. non tollen. conclus.*
2. *num.* 6. *&* Farinac. *de inquis. qu.* 6. *num.* 25. Cum rescripta 2
Principis intelligantur cum justitia, & salvo jure alterius, ut
tradunt Lancellot. *de attent. part.*2. *cap.*4. *in præfat. numer.* 465.
& seq. & dixi Ego *resol. crim in verbo Princeps*, *resol.* 1. *in princ.*
& Rot. apud Gregor. XV. *decis.* 383. *num.* 2. Et quod nolue- 3
rit tertio præjudicare. Lancellot. *de attent. part.*2. *cap.* 12. *li-*
mit. 52. *numer.*23. Buttigl. *de success. cap.* 1. *theor.* 8. *numer.* 18.
Dominus De Luca *in Theatr. verit. & just. tom.* 4. *in tit. de lo-*
cat. & conduct. discur. 6. *num.* 4.

DE SYNDICIS, ET EORUM OFFICIO, AC ÆTATE.
Rubrica XXXVII.

SYndici eligantur in qualibet Villa per sortem ad sex Menses, Videlicet, in Cal. Maii, & Cal. Novembris juxta ordinem, & descriptionem factam in eorum Libellis: Castra vero in electione Syndicorum observent eorum consuetudinem: Nec Minor decem, & octo annis, sive Majores sexaginta ad tale onus eligi possint: Et in principio sui Officii jurare debeant in forma coram Notario Maleficiorum, Cur, sive D. Potestati denuntiare debeant omnia Delicta commissa in eorum Castro, vel Villa, prout diximus supra Libro IV. sub Rub. Quod Syndici, &c. Impositiones tam ordinarias, quam extraordinarias juxta compartitionem factam exigere curent, pro conductione Grani, vel Salis Bestias adduci mandent, Præcepta ad informandum Curiam dumtaxat juxta commissionem eis datam per D. Potestatem, vel ejus Notarium Maleficiorum præsentent; Et si fuerint requisiti ab Executoribus, vadant ad docendum Domos, in quibus per eos pignora fieri debeant, & eadem pignora ab eisdem Executoribus eis consignata infra duos dies ad Civitatem portare teneantur; Debeant etiam ad Partis instantiam, & cum licentia prius habita a Judice perquirere Domos cum præsentia Partis, pro reperiendis furtis, & Maleficiis in eorum Castris, vel Villis commissis, Talemque diligentiam Judici statim referre.

Sicut

Sicut etiam quocumque Bimestri sui Officii ire debeant in Palatium, & notificare Magistratui omnes defectus Viarum, Fontium, Pontium, Fossatorum, & similium existentium in eorum Territorio, ad poenam xx. solid. a quolibet inobediente, qualibet vice a Communi exigendam, ad hoc ut prædictis omnibus possit per Magistratum provideri, & illa per Homines ejusdem Villæ, vel Castri, quorum culpa prædicta committantur, quamprimum reparari faciat, juxta ea, quæ diximus supra Libro I. sub Rubr. De Viis Publicis, Fontibus, &c. Et quia in aliquibus Villis parvia eligitur solum Gualdarius, Volumus eumdem ad prædicta omnia etiam uti Syndicum teneri.

Officio vero per eos facto, & completo, non cogantur esse Gualdarii, nisi post annum.

SUMMARIUM.

1 Concinl. *alibi se refert.*
Pariterque Additionator, num.2.

ANNOTATIO.

1 DE spectantibus ad officium Syndicorum, & Gualdariorum fuit satis dictum supra *lib.4. rubr.3.* quæ hic non convenit iterum replicare, videas ibi, si placet.

ADDITIO.

Pariter de his Syndicis, & publicis delatoribus aliqua dixi *dict. lib.4. rubr.3.* quæ hic non sunt reiteranda: illuc reperies aliqua prænotata quæ ad prænotionem aliarum possunt deservire, & ita ibi recurre. 2

DE POENIS DAMNI DATI. *Rubrica XXXVIII.*

UT facilius Poenæ in Damnis Datia solvendæ omnibus innotescant, Volumus eas sequenti Taxa vulgari sermone breviter, ac distincte apponere, & declarare.

E prima lasciando la metà della pena solita a graziarsi dalli SS. Confaloniero, e Consoli, la quale non si comprende nell' infrascritta Tassa.

Chi taglia Alberi fruttiferi, deve pagare uno scudo per Albero, purchè il detto Albero, come di Cerqua, Cerro, Farna, Faggio, o simili, sia nato solo, e sia di grossezza almeno mezzo piede, da misurarsi due piedi alto da terra. Fiorini 2. Sol. o

Non fruttiferi la metà meno.

E da detta grossezza in giù s'intenda Pedagnola, e si paghi cinque Grossi, S. 40

Chi taglia in Selva cedua solita a tagliarsi in capo a tanti anni per ogni sei getti d'onesta grossezza, ancorchè tutti in un ceppo. F. 1

E se meno per rata.

Chi taglia rami d'Alberi fruttiferi per un ramo. F. 1

E se due, o più. F. 2

Non fruttiferi la metà meno.

Chi taglia Alberi da frutti domestici, come Pere, Mele, Succini, o simili,

Per rami la metà.

Non fruttiferi la metà meno.

Chi taglia Alberi da frutti salvatichi, come Sorbi, Nespole, o simili, F. 1

Non fruttiferi la metà.

Chi taglia Salci, Pioppi, Albani, Olmi, o simili da far pali, F. 1

Non fruttiferi la metà.

Chi scavezza i sopradetti Alberi per ciascuno di essi. S. 40

Chi cava Alberi da piantare, tanto domestici, come salvatichi in Alberetti, o Vigne per ciasouno. S. 32

Chi cava i posti nei luoghi sudetti la metà più. S. 64

In altri luoghi salvatichi. S. 16

Chi cava piantoni d'Oliva in ogni luogo per ciascuno: S. 40

Chi cava i piantoni già posti per ciascuno. F. 1

Chi taglia Erba domestica, come Sagina, Miglio, Panico, o simili, S. 32

Chi toglie Erba salvatica la metà.

Chi toglie Paglia, o Fieno dai Pagliari. F. 1

In altri luoghi la metà.

Chi toglie Legne, o Fascine acattastate, S. 60

Non acattastate la metà.

Chi toglie Legname da Edificio, come Tavole, Doghe, Vergoli, Decorenti, e simili, sia punito come nello Statuto dei Furti.

Chi nega il Nome all'Uffiziale, F. 2

Chi traversa per Vigne, Alberetti, Orti, e Chiusure dal principio di Maggio per tutto Ottobre. S. 60

In altri tempi la metà.

Chi traversa in altri luoghi, la metà delle dette pene.

Chi traversa detti luoghi a Cavallo, l'intiera pena.

Chi traversa nei luoghi detti disopra più luoghi uniti, paghi una pena sola,

Chi toglie frutti pendenti d'ogni sorte, come anco Fave, Cecere, Cecio, Bisello, o simili, F. 2

Chi toglie Cavoli Capucci, tre bolognini il piede. S. 6

Gl'altri la metà.

Per ogni Bove, Asino, Cavallo, Capra, o Porco in Alberetti, Vigne, S. 24

Campi seminati a Grano, o Biadi, Prati non fenati, e Giande. S. 12

In altri luoghi la metà.

Per ogni dieci Pecore in ogni luogo, e tempo, S. 12

Per rodere un'Innesto domestico, faccia frutto, se perde, F. 1

Se non perde un Giulio.

Non domestichi la metà,

Per rodere Magliolı, o Palajole di due Anni, un grosso per ciascuno. S. 8

Se di manco tempo la metà.

E seccando si duplichi la pena.

Chi fa rodere Tagliate con Animali d'ogni sorte, rifaccia al Patrone per il danno, due quattrini per Zecca, ed all' Uffiziale si debba la pena dei Animali tassata nelle Terre sode.

Che il danno, che si deve rifare al Patrone per l'incisione d'Alberi, o rami, s'intenda essere conforme alla pena dovuta all'Uffiziale, come in ciascuno Capitolo: Ma se il danno eccedesse detta pena, secondo la stima dei Gualdari, si paghi intieramente.

Che il danno d'Erba, o d'altri frutti, si rifaccia al Patrone, conforme alla stima.

Che se alcuno avesse fatto il danno, sia tenuto all'emenda, e pena di quello intieramente, se però non provasse, che altri ancora l'avessero dato, nel qual caso ognuno sia tenuto per la sua rata.

Che gl'Allevini d'ogni sorte di Bestiame di tre Mesi non si possino accusare.

Per Polli da Cal. di Maggio per tutto Novemb. un. bol. per ciascuno, S. 2

Per altro tempo la metà.

Per il Cane senza uncino di mezzo Agosto per tutte le Vendemie. S. 24

Che da Cal. di Novembre, insino tutto Marzo, s'intenda la metà di dette pene cioè dove il danno sia minore, come nel traversare seminati, o simili: ma se il danno sia l'istesso, come nel tagliar Legnami, o simili, s'intenda sempre la medesima pena.

Che sia lecito, tanto all'Accusatore, come al Patrone rinunaiare all' Accuse, avanti l'Essecuzione della condennazione dell'Accusato, pagando l'Accusato all'Uffiziale per suoi Caposoldi un bolognino per libra.

Che se le Bestie passando per strada, o per luoghi proprj scappassero nei beni d'altri, ed il Custode le rimovesse subito, non possa esser accusato.

Che non si potendo passare per strade rotte, o per altro impedimento, sia lecito di passare per i Beni dei Vicini.

SUM-

S U M M A R I U M.

1 *Affidati a Doana Patrimonii tenentur ad pœnam pro damno dato ab eorum animalibus, cum affida eis non prosit nisi in itinere, & per tres dies post adventum in patriam.*

A N N O T A T I O.

1 AD solutionem pœnarum, de quibus in supradicto statuto tenentur etiam Affidati a Doana Patrimonii pro damnis datis per eorum animalia post tres dies; quibus morantur in Regionibus propriis cum bestiaminibus, cum affida eis concessa illos non juvet, nisi dum sunt in itinere in eundo, & redeundo, & per tres dies post eorum adventum in Patriam non obstantibus privilegio, & inhibitione, ut probat Choell. *de Bull. Pontif. favore Univ. fol. mihi* 177. ubi refert duas Resol. Sacr. Congr. super sgravius, & ad Bull. *bon. regim. c.* 50. *num.* 171.

DE OBSERVANTIIS LABORATORUM. *Rubrica XXXIX.*

POstquam de modo procedendi in DD. pertractavimus: Reliquum est, ut aliqua subjiciamus, quæ cum Colonis, sive laboratoribus frequentius accidere solent. Volumus igitur, quod si inter Dominum, & Colonum partiarium in Apoca, sive instrumento locationis aliqua pacta, & conventiones intercesserint, illa omnino serventur: Si vero simpliciter conductio facta sit, teneantur Coloni ad usum boni Laboraturis terras arativas rumpere per totum Mensem Aprilis, refrangere per totum Mensem Junii, transversare per totum Mensem Augusti, & serere, seu seminare per totum Mensem Novembris, mundando semen, sappando grippos, pro ut locorum qualitas requirit, & expurgando debito tempore fossata solita, & consueta: Quod si culpa veteris Laboratoris aliqua fossata non sint facta, sed valde repleta existant, Dominus ad illa expurganda contribuere debeat: Sicut etiam si de novo fieri sit necesse, Domini expensis omnino fieri debeant; nisi aliter inter ipsos sit conventum. Teneantur etiam propriis sumptibus, & expensis solitas terras seminare, ac deinde frumenta bene, & diligenter mundare, & curare, ne propria, aut illa, quæ sunt veteris Laboratoris a Bestiis devastentur, Alioqoin ad interesse Domino judicio Gualdarii teneantur, & si solvere recusaverint, per Accusationem ab Officialibus ad Damni emendationem procedi possit.

Item requisitis prius Dominis metere, & triturare debeant in Area, quæ esset in dictis terris, nec possint illa ad alium locum, sive Aream exportare absque licentia, & voluntate Dominorum: Et cum frumentum, & alia fuerint triturata, debeant sine aliqua fraude dividere in Area secundum consuetudinem, seu conventiones inter ipsos initas, tam de grano, quam etiam de concimine, sive purgatura grani, & de cæteris bladis, & leguminibus, & successive omnia exportari facere ad Domum Domini expensis ipsius Coloni, Ac deinde Palearia facere, illaque custodire ad hoc ut novus Laborator integre, & sine damno recipiat: Arbores etiam incidere non possint, nisi inutiles, & ad proprium usum, sive indulgentiam ignis, nec portare ligna ad vendendum, nisi quatenus a Domino fuerit permissum: Damna omnia, quæ in prædiis fieri contingunt, Domino indicare teneantur infra xv. dies a die scientiæ, ad hoc ut Dominus possit se informare de eo, qui Damnum dederit, alias de proprio damnum emendare teneantur: decimas prædiales æqualiter de Acervo solvant, nisi aliter adsit consuetudo in loco. Vineas, & Arbusta, quæ conduxerint, teneantur debitis temporibus colere, & omnia adhibere, quæ pro illorum cultura opportuna, & necessaria sint, & partem conventam Uvarum, seu Vini Domino assignare, & ad ejus domum propriis expensis, ut diximus, exportare, & cetera omnia facere teneantur secundum consuetudinem loci. Prædicta vero omnia censeantur tacite conventa inter Dominum, & Colonum, si inter eos instrumentu, vel Apoca non fuerint sigillatim expressa.

Quod si colonus terras ut supra non araverit, nec seminaverit, sive debitum semen non exhibuerit, aut seminata non mundaverit, Arbusta, & Vineas debito modo non excoluerit, & in aliquo prædictorum defecerit, teneatur Domino ad totale interesse arbitrio duorum Hominum communiter eligendorum, & nihilominus in libr. x. pro quolibet casu contraventionis puniri possit.

Curent etiam, quod Bestiamina tam grossa, quam minuta diligenter custodiantur, & ad illorum multiplicationem semen eisdem debito tempore dari, & exhiberi faciant, ut in eorum discessu absque præjudicio Domini reassignent, Alioquin ad ejus interesse teneantur.

Declarantes, quod omnes de familia masculi majores quatuordecim annis tam ad prædictum interesse, quam ad alia debita cum Domino contracta teneantur.

S U M M A R I U M.

1 *Colonus? Ergo Fur.*
2 *Laborator dicitur socius, cum inter illum, & dominum dicatur contracta societas.*
Itaut non teneatur domino nisi in quantum facere potest, num. 3.
Qua societas finitur morte Laboratoris, nec transit ad heredes, num. 4.
5 *Laborator tenetur vendere fructus potius domino, quam alteri, & num. 17.*
6 *Palea dividitur inter dominum, & colonum sicut alii fructus.*
7 *Laborator tenetur deferre fructus ad domum Domini, & n. 12.*
Etiam proprio periculo, n. 13.
Tamen si absque sua culpa pereunt, domino pereunt, n. 14.
Et tenetur colere prædium bene, & diligenter, n. 8.
Et ipse tenetur id probare, n. 9.
Et non potest incidere arbores fructiferas, n. 10.
11 *Statutum, quod omnes de familia laboratoris teneantur ad debita ad favorem domini est validum.*
15 *Colonus non tenetur de suo solvere gabellas, licet suis sumptibus debeat asportare fructus.*
16 *Colonus non potest de massa deducere expensas pro semine, aut pro alio, cum ad id teneatur de proprio.*

A N N O T A T I O.

1 AD materiam hujus Rubricæ de laboratoribus non est multum laborandum in illa exponenda, cum certum sit ex mala illorum qualitate semper dominum esse remansurum in damno ex vulgato dicterio: *Colonus? Ergo Fur*, de quo Caroc. *de locat. & conduct. p.* 5. *in tit. de recusa. q.* 12. *n.* 1. & Adden. ad Paitel. *exped.* 54. *n.* 25.

2 Nolo tamen omittere, quod inter laboratorem, & dominum dicitur contracta societas, & laborator dicitur socius, & inter illum, & dominum datur actio pro socio, non autem ex locato, & conducto, *l. si merces*, 58. §. *vis major*, & *ibi* Bart. *ff. locat.* plene Caroc. *de locat. & cond. p.* 4. *in tit. de remiss. merced. q.* 4 *n.* 3. & 4. bene comprobans, & Adden. ad Paitell. *exped.*
3 54. *in princ.* Itaut laborator uti socius non teneatur domino, nisi in quantum facere potest, Petr. de Ubald. *de duob. frat. p. ult. in princip.* Gasp. Beat. *de inop. debit. c.* 17. *n.* 65. plene Castag. *de benef. deduct. ne egeat qu.* 13. *ampl.* 1. *per tot.* licet illum appellent improprie socium, Adden. ad Paitell. *ubi supra.* Quæ so-
4 cietas finitur morte laboratoris, & domini, & non transit ad illorum hæredes, Petr. de Ubald. *de duob. fratr. p.* 11 *n.* 33.
5 Nec non etiam quod colonus teneatur vendere fructus potius Domino, quam alteri, etiam si alter majus pretium offerat, ut not. Ludov. *dec. Perus.* 24. *n.* 27. *p.* 1. Paitel. *exped.* 86. *n.* 6. Carpan. *ad Stat. Mediol. c.* 433. *n.* 71. *lib.* 2. & *c.* 383. *n.* 8. *p.* 2. & Adden. ad Paitell. *exped.* 54. *n.* 44.

Palea vero est dividenda inter dominum, & colonum, sicu- 6
ti dividuntur alii fructus semota consuetudine, Petr. de Ubal. *de duob. fratr. p.* 11. *q.* 9. *nu.* 29. Ludov. *d. dec.* 14. *nu.* 10. Caroc. *de locat. & conduct. p.* 4. *in tit. de paleis oliv. & gland. nu.* 3. & 4. Cum regulariter inter dominum, & colonum sit servanda consuetudo Ludov. *d. dec.* 14 *n.* 5.

Colonus partiarius tenetur deferre fructus ad Domum Domi- 7
ni, uti habetur in hoc statuto, si sint ejusdem territorii, alias secus, ut tradunt Caroc. *de locat. & conduct. p.* 4. *de melior. q.* 4. & *in tit. de paleis, n.* 13. & *seqq.* & *in tit. de fidejus. q.* 8. *n.* 1. & Adden. ad Paitell. *exped.* 54. *n.* 27.

Colonus partiarius tenetur colere prædium bene, & diligen- 8
ter, etiam quod id non promiserit, ut advertit Caroc. *de locat. & conven. in tit. de socio perso. exerc. n.* 5. & onus probandi se id
bene excoluisse, spectat ad ipsum Colonum, Ludov. *dict. dec.* 9
Perus. 24. *n.* 26. Bursatt. *cons.* 167. *n.* 31. *lib.* 2. Caroc. *de locat.*
& conduct. p. 5. *in tit. de fidejus. q.* 6. *n.* 20. & *in tit. de proxe-* 10
neta, q. 17. *n.* 1. Qui non potest incidere arbores fructiferas, *l. merces*, 28 §. *culpa, ff. locat.* & not. Alex. *in l. divortio*, 8. §. *si fundum. ff. solut. matr.* & Caroc. *de loc. & conduct. in tit. de necess. usus q.* 7. *n.* 5. & *seq.* ubi testatur de communi opinione, & subdit, quod arbores fructiferæ dicuntur Quercus, Nuces, Silva cedua, & aliæ, quæ de per se naturaliter nascuntur, ut ibi pereum.

Dictum vero statutum, quod omnes de familia laboratoris 11
majores 14. annor. teneantur ad debita ad favorem Domini, sit validum, probat late Cartar. *de pœn. innoc. art.* 3. *n.* 256. 257. & *plurib. seqq.* ipsum consulas.

A D D I T I O.

COlonus; ut tradit hic noster Contiol. *n.* 7. quod teneatur 12
deferre fructus ad domum Domini suis sumptibus, præter
ab eo citatos, tradunt novissime DD. citati a Sabell. *in summ.* 13
divers. tract. §. *Colonus n.* 6. etiam proprio periculo, cum regulare id sit in debitoribus obligatis portare ad domum creditoris, ut teneantur portare proprio periculo, Modern. Pacion. *de locat. & conduct. c.* 38. *n.* 30. ubi Grat. Cenci. & alios citat *per l. fin. C. de cond. insert.* & ibid. Bald. *nu.* 9. Si tamen fructus perirent absque mora, & culpa coloni, colonus liberaretur *l. electio* 26. §. *si quem ff. de noxal.* Bart. Angel. Gabriel. Surd. Grat. Fontanel. & alii, quos citat dict. Modern.
Pacion. *d. c.* 38. *n.* 31. & *seqq.* ubi plura de his debitoribus 14
obligatis solvere in domo creditoris.

S Non

15 Non tamen colonus, sive nummis colens, sive partiarius, tenetur solvere de suo gabellas, etiam si se obligaverit asportare fructus ad Domum Domini, suis propriis sumptibus, Marin. & alii citati a d. Pacion. *d. c.* 38. *n.* 28. *& seqq.* Bald. Tusch. & alii citati novissime a d. Sabell. *d. §. Colonus dict. n.* 6. Eminen. Deluca *de Regalib. disc.* 75. *n.* 3. Cancer. *var. c. c.* 14. *n.* 92. *& var.* 2. *c.* 6. *n.* 200. Ripoll. *var. c.* 12. *n.* 255. Kloc. *de contributio. cap.* 11. *nu.* 168. *& seqq.* Caroc. *de locat. & conduct. p.* 4. *cap. de collect. n.* 3. *& seqq.* Carol. Ant. Deluca ad Vincent. de Franch. *obser. ad dec.* 107. *n.* 1. tamen sunt aliqui, qui huic dicto Doctorum intelligentiam dant, dicendo, quod solutio collectarum in pecunia solvendarum locatori incumbit; quando autem collectæ mere reales sunt, & in fructibus solvendæ, earum solutio conductori incumbit, Costa *de rataq.* 158. *n.* 12. Carocc. *d. c. de collect. n.* 14. *& seq.* novissime d. Pacion. *de locat. & conduct. c.* 34. *g.* 1. *n.* 38. Peregrin. *de fideicom. art.* 50. *n.* 18. & ad istam materiam vide Sperel. *dec.* 41. *per tot.*

Colonus autem (cessante pacto, aut consuetudine) non potest de massa communi deducere expensas seminis, nec alias factas gratia recolligendorum, & conservandorum fructuum; cum ipse teneatur semen ponere de proprio, & alias impensas necessarias facere, Bart. Jas. *in l. fructus ff. solut. matrimo.* Tiraquel. Menoch. Tepat. Matelcot. Surd. Ridolphin. Thomat citati a Sabell. *in sum. divers. tractat. g. Colonus num.* 6. *& §. Conductor nu.* 18. novissime Pacion. *de locat. & conduct. c.* 5. *n.* 28. *& seqq* qui plura de his partiariis tradunt. 16

Traditis autem hic a nostro Conciol. *n.* 5. adde Pacion. *de locat. & conduct. c.* 33. *n.* 68. *& seqq.* Scoppa. ad Grat. *obser. ad dec.* 77. *num.* 1. *& seqq.* novissime Caroc. Anton. Deluca *animadver. ad discept.* Gratian. *cap.* 249. *n.* 1. *& seqq. tom.* 1. ubi Boer. Marant. Rocc. Cancer. Castill. & alios citat, & DD. citati a Sabell. *in summ divers. tract. §. Colonus n.* 1. 17

QUOD DOMINI PRÆFERANTUR IN FRUCTIBUS ALIIS CREDITORIBUS, ET *quod Pars Coloni vendi non possit.* *Rubrica XL.*

Volumus etiam quod Domini præferantur in fructibus pendentibus, sive perceptis pro eorum creditis aliis creditoribus, etiam anterioribus tempore: Et ideo Colonus in ultimo anno laborerii fructus cujuscumque generis de prædio amovere non possit absque consensu, & licentia Domini, donec cum illo computa non solidaverit, & Domino satisfecerit. Sicut etiam Statuimus, & Ordinamus quod Domini nullo modo possint vendere, vel alienare etiam expresse, portionem fructuum spectantem ad Colonum, sed illa eidem reservata omnino censeatur.

S U M M A R I U M.

1 *Statutum, quod Dominus in fructibus preferatur aliis creditoribus, concordat cum jure communi, & n.* 6.

Et præfertur etiam qui mutuavit laboratori semen ad seminandum, n. 2.

Et etiam qui mutuavit laboratori pecuniam ad dictum effectum, num. 3.

4 *Fructus pro parte colonica an veniant in venditione, est controversum.*

Censetur vendita quando debitor colit propriis manibus, n. 5.

7 *Locator pro pensione super fructibus rei locatæ procedit executive.*

Et quousque sit ei pensio soluta potest conductori interdicere asportationem fructuum, n. 8.

A N N O T A T I O.

1 Statutum prædictum, quod Domini in fructibus pendentibus, seu collectis præferantur aliis creditoribus etiam anterioribus, concordat cum jure communi, quo idem est dispositum, ut probant Paitel. *exped.* 86. *n.* 3. Merlin. *de pignor. lib.* 4. *q.* 41. *n.* 20. *& seqq.* & Antonell. *de temp. legal. lib.* 4. *cap. ult. num.* 111.

2 Quod habet locum etiam in eo, qui mutuavit laboratori semen ad seminandum agrum, qui pariter præfertur non solum creditoribus anterioribus, sed etiam Domino ipsius fundi, ut probant Card Mantic *de tacit. lib.* 11. *tit* 23. *n.* 11. Paitell. *exped.* 86. *nu.* 11. *& seqq.* dicens ita fuisse judicatum per conformes, Merlin *de pign. lib* 3. *q.* 5. *n.* 46. *& plurib. seqq.* ubi respondit rationibus *Decian* contrarium tenentis, *in cons.* 50. *lib.* 3. & aliquas ponit declarationes, & Antonel. *de temp. legal. lib.* 4. *c. ult. n.* 116. qui id extendunt etiam ad eum, qui laboratori mutuavit pecunias ad effectum producendi fructus, de quo ibi per eos. 3

Dum vero dictum statutum declarat, quod in venditione, vel alienatione facta per dominum nunquam sint comprehensi fructus pro parte colonica, dirimit quæstionem, quæ in proposito controvertitur per DD. an fructus pro parte colonica veniant in venditione, in qua partem affirmativam tenent Ludovic. *dec. Perus.* 83. *fere per tot.* Surd. *dec.* 294. *nu.* 6. & ibi Hodiern. *n.* 7. & Adden. ad Paitel. *exped.* 54. *n.* 34. Contrarium tamen tenent Ant. Gomez. Jas. & alii, quos refert, & sequitur Thesaur. *dec.* 55. *n.* 4. *&* 5. Licet censeri venditam partem colonicam, quando venditor colit fundum propriis manibus, tenent Costa *de rata, quæst.* 129. *numer.* 3. Surd. *dict. dec.* 294. & ibi Hodiern. *num.* 2. & Posthi. *de subhast. inspect.* 52. *num.* 44. 4 5

A D D I T I O.

Consorme juri communi statutum nostrum tradit noster Conciol. *hic n.* 1. & id corroborant, & pro magis communi tenent DD. citati *supra lib.* 2. *rubr.* 71. *nu.* 20. quos consule, qui quæstionem hanc late traduut, ac cum omnibus limitationibus, & intelligentiis eam tractant. 6

Itaque dominus fundi super fructibus agit executive pro pensione sibi debita per *text. in l. si servus* 63. *§. locavi ff. de furt.* & donec solutio contingat, valet colono illorum asportationes interdicere, Bald. Jas. Gratian. Rota *dec.* 64. *p.* 14. *recent. num.* 6. *& seqq.* 7 8

QUOD COLONUS TENEATUR AD MESSEM, SIVE VINDEMIAM REQUIRERE DOMINUM. *Rubrica XLI.*

Colonus partiarius ad Messem non accedat, frumentum, & alia blada in Area non expurget, nec vindemiare, sive Mustum exprimere non audeat, nisi prius per duos dies id Domino, sive conductori, aut eo absente illius Procuratori, Factori, sive Attinentibus denuntiaverit ad pœnam ultra damni emendationem peritorum æstimatione faciendam xx. libr. vice qualibet incurrendam, cujus medietas Domino, altera vero Fisco applicetur. Item omnino curet in Messe, ne altius quam decet, frumenta, & blada secentur, alioquin ad interesse Domino, vel novo Laboratori illum teneri Volumus arbitrio duorum Hominum communiter eligendorum.

S U M M A R I U M.

1 *Dominus potest jurare in litem contra laboratorem colligentem fructus eo inscio.*

Et contra laboratorem promittentem agros colere, vineam plantare, si id non fecit, num. 2.

3 *Colonus tenetur monere Dominum, ut accedat ad triturationem messium, & repartitionem fructuum, aliter in litem contra eum juratur.*

Et si non facit dolose, furtum committit, n. 4.

5 *Colonus per quale tempus debeat expectare dominum ad fructus dividendum.*

A N N O T A T I O.

1 Quod si laborator fructus colligat absente Domino, & eo inscio uti prohibetur fieri in hoc statuto, possit Dominus contra eum jurare in litem, tradit Plot. *de in litem juram. g.* 4. *nu.* 13. *& seqq.* Amplia, quod possit etiam jurari in litem

2 contra colonum, laboratorem, operarium, & simil. qui promiserunt agros colere, vineam plantare, aptare, & simil. si ejus dolo, non voluerunt, non plantaverunt, & non ordinaverunt, ut not. Alex. *cons.* 214. *nu.* 2. & ibi Adden. *lib.* 7. Plot. *de in litem jur. dict. §.* 4. *n.* 80. ubi dicit implementum esse probandum per promissorem, & ibi per eum, de qua materia videas Phanuc. *de in litem jur. p.* 2. *membr.* 3. *n.* 35.

A D D I T I O.

Itaque colonus tenetur nuntiare domino, quod ad triturationem messium, ac repartitionem accedat, ad videndum si fraudes committantur ad suam portionem recipiendam, aliter, ita colono non faciente, per dominum contra ipsum juratur, ut tradit hic noster Conciol. *n.* 1. & novissime Pacion. *de locat. & conduct. c.* 33. *n.* 22. *& seqq.* Sabell. *in sum. div. tract. §. Colonus n.* 3. *vers. Quod non possit, &c.* ubi Carrar. Sanfelic. & alios citat; & hoc nisi bona fide a colono sit factum, quia si malo animo colonus talia fecerit, & animo appropiandi sibi res domini, furtum committeret, Grat. Ludov. Sanfelic. & alii, quos citat *dict.* Sabell. *ubi supra n.* 3. 3 4

Colonus autem quantum tempus debeat expectare dominum ad talem repartitionem faciendam, tractant DD. supra citati, Fontanel. & alii, quos refert Carol. Anton. Deluca ad Franc. *observ.* 117. *n.* 3. ubi in terminis decimatum hæc affert. 5

QUOD NULLUS APPROPINQUET TERMINO, LABORERIO, SEPE, VEL PLANTIS. *Rubrica XLII.*

Ne termini de facili cutventur, sive evellantur, Statuimus, quod nullus in laborando appropinquet Termino per unum pedem cum dimidio in plano, ita quod terreuum saudum prope illum remaneat: Si vero terrenum pendeat, per duos pedes. Sicut etiam quod Sepes, sive quæcumque Arbores per Vicinum non ponantur, nisi prædicto spatio relicto, ad pœnam contrafacienti quocumque casu x. libr. & repositionis suo loco faciendæ.

S U M-

S U M M A R I U M.

1 *Termines amoventes puniri possunt pœna corporali,*
Et aliquando pœna mortis, n. 2.
3 *Discordia semper sunt periculosa.*
Et ideo eis est obviandum, n. 4.
5 *Termini amotio præsumitur facta a vicinis, & ab eis, ad quorum commodum cedit.*

A N N O T A T I O.

DElictum amotionis terminorum ob graves discordias, quæ ex illorum amotione oriuntur inter vicinos, dicitur ita grave, ut pro illo non solum imponi posse pœnam corporalem
1 voluerint Monta. *de fnib. c. 34. n. 1. & seqq.* & Menoch. *de recuper. possess. remed. 9. n. 345. & seqq.* & pœnam arbitrariam pro dicto delicto impositam extendi posse usque ad mortem
2 voluerint Bossi. *in pract. in tit. de term. moto, n. 1. & seqq.* & Vivi. *opin. 870. sub num. 2.* Et ideo non mirum, si prudentes Cives Eugubini ad effectum evitandi dd. discordias, & lites inter vicinos mandarunt in hoc statuto sub pœna in eo contenta, quod nemo laborando se appropinquet terminis inter vicinos appositis, nisi relicto spatio unius pedis cum dimidio in plano, & duorum in terreno pendenti; Cum discordiæ sint 3
per se periculosæ *clem. dudum, §. ab olim*, & ibi Cardin. *de sepult.* & ideo est semper obviandum per superintendentes Rei- 4
publicæ *clem. 1. §. 1. & ibi pariter* Card. *de jurejur.* Petr. Anton. Ala *de decurio. Christ. q. 29. per tot.*

A D D I T I O.

DE materis bujus rubricæ aliqua tetigi *hoc lib. rubr. 14.* 5
& ita in ea minime me detineam, sed solum dicam, quod si aliquis terminus, vel aliæ res contentæ in nostro statuto reperiantur mutatæ, seu appropinquatæ, præsumitur id factum a vicinis, & ab eis ad quorum commodum cedit dicta mutatio, seu appropinquatio termini, sepia, vel plantæ *argum. leg. si ita 15. §. mulier. 8. ibi nequid vicini, aut agro, aut fructuum accipiant, ff. de instruct. legat.* Marsil. quem citat novissime Pacichel. *de distant. c. 4. n. 17. vers. Amotis, vel turbatis, &c.* & conducunt tradita supra a nostro Conciol. *hoc lib. rub. 15. n. 6.*

DE TERMINIS PONENDIS, SEU REAPTANDIS INTER VICINOS. *Rubrica XLIII.*

SI Inter Prædia Vicinorum termini curvati reperiantur, vel etiam fuerint extracti, Prætor ultra pœnam, de qua diximus supra hoc eodem libro sub Rub. XIV. quam primum mandet eligi a Partibus duos Homines, qui infra decem dies eos reaptare, vel de novo apponere debeant: Quod si concordes non sint, Tertius a partibus eligatur, qui dictæ terminationi adesse debeat, & si aliqua Partium senserit se gravatam, possit termino tridui a die scientiæ appellare, & recursum habere ad D. Potestatem, & coram eo petere de novo revideri, & terminati per alios homines ut supra eligendos. Quod si secunda terminatio fuerit conformis cum prima, omnino observanda erit, nec Partes amplius reclamare valeant, pœna decem librarum Cameræ Ducali applicanda. Si vero fuerit difformis, possit Pars ut supra, iterum recurrere ad Dominum Potestatem pro electione, seu nominatione novorum Hominum, & quod deinde per eos fuerit, terminatum, omnino ratum, ac firmum esse censeatur.

S U M M A R I U M.

1 *Prætoris Officium est discordias dirimere, & pacificum statum Civitatis procurare.*
2 *Terminos reponi in loco peti potest usque ad triginta annos.*
3 *Termini sunt ponendi per lineas rectas.*
Et sunt figendi, revisione sententiæ pendente, cum executio per eam non impediatur, num. 4.

A N N O T A T I O.

CUM, ut dixi supra *in Rubr. praced.* ex amotione terminorum soleant oriri graves discordiæ; & jurgia inter vicinos, ideo provide statutum fuit in hoc statuto, quod D. Prætor
1 Civitatis, ad cujus officium spectat discordias dirimere, & procurare pacificum Statum Civitatis, ad tex. *in l. quidam æstimaverunt, 21. ff. si cert. pet. & c. jurgantium 2. de fent. & re judic.* & not. Deci. *cons. 42. n. 5. & cons. 445. n. 1.* curet quam primum per homines communiter eligendos terminos reaptari, & de novo immitti juxta formam in hoc statuto prudenter traditam.

Terminus vero reponi, vel reaptari in loco, in quo illi fue- 2
runt avulsi, vel inclinati, potest per vicinum usque ad triginta annos, si possessio sit retenta usque ad locum, ubi termini fuerunt amoti, Cin. *in l. fin. ff. fin. regun.* Flavia. *in l. 1. in fin. ff. eod. tit.*

A D D I T I O.

TErmini autem sunt ponendi per lineas rectas, cum in 3
jure non sit excogitatus alius modus dividendi, nisi per eoa, *leg. inter eos, ff. de acquir. rer. domin.* Massin. *de confisc. quæst. 11. num. 43. & 44.* quem citat Bonden. *collect. legal.* 4
39. sub num. 13. & termini sunt figendi, revisione pendente sententiæ, quo tempore sententiæ prolatæ executio non impeditur, Pacichel. *de distant. cap. 4. n. 17. vers. Amotis, &c.*

QUO TEMPORE LABORATORES DEBEANT *a laborerio licentiari.* *Rubrica XLIV.*

DOminus si prædium, vel terras, etiamsi in eo sint Arbusta, vel Vineæ, a Colono, seu Laboratore auferre voluerit, vel etiam si Colonus terras, ut supra, renuntiare velit, teneantur eorum voluntatem declarare usque ad medietatem Mensis Augusti, alias elapso dicto tempore intelligatur inter eos facta tacita reconductio cum eisdem pactis, & conditionibus, cum quibus dictæ Terræ fuerunt datæ ad colendum: Si vero Dominus, vel Colonus Arbusta & Vineas auferre, vel renuntiare velint, teneantur id facere, & notificare per totum Mensem Octobris, alias prædicta censeantur reconducta per alium Annum subsequentem, cum eisdem pactis, & conventionibus, quibus antea locata fuerunt. Quod si Colonus notabiliter prædiis, & bestiis damnum inferat, ut indemnitati Dominorum provideatur, Volumus eumdem Colonum quocumque tempore Judicis arbitrio, & auctoritate expelli posse.

Addentes etiam, ne fructus ab utroque Colono, videlicet Novo, & Veteri auferantur, & damnificentur in præjudicium Domini, quod Colonus ultimo Anno remoto frumento ab Area, non habeat regressum ad cæteros fructus, sed novo laboratori reservati censeantur, nisi aliter inter ipsos conventum sit: Et si Coloni contra conventionem cum Domino factam aliquas Arbores inciderint, vel aliud damnum dederint, illos teneri Volumus in singulis damnis, prout habetur supra de damnis datis.

S U M M A R I U M.

1 *Reconductio quando per non disdictam inducta censetur.*
2 *Conductor finita locatione relinquere potest rem conductam absque denuntiatione, & disdicta facta domino, inspecto jure communi.*
Secus attenta æquitate, juxta quam non debet conductor omnino tacere, n. 3.
4 *Statutum disdictam requirens, & tempus præfigens ad eam fiendam correctorium juris communis est, & stricte interpretandum.*
5 *Disdicta quando per quindecim dies ante finitam locationem est fienda, potest anticipate fieri.*
Et econtra, si Statutum dicat, quod fiat ante quindecim dies non potest intra eos fieri, n. 6.
7 *Disdicta materiam qui tractant remissive.*

A N N O T A T I O.

1 DE materia tacitæ reconductionis ob non factam per Dominum, seu laboratorem declarationem, & renuntiationem usque ad medietatem Mensis Augusti quoad prædia, & quoad vineas, & arbusta per totum Mensem Octobris, de qua in hoc statuto ad text. *in l. item quæritur 14. §. qui impleto. cum ibi not. per* DD. *ff. de loca. & conduct.* adduxi supra *in sec. lib. rub. 71.* quæ non veniunt hic inutiliter replicanda, videas igitur ibi si placet. *Conciol. ad Statut. Eugubii,*

A D D I T I O.

DE jure autem communi diffidatio, seu denuntiatio non est 2
necessaria ad excludendam rei locationem, imo conductor potest rem conductam dimittere finito tempore locationis, absque protestatione, denuntiatione, seu disdicta domino faciendis, Modern. Pacion. *de locat. & conduct. c. 64. nu. 120. & seqq.* Sanfelic. Ursil. & alii citati a Modern. Carol. Ant. Deluca ad Grat. *animadv. ad c. 357. nu. 4.* & ad Franch. *obser. ad dec. 406. n. 1. vers. Quinimo, &c.* novissime Brilla *ad consuetud. Neapol. tit. 54. c. 1. n. 36.* videndus Pilaja ad Scanar. *de protestat. addit. ad consid. 54. n. 2.* bene tamen est verum, 3
quod licet non sit necessaria disdicta; tamen non debet conductor omnino tacere, sed se aliquo modo declarare, alias opinio pro renovatione locationis haberet pro se æquitatem, nec destitueretur omnino fundamento juris, nempe *l. item quæritur §. qui impleto ibi: quod autem diximus taciturnitate utriusque partis colonum reconduxisse videri, ff. locat.* Pacion, *d. c. 64. n. 121.* Pilaja *d. nu. 2.* videndi, quos novissime citat Sabell. *in summ. diverf. tractat. §. Conductor, n. 5.*

Unde est, quod nostrum statutum disdictam requirens, est 4
contra jus, pariterque ex quo tempus certum ad disdictam faciendam præfigit, & sic est stricte interpretandum, Pacion. *d. c. 64. n. 121. in fin. & n. 124.* ubi citat Alex. *cons. 66. n. 8. vers. item est contra lib. 5.* quapropter si statutum dicat debere fieri per

qui decim dies ante, non excluditur facultas faciendi eam ma-
5 gis anticipatu, puta per duos menses ante, sicuti de pacto di-
cto modo loquente firmavit Rota *dec. 47. n. 8. p. 11. recent.*
tradit Pacion. *d. cap. 64. n. 125.* Et e contra, si dicit statu-
6 tum, vel pactum, quod disdicta fiat ante quindecim dies (pro-
ut ita loquitur nostrum statutum) sine dubio non poterit fieri
infra eos Mart. citatus a d. Pacion. *d. cap. 64. num. 126.*

Quam plurima de disdicta huc possent adnotari, a quo, & cui 7
sit facienda, an judicialiter, vel extrajudicialiter, an sufficiat
fieri coram Judice incompetenti, an sufficiat sola scientia, &
alia, quæ late tractantur a d. Brilla ubi supra, & a d. Modern.
Pacion. *de locat. & conduct. disc. 20. & 21.* quos consule.

DE RESIGNATIONE, ET ÆSTIMATIONE *straminum.* *Rubrica XLV.*

AD tollendum difficultates, quæ in dies oriuntur inter Dominum, & Colonum, necnon inter Veterem, & Novum, Volumus quod omnia Stramina consignari, & resignari debeant, juxta usum, & consuetudinem loci, nisi aliter inter Partes in conductione conventum sit: Quod si dicta stramina fuerint æstimata, eodem modo reddi, & resignari debeant Novo Laboratori, & si deficiant, Colonus teneatur Domino pro medietate ad rationem bononenorum XII. pro qualibet Salma Palearum, quæ sit, & esse debeat ponderis librarum tercentum: Fœnum vero si deficiat, ad rationem Grossorum V. pro qualibet Salma; ponderis librarum centumquinquaginta: Et ad eamdem rationem Dominus si illa supersint Laboratori pro medietate solvere teneatur; Nec possit Colonus contra voluntatem Domini illa extra Prædium exportare, sed dicto pretio sit contentus. Quod si contigerit Colonum in ingressu Stramina non habuisse, nihilominus si in discessu reperiantur, Volumus per eum auferri non posse, sed cum Domino dividere & pro rata eum tangente juxta æstimationem per homines quocumque casu faciendum, pretium eidem, ut supra persolvi.

S U M M A R I U M.

1 *Palea, & fœnum veniunt appellatione fructuum.*
Et dividuntur inter Dominum, & colonum sicut alii fructus, n. 2.
Non tamen potest colonus paleam ultimi anni sibi asferre, licet in primo anno in fundo locato paleam non reperisset, n. 3.
4 *Palearium habere non licet vicino juxta domum vicini.*

A N N O T A T I O.

1 PAleæ, & fœnum veniunt appellatione fructuum, ut tradunt Ludov. *dec. Perus. 14. n. 9. & dec. 106. n. 10. & 11.* Vincen. de Franch. *decis. 103. in princ.* plene Barbos. *de appell. verb. signific. appell. 103. nu. 3.* Et ideo non mirum, si in hoc statutu mandatur, quod laborator partem suam palearum non valeat exportare extra prædium, sed quod domino volenti teneatur illas vendere pro pretio palearum bon. 12. pro qualibet salma librarum 300. & fœni ad rationem grossorum quinque pariter pro qualibet salma ponderis librarum 150. cum laborator teneatur vendere fructus prædii; potius domino, quam alteri, ut ex Ludov. Paitell. & Adden. *ad eum, & ex aliis* probavi supra in hoc eodem *lib. 6. rub. 39.*

Paleam vero esse dividendam inter Dominum & laborato- 2
rem, sicuti dividuntur inter eos alii fructus ex Petr. de Ubald.
Ludov. & Caroc. *in loc. per me addut.* probavi supra *in dict. rubr. 39. videas igitur ibi.*

A D D I T I O.

PAlea autem inter fructus computatur, ut tradit hic noster 3
Conciol. *n. 1.* & ita est dividenda inter Dominum, & colonum, sicuti inter eos dividuntur cæteri fructus, ut tradit noster Conciol. *sup. rub. 39. n. 6. hoc lib.* neque ipsam secum asferre potest colonus in ultimo anno locationis, licet in primo anno colonus paleam non reperisset, sed de suo aluisset animalia & fimum projecisset, seu stercorasset, Pacion. *de locat. & conduct. c. 5. n. 36. & seqq.*

Scias tamen, quod non licet vicino palearium facere in resta 4
juxta domum vicini, propter damnum, quod evenire potest, si palearium igne combureretur, Giurb. *obser. 47. n. 25.*

DE DIVISIONE QUORUMCUMQUE *bestiaminum.* *Rubrica XLVI.*

COloni cum recedunt a Prædiis, si Animalia majora cujuscumque generis habuerint æstimata, teneantur in eorum discessu juxta æstimationem faciendam per homines communiter eligendos, Domino resignare, & pro medietate supplere, sive participare de utili in eis existente, quod & in Suibus observandum est: Minuta vero Animalia in capita recepta, in capita restituere, adeo ut etiam Agni, & Hædi in locum Ovium, & Caprarum eo tempore subrogari possint; Et si de numero assignato aliqua deficiant, Coloni si absque eorum culpa id factum sit, & illorum pelles Domino resignaverint, teneantur ad medietatem pretii deficientium, sive demortuorum. Quod in posterum ad tollendas Partium subutilitates, Volumus esse ad rationem Juliorum septem pro qualibet Ove, vel Agno, pro quolibet Castrato Juliorum X. & pro qualibet Capra Juliorum XII. Si vero culpa ipsius Coloni Animalia Majora, sive minuta perierint, ad integrum pretium illum teneri Volumus, & Mandamus: Quod si ultra numerum assignatum aliqua Animalia minuta in Grege reperiantur, illa æqualiter dividi debeant, nec possint per Colonum a Prædiis removeri, si Dominus pro se retinere velit, & pretium ad dictam rationem Colono solvere sit paratus, Nisi tamen in prædictis casibus aliter inter Partes conventum sit.

S U M M A R I U M.

1 *Animalia periisse cum culpa laboratoris, vel sine, quis teneatur probare.*
2 *Statutum supradictum circa restitutionem animalium laboratori est validum.*
3 *Animalia grossa, vel minuta, quæ dicantur.*
4 *Boves, & alia animalia in contractu collatica si pereunt, damnum cujus sit.*
5 *Pastores quando teneantur de interitu animalium.*

A N N O T A T I O.

1 DIsponitur in hoc statuto, quod animalia minuta in capita per laboratores recepta in capita restituantur, & si de numero aliqua deficiant, laboratores, si absque illorum culpa id factum sit, & illorum pelles Domino resignaverint, teneantur ad medietatem pretii deficientium, si vero culpa laboratorum animalia majora, vel minuta perierint, ad integrum pretium laboratores teneantur; Quis autem teneatur probare animalia periisse sine culpa, vel cum culpa laboratoris, late tradit Michal. *de frat. p. 2. c. 47. per tot.* ubi plures casus distinguit, & aliqua scripsi ego *alleg. foren. 1.* videas ibi, si placet.

Validitatem tamen dicti statuti circa restitutionem animalium 2
in capita late comprobat idem Michal. *de frat. p. 3. cap. ult. num. 47.*

Quæ autem dicantur animalia minuta, vel grossa, habetur 3
l. ovis, 3. & ibi not. Bart. *& alii, ff. de abige.*

A D D I T I O.

STatutum nostrum disponens, quod si animalia perierint cul- 4
pa coloni, damnum sit ipsius est juri conforme, sicuti pactum ita appositum in locatione paris bovum ad laborandum, quæ quotidie practicatur, & dicitur collatica, seu affanagium de qua late Corne. Caroc. & Cravet. citati a Modern. Pacion. *de locat. & conduct. c. 12. n. 4. & seqq.* ubi *per tot. cap.* latissime tractat, cujus periculo animalia pereant, in omnibus casibus, quibus illa locantur pretio, seu relinquuntur pro alia re, aut traduntur ad depascendum.

Pastor autem quando teneatur de interitu animalium, & alia 5
plura reperies pariter tractata a d. Pacion. *d. c. 12. per tot.* quem perlego, ne dicta a tam celebri viro transcribere videar, & fatigabilem, ac fastidiosum additionum fasciculum hoc efficiam; consule tamen Quesada & Pilo *controv. foren. c. 7. per tot.* ubi extenso de pastoribus tradit tractatum casum singularem.

DE SOCCITIS FACIENDIS. *Rubrica XLVII.*

SOccitæ Animalium semper secundum usum, & consuetudinem bonæ Soccitæ factæ intelligantur, etiam quod in scriptura non sit expressum: Videlicet quod recipiens Animalia teneatur, & debeat omni diligentia, & sollicitudine illa custodire, seu custodiri facere, & gubernare, Ita quod sua culpa, & defectu damnum aliquod non incurrant, alias teneatur illud de suo reficere, & emendare. Quod si damnum absque ejus culpa evenerit, communiter refici debeat: Sicut etiam quicquid utilitatis, & lucri eveniret, tam in fructibus, quam in Sorte, totum inter ipsos pro rata parte sortiri: Et recipiens teneatur illa toto tempore retinere, nec excusari, aut renuntiare possit, nisi propter longam infirmitatem, paupertatem supervenientem, vel capturam personalem, seu inimicitiam, vel mortem: Quibus casibus pro rata temporis divisio inter eos facienda erit.

Quod si divisio Bestiaminum in Nundinis facienda sit: Volumus Socium teneri ad ponendum partitum domino super illorum electione cum depositione medietatis pretii, Et si Socius deferat ad requisitionem domini ponere Partitum, liceat domino facta

po facta protestatione cogere Socium ad ponendum Partitum, & ad divisionem prædictam infra quindecim dies ab ultima die Nundinarum inchoandos: Quibus elapsis Soccita reconducta censeatur; Si vero Socius male tractaverit Animalia, eo quia nolit, aut non possit eis necessaria subministrare, aut aliter illa gravaret: valeat alter petere eorumdem divisionem, æstimatione facienda per homines communiter eligendos, & pretio inter eos calculato, & refecto.

S U M M A R I U M.

1 *Societatem animalium qui tractant remissive.*
2 *Animalium affictus ad caput salvum tractat* Conciolus.
3 *Actio pro socio competit in contractu societatis, seu soccita animalium.*
Intellige, si dominium animalium fuerit communicatum, secus aliter, n. 4.
Dominium animalium in contractu soccita quando dicatur communicatum, n. 5.
6 *Corium animalis demortui ad soccitam traditi cujus sit.*
7 *Soccida, seu pastor non potest uti ad laborandum animalibus susceptis in soccitam.*

A N N O T A T I O.

1 DE hac materia societatis animalium videas P. Less. *de*
just. & jur. lib. 2. cap. 25. dubit. 3. num. 28. & sequent.
P. Paul. Layman. *in Theol. moral. lib. 3. tractat. 4. caput. 20.*
numer. 5. & Illustriss. D. Deluca *in Theatr. veritat. & justit.*
2 *tom. 5. in tractat. de usur. disc. 1. & 2. per tot.* Et de affictu
animalium ad caput salvum quando sit licitum, vide in meis
allegat. forens. allegat. 1, & 2. per tot. ubi latissime d. materiam
pertractavi.

A D D I T I O.

DUm contractus, de quo in statuto, non sit locatio, sed 3
societas, actio pro socio pro ea competit, *l. si tibi aurea*
14. §. sed si puerum, ff. de præscr. verb. quod intelligitur, quando communicatur dominium animalium, si autem tale domi- 4
nium non communicetur, contractus innominatus dicitur, Pacion. *de locat. & conduct. d. c. 12. n. 26.* ubi *a n. 28.* aliqua infert ab hoc, quod dominium non sit communicatum, & meripsa, & alia refert Oter. *de pascuis c. 26. n. 14.* quæ in terminis alibi non ita facile reperies.
Dominium animalium dicitur communicatum, quando ea 5
tradita sunt æstimata, seu paciscitur quod finita societate etiam animalia dividantur, Pacion. *d. c. 12. n. 34. & seqq.* ubi latissimo de soccitis tractat, & tam doctissime, ut non amplius veniat desiderandum, quem consule, & Doctores citatos a Quesada & Pilo *controv. 7. n. 35.* pariterque Ciriac. Carocc. & alios, quos citat Balmaseda *de collect. q. 65. n. 10.*
Unde ex supradictis resultat, quod corium, seu pellis ani- 6
malis, naturali morte, seu fortuitu absque culpa soccedani mortui, est domini animalium, si dominium non fuerit communicatum; si autem fuerit communicatum, fit commune, Pacion. *d. c. 12. n. 46.* Costa *de ratæ q. 118. n. 9.*
Nota tandem, quod non potest pastor, seu villicus uti ani- 7
malibus susceptis in soccitam ad arandum, seu laborandum, Costa *d. q. 118. n. 4.* & eo citato Balmaseda *d. q. 65. n. 12.*

QUOD STATUTA CIVITATIS EUGUBII OBSERVENTUR IN TOTO *ejus districtu, & illis deficientibus jus commune.* *Rubrica XLVIII.*

VOlumus præsentia Statuta inviolabiliter observari inter Cives, Incolas, & Districtuales: Nisi in aliquo loco Districtus in casu contingenti aliter per particularia Statuta, sive Constitutiones fuerit provisum: Et ubi statuta non disponunt, ad Jus Civile, & Sacros Canones juxta subjectam materiam recurratur.

S U M M A R I U M.

1 *Statuta Civitatis sunt servanda etiam in Castris ei subjectis, & in districtu.*
Nisi tamen Castra haberent propria statuta, n. 2. & 8.
Quod declaratur, n. 3.
4 *Jus civile, ad quod statutum vult recurri, si sit correctum a jure Canonico, illud est attendendum.*
5 *Incola quisnam dicatur.*
6 *Districtualis quisnam dicatur.*
7 *Statuta ubi vigent, prævalent juri communi.*
9 *Statuta non extenduntur ultra territorium statuentium.*

A N N O T A T I O.

1 STatuta Civitatis esse servanda non solum in ipsa Civitate,
sed etiam in Castris Civitati subjectis; & in ejus districtu
uti habetur in hoc statuto, probavi supra quampluribus auctoritatibus adductis in Prælud. *n. 139. & seqq.* quibus nunc
addo Fenzon. *ad stat. Urb. libr. 1. c. 42. & seqq.* Nisi tamen
2 Castra haberent propria statuta, quia illa sunt servanda, ut
dixi *ibi n. 311.* cum quibus pertranseunt Fenzon. *ad stat. Urb.*
d. c. 42. n. 1. & seqq. & Rota *dec. 169. n. 5. p. 12. recent.*
3 Quibus addo nunc, quod id habet locum, quando statutum particulare est incompatibile cum generali, alias secus, quia Constitutiones quando non sunt incompatibiles, una non sit derogatoria alterius, ut probat Rot. apud Greg. XV. *dec. 260. n. 4.*
& ibi Adden. *n. 19. & dec. 169. p. 12.* ubi declaratur, quando statuta dicantur incompatibilia. Si tamen jus civile, ad quod statu-
4 tum vult recurri, deficiente statuto esset correctum a jure Canonico, jus Canonicum est attendendum, cum jus civile correctum non dicatur amplius jus civile, ut declarant Fenzon. *ad stat. Urb. lib. 1. c. 42. n. 4.* & Rota *dec. 65. n. 2. post sec. vol. cons. Farinac.*

Incola vero, de quo in hoc statuto dicitur, qui aliunde ve- 5
nit ad habitandum in Civitate, vel Oppido animo ibi permanendi, & domum ibi constituendi, ut not. Covar. *pract. qu. c. 37. in princ.* Hond. *cons. 1. nu. 27. lib. 1.* Afflict. *dec. 383. nu. 5.* & alios quos refert, & sequitur Fenzon. *ad stat. Urb. lib. 1. c. 41. in voto Penia ibi impresso*, ubi habetur, quomodo incolatus contrahatur, ut ibi per eum.
Et districtuales dicuntur illi, quibus potest imperari, & in 6
quos potest jurisdictio exerceri, licet illi non sint Cives, neque Comitativi, Bero. *cons. 181. n. 12. & seqq. lib. 3.* Card. Tusch. *pract. concl. litt. D. concl. 516. n. 10.* ubi plura scripta sunt ad materiam districtus, & alia ponit Barbos. *de appellat. verb. signific. appellat. 76. per tot.*

A D D I T I O.

ALibi jam dixi, quod in hac Provincia Cathaloniæ est dis- 7
positum, quod cessante jure Municipali, ac statutario insequatur jus commune, & antea canonicum; quod juri conforme est, ex quo ubi viget statutum prævalet ipsi juri communi, Bonden. *collect. legal. 2. n. 55.*
Provide pariter statuitur, quod statuta serventur in toto di- 8
strictu statuentium, nisi Castra habeant specialia; quia statuta tunc ante statuta Civitatis dominantis, specialia sunt sequenda; si tamen talia propria, & specialia non haberent, insequenda forent statuta loci dominantis, Pacithel. *de distant. a. 12. n. 27.* Brilla *ad consuet. ad. Neap. in apparat. operis, nu. 8. & 9.* Bonden. *collect. legal. 3. num. 70. & 71.* ubi plures citat; ta-
men statuta, sive in personam sive in rem loquantur, exten- 9
duntur ultra proprii territorii statuentium districtum, sed in ipso territorio restringuntur, Bonden. *collect. legal. 43. n. 88.* & ad ista videas Valenzuel. Velazq. *consil. 79. fere per tot.* Pacichel. *dict. num. 27.*

DE VERBORUM, ET RERUM SIGNIFICATIONE. *Rubrica XLIX.*

DIstrictus, sive Territorium Civitatis Eugubii intelligitur comprehendere Oppida, Castra, & Villas, quæ Communi Eugubii sunt subjecta.
Mensem, vel Menses in assignatione alicujus termini in Commissionibus, & similibus, non trigiuta dierum simpliciter sed prout currunt, volumus computari.
Dierum Utilium appellatione illi dies continentur, quibus Jus redditur. Ubi vero Dierum sine adjectione utilium fit mentio, de continuis, sive currentibus diebus intelligatur.
Scutum, si aliud non adjicitur, Juliorum decem intelligitur.
Floreni Nomen simpliciter prolatum, Juliorum quinque, sive bononenorum quadraginta esse dicimus.
Libram in pœnis Delictorum Julios duos continere declaramus.
Julius bononenos octo contiuet.
Solidum trium Quatrenorum dicimus.
Pondera vero Singula, & Mensuræ designantur, & describuntur supra sub Rub. De Ponderibus, & Mensuris.

S U M M A R I U M.

1 *Oppidum dicitur Terra muris cincta.*
Castrum vero dicitur quasi casa stricta, seu casa alta, num. 2.
Et Villa dicitur congregatio domorum sine muris, n. 3.
Gentiol. ad Statut. Eugubii.
4 *Menses fuerunt distincti in dies a Numma Pompilio.*
Mensis emergens quis dicatur, & quot dies continere debeat, num. 5.
6 *Dies dicitur a verbo Græco Dian, idest claritas.*
Dies verantiles dicuntur illi, in quibus jus redditur, n. 7.
8 *Florenorum appellatione quid veniat remissive.*

9 *Florenus vero, & libra dicitur moneta imaginaria.*
10 *Et pro illis solvi potest qualibet moneta, quæ constituat monetam, vel libram*, n. 10.
11 *Civitatis appellatione veniunt vici, suburbia, & territorium.*
12 *Intellige in favorabilibus; secus autem in odiosis*, n. 12.

A N N O T A T I O.

1 OPpidum proprie sumptum dicitur Terra muris cincta, quæ fert opem contra hostes, *l. pupillus* 239. §. *Oppidum* & ibi Alciat. *ff. de verb. signific.* & tradunt Jas. *in l. si heres*, 76. *§. 1. num. alt. ff. de legat.* 1. & Choell. *ad Bull. bon. regimen. cap.* 8. *nu.* 29. licet Oppidum large sumptum dicatur quælibet Civitas præter Romam, ut declarat Choell. *in dict. cap.* 8. *n.* 29.

2 Castrum vero dicitur quasi casa stricta, seu casa alta, DD. *in c. si civitas, de senten. excomm. in* 6. Gail. *pract. obser. lib.* 2. *observ.* 62. *in princ.* Choel. *d. c.* 8. *n.* 30. & villa dicitur con-
3 gregatio quædam domorum sine muris posita extra Muros Civitatis, Marsil. *de Cann. in verb. Civitate*, *n.* 2. *& seqq.* Losen. *de jure Univer. p.* 1. *cap.* 2. *n.* 39. plene Choel. *in d. capit.* 8. *num.* 31.

Menses fuerunt divisi in dies a *Numa Pompilio* secundo Ro-
4 ge Romanorum, ut declarant Alma. Dival. *de hist. jur. civil. lib.* 2. *n.* 33. quem referendo sequitur Scacc. *de judic. lib.* 2. *c.* 3. *n.* 360. *& c.* 5. *n.* 1. & Mensis emergens, &c. constare debet ex tot diebus, quibus constat ille Mensis emergens,
5 Unde si tibi die 6. Februarii assignetur terminus unius mensis ad probandum habebis Mensem 28. dierum & 29. si sit bixestus. Si vero mensis emergens, quo assignatur dilatio unius mensis habet dies 31. tu habebis dilationem 31. dierum, ut post Thom. de Marin. *de feud. ex pact. & provid. antiq. tit.* 2. *n.* 57. per eum relatum declarat Scacc. *de judic. d. lib.* 2. *c.* 3. *nu.* 359. ubi testatur de communi opinione, & dicit hoc non habere locum in Urbe propter illius statuta, ut ibi per eum, videas tamen Cenc. *de cens. q.* 64. *n.* 36.

6 Dies vero dicitur a verbo Græco Diao. quod latine dicitur *claritas*, uti habetur per Petr. Comest. *in Histo. scholast. in princ. cap. Dixit Deus*, & tradunt Gemin. *in cap. fin. §. in festivitatibus, col. pen. de sent. excom. in* 6. & Cæpall. *in leg.* 2. *§. fin. ff. de verb. signif.* & dies septem hebdomadæ a septem Planetis denominati sunt etiam a Christianis præter diem Dominicæ, & Sabbati dicit Ubert. *de citat. c.* 10. *n.* 14. *tom.* 2.

Hoc statutum, quod dies utiles intelligantur de diebus, in
7 quibus jus redditur, & quod dies simpliciter intelligantur de continuis, concordat cum jure communi, quo idem est dispositum, ut declarat, *glos. in l. fin. C. de temp. in integr. restit. & in Clem. unic. de restit. in integr.* & Ubert. *de citat. tom.* 2. *c.* 10. *n.* 315. *& seqq.* ubi dicit, quod dies utiles intelligantur non solum deductis diebus feriatis, sed etiam non feriatis, in quibus ob aliquod impedimentum non potuit agi in judicio, ut ibi per eum *n.* 519. concordat Cenc. *de cens. q.* 64. *num.* 35.

Florenorum appellatione quid veniat, vide Bart. *in l. semper* 8
in stipulationibus, 35. *nu.* 1. *ff. de reg. jur.* Card. Tusc. *pract. concl. litt. ibi. concl.* 348. *n.* 8. & Ciriac. *contr.* 610. *n.* 11.

Florenus autem, & libra dicuntur moneta imaginaria, cum 9
non reperiatur causa sub d. nomine, ut tradunt Cenc. *de cens. q.* 85. *n.* 15. & Rota *apud eum dec.* 214. *n.* 4. Et ideo pro
illis solvi potest quælibet moneta, quæ constituat florenum, 10
& libram, & quamlibet aliam monetam imaginariam, quæ est in obligatione habita ratione ad valorem monetæ debitæ, qui currit tempore solutionis faciendæ, ut declarant Menoch. *cons.* 49. *sub n.* 14. *vol.* 1. Surd. *cons.* 335. *sub n.* 7. *&* 8. *lib.* 3. Cenc. *in d. n.* 15. & Rota apud Card. Seraphin. *dec.* 84. *n.* 1. *& dec.* 964. *num.* .:.

A D D I T I O.

DE jure autem Civitatis, vici, & territorium judicantur 11
pro una tantum Civitate, & ita quando sunt sub eadem jurisdictione, non potest poni differentia inter oriundos ex Civitate, & ex vicis, seu suburbiis; taliter quod oriundus ex vico est civis illius Civitatis, cui vicus illi respondet, Modern. Anton. Portugal. *de donationib. Reg. p.* 3. *c.* 43. *nu.* 10. *& seqq.* Pacichel. *de distant. c.* 12. *& fin. nu.* 38. conducunt Altimar. *ad lib.* 2. *consil.* Rovit. *observ. ad cons.* 101. *num.* 2. *& seqq.* Sabell. *in summ. divers. tractat. §. Civitas*, *n.* 10. Severin. *in addit. ad dec.* 385. Sanfelic. *libr.* 3. *in princ.* Valenzuel. Velazq. *cons.* 79. *per tot.* Capon. *discept.* 107. *nu.* 1. *& seqq. tom.* 2. Passerin. a Sextul. *in cap. statutum* 11. *de rescr. nu.* 57. *in fin.* hoc in favorabilibus absque dubio procedit; in odiosis autem, & materia stricta, appellatione Civitatis id tan-
tum venit, quod murorum ambitu terminatur, non suburbia, 12
Portugal. d. *c.* 43. *n.* 13. novissime Carol. Ant. Deluca ad Gratian. *animadvers. ad discept.* 27. *n.* 2. *&* 3. *cum seqq.* ubi latissime tradit, quando appellatione Civitatis veniunt Villæ, & Castra, tam in materia favorabili, aut odiosa, quam indifferenti, & ad hanc materiam Castrorum, Villarum, Suburbiorum, & aliorum, prævide hæc duo luminaria nostræ Jurisprudentiæ, signanter d. Portugal, *d. c.* 43. *n.* 16. *& seqq.* & cum eis finem his additionibus impono ad Dei, Beatissimæque Virginis de Rosario auxiliatricis meæ, cunctorumque Sanctorum, maxime Francisci, Patroni hujus nostræ Civitatis Narcisi, Antonii a Padua, Thomæ Aquinatis, S. Pii V. Rosæ a Sancta Maria Patronorum meorum majorem gloriam, omniaque a me dicta judicio S. M. Ecclesiæ submitto, imo expresse protestor, quod si quid me inscio elapsum est, quod Catholicæ Fidei, aut Christianæ Religioni adversetur pro non dictis, nec scriptis haberi volo, sed id omne Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ censuræ, aut cujuslibet melius sentientis correctioni subjectum ex debito voveo, ex animo volo.

Finis Libri Sexti.

INDEX

INDEX NOTABILIUM TOTIUS OPERIS.

Prior numerus marginalem numerum, alter vero paginam designat.

A

Neque

Non

Nisi

Bul-

Cen-

Et

Non

D

Decu-

E

Gonciol, ad Statut. Eugubii.

Fide-

G

H

Hæres

I

Jura-

L

per

Et

N

O

Olei,

Pri-

Q

R

S

Sol-

Stu-

Con-

Sta-

Secus

T

De

V

Licet

Et

F I N I S.